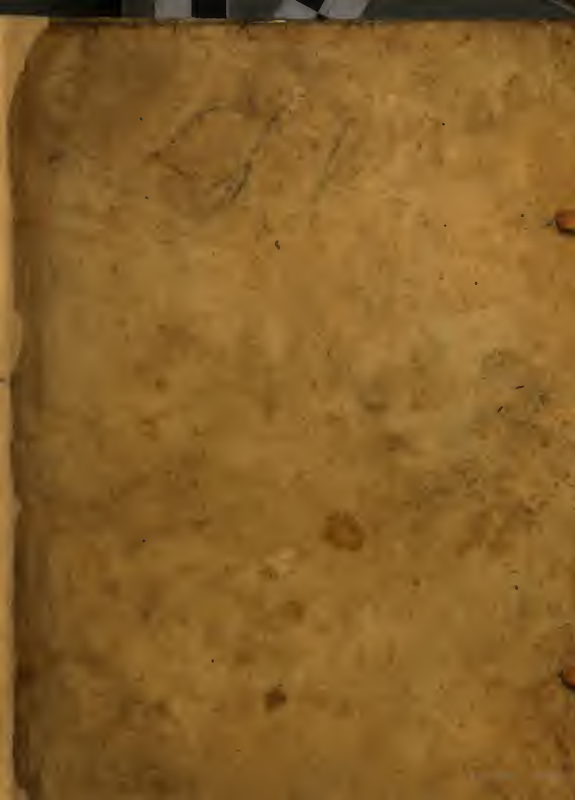

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
25 G
19

Ad Usum mei Nicolai
filippi Septimij Cam:
eris, et Amicorum.

PETRI HISPANI
SVMMVLÆ LOGICALES
CVM
VERSORII PARISIENSIS
CLARISSIMA EXPOSITIONE.

Paruorum item Logicalium eidem PETRO HISPANO ascriptum opus, nuper in partes ac capita distinctum.

Nouissimâ hac editione summa cura, ac diligentia à quampluribus erroribus castigata.

Duos demum Indices nunc primum excogitatos, quorum alter singulorum textuum ac capitum, alter verò, eorum, quæ in toto opere scitu digna habentur, imprimi curauimus.

VENETIIS, MDCXXII.

Apud Petrum Mariam Bertanum.

INDEX SVMMARVM

SINGVLORVM TEXTVVM

Tract. Magistri Petri Hispani.

IN PROOEMIO.

Index Summarum Tractatus I.

Summa Tractatus.

Summæ partes.

Index Summarum Tractatus II.

Summarum Tractatus.

Summæ partes.

Index Summarum Tractatus III.

Summa Tractatus.

Sum-

Summæ partes.

Index Summarum Tractatus IIII.

Summa Tractatus.

De principijs syllogismi simpliciter propositione scilicet & termino. Dici de Omni dici de nullo.
De syllogismis perfectis, ac imperfectis primæ, secundæ, ac tertiæ figuræ. Modus itẽ imperfectos syllogismos ad pfectos primæ figuræ modos reducendi per regulas inseritur.

Summæ partes.

Index Summarum Tractatus VII.

Paruorum Logicalium.

Summa Tractatus

Summæ partes.

Summa Tractatus 2.

Summæ partes.

Summæ Tractatus 3.

Summæ partes.

Summæ Tractatus 4.

Summæ partes.

Summa Tractatus 5.

Summæ partes.

Summa Tractatus 6.

Sum-

Summæ partes.

Summa Tractatus 7.

Summæ partes.

INDEX SVMMARVM

Ac capitum paruorum Logicalium.

PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS.

De compositione in communi.

De Negatione, & affirmatione.

De dictionibus Exclusiuis.

De Exceptiuis dictionibus.

De

De dictionibus consecutiuis & primo de coniunctione Si.

De coniunctione An.

De Coniunctione, Vel.

De Coniunctione, Et.

De Coniunctione, nisi.

De Coniunctione, Quin.

De Dictione Quam.

De Dictione. Quicquid.

De incipit & desinit.

De necessario, & contingenter.

De reduplicatione.

NOTA-

NOTABILIVM DICTORVM
Omnium, quę in Petri Hispani volumine, ac Versorij expositione continentur nouus Elenchus.

A

Duplex

D

Infi-

L

M

N

O

P

Q

Quid

Regula

R

S

FINIS.

VERSORII DOCTORIS PARISIENSIS,

Commentaria in Petri Hispani Summulas, Hoc est totius Logicæ Aristotelis Compendium.

De singulis huius libri causis, atque totius Dialecticæ facultatis partitione.

EXORDIVM.

ISTE est Tractatus Summularum Magistri Petri Hispani, in quo ipse compendiosè determinat de his, quæ in libris Logicæ Aristotelis, Boethi, & Porphirij prolixe continentur. Et dicitur Liber Summularum per similitudinem ad summam proprie dictam. Est enim summa proprie dicta magnus numerus resultans ex aggregatione plurium paruorum numerorum, & transumptiue per similitudinem ad summam proprie dictam, aliquis liber, in quo est aggregatio plurium tractatum particularium, vel capitulorum, dicitur Summa. & Summula est diminutiuum a summa, sic accepta secundum transumptionem. Et, quia iste Liber breuis est & compendiosus, ideo vocatur summula, & definitur sic. Summula est quoddam breue compendium in breui, & generali compræbendens illa, quæ in libris logicalibus diffusè, & in speciali tractantur. Et dicitur Petri Hispani ad denotandum causam efficientem huius tractatus. Ipse enim hunc tractatum extraxit a libris Aristo. & aliorum Logicorum. & per hoc patet titulus huius libri secundum omnes, vel aliquas suarum causarum.

A Efficiēs cā huius libri.

B

Primo sciendum, quòd huius libri sicut & aliorum sunt quatuor causæ, scilicet causa efficiens, materialis, formalis, & finalis. Causa autem efficiens dicta est. Eius causa materialis, siue subiectum attributionis, sicut etiam totius Logicæ est argumentatio, quæ nihil aliud est quàm quidam processus rationis nostræ de notitia noti ad ignoti notitiam, & capitur ibi ratio in prædicta definitione, vt capitur ab Isac. quam sic definit, quod est animæ nostræ intelligibilis virtus faciens currere causam in causatum. Et quod argumentatio sit subiectum huius scientiæ, sic probatur ratione. quia conditiones subiecti attributionis conueniunt argumentationi respectu huius scientiæ, ergo ipsa est subiectum attributionis huius sciētiæ. vnde tres sunt conditiones subiecti attributionis. Prima est quod illud sit princi-

Quid cō discursiua.

Argumentatio est Logicę subiectum.

A *palius consideratum in scientia cuius est subiectum. & ideo passiones subiecti, & principia, & partes subiectiuæ, & integrales, quæ considerantur ratione subiecti, & non principaliter non habent rationem subiecti. Secunda conditio est, quòd omnia considerata in scientia cuius est subiectum, habeant reductionem ad tale subiectum, & sub eo contineantur quantum ad rationem formalem suam, & modum considerandi. Vnde aliqua reducuntur ad subiectum vt principia eius, aliqua ut passiones, & aliqua ut partes subiectiuæ vel integrales. Tertia est quòd tale subiectum sit adæquatum scientiæ, cuius est subiectum ita quod sub tali ratione formali in nulla alia scientia consideretur, sed quod tale sit sibi proprium sub tali formali ratione.*

Secundo sciendum, quòd subiectum octo modis sumitur.

Primo modo pro obiecto alicuius potētiæ, ut color dicitur subiectum visus, idest obiectum.

Octo modis sumitur subiectum

Secundo modo pro famulo alicuius domini, vt famulus dicitur subiectus suo domino.

Tertio modo pro corpore posito sub alio, vt fundamentum dicitur subiectum parietis.

Quarto modo pro subiecto accidentis, vt paries est subiectum albedinis.

B *Quinto pro subiecto propositionis, vt homo est animal.*

Sexto pro subiecto propriæ passionis, vt homo est subiectum risibilis.

Septimo pro subijcibili vel inferiori respectu alicuius superioris, vt homo respectu animalis.

Octauo pro subiecto attributionis, de quo modo est hic principaliter propositū, & describitur sic. Subiectum est, cuius completa, & perfecta notitia intenditur in scientia, cuius est subiectum, & sub cuius ratione formali omnia tradita in illa scientia considerantur, & ad ipsum habent attributionem, & ordinem: qui modi in his versibus notantur.

Obiectum, verna, positum sub, cui quod inhæret.
Quod prius est copula, proprij, logicaliter infra.
Quo simul ars hæret, sunt his subiecta quaterna.

Tertiò sciendum, quòd duplex est causa finalis, scilicet intrinseca, & extrinseca.

Intrinsecus & extrinsecus finis huius artis.

C *Vnde finis eius intrinsecus est perfecta & completa cognitio sui subiecti, scilicet argumentationis, & hoc quantum ad sua principia, partes, & proprietates, sicut & in qualibet scientia speculatiua finis propinquus est perfecta cognitio sui subiecti. Sed eius finis extrinsecus est cognitio omnium aliarum scientiarum, quæ per argumentationem acquiruntur. Et ideo, cum omnis scientia nostra sit bonum, & perfectio ipsius animæ excedens in perfectione omnia bona corporis, sequitur quòd Logica, per quam omnes aliæ scientiæ acquiruntur, est vtilis & necessaria. Vnde bonitas rei, & vtilitas attenduntur ex parte sui finis.*

Quarto sciendum, quod causa formalis huius tractatus est duplex, scilicet forma tractandi, & forma tractatus. Forma tractandi est suus modus procedendi, qui est quadruplex, scilicet definitiuus, diuisiuus, probatiuus, & ratione nostri exemplorum positiuus. Cuius sufficientia sic habetur. Nam omnis modus procedendi in aliqua scientia, aut est de bene esse, aut est de necessitate doctrinæ. Si primum, sic est quartus modus, qui est exemplorum positiuus. Si secundum, hoc est dupliciter,

Logicę totius diuisio.

aut

aut se tenet ex parte scientiæ tãtum, & sic est argumentatiuus, aut se tenet ex parte reiscibilis & hoc est et dupliciter, quia aut notificat ipsũ scibile quãtũ ad sua essentialia, & sic est modus definitiuus, aut notificat illud quantum ad potestatem, & sic est diuisiuus. Et forma tractatus est diuisio libri per tractatus, & tractatuum per capitula, & capitulorum per partes, & partium per lectiones. Vnde in hoc libro sunt septem tractatus principales. Primus est de Enuntiatione, correspondens libro Perihermenias. Secundus est de vniuersalibus, correspondens libro Prædicabilium Porphirij. Tertius est de Prædicamentis, correspondens libro Prædicamentorum Arist. Quartus est de Syllogismo simpliciter, correspondens lib. Priorum. Quintus est de Locis Dialecticis correspondens libro Topicorum. Sextus est de Fallacijs, correspondens libro Elenchorum. Septimus est de paruis Logicalibus consyderans de aliquibus proprietatibus terminorum, scilicet de suppositionibus, de relatiuis, de appellationibus, ampliationibus, restrictionibus, & de dictionibus, sincategorematicis. qui Tractatus non correspondet alicui speciali librorum Logicæ, sed est extractus a diuersis libris. Et licet via doctrinæ ille tractatus sequatur tractatum Fallaciarum, tamen ordine naturæ debet immediate sequi tractatum. A

Prædicamentorum, quia ibi determinatur de passionibus terminorum incomplexorum. Et sic patent titulus, causæ, & diuisio huius libri. Et si quæratur, cui parti Philosophiæ scientia libri subordinatur: respondetur, sermocinali; quia Logica est scientia tractatus de sermone. B

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Iste Liber est tantum una Summula, igitur male nominatur Summulæ in plurali, numero. Secundo sic. Anima est subiectum scientiæ huius Libri, quia est subiectum cuiuslibet scientiæ. igitur non argumentatio.

Tertio sic. Scientia est habitus conclusionis, sed argumentatio non est conclusio, igitur de ipsa non est scientia, nec est subiectum.

Quarto sic. Prius nunquam reducitur ad posterius, sed principia subiecti præcedunt ipsum, igitur, nunquam habent reductionem ad ipsum, vt dictum est prius.

Quinto sic. Finis logicæ est perfectio Animæ, cum sit finis cuiuslibet scientiæ, ergo perfecta cognitio argumentationis non est hic finis, cum illa cognitio sit effectus animæ consequens suum esse completum. Respõsiones. C

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si consideretur iste Liber, vt est vnus totalis tractatus, bene dicitur Summula in singulari, sed, si consideretur ut continens plures partiales tractatur bene dicitur Summulæ in plurali.

Ad secundum dicitur, quod licet anima sit subiectum inhæsionis cuiuslibet scientia capiendo subiectum pro subiecto accidentis, non tamen est subiectum attributionis eius de quo solum est hic ad propositum. Ad tertium dicitur, quòd de conclusionem tantum est scientia directe tanquam de obiecto proprio eius, sed tamen indirecte est scientia de subiecto conclusionis, & de eius prædicato, de princlpijs, & partibus eiusdem subiecti, modo licet argumentatio non sit conclusio tantum, tamen vt designatur per modum incomplexi, potest esse subiectum, vel prædicatum conclusionis. Ad quartum dicitur, quòd licet principia subiecti secundum suum

A *esse non habeant reductionem ad subiectum, tamen possunt reduci ad ipsum quantum ad rationem considerandi, & isto modo posteriora sunt. Ad quintum, negatur consequentia, & causa est, quia licet perfecta cognitio argumentationis sit ipsamet perfectio, siue effectus animæ, tamen bene esse potest perfectio eius accidentalis, & potest perficere ipsam in ordine ad suum finem vltimum, qui est summa felicitas, ideo, &c.*

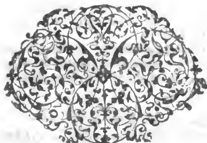

PETRI

PETRI HISPANI
SVMMVLARVM LOGICAE
TRACTATVS PRIMVS.

SVMMA TRACTATVS PRIMVS.

De vocibus. De Nomine, & Verbo. De oratione, & eius speciebus. De propositione categorica, hypothetica, & modali, deq; illarum oppositionibus, ac circa ipsarum veritatem, & falsitatem quam plurimis regulis.

Quid Dialectica, & Eius ad cæteras artes vtilitas.

A *Primo to.c.12. & secu do Po ste.c.vl ti. & 4. Me.t.c. 1. & in plerisq; alijs locis.*

Dialectica est ars artium sciẽtia scientiarum, ad omnium methodorum principia viam habens. Sola enim Dialectica probabiliter disputat de principijs omnium aliarum scientiarum.

Postquam dictũ est de causis huius Libri, & titulo eius, hic consequenter accedendum est ad materiam eius. In principio autem huius Auctor præmittit procemium, & quia in proœmio quilibet Auctor debet reddere auditorem beneuolum, docilem, & attentum, ideo ratione huius Auctor primo ostendit excellentiam, vtilitatem & ordinẽ huius scientiæ, ratione cuius primo definit Dialecticam dicens, quod est ars artiũ, &c. In qua definitione ostẽditur excellẽtia eius, cum dr̃ [Ars artium.] & itã gitur vtilitas eius, cum dicitur [Ad omnium methodorum principia viam habens] pro cuius definitionis intellectu. B

Primo sciendum est quod ars dupliciter accipitur, uno modo specialiter, ut ab Arist. definitur quod est recta ratio rerum a nobis factibilium, & sic est unus habitus intellectualis ab aliis distinctus, & hoc modo diuiditur per septem artes mechanicas, quæ continentur his versibus.

Ars mechanica quid

Lana, Nemus, Miles, Nauigatio, Rus, Medicina.

His ars febrilis coniungitur mechanica sunt.

Alio modo sumitur ars generaliter vt definitur a Tullio, quę est collectio plurium præceptorũ in unum finem tẽdentium, & hoc modo est, quoddam superius ad scientiam & ad artem proprie dictã, & hoc modo ponitur in definitione Dialecticæ, ratione cuius primo ponitur ars quam scientia, & non capitur specialiter vt opponitur scientiæ, quia sic opposita poneretur in eadẽ definitione. Secundo sciẽdum est quod ars generaliter capta sub se comprehendit plures habitus intellectuales, & nõ est vnus habitus intellectualis ab alijs distinctus. Vnde quinq; sunt habitus vel virtutes intellectuales, quibus non contingit falsum dicere. f. Sapientia, Scientia, Intellectus, Prudentia, & Ars. duorum sic habetur sufficientia. Quia omnis habitus intellectualis, vel est speculatiuus vel practicus, si speculatiuus, hoc tripliciter, vel dicit cognitionem principiorum & conclusionum simul, & sic est Sapientia, vel principiorum tantum & sic est intellectus, vel conclusionum tantum, & sic est scientia. C *Liberalium & mechanicarũ artium numerus. Quinq; habitus intellectus, 6. Eth.c.4* D

Vel sic oĩs habitus est speculatiuus, vel practicus. Si speculatiuus, hoc est dupliciter, vel circa principia, vel circa conclusiones, si secundum, sic est Scientia si primum, hoc est dupliciter, vel circa principia demonstrationũ, quę sunt principia cognoscendi, & sic est intellectus, uel circa principia rerũ, quæ sunt principia quo ad esse, & sic est Sapiẽtia.

Si sit practicus, est dupliciter, vel circa agibilia, & sic est Prudentia, quæ sic describitur. Prudẽtia est recta ratio rerũ a nobis agibiliũ, vel circa factibilia, & sic est Ars. Vñ Sapientia est cognitio

A de primis causis, & principijs complexit rerũ; sed intellectus est habitus principiorum indemonstrabilium, scientia vero est habitus cõclusionis firmus, certus & euidens per demonstrationẽ acquisitus, & omnes isti habitus aliquo modo continentur sub arte generaliter dicta, quia in quolibet est collectio plurium præceptorum vel regularum ad vnum finem tendentium. Ex quo patet quod sub arte accepta generaliter continentur septem artes liberales, quia illæ continentur sub scientia, quæ sunt Grammatica, Logica, Rhetorica, Musica, Arithmetica, Geometria, & Astrologia. Tres primæ dicũtur triuiales, quasi trib. vijs in vnum finem tendẽtes, quia

Liberalium artiũ numerus.

B Grammatica cõsyderat de sermone cõgruo vel incongruo: Logica vero de sermone vero vel falso Rhethorica de sermone ornato, vel inornato: & sic procedunt in cognitionem sermonis. Aliæ dicuntur quadriuiales, quasi quatuor vijs in vnum finem tendentes: s. in cognitionem quantitatis, quia Arithmetica est de quãtitate discreta non cõtracta, s. de numero. Musica est de quãtitate discreta contracta ad sonum. Geometria de quantitate continua non contracta. Astrologia de quantitate continua cõtracta ad motum, vnde omnium liberaliũ artium sic potest haberi sufficiẽtia. Omnis ars liberalis est circa sermonem, vel circa quantitatem, si primum, sic est tripliciter, vel circa sermonem congruum

Sufficiẽtia liberaliũ artium.

C vel incongruum, & sic est Grammatica, aut circa sermonem verum vel falsum, & sic est Logica, aut ornatum vel inornatũ, & sic est Rhetorica. Si circa quantitatem, hoc est dupliciter, vel circa quãtitatem continuam, vel discretam, si secundum hoc est dupliciter, aut circa eã simpliciter & non contractam, & sic est Arithmetica, quę est de numero in communi, vel est circa quantitatem discretãm contractam ad sonũ, & sic est Musica, quæ consyderat de numero sonorum, si primum hoc est dupliciter, aut est circa causãm simpliciter non cõtractam, & sic est Geometria, aut circa ipsam contractam ad motum, & sic est Astrologia, vnde versus. D

Gra, loquitur, dia vera refert, re verba colorat.

Mus canit, ar. numerat, Geo, ponderat, As. colit Astra.

Istæ autem artes dicuntur liberales triplici de causa. Prima quia antiquitus solum liberi, & nobiles consueuerunt eis studere. Secunda, quia liberant homines, eis studentes à curis mundanis. Tertia quia ordinantur ad opera per animam tantum exercenda, quia anima libera est respectu corporis, ideo istæ artes dicuntur liberales. Artes vero mechanicæ, dicuntur potius seruiles, quia ordinantur ad opera per corpus exercẽda, corpus autem seruit animæ, & dicũtur illæ liberales artes alia de causa; quia liberæ informant intellectum nostrũ siue aliqua difficultate, & per hoc Physica, & Metaphysica, quæ non liberè formant Intellectum, non dicuntur liberales, quia Metaphysica est de nimis eleuatis supra intellectum, Physica vero est de nimis immersis materiæ. E

Ars mechanica unde dicatur.

Tertio sciendũ quod Methodus accipitur dupliciter vno modo propriè, prout est breuis & recta via cito ad terminum ducens. alio modo transumptiuè & similitudinariè, & sic est scientia compendiosè tradita, cito ducens in cognitionem sui subiecti, & hoc modo capitur in ista definitione cum dicitur, quod Logica habet viam ad principia omniũ Methodorum, sensus est omnium scientiarum, & valet per hoc ad illarum principia, quia consyderat de argumentatione, per quam inquirimus de principijs omnium scientiarum, & quia nulla scientia ab ista docet modum arguendi probabiliter, ideo sola Dialectica disputat de principijs aliarum scientiarum. F

Quarto sciendũ quòd Dialectica dupliciter accipitur. Vno modo generaliter pro tota Logica. Alio modo specialiter solum pro illa parte Logicæ, quæ traditur in libris Topicorum; hic autẽ definitur pro tota Logica, tamẽ sub nomine suæ partis. Logica enim probabiliter disputat ratione suæ partis, quia illud, quod conuenit parti etiam aliquo modo

Dubit.

A modo conuenit toti gratia partis, & sic patet definitio Dialecticæ & quomodo hic capitur scilicet communiter.

Sed contra hāc definitionem primo arguitur. Ars est de factibilib. a nobis, cum sit recta ratio rerum à nobis factibilium, sed Logica non est de factibilibus a nobis, ergo non est ars.

Secundo sic, Modus sciendi non est scientia, sed Logica est modus sciendi, ergo Logica non est scientia.

Tertio sic. Ille genitiuus artiū, siue sciētiarum denotat excellētiam Logicæ ad alias scientias cum omnis genitiuus pluralis numeri reflexus super suū nomina tiuū singularem importat excellētiam, sed Logica non est excellētior alijs sciētijs cum multæ sint excellentiores ipsa, B vt puta scientia Metaphysicæ, ergo &c.

Quarto arguitur sic. Logica est quidā Methodus, ergo si docet viā ad principia, sequitur, quod doceat viam ad principia suij ꝑsius quod est inconueniens.

Quinto arguitur. Principia sciētiarū sūt p se nota, ergo Logica non valet ad cognitionē illorū principiorū. Ad rationes. *Solutio.* Ad primum istorum dr̄ quod licet ars specialiter capta sit de factibilibus a nobis, non tñ ars gn̄aliter capta, & isto mō capit̄ hic, & sic Logica bene est ars. Ad 2m dr̄ ꝙ Logica dupliciter accipit̄ vno modo ꝑ perfecta argumentationis cognitione, quæ dr̄ Logica docēs, & sic dr̄ sciētia, nec est modus sciēdi, alio modo ꝑ vsu argumētationis, quo vtimur ī alijs sciētijs. q̇ vsus dr̄ Logica utēs, & sic C est modus sciēdi, nō est scia ꝓprie dicta.

Ad tertium dr̄ ꝙ Logica non est excellentior in dignitate omnib. alijs sciētijs, & in perfectione, est tñ excellētior cæteris in vsu sui subiecti, & applicatione eius ad acquirendum alias scientias. Ad quartū dr̄, quò de ratione argumentationis, per quam possumus inquirere de principijs Logicę, est, quòd Logica, valet ad inquirendum sua principia 2m ꝙ argumentatio est instr̄m sciēdi: argumentatio.n. in vniuersali cōsyderata est subiectum Logicæ, & in particulari bñ est instr̄m ad inquirēdum de principiis *1. Post. c. 6.* eius. Ad quintum dr̄, qđ licet principia sciarū sint p se nota 2m se, tñ qn̄q; sunt D ignota quo ad nos, & sic ex parte nostri argumētatio valet ad cognitionē eorū.

Ordo huius artis ad alias.

Et ideo in acquisitione omnium aliarū scientiarum Dialectica debet esse prior. Dicitur autem Dialectica à dia, quod est duo, & logos, quod sermo, vel ratio, quasi duorum sermo vel ratio scilicet opponentis & respondentis in disputatione. Sed, quia disputatio non potest haberi nisi mediante sermone, nec sermo nisi mediante voce, nec vox nisi mediāte sono, omnis.n. vox est sonus, ideo à sono, tanquam à communiori incheandum est.

Postquam Petrus Hispa. posuit definitionem dialecticæ, & probationem vnius partis eius, in qua definitione ostensa est excellentia, & utilitas huius E scientiæ, hic consequenter ostendit ordinem huius scientiæ ad alias, & interpretationem huius nominis dialectica. Ad reddendum auditorem huius scientiæ docilem & attentum ostēdit de quo, & quo ordine sit in hac scia consyderādū. Rōne aūt primæ infert vnum correlarium dicens, quòd Dialectica in acquisitionem aliarum scientiarū dr̄ esse prior. Cuius ratio est, quia principia omnium aliarum scientiarum, & ēt conclusiones acquiruntur per argumētationem, sed Logica considerat de argumentatione, & docet modum arguendi, ergo debet prius acquiri quam aliæ scientiæ, ideo in acquisitione debet esse prior.

Primo sciendum, quòd una scientia dicitur esse prior alia dupliciter. Vno modo ordine naturæ & perfectionis, & F sic scientiæ reales præcedunt Logicam, *Quoniā modo Logica Grāma. præcedat.* & ratio est, quia ordine naturæ sciæ ordinantur sicut & sua subiecta, sed ens reale prius est ente rationis, ergo sciētiæ reales, ut Physica, & Metaphysica, quæ sunt de ente reali, præcedunt Logicam, quæ est de ente rationis, & similiter alias scientias rationales, ut sunt Grammatica & Rhetorica. Alio mō una scientia dr̄ prior alia ordine doctrinæ, & quo ad nos, & hoc modo intelligitur quod Logica est prior alijs sciētijs, ideo notāter dr̄ qđ nō sit prior simpliciter, sed in

A 4 acqu-

A acquiſitione, eo quod dicitur prius acquiri aliis ſcientiis, quę per argumentationem acquiruntur.

Quid nomine Dialectica. Secundo ſciendum, ꝙ Auctor ponit interpretationem huius nominis Dialecticæ, quod poteſt dupliciter deriuari, vno modo poteſt dici a dia, quod ſcribitur per i. Latinum, quod eſt de, & logos ſermo, & ycos, ſcia, quaſi ſcientia de ſermone. Alio modo a dyas per I. Græcum quod eſt duo, & logos, ſermo, & ycos, ſcientia, quaſi ſcientia de ſermone duorum, ſ. opponentis, & reſpondentis, licet enim idem poſſit arguere, & reſpondere, & per ſe facere diſputationem, tamẽ hoc eſt inquantum ipſe tenet locũ duorum. Ex hoc patet quod hic non accipitur, dicitur, prout tantum valet ſicut B profertur, vel prædicatur, ſed ut tãtum valet, ſicut deriuatur.

Subiectũ Logices. Tertio ſciendum quod in hoc lib incipiendum eſt determinare de ſono tãquam a communiori in hac ſcientia cõſyderatio. Cuius ratio eſt, quia Logica conſyderat de argumentatione tanquã de proprio, & adæquato ſubiecto eius, & de diſputatione, quæ fit mediante argumentatione, ſed argumentatio nõ poteſt fieri niſi mediante ſermone, nec ſermo niſi mediante voce, nec vox, niſi mediante ſono ideo a ſono tanquam a communiori incipiendum eſt, quia communior eſt omnibus iſt s.

Quarto ſciendũ, ꝙ dupliciter poteſt fieri argumentatio, ſiue diſputatio. Vno modo mentaliter, quando homo diſpu C tat per ſeipſum cõſyderando, & talis diſputatio poteſt fieri ſine uocibus, & ſermone. alio modo vocaliter, & talis proprie eſt diſputatio, quaſi duorũ putatio nam talis ſemper eſt inter opponẽtẽ, & reſpondentẽ, & ita nõ põt fieri niſi mediante ſermone, & in hoc habetur ordo huius ſcientię ad alias. & interpretatio huius nominis Dialectica, & de quo ſit terminandum, & a quo ſit incipiendũ.

Arg. Sed contra predicta primo arguitur: Grammatica debet prius acquiri quam Logica, cũ Logicus præſupponat ſignificationem terminorum, & modũ congrue loquendi, qui per Grammaticam habetur, ergo Grammatica prior eſt in D acquiſitione, & non Logica.

Secundo arguitur. Plures medici acquiſiuerunt ſcientiam, medicinæ ante inuentionem Logicæ, & etiam multi qui non habuerunt Logicam, ergo logica non eſt prior in acquiſitione aliarũ ſcientiarum. *Patet in Hip. qui naturaliter fuit Logic⁹.*

Tertio. Sonus, & uox ab ore animalis eque cito proferuntur, ergo ſonus non præcedit vocem. igitur vox non fit mediante ſono.

Quarto ſic. Idem non debet conſyderari in diuerſis ſcientiis, ſed ſonus conſyderatur in phyſica, ergo non debet cõſyderari in Logica.

Quinto ſic. Qualitas eſt prior quam ſonus, cũ ſit genus ſoni, ergo magis incipiendum eſt a qualitate quam a ſono. E

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃. quod duplex eſt Grãmatica. ſ. poſitiua & regularis. Poſitiua eſt cognitio, quę eſt de ſignificatis terminorũ & regulis Grãmaticæ, nõ cognoſcendo cauſas eorũ. & iſta bene præcedit Logicã. ſed non eſt ſcientia proprie dicta, ſed quædam cognitio imperfecta: Sed Grammatica regularis eſt cognitio pp quid regularum Grammaticalium, quæ cognoſcũtur probatiue, & per cauſas, & talis bene eſt ſciẽtia & non põt acquiri ante Logicã niſi imperfecte, cũ acquiratur per argumentationem, quæ per Logicam cognoſcitur.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet tales medici acquiſiuerunt Medicinam imperfecte per quandam argumentationem naturalẽ factam. ſ. naturali cognitione intellectus quæ eſt naturaliter diſcurſiuus F non tamen perfectæ acquiſiuerunt eã, & per argumentationem artificioſe factam, quia non habuerunt artem arguẽdi, & inde fuit ꝙ inciderunt in errorẽ. Et ſimiliter dicendum eſt de aliis ſcientiis, quæ non acquiruntur perfecte ſine argumentatione, de qua eſt Logica. *Logica medicis neceſſaria eſt.*

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſonus non præcedat uocem ſecundum [illegible] tñ bene præcedit ſecundum naturam, & in ratione [illegible] formalis, & [illegible] uox fit mediante [illegible] ge[illegible] cauſæ formalis, & [illegible]s. Ad quartũ dr̃. ꝙ dẽ.

rub

A sub diuersis rationibus potest in diuersis scientijs considerari, licet non sub eadem ratione modo sonus in Physica cōsyderatur ut passio rei naturalis & in Logica ut est signum conceptus mentis ideo diuersis rationibus hic, & ibi consideratur, ad quintū dicitur quod qualitas est communior sono secundum prędicationem, non tamen vt est signū conceptus mentis, quia non significat cōceptum nisi ut est in sono, & sub illa ratione sonus hic cōsyderatur, licet ēt sonus nō sit signum cōceptus, nisi ut est in voce, quia tamen est proximum genus vocis, oportuit hic de ipso determinare.

Sonus, quid sit, deque definitionem natura.

B *Sonus est quicquid per se, & proprie ab auditu percipitur. Dico autem proprie, quia licet homo, vel campana audiatur, hoc tamen non est nisi per sonum eius.*

Quid sēsibile p se & sēsibile per accidens 2. de anima. t. 74.

Po quam Petrus Hispa. posuit proęmium suum, hic consequenter aggreditur tractatum, & quia in illo primo tractatu, cuius enuntiatio est subiectum, determinatur de nomine et verbo eo, q sunt partes enuntiationis, & in eorū definitionib. ponitur vox, cuius sonus est genus ideo auctor primo determinat de sono, ipsū definiendo. Sonus est qcquid auditu proprie, & per se percipitur.

C Pro cuius intellectu primo sciēdum est, q sensibile in cōi dicitur illud, quod aptum natum est sentiri, & diuiditur in sensibile per se, & sensibile per accidēs. Sensibile per se est, quod per se immutat sensū, & non ratione alicuius accidētis, sicut color per se, & non ratione alicuius accidentis eius immutat visum, et sapor gustū. Sensibile per accidēs est q non rōne sui, sed ratione alicuius accidētis eius immutat sensum, sicut campana immutat auditum non ratione sui, sed ratione soni eius, qui sibi est accidēs.

Sensibile per se duplex vbi supra.

Scdo sciendū, q sensibile p se iterum diuiditur in sensibile cō & proprium. Sensibile cōe, est quod a plurib. sensib. sentiri potest, sicut ista quinque magnitudo, numerus, motus, figura, quies q dicuntur communia, non quia ab omnibus sensibus percipiantur, sed a pluribus. Sed sensibile propriū est, quod ab vnico sensu sentiri potest sicut color est proprium obiectū visus, sicut propriū sensibile, & sonus proprium obiectum, auditus, & odor olfactus, & sapor gustus, & qualitates tangibiles, quæ sunt calidum, frigidum, humidum, & siccū, sunt proprium obiectum tactus.

Tertio sciendum est, quod sensibile in communi, ut patet ex prędictis, est genus soni, & illud debet itelligi in sua definitione, cum dicitur quidquid percipitur, idest aliquid perceptibile uel sensibile, quia percipitur in illa definitione dicit aptitudinem, & non actum, & sic illa pars definitionis soni ponitur loco generis. deinde ponitur, per se, ad differentiam sensibilium per accidens, E quia vt dictū est, sonus est sensibile per se, & dicitur propria ad differentiā sensibilium cōmunium, quia sonus est sensibile proprium auditus. & subiungitur ab auditu, ad differentiam propriorum sensibilium aliorum sensuum, & sic intellectus definitionis est, quod sonus est sensibile per se, & proprium auditus, & melius sic definitur per suū genus propinquum quod est sensibile, quam per suum genus remotum, quod est qualitas sensibilis, ut definit ipsum Buridanus, & posset etiam ista definitio probari, quia tres cōditiones bonæ definitionis sibi conueniunt, igitur est sufficiens. F

Definitionis conditionis.

Quarto sciendum quod tres sunt conditiones bonæ definitionis. Prima est quod definitio debet conuenire omni contento sub definito. Secunda est quod conueniat soli definito, & ratio harum conditionum est, quia definitio componitur ex genere, & differentia propria definiti, sed illa differentia competit omni contento sub definito, & soli definito, quia conuertitur cum ipso, ideo definitio debet conuenire omni, & soli. Tertia conditio est, quod definitio debet sufficienter explicare naturam definiti, & facere ipsum differre a quolibet alio. Ratio est, quia natura rei sufficienter explicatur per genus, & differentiam, quæ dicunt primam potentiam, & vltimū actū naturæ, rei definitio

A finitio autem fit ex genere, & differētia, & ratione differentiæ propriæ facit definitum differre a quolibet alio. Iste autem tres conditiones conueniunt defini tioni soni, vt probatur inductiue, igitur est sufficiens.

quadruplex de finitio. Sciendum vlterius quod quadruplex est definitio, scilicet quiditatiua, differentiua, causalis, & quid nominis. Definitio quiditatiua est oratio quid est esse rei significās per essentialia, vt homo est animal rationale, & mortale. Definitio descriptiua est oratio quid est esse rei indicans per accidentalia, vt homo est animal gressibile bipes. Definitio causalis est, quæ datur per causas idest efficientem, vel materialem, vt ira est accensio sanguinis ad cor. Definitio quid nominis, est oratio significans quid per nomē importatur, sicut vacuum dicitur spa-B cium non repletur corpore, possibile tñ repleti, sed quia definitio cadit sub prima operatione intellectus, ideo sciendum quod tres sunt operationes intellectus, prima est simplicium apprehensio secunda est compositio, vel diuisio, tertia est discursus, & ratiocinatio.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur Omnis definitio est falsa, in qua prædicatur vniuersale, vniuersaliter sumptū, sed sic est in ista. sonus est quicquid, nā quicquid est signum distributiuum, includens materiam suę distributionis, igitur definitio est male posita. Secūdo sic. Audibile non est de essentia soni, sed accidens eius, igitur sonus, cum percipiatur per auditum, per accidens percipi-C tur ab auditu, & non per se. Tertio sic. Omnis motus est sensibile commune, vt patet ex prædictis, sed sonus est quidam motus, cum sit motus aeris refracti, vt dicitur in libris de anima, ergo sonus eū sensibile commune, & sic in ista definitione male ponitur proprie. Quarto arguitur sic. Nullum obiectum potētiæ passiuæ debet definiri per potētiam, cuius est obiectum, cum ipsum sit prius, & notius ipsa potētia, sed sonus est obiectū auditus, qui est potentia passiua, igitur. Quinto sic. Silentiū proprie, & per se percipitur ab auditū, quia nō percipitur ab eo per aliquod accidens, nec ēt D percipitur ab alijs sensibus quam ab auditu, igitur definitio cōuenit silētio igitur non conuenit soli sono definitio.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur quod quicquid est signum distributiuū sed tamen ibi non tenetur distributiue, sed infinite, & tantū valet quicquid percipitur idest id, quod est perceptibile, ergo non ibi prædicatur vniuersale vniuersaliter sumptum. Ad secundum dr, quod licet audibilitas sit accidēs ppriū soni, non tamen est sibi accidens commune, quia contingit adesse, & abesse, ideo sibi bene conuenit per se, sicut propria passio conuenit per se suo subiecto. Ad tertium dicitur, quod licet sonus, quantum ad suum materiale, dicatur motus E aeris quia sēper multiplicatur cū motu aeris, tamen quantum ad suum formale non est motus localis, sed est qualitas causata ex violenti fractione aeris, uel alicuius alterius medii. ideo non est sensibile commune.

Ad quartum dicitur quod obiectum potentiæ passiuæ non definitur a priori, & quiditatiue per potentiam, cuius est obiectum, tñ bene definitur per ipsam a posteriori, & descriptiue, & hoc quando potentia est nobis obiecto notior, sicut est in proposito. Ad quintum dr, qd licet silentium percipiatur priuatiue ab auditu, s. per carentiam soni non tamen positiue, & per se, sicut sonus, ideo non sibi competit præsens definitio.

Definitio vocis & eius instrumenta. F

Sonorum, alius vox, alius non vox. Sonus vox, idem est quod vox. Vnde, vox est sonus ab ore animalis prolatus naturalib. instrumētis formatus. Naturalia autem instrumenta, quibus vox formatur, sunt hæc. guttur lingua, palatum, quattuor dentes, & duo labia, & pulmo vede versus. Instrumenta decem sunt, guttur, lingua, palatum. Quatuor, & dentes, pariter duo labia pulmo. Sonus non vox, est ille qui generatur ex collisione, duorum corporum inanimatorum, vt fragor arborum, strepitus pedum.

Præ-

A Premissa definitione soni, hic consequenter Auct. ponit diuisionem eius ipsum diuidendo per sonum vocem, & sonum non vocem. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis sonus fit ex violenta fractione aeris, vel alicuius corporis, vel igitur in tali fractione fit formatio vocis ab ore animalis cum naturalibus instrumentis, vel fit ex percussione corporum sine tali formatione, si primum, sic est sonus vox. si secundum, sic est sonus non uox. Et potest ista diuisio probari per conditiones, quæ conueniūt bonæ diuisioni.

Diuisionis cōditiones.

Primo sciendum quod tres sunt conditiones bonæ diuisionis. Prima est, qd membra debent esse opposita, quod debet intelligi quod sint opposita, uel formaliter, uel uirtualiter, sic quod aliquo
B modo includāt modos contradictionis oppositos, quia in his, quę diuiduntur, uel distinguūtur inter se semper unum includit, aliquo modo negationem alterius. Secunda est, quod membra diuisionis non debent excedi a diuiso, sed debent euacuare totam naturam ipsius diuisi, siue potestatem, sic quod nihil contineatur sub diuiso, quod non sit in aliquo membrorum diuisionis. Tertia est, quod illa membra simul sumpta non excedant diuisum, sed cum eo conuertantur. Sed istæ tres conditiones in prædicta diuisione reperiuntur, vt potest facile declarari, ideo ipsa est sufficiens. Et est prædicta diuisio generis in suas species, quia diuisum æqualiter, & una de-
C finitione dicitur de membris diuidentibus. Et licet sonus uox sit perfectior, & prior uia perfectionis quam sonus non uox parte proprie naturę & perfectionis, & speciei, non tamen respectu soni in communi sed se habent æqualiter.

Secundo sciendum quod uox dicitur sonus ab ore animalis, prolatus naturalibus instrumentis formatus. Et ibi ponitur sonus, loco generis, & ponitur ab ore animalis prolatus ad differentiam soni facti ex percussione duorum corporum, & ponitur naturalibus instrumentis formatus ad differentiam tussis, & sternutationis, & multorum sonorum, quæ fiunt ab ore animalis, & tamen nō formantur naturalibus instrumentis, D
ideo non sunt uoces unde in formatione uocis decem instrumenta requiruntur. s. guttur, lingua, palatum, quatuor dentes, pulmo, duo labia. Et licet plura requirantur in causatione uocis tamē ista sufficiunt ad debitam formationem tāquam instrumenta propinqua.

Generatio ac vocis formatio ex 2. de animat. c. 87.

Tertio sciendum quod quadrupliciter fit formatio uocis. Primo enim per respirationē fit attractio aeris ad pulmonē. Scdo aeris attracti circa pulmonem ingrossatio. Tertio fit aeris ingrossati reuerberatio ad arteriam uocalem, in qua expulsiue causatur sonus. Quarto fit soni in aere repercussio, & debita distractio, & formatio cum plectio linguæ ad palatum, & ad dentes, & ex diuersa percussione causatur diuersitas uocis, & p E
defectum huius soni, facti ab hore animalis sine tali formatione cum naturalibus instrumentis non sunt uoces. Et hęc generatio uocis explicatur in definitione eius quæ sic ponitur in secūdo de Anima, quod est percussio aeris respirati ab anima ad uocalē arteriam cum imaginatione significandi.

Quarto sciendū quod sonus nō vox est ille, qui causatur ex collisione corporum inanimatorum, ut fragor arborū, strepitus pedū, & est collisio, mutua percussio duorum corporum ad inuicem, & dicitur collisio ex cō, quod est simul & læsio, & ponitur hic loco generis. Dicitur corporum inanimatorum quan- F
tum ad modum faciendi sonū, quia non oportet quod talia corpora sint inanimata secundum substātiam suam, quia fragor arborum, & percusio manuum sunt soni non uoces, & fiunt a corporibus, quæ sunt animata secundum substantiam, sed sunt inanimata quantum ad modum operādi, quia faciunt talem sonum ut sunt corpora dura, & non ut sunt animata.

Sed contra prędicta arguitur primo. Nulla forma simplex est diuisibilis, sonus est forma simplex, igitur male diuiditur. Secundo. Sonus tubæ, & instrumētorum musicalium est quędam uox, cum habeat continuationem, melodiā, & ar- *Argu.*

A &articulationem, quę sunt proprie passiones uocis, & tamen non fit ab ore animalis cum naturalibus instrumentis, ergo contra definitionem uocis.

Tertio sic. Homines edētuli, & quædā aues carentes labiis, & dentib. faciunt uocem, & tamen non habent instrumēta prius enumerata, ergo ad formationem uocis non requiruntur prędicta instrumenta.

Quarto sic. In fractione panni uel papiri fit sonus non uox. & in ille non generatur ex mutua collisione, idest percussione duorum corporum inanimatorum, igitur.

Quinto sic. Tussis est sonus non uox, & tamen nō fit ex percussione duorum corporum inanimatorum, ergo contra definitionem.

Solutio. B Ad argumenta, Ad primum dicitur qđ nulla forma simplex est diuisibilis in parte integrales, & quantitatiuas, quia caret talibus, tamen bene est diuisibilis in partes subiectiuas, sicut genus ī suas species, & hoc mō hic diuiditur sonus in species eius, & licet illud membrum sonus non uox, sit quoddam in complexum includens negationem tamen ponitur ad circumloquendum unam speciem positiuam, & incomplexam defectu nominis simplicis sibi impositi.

Ad secundum dicitur, quod licet uoces tubæ, & cęterorum instrumētorum dicantur uoces transumptiuæ, & similitudinarie, eo quod per similitudinē participant prædictas passiones uocis non C tamen sunt uoces propriæ.

Ad tertium dr, quod hoīes edentuli, & aues formāt quodammodo uoces indistincte, & imperfecte, non tamen uoces dictas bene distinguuntur propter defectum illorum instrumentorum.

Ad quartū dicitur, ꝙ licet in fractione panni non est formaliter mutua percussio duorum corporum tamen ibi est ęquiualenter quantum ad suum effectū quia est subita, & uiolenta tractio aeris, quæ potest fieri per subitam subtractionem [illegible] talis corporis.

Ad quintum dicitur ꝙ licet in tussi nō fit percussio corporū inanimatorū secundum substantiam eorum, tamen D sunt ibi corpora inanimata quātum ad modum operandi, quia nō fit ibi aliqua formatio uocis secundum aliquam uirtutem cognoscitiuam animæ.

Quid uox significatiua, & non significatiua.

Vocum alia significatiua, alia non significatiua. Vox significatiua est illa, quæ auditui nostro aliquid representat, ut homo, quus, uel gemitus infirmorum, qui significat dolorem. Vox non significatiua est illa, quæ auditui nostro nihil representat, ut bu, ba, baf.

Postquam Auctor præmisit diuisionem soni, & definitiones membrorum hic consequenter subdiuidit illud membrum, de quo est sermo ad propositum scilicet sonum uocem, aliud membrum relinquens, quia suo proposito non deseruit. Et diuidit uocem in significati- E uam, & non significatiuam. cuius diuisionis ratio est, quia omnis uox se obijcit intellectui, uel ergo aliquid represen tat intellectui, tāquam signum alterius uel solum representat seipsam, & nō est signum alterius significati. Si primum est uox significatiua. Si secundum est uox non significatiua. Et non est ista diuisio generis in suas species, sed subiecti in accidentia. accedit enim uoci qđ secundum se accipiatur, & ut signum alicuius significati. nec iste sunt essentiales, & formales differentiæ uocis, sed accidentales.

Primo sciendum quod uox significatiua est illa quę auditui aliquid represētat, & intelligitur quod representat aliquid, tanquam significatum eius, cuius ipsa est signum. Signum autem ut dicit Tullius, est quod offert se auditui, aliquid relinquens intellectui, ideo talis uox mediante auditu, aliquid represen tat intellectui, quod fit hoc modo, quia uox ordinata ad significandum (cum sit quidam sonus) per se, se obijcit aditui, & per auditum species, uel similitudo illius uocis pręsentatur intellectui, per quam speciem intellectus cognoscens impositionem uocis ad significandum cognoscit, & accipit speciem significati *Quid uox significatiua.* F talis

A talis uocis, & sic mediante auditu reprę sentat intellectui suum significatum.

Secundo sciendum, quod vox significatiua duo includit. Primum est materiale, quod est ipsa vox secundum vero est formale, quod est uirtus significãdi, & repræsentãdi actualiter suũ significatũ quæ virtus prouenit per institutionẽ, & ordinationem ad significandum per hoc enim quod ipsa ponitur ad aliquid significandum, & efficitur signum eius, accipit virtutem repręsentandi actualiter illud significatum, & hęc virtus quãdoque vocatur significatio habitualis, quia habetur ab ipsa voce, tanquã à forma materia, & quandoque ratio significandi, quia est rõ, & causa, propter ꝙ vox est significatiua, & datur ipsi voci qñque per ordinationẽ primi imponentis, qui ordinat vocem ad suum significatum & non ad aliud. qñque vero venit per ordinationem, quę fit ab instinctu naturæ, quæ instigat & inclinat animalia ad formãdũ voces p̄sentãtes suos affectus. ex quo patet ꝙ ad vocẽ significatiuã reqritur primo ꝙ hẽat significatum aliud a se, cuius ipsa est signum. Secundo reqritur ꝙ habeat ordinationẽ ad tale significatum vel secũdum placitum, vel secundum instinctum naturæ.

Quid formale, ac materiale in voce significatiua ex 1. li. peri herme. c. 1. & 2. 52. doc.

B

C Tertium sciẽdum licet quod quinq; sint obiecta propria sensũ particulariũ, sicut superius visum est, tamẽ, quia vox percipitur per auditum, magis imponitur ad significandum conceptus, & affectiones animæ quam obiecta aliorũ sensuum ab auditu. Cuius ratio est quia voces sunt in ptãte nostra, & possumus formare ipsa cum volumus, & variare sm̃ multas differentias, non autẽ possumus formare ad placitum nostrum obiecta aliorũ sensuum, ut puta colores, uel sapores. ideo vox est magis conueniens ad signandum conceptus aĩę, & ad hoc qđ fiat significatiua, quam cætera sẽsibilia.

Cur voces potiꝰ quã aliquo cęterorũ sẽsibiliũ conceptus ai exprimamus

Quarto sciendum quod vox nõ significatiua est quæ nihil auditui repræsentat, quod sic intelligitur. nihil repræsentat præter seipsam per modũ signi, licet bene aliquid repræsentet per modum rei sicut buff, & baff, quæ non repræsentãt. Si tñ illę voces ꝓferãtur indignanter vel cũ asperitate vocis pñt significare derisionẽ: uel aliquẽ effectũ mentis, & essent interiectionis sed qñ proferuntur sine speciali signo ĩ gestu corporali, vel in modo proferẽdi, sic sunt nõ significatiuę, & per hoc patet diuisio uocis, definitiones membrorum eius. D

Vox nõ significatiua.

Argu.

Sed contra prędicta primo arguitur. In bona diuisione mẽbra diuisionis nõ dẽt excedere diuisum, sed significatiuũ excedit vocem, cum multa sint significatiua, quæ nõ sũt uoces, sicut est circulus añ tabernam. ergo ista diuisio nõ ualet.

Scđo sic. Oĩs uox rep̄sentat aĩal, cuius est illa uox, ergo uox nõ significatiua aliquid auditui nõ rep̄ntat. Tertio sic. Vox se nõ obijcit ĩtellectui, sed tm̃ auditui, sed auditus non apprehendit significatum uocis, igitur uox significatiua nihil auditui repræsentat. E

Quarto sic. Omnis uox fit cum intentione significandi, ut patet in secũdo de Anima, ergo oĩs uox est significatiua. Quinto sic. Omne subiectum alicuius propositionis, est nomen, & per consequẽs uox significatiua, sed buff, & baff, bene sũt subiecta ꝓpositioni, ut dicẽdo buff est una uox ergo tales sunt noĩa, & per cõsequens sunt uoces significatiuæ.

Tex. ca. 90 & ibi doc.

Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ significatiuum in communi, bene excedit uocem, nec est membrũ huius diuisionis, sed significatiuum ut est adiectiuum vocis, & tm̃ ualet sicut uox significatiua, nõ excedit uocẽ, & isto mõ hic ĩtelligitur. Ad sm̃ dr̃, quod licet uox non significatiua repręsentet animal, sicut effectus suam causam, non tñ sicut signum suum significatum, cui imponitur ad significandum. de qua repręsentatione est hic ad propositum. Ad tertiũ dicitur, quod licet uox significatiua nõ primo se obijciat intellectui, tamẽ bene se obijcit ex consequenti mediante auditu; quia per auditum repręsentat suam similitudinem, & ex consequenti significatum intellectui. Ad quartum dicitur, quod in secũdo de Anima solũ principaliter intelligitur de uoce significatiua, & per analogiam de non significatiua; F

Solutio.

A uā; vnde non oportet quod definitio analogi pro qualibet sui parte conueniat cuilibet membrorum diuisionis, sed sufficit, quod completa conueniat primo, & secundum alias partes aliis. Ad quintum dicitur quod buff, potest esse subiectum propositionis, nõ quod habeat significatum, sed solum prout ab intellectu capitur loco vnius vocis, impositæ ad significandum talem vocem imperfectam, & tunc tenetur materialiter.

Vox diuiditur in naturaliter, & ad placitum significantem.

Vocum significatiuarum alia significat naturaliter, alia ad placitum. Vox significatiua naturaliter, est illa quæ apud omnes homines idem repræsentat; ut latratus canum, & gemitus infirmorũ. Vox B *significatiua ad placitum, est illa quæ ad voluntatem primi instituentis aliquid repræsentat: ut homo hominem, equus, equum.*

Postquam Auctor posuit diuisionem vocis in communi, & definitiones partium eius, hic consequenter subdiuidit vocem significatiuam dicens, quod vocem significatiuarum, quædam significat ad placitum, & quædã naturaliter. Cuius ratio est, quia omnis vox significatiua habet impositionem, & ordinem ad suum significatum, vel ergo talis significatio fit sm̃ instinctum naturæ, & sic est uox significatiua naturaliter, vel C secundum placitum imponentis, & sic est uox significatiua ad placitum.

Quid vox naturaliter, et q̃ ad placitum significet ex 2. phy. t. co. 5. 6. et inde, & ibi Docto.

Primo sciendum quod vox significatiua naturaliter est illa, quę apud omnes homines idem significat, ut gemitus infirmorũ. Cuius ratio est quia talis vox ordinatur ad significandum, & repræsentãdum suum significatum per instinctũ naturæ, quæ inclinat animal ad formandum talem vocem, & ad exprimendum suas affectiones, ut puta ad exprimendum iram, famen, tedium, uel gaudiũ, & sic de aliis, & quia natura est eadem apud omnes, & eodem modo inclinat animalia ad explicandum suas passiones, ideo uox significatiuam naturaliter idem repræsentat apud omnes sed significatiua ad placitum non significat idem apud omnes, sed solũ apud illos, D qui nouerunt eius impositionem ad significandum.

Secũdo sciendum quod vox significatiua naturaliter, & vox significatiua ad placitum quadrupliciter differunt. Primo in prolatione, quia vox significatiua naturaliter non perfecte formatur, neque profertur propter impetum passionis, quę impedit hominẽ ad debite proferendum, sed vox significatiua ad placitum est debite prolata, & formata. Secundo differũt ex parte significationis, quia significatiua naturaliter apud omnes idem repræsentat, alia vero non, sed tantum apud illos, qui cognoscunt eius impositionem. Tertio differunt ex parte significati, quia significatiua naturaliter significat affectiones, et passiones appetitus, alia vero significat conceptum intellectus. Quarto ex parte causę suæ ordinationis ad significandum, quia significatiua naturaliter ordinatur ad significãdum ab instinctu naturæ, alia vero secundum placitum imponentis. E

Tertio sciendum est, quod vox significatiua ad placitum est illa, quę ad placitum primi imponentis aliquid repræsentat. Vnde differunt voluntas, & placitum, quia voluntas est potentia uolitiua, uel actus eius, qui incipit ab intra, & terminatur ad extra. s. in bonum cognitum, sed ecõtra placitum nominat actũ voluntatis, qui incipit ab extra, et termi- F natur ad intra. incipit. n. a re cognita, & terminatur ad uoluntatem. Et quia uox significatiua ad placitum imponitur ad significandum rem, quæ concipitur ab aĩa, & illa cognitio primo uenit ab extra, ideo magis proprie dicitur significare ad placitum, quam ad uoluntatem.

Ad placitũ significare. et ad volũtatem qd.

Quarto sciendum, quod cum res pręsentatur sensui, mediante sensu generata suam similitudinem in anima, & per illam similitudinẽ anima format intra se conceptum rei, quem postea vult exprimere, propter quod imponit uocem ad significandum talem conceptum, & mediante ipso rem conceptam, & ideo apud proferentem, uox primo significat conceptum licet apud audiẽtem, primo

repræ-

A repræsentet rem conceptam unde ipsa proprie non significat conceptum rãtũ, nec rem tantum, sed rem sub conceptu. Vnde ista quatuor, scilicet res, cõceptus rei uoces, & scripturæ sic se habent, qđ conceptus significant res a quibus causantur in anima, & uoces immediate significant conceptus, & scripturæ significant uoces, & sunt signa tantum, nec ulterius significantur per aliud. Ex istis patet diuisio uocis significatiuæ, & definitionis membrorum eius.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur sic. Sicut se habent conceptus ad res, ita uoces ad conceptus, sed conceptus naturaliter significant res, ergo uoces naturaliter significant conceptus, & per consequens nullæ uoces significant ad placitum. Secũdo sic. Omne signum habet similitudinem sui significati, sed omnis uox significatiua est signum rei, ergo habet similitudinem rei, & per consequẽs significat eam naturaliter, & nulla significat eam ad placitum.

Tertio sic, illa uox significat naturaliter, quæ ex sui natura repræsentat suũ significatum, sed gemitus infirmorum ex sui natura non repræsentat suum significatum, quia si præferatur ab homi C ne sano, talis non significat dolorem, ergo talis nõ significat naturaliter. Quarto. Quilibet cognoscens impositionem uocis significatiuæ ad placitum, cognoscit significatum eius, sed omnes possũt cognoscere talem impositionem, sicut omnes possunt cognoscere impositionẽ huius uocis homo, ergo talis uox idem significat apud omnes. Quinto sic. Illud quod fit ad placitũ est uariabile in infinitum, cum uoluntas hominis in infinitũ uarietur ergo, si uox significet ad placitum, sua significatio erit uariabilis in infinitum, & sic nulla erit certa cognitio de significatione uocis significatiuæ. qđ

Solutio. est incõueniens. ergo ipsa non significat ad placitum instituentis.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet sit ĩ istis simile in hoc quod uocis significat conceptus, & conceptus res, est tamen dissimile in hoc, quod cõceptus est essentialis similitudo causata a re ipsa naturaliter, ideo signi- D ficat eam naturaliter, sed uox non causatur naturaliter a conceptu, sed a uolũtate concipientis. ideo significat ipsum naturaliter. Ad secundum dicitur, quod signum causatum a natura, semper habet similitudinem sui significati, sed nõ oportet de signo causato per uolũtatẽ, sicut patet de circulo tabernæ, qui non habet similitudinem uini. Ad tertium, dicitur, quod si talis uox eodem modo formaretur ab homine sano sicut ab homine infirmo, tunc semper repræsentabit dolorem, sed si non habet formã eandem prolationis cũ gestu corporali, nõ repręsentabit idem, nec erit eadem nisi materialiter. Ad quartum dicitur, quod si omnes cognoscerent impositionẽ hu- E ius uocis, homo, tunc significaret idem apud omnes, sed non sine notitia suę impositionis, quia illa impositio non est nota apud omnes, sicut est inclinatio naturalis, qua uox significat naturaliter.

Ad quintũ dicitur, quod illud, quod fit ad placitum cuiuslibet indifferenter uariatur in infinitum, non tamen id, qđ determinate fit ad placitum unius, sicut est uox significatiua, quæ significat solũ ad placitum primi instituentis.

F

Vocis significatiuæ ad placitum diuisio.

Vocum significatiuarum ad placitum, alia complexa, alia incomplexa, ut [illegible], alia incomplexa, ut nomen vel verbum.

Postquam Auctor posuit diuisionem uocis significatiuę, & definitiones membrorum eius, hic consequenter Auct. diuidit uocem significatiuam ad placitum, per uocem complexam, & incomplexam. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis uox significatiua ad placitum, uel cõtinet plures uoces significatiuas, uel unam tantum. Si primum, est uox completa, si secundum, est incompleta.

Primo sciendum est, quod quęlibet res dupliciter accipitur. Vno modo secundum se, & tunc fit cõceptus simplex siue incomplexus, ut cum Socra. secundum

A *De natu rali suppositione.* Tertio sciendum, quod suppositio naturalis est acceptio termini communis, pro omnibus alijs à quibus sua forma nata est participari, vt homo per se sūptus supponit pro hominibus qui sunt, fuerunt, & qui erunt. In qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur terminis communis, ad differentiam discretæ suppositionis, reliquæ vero particulę ponuntur ad dr̄iam suppositionis accidētalis, vnde forma termini in proposito dr̄ natura cōis cōicabilis multis significata p terminū cōem, q̄ quantū est de se pt̄ accipi p p̄sentib. preteritis, & futuris a qua vt dictu est suppositio dr̄ naturalis, & sp cōuenit termino extra ppositionē, & sine quæcunq; B addito, et sic dicta definitio est sufficiēs.

De accidentali suppositione. Quarto sciendum, quod suppositio accidentalis est acceptio termini communis pro omnib. illis pro quib. exigit adiunctum, vt homo est homo tm̄ supponit pro p̄sentib. rōne illius verbi est, p̄sentis tp̄is, q sibi adiungitur similiter hō alb. hō tm̄ supponit pro hoīb. albis, vnde in definitione capitur acceptio loco gn̄is, & termini cōis ponitur ad dr̄iā suppositionis discretæ, & residuū ponit̄ ad dr̄iā suppositionis naturalis. Nō est aūt ponēda suppositio materialis, quia suppositio est termini iā significātis rē, ergo solū cōuenit termino significatiuę sumpto, & non materialiter. Itē dictū est, q suppositio est termini iā constituti ex voce, & nō significatione, ergo nō C conuenit dictioni materialiter sumptę.

Argu. Cōtra prædicta arguitur primo sic. Suppositio est actus sed actus, & operationes sunt singularium, & suppositorum, ut vult Arist. in proœmio Meta. ergo nulla est suppositio communis, secū *Ca. 1. et in 2 de aīa plu rīsq; locis.* do sic. Suppositio s quitur significationem termini, quæ est ad placitum, ergo omnis suppositio est ad placitū, & per consequens nulla est naturalis. Tertio sic. Si esset aliqua suppositio naturalis conuenire termino secundum se sumpto, sed hoc nō potest esse, quia suppositio est relatio supponēs ad suppositum, ergo non conuenit termino per se sumpto, sed cum supposito. Quarto sic. Suppositio accidentalis est suppositio per accidens, ergo non debet dici suppositio. D Quinto sic. In istis propositionib. amo est verbum, amo est dictio dissyllaba, subiecta supponunt, & non nisi materialiter, ergo est ponenda suppositio materialis ut posuit Buridanus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod actus potest capi dupliciter. Vno modo pro actu illo qui dicitur, operatio, & sic capitur in illa auctoritate, Arist. sed illo modo propositio non dicitur actus. Alio modo capitur actus p forma rei siue sit substantialis, siue accidentalis, & sic suppositio dicitur actus, cum sit forma quædam accidētalis termini substantiui. Ad secūdum negatur E consequentia, quia suppositio distinguitur a significatione, vt prius dictum est. Ad tertium dicitur, quod suppositio de qua hic ad propositum est relatio termini supponētis ad rem suppositam, ideo nulla suppositio conuenit termino sine additione rei pro qua supponi, sed aliqua sibi bene conuenit sine additione alicuius rei extrinsecæ. Ad quartum dicitur, quod solutum est ex prędictis. Ad quintum dicitur, quod vt prius dictum est, duplex est suppositio quędam est relatio termini ad rem significatam, de qua solum est ad propositū, & tali suppositione, prædicta subiecta illarū propositionum non supponunt, alia est suppositio quæ est relatio suppositi ad oppositum quæ dicitur Grāmaticalis, et F isto mō subiecta p̄dictarū propositionū bene supponunt, quia hoc modo nō est aliud quam reddere suppositum verbo.

Accidentalium suppositionum notitia. *Suppositio accidētalis q*

Accidētalium suppositionum alia simplex, alia personalis, Suppositio accidentalis simplex, ē acceptio termini cōis p re vniuersali significata per ipsum terminū vt cum dicitur, homo est species aīal est genus. Ibi test terminus homo supponit pro homine in communi, & non pro aliquo inferiori, & iste terminus aīal supponit pro aīali in cōi, & non pro aliquo inferiori. Et similiter ēt dicēdū est de quolibet termino

B com-

A *communi, vt risibile est propriū rationale est differentia, album est accidens. Itē suppositionum simplicium, alia est termini cōis in subiecto positi, vt homo est species ibi iste terminus homo simplicem habet suppositionem, quia solum supponit pro natura speciei. Alia est terminus communis positus in prædicato propositionis affirmatiuæ, ut omnis homo est animal. ibi iste terminus animal in prædicato positus simplicem habet suppositionem, quia solum supponit pro natura generis. Alia est termini communis positi post dictionem exceptiuam, ut omne animal præter hominem est irrationale. ibi iste terminus hominem simplicem habet suppositionem, quia*

B *non licet fieri descensum sub ipso. Vnde non sequitur, omne animal præter hominē est irrationale, ergo omne aīal præter hunc hominem est irrationale, ex quo ibi est fallacia figuræ dictionis procedendo à suppositione simplici ad personalem. Similiter hic, homo est species, ergo aliquis hō est species et similiter hic, omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal. In omnibus enim istis, & similib. fit processus à suppositione simplici ad suppositionem personalem. Quod autem terminus in prædicato positus simplicē habeat suppositionem patet, quia cum dicitur, oīum oppositorum eadem est disciplina, nisi iste terminus disciplina simplicem haberet*

C *suppositionem sic fieret descensus sub ipso; & esse falsa nulla enim particularis disciplina est omnium, contrariorum. medicina n. non est omnium contrariorum, sed solum sani, & ægri. Grammatica n. non est omnium contrariorum, sed solum congrui, & incongrui Logica veri, & falsi, & sic de alijs.*

Personalis autem suppositio est acceptio termini communis pro suis inferioribus ut cū dr̄, hō currit iste terminus hō supponit pro suis inferioribus. (Supposi tio perso nalis.) *Item personaliū suppositionū alia est determinata, alia confusa. Determinata suppositio, est acceptio termini cōmunis indefinite sūpti, vel cū signo particulari determinata, vt hō currit, vel aliquis homo currit. Et dicitur vtraque istarum determinata, quia licet in vtraque istarum iste terminus ho-*

mo supponat pro omni homine, tam currente, quam non currente, tamen pro vno solo homine currēte, uera dicitur, & quia aliud est supponere, & aliud est locutionē esse ueram pro aliquo uel falsam, igitur in prædictis, ut dictum est iste terminus homo supponit pro omni homine tam currente, quam non currente, licet reddat locutionem, ueram pro currente solum. Quod autem in utraque istarum sit determinata suppositio patet, quia cum dicitur animal est Socrates uel animal est Plato, et sic de alijs, ergo animal est omnis homo, ibi est fallacia figuræ dictionis a pluribus determinatis, ad vnam determinatam. Et ideo. Iste terminus animal indefinitè, positus habet determinatam suppositionem, & similiter cum signo particulari. E D

Postquam Auctor posuit definitionem accidentalis, suppositionis, hic consequenter ponit diuisionem, eius dicēs, quod suppositionum accidentalium, alia est simplex, alia est personalis. Cuius ratio est, quia omnis suppositio accidentalis est acceptio termini communis cū adiuncto, vel ergo talis terminus tenetur pro re vniuersali, vel particulari. si primum, sic est suppositio simplex, si secundum, sic est suppositio personalis. Vnde quotiescunque terminis cōmunis ponitur cum verbo vel adiectiuo ipsum restringente, vel ampliante, habet suppositionem accidentalem, ut cum dicitur, homo albus currit, homo supponit pro hominibus albis, & ista, homo currit, supponit pro præsentib. tm̄ (*Suppositionis accidentalis simplicem & personalem diuisio. De suppositione personali.*) F Suppositio autem simplex est acceptio termini communis sumpti pro re vl'i significata per ipsum. Sed suppositio personalis est acceptio termini cōmunis sūpti pro re particulari, siue pro suppositis. Terminus enim communis potest habere duo significata, quod vnum est primarium, & adæquatum, & illud est natura cōis, sicut homo sigñat naturam humanam, aliud est secūdariū, & aliud est particulare participās naturā cōmunem, sicut homo significat Soc. & Platonem, qui participant naturam eius.

A Primo sciedum, quod suppositio simplex est acceptio termini comunis pro re vniuersali significata per ipsum, sicut hic homo est species, animal est genus subiectum supponit simpliciter. vnde in hac definitione acceptio ponitur loco generis, & terminus communis ad differentiam suppositionis discrete, & vltimo ponitur pro re vniuersali significata per ipsum ad differentiam suppositionis personalis, & etiam naturalis. Et talis suppositio dicitur simplex, quia conuenit termino ratione naturæ communis quæ simplex est, & ita dicitur simplex, non vt simplex opponitur

De suppositione simplici.

B complexo, sed vt opponitur positioni personali. Terminus enim communis potest habere diuersas suppositiones secundum diuersa esse naturę communis quæ habet esse in se, & in particularibus. vnde terminus sic supponit simpliciter, quia sibi repugnat teneri pro inferioribus sicut in exemplis datis. Et tales propositiones sunt quantum ad modum enunciandi singulares, quia terminus comunis tenetur in ipsis pro vnica natura, & non potest fieri descensus, ideo tales propositiones dicuntur singulares. Et ad habendum contradictionem in talibus non oportet habere eam per oppositionem signi, sed pręponendo simplicem negationem, vt dicendo, homo est species, non homo est species. Hæc autem suppositio simplex maxime vtilis est, & necessaria, quia nullam sciētiam perfecte capere possumus

C nisi vtamur simplici suppositione terminorum, quia, cum quælibet scientia sit vniuersalium, quæ perpetuo sunt, & non singularium quæ corruptibilia sūt oportet ut accipiamus subiecta ipsarum simpliciter, vt dicendo argumentatio est subiectum totius Logicæ, & sic de alijs. Nec valet argumentum de nulla argumentatione non est scientia, immo ibi committitur fallacia figura dictionis.

Simplicis suppositionis species.

Secundo sciēdum, quod ut habetur in textu suppositio simplex reperitur triplex, quædam est termini communis positi a parte subiecti, vt homo est species, animal est genus, ille terminus D homo simplicem habet suppositionem & etiam animal. alia est termini communis positi in prædicato propositionis affirmatiuæ, vt homo est animal, habet suppositionem simplicem. alia est termini cōmuni positi post dictionem exceptiuam, vt omne animal præter hominem est irrationale. ille terminus hominem, supponit simpliciter, ideo nō sequitur, omne animal præter hominē est irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem est irrationale, quia arguitur a simplici suppositione ad personalem ex parte illius accusatiui hunc hominem. Quod autem terminus in E prædicato propositionis affirmatiuę positis simpliciter supponat sic probatur, quia secundum Arist. hæc est vera, omnium oppositorum eadem est disciplina, quæ tamen non esset vera, nisi prędicatum supponeretur, simpliciter pro disciplina in communi, quia nulla particularis disciplina est omnium opposito tum eadem, sed medicina est sani, & ægri, Logica veri, & falsi, Grammatica cōgrui, & incongrui, & sic de alijs, ergo terminus communis in prædicato propositionis affirmatiuæ positus simplicem habet suppositionem, & per hoc non sequitur, omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal. Suppositio autem simplex potest distingui, quia quędam est per priuationem signi ficati a suppositis, vt in propositionib. quæ sunt simplicis naturæ, ut hic homo est species. Alia est quæ nulla supposita excludit omnino, sed excludit supposita determinata, ut quando terminus communis supponit pro natura inclinata ad materiam, & supposita, ut homo est animal, homo est dignissima F creaturam. Vnde istius propositionis, tantū homo est animal, subiectum supponit simpliciter & prædicatum cōfuse, siue distributiua virtute negationis clausæ in illa dictione exclusiua tantum. Et pp hoc sequitur ab exclusiua indefinita ad suam vniuersalem de terminis transpositis, vt tantum homo est animal, ergo omne animal est homo.

In post prædic. c. 1. circa 1. prior colligitur in multis locis.

A *De suppositione personali.* Tertio sciendum, quod propositio personalis est acceptio termini communis pro inferioribus. Vt dicendo, homo currit homo, ibi sppponit personaliter pro Socrates vel pro alio. In qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur terminis communis, ad differentiam suppositionis discretæ, & ponitur consequenter pro suis inferioribus ad differentiam suppositionis simplicis vnde suppositio personalis conuenit termino communi ratione adiuncti determinantis ipsum ad standum pro suis inferiorib. & hoc potest fieri dupliciter. Vno modo, quod tale adiunctum ponatur a parte ante, sicut est in signis vniuersalibus & particularibus sicut dicendo omnis homo est animal, vel aliquis

B homo est animal, homo in vtraque ratione signi supponit personaliter pro suis inferioribus. Alio modo potest fieri, quando tale adiunctum ponitur a parte post, sicut in prædicatis accidentalibus vt homo est albus. Vnde prædicatorum quædam sunt quæ essentialiter subiecto conueniũt, & respectu talium potest esse suppositio simplex, vel etiam personalis, dum tamẽ ponatur signum a parte ante, sicut dicendo, homo est animal. alia sunt prædicata accidentalia, & hæc sunt duplicia, quædam sunt realia quæ significãt naturam realem, & respectu talium est suppositio personalis, quia talia prædicata non conueniunt naturæ vniuersali, nisi ratione suorum indiuiduorum, alia vero sunt quę tantum significant ens rationis, & respe-

C ctu talium est suppositio simplex, ut homo est species. animal est genus.

Personalis suppositionis species. Quarto sciendum, quod suppositionum personalium, alia est confusa, alia determinata. Et huius diuisionis ratio est, quia in omni suppositione personali terminus communis tenetur vniuersaliter pro omnibus suis inferioribus aut non si primum sic est suppositio cõfusa, si secundum, sic est determinata, vnde suppositio determinata est illa q̃ hẽt terminus cõis indefinite vel particulariter sumptus, ut hõ currit, uel aliquius hõ currit iste terminus hõ ĩ vtra

Argu. que istarum supponit determinate, & D licet supponat pro omni homine, tamẽ locutio est vera non solo homine currente. Aliud enim est supponere, & aliud reddere locutionem veram pro aliquo, vnde quo talis suppositio sit determinata probat Auctor in textu, quia cum dicit animal est Plato, animal est Socrates & de alijs, ergo animal est, omnis homo, committitur fallacia figurę dictionis procedendo a pluribus suppositionibus determinatis in antecedente ad vnam determinatam in consequente, & ita patet quod terminus indefinite sumptus supponit determinate, dicitur autem suppositio determinata, quia ad veritatem propositionis, in qua terminus sic supponit, sufficit veritas pro vno determinato supposito, E quia dato, quod supponat pro omnib. suis inferioribus si tamen prædicatum competat sibi pro vnico determinato supposito, dicitur propositio vera sicut satis dictum est.

Argu. Contra prędicta arguitur primo sic. Non est ponenda suppositio composita vt notum est, ergo non est ponenda suppositio simplex. Consequentia tenet, quia si vnum oppositorum est in natura ita & reliquum. Secundo sic. Si poneretur suppositio simplex, maxime esset in istis propositionib homo est species, animal est genus, sed istæ propositiones sunt singulares, ergo subiecta eorum supponũt discrete. Tertio sic. Terminus singulari supponit personaliter, F & tamen definitio suppositionis personalis non sibi competit, ergo est insufficiens. Maior probatur, quia terminus singularis supponit pro una sola re quę dicitur persona, modo suppositio dicitur personalis a persona. Quarto sic. Si definitio suppositionis personalis esset bona, sequeretur, quod in accidentibus non esset suppositio personalis consequens est falsum, & patet cõsequentia, quia accidentia non sunt personæ, cum persona sit indiuiduũ substantiæ. Quinto sic. Omnis suppositio fit secundum determinatam speciẽ suppositionis, ergo omnis suppositio est determinata.

A Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod hic non capitur suppositio simplex, vt distinguitur contra complexum, dictum est enim quod comnlexa non supponunt, sed dicitur simplex eo, quod terminus supponit pro natura simplici in se, & absolute considerata, vt dictum est. Ad secundum dicitur, quod iste, homo est species, animal est genus, sunt singulares quo ad modum, nō tñ sunt singulares quo ad rem vt dictum est. Ad tertium dicitur, quod terminus communis in suppositione personali supponit pro vna re, non tamen sicut terminus singularis, nec etiam sicut terminuus supponit pro vna re in simplici suppositione, sed supponit pro una re secundum habitudinem quam ha-
B bet ad supposita, sicut in ista homo currit homo supponit pro illa re, quæ est homo, non tamen in se, & absolute, sed secundum inclinationem ad supposita. Ad quartum dicitur, quod persona capitur dupliciter. Vno modo proprie, prout definitur a Boetho, quod persona est naturæ intellectualis indiuidua substantia, & sic indiuidua naturæ humanæ propriæ dicuntur personæ. Alio modo capitur persona large pro quocunque inferiori in ordine ad superius, siue tale sit substantia, siue accidens, & hoc modo capitur persona in proposito. Ad quintum dicitur, quod omnis suppositio est secundum aliquā speciem determinatam suppositionis.
C Dicitur vltra quod non vocatur hic determinata eo, quod sit secundum determinatam speciem suppositionis, sed q̄a reddit locutionem veram pro vno determinato suppsito, vt dictum est.

Solutio.

Nota responsionē.

Suppositio confusa quid sit.

Suppositio confusa est acceptio termini communis pro pluribus mediante signo vniuersali cum dicitur, omnis homo est animal. ibi iste terminus homo supponit pro pluribus mediante signo vniuersali, quia supponit pro quolibet suo supposito. Item confusarum suppositiounm, alia est confusa necessitate signi, vel modi, et alia necessitate rei, vt cum dicitur, omnis homo est animal. ibi iste terminus homo D *mediante signo vnieusali confunditur, siue distribuitur pro quolibet supposito, & iste terminus animal à parte prædicati positus confunditur necessitate rei, et cum vnusquisque homo suam habeat essentiā, ideo hoc verbum est, necessitate rei tenetur pro tot essentijs, pro quot hominibus tenetur iste terminus homo & cum vnicuique homini insit sua animalitas, ideo iste terminus animal necessitate rei tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus iste terminus homo, & pro quot essentijs hoc verbum est. Vnde iste terminus homo debet supponere confuse mobiliter, & distributiue, sed confuse, & distributiue tenetur quia tenetur p̄ oī hoīe, mobiliter vero, quia licet fieri descensū sub eo pro quolibet suo supposito, ut oīs hō est animal, ergo Socrates est animal, sed iste terminus animal dicitur confundi immobiliter, quia non licet fieri descensum sub eo, vt omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal. ibi enim fit processus a simplici suppositione ad personalem, sicut hic, homo est dignissima creaturarum, ergo hic homo vel aliquis homo, vel rosa est pulcherrimus florum, ergo aliqua rosa. Sed differunt in hoc, quia in istis est simplex suppositio ex parte subiecti, in illa vero ex parte prædicati, licet videatur oppositum esse quod superius dictum est, quod in hac propositione omnis homo est animal, iste terminus animal in prædicato positus simplicem habet suppositionem, cum prius dicitur, quod habet confusam.* E

Terminus homo qūo supponat.

F *Ad hoc dicendum est, secundum quosdam quod quia genus prædicatur de pluribus differentibus specie, iste terminus animal, quando tenetur pro ipso in communi, quod est genus sic habet simplicem suppositionem, secundum aut, quod ipsa natura communis ipsius generis multiplicatur per supposita hominis. sic dicitur habere confusa suppositionem non mobiliter, sed immobiliter. Suppositio autem confusa immobiliter potest dare cum simplici incidere non secundum idem, sed secundum diuersa, vt dictum est. Vnde secundum hoc dicendum est, quod suppo-*

A *sitio confusa mobiliter non potest simul esse cum simplici, nec secundum idem, nec secundum diuersa, vt dictum est, sed credo impossibile esse terminum communem in prædicato positum habere suppositionem simplicem, & confundi mobiliter, uel immobiliter signo uniuersali existente in subiecto affirmatiue, vt omnis homo est animal, & sic de alijs consimilibus quia vt vult Porphyrius, omne quod prædicatur de aliquo, aut est maius eo, aut est æquale ei, de quo prædicatur, & intendit de prædicatione per se, sed in hac propositione, omnis homo est animal, est prædicatio per se, & non prædicatur æquale, ergo maius, non accidentale, ergo substantiale, uel essentiale, ergo genus vel differen*

B *tia, non differentia, ergo genus est, sed natura generis multiplicata mobiliter, vel immobiliter, non est genus, ergo cum dicitur omnis homo est animal, cum ibi prædicetur genus, non esset possibile terminum communem multiplicari mobiliter, vel immobiliter, qui significat naturam generis, quæ iam actu non esset genus sicut si homo confunderetur mobiliter vel immobiliter, iam non esset species. Item hoc idem videtur de Aristotiles in 1. Top. dicentem, quod omne, illud quod de alio prædicatur conuersim de eo, aut non, si conuersim est definitio, vel proprium, si autem non conuersim prædicatur de re,*

C *aut cadit in definitionem rei, aut non si non, tunc est accidens, si cadit in definitionem rei, aut est genus, aut differentia, non differentia, ergo genus. Et intendit Aristoteles quod ibi sit directa prædicatio, & species subijciatur secundum se, vel multiplicetur, sed in hac propositione homo est animal, est directa prædicatio, & subijcitur homo, & non æquale prædicatur, neque accidens, ergo genus. Quare non est possibile terminum communem in prædicato positum confundi mobiliter uel immobiliter. Item totum vniuersale, quod est genus, & totum in quantitate ex opposito se habent. Sed totum in quantitate est duplex, quoddam enim est totum in quantitate cõpletum. vt vbicunque confunditur terminus communis mobiliter, vt omnis homo est animal aliud est totum in quantitate, im complectum, & diminutum, vt vbicunque confunditur terminus communis immobiliter, & multiplicatur terminus communis simpliciter, ergo, si impossibile est totum in quantitate esse genus inquantum huiusmodi; non erit possibile terminum communem in prædicato positum confundi mobiliter, uel ĩmobiliter vt dicebatur. Itẽ cõparatio illa, sm̃ quã inferiora reducuntur ad superiora, opposita est comparationi secundum quam superiora reducuntur ad sua inferiora. sed secundum primam sumitur commune in ratione communis. sed secundum secundam sumitur cõ mune multiplicatum siue confusum.* D

Cum ergo terminus communis, vt sic sit in ratione generis, non est possibile ipsum multiplicari inquantum huiusmodi. & hæc quatuor argumenta sunt concedenda. Causa autem propter quam mouebãtur isti, qui fuerunt huiusmodi opin. facilis est ad soluendum, quia tantum est vna quia cum dicitur, omnis homo est animal cum vnicuique homini respondeat sua animalitas, siue sua essentia (cum non possit esse homo quin sit animal) ideo ipsi dixerunt quod iste terminus animal tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus homo. Quod autem in illo argumento nulla sit causa apparentiæ, patet quia cum dicitur, omnis homo est albus necesse est quod tot animalitates intelligantur in subiecto, quot sunt homines in quibus tenetur homo. Vnde nihil est dicere quod habeat illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicatur album, vnde dicendum quod homo Logice loquendo non naturaliter ex rationali, & animali componitur, ideo de se habet illarum animalitatum multiplicationem, vnde, cum dico sic, omnis homo est albus, nullo modo habet illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicetur albus, vt dictum est, sic autem est in proposito, cum ibi prædicetur genus de specie vt omnis homo est animal. In hac enim propositione subijcitur homo, in quo intelligitur multitudo illarum animalitatum, E F

A tum, & prædicatur hic genus animal quod nullo modo confunditur mobiliter vel immobiliter, sed stat ibi pro natura, siue pro essentia ipsius generis communis prædicabilis de pluribus, unde animal prædicatur & intelligitur in subiecto, sicut hic omne, animal rationale est animal Similiter dico, quod hoc verbum est non confunditur mobiliter, vel immobiliter, quia quod animal esset, vel existeret in hoc homine, hoc habet subiectum de se antequam in propositione subyciatur prę dicato essentiali, vel accidentali. Et propter hoc destruimus quandam diuisionem factam, scilicet confusarum suppo-B sitionum, alia est confusa necessitate rei, alia est confusa necessitate modi siue signi. Dicimus enim quod omnis confusio fit necessitate signi, vel modi, vt cum dicitur omne animal rationale est animal, iste terminus animal in subiecto positus tenetur necessitate signi pro omni animali quod est homo. Similiter hic omnis homo est animal, iste terminus homo tenetur pro oĩ homine, & non solũ pro homine, sed etiam pro omni animali, quod est homo, & ideo intelliguntur tot animalitates quo humanitates naturaliter loquendo, quia eadem est humanitas in quolibet indiuiduo hominis secundum C viam Logicorum, non tamen secundum viam naturæ, sic homo in communi idem est: vnde quod sit hæc animalitas vel illa hoc est ratione materiæ. In via enim naturæ humanitas mea differt ab humanitate tua per se, & anima mea per quam causatur humanitas mea in me, alia est ab anima tua per quam causatur humanitas tua in te. Et propter hoc signum confundit hominem non tamen confundit animal in communi, sed animal contractum ad hominem per suas differentias, unde sequitur quod omnis cõfusio fit necessitate signi, vel modi & hæc tantum de suppositionibus quantum ad terminos absolutos.

Quid suppositio confusa. Postquam Auctor definiuit suppositionem determinatam, hic consequenter definit suppositionem confusam dicens quod suppositio confusa est acceptio termini communis pro omnibus D suis inferioribus mediate signo vniuersalis in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & termini communis, ad differentiam suppositionis discretę, & pro omnibus suis inferiorib., ad differentiam suppositionis naturalis simplicis determinatæ, & mediante signo vniuersalis, ad differentiam suppositionis confusæ, quæ fit per negationem, de qua non est hic ad propositum.

Primo sciendum, quod non est simile de signo vniuersali affirmatiuo & negatiuo, quia negatio quicquid post se inuenit totum destruit, & sic eius oppositum ponit. ideo signum vniuersale ne E gatiuum inquantum est signum vniuersale destribuit terminum communẽ cuius est determinatio immediate, sed inquantum est negatiuum destribuit terminum communem positum in prædicato. Sed signum vniuersale affirmatiuum distribuit solum terminum communem cuius est immediata determinatio. unde quædam sunt quæ per se confundunt terminum siue distribuũt sicut sunt signa vniuersalia quæ denotant terminum communem teneri vniuersaliter, alia sunt quæ confundunt solum per accidens, sicut negatio quę per F se habet negare, confundere autem per accidens, & similiter dicendum est, de quibusdam terminis includentibus negationem, ratione cuius sibi conuenit confundere per accidens, sicut tantum solum, & sic de alijs. *Signorũ vniuersaliũ affirmatiuorum ac negatiuorum iudiciũ.*

Secundum sciendum, quod aliquid dicitur confusum dupliciter. Vno modo simpliciter, quod simpliciter est infinitum. Alio modo dicitur confusum, vt idem est quod indeterminatum, & sic suppositio dicitur confusa idest indeterminata. quia ad veritatem propositionis in qua subiectum sit supponit nõ sufficit veritas pro vno supposito determinato, sed requiritur veritas pro omnibus suis suppositis, ideo nũquam vel raro potest sciri determinare sit talis propositio sit vera, & hoc in materia contingenti. Vnde suppositio confusæ *Cõfusũ dupliciter dicitur & quæ dicatur suppositio confusa.*

A requirit descensum ad supposita termini supponentis confusæ. Vnde descensus est consequentia formali qua arguitur ab antecedente in quo ponitur terminus communis supponens confuse ad consequens, in quo enumerantur singularia termini communis, ideo descēsus & inductio ex opposito se habent quia inductio est progressio a singularibus ad vniuersale, sed discensus est progressus ab vniuersali ad singularia eius; Ex quibus patet, quod suppositio confusa est acceptio termini communis pro omnibus suis suppositis per se, & mediante signo vniuersali.

Cōfusæ suppositionis species apparētes. Tertio sciendum, quod suppositionum confusarum, alia est confusa neB cessitate signi, vt omnis homo currit, ille terminus communis homo supponit confuse necessitate, illius signi oīs. Alia est cōfusa necessitate rei, sicut oīs homo est animal, ille terminus animal supponit pro tot animalibus pro quot hominibus homo. Vnde quidam ponētes istam diuisionē dixerunt, quod non est inconueniens quod idem terminus secundum diuersas eius habitudines habeat diuersas suppositiones, vt dicēdo, omnis homo est animal, si animal in ista propositione teneatur in se, & absolute pro natura communi, sic supponit simpliciter, si vero teneatur pro eisdem suppositis de quib. prædicatur, sic supponit confuse. Sed hanc diuisionem improbat Auctor in textu multis rationibus, quarum prima est. omne C quod prædicatur de alio prædicatione proprie dicta prędicatur ęquale vel vt maius, sed animal prædicatur de homine prædicatione proprie dicta; ergo vt æquale, vel vt maius. non vtæquale, ergo ut maius, & non ut differētia, vel species, ergo vt genus. & non ut accidens, ergo ut essentiale, sed natura animalis distributa in singulis hominibus non est genus, ergo in tali propositione prædicatur natura animalis absolute, & per consequens animal supponit simpliciter in illa propositione, omnis homo est animal, & ita similibus. Aliæ rationes satis patent in textu, ideo pro præsenti causa breuitatis omittuntur. D

De immobili, ac mobili confusa suppositiōe Quarto sciendū qđ sm̄ quosdam, suppositionem confusarum alia est mobilis alia īmobilis. Mobilis est, quando potest fieri descensus ad supposita termini supponentis, ut omnis homo currit, ergo iste homo currit, & sic de alijs. Et vocatur mobilis non quia ibi sit motus realis sed, quia est descensus ad supposita terminis supponentis. Sed immobilis est quando non potest fieri descensus ad supposita terminis supponentis. Et, quia ista diuisio sequitur ex præcedenti, ideo eiusdem rationibus potest improbari sicut, & prima. Ex omnibus prædictis clare patet, quod scientia de suppositione inuenta est ad hoc, ut per eam sciatur pro quo, & qualiter vnusquisque terminus in propositione positus sit capiendus, quia termini aliquādo accipiuntur pro re vniuersali, quandoque pro re particulari, & aliquando vtroque modo. E

Quinq; suppositionis species. Ex omnibus etiam prædictis patet, quod tantum quinque sunt species suppositionis, scilicet discreta, naturalis, simplex determinata, & confusa, quarum sic habetur sufficientia, quia omnis suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo, uel ergo termini cōmunis communiter tenti, vel non. Si secundū, sic est suppositio discreta. si primum hoc est dupliciter, aut sumitur pro se, aut cum adiuncto. Si primum sic est suppositio naturalis, si secundum, hoc est dupliciter, aut sumitur pro re uniuersali per ipsum significata F aut pro suis inferioribus. Si primum, sic est suppositio simplex, si secundum, hoc est dupliciter, aut tenetur vniuersaliter aut non. Si primum, sic est suppositio confusa, sic secundum, sic est determinata.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. In ista propositione non homo currit, homo supponit confuse, cum æquiualeat huic, nullus homo currit, & tamen hoc non est mediante signo vniuersali, ergo &c. Secundo sic. In istis propositionibus, hic & Romæ uenditur piper, bis audiui missam, piper, & missa-

A missa supponunt confuse, & nō determinate, cum nullum determinatum piper vendatur hic, & Romę, & tamen hoc non est mediante signo vniuersali, ergo. Tertio sic. Idem est confusum, & infinitum, sed infinitum est ignotum, ergo suppositio confusa est ignota, & per consequens nō est definibilis. Quarto sic. Quod non unum significat nihil significat, vt habet Arist. 4. Metaph. ergo a simili quod non tenetur pro vno non supponit, & per consequens terminus communis non potest teneri pro omnib. suis suppositis. Quinto sic. Prædicatur vniuersalis negatiuæ supponit confusę, & etiam cuiuslibet negatiuæ, & tamen non est mediante signo vniuersali, ergo &c.

B

Ad argumenta. Ad primum dicitur, D quod in illa propositione homo supponit confusè per accidens, & non per se. Ad secundum dicitur, quod illi termini, & similes supponunt simpliciter, & non personaliter. Ad tertium dicitur, quod patet solutio ex prędictis in secundo notabili. Ad quartum dicitur, quod negatur consequentia, quia non est simile de significatione, & suppositione, sicut satis patet ex prædictis. Ad quintum dicitur, quod prędicatum propositionis vniuersalis negatiuę supponit confusę per accidens tantum, & non per se. Et hęc de suppositionibus dicta sufficiat.

E

PARVO-

A D

PARVORVM LOGICALIVM TRACTATVS SECVNDVS.

SVMMA TRACTATVS.

De multiplici Relationum genere ac diuisione, deque multis regulis illis cum communibus, tum proprijs. E

B

Relatiuorum nonnullæ diuisiones proponuntur.

Cap. de relatiuo

Elatiuum est duplex. Vno modo relatiuum est, cuius esse est ad aliud se habere, & sic relatiuum est vnum de decem prædicamentis. Aliud est relatiuum quod est ante latæ rei recordatiuum, quia vt vult Paris. in maiori suo volu. relatio est ante latæ rei recordatio, vt Socrates currit qui mouetur, ibi hoc relatiuum qui facit recordationem, siue relationem de Socrates qui est res ante lata. Omissis autem relatiui secundum primum modum, de relatiuis secundo modo hic intendimus. Relatiuorum autem quædam sunt relatiua substantiæ, vt qui ille, & similia, quædam vero sunt relatiua accidentis, vt talis, qualis, tantus, quantus. Relatiuum autem substantiæ est quod refert eandem rem numero cum suo antecedente, vt qui ille. Item relatiuorum substantiæ, quædam sunt relatiua diuersitatis, vt alius, & est illud, quod refert eandem rem in numero, & supponit pro alia, vt Socrates currit & aliud disputat, quædam vero identitatis, vt qui ille, idem. Relatiuum autem substantiæ identitatis est quod refert, & supponit pro eodem in numero pro quo supponit suum antecedens, vt Socrates currit qui disputat, ibi hoc relatiuum, qui refert Socrates, & supponit pro Socrates. Relatiuorum substantiæ identitatis, quędam sunt nomina, vt quis, quidam, quædam sunt pronomina, vt ille, idem.

C F

Qua ratione hic de relatione agatur.

Iste est secundus tractatus Paruorum Logicalium de relatiuis. In quo Petrus Hispanus postquam in præcedente determinauit de suppositione termini, hic consequenter determinat de rela-

A relatione termini. Et ratio ordinis est, quia relatio termini, de qua est hic ad propositum præsupponit suppositionem termini, sicut suppositio præsupponit termini significationem, ideo prius determinandum fuit de suppositione quam de relatione, & similiter prius determinandum est de relatione, quam de alijs proprietatibus eius, quæ sunt ampliatio, appellatio, restrictio, & distributio, quia relatio communior est illis, & eo quod respicit terminum tam supponentem, quam copulantem, aliæ vero terminum supponentem non quacunque suppositione, sed personali solum, & quia communiora sunt prius B determinanda, ideo prius determinandum fuit de suppositione, & postea de relatione antequam de alijs, vnde sicut in tractatu suppositionum terminus supponens est subiectum attributionis, ita terminus relatiuus est subiectum attributionis huius tractatus, & relatio est proprietas eius quemadmodum suppositio termini supponentis. Ex quo patet quod scientia tradita in hoc tractatu est distincta scientia suppositionum, quia scientię distinguuntur quemadmodum subiecta de quibus sunt.

Quid relatiuum diuersimodo consideratum. Primò sciendum, quod relatiuum est æquiuocum siue multiplex, & multiplex indefinitum parit confusionem, ideo Petri Hispan. distinguit relatiuũ, vt eligat membrum de quo est sibi ad propositum dicens quod duplex est relatiuum, vnum est cuius totũ esse est ad aliud, vt totum esse patris est ad filium, C & totum esse filij est ad patrem, & de tali determinatur in prędicamentis, aliud est relatiuum quod facit relationem de re ante lata, & de tali est hic ad propositum, & definitur sic. Relatiuũ est ante latæ rei recordatiuum, & similiter relatio est rei ante latę recordatio, quo modo definitur a Prisciano in minori volumine.

Relatiuũ substantiæ & accidentis quid. Secundo sciendum, quod relatiuorum, quędam sunt substantię, & quędam accidentis. Ratio est, quia omne relatiuum est ante latę rei recordatiuum, vel ergo rei significatę, per modum per se stantis, vel per modum alteri adiacentis, si primum, sic est relatiuum substantię, si secundum, sic est relatiuum accidentis, ideo ista diuisio est analogi in sua analogata, quia relatiuum dicitur per prius de relatiuis substantię quam accidentis. Ex quib. patet definitio relatiui substãtię. Relatiuum enim substantię est recordatiuum rei ante latæ per modum per se stantis significatę, sicut quis, ille, idem, & sic de alijs. Sed relatiuum accidentis est recordatiuum rei ante latę significatę per modum alteri adiacentis, vt talis, qualis, & sic de alijs.

Relatiuũ substantiæ diuiditur. Tertiò sciendum, quod relatiuum E substantię sic diuiditur in textu, relatiuorum substantię aliud est identitatis, aliud diuersitatis. Relatiuũ indẽtitatis, quod refert, idem in numero cum suo antecedente, & pro eodem supponit, ut dicendo, Socr. cur. qui disputat, illud relatiuum qui refert Soc. sicut enim substantia tempore natura, & definitione pręcedit accidentia, sic relatiuum substantię pręcedit relatiuum accidentis, ideo Auctor prius determinat de relatiuo substantię quam accidentis. Et huius diuisionis ratio est, quia omne relatiuum substantię supponit pro eodem in numero cum suo antecedente, aut non si primum, sic est relatiuum identitatis, si secundum sic est relatiuum diuersitatis.

Quid relatiuũ identitatis substantię. Quarto sciendum, quod relatiuum substantię identitatis est quo supponit pro eodem in numero cum suo antecedente, vt dicendo, homo currit qui di- F sputat, illud relatiuum qui, refert Soc. & supponit pro Soc. Aliter definiunt alij dicentes. Relatiuum identitatis est illud quod accipitur pro illo pro quo verificatur propositio antecedẽ.is eius. Relatiuũ vero diuersitatis est id quod non supponit pro eodem in numero cum suo antecedente, vt dicendo Soc. currit, & aliud disputat. Item relatiuorum identitatis, vt dicitur in textu quędam sunt nomina vt quia alia sunt pro nomina vt ille, & sic de alijs quę dicuntur

A ctio satis manifesta est per Paris. in suo minori volumine illam diuisionem ponentem.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. De relatiuis determinatur in prædicamentis, ergo hic non debet determinari de ipsis. Secundo sic Relatiuum diuersitatis significat aliam rem a re ante lata, ergo non facit recordationem de re ante lata. Tertio sic. Si ponatur relatiuum substantiæ distinctum a relatiuis accidentis, sequeretur quod nullum relatiuum substantiæ repararetur inter terminos accidentis, quod est falsum, quia in ista propositione, albedo est color quæ est qualitas hoc relatiuum quę refert albedinem, quæ est accidens, ergo relatiuum substantiæ non distinguitur a relatiuo accidentis. Quarto B sic. Si diuisio relatiuorum substantiæ esset sufficiens, vel esset diuisio totius in suas partes integrales, vel vocis in suas significationes vel analogi in sua analogata, sed non videtur, quod sit aliquod istorũ, ergo diuisio est insufficiẽs. Quinto sic hoc relatiuum qui, est relatiuum substantiæ, & tamen in hac propositione mulier, quæ damnauit, saluãt, non supponit pro eodem in numero sicut suum antecedens, nam Eua dãnauit, & beatissima Virgo saluauit, ergo relatiuum identitatis non supponit pro eodem in numero sicut suum antecedens, & eodem modo posset argui, C lignum fuit causa vitæ quod fuit causa mortis, similiter, homo peccauit & ille redemit.

Argu.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet in prædicamentis determinetur, de relatiuis, tamen hic & in prędicamentis de ipsis diuersimode determinatur, vt visum est in primo notabili. Ad secundum dicitur, quod licet relatiuum diuersitatis primo & per se significet aliam rem a re ante lata, tamen ex consequenti dat intelligere rem ante latam, sicut quando dicitur. Socrat. currit, & alius disputat, sensus est. alius disputat, alius homo a Soc. disputat, ideo ex consequenti dat intelligere Soc. Ad tertiũ dicitur, quod substantia

Solutio

potest capi dupliciter. Vno modo proprie, vt distinguitur contra accidens, D isto modo non capitur hic cum dicitur relatiuum substantiæ. Alio modo communiter pro omni illo qd habet modum substantiæ, & sic capitur hic, ideo bene reperitur relatiuum substantiæ inter terminos de genere accidentium, sicut albedo quæ licet sit accidens, quia tamen significat per modum substantię, ideo sibi attribuitur relatiuum substantiæ dicendo, albedo quæ est color est qualitas. Ad quartum dicitur, quod sicut ens diuiditur in idem, & diuersũ secundum prius, & posterius, eo quod idem se habet ad diuersum, vt unũ ad multa, & sicut habitus ad priuationem, ideo ens per prius dicitur de eodem q̃ de diuerso, ita similiter diuiditur relatiuum substantiæ in relatiuum E identitatis. & diuersitatis, quare ista diuisio est analogi in sua analogata, quia relatiuum substantiæ per prius dicitur de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuersitatis. Et hæc est ratio quare Auctor prius determinauit de relatiuis identitatis, quam de relatiuis diuersitatis. Ad quintum dicitur quod duplex est relatio. Quędam est simplex quæ est quando relatiuum & antecedens supponunt pro eodem in specie, & non pro eodem in numero, & ista relatione referuntur prædicta relatiua ad sua antecedentia, & de ista non intelligitur in F definitionib. Alia est relatio personalis, quæ est quando pro eodem in numero supponunt relatiuum, & antecedens vt ibi. Soc. currit qui disputat, & ista relatione non referuntur prædicta relatiua ad sua antecedentia, de qua tamen solum hic intelligitur.

Relatiuum identitatis Substantia diuiditur in Reciprocũ, & non Reciprocum.

Item relatiuorum pronominum identitatis quędam sunt reciproca vt sui, sibi, secum suo processiuo, vt suus sua suum. Alia vero non reciproca, ut ille, idem. Relatiuum autem reciprocum dicitur non quod sit patiens, sed quia ponit modum patientis supra substantiam agentem, quia aliud est patiens, & aliud

A alind modus patientis, quod patet per hoc, quod nominatiuus potest esse patiens, vt dicendo Socrates percutitur, sed non potest habere modum patientis, vnde modus patientis semper est in obliquis, & sic patet quod aliud est patiens, & aliud modus patientis. Si quaratur quid addatur supra patiens per relatiuum reciprocum, dicendum est, quod addit identitatem substantia, & ponit eam sub modo patientis, vt Socrat. videt se, ibi substantia, qua prius erat agens ponitur sub mō patientis, ut in hoc pronomine se. Vnde reciprocum sic potest definiri. Reciprocum est, quod significat substantiam agentem sub modo patientis. Vel sic. Reciprocum est idem, quod suippsius passiuum, & ideo hoc relatiuum sui significat per modum patientis in

Relatiua identitatis quare referant.

B quem dicitur transire actus verbi. Nominatiuus autem significat per modum agentis. Item si quaratur quare hoc pronomen sui, sibi, se caret nominatiuo. Dicendum est, ꝙ solutio patet ex pramissis, quia agens non potest significare patiens siue sub modo patientis, nisi in obliquis, sed nominatiuus dicit modum agentis, & ideo natura nominatiui repugnat natura huius pronominis sui. Et ideo non potest habere nominatiuum. Ex pradictis patet, quod relatiua identitatis referunt eandem rem sub eodem suo antecedente, & semper supponunt pro eadem re in numero. Et ex hoc patet, quod maior est certitudo per relatiuum identitatis quam

C per suum antecedens, loco relatiui positum, vt homo currit, homo disputat, quia dubium est vtrum de eodem homine dicatur. Sed cum dicitur homo currit, & idem disputat, certum est, quod de eodem hominis dicatur, hoc enim patet per Priscianum dicentem in maiori suo uolumine, quod cum dicitur, Aiax uenit ad Trosam, & Aiax fortiter pugnauit dubium est an de eodem Aiace dicatur an de diuersis. Sed cum dicitur Aiax uenit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit, de eodem Aiace in numero statim intelligitur. Et sic patet, quod mai. est certitudo per relatiuum identitatis, quam per suum antecedens loco talis re-

latiui positum. Solet autem dubitari circa relatiua identitatis, utrum deceptio facta est diuersa relatione fiat secundum aquiuocationem, uel secundum amphibologiam, uel secundum aliquam aliam fallaciam, ut dicendo homo uidet asinum qui est rationalis, ibi hoc relatiuum qui, potest referri ad hunc terminum qui est homo, uel ad hunc terminum qui est asinus, & sic sunt ibi diuerse relationes, & ergo secundum aliquos solet ibi conueniens assignari aquiuocatio. Sed contrarium arguitur, hoc nomen qui secundum quod est relatiuum significat rem unam aqualiter se habente ad illud, quod significatur per modum substantia, ut color qui est in corpore locus qui, continet rem locatam, & sic de alijs, ergo deceptio facta ex diuersa relatione non facit aquiuocationem. Item hoc nomen qui, secundum, quod est nomen significat substantiam infinitam, sed ista substantia infinita apta nata est finitari tam per unum accidens quam per aliud, ergo cum illa substantia infinite sumpta in se sit una, & potest referre quodlibet antecedens, ergo significatio huius relatiui erit vna, quare sequitur, quod ibi non erit aquiuocatio. Item ratio cuius libet relatiui secundum, quod relatiuum, est tantum vna, hac scilicet res ante lata uel res ante lata recordatiuum, ergo omne relatiuum secundum, quod relatiuum participat vnum nomen & vnam rationem, ergo relatiuum est aquiuocum inquantum est ante lata res recordatiuum, ergo particularia relatiua vt qui ille, & alius inquantum sunt relatiua suorum antecedentium non sunt aquiuoca. Si aliquis obijciat, quod hoc relatiuum qui, alterius est rationis secundum, quod tenetur in hoc antecedente homo, & alterius secundum, quod tenetur in hoc antecedente asinus, vt in pradicta oratione, ergo est commune, & habet rationes diuersas, ergo est aquiuocum. Dicendum, ꝙ hoc argumentū non valet. Nā similiter posset probari, quod quodlibet vniuocū, esset aquiuocū vt aīal esset aquiuocū secundum, quod est homo, uel secundum, D

Quaestio relatiuo qui. E

F

quod

A *quod est in homine, & aliam habet rationem secundum quod est equus vel secundum, quod est in equo, & sic hoc nomen animal aliam habet rationem hic, & ibi & est commune, non tamen æquiuocum sed vniuocum. Soluendum est breuiter, quod sicut vniuoca dicuntur habere eandem rationem non secundum se, sed in vniuoco vniuocante, vt homo, bos, equus, & similia in animali: ita similiter omnia relatiua dicuntur habere eandem rationem non secundum se, sed in referente siue in relatione, & etiam habent idem nomen, ideo vniuocantur in eo, sed ille obijciebat de rationib. relatiuorum secundum se. Vnde prædictas obiectiones ab*
B *ista concedimus, & ideo concedimus, quod deceptio facta ex diuersa relatione non est secundum æquiuocationem. Item illa deceptio est in ordinatione dictionum inter se, ergo est in oratione, quia ordinatio dictionum nihil aliud est quam oratio, ergo non est æquiuocatio, cum æquiuocatio solum sit in vna dictione. Item, quod ibi non sit amphibologia probatur, quia vbicunque sit amphibologia, ibi est constructio vnius cum alio, vt in hoc exemplo, licet Arist. quo ad primum modum & quo ad secundum modum, vt hic, litus aratur, quod ad tertium, vt in hoc, scit seculum. Et secundum hoc patet inductiue per omnes modos amphibologiæ, quod vbicunque est amphibologia, ibi est constructio vnius cum vno tan-*
C *tum, sed vbicunque diuersa relatiua non est constructio vnius cum vno tantum immo vnius cum diuersis, ergo deceptio facta ex diuersa relatione non facit amphiologiam. Item vbicunque est deceptio ex eo quod aliqua dictio potest referri ad diuersa est compositio, vel diuisio, sed deceptio ex diuersa relatione est ex eo quod aliqua dictio potest referri ad diuersa, ergo deceptio ex diuersa relatione est compositio, vel diuisio, & hoc idem concedimus.*

Relatiuũ substantiæ diuidi.

Postquam Auctor posuit diuisionẽ relatiuorum substantiæ, hic consequenter subdiuidit vnum membrum illius diuisionis scilicet relatiuum identitatis D
dicens, quod relatiuorum identitas substantiæ, quædam sunt reciproca, sicut sui, sibi, se a se, alia verò non reciproca, vt ille, idem & similia. Cuius ratio est, quia omne relatiuũ identitatis substantiæ ponit modũ substantiæ patientis supra substantiã agentem, aut non si primum, sic est relatiuum reciprocum, si secundum, sic est relatiuum non reciprocum. Vnde relatiuum dicitur reciprocum, non quod sit patiens, sed quia ponit modum patientis supra substantia agente, ideo dicitur in textu, quod aliud est patiens, & aliud modus patientis, nominatiuus enim potest esse E
patiens, vt dicendo, Soc. percutitur, sed non potest habere modum patientis in significando. Ideo dicit Paris. quod modus agentis conuenit nominatiuo, modus vero patientis conuenit obliquis. Ex quo patet quod illud relatiuum sui est, relatiuum reciprocum, quia habet modum patientis, cum sit in obliquis, & non in recto, vt dictum est, ideo illud pro nomen sui nominatiuo casu caret.

tur in reciprocum, & non reciprocũ.

Primo sciendum, quod relatiuum reciprocum sic definitur, quod est illud quod significat substantiam agentem sub modo patientis, vnde relatiuum reciprocum refert eandem substantiam in numero quam habet suum antecedens, & pro eodem in numero supponit. Ex quo sequitur quod rela- F
tiuum reciprocum non refert suum antecedens sumptum cum sua dispositione vniuersali vniuersaliter, nam si illa sit vera sequeretur, quod idem esset dicere, omnis homo videt se, & omnis homo videt omnem hominem, quia cum relatiuum identitatis reciprocum supponat pro eodem in numero sicut suum antecedens, cum homo in illa propositione, omnis homo videt se, teneatur vniuersaliter, & illud relatiuũ se, refert hominem vniuersaliter, quod est falsum, vnde vt habetur in textu, maior est certitudo per relatiuum substantiæ, quam per suum antecedens positum loco sui, vt cum dicitur Aiax venit

Relatiuũ reciprocum quid nõ inferat.

A nit ad Troiam, & Aiax fortiter pugnauit, ibi dubium est vtrum sic sermo de eodem Aiace, in numero an non, sed cum dicitur, Aiax, venit ad Troiā, & ille idem fortiter pugnauit, manifestum est quod de eodem Aiace, in numero est hic sermo, quare maior est certitudo per relatiuum identitatis, quam per suum antecedens, quod loco sui ponitur.

Relatiui reciproci ab alijs discrimē.

Secundo sciendum, quod relatiuum reciprocum differt ab alijs trib. mod. primo, quia antecedens significatum per modum agentis ponit per modum patientis, non autem alia relatiua, secundo differt, quia relatiuum reciprocum construitur cum eodem verbo cū
B quo suum antecedens, quod tamen alijs relatiuis repugnat, tertio differt, quia relatiuum reciprocum refert idē ad seipsum, non autem alia relatiua, ex quo sequitur, quod reciprocatio soluni conuenit relatiuis identitatis substantiæ licet non omnibus. Cuius ratio est, quia reciprocatio est quædam circularis relatio eiusdem ad seipsum, solum autem, relatiuum identitatis substantiæ pro eodem supponit pro quo suum antecedens, quare sibi solum conuenit reciprocatio.

An deceptio ex diuersa relatione procedens reciprocā sit.

. Tertio sciendum, quod Auctor in textu mouet quandam dubitationem
C quæ talis, est vtrum deceptio proueniens ex diuersa relatione sit æquiuocatio, vel alia fallacia. Pro cuius solutione Auctor ponit tres rationes probantes quod non sit æquiuocatio, quarum causa breuitatis vna dicetur, quæ talis est. Illud relatiuum qui significat substantiam infinitam, inquantum de se finiri potest per quodlibet antecedens; ergo illud relatiuum qui, quantum est de se vno nomine, & vna ratione potest quodlibet antecedens referre, ergo non est æquiuocum, sed vniuocum, aliæ duæ rationes clare patent in textu. Ex quo patet, quod relatiuum substantiæ indifferens est ad referendum illud antecedens, uel [illegible] ad secundum idem nomen, & eandem rationem referendi, [illegible] ex parte diuersorum accidentium varietur, ratio referendi sicut ratio animalis de se est una, tamen secundum quod recipitur in alia, & D
alia speciem variatur. Et sic patet quod deceptio proueniens ex diuersa relatione prouenit ex diuersa ordinatione dictionis cum dictione quæ nihil aliud est quam oratio equiuocatio autem prouenit ex multiplicitate dictionis simplicis, ergo ista deceptio proueniens ex diuersa relatione non est æquiuocatio.

Relatiuū substantiæ indifferens.

Quarto sciendum, quod talis deceptio proueniens ex diuersa relatione non est amhibologia, quia vbicunque est amphibologia ibi est diuersa constructio unius dictionis cum alia dictione, sicut liber Arist. quantum ad E
primum modum amphibologiæ, & litus aratur quantum ad secundum, & scit seculum, quantum ad tertium modum, sed ubi est diuersa relatio non est diuersa constructio unius dictionis cū alia, ergo deceptio proueniens ex diuersa relatione non est amphibologia. Sed quod ibi sit compositio uel diuisio probatur, quia omnis deceptio proueniēs, ex eo quod aliqua dictio potest ad diuersa referri, est compositio, uel diuisio, sed hic est huiusmodi, ergo.

Argu.

Contra prędicta arguitur primo sic. Modus tam agendi quam patiendi cōuenit antecedenti illius relatiui sui, er- F
go etiam uterque modus debet sibi conuenire, & sic potest habere nomina tiuum. Secundo sic. Relatiuum recipit a suo antecedente certam significationem, & suppositionem, quia relatiuum significat idem quod suum antecedēs, cum ergo in illa propositione, omnis homo uidet se, istud antecedens homo supponat uniuersaliter, sequitur quod istud relatiuum, se quod est suum relatiuum, referat ipsum uniuersaliter, & sic cum dispositione. Tertio sic. Loco relatiui licet ponere suum antecedens, ergo loco illius relatiui se, in illa propositione, omnis homo uidet se, licet ponere omnem hominem, & sic se refert antecedens cum sua dispositione, ergo relatiuum reciprocum refert suū antece-

A antecedens sumptum cum sua uniuersali dispositione. Quarto sic. Argumento textus, quod deceptio proueniens ex diuersa relatione fit æquiuocatio dicendo sic, homo videt asinum qui est rationali, hoc relatiuum quam, refertur ad illud nominatiuum hō, vel ad illum accusatiuum asinum, cum igitur non possit illa duo referre eadem ratione quia est alia ratio nominatiui, & alia ratio accusatiui, sequitur quod tale relatiuum æquiuocum erit quare deceptio proueniens ex diuersa relatione est ęquiuocatio, & non alia fallacia: Quinto sic Dicendo sic. Canis videt piscem qui est substantia, illud relatiuū qui potest referre canem, vel piscem, & quocunque modo dicatur tenetur æquiuoce, cum significet idem quod suū antecedens, quod est æquiuocum.

B Ad argumenta. Ad primum dicitur quod negatur consequentia antecedēs vnius relatiui potest esse in recto, & in obliquis non illud relatiuum in reciprocum quod significat per modum patientis, & non oportet, quod quicquid cōuenit antecedenti conueniat etiam relatiuo. Ad secundum dicitur, quod relatiuum reciprocum certam relationem, aut significationem, trahit ab antecedente, non tamen eodem modo natura distributionis, hoc impediente, ideo non sequitur, ꝙ relatiuum reciprocum supponat vniuersaliter. Ad tertiū dicitur, quod licet in relatiuis reciprocis licet loco ipsius ponere antecedens, C non tamen in reciproco, quando refertur ad terminum communem sumptū vniuersaliter impediente natura distributionis. Ad quartum dicitur, quod sicut vniuoca secundum se considerata diuersas rationes habent, & tamen vnā & eandem rationem habent in vniuocante, sicut homo, & equus in animali, ita ea quæ referuntur secundum se considerata diuersas habent rationes, & tamen vnam & eandem habētem referēte sine in suo relatiuo; & ita licet sit alia ratio nominatiui, & alia ratio accusatiui in suo relatiuo eadem est, sicut eadē ratio est qui, & hominis in aīali. Ad quintum dicitur, quod illud relatiuum qui, D & ita de alijs potest dupliciter considerari, uno modo quantum ad rationem referendi, & sic debet negari, quod ibi teneatur ęquiuoce, alio modo potest considerari quantum ad suum significatum determinatum per suum antecedēs, & isto modo potest esse uniuocum vel æquiuocum, sicut suum antecedens & ita in propositione dicta bene tenetur æquiuoce.

De relatiuis diuersitatis, cum nonnullis regulis.

Sequitur de relatiuis diuersitatis. Relatiuū diuersitatis est ꝙ supponit pro alio ab eo, qđ refert, vt Soc. currit, & alius disputat, ibi hoc relatiuum alius refert Soc. & supponit pro alio a Socr. & ita facit recordationem de Socrate. E

De relatiuis autem diuersitatis talis datur regula, Si relatiuum diuersitatis addatur superiori fit inferius, & si addatur inferiori fit superius. Verbi gratia cū dicitur, aliud ab animali, ergo aliud ab homine ibi est locus a specie ad genus sine a parte subiectiua ad suum totum vniuersale, et in hac propositione, aliud ab animali, hoc relatiuum diuersitatis aliud cum additur animali, quod est superius ad hominem facit ipsum inferius, & in hac, aliud ab homine additur inferiori scilicet homini, & ergo facit ipsum superius, & ergo aliud ab animali est inferius ad aliud ab homine. & ideo ibi est locus a specie siue a parte subiectiua. De relatiuis identitatis datur regula ab Antiquis, F *Nulla propositio inchoata a relatiuis idētitatis habet contradictoriam. Et assignant talem causam, quia cum dicitur, omnis homo currit, & ille disputat hoc relatium ille, habet respectum ad hoc antecedens, homo propter dependentiam suę relationis, sed quando negatio aduenit propositioni inchoatæ a relatiuo dicendo sic, ille non disputat, tunc negatio negat verbum, quod sequitur, & non negat respectum relationis quem habet ad antecedente. ergo negatio nō negat totum quicquid affirmatio affirmat, ergo nō cōtradicit*

Marginal notes: *Solutio.* (beside B) — *Prima regula.* (beside E) — *Scda regula.* (beside F)

munis,& nomen appellatiuum. Nomē enim appellatiuum habet significatum communicabile multi, proprium vero incommunicabile, & per hoc patet declaratio definitionis propositionis singularis, & termini discreti.

Argu. Sed contra prædicta arguitur. Ista est singularis in homo est species, & tamē, ibi non subijcitur terminus discretus, uel terminus communis cum pronomine demonstratiuo, ergo cōtra diffinitionem propositionis singularis.

Secundo sic. Ista est singularis, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, & tamen ibi non subijcitur terminus discretus, nec formaliter, nec uirtualiter, quia subiectum actu tenetur pro pluribus, ergo definitio est mala.

B Tertio sic. In ista totus, Soc. est albus subijcitur terminus discretus, & tamen non est singularis, quia æquiualet isti quælibet pars Socra. est alba, modo æquiualentes sunt eiusdem quantitatis, ergo definitio cōuenit alijs a definitio.

Quarto sic. Nullum indeterminatū contrahit terminum cōmunem ad standum pro aliquo uno singulari discreto, sed pronomen demonstratiuum est indeterminatum, quia significat substantiam infinitam: & potest demonstrare generaliter omne ens reale, vel rationis igitur terminus communis sumptus cū pronomine demonstratiuo non facit

C propositionem singularem.

Quinto arguitur sic. Socr. est terminus discretus, & tamen prędicatur de isto Socr. & de illo, ergo terminus discretus non prędicatur solum de uno solo.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod in ista homo est species, non subijcitur terminus discretus formaliter, sed bene virtualiter, quia homo, ibi tenetur simpliciter pro natura simplici, in se accepta per modum vnius discreti, & habet modum singularis vnius respectu huius prędicati species, qđ conuenit sibi secundum se, & non ea parte, qua communis est suis inferioribus, sed inquantum differt ab eis.

Ac secundum dicitur, quod si in ista omnes Apostoli Dei sunt duodecim, om ne sumatur distributiue, vel sincategoreumatice est vniuersalis, & falsa, & si collectiue, vel categoreumatice est singularis & vera, & licet subiectum ibi teneatur actu pro pluribus, tñ illa plura accipiuntur vt collecta per modū vnius discreti, vt sunt vnum subiectum huius numeri duodecim, & sic est ibi virtualiter terminus discretus vel singularis. Ad

D tertium dicitur, q si in illa totus Socra. est albus, si totus, teneatur collectiue pro perfecto, est simpliciter singularis, sed si teneatur distributiuæ pro partibus integralibus vt tantum valet, sicut quælibet pars, tunc est uirtualiter vniuersalis, sed adhuc est formaliter singularis. Ad quartum dicitur q pronomen consyderatum secundum suos modos significā-

E di essentiales, qui sūt significare per modum substantiæ indeterminate, & determinabilis, est indeterminatum, nec potest determinare, nec contrahere terminum communem, sed ipsum consyderatum quantum ad suos modos significandi accidentales, qui sunt relatio, vel demonstratio, virtute demonstrationis contrahit terminum cōmunem, cui additur, ad standum pro vno supposito determinato. Ad quintum dicitur, quod licet Socr. dicatur æquiuoce de isto, & de illo, non tamen vniuoce secundum vnā rationem, & licet illæ Socr. & alius habeant eandem rationem communem, vt quia conueniunt in nomine hominis,

F non tamen vt conueniunt in hoc nomine Socr. significat eos secundum idem significatum, nec secundum eandem impositionem vocis.

Diuisio propositionis in affirmatiuam, & negatiuam, & quid vtraque sit.

Propositionum categoricarum alia affirmatiua, alia negatiua, affirmatiua est illa, in qua prędicatum coniungitur cum subiecto, vt homo currit. Negatiua est illa, in qua prædicatum remouetur a subiecto, vt homo non currit.

Postquam Auctor præmisit diuisionem propositionis categoricæ, sumptā

A struit compositionē quæ est forma propositionis, igitur nulla propositio est negatiua.

Secūdo sic. Hęc est categorica, quodlibet est, vel non est, & tamen non est affirmatiua, vel negatiua, quia vnū membrū affirmatur, & aliud negatur, & sic non debet magis dici affirmatiua quam negatiua. igitur contra diuisionē datā.

Tertio sic. Hęc est affirmatiua. Socr. qui nō currit mouetur, & tamen ibi pręedicatum non affirmatur de subiecto, cū ibi sit negatio negans pręcedens prędicatum, ergo male definitur propositio affirmatiua. Quarto sic. Vbi prędicatū componitur cum subiecto non remouetur ab eo, sed in propositione negatiua

B prędicatum componitur cum subiecto, cū hoc sit de ratione propositionis, igitur non remouetur prędicatum a subiecto, igitur, &c. Quinto sic. Hæc est negatiua, homo non est animal, & tamen prædicatum non remouetur a subiecto cum impossibile sit animal remoueri ab homine, igitur &c.

Solutio Ad argumenta. ad primum dicitur, quod licet in propositione negatiua destruatur compositio significatorū subiecti, & prędicati, non tamen destruitur copula verbalis secundum se, nec compositio prędicati, & subiecti secundum vocem. Ad secūdum dicitur quod si ista quodlibet est, vel non est, sit vna disiunctiua, sic est affirmatiua, quia eius copula principali s. coniuncto illa, uel non

C negatur, & similiter, si sit categorica de disiuncto prędicato, est affirmatiua, quia principalis eius copula non negatur, sensus, n. est, quodlibet est ens, vel non ens, & illud verbum est, non negatur. Ad tertium dicitur, quod hęc est simpliciter affirmatiua, homo, qui non currit mouetur, quia principale verbū eius, s. mouetur, non negatur, & licet negatio negans pręcedat ipsum, hoc tamen nō est immediate, sed actus eius terminatur super illud verbum currit, quod se tenet ex parte subiecti, quia hoc totum, qui non currit, est quędam implicatio determinatiua subiecti. Ad quartū dicitur, quod ubi prędicatum cōponitur cum subiecto, non remouetur ab eo secundum id in quo componitur, sed bene secundum aliud modo in negatiua prędicatum secundum diuersa componitur, & diuiditur a subiecto, vt visum est prius. Ad quintum dicitur, quòd in ista, homo non est animal, prędicatum non remouetur a subiecto secundum rem, sed bene secundum modum enunciandi, s. per negationem, qua denotatur ab ipso separari, & hoc modo intelligitur remoueri in definitione propositionis negatiuæ, ideo non sequitur. D

De triplici propositionis interrogatione.

Diuisa propositione tripliciter sciēdum est, quod triplex est quæsitiuum per quod quęrimus de ipsa propositione. s. Quæ, Qualis, & Quanta. Quæ, quærit de substantia propositionis. vnde ad interrogationē factam per Quæ respondendum est categorica vel hypothetica. Qualis, quærit de qualitate propositionis. ideo ad quæstionem factam per qualis respondēdum est affirmatiua vel negatiua. Quanta, quærit de quantitate propositionis. ideo per Quanta respōdendum est vniuersalis. vel particularis, inaefinita, vel singularis. vnde versus. E

Quæ ca. vel hyp; qualis, ne vel af, V. quanta par. in. sin.

Postquam Auctor posuit tres diuisiones, vnam propositionis in communi, & duas propositionis categoricæ, hic consequenter ostendit aliqua quæsitiua illis diuisionibus correspondentia ad quærendum de membris earūdem dicens, quod secundum triplicem diuisionem propositionis, triplex est eius quęsitiuum, s. quæ, qualis, quanta. Quorum sic habetur sufficientia, quia omne quęsitiuum absolutum propositionis, vel quærit de substantia eius, vel de accidente. Si primum sic est quæ. Si secundum hoc est dupliciter. vel quærit de quantitate, & sic est quanta, vel de qualitate, & sic est qualis. F

Pro quo sciendum primo, quòd hic non enumerantur omnia quæsitiua generali-

A neraliter, quibus potest interrogari de propositione, sed solū enumerantur hic quæsitiua correspondentia tribus prædictis diuisionibus, quibus quærimus de substantia, quantitate & qualitate propositionis, & magis hæc enumerantur quam alia quæsitiua, ut sunt, ne, an, vtrum duplici ratione. Primo, quia iste tria quæritur de substantia qualitate, & quantitate propositionis, alia vero de veritate, & falsitate modo inferius determinatur de appositione, conuersione & æquipollentia propositionū ad quas cognoscendas necessarium est cognoscere semper substantiam, qualitatem & quantitatem propositionis, non autem B veritatem, & falsitatem propositionis. alia ratio est, quia ista tria quęrunt de his, quæ conueniunt propositioni secūdum se absolute, alia vero de his, quæ sibi conueniunt respectiue, scilicet per respectum ad eius significatum, ideo ista hic potius enumerantur, quam alia.

Quę substantia qualis, qualitate, quanta quantitate quęrit enūtiationis. Secundo sciendum, quod ut dicitur in textu, quę quærit de substantia propositionis, eo quòd est nomen infinitū significans substantiam infinitam, & quæsitiuum, substantiæ rei ad quam applicatur, & quærit instrumentaliter tantum, non autē principaliter per modum principalis agētis, & sibi debet responderi categorica, vel hypothetica, quæ dicunt substantiam propositionis. C Et sunt membra diuisionis eius datę penes substantiam. Sed quanta quærit de quantitate propositionis, eo quod est quæsitiuum quantitatis ad quod debet responderi vniuersalis, uel particularis, infinita, & singularis, eo quod illa sunt membra diuisionis propositionis, sumptæ penes quantitatem eius & materiā. Sed qualis quærit de qualitate propositionis, eo quod est quæsitiuum qualitatis, & sibi debet responderi affirmatiua vel negatiua, quæ dicunt qualitatē propositionis.

Tertio sciendum, quod substātia accipitur dupliciter. Vno modo proprie ut est ens per se, sicut dicimus, quod hoc nomen homo significat substantiam. Alio modo transumptiue, & generaliter pro omni illo, quod accipitur secūdum D se, & per modum substantiæ, vt cū dicitur, quod albedo est substantia albi. In propositione autem non reperitur substantia proprie dicta, sed intelligitur, quòd in ipsa est modus substantiæ, ideo quæ, non quærit de substantiæ absolute sed de ipsa accepta per modum substantiæ. Similiter in propositione non reperitur quantitas proprie dicta, vt est mēsura substantiæ materialis, sed ibi repetitur transumptiue. idest similitudinarie quantitas, vt est mēsura acceptionis subiecti propositionis, & similiter est de qualitate, vnde affirmatio, & negatio secundum similitudinem dicuntur qualitates propositionis.

Quarto sciendum, quòd dupliciter E potest intelligi affirmationem, & negationem esse qualitates propositionis. Vno modo quod sint qualitates accidentales, & accidentia consequentia propositionem affirmatiuam, & negatiuam, & hoc modo non debet intelligi, quia non adueniunt ipsis post suum esse complectum, quia non est propositio affirmatiua, nisi habeat affirmationem. Alio modo, quod sint qualitates essentialis illarum propositionum. Et isto modo dicuntur qualitates propositionis, & habet modum accidentis respectu propositionis in communi, cuius sunt differentiæ diuisiuę, sicut semper differentiæ diuisiuæ alicuius generis habent modum F accidentis respectu illius generis. *Quo affirmatio, ac negatio sint propositionis qualitas.*

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Per vtrū, bene quærimus de substantia propositionis, & etiam de quātitate, vt dicendo vtrum ista, homo currit, sit categorica vel hypothetica, & tamen illud quæsitiuum non enumeratur inter ista, igitur hic insufficienter enumerantur quæsitiua, correspondentia trib. diuisionibus præmissis. Secundo sic Per q̄ quærimus de quantitate propositionis, dicendo, quæ quantitas est in hac propositione, homo est ergo, quæ non solum quærit de substantia propositionis. Tertio sic omnis quantitas est continua vel discreta, sed propositio non habet quantitatem continuam nec discretam, igi- *Arg.*

tur

A tur non habet quantitatem, nec quanta quærit de quantitate eius. Quarto sic vnius quæ sitiui est tantum unum responsiuum, sed quanta est unum quæsitiuũ, igitur non sibi debent responderi ista quatuor, s. vniuersalis particularis, indofinita, & singularis. Quinto sic. Qualis est quæsitiuum qualitatis in communi, igitur non est propriæ quæsitiuum propositionis, ergo male enumeratur inter quæsitiua eius.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod per illud quæsitiuum vtrum, bene quæritur indirecte de substantia, vel quantitate propositionis, nõ tamen directe, sed per ipsum quæritur directe de B veritate propositionis in qua potest fieri mentio de substantia, vel quantitate vt hic, vtrum homo currit, sit categorica, directæ, quæritur veritas huius propositionis, homo currit. est categorica. Ad secundum dicitur, quod per quæ quandoque quæritur de quãtitate propositionis, accepta per modum substantiæ secundum suam essentiam, non tamen quæritur de ipsa secundum esse quantitatis, vt est denominatiua propositionis, sed hoc solum fit per quanta. Ad tertium dicitur, quod omnis quãtitas proprie dicta est continua, uel discreta, non tamen quantitas accepta transumptiue, sicut hic accipitur.

C Ad quartũ dicitur, quod unius quęsitiui est tantum vnum responsiuum adęquatum, & proprium, tamẽ possunt esse plura particularia non adęquata, & sic est de illo quęsitiuo quãta, proprium eius responsiuum est quantitas propositionis in communi, particularia vero responsiua eius, contenta sub quantitate propositionis sunt communi, particularia vero responsiua eius, contenta sub quantitate propositionis sunt uniuersale, particulare, & sic de cęteris, & debet responderi tantum unum responsiuum cum quęritur de tunica propositione, & de diuersis dantur diuersa responsiua. Ad quintum dicitur quod qualis in communi est quęsitiuum qualitatis in communi, sed per applicationẽ ad propositionem dici potest quęsitiuũ, qualitatis propositionis, & etiam proprium D eo, quod non quærit de alijs accidentibus eius. Et similiter diceretur de alijs quæsitiuis.

De propositionum in terminis communicatione.

Item propositionum categoricarum, aliæ participant vtroque terminò, vt homo currit, homo non currit. alia vero altero termino tantum, vt homo currit, homo disputat. Alia vero nullo termino, ut homo currit. Socr. mouetur. Item propositionum participantium vtroque termino, quadam participant vtroque termino secundum eundem ordinem, vt homo currit, homo non currit, quadam vero ordine conuerso, vt homo est animal, animal est homo. E

Postquam Auctor determinauit de propositione secundum se, & quantum ad principia eius, hic consequenter incipit determinare de aliquibus passionib. eius. s. de oppositione, conuersione, & çquipollentia. Et antequam de ipsis determinet, duas diuisiones ponit ualẽtes ad cognitionem ipsarum. Quarum prima est propositionum categoricarum, quædam participant vtroque termino: aliæ uero uno tantum, aliç uero nullo. Cuius diuisionis sic potest haberi sufficientia, quia omnes propositiones categoricæ, uel conueniunt in extremis, uel disconueniunt. Si conueniunt hoc est F dupliciter, uel conueniunt in utroque simul, & sic est primum membrum, uel in altero tantum, & sic est secũdum, uel disconueniunt in utroque simul, & sic est tertium.

Pro quo primo sciendum ꝙ participare tripliciter accipitur. Vno modo idẽ est quod participati rationem suscipere sicut species participat genus, quia suscipit definitionẽ eius. Secundo modo idẽ est, quod partẽ rei capere sicut duo fratres dicuntur patris bona participare. Tertio modo idẽ est, quod conuenire in aliquo, ut qñ aliqua duo cõueniũt in aliquo tertio, & isto modo sumitur in pro- *Quia termino participare.*

 posito,

A posito, & ideo illæ propositiones dicuntur participare vtroque termino, quæ conueniunt in utroque suorum terminorum seu extremorum, s. in subiecto & prædicato.

Quid propositionis terminus. Secundo sciẽdum, quod terminus est dictio materialiter, & per se terminans propositionem. Et dicitur materialiter, ad differentiam copulæ uerbalis, quæ terminat formaliter, & dicitur per se ad differentiam dispositionum subiecti, & prædicati, sicut sunt signa distributiua, & adiectiua, quæ non terminant per se propositionem. Et dicitur terminus a terminando, eo quòd terminat propositionem sicut extremum eius.

B Tertio sciendum, quod conueniẽtia, uel disconuenientia unius propositionis ad aliam, est accidens respectiuum propositionis, & non absolutũ, & quia ista diuisio attenditur penes conuenientiã, & disconuenientiã propositionis unius ad aliam, seu cum alia ex parte suorum terminorum sequitur, quod ista diuisio, sumitur secundum accidentia propositionis, quare ista diuisio est subiecti in accidentia non generis in suas species. Et ualet ista diuisio ad cognoscendum quibus propositionibus oppositio, conuersio, & æquipollentia conueniunt, & quibus non, quia solum cõueniunt propositionibus utroque termino participantibus, unde istæ tres sunt passiones respectiuæ, quæ solum cõueniunt propositioni per comparationem ad aliam propositionem.

C Quarto sciendum, quod propositiones utroq. termino, participantes iterũ diuiduntur, quia quædam participant utroque termino eodem ordine, aliæ uero ordine conuerso. unde illæ sunt participantes utroque termino eodem ordine, quæ sunt eiusdem subiecti, & eiusdẽ prædicati, ut homo est albus, homo non est albus. Sed illæ sunt participãtes ordine conuerso, quarum prædicatum unius est subiectum alterius. & ecõtra, ut homo est albus, album est homo, & per hoc faciliter daretur sufficientia huius diuisionis. Et ualet ista diuisio similiter sicut præcedens ad cognoscendum quibus propositionibus oppositio, & æquipollentia conueniant quia solum cõueniunt participantibus vtroque termino eodem ordine, & quibus conueniat conuersio, quia solum conuenit participantibus vtroque termino ordine conuerso. Et per hoc patent istæ duæ diuisiones propositionum categoricarum. D

Sed contra prędicta primo arguitur, Distinctæ propositiones semper habẽt distinctos terminos, cum distinguantur per sua subiecta, & prędicata, ergo nullæ propositiones distinctæ participant vtroque termino. Secundo sic. Omnes propositiones categoricæ cõueniunt in ratione propositionis categoricæ, cum quælibet propositio categorica semper habeat duos terminos, subiectum, & prædicatum, igitur nullæ participãt altero termino tantum, cum tãtum excludat omne aliud. Tertio sic. In omni propositione categorica reperitur hoc verbum est, & tamen est terminus, quia terminat, & actuat propositionem, & etiã est prædicatum propositionis. ergo omnes propositiones aliquo termino participant, & non sunt aliquæ nullo termino participantes. Quarto sic. In qualibet propositione est vnus ordo, ergo diuersæ propositiones habent diuersos ordines, ergo nullæ sunt propositiones participantes eodem ordine contra secũdam diuisionẽ. Quinto sic. Ordo propositionis est ordinatio suorũ terminorum. s. subiecti, & prædicati, sed in omnib. est ordinatio eadem, quia subiectũ, & prędicatũ similiter ordinãtur, cum semper subiectũ, pręcedat prędicatũ, igitur nullæ sunt participantes ordine conuerso. *Argu.* E F

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet omnes propositiones diuersæ habeant diuersos terminos secũdum numerum quia quod semel dictum est in una propositione, amplius resumi nõ potest idem numero, tamen bene habẽt eosdem terminos secũdum speciem vocis, & significati simul. Ad secũdum dicitur, quod si tantum, faciat exclusionẽ respectu conuenientiæ propositionis in cõi, sic nullæ categoricæ conueniunt tantum vno terminorũ. sed si faciat exclusionem

A sionem respectu cōuenientiæ termino-rū,sic aliquæ propositiones conueniunt in altero tantum,& sic intelligitur circa præcedentem diuisionem. Ad tertium dicitur, quod hoc verbum est, non est terminus, quia licet terminet propositionem formaliter,& in ratione copulę non tamen materialiter, inquātum habet rationem copulæ.& si aliquando sit prædicatum, vt hic,homo est, tamen in ratione copulæ non dicitur prædicatum materiale, ideo ratione ipsius non oēs propositiones participant vno termino. Ad quartum dicitur quod licet diuersæ propositiones semper habeant diuersū ordinem in numero, non tamen in spē. Ad quintum dicitur, quod licet subie-

B ctum,& prædicatum, accepta secundū illas intentiones similiter ordinentur in propositione, quia semper illud, quod habeat rationem subiecti præponitur alteri tamen quantum ad res subiectas intentionibus illis non semper similiter ordinantur, quia aliquando subiectum vnius propositionis bene fit prædicatū alterius,& econuerso.

De propositionum oppositione, quaq; sint contraria, ac subcontraria.

Item propositionum participantiū vtroque termino, secundum eundem ordinem, alia sunt contraria, alia subcontraria, alia contradictoria, alia subalterna. Contraria sunt, vniuersalis affirmatiua,

C *& vniuersalis negatiua eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati, vt non omnis homo currit,& nullus homo currit. Subcontraria sunt, particularis affirmatiua & particularis negatiua eiusdem subiecti.& prędicati, vt quidam homo currit. & quidā homo non currit.*

Postquam Auctor præmisit duas diuisiones valentes ad cognoscēdum conuersiones, oppositiones, & æquipollentias propositionum, hic consequēter determinat de illis passionibus & primo de oppositionibus. Cuius ratio est, quia oppositio solum conuenit propositionibus, quę participat secundum eundem ordinem,& cōuersio conuenit illis, quæ participant ordine conuerso, ideo oppositio præcedit conuersionem. Et quia æquipollentia sumitur respectu propositionum oppositarum, quæ sunt æquipollentes, ideo etiam oppositio præcedit æquipollentiam, quare conueniēter determinatur prius de oppositionibus quam alijs. D

Primo sciendum, quod duplex est oppositio, quædam est oppositio rerum, vel terminorum, quæ est repugnantia aliquorum duorum, non permittētium se simul,& respectu eiusdem, & de ista non determinatur hic, sed in Post prædicamentis. Alia est propositio propositionum, vel modorum enunciandi, quæ est repugnātia duarum categoricarum eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati in qualitate, & quantitate simul, vel in altero eorum, & illo modo hic consyderatur de oppositione, & de propōnibus oppositis. Vnde ad cognoscēdū spēs oppositionis prædictæ, hic auctor ponit diuisionem propositionum oppositarum. E

Duplex oppositionum genus: periher menias cap. 5. Quatuor propositionum oppositio.

Pro quo sciendum secūdo, quod propositionum oppositarum, aliæ sunt contrariæ, aliæ subcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ subalternę. Cuius diuisionis sic habetur sufficientia. quia oēs propositionis oppositæ habent repugnātiam inter se, vel ergo repugnant in qualitate, & quantitate simul. & sic sunt contradictoriæ, vel in altero eorum tm̄, & sic est dupliciter quia vel repugnant in quātitate solum,& sic sunt subalternæ, vel in qualitate hoc est tripliciter. uel F ambæ sunt vniuersales, & sic sunt contrariæ, vel ambæ sunt particulares, & sic sunt subcōtrariæ, vel ambæ sunt singulares & sic iterū sunt contradictorię.

Tertio sciendū, ꝙ cōtrariæ sunt vniuersalis affirmatiua,& uniuersalis negatiua eiusdē subiecti, & eiusdē prædicati, vt quilibet homo currit,&nullus homo currit, & in ipsis requiritur idētitas subiecti, & prædicati in tribus, uel ſm tria. Primo, ꝙ sint eadem ſm uocem, ratione cuius istæ non contrariantur, quilibet homo currit, nullum rationale currit. Secundo, ꝙ sint eadem ſm significata, ratione cuius istę non contrariantur, omnis canis currit, nullus canis currit, si canis teneatur æquiuoce, quia possunt

Quę propositiones contraria sint.

A ambæ simul esse veræ. Tertio quod sint eandem quãtum ad supposita, pro quibus tenentur, ita quod æque ample, & æque stricte in vtraque teneantur, ideo istæ non contrariantur, omnis homo est albus, nullus homo fuit albus, quia in prima supponit pro præsentibus tm̃, & in scda pro præsentibus, & pręteritis simul, & sic non sunt eiusdem subiecti secundum rem, & vocẽ, quod tamen requiritur in omnibus oppositionibus.

Quæ subcontrariæ. Quarto sciendum, quod subcõtrariæ sunt. Particularis affirmatiua, & particularis negatiua eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati. Vnde ad ipsas requiritur, quod ambæ sint particulares, vel indefinitæ. Ratio est, quia subcontrariæ dn̄r quasi subcontrarijs positę, sed subcontrarijs non ponũtur propositiones, B vniuersales, nec singulares, quia nõ sunt eiusdem subiecti cum ipsis, ideo subcõtrariæ debent esse ambæ particulares, vel indefinitæ. Et quia non repugnãt in quantitate, oportet eas repugnare in qualitate, & sic una debet esse affirmatiua, alia negatiua, & non ponuntur aliquæ subcontradictoriæ sicut subcõtrariæ, quia una est particularis in contradictorijs, sub qua non põt simul alia ꝓpositio, quia sub particulari nunquam est sumere aliquid. Et per hoc patet diuisio propositionum oppositarũ, & definitio contrariarum, & subcontrariarũ.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur. Istæ propositiones ois homo nõ currit, C nullus homo currit, participant vtroq; termino, & eodem ordine, & tamen nõ sunt contrariæ, nec subcontrariæ, & sic de alijs, sed sunt æquipollentes, igitur hic male diuiduntur propositiones vtroque termino participantes eodẽ ordine. Secundo sic. Omnia contraria sunt formæ actiuæ, & passiuæ inter se, sed propositiones nunquam agunt, & patiuntur, cum propositiones non agant, nec patiantur inter se, igitur nullæ sunt contrariæ.

Tertio sic Definitio contrariarũ conuenit istis, omnis homo est albus, nullus homo est albus, & istis, omnis homo currit, nullus homo currit, & tamẽ istæ non sunt contrarię quia in prima homo D supponit pro viris, & mulieribus, & in secunda, pro viris tantum igitur, &c.

Quarto sic. Propositiones, quę simul se compatiuntur in veritate, non opponuntur, quia non habent repugnãtiam sed subcontrarię simul se compatiũtur in veritate, ergo non opponuntur.

Quinto sic. Istę sunt subcõtrarię, iste homo currit, iste homo non currit, quia sunt positę subcontrarijs, quę sunt vniuersales, & tamen illę non sunt particulares, nec indefinitę, igitur male definiũtur subcontrarię.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod hic non diuiduntur propositiones participantes utroq; termino in cõi, sed tantum participantes vtroq; termino, quę sunt oppositę. ideo, cum prędictę propositiones sint ęquipollentes, nõ cõtrariantur. Ad secundum dicitur quod E licet contraria incomplexa sint, formę actiuę, & passiuę, non tamen complexa, de quibus hic solum est ad propositum.

Ad tertium dicitur, quod de virtute sermonis istę non contrariantur, omnis homo currit, nullus homo currit, quia subiectum in vtraque non tenetur pro ęqualibus suppositis, sed uirtute vsus sunt contrarię, quia secundum vsum homo restringitur ad standum pro viris tantum, & est ibi restrictio ab vsu, sed de alijs dicitur, quod vere contrariantur, quia albus in prędicato per consignificatũ nomẽ eius restringit nominẽ in utraque ad standum pro viris, pro F quibus solum distribuitur.

Ad quartum dicitur, quòd licet subcontrarię non repugnent in veritate, tamen bene repugnant in falsitate, & etiã in quantitate, ideo opponuntur. Ad quintum dicitur, quòd licet singulares sint positę sub vniuersalibus, quę sunt cõtrariæ, non tamen ponuntur sub ipsis secundum idem subiectum, quia in cõtrarijs terminus communis, ut homo, supponit pro omnibus suis suppositis, & in illis singularibus pro uno solo, ideo non habent idem subiectum cum suis vniuersalibus, quod tamen requiritur ad subcontrarias respectu contrariarum.

Con-

A *Contradictoria, ac subalternę propositiones quæ sint.*

Contradictoria sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua vel vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua eiusdem subiecti, eiusdem prædicati, vt omnis homo currit, quidam homo non currit, vel nullus homo currit, quidam homo currit. Subalternę sunt vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis negatiua eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati, ut omnis homo currit, quidam homo currit nullus homo currit, quidam homo B *non currit, & hoc totum patebit in sequenti figura.*

Postquam Auctor determinauit de contrarijs, & subcontrarijs propositionibus, hic consequenter determinat de contradictoris, & subalternis. Ratio ordinis est, quia contrariæ, & subcōtrarię sunt eisdem quantitatis, sed contradictorię, & subalternæ sunt diuersæ quātitatis Et quia contradictoriæ opponuntur simpliciter, & sm̄ rem subalternæ vero secundum modum sm̄, ideo prius Auctor determinat de contradictoriis C quam de subalternis, ipsas sic definiēs. Contradictoriæ sunt uniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua eiusdem subiecti, & prædicati.

Vbi primo sciendum, quod duplices *Contradictoriarum multiplicitas* sunt contradictoriæ. Quædam sunt repugnantes in ueritate, & falsitate, & qualitate, & non in quantitate, & talis sunt contradictoriæ secundum rem ex parte suorum significatorum, non autē sm̄ rem, & modum simul, & hoc modo duæ singulares eiusdem subiecti, & prędicati, & diuersæ qualitatis bene sunt contradictoriæ. Aliæ sunt contradictoriæ, quæ repugnant in ueritate, & falsitate, in quantitate, & qualitate simul, & istæ sunt contradictoriæ secundum rē, & modum simul, & perfecte contradictoriæ & solum de talibus datur ista definitio, & nō de alijs. ideo bene dr̄, quod contradictoriæ sunt eiusdem subiecti, D & prędicati, & diuersæ quantitatis, & qualitatis simul. Vnde in talibus est perfecta contradictio.

Secundo sciendum, quod contradictio est affirmatio, & negatio eiusdem *Contradictionis natura.* de eodem, ad idem, secundum idem, similiter et in eodem tempore. vnde ad ipsam hęc quinque reperiuntur requiri. primo requiritur quod affirmetur idē de eodem secundum rem & vocem, defectu cuius istæ non contradicunt. Tullius currit, Marcus non currit. Secundo ꝙ prędicatū in vtraque enūcietur de subiecto comparato ad idem: ideo istæ nō contradicunt. Socra. est pater Platonis, E Socra. non est pater Tullij.

Tertio, ꝙ prædicatum affirmetur, & negetur de eodem secundū eandē partem, vel rationem, ideo istę non contradicunt, *Subalternarū natura.* Socra. videt secundum oculos & Socra. non videt secundum aures.

Quarto, ꝙ subiectū in vtraque teneatur similiter. ideo iste non contradicūt, *Oppositio subalterna & cur eā omisit Ari.* homo est species, nullus homo est species, quia in prima homo tenetur pro natura simplici, & in secunda pro suppositis. Quinto, quod prædicatum enunciętur in utraque pro eodē tempore, ideo istæ non contradicunt, Socra. currit hodie, Socr. non curret cras. & per istas cō F ditiones satis potest cognosci natura cōtradictoriarum.

Tertio sciendū, quod subalternæ sūt vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis negatiua eiusdē subiecti, & prædicati, vnde ad ipsas requiritur qđ sint diuersæ quantitatis. Cuius ratio est, quia in subalternis vna ponitur supra aliam sicut totum supra partem sed duę vniuersales non ponuntur supra se inuicem nec duæ particulares eiusdem subiecti, & prędicati ideo in subalternis requiritur vna uniuersalis, quę ponatur supra, & est subalternans, & alia particularis, quæ ponatur infra, & est subalternata. Secundo requiritur, quod sint eiusdem qualitatis, quia negatiua nunquam ponitur sub affirmatiua de eodē subiecto, & prædicato, nec econuerso

ideo

A ideo subalternæ sunt, vel ambæ affirmatiuæ, vel ambæ negatiuæ.

Oppositio subalterna & cur eam omisit Arist. Quarto sciendum, quod subalternæ non opponuntur secundum rem ex parte suorum significatorum, sed secũdum modum tantum. Cuius ratio est, quia solum propositiones illæ opponuntur secundum rem, quæ repugnant in veritate, & falsitate ex parte suorum significatorum, sed subalternæ non repugnãt in veritate, & falsitate, quia possunt simul esse veræ vel falsæ. ergo non opponũtur secundũ rem. Ideo Aristo. inter oppositiones non enumerauit oppositionem subalternam, quia cępit oppositionem specialiter pro repugnãtia duarum propositionũ secundum affirmationem, & B negationem, sed Pet. Hispa. qui cæpit oppositionem generaliter pro omni repugnãtia duarum propositionum eiusdem subiecti, & prædicati in qualitate, vel quantitate, ideo posuit oppositionẽ subalternam. unde ipsæ subalternæ opponuntur secundum modum enunciandi scilicet ex parte quantitatis sui subiecti, & penes vniuersale, & particulare, & per hoc patet quid sint subalternę, & contradictoriæ.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo. Istæ contradicunt Socr. est, Socr. nõ est, cum ibi sit affirmatio, & negatio eiusdẽ de eodem, & tamen ibi nulla est uniuersalis vel particularis, ergo contra definitionem contradictoriarum. Secũdo sic. In contradictoriis subiectum debet teC neri similiter, sed in vniuersali, & particulari non tenetur similiter, quia in una distribuitur, & in alia non igitur vniuersalis, & particularis non sunt contradictoriæ. Tertio sic. Istæ contradicunt omnis homo est ens, quidam homo est non ens, & tamen ambę sunt affirmatiuæ. ergo in contradictoriis una non est affirmatiua, & alia negatiua. Quarto sic. Vniuersalis affirmatiua, & particularis D affirmatiua eiusdem subiecti, & prædicati non opponuntur inter se, quia particularis continetur sub vniuersali, & sequitur ad vniuersalem, ergo subalternę non opponuntur. Quinto sic. Duæ subcontrarię sunt subalternę, quia sunt sub aliis positiæ, & tamen non sunt uniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, nec econuerso, igitur contra definitionem earundem.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet istæ singulares sint contradictoriæ secundum rem non tamen secundum rem, & modum simul, quia non repugnant in quantitate, & qualitate, sed solum in qualitate, & de cõtradictoriis secundum rem, & modum simul datur E ista definitio.

Solutio Ad secundum dicitur, quod in uniuersali, & particulari, subiectum non tenetur similiter quantum ad distributionem, tamen tenetur similiter quantum ad illa pro quibus sumitur, quia in utraque tenetur pro omnibus suis suppositis, uel pro his, ad quæ restringitur. Ad tertium dr. quod illę bene contradicũt virtualiter & non formaliter, & eo modo quo contradicunt, una est negatiua virtualiter scilicet ista, homo est nõ ens, quæ includit istam, homo nõ est ens Ad quartum dicitur, quod particularis continetur, & sequitur ad vniuersalem rõne sui significati, & non ratione quantitatis, secundum quam opponuntur, & habent repugnantiam. Ad quintum dr F quod licet subcontrarię sint subalternę respectu suarum cõtrarium, non tamen sunt inter se subalternæ, quia una nõ ponitur sub alia. & hæc definitio intelligitur, de his, quę adinuicem sunt subalternæ, seu subalternantur, & omnia hęc patent in figura sequenti.

Præsenti

A D

Præsenti figura propositionum oppositiones clare conspiciuntur.

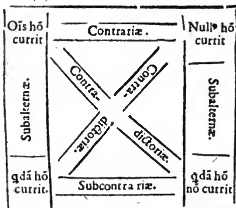

B E

De triplici propositionum materia naturali, seu necessaria, contingenti, ac remota.

Propositionum triplex est materia, scilicet naturalis, contingens, & remota. Naturalis est illa, in qua prædicatum est C *essentia subiecti, vel proprium eius, ut homo est animal homo risibilis.*

Qua rō ne propositione materia insit. Postquam Auctor determinauit de oppositionibus oppositionum, consequēter vult determinare de legibus oppositionum. & quia illæ leges, vel regulæ variantur secūdum uariationem materię propositionum, ideo antequam de ipsis determinet prius agit de materia propositionem, & licet propositio non habeat materiam proprie dictam, quia nullum accidens uel ens rationis habet materiam proprie dictam, propositio autem secundum suum materiale quod est uox, est accidens, & quantum ad formale, quod est esse signum compositionis est ens rationis. ideo non habet materiam proprie dictam, sed similitudinariæ tantum.

Primo sciendum, quod propositio habet materiam ex qua similitudinarie; & materiam in qua, et circa, quam vnde materia ex qua sunt subiectum, & prædicatum, & subiectum uocis est materia in qua vel ipsa uox si propositio considereretur quantum ad suum formale, sed enunciabile, de quo est ipsa propositio, est sua materia circa quam. hic autē capitur materia propositionis solū pro cōditione materiæ suę ex qua idest pro habitudine prædicati ad subiectū. ideo materia propositionis, ut hic sumitur, est habitudo prædicati ad subiectum, in qua fit compositio prædicati cum subiecto, & in qua subiectum, & prædicatum conueniunt. F

Secundo sciendum, quod triplex est materia propositionum, scilicet naturalis, contingens, & remota, quod probatur per sufficientiam, quia materia propositionis est habitudo prædicati ad subiectum, uel ergo illa habitudo dicit repugnantiam prædicati cum subiecto, et sic est materia remota, uel dicit conuenientiam, & hoc dupliciter, uel dicit cōuenien-

A uenientiam necessariam, & sic est naturalis, uel contingentem, & accidẽtalem & sic contingens. Et quia conuenientia necessaria perfectior est, quam contingens, & contingens, quam remota, ideo materia naturalis perfectior est alijs, deinde contingens & remota ultimo est imperfectior cęteris.

Materia naturalis. Tertio sciendum est, ꝙ materia naturalis est illa, in qua prædicatum est de subiecti essentia, uel proprium eius, vt hõ est animal, uel homo est risibilis. Et dicitur talis materia naturalis quia pręcdicatum naturaliter conuenit subiecto, & B habet naturalem habitudinem ad ipsũ, sed id quod habet naturalem habitudinem ad subiectum est de natura, & essẽtia subiecti, uel necessario consequẽs naturam subiecti sicut proprium cõsequitur speciem. licet enim proprium nõ ut de natura sui subiecti, tamen immediate consequitur illam naturam, ideo naturaliter inest subiecto suo.

Quarto sciendum, quod essentia dr̃, illud quo formaliter res habet esse, sicut C humanitas est illud, quo homo habet esse, & similiter anima rationalis. Esse autem secundum Boethum, est existentia formæ in materia, uel actus in potentia. Quid autem sit proprium videbitur in prædicabilibus & per hoc patet intellectus huius diuisionis, & definitionis materiæ naturalis.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Habitudo p̃dicati ad subiectum est forma in qua extrema illa ꝓpositionis conueniunt, ergo materia propositionis est forma ergo illa habitudo non est materia propositionis. Secundo. Ista propositio. Soc. est ens, est ĩ materia naturali, cũ ens sit de ratione substãtiæ, & omnium suorum inferiorum, & ẽt est in materia contingenti, quia pręcdicatum potest adesse, & abesse subiecto, cum Socr. possit esse, & nõ esse, ergo materia naturalis, et contingens coincidũt igitur membra diuisionis materiæ propositionis non opponuntur. Tertio sic. Hæc est in materia naturali, animal est homo, & similiter ista, homo est homo, cum istæ sint necessariæ, & tamen pręcdicatum non est de D essentia subiecti, cum inferius non sit de essentia superioris, nec idem de essentia sui ipsius, nec etiam est proprium eius, igitur cõtra definitionem materia naturalis. Quarto. Ista ignis est calidus, est in materia naturali, cum sit necessaria, & tamen prædicatum non est de essentia sui subiecti, cum pręcdicatum possit adesse, uel abesse subiecto, cum sit accidens eius, nec proprium, quia contingit alijs, & similiter argueretur de ista, aqua est frigida. Quinto. In ista homo est animalitas, prædicatũ est de essentia subiecti, tamen illa non est in materia naturali, sed in remota, cum sit impossibilis, quia E prędicatum nõ potest vere dici de subiecto ergo illa definitio conuenit alijs a definito.

Solutio Ad argumẽta. Ad primum dicitur, ꝙ licet illa habitudo sit forma respectu subiecti, & prædicati, tamen habet modũ materiæ respectu compõnis actualis ꝓpositionis, ideo bene dicitur materia ꝓpositionis. Ad secũdum dicitur, quod si capiatur ens nominaliter, ut idem est, ꝙ habens essentiam, sic de essentia substãtiæ, & etiam cęterorum entium, & hoc F modo ista. Soc. est ens, est in materia naturali, sed si capiatur participaliter, ut tantum ualet sicut existens, si conuenit substantiæ contingenter, & similiter Socrati, & sic illa est in materia contingenti, & sic non est idem prædicatum illius propositionis, nec eadem propositio dũ est in materia naturali, & contingenti. Ad tertium dicitur, quod licet homo nõ sit de essentia animalis in communi, est tamen de essentia aliquorum suppositorum animalis scilicet illorum, quæ continentur sub homine. & in ista, animal est homo, animal supponit pro suis suppositis, & homo pro natura simplici, & sic verificatur locutio pro suppositis animalis quæ sunt sub homine, ideo prædicatum est de essentia subiecti quantum ad supposita, pro quibus verificatur de ipso, & in ista, homo est homo, homo ĩ subiecto supponit pro suis suppositis, & ĩ pręcdicato pro na-

tura

A tuta simplici, ideo prædicatum est de essentia subiecti.

Ad quartum dicitur, quod licet esse calidum non sit proprium ignis quarto modo, est tamen proprium eius secundo modo, & hoc sufficit ad hoc quod sit in materia naturali quia proprium secundo modo, & quarto modo, necessario conueniunt, & semper ideo faciunt propositionem in materia naturali, & de ista, aqua est frigida, dicitur quod, esse frigidum dicat aptitudinem, est in materia naturali, & est proprium aquæ secundo modo, sed si dicat actum in materia contingenti, & potest adesse, et abesse ipsi aquæ. Ad quintum dicitur, quod licet animalitas secundum rem sit de essentia hominis, non tamen secundũ modum quo prædicatur in illa propositione, quia ibi p̃dicatur in abstracto prout sumitur cum præcisione suorum inferiorum, iõ sub tali mõ nõ cõuenit subiecto, sed illa est in materia remota, ideo.

De hoc vid. Porphiriũ ca v & ibi Doct.

B

De contingenti ac remota propositionum materia.

Contingens materia est illa, in qua prædicatum potest adesse, & abesse subiecto præter eius corruptionem, ut homo est albus, homo non est albus, Remota materia C *est, in qua prædicatum nullo modo potest conuenire subiecto, ut homo est asinus, lignum est lapis.*

Postquam Auctor determinauit de materia naturali, hic consequenter determinat de materia contingenti, & remota. & primo de materia contingenti, quę sic definitur. Materia contingẽs est illa, in qua prædicatum potest adesse, & abesse subiecto, ut homo currit. In hac definitione ponitur adesse ad differentiã materię remotę, in qua p̃dicatum nõ põt conuenire subiecto, & ponit abesse, ad differẽtiã materiæ naturalis, in qua prædicatum nõ potest abesse subiecto.

Quid cõtingens materia.

Primo sciendum, quod materia dicitur contingens eo, quod predicatum cõtingenter conuenit subiecto, illud autẽ quod contingenter conuenit alicui, potest sibi adesse, cum non habeat repugnantiam, & etiam potest tali subiecto abesse, quia non conuenit sibi necessario ideo quod contingenter inest potest nõ inesse, ideo bene definitur materia contingens, in qua prædicatum potest abesse, & adesse subiecto. nõ est tamẽ intelligendum quod possit adesse, & abesse simul secundum actum, quia hoc implicat contradictionem, sed sm̃ aptitudinem, & successiue quantùm ad actum.

Cur talis materia contingens dicatur

D

Secundo sciendum, quod contingẽs a quo venit contingenter, dupliciter accipitur. Vno modo pro omni eo quod potest esse & conuertitur cum possibili, & dicitur tam de necessario, quam de nõ necessario. Alio modo specialiter pro contingenti non necessario, quod potest esse & non esse, & diuiditur per contingens natum ad utrumlibet, & contingens raro Contingens natum est, quod est magis determinatum ad esse quam ad non esse, ut frigus in hieme. Et contingens raro est, quod est magis determinatum ad non esse quam ad esse, sicut bos natus cum duobus capitibus. Contingens ad vtrumlibet est, quod nõ magis determinatum est ad esse quam ad non esse, sicut virum ludere, & a cõtingenti hoc modo accepto venit cõtingenter, quod denominat materiam contingentem, & non a contingenti in communi accepto, quia tale contingens non semper potest esse & non esse, cum dicatur de necessario, quod non est contingens, sed semper est.

Contingẽtis diuisio ex prio p̃i hermenia ca. vlt.

E

F

Tertio sciẽdum, quod materia remota illa, in qua prædicatum non potest cõuenire subiecto, vt homo est asinus, & ratio est, quia in materia remota p̃dcatum habet repugnantiam, & distãtiam cum subiecto, & a tali repugnantia, vel remotione prędicati a subiecto, dicitur materia remota. illud autẽ, quod habet repugnantiam cum aliquo, non potest sibi conuenire, sicut asinus per repugnãtiam, quam habet cum homine, per irrationabile, non potest sibi cõuenire, ideo bene dicitur materia remota, in qua prædicatum non potest conuenire cum subiecto propter remotionem eius a subiecto.

Quid materia remota.

Quarto sciẽdum, ꝙ tripliciter potest fieri remotio prædicati a subiecto. Vno modo

A modo per negationem, negando ipsum a subiecto. Alio modo remouẽdo ipsum de propositione, & a subiecto sm̃ vocẽ, & de istis remotionibus non est hic ad propositum. Alio modo quod remoueatur prædicatum ſm̃ suum significatũ a subiecto propter repugnantiam, q̃ hn̄t adinuicem, & a tali remotione, per repugnantiam prædicati a subiecto, dr̃ materia remota. Ex quo patet, ꝙ propositiones affirmatiuæ in materia remota sunt falsæ, & negatiuæ veræ sicut in materia naturali affirmatiuæ sunt veræ, & negatiuę falsæ, in contingenti, vero, affirmatiuæ, & negatiuæ possunt esse veræ, & falsæ, & per hoc patent definitiones istarum materiarum.

Arg.

B Sed contra prædicta arguitur primo. Ista est in materia cõtingenti, homo est quantus, & tñ quantum non põt abesse subiecto. igitur cõtra definitionem, maior patet, quia illa propositio non est in materia remota, nec in materia naturali, cum prædicatum non sit de essentia subiecti vel proprium eius. ergo est in materia contingenti. Secũdo sic. Hęc est in materia contingẽti, coruus est niger, & tñ prædicatum non põt abesse subiecto, cum sit accidens eius inseparabile, ergo contra definitionem. Tertio sic. In ista, homo viuit prædicatum adesse põt, & abesse subiecto, & tñ non est in materia contingenti, cum vita sit de esse hoīs C & eadem cum anima eius, & similiter de ista, hõ est, ergo illa definitio conuenit aliis a definito. Quarto sic. Hæc est in materia remota. Socr. est albedo, uel qualitas, & tñ prædicatum põt conuenire subiecto, ergo male definitur materia remota. Quinto sic. Ista est in materia remota, homo non est asinus, cum affirmatiua, & negatiua sint in eadem materia, & tamen prædicatum potest conuenire subiecto, quia uere enunciatur, de ipso, ergo definitio est mala.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃ quod ista, homo est quantus, est in materia naturali, & licet quãtũ non sit propriũ homini quarto modo, est tamen sibi ꝓpriũ secundo modo, & quarto modo ꝓpriũ respectu corporis de genere substantię, quod est superius ad hoiem. ideo illi est D in materia naturali, sicut, & ista homo est risibilis ad secundum dicitur, quod licet nigrũ non possit faciliter abesse coruo remanentibus suis principijs complexionalibus tamen potest sibi abesse permutationem suę complexionis, vnde nõ dicitur accidens inseparabile, quia nullo modo possit separari, sed quia cũ difficultate. Ad tertium dicitur, quod si viuit dicat actum uiuendi, & esse actuale viuentis, & sic potest abesse hominis, & illa est in materia contingenti. Sed si dicat aptitudinem, sibi conuenit naturaliter, & non potest sibi abesse, & illa est in materia naturali, & similiter ista, homo est, quia est, potest dicere actum, qui cõtingenter aduenit cuilibet rei creatæ, & E sic est in materia cõtingenti, vel esse possibile, & in suis causis, quod semper conuenit rei, & sic est in materia naturali. Ad quartum dicitur, quod albedo ſm̃ rem potest in esse Socrati, non tamen secundum denominationem vt designatur in abstracto quia designatur cum ꝑcisione subiecti. & sic non põt verificari de subiecto, cum secũ habeat repugnãtiam sub tali modo significandi. At quintum dicitur, quod licet illud prędicatũ vere enuncietur negatiue de subiecto non tamen propter hoc habet conueniẽtiam cum eo, sed magis repugnantiam, quia dici de alio negatiue non sumitur abesse in, sed potius a non esse.

F

Oppositarum propositionum leges, & primo de contrarijs.

Lex siue natura contrariarum talis est, quod si una est vera reliqua erit falsa, & non econuerso. Possunt enim ambæ simul esse falsæ, incontingenti materia vt omnis homo est albus, nullus homo est albus in naturali autem materia semper si una est uera, reliqua erit falsa, & econuerso, ut omnis homo est animal, nullus homo est animal. Similiter in remota materia, vt omnis homo est asinus, nullus homo est asinus. Et in materia contingenti, quando prædicatum est accidens est inseparabile, aut omnis coruus est niger, nullus coruus est ni-

A *est niger. Sed illa quæ sunt de accidente separabili ambæ possunt simul esse falsæ, vt omnis homo est albus, nullus homo est albus.*

Postquam auctor determinauit de materia propositionum cuius cognitio valet ad cognoscendum leges oppositionum, hic consequenter prosequitur determinando de illis legibus propositionum oppositarum. Et quia propositiones contrariæ præcedunt omnes alias oppositiones secundum ordinem superius positum, eo quod contrariæ sunt ambæ uniuersales, & habent perfectionẽ quãtitatem alijs propositionibus oppositis, ideo hic Auctor determinat de lege contrariarum priusquam de aliis.

B Primo sciendum, quod duę contrarię nunquam possunt esse simul vere in qnacunque materia. Cuius duplex est ratio. Prima est quia in contrariis una est vniuersalis affirmatiua denotans prædicatum conuenire subiecto pro omni supposito eius, & alia est uniuersalis negatiua, denotans prędicatum remoueri a quoli bet supposito subiecti, sed quia impossibile est idem prædicatum simul cõuenire cuilibet supposito subiecti, & a quolibet remoueri, quia hoc implicat contradictionem, ideo duę cõtrariæ nõ pñt simul esse verę. Secunda ratio est, quia si duę contrarię quę ambę sunt uniuersales sint simul ueræ, & ad veritatem

Duæ cõtrariæ simul vere simul.

C uniuersalis sequatur veritas particularis per legem subalternarum, duę subcontrarię, quę sunt particularis essent simul vere cum ipsis, & per consequens propositiones contradictorię essent simul uerę, quod est impossibile, ergo contrarię non possunt simul esse verę.

Contrariæ simul falsæ in cõtingẽti materia.

Secundo sciendum, quod duę contrarię bene possunt esse simul falsę in contingenti materia, dum tamen accidens est separabile cuius ratio est quia in materia contingenti prędicatum potest cõuenire subiecto pro aliquibus suppositis, & pro aliquibus non sicut albus conuenit homini pro aliquibus suis suppositis, & pro quibusdã non sed pro illa par

D te, qua non conuenit subiecto vniuersalis affirmatiua falsificatur, & ea parte, qua conuenit, vniuersalis negatiua redditur falsa, igitur in tali materia contingenti, ambę contrarię possunt simul esse falsę, & dicitur notanter, dum accidens est separabile. quia si esset inseparabile. affirmatiua semper esset uera, & negatiua falsa, & sic non possent simul esse falsę.

Tertio sciendum, quod duę cõtrarię in materia naturali, & remota nũquam possunt simul esse falsę. Cuius ratio est, quia in contrariis in materia naturali sẽper uniuersalis affirmatiua est vera, cũ prędicatum subiecto conuenit pro quolibet suppositum, & vniuersalis negatiua falsa. & econuerso est in materia remota, vniuersalis affirmatiua est falsa, & negatiua uera, & sic ibi duę contrarię nunquã possunt simul esse falsę. Ex quibus patet quod tres sunt partes in lege contrarium. Prima est, quod contrarię nunquam possunt esse simul vere, sed repugnant in ueritate. Secunda est quod in materia contingenti possunt simul esse falsę, & sic non repugnant in falsitate. Tertia est quod in materia naturali, & remota non possunt simul esse falsę. E

Qua rõne contrariæ sũt in veritate, aut in falsitate repugnent.

Quarto sciendum quod repugnantia in ueritate conueniunt contrariis ratione formę suę oppositionis, quia in quacunque materia sint conuenit, ipsis semper, ideo pertinent formaliter ad legem ipsarum, sed repugnantia in falsitate, quandoque conuenit ipsis, vt in materia naturali, & remota, & quandoque non, vt in contingenti, & sic repugnantia in falsitate non conuenit ipsi ratione formę suę oppositionis sed ratione materia & ideo non pertinet formaliter ad legẽ suarum, sed solum primum membrum scilicet repugnantia in ueritate.

Argu. F

Sed contra prędicta primo arguitur. Omnis lex est constitutio quædam pręcipiens bonum, vel prohibens malum, sed in contrariis non est talis cõstitutio, igitur nullę sunt leges contrarium. Secundo sic. Istę, omnis homo currit, & nullus homo currit, possunt simul esse verę, quia ambę simul habent potentiam

A tiam ad hoc quod sint veræ, cum nunc quælibet sit in potentia ad veritaté, igitur contrariæ possunt simul esse veræ. Tertio sic. Istæ contrariantur, omnis homo est totum in quãtitate, & nullus homo est totum in quantitate, & tamen sunt simul veræ, ergo contrariæ possunt simul esse veræ. Quarto sic. In contrarijs includuntur subcontrarię, igitur, si contrariæ sunt simul falsæ, sequitur, quod & subcontrariæ, quod est impossibile. igitur contrariæ non possunt simul esse falsæ in cõtingenti materia. Quinto sic. Istæ contrariantur in materia naturali, uel remota, omne animal est homo, nullum animal est homo, & tamen sunt simul falsæ, igit cõtrariæ in materia naturali, vel remota, posśũt simul esse falsę.

B

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod lex vno modo capitur proprie, ut est regula operationum humanarum, docens modum bene viuendi, sicut est lex naturæ, vel diuina, vel humana, & hoc modo est præcipiens bonũ, uel prohibens malum, & sic non capitur in propositio. Alio modo capitur similitudinarie, vt est regula de modo repugnãtiæ propositionum oppositarum, & solum hoc modo capitur hic, & conuenit contrarijs. Ad sẽm dr̃, quod hæc est duplex, contrariæ possunt simul esse verę. quia hęc determinatio simul, potest referri ad possunt, & sẽsus istius est, simul habent potentiam, ut sint verę. & hoc modo est vera alio modo potest referri ad esse uere, & sic ponitur simul in pręsenti loco. Ad tertium dicitur, quod, si in illis, homo distribuatur, sic sunt contrarię, & tunc ista est falsa, omnis homo est totum in quãtitate; sed si homo teneatur ibi simpliciter pro seipso distributo, sic non sunt contrariæ, quia ambe sunt singulares, & ita debet teneri homo de ui sermonis ratione illius attributi, totum in quantitate. Ad quartum dicitur, quod ad falsitatem vniuersalis nõ sequitur falsitas particularis, ideo non oportet, quod, si duæ subcontrariæ includantur in duab. contrarijs simul falsis, quod propter hoc sint falsę. Ad quintum dicitur quod licet illæ sint materia

C

remota, uel naturali, tamen ibi est prædicatio indirecta, & hoc quod dictum est prius, quod contrariæ in illis materijs non possunt simul esse veræ, debet intelligi in prædicatione directa, & ordinata, vnde, licet illa oĩs homo est animal sit in materia naturali, tamẽ ista oẽ animal est homo, ponitur in materia remota, quia animal ibi stat non solũ pro hominibus, sed etiam pro alijs animalibus, quibus homo non potest cõuenire. D

Subcontrariarum, ac contradictoriarum lex.

Lex siue natura subcontrariarum talis est, quod si vna est falsa, reliqua erit vera, & non econuerso. Possunt enim ambæ simul esse vera in contingenti materia, & hoc, quando accidens est separabile, ut quidam homo est albus, quidam homo nõ est albus. Vnde lex subcontrariarũ contrario modo se habet ad legem contrariarum. Lex seu natura contradictoriarum talis est, quod si una est vera, reliqua est falsa, & econuerso, in nulla enim materia possunt ambæ esse simul veræ, uel falsæ, vt omnis homo est animal, quidam homo non est animal. E

Postquam auctor determinauit de lege contrariarum, hic consequenter determinat de lege subcontrariarum, in qua sunt plures partes, sicut in lege contrariarum. Prima est, quod duæ subcontrariæ in nulla materia posśunt simul esse falsæ. Cuius ratio est, quia, si duæ subcontrariæ, posśunt simul esse falsæ, duæ contradictoriæ erunt simul falsæ, ut si istæ subcontrariæ, quidam homo currit, quidam homo non currit, sint falsæ cum ad falsitatem particularis sequatur falsitas uniuersalis, ut ad falsitatem istius aliquis homo non currit, sequatur falsitas istius, omnis homo currit, ergo duæ contradictoriæ erunt simul falsæ, quod est inconueniens. ideo, si in subcontrariis aliqua sit falsa, reliqua erit vera, & non econuerso. F

Primo sciẽdum, quod sc̃da pars legis sub-

A ſubcontrarium talis eſt, quod duæ ſubcontrariæ in materia cõtingenti poſsũt ſimul eſſe uerę, ratio eſt nã in materia cõtingenti prædicatum poteſt ineſſe ſubiecto pro aliquo ſuppoſito, & pro aliquo non ineſſe. ſed pro illo ſuppoſito cui conuenit uerificatur particularis affirmatiua, quia ad ueritatem eius ſufficit prędicatũ eius ineſſe ſubiecto pro unico ſuppoſito, & pro ſuppoſito, cui non eſt uerificatur particularis negatiua, quia ad ueritatem eius ſufficit prædicatum remoueri ab unico ſuppoſito ſubiecto. iõ in materia cõtingenti duæ ſubcõtrariæ poſſunt ſimul eſſe ueræ, ut iſtæ, quidam hõ eſt cęcus, quidã homo nõ eſt cęcus.

Cur in materia contingẽti ſubcontrariæ ſimul uera.

B Secundo ſciendum, quod in materia naturali, & remota duæ ſubcontrariæ nunquam poſſunt ſimul eſſe uerę. ratio eſt, quia in materia naturali prædicatũ conuenit omni ſuppoſito ſubiecti, ideo negatiua ſemper eſt falſa, & affirmatiua ſemper uera, ſed in remota, prædicatum remouetur a quolibet ſuppoſito ſubiecti, ideo ſemper affirmatiua eſt falſa & negatiua uera. Ex quo patet, qđ tres ſunt partes in lege ſubcontrariarũ. Prima eſt, quod non poſſunt ſimul eſſe falſæ. Secunda eſt, quod poſſunt eſſe ſimul ueræ in materia contingenti. Tertia eſt, quod in materia naturali, & remota nunquam poſſunt ſimul eſſe ueræ, nec falſæ, & ſic ſuper repugnat, in falsitate, & hoc conuenit eis ratione formæ ſuæ oppoſitionis ideo ptinet formaliter ad legem ipſarum, quandoque repugnant in ueritate, & quandoque non, ideo cõ-

C uenit ipſis ratione materię, nec pertinet formaliter ad legem ipſarum. unde patet quod lex ſubcontrariarum econtrario ſe habet ad legem contrariarum.

Tertio ſciendum, quod duæ contradictoriæ in nulla materia poſſunt ſimul eſſe ueræ. cuius ratio eſt quia in contradictoriis denotatur idem ineſſe, & non ineſſe eidem, quia idẽ affirmatur & negatur de eodẽ, ſed impoſſibile, eſt idem ineſſe, & non ineſſe eidẽ, hoc.n. eſt primũ principiũ oĩum complexorũ, ideo contradictoriæ nunquã poſſunt ſimul eſſe ueræ, ſed ſi una uera, alia falſa eſt.

Contradictorię nunquã ſimul uera.

D Quarto ſciendum eſt, quod contradictoriæ in nulla materia poſſunt ſimul eſſe falſæ. ratio eſt quia, ſi poſſunt ſimul eſſe falſæ cum vnum contradictoriorum ſit ens & aliud non ens, ſequeretur, qđ inter ens, & non ens eſſet dare medium, ſed hoc eſt impoſſibile, quia ens cõtinet omnia entia, & omne illud ab ente dicitur non ens: ideo contradictorię nõ poſſunt ſimul eſſe falſæ, & ſic habent repugnantiã in veritate, & falſitate ſimul, & utrunque pertinet formaliter ad legem ipſarum. & hoc eſt quod dicitur qđ contradictoriæ magis opponũtur quam cõtrariæ, & ſubcontrarię, quia contrariæ in ueritate opponuntur, ſubcontrariæ, in falſitate ſolum ſubalternæ in quanti-

Contradictoria nunquã ſimul falſæ.

E tate ſolum.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Duę cõtrariæ poſsunt ſimul eſſe falſæ, ſed falſitas vniuerſalis prouenit eſt falſitate alicuius particularis eius, igitur ad falſitatem contrariarum oportet, qꝫ ſubcontrarię ſint ſimul falſę. Secũdo ſic Idem non poteſt ineſſe, & non ineſſe eidem, nec uere affirmari, & negari de eodem, ſed in ſubcontrariis ſemper idem affirmatur, & negatͬ de eodẽ; igitͬ in materia cõtingenti nõ poſsũt ſimul eſſe veræ. Tertio ſic. Iſtę sũt verę ſimul, quoddã ens eſt bonũ, quoddã ens nõ ẽ bonũ, & tñ sũt in materia naturali, qꝛ bonum eſt ꝓprietas entis, ergo in materia naturali ſubcõtrarię poſsũt ſimul eſſe uerę, qđ eſt contra legẽ earum. Quarto ſic. In

Argu.

F morte Socratis. Socra. habet ſimul eſſe, & nõ eſſe, igitur duo cõtradictoria quãdoque sũt ſimul uera. Antecedẽs patet, qꝛ ſi eſſe, & non eſſe ſibi non ſimul conuenirent in eodem inſtanti, ſibi conuenirent in diuerſis inſtantibus, & ibi eſſet tẽpus inter medium. in quo Soc. nec haberet eſſe, nec non eſſe. & ſic duę contradictorię eſſent ſimul falſę. & cũ hoc ſit impoſſibile, oportet dare primum, quod ſimul hẽt eſſe, & non eſſe. Quinto ſic. Vnum contradictoriorum eſt falſum, igitur alterũ eſt falſum, & ſic pñt ſimul eſſe falſa, cõſequentia tenet quia uel alterũ eſt falſum, uel non alterũ. Si non alterum, cum non alterum, & neu-

A trum æquipolleant, sequeretur pro neutrum erit falsum, sed erunt ambo vera.

Solutio. Ad argumēta. Ad pri mum dicitur, q̄ ad falsitatē vniuersalis non sequitur falsitas particularis eius sed tantum modo vnius suarū singulariū, & licet veritas vnius singularis sufficit ad veritatē particularis, tñ ad falsitatem singularis nō sufficit falsitas particularis, q̄a plus req̄rit ut ad veritatē singularis quā particularis, scilicet prædicatum inesse, & non inesse pro vno supposito determinato, quod non requiritur ad particularem.

Ad secundum dicitur, quod licet idē numero inesse, & non inesse non possit B eidem numero, tamen po test inesse, & non inesse eidem in specie, pro diuersis suppositis, & sic pro diuersis suppositis verificantur subcontrarię. Ad tertiū dr̄ quod si capiantur bonum, ut est passio entis, & conuertitur cum ente, illa sunt in materia naturali, & negatiua est falsa. sed, si capiatur, vt dicit bonitatē moris, illo modo est accidens respectu entis, & illæ sunt in materia contingenti. Ad quartum dr̄, quod in morte Soc. ipse habet esse, & non esse in eodem instāti, capto materialiter, diuerso tamē formaliter, quia ut est in finis præteriti ha-C bet in eo esse, & ut est principium futuri habet in eo non esse. & quia non est idem instans formaliter, ideo esse, & non esse non dñr simul conuenire Socrati, nec etiam oportet ibi esse tempus medium. Ad quintum dicitur quod alterū uno modo capitur indefinite, vel particulariter, & tantum ualet sicut unum, vel aliquid, & sic bene sequitur unū contradictorium est falsum, ergo alterum, & valet probatio cōsequentiæ. Alio modo relatiuæ, ut est relatiuum diuersitatis, & sic consequentia nō valet nec probatio eius, quia hoc modo non alterum, & neutrum non æquipollet, ideo.

Subalternarum lex, qua quo modo in veritate, ac falsitate se consequantur ostenditur.

Lex seu natura subalternarum talis est ou si vniuersalis est vera sua particularis erit vera, & non ecōuerso. pt. n. vniuersalis esse falsa sua particulari existente vera, & si particularis est falsa, sua vniuersalis erit falsa, & non econuerso. D

Postq̄ Auctor determinauit de lege cōtradictoriarū, quæ repugnant in qualitate, & quātitate simul, hic cōsequēter determinat de lege subalternarum, quę repugnāt in quātitate solū. Subalternæ enim nō repugnāt in veritate, quia possunt simul esse veræ. nec in falsitate, q̄a possunt simul esse falsę. nec in qualitate ideo solū repugnant in quantitate. ideo inter omnes ꝓpositiones subalternæ minime repugnāt siue opponuntur, ratione cuius Auctor vltimo determinat de ipsis. & prio dicit, q̄ si uniuersalis est vera particularis est uera, & nō ecōuerso. E

Si subalternans ē uera, subalterna est uera, et nō econtra si subalterna est falsa subalternans est falsa, & non econtra.

Vbi primo est sciendū, quod ad ueritatem vniuersalis sequitur ueritas particularis sibi subalternę. Cuius sunt duæ rationes. Prima, quod si prędicatum vere dicam de quolibet supposito subiecti, sicut dicit vniuersalis, etiam vere dr̄ de aliquo supposito subiecti, quod sufficit ad ueritatem particularis. ideo ad veritatem vniuersalis sequitur veritas suę particularis. Secunda rō est, quia si vniuersalis est vera sua particulari existēte falsa, sequeretur quod cōtradictorię essent simul verę, & simul falsę, q̄a si ista esset vera, omnis homo non currit, & illa falsa, quidam homo currit. sub cōtrarià istius. s. quidam homo nō currit, per legem subcōtrarium esset vera, sed hęc F aliquis homo non currit, cōtra dicit prime. s. omnis homo currit, q̄ ponebatur vera. igitur duæ contradictorię erūt verę simul. etiā si illa sit vera omnis homo currit, per legem contrarium, sua contraria erit falsa. s. nullus homo currit, sed ista contradicit illi particulari, aliqs homo currit, ideo, si ista ponatur falsa, & vniuersalis, u-ra, duę contradictorię erunt simul falsæ, quod est impossibile, ideo, relinquitur, quod si uniuersalis est uera sua particularis erit vera.

Secundo sciendum, quod ad veritatem, particularis non sequitur ueritas vniuersalis, & ratio est, quia in materia contingenti prædicatum potest conuenire, alicui supposito, & tamen non conueni-

A uenire omnibus, ideo particularis pôt esse vera, quia ad ipsam sufficit prędicatum vere dici de subiecto pro aliquo, vniuersali tñ existente falsa iō, q̃uis, ad veritatem vniuersalis sequatur veritas particularis, non tamen econuerso.

Ad falsitatem particularis sequitur falsitas vniuersalis. Tertio sciēdū, ꝙ ad falsitatē particularis sequit̃ falsitas suæ vniuersalis. Rō est, quia si prædicatum non verificetur de aliquid supposito subiecti, quod requiritur ad veritatem particularis, non verificabitur de quolibet, sicut requiritur ad veritatem uniuersalis. igitur, si particularis est falsa, sua vniuersalis est falsa, licet non econuerso, etiam si particularis poneretur falsa, & non vniuersalis eius, sequeretur, quod duæ contradictoriæ essent simul veræ, & simul B falsæ. ꝙ ꝓbatẽ eodē modo sicut probatū est ī prima parte legis subalternatū.

Ad falsitatem uniuersalis nō sequitur falsitas particularis. Quarto sciendum, quod ad falsitatē vniuersalis non sequitur falsitas particularis. Rō est. quia ad falsitatē vniuersalis sufficit prædicatum falso dici de aliquo supposito subiecti, & ad falsitatem particularis requiritur falso dici de oībus. Sed, si falso dicatur de vno. nō oportet quod falso dicatur de oībus aliis. iō ad falsitatem vniuersalis non sequitur falsitas particularis, & hoc in materia contingenti, quia in materia naturali, et remota, si vniuersalis sit falsa, etiam, & particularis, & p hoc habentur quatuor partes, quæ sunt in lege subalternarum. Ex prædictis colligitur quod ad veritatem vniuersalis affirmatiuæ, prędicatū C debet inesse subiecto pro quolibet supposito, & ad falsitatem sufficit, quod remoueatur ab aliquo seu vnico supposito. Sed ad veritatem particularis, vel indefinitæ sufficit prędicatū verificari de subiecto pro vnico supposito eius, & ad falsitatem eius oportet ipsum falso dici de quolibet supposito, & ad veritatem singularis requiritur, quod verificetur de vnico determinato supposito, & ad falsitatem, quod remoueatur ab eodē.

Sed contra prędicta primo arguitur. Ad positionem vniuersalis nō sequitur positio particularis, ut ad positionē animalis non sequitur positio hominis, ergo ad veritatem vniuersalis non sequi- D tur veritas particularis.

Arg. Secundo sic. Non sequitur, omne animal pręter Socratem currit, ergo quoddam animal pręter Socratem currit. igitur ad veritatem vniuersalis non sequitur ueritas particularis.

Tertio sic. Ad veritatem huius quidā homo est animal sequitur veritas huius omnis homo est animal, & ad istam aliquis Sol lucet, sequitur ista, omnis Sol lucet, igitur ad veritatē particularis sequitur veritas vniuersalis.

Quarto sic. In omni bona consequentia consequens includitur in antecedente, sed in falsitate particularis non includitur falsitas uniuersalis, quia in particulari non includitur vniuersalis sua, E ergo ad falsitatem particularis non sequitur falsitas vniuersalis.

Quinto sic. Vbicūque subiectum tenetur pro æqualibus suppositis, & ubi est idem prędicatum, est eadem causa ueritatis, & falsitatis. sed in vniuersali, & particulari eius subiectum tenetur pro æqualibus suppositis, alias nō essēt oppositæ: igitur habent eādem causā veritatis, & falsitatis, ergo ad falsitatē vniuersalis sequitur falsitas particularis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, *Solutio.* quod ad positionem vniuersalis incomplexi, quod est superius alicuius, inferioris, non sequitur positio sui particularis sed ad positionem uniuersalis complexi, quod est propositio uniuersalis, sequi- F tur positio sui particularis, et de isto uniuersali solum est hic ad propositum. ꝯm dr̃, ꝙ ibi male capitur particulare illius propositionis uniuersalis, quia exceptio non potest addi termino capto particulariter, sed sic dēt capi sua particularis, aliquid animal, aliud a Socrate currit, & tūc bene sequitur ad suā vniuersalē.

Ad tertiū dr̃ quod licet in illis propositis ad particularē sequatur vniuersalis, hoc tñ non est ratione modi enūciandi, se tm̃ gratia materiæ q̄a non sequitur in oībus. uñ duæ primæ sunt in materia naturali, in qua vniuersalis, & particularis eius ęquipollent quod ad veritatē, & in aliis est vnum solum suppositum

A subiecti, quare, si particularis est vera etiam uniuersalis.

Ad quartum dicitur, quod licet i falsitate particularis non includatur formaliter falsitas uniuersalis, tamen includitur uirtualiter, quia in hoc, quod prædicatum falso dicitur pro qualiter supposito subiecti includitur quod falso dicitur, pro aliquo quod sufficit ad falsitatem uniuersalis. Ad quintum dicitur, q in uniuersali, & particulari subiectum dicitur de æqualibus suppositis, non tñ eodem modo, quia in uniuersali distribuitur, & tenetur in actu pro omnibus suppositis eius, & in particulari solum tenetur in actu pro omnibus in aptitudine, & non in actu, cum non distribuatur, & sic patet de lege subalternarum.

B

De triplici propositionum conuersione, Simplici per Accidens & per Contrapositionem.

Item propositionum utroque termino participaantium, ordine conuerso, triplex est conuersio. scilicet simplex, per accidens & per contrapositionem.

Postquam Auctor determinauit superius de oppositione quę est passio propositionum participātium utroque termino eodem ordine, hic consequenter determinat de conuersione, quę est passio propositionum participantium utroque termino ordine cōuerso. Et quia cōuersio dicitur analogice idest sm̄ prius, & posterius, & posterius de suis speciebus. ideo Auctor non definit eam in cōmuni, sed diuidit, & postea definit eam in suis speciebus. hic tamen uidendum est de ratione eius in communi.

C

Primo sciendum quod conuersio accipitur dupliciter. Vno modo generaliter, pro quacūque mutatione rei de uno in aliud, sicut est conuersio de bono in malum, ut conuersio aquæ in uinum, & sic dicitur tam de conuersione terminorum quam rerū, & propositionum. Alio modo capitur specialiter solū mutatione vnius propositionis in aliam q̄ est conuersio propositionum, & sic est proprietas propositionū, quæ cōuertūt, & si cōsyderatur hic, & nō primo mō.

Secundo sciendū q conuersio propositionū adhuc accipitur tripliciter. Vno modo communiter, pro omni mutatione unius propositionis in aliā, & sic continet sub se conuersionem in terminis, & conuersionem in oppositam qualitatem quę conuenit propositionibus de contingenti ad utrumlibet, ut dicendo Socratem currere est contingens. secundo modo capitur minus cōiter prout est mutatio prędicati in subiectum, & ecōuerso, siue ibi sit bona consequentia, siue non, tertio capitur proprie, prout est mutatio prędicati in subiectum, & ecōtra cum bona consequētia unius propositionis ad aliam, unde, quia mutatio situs terminorum, cum qua est bona consequētia dicitur debita mutatio alia autem ubi non est bona consequentia, dicitur indebita mutatio, ideo cōuersio magis proprie significat mutationē situs terminorum propositionis cum bona consequentia unius propositionis ad aliā q̄ significet aliā mutationem, & solū hoc tertio modo sumitur hic conuersio.

D *Ad cognoscēdū autē conuersiones, tā proprie, q̄ improprie dictas, septem regula a doctoribus ponuntur hic quæ uide ex tex.*

E

Tertio sciendum, quod conuersio sic definitur. Conuersio est propositionum utroque termino participantium ordine conuerso unius ad aliam formalis cōsequentia. In qua definitione ponitur formalis consequentia loco generis, ipsa enim est superius ad argumentationem, conuersionem, & ad alias simplices consequentias. & est formalis consequentia, quæ tenet in omnibus terminis simili forma arguendi retenta. Deinde ponitur propositionum utroque termino participantium, ad differentiam consequentiæ propositionum, quę non sunt utroque termino participantes. sicut est in enthymemate, uel exemplo ponitur ordine conuerso, ad differentiam consequentiæ propositionū, quę sunt utroque termino participantes eodem ordine, sicut est consequentia inter subalternas, uel inter equipollentes. Ex quibus patet, q in qualibet cōuersione, cum sit quędam consequentia, requirūtur duæ propositiones, & prima est conuersa, & est antecedēs respectu alterius, scda uero dr̄ cōuertēs, & ex consequēs ad aliā.

F

Triplicis conuersionis sufficientia.

Quarto sciendum q propositionum catego-

A categoricarum vtroque termino participantium ordine conuersò, triplex est conuersio simplex per accidens, & per contrapositionem. cuius diuisionis sufficientia sic hr. quia omnis conuersio est consequẽtia vnius propositionis ad aliã cum mutatione situs terminorum, vel ergo in illis propositionibus termini habent contraria positionem, sic quod in una ponantur finite, & in alia infinite, uel habent similem positionem, & sic ꝙ eodem modo tenentur in vtraque si primum, sic est conuersio per contrapositionem, si sm̃, sic est dupliciter, uel una
B ꝑpositio sequitur immediate, & côuertibiliter ad aliã, & sic est conuersio simplex vel non conuertibiliter, sed solũ ex consequenti, & sic est côuersio per accidens in qua côuertens non sequitur immediate ad conuersam, sed per alterũ. s. ratione unius propositionis, quæ sequitur primo ad côuersam, ad quam sequitur sua conuertẽs, sicut inferius patebit.

Sed côtra prædicta primo arguitur.
Argu. Conuersio dicitur mutatio prædicati in
C subiectũ, sed pdicatũ, cũ habeat rationẽ formæ nõ põt mutari in subiectũ, quod hẽt rationem materiæ, ergo conuersio non est possibilis, nec est passio propositionũ. Scdo sic. Conuersio est mutatio situs terminorũ ꝑpositionis, igr̃ dẽt dici passio terminorũ, & nõ ꝑpositionũ.

Tertio sic. Conuersio non est aliqua argumentatio, cum in ipsa non sit medium, & tamen in omni argumentatione est aliquod medium igitur côuersio non est consequentia formalis.

Quarto sic. Homo, & risibile conuertuntur, & non conuertuntur per aliquã harum specierũ conuersionis, igitur male ponuntur tm̃ tres spẽs côuersionum.

Quinto sic. Arist. sufficiẽter determinans de conuersionibus non posuit conuersionẽ per contrapositionẽ, igitur hic male ponitur inter species côuersionis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod conuersio est possibilis cũ omnes eius causę sint possibiles, & licet pdicatũ formaliter sub intentione pdicati nõ possit mutari in subiectum, tamen quã tum ad illud, quod est bene mutatur in subiectum, & econtrã. Ad sm̃ dr̃. ꝙ conuersio debita quantum ad rationem, a qua sumitur nomen conuersionis dicit̃ mutatio situs terminorum, dr̃. n. côuersio quasi simul versio subiecti in prędicatum, & econtra, & sm̃ hoc in suo nomine non est bona consequẽtia, sed quã tum ad id, cui nomen imponitur est cõsequẽtia, cum mutatione terminorum, & talis consequentia est passio propositionum, & non terminorum, & adhuc mutatio terminorum non conuenit terminis sm̃ se, sed vt sunt in propositione. ideo est passio propositionis, sibi conueniens ratione terminorum. Ad tertium D
dicitur quod licet conuersio non sit aliqua argumentatio, tamen non sequitur quod non sit cõsequẽtia formalis, quia consequentia est quoddam superius ad argumentationem, & simplices consequentias cuiusmodi sunt conuersio, & æquipollentia. Ad quartum dicitur, ꝙ homo & risibile inter se conuertuntur per conuertibilitatem, & non per conuersionem. sic enim differunt côuersio, & conuertibilitas, & conuertentia quia conuertibilitas est passio terminorum E
conuertibilium. qui de se inuicem vniuersaliter verificantur, sed conuertentia est passio relatiuorum, quæ ad inuicem referuntur, vt sunt pater, & filius, & conuersio est passio propositionum. F
Ad quintum dicitur, quod Arist. consyderat conuersionem, ut est principium reductiuum syllogismorum imperfectorum ad perfectos, & quia conuersio per contrapositionem ad hoc non deseruit, quia in ipsa non manent idem termini simpliciter, qui tamen debent remanere in reductione syllogismorum, ideo illam non enumerauit Arist. inter conuersiones. sed Petr. Hisp. consyderauit conuersionem, ut est passio propositionis, & conuersio per contraposionem est quędam passio eius, ideo ipsam cum alijs enumerauit, inde etiam prouenit, quod Auctor iste determinauit de conuersione in primo tractatu, vbi consyderat de enuntiatione, & Arist. de conuersione in libro priorum determinat, ubi consyderat de syllogismus.

Cur. Arist. omisit conuersionẽ per contrapositionem.

Vide primo Priorũ c. 2. 3 et 4.

A *Simplex conuersio, & in quibus propositionibus ea vtamur.*

Simplex conuersio est quando de prædicato fit subiectum, & de subiecto prædicatum, manente eadem qualitate, & quantitate propositionis & hoc modo cõuertitur vniuersalis negatiua in seipsam, & particularis affirmatiua in seipsam, ut nullus homo est lapis, nullus lapis est homo, quidam homo est animal quoddam animal est homo.

Postquam Auctor præmisit diuisionem conuersionis, hic consequenter determinat de membris eius, & quia in cõuersione simplici, & per accidens manent idem termini, & secundum rem, & vocem, & in conuersione per contrapositionem solum manentur secũdum uocem, & variatur secundum significationem, iō prius determinat de conuersione simplici, & per accidens, quam de alia, & quia in conuersione simplici est solum mutatio situs terminorum, & nõ mutantur quãtitas, nec qualitas propositionis, & in conuersione per accidens est mutatio quantitatis cum mutatione situs terminorum, ideo prius agit de cõuersione simplici, quam per accidens. B

Primo sciendum, quod cõuersio simplex est mutatio prædicati in subiectũ, & econtra manente eadem quantitate, & qualitate in qua definitione ponitur mutatio loco gñris, deinde ponitur prædicati in subiectum, & econtra ad differentiam conuersionis per contrapositionem, ubi non mutatur simpliciter prædicatum in subiectum, sed mutantur termini finiti in terminos infinitos, & sic variantur secũdum significata. Deinde ponitur manente eadem qualitate, & quantitate ad differentiam conuersionis per accidens, ubi est mutatio quãtitatis, propositionis, non tamẽ remanet hic eadem qualitas vel quantitas in numero quia conuertens, & conuersa numero differũt, sed solum manet eadem in speciem. C

Conuersio simplex cur dicatur

Secundo sciendum, ꝙ ista conuersio dr̃ simplex duplici de cã. Primo q̃a ibi est simplex mutatio, p̃dicati in subiectũ sine mutatione quãtitatis vel terminorũ finitorum in infinitos terminos, sicut in conuersione, per contrapositionem, q̃ non est simplex mutatio, sed est mutatio complectens plures mutationes. Secunda causa est quia in hac cõuersione propositio conuersa per se primo, id est fm̃ se totam conuertitur, & non gratiã partis, sicut in conuersione per accidẽs, vbi vniuersalis non fm̃ se totam cõuertitur, sed fm̃ suam particularem. & inde est ꝙ in ista conuersione una propositio simpliciter conuertitur in aliam & ideo in conuersione simplici est consequentia conuertibilis, quia sicut conuertens sequitur ad conuersam, ita ecõuerso, quod tamen non fit in conuersione per accidens, ubi licet particularis conuertens sequatur ad vniuersalem non tamen contra, ut licet sequatur, omnis homo est animal, ergo quoddam animal est homo, non tamen econtra. D E

Quæ propositiones simpliciter conuertantur.

Tertio est sciendum, ꝙ fm̃ conuersionem simplicem conuertitur particularis affirmatiua, quod sic probatur, quia bene sequitur quidã homo est animal, ergo, quoddam animal est homo. & ibi est mutatio prædicati in subiectum, & econtra, igitur ibi est bona conuersio. Antecedens patet, quia, si ista sit vera quidam homo est animal, oportet, q̃d aliquid idem sit homo, & animal, tunc signetur illud idem quod sit homo, & animal, & vocetur Socrates, et arguitur sic per syllogismum expositorũ, id est ex singularib. factum. Socrates est homo, Socr. est animal, ergo quoddam animal est homo, & sic ista, quoddam animal est homo, sequitur ad illam, s. quidã homo est animal, ad quam sequuntur præmissæ illius syllogismi expositorij. F

Vniuersalis negatiua simpliciter cõuertitur.

Quarto sciendũ, q̃d ista conuersione etiam conuertitur vniuersalis negatiua quod probatur sic. quia bene sequitur, nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo, quia omnis consequentia est bona in qua est opposito cõsequentis sequitur oppositum antecedentis, sed sic est de ista, quia ad illam, quæ est contra dictoria consequentis, quidam lapis est

homo

A homo, sequitur ista, quidam homo est lapis per conuersionem simplicem particularis affirmatiuę, iam probatam, & illa est oppositum antecedētis, ergo prima consequentia fuit necessaria. Et pōt aliter sic argui si nō sequitur, nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo, oppositum consequentis stabit cum antecedente, sed ad ipsum sequitur contradictorium antecedentis, ergo duæ contradictoriæ stabunt simul in veritate, quod est impossibile, igitur oportet primam consequentiam fuisse necessariam.

Arg. Sed contra prędicta primo arguitur. In oī conuersione est mutatio prędicati cū mutatione subiecti, ergo in qualibet conuersione sūt plures mutationes, B & p cōsequēs nulla est mutatio simplex siue cōuersio. Scdo sic. Hæc est cōuersio simplex, Socr. est hō, igitur quidā hō est Socr. & tñ ibi nō remanet eadē quantitas, cum prima sit singularis, & secunda sit particularis, igitur in cōuersione simplici non manet eadem quantitas.

Tertio sic. Nullus homo est species igitur nulla species est homo non sequitur cum antecedens sit verū. & consequens falsum. cum contradictorium consequētis sit verum, s. aliqua spēs est homo, igitur vniuersalis negatiua non bene conuertitur simpliciter. Quarto sic Non se- C quitur nullus senex erit puer, ergo nullus puer erit senex, cum antecedens sit verum, & consequens falsum, igitur conuersio simplex vniuersalis negatiuę, non est bona consequentia.

Solutio. Quinto. Non sequitur, quidam lapis est in muro, ergo quidam murus est in lapide, igitur particularis affirmatiua non conuertitur simpliciter.

Ad argumenta. Ad primū dr, quod licet in conuersione simplici sint duæ mutationes in numero quātum ad terminos propositionis, tamē est una tm in spē. s. mutatio situs terminorum, et nō est cōplectens plures mutationes specie, sicut est in alijs conuersionibus. Ad sm dicitur, quod in illa conuersione non manet eadem quātitas quātum ad modum enunciandi, tamē manet eadem virtualiter, quātum ad id, pro quo verificātur illæ propositiones, quia sicut singularis pro D vnico supposito verificatur, ita, & particularis, & idefinita ratione cuius de singularibus particularibus & indefinitis, idem est iudicium quantum ad conuersiones. Ad tertium dicitur quod illa, nullus homo est species, debet sic conuerti, nulla spēs est aliquis homo, ad hoc qđ homo in secūda euidenter teneatur pro suppositis, sicut in prima. Ad quartum dicitur, qđ illę duæ. s. nullus senex erit puer, & nullus puer erit senex possunt capi in sensu composito, & tunc est sensus, nullus senex sub forma senis erit puer, & sic ambæ sunt veræ, & possunt capi in sensu diuiso, & sensus talis, nullus senex quantum ad id quod est erit E puer, & sic prima est falsa, sicut & secunda, quia ibi senex supponit pro omnibus senibus præsentibus & futuris ratione verbi de futuro, & pro omnibus illis distribuitur. modo de aliquo futuro sene qui forsan cras nascetur, verum est dicere quod erit puer. Ad quintum dicitur, quod illa non conuertitur sic, quidam lapis est in muro, ergo quidam murus est in lapide, sed debet sic cōuerti, ergo quoddam ens in muro est lapis, quia prædicatum primę non est murus, sed ens in muro, & similiter etiam dicitur de istis, quidam oculus est in capite, F quoddam vinum est in dolio.

Quid conuersio per accidens, & quæ propositiones ea conuertantur.

Conuersio per accidens est facere de prędicato subiectum, & de subiecto prædicatum manente eadem qualitate, sed mutata quantitate. Et sic conuertitur, vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam, vt omnis homo est animal, quoddam animal est homo, & vniuersalis negatiua in particularem negatiuam, vt nullus homo est asinus, quidam asinus non est homo.

Postquam Auctor determinauit de conuersione simplici in qua solum est mutatio prædicati in subiectum, & ecōtra, hic consequenter determinat de cō-

A uersione per accidens, in qua sunt duæ mutationes. s. prædicati in subiectum, & quantitatis, ipsā sic definies. Conuersio per accidens est transpositio prædicati in subiectum, & econtra, manente eadē qualitate, sed mutata quantitate. Cuius definitionis est eadem explicatio sicut præcedentis præter hoc, quod hic ponitur mutata quantitate, ad differentiam conuersionis simplicis.

Primo sciendum, quod hæc conuersio dicitur per accidens, quia per ipsam non conuertitur propositio secundum se totam, & per se primo, sed gratia partis scilicet sm̄ suam particularē. vt hęc omnis homo est animal, ergo quoddam B animal est homo. prima non conuertitur nisi ratione suæ particularis. s. quidam homo est animal, quæ conuertitur simpliciter in aliam, & non conuertitur sm̄ se totam, hoc est secundum oēs suas singulares. etiam ille conuertens sequitur ad ipsam secundum partem eius, & non per se primo, modo id, quod conuenit alicui secundum partem sibi conuenit per accidens, & per alterum, ideo talis conuersio per accidens nominatur.

Scdō sc ēdum, q̄ sm̄ hanc conuersionē debite conuertitur vniuersalis affirmatiua in particularē affirmatiuā, pbatur, quia hic est bona consequentia cum trāspositione subiecti, & prædicati, oīs homo est animal, ergo quoddā animal est hō ergo ibi est debita cōuersio, cum cōuersio sit formalis cōsequentia vnius C propōnis ad aliā cū mutatione pdicati, ī subiectū & ecōtra. Antecedens probat, q̄a ad istā, oīs homo est animal, sequitur ista, q̄dā homo est animal, p legem subalternarum, & vltra sequitur, quidā homo est animal, ergo quoddā animal est homo p conuersionem simplicem ergo de primo ad vltimum sequitur, oīs hō est animal, ergo quoddam animal est homo per illam regulam, consequentiarū, quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ sequitur ad antecedēs, & talis consequentia vocatur de primo ad vltimum. & sic vniuersalis affirmatiua bene conuertitur per accidens, non tamē pōt conuerti simpliciter, quia argueretur a nō distributo ad distributū a parte pdicati primæ propōnis, quod non distribuitur in prima eo q̄d est prædicatū propositionis affirmatiuæ, & tamen distribueretur in secunda cum esset subiectum propositionis vniuersalis. D

Coīs cōsequentiarū regula.

Tertio sciendum, quod per cōuersionem per accidens, debite conuertitur vniuersalis negatiua in particularem negatiuam patet, quia hæc est bona consequentia cum transpositione terminorū nullus homo est lapis, igitur quidam lapis non est homo. igitur uniuersalis negatiua bene conuertitur per accidēs. Antecedens patet, quia bene sequitur nullus homo est lapis ergo nullus lapis est homo per conuersionem simplicem vniuersalis negatiuæ, ad q̄ sequitur ista, quidam lapis non est homo per legem subalternarum, ideo sequebatur ad primā, & illa est bona consequentia. Item, si nō sequatur, nullus homo est lapis, ergo q̄dam lapis non est homo, oppositum consequentis stabit cum antecedente in veritate. s. oīs lapis est homo, sed ad ipsam sequitur, quidam homo est lapis, per cōuersionem per accidēs vniuersalis affirmatiuæ, sed illa est contradictoria antecedentis, igitur duæ contradictoriæ stabunt simul in veritate, quod est impossibile. & similiter posset probari cōuersio per accidens uniuersalis affirmatiuæ. E

Qua rōne uniuersalis negatiua ī suā particulare per acciđēs conuertatur.

Quen. sit cōsequentia mala et eius rō.

Quarto sciendum, quod ut supponitur in hac probatione vltima, in oī mala consequentia oppositū consequentis stabit in veritate cū antecedente. Cuius rō est, quia in omni mala consequentia antecedens pōt esse verū, consequente existente falso. & ideo oppositū consequentes ipsius potest stare in veritate cum antecedente. vnde consequentia non dicitur mala, nisi quia consequens eius non includitur in antecedente. sed potest esse falsum antecedente existēte vero, ideo suum oppositum potest esse verum cum antecedente talis consequentiæ, & econtra in bona consequentia. vn̄ ex vero nunquam sequitur falsum, licet ex falso, q̄nq; sequatur verum. Ex quibus patet, quod vniuersalis affirmatiua, & uniuersalis negatiua bene cōuertunt F

per

A per accidens, sed nulla particularis potest conuerti per accidens, quia si sic, cōuerteretur in vniuersalem: sed ad particularem nunquam sequitur formaliter sua vniuersalis: ideo particularis nunquam conuertitur pr accidens.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur Qualitas rei consequitur quantitatem eius igitur mutata quantitate mutabitur qualitas, ergo in conuersione per accidens non manet eadem qualitas mutata quantitate.

Secundo sic. Non sequitur, omnis homo uidet lapidem: igitur quidam lapis videt hominem, ergo vniuersalis affirmatiua non bene conuertitur per accidens. Tertio sic. Nō sequitur, omnis homo est mortuus, et econtra quoddam B mortuum est homo cum antecedēs possit esse uerum, consequente existente falso. ergo vniuersalis affirmatiua non bene conuetitur per accidens. Quarto sic. Non sequitur, nullus homo est mulier, ergo quædam mulier non est homo. igitur contra conuersionem vniuersalis negatiuæ. Quinto sic. Non sequitur, nullum animal, præter hominem est rationale, ergo quoddā rationale nō est animal, pręter hominem, igitur uniuersalis negatiua non dēt conuerti p accidēs.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod mutata quātitate in numero, mutatur qualitas secundum numerū, quia qualitas sequitur quantitatem in esse numerali, sed mutata quantitate in specie non mutatur qualitas in specie, quia C secundum suum esse specificum non sequitur quantitatem, & de ista est hic ad propositum. Ad secūdum dicitur, quod illa non bene conuertitur, sed debet sic conuerti, omnis homo videt lapidem, ergo quoddam uidens lapidem est homo. est enim regula in conuersionibus, quod quando in propositione ponitur verbum adiectiuum pro copula principali, ante quam conuertatur propositio, illud resoluendum est per est, & suum participium, & debet illud participium accipi in prædicato, & reduci ad subiectum conuertentis, aliter non fieret de prædicato primæ subiectum secundæ,

Regula ad conuertendas propositiones ualde necessaria

Ad tertium dicitur, quod illa non bene D cōuertitur, quia in ista, omnis homo est mortuus, homo supponit pro pręsentibus, & præteritis simul ratione illius præteriti mortuus, & in alia tenetur p pręsentibus tantum, & non ampliatur, sed debet sic conuerti, omnis homo est mortuus, ergo quoddam mortuum, est vel fuit homo, unde habendum est pro regula, quod termini conuertentis & conuersæ debent teneri æque amplæ, & æque strictę, idest pro æqualibus suppositis, aut illę non essent participantes vtroque termino, ideo ista sic cōuertitur omnis homo est generādus, ergo quoddam generandum est vel erit homo, & debet poni uerbum futurum, ut homo stet in secunda pro futuris sicut in pri- E ma. Ad quartum dicitur quod illa debet sic cōuerti, nullus homo est mulier, ergo quędam mulier nō est aliquis homo, & ponitur aliquis homo, ut homo stet in secunda pro uiris tantum sicut in prima. Ad quintum dicitur, quod illa male conuertitur, sed debet sic conuerti nullum animal præter hominem est rationale, ergo quoddam rationale non est animal, aliud ab homine resoluēdo pręter, per aliud & ab, & sic debet fieri in omnibus exceptiuis. De istis tamen, & reduplicatiuis, & exclusiuis habet videri in paruis logicalibus, quo modo in speciali conuertantur, & sic patet de conuersione, per accidens.

Conuersio per contrapositionem, & quæ propositiones ea conuertantur. F

Conuersio per contrapositionem est, quando de subiecto fit prædicatum, & de prædicato subiectum, manente eadē qualitate, & quantitate, sed terminis finitis in terminos infinitos mutatis. Et hoc modo conuertitur vniuersalis affirmatiua in seipsam & particularis negatiua in seipsā vt omnis homo est animal, omne non animal est non homo, & quidam homo non est lapis, quidam non lapis non est non homo. vnde versus. (Acci.

Feci simpliciter conuertitur, Eua per Asto per Contra, sic fit conuersio tota.

Asseris

A *Asserit A. negat E. sunt vniuersaliter ambo.*
Asserit I. negat O, sunt particulariter ambo.
Ecce tibi Sim, armigeros Ac, Arma bona Con.
Et notandum quod illud signum, quod est in subiecto propositionis, quæ debet conuerti quodcunque sit illud, debet poni supra totum prædicatum, & reducere ipsum ad subiectum in conuertente propositionis. præterea, eadem est conuersio, indefinita singularis, & particularis.

Postquam determinatum est de conuersione simplici, & per accidês, ubi termini mutantur solum secundum situm hic consequenter determinat de conuersione per contrapositionem, vbi termini mutantur secundum situm, & significata simul, ipsam sic definiens. Conuersio per contrapositionem est mutatio subiecti in prædicatum, & econuerso. manente eadem qualitate, & quantitate, sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos cuius definitionis similis est explicatio, sicut præcedentium, nisi quia hic ponitur mutatis terminis finitis in terminos infinitos, ad differentiam conuersionis simplicis, & per accidens.

B

Primo sciendum, quod terminus finitus & infinitus contradicunt, ideo dicuntur habere contrariam positionē, & non similem, & quia in ista conuersione termini finiti mutantur in terminos infinitos habentes contrariam positionem terminis finitis, ideo talis conuersio dicitur per Contrapositionem. unde quia terminus finitus, & infinitus contradicunt, ut dictum est, & quanto vnū contradictoriorum est cōmunius, & de pluribus dicitur, tanto suum contradictorium est minus commune, & de paucioribus dicitur, ideo quanto terminus finitus est communior, & generalior, tanto terminus infinitus est specialior, ut patet per exemplum animal. n. est cōius quam homo, & econtra, non homo est communius, quam non animal, quia dē de omnib. alijs ab animali, & cum hoc de alijs animalibus ab homine, & non animal solū dicitur de alijs ab animali.

C

Qua rō ne hac conuersio per Contra positionem dicatur.

Secundo sciendum, quod per istā cōuersionē debite conuertitur uniuersalis affirmatiua, patet quia hæc est bona cōsequentia, omnis homo est animal. ergo omne non animal est non homo, igitur uniuersalis affirmatiua conuertitur in uniuersalem affirmatiuam per contrapositionem. Antecedens, patet quia bene sequitur, omnis homo est animal. igitur omnis homo non est non animal, quia animal & non animal contradicūt & ultra, & omnis homo non est non animal, igitur omne non animal nō est homo per conuersionem simplicē uniuersalis negatiuę, & vltra, omne nō animal non est homo, ergo omne nō animal est non homo, quod homo, & non homo contradicunt, ideo de quocunque uerificatur homo negatur non homo, ergo de primo ad ultimum sequitur, omnis homo est animal, ergo omne nō animal est non homo. Aliter etiam posset probari, quia sicut animal est superius ad hominem, ita non homo ad non animal ratione infinitionis ut dictum est, ideo sicut animal vniuersaliter uerificatur homine, ita non homo de nō animalibus.

D

E

Tertio sciendum, quod particularis negatiua debite conuertitur per cōtrapositionem, patet, quia bene sequitur quidam homo non est lapis, ergo quidā non lapis non est homo, & sic ibi est debita conuersio. Antecedens patet quia bene sequitur quidam homo non est lapis, ergo quidam homo est non lapis, quia lapis, & non lapis, contradicunt, & vltra quidam homo est non lapis, igitur quidam non lapis est homo, per conuersionem simplicem particularis affirmatiuæ, & ultra, quidam non lapis est homo, igitur quidam non lapis non est, nō homo, quia homo, & non homo contradicunt ergo de primo ad ultimum bene sequitur, quidā homo non est lapis, ergo quidā non lapis non est non homo, & sic particularis negatiua bene cōuertitur per contrapositionem. & non tamē conuertitur simpliciter, nec per accidēs quia ibi argueretur a non distributo ad distributum ex parte subiecti primæ, quod in prima non distribuitur, cum sit

F

subie-

A subiectum propositionis particularis, & tamen in secundo distribueretur, cũ esset prædicatum propositioniss negatiuæ.

Duo notabilia. ad conuersiones, necessaria

Quarto sciendum, quod circa conuersiones prædictas Auctor ponit duo notabilia in textu. Primum est, quod signũ positum in subiecto propositionis, quę debet conuerti, debet poni supra totum prædicatum eius, & illud aggregatum debet poni in subiecto conuertentis. Ratio est quia signum non est subiectum, nec pars eius, sed est dispositio subiecti in quantum subiecti, ideo nũquam debet poni ad prædicatum, sed semper ad subiectum, & hoc est intelligendum de conuersione simplici, & per contrapositionem, ubi manet eadem quantitas, &

B idem signum, & non de conuersione per accidens, ubi mutatur quantitas. Secundum notabile est quòd eadem est conuersio particularis indefinite, & singularis. Ratio est, quia sicut singularis pro unico supposito uerificatur, ita & particularis, & indefinita, ideo de ipsis idem est iudicium quantum ad conuersiones. unde ex prædictis patet, quod uniuersalis affirmatiua conuertitur per accidẽs, & per contrapositionem simul, & uniuersalis negatiua simpliciter, & per accidens. Sed particularis affirmatiua solum conuertitur simpliciter, & particularis negatiua solum per contrapositionem, & per hoc habentur omnes conuersiones, unde uersus.

C *Simpliciter feci conuertitur eua p acci. Asto per contra sic fit conuersio tota.*

Qui sic intelliguntur. Feci. i. uniuersalis negatiua designata per E, & particularis affirmatiua designata per I, cõuertuntur simpliciter. Eua. i. uniuersalis negatiua designata per E, & uniuersalis affirmatiua designata per A, conuertuntur per accidens. Asto. i. uniuersalis affirmatiua designata per A, & particularis negatiua designata per O, conuertũtur per contrapositionem.

Arg. Sed contra prędicta arguitur primo. Termini finiti, & infiniti non sunt idem termini, igitur in conuersione per contrapositionem nõ remanẽt idem termini, igitur ibi non fit de subiecto prædicatum, nec contra. Secundo sic. Sicut se habet homo ad animal, quia sicut se habet affirmatio ad affirmationem, ita se habet negatio ad negationem. sed homo non potest uniuersaliter dici de animali, ergo non homo non põt dici uniuersaliter de non animali. igitur hæc est mala cõuersio, omnis homo est animal, ergo omne non animal est non homo. Tertio sic. Si particularis negatiua conuertãtur per cõtrapositionem argueretur a non distribuio distributũ a parte subiecti conuersæ, quod distribuitur in secunda, & nõ in prima, igitur talis conuersio particularis negatiuæ non valet. Quatro sic. Hæc est bene conuersio, aliquis homo est Socr. igitur Socr. est homo; & tñ signum subiecti nõ debet addi prædicato conuersæ, quia termino singulari non debet addi signum. igitur signum positum in subiecto non semper debet addi prędicato in cõuersione simplici. Quinto sic. Duę singulares diuersæ qualitatis contradicunt non aũt duæ particulares, ergo de particularibus, & singularibus non est idem iudicium.

D

E

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet in conuersione per contrapositionem non manent idem termini secundum significatum, & modum significãdi manent tñ idem termini semper uocẽ, quia in termino infinito includitur totaux termini finiti, ideo fit de prædicato subiectũ & quid, & illæ propositiones sunt utroque termino participãtes.

F

Sicut affir. ad affir. ita nega. ad nega. uerificatur in conuertibilibus.

Ad secundũ negatur maior. quia homo est inferius ad animal, sed non homo, est superius ad non animal, ideo nõ se habet similiter, & illa auctoritas, sicut se habet homo ad animal, ita non homo ad non animal, &c. intelligitur in conuertibilibus, & non inter inferius, & superius. Ad tertiũ dicitur, quod in hac conuersione subiectum conuersæ non manet simpliciter, & semper significatum eius, ideo non est idem, quod distribuitur in prædicato conuertentis, & in subiecto conuersæ est non distributum quare non arguitur a non distributo ad distributum. Ad quartum dicitur, quod illud

A illud notabile solum intelligitur quando prædicatur conuersæ est terminus communis, cui bene potest addi signũ, non autem quando est terminus singularis. Ad quintum dicitur, quod licet de particularibus, & singularibus non sit idem iudicium quantum ad oppositionem, est tamen idem iudicium quãtum ad conuersionem.

De propositionum hypotheticarum natura, deque triplici earum specie, Conditionali, Copulatiua, Ac Disiunctiua.

Propositio hypothetica est illa, quæ habet duas propositiones categoricas coniunctas tanquam principales partes sui, vt si homo currit, homo mouetur. Et dicitur B *hypothetica ab hypo, quod est sub, & tesis, quod est positio, quasi suppositio, siue suppositiua locutio, quia in ea vna pars eius supponitur alteri. Propositionum hypotheticarum tres sunt species, scilicet conditionalis, copulatiua, & disiunctiua.*

Postquam superius determinatum est de propositione categorica, quæ est simplex enuntiatio, & de qua principaliter in hoc tractatu intenditur, hic consequenter Auctor determinat de propositione hypotetica, quæ componitur ex pluribus categoricis, & sequitur categoricam sicut compositum sua componentia, ipsam sic definiens. Propositio hypothetica est illa, quæ habet duas categoricas coniunctas per aliquam coniunctionem, vel per aliquod sibi equiualẽs, C vt si homo est, animal est.

Pro quo sciendum primo, ꝙ in hac definitione per hoc relatiuum illa, intelligitur genus definiti; s. propositio, quæ habet modum generis respectu propositionis hypotheticæ, & residuum ponitur ad differentiam propositionis categoricæ, vnde ibi ponitur, q̃ habet duas categoricas ad explicandum materiam propositionis hypotheticæ. duæ enim categoricæ materialiter componunt hypotheticam, & ponitur coniunctas, ad ostẽdendum formam totius hypotheticæ, quæ est esse coniunctiuum duarum categoricarum inter se, & ponitur per aliquam coniunctionem propter formam D partis hypotheticæ, sicut. n. in categorica subiectum, & prædicatum sunt materia, & copula est forma patris, & esse unitiuum subiecti, & prædicati est forma totius, sic in hypotetica duæ categoricæ sunt materia, & coniunctio, ipsas vniens forma patris, & esse vnitiuum ipsarum est omnino forma totius.

Secundo sciendm, quod propositiones hypotheticæ possunt dici affirmatiuæ vel negatiuę, quia vt dictum est habent copulam principalem, & si illa ponatur cum negatione dicuntur negatiuæ, & si sine negatione dicuntur affirmatiuæ, & sic possunt dici quales, sed non quantæ. Cuius ratio est, quia quantitas propositionis se tenet ex parte subiecti propositionis, sed subiectum categoricæ non est pars principalis propositionis hypotheticæ, sed tantummodo remota, & a partibus remotis nõ debet fieri denominatio rei, ideo hypotheticæ, non dicuntur alicuius quantitatis. E

Tertio sciendum, quòd prædicta definitio propositionis hypotheticę, potest dici quidditatiua secundum modũ. Ratio est quia explicat naturam propositionis hypotheticæ per genus, & differentiam, hoc est per materiam, & formam eius. ideo ostendit principia essentialia definiti, & essentiam eius eo modo, quod habet essentiam & per ipsam habetur sufficienter quid est propositio hypothetica. Et dicitur hypothetica ab hypo, quod est sub, & thesis positio, F quasi suppositiua locutio, quia in ipsa una categorica est potentia ad aliam. vnde prima se habet quodammodo in potentia ad secundam, ideo aliquo modo sibi supponitur.

Hypothetica ex mõ diuiditur in tres tm species.

Quarto sciendum, quòd propositio hypothetica diuiditur per conditionalẽ, copulatiuam, & disiunctiuam, quæ dicuntur species eius secundum modum, quæ diuisio sic probatur. q̃a in oĩ propositione hypothetica coniunguntur duæ cathegoricæ, vel ergo coniunguntur secundum voces tãtum, & sic est disiũctiua, uel secundum voces, & significata simul, & hoc dupliciter, q̃a vel illa significata

A ficata denotatur continere se inuicem, sicut antecedens continet consequens, & copulantur per modum unius, & sic est conditionalis, vel copulatur per modum diuersorum, & sic est copulatiua, & per hoc patet quod incõditionali, in qua vniuntur duæ categoricæ per modum antecedentis, & consequentis, & per modum vnius magis vniuntur categoricæ quam in alijs, vbi uniuntur per modum diuersorum, & adhuc magis in copulatiua quã in disiunctiua, ideo conditionalis præcedit copulatiuam, & copulatiua disiunctiuam.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo. Idem est propositio, & propositio vna, sicut habet Philosophus, idẽ est homo, B & unus homo, sed hyphothetica nõ est propositio una, igitur, nec est propositio & per consequens male ponit propositio esse genus eius. Secundo sic. Ex duobus actu existentibus non potest fieri vnum tertium, sed duæ categoricæ sunt duæ propositiones in actu, igitur hypothetica non fit ex duobus categoricis. Tertio sic. Hæc est hypotetica, Soc. currit, qui mouetur, & tamen ibi non est coniunctio vnius ipsas categoricas, igitur contra definitionem hypotheticæ. Quatto sic. Aliqua est hypothetica causalis, ut hæc, quia Sol lucet dies est, & aliqua temporalis, ut quando Sol lucet dies est, & aliqua localis, ut Soc. currit ubi Plato disputat, & tamen ille species C non ponũtur in diuisione propositionis hypotheticæ, igitur diuisio nõ est bona.

Quinto sic. eadem est copulatiua, & disiunctiua, ut Socr. currit, & Plato, vel Robertus disputat, igitur membra illius diuisionis coincidunt, igitur diuisio est insufficiens.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet hypothetica non sit una simpliciter, est tamen una coniunctione, quia capit unitatem a coniunctione veniente ipsas categoricas.

Ad secũdum uero dicitur, quod licet ex duobus existentibus actu, ut actu, sunt non fiat vnum tertium, tamen ex ipsis inquantum unum est in potentia respectu alterius, bene fit unum tertiũ actu, sed in hypothetica, una categorica D bene est in potentia ad aliam, est tamen categorica secundum proprium eius actum, qui est unio prędicati, & subiecti in hypothetica, tamẽ ille actus proprius nõ est sibi ultimus actus, sed ipse est sub actu totius hypotheticæ, ideo non dicitur ibi esse sub actu proprio, nec manet ibi sub forma propria, tanquam sub vltima forma, quia forma eius se habet p modum potentiæ ad formam totius hypotheticæ. Ad tertium dicitur, quod in illa propositione non est coniunctio explicite, licet sit implicite, & implicatur in hoc relatiuo qui, quod tantum valet sicut, & ille, ideo sensus est, Socr. currit, qui mouetur. i. Socr. currit, & ille mouetur, & similiter diceretur de istis, Soc. E est tantus, quantus est Plato, & Hector est talis, qualis est Paris. Ad quartum dicitur, quod illæ species hypotheticæ cõtinentur sub istis tribus, tanquam sibi inferiores, ideo non debuerunt contra ipsas enumerari, vnde causalis continentur sub conditionali, & temporalis, & localis sub copulatiua, quia cũ dicitur Socr. currit, quando Plato disputat sensus, est Socr. currit in aliquo tempore, & in eodem Plato disputat, & similiter cũ dicitur Socr. currit, vbi Plato disputat. sensus est Socr. currit in aliquo loco, & in eodem Plato disputat, & sic vtraque resoluitur in copulatiuam. Ad quintum dicitur, quòd licet eadem hypothetica sit materialiter copulatiua, & disiunctiua, non tamen est eadẽ formaliter, quia F secundum quòd in ipsa possunt capi diuersæ coniunctiones pro copula principali, sic est diuersarum specierum, vt in ista, Socr. currit, & Plato vel Robertus disputat, & si sit copla principalis, est copulatiua, & si vel est copula principalis, est disiunctiua.

Quid sit Conditionalis, & quid ad eius veritatem & falsitatem exigatur.

Conditionalis est illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionẽ si. ut si homo currit, homo mouetur & categorica illa cui immediate adiũgitur hęc coniunctio si, dicitur antecedẽs, reliqua

A *qua vero consequens. Ad veritatem conditionalis exigitur quod antecedens non possit esse verum sine consequente, ut si homo est, animal est, vnde omnis conditionalis vera est necessaria, & omnis conditionalis falsa est impossibilis. Ad falsitatem eius sufficit, quod antecedens possit esse sine consequente, vt sic Socrates est, albus est.*

Postquam Auctor posuit definitionẽ propositionis hypoteticæ, & eiusq; diuisionem, hic cõsequenter determinat de membris eius, & quia cõditionalis perfectior est omnibus alijs, quia in ipsa vniuntur duæ categoricæ per modũ antecedentis, & consequentis, in alijs aũt B solum vniuntur per modum diuersarũ propositionum, ideo prius determinat de conditionali quàm de alijs eam sic definiens. Conditionalis est illa in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem si.

Coniunctio si, quid denotat. Primo sciendum, quod talis propositio dicitur conditionalis, quia ponit veritatem sui consequentis conditionaliter tantum, & non absolute. vnde ponit suam veritatem sub illa conditione, si antecedens est verum, denotando consecutionem vnius propositionis ad aliam, & quia ista coniunctio si, denotat consecutionem, & antecessionem vnius propositionis ad aliam, ideo in conditionali duæ categoricæ conuenienter coniunguntur per hanc coniunctionem si, vel per aliam, sibi equiualentem Ex quo patet, quod ad perfectam rationem cõditionalis sufficit quod una propositio de C notetur sequi ad aliam, & hoc fit in propositione causali, vbi denotatur, quod antecedens est causa consequentis, & non e contra, vt hic, quia Sol lucet dies est. ideo causalis est vna species contenta sub conditionalis, & sed vltra rationem conditionalis addit causalitatem sui antecedens respectu consequentis, ratione cuius, plus requiritur ad veritatẽ eius, quam ad veritatem conditionalis.

veritas cõditionalis. Secundo sciendum, quod ad veritatẽ conditionalis requiritur, quod antecedens non possit esse verum sine consequente hoc est sine veritate sui consequente hoc est sine veritate sui consequentis. D Cuius ratio est. quia conditionalis vera importat consequentiam necessariam, sed in omni bona consequentia, si antecedens sit verum, consequens eius erit verum, quia consequens, actu in intellectum includitur antecedentis, ratione cuius est vero non sequitur nisi verum. ideo in omni conditionali, si antecedẽs est verũ, cõsequẽs eius erit verũ.

Falsitas conditionalis. Tertio sciendum, quod ad falsitatem conditionalis requiritur quod antecedens possit esse verum sine cõsequente. Ratio est, quia conditionalis, denotat consequentiam vnius propositionis ad aliam. Sed ad hoc, quod sit mala consequentia, oportet quod antecedens possit esse verum consequente eiusdem existente falso, E nisi sit repugnantia terminorum antecedentis, eo quod in tali cõsequẽtia consequens non includitur in antecedente. Ideo propter habitudinẽ antecedentis, & consequentis non repugnat antecedens esse verum sine consequente. vnde in conditionali illa propositio, cui immediatè iungitur hęc coniũctio si, dicitur antecedens alia uero consequens. Ex prædictis patet, quod oĩs conditionalis vera est necessaria quia dicit necessariam consequentiam vnius propositionis ad aliam, quod requiritur ad ueritatem eius, sed omnis cõditionalis falsa est impossibilis, quia ipsa dicit cõsequentiã vnius propositionis ad aliã, & illa cõsequẽtia pro nullo tẽpore est necessaria, siue sit ibi habitudo contingẽs, F siue impossibilis. ideo est pro omni tempore falsa, & sic est impossibilis. *Conditionalis vera necessaria est falsa impossibilis.*

Mõ duo arguendi in cõditionalib. necessary. Quarto sciendum quod a tota conditionali duob. modis arguitur. Vno modo a positione antecedentis ad positionem cosequentis, vt hic, si Socr. currit, Socra. mouetur, sed Socr. currit, ergo mouetur. Secũdo modo a destructione consequentis ad destructionem antecedentis, vt si Socr. currit, Socr. mouetur. ergo si non mouetur non currit, & tales syllogismi dicuntur hypothetici. Possẽt etiam argui per alias regulas consequentiarum, vt per istam. Quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur

A quitur ad antecedens eius. Et per istam, Quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens, Et ratio est, quia conditionalis est quædam consequentia, vt dictum est.

Argu. Sed cõtra prædictæ primo arguitur. Hęc est conditionalis, si homo esset asinus esset rudibilis, & tamen ibi non coniunguntur duæ categoricæ, sed duæ orationes coniunctiuæ. igitur male definitur propositio conditionalis. Secundo sic est conditionalis. Socrates currit, igitur, mouetur, cum sit hypothetica, & nõ sit copulatiua, nec disiunctiua, & tamen ibi non coniunguntur duæ categoricæ, per hanc coniunctionem si ergo contra definitionem, Tertio sic. In ista si homo B est asinus, equus currit, antecedens non potest esse uerum sine cõsequente, quia illud antecedens nullo modo potest esse uerum, & tamen non est vera conditionalis, ergo ad veritatem conditionalis non sufficit quod antecedens non possit esse verum sine cõsequente. Quarto sic. Hæc conditionalis uera est, si Socrates currit. Socrates mouetur, & tamen non est necessaria, cum vtraque pars sit contingens, ergo non omnis conditionalis vera est necessaria. Quinto sic. Ista est falsa si homo currit, homo est albus, & tamen potest esse vera, supposito, quod omne currens sit album. igitur non omnis falsa est impossibilis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, C quod ista non est cõditionalis per se primo, se solum per reductionem istarum coniunctiuarum ad propositiones indicatiuas. Ratio est, quia cõditionalis denotat veritatem sui consequentis sequi ad veritatem sui antecedentis, sed antecedens non potest esse verũ, uel falsum, nec consequens, nisi sit oratio indicatiua. Ad secundum dicitur quod licet in illa non ponatur formaliter hæc coniunctio si, ponitur tamen virtualiter in hac coniunctione ergo, quę denotat habitudinem vnius propositionis ad aliam. sicut illa coniunctio si. & licet illa propositio ponat veritatem sui antecedẽtis, hęc tamen non est inquantum conditionalis se virtute modi positionis, & prolationis propositionis categoricæ. Ad tertium dicitur, quod licet in illa propositione antecedens non possit esse uerum, propter repugnãtiam suorum terminorum, hoc tamen non repugnat propter habitudinem eius ad suum consequens cum possit esse uerum sine consequẽte, quia si poneretur esse uerum per impossibile, non propter hoc sequeretur consequens, ideo illa non est conditionalis vera. Ad quartum dicitur, quod licet utraque pars illius conditionalis sit contingens, tamen habitudo unius ad aliã est necessaria. & hoc sufficit ad veritatẽ conditionalis, quæ solum denotat necessariam habitudinem unius categoricæ ad aliam. Ad quintum dicitur, quod si E supponatur illa uniuersalis, omne currens est album, tunc conclusio sequitur de necessitate, sed hoc erit uirtute illarũ duarum præmissarum, omne currens est album, & homo currit, & non uirtute illius solius propositionis homo currit, ideo illa conditionalis prima non propter hoc efficitur uera, sed semper est impossibilis.

Conditionalis significatio dependet ex habitudine antecedentis & consequentis.

D

De copulatiua, & quæ ad eius ueritatem, seu falsitatem requirantur.

Copulatiua est illa, in qua coniunguntur duæ propositiones categoricæ per hanc coniunctionem, & uel aliquam sibi similẽ, ut Socrates currit, & Plato disputat. Ad F *ueritatem copulatiuæ exigitur utranque partem esse veram, ut homo est animal, & Deus est. Ad falsitatem eius sufficit alteram partem esse falsam, ut homo est animal, & equus est lapis.*

Postquã auctor determinauit de propositione conditionali, hic consequenter secundum ordinem prius positum determinat de copulatiua, ipsam sic diffiniens. Copulatiua est illa in qua coniunguntur duæ propositiones categoricæ per hanc coniunctionem, & uel per aliquod sibi æquiualens. Et ponitur per hanc coniunctionem, & ad differentiã aliarum specierũ hypotheticæ, in quib. categoricæ coniunguntur per alias con-

iun-

A iunctiones, dicitur talis propositio copulatiua magis quã aliæ hipotheticæ, quia licet in alijs coniungantur categoricæ p aliquam coniunctionem, tamen in ista solum copulatur per coniunctionem copulatiuam, vnde in conditionalis coniũguntur per modum vnius, sicut antecedens, & consequens, quæ includunt se inuicem, & in disiunctiua solum cõiunguntur quantum ad voces, & disiungũtur quantum ad significata, ideo in sola copulatiua categoricæ vniuntur simpliciter, & per modum diuersorum. Primo sciendum, quod ad veritatem copulatiuæ requiritur, quod vtraque pars sit vera. Cuius ratio est, q copulatiua simul ponit ambas partes eius, simul asserendo eas sm̃ sua significata, ideo ad veritatem eius requiritur quod vtraq; pars sit vera. ipsa.n. est sicut totum integrale respectu partium eius, sed ad esse totius integralis sequitur esse cuius libet partis principalis eius, ideo ad ueritatem copulatiuæ requiritur veritas vtriusq; partis quamuis in temporali vltra hoc requiratur, quod ambæ partes sint veræ pro eodem tempore, & hoc est, quia species semper addit aliquid vltra suum genus modo temporalis est una species copulatiuæ etiam in locali requiritur vtranque partem esse veram pro eodem loco, vt hic, Socrates currit, vbi Plato disputat. hoc tamen non requiritur ad ipsam, inquantum copulatiua est, sed inquantum est talis copulatiua.

C Secundo sciendum, quod copulatiua inter omnes propositionis hypotheticæ species, habet minorem vnitatem, quia ipsa ponit duas categoricas simul, quia tum ad veritatem earum sicut prius dictum est. Conditionalis autem solum ponit habitudinem vnius ad altam, & Disiunctiua solum ponit ueritatẽ vnius categoricæ. ideo copulatiua habet minorem unitatem inter omnes, & est simpliciter propositio plures, & solũ est vna coniunctione, & secundum quid vnde, quia copulatiua simul ponit ueritatem vtrisque partis eius, ideo arguẽdo a tota copulatiua ad veritatem cuiuslibet partis eius seorsum, est bona consequentia. vt bene sequitur, homo est animal, & Deus est, ergo homo est animal. D Tertio sciendum, qđ ad falsitatẽ copulatiuę sufficit alteram partẽ esse falsam. Ratio est, quia ipsa simul ponit ambas partes eius, sicut uniuersalis omnes suas singulares, ergo pp falsitatem unius categoricæ, ipsa est tota falsa, & copulatiua, cuius ambæ partes sunt falsæ, non est magis falsa intensiue, quam illa, quæ habet tm̃ unam falsam, licet sit magis falsa extensiue, qa falsitas eius ad plura se extẽdit. Ex istis sequitur, qđ arguendo a falsitate unius categoricæ ad falsitatem totius copulatiuæ est bona consequentia. Sequitur ẽt qđ ad possibilitatẽ copulatiuæ requiritur possibilitas vtriusq. partis eius, & nõ sufficit q ambę partes sint sm̃ se possibiles, sed requiritur qđ sint inter se cõpossibiles. iõ ista non est possibilis. Socr. est & Soc. nõ est, quia illę duę non sunt cõpossibiles inter se in veritate, cũ sint contradictorię. Sed ad necessitatem copulatiuę requiritur necessitas vtriusq; partis eius. Et ad impossibilitatẽ sufficit impossibilitas unius partis eius. Et ad cõtingẽtiã sufficit contingẽtia unius partis, nisi altera sit impossibilis. E

Quod sciendũ, q ad dandũ contradictionem in copulatiuis habetur talis regula, q copulatiua, & disiũctiua de partibus contradicentibus cõtradicũt, quia non possunt simul esse uerę, nec simul falsæ, sed repugnant in ueritate, & falsitate simul. Et posset ẽt aliter dari cõtradictio in omnib. hypotheticis ferendo negationem ad principalẽ copulã hypotheticæ, vel præponendo negationẽ toti propositioni, quia nõ est verius dare cõtradictionem quã toti propositioni præponere negationẽ, & per hoc patet quid sit propositio copulatiua, & quid requiritur ad falsitatem, & ueritatem eius. F

Sed contra prędicta primo arguitur. Hæc est copulatiua, Socrates, & Plato currunt, & tñ ibi non sunt duæ categoricæ, igitur contra definitionem copulatiuæ. Secundo sic. Hæc est copulatiua, omnis homo currit, quia copulatiuæ cõtinet istas Soc. currit, Plato currit, & sic de alijs, & tamen ibi non est coniunctio copu-

A tota copulatiua ad alterã partem est bona consequẽtia.

Regula necessaria ad copulatiuarũ contradictionem cognoscendam.

Arg.

A copulatiua, igitur contra definitionem.

Tertio sic. Hęc est copulatiua vera, homo est animal, & equus est lapis, igitur ad veritatem eius non requiritur veritas vtriusque partis. Antecedēs patet, quia omnis propositio, aliquid dicens, ita esse sicut est vera, sed illa dicit aliquid esse sicut est igitur est vera, quia dicit hominem esse animal. Quarto sic. In copulatiua magis vniuntur duę categoricę, quam in disiūctiua, in qua vniūtur secundum voces, tantum igitur copulatiua est magis vna, quam disiunctiua, igitur non habet minorem ueritatē omnibus alijs. Quinto sic. Totum valet tantum, quantum quęlibet pars, igitur B ad hoc, quòd tota copulatiua sit falsa, oportet quamlibet partem esse falsam, & non sufficit falsitas alterius partis.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd si in illa propositione, Socr. Plato currunt, illa coniunctio, & copulet inter terminos .s. inter Socra. & Platonē, ipsa est categorica de copulato subiecto, sed si copulet inter propositiones, ipsa est copulatiua, & tunc ibi sunt duę categoricę .s. Socr. currit, & Plato currit. Ad secundum dicitur quod licet ista, omnis homo currit, materialiter contineat plures categoricas, etiam copulatiuę, tamen illę non continentur per modum plurium, & formaliter, sed per modum C vnius tantum, ideo non est copulatiua. Ad tertium dicitur, quod licet ista, omnis homo est animal, & equus est lapis, dicat aliquid esse sicut est, quantum ad partem sui significati, non tamen quantum ad suum totum significatum quod ipsa affirmat, quod requiritur ad veritatē propositionis copulatiuæ. Ad quartum dicitur, quòd licet in disiunctiua categoricę minus uniantur, quam in copulatiua, quia tamen disiunctiua solum ponit veritatem vnius categoricæ, ideo habet simpliciter maiorem vnitatem quam copulatiua. Ad quintum dicitur, quod si capiatur tota, distributiue, tunc ad hoc, quod tota copulatiua sit falsa, requiritur falsitas vtriusque partis eius, sed si capiatur tota copulatiua pro perfecta, sic tota dicitur falsa propter falsitatem unius partis. D

De disiunctiua, deque eius veritate ac falsitate.

Disiunctiua est illa in qua coniunguntur duæ propositiones categoricæ per hanc coniunctionem vel, aut aliam sibi æquiualētem, vt Socr. currit, uel Plato disputat. Ad veritatem disiunctiuæ sufficit alterā partem esse veram, vt homo est animal, vel equus est asinus, tamen permittitur quod vtraque pars eius sit vera. sed non ita proprie, vt homo est animal, vel equus est hinnibilis. Ad falsitatem eius oportet vtramque partem eius esse falsam, vt homo est asinus, vel equus est lapis.

Postquam Auctor determinauit superius de propositione copulatiua, in qua duæ categoricæ coniunguntur secundum uoces, & significata simul, hic consequenter determinat de disiunctiua, in qua categoricæ coniunguntur secundum voces tantum ipsam primo sic definiens. Disiunctiua est illa in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem uel aut per aliam sibi ęquiualentem. E

Primo sciendum quod hæc propositio dicitur disiunctiua, eo quod in ipsa duæ categoricæ disiunguntur quantum ad significata, & quia hoc fit conuenienter per cōiunctionem disiūctiuam ideo in ipsa categoricæ vniuntur per aliquā coniunctionem disiunctiuam. Coniunctionis enim disiūctiuæ duo sunt actus. F Primus est coniungere uoces, in quo cōuenit cum alijs coniunctionibus rōne cuius coniunctio dicitur. Secūdus actus est disiungere significata, ratione cuius dicitur disiunctiua & in hoc differt sic ab alijs spe.ieb. coniunctionis, & p hoc patet intentio definitionis præmissæ.

Secundo sciendum, quod ad veritatē disiunctiuæ sufficit alterā eius partē esse verā. Ratio est, q̄a disiūctiua ponit duas categoricas. s. vnam sub disiunctione ad aliā, ideo de suo formali significato tm̄ ponit vnam categoricam. non tn̄ determinare hanc uel illam, sed indeterminare. Iō ad veritatē eius sufficit alteram partē esse verā, cum ponat solum vnam *Ad veritatē disiunctiuę quid requiratur.*

A illarum partium, ipsa. n. est sicut totum vniuersale. Sed ad esse totius ac necessitatem vniuersalis sufficit positio vnius suarum partium, sicut ad positionem animalis sufficit positio hominis, ideo ad veritatem disiunctiuæ sufficit veritas vnius partis. Ex quo patet quod ad possibilitatem eius requiritur possibilitas alterius partis eius, & similiter ad necessitatem partis eius sufficit necessitas vnius partis eius, quia eadem est ratio, de possibilitate, sicut de necessitate eius & veritate.

Tertio sciendum, quod ad falsitatem disiunctiuæ requiritur vtranque partē esse falsam. quia, si tantum vna sit falsa,
B & alia vera, cum ad ueritatem eius sufficiat veritas unius partis, ipsa erit vera simpliciter, & nō poterit dici falsa. Ideo ad hoc, quod ipsa sit falsa, requiritur falsitas vtriusque partis eius, sicut ad destructione uniuersalis requiritur destructio omnium suarum partiū subiectiuarum. Ex quo sequitur, ꝙ ad impossibilitatem disiunctiuę requiritur impossibilitas utriusq; partis eius, quia si una esset possibilis, tota diceretur possibilis. Et ad contingentiam eius requiritur vtranq; partem esse contingētem, vel qđ vna sit impossibilis, & alia contingens, quia si una sit necessaria, & alia contingens, tota diceretur necessaria, & hoc intelligendum est in affirmatiuis, quia
C oppositio modo se habet in negatiuis.

Duomodi arguendi in disiūctiuis. Quarto sciēdum, quod dupliciter arguitur a disiunctiuis. Vno modo, a tota disiunctiua cum destructione unius partis ad positionem alterius, ut homo est animal, vel equus est lapis, sed equus nō est lapis, igitur homo est animal. Secundo modo, arguēdo a veritate unius partis ad veritatem totius & est bona consequentia, unde bene sequitur, hęc est vera, homo currit igitur hęc est uera, homo est asinus, uel homo currit. Et posset argui a falsitate totius disiūctiuę ad falsitatem utriusq; partis, & econuerso. De modo autem dandi contradictionē in disiunctiuis satis dictum est.

Argu. Sed contra prędicta primo arguitur. Hæc est disiunctiua, omnis propositio est vera, uel falsa, cūm ibi sit cōiunctio. D disiunctiua, & tamen ibi non sunt duę categoricę, igitur.

Secundo sic. Coniungere, & disiungere, sunt actus oppositi, qui non possunt conuenite eidem, sed coniunctio disiunctiua habet disiūgere propositiones, igitur per eam non coniunguntur duę categoricę in disiūctiua. Tertio sic. Omne totū integrale simul ponit oēs suas partes, sed disiunctiua est totum integrale, cum integretur ex suis partibus, igitur simul ponit utramque, & ad ueritatem eius non sufficit ueritas unius partis. Quartus sic. Disiunctiua non ponit ueritatem alicuius partis eius, quia non ponit ueritatem nec primę, nec secundę, E igitur ad ueritatem eius non requiritur veritas vnius partis. Quinto sic. Hæc disiunctiua est falsa, omnes homines sunt asini, vel homines, & asini sunt asini, & tñ vna pars eius est vera, s. hęc, asini sūt, asini. igitur ad falsitatem disiūctiuæ nō requiritur falsitas vtriusque partis.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ si *Solutio.* hæc coniunctio, vel coniungat inter terminos, sic illa non est disiunctiua, sed categorica de disiuncto prædicato, cuius prædicatum est hoc totum, verum, vel falsum, & sic est vera. sed, si coniungat inter propositiones, sic est una disiunctiua falsa, & sic in ea sunt duæ categoricę, s. istæ, oīs propositio est vera, vel omnis F propositio est falsa. Ad sm̃ dr̃, ꝙ coniungere, & disiungere non possunt conuenire eidē, & respectu eiusdem, sed bene respectu diuersorum, & sic simul conuenit coniunctioni disiunctiuę coniungere, & disiungere, quia coniungit voces, & disiūgit significata respectu alicuius tertij. Ad tertium dicitur, quod si consideretur disiunctiua secundum vocem, bene est totum integrale suarum categoricarum, sed non si consideretur quātum ad significata eius, quia non ponit formaliter significatum vtriusque partis de suo significato formali, ponit tamen significatum vnius tantum.

Ad quartum dr̃ quòd licet disiunctiua non ponat veritatem alicuius partis eius determinate, tamen ponit veritatem

A tem eius indeterminate sub disiunctione ad aliam. Ad quintū dr̄, quod in illa propositione, prima categorica potest esse de desiuncto prædicato, & sic est una copulatiua vera, quia vtraq; pars est vera. prima.n. pars est omnes homines sūt asini, vel homines. Secunda est, asini, sūt asini, alio modo, secunda categorica potest esse de copulato subiecto, & sic est disiunctiua falsa, quia vtraque pars est falsa, prima pars est omnes homines, sunt asini, secunda est, homines & asini, sunt asini. & sic eo modo, quo est disiunctiua habet utramque partem falsam, & sic patet de hypotheticis.

De propositionum æquipollentijs duæ regulæ ponuntur.

B *Sequitur, De æquipollentijs de quibus tales dantur regulæ. Quarum prima est talis. Si alicui signo vniuersali vel particulari præponatur negatio æquipollet suo cōtradictorio. & ideo æquipollent ista duæ, nō omnis homo non currit, quidam homo nō currit. & ita de alijs. Secunda regula talis est, si alicui signo vniuersali postponatur negatio, æquipollet suo contrario, sicut ista omnis homo non est animal, nullus homo est animal. vel ista nullus homo nō currit, omnis homo currit, & ita de alijs signis vniuersalibus affirmatiuis, vel negatiuis.*

Postquam Auctor determinauit de propositionibus tam categoricis, quam hypotheticis, hic consequenter determinat de quadam passione propositionis, s. C de æquipollentia, quę per se primo conuenit propositionibus categoricis, & per categoricas hypotheticis, & licet ordine naturæ æquipollentia debeat immediate poni post oppositiones, & ante conuersiones, sicut posuit Buridanus, eo quod regulæ ęquipollentiarum dantur per respectum ad oppositiones, tn̄ ordine doctrinæ conuenientius ponuntur post propositiones hypotheticas ad innuendum quod æquipollentiæ, non solum conueniunt propositionibus categoricis, sed etiam ex consequenti hypotheticis, s. ratione suarum partium, ut illę ęquipollent, si nullus homo mouetur, nullus homo currit, & si non quidā homo mouetur, non quidam hō currit. D

Quid & vnde dicatur ęquipollētia. Primo sciendum, quod æquipollentia dicitur ęquiualentia duarum propositionum in qualitate, & quantitate, in veritate, & falsitate per aduentum negationis facta. Et dicitur ęquipollentia ab ęqui, quod est ęquale, & polleo es, quod est idem, quod valeo es, ideo ęquipollentia, & ęquiualentia, idem dicunt realiter. Sed æquiualentia communiter accipitur pro ęquiualentia rerum terminorum, & propositionum. Æquipollentia vero, quamuis, ita generaliter, & ita communiter possit accipi, tamen magis proprie sumitur pro ęquiualentia propositionum, quam pro alijs. ideo ęquiualentia se habet ut genus ad ęquipollentiam. ideo bene ponitur in sua E definitione loco generis & residum, qđ sequitur loco differentię ad explicandū specialiter naturam ęquipollentię propositionum.

Triplex negatio s. negās infinitans, & priuās. Secundo sciendum quod triplex est negatio, s. negans, infinitans, & priuans. Negatio negans est, quę negat totum quod reperit post se, & eius oppositum ponit, cuius proprius actus est negare in compositionem propositionis intrinsecam. Sed negatio infinitans est, quę negat compositionem intrinsecam termini finiti, faciens ipsum infinitum, sicut est negatio nominis infiniti, vel verbi infiniti, quæ solū infinitat, & negat qualitatem, vel actum determinatū, relinquens substantiam infinitam, vel actum indeterminatum, ut non homo, & non currit. Sed negatio priuans est, quę negat habitum subiecti, & relinquit subiectum cum aptitudine ad habitum sicut F est cęcitas, & de negatione negante solum intelligitur in definitione ęquipollentię, & in regulis sequentibus, non autem de alijs negationibus.

Tertio sciendum, quod ęquipollētię propositionum quatuor regulis notificantur in textu. Quarum prima est, si alicui signo uniuersali, uel particulari prępomatur negatio ęquipollet suo contradictorio. cuius ratio est, quia contradictorię repugnant in qualitate, & quātitate simul, sed negatio prępofita signo mu-

A mutat quantitate,& qualitate,& quantitate simul, sed negatio prępofita figno mutat quantitatem signi,& qualitatem copulæ in suam oppositam,eo quod ipsa totũ negat,quod post se reperit. ideo facit propositiones prius repugnantes in qualitate,& quãtitate simul esse eiusdem,qualitatis, & quantitatis.& sic facit contradictorias æquipollere,per aduentum eius.

Quarto sciendum, quod secunda regula est,quod si alicui signo vniuersali, postponatur negatio æquipollet suo cõtrario.cuius ratio est,quia contrarie repugnant in qualitate solum,& in quantitate non sed negatio, postposita signo & addita copulæ, mutat qualitatem copulæ,& non quantitatem, quia nõ agit B in præcedens. ideo ipsa facit prius contrarias esse eiusdem qualitatis,& ęquipollere inter se. Et harum regularum exempla,satis patent in textu.

Arg. Sed contra prędicta primo arguitur. Signo non est addenda negatio, ut dicitur. Primo Perihermenias, neque infinitans,neque negans, eo quod actus negationis negantis est negare compositionẽ subiecti cum prædicato.igitur signo nõ debet præponi negatio aliqua, ut dicit prima regula. Secundo sic. Nulla negatio dat propositioni aliquam quantitatem,sed solum negat,& destruit id, qd reperit.igitur negatio addita signo particulari non dat sibi quantitatem vniuersalem. igitur non facit ipsam æquipollere suo contradictorio. Tertio sic. C Contradictoriæ nunquam sunt æquipollentes, cum simul repugnent in qualitate,& quantitate.ergo negatio pręposita signo non facit contradictorias ipsas æquipollere.

Solutio. Quarto sic. Negatio postposita signo est eiusdem virtutis sicut præposita, cũ sit eiusdem naturæ & rationis.igitur,sicut negatio præposita signo facit æquipollere contradictoria,ita negatio postposita, & sic non facit æquipollere contraria.igitur contra secundam regulam. Quinto sic. In istis,omne non currẽs mouetur,est negatio postposita signo, & tamen non facit contrarias æquipollere, quia illæ non æquipollent in veritate,ergo secunda regula falsa. D

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod signo non est addenda negatio infinitans,quia non est infinitabile, tamẽ sibi potest,addi negatio negans, & licet actus primus negationis negãtis sit negare compositionem orationis, tñ secũdario põt negare quantitatem signi, & alia,quæ reperit post seipsum. Ad sm vero dr ꝙ licet negatio negans, per se solũ neget id,quod post se reperit, tñ ex consequenti potest ponere oppositum illius quod ipsa negat,licet sit per accidens,& non per se.ideo, qñ negat particularem quantitatẽ ex consequenti ponit vniuersalem,& ecõtra. & negãdo negationem E ex consequenti ponit affirmationẽ. Ad tertiũ dr,quod si capiantur cõtradictorię formaliter,ut cõtradictoriæ sũt,nũq̃ sunt æquipollentes,sed repugnantes, sed si capiantur materialiter, sm illud quod sunt,bene sunt ęquipollentes per aduentũ negationis, sic ꝙ illę duę,quæ prius erant contradictoriæ per aduẽtũ negationis fiunt æquipollẽtes, & sic intelligitur ista regula, & omnes aliæ regulę sequentes. Ad quartum dr, quod licet negatio postposita signo sm se sit æqualis virtutis sicut pręposita, tñ non est eodem modo applicata ad subiectũ, quod debet negare, eo quod nõ reperit post se quantitatem propositionis sicut alia,ideo non mutat quantitatẽ, nec facit ęquipollere contradictoria. Ad quintũ dr,quod licet in illis sit negatio postposita signo,tñ nõ fertur supra causam principalẽ propositionis,sed supra illud participium currens.ideo non facit contrarias ęquipollere, sed solũ mutat subiectum propositionis. Vnde regula intelligitur sic, quod sit negatio postposita signo,& toti subiecto, cadẽs supra copulam ꝓpositionis quod tñ non fit in istis. F *Declaratio regulæ pulcherrima.*

Tertia ęquipollentiarũ regula ponitur.

Tertia regula talis est, quod si alicui signo vniuersali, vel particulari ꝓponatur, & postponatur negatio ęquipollet suo subalterno, sicut ista duæ nõ ois homo nõ currit, quidã hõ currit, vel istę non nullus homo non currit, quidam homo non currit, & sic

A *& sic de alijs, simul de quo libet alio signo. Ex istis regulis sumitur alia regula talis. Si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadem oratione, ita quod vnum in subiecto, & reliquum fuerit in prędicato, primum aequipollet suo contrario per secundam regulam, reliquum vero contradictorio per primam regulam, vt illa, nihil est nihil, ęquipollet huic, quodlibet est aliquid. quia per secundam regulam, non nihil & quodlibet aequipollent, sunt omnis non & nullus, & per primam regulam, non nihil, & aliquid aequipollent. Vnde hac, nihil est nihil, aequipollent huic, quodlibet est aliquid, quia non nihil, & aliquid aequipollent, sicut non nullus. & quidam. Vnde versus.*

B

Non omnis, quidam non, omnis non, quasi nullus.
Non nullus, quidam, sed nullus non, valet omnis.
Non aliquis, nullus, non quidam non, valet omnis.
Non alter neuter, neuter non, praestet vterque.
Item.
Prae, contradic, post contra, prae postque subalter.

Postquam Auctor determinauit, & posuit duas regulas, scilicet, primam ad habendum aequipollentiam contradictoriarum, & secundam ad habendum aequipollentiam contrariarum, hic consequenter ponit tertiam, ad habendum aequipollentiam subalternarum, quae talis est. Si alicui signo vniuersali, vel particulari praeponatur, & postponatur negatio, ęquipollet suo subalterno, quia subalternae repugnant in quantitate solum, & non in qualitate, sed negatio praeposita signo mutat quantitatem propositionis, & postpositiua impedit ne mutetur qualitas, quia vna negatio destruit actum alterius, & ideo prima negatio variat quantitatem propositionis, & non qualitatem, & per consequens facit aequipollere subalternas.

C

Primo sciendum, quod vt in ista regula habetur, duae negatione aequiualent vni affirmationi. cuius ratio etiam, quia prima negatio, quae post seipsam reperit aliam negationem, negat & destruit ipsam, sed destructa negatione ponitur affirmatio, quia de quolibet est affirmatio, vel negatio vera & de nullo ambae simul. & ideo duae negationes cadentes supra se inuicem aequiualent vni affirmationi. D

Secundo sciendum, quod duae affirmationes non aequiualent vni negationi, sed duę negationes vni affirmationi. cuius ratio est, quia una affirmatio non destruit aliam, sed magis affirmat. eam affirmatio enim non est instrumentũ intellectus ad destruendum illud, quod prius dictum est, vel quod reperit potest se, sicut est negatio. ideo non destruit affirmationem sequentem, quare non ponit negationem per destructionẽ affirmationis, sicut fit in negationib. & licet affirmatio ex consequenti destruat negationem ratione oppositionis, tamẽ non primo, & per se destruit sicut negatio, sed solum ex consequenti. per hoc quod primo ponit suum significatum proprium cum quo non potest stare negatio eius. E

Tertio sciendum, quod licet in textu ponantur tres regulae speciales de ęquipollentia contradictoriarum, cõtrariarum, & subalternarum, tamen nulla ponitur de subcontrarijs. Cuius ratio est. quia, si daretur aequipollentiam in subcontrarijs, vel negatio praeponeretur, & postponeretur signo particulari, vel pręponeretur tantum, & sic vtroque modo mutaretur quantitas propositionis. ideo subcontrariae non essent eiusdem quantitatis, vel postponeretur tantum, & hoc dupliciter, quia vel esset in affirmatiua, vel in negatiua. si secundum sic esset negatio ponendo duas negationes vt hic, quidam homo non currit. Si primum, sic esset penitus eadem propositio cum alia, & sic non esset aequiualentia duatũ propositionum, ideo in istis non potest dari aequipollentia. F

Quarto sciendum, quod ex praecedentib. regulis Petrus Hispanus infert quartam regulam quodammodo continẽtẽ

A primam,& secūdam,quæ talis est. Si in eadem locutione ponantur duo signa uniuersalia negatiua,unum in subiecto & reliquum in prædicato,primū æquipollet suo cōtrario, & reliquum suo cōtradictorio.Cuius ratio est, quia primo signo postponitur negatio secūdi, & sic æquipollet suo contrario per secundam regulam, & secundo signo præponitur negatio primi,& sic æquipollet suo contradictorio per primam regulam, ut illæ æquipollent, nihil est nihil, & quodlibet est aliquid.unde ad retinendum prædictas regulas cum exemplis earū ponūtur metra in textu quæ satis faciliter possunt intelligi per ea, quæ dicta sunt.

Arg. Sed cōtra prædicta primo arguitur. B Duo subalternæ minus repugnant, quā duæ contradictoriæ, ideo minus requiritur ad faciendum eas æquipollere,sed ad æquipollentiam contradictoriarum sufficit una negatio, ergo cum duæ negationes magis faciant quā una sequitur quod ad æquipollentiam subalternarum non requiritur duæ negationes, igitur contra tertiam regulā in ordine, & primam huius lectiones. Secūdo sic. Vna negatio non potest destruere aliam igitur per hoc quod negatio proposita, & postposita se destruant, non fit æquipollentia subalternarum. Antecedens patet, quia omne, quod corrumpitur a suo contrario corrumpitur,sed duæ negationes non opponuntur, immo sunt eiusdem rationis igitur una nō destruit C aliam. Tertiò sic. Duæ negationes non ponunt affirmationem,quia unum contradictorium nunquam ponit reliquū. sed negatio cōtradicit affirmationi, ergo negatio præposita, & postposita signo,non facit æquipollere subalternas. Quarto sic.Signum uniuersale est dispositio subiecti, inquantum subiectū est, ergo nūquam debet poni in prędicato. igitur in quarta regula supponitur falsum, quod signum vniuersale ponatur a parte prædicati. Quinto sic. Istæ non æquipollent,nihil est nihil,& quodlibet est aliquid, quia prima est negatiua, cū ibi ponatur tantum una negatio ante copulam, & alia est affirmatiua, igitur contra quartam regulam. D

Solutio Ad argumēta. Ad primum dr̄, quod minus requiritur ad ęquipollentiā subalternarum,quam contradictoriarum, quia ibi solum requiritur mutatio quantitatis, & in contradictorijs requiritur mutatio quātitatis, & qualitatis simul, & licet duę negationes sint aliquid plus quam una s̄m uocem, tñ s̄m actū negādi minus faciunt,quia solū mutāt quantitatem,& vna sola præposita signo mutat quantitatē,& qualitatem simul. Ad s̄m dicitur, ꝙ si duæ negationes considerentur s̄m suam rationem, sic non opponuntur,sed si una cōsideretur inquantum est in s̄m intellectus ad negādum aliquid, & alia,ut est obiectum, qđ negatur,supra quod cadit actus negandi, E illo modo bene opponunt s̄m rationē agētis, & patiētis, & sic una destruit aliam q̄tum ad suos actus,& nō s̄m substantiam eius. Ad tertium dicitur,quòd licet negatio per se primo non ponat affirmationem,tamen bene ex consequenti,& per accidens, negādo negationem, qua negata ponitur affirmatio.

Ad quartum dicitur, ꝙ signum vniuersale,vt includit in se terminū suę distributionis, siue significatū termini, q̄ per ipsum distribuitur bene ponitur in p̄dicato propositionis, & adhuc inquantum distributum est,potest poni a parte subiecti seu a parte prędicati, licet magis proprie ponatur a parte subiecti.

Ad quintū dicitur, quod licet in ista, nihil est nihil, secunda negatio non ponatur ante copulam secundum uocem, F tamen ponitur secundum intellectū & sensum constructionis,quia debet resolui secundum nihil,per nō & aliquid,& est sensus,nihil est nihil, idest nihil non est aliquid.ideo illa simpliciter est affirmatiua, & æquipollet alteri affirmatiuæ.& sic patet de æquipollentijs.

De Modalium propositionum natura, deque earum formatione,& vsu.

Modus est adiacens rei determinatio, & habet fieri per adiectiuum. Sed adiectiuum est duplex. Est enim quoddam adiectiuum

A *diuum nominis, ut albus, niger, & similia, & quoddam est adiectiuum verbi, ut aduerbium, quia secundum Priscianum, aduerbium est verbi adiectiuum, & ideo duplex est modus. Vnus est nominalis, qui fit per adiectiuum nominis, ut hic, homo albus currit, alius vero aduerbialis, qui fit per adiectiuum verbi, ut homo currit velociter.*

De modo, & eius diuisione, deq; aduerbiorum multiplicitate.

Item aduerbiorum quædam determinant verbum, gratia compositionis, ut ista sex, necessario, contingenter, possibiliter, impossibiliter, vere, & falsè; alia determinant verbum gratia rei verbi, ut fortiter agit, velociter currit, alia determinant verbū, gratia temporis, ut hodie crassa, & alia aduerbia temporalia, alia determinant verbum ratione modi, ut aduerbia B *optandi, & hortandi, & sic de alijs. Et secundum hoc sumitur multipliciter modus per aduerbia.*

Postquam Auctor determinauit superius de propositione de inesse, in qua denotatur simplex inhærentia prædicati ad subiectum, & est compositio simplex, hic consequenter vult determinare de propositione modali, in qua est cō positio modificata, & composita secundum rationem ex compositione dicti, & modificatione, ratione cuius modalis sequitur illam de inesse, sicut compositum suum simplex, & quia propositio modalis dicitur a modo, per quem for- C maliter modificatur, ideo, antequam Auctor notificet propositionem modalem prius determinat de modo in communi definitiue, & diuisiue, ut eliciat modum facientem propositionem modalem.

Primo sciendum, quod modus est adiacens rei determinatio. Et huius ratio est, quia idem est modus realiter secundum Logicum, & adiectiuum secundū Grammaticum, sed omne adiectiuum est determinatio adiacēs rei, scilicet suo substantiuo, omne enim adiectiuum est determinatio sui substantiui, & sibi adiacet. ideo modus bene dicitur determinatio adiacens rei, & ponitur ibi determinatio loco generis, quia determinatio est quoddam superius ad determina- D tionem quæ fit per adiectiuum, & ad determinationem, quæ fit per substantiuū vel per inferius additum suo superiori, vt animal homo. Deinde dicitur a diacens rei ad differentiam determinationis factæ per substantiuum. Ex ista definitione patet quod omne adiectiuum siue sit determinatio verbi, siue rei subiectæ, vel prædicatæ, vel subiecti inquā tum subiectum vel prædicati, in quantum prædicatum est, vt sunt signa uniuersalia, uel particularia, & aliæ dispositionis respectiuæ, possunt dici modi, accipiendo modum communiter sicut accipitur hic.

Adiectiua mō dici possūt.

Secundo sciendum, quod modus in communi sic diuiditur, quia quidā est modus nominalis, alius aduerbialis. Cuius ratio est, quia omnis modus habet fieri per adiectiuum cū sit adiacens rei, E vel ergo fit per adiectiuum nominis, & sic est modus nominalis, vel per adiectiuum verbi, quod est aduerbium, & sic est aduerbialis, q̄ modus est determinatio determinans ipsum verbum, & sibi adiacens, unde talis modus potest dici uerbalis ratione obiecti sui, quod determinat, quia est determinatio verbi, & potest dici aduerbialis ratione sui subiecti, eo quod est aduerbium.

Tertio sciendum est, quod nomen si- F gnificat per modum permanentis, siue per modum quietis, verbum uero per modum fluxus, & fieri, & quia adiectiuum nominis significat, per modū permanentis, ideo solum habet determinare nomen, uel aliquid captum per modum nominis secundum suos modos significandi, sed aduerbium significat per modum fluxus, & fieri in alio, ratione cuius est conueniens determinatio uerbi, & adiectiuum eius, oīa isti modi sic differunt inter se, quia modus nominalis est adiectiuum nominis, & etiam determinatio nominis substantiui, sed modus aduerbialis habet fieri p aduerbia & determinatio uerbi.

Adiectiua, determināt noīa ad uerbia uero verba.

Quarto sciendū, quòd modus aduerbialis subdiuiditur p quatuor modos secūdum diuisionem aduerbiorum, quia

In verbo quatuor q̄ compositio.

Omnes ipsi modus, penes quæ cuiusque vnitur aduerbia.

A quædam modificat uerbum gratia compositionis, ut possibiliter, impossibiliter, & sic de alijs, alia uero gratia rei uerbi, ut uelociter cõiter fortiter, alia uero gratia temporis, ut aduerbia temporalia, alia gratia modi, ut aduerbia optandi, & hortandi. cuius ratio etiam, quia uerbũ, specialiter adiectiuũ includit in se quatuor ista. s. compositionẽ, quæ est actus generalis, & rẽ uerbi, quæ dicitur actus ipsius uerbi, ut in hoc uerbo currit importatur compositio, quæ est actus generalis eius, & cursus in ipso dicitur rei uerbi, & est actus specialis per ipsum importatus tertium est tempus, quartum est modus, sed duo prima sunt essentialia uerbo, duo uero ultima sunt modi significandi accidentales eius. Et sm̃ ista quatuor sunt diuersa aduerbia uerbum diuersimode determinãtia. Ex prędictis patent definitio & diuisio modi, & subdiuisione eius patet etiam qđ oĩs modus cadens in propositione est determinatio subiecti, uel pdicati uel compositionis ipsorum, quia sp est determinatio alicuius nominis, uel alicuius uerbi. B

Arg. Sed contra prędicta arguitur primo Omnis determinatio est actio, quia determinare est agere, sed modus non est actio, igitur non est determinatio. Secũdo sic, Impossibile, est modus, & tamen non est determinatio rei adiacens, quia non significat aliquam formam alteri adiacentem igitur male ponitur definitio modi. Tertio sic. Omne nomen significat per modum per se stantis, cum omne nomen significet per modum substãtię, igitur nullum est adiectiuum nominis, nec modus nominalis. Quarto sic. Vnus determinabilis est tantum unica determinatio, sed uerbum est unum determinabile, ergo male ponuntur plura aduerbia, quę possunt determinare idẽ uerbum. Quinto sic. Quædam aduerbia determinant uerbum gratia loci ut aduerbia localia, & quędam gratia numeri, ut aduerbia numeralia, igitur insufficienter enumerantur aduerbia determinantia uerba. C

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod determinare effectiue, & per modum agentis est agere, sed non determinare formaliter. ideo, licet determinatio actiua sit actio, non tamen determinatio formalis de qua intelligitur in definitione modi. Ad secundum dicitur, quod licet impossibile, nõ significet formam realem, adiacentem compositioni quia significat impossibilitatem, quę est priuatio potentię. tamen significat formam, & determinationem secundum modum intelligendi. quia impossibilitas bene apprehẽditur per modum formæ, & determinationis compositionis, & sic significatur per hunc modum impossibile. Ad tertium dicitur, quod duplex est modus substantię, scilicet modus permanentis, & per se stantis, & omne nomen significat per modnm substãtię quantum ad modum permanentis, sed sola substantiua significant per modum per se stantis, adiectiua uero per modum alteri adiacentis. Ad quartum dicitur, quòd unius determinabilis secundum idem esse, uel eadem rationem est unica determinatio, sed tamen unius determinabilis materialiter secundum diuersas rationes, possunt esse plures determinationes, & sic est de uerbo, quod diuersis rationibus determinatur per aduerbia. D E

Ad quintum dicitur, quòd aduerbia loci, & numeri, & alia multa determinant uerbum gratia rei uerbi, & continẽtur in illa diuisione. unde aduerbium numeri non determinat uerbum ratione numeri, qui est modus significandi uerbi, sed ratione numeri rei significatę per uerbum, ut cùm dicitur Socrates omnis currit, ibi determinatur currit, ratione dualitatis cursus significati per ipsum uerbum, non autem ratione numeri singularis, aut pluralis absolute. F

Modi sex tantum, verbi compositionem determinantes, modales propositiones formant.

Sed omissis omnibus alijs, nunc est dicendum solum de illis modis, qui compositionem determinant, & sunt hi sex neces-

A *necessario contingenter, & cetera. Cum enim dicitur, homo currit necessario, hic significatur, quod compositio cursus cum homine sit necessaria, cum autem dicitur homo currit bene, vel velociter, significatur, quod cursus hominis sit bonus, vel velox, & ita in ista determinatur res verbi, in prima vera compositio, & sic intelligẽdum est de alijs predictis aduerbijs. Vnde solus ille modusq. determinat compositionem facit propositionem modalem, & solum de tali hic intendimus. Et sciendum quod isti sex modi, quandoque sumuntur aduerbialiter, ut possibiliter, impossibiliter necessario, cõtingenter, vere, & false, quandoq. nominaliter, vt possibile, impossibile,* B *necessariũ, contingens, uerum, & falsum.*

POstquam Auctor determinauit de modo in communi, tam definitiue, quam diuisiue, hic consequenter ostendit de quomodo est intentio specialiter hic, ad propositum, dicens, quod hic solum in spãli dicendum est de modo, qui determinat verbum gratia compositionis, & compositione propositionis. Cuius ratio est, quia hic solum principaliter consideratur modus faciens propositionem modalem, sed solus modus de C terminans compositionem propositionis, facit propositionem modalem, eo ꝙ compositio est forma totius propositionis, ideo modus ipsam modificans reddit propositionem modalem. Sed modi determinantes subiectum, vel prædicatum quia solum modificant partes materiales propositionis, non faciunt propositionem modalem, quare de illis nõ est amplius determinandum.

Primo sciendum, quod compositio propositionis potest dupliciter determinari. Vno modo generali determinatione, quando sibi additur aliquis modus entis sine ampliatione ipsius cõpositionis, & hoc modo determinatur istis modis vere, vel false. Sed quia generalis determinatio non est determinatio simpliciter, sed ſc̃m quid tm̃, ideo compositio hoc modo non simpliciter modificatur, nec fit simpliciter modalis propositio. Alio modo determinatur speciali determinatione, quando. s. modus dicit specialẽ modũ entis, & ampliat cõpositionem vltra tẽpus præsens, & sic determinatur istis modis possibile, impossibile, contingẽs, & necessarium, & hoc modo simpliciter fit propositio modalis. D *Modus duplex.*

Secundo sciendum, quod ad modum facientem propositionem modalem requiruntur tres cõditiones. Prima quod talis modus determinet compositionẽ propositionis defectu cuius adiectiua, quæ determinant subiectũ, uel prædicatum, materiale propositionis, vel verbũ gratia rei verbi, modi, vel temporis non reddunt propositionem modalem. Secunda conditio est, quod talis modus dicat aliquam differentiam vel modũ entis circa talem compositionem defectu E cuius negatio, & isti modi opinabile, & inopinabile, vel credibile, non faciunt propositionem modalẽ. Tertia est, quod talis modus ampliet compositionem ultra tempus suæ præiacentis defectu cuius vere, & false non faciunt propositionem modalem simpliciter dictam, sed generaliter tantum.

Tertio sciendum, quod tantum quatuor sũt modi facientes simpliciter propositionem modalem. s. possibile, impossibile, contingens, & necessarium probatur per sufficientiam, quia oĩs modus faciens propositionem modalem, determinat compositionẽ propositionis, vel F ergo circa ipsam dicit non esse, & sic est impossibile, vel dicit esse, & hoc dupliciter; vel dicit simpliciter esse, & in actu, & sic est necessarium, uel esse permixtũ potentiæ, & hoc est dupliciter, uel dicit ipsum per respectum ad suũ actum; & sic est possibile, vel per respectũ ad suã causam contingentem, & sic est contingens. vnde quod isti modi determinent compositionem, patet, quia cum dicitur Socr. necessario currit, designatur quod compositio cursus cum Socr. sit necessaria, & non necessitas Socratis secũdum se, nec cursus, sed necessitas compositionis unius cum altero. sed si dicatur. Soc. currit fortiter designatur quod ille cursus est velox.

Quarto sciendũ, quod prędicti modi possunt

A possunt sumi dupliciter. Vno modo nominaliter, alio modo aduerbialiter. Ratio, est quia modus in communi, & adiectiuum idem sunt. sed omne adiectiuũ potest sumi nominaliter, cum significet per modum permanentis, & aduerbialiter cum significat per modum fluxus, & fieri. ideo illi modi possunt duobus illis modis accipi, & vtroque modo faciũt propõnem modalẽ simpliciter. q̃a simpliciter determinãt cõpositionẽ propositionis, differunt tamen, quia q̃n sumuntur nominaliter, determinant compositionem acceptam per modum nõis, vt hic, Socr. currere est possibile, cõpositio istius dicti Socratem currere, sumit
B nominaliter, sed quando sumitur aduerbialiter determinant compositionẽ verbaliter designatã, vt hic Socr. currit possibiliter. Ex dictis patet qui, et quod sũt modi facientes propositionem modalẽ, & quot modis accipiantur.

Modus capitur tam nominaliter quã aduerbialiter

Arg. Sed cõtra prædicta, primo arguit sic. Omne determinabile est in potẽtia, sed cõpositio propõnis, cũ sit forma totius est in actu tantum, & per consequẽs, nõ est determinabilis, igitur nullus modus determinat illam compositionem.

Secundo arguitur sic. Modus determinans partem totius ex consequẽti denominat totum vt signum distribuens primo subiectum propositionis ex consequenti denominat totam propositionem vniuersalem, ergo modi determinantes subiectum vel prædicatum de-
C bent denominare totam propositionẽ, & non solũ modus determinans totam cõpositionẽ. Tertio sic. Determinationes entis i cõplexi nõ determinãt cõpositionẽ orationis, sed necessariũ, & cõtingens sũt determinationes entis incõplexi, q̃a ens dr̃ necessariũ, vel cõtingẽs, ergo isti modi nõ determinãt cõpositionẽ.

Quarto arguitur sic. Per se, & p accidens faciũt ꝓpositionẽ modalẽ, ut dicẽdo, Socr. accidẽtaliter currit, igitur non sũt tm̃ quatuor modi facientes propositionẽ modalẽ. Quinto sic. Nihil, ꝙ significat nominaliter determinat cõpositionem verbi, sed solum illud quod designatur aduerbialiter, sed modi faciẽtes propositionem modalem determinant D verbum gratia compositionis, igitur nõ possunt nominaliter designari.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet compositio orationis non sit in potentia respectu esse totius propositionis, sed in actu tantum, tamen est in potentia respectu determinationum accidẽtalium eius, ideo bene potest modificari. Idem enim respectu diuersorum bene est in potẽtia, & in actu simul. Ad sm̃ dr̃, ꝙ in accidentibus, quæ non conueniunt toti nisi gratia partis accidens partis bene denominat totum, sed in illis, quæ possunt conuenire toti, & partibus, accidens partis, non sufficit denominare totũ, & sic est de modificatione, E quia tota propositio potest per se primo modificari, quando modificatur sua forma totius, & possunt modificare suę partes, sed illa modificatione non denominatur propositio modalis.

Solutio.

Ad tertium dicitur quod si contingẽs & necessarium accipiãtur ut sũnt differentiæ entis incomplexi. sic sunt determinationes eius, sed si accipiãtur vt sũt differentiæ entis complexi, quod est inhærẽtia prædicati ad subiectum, sic sũt determinationes cõpositionis, & sic sumuntur in propositio. Ad quintum dicitur, quod per se, & per accidens nõ sunt modi distincti ab istis, quia per se sub necessario continentur reductiue, et per accidens, sub contingenti. Ad quintum dicitur quod licet illud, quod sumitur nominaliter nõ possit determinare compositionem verbaliter acceptam, sed solum aduerbium, tamen potest bene determinare compositionem nominaliter captam quomodo determinant isti modi nominaliter capti. F

Per se, æquiualet necessario, & per accidẽs contingens.

Quid Modalis propositio sit.

Propositio modalis est quæ modificatur aliquo istorum sex modorum, scilicet possibile contingens impossibile, necessario, vere, & falso, vt Socratem currere est possibile, Socratem currere est contingens, et sic de alijs.

Et sciendum quod in modalibus verbũ debet

A *debet subijci, modus autem prædicari, omnes autem aliæ propositiones quæ non determinantur per illos sex modos, dicuntur inesse, idest simplici inhærentia prædicati ad subiectum. Et per hoc patet diuisio propositionis, quæ solet fieri. Propositionũ alia modalis, alia de inesse. Illæ autem propositiones, quæ modificantur his modis, scilicet vere, vel falsè, ad præsens relinquantur, quia eodem modo sumitur oppositio, & æquipollentia in eis, sicut in illis de inesse. In his autem modis, qui sunt possibile, impossibile, contingens, & necesse, non sic sumitur oppositio, & æquipollentia, ut postea patebit.* B

Postquam auctor determinauit de modo, qui est principium formale propositionis modalis, hic consequenter determinat de propositione modali. & quia substantia rei procedit passiones eius, ideo prius determinat de propositione modali secundum se, quam de æquipollentijs, & oppositionibus eius, ipsam primo sic definiens. Propositio modalis est illa, quæ modificatur aliquo istorum sex modorum scilicet possibile, impossibile, contingens, necessarium, verum, & falsum.

C Primo sciẽdum, quod propositio modalis dupliciter accipitur. Vno modo cõmuniter pro omni propositione, in qua modificatur compositio, siue hoc sit determinatione generali, siue speciali & sic verum & falsum faciunt propositionem modalem, & hoc modo definitur hic in generali. Alio modo capitur specialiter solum pro illa propositione, cuius compositio speciali determinatione modificatur ampliando ipsam vltra tẽpus suæ præiacentis & sic solum sit propositio modalis per illos quatuor modos, possibile, impossibile, contingens, & necessarium, & solum illæ quæ sunt modificatæ his modis, sunt simpliciter modales, & de illis in sequentibus solum determinabitur, eo quod non habent easdem æquipollentias & oppositiones, sicut illæ de inesse. Illę vero, quę modificantur per verum & falsum. hẽnt easdem ęquipollentias, et oppositiones, sicut illæ de inesse, quia non habent ampliationem ultra tempus præsens, ideo de illis non determinabitur amplius. D

Quæ modales compositæ, & quæ diuisæ.

Secundo sciendum, quod duplex est propositio modalis scilicet composita, et diuisa. Composita est illa, in qua prędicatum dicti componitur cum materia, & forma ipsius subiecti, et debet proferri dictum prolatione continua, ad designandum illam compositionem nõ pausando inter partes dicti, sed in terdicti, & modum. Diuisa est illa, in qua prædicatum dicti solum componitur cum materia, subiecti, & diuiditur a forma eius & debet proferri prolatione discõtinua ad designãdum illam diuisionem inter partes dicti pausando, & nõ inter dictũ & modum, ut hæc, album esse nigrum est possibile. si nigrum componatur cũ albo pro subiecto albedinis, & pro ipsa albedine, tũc est composita, & falsa, sed si componatur cum albo pro subiecto albedinis, & diuidatur ab albedine discontinuando partes dicti, sic est diuisa, & vera. Ex quib. patet quod tam in modalibus diuisis, quam cõpositis, modus determinat totam compositionem dicti licet differenter. ideo utraq. est simpliciter modalis, & de vtraque intelligitur definitio prius, posita nec differunt specie essentiali composita, & diuisa de eodem modo, sed specie accidentali solum. E F

Tertio sciendum, quod in propositionibus modalibus dictum subijcitur, & modus semper prædicatur. Cuius ratio est, quia sicut se habent esse, & non esse in illis de inesse, ita modus in modalib. sed in illis de inesse, esse, uel non esse est prędicatum formale, ergo similiter modus in modalibus est prædicatum formale, & nõ materiale, quia est illud, quo prædicatum materiale denominatur in esse subiecto. Item illud, quod est determinatio, & se habet per modum formę respectu compositionis dicti nunquam subijcitur in propositione modali, sed semper prędicatur, eo quod determinatio non habet subiici suo determinabili, sed modus se habet vt forma respectu cõpositionis dicti q. est determinatio

A tio eius, licet non sit determinatio com positionis, quæ est interdictum, & modum. igitur in modalib. nunquam modus subijcitur, sed semper prædicatur.

Quarto sciendum, quod in modalib. dictum est illa oratio, cuius compositio modificatur, siue sit composita ex accu satiuo casu, & verbo infinitiuo, cui additur modus nominaliter captus, siue sit oratio perfecta, cui additur modus aduerbialiter captus, & talis oratio, ante aduentum modi, dicitur præiacens propositioni modali & tale dictũ, est materia propõnis, & modus determinans cõpositionem eius se habet vt forma partis, & esse modificatum compositionis resultans ex vnione modi & composi-
B tionis dicti quæ faciunt vnum sicut determinatio, & determinabile est; forma totius propositionis modalis. & per hoc patet quid sit propositio modalis, & quot modis dicitur, & quid sit subiectum, & prædicatum eius.

Arg. Sed contra prędicta primo arguitur. In ista, Socr. currere est possibile, hic dictum, Soc. currere, est illud quod modificatur per illum modum possibile & tamen non est propositio modalis, sed tantũm eius subiectum, ergo propositio modalis, non est, quæ modificatur aliquo istorum sex modorum. Secundo sic. Hæc est modalis, hominem esse asinum est impossibile, & tñ non modificatur igitur. Minor patet, quia in illa
C ille modus impossibile, destruit totã cõpositionem dicti, igitur nõ determinat, uel modificat ipsam. Tertio sic. Aduerbium in oratione nũquam prædicatur, sed modus in modalib. quandoq. ponitur aduerbialiter, ergo modus in ipsis non sẽper prędicatur. Quarto sic. Modalis aliquãdo conuertitur, igitur in ea fit de prędicato subiectum, & econtra. ergo, cum modus quandoque prædicetur per conuersionem mutatur in subiectũ & sic non semper prædicatur.

Quinto sic. Vniens semper est forma lius vnito, sed modus vnitur cum dicto mediante copula verbali, igitur modus se habent in modalibus ut prædicatum materiale, & non vt formale.

D *Solutio* Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet illud dictum modificetur primo per modum partis, & tanquã quo, tamen tota propositio modificatur per modum totius, & tanquam quod, licet hoc sibi cõueniat p compositionẽ dicti, quę primo modificatur. ideo tota propositio dicitur modalis, & nõ ipsum dicũ tantum. Ad secundum dicitur, quod impossibile, non destruit primo, & per se illam compositionem, sed ex consequenti tantum, quia per se primo negat vnũ spãlem modum entis a tali compõne. s. possibilitatẽ siue potẽiã ad esse, qua negata, destruitur ex consequẽti cõpõ. Ad tertiũ dr, ꝙ aduerbiũ, per se sumptũ nõ est pdicatum propositionis sed aduer-
E biũ cõiunctũ cũ verbo, sicut determinatio suo determinabili põt esse prędicatũ formale propositionis, & sic est de modo aduerbialiter posito in propositione modali, quia determinat formaliter verbum gratia cõpositionis, & inde fit vnũ pdicatũ formale. Ad quartũ dr, ꝙ propositio modalis non cõuertitur sm̃ sed totã sic, ꝙ modus ponatur in subiecto, sed solum conuertitur quantum ad dictum faciendo de prædicato dicti subiectũ, & ecõtra, vnde modales de possibili, & necessario sm̃ dictũ, eodẽ modo cõuertuntur sicut illæ de inesse. & similiter illæ de contingenti accepto pro possibili, sed in illis de contingenti ad vtrũ libet, fit conuersio in oppositam qualitatem, & vniuersalis negatiua in eis conuertitur simpliciter in terminis, sed particularis affirmatiua conuertitur simpliciter. Sed in illis de impossibili primo ad
F cõuertendũ illas oportet videre quibus æquipollent de necessario, & conuertere illas de impossibili, sicut conuertuntur suæ æquipollentes de necessario, & in eis uniuersalis affirmatiua non conuertitur in terminis, sed particularis negatiua bene cõuertitur in terminis. Ad quintũ dr, ꝙ modus nõ vnitur cũ dicto mediante verbo inquãtum est modus, sed solũ inquãtũ nominaliter significat in ratione modi, & non est in potẽtia ad copulam veniẽtem, sed est prædicatum formale respectu compositionis.

Propositionis categoricæ diuisio in modalẽ & de inesse.

For-

A

Formato modalium propositionum iuxta quatuor modos.

Et sciendum quod vnusquisque istorum quatuor modorum facit quatuor propositiones modales. Et cum quatuor sint modi, erũt quater quatuor propositiones, & sic sunt sexdecim propositiones. Verbi gratia, Iste modus qui est possibile si sumatur sine negatione facit vnam propositionem modalem, vt Socratem currere est possibile, si sumatur cum negatione posita ad verbum facit secundam propositionem, vt Socratem non currere est possibile si vero sumatur cum negatione posita ad modũm, facit Tertiam propositionem vt Socratem currere non est possibile si sumatur cũ duplici negatione, vna posita ad modum & alia ad verbum, facit Quartam propositionem, vt Socratem non currere non est possibile, & sic secundum vnumquemque istorum quatuor modorum sumuntur quatuor propositiones. Vnde versus.

B

Destruit V totum, sed A, confirmat vtrunque.

Destruit E, dictum, sed destruit I, quoque modum.

Edictum Ique modum negat A, nil, sed V totum.

C Postquã auctor determinauit de propositione modali quantum ad substantiam eius, hic consequenter determinat de suis passionibus scilicet de æquipollentijs & oppositione. Et, quia equipollentiæ, & oppositiones modalium faciliter cognosci nequeunt nisi cognoscatur multiplicatio propositionum modalium, ideo antequam de illis passionib. determinet, prius ostendit quot propositiones possunt multiplicari secundum quemlibet modum.

Primo sciendum, quod in propositione modali duplex est compositio. Prima est, compositio partium dicti inter se, Secũda vero est compositio modi cum dicto quæ est principalis in ipsa. Et, quia qualitas propositionis, siue affirmatio & negatio attenduntur ex parte compositionis, ideo propositio modalis potest dupliciter dici affirmatiua, & negatiua scilicet ex parte modi, & ex parte dicti. illa autẽ, in qua negatur modus, est simpliciter negatiua modalis, sed illa ĩ qua solum negatur compositio dicti, non est simpliciter negatiua, sed vt dicit Arist. habet negatiuam figuram, & potest dici negatiua de dicto. D *Vide ad hoc in primo Prioriũ in multis locis*

Secundo sciendum quod secundum istum modum possibile, per variationẽ affirmationis, & negationis possunt fieri quatuor propositiones modales. Prima est affirmatiua, tam de dicto quam de modo. vt possibile est esse. Secũda est negatiua de utroque vt non possibile est non esse. Tertia est negatiua de dicto solum, ut possibile est non esse. Quarta est negatiua solum de modo, ut non possibile est esse. Et similiter possunt fieri quatuor secundum quemlibet aliorum modorum, & sic in toto possunt multiplicari in sexdecim propositiones modales secundum quatuor modos. Vnde prædictæ quatuor propositiones per quatuor uocales significantur per A, significatur affirmatiua tam de dicto, quam de modo, per V, negatiua de vtroque. per E, negatiua de dicto solum per I, negatiua de modo solum. Iuxta illos versus. E *Singuli modi quatuor propositiones formãt*

F *Edictum Ique modum negat A nil, sed V, totum.*

Vel illos versus. (que

Destruit V totum, sed A affirmat utrũ

Destruit Edictũ, sed destruit I quoq. modũ.

Ex quibus patet quomodo sumitur, & variatur, qualitas in modalibus.

Sed ad videndum de quantitate ipsarum est tertio sciendum quod in modalibus tripliciter attenditur quantitas. primo ex parte dicti, quod est subiectũ totius propositionis, secundo ex parte subiecti dicti, tertio ex parte modi. Vnde ex parte dicti omnes sunt singulares quia in ipsis dictum singulariter accipitur pro uno solo dicto in defectu vnius uocis impositæ ad significãdum ipsum.

A sum, sed ex parte subiecti dicti possunt dici vniuersalis, particulares indefinite, & singulares, secũdum q tale subiectum differenter, tenetur vniuersaliter, particulariter indefinite, aut singulariter, sed ex parte modi, aliquæ sunt vniuersales, sicut sunt illæ de necessario, & impossibili, aliç particulares, sicut sunt ille de contingenti, & possibili, & nullç sunt indefinitę, aut singulares. Quarto sciendũ q quãtitas modalis sumpta est parte modi nõ est quãtitas suppositorũ, sed ipm quæ est mẽsura acceptionis copulæ respectum tpis secundũ ampliationem modi sicut quantitas suppositorũ est mensura acceptionis subiecti respectu suorũ suppositorũ, vñ modales de necessario, & impossibili dñr vniuersales, eo q necessarium ampliat ad omne tempus affirmatiue, sicut oĩs distribuit, vniuersaliter, & affirmatiue, & impossibile, ampliat ad oẽ tps negatiue, sicut nullus distribuit vniuersaliter, & negatiue

Ex parte modi modales, vniuersales dicũtur vel particulares.

B Sed illæ de possibili, & contingenti sunt particulares, quia vtrũq; ampliat particulariter, & affirmatiuæ, quia solũ ampliant ad pręsens, & futurum, & hẽt sicut illud signum quidã. Vnde versus.

Omne necessarium, impossibile est quasi nullus.

Possibile est quidam, quidam non possibile non.

Et p hoc patet de multiplicatione, qualitate, & quãtitate propõnum modaliũ.

Argũ.

Sed contra prędicta primo arguitur, Secundum hunc modum possibile, possunt fieri infinite propositiones modales, igitur maledictum est, quod secundum ipsum, solum sunt quatuor propositiones modales.

C Secundo sic. Omnes propositiones de eodem modo sunt eadem propositio in specie, eo quod modales specie distinguuntur ex parte modis, qui est forma propositionis modalis igitur nullus modus facit quatuor propositiones modales in specie. Tertio sic. Ista, Socratem currere non est possibile, & similiter aliç, vbi possibile negatur non est de possibili, sed de impossibili, vel necessario, igitur male dicitur quod possibile facit vnam negatiuam propositionem modalem ex parte modi. D Quarto sic. Cuiuslibet rei est tantũ vna forma, sed qualitas est forma propositionis, igitur vnius propositionis modalis est vna qualitas. & sic in istis non potest accipi duplex qualitas. Quinto sic. Modus in modalibus se habet per modum formæ, sed quãtitas rei se tenet ex parte materiæ, & non ex parte formæ, igitur in ipsis non sumitur quantitas ex parte modi.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod secũdum quemlibet modum possunt fieri infinitæ propositiones in numero, non tamen possunt fieri plusquã quatuor, in specie, & solum de tali multiplicatione secundum speciem est hic ad propositum. Ad secundum dicitur, E quod licet omnes modales de eodẽ modo affirmato sint eadem propositio in specie essentiali, & ex parte modi, tamẽ bene uariantur specie accidentali ex parte affirmationis, uel negationis dicti. Ad tertium dicitur, quod licet propositio, in qua negatur possibile, quantum ad significatum eius, sit de impossibili, vel de necessario, tamen est formaliter de possibili, quod ibi ponitur secũdum vocem. Ad quartum dicitur, quod licet unius modalis sit tantum una qualitas principalis, tamen possunt esse plũres sub ordinatę ad se inuicem, qua tum una est minus principalis, & subordinatur alteri sicut compositio dicti respectu compositionis modi cum dicto. Ad quintum dicitur, quod quantitas suppositorum sumitur ex parte subiecti, & materiæ propositionis, tamen quantitas temporum bene sumitur ex parte formæ, ideo potest sumi ex parte modi amplianti compositionem ultra tempus eius. F

De modalium æquipollentijs regula nonnulla traduntur.

Harum aũt propositionũ modaliũ æquipollentiæ siue consequentiæ, quatuor regulis cognoscuntur. Prima regula talis est. cuicũq; dicto affirmato attribuitur possibile

A le eidem attribuitur contingens, & ab eodem dicto remouetur impossibile, & ab eius contradictorio opposito remouetur necesse. Secunda regula est. cuicumque dicto negatio attribuitur possibile, eidem attribuitur contingens & ab eodem remouetur impossibile, & ab eius contradictorio opposito remouetur necesse. Tertia regula est, a quocunque dicto affirmato remouetur possibile ab eodem remouetur contingens, & eidem attribuitur impossibile, & eius contradictorio opposito attribuitur necesse. Quarta regula est. a quocunque dicto negato remouetur possibile, ab eodem remouetur contingens, & eidem attribuitur impossibile, & eius contradictorio opposito attribuitur necesse. D

Istarum autem regularum exempla disponuntur in quatuor lineis siue ordinibus figura sequentis qui possunt per hos versus denotari.

Primus amabimus est Edentulique. Secundus.

Tertius Iliace, sedent Purpurea. Quartus.

Omne.	Contrariæ.	Nullus.
Purpurea.		Iliace.
B Quarta Regula.		Tertia regula. E
Linea 4 Nō possibile est nō esse.		Non possibile est esse. Linea 3
Non contingens est non esse.	Contra-dictoriæ.	Non contingens est esse.
Impossibile est nō esse.		Impossibile est esse. Ordo 3
Ordo 4. Necesse est esse.	Subalternæ. / Subalternæ.	Necesse est non esse.
Amabimus.		Edentuli.
Prima Regula.		Secunda Regula.
Linea 1 Possibile est esse.	Contra-dictoriæ.	Possibile est non esse.
Contingēs est esse.		Cōtingens est nō esse. Linea 2
Ordo 1 Non īpossibile est esse.		Nō īpossibile ē nō esse
Non necesse est nō esse.		Non necesse est esse. Ordo 2.
Quidam.	Subcontrariæ.	Quidam non.

Omnes autem illæ propositiones, quæ sunt in prima linea æquipollent, sibi inuicem per primam regulam, & conuertuntur inter se, quæ autem in secunda linea, æquipollent per secundam regulam, & similiter conuertuntur. & quę in tertia, per tertiam, & quæ in quarta per quartam. Ad cuius expositionem dantur quidam versus. C

Carmina ad modalium consequentias.

Omne necesse valet, valet impossibile, nullum

Possibile est quidam, quidam, non possibile est non.

Postquam Auctor ostendit multiplicationem propositionum modalium ad cognoscendum earum æquipolletias, hic consequenter determinauit de ęquipollentijs earum, quarum cognitio valet ad cognoscendum consequētias propositionum modalium, quia inter ęquipollentes semper una propositio sequitur ad aliam, & econuerso, eo quod sūt æquipollentes, siue æquiualentes in veritate, & falsitate. F

Vbi primo sciendum, quod hic magis determinatur in specialis de æquipollentijs modalium, quam de conuersionibus earum eo quod modales eodem modo conuertuntur sicut ille de inesse, & solum quantum ad dictum, sed æquipollentia, non conuenit ipsis eodem modo sicut illis de inesse, quia in ipsis uariatur ęquipollentia, & etiam sumitur ex parte modi amplìantis compositionem & nō ex parte subiecti propositionis, sicut in illis de inesse, & etiā conuenit ipsis inquantum sunt modales.

A les. ideo oportuit specialiter determinare de æquipollentia earum.

Regulæ quatuor, virtute quarum tenet consequentia. Secundo sciendum quod prædictæ æquipollentiæ quatuor regulis cognoscuntur. Prima est. Cuicunque dicto affirmato attribuitur possibile, eidem attribuitur contingens, & ab eodem remouetur impossibile, & ab eius contradictorio opposito remouetur necesse. Cuius ratio est, quia possibile & contingens conuertuntur; igitur cuicũque attribuitur possibile, & cõtingens, & possibile, & impossibile contradicunt, ideo cuicunque attribuitur possibile ab eodem remouetur impossibile, quia vnũ B cõtradictoriorum remouet reliquum, & si aliquid dictum sit possibile potest aliquando verificari, & suum contradictorium potest esse falsum, ideo si alicui dicto attribuitur possibile, ab eodẽ remouetur impossibile, & ab eius contradictorio remouetur necesse. Secunda regula, cuicunque dicto negato attribuitur possibiles eidem attribuitur contingens, & ab eo remouetur impossibile, & a suo contradictorio opposito remouetur necesse. Tertia regula est, a quocũque dicto affirmato remouetur possibile, ab eodem remouetur contin- C gens, & eidem attribuitur impossibile, & suo contradictorio attribuitur necesse. Quarta regula est, a quocũque dicto negato remouetur possibile ab eodem remouetur contingens, & eidem attribuitur ĩpossibile, & suo cõtradictorio attribuit' necesse, & istę tres regulę possunt eodem modo probari sicut prima.

Quãdo modus dicto attribuatur, seu remoueatur. Tertio sciendum quod modus dr̃ at tribui dicto: quando affirmatiuæ prædicatur de ipso, et dicitur ab eo remoueri, quando negatur de ipso. Dupliciter tñ potest intelligi modum remoueri a dicto. Vno modo, quod remoueatur ab ipso secundum rem, & vocem, & sic nõ debet intelligi in proposito, quia, si sic remoueretur, non remaneret propositio modalis. Alio modo, quod remoueatur secundum modum enunciandi per negationem, & sic capitur hic remouetur, prout tantum valet sicut negatur.

Quarto sciendũ quod prædictarũ nec regularũ exẽpla disponũtur in quatuor D lineis, siue ordinibus, & oẽs de primo ordine æquipollẽt per primam regulam, & consequũtur seinuicem, & omnes de secũdo per sc̃dam, & sic de aliis, & oẽs il li ordines habentur per hos versus.

Primus Amabimus est, Edẽtuliq. sc̃ds.
Tertius Iliaca, Purpurea, reliquus.

Prima dictio. s. amabimus significat primum ordinem, & quatuor eius vocales dant intelligere quatuor propositiones primi ordinis significãdo per primũ A. propositionẽ de possibili esse affirma E tiuam tam de dicto, quam de modo, & per sm̃ A. illam de contingenti esse affirmatiuam de vtroque & I. significat illã de impossibili esse negatiuã de modo, et V. significat illam de necessario esse negatiuã de vtroque, & similiter exponerentur aliæ dictiones pro alijs ordinib. secundum significationes suarum uocalium iuxta sententiam illorum versuũ in proxima expositione positorum supe rius. Et per hæc patent ęquipollẽtiæ propositionum modalium.

Arg. Sed contra prædicta, primo arguitur sic. Hoc dictum hominem esse animal est possibile, & tamen non est cõtingẽs F cum sit necessarium, ergo male dicitur in prima regula, cuicunque dicto affirmato attribuitur possibile eidem attribuitur contingens. Secundo sic. Huic dicto negato. Deum non esse attribuitur possibile, dicendo, Deũ non esse est possibile, & tamen ab eo nõ remouetur impossibile cum semper sit impossibile igitur contra secundum regulam.

Tertio sic. Impossibile semper negat dictũ, cui attribuitur quod destruit cõpositionẽ eius. igitur nõ potest attribuĩ dicto affirmato, contra tertiam regulã. Quarto sic. Propositio affirmatiua, & negatiua nunquam sunt æquipollentes, quia non ęquiualent in qualitate. igitur propositio negatiua de possibili, & affirmatiua de necesse, nunquam ęquiualẽt contra quartam regulam. Quinto sic. Omnes propositiones æquiualentes debent esse eiusdem subiecti, & eiusdem prędicati, cum æquipollentia duarum propositionũ vtroque termino participantium

A pantium secundum eũdem ordinẽ, sed illa de possibili, & de necessario, quę ponuntur in quarta regula, non habẽt idẽ subiectum, quia in eis contradictoria dicta subijciũtur, nec idem prædicatum, quia non est idem modus in ipsis. igitur illę propositiones non ęquiualent.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur contingens specialiter pro contingenti nõ necessario, quod diuiditur per contingens natum, raro, & ad vtrumlibet, illud dictum hominem esse animal, non est contingens, sed si capiatur generaliter contingens, ut cõuertitur cũ possibili & diuiditur per necessarium, & non necessarium, sic bene est B contingens, illo modo capitur cõtingẽs hic. Ad sm̃ dr̃, quod licet ab hoc dicto, Deum non esse, nõ vere remoueatur impossibile, tñ falsæ remouetur ab ipso eodem modo, sicut possibile falsæ sibi attribuitur. Ad tertium dr̃, ꝙ licet impossibili negat virtualiter dictum, cui attribuitur, non tamen formaliter, ideo potest attribui dicto formaliter affirmatio. Ad quartum dicitur quod licet affirmatiua, et negatiua, de eisdem extremis nũquam sint æquipollentes, tamen illæ de diuersis extremis possunt æquipollere, quo ad veritatem, & falsitatem, licet non secundum qualitatem.

Ad quintum dr̃, ꝙ si capiatur æquipollentia specialiter pro æquiuallentia pro põnum vtroque termino participantiũ C in qualitate, & quantitate, veritate, & falsitate, sic maior est vera, sed si capiatur generaliter pro quocunque æquiualentia duarum propositionum in veritate, & falsitate, sic est falsa, & in proposito sit accipitur æquiualẽtia generaliter.

Regulæ communes ad omnium modalium accidentia.

Item æquipollentia, & conuertentia, & consequẽtia propositionum modalium potest haberi per has regulas. Prima regula. Omnes enim propositiones de possibili & impossibili ęquipollent verbo similiter se habente, & modo dissimiliter, vt Socratem currere est possibile, & Socra. currere D *non est impossibile. Secunda regula. Omnes propositiones de possibili, & de necesse æquipollent, verbo, & modo dissimiliter se habentibus vt Socratem currere est possibile, & Socratem non currere non est necesse. Tertia regula omnes propositiones de impossibili, & necesse ęquipollent verbo dissimiliter se habente, & modo similiter. vt Socr. currere non est impossibile, & Socratẽ non currerę non est necesse, & intelligatur modus similiter, et dissimiliter se hẽre quãtũ ad affirmationẽ, et negationẽ, vt dicatur modus similiter se habere, quando affirmatur, vel negatur vtrobique. Dissimiliter autem, quando affirmatur in vna* E *& negatur in altera, & eodem modo intelligendum est de verbo sicuti dictum est de modo. Et sciendum est, quod prædictæ regulæ non faciunt mentionem de contingenti, eo quod cõtingens conuertitur cum possibili. vnde idem est iudicium de propositionibus vtriusque. Exempla autem huius quærantur in superiori figura disposita per quatuor ordines in prima, secũda, tertia, & quarta linea. quia ista regula est generalis ad omnes.*

Postquam Auctor superius ostendit per quatuor regulas æquipollentias, & consequentias modalium, hic consequẽter notificat ipsas secundum alias regulas, & quamuis ipsæ æquipollentiæ sufficienter notificentur per regulas prædictas, ramen magis facile cognoscuntur per istas regulas cũ alijs, quam per alias tantum ideo istæ regulę ad maiorem, et faciliorem cognitionem hic conuenienter, ponuntur, & non superfluæ. F

Negationis officiũ in modalibus. Primo sciendum, quod negatio postposita admodum negat quantitatem ampliationis temporum, quæ se tenet ex parte modi, & etiam qualitatem propositionis quia negat modificationem, & est consequenti compositionem modificatam. ideo mutat quantitatẽ, & qualitatem propositionis, & facit contradictorias æquipollere ipsa enim negatio proposita modo similiter se habet ĩ modalibus sicut negatio pręposita signo in illis

A illis de inesse. Sed negatio posita ad dictum tantum, negat solum compositionem propositionis, & non quantitatem modi, & sic non mutat quantitatem ipsius, quia in negando præuenit ampliationem modi. ideo talis negatio mutat qualitatem, & non quantitatem, & se habet negatio postposita signo, quæ facit æquipollere contrarias, sed negatio posita ad dictum, & ad modum simul, mutat quantitatem solum, ideo se habet ut negatio preposita & postposita signo, & facit æquipollentiam subalternam.

B Secundo sciendum, quod ad cognoscendum prædictas æquipollentias ponuntur hic tres regulæ. Prima est, quod propositiones de possibili, & impossibili æquipollent verbo similiter se habente, & modo dissimiliter. Cuius ratio est, quia propositiones de possibili, et impossibili contradicút, sed negatio posita ad modum tantum, facit contradictorias æquipollere, ut dictum est, ideo propositiones de possibili, & impossibili æquipollent modo dissimiliter se habente, & verbo similiter. Et dicitur modus similiter se habere quantũ ad affirmationem & negationem, quando in vtraque affirmatur vel negatur, & dissimiliter,

Prima regula.

C quando in vna negatur, & in alia affirmatur. & ita intelligitur verbum similiter, vel dissimiliter se habere suo modo.

Tertio sciendum, quod secunda regula talis est. Omnes propositiones de possibili, & necessario æquipollent uerbo, & modo dissimiliter se habentibus. Cuius ratio est, quia propositiones de possibili, & necessario affirmatiuę de dicto, & modo simul opponuntur subalternæ, sed negatio posita ad dictum, & ad modum simul facit in modalibus æquipollentiam subalternarum, quia se habet sicut negatio præposita & postposita signo in illis de inesse, ideo propositiones de possibili, & necessario ęquipollent posita negatione ad dictum, & ad modum simul, unde ex istis duabus regulis sequitur quod propositiones de contingenti, & impossibili etiam æquipollent verbo similiter se habête, & mo

Secunda regula.

do dissimiliter. sed illę de contingenti, & necessario æquipollent verbo, & modo dissimiliter se habentibus, quia illæ de possibili, & contingenti adiuicem conuertuntur. D

Quarto sciendum, pro tertia regula, quod propositiones de impossibili, & necessario æquipollent verbo dissimiliter se habente, & modo similiter. Cuius ratio est quia illę de impossibili, & necessario affirmatiuæ de vtroque contrariantur, sed negatio posita ad dictum tãtum in modalibus facit contrarias ęquipollere, quia solum mutat qualitatem igitur illæ de impossibili, & de necessario ęquipollent verbo dissimiliter se habente, & modo similiter. Hic autem nõ ponuntur regulæ in textu de æquipollẽtijs propositionum de contingẽti, quia de ipsis idem est iudicium, sicut de illis de possibili, eo, quod contingens, & possibile conuertuntur, capiendo cõtingẽs in communi, ut se extendit ad necessarium, & non necessarium, & causa est, quia vtrunque ampliat ad pręsens, & ad futurum affirmatiue, & non ad præteritum; eo quod utrunque dicit potentiã, & potentia se habet ad præsens, & ad futurum, quia ad præteritum nulla est potentia. ideo propositiones de possibili & contingenti adinuicem conuertũtur, & æquipollent verbo, & modo similiter se habentibus. E

Tertia regula.

Sed contra prędicta primo arguitur. Istæ duæ æquipollent de possibili, & impossibili, Soc. currere est possibile, & Socratem currere nõ est impossibile, & tamen verbum non se hẽt siĩr, quia in una negatur hoc uerbum est, & in alia affirmatur, igitur illę de possibili, & impossibili, non æquipollent verbo similiter se habent. Secundo sic. Oẽs æquipollentes in modalibus sunt eiusdem quãtitatis ex parte modi, igitur modus in omnibus eodẽ modo ampliat, & se habet similiter igitur illæ de possibili, & impossibili non æquipollent modo dissimiliter se habente. Tertio sic, illæ non ęquipollent, Socr. currere est possibile, & Socratem non currere, non est necesse, quia prima aliquid ponit, & secunda F

Ad præteritũ nulla est potentia.

non

A non, cum sit negatiua tam de dicto, quã de modo. igitur ille de possibili, & necessario, non æquipollent, verbo, & modo dissimiliter se habentibus. Quarto sic. Impossibile semper includit negationẽ & necesse affirmationem. igitur impossibile, & necesse non possunt similiter se habere quantum ad affirmationem, & negationem, ergo propositiones de ipsis non æquipollent, modo similiter se habente, & uerbo dissimiliter.

Quinto sic. Illa quę sunt inter se diuersa non conuertuntur, sed possibile, & contingens sunt diuersi modi, nã aliter, non erunt quatuor modi facientes propositionem modalem, ergo possibile, & B contingens non conuertuntur inter se.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet in illis propositionibus uerbũ uniens modum cum dicto, se habeat dissimiliter, tamen verbum dicti se habet similiter, & solum de illo hic colligitur. Ad secundum dicitur, quod licet in omnibus modalibus, quæ æquipollent, modus se habeat similiter quantum ad ampliationem, non tamen quantum ad affirmationem, & negationem. & hoc modo intelligitur modus disimiliter se habere, uel similiter. Ad tertium dicitur, quod ista, Socratem non currere nõ est necesse, nihil ponit primo, & per se, tamẽ ponit, aliquid ex consequenti, quia negat C hoc dictum, Socratem non currere esse necessarium, ideo ex consequenti ponit suum cõtradictorium esse possibile. Ad quartum dicitur, quod licet impossibile includat negationem intrinsecam, tamen non includit extrinsecam, de qua solum est ad propositum, ideo quò ad illã possunt similiter se habere, & disimiliter impossibile, & necessarium.

Ad quintum dicitur, & licet illa, quæ conuertuntur quãtum ad supposita, & rationem formalem non sint diuersa, tamen illa quæ conuertuntur quãtum ad supposita, & nõ quantum ad rationem formalẽ possunt esse diuersa, & sic possibile, & contingens conuertuntur & faciunt inter se distinctas propositiones modales.

Oppositiones modalium nonnullis carminibus patefiunt. E

Item propositionum modalium, aliæ sunt contrariæ, aliæ subcontrariæ aliæ contradictoriæ, & aliæ subalternæ. Vnde Quartus, & Tertius ordo contrariantur. Vnde versus.

Tertius est quarto semper contrarius ordo.

Primus autem modus, & secundus subcõtrariantur. Vnde versus.

Sit tibi linea subcontraria prima secunda.

Item primus ordo, & tertius, & similiter secundus, & quartus contradicunt. Vnde versus. E

Tertius est primo contradictorius ordo.

Pugnat cum quarto contradicendo secundus.

Item prima linea subalternatur quartę, & secunda tertia. Vnde versus.

Prima subest quarta vice particularis habens se.

Hanc habet ad seriem se lege secunda sequentem.

Vel sic.

Ordo subalternus sit primus, siue secundus.

Et hoc totum patet in superiori figura.

Postquam Auctor determinauit de æquipollentijs modalium, quæ sunt inter propositiones eiusdem qualitatis, & F quantitatis, hic consequenter determinat de oppositionibus ipsarum, quę quidem oppositiones sunt inter propositiones diuersæ quantitatis. & primo ponit talem diuisionem. Propositionum modalium, aliæ sunt contrariæ, aliæ subcõtrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ subalternæ cuius diuisionis eodem modo potest dari sufficientia, sicut data est de oppositionibus propositionum de inesse.

Quantitas oĩu modalium in quocunque ordinum.

Primo sciendum, quod inter propositiones modales superius positas in quatuor ordinibus, omnes de primo ordine quæ significantur per Amabimus, sunt particulares ex parte modi, vel formaliter, vel æquiualenter. & etiam affirmati-

A uæ, quia omnes æquipollent isti Socrat. currere est possibile, quæ ex particularis affirmatiua. Et omnes de secundo ordine, quę significãtur per Edentuli, sũt particulares negatiuæ, quia æquipollẽt isti. Socr. non currere est possibile, quæ est particularis negatiua. Et omnes de tertio ordine, quæ significantur per Ilia ce, sunt vniuersales negatiuæ, quia æqui pollent isti, Socratem currere est impossibile. Et omnes de quarto ordine, quæ significãtur per Purpurea, sunt vniuersales affirmatiuæ, quia æquipollent isti, Socr. currere est necesse.

Secundo sciendum quod quartus, & tertius ordo, siue propositiones de tertio, & quarto ordine inter se contrariantur. & ratio est, quia vniuersalis affirma B tiua, & vniuersalis negatiua contrariantur. illæ autem de tertio ordine sunt vniuersalis negatiuæ, & illę de quarto vniuersales affirmatiuæ, vt patet intuenti. Sed propositiones de primo, & secundo subcontrariantur. & ratio est, quia illę de primo sunt particulares affirmatiuæ & illæ de secundo sunt particulares negatiuæ. Sed illę de primo ordine contradicunt illis de tertio, quia in primo particulares affirmatiuę, & in tertio vniuersalis negatiuæ. Similiter illæ de secundo, quæ sunt particulares negatiuæ contradicunt illis de quarto, quæ sunt C uniuersales affirmatiuæ, & sic ibi est repugnantia in quantitate, quod qualitate simul.

Tertio sciendum, quod ad dandum contradictionem in modalibus de modo, ferenda est eadem negatio ad modũ & non ad dictum. cuius ratio est, quia contradictio est affirmatio & negatio eiusdem de eodem. Sed in modali affirmatiua modus formaliter affirmatur de compositione dicti, & est prædicatum formale respectu ipsius. igitur ad dãdũ cõtradictionem debet ferri negatio ad modum, dicto remanente eodem. Item sicut se habet verbum in illis de inesse, ita modus in modalibus, sed ad dãdum contradictionem in de inesse, negatio debet ferri ad verbum igitur negatio in modalibus debet ferri ad modum, & non ad dictum. & non refert vtrum immediate ponatur ad modum, uel ad cõpositionem, qua componitur cum dicto vt non refert dicere, Socratem currere est non possibile, vel Socratem currere non est possibile. D

Quarto sciendum, quod propositiones de primo ordine subalternantur illis de quarto, & illæ de secundo subalternantur illis de tertio quia repugnant in quantitate, ut patet per ea, quæ dicta sunt & per hoc possunt haberi plures consequentiæ istarum modalium. quia omnes particulares sequuntur ad vniuersales, quibus subalternantur, ut illæ de primo ordine sequuntur ad illas de quarto ordine, ut ad istam, Socratem currere est necesse, sequuntur omnes de quarto ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de primo ordine per legem subalternarum, similiter ad istam, Socratem non currere est necesse, sequuntur omnes aliæ propositiones de tertio ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de secundo ordine per legem subalternarum. & sic ad istas duas, Socra. currere est necesse, & Socratem non currere est necesse, sequũtur omnes illę modales de quatuor ordinibus, & etiam in ipsi possunt haberi consequentiæ secundum leges oppositionum superius positas. Ex prædictis patet, quod ad necesse esse, sequitur possibile esse per legem subalternarum, & etiam ad necessarium sequitur possibile, primum patet per legem subalternarum, quia necesse esse est de quarto ordine, & possibile de primo. Alia ratio est, quia possibile in communi dicitur tam de necessario, quam de non necessario, quia dicitur de omni illo, quod non est impossibile, & non habet repugnantiam ad esse, ideo est superius ad necessarium, sed superius sequitur ad suum inferius, ergo ad necessarium sequitur possibile consequentia ualet per locum a species ad genus suum, sic consyderentur possibile, & necessarium quo ad supposita, de quibus verificantur, & sic consyderentur quo ad ampliationem ipsorum est locus

Ad cõsequentia modalium ad necessaria

E

F

A locus a toto in quantitate ad suam partem, quia necessarium ampliat uniuersaliter,& affirmatiue, & omnium istorum exempla possunt videri in praecedenti figura.

Sed contra prędicta arguitur primo. Omnes contrariae sunt vniuersales, sed nullae modales sunt vniuersales,cũ omnes sunt singulares, igitur nullae modales contrariantur. Sucundo sic. Omnes contrariae repugnant in qualitate, sed propositiones de quarto ordine, & de tertio non repugnant in qualitate, quia istae sunt ambae affirmatiue, Socratem currere est necesse, Socratem non currere est necesse, igitur illae de quarto ordine,& tertio non contrariantur. Tertio sic. Subcontrariae sunt eiusdem subiecti, sed illae de primo ordine,& secundo non sunt eiusdem subiecti, ut patet de istis Socratem non currere est possibile, igitur non sunt subcontrariantur. Quarto sic. Illę de secundo ordine sequuntur ad illas de quarto, igitur non contradicunt sibi. Antecedens patet, quia sequitur, Socratem currere est necesse, Socratem currere est contingens, igitur per legem subalternarum, & ultra sequitur, Socratem currere est contingens, igitur Socratem non currere est contingens, per conuersionem in oppositam qualitatem. & sic ista de secundo ordine sequitur ad primam, quae est de quarto. Quinto sic. Particulare non sequitur ad suum vniuersale, sed necessarium est vniuersale respectu possibilis, igitur ad necessarium esse, non sequitur possibile esse. & sic propositiones de primo ordine non subalternantur illis de quarto.

Argu.

B

C

Ad argumenta. Ad primum dicitur. quod ex parte totius dicti omnes modales sunt singulares. tamen ex parte modi aliquae sunt vniuersales, & aliquae particulares. ideo possunt esse cõtrariae Ad secundum dicitur, quod licet ista, Socratem nõ currere est necesse, sit formaliter affirmatiua ex parte modi, tamen est virtualiter negatiua, quia uirtualiter includit istam, Socratem currere non est possibile. Ad tertium dicitur, quod licet in propositionibus de inesse subcontrariae sint eiusdem subiecti formaliter, tamen non requiritur in modalibus. quia in ipsis non sumitur eodem modo oppositio sicut in illis de inesse. Ad quartum negatio antecedente, dicitur ad probationem, quod licet propositiones de contingenti ad utrumlibet cõuertantur in oppositam qualitatem, nõ tamen propositiones de cõtingenti communi, quod se extendit ad necessarium, & non necessarium, de quo est hic sermo. & , licet illae propositiones realiter sint de contingenti ad vtrumlibet, tamen prima non sequitur ad suam vniuersalem, inquantum est de contingenti ad utrumlibet, sed inquantum est de contingenti communi, & sub illa ratione non habet conuerti in oppositam qualitatem. Ad quintum dicitur, quod licet ad uniuersale in prędicando non sequatur suum particulare, sicut ad animal non sequitur homo, tamen ad uniuersale in distribuendo, uel ampliando, sicut est necessarium respectu possibilis, bene sequitur suum particulare. Et haec de primo tractatu dicta sufficiant.

D Solutio

E

F

A VERSORII PARISIENSIS D

EXPOSITIO,

In Secundum Tractatum Petri Hispani.

SVMMA TRACTATVS SECVNDI.

De Quinque vniuersalibus, seu prædicabilibus. Genere, Specie, Differentia, Proprio, Accidenti. Deq; his Communibus, ac proprijs.

B *Prædicabile quandoque sumitur proprie, et sic solum dicitur prædicabile quod de pluribus prædicatur, quandoque sumitur communiter, & sic dicitur prædicabile, quod de vno solo, siue de pluribus prædicatur. vnde prædicabile, proprie sumptum, idem est quod vniuersale, sed differunt in hoc, quod prædicabile definitur dici de, & vniuersale per esse in. est enim prædicabile quod aptum natum est dici de pluribus, vniuersale autem quod aptum natum est esse in pluribus.*

Postquam Petrus Hispanus in primo tractatu determinauit de enunciatione siue propositione, quæ componitur ex terminis incomplexis, hic consequēter incipit determinare de ipsis terminis incōplexis. Ratio ordinis est, quia licet ordine naturæ termini præcedant enūciationem, tamen via doctrinæ scientia de enunciatione conuenienter præponitur scientiæ de terminis incomplexis scilicet de prædicabilibus, & prædicamentis, eo, quod totum est nobis notius suis partibus, & etiam quia oratio perfecta scilicet propositio, quæ continet nomē, & verbū de quibus igitur in primo tractatu quodammodo præsupponitur cognita in Grammatica, ideo procedendo a notioribus, Auctor prius determinat de enunciatione, & consequenter de terminis incomplexis, licet e conuerso ordinentur in Logica, & primo determinat de incomplexis quantum ad rationes vniuersalium in hoc secundo tractatu, deinde quantum ad rationes ordinabilium in genere secundum sub, & supra in tertio tractatu. C

E Primo sciendum, quod licet vniuersale dicatur multipliciter quia quoddā est vniuersale in causando, sicut Deus, aliud in cognoscendo, sicut intellectus, aliud in destribuendo, sicut signum vniuersale, & aliud in representādo, vt species intelligibilis, tamen hic solū est propositum de vniuersali in prædicando, quod est natura communis, quæ potest prædicari de multis, & tale vniuersale iterum capitur dupliciter. Vno modo materialiter pro tali natura absolute, & non per comparationem ad intentionē vniuersalis, & sic eius consyderatio pertinet ad Metaphysicum, alio modo consyderatur formaliter quantum ad rationem, & intentionem vniuersalis, & sic cōsyderatur a Logico, & sic est propriū subiectum huius tractatus, quia principaliter consyderatur in hac scientia, & sub eius ratione formali alia hic tradita consyderantur, & in nulla alia scientia consyderatur sub propria ratione vniuersalis prædicabile autem est propria passio eius. F *Vniuersalis uaria acceptiones.*

Secundo sciendum, quod tota argumentatio componitur ex enunciationibus enuntiatio autem ex terminis incōplexis qui sunt ordinabiles in genere secundum sub, & supra sicut subiectum, & prædicatum quæ, quidem ordinatio fit secundum rationem vniuersalis, ut generis, aut speciei, nec potest cognosci illa ordinatio, quæ fit in prædicamentis nisi prius cognoscātur rationes vniuersalem, *Vniuersaliū notitia ad quæ sit utilis.*

A salem, quia ordinare nescit qui rationes ordinabilium ignorat. ideo hæc scientia de vniuersalibus vtilis est ad cognitionẽ prædicamentorum enuntiationis, quantum ad omnes eius species. Valet etiam ad assignandum definitionis, quę fiunt ex genere, & differentia, uel ex genere, & proprio, & ad cognoscendũ diuisiones generis in suas species uel subiecti in accidentia, & isti sunt fines extrinseci huius scientiæ, sed eius finis intrinsecus est perfecta cognitio uniuersalium quãtum ad rationem vniuersalis. Et per hoc patet causa materialis, & finalis huius tractatus. formalis, & efficiens eodem modo sunt assignandæ, sicut dictum est in primo Tractatu.

B Tertio sciendum, quod hic in primo determinatur de vniuersali in communi, deinde speciali quãtũ ad partes eius. Et ad cognoscẽdum eius definitionem. Auctor præmittit diuisionem prædicabilis in cõmuni, quod diuiditur in prędicabile proprie sumptum, quod prædicatur de multis vniuoce, & in prędicabile cõiter sumptum, quod prædicatur de uno solo vniuoce, siue de multis, ęquiuoce, & per hoc facile est dare rõnẽ huius diuisionis, & de prędicabili proprie dicto solũ est hic, ad propositum, nõ autem de prędicabili cõmuniter sumpto.

Quarto sciendum, quod prędicabile, & vniuersale, proprie sumptum, idem sunt secundum rem, quia est eadem natura communis realiter, quod dr̃ vniuersaliter, & prædicabilis, tamen differunt ratione, quia dicitur vniuersale inquantum aptum natum est esse in multis, dicitur enim vniuersale quasi unum versum in multis, sed dicitur prædicabile, prout aptum natum est prædicari de pluribus. & per hoc habentur diffinitiones uniuersalis, & p̃dicabilis. Vniuersale enim est quod est aptum natum esse in multis, & prædicabile est quod est aptum natum prædicari de multis, & quia esse in multis naturaliter praecedit, dici de mul is, ideo ratio uniuersalis præcedit rationem prædicabilis, & sic ipsum vniuersale se habet ut subiectũ prędicabile vero ut passio eius, & per

C *Prædicabile, & vniuersale in quo differãt*

hoc patet quid sit vniuersale, & quid prædicabile, & quomodo inter se conueniant, & differant. D

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur prædicabili propriæ sumptum continetur sub p̃dicabili cõiter sumpto, igitur illa membra prædicta diuisionis coinciddunt & non opponuntur. Secundo sic. Omnis passio realiter, differt a suo subiecto, prædicabile est passio uniuersalis, igitur differt ab eo s̃m rem. Maior patet quia idem non potest demonstrari de seipso cum non habeat causam inhærentiæ ad seipsum, sed passio potest demonstrari de suo subiecto, igitur differt ab eo s̃m rem. Tertio sic. Quacunq; sunt eadem realiter hẽnt eãdem definitionẽ, quia definitio explicat esse essentiã rei. ergo, si vniuersale, & prędicabile sint idem s̃m rem rationes, eorum non differũt. Quarto sic, sol est prædicabile, & tñ non prędicatur de plurib. nec ẽt luna, ergo definitio prędicabilis est insufficiẽs. Quinto sic. Deus est quoddam uniuersale, cũ sit causa vniuersalissima, & tñ non est aptus natus esse in multis, ergo male ponitur, definitio vuiuersalis. E

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur quod, si consyderentur prædicabile pro prę sumptum, & prędicabile communiter sumptum, secundum illud quod sũt non opponuntur, sed vnum sub alio cõtinetur. sed, si consyderentur quantũ ad rationes communis, & proprij, ut sunt membra huius diuisionis, habent oppositionem. Et licet prædicabile communiter sumptum conuertatur cum diuiso, quantum ad supposita, non tñ quãtum ad modos suæ acceptionis. Ad secundũ dicitur quod, licet omnis passio extrinseca realiter differt a suo subiecto, non tamen intrinseca, & licet idem secundum rem, & rationem simul non possit de seipso demonstrari, tamen idem rem differens secundum rationem, bene potest demonstrari de seipso, quo modo sunt uniuersale, & prædicabile. Ad tertium dicitur, quod licet ea quæ sunt eadem realiter habeant eadem definitionem quiditatiuam possunt tamen habere diuersas rationes discreptiuas secun- F

A dum diuersos modos essendi eiusdē rei, & sic est de vniuersali,& prædicabili.

Ad quartū dicitur,quod licet Sol nō prædicetur actu de multis, nec sit actu in multis propter repugnātiam suę materiæ quæ tota actuata est per unam formam tñ prædicatur de multis sm̄ aptitudinem suæ formæ, quæ de se communicabilis est. Ad quintum dicitur, quod Deus est vniuersale iu causando,& non in prædicando, de quo datur definitio.

Quinque prædicabilia quæ sint.

Prædicabile autem, siue vniuersale dicitur in genus speciem, Differentiā, Proprium,& Accidens,& solum de his quinque hic intendimus.

B Postquam Auctor definiuit vniuersale,& prædicabile proprie sumptum,hic cōsequenter ponit diuisionem vniuersalis,seu prædicabilis dicens, quod prædicabile diuiditur in Genus,Speciem,Differentiam,Proprium,& Accidens,quæ diuisio probatur per sufficientiam quia omne prædicabile prædicatur in quid, uel in quale.si in quid, hoc est dupliciter,uel in quid de pluribus differentib. numero,& sic est Species, vel in quid de pluribus differentibus specie, & sic est Genus,si in quale,hoc est dupliciter. vel in quale essentiale,& sic est Differentia,vel accidentale,& hoc est dupliciter uel in quale conuertibile, & sic est proC prium, vel non conuertibile, & sic est Accidens,& istorum etiam faciliter daretur sufficientia secundum,quod cōsyderantur in rōne vniuersalis accipiēdo diuersas rationes ipsorum vniuersaliū.

Vniuersale triplex. Primo sciendum, quod vniuersale secundum suum esse diuiditur scilicet in vniuersale in re,ante rem, & post rem. & ante rem adhuc dupliciter,scilicet ante rem natura,& tempore simul, & ante rem natura tantum, & sic vniuersale ante rem natura & tempore simul, est natura cōmunis accepta, & sm̄ esse, qd habet intellectu primę causę,uel in causis secundis in quo esse natura,& tempore præcessit productionem singulariū, sed vniuersale ante rem natura tantum est eadem natura cōmunis consyderata secundum se,& quantum ad sua princi- D pia essentialia sine respectu ad sua singularia, quæ ipsa naturaliter præcedit tāquam principium formale ipsorum, licet non habeat suum esse extra singularia. Sed vniuersale in re, est natura cōmunis,accepta secundum esse quod hēt in suis indiuiduis,quibus dat esse,& rationem tāquam principium intrinsecū, & essentiale ipsorū, sed vniuersale post rem est eadem natura communis accepta secundum esse,quod habet in intellectu nostro, per quē abstrahitur a suis singularibus, & illo modo vniuersale, quādoque dicitur intentio,quia mediāte ipso, intellectus tendit in cognitionē E rei ad extra, vnde intentio dicitur conceptus rei.

Qui prima,& scda intentio. Secundo sciendū quod duplex est intentio scilicet prima,& secunda. Prima intentio est conceptus primarius quem habemus de re.Sed secunda intentio est secundarius conceptus, quē intellectus facit de re iam cognita in prima intentione ut cum intellectus concepit naturam animalis sm̄ se,ibi est prima intentio.& significatur iste conceptus hoc nomine primæ intentionis. Animal. Sed, cum intellectus concipit illam eandem essentiam per respectum ad multa inferiora,in quibus est, ibi est secunda intētio,& significatur hoc nomine secundę F intentionis.s.uniuersale,quia hoc modo concipit ipsam tanquam vnum versum in multis, & percipit vniuersalitatem illius naturę communis, quia cognoscit eam per respectum ad multa.& cum cognoscit illam naturam esse communem ad multas species, sibi attribuit generalitatem,quę significatur hoc nomine genus. & similiter detetur exemplum de alijs quatuor prædicabilibus.

Tertio sciendum,quod in pręsenti diuisione non diuiditur vniuersale pro reliqua subiecta intētione vniuersalis,sed pro ipsa communi intentione, & quia talis intentio communis non significat aliquam vnam naturam,ideo nō potest habere aliquam vnam definitionē simpliciter cum vnitas definitionis pręsupponat vnitatem definiti,ideo nō dicitur

A vniuoce de quinq; prædicabilibus, quia nihil est vnum realiter, quod sit vniuocum ad quinque prædicabilia, quę dicunt res diuersorum generum, & etiam intentio vniuersalis non dicit essentiam rei secundum se, nec quiditatem eius, sed formaliter importat respectum superadditum essentiæ, vt visum est, ideo non potest prædicari in quid de quinq; prædicabilibus, quare non est genus ad quinque prædicabilia.

Quarto sciendum, quod vniuersale dr̃ de istis quinque vniuersalibus analogice, idest sm̃ prius, & posterius, cuius ratio est quia vniuersalis debet esse vnũ

B in multis, sed unum non potest esse in multis nisi per diuisionem eius, sed diuisio primo conuenit generi, quod diuiditur per differentias formaliter, & quia genus constituit speciem cum differentia, ideo dat sibi diuisibilitatem, ipsa tamen diuiditur solũ diuisione materiali per sua indiuidua. Et differentia est in specie, & etiam proprium, ideo vtrunq; diuiditur per diuisionem speciei, & per ipsam habet esse in multis, & similiter accidens commune, quo diuiditur diuisione speciei, vel generis per diuersa indiuidua, habet esse in multis, & sic esse in multis primo conuenit generi, secundo speciei, tertio per speciem conuenit differentiæ, proprio, & accidenti. ideo

C vniuersale per ista quinque diuiditur diuisione analogi in sua analogata, & non generis in suas species.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur. Ens est prædicabile, cum prædicetur de multis, & tamen non continetur sub aliquo istorum quinque vniuersalium. ergo diuisio nullæ.

Secundo sic, vniuersale, quod hic diuiditur est aliquod vniuersale cum sibi conueniat definitio vniuersalis prius posita, & tamen non cõtinetur sub aliquo istorum mẽbrorũ diuisionis, igitur. Tertio sic. Prædicabile, & prædicamentum idem sunt, sed decem sunt prædicamenta, igitur decẽ sunt prædicabilia igitur. Quarto sic. Genus veræ prædicatur de specie, ergo genus, & species non opponuntur inter se, igitur ista diuisio nõ datur p mẽbra opposita. Quinto sic. Qualitas est accidens, & etiam genus cum sit vnum prædicamentum igitur genus & accidens, quæ sunt mẽbra diuisionis coincidunt. igitur diuisio non est bona.

D

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dr̃, quod ens non prædicatur tãquam aliquod vnum de multis, quia nõ Prædicatur vniuoce, ideo non est vniuersale nec prædicabile proprie sumptum, licet sit prædicabile communiter sumptũ, quia æquiuoce prędicatur de multis, & hic solum diuiditur prædicabile proprie sumptũ. Ad secundum dicitur, quod vniuersalis, quod hic diuiditur non dicit aliquam

E vnam communem naturam, quæ sit in multis, ideo non est aliquod vniuersale, sed est una intentio communis dicta analogice de quinque prædicabilibus, & definitio uniuersalis non conuenit sibi æqualiter pro omnibus suis suppositis, sed solum sibi conuenit tanquam communi analogo sm̃ prius, & posterius nec datur ista definitio pro ista intẽtione secundum se, sed pro re subiecta intẽtioni. Ad tertium dr̃, quod licet idẽ sit realiter prædicabile, & prædicamentum, hoc tamen est diuersis rationibus, quia dicitur prædicabile inquantum potest prædicari de pluribus, & prædicamentum inquantum metitur, & colligit omnia prædicabilia eisdem coordinationis

F sicut est genus generalissimum, vel ipsa tota coordinatio dicibilium eiusdem generis. Aliter. n. distinguuntur prædicabile, prędicamentum, & prędicatum nam prędicabilia distinguũtur per suos modos prædicandi de suis subijcibilib. & prædicamenta secundũ diuersos modos prędicandi de prima substantia secundũ quod prædicatur vniuoce, & denominatiue, & prędicata secundum diuersos modos inhærendi suis subiectis, scilicet essentialiter, vel accidentaliter; ideo nõ oportet tot esse p̃dicabilia quot sunt prędicamenta, vel prędicata. Ad quartũ dicitur quod si genus, & species consyderentur materialiter quantũ ad id quod sunt genus prædicatur de specie, & sic non opponuntur, sed si consyderentur formaliter quantum ad intentiones

Prędicabile prędicamentũ & prædicatũ, quo distinguãtur.

A tiones generis, & specie opponuntur quia genus dicit respectum ad diuersas species, & species ad suum genus, quod ipsa specificat, & determinat. Ad quintum dr, q qualitas, per respectū ab substantiam, dr accidens, & per respectum ad sua inferiora dr genus. ideo non est idem formaliter quod dicitur genus, & accidens, sed materialiter tm. & secundum diuersas formas respectiuas sibi attribuuntur illæ diuersę intentiones.

De generis triplici acceptione.

Cap. 1. vniuersalium. *Genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus collectio multorum se habentium quodammodo ad seinuicem, & ad* B *vnum principium, vt collectio eorum, qui sunt de eadem parentela, descendentium ab vno, vt Romani a Romulo. Secundo modo dicitur genus, quod est principium vniuscuiusque generationis, ut pater, vel patria, siue locus. Tertio modo dicitur genus, cui supponitur species, & hoc vltimo modo sumitur hic genus.*

Postquam determinatum est de uniuersali in communi tam diffinitiue, quā diuisiue, hic consequenter in speciali determinat de quolibet quinque prędicabilium. &, quia genus, species, & differentia prædicantur essentaliter, ideo prius de ipsis determinatur, quam de alijs, quæ prædicantur accidentaliter, & prius de genere, & specie, quæ prædicantur in quid quam de differentia, quę prædicatur in quale. Illud. n. quod prædicatur in quid importat essentiam rei C per modum substantiæ, & quod prædicatur in quale importat essentiam per modum accidentis, i. sub modo qualitatis & quia genus est in multis speciebus species uero in multis indiuiduis, ideo genus est verius vniuersale, quam species. quare Auctor prius determinat de genere, quam de specie, primo ponens eius acceptiones ad eliciendum membrum, de quo est sibi ad propositum.

Vbi primo est sciendū q tres sunt acceptiones generis. nā primo modo accipitur genus, vt est collectio multorum quodammodo se habentium ad seinuicem, & ad vnum principium, ut est collectio multorum eiusdem cognationis, *Vide alios vbi hac ad vnguē.* vel progeniei, ut tota progenies Romanorum, quæ descendit a Romulo, dicitur vnum genus, & hoc modo genus est idem quod progenies. secundo modo dicitur genus quod est principium alicuius generationis, ut primus pater, vel genitor pgeniei dicitur genus respectu filiorum, per hoc. s. quod ab eo transmittitur semen, vnde illę generant. Etiā locus est principium generationis per hoc quod in eo est uirtus generatiua, & conseruatiua locati. ratione cuius homines nati in eodem loco conueniunt in colore, uel in complexione, vel in aliquo alio propter vnitatem virtutis generatiuæ loci quæ coadiuuat uirtutem generatiuā patris, inde locus dicitur genus. Tertio modo dicitur genus id, cui supponitur species, & illo modo est genus logicum, & alij modi sunt modi dicti in ciuilibus, ad cuius similitudiuem genus logicum sumitur. D E

Genus logicū. Secundo sciendum, quod hic spāliter est determinādum de genere logico. & nō de alijs acceptionis generis. Et, quia genus logicum, sumptum est per similitudinem a genere dicto in ciuilib. ideo hic enumerantur illæ duæ primæ acceptiones, ad quarum similitudinem dicitur genus logicum vt per illas acceptiones habeatur cognitio de genere logico &, quia hic non enumerātur omnes acceptiones generis, sed solum illę, ad quarū simillitudinem dr genus logicū. ideo hic nulla fit mentio de genere fœminino masculino, actiuo, passiuo, & neutro, quia ad similitudinem eorum non sumitur genus logicum, licet forsan habeat aliquam similitudinem cum ipsis. F

Tertio sciendum, quod genus logicū habet aliqualiter conuenientiam, & differentiam cum genere primo modo dicto. conuenit. n. in hoc, quia sicut genus primo modo dictum dicit collectionē multorum ad seinuicem, ita genus logicum dicit collectionem multarum specierum, quæ sub eo continentur. sed sic differunt. quia talis collectio est totū integrale respectu collectorū in ipsa, sed genus logicū est totum uniuersale respectu specierum, & non totum integrale.

Quæ-

A Quarto sciendum, quod genus logicum, & genus secundo modo dictũ conueniunt etiam, & differunt. Conueniũt quidem, quia sicut genus secũdo modo dictum est principium suorum generatorum, sic etiam genus logicum est principium formale suarum specierum. & sicut secundo modo dictum transfundit virtutem generatiuam, & semẽ propagationis per sua generata, sic etiã genus logicum multiplicat suam essentiã per suas species. Sed differunt, quia genus secundo modo dictum non est totũ per essentiã in quolibet generatorum, ideo de ipsis non prędicatur nomine, & ratione. sed genus logicum est totũ per essẽtiam in qualibet specie eius ideo de B ipsis prædicatur vniuoce, unde patet, ꝙ secunda acceptio generis maiorem habet conuenientiam cum genere logico, quàm prima. ideo sibi iuxta ponitur tãquam magis pertinens ad propositum, quàm prima. & per hoc patent acceptiones generis, & ordo ipsarum.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur sic. Omne genus est vniuocum, igitur non est æquiuocum, igitur nõ sunt tres acceptiones generis. Secundo sic. Genus semper dicit aliquid vnũ, sed collectio multorum eiusdem progeniei non est aliquid vnum, ergo nõ debet dici genus. Tertio sic. Genus est vnum vniuersale, sed principium generationis, vt patet, vel locus est vnum singulare, igitur non debet dici genus. Quarto sic. Omne, qđ est genus est generãs, vel genitum, quia C genus dicitur a gigno gignis, uel de gignoris. sed patria, uel locus non est generans, uel genitus, ergo non est genus. Quinto sic. Genus, & species idem sunt, quia dicent eandem essentiam. sed idem non ponitur sub seipso, igitur genus nõ est cui supponitur species

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod genus logicum captum pro re subiecta intentioni semper est vniuocum, tamen intentio generis in communi bene dicitur æquiuoce de genere ciuili, & logico. Ad secundum dicitur, quòd collectio multorum eiusdem prolis nõ est aliquid unum in numero, tamen est aliquid vnum propter unitatem principij D materialis, quod est semen propagationis multiplicatũ in tota progenie, a quo existentes in illa progenie habent affinitatem inter se, & ad suum principiũ. Ad tertium dicitur, quod licet genus logicum semper sit uniuersale, non tamẽ genus dictum in ciuilibus sed est quandoque singulare, sicut patet generãs aliquam prolem. Ad quartũ dicitur, quod licet locus non sit generans principale, tamen coadiuuat uirtutem principalis agentis ratione uirtutis diffusæ in loco a corporibus cęlestibus. Ad quintũ dicitur, ꝙ licet genus, & species dicant eandem essentiam, non tñ sub eodẽ modo E essendi, sed sub diuersis quia genus dicit eam sub esse confuso, & cõmuni, species uero sub esse determinato per differentiam. ideo genus ratione communitatis bene ponitur supra speciem.

Quid sit genus.

Et definitur sic. Genus est quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid est, vt animal prædicatur de homine, & de equo, & leone qua differunt specie.

Postquam Auctor posuit tres acceptiones generis, hic consequenter determinat de tertia, s. de genere logico, de quo solum est hic ad propositũ, ipsum primo in ratione prædicabilis definiens sic. Genus est quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod F quid. In qua definitione subintelligitur uniuersale loco generis per hoc relatiuũ quod, dans intelligere suum antecedẽs, scilicet uniuersali. deinde ponitur prędicatur in quid, ad differentiam differentiæ, proprij, & accidentis, quæ prædicantur in quale. deinde ponitur de pluribus differentibus specie, ad differentiam speciei, quæ prædicatur solum de pluribus differentibus numero, per hoc etiam potest genus distingui ab individuo, sed potius distinguitur ab eo per primam partem definitionis, in qua subintelligitur vniuersale.

Primo sciendum, quod genus est nomen secundæ intentionis, & in sua significatione duo repræsentat. Primum est

natu-

A natura communis pluribus speciebus quæ dr res subiecta eius. Secundum est respectus naturæ cõmunis ad diuersas species, qui dicitur generalitas. & conceptus generalitatis illius est intentio generis. Primum est materiale in genere, & se habet ut substantia, cui nomẽ generis attribuitur. Secũdum uero est formale, & se habet ut qualitas, a qua nomen generis imponitur, ideo genus formaliter inquantum genus est, dicit talẽ respectum generalitatis. &, quia talis respectus non est actualiter in rebus sed solum intellectu, qui abstragit talẽ naturam a plurib. speciebus, & ipsam postea ad eas comparat, ideo talis intentio habet fundamentum in re, & complementum in intellectu. Ex dictis patet B ratio quare genus quandoque supponit pro illa natura communi, ut dicendo genus prædicatur in quid, quandoq; uero pro intentione generalitatis, ut dicendo genus est secunda intentio. in hac autẽ definitione definitur genus sub intentione communi pro ipsa re subiecta, cui conuenit prędicari in quid.

Prædicari qd sit, & quid ad ipsũ requiritur. Secundo sciendũ, quod prędicari dupliciter capitur. Vno modo generaliter ut cõprehendit prædicari vere, vel false, affirmatiue, vel negatiue. Alio modo specialiter pro prædicatione vera, & affirmatiua, & hic sumitur prædicari specialiter, & non generaliter, quia indiuiduum potest prædicari inquid negatiue, vel false de pluribus differentibus C specie, sed hoc non est prædicari simpliciter, sed solum secũdum quid. Et dicit hoc verbum prædicatur, aptitudinem & non actum, sicut in alijs definitionibus vniuersalium. Et ad hoc qd aliquid prædicetur requiruntur tres conditiones. Prima, ꝙ sit forma, ideo materia nõ potest prædicari de toto composito. Secunda, quod sit forma totius, ideo forma partis non est prædicabilis, ut hæc nõ est uera, homo est animal rationalis. Tertio est, quod illa forma designetur per modum totius. ideo forma designata in abstracto per modum partis non est prædicabilis, vt hæc nõ est vera, Soc. est humanitas, sed ista Socrates est homo, quia ibi tenet per modum totius. D

Tertio sciendum, quod illud prædicatur in quid, quod importat formam essentialem rei per modum per se stãtis, & non præsupponit aliquid ante se, qđ qualificet, & determinet. & quia genus importat essentiam speciei per modum per se stantis, & non sub modo adiacentis alteri, quia non præsupponit aliquid ante se, quod determinet sicut facit differentia, ideo genus prędicatur in quid. Aliquid tamen potest tripliciter dicere quid, si re essentiam rei. vno modo sm̃ rem, & modum simul, sicut genera, & species de genere substantiæ. alio modo secundum rem tantum, sicut differentia substãtialis, quæ dicit quid tm̃ sm̃ rẽ per modũ qualitatis. Tertio modo, sm̃ modũ tm̃, ut genera, & spẽs accidentiũ. E

Quarto sciendum, quod genus in sua potẽtia habet drĩas oppositas, per quas diuiditur, sed quælibet drĩa constituit vnam speciem sub genere, ideo genus sub se continet species oppositas, & distinctas, in quibus est essentialiter, ideo prædicatur de differentibus specie. & per hoc patet intellectus definitionis.

Sed cõtra prædicta primo arguitur. Omnis definitio debet notificare naturam definiti, sed in ista ponitur illud nomen infinitum, quod, quod nihil potest notificare, eo quod est infinitũ, & ignotum, igitur definitio mala est. Secundo sic. Omne prædicabile dicit formam totius, sed genus non dicit formam totius speciei, sed se habet per modũ partis materialis ad ipsam, & differentia per modum formę. igitur male dicitur, quod genus prædicatur de specie. Tertio sic. Omne quod prędicatur dicit totũ esse illius, de quo prædicatur, genus autem non dicit totum esse speciei, cum non dicat esse datum speciei per differentiam. igitur non prædicatur de specie. Quarto sic. Omnis forma qualificans aliquid dicit quale, & prædicatur in quale, sed genus dicit formam qualificantem aliquid cum omnis forma qualificet materiam suam, ergo genus prædicatur in quale, & non in quid. Quinto sic. Quæcunque conueniunt in aliquo *Arg.* F

A aliquo indiuisibili secundum essentiam sunt idem essentialiter, & in specie, sed quæcunque ponuntur sub genere conueniunt in vno indiuisibili per esentiã, quia genus est indiuisibile secũdum essentiam. igitur illa, quæ sunt sub genere conueniunt in specie: & sunt idem essentialiter. igitur genus non prædicatur de pluribus differentibus specie.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet hoc pronomen quod, de se sit infinitum, tamen in illa definitione capitur finite, & finitur per ea quæ sibi adduntur, & per suum antecedens. ideo potest notificare definitum. Ad secundum dicitur, quod si consyderetur genus, vt contractum est ad speciem per differentiam, bene habet modum par- B tis materialis, & species modum totius, sed si consyderetur in communi, ut sub se continet multas species, se habet per modum totius, & est totum vniuersale respectu speciei. ideo hoc modo potest de specie prędicari. Ad tertium dicitur, quod species habet duplex esse, scilicet, cõfusum, quod habet in genere, in quo conuenit cum alijs speciebus, & esse distinctum quod habet per differentiam, in quo differt ab alijs speciebus & licet genus non dicat totum esse distinctum speciei, tamen dicit totũ esse confusum eius. Ad quartum dicitur, quod licet forma qualificans aliud, designata per modum adiacentis alteri, & qualificantis alterum dicat quale, & prædicetur in quale tamen forma essentialis designata C per modum per se stantis non dicit quale, sed solum prædicatur in quid, quia non capiatur sub illo respectu, quo qualificat aliud, sed ab eo abstrahitur: modo sic est de genere vt prius patuit. Ad quintum dicitur, quod omnia contenta sub genere conueniunt potentialiter in uno indiuisibili secundum essentiam, non tamen actualiter. ideo non oportet quod inter se conueniant essentialiter, & specie. ideo genus non solum prædicatur de differentibus specie, sed etiam de conuenientibus.

D

Idem, ac differens quot modis dicantur.

Ad cognoscendum autem hoc membrum de differentibus specie, oportet scire, quod differens dicitur tot modis quot dicitur idem. Idem autem dicitur tripliciter, scilicet idem genere, idem specie, idem numero. Eadem genere sunt, quæcunque sub eodem genere continentur, vt homo, & asinus sub animali. Eadem specie sunt, quęcunque sub eadem specie continentur, vt Socrates, & Plato sub homine. Idem numero dicitur quadrupliciter, scilicet idem nomine, idem definitione, idem proprio, & idem accidente. Eadem nomine dicuntur E *quorum res est vna, nomina vero plura, ut Marcus Tull. Cic. Eadem definitione dicuntur, quorum vnum est definitio alterius, vt animal rationale mortale, & homo. Eadem proprio dicuntur, quorum vnum est proprium alterius, & conuertitur cum eo, vt risibile, & homo. Eadem accidente dicuntur quorum vnum est accidẽs alterius, vt Socrates, & albedo quæ est in ipso. Similiter differens dicitur tripliciter scilicet genere, specie, numero. Differẽtia genere sunt, quæcunque sub diuersis generibus continentur, ut homo, & arbor. quia homo continetur sub hoc genere, quod est animal, & arbor sub hoc genere, quod est planta. Differentia specie sunt, quæcunque sub diuersis speciebus continentur, ut Soc.* F *sub homine. & Brunellus sub asino. Differentia numero sunt, quæcunque diuersum numerum constituunt, ut Socrates, & Plato.*

Postquam Auctor posuit definitionẽ generis, hic consequenter declarat aliquas partes eius, & primo illam partem differentibus specie. Et, quia priuatio cognoscitur per suum habitum, & differẽs se habet per modum priuationis respectu eiusdẽ, ideo ad cognoscendũ modos differentis, Auctor notificat modos eiusdẽ, quia tot modis dicitur differẽs, quot modis dicitur idem. Nã quot modis dicitur vnum oppositorum, tot modis dicitur, & reliquum. Etiam eadem

forma

A forma est causa idẽtitatis inter illa, quæ conueniũt, & causa diuersitatis ab alijs. nam per eandem formam habet res idẽtitatem in se, & diuersitatem ab alijs. ideo primo videndum est de modis eiusdem.

Pro quo sciendum, primo, quod idẽ dicitur tripliciter, idem genere, idem specie, idem numero. patet per sufficientiam, quia omnis identitas, & vnitas sumitur a forma. vel igitur sumitur a forma incommunicabili, & sic est idem numero, vel communicabili, & hoc est dupliciter, vel sumitur a forma completa, & determinata, & sic est idem specie, vel incomplexa, & indeterminata, & confusa, & sic est idem genere. & inter istos modos, eadem numero habent maiorem vnitatem quam eadem genere, B vel specie, quia habent maiorem diuisionem. ideo ille est perfectior modus identitatis. hic autem non ponitur ideo secundum analogiam, quia illa non est identitas simpliciter, nec sumitur ab aliqua forma una. & hic solum enumerantur modi identitatis, qui sumuntur ab aliqua identitate formæ.

Differens & diuersũ distinguũtur. Secundo sciendum, quod eadem genere sunt, quæ sub eodem genere continentur. & per oppositum differentia genere, quę sub diuersis generibus continentur. & licet genera generalissima quandoque dicantur differentia genere, tamen magis proprie diuersa genera C dicuntur, quam differentia genere. Differunt enim diuersa & differentia. quia diuersa sunt, quæ in nullo communi vniuoco conueniunt, differẽtia, vero, quæ in aliquo communi conueniunt, & in aliquo speciali differunt, quod non conuenit generibus generalissimis. Sed eadem specie sunt, quæ continentur sub eisdem speciebus, & differentia specie, quæ sub diuersis speciebus continẽtur. Et eadem numero sunt, quæ non faciũt diuersum numerum inter se, ut Soc. & homo, & prouenit talis unitas a forma, quæ format, & actuat materiam, & realiter idem sunt unitas numeralis, & indiuiso, sed differunt ratione, quia dr̃ vnitas inquantum causatur a forma, quę vnit partes materiæ, & indiuisio, inquã D tum prouenit a materia, quę reddit formam incommunicabilem. Sed differentia numero sunt, quæ faciunt diuersum numerum inter se, vt Soc. & Pla. & prouenit illa diuersitas originaliter ex parte materiæ diuisæ ab agente in diuersas partes, sub quantitate, complectiue aũt prouenit a forma totius, quę uariatur sm̃ esse in diuersas partes materię prius diuisę, & per hoc habetur quõ species diuiditur diuisione materię, & quõ indiuidua eiusdẽ speciei formaliter differũt.

Quę eadem numero dicantur. Tertio sciẽdum, quod idem numero quadrupliciter dr̃. s. idem noĩe, idem definitione, idem proprio, idem accidẽte, qđ patet per sufficientiam. quia quęcũque sunt eadem numero, vel sunt eadẽ E essentialiter, vel accidentaliter. si primũ est dupliciter, vel sunt eadem sm̃ rem, & rationem simul, & sic sunt eadẽ nomine, uel sunt eadem sm̃ essentiam tm̃, & differunt ratione, & sic sunt eadem definitione, in quib. definitio sm̃ naturã præcedit definitum. si sunt eadem accidentaliter, hoc est dupliciter, vel sunt vnũm accidentaliter accidente proprio & sic sunt eadem proprio, vel communi, & sic sunt eadem accidente. & sicut habetur sufficientia modorum eiusdem ita potest dari sufficientia modorũ differentis, & etiam modorum unius, quia vnum & idem, realiter idem sunt. F

Quarto sciendum, quod eadem noĩe dicuntur, quorum res est una, nomina vero plura, & hoc modo synonima dicũtur eadem. Sed eadem definitione dicũtur, quorum vnũ est definitio alterius, vel etiam de definitione, sicut species est vna definitione cum indiuiduo, & omne superius essentiale cum suo inferiori est idem. Eadem proprio sunt, quorum vnum est proprium, & eadem accidente sunt quorum unum est accidens, & prouenit hæc unitas formaliter ex parte formæ accidentalis, quæ seipsa inhæret formaliter suo subiecto, effectiue vero ex parte sui subiecti, quod dat accidenti esse, & unitatem in genere causæ efficientis, materialis, & finalis.

Sed contra prędicta arguitur primo.

Cęlum

Arg. Vide x. Mat. c. 26. & ibi A ser. oēs Doct.

A Cęlum & terra sub eodem genere continentur. s. sub corpore, & tñ non sunt eadem genere, quia corruptibile, & incorruptibile differunt plusquam genere. ergo male hic definiuntur eadē gñe. Secūdo sic. Homo, & asinus differūt specie, & tñ nō cōtingerer sub diuersis speciebus, igitur male definiuntur differentia specie. Tertio sic. Socr & Plato differunt numero, & tñ nō faciūt diuersum numerū inter se, sed tñ faciunt unū numerū. s. binariū ergo male definiuntur differētia numero. Quarto sic. Plura nomina sūt differētia noīe, ergo nō posśūt esse eadem noīe, quorū res est vna, noīa vero plura. Quinto sic. Vbi sunt diuersę formę ibi sunt diuersa esse, subiectū, & accidens importāt diuersas formas, igit nō habent vnū esse, nec sunt eadē num.

B Solutio

Ad argumēta. Ad primum dr, quod corruptibile, & incorruptibile nunq sūt eadē in genere Physico, qđ est materia eo φ habent eiusdem rationis materiā, tm̄ bene possunt esse eadem genere Logico, de quo solum est hic ad propositū. Ad sm̄ dr φ licet homo & asinus nō sint sub diuersis specieb. tñ habent diuersas differentias specificas, quibus differunt specie, ideo possunt differentia specie, sed magis proprie dicuntur diuersę species. Ad tertiū dicitur, quod si capiatur numerus proprie, prout est multitudo

C ex vnitatib. aggregata, sic Socr. & Plato non faciunt diuersum numerum, sed, si capiatur improprie, pro unitate numerali, vel cōiter vt se extendit ad numerū, & vnitatē, sicut hic capitur, sic Socr. & Pla. faciunt diuersum numerum, i. diuersas vnitates numerales, siue materiales. Ad quartum dicitur, φ licet diuersa nomina sint differentiā ex parte vocis, siue nominis nominantis, possunt tñ esse eadē ex parte rei nominatę, & propter illam vnitatem dicūtur eadem nomine. Ad quintum dicitur, φ licet subiectum & accidens habeant diuersa esse essentiæ. tamen habent vnum solum esse existentiæ, per quod subiectum existat per se, accidens vero ex consequenti, ad existentiam subiecti, uel substantiæ.

D *Quid nam sit prædicari in quid, alsaq; generis definitio datur.*

Illud autem dicitur prædicari in quid, quod conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quid, vt cum queritur quid est homo? conuenienter respondetur, animal: ergo animal prædicatur de homine in quid. Aliter autem definitur genus sic. Genus est cui supponitur species.

Postquam Auctor notificauit illud membrum definitionis generis. s. differentibus specie, hic consequenter notificat aliud membrū, s. prædicari in quid dicens, φ illud dr prędicari in quid, qđ conuenienter respondetur ad quæstionem factā per quid cuius ratio est, quia E interrogatiuum quid, quærit de substātia, & quidditate rei, &, quia interrogationi debet esse proportionata respōsio, ideo ad illud interrogatiuum quid debet responderi illud, quod dicit essentiam, & quiditatem rei. ideo quod cōuenienter respondetur ad quæstionem factā per quid, dicitur prædicari in quid.

Primo sciendum, φ forma, actus, quiditas, rō, essentia, & natura, idem secundum rem, sed differunt rationibus. quia essentia rei quinq; modis consyderatur. Primo modo inquantum infert materiam, vel totum compositum, & sic dicitur forma secūdo modo, prout actuat potētiam materię, & sic est actus. tertio F modo, ut est principium essendi, & sic dicitur essentia. est. n. essentia id, quo res habet esse. quarto modo, consyderatur, inquantum est principium cognoscendi rem, & sic dicitur quiditas, quasi dicens quid est res, quia res formam eius ab intellectus congnoscitur. & etiam quādoque dicitur ratio, quia est id quo ratio, vel intellectus cognoscit ipsam rem. quinto modo consyderatur, inquātum est principium operandi. & sic dicitur natura. & dicitur Natura a nascor nasceris, quia ab ea, nascūtur motus, & operationes compositi, vel quia est principium nascentiæ rei, & per hoc patet quid sit quiditas rei, & quid prædicatur in quid, quia illud quod importat quiditatem rei per modum substantiæ.

Se-

A Secundo sciendum, & genus species, differentia, & definitio important eandem essentiam realiter, sed sub diuersis modis essendi quia genus importat eã sub confuso esse determinabili, per differentias oppositas formaliter, differentia vero importat eãdem essentiam per modum formantis & qualificantis potentiam generis, & hoc, quia determinat genus ad speciem. Species vero importat illam essentiam per modum formati, & determinati, implicite tamen. Sed definitio importat eam per modũ completi, & explicite. explicat enim ipsam a prima potentia vsque ad actum vltimũ per genus, & differentiã speciei. ideo definitio prędicatur in quid de

Genus species, differentia, definitio, eãdem vbi diuersis essẽdi modis. essẽtiam dicunt.

B specie, tamen non est unum prædicabile tantum, sed complectitur plura prædicabilia, s. genus, & differentiam alia vero, quia sunt incõplexa, dicuntur prædicabilia, & quia modis essendi sumuntur modi prędicandi, & non ab essentia sm̃ se, ideo genus & species, quę important essentiam sub modo substãtię, prędicantur in quid, non autem differentia quæ importat eã sub modo qualitatis.

Tertio sciendum, ꝙ genus dupliciter consyderatur. Vnomodo sub ratione prędicabilis, & sic de ipso data est definitio prius posita. Alio modo sub ratio-

C ne generis, in quantum habet respectũ ad plures species, & sic de ipso datur hęc definitio. Genus est cui supponitur species, cuius ratio est quia in ordine prędicabilium cõius debet poni supra minus cõe, cum possit de ipso prędicari vniuersaliter, & non econuerso, sed genus est cõius q̃ sit spẽs, quia ad hoc quod sit genus requiritur, quod possit esse in pluribus specieb. & qd sub eo sint plures species aptitudine, & quia in perpetuis, sicut sunt vniuersalia, non differunt esse, & posse sm̃ tps ideo, cũ genus sit in potẽtia ad plures species, etiã hẽt plures species sub se in actu, & licet genus sm̃ totã suã essentiã possit saluari in unica specie non tñ sm̃ totam eius potentiam, quia potestate continet omnes species, sub se ideo semper manet communius, & species conuenienter ponitur sub eo.

De hoc p Doct. 8. Phys. primo. & Cęli & mun. & 12. Met.

Quarto sciendum, ꝙ sub gñe aliquid D dupliciter ponitur. Vno modo lateraliter vt differentia, quę a latere contrahit partem potestatis gñis, & a latere concurrit ad constõnem speciei tanquã determinatur essentiam gñis ad speciem. Alio modo directe, ut id, quod importat essentiam gñis per modum determinatæ substantiæ, & sic species supponitur gñi ẽt immediate, & formaliter, q̃a per differẽtiam genus determinatur ad speciem, induidua vero ponuntur sub gñe mediante specie, & hoc materialiter, quia species diuiditur p indiuidua solum diuisione materiali, & nõ formali. ideo cõuenienter dicitur, quod genus est cui immediate directe, & formaliter E supponitur spẽs, & non differentia, vel indiuiduum propter causas iam dictas.

Sed contra prędicta primo arguitur. *Arg.* Si quęratur quid est oratio, conuenienter respõdetur bene quod est uox, & tñ uox nõ p̃dicatur de oratione in quid. cũ oratio nõ habeat quiditatẽ, eo quod est ens rationis. igitur male definitur prędicari in quid. Scd̃o, si quęratur, quid est chymera, bene respõdetur, quod est q̃d imaginabile, compositũ ex impossibilibus cõponi, & tamẽ hoc nõ prędicatur in quid de chymera, cũ ipsa non habeat quiditatem. Tertio sic. Vnius definibilis unica est definitio, cũ unius rei sit unũ esse, & definitio sit orõ explicãs esse rei. ergo male ponitur hęc secũda definitio generis. Quarto sic. Potentia ponitur sub actu, & non econuerso, sed genus est potẽtia respectũ speciei. igitur ponitur sub F specie, & sibi non supponitur species. Quinto sic. Prius nõ debet definiri per posterius, sed species est posterior genere. igitur genus male definitur p speciẽ.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ licet oratio non habeat quiditatem secũdum rem, & simpliciter tñ habet quiditatem secũdum modum eo modo, quo habet esse, cum quiditas non sit aliud q̃ rei entitas, ut notificatiua ipsius, ideo vox de oratione in quid prædicatur eo modo quo rñdetur ad interrogationem eius factam per quid. Ad sm̃ dr̃, ꝙ si de chymera, quæratur quid rei, non valet, *Solutio.*

definitio,

A definitio, sed si queratur quid nominis bene datur illa definitio, & potest prædicari in qu d de chymera, vel etiam secundum modum prędicatur in quid de ipsa ostendendo entitatem eius, prout est ens rationis. Ad tertiũ dicitur, quod licet vnius rei sit vnicum esse essentiæ, & vnica definitio quiditatiua, tamẽ pos sunt esse plures modi essendi, vel plura esse accidentalia, quæ explicantur per definitionem descriptiuam, ideo vnius rei secundum plures modos essẽdi possunt esse plures definitionis discriptiuę, & sic est de genere in istis definitionib. Ad quartum dicitur, quòd duplex est potentia, quædam est potentia subiectiua, quæ est potentia materię, vel subie-
B cti, per quam potest suscipere formam, alia est potentia formalis, quæ est aptitudo formæ aptæ determinari per diuersas formas, & licet potentia subiectiua ponatur sub actu, non tamen potentia formalis, sed ponitur supra actum, & hoc modo genus est potentia respectu speciei. Ad quintum dicitur, quod si species capiatur pro re subiecta intentioni, sic est posterior genere, sed si capiatur pro intentione concreta rei, adhuc dupliciter consyderatur. vno modo vt habet dependentiam ad suum genus quod terminat ipsam, & sic adhuc est posterior, alio modo vt ipsa terminat respectum, & dependentiam intentionis generis, & sic est prior genere, cum terminans præcedat terminatum, & solum
C hoc modo capitur in definitione generis postremo posita.

Diuisio generis in generalissimum ac subalternum, & quid vnumquodque ipsorum.

Porphirius, & Doct. in c. de genere.

Et diuiditur in genus generalissimum, & genus subalternarum. Genus generalissimum est, supra quod non est aliud genus superueniens, vel genus generalissimũ est quod. cum sit genus non potest esse species. Et diuiditur in decem generalissima, quæ sunt decem prædicamenta, scilicet substantia quantitas, qualitas, relatio, actio passio, quando situs, ubi, habitus. Hæc autem decem prædicamenta dicuntur generalissima, quia nullum genus habent supra se. licet enim ens dicatur de istis decẽ, tamen non dicitur de ipsis vniuoce, sed æquiuoce, siue multipliciter. ideo non est genus eorum. De his autem decem nihil modo dicemus, sed in prædicamentis determinabitur de ipsis. Genus subalternum est quod, cum sit genus, potest esse species, ut animal est genus hominis & equi, & est species corporis animati.

Postquam Auctor determinauit de genere definitiue ponendo duas definitiones eius, hic consequenter determinat de ipso diuisiue, dicens quod genus diuiditur in genus generalissimum, & genus subálternũ, cuius ratio est. Quia omne genus ordinatur in ordine præ- E dicamentali, vel ergo est principium sui ordinis sic, quod non ponitur sub alio, & sic est genus generalissimũ, vel subordinatur alteri, & sic est, genus subalternum, & istorum membrorum, generalissimum dicitur perfectius genus quã subalternum. ratio est, quia ratio generis a generalitate sumitur. & communitate sui ambitus, sed genus generalissimum habet maiorem generalitatem, & communitatem, quam subalternũ, quia plura sub se continet, ideo perfectius dicitur genus, quare sequitur quod diuisio prædicta est diuisio analogi in sua analogata.

Primo sciendum quod genus generalissimum est quod cum sit genus non potest esse species. cuius ratio est, quia genus generalissimum habet, quod sit genus & quòd sit generalissimum primũ F habet per respectum ad suas species, quarum dicitur genus, & secũdum habet per negationẽ prioris generis, quod sit generalius ipso, & vtrumque explicatur in definitione prædicta, primum cum dicitur, quid cum sit genus, secundum per hoc quod dicitur, non potest esse species, quia si nõ possit esse species, non habet aliquod genus communius ipso, ideo aliter sic potest definiri. Genus generalissimum est, supra quod nõ est aliquod suprauenies genus.

Secundo sciendum quod generalissimum dupliciter exponitur, s. affirmatiue, & negatiue, negatiue sic. Generalissi

G mum

A mum est generale, & nihil est eo generalius affirmatiua sic. Generalissimum est quod est generale, & omni alio est generalius, quod potest dupliciter intelligi, vel quod omni alio generalius sit simpliciter. vel omni alio de suo ordine, vnde si exponatur generalissimum affirmatiue, & intelligatur quod sit omni alio generalius simpliciter, sic substantia non esset generalissimum, ipsa enim non est omni alio generalior, s. quantitate, & tunc quantitas non esset genus generalissimum, & sic oporteret tantum vnum esse genus generalissimum.

Sed si exponatur generalissimum negatiue, vel affirmatiue cum ista restrictione. quod sit omni alio de suo ordine B generalius, substantia bene est genus generalissimum, & similiter alia prædicamenta, & hoc modo capitur hic generalissimum.

Tertio sciendum, quòd genus generalissimum diuiditur per decem prædicamenta, quæ sunt substantia quãtitas, aliquid, qualitas, actio, passio, situs, habitus, vbi quando, & dicuntur ista generalissima, quia non habet aliquod genus supra se, quia licet genus generalissimum diuiditur per ista decem, tamen nõ est genus ipsorum, sed solum est intentio communis, quæ de ipsis prędicatur accidẽtaliter, & licet ens dicatur de omnibus illis. tamen non est genus ipsorum, quia non prædicatur de ipsis vniuoce, nam quod prędicatur uniuoce, prædicatur secundum vnum nomen, & C vnam rationem æqualiter participatã a multis, sed ratio entis, quæ est habere essentiam, vel habere actum essendi, nõ æqualiter participatur a decem prædicamentis, quia actus essendi primo conuenit substantiæ, & per substantiam solum conuenit alijs. s. accidentib. & non conuenit ipsis per se, Similiter habere essentiam verius conuenit substantiæ q̃ alijs. Idem omne genus diuiditur per differẽtias formales. quæ sunt extra rationem generis, sed ens non diuiditur in decem prædicamenta per differẽtia formales, quæ sint extra rationem vel naturam entis, quia tunc essent nõ entia modo non ens nullam constituit specięe sub D ente, ideo ens non habet differentia formales, nec est genus ad decem prędicamenta, sed est commune analogum.

Ens nõ est genus ad decem prędi. sed analogum.

Quarto sciẽdũ ꝙ genus subalternũ dr̃ qd cũ sit genus bene põt esse species, cuius ratio est, q̃a subalternũ mediat positione, vel rõne ordinis inter generalissimum, & specialissimum rõne cuius habet duplicem respectũ, primo habet respectũ gñalissimi, qd est sibi superius, ab illo dr̃ spẽs, secũdo habet respectum suorũ inferiorum, a quo dr̃ genus, & sic bñ dr̃ ꝙ, cũ sit genus põt esse spẽs, & dicitur subalternũ, quasi alternatim sub supra positũ. s. positione formali, & non dr̃ subalternum, quia est sub altero natum, quia tunc species specialissima diceref subalterna, & p hoc patet de diuisione gñris, & de definitionib. mẽbrorũ eius, & de diuisione generis gñalissimi. E

Quid sit genus subalternum.

Sed cõtra pdicta primo arguitur. Omnis diuisio gñris fit p differentias in species eius, sed ista diuisio gñris non fit in species eius, cũ gñalissimũ nõ possit esse species, igif illa diuisio nõ est sufficiens. Secũdo sic. Quod põt habere esse determinatũ p differẽtiã põt esse species, sed genus gñalissimũ est hmõi, q̃a substãtia hẽt esse determinatũ per rõnale ad hominẽ, ergo gñalissimũ põt esse species. Tertio sic. Quod dr̃ per superabundantiã vni soli cõuenit, sed gñalissimũ p superabũdantiã dr̃, igitur uni soli cõuenit igitur nõ sũt de esse pdicamẽta. Quarto sic. Omne, qd pdicatur in quid est cõius alio est genus, sed ens pdicatur in q̃d de quolibet pdicamentorum, & est cõius F quolibet, q̃a si quęratur q̃d est substãtia cõueniẽter rñdetur qd est ens, ergo ens est genus ad decẽ prędicamẽta. Quinto sic. Opposita nunquã simul possũt esse in eodẽ genus, & species opponũtur sm̃ intẽtionem eorum, ergo genus subalternum non est genus simul, & species.

Argu.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod dupliciter dicitur diuisio generis, vno modo ratione modi diuisionis, quia fit secũdum formam diuisionis generis per differẽtias oppositas. Alio mõ dr̃ diuisio generis ratione diuisi, eo quod ibi di-

Solutio

A diuiditur genus vel intentio generis. Et licet diuisio generis primo modo dicta semper fiat diuersas species, non tamen diuisio generis secundo modo dicta, & illa non est propria diuisio generis, sed cōis analogi, & hoc modo est diuisio, quia hic nō diuiditur genus pro aliqua speciali re subiecta intentionis, sed pro intentione cōmuni generis cōcreta rei, quę non habet differentias formales.

Ad secundum dicitur, quod sic generalissimum consyderetur quantum ad essentia eius bene potest habere determinatum esse per differentiā, sed si consyderetur sm̄ suum modum essēdi, quo dicitur communissimum sui ordinis, sic non potest habere esse determinatum B per differentiam, & quia genus generalissimum vtrumque importat. s. essentiam, & talem modum essendi, ideo ut generalissimum est, non potest esse tale determinatum. Ad tertium dicitur ꝙ licet illud quod super abundantiam dicitur, vni soli conueniat in uno ordine, tamen potest conuenire diuersis in diuersis ordinibus & sic est de decem prędicamentis, quorum quodlibet in suo ordine dicitur generalissimum.

Ad quartum dicitur quod ens dupliciter capitur uno modum participaliter vt tm̄ valet sicut existens, vel habens actum essendi, & sic nō prędicatur in q̄d de aliquo prędicamento, sed ipsis accidentaliter vel contingenter conuenit. C alio modo nominaliter, & tm̄ valet sicut habens essentiam, & sic bene prędicatur in quid de prædicamentis, sed nō est communius, aliquo illorum communitate naturæ, uel rei, quæ diuiditur ꝑ illa decem, sed solum communius cōitate uocis, ideo dr̄ vniuoce de ipsis. Ad quintum dr̄, quod si genus, & species comparentur tm̄ idem, sic opponuntur secundum suas intētiones, sed respectu diuersorum non opponuntur. & hoc modo conueniunt subalterno.

En duobus modis capitur.

Quidnam Species sit.

Species est quod prædicatur de pluribus differentib. numero in eo quod quid est. In hac autem definitione hoc verbum prædicatur, dicit aptitudinem, & nō actum. Similiter in alijs, vt homo prædicatur de Socr. & Platone, & de alijs particularib. hominib. quæ sunt plura differentia numero vt prius patuit: Et prædicatur de his in quid, quia cum quæritur quid est Socr. cōuenienter respondetur homo. B

Postquam determinatum est de gn̄e quod est principium spē, hic consequenter Auctor determinat de spē, quæ capit rationem, & naturam vniuersalem ab vno genere, ipsam primo sic definiēs Spēs est quod prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid. in qua definitione per illam particulam quod prædicatur de pluribus, hr̄, quod specie est unum prædicabile, per quod intelligitur genus definiti. deinde ponitur differentibus numero, ad differentiam gn̄is, quod prædicatur de differētibus specie, & ponitur, in quid, ad differentiam dr̄æ, proprij, & accidentis, quæ prædicantur in quale. & conuenit hæc definitio speciei specialissimæ tm̄, & nō subalternæ. Ratio est, quia hic definitur species in ratione prædicabilis. in cuius signum ponitur hoc relatiuum quod referens prædicabile, vel vniuersale. sed species specialissima in solum est prædicabile ab alijs distinctum, & non subalterna, sed illa continetur sub prędicabilis generis. E

Primo sciendum, quòd species dupliciter accipitur. Vno modo proprie, vt est uniuscuiusque forma .i. pulchritudo vel formitas corporis, quæ cōsistit in debita quantitate, & debita mensuratione membrorum corporis cū viuacitate coloris, & hoc modo dicitur, species in ciuilibus. Secundo modo capitur species transumptiue pro forma cōicabili, quæ ponitur sub assignato genere, & illo modo dr̄ species Logico vnde nomen spēi primo repertum est in ciuilib. & per similitudinem translatū est ad spēm Logicam, quia sicut spēs, quę est pulchritudo actuat ipsum corpus remouendo eius turpitudinē, sic spēs Logica actuat. & determinat ipsum genus, & remouet eius turpitudinem, s. potentialitatem, & indeterminationem ab hoc. n. q̄d est specificare, dicitur spēs. & de specie se- F

Species dupliciter sumitur.

A cundo modo dicta est hic ad propositũ.

Secundo sciendum, ꝙ natura speciei vt puta natura hominis tripliciter cõsyderatur. Vno modo sm̃ se, & absolute, & sic non dr̃ vniuersalis, nec particularis, quia non capitur sub aliqua secũda intentione. Alio modo capitur sub respectu ad sua indiuidua, & ab illo dr̃ vniuersalis. Tertio modo per respectũ ad suum genus, & ab illo accipitur intẽtio speciei, & secundum illum respectum habet specificare genus. hic autem non definitur species pro illa natura cõi absolute, sed pro illa natura, vt substat intentioni prædicabilis, & speciei simul. &, quia non definitur hic in ratione prædicabilis tm̃ quia tunc per istam defini- B tionem non differret ab alijs prędicabilibus, sed definitur in ratione prædicabilis determinati, & contracti ad specialem modum prædicandi, & per intentionem speciei. vnde species in suo nomine includit prędictam naturam communem materialiter, & formaliter includit intentionem speciei cum intentione vniuersalis. ideo definitur pro illa re subiecta, inquantum substat intentioni vniuersalis, & speciei.

Prędicari dicit aptitudinẽ nõ actũ

Tertio sciendũ, ꝙ dum in aliqua definitione ponitur verbum, ꝙ habet significare actũ debet capi. ut dicit aptitudinẽ. cuius ratio est, quia definitio semper est de aliquo vniuersali, & nõ de singularibus eo quod singularium non est demõstratio, & per consequens neque defini- C tio, quia definitio est medium demonstrationis, sed aptitudo se tenet ex parte vniuersalium, actus autem ex parte singularium, cum actus, & operationes sint singularium & suppositorum, ideo dum verbum significans actum ponitur in definitione debet capi ut dicit aptitudinem tantum. ideo in præsenti definitioni hoc verbum prædicatur, dicit aptitudinem ad prędicandum, & non actum.

Quarto sciẽdũ, ꝙ genus, & species diuersimode multiplicantur, & diuiduntur genus. n. diuiditur diuisione formalis. s. per differentias formales, formaliter contrahentes essentiã gñis ad diuersas species, ratione cuius genus prædicatur de differentib. speciẽ. sed spẽs diuiditur solum diuisione materiali, per hoc D & ipsa accipitur in materia diuisa per diuersas partes, in qua ipsa multiplicatur secundum esse. &, quia talis diuisio materialis causat diuersa indiuidua differentia numero. ideo spẽs prædicatur de differentib. numero. &, quia ipsa dicit totam essentiam completam illorum indiuiduorũ per modũ substantiæ, ideo prædicatur de ipsis in quid. & per hoc patet intellectus definitionis speciei.

Arg.

Cõtra prædicta primo arguitur. Nullum ens cõpletum habet esse in plurib. cum ens in alio sit imperfectum, & non per se existens, sed spẽs est ens cõpletũ. & perfectũ sicut genus est impfectum, E ergo species nõ habet esse in plurib. nec pdicari de multis. Scđo sic. Omne prædicabile dicit totum esse sui subijcibilis, species non dicit totũ esse indiuiduorũ, quia indiuiduũ vltra speciem addit materiã signatã accidentibus q̃ species non includit. ergo species nõ prædicatur de indiuiduis differentib. numero. Tertio sic. Indiuiduũ non habet quiditatẽ, nec definitionem, ergo species nõ dicit q̃ditatem indiuiduorum, & per cõsequens non prædicatur in quid de differentib. numero. Quarto sic. Genus prædicatur in quid de differentib. numero, vt animal de Soc. & Brunello. ergo ista definitio conuenit generi, nec valet dicere, ꝙ genus prædicatur de differentib. numero solũ mediate, quia prędicatur imme- F diate de differẽtib. quia diuersæ species in genere substantiæ differunt numero. igitur genus immediate prædicatur de differentib. numero. Quinto sic. Materia prædicatur in quid de hac materia & illa quæ differunt numero, & tñ non est species, cum non sit forma totius. ergo ista definitio cõuenit alijs a definitio

De hoc p Philosophum & Doc. 1. Post. t. 10. & 7. Topi. & in 2. de aĩa p Doct.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet species sit ens completum perfectione essentialia, & formali, non tñ est perfectum perfectione suppositi. ideo nõ est per se subsistens, sed bene põt esse in multis, sicut superius in suo inferiori, licet non sit in alio, vt accidens in subiecto, quod est simpliciter imperfectũ.

Ad

A Ad secundum dicitur, quod licet species non dicat totum esse materiale, & proprium indiuidui, quia indiuiduum vltra speciem addit materiam, vel secũdum aliquos significationem materiæ, tamen ipsa dicit totum esse specificum suorum indiuiduorum quod sufficit ad prædicandum de ipsis. Ad tertium dicitur, quod indiuiduum dupliciter consyderatur. Vno modo vt est res particularis, terminans fluxum naturæ communis, & isto modo bene habet essentiam, & quiditatem. Alio modo consyderatur sub ratione discreti, ut includit accidentia indiuiduantia, & hoc modo non habet essentiam, nisi per suas partes, quia includit essentias de diuersis prædica-
B mentis. nec isto modo species prædicatur in quid de indiuiduis, sed primo modo. Ad quartum dicitur, quod licet genus mediate prædicetur in quid de differentibus numero, non tamen immediate sicut intelligitur de specie, & licet diuersæ species substantiæ per se, & primo differant numero, scilicet, numerositate essentiæ, & non tamen numerositate suppositi, de qua solum hic intelligitur. Ad quintum dicitur, quod licet materia prędicetur in quid de differentibus numero secundum modum, non tamen secundum rem, quia ipsa non est forma dicens esse huius materiæ uel illius, nisi secundum modum tantum, & illo modo potest dici species Logica secundum modum eo modo, quo prædicatur in quid de differentibus numero.

Prædicatur species de differentib. numero natura complete, & sic excludũtur oẽs obiectiones.

C

Speciei alia descriptio ponitur subalterna que ac specialissima quidnam sint declaratur.

Definitur etiam sic species est, quæ ponitur sub assignato genere, & de qua genus in eo quod quid sit prædicatur, & diuiditur in speciem specialissimam & speciem subalternam. Species specialissima est, quæ cum sit species, non potest esse genus, ut homo equus, & consimilia vel sic species specialissima est, sub qua non est alia inferior species. Species subalterna est quæ cum sit species, potest esse genus vt animal. vnde quæcunque sunt inter genus generalissimum, & speciem specialissimã possunt esse genera & species, ad aliud quidem, & ad aliud sumpta sunt enim genera, respectu inferiorum. species vero respectu superiorum, sicut patebit in arbore Porphyriana. D

Postquam Auctor posuit diuisionem speciei in ratione prædicabilis, & per respectum ad sua inferiora, secundum quem dicitur vniuersalis, hic consequẽter definit ipsam sub ratione speciei, & per respectum ad sua superiora, secundum quem dicitur specie, dicens, quod ipsa aliter sic definitur. Species est, quæ ponitur sub assignato genere, & de qua genus in eo quod quid prædicatur, & E debet intelligi quod ponitur directe, & sub genere & non lateraliter, sicut differentia, & etiam ponitur immediate, & non mediante alio, sicut indiuiduum, & conuenit ista definitio tam speciei specialissimæ, quam subalternæ. quælibet enim illarum ponitur sub assignato genere. ideo ipsa est communior præcedente.

Primo sciendum quod species sub genere ponitur positione formali, & ordine vel positione participationis, cuius ratio est, quia species ponitur sub genere, eo quod est minus, & magis determinata, quam genus, sed quod sit magis determinata, habet a differentia formali quæ contrahit formaliter, & determinat genus ad speciem, ideo species ponitur sub genere positione formali, & F etiam ordine participationis: quia participare est rationem participati in se capere seu suscipere, species autem in se suscipit generis rationem quasi eius definitionem. Vnde patet quod species aliter ponitur sub genere quam indiuiduũ quia indiuiduum ponitur mediante specie sub genere; & sub specie ponitur positione materiali tantum, indiuiduum enim contrahit formam generis vel speciei per materiam solum quæ est principium indiuiduationis: & reddit formam incommunicabilem, per quam efficitur minus communis, & per talem determinationem indiuiduum po-

A nitur sub genere, vel specie, ratione cuius indiuiduum vagum generis, uel aliquod animal, respectum animalis, non ponitur sub aliqua parte determinata potestatis generis sed indifferenter contrahit genus ad indiuiduum cuiuslibet speciei.

Indiuiduũ vagũ, generis ad omnes spẽs eius attinet.

Scđo sciendũ, ꝙ spẽs actu, & intellectu includit essentiã generis, & ideo ipsa non potest poni indifferenter sub diuersis generib. sed solũ sub illo determinatio genere, cuius habet essentiam, & ideo poni dicitur sub assignato genere idest sub suo genere determinato, cuius habet essentiam, & de ea genus prędicatur in quid, eo quod dicit totam eius B essentiam per modum substantię, licet sub esse confuso, vt prius dictũ: & p hoc patet intellectus huius definitionis.

Tertio sciendũ, ꝙ spẽs diuiditur per spẽm specialissimam, & subalternã cuius ratio est, quia oĩs species est determinata per differentiam per quam constituitur, vel ergo est totaliter determinata per differentiam, & sic est specialissima, vel adhuc est determinabilis, & diuisibilis per differentias oppositas, & sic est subalterna. Ratio est, quia ratio speciei, sumitur ab hoc quod est specificare potestatem, & confusionem gñis per similitudinem ad speciem in quibus quę specificat ipsum corpus, sed in specie specialissima genus verius determinatur, & specificatur, q̃ in subalterna cũ in subalterna genus adhuc sit determinabile per differentiam, & in specie spe C cialissima est totaliter determinatum.

Quarto sciendũ, ꝙ spẽs specialissima est, quæ, cum sit species, non potest esse genus, vnde ipsa respectu sui generis dr̃ species, sed inquantum est totaliter determinata per differentiam, & non amplius diuisibilis est per differentias, dr̃ specialissima, quia nõ est diuisibilis formaliter, ideo non potest esse genus, ideo dr̃, ꝙ est sub qua nõ est alia inferior species. Sed species subalterna est, quę cum sit spẽs, põt esse genus: ipsa.n. est species respectu suorũ superiorum, & genus respectu suorũ inferiorum; quia potest diuidi per differentias formales, quarum quęlibet constituit speciem sub se. ideo D potest esse genus respectu illarũ specierum, & hoc modo omnia intermedia inter genus generalissimum, & speciẽ specialissimam dicuntur genera respectu inferiorum: & species respectu superiorum, & per hoc patet diuisio speciei, & definitiones membrorum eius.

Sed contra prędicta arguitur primo Magis cõe non ponitur sub minus cõi, sed species cõior est quam genus, quia plures sunt species, quam gña, ergo spẽs de pluribus dr̃ quam genus, & per consequens non ponitur sub genere. Secũdo sic. Idem non est definiẽs, & definitum respectu eiusdem, cum idem non sit notius, & minus notum respectu eiusdem E sed genus prius definitum est per speciẽ, ergo species hic male definitur per genus. Tertio sic. Indiuiduum vagũ generis immediate ponitur sub assignato gñe, ut aliquod animal immediate ponitur sub animali, & tamen non est species. ergo ista definitio non conuenit soli definito. Quarto sic. Homo est species specialissima, & tamen est genus viri, & mulieris, cum vir, & mulier specie & formaliter differant. ergo specialissima bene potest esse genus. Quinto sic. Nullum genus habet aliquam differentiam in actu, sed in potentia solum sed omnis species subalterna habet unã differẽtiã in actu, igitur non potest esse genus.

Arg.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ si species capiatur pro intentione speciei, sic est cõior, quam genus. sed si capiatur pro re subiecta intentioni, pro quo hic F definitur, non est cõior gñe, sed magis determinata. ideo ponitur sub gñe. Ad 2m dr̃, ꝙ in absolutis, ideo non potest esse definiens, & definitum, sed bene in relatiuis, seu respectiuis, vnum definitur per alterum, & econuerso, modo genus, & spẽs relatiue dñr. vnde in relatiuis, idem põt esse magis & minus notũ respectum eiusdem sm̃ diuersas rationes. Relatiua enim consyderantur tripliciter, vno modo secundum subiecta vel fundamenta relationum, & sic vnũ est notius altero, & non econuerso. Secundo modo, inquantum in vtroque est vna

Solutio.

Relatiua iuxta diuersum modum ad reliquũ per reliquũ desiniri.

A vna species relationis, & sic sunt simul natura, & sic ambos vt nota æqualiter. Tertio modo, inquantum vnum terminat dependentiam alterius. & sic vnum est magis notum, & minus notum altero, in quantum enim est terminãs est magis notum inquãtum vero ad aliud terminatur est minus notum, et hoc modo relatiua per seinuicem differẽter definiuntur. Ad tertium dicitur, quod licet indiuiduum vagum generis immediate ponatur sub genere, positione materiali, non tamen positione formali, de qua est hic ad propositum. Ad quartum dicitur, quod vir & mulier non differũt specie substantiali quare homo non est
B genus eorum, sed specie accidentali solum per naturalem potentiam, & naturalem impotentiam, quæ sunt qualitatis. Ad quintnm dicitur, quod si genus cõparetur ad suas differentias, per quas diuiditur, & in quantum est genus, nullam habet in actu se, sed si comparetur ad differentias suis superioris, habet vnam in actu, sed hoc sibi non conuenit inquantum est genus, sed in quãtum est species sui superioris.

Prædicamentalis coordinatio.

Vt autem hoc sit magis planum sumatur exemplum in vno prædicamento, vt substantia est genus primum hac autem est corpus, sub corpore corpus animatum, sub quo animal, sub animali animal rationale, sub quo homo, sub homine sunt indiuidua, vt Socrates, Plato, & Cicero.

C Postquam Auctor præmisit definitiones speciei specialissimæ, & etiam subalternæ, & prius posuerat definitionis generalissimi, & subalterni, hic consequenter declarat omnia prædicta per exempla ponendo coordinationem prædicamentalem unius prædicamenti. s. prædicamenti substantiæ quod est cæteris nobis notius dicens, quòd in tali coordinatione est unũ genus, quod est substantia, quod diuiditur per has differentias corporeum, & incorporeum, sub quo, per corporeum, constituitur corpus, qđ diuiditur per animatum, & inanimatũ, sub quo est corpus animatum. s. sub quo est animal, sub animali animal rationale, sub quo est homo, sub homine solum sunt indiuidua. D

Coordinatio prædicamẽtalis ad naturalem similatur arborẽ.

Primo sciendum, quod hęc coordinatio, ad similitudinem arboris natura lis, vocatur, quædam arbor, quia sicut in arbore naturali sunt truncus, rami, & radices, ita per similitudinem in ista coordinatione vnde recta linea, in qua sũt generalissima, & specialissima se habet sicut truncus in arbore directe protensus. Differentię vero laterales sunt sicut rami lateraliter in arbore protensi, & quantum ad essentiæ genus generalissimum se habet per modum radicis, quia sicut in arbore tota arbor egreditur, & etiam tota virtus eius a radice, sic etiam in generalissimo primo continetur totum esse essentię suorum inferiorum, E vnde tale esse primo conuenit vniuersalibus & per uniuersalia singularibus, & quantum ad esse existentię radix ponitur in indiuiduis, quia illud esse primo conuenit indiuiduis, & per ipsa vniuersalib. quę nõ existunt nisi in indiuiduis.

Secundo sciendum, quod in ista coordinatione est tantum vnum genus generalissimũ, scilicet substantia, sed sunt plura specialissima. Cuius ratio est, quia procedendo a generalissimo ad specialissima fit, processus per diuisionem vnius in multa: ideo sub generalissimo plura specialissima continentur. & procedendo a specialissimis ad generalissimum procedit a multitudine per collectionem in vnitatem, & licet in hoc prędicamẽto sint plura specialissima, tamẽ F gratia exempli hic solum ponitur vnũ, scilicet homo unde intermedia inter hominem, & substantiam dicuntur subalterna, & dicuntur intermedia non per abnegationem: quia de ipsis non possũt negari sua superiora, sed per participationem: quia participant rationes accidentales extremorum: quia generalissimum est supra tantum, & specialissimũ solum ponitur sub positione formali, & subalterna ponuntur sub & supra.

Tertio sciendum, quod in linea recta prędicamentali hęc tria ponuntur. s. genus quod dicit quid, species, quę dicit aliquid, indiuiduum, quod dicit hoc aliquid.

A aliquid. & licet indiuidua quandoque literaliter ponātur sub specie, tamen nō est ad denotandum, quod non sint in recta linea prędicamentali, sed ad denotādum, quod species diuiditur per plura indiuidua, ipsa tamen non ponuntur in recta linea prædicamētali positione formali, sed materiali solum, quia per materiam sub specie ponuntur, ideo quantum ad positionem formalem, generalissimum, & specialissimum extrema dicuntur. ideo procedēdo a generalissimo sit in status in specialissimis secundum positionem formalem, & hoc est quod dicit Porphyrius, a generalissimo ad specialissima descendentem iubet Plato quiescere.

B Quarto sciendum, quod in hac arbore differentiæ sinistri lateris designātur positiuæ, aliæ vero priuatiuæ. Ratio est quia differentiæ sinistri lateris sunt nobis notiores, ideo sunt sibi nomina positiua imposita, aliæ vero sunt minus notæ. ideo propter penuriam vocum significantur per nomina priuatiua dicentia priuationem differentiarum sinistri lateris, licet illæ differentiæ significentur priuatiue. tamen dicunt veras differentias positiuas quę cōstituunt species sub genere substantiæ. Ex quibus omnibus patet intellectus huius coordinationis.

Cur differētia sinistri lateris positiue dextri sint priuatiua.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur. Substantia non prædicatur uno noīe, & vna ratione de substantijs corporeis, & incorporeis, ergo non prędicatur vniuoce. Antecedens patet, quia substantia non dicit aliquid vnum reale, quod sit commune ad illas differentias, ergo nō habet vnam definitione, cum vnitas definitionis præsupponat vnitatem definiti. Secundo sic. nulla materia totius cōpositi est genus, sed corpus est materia in corpore animato cuius anima est forma, igitur corpus hic male ponitur vt genus. Tertio sic. Nullum complexum per se, & directe ponitur in prędicamento, corpus animatum est quid complexum. ergo male hic ponitur vt genus in directa linea. Quarto sic. Omne corpus est sensibile cum omne corpus possit videri, ergo nullum corpus est insensibile,

C

igitur male diuiditur corpus animatū per sensibile, & insensibile. Quinto sic. Animal rationale conuertitur cum homine cum sit propria definitio hominis ergo non est genus hominis. & per consequens male supra ipsum ordinatur ut genus. D

Solutio Argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet substantia in communi non dicat aliquid vnum in numero vel specie, tamen dicit aliquod unum unitate generis, quæ est conuenientia plurium specierū inęqualiter uno gradu perfectionis communis, vnde substantiæ corporeæ, & incorporeæ æqualiter in uno gradu conueniunt, quod sunt per se subsistentes, & non in subiecto. Ad secundū dicitur, quod corpus dupliciter capitur E vno modo vt est pars corporis animati materialis, & sic non ponitur ut genus, alio modo, ut dicit formam totius, quæ resultat ex unione formæ cum materia, per quam substantia est apta nata suscipere tres dimensiones, & hoc modo non est pars corporis animati, sed forma totius, & sic ponitur esse genus. Ad tertiū dicitur, quod corpus animatum, secundum vocem & significatum propinquū sibi, quod est conceptus corporis & animæ, est quoddam incomplexum. sed tamen eius significatum remotum, scilicet vinum, quod hæc circumloquuntur est incomplexum, & hoc modo ponitur genus. Ad quartum dicitur, quod si capiatur sensibile prout est aptum natum sentiri, omne corpus est sensibile, sed si F capitur actiue; ut tantum valet sicut aptum natum sentire, sic solum animal est sensibile. Ad quintum dicitur, quòd secundum rei veritatem animal rationale non est genus homini, sed conuertitur cum homine. & hic solum ponitur supra hominem ad declarandum opinionem Porphyrij, qui in sequendo opinionem Stoicorum, qui ponebant animal rationale diuidi per homines, & Deos, posuit animal rationale superius ad hominem hoc tamen est erroneum, quod animal rationale sic diuidatur. ideo non est tenendum.

Quid

A *Quid indiuiduum sit.*

Indiuiduum autem est quod de vno solo prędicatur vt Socrates.

Postquam Auctor determinauit de specie, hic consequenter determinat de indiuiduo, eo quod in definitione speciei dicitur quod ipsa prædicatur de differentibus numero, quam sunt indiuidua, & in coordinatione prædicamentali prius posita dicitur, quod sub specie specialissima ponuntur indiuidua. Ideo hic definitur indiuiduum vnde indiuiduum est, quod prædicatur de vno solo vbi ponitur quod prędicatur, loco generis, & capiatur hic prędicatur communiter, vt se extendit ad prædicabile proB prie sumptum, & communiter, deinde ponitur de vno solo, ad differẽtiam prędicabilis proprie sumpti.

Primo sciendum, quod res particularis, ut Soc. dupliciter consyderatur, uno modo sm̃ se, & absolute, & sic significatur nomine primæ intentionis, vt nomine Socratis, vel Platonis, alio modo inquantum est incommunicabilis, & habet negationem communitatis respectu plurimum indiuiduorum, & sic significatur hoc nomine secundæ intentionis, quod est indiuiduum, vnde indiuiduum in sua significatione duo repre C sentat. Primum est illa res particularis, quam materialiter importat. Secũdum est intentio incõicabilis, quam formaliter importat, & à qua imponitur, quãdoque tamen sumitur indiuiduum pro illo nomine secundæ intentionis indiuiduũ quandoque vero pro suo significato, qđ est res particularis sub esse communicabili, & pro tali significato hic definitur, & non pro ipsa uoce.

Duplex indiuiduũ, vagũ, & si

Secundo sciendum, ꝙ duplex est indiuiduum. s. indiuiduũ uagum, ꝙ importat naturam contractam, ad indeterminatum suppositum, ut aliquis hõ. & dr̃ vagum, idest indeterminatum quo ad nos, licet sit determinatũ secũdum rem cum sit vnum ens in numero. Aliud est indiuiduum determinatum quod importat naturam contractam ad determinatum suppositum, quo ad nos. Et illud est quadruplex, quia aliud est determinatum noĩatione, quod significatur D proprio nomine sibi imposito, ut Socr. Aliud est determinatum determinatione, quæ fit per terminũ cõem cum pronomine demonstratiuo, vt iste homo. Aliud est determinatum ex circumlocutione, quod significatur, per circumlocutionem proprietatum indiuidui, vt dicẽdo talis homo cum crasso capite, longo Naso &c. quartum est determinatũ ex suppositione, ut Socratis filius. unde Socr. filius non est de se indiuiduum, cum possit sumi pro multis, sed solum ex illa suppositione, quod Socr. habeat uniuocum filium. & cuilibet istorum conueni definitio prius posita.

Tertio sciendum, quod de ratione in E diuidui est, quod sit cõmunicabile multis, & per hoc differt ab uniuersali, & ideo illud quod reddit formam incommunicabilem quæ de se est communicabilis, est principium indiuiduationis, sed materia. quę de se est hęc, & cõmunicabilis reddit formam in ea receptã incõicabilem. ideo materia est principiũ indiuiduationis, & ideo rõne ipsius hẽt indiuiduum, quod prędicetur de uno solo, & quod non possit conuenire multis unde patet quod species secundum se sumpta nõ includit materiam cum materia sit principium indiuiduationis, & sic incõmunicabilis, licet in suis suppositis includat materiam & formam. ideo indiuiduum ultra speciem secũdum se F acceptam addit materiam.

Septem i quolibet reperiuntur indiuiduo, q̃ rõnem eius cõplent.

Quarto sciendum, quod septem sunt proprietates uel accidentia indiuidui, quæ his uersibus notantur. Forma, figura, locus, nomen, stirps, patria, tempus. Hęc septem propria continet omnis, homo. Vnde indiuiduũ, cuius sunt hæ proprietates. dupliciter consyderatur. Vno modo quantum ad esse indiuidui, inquãtum est ens incõicabile, & illo modo illę proprietates, non sunt aliquo modo principia indiuidui, sed capiunt indiuiduationem a subiecto suo. Alio modo consyderatur quantum ad ratione discreti & sic accidentia sunt principa indiuidui quantum ad sensibilem discretionẽ, et quoad nos, quia dicitur discretum

A tum quasi diuersis in discretum idest diuersis accidentibus ab alio distinctũ. Ex quibus patet quomodo capitur indiuiduum in præsenti definitione, & quod modis capitur, & quid sit principiũ indiuiduationis, & quomodo conditionis indiuidui concurrunt ad ratione eius.

Argu. Sed contra prędicta primo arguitur. Vniuersalium, tamẽ est definitio, & nõ singularium, primo Posteriorum, sed indiuiduum nõ est vniuersale, igitur &c. Secundo sic. A prima substantia nulla est prædicatio, vt dicitur in prædicamẽtis. sed indiuiduum substantiæ est prima substantia. ergo indiuiduum nõ prę B dicatur. Tertio sic. Indiuiduum, prædicatur de multis etiam vniuoce, vt dicendo Socr. est indiuiduum, Pla. est indiuiduum, igitur non prædicatur de vno solo. Quarto sic. Socr. prędicatur uniuoce de isto Soc. & de alio, quia prædicatur vno nomine, & vna rõne de ipsis, quia eadem est definitio ipsius Socr. & alterius. ergo indiuiduum non prædicatur de vno solo. Quinto sic: aliquis homo est indiuiduum, & tamen vniuoce prædicatur de isto, homine de alijs, cum eadẽ ratione sit iste aliquis homo, & alij eiusdem speciei. ergo definitio est mala.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capitur indiuiduum, pro aliqua re subiecta intentioni eius, sic non est vniuersale, tamen si capiatur pro intẽtione communi, sub qua hic definitur est quoddam vniuersale vniuersalitate intentionis, licet non vniuersalitate naturæ. & illud pro quo definitur est singulare, & indiuiduum. Ad secundum dicitur quod ad prima substantia nulla est C prædicatio directa, & ordinata tamen bene est prædicatio indirecta, quæ non est ordinata secundum ordinem superioris, & inferioris, vt quando Socr. prædicatur de seipso. habet tamen in prædicato rationem formæ, & in subiecto rationem materię. Ad tertiũ dicitur quod indiuiduum, captum pro intentione cõmuni, prædicatur de multis vniuoce vniuocatione intentionis, tamen indiuiduum, capitum pro re subiecta intentioni, pro qua datur definitio non prædicatur de multis. Ad quartũ dicitur, quod licet iste homo, & alius habeant eãdem definitionem communem suæ speciei. D non tamen habent unam definitionem communem, vt conueniunt in nomine Socratis. ideo Socra. non prædicatur de ipsis secundum unam rationem. vnde in suis proprijs definitionibus ponũtur suæ conditiones indiuiduantes, quę nõ possunt simul esse in diuersis indiuiduis ideo duo indiuidua nunquam habent eandem definitionem propriam. Ad quintum dicitur, & licet aliquis homo prædicatione speciei, & ratione naturæ contractæ prædicetur de multis, non tamen prædicatione indiuidui scilicet quando consyderatur ex parte signi cõtrahentis naturam, quod est materia de notans principium indiuiduationis, quod est differẽs in diuersis indiuiduis. Hæc autem omnia patent in figura sequenti, quæ dicitur arbor Porphiriana. vnde uersus.

Ista tibi plana facit arbor Porphiriana.

Genus

Genus generalissimum.

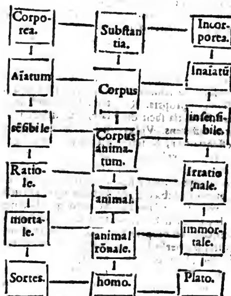

A

B

De differentia.

Differentia dicitur tripliciter, communiter, proprie, & magis proprie. Cõmuniter differentia est qua alterum differt ab altero, vel à seipso separabili accidente, ut Socrates sedens differt a seipso non sedente vel ab alio. Proprie differentia est, qua alterum differt ab altero inseparabili accidente, ut Socrates simus a Platone non simo, unde accidens inseparabile dicitur, ut simum vel aquilum. Magis proprie differentia est, quā alterum differt ab altero specifica differentia idest per speciei differentiam, ut homo differt ab equo per rationale, & hoc ultimo modo sumitur hic differentia, & definitur.

Postquam determinatum est de secundo prædicabili scilicet de specie, hic consequenter determinat de tertio scilicet de Differentia. Ratio ordinis est, quia, licet differentia secundum naturā eius prçcedat speciem, ut principium constitutiuum speciei, tamen quantum ad rationem uniuersalis, & prçdicabilis species est prior, quia species dicit essentiam rei sub modo substantiæ, ideo prę-

A prædicatur in quid differẽtia uero sub modo accidentis. Ideo prædicatur in quale, quare secundum rationem prædicabilis species debet præcedere differentiam. Item species dicitur correlatiue ad genus, sed unum relatiuum cognoscitur per aliud, & econuerso, quia definiuntur per seinuicem. ideo ordine doctrinę species pręcedit differentiam, & debet poni immediate post genus.

Triplex dña. Primo sciendum, quod differentia in communi est quoddam æquiuocum; ideo priusquam definiatur diuiditur. Vnde triplex est differentia scilicet cõmunis, propria, & magis propria. Ratio est, quia omnis differentia facit differre, & inde dicitur differens. Vel ergo facit differre essentialiter, & sic est B differentia magis propria, vel accidentaliter, & hoc est dupliciter vel facit differre per accidens separabile, quod habet causam mutabilem in subiecto, & sic est differentia communis, vel per accidens inseparabile, quod habet causam permanentem, & sic est propria. & quia differre essentialiter perfectius est quam differre accidentaliter, & differre inseparabili accidente est verius differre quam separabili, ideo differentia magis propria est verior differentia quam alię, & propria quam communis. ideo in hac diuisione, vltimo ponitur differentia magis propria, de qua C fit consequens determinatio, & primo ponitur communis tanquam remotior a uera differentia.

Cõisdif ferẽtię ratio.

Secundo sciendum, quod differentia communis est qua unum differt ab alio separabili accidente, & dicitur accidẽs separabile quod non habet causam stantem & permanentem, sed variabilem in subiecto, quare faciliter separatur a subiecto, sicut causa quam insequitur albedo vel color in Socrate, & tale accidens dicitur accidens inquantum est in subiecto, & differentia in quantum facit suum subiectum differre ab alijs quę habent formam oppositam, & dicitur talis differentia communis, non quia causetur ab accidente communi, sed quia primo dicta est secundum cõ- D muniter loquentes, qui dicunt aliqua differre per quamcunque diuersitatem accidentalem, quę percipitur a sensu.

Tertio sciendum, quod differentia propria est qua unum differt ab alio accidente inseparabili, & dicitur inseparabile accidens, quod habet causam permanentem, & stantem in subiecto, quę non faciliter separatur a subiecto. Et tale duplex est quia quoddam est inseparabile priuatiue, quod licet non faciliter separetur a subiecto, tamen potest aliquo modo separari cum difficultate, sicut albedo in cignis, & continetur sub prędicabilis accidentis. Aliud E est inseparabile negatiue, quod nullo modo a subiecto realiter separatur, sicut est accidens proprium & de utroq; hic intelligitur, & quia vtrumque habet causam permanẽtem subiecto, ideo vtrumq. quodam modo sibi appropriatur; & inde vocatur differẽtia propria.

Differẽtia magis propria. Quarto sciendum, quod differentia magis propria est qua vnũ differt ab altero specifica differentia, & est specifica differentia, quæ constituit speciem sub aliquo genere, talis enim dat speciei esse, & vnitatem, & diuersitatem ab alijs, & dicitur magis propria per respectum ad differentiam propriam, quia magis facit differre, quam propria, quę facit differre, accidentaliter tantum. Et dif- F fert magis propria, ab alijs tripliciter. Primo, quia ipsa facit aliud, & alteratũ simul differrę essentialiter, & ex consequenti accidentaliter, alię uero faciunt alteratum tantum. Secundo quia differentia magis propria est per se differentia, alię vero per accidens. Tertio, quia communis, & propria suscipiunt magis & minus, hęc autem non, sed consistit indiuisibili. Item communis differentia est separabilis, alię verò inseparabiles. vnde sola differentia magis propria est unum prędicabile, ab alijs distinctum, alię vero continentur sub proprio, & accidente, a quibus causantur.

Sed cõtra prędicta primo arguit. So-

cla.

A cra.& Plato differũt essentialiter, & nõ per aliquam istarum differentiarum, & quia nõ differunt accidente separabili, nec inseparabili,nec etiam dña specifica,ergo non sufficienter ponuntur acceptiones differentię. Secundo sic. Differentia communis est id quod diuiditur in ista diuisione,ergo male ponitur mẽbrum diuisionis. Tertio sic. Illud, quod facit conuenire non facit differre, sed accidens separabile facit cõuenire cum sit quoddam cõmune,in quo multa conueniunt.igitur.Quarto sic. Quia risibile est dña propria, & tamen non est accidens inseparabile, quia non continetur sub accidente, ergo differentia propria
B quia male definitur.

Quinto sic.Sensibile est differẽtia magis propria,& tamen non est differentia specifica,sed generica, ergo differentia magis propria non est qua vnum differt ab alio differentia specifica.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet Soc.& Pla.essentialiter differant,hoc tamen fit originaliter per differentiam materialem, & non formalẽ. hic autem solum ponuntur acceptiones differentiæ,quæ solum faciunt differre essentialiter per formam. Ad sm̃ dicitur quod licet hæc differentia, quæ hic diuiditur dicatur cõis sm̃ prædicationem,
C non tamen dr̃ cõis ratione vsus ipsius, eo quod primo venit in vsum cõiter loquentium.sicut dña dicitur communis quę ponuntur membrum huius diuisionis. Ad tertium dicitur, quod licet accidens commune sit causa conuenientiæ suorum subiectorum,quibus conuenit, tñ est causa differentię suorum subiectorum ab alijs,quæ hñt formam sibi oppositam. Idem.n.respectu diuersorum bene facit cõuenire,et differre. Ad quartũ dicitur quod risibile non est accidens inseparabile,contentum sub accidente cõi tamen, si accidens inseparabile capiatur generaliter per oĩ accidente, qđ non separatur a suo subiecto,sicut capit in proposito,risibile bene est accidẽs inseparabile. Ad quintum dicitur, ꝙ sensibile nõ est dña specifica constituẽs speciem spãlissimam, tñ est differentia specifica constituens spẽm subalternam.iõ D capiendo differentiam specificã cõiter, pro omni differẽtia cõstitutiua speciei, sicut hic capitur potest dici specifica.

Quid differentia.

Cap. 4. vniuersalium circa finem.

Differentia est quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale, vt rationale prædicatur de homine, & de Dijs,quæ sunt differentia spẽ.sumus enim rationales nos.& Dij.vt vult Porphyrius, sed mortale additũ nobis, separat nos ab illis. Illud autem dicitur prædicari in quale, ad quod conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quale. cum enim dicitur qualis est homo, conuenienter respondetur rationale. E *& ideo rationale prædicatur de homine in quale.*

Postquã Auctor posuit acceptiones differentię,vt eliceret membrum,quod faciebat ad propositum,scilicet differẽtiam magis propriam,hic consequenter determinat de ipsa, ipsam primo sic definiens. Differentia est quod prędicatur de pluribus differentibus specie in eo ꝙ quale. In qua definitione ponitur quod prædicatur,loco generis,& de pluribus ad differentiam indiuidui,de differentibus specie ponitur ad differentiam speciei,& proprij,quæ solum prędicantur de indiuiduis eiusdem speciei, & ponitur in eo quod quale, ad differentiam F generis, & speciei, quæ prędicantur in quid.& accidẽtis,& proprij, quę prędicantur in quale accidentale, & non in quale essentiale sicut facit differentia.

Primo sciendũ, quod sicut genus dicit potentiã speciei facit,ita differẽtia dicit vltimũ actũ eius,& rõ est quia illud, quod facit differre speciem ab omnib. alijs rebus,est vltimus actus speciei, q̃a per se potentiale,& per actum communem species nõ differt ab alijs, sed cum ipsis conuenit, sed differentia dicit id, qđ vna species differt ab alio, ergo differentia dicit vltimum actũm speciei. Talis autem actus consideratur tripliciter,uno modo secundum se, & absolute,& sic significatur per nomen primæ inten-

A intētionis, vt per rationale. scdo modo, vt est communicabilis plurib. inferioribus, & sic sibi attribuitur intētio, & nomē vniuersalis, tertio modo inquātū facit differre, & in qua est ab alijs, & ab illo respectu capit intētionē, & nomē differentiæ & differentia quātū ad illud. s. materiale. cui nomē attribuitur, dicit vltimum actum speciei, & quātū ad suū formale, a quo imponitur, dicit respectū differētia ad id a quo facit differre.

Differē tia trib. mod. cō siderat.

Scdo sciendum, quod hic definitur dfia pro re subiecta eius, vt stat sub intentione vniuersalis, & prædicabilis. & non sub ratione intentionis differentiæ. Ratio est, quia hic definitur, dfia, vt habet respū ad plura inferiora eius scilicet ad plures spēs in quib. est, sm talem respectum hēt rationē vniuersalis, & prædicabilis. ideo hic definitur sub rōne pdicabilis, & non sm illum respectū, quo facit differre a quo sumitur ratio differentię. ideo hic non definitur differentia quantum ad rationem intentionis dfiæ, quare hic conuenientius dr, differentia est quod prædicatur quam, differentia, est quæ prædicatur quia quod prædicatur, dat intelligere pręd︠icabile, quod est suum antecedens.

B

Tertio sciendū, qd differentia magis propria dupliciter capitur, vno modo generalr, pro quacunque differentia cōstitutiua spēi, siue specialissimę, siue sub alternæ, & hoc modo non definitur hic, quia hæc definitio non conuenit differētiæ conuertibili cum specie specialissima. alio modo capitur specialiter solum pro differentia generica, quæ conuertitur cum genere subalterno, & cōstituit speciem subalternam. & hoc modo hic definitur, talis enim constituit speciem subalternam, quæ diuiditur per plures species, ideo est communis pluribus speciebus sicut illa species, quam constituit ideo prædicatur de pluribus speciebus etiam immediate quantum ad suū modū prædicandi de ipsis, scilicet in quale.

C

Quarto sciēdū, ꝙ illud dicitur pdicari in quale quod importat formam, siue essentiam per modū qualitatis, sed differentia importat spēi essentiā per modū, qualitatis, quia per modū qualificātis, & determinātis genus ad ipsā spēm. ideo prædicatur in quale de ipsa specie. Etiam conuenienter per dfam rñdetur ad quæstionē factam per quale de ipsa specie. ideo prædicatur de specie in quale, non accidentale, sed essentiale. Est. n. triplex quale. s. quale generis, quod importat differentiam, quod non est quale simpliciter. quia differentia nō aduenit generi post esse suū completū sicut accidēs aduenit subiecto, sed dicit eādē essentiam cum ipso. ideo dicit quale essētiale, aliud est quale speciei, ꝙ importat per propriū, & est quale simpliciter. tertiū est quale indiuiduorum, & est quale pure accidētale, quod importatur p accidens cōe, ꝙ est, simpliciter quale, qa aduenit rei post esse eius completum.

Quōdif ferētia prædicetur in quale.

D

E

Arg.

Sed cōtra prædicta primo arguitur. Omne prædicabile dicit totum esse rei, de qua pdicatur, sed differentia nō dicit totū esse speciei, cum sit sm pars spēi, & nō dicat totum esse cōfusum eius, quod importatur p genus, igitur ipsa non pdicatur de specie. Secundo sic. Differentia solū prædicatur de specie, quam constituit, sed vna dfia vnam solam speciem constituit, igitur differentia prædicatur de vnica specie, & non de pluribus. Tertio sic. Rationale est differentia, et tamē non prædicatur de pluribus speciebus quia conuertitur cum homine, igitur definitio differentiæ non competit omni contento sub definito.

F

Quarto sic. Illud quod dicit quiditatem rei prædicatur in quid, sed differentia dicit quiditatē speciei, quia ponitur in sua definitione quiditatiua, igitur prędicatur in quid, & non in quale. Quinto sic. Accidens commune prædicatur de pluribus speciebus in quale igitur ista definitio competit alijs a definito.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dicitur, quod licet dfia nō dicat totum esse speciei sm omnes modos eius, quia non dicit ipsum per modum confusi, tñ ipsa dicit totum esse eius sm vnum modum essendi scilicet actuantis, & determinantis, & quia solum dicit illud esse secundū vnum modum essendi, ideo dicitur, pars

A pars speciei non quantum ad esse, sed quantum ad sus modos essendi. Ad secundum dicitur, quod differentia generica solum primo constituit unam speciem subalternam, tamen ex consequenti cõstituit species plures inferioris eius de quibus prædicatur in quale. Ad tertium dicitur, quod rationale est differentia specifica, & non generica, de qua solum datur ista definitio. ideo non continetur sub definito huius definitionis. & licet Auctor exemplificet de illa in textu, hic tamen est solum ad explicãdum falsam opinionem eorũm, qui posuerũt animal rationale cõe ad Deos, & ad homines, & non ad ostendendum, ꝙ aĩal rationale sit in pluribus speciebus. Exẽplorum eñ non requiritur veritas sed B sufficit ut addiscens intelligat. Ad quartum dicitur quod licet differentia dicat quiditatem secundum rem, hoc tamen est sub modo qualitatis, & quia a modo essendi, & non ab essentia secundum rẽ sumitur modus prædicandi, ideo prædicatur in quale. Ad quintum dicitur, qđ licet accidens prædicetur in quale accidentale. non tamen prædicatur in quale essentiale, de quo in hac definitione solum intelligitur.

Alia differentia descriptio prout speciei constitutiua est.

Aliter sic definitur. Differentia est qua species abundat a genere, ut homo abundat ab animali his differentijs, quæ sunt C *rationale, mortale.*

Postquam Auctor posuit definitionẽ differentiæ sub ratione prædicabilis & declarauit ipsam, hic consequenter ponit aliam definitionem quæ sibi conuenit in quantum est constitutiua speciei, quę talis est. Differentia est qua abũdat species a genere; sicut homo abũdat ab animali per rationale. & primo loco huius definitionis intelligitur genus definiti, quod est forma, vel natura, per illud relatiuum, quã quia sensus est differentia est qua, idest forma, qua species abũdat a genere, & per totum residuũ differentia distinguitur ab omnibus aliis prędicabilibus, quia in nullo aliorum species abundat a gñe essentialiter.

Primo sciendum, ꝙ sm̃ quinq; actus D differẽtiæ differentia cõsyderatur quinque modis, & sm̃ hoc habet diuersas definitiones Primo modo cõsyderatur vt est una forma cõicabilis multis speciebus & prædicabilis de ipsis & sic de ipsa datur prima definitio eius. secundo modo, ut est constitutiua speciei, & actualiter includitur in ipsa datur præsens definitio. Tertio modo, vt facit differre solum speciem, q̃ constituit ab alijs, & tunc sic definit. Differẽtia est qua differũt a singula, idest singulæ species alicuius gñis.

Differẽtia quinque modis capitur.

Quarto modo vt est diuisiua generis & ex consequentis specierum, quę sunt in potestate generis & tũc definitur sic. Differẽtia est, quæ est apta nata diuidere genus, & ea q̃ sub genere sunt. Quinto modo, ut determinat genus ad essentiã speciei. & hoc modo est pars essentia E lis speciei, & sm̃ hunc actum sic definitur. Differentia est quod cõducit genus ad esse rei, & eius quod est, esse rei pars est, & per hoc patet quomodo sm̃ diuersos modos essendi differentiæ sunt eius plures definitiones, & quomodo hæc secunda differentia definitio aliter de ipsa datur quam prima.

Secundo sciendum, ꝙ species actu, & intellectu includit differẽtiam cuius rõ est, quia species componitur essentialiter ex genere, & differentia, sicut statua ex ęre, & figura, sed compositum actu includit componẽtia, ergo species actu includit differentiam, & ẽt intellectu, quia impossibile, & intelligere speciem F non intelligendo definitionem, & eius essentiam, sed in essentia speciei est differentia, ergo ipsa est de intellectu eius. Sed genus non includit suas differẽtias in actu quia cum illæ differentiæ sint oppositæ, opposita simul, & actualiter essent in eodem quod est impossibile, nec etiam includit eas secundum intellectũ quia genus secũdum naturam eius pręcedit suas dñas modo posterius non est de intellectu prioris. ideo dñæ nõ sunt de intellectu generis sed genus potest intelligi non intelligẽdo differentias eius.

Tertio sciendum, ꝙ illud dicitur abũdare respectu alterius quod plus habet alio

A alio ſm̃ actum, & dicitur notanter ſm̃ actum, quia aliquid nõ dr̃ abundare vltra aliud, quod ſm̃ potentiam includit plura alio, ſicut homo pauper quãuis ſit in potentia ad habendum plures diuitias q̃ habeat diues, non tamẽ dicitur abundantior diuite, quia illa potẽtia nõ eſt reducta ad actum. & quia ſpecies actu includit differentiam genus vero nullam includit actu, ideo ſpecies dicitur abundare a genere per differentiam quamuis tamen genus plures differentias includit in ſua poteſtate.

Quid ſit abundare.

Quarto ſciendum, quod poteſtas generis eſt aptitudo eſſentia generis, quæ B habet determinari per diuerſas differẽtias in diuerſas ſpecie. Eſſentia enim generis eſt de ſe indeterminata, & eſt de ſe in potentia ut determineturad diuerſas ſpẽs, ut natura animalis de ſe cõis, eſt, & indeterminata reſpectu ſuarum ſpecierum, & cum hoc eſt in potentia ut determinetur ad hoiẽm, vel equum p differentiam eius, & talis potentia, uel aptitudo per q̃ poteſt determinari uocatur poteſtas generis, & q̃nque uocatur ambitus, vel cõitas generis, quia eſt cõis reſpectu eſſentiæ generis ad oẽs ſpẽs, q̃nque vero dr̃ habitus confuſus differentiarum generis, quia in tali aptitudine, confuſione, & potentia continentur C oẽs differentiẹ eius, q̃ poſtea diſtinctæ accipiuntur per intellectum abſtrahentẽ illas differentias ab illo eſſe confuſo, & non differt talis poteſtas realiter ab eſſentia generis. ſed, ratione tm̃, quia tali eſſentia eſt ens abſolutũ, poteſtas uero reſpectiuum. Ex quibus patet intellectus definitionis prius poſitæ.

Sed contra prędicta primo arguitur. Hæc definitio explicat differentiam, ut eſt conſtitutiua ſpeciei, in qua eſt, & prędcedens explicat differentiam, per reſpectum ad inferiora ſpeciei conſtitutę per differentiam, ſed differẽtia prius reſpicit ſpeciem q̃ inferiora eius, ideo iſta diffinitio debet pręcedere primam. Secundo ſic. Genus includit plures differentias, ſimul, ſpecies vero vnam tm̃, igitur ſpecies non abundat genere per differẽtiam. Tertio ſic. Differentia nihil addit realiter vltra genus. q̃ realiter in gñe D cõtinetur. igitur per differentiã ſpecies non abundat genere, antecedens patet, quia, ſi differẽtia aliquid adderet ultra genus cum ſit in ſpecie eſſentialiter genus, nõ diceret totam eſſentiam ſpecie. Quarto ſic. Illud, quod eſt ſeparatum a genere eſt ſeparatum ab oĩ ſpecies eius, ſed differentia eſt ſeparata a genere cũ ſit vltra naturam eius vt habetur quarto Topicorum, ideo ſeparata a ſpecie, et ſic ſpecies non abundat a genere per differentiam. Quinto ſic. Species includit proprium, ſicut homo riſibile, quod tamen non includit genus, igitur propriũ eſt quo ſpecies abundat a genere. igitur E definitio conuenit alijs a definitio.

Argu.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, q licet differentia prius reſpicit ſpeciem quam conſtituit, quam inferiora determinata illius ſpeciei, tamen nõ prius reſpicit ipſam ſpeciem, cum ſit forma cõmunicabilis multis quia, vt ipſa præcedit naturaliter ſpeciem in illo eſſe, eſt apta nata eſſe in multis, & dici de multis, licet non ſic reſpiciat determinata inferiora. ideo prima definitio explicans eam in eſſe pr̨ędicabilis conuenienter pręponitur. Ad ſm̃ dicitur quod licet genus includat plures differentias uirtualiter, & ſecundum poteſtatem, non tamen in actu, quare non dicitur abundare reſpectu ſpeciei. Ad tertium dicitur, quod licet differentiam nihil addat realiter ultra genus ſecundum eſſentiam, addit tamen tm̃ determinationem aliquid, & ſecundũ modum eſſendi, quia genus dicit eſſentiam ſecundum eſſe in determinatum, differentia vero dicit eam per modum determinantis, & cauſat modum terminati in ipſa. F

Solutio.

Ad quartum dicitur, quòd licet illud quod ſeparatũ eſt vniuerſaliter, & ſecũdum rem a genere ſit a ſpecie ſeparatũ, non tamen oportet de illo, quod eſt ſeparatum a genere ſecundum rationem tantum, & ſic dicitur differentiam eſſe extra genus, quia nõ includitur in eſſentia generis differentia, eo quod differentia de ſuo formali ſignificato, ſolũ dicit vltimũ actum ſpeciei qui non includit eſſe confu-

A confusum generis. Ad quintum dicitur quod licet species includat propriũ tanquam consequens essentiam & accidentaliter; non tamen includit ipsum essentialiter, sicut includit differentiam ideo solum abundat essentialiter per differentiam.

Differentia diuisiua, & constitutiua esse dicitur.

Et sciendum est, quod eadem differentia est diuisiua, & constitutiua, sed diuisiua generis, constitutiua vero speciei, ut rationale diuidit animal cum dr̃ia sibi opposita, s. irrationale. dicimus enim animalium, aliud rationale, aliud irrationale, & ista duæ differentiæ constituunt diuersas species sub animali. omnis enim differen-

B *tia adueniens generi constituit speciem, & ideo constitutiua, seu specifica nominatur: mortale enim, additum super hoc genus, quod est animal, constituit hominem, & ob hoc dicit Boethius, quod sola species definitur. Definitio enim consistit ex genere, & differẽtia, sed sola species hẽt genus, & differentiã, ergo sola species definitur.*

Postquam Auctor determinauit de differentia ponendo duas definitionis eius. hic consequenter ponit vnum notabile ipsius differentiæ dicens, quod eadem differẽta potest dici diuisiua, et cõstitutiua, diuisiua generis, & constitutiua speciei. cuius ratio est, quia ipsius differentiæ per ordinem sunt tres actus.

C Primus est diuidere genus, unde denominatur diuisiua. Secundus est cõstituere speciem sub genere, quod diuidit, vnde dicitur constitutiua. Tertius est facere differre speciem, quam cõstituit ab alijs, & inde dicitur differentia. Et quia vnũquodque dominatur a suo vltimo actu, qui est formalior alijs, ideo ipsa magis denominatur differentia ab hoc vltimo actu quam nominetur a præcedentibus.

Tres sunt differẽtiæ actus.

Primo sciendum, quod genus dupliciter consyderatur. vno modo quãtum ad essentiam eius quæ est natura importata per genus. & quia natura est forma simplex, ideo est indiuisibilis, & tota cõtrahitur ad quamlibet speciem eius, sicut tota essentia animalis est in homine, & tota in equo variatur tamen in diuer-

D sis speciebus essentialiter secundum esse formale, quod capit a differentijs, quæ contrahunt genus ad diuersas spẽs. Secundo modo consyderatur, quãtum ad potestatẽ eius, q̃ est potentia ipsius essentiæ quę põt contrahi per diuersas dr̃ias in diuersas spẽs, & quia hæc potẽtia importat plures respectus, & una differentia, adueniẽs gñi, solum contrahit ipsum per vnum respectum, quem habet ad vnam speciem, & per alium contrahitur ab alia dr̃ia, ideo genus sm̃ suam potestatem diuiditur per duas differẽtias. ideo differẽtia bene dicitur diuisiua generis.

E Secundo sciendum quod illud est cõstitutiuũ speciei, quòd contrahit, & determinat genus ad esse determinatę speciei. Per hoc enim quod genus specificatur in esse determinato, causatur species sed differentia contrahit genus ad determinatum esse, & distinctũ speciei, ideo differentia cum genere est constitutiua speciei. In tali autẽ constitutione, genus se habet per modum materiæ, nõ tamẽ est vera materia speciei, sed solum secũdum modum, quia sicut materia est determinabilis per diuersas formas, sic ẽt genus dicit potentiam formalem determinabilem per diuersas differentias, differentia vero se habet per modum formæ vel actus, & species se habet ut totum compositum ex genere, & differentia.

F ideo ut dicit Porphyrius, species componitur genere, & differentia, sicut statua ex ære, & figura. Quare conuenienter differentia est cõstitutiua speciei scilicet in genere causæ formalis, & non in genere causę efficientis. Illud, n. quod effectiue causat, est extrinsecum constituto. Ex prædictis patet, quod tota essentia speciei completur per genus, & differentiam, quorum vtrunque est forma, & non materiam. ideo species secundũ se accepta in sua essentia, non includit materiam, sed includit eam in esse physico, & in suis suppositis.

Cap. de spẽ te 2. & ibi Doct.

Tertio sciendũ, quòd duplex est compositio, quędam est compositio realis, q̃ habet extrema realia distincta, ut cõpositio hominis ex corpore, & aĩa, & ad ta-

A lem cōpositionem duo requiruntur primo, quod sit entium realium, secundo, quod illa entia sint realiter distincta. Alia est compositio rationis, quæ est inter entia rationis, vel alicuius, in quo extrema sola ratione distinguūtur, exemplū primi, ut compositio chymeræ, & alterius imaginabilis exemplum sedi, vt cōpositio primæ causæ, & voluntatis eius. Et quia in compositione speciei extrema non sunt realiter distincta, quia genus, & differentia non sunt realiter di-
B stincta, sed ratione solum, & secundum modum essendi, ideo compositio speciei ad genere, & differentia non est compositio realis, sed rationis tantum.

Diuidit unūqđque ĩ ea ex quib. componitur. Quarto sciendum, quod vnumquodque diuiditur per ea ex quibus componitur. sicut enim res componitur ex suis partibus, ita in suas partes diuiditur, & quia species componitur ex genere, & differētia, ideo resoluitur per genus, & differentiam, quod fit in definitione quidditatiua speciei. ideo ex pdictis patet, ꝙ sola species definitur definitione quidditatiua. Ratio est, quia talis definitio continet genus, & differentiam, quia dēt explicare definitum a prima potentia quæ est genus vsque ad vltimum actum, qui est differentia, sed sola species habet ge-
C nus, & dr̄iam, quia genus generalissimum non habet genus, nec etiam differentiā, quia differentia superior non est genus inferioris, nec etiam indiuiduum habet genus, & differentiam, nisi solum mediante specie, sed sola species habet genus, & differentiam. ideo sola species definitur quidditatiuæ.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Diuidere, et cōstituere sunt actus diuersi, & oppositi, igitur non possunt simul conuenire eidem, igitur eadem differentia non est diuisiua generis, & constitutiua speciei. Secundo sic. Genus est indiuisibile, igitur differentia non est diuisiua generis. Nec valet dicere, ꝙ genus diuisibile sm̄ potestatem sit, nā potestās & essentia generis idem sunt, igitur, cū essentia generis sit indiuisibilis, sic etiā erit sua potestas. Tertio sic. Idē non est diuisiuū, & cōstitutiuū respectu eiusdē, sed differentia est diuisiua generis, quia D differentia est apta nata diuidere genus & ea, quę sub eo sunt. igitur ipsa non est constitutiua speciei. Quarto sic. Substātia est genus generalissimum, & ī ñ definitur definitione quidditatiua, dicēdo ꝙ est ens per se, quia ibi explicatur esse substantiæ per suam essentiam. ergo non sola spēs definitur definitione quidditatiua. Quinto sic. Differentia dicit totū esse speciei in actu, igitur in definitione speciei prętер differentiam non requiritur genus, cum differentia sufficienter notificet esse speciei, igitur nō omnis definitio datur per genus, & differētiam.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, E quod diuidere, & constituere comparata ad idem, & sm̄ idem, sunt actus oppositi, tamen comparata ad diuersa, non opponuntur. igitur eadem differentia potest diuidere genus, & cōstituere speciem. Ad sm̄ dicitur, quod licet genus, sit indiuisibile secundum suam essentiā est tamen diuisibile secundum ptātem eius, & licet illa potestas nō differat realiter ab essentia, distinguitur tamen secundum modum essendi, quia essentia est ens absolutum, & Potestas respectiuum, ideo Potestas diuidi potest, essentia nō diuisa. Ad tertium dicitur, quod licet differētia sit diuisiua. vnius speciei F ab alijs speciebus per hoc quod separat, & facit eam differre ab alijs, tamen non est diuisiua speciei per se, & secundum se, sed cōstitutiua. Ad quartum dicitur, quod illa definitio substātiæ non est quidditatiua, sed descriptiua tātum. quia ens quod ibi ponitur non est communius secundum rem quam substantia, sed secundum vocem tantum. & per se nō est differentia formalis, quę contrahit ipsū ens. Ad quintum dicitur quòd licet differentia dicat tum esse speciei implicite, & secundum vnum modum essendi, nō tamen explicite, & sm̄ omnes modos essendi, quod tamen requiritur ad definitionem. Nam definitio explicat esse definiti sm̄ esse potētiale, & actuale simul. Ideo in definitione non sufficit differentia tantum, nec genus tātum, sed requiritur genus, & differentia simul.

De

A *De proprio quarto prædicabili.*

*Proprium quadrupliciter dicitur. Vno enim modo dicitur propriũ quod inest alicui soli speciei, sed non omni indiuiduo. vt esse Medicum vel Grammaticum conuenit soli homini, sed non omni. Secũdo modo dicitur Proprium, quod inest omni, sed non soli, vt esse bipedem inest oĩ homini, sed non soli. Tertio modo dicitur Propriũ, quod inest omni, & soli, sed non semper ut canescere inest omni homini, & soli, sed non semper, quia solum in senectute. Quarto modo dicitur Proprium quod inest omni, & soli, et sp, vt risibile inest omni homi*B *ni, & soli homini, & sp, non ideo quod actu sp rideat, sed qđ aptus natus est ad ridendum, & hoc quarto modo dicitur proprium, vnum de quinque prædicabilibus.*

Proprium qua tuor modis dicitur.

Postquam Auctor determinauit de gñe, Specie, & Differentia, quæ prædicantur essentialiter, hic determinat de alijs prædicabilibus quę prædicãtur accidentaliter. Rõ ordinis est, quia illa, q̃ prædicantur essentialiter, cum dicãt esse essentiale rei, veriori modo prædicantur q̃ illa, q̃ pr̨edicantur accidẽtaliter. Primo determinatur de proprio, q̃ de accidente pp duplicẽ rationem. Primo, quia Proprium fluit a principijs spẽi, & consequitur spẽm, accidens vero a prin C cipijs indiuidui modo spẽs est prior indiuiduo. Secundo, quia proprium veriori modo prædicatur, quam accidens cũ prędicetur conuertibiliter. Accidens autem non conuertibiliter. ideo conueniẽter proprium præcedit accidens.

Primo sciendũ, quod Proprium, vt dr̃ in textu accipitur quadrupliciter primo modo Proprium est, quod inest alicui soli spẽi, & non omni indiuiduo. cuius ratio est; quia proprium primo modo consequitur propria principia speciei contingenter. & quia illa principia soli speciei conueniũt, cum sint propria principia. ideo proprium fluens ab ipsis conuenit soli speciei. sed, quia fluit ab ipsis contingenter et nõ necessario, ideo non conuenit omni indiuiduo eius, sicut esse Grammaticum fluit a proprijs principijs hominis mediante intellectu, & voluntate secundũ, quod intellectus D per volũtatem ad studium applicatur. &, quia voluntas libere applicat intellectum, & non de necessitate, nec eodem modo inclinatur in omnibus hominib. ideo esse Grammaticum fluit contingẽter ab illis principijs, & non conuenit omni homini. & hoc capiendo esse Grãmaticum, vt dicit actum & non aptitudinem quia si diceret aptitudininem, sic conueniret omni homini.

Vnde canicies hominibus.

Secundo sciendum quod Proprium secundo modo inest omni, sed non soli. cuius ratio est, quia tale proprium consequitur communia principia speciei de E necessitate. &, quia illi principia conueniunt omni indiuiduo speciei, & non soli speciei, cum sint communia plurib. iõ proprium consequens ipsa de nacessitate conuenit omni indiuiduo speciei, sed non soli, sicut esse bipidem consequitur principia communia hominis, in quib. conuenit cum auibus in hoc scilicet qđ in omnib. est forma requirens talem dispõnem materiæ ad debite exercẽdum suas operationes scilicet gradiẽdo cum duobus pedibus ideo bipes cõuenit omni homini, & non soli. Et licet per accidens, quandoq; homo non habeat duos pedes in actu, tamen secundum aptitu- F dinem suę speciei quilibet nascitur cum duobus pedibus.

Tertio sciẽdum, quod proprium tertio modo inest omni, & soli, sed non sp. cuius ratio est, quia tale proprium consequitur propria principia spẽi de necessitate, non tamen sub quacunque dispositione sed sub vna determinata ipsorum dispositione. &, quia consequitur necessario talia principia, quæ cõueniũt omni, & soli, ideo omni, & soli conueniunt, sed, quia solum cõsequitur ea sub vna determinata dispositione, quæ non semper conuenit, ideo tale Proprium non semper conuenit, vt canescere, consequitur principia naturali hominis necessario, vt stant sub vna determinata dispositione temporis. vnde canicies hominis causatur in senectute propter debilitatem caloris naturalis, qui non sufficit digerere superfluos humores cere-

A bri, vnde causatur putredo in cerebro, ex quo causatur albedo, & canities pilorum, & non conuenit homini nisi in senectute, nisi per accidens in iuuentute nimis debilitetur calor naturalis. & licet in alijs animalibus generentur pili albi, tamen hoc non est ex putredine cerebri, sed humorum corporis ideo non dicuntur canescere, sed grisescere.

Quarto sciendum, quod Proprium quarto modo inest omni, & soli, & semper cuius ratio est, quia tale Proprium necessario consequitur propri principia speciei intransmutabiliter, & sub quacunque dispositione. ideo sicut illa propria principia côueniunt soli speciei, & omni indiuiduo eius, & semper, sic & proprium quarto modo. Et istorum mo-
B dorum sufficientia isto modo habetur. quia omne propriũ fluit principijs spẽi, vel igitur fluit ab ipsis adæquate, vel nõ adæquate si primum est dupliciter, vel consequitur transmutabiliter, & sic est tertius modus, vel non transmutabiliter, & sic est quartus modus, si nõ adęquate, hoc est dupliciter. vel principia speciei excedunt proprium, et sic est primus modus; vel exceduntur ab eo, & sic est secũdus modus. Et inter istos proprium quarto modo est verius propriũ, & consequenter alia, secundum quod magis accedunt ad ipsum, & solum proprium quarto modo est prædicabile ab
C alijs distinctum, alia continentur sub Accidenti communi.

Argu. Sed prædicta primo arguitur. Philosophus, qui sufficiẽter enumerat modos proprij, solum ponit tres modos eius. s. Proprium quãdo proprium ad aliquid, & Proprium simpliciter, igitur male dicitur quod Propriũ accipitur quadrupliciter. Secundo sic. Species de necessitate conuenit omni indiuiduo eius, igitur Proprium primo modo omni indiuiduo speciei conuenit. Tertio sic. Esse bipedem est proprium secundo modo, & tamen conuenit soli homini, igitur male dicitur, quod proprium secundo modo inest omni, & non soli. Minor patet, quia bipes est vltima differentia definitionis hominis, qua dicitur homo est animal gressibile bipes, sed vltima D
dr̃ia semper est conuertibilis, cum definitio, igitur bipes soli homini conuenit.

Quarto sic. illud, quod inest oĩ conuenit pluribus & nõ soli, igitur, si Propriã tertio modo conueniat oĩ, non potest cõuenire soli. Quinto sic. Illud quod in est, omni est cõe multis, cum multis conueniat, sed Proprium quarto modo est cõmune, igitur non conuenit omni.

Solutio Ad argumẽta. Ad primum dr̃, quod Arist. primo Topic. sub Proprio ad aliquid comprehendit duos istorum modorum scilicet primum, & secundum, quia vtrunque dicitur Proprium subiecto solum per respectum ad aliquid, vt esse bipidem est Proprium homini cõparato ad equum, cui non conuenit, sed quia isti duo modi distinguuntur ab inuicẽ, vt dictum est, ideo hic bene ponuntur quatuor modi. E

Ad sm̃ dicitur, quod licet illud, quod conuenit necessario speciei, & necessario conueniat omni indiuiduo eius, non tamẽ oportet de illo, quod inest speciei contingenter, & accidentaliter, sicut est Proprium primo modo. Ad tertium dicitur, quòd licet in definitione quiditatiua, in qua ponitur propria differentia sit conuertibilis cum definito, non tamen oportet de illa, vbi ponitur propria differentia speciei per circumlocutionẽ tãtum. sicut est in ista, homo est animal gressibile bipes, quia hæc duo scilicet gressibile, bipes, circuloquũtur propriã differentiam hominis, scilicet rationale F
ideo non oportet, quod bipes conuertatur cum homine. Ad quartum dr̃ quòd licet aliud, quod inest omni insit plurib. indiuiduis, tamen non inest plurib. speciebus. sed potest inesse vni soli, hic. n. omni refertur ad indiuidua, & soli, ad speciem. Ad quintũ dicitur, quod licet proprium comparatum ad speciem non dicatur commune, sed proprium, tamen respectu indiuiduorum speciei dicitur commune, & vniuersale, ergo potest cõuenire omni, & soli.

Proprij & definitionis definitio.

Et definitur sic ab Arist. *Proprium* est,

A *est, quod in est omni, soli, & semper, & cõuersim prædicatur de re, & non indicat quid est esse rei, ut risibile inest homini. Et nõ indicat quid est esse rei, ponitur in definitione, proprij ad differentiã definitionis. definitio enim cõuersim prædicatur de re, & indicat quid est esse rei, ut substantia animata sensibilis conuertitur cum animali, et indicat quid est esse eius, quia oĩs definitio fit per substantialia, omne autem superius est de essentia sui inferioris. Definitio enim sic definitur ab Aristotele. Definitio est oratio, quid est esse rei significãs Proprium aũt nõ ind cat quid est esse rei.*

Quid nam de finitio sit 7. Topic. c. 4.

Postquam Auctor diuisit Propriu m in quatuor mo dos, vt eliceret membrũ de quo erat sibi ad propositum scilicet Proprium quarto modo, quod est vnũ prædicabile distinctum ad alijs, hic cõ-

B sequenter ponit definitionem Proprij quarto modo dicẽs, proprium est, quod conuersim prædicatur de re, & non indicat quod est esse rei. hic autem ponitur, quod prædicatur loco generis. s. prędicabile, deinde ponitur cõuersim, idest cõuertibiliter, ad drĩa aliorũ quatuor prædicabilium, quorum nullum de suis subijcibilibus conuertibiliter prædicatur & ponitur, & non indicat quid est esse rei ad differentiam prædicari definitionis, quod prædicatur essentialiter, & cõuertibiliter. hęc enim definitio proprij data est in primo. Topico. vbi propriũ

C definitur, ut vnum de quatuor prædicatis, quę sunt genus definitio, proprium, & accidens, ratione cuius ponitur illa particula per quã differt a definitione.

Proprium quonã mõ speciem sequatur.

Primo sciendum, quod species dupliciter consyderatur, vno modo in cõmuni, & sm se, & sic consyderatur per modum vnius, & non multorum, & sub tali ratione eam non consequitur Propriũ alio modo consyderatur per inclinationem eius ad materiam, & ad sua indiuidua, & isto modo proprium cõsequitur speciem, & de ipsa prædicatur. Et quia species multiplicata, & diuisa per sua indiuidua non habet rationem vnius, sed multorum, & Propriũ de ipsa, hoc modo prædicatur, ideo proprium immediate prædicatur de multis, & sic est v-

num prædicabile, & etiam habet propria subijcibilia formaliter distincta a subijcibilibus aliorum prædicabilium, vnde inferiora speciei consyderata respectu accidentium, quæ consequuntur speciem sunt subijcibilia Proprii, & si consyderetur quantum ad esse essentiale, quod habent a sua specie, sunt subijcibilia spẽi, vt Soc. & Plato, sunt subijcibilia hõis, & ẽt risibilis sm̃ diuersa esse.

D

Risui ac fletus in hõie ortus.

Secundo sciendum, quod Proprium fluit, & causatur a proprijs speciei, sicut risibile a proprijs principijs hominis, per hoc enim quod homo est rationalis & intellectiuus, ex cognitis principijs consurgit in admirationem, & ex admiratione fit inquisitiuus veritatis, & per inquisitionem inuentiuus, & per inuentionem apprehensiuus delectabilis. unde causatur in eo risibilitas, vel etiam tristabilis, vnde sibi prouenit flebilitas, quia propria principia speciei conueniunt huic proprio conuertibiliter. ideo Proprium cõsequens ipsam conuersim prædicatur de re, s. de specie. & iste est proprius modus prædicandi eius. s. prædicari conuertibiliter & accidentaliter. non est tamen intelligẽdum, quod Proprium formaliter fluat a proprijs principijs speciei, sed fluit effectiue ab ipsis, & in genere causæ formalis fluit a principijs sui generis, vt risibile, quod est de secunda specie qualitatis habet principia in tali genere, vt sunt cognoscibilitas, & admiratio.

E

F

Tertio sciendũ, quod principia, a quibus Proprium fluit dupliciter consyderantur, vno modo secundum quod habent habitudinem potentiæ, & actus, & sub tali ratione solum sunt principia essentialia speciei, alio modo consyderantur sub habitudine totius compositi ad operationem suam, & sic sunt principia effectiua proprij. ideo secundum diuersas rationes sunt principia formalia speciei, & principia effectiua. Proprij vnde patet, quod Proprium non est de essentia speciei, sed accidens eius, quia consequitur esse cõstitutiuum speciei. Quandoque tamen dicitur inesse speciei essentialiter, eo quod imme-

A diate consequitur essentiam speciei, sed non essentialiter tanquam existens de essentia speciei.

Quarto sciendum, quod illud dicitur indicare quid est esse rei, quod explicat principia essentialia ipsius rei. quia esse essentiale rei cognoscitur per illa principia, a quibus intrinsece causatur, sed Proprium non explicat, nec formaliter ostendit principia essentialia, nec est de essentia specie, vt dictum est, ideo non indicat quid est esse rei. & per hoc differt a definitione, quæ explicat quidditatem & essētiam speciei. per hoc. s. quod importat genus, & differentiam, ex quibus tota essentia, & esse essentiale speciei constituitur, & inde dicitur definitio est oratio indicans quid est esse rei.

B Et sic per hoc satis potest intelligi aperte quid sit intellectus definitionis Proprij.

Argu. Sed contra prędicta primo arguitur. Omne prædicabile dicit totum esse sui subijcibilis. Proprium non dicit totum esse speciei, nec indiuiduorum eius, cū sit accidens consequens esse ipsorum, igitur Proprium non est prædicabile.

Secūdo sic. Omne prædicabile debet immediate prædicari de multis, Proprium, autem immediate non prædicatur de multis, sed de vna sola specie, & mediante ipsa de suis indiuiduis, igitur non est prædicabile. Tertio sic. Dicēdo, Socr. est risibile risibilis prædicatur de

C Socrate, ut Proprium, & tamē non prędicatur conuertibiliter de Socrate, igitur Proprium prædicatur conuersim. Quarto sic. Accidētia magnam partem cōferunt ad cognoscendum quod quid est, & specialiter accidētia propria, igitur Propriū facit cognoscere quod qd est speciei, igitur male dicitur, quod Propriū non indicat quid est esse rei. Quinto sic. Nullum accidens extrinsecum indicat, quid est esse rei, sed definitio est accidens extrinsecum definitio, cum sit oratio imperfecta, ergo ipsa non indicat quid est esse rei.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod Proprium nō dicit totum esse essentiale rei, vt speciei, & indiuiduorum eius, tamen dicit totum esse accidētale, D quod datur a forma importata per ipsū Proprium, hoc sufficit ad hoc quod prædicetur de specie, & indiuiduis eius. Prædicabile enim dicere debet totum esse rei secundum vnum modum, non tamen secundum omnes.

Ad secūdum dicitur, quòd licet Proprium immediate prędicetur de specie, tamen prædicatur de ipsa accepta per modum multorum, vt est diuisibilis, vel diuisa per sua indiuidua, & non solum prædicatur de ipsa accepta per modum vnius & secundum se, ideo immediate, & secundum aptitudinem prædicatur de multis. Ad tertium dicitur, quod in hac propositione Socr. est risibilis, risibile est Proprium respectu hominis inclusi in Socrate. non tamen respectu Socratis, vnde risibile sub ratione prædicabilis prædicatur de Socrate, & Plato, & de alijs hominibus, sed sub ratione proprij prædicatur de homine in communi. Ad quartum dicitur quod licet proprium faciat a posteriori, & quo ad nos cognoscendum quod quid est, & nō tamen a priori, tanquam dicens principia essentialia rei. ideo non indicat esse rei. Ad quintum dicitur. quod si definitio consyderetur ex parte vocis tantum, sic est accidēs extrinsecum definito, sed si consyderetur ex parte vocis, & significati simul, sic non est accidens eius, quia significata de definitionis sunt principia essentialia intrinseca definiti, s. genus & differentia. vnde illa principia simul sumpte dicunt quod quid est, vel quiditatem speciei, & definitio est signū explicans illam quiditatem, ideo definitio, & quiditas differunt sicut signum, & signatum. F

De Accidente.

Accidens est quod adest, & abest præter subiecti corruptionem, vt album, nigrum, sedere, & non sedere, hæc enim possunt adesse homini, & abesse præter eius corruptionem.

Postquam Auctor superius determinauit de quarto prædicabili. s. proprio, hic

A hic consequerer determinat de vltimo. s. de Accidente. Accidens. n. inter cætera prædicabilia est imperfectius, quia solum dicit totū esse accidentale rei nō cōuertibiliter. ideo habet imperfectiorem modum prædicādi alijs omnibus. ideo conuenienter ordinatur in vltimo loco, & sic definitur. Accidens est quod adest, & abest pręter subiecti corruptionem. vbi per quod intelligitur vniuersale siue prædicabile, quod se habet vt genus definiti, & residuum ponitur ad differentiam aliorum prædicabilium. quia omnia alia sunt de essentia rei, vt sunt genus, species, & differentia, vel necessario sequuntur essentiam sicut Proprium. ideo nullum aliorum potest adB esse vel abesse præter subiecti corruptionem.

Primo sciendum, quòd accidens dupliciter capitur. vno modo cōmuniter, pro omni illo, quod aduenit rei post esse eius completum, & sic diuiditur contra substantia, & dicitur de omni illo, quod non est substantia. hoc modo accidens sub se continent Proprium, & Accidens commune. & illo modo non definitur hic. Alio modo capitur specialiter, pro omni illo, qđ aduenit rei post eius esse cōpletū, & nō fluit a proprijs principijs indiuidui. & sic est prædicabile distinctum a proprio, & omnibus alijs, & hoc modo hic definitur, & tale accidens q̄n que vocatur accidens commune, quandoque infinitum, & quandoque accidēs C per accidens. Dicitur commune, secundum causalitatem eius quia a pluribus causis indifferenter potest in suo subiecto causari. & dicitur infinitum, quia infinitis modis variari potest secum variationem principiorum indiuidui. & dicitur Accidens, quia non causatur in subiecto per causam essentialem, sed per causam accidentalem.

Accidens q̄n que coe, q̄n q̄ infinitum & per accidēs dicitur.

Secundo sciendum, quod Accidens commune, quod hic definitur potest dupliciter consyderari. vno modo secundum esse particulare eius, quod habet accidētaliter in suo subiecto, & illo modo corrumpitur, & variatur in infinitū, nec isto modo est ens necessarium, ideo sub tali esse non definitur, omne enim, D quod definitur debet habere esse necessarium, quod explicetur per definitionem eius. Alio modo consyderatur secū dum esse vniuersale sub quo attribuitur sibi intentio accidentis. & sic capitur, vt ens necessarium, & hoc modo multa sibi de necessitate conueniunt, vt quod sit accidens & quod sit variabile in aptitudine. vnde esse variabile sibi cō uenit inuariabiliter, & isto modo in vniuersali hic definitur.

Tertio sciendum, quod illud accidēs potest adesse & abesse subiecto, quod habet esse variabile, & causatur contingenter in ipso, sed Accidens habet esse variabile, & causatur cōtingenter in ipso subiecto per causam contingentem, E eo quod consequitur principia indiuidui, quæ sunt variabilia, & transmutabilia. sicut rubedo causata in homine, propter verecundiam, quia causatur in eo per causam contingentem, potest faciliter adesse, & abesse, igitur accidens commune potest adesse & abesse subiecto eius, & per hoc datur intelligi modus prędicandi accidentis. s. quod prædicatur accidentaliter & non conuertibiliter, per hoc. n. quòd habet causam contingentem, prædicatur accidentaliter, & quia quandoque abest, prædicatur non conuertibiliter.

Cur accidens ad sit, et absit.

Quarto sciendum, quòd illud quod aduenit ei post esse eius completum & contingēter potest adesse & abesse pręter subiecti talis corruptionē, eo quod F ante aduentum eius res est completa, ideo non est de compositione, vel constitutione rei. ideo per aduentum eius non constituitur subiectum, nec per remotionem eius causat illius corruptionem, sed accidens commune aduenit rei post esse eius completum, & per causam contingentē. ergo potest adesse, & abesse siue corruptione sui subiecti. liē ad corruptionem posterioris non sequitur corruptio prioris, quia esse prioris à posteriori non dependet sed accidens commune est posterius subiecto. ideo ad eius corruptionem non sequitur corruptio subiecti, quare potest adesse &

A abesse præter subiecti corruptionem. & p hoc potest intelligi pmissa definitio.

Solutio. Sed contra prædicta arguitur. Omne definibile habet esse necessarium, & finitum, quia contingens, & infinitum non sunt definibilia, sed accidens non habet esse necessarium, & finitum, sed contingens, & infinitum igitur non est definibile. Secūdo sic. In nulla definitione debent poni opposita simul sed adest, & abest sunt opposita, igitur definitio accidētis non est bona. Tertio sic. Mors, & combustio sunt accidentia, & tamen nō possunt B ad esse præter subiecti corruptionē igitur contra definitionem. Quarto sic. Viuere est accidens, cum nō sit de essētia viuentis, & tamen non potest abesse præter subiecti corruptionem. igitur. Quinto sic, accidens corrumpitur per sui subiecti corruptionem, igitur nō potest abesse præter subiecti corruptionē.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet accidens sm̄ esse particulare, quod habet accidentaliter in subiecto non, sit necessarium, & finitum, tamen sm̄ esse vniuersale eius bene accipitur ut finitum, & necessarium. ideo isto modo potest definiri. Ad sm̄ dicitur, quod adesse, & abesse. ut dicunt actum contra dictoriæ opponuntur, & non possunt simul C inesse eidem, sed vt dicunt actum aptitudinem, non opponuntur, & possunt in esse eidem simul, & sic sumūtur in ista definitione, vnde sensus est, quod accidens in vniuersali adest, & abest sm̄ aptitudinem, sed in particulari adest, & abest actu. sed hoc sibi conuenit successiue. Ad tertium dicitur quod mors capit dupliciter, vno modo materialiter, vt dicit alterationem, quæ præcedit corruptionem viuentis, & sic est accidens, & potest adesse, & abesse præter subiecti corruptionē, alio modo capitur formaliter pro corruptione viuentis. s. pro subita mutatione, qua mutatur de esse ad non esse, & hoc modo non est accidens, sed mutatio substantialis, quę reductiue est de genere substantiæ, sicut motus est reductiue in genere, sui termini ad quem, & similiter dicēdum est de combustione. Ad quartum dicitur, ꝙ

Mors an sit accidēs

si capiatur viuere pro esse substātiali D uenti, sm̄ quod viuere viuentibus est esse, hoc modo vita, vel viuere non est accidens, sed esse substantiæ, sed si capiatur pro operationibus viuentis, ut sunt videre, & audire, sic est accidens, & potest abesse subiecto præter subiecti corruptionem. Ad quintum dicitur, quod licet accidens cōe corrumpatur per corruptionem subiecti, non tamen hoc modo solum corrumpitur, sed tribus alijs modis. vno modo per accidens sibi contrarium, vt frigus per calorem, alio modo per remotionem causæ per quam est in subiecto, vt lumen corrumpitur in aere per remotionem Solis, tertio modo per remotionem termini accidentis E respectiui, vt pater corruptionem filij, ideo non oportet quod propter corruptionem accidentis fiat corruptio subiecti, sed corrumpi præter subiecti corruptionem.

Duæ aliæ Accidentis descriptiones, hic traduntur, ac comparantur.

Definitur etiam sic Accidens est quod neque est genus, neque species, neque differentia neque proprium, inest autem rei, vel sic. Accidens est quod contingit eidem inesse, & non inesse, vt album, nigrum, sedere & huiusmodi & de his duabus vltimis definitionibus. dicit Aristoteles quod F secunda melior est, quam prima, quia ad intelligendum primam necesse est præscire quid sit genus & quid species, quid differentia, & quia proprium, secunda autē per se sufficiens est ad cognoscendum, quid est quod dicitur per ipsam.

Postquā Auctor posuit definitionem Accidentis, hic consequenter notificat ipsū ponendo duas alias definitiones, quarū prima est. Accidens est, qđ neque est genus neq. species, neq. dr̄ia, neque proprium, inest aūt rei. In prima parte huius definitionis, per hoc relatiuū, qđ intelligitur genus defin. ri, s. prædicabile, & residuum ponitur ad differentiam aliorum prędicabilium, per abnegationem enim aliorum ostenditur accidens habe-

A habere vnum alium modum prædicādi ab ipsis. Deinde ponitur inest autē rei, ad explicandum esse eius in subiecto.

Accns tripl. ter cōsy derari potest. Primo sciendum, quod Accidens tripliciter consideratur, vno modo per respectum ad subiectum, in quo est respectu cuius dicitur accidēs quasi ad aliud cadens, & hoc modo datur de ipso prima definitio, illa. n. explicat ipsum per respectum ad suum subiectum. Secundo modo, consideratur per respectū ad alia prædicabilia, & ad prædicabile in cōmuni, & hoc modo definitur per hāc definitionem quæ datur per abnegationem aliorum prædicabilium, & explicat ipsum in esse prædicabilis. Tertio B modo consyderatur per respectum ad causam, propter quam inest subiecto, & sic consyderatur intentio definitione & per hoc patet quō istæ definitiones diuersimode explicant esse accidentis.

Secundo sciendum, quod omnis priuatio habet esse, & cognosci per suum habitum, sed definitio rei explicat esse rei, ideo omnis priuatio habet definiri per respectum ad suum habitū & quia accidens se habet, vt priuatio respectu aliorum prædicabilium, qui habet imperfectionem modum prædicandi omnibus alijs, ideo hic conuenienter definitur per abnegationem aliorum, sicut priuatio per abnegationem sui habitus, non tamen definitio est proprie negatiua, quia prima pars, quia intelligitur v- C niuersale, est affirmatiua, & etiam vltima. f. inest autem rei. & ita negatio aliorum prædicabilium explicat aliquid affirmatum, f. specialem modum prædicandi accidentis, inde est, quod prædicabiliter accidentaliter, & non essentialiter, vt tria prædicabilia prima, & prędicatur non conuertibiliter, & per hoc non est proprium.

Tertio sciendum, φ alia est definitio accidentis. Accidens est quod cōtingit eidem inesse, & nō inesse, ratio est, quia illud, quod est in subiecto per causam contingentem, contingit eidem inesse, & non inesse. sed Accidens est huiusmodi, vt prius patuit, & in hac definitione explicatur causa, per quam accidens est in suo subiecto per hoc, quod dicit, con D tingit, i. contingenter aduenit, f. per causam contingentem, & ii, inesse, & non inesse possunt sumi octo modis sm̄ octo modos essendi in, tamen hic accipitur inesse pro illo modo, quo forma accidētalis inest suo subiecto, & similiter non inesse, & hic modus cōtinetur sub quinto modo essendi in, & per hoc satis patet intellectus huius definitionis.

Comparatio definitionum. Accidētis. Quarto sciendum est, quod inter has tres definitiones accidētis, tertio est melior, quā secūda propter duas rationes. Prima est, quia secunda explicat esse accidentis per respectum ad alia prędicabilia, & per negationem aliorum, tertia vero explicat ipsum per respectum ad E suam causam, & ad suum subiectum, & quia accidens habet suum esse respectu causæ, & subiecti, & definitio debet explicare esse rei, ideo tertia est perfectior secunda, quia perfectius explicat esse accidentis. Secunda causa est, quia illa definitio est melior, quæ facilius explicat definitū, sed tertia facit facilius cognoscere, accidens q̄ secūda, quia ad cognoscēdum scdam oportet cognoscere alia prædicabilia, non aūt ad intelligendum tertiam, ideo tertia est melior secunda.

Argu. Sed contra prędicta primo arguitur. Nulla bona definitio debet dari per negationem, quia negatio non explicat esse rei, sed ista definitio accidētis, in qua dicitur, accidens non est genus, &c. datur, per negationem, igitur. F

Secundo sic. Color est accidens, & tamen est genus albedinis, & species qualitatis igitur male dicitur in secūda definitione, quod accidens non est genus, neque species.

Tertio sic. Anima Socra. non est genus, neq. species, neq; differentia, neq; Proprium, & inest rei. f. corpori. igitur ista definitio sibi competit, & tamen nō est accidens, igitur definitio mala.

Quarto sic. Illud, quod est semper in subiecto subsistens, non potest inesse, & non inesse in subiecto, sed accidens semper est in subiecto, subsistens, ut dicit Porphyrius, igitur non contingit eidem inesse, & non inesse.

Quinto

A Quinto sic. Pes Socr. contingit eidem inesse, & non inesse, & tamen non est accidens, igitur.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si negatio consideretur formaliter, inquantum dicit non ens, & est negatio pura sic nulla definitio debet dati per negationem, sed si consideretur materialiter inquantum ex consequenti potest implicare aliquam affirmationem, & dare intelligere esse definiti, sic definitio potest dari per negationem oppositorum eius, cuiusmodi est in prædicta definitione. Ad secundum dicitur, quod licet, color, respectu suorum inferiorũ sit genus & respectu superiorum sit species, tamen non est genus vel species respectu sui subiecti, sed est accidens, ideo B sub illo respectu, quo est accidens nunquam potest esse genus, vel species, licet tamen materialiter possit dici genus, & species & accidens, respectu diuersorũ. Ad tertiũ dicitur, quod prima pars huius definitionis, non conuenit animę Socratis, scilicet prædicabile, nec etiam vltima, quia licet insit ei tanquam forma substantialis materiæ, non tamen vt forma accidentalis subiecto. & isto modo hic capitur inesse. Ad quartum dicitur, quòd cum dicitur. Accidens semper est in subiecto subsistens, si semper dicat distributionem per omnibus partibus tẽporis generaliter illa propositio est falsa, nec isto modo intelligitur a Porphyrio, sed, si dicat distributionem pro par C tibus temporis durationis accidẽtis, ita quod sit sensus semper est in subiecto subsistens, idest quam diu durat inesse, sic propositio est vera, & accidẽs potest eidem inesse, & non inesse. Ad quintum dicitur, quòd pes Socr. potest eidẽ inesse, & nõ inesse, sicut pars integralis suo toto, non tamen sicut forma accidentalis suo subiecto, de quo modo esse dĩ in, hic intelligitur.

Accidens inseparabile, & in inseparabile, & in commune, & proprium partitur.

Accidentium aliud separabile, vt albe do in homine, aliud inseparabile, vt nigre D *do in coruo, & atiope, & album in cigno. licet enim nigrum accidat inseparabiliter corno, & æthiopi, & album cigno, tamen hoc non est contra definitionem, in qua dicitur potest adesse, vel abesse, præter subiecti corruptionem, quia vt vult Porphyrius, coruus potest intelligi albus, & æthiops nitens candore, præter subiecti corruptionem. Item accidentium, aliud commune, vt album, sedere, & simum esse, aliud proprium vt albedo Socratis, & simitas nasi.*

Postquã Auctor notificauit accidẽs per definitionem, ponendo tres definitiones, hic cõsequenter ipsum notificat per diuisionem ponendo duas diuisio- E nes eius, quarum prima est Accidentiũ, aliud separabile, aliud inseparabile. cuius diuisionis ratio est, quia omne accidens est in subiecto, vel ergo habet causam firmam, & permanentem in subiecto, & sic est inseparabile, vel habet causam variabilem, & non stãtem, & sic est separabile, vnde separabile, & inseparabile sunt quidam modi accidentales, cõuenientes accidenti per respectum a subiecta, in quibus sunt. ideo hæc diuisio potest dici subiecti in accidentia.

Primo sciendum, quòd separabile dr quod est aptum natum separari ab alio faciliter: sed dupliciter cõtingit aliquid separari ab alio. vno modo per realem separationem, sic quod ambo extrema F remaneant facta separatione, & isto modo nullum accidens potest separari naturaliter a subiecto, licet quandoque supernaturaliter accidens separetur a subiecto, vt in Sacramento altar s, vbi remanent accidentia separata sine subiecto. Alio modo potest vnum ab alio separari per corruptionem eius, & sic accidens est separabile a subiecto, quia potest ab eo faciliter separari per eius corruptionẽ, eo quod nõ habet causam stãtem, & fortiter radicatam in subiecto. *Duobus modis intelligitur accidens a subiecto separari.*

Secundo sciendum, quod accidens inseparabile est quod non potest faciliter separari subiecto, eo quod habet causam fortiter radicatam in tali subiecto

A ctio vt nigredo corui, quæ radicatur in propria complectione corui, quæ non potest faciliter ab eo separari. Aliquid tamen dicitur, dupliciter inseparabile. vno modo negatiue, & sic quod nullo modo potest separari prout illa negatio in addita separabili, negat actum, & potentiam simul, & sic. Proprium est inseparabile realiter a specie, & etiam differentia. Alio modo dicitur inseparabile priuatiue, quod non separatur actu, uel faciliter separatur, prout illa negatio, in negat actum, uel facultatē actus, & relinquit potentiam, & hoc modo accidens commune, quod non faciliter separatur dicitur inseparabile, & non

B negatiue, sic quod nullo modo possit separari, sicut nigredo corui transmutata complexione corui, posset ab eo separari, & non tamen, hoc fieri potest faciliter.

Diuisiones acci dentis in cōe, & propriū. Tertio sciendum, quod accidens secundo modo, diuiditur per commune, & proprium. cuius ratio est, quia omne accidens, vel potest conuenire pluribus indiuiduis, vel indifferenter plurib. partibus sui subiecti, & sic est accidens commune, vt album, vel nigrum, vel est appropriatum alicui parti sui subiecti, vel alicui indiuiduo, & sic est accidens propriū, vt albedo Socrati, vel simitas naso. Ex quo patet quod ista diuisio sicut præcedens est diuisio subiecti in accidētia, quia commune, & proprium accidunt ipsi accidenti, & licet accidens nūquam sit principale subiectum alterius

C accidentis, tamen potest esse subiectum proximum, & minus principale, ut superficies est proximum subiectum albedinis.

Quarto sciendum, quod accidens sumitur dupliciter vno modo quantū ad causalitatem eius, eo quod indifferēter causatur a plurib. causis, si hoc modo accidens quod hic diuiditur, dicitur accidens commune. alio modo dicitur commune per prædicationem, vel inhærentiam, eo quod conuenit pluribus indiuiduis, aut speciebus, & etiam plurib. partibus corporis indifferenter, & hoc modo accidens commune, est vnum membrum huius diuisionis; tale.n. dr commune per causalitatem, & prædicationem, sed accidens proprium licet sit cōmune per causalitatem, vt albedo Socr, non tamen per prædicationem, ideo dicitur proprium, quia est appropriatum vni indiuiduum, vel determinatæ parti subiecti sui. Et per hoc patent duę diuisiones accidentis. D

Sed contra prędicta primo arguitur. Sicut non esse in subiecto est proprium substantiæ, sic esse in subiecto est proprium accidēti, igitur accidens semper habet esse in subiecto, & non est separabile. Secūdo sic. Omne accidens adest & abest subiecto præter eius corruptionem, ergo nullum accidens est inseparabile patet antecedens per definitionē eius, quę debet competere omni contento sub definito. E

Tertio sic. Idem accidens specie est separabile, & inseparabile, sicut album in cigno est inseparabile, & in ligno separabile, ergo membra huius diuisionis coincidunt. Quarto sic. Accidens commune diuiditur in secūda diuisione, sed illud non dicitur de accidente proprio, & etiam cōuertitur cum vno membro illius diuisionis, igitur illa diuisio est mala. Quinto sic. Accidens proprium est vnum prædicabile distinctum ab accidēte, & non continetur sub ipso, igitur male ponitur membrum diuisionis accidētis in secunda diuisione. F

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet esse in subiecto in aptitudine semper conueniat accidenti, tamen esse in subiecto in actu, non semper sibi conuenit simpliciter, sed solum, quam diu durat, ideo potest a subiecto separari p corruptionem. Ad secundum dicitur, q licet omne accidens possit aliquo modo separari a subiecto, & ab esse, non tamē quodlibet potest separari faciliter. ideo non omne accidens dicitur separabile. nullum.n. accidēs dicitur inseparabile. negatiue sic, quod nullo modo separetur a subiecto, sed bene dicitur inseparabile priuatiue, quia non faciliter separatur. Ad tertium dicitur quod idē accidens in specie dicitur separabile, & inseparabile

A separabile respectu diuersorum subiectorum, non tamen respectu eiusdem subiecti, & ideo ista membra non coincidunt in eodem accidēte in numero. Ad quartum dicitur, quod licet diuisum in secūda diuisione dicatur commune per causalitatem non tamen per prędicationem. ideo verificatur de accidente proprio quia illud est commune per causalitatem; nec etiam conuertitur cum accidente communi, quod est membrum huius diuisionis, quia illud dicitur commune per prędicationem.

Ad quintum dicitur, quod licet proprium speciei sit proprium prędicabile distinctū ab accidente, non tamen proprium indiuidui. de quo est hic ad pro-
B positum, sed tale bene continetur sub prædicabili Accidentis.

De communitatibus, & differentijs, Generis, Speciei, Differentię, Proprij, & Accidentis.

Commune est autem omnib. quinque prædicabilibus de plurib. prædicari. Differunt autem, quia Genus de pluribus prædicatur quā alia, & per hoc differt ab alijs.

Differētia vero differt a genere, eò quòd prædicatur in quale. Genus autē in quid. Item differt differentia à Specie, & a Proprio, quia Differentia prędicatur de pluribus differentibus specie, illa vero non. Differt etiam ab accidente. quia Accidens suscipit intensionem, & remissionem Dif-
C *ferentia vero non suscipit, magis, neque minus. Differt autē Species a genere, quia genus continet species, & non continetur ab eis. Item species differt a differentia, quia ex pluribus differentijs bene cōstituitur vna species, vt istæ duæ differentię, rationale, & mortale coniunguntur ad constitutionem huius speciei homo. species vero non coniungūtur speciei, vt gignat aliā speciem. Quędam enim particularis equa cuidam particulari asino permiscetur ad mul. generationē, sed non equa, & asinus in communi.*

Item, Species differt a proprio, quia Species natura prior est Proprio. propriū autem posterius specie præterea, quorum ter-
mini, idest definitiones sunt differentes, D
& ipsa sunt differentia, sed definitiones Proprij, & Speciei sunt differentes, ergo & ipsa erunt differentia. Item, Species differt ab accidente, quia Species prædicatur in quid. Accidens autem in quale, vel quomodo se habet. & species natura prior est accidente; omne enim accidens natura posterius est suo subiecto.

Proprium autem differt ab accidente, quoniam proprium de vna sola specie prædicatur, cuius est proprium, accidens vero de pluribus speciebus, & accidens primo inest indiuiduis, & per posterius, speciebus & generibus. non. n. homo, vel animal currit, nisi quia Socr. vel Plato currit.

Proprium autem primo inest speciei, E
& per speciem indiuiduis conuenit. Idem, genus, differentia species, & proprium, æqualiter participātur ab omnibus, de quibus prædicantur, accidens vero non, sed suscipit intensionem, & remissionem.

Item genus, differentia, species, & proprium vniuoce prædicantur, accidens vero non prædicatur vniuoce, sed denominatiue.

Prædicari aūt vniuoce est prædicari secundum nomen vnum, & rationem vnā, secūdum illud nomen sumptam, vt homo secundum vnum nomen solū prædicatur de Socra. & Plato. vt Socrates est homo, Plato est homo. & ratio eius secundum illud nomen est vna, vt animal rationale
mortale, secundum quòd prædicatur de F
suis inferioribus, ut Socrates est animal rationale mortale, & sic de alijs. & ob hoc ens non potest esse genus, quia licet secundum vnum nomen prædicetur de omnib. tamen non secundum rationem vnam. ratio enim entis secūdum quod dicitur de substantia, est ens per se, secundum autem quod dicitur de alijs nouem prædicamentis; est ens in alio. & ita prædicatur secundum diuersas rationes, & ideo non prædicatur vniuoce, sed potius æquiuoce, aut multipliciter. Prædicari autem æquiuoce est prædicari nomine vno, & rationib. diuersis secūdū illud nomē sumptis, ut canis prædicatur noīe uno de latrabili animali, marino pisce. & celesti sidere, rō aūt secū dum illud nomen non est eadem omnibus,

sed

A sed alia, & alia. Denominatiua dicuntur quæcumque ab aliquo solo casu sunt differentia, & secundum illud nomen habent appellationem, vt a Grammatica Grammaticus, a fortitudine fortis. Vnde Grammaticus, & fortis prædicantur denominatiue, & ideo accidens dicitur prædicari denominatiue.

Quid cōe oīb. p̄dicabilibus.

Postquam auctor determinauit de vno quoque quinque prædicabiliū, hic consequenter determinat de ipsis cōparatiuæ. s. comparando ipsa secundū conuenientiam, & differentiam eorum. Prius. n. vnumquodque habet secundū se cognosci, quā per respectū ad aliud. & quia, conuenientia est, ut habitus, & B differentia se habent per modum priuationis. ideo antequam ipsa comparet secundum differentiam ostendit conuenientiam ipsorum dicens, commune est omnibus quinque prædicabilib. de pluribus prędicari, cuius ratio est, quia hoc est de ratione prædicabilis in cōmuni, s. prædicari de pluribus. ideo in hoc omnia prædicabilia habent conuenientiā.

Sed ad videndum de suis differētijs.

Gn̄is a cæteris prædicabilib. discrimē.

Primo sciendum, ꝙ genus differt ab omnibus alijs prædicabilibus in generali, per hoc ꝙ genus prędicatur de plurib. quam quodcunque aliorum, & ēt quia genus est principium aliorum prædicabilium. Est. n. principium differentiarū, quæ incohantur in potestate generis, & ēt specierum, quæ sunt sub ipso, & quia C proprium causatur a specie, accedēs vero ab indiuiduis, quorū genus est principium, & ideo genus est principiū proprij, & accidentis, & sic est principium, & causa omnium aliorum quod nulli alteri conuenit. Sed in speciali primo differt a differentia, quia se habet ut determinabile, differentia, vero ut determinans. Secundo differt a specie, quia genus prædicatur de pluribus specieb. species vero de multis indiuiduis. Tertio differt a proprio, quia genus prædicatur non conuertibiliter, propriū vero sic. Quarto differt ab accidente, quia genus prædicatur essentialiter, accidens vero accidentaliter tantum.

Dr̄iæ ab alijs discrimē.

Secundo, sciendum quòd differentia in gn̄rali differt ab oībus prædicabilib. D alijs p hoc ꝙ est formaliter diuisiua generis, & facit differre essētialiter, quod nulli alteri conuenit. Sed in speciali, primo differt a gn̄e per hoc, ꝙ ipsa prædicatur, in quale, quia dicit essentiam rei per modum qualitatis, genus vero prædicatur in quid, quia dicit essentiam rei per modum substantiæ, per hoc ēt differentia differt a specie. Secundo differt a spē, & proprio, quia prædicatur de multis speciebus, species vero, & proprium solum prædicantur de indiuiduis vnius speciei, & hoc intelligendo de differētia generica, & nō specifica. Tertio differt ab accidente, quia accidens suscipit magis, & minus, differentia vero non. quia E esse ipsius consistit in indiuisibili, cum sit vltimus actus speciei, qui semper est in aliquo determinato gradu entis.

Spēi ab alijs differētia.

Tertio sciendum, ꝙ spēs in gn̄ali differt ab alijs, per hoc, ꝙ ipsa subijcitur respectu oīum aliorum prædicabilium s. gn̄ri, & differentiæ sm̄ prędicationem essentialem proprio, vero, & accidenti sm̄ prædicationem accidētalem. & hoc nulli aliorum conuenit. Sed in speciali, primo differt a gn̄e, quia genus cōtinet sub se spēm, & est totū vniuersale respū suarum specierum, sed species non continet genus, quia pars non continet suū totū. Scdo differt a differentia, quia ex pluribus differentijs bene fit vna spēs, sed ex plurib. specieb. non fit vna spēs tertia, quia ex duob. entibus completis F existentib. in actu non pōt fieri vnū tertium. duę, āt spēs sunt entia completa in actu. Tertio spēs differt a differentia, q̄a spēs est ens completū in actu ex duob. s. gn̄e, & dr̄ia, sed sic non est differentia.

Proprij ab alijs differentia.

Quarto differt a ꝓprio, q̄a spēs est eā ꝓprij, quare naturaliter ipsū p̄cedit. & ēt q̄a definitio spēi, & ꝓprij differūt, vt patuit prius, & spēs differt ab accidēte, q̄a p̄dicat̄ in quid, accidēs vero ī quale.

Quarto sciendum, ꝙ propriū differt ab omnib. alijs in generali, quia p̄dicatur conuertibiliter, q̄d nulli aliorū conuenit. Sed in spāli primo differt a gn̄e, specie, & dr̄ia per differentias prius positas, assignando differentias aliorū p̄dicabilium

A cabilium a proprio. Secundo differt ab accidente, quia propriũ de vna ſola ſpẽ prædicatur eo quod cõſequitur propria principia ſpeciei, accidens vero de plurib. Item propriũ primo ineſt ſpeciei, & p ſpẽm indiuiduis, accidens vero econtra, eo φ fuit a principijs indiuidui. Ex quo ſatis patet, qualiter accidens in ſpeciali differt a cæteris prædicabilib. quoniam poſitæ ſunt differentiæ oĩum alio rum prædicabiliũ ab ipſo, tñ in generali dupliciter differt a cæteris. Primo q̃a accidens ſuſcipit magis, & minus, alia quatuor æqualiter participãtur a ſuis inferiorib. ſecundo, quia cętera p̃dicantur vniuoce, accidens vero denominatiue, & ad declarationem huius hic definitur uniuoce, p̃dicari, æquiuoce, & de-

B nominatiue, vñ p̃dicari. Vniuoce, eſt p̃dicari vno nomine, & vna rõne de multis, vt hõ prędicatur de Soc. & Platone. Prædicari æquiuoce eſt prædicari, vno nomine, & diuerſis rationib. de multis, vt homo de homine viuo, & de picto. Sed prædicari denominatiue, eſt prędicari vno nomine tantum, & nõ ratione, vt album de Socra. nomine, & ratione.

Arg. Sed contra prędicta primo arguitur. Genus nõ differt ab alijs prædicabilib. per hoc in quo conuenit cum ipſis, ſed conuenit cum alijs in hoc, quod eſt de pluribus prædicari, igitur nõ differt ab alijs per hoc, quod prædicatur, de pluribus. Secundo ſic. Omne ſuperius actu, & intellectu continetur in ſuo inferiori igitur ſpecies continet ſuum genus, & male dicitur, quod genus continet ſpe-

C cies & non continetur ab eis.

Tertio ſic. Ex duobus exiſtentibus in actu non fit vnum tertium, ſed duæ differẽtiæ ſunt entia in actu, vel duo actus igitur ex duab. differentijs non põt fieri vna ſpecies. Quarto ſic. Non eſse in ſubiecto eſt propriũ ſubſtãtiæ, & tñ p̃dicatur de multis ſpecieb. ſ. de oĩbus ſpecieb. ſubſtantiæ, ergo proprium non p̃dicatur de vna ſola ſpecie. Quinto ſic. Omne uniuerſale debet prædicari vniuoce de multis, accidẽs eſt vniuerſale, igitur.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, φ de pluribus capitur dupliciter. Vno mo do abſolute, vt tantũ valet, ſicut de multis, & hoc modo genus conuenit cum alijs. per hoc quod de multis prædicatur, alio modo comparatiuæ, & per hoc genus differt ab alijs, quia prædicatur de plurib. quam alia. ideo non eſt idem in quo genus conuenit, & in quo differt ab alijs. Ad ſecundum dicitur, quod licet ſpẽs contineat genus ſicut totum eſſentiale, vel inferius ſuũ ſuperius. ſ. quo ad partem poteſtatis eius, non tñ ſicut totum vniuerſale, ſuas partes, ſic, quod contineat genus ſecundum totam poteſtatem, & cõitatem eius. Ad tertium dr̃, φ ex duobus exiſtentib. in actu, ut ſic, non fit unum, ſed tñ inquantum unum eſt in potentia ad alterum bene fit tertium. Modo duarum differentiarũ vna poteſt ſe habere in potentia reſpectu alterius per hoc, quod differẽtia ſuperior conſtituit unum genus, quod eſt diſtinguibile, & determinabile per differentiam inferiorem, non eſt tamen intelligendum, φ differentia in quantum differentia eſt, & vltimus actus ſpeciei, ſit in potẽtia ad aliã differentiã. ſed inquantũ ſe hẽt ut actus cõfuſus ſpeciei inferioris, & eſt conſtitutiua generis ſpeciei.

Ad quartum dicitur, quod ſi propriũ capitur communiter pro omni proprio generis, vel ſpeciei, ſic bene prædicatur de pluribus ſpeciebus, quia proprium generis prædicatur de uno genere, vt eſt in multis ſpeciebus ſed quia tale eſt commune multis ſpeciebus, ideo non habet ſimpliciter modum proprij, ſed accidentis communis. Sed ſi capiatur ſpecialiter ſolũ pro proprio ſpeciei ſpecialiſſimæ, vt hic capitur, ſic de una ſola ſpecie prædicatur. Ad quintum dicitur, quod ſi capiatur prædicari uniuoce generaliter pro omni illo quod ſecundum ſignificatum prædicatur de multis, ſic omne uniuerſale debet prædicari de multis vniuoce, & illo modo accidẽs vniuoce prædicatur, ſed ſi capiatur vniuoce prædicari ſpecialiter ut eſt prędicari nomine, & ratione eſſentiali de ſubiecto, ſi nõ prædicatur uniuoce & hęc de Prædicabilibus dicta ſufficiant.

Marginal letters (right column): D, E, F

propriũ cõe de plurib. ſpẽb. p̃dicatur

VER-

A VERSORII PARISIENSIS D EXPOSITIO,

In Tertium Tractatum Petri Hispani.

SVMMA TRACTATVS.

DE ANTE PRÆDICAMENTIS. DE DECEM prędicamentis. De Postprædicamentis.

Ea, quæ prædicantur, aut Vniuoca, aut Aequiuoca, aut Denominatiua esse dicuntur.

B *Cap. 1. primæ partis.*

D cognoscendum prædicamenta quædam necessaria præmittẽda sunt, sine quorum cognitione nequaquã haberi potest cognitio prędicamentorum. Et ideo distinguimus cũ Aristotele triplicem modum prædicandi. Eorum, quæ prædicantur, quædam sunt æquiuoca, quædam vniuoca, quædam denominatiua.

Iste est Tertius tractatus de Prędicamentis, in quo postquam Petr. Hisp. in prçcedẽti tractatu determinauit de Dicibili incomplexo sub ratione prædicabilis, & vniuersalis, hic cõsequenter determinat de dicibili incomplexo sub ratione ordinabilis in genere secundum sub, & supra. Cuius ordinis ratio est, quia ordinatio secundum sub, & supra
C est ordinatio in linea prædicamentali, in qua genus ordinatur supra speciem, & species sub genere, & indiuidua sub speciebus, & sic de alijs. Sed quia talis ordinatio fit secundum rationes prædicabilium, ideo oportebat determinare prius de dicibili incomplexo quantum ad rationem vniuersalis, quam secundũ rationem ordinabilis in genere secundum sub & supra, quod fit in hoc tractatu de prædicamentis. Et intitulatur hic Tractat. de prædicamentis, quia inter dicibilia incomplexa, prædicamenta sunt principaliora, a principaliori autẽ parte subiecti sepæ fit denominatio sciẽtiæ.

Primo sciendum, quòd prædicamenta quæ sunt genera generalissima dupliciter consyderãtur. Vno modo inquantum sunt prima principia diuersitatis rerum formalia, & hoc modo non põt de ipsis aliquid demonstrari, nec de ipsis sub tali ratione habetur sciẽtia. Alio modo consyderantur per reductionem ad aliquod commune in quo conueniũt, & hoc dupliciter, vel inquantum reducuntur ad ens, & sunt partes entis, & hoc modo consyderatur in Metaphysica, quę consyderat de ente inquantum ens, alio modo inquantum reducuntur ad dicibile incomplexum, & sub tali ratione in Logica consyderantur. Logicus enim non consyderat res absolute, sed inquantum referuntur ad rationem dicibilis, & prędicabilis, vel ut in ipsis fundantur aliquæ secundę intentiones. E *Quo p̃dicamẽta ad Logicũ, & Meth. pertineant.*

Secundo sciendum, quod subiectum huius Tractatus est dicibile incomplexum ordinabile in genere secundũ sub, & supra. Dicitur dicibile, eo quòd hic consyderantur res ut referuntur ad dici, & dicitur incomplexum, ad differentiam subiecti primi Tractatus, quod est dicibile complexum, s. enunciatio. Dicitur ordinabile in genere ad differẽtiam subiecti libri prædicabilium, quod est dicibile incomplexum sub ratione vniuersalis, & non sub ratione ordinabilis in genere, & non est prædicamentum subiectum huius tractatus, quamuis sit principalior pars eius, quia non nomina hic consyderata principaliter consyde- F

A ſyderantur ſub ratione prædicamenti, ſed ſub ratione dicibilis incomplexi, ordinabilis in genere, & per hoc patet, quę ſit cauſa materialis huius tractatus, per quod habetur quę ſit cauſa finalis eius, vnde finis intrinſecus eſt perfecta cognitio ſubiecti, ſicut in alijs ſcientijs ſpeculatiuis, & finis extrinſecus eſt cognitio enunciationis quæ fit ex dicibilibus incomplexis, & argumentationibus, & etiam generaliter acquiſitio omnium aliarum ſcientiarum. Et eius cauſa formalis eſt modus procedendi, qui eſt definitiuus, diuiſiuus, & exemplorum poſitiuus. Et forma tractatus eſt eius diuiſio per capitula, & capitulorum per partes vnde tres ſunt partes principales. In prima traduntur. Ante prædicamenta. In ſecunda Prædicamēta. In tertia. Poſt prædicamenta.

Huius tractatus cauſa.

B Tertio ſciendum, ꝙ ante prædicamētum eſt documentum præcedens determinationem Prædicamentorum, immediate ordinatum ad cognitionem eorū habendam. Et dr̄ immediate ordinatū, &c. quia licet definitiones prædicabilium ad cognitionem prædicamentorū valeāt, non tñ immediate ordinatur ad cognoſcendum prædicamenta, ſed ad cognoſcendum ipſa vniuerſalia. Et ſunt tria ante prædicamēta in generali. ſ. definitio, diuiſio, & regula. Et ſeptē in ſpeciali, ſ. tres, definitiones, diuiſiones, & duæ regulæ. Quorum ſic habetur ſufficientia quia ante prædicamentum ordinatur ad cognitionem prædicamentorum, vel ergo valet ad cognoſcendum conuenientiam, vel differentiam, vel ordinem. ſi primum, hoc eſt tripliciter, vel valet ad cognoſcendum conueniētiam prædicamētorum in unum cōem ęquiuocum qd eſt ens, & ſic eſt definitio æquiuocorum, vel ad cognoſcendum conuenientiam dicibilium vnius ordinis, & ſic eſt definitio uniuocorum, vel ad cognoſcendum conuenientiam certum prædicamentorum accidentium in unū cōe ſubiectū, ſ. ſubſtantiā, de qua dñr denominatiue, & ſic eſt definitio denominatiuorū. Si ad cognoſcendum differentiā hoc eſt dupliciter vel uocet differentiā

Tractatus partitio.

Quid ante pdicamētum, & quot ſit valet tres in genere, & ſeptē in ſpē.

C

D eorum, quæ ponūtur in gn̄e ab his, quæ non ponuntur in genere, & ſic eſt prima diuiſio vel eorum, quæ ponuntur in diuerſis generib. inter ſe. & ſic eſt ſecunda diuiſio. Si ad cognoſcendum ordinem in linea prædicamentali. hoc eſt dupliciter, vel reſpectu unius coordinationis, vel diuerſarum: ſi primū, ſic eſt prima regula: ſi ſecundum, ſic eſt ſecunda. Et iſta anteprædicamenta ſunt illa, quæ præmittenda ſunt antepædicamenta, ſine quorum cognitione nō poteſt haberi faciliter cognitio prędicamentorum.

Quarto ſciendum, ꝙ ad cognoſcendum tria prima antepædicamenta. Auctor ponit vnam diuiſionem modorum prędicādi, ſiue eorum, quæ prædicātur dicēs, ꝙ eorū q̄ pdicātur, alia ſunt vniuoca, alia ęquiuoca, & alia denominatiua. Cuius rō eſt, quia omne, quod prędicatur, vel prædicatur, tanquā multa, & ſic ſunt ęquiuoca, vel tanquā vnum, & hoc dupliciter, vel prędicantur nomine tm̄, & ſic eſt denominatiuum, vel nomine, & ratione, & ſic eſt vniuocum, & de his tribus poſtea in ſpeciali videbitur. E

Sed cōtra prædicta primo arguitur ſic Oē illud, de quo eſt ſcientia hēt principia per quæ de illo probantur paſſiones & cognoſcuntur, ſed prędicamēta, cum ſint prima principia, nō habēt principia ergo de ipſis non eſt ſcīa. Scdo ſic. Logicus nō hēt conſyderare res, cum Logica ſit ſcīa rōnalis, & nō realis, ergo, cū prædicamenta ſint res naturales, hic male determinatur de pdicamentis, Tertio ſic. Prima principia ſunt de ſe nota ſimpliciter, & quo ad nos, ergo prædicamēta erunt per ſe nota, & ad cognoſcendū ipſa aliqua non ſunt præmittenda. *Argu.* F

Quarto ſic. In libro pdicabiliū determinatū eſt de modis pdicandi, ergo de ipſis non debet hic determinari, ſed tm̄ de dicibilibus incōplexi ordinabilib. in genere, & ſic male diſtinguit triplex modus pdicādi. Quinto ſic Mēbra huius diuiſionis coincidūt ergo, &c. Antecedēs patet, qa hō vniuocē pdicatur de Soc. & Plat. & æquiuoce de homine uiuo, & homine picto, ergo iſta diuiſio eſt mala.

Ad argumenta. Ad primum dicit, ꝙ licet *Solutio*

A licet prædicamenta non habeant principia formalia, & vniuoca, habent tamen effectiua, & formalia æquiuoca, ideo de ipsis, vt reducuntur in vnum commune potest esse scientia per talia principia.

Solutio Ad secundum dicitur, quod Logicus non consyderat principaliter de reb. secundum se acceptis, sed tantum, vt substant intentionibus primis, & secundis, ex quibus fiunt argumentationes, & ob hoc dicit Auicenna, quod Logica est de secundis intentionibus adiunctis primis. Ad tertium dicitur, quod licet prima principia complexa sint per se nota, & simpliciter, & quo ad nos, vt istud omne totum est maius sua parte, non tñ prima principia incomplexa, sed nobis
B sunt difficillima ad cognoscendum prædicamenta autem sunt principia incomplexa & non complexa. Ad quartum dicitur, quod licet in hoc libro non debeat determinari de aliquib. modis prædicandi quinque vniuersalium in speciali, potest tamen determinari in generalis de aliquibus modis, ad ostēdendum quomodo genus prædicatur de suis inferioribus & accidens de prima substātia. Ad quintum dicitur, quod licet homo, vt accipitur pro omnibus significatis eius prædicetur æquiuoce, & quando accipitur pro uno tantum prædicetur vniuoce, non tamen est ęquiuocum, & vniuocum secundum eandem acceptionem eius, sed solum secundum diuersas, ideo ista membra diuisionis non
C coincidunt.

Quæ dicatur Aequiuoca.

Aequiuoca dicuntur, quorum nomen solum est commune, & secundum illud nomen ratio substantiæ est diuersa, vt cum animal significat animal viuum, vel verum, & pictum, & nomen solum commune est eis, & secundum nomen ratio substantiæ est diuersa. Dicimus enim de Leone picto in pariete, ecce terribile animal, & de Leone viuo idem dicimus. & de statuis regum dicimus isti sunt tales reges. & de his, qui adhuc regnant dicimus, isti sunt reges, sumendo æquiuoce nomē regis.

Postquam Auctor præmisit diuisionem dicibilium per vniuoca, æquiuoca, & de nominatiua, hic consequenter ponit definitionem horum membrorum, D
& primo ponit definitionem æquiuocorum. Cuius ratio est; quia illa valet ad cognoscendum reductionem prædicamentorum ad vnum cōmune, quod est ens, quod dr̃ æquiuoce de ipsis, & definitio uniuocorum ualet ad cognoscendum reductionem omnium dicibilium eiusdem generis ad ipsum genus generalissimum, & definitio denominatiuorum ualeat ad reducendum omnia prædicamenta accidentium ad substantiā, de qua prædicantur denominatiue, & quia reductio prędicamētorum ad ens est prior alijs, ideo definitio ęquiuocorum conueniēter pręcedit alias. & quia E
etiam reductio dicibilium ad suum genus pręcedit reductionem accidētium ad substantiam. ideo definitio vniuocorum pręcedit definitionem denominatiuorum. sic ergo ponitur definitio ęquiuocorum. Equiuoca dicunt quorum solum nomen est commune, & ratio substantię sm̃ illud nomen est diuersa. In qua definitione ponitur dñr. s. sunt dicibilia ad explicandum genus definiti, q est dicibile, & nō ponitur sunt, qa hic nō consyderātur inquātum sunt entia, sed inquātū sunt dicibilia, & totū residuum ponitur ad dr̃iam vniuocorū, & denominatiuorū, quia uniuoca non habent solum nomen cōe, sed cum hoc habent rationem, & denominatiua non prædi- F
cantur secundum diuersas rationes.

Primo sciēdum, q duplicia sunt ęquiuoca, s. ęquiuoca æquiuocantia, & æquiuoca æquiuocata. Aequiuocum æquiuocans est nomen cōe, diuersis rationibus plura significans, sicut hoc nomen animal, diuersis rationibus significat animal viuum, & aīal pictum. sed æquiuoca æquiuocata dñr res diuersæ diuersis rationibus per vnum nomen significatæ, sicut animal viuum, & animal pictū sunt diuersæ res diuersis rōnibus significatæ per hoc nomē aīal. Hæc autem definitio, solum datur de æquiuocis æquiuocatis, & non æquiuocantibus quia æquiuoca æquiuocata solū habent nomē commune, tamen per hāc definitionem *Aequiuocū duplex æquiuocans, & æquiuocatum.*

A potest haberi definitio, æquiuoce æquiuocantis, quia sicut ęquiuoca æquiuocata habent vnum nomen commune, & diuersas rationes, ita æquiuocum æquiuocans est nomen cõmune diuersis rationibus plura significatus, & quia ęquiuoca æquiuocata semper sunt plures res significatæ per vnum nomen commune; ideo ad designandum istam pluralitatem, hic definiuntur æquiuoca in plurali numero.

Aequiuocũ a casu & a consilio, seu analogum. Secundo sciendum, ꝙ adhuc duplex est æquiuocum æquiuocans, & similiter æquiuocum æquiuocatum, s. æquiuocũ a casu, & a consilio, quod dicitur analogum. vnde æquiuocum a casu est, qđ æque primo plura significant, & dr̃ a casu, quia imponens ipsum ad significandum, B in secunda impositione eius non habuit respectum ad suam primam significationem, sed a casu accidit, quod tale nomen prius habuit aliud significatum, sicut equus, si dicatur idem est, quod æqualis, vel idẽ est quod animal, & imponens ipsum ad vnum significatum non habuit respectu ad aliud, & per hoc possunt definiri æquiuoca æquiuocata a casu. Sed æquiuocum a cõsilio est vnum nomen per prius, & posterius plura significans, & dicuntur a consilio, quia sicut in iudicio vnus imitatur iudicium alterius, sic etiam tali nomini attribuitur vna significatio per respectum C ad aliam, sicut animal significat animal viuum, & ex consequenti per similitudinem significat animal pictũ, vnde ęquiuoca æquiuocata a consilio sunt res diuersæ s̃m prius, & posterius significatæ per vnum nomẽ & de vtriusq. s. casu, & a consilio datur hæc definitio ęquiuocorum.

Nomẽ commune duplex. Tertio sciẽdum, ꝙ nomen dr̃ cõe dupliciter, vno modo s̃m vocem, quę cõis est ad multa significata, sicut Socra. dr̃ nomen cõe ad istum Socratem, & ad illum. alio modo dicitur commune s̃m significatum eius, quod est cõe ad plura supposita, sicut significatum eius, quod est cõe ad plura supposita, sicut significatũ hoĩs. s. humanitas, quæ est cõis ad oĩa indiuidua eius. hic autem sumitur nomen cõe primo mõ, pro illo, quod est D cõe s̃m vocem per respectum ad plura signãta, & non secũdo modo, quia, si sic caperetur, tunc nullus terminus singularis diceretur æquiuoce de multis, non sit nomen cõe cõitate sui significati. vnde æquiuoca æquiuocata, ex quo diuersæ res diuersa sunt significata eiusdẽ vocis, iõ habent nomen cõe primo modo.

Quarto sciendum, ꝙ ratio substantię dupliciter accipitur, vno modo spãliter pro definitione quiditatiua verę substãtiæ, quæ est per se, & isto modo non accipitur hic, quia sic in accidentibus non essent aliqua æquiuoca, cum non hẽant hoc mõ rõnem substantiæ. Alio mõ capitur gñaliter pro quacunq. definitione quiditatiua substãtiali, & accidẽtali, E ꝙ aliquo mõ explicat essentiã rei, capiẽdo substantiam pro essentia, & hoc mõ æquiuocotum rõ substãtiæ est diuersa. Cuius rõ est, quia quęcũque habent diuersas formas, quibus significantur per vnum nomen, & ẽt sub diuersis conceptionib. habẽt diuersas definitiones s̃m tale nomen, sed æquiuoca æquiuocata sunt diuersæ res s̃m diuersas formas, & diuersos conceptus, quib. significãtur p vnum nomen cõe, & non significantur per vnum conceptum cõem, & ideo s̃m nomen ipsorum ratio substantiæ generaliter sumpta est diuersa. Et per hoc patet intellectus definitionis ęquocorũ.

Arg. Circa prædicta arguitur primo. Canis est quoddã æquiuocorum ad canẽ F latrabilẽ, piscẽ marinũ, sydus cęleste, & tñ non habet vnum cõe nomen, cum ipsum sit vnum nomen ergo male dr̃ pro æquiuoca habent vnum nomen cõe.

Secundo sic. In verbis reperiuntur æquiuoca, & tñ ibi non est nomen commune, igitur definitio mala. Tertio sic. Æquiuoca a consilio habent unã rõnẽ communẽ vnitate proportionis & analogiæ, & tamen sunt æquiuoca, ergo male dr̃, quod ęquiuoca habent solum nomen commune, consequẽtia tenet, quia istis ęquiuocis, ultra nomen commune, est ratio communis.

Quarto sic. Canis latrabilis, marinus piscis, sunt æquiuoca æquiuocata, & tamen

A men non habet ſolum nomen commune, ſed conueniunt in ratione ſubſtantiali corporis animati, & habent vnam rationem communem. ergo male dr̃, ꝙ æquiuoca habent ſolum nomen commune, & rationem ſubſtãtię diuerſam.

Quinto ſic.

Vnus rei eſt tm̃ una forma, ſed ſignificatio eſt forma noĩs, & ſic unius noĩs eſt tm̃ vna ſignificatio, ergo, & vnũ ſignificatũ, & per cõſequens, ſi ęquiuoca habent vnũ nomẽ cõe, habent vnam rationem, quę ſignificatur per tale nomen.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet hoc nomen canis ſit æquiuocum æquiuocans, non tamẽ eſt ęquiuocatum, & de æquiuocis æquiuocatis datur tantum præſens definitio. B Ad ſecundũ dicitur, quod ſi nomen capiatur ſpecialiter pro voce, quæ ſignificat per modum permanentis, ſiue habitus, & quietis, & ut eſt pars orationis diſtincta contra verbum. ſic in uerbis non reperitur nomẽ, ſed, ſi capiatur generaliter, prout eſt nota mẽtis, ideſt ſignum illius, quod in mente cõcipitur, ſic uerbum bene dicitur nomẽ, & hoc modo capitur in definitione. Ad tertium dicitur, quod licet æquiuoca a conſilio habeant rationem communem ſecundum modum, nõ tamen ſecundum rem, quia vnitas analoga non eſt vnitas ſecundum rem, ſed tãtum ſecundum modum, & ad communitatem requiritur unitas rei. vnde illa, C quæ habent talem unitatem proportionis ſunt ſecundum rem diuerſa, licet habeant quendam modum unitatis. Ad quartum, dicitur, quod licet canis latrabilis & canis marinus habeant vnã communem rationem, vt conueniunt in corpore animato, non tamen ut conueniũt in nomine canis. ideo rationes eorum, ſumptæ ſecundum illud nomẽ ſunt diuerſæ. Ad quintum dicitur, quod licet ſignificatio ſit forma accidentalis nominis, non eſt tamẽ forma eſſentialis. ideo vnius nominis poſſunt eſſe plures ſignificationes, ſicut eiuſdem rei plures formę accidentales, ſed ſua forma eſſentialis eſt dearticulatio, ſiue modus proferendi, & ipſa uox eſt materia eius.

D

De vniuocis.

Vniuoca dicuntur quorum nomen eſt commune, ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt eadem. vt hoc nomen animal, eſt commune homini, & boui, & ſimiliter ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen, eſt eadem. dicimus enim, homo eſt animal, bos eſt animal, & homo eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, & bos eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, & ſic nomen eſt commune eis, & ratio eorum, ſecundũ illud nomen eſt eadem. nihil enim aliud eſt homo, ſecundum, quod eſt animal, niſi ſubſtantia animata ſenſibilis, ſimiliter, & bos. E

Poſtquam Auctor poſuit definitionẽ æquiuocorum, hic conſequenter ponit definitionem vniuocorum dicens. Vniuoca dicuntur. quorum nomen cõe eſt, & ſecundum illud nomen, ratio ſubſtãtiæ eſt eadem. In hac definitione dicuntur ideſt ſunt dicibilia, ponitur loco generis definiti, quod eſt dicibile, & non ponitur ſunt, quia hic non conſideratur vniuoca ſub ratione entis, ſed in quantum referuntur, ad dici. Illud quod ſequitur, ponitur ad differentiam aliorũ vt ſtatim declarabitur. & accipitur hic nomen cõe pro voce ſignificatiua, q̃ eſt nota mentis, & nõ ſpecialiter vt eſt pars F orationis diſtincta a verbo, q̃a in verbis reperiũtur vniuoca, ſicut & in nominib.

Primo ſciendum, quod duplicia ſunt vniuoca: ſ. vniuoca vniuocantia, & vniuoca vniuocata. Vnde vniuocum vniuocans eſt nomen ſecũdum vnam rationẽ pluribus attributum, vt hoc nomen animal ſecundum vnam rationem communem attribuitur hoĩ, & aſino. Et vniuoca vniuocata ſunt res diuerſæ ſecũdum vnam rationem communem per idem nomen importatæ, vt homo, & aſinus ſecũdum vnam rationem communem repertam in hoc nomine animal. hic autem definiuntur vniuoca vniuocata, & non vniuocum vniuocans, ſicut prius dictum eſt de æquiuocis. & quia vniuoca vniuocata ſunt res plures, & diuerſę *Vniuocum duplex vniuocãs & vniuocatũ.*

A contentæ sub eodem nomine, ideo ad notandum illam pluralitatem, hic vniuoca in plurali definiuntur.

Secundo sciendum est, quod vniuoca differunt a multiuocis, & diuersiuocis. quia multiuoca sunt diuersæ voces vni rei attributæ, quę aliter vocantur synonima, & diuersiuoca sunt diuersæ voces diuersis rebus attributæ, & de istis hic non determinatur sicut de ęquiuocis, & vniuocis, quia non valent ad cognoscendum reductionem prædicamentorũ in aliquod vnum, nec necessario requiruntur ad cognitionem eorũ, & in istis non reperitur vnum nomen commune, sed sunt plura nomina vniuoca vero habẽt B vnum nomen commune significans vnum conceptum cõmunem, in quo conueniunt. ideo in definitione vniuocorũ conuenienter ponitur, quorum nomen est commune, ad differentiam multiuocorum, & diuersiuocorum.

Vniuocorũ ab æquiuocis distinctio. Tertio sciendum, ꝙ vniuoca differũt ab æquiuocis quia ęquiuocum habet plura significata formalia. ideo dr̃ æquiuocum, quasi ęqualiter plura vocans. Et licet æquiuocum à consilio, ex parte rationis nöis nõ æqualiter vocet oĩa significata eius, sed sm̃ prius, & posterius, tñ ex parte vocis, seclusa ratione se habet æqualiter. sed vniuocum habet tantum vnum significatum formale, & immediatum. ideo dr̃ vniuocum, quasi vnum vocans, sicut animal immediate significat animalitatem, & quia uniuoca vni- C uocata cõueniunt in significato formali quod est forma cõis significata per nomen vniuocum, & illa forma cõis hẽt vnam rationem essentialem, ideo uniuoca habent eandem rationem substantię sumptã sm̃ nomen cõe eorum. ideo hæc particula rõ substantię est eadẽ, ponitur conuenienter ad differẽtia ęquiuocorũ.

Quõ vniuoca a denominatiuis distinguãtur. Quarto sciendum, ꝙ vniuoca, & denominatiua sic differunt inter se, quia vniuoca uniuocata includunt essentialiter significatum formale nominis vniuoci in quo cõueniunt, ideo rõ propria illius significati cõis est ratio cõis, & essentialis uniuocatorũ, iõ vniuocum nomine, & ratione dr̃ de vniuocatis, sed de nominata alicuius denominatiui nõ in- D cludunt essentiale significatum formale ipsius denominati, sed accidentaliter tm̃. ideo ratio essentialis illius significati non est ratio denominatiuorm, ut cũ albus prædicatur de homine, & equo, homo, & equus sũt denominata, albũ vero denominatiuum. & homo, & equus includunt solum accidentaliter formale significatum albi, quod est albedo. iõ ratio illius significati nõ est ratio illorũ denominatorum. ideo per hanc particulam, ratio substantiæ est eadẽ, vniuoca differũt à denominatiuis. Et per hoc patet, quod ista definitio explicat naturã uniuocorum, faciẽs ipsa differre ab om- E nibus alijs. ideo est sufficiens.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur sic. Nomen vniuocum habet tm̃ unum significatum, sed vniuoca vniuocata sũt res diuersæ, & non sunt unum significatũ nominis, ergo vniuoca vniuocata nõ importãtur per idem nomen cõmune.

Secũdo sic. Homo, & equus sunt vniuoca vniuocata, & tñ ipsorũ non est vna ratio substantiæ, sed habẽt diuersas definitiones, cũ differant specie, ergo ratio substantiæ uniuocorum non est eadem.

Tertio sic. Albedo, & nigredo sunt vniuoca uniuocata, & tñ non habent eadẽ definitionem substantiæ communẽ, cũ sit accidentia, ergo, contra definitionẽ.

Quarto sic. Æquiuocum dr̃, quod est ę- F qualiter plura uocans. sed animal æqualiter uocat hominem, & asinũ, quia tale sub suo genere æqualiter continẽtur, ergo male datur exemplum, quod animal sit cõe uniuocum homini, & asino.

Quinto sic. Ratio animalis, sm̃ unũ quãque species aĩalis est altera, & altera, vt dicitur. Septimo physicorum. ergo hic male dicitur, quod homo, & asinus cõueniunt in una ratione animalis.

Solutio Ad argumẽta. Ad primum dr̃, quod si uniuoca considerentur quantũ ad id, quod sunt, & ad suas rationes proprias, sic non significãtur per nomen commune uniuocũ, sed si considerentur quantum ad naturã cõem, in qua conueniũt ex consequentis importantur per nomẽ uniuocum, tãquã significata materialia

eius

A eius, & illa natura communis est significatum suum formale, & immediatum. Ad secundum dicitur, quod si homo, & asinus cōsyderētur secundum proprias ipsorum forma, & sic habet diuersas definitiones proprias. sed si considerentur ut conueniunt in animali, bene habent unam definitionem substantialem communē ipsis, quæ sumitur secundum formam communem, in qua conueniunt.

Ad tertium dicitur, quod si capiatur substantia proprie pro ente per se, sic albedo, & nigredo non habent rationem substātię sed si capiatur generaliter pro essentia, sicut accipitur in ista definitione, sic habent bene eandem rationem substantiæ communem. Ad quartum B dicitur, quod licet hoc nomen animal, ex consequenti plura significet æqualiter, scilicet species sui significati, non tamen primo, & immediate plura uocat æqualiter, sed tantum unum proprium significatum eius. ideo animal non est æquiuocum, sed vniuocum, æquiuocū enim est parte uocis immediate plura significans. Ad quintum dicitur, quod si animal consyderetur secundum esse qđ habet in diuersis speciebus eius, contractum per diuersas differentias, sic ratio animalis secundum unamquamq; spe- C ciem eius bene est altera, & altera, sed si consyderetur secundum simplicem eius essentiam, sic sua ratio est eadem, & non diuersa, quia sic accipitur sua essētia indistincta, & non diuisa per differentias eius. ideo ratio explicans ipsam sic acceptam non est diuersificata.

De Denominatiuis.

Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo solo casu sunt differentia, & secundum illud nomen habent appellationem, vt a Grammatica Grāmaticus, & a fortitudine fortis. Differunt solo casu, id est sola cadentia, quæ est ex parte rei, & secundum illud nomen habent appellationem. nomen enim denominatiuum debet communicare cum nomine vniuoco in principio, sed differre, in fine, vt a Grammatica Grammaticus.

Postquam Auctor posuit definitionem vniuocorum, quæ docet reductionem dicibilium in suum genus generalissimum, quod dicitur de ipsis vniuoce hic consequenter ponit definitionem denominatorum per quam cognoscitur reductio accidentium ad substantiam, de qua prædicantur denominatiue dicens. De nominatiua dicuntur, quæcunque ab aliquo, solo casu differentia sunt, & secundum illud nomen habent appellationem. In qua definitione ponitur dicuntur, loco generis definiti, vt dictum est in præcedentibus. Deinde alia pars ponitur ad differentiā vniuocorum, & æquiuocorum, quia vniuoca, & æquiuoca non habent appellationem, idest nominationem secūdum illud nomen abstractum, a quo differunt solo casu, sicut denominatiua, sed primo, & per se importat sua significata, & non per cadentiam ab aliquo. D *Quid denominatiuū.* E

Primo sciendum, quod in denominatione tria requiruntur, scilicet, denominans, denominatum, & denominatiuum. Denominans, est forma accidētalis, quę importatur per nomen abstractum. & dicitur denominans, quasi de se aliud nominans, quia de se dat concreto, quod prædicetur & nominet subiectum. Sed denominatiuum est accidens concretum, quod prædicatur denominatiue de suo subiecto, ut album vel nigrum. Et dicitur denominatiuum quasi de alio nominatiuum, quia est denominatiuum subiecti ratione formæ accidentalis. quæ est alia a subiecto. Denominatum est subiectum de quo prædicatur accidens concretum, ut in hac prædicatione denominatiua, Socra. est albus, albedo significata in hoc nomine albus, & per illud abstractum, albedo, est forma denominans, & illud concretum album est denominatiuum Socratis, & Soc. est subiectum denominatum Et per hoc patet denominatiuum, & cōcretum idem sunt, & denominans, & abstractum similiter important. F *denominatiuū non differt a concreto, neq; denominans ab stracto.*

Secundo sciendum, quod ad veram denominationem requiruntur tres conditiones. Prima cōditio est, quod forma *Ad denominationem*

A denominans sit alia a subiecto, sic quod non sit de essentia eius, sicut genus respectu speciei, & quod non fluat ex principijs essentialib. eius sicut proprium, defectu cuius prędicata essentialia, & propria non prædicātur denominatiue, hic enim non est vera denominatio, homo est humanus, vel homo est risibilis. Secunda conditio est, quod forma denominans significetur secūdum cadentiam, & inhærentiam ad subiectum, vt fit in nomine cōcreto, ratione cuius nulla abstracta prædicātur denominatiuæ. Tertia conditio est, quod denominatiuum, & abstractum conueniant in principio dictionis, & differant in fine, cuius defectu, studiosus non dicitur denominatiue a virtute, quia ibi non est conuenientia, in principio dictionis.

Tres conditiones requirūtur.

B Tertio sciēdū, q̧ triplicia sū t denominatiua, quędā sm̄ rē tm̄, & nō sm̄ vocē, in quib. s. forma concreti naturaliter ꝓuenit, a forma abstracti, & tamen non est conuenientia in principio dictionis, & differentia in fine, & sic studiosus dr̄ denominatiue a virtute. Alia sunt denominatiua secundum vocem tantum, & non secundum rem, quæ habent conuenientiā in principio, & differētiā in fine nōis abstracti, & concreti, & tn̄ non important alienam naturā a denominato, sicut hō & humanus. Alia sunt denominatiua secundum rem, & vocē simul. & sunt illa, quibus conueniunt tres conditiones pręsuppositæ simul, sicut albū, &

C nigrū, quæ sunt vera denominatiua, & solum de ipsis datur definitio præsens.

Quarto sciēdū, quod denominatiuū, & denominans, siue concretū, & abstractum conueniunt dupliciter, & differūt dupliciter. Conueniunt primo in re significata, quia significant eandem formam essentialiter, sicut albedo, & albū significant formam albedinis. Dicitur enim in prædicamētis, album autem solam qualitatem significat. Secundo conueniunt in principio dictionis, vt albedo, & album, & illa cōuenientia in principio dictionis significat cōuenientiam in re significata, sed differūt in modo significandi, & in modo essendi, quia concretum significat formam cum cadentia, & inhærentia ad subiectum per respectum ad subiectum & ideo dicitur concretum quasi simul cernens formā, & subiectum eius, sicut album significat albedinem inhærentē suo subiecto, sed abstractum significat formam secūdum se sine inhærentia, & cadentia ad subiectum, & significat eam substantiue, & per modum per se stantis, & inde dicitur abstractum, quasi ab alio tractū quia secundum modum eius significandi significat formam cum præcisione subiecti, designando ipsā omnino sine suo subiecto, & inde est, quod nō potest verificari de suo subiecto, secūdo differūt in finali terminatione vocis. & ista differentia significat differentiam, quę est in modo significandi. ideo in definitione denominatiuorum conuenienter dr̄, q̧ differunt ab aliquo, scilicet quodlibet a suo abstracto in solo casu quia solū differunt ab ipsis in cadentia, & in modo significandi, & in hoc explicantur duæ differentię, denominatiui, & denominantis, & subiungitur, secundum illud nomen habent appellationem ad explicandum conuenientiam illorum in principali significato, & in principio dictionis, vnde ordine naturæ, concretum habet appellationem, idest denominationē a suo abstracto, quia ab ipso accipit suum significatum, & per hoc patet intellectus definitionis.

In quo differāt ac cōueniāt ab concretum.

D

E

F Sed contra prædicta primo arguitur sic. In nulla bona definitione debet poni vniuersale, vniuersaliter sumptum, quia sic talis definitio non posset vere prędicari de definito, sed in ista ponitur vniuersale, vniuersaliter sumptū, s. quęcunque, ergo male ponitur in ista definitione, quæcunque. Secundo sic. Albū & nigrum sunt denominatiua, & tamē non differunt solo casu, sed etiā in principali significato, ergo in hac definitione male ponitur, ab aliquo solo casu differentia sunt. Tertio sic Denominatiuū & abstractum differunt in modo significandi, ut prius dictum est, & ēt in genere, sicut albedo, & albus, ergo non differunt solo casu, ergo. Quarto sic. Studiosus

Argu.

A diosus est denominatiuũ uirtutis, quia prædicatur denominatiue de suo subiecto, & hoc non habet nisi forma virtutis, & tamen non habet appellationem secundum nomen virtutis, ergo male dicitur, quod secundum illud nomen habet appellationem. Quinto sic. Abstractũ denominatur a concreto, sicut a iusto iustitia, ergo abstractũ habet appellationẽ a concreto, & non econtra, ergo male dr, ꝙ denominatiuum sm̃ illud nomen abstracti habet appellationem.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod quæcunque in hac definitione nõ tenetur vniuersaliter, sed infinite, & tãtum valet sicut illę, quæ ideo non ponitur vniuersale, vniuersaliter sumptum.

B Ad secundum dicitur, ꝙ licet albũ, & nigrum non differant inter se solo casu, tamen respectu suorum abstractorum, s. albedinis, & nigredinis solo casu differunt. & sic intelligitur in definitione, ꝙ denominatiua solo casu differunt a suis abstractis. Ad tertium dicitur, quod negatio consequentia. & causa est, quia, cũ dicitur solo casu non solum dicitur de cadentia uocis, sed etiam de cadentia quæ est in modo significandi concreti, & abstracti, & etiam quantum ad modos essendi, qui per istos modos significandi importatur. Ad quartum dicitur, quod licet studiosus sic denominatiuum secũdum rem, non tamen secundum vocẽ, & rem simul. & solum de illis denominatiuis datur ista definitio. Ad quintum

C dicitur, quod licet secundum fornicationem uocis, quæ a Grãmatico principaliter consyderatur, abstractum denominetur a concreto, tamen secundũ ordinem ueræ significationis, & denominationis; cõcretum deriuatur ab abstracto, eo quod abstractum importat formam secundum se, & concretũ importat eam per cadentiam ad subiectũ. modo ipsa secundum se naturaliter pręcedit inhærentiam eius ab subiectũ. ideo in tali ordine concretum capit denominationem, & appellationem abstracto. & talis ordo denominationis a Logico consideratur. ideo dicitur cõcretum ab abstracto deriuari.

Abstractũ formã secũdũ se significat, concretũ in alio.

Eorum quæ dicuntur, diuisio.

Eorum quæ dicuntur, quædam dicuntur cum cõplexione, ut homo currit, quædam sine cõplexione, ut homo, vel currit.

D Postq̃ Auctor posuit in speciali tria ante prædicamenta. s. definitiones, quæ valent ad reductionẽ dicibilium, & conuenientiam eorum in aliquod vnum cõmune, hic consequenter ponit duas diuisiones valentes ad cognoscendum distinctionem, & differentiam eorum, quæ ponuntur in p̃dicamento adinuicẽ & ab his, quæ non ponuntur, & quia prius oportet distinguere illa, quæ non ponuntur, in prædicamento ab his, quæ ponitur in prędicamento, quam distinguere ea, quę ponuntur in prædicamento ad inuicem, ideo Auctor ponit primo hanc diuisionem, quæ ualet ad cognoscendum, quę ponuntur in prędicamento, & quæ non dicens. Eorum quæ dicũtur, quędam dicuntur cum complexionem, sicut oratio, quædam uero sine cõplexione ut termini incomplexi. Cuius ratio est, quia omne, quod dicitur exprimitur, vel significatur per uocem complexam, ex pluribus vocibus significatiuis, & sic dicitur cum cõplexione, vel exprimitur per unã solam vocẽ significatiuam, & sic dicitur sine cõplexione.

E Primo sciendum, quod dici tripliciter accipitur, uno modo ut tãtum valet, sicut deriuari ab alio, ut cum dicitur doctus dicitur a doctrina. i. deriuatur. secundo modo prout tantum valet, sicut

F prędicari, ut in definitione prædicabilis cum dicitur, prędicabile est quod aptũ natum est de pluribus dici. i. prędicari. tertio modo dici, accipitur, prout tantũ valet, sicut ex primi, vel significari per uocem significatiuam, & isto modo sumitur in proposito. & p̃ hoc patet quid sit diuisum in hac diuisione. Est enim dicibile, quod est significabile, & dici potest per dictionem quę est uox significatiua. ideo tantum valet dicere, Eorum quę dicuntur, sicut, Dicibilium quę per uocem significatiuam exprimuntur.

Secundo sciendum, quod complexio dupliciter accipitur, vno modo generaliter pro qua cur quę cõpositione duorũ

Dici tria significat

A adinuicem, siue sit duarum rerum vel dictionum, litterarum, vniuersali sylla-barum & isto modo non accipitur hic. Alio modo accipitur solum specialiter pro compositione plurium vocum significatiuarum, & isto modo sumitur, in propositio, & ideo complexio, vt hic sumitur, est compositio ex pluribus vocibus significatiuis. Et dici cum complexione, est significari, vel ex primi per vocem compositam ex pluribus vocib. significatiuis, & dici sine cōplexione, est exprimi per vnam solum dictionem.

Cōplexio distās, & non distans. Tertio sciendum, ꝙ duplex est complexio. Quædam est complexio distās in qua extrema copulantur per copulam verbalem, sicut in qualibet oratione perfecta. Et dicitur complexio distās, quia B extrema illius compositionis accipiuntur ab anima distinctè, & tanquā entia distincta concipiuntur, & postea vniuntur adinuicem, & hoc significatur per copulam verbalem, quæ est nota compositionis factæ in intellectu. Vel etiam dr̄ distās, ideo quod inter extrema eius media copula verbalis. Alia est complexio indistans. cuius extrema non copulantur per copulam verbalem, & se habent sicut determinatio, & suum determinabile, sicut fit in oratione imperfecta, vt dicendo homo albus. Et dicitur indistans, quia extrema talis cōpositionis designantur confusæ, & appræhēdūtur ab anima, ut vnū ab alio, & ideo inC ter ipsa non mediat copula uerbalis.

Complexa quot & quæ reponātur ī p̄dicamēto. Quarto sciendum, ꝙ illa, q̄ dn̄r cū cōplexione, dupliciter pn̄t cōsyderari, vno modo inquantum habēt complexionē, ex plurib. vocib. & important conceptū complexum, & isto modo complexa nō ponuntur in prædicamēto nisi per suas partes. & si illæ partes sint de diuersis prædicamentis, ut hic, homo est albus, tale dicibile sm̄ suas partes reponitur in diuersis prædicamentis, & si illæ partes sint de eodem prædicamento vt animal rationale, tale dicibile ponitur in eodē prædicamento tm̄ sm̄ suas partes, quia tn̄ nō per se est vnum, dicibile, sed plura, ideo simpliciter loquendo dr̄, ꝙ tale dicibile complexum non est reponibile, in prædicamento. Alio modo potest cōsyderari illud, quod dr̄ cum complexione. s. dicibile complexum, inquantū sumitur ad circumloquendum vnum incomplexum, & illo modo bene ponitur in prædicamento loco illius, in complexi, quod circumloquitur, ut quādo definitio ponitur loco definiti ad circumloquendum ipsam definitum. sed, si capiatur definitio inquantum includit genus, & differētiam, hoc modo nō ponitur in prædicamēto per modum vnius, sed per modum plurium secundū suas partes s. per modū generis, & differētię, & sic dicibilia complexa, vt complexa sūt, non ponuntur in p̄dicamento, incōplexa vero ponuntur, & per hanc diuisionem cognoscimus quō differunt dicibilia complexa, & incomplexa, ideo hęc diuisio valet ad cognoscendum differentiam eorū, quæ ponunur in prędicamento, ab ijs, quæ non ponuntur. D *De hoc vide Bur. & alios in antepredicamen.* E

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Omne dicibile est prædicabile, cum idē sit dici, & prædicari, sed oē prædicabile est incomplexū, ergo & oē dicibile. ergo nulla dicuntur cū cōplexione. Secūdo sic. Vnūquodq. hēt dici, & significari eo modo quo habēt esse, sed omne ens habet esse incomplexum, & esse vnū ergo omne dicibile est incomplexum. Tertio sic. Canis est vnum dicibile, & tamē nō est incomplexum, cum includat plura significata, nec complexum, cum non habeat plures voces, ergo male dicitur, quod dicibilium quædam dn̄r cum cōplexione, & q̄dā sine. Quarto sic. Huius diuisionis mēbra non sūt opposita quia complexum & incōplexū in eodē incidūt, ergo diuisio est mala. Quīto sic. Oē cōpositū ex voce, & mō p̄ferēdi est cōplexū, sed oē dicibile hēt vocē & modū p̄ferēdi, ergo nullū hēt sine cōplexione F

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄ ꝙ si capiatur dicibile, ut est aptum natum. prędicari. sic omne dicibile, est prædicabile sed, si capiatur ut est aptum natum exprimi, & significari per dictionem, vt in proposito sumitur, sic non oē dicibile est prædicabile. Ad secundum dr̄, ꝙ licet omne ens sm̄ se sit vnum incomple-

xum,

A xum tamē in ordine ad aliud, cum quo est complexum, vel cum quo est compo nibile aliquid ens, potest dici complexum licet hoc sibi cōueniat formaliter per respectum ad intellectum componentem, & diuidentem, qui facit actualiter tantum complexionem, quæ prius est in rebus secundum aptitudinem. Ad tertium dicitur, quod licet canis ex parte vocis, & materialiter sit vnum dicibile, & tamen formaliter ex parte significatorum non est vnum dicibile, sed plura. non tamē debet dici dicibile complexum, quia illa significata non habent inter se aliquam vnionem, vel compositionem, nec se habent ut determinatio, & determinabile. ideo illo modo non potest dici complexum, vel incomplexum

Solutio.

B quia hic diuiditur dicibile, quod aliquo modo habet rationem vnius dicibilis. Ad quartum dicitur quod licet complexum, & incomplexum materialiter coincidunt in eodem, eo quod incomplexum materialiter est pars complexi, tamen formaliter opponuntur quantum ad formas complexi, & incomplexi, & sicut dictum est circa diuisionem uocis, per complexam, & incōplexam, in qua multa ponuntur, quę ad intellectū huius diuisionis pręsupponūtur. Ad quintum dicitur, quod licet compositum ex uoce, & modo præferendi habeat complexionem generaliter acceptam, nō ta

C men habet complexionem proprie dictam, quę est pluribus uocibus significatiuis de qua est hic solum ad propositū.

Eorum quæ sunt diuisio iuxta octo modos essendi in.

Sed, antequam alterum membrum huius diuisionis subdiuidatur, distinguendi sunt modi essendi, quia necessarij sunt ad sequentem diuisionem cognoscendam, & ad ea, quæ postea dicentur. Primus igitur modus essendi in, est, quādo dicitur aliquid in alio esse, sicut pars integralis in suo toto vt digitus in manu, paries in domo, & similia. Secundus modus essendi in, est sicut totum integrale in suis partibus simul sūptis, vt domus in pariete, tecto, & fundamento. Tertius modus essendi in, est, sicut species in genere, vt homo, vel bos in animali, & vnumquodque inferius in suo superiori. D *Quartus modus essendi in, est, sicut genus in specie, vt animal in homine, vel boue, & similiter quodlibet superius in suo inferiori. Quintus modus essendi in, est, sicut forma in materia. & iste quintus modus subdiuiditur, quia est quædam forma substantialis, vt animal est forma substātialis hominis, quædam est forma accidentalis, vt albedo hominis, & prima harum dicitur proprie esse in, sicut forma immateria, ut anima in corpore, alia autem dicitur esse in, sicut accidens in subiecto, vt albedo in pariete. Sextus modus essendi in, est, sicut aliquid in sua causa efficiente, vt regnum in regente. Septimus modus essendi in, est, sicut aliquid est in suo fine, vt virtus in beatitudine. Octauus modus essendi in, est, sicut aliquid in suo continente, vt vinum in vase locatum in loco.* E *Hos autem octo modos essendi distinguit Aristotelis in 4. Phys. Boethus autem assignat nouem quia subdiuidit quantum quemadmodum dictum est. Vnde versus.*

'In sunt pars totum species genus & calor igni.

Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Carmina modorum essendi in.

Postquam Auctor posuit primam diuisionem antepraedicamentalem, hic cōsequenter vult ponere secundam. sed quia illa diuisio non potest perfecte cognosci, nisi cognoscuntur modi essendi F in, ideo, priusquam Auctor ponat illam diuisionem diuidit esse in alio per octo modos, quæ in his uersibus continentur.

In sunt pars, totum, species, genus, & calor igni.

Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Sufficientia modorum essendi in.

Quorum sic habetur sufficientia, omne quod in aliquo vel conuenit realiter cum eo in quo est, vel ab eo differt realiter, si conuenit cum eo realiter in quo est dupliciter. vel est in eo per modum partis, vel per modum totius, si per modum partis, hoc est etiam dupliciter, vel per modum partis integralis, & sic est primus modus, vel per modum partis subiectiue, & sic est tertius modus. Si p

A modũ totius, hoc est dupliciter vel per modum totius integralis, & sic est secundus modus, vel per modum totius vniuersalis, & sic est quartus modus. Si differt ab eo in quo est realiter, hoc est dupliciter. vel est in eo actualiter, vel virtualiter, uel virtualiter tantum. si actualiter hoc est dupliciter, vel id, quod est in alio dat esse cui inest, & facit vnum secum eo, & sic est quintus modus, quo scilicet forma est in materia, vel ab eo in quo est suscipit esse, & distinguitur B in esse ab ipso, & sic est octauus modus, quo locatum est in loco. Si sit in alio virtualiter tantum. hoc est dupliciter. vel est in alio quantum ad virtutem productiuam, quo producitur in esse, & sit est sextus modus quo effectus est in causa efficiente, uel est in eo solum uirtualiter quantum ad bonitatem, & sic est septimus modus quo effectus habet esse ĩ suo fine, & non est hæc diuisio ante prædicamentum, quia non immediate ordinatur ad cognitionẽ ante prædicamẽtorũ, sed ad cognitionẽ unius diuisionis ante prædicamentalis, licet ex consequẽti C valeat ad cognitionem prędicamẽtorũ.

De distinctio ne toti a suis partib. Primo sciendum est, quod partis diuersimode sunt in toto integrali, & totum integrale in suis partibus quia partes sunt in toto per modum materiæ, & componunt ipsum totum materialiter, & actualiter uniuntur, & continentur adinuicem per formam totius sub qua uniuntur. Sed totũ integrale est in suis partibus per modum formæ, cum sit uniens actualiter, & cõtinens suas partes adinuicem. unde, cum totum habeat rationem actus, respectu suarum partiũ, & ex ipsis componatur, & actus est in eo cuius actus, est ideo totum conuenie ter dicitur esse in suis partibus, & non differt realiter ab ipsis coniunctim exceptis, sed ratione tantum, licet distinguatur realiter a suis partibus diuisim acceptis, sicut Socra. differt a manu eius, eo quod includit alias partes, quæ realiter a manu distinguũtur, & similiter a quacunque alia parte diuisim accepta.

Secundo sciendum quod diuersimode species est in gñre, & genus in specie quia species est in genere potestate tantum, & non actu, & cõtinetur sub eo secundum totam entitatem eius, & similiter intelligendum est de qualibet alia parte subiectiua respectu sui totius. Sed genus est in specie actu, & intellectu, qa species non potest intelligi non intelligẽ do genus. & etiam est in specie secundũ essentiam & secundum partem suæ potestatis, & non secundum totam communitatem eius, & per hoc habetur differẽtia tertij modi, & quarti, & licet genus, species sint idem realiter, quantum ad essentia, non tamẽ propter hoc sequitur, quod idem eodem modo sit in seipso eo, quod genus, & species distinguuntur secundum diuersos modos essendi, E quare non est inconueniens, quod sub illis diuersis modis unum insit alteri, & econtra.

Tertio sciendum circa quintum modum, quod forma substãtialis, & forma accidentalis multipliciter inter se differunt & differẽter sunt in aliquo. Primo modo quia forma substantialis dat esse simpliciter materiæ, in qua suscipitur, quia dat sibi esse substantiale, quod est esse simpliciter, sed forma accidentalis dat esse secundum quid subiecto suo, quia solum dat sibi esse accidentale in genere causæ formalis, & suscipit esse a suo subiecto in triplici genere causæ, scilicet causę efficientis, materialis, & finalis. Secundo differunt, quia forma substantialis nunquam præsupponit esse in actu, & completum sui subiecti, sed in potentia tantum. Sed forma accidentalis præsupponit esse completum in actu sui subiecti. Tertio differunt, quia distructa forma substantiali distruitur in illud in quo est nõ autem destructa forma accidentali. & propter has causas quintus modus subdiuiditur a Boetho in duos modos.

Distinctio substantialis formæ ab accidentali. F

Quarto sciendum, quod aliquid est differenter in sua causa efficiente, & in sua causa finali, quia res est in suo efficiẽte per hoc, quod ipsum efficiens habet uirtutem productiuam, qua põt producere effectum. sicut domificator habet uirtutem productiuam qua potest producere

A ducere domum], & in efficiente per natura non est cognitio effectus. Sed in agente secūdum propositum, effectus est in sua causa quantum ad similitudinem eius, per quam cognoscitur, sicut domus est in mente. Artificis s̄m suam similitudinem, qua cognoscitur domus, & ad cuius imaginē ipsa producitur. Sed res est in suo fine accidentaliter tantum. s. B quātum ad bonitatē eius, quia tota bonitas rei ordinatę ad finem prouenit ex bonitate finis, & sic sua bonitas continetur in suo fine, sicut bonitas securis continetur in secatione, & bonitas equi in equitatione. & per hoc aliqualiter habetur intellectus octo modorū essendi in.

Arg. Sed contra prędicta arguitur, primo sic. Omne contentū exceditur ab eo, in quo continetur, sed totum integrale nō exceditur a suis partibus, sed ipsas omnes cōtinet, ergo non continetur in suis partibus, & per consequens non est in ipsis. Secundo sic. Vnum oppositorum nō potest esse in alio, sed materia, & forma sunt opposita, cum materia sit potentia forma vero actus, ergo forma non est in materia, contra quintum modum. Ter- C tio sic. Effectus essentialiter, & realiter distinguitur a suo efficiēte, & fine, cum illæ duæ sint causæ extrinsecę effectus. ergo res non est in efficiente, nec in suo fine. Quarto sic. Locus, & locatū distinguuntur essentialiter, & realiter, quia locus est in locante, & non in locato. ergo locatum non habet esse in loco, sed extra ipsum. Quinto sic. Sicut aliquid est in loco, similiter aliquid est in tempore, & tamen modus essendi in tēpore inter istos modos non enumeratur, ergo non sufficienter ponuntur modi essendi in.

Solutio. Ad argument. Ad primum dicitur, quod licet totum integrale secundū suppositā, & esse actuale non excedatur a suis partibus, tamen exceditur quātum ad esse potentiale, & secundum rationē eo quod esse potentiale sibi conuenit a suis partibus, in quib. primo reperitur. Ad secundum dicitur, quod licet forma & materia, quantum ad suos modos opponantur. s. quantum ad modum actus, & modum potentiæ, non tamen secundum esse suū per quod quidem esse con D sistunt, materia & forma in compositio ideo forma bene est in materia, cui dat esse. Ad tertium dicitur, quod licet effectus non sit actualiter, & essentialiter in sua causa efficiente vel finali, tamen bene est in aptitudine in ipsis, & virtualiter, vt prius visum est. Ad quartum dicitur quod licet locatum nō sit in loco per inhærentiam, sic quid loco inhæreat, tamen est in eo per continentiam, quia a loco continetur, & circūdatur. Ad quintum dicitur, quod licet esse in tempore non numeratur hic distincte, & formaliter, tamen æquiualenter enumeratur, E quia continetur sub octauo modo, scilicet sub esse in loco, quia esse in loco, & in tempore est esse in alio vt in mansura extrinseca rei.

Diuisio entium penes dici, & esse in subiecto.

Eorum autem quæ sunt quædam dicuntur de subiecto, in subiecto vero nullo sunt vt genera, & species substantiæ, & differētiæ earum quæ omnia dicuntur substantiæ vniuersales extenso nomine substantiæ, ut homo est animal rationale. Dici de subiecto, vt hic sumitur, est superius dici de inferiori, vt animal dicitur de homine, & homo de Socrate, & color de albedine Esse F *autem in subiecto est ut hic sumitur secundum, quod accidens est in subiecto. Alia vero neque dicuntur de subiecto, neque sūt in subiecto, ut indiuidua substātia, alia vero dicuntur de subiecto & sunt in subiecto vt genera & species aliorum nouem prędicamentorum quæ dicuntur de suis inferioribus, & sunt in subiecto ut accidens in subiecto, ut color dicitur albedine vt de inferiori, & est in corpore, vt in subiecto. Alia vero in subiecto sunt de subiecto autem nullo dicuntur, vt hæc scientia est in anima, sicut accidens in subiecto, & non dicitur de aliquo inferiori, vt iste color est in subiecto, vt in corpore, & non dicitur de subiecto, omnis enim color in corpore est.*

Postquam Auctor præmisit diuisionem modorum essendi in quæ, valet ad cogno-

A cognoscendum secundam diuisionē ante prædicamentalem, hic consequenter ponit secundam diuisionem ante prædicamentalem dicens, quod Entium dicibilium, aliqua non sunt in subiecto, & debentur de subiecto, & alia nec sunt in subiecto, nec de subiecto debentur, alia in subiecto sunt, & de subiecto dicūtur, & alia in subiecto sunt, & de nullo subiecto dicuntur. Cuius diuisionis sic potest haberi sufficiētia, quia omne ens dicibile est substantia, uel accidēs, si substantia, hoc est dupliciter, vel subiecta vniuersalis, & sic est primum membrū, vel subiecta particularis, & sic est secundum. Si accidens, hoc est dupliciter, vel accidens vniuersale, & sic est tertium membrum, vel accidens particulare, & sic est quartum membrum. Et in hac diuisione subdiuiditur secundum membrum primę diuisionis ante prædicamētalis scilicet dicibile incomplexum, non tamen diuiditur hic dicibile incomplexum in tota communitate eius, sed solū dicibile quod est ens reale. ideo ponit Aristo. in textu prædicamentorum in hac diuisione, eorum quæ sunt, & non eorum quæ dicuntur. D

B *Hanc figuram, quæ ex Boetho sumpta est conspicientibus, præsens incomplexorum diuisio manifesta fiet.* E

C 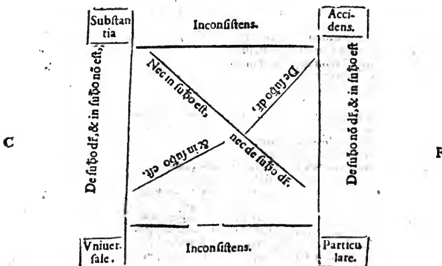 F

Primo sciendum, quod dici de subiecto, & esse in subiecto sic differūt inter se, quod dici de subiecto, ut hic sumitur est superius dici de inferiori, unde superius, eo quod dicitur totum esse sui inferioris, prædicatur de suo inferiori, & sic capitur hic subiectum, non pro subiecto accidētis, sed pro inferiori subijcibili alicuius superioris. Sed esse in subiecto est esse in alio vt accidens in subiecto, tanquam forma sibi inhærens, & adueniēs ei post esse completum. Ad hoc enim quod sit accidēs requiritur ipsum habere ens completum ante se, ad quod cadit, aut inhęret. & si capitur hic subiectum pro subiecto accidētis, quod est indiuiduum de genere subiectæ, & p hoc patet quomodo diuersimode capitur subiectum dicendo quod aliquid debentur de subiecto, & dicendo, quod aliqua sunt in subiecto, quia scilicet in primo modo capitur pro inferiori, in secundo uero pro ente completo, & perfecto, quod est subiectum accidentis.

Secun-

A Secundo sciendum, quod in primo membro huius diuisiones dicitur, quod aliqua dicuntur de subiecto, & non sunt in subiecto per quod intelliguntur substantiæ vniuersales, illæ.n. habent quod sint substantiæ, & quod sint vniuersales, inquantum sunt substantiæ, non sunt in subiecto, quia proprium est substantiæ in subiecto non esse, eo quod est ens per se, & non in alio. sed inquantum sunt vniuersales, dicuntur de subiecto, quia habent inferiora sub ipsis. Sed in secundo membro dicitur quod quædam non dicuntur de subiecto, nec B sunt in subiecto, & per hoc intelliguntur substantiæ particulares. Illæ enim inquantum substantiæ non sunt in subiecto, inquantum vero particulares sunt, non dicuntur de subiecto, quia non habent aliqua inferiora sub ipsis. & per istos duos modos habetur differentiæ inter substantias vniuersales, & particulares.

Substantiæ particularis, & vniuersalis differentia.

Tertio sciendum, quod in tertio membro dicitur. Alia sunt in subiecto: & dicuntur de subiecto per quod intelliguntur accidentia vniuersalia. Illa enim inquantum accidentia sunt, in subiecto sunt, quia omne accidens habet esse in subiecto. vnde proprium esse accidentis est inhærentia ad subiectum. sed inquantum vniuersalia sunt, dicuntur de subiecto, scilicet de C suis inferioribus, & cum dicitur in quarto membro, alia sunt in subiecto, & de subiecto nullo dicuntur, per hoc intelliguntur, accidentia particularia, quæ in quantum sunt accidentia, sunt in subiecto, inquantum vero particularia non dicuntur de subiecto quia non habent inferiora, & istorum modorum sine membrorum exempla satis patent in textu.

Quarto sciendum, quod substantiæ particulares, & accidentia particularia diuersimode particularizantur, & indiuiduantur. quia particulares substantiæ particularizantur, & indiuiduantur per materiam signatam, quæ est principium indiuiduationis, & sic illæ substantiæ indiuiduantur per aliquid de suo genere. & quia a suis speciebus per principium indiuiduationis, ideo talia indiuidua de genere substantiæ per aliquid de suo genere a suis vniuersalib. differunt. sed accidentia particularia particularizantur per indiuiduationem sui subiecti, quia capiunt vnitatem, & pluralitatem numeralem ab vnitate, & pluralitate sui subiecti. &, quia suum subiectum non est de suo genere, ideo non indiuiduatur per aliquid sui generis, nec per aliquid sui generis differunt a suis vniuersalib. sicut substantia indiuiduæ. Vnde ex prædictis patet, quod per hanc diuisionem cognoscitur differentia eorum, quæ ponuntur in prædicamento substantiæ ab his, quæ ponuntur in prædicamentis. Accidentium et cognoscunt differentia eorum, quæ ponuntur in prædicamento eodem. s. penes vniuersale, & particulare. & ideo habetur ad quid hæc diuisio est vtilis. D E

Substantiæ et accidens per quod indiuiduatur.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo. Quicquid dicitur de subiecto est in subiecto, cum dici de præsupponat esse in ergo nulla dicuntur de subiecto, quæ non sunt in subiecto, ut dicitur in primo membro. Secundo sic. Omne subiectum prius est illo, cuius est subiectum, sed inferius non est prius suo superiori, ergo non est subiectum sui superioris. per consequens dici de subiecto non est dici de inferiori. Tertio sic. Aliquis homo est substantia particularis, & tamen dicitur de subiecto idest suo inferiori, vt dicendo Soc. est aliquis homo. vbi aliquis homo, est F superius ad Soc. ergo male dicitur quod substantia particularis non dicitur de subiecto, nec est in subiecto.

Quinto sic. Omne, quod est in subiecto, est in essentia, vel esse subiecti, sed accidens vniuersale non est intra essentiam subiecti cum non sit de essentia eius, nec de esse, cum esse rei aliæ naturæ non permisceatur, igitur accidentia vniuersalia nullo modo sunt in subiecto Quinto sic. Omnis forma communicabilis dicitur de subiecto, hoc est de inferiori, sed accidentia particularia sunt formæ communicabiles, cum omnis forma sit communicabilis, ergo illa accidentia dicuntur de subiecto. quod est contra quartum membrum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur secundum eodem modo subiectum, tunc verum est, quod quicquid dicitur de subiecto, hoc est de inferiori, est in subiecto idest in inferiori, sed capiendo sub-

A subiectum diuersimode vt accipitur in istis membris, tunc non omne quod dr̃ de subiecto, hoc est de inferiori, est ĩ subiecto accidentis, quod est ens completū & perfectū existens actu, quod est causa, & occasio alteri existenti in eo, sicut homo est causa albedinis existētis in eo.

Solutio. Ad secundum dicitur, quod licet subiectum accidentis sit naturaliter prius eo, cuius est subiectum, non tamē subiectū alicuius superioris. & isto modo capitur hic subiectum in definitione dici de subiecto. Ad tertium dicitur, quod licet aliquis homo prædicatione speciei, & consyderando ipsum ex parte naturę contractæ, dicatur de Soc. & vt de inferiori, non tamē prædicatione indiuidui, & consyderādo ipsum ex parte signi cōtrahentis naturam. sed hoc modum dicendo,

B Soc. est aliquis homo, prędicatur idem realiter de ipso, & non superius de inferiori. Ad quartum dicitur, quo licet accidens non sit in essentia subiecti, tanquam principium eius essentiæ, tamen per inhærentiam dicitur esse in essentia subiecti ex consequenti, vt est in toto cōposito, & sub esse ipsius, sed tamen per se, & primo non inhæret essentiæ, vel esse, sed toti composito, licet quandoque ratione materiæ, & quandoque ratione formæ. Ad quintum dicitur, quod licet omnis forma secundum se accepta sit communicabilis, non tamen forma accepta, & indiuiduata per subiectum eius,

C sed est incommunicabilis. ideo accidēs particulare, eo quod particulare, & non est communicabile, nec dicitur de subiecto.

Regulæ duæ quarum vna coniungere, altera distinguere docet.

Quando alterum, de altero prædicatur, vt de subiecto, quacunque de eo quod prædicatur dicuntur, omnia de subiecto dicuntur. vt Socrat. est homo, homo est animal. ergo Soc. est animal. Diuersorum generū, & non subalternatim positorum diuersæ sunt species, & differentiæ, vt animalis, & scientiæ quæ sunt diuersa genera. differentiæ enim animalis sunt rationale, & irrationale, diuiditur enim per has differentias, vt animalium aliud rationale, aliud irrationale. Differentiæ autem scientiæ sunt naturale, morale, & sermotionale. diuidimus enim scientiam per has differentias, vt sciētiarum, alia Naturalis, alia Moralis, alia Sermocinalis. D

Postquā Auctor superius posuit duas diuisiones valentes ad cognoscendum differentias dicibilium inter se, tam ponibilium in prædicamento, quam non ponibilium, hic consequēter ponit duas regulas antepraedicamentales valentes ad cognoscendum ordinem illorū, quæ in prędicamento ponūtur. Et quia prius est cognoscere ordinem dicibilium respectu vnius prædicamenti, quod dicitur per primam regulam, quam cognoscere ordinem ipsorum respectu diuersorum prædicamentorum, quod fit per secundam regulam, ideo conuenienter præponit primam istarum regularum quæ talis est. Quando alterum de altero prædicatur ut de subiecto, quacunque E de eo quod prędicatur. dicuntur, omnia de subiecto dicuntur, ut si Socrates est homo, & animal prædicetur de homine, etiam prędicabitur de Socrate.

Prima regulæ intellectus ac ratio. Primo sciendum, quod in ista regula per illud quod prædicatur, siue per prædicatum, intelligitur superius, habens modum prędicandi alicuius prædicabilis, & p subiectum intelligitur inferius alicuius superioris, ideo sensus regulæ est, quando aliquod superius prædicatur de suo inferiori quæcunque prædicantur essentialiter de illo superiori, etiā prædicantur de inferiori eius. cuius ratio est, quia superius actualiter includitur F in suo inferiori, ideo quæcunque insunt tali superiori, & de ipso prædicantur essentialiter, sunt etiam actualiter in suo inferiori, & de illo actualiter prędicātur. & si primum superius essentialiter prædicetur de suo inferiori, etiam sua superiora prædicabuntur essentialiter, & si accidentaliter etiam sua superiora prędicabūtur accidētaliter de suo subiecto, & per hoc patet, quod ista regula valet ad cognoscendum ordinem dicibilium in vna linea prædicamentali & quomodo de se omnia superiora, alicuius generis, sunt superiora suarū specie-

A cietum, & etiam quæ prædicabilia possunt de se inuicem prædicari.

Conditiones duæ requiruntur ad huiusregulæ veritatem Secundo sciendum, quod secundum istam regulam debēt obseruari duę cōditiones. Prima est, qd prima propō sit directa, & ordinata, siue sit ibi essentialis prædicatio, siue accidentalis. oportet enim ibi aliquod superius prędicari sm̄ ordinem alicuius quinq; prędicabiliū. Secunda conditio est, ꝙ in scd̄a præpositione sit prædicatio essentialis, & directa defectu cuius hic non arguitur per regulam, hō est aīal, animal est asinus, ergo hō est asinus. quia in secunda propositione non est essentialis prędicatio, cum inferius non prædicatur essentialiter de suo superiori, ꝙ tn̄ hic requiritur pp hoc, ꝙ reducendo talem ordinem ad syllogismum, scd̄a propositio sit maior in prima figura, & illa dēt esse vniuersalis siue actualiter, vel virtualiter, & non esset virtualiter vniuersalia nisi esse ibi prædicatio essentialis, & tenet ista regula in negatiuis, supposito tn̄ qd prima

B propositio sit affirmatiua, ꝗ oportet fieri minorem in prima figura, & in secunda propositione prædicatum negatur essentialiter de prædicatio primæ. vnde sequitur Socrates est homo, homo non est asinus, ergo Soc. non est asinus.

Tertio sciendū, quod secunda regula antepraedicamentalis talis est. Diuersorum gn̄um, & non subalternatim positorum diuersæ sunt species, & drīæ. Cuius rō est, quia species, & drīę alicuius gn̄is essentialiter descendunt a suo genere, & dicunt eandem essentiam cum ipso, sed diuersa genera essentialiter differunt, ergo species, & differentiia inclu-

C dunt essentias oppositas illorum generum, & per consequens diuersorū generum, & non subalternatim positorū diuersę sunt species, & differentiæ, & per hoc patet quod ista regula valet ad sciēdum, quō sub diuersis prędicamētis debent ordinari diuersæ species, & quō essentię prędicamentorū sunt īpermixtę.

Quę genera subalternari positadicantur. Quarto sciendum, ꝙ genera subalternatim posita dicūtur quorum vnum essentialiter est sub alio sicut corpus, & animal, & per oppositum illa dicuntur non subalternatim posita, quorum vnū

D non continetur sub alio essentialiter, ut sunt substantia, & qualitas, & in hac regula dicitur non subalternatim posita, ad differentiā generum subalternatim positorum, quia ipsorum possunt esse eadem species, & differentiæ, sicut species animalis sunt species corporis, & etiam substantiæ, licet non sint immediatę respectu illorū generum, & similiter differentię animalis ex consequenti sunt differentiæ coordinationis substantię, sed genera posita non subalternatim non possunt ex consequenti habere easdem differētias, nec species, propter causam prius dictam.

E

Argu. Contra prędicta primo arguitur sic. Non sequitur, Soc. est homo, homo est species, igitur Socr. est species, & tamen ibi arguitur per primam regulam, ergo illa non est bene assignata. Secundo sic. Non sequitur per illā regulam, homo est albus, album est accidēs, ergo homo est accidens, & tn̄ arguitur sm̄ conditiones regulę primę, ergo, non est sufficiēs. Tertio sic; substantia, & quantitas sunt diuersa genera, & tamen corpus est species vtriusque, ergo male dicitur in secunda regula, diuersorum generum diuersę sunt species.

Quarto sic. Animal, & scientia sunt diuersa genera non subalternatim posita, & tamen ipsorum est eadem differētia, scilicet rationale, quod est differentia hominis, quia diuidit animal, & etiā scientiam, quia scientia diuiditur per scientiam rationalem, & realem, ergo diuersorum generum non sunt diuersę differentię. Quinto sic, intellectiuum est differentia hominis, & etiam angeli, & tamen homo, & angelus non continentur sub eodem genere, sed sub diuersis, quia homo continetur sub corpore, & angelus est substantia incorporea. ergo diuersorum generū est eadē differētia.

F

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, ꝙ ibi non arguitur per regulā, quia in hac propositione, homo est species, non est prędicatio essentialis, quia intentiones secundę non prædicantur de primis essentialiter, sed accidentaliter

ter

A ter solum, eo quod dicunt respectus ac
cidentales, qui accidunt rebus primę in
tentionis, & eodem modo diceretur de
isto, homo est substantia est genus, ergo
homo est genus, & sic de alijs. Ad secun
dum dicitur, quod album in prædicato
primæ propositionis, & in subiecto secū
dę differenter tenetur, quia in prima, al
bum tenetur cōtractum ad subiectum,
sm̄, quod dicit totum esse eius, in secun-
da vero tenetur, sub propria rōne eius,
& non inquātū dicit esse per respectum
ad suum subiectum, ideo in illa secunda
propositione non prędicatur aliquid de
B prædicatio primæ formaliter accepto, si
cut tenebatur, in prima, ideo non argui
tur per primam regulam, sed commiti
tur fallacia accidentis. Ad tertium dici-
tur quod corpus non est species substan
tiæ, & quantitatis capiendo corpus vni
uoce. sed capiēdo ęquiuoce tantū, quia
prout corpus est substātia quæ potest su
scipere tres dimensiones est species sub
stantiæ, & sm̄ q̄ importat actu illam di
mensionem. s. longitudinem, latitudinē,
& profunditatem, est species, quantita-
tis, & si tenetur æquiuoce, non est vna
species, sed diuersæ. Ad quartū dicitur,
C quod rationale non est eadem differen-
tia, ut est differentia animalis, & scien-
tiæ, quia non tenetur vniuoce, sed ęqui-
uoce, quia sm̄ quod dicit formā qua pos
sumus, vti ratione est differentia anima
lis, & sm̄ quod dicit scientiam, quæ est
de Ente rationis est differentia scientiæ.
Ad quintum dicitur, quòd intellectiuū
non reperitur æqualiter in homine, &
in angelo, nec sunt intellectus hominis,
& angeli in æquali gradu perfectionis,
cum intellectus angeli sit perfectior es-
sentialiter intellectu hominis, & ideo
intellectiuum dicitur de ipsis analogi-
ce, & non uniuoce. ideo non est differen
tia eadem.

*Pars Secunda, quæ primo continet diui-
sionem decem prædicamentorum.*

*Eorum, quæ secundum nullam comple-
xionem dicuntur singulum aut significat
substantiam, aut Quantitatem, aut Qua-
litatem, aut Ad aliquid, aut Agere, aut* D
*Pati, aut Vbi, aut Quando, aut Situm esse
aut Habere. Est enim Substantia, vt exē-
plariter dicatur, vt homo equus, Quanti-
tas, vt bicubitum, tricubitum. Qualitas,
vt albedo nigredo. Ad aliquid, vt duplum
triplum, Vbi, vt in loco esse Quando, vt he
ri fuisse cras fore, Situs, vt iacere, sedere,
Habere, vt calciatum esse armatum esse.
Agere, vt secare, vrere. Pati vt secare uri.*

Postquam Auctor determinauit de
Ante prædicamentis, quæ necessario re
quiruntur ad cognitionem prędicamē-
torum, hic consequenter incipit deter-
minare de prædicamētis. & quia cogni-
tio generalis, & confusa pręcedit in no- E
bis cognitionem specialem, & distinctā
ideo determinat de ipsis ī generali prius
quam in speciali, pręmittens talem diui
sionem. Eorum, quę dicuntur secundū
nullam complexionem, idest vnūquod-
que dicibilium incomplexorum, singu-
lum, aut significat Substantiā, aut Quā
titatem, aut Qualitatē, aut Ad aliquid,
& sic de alijs de quolibet istorum satis
patent exempla in textu. Vnde patet
quod ista diuisio non est vnum antepræ
dicamentum, quia non præcedit deter- F
minationem prædicamentorum, sed de
terminat de prædicamentis in generali
distinguendo ipsa, & exemplificando de
quolibet ipsorum.

Primo sciendum, quod dicibile in
complexum accipitur dupliciter. Vno
modo pro omni illo, quod significa-
tur per vnam vocem incomplexam, ut
capitur in prima diuisione anteprædi-
camentali, & isto modo non capitur
hic, quia multa dicibilia hoc modo in-
complexa sunt, quæ non ponuntur in
aliquo prædicamento, vt chymera, &
multa alia entia rationis. Alio modo
capitur specialiter solum pro dicibili
incomplexa ordinabili in genere. &
hoc modo sumitur dicibile in ista di-
uisione. secundum quod significat Sub-
stantiam, Quantitatem, &c. & per hoc
quod dicit significat, dat intelligere
quod hic non consyderantur res sub
ratione entis, nec homo ordinatur
in prę-

A in prædicamẽtis. Sed considerãtur illæ vocis,& p quas res significãt,& sub tali cõsideratione ordinãt res in pdicamẽto

Quatuor cõditionib. qlibet in pdicamẽto reponitur

Secundo sciẽdum est, quod ad hoc quod aliquid sit ordinabile in gñe quatuor cõditiones requiruntur. Prima est, quod tale dicibile sit vnum formaliter, & virtualiter. quia, si esset æquiuocum, essent plura dicibilia,& posset ordinari diuersis ordinibus siue in diuersis prædicamẽtis,& propter hoc æquiuoca, ut æquiuoca sunt non ordinantur in prædicamento. Secunda conditio est, quod tali dicibile sit incomplexum, quia, si esset complexum, sm̃ diuersas partes eius esset in diuersis prædicamentis, vel in diuersis B locis eiusdem ordinis sicut patet de definitione genus enim ponitur in recta linea, differentia vero in linea laterali. & pp hanc rationem complexa non ponũtur in genere sm̃ se vt cõplexa sunt, sed sm̃ suas partes solum, vel inquantum sumuntur pro vno incomplexo. Tertia cõditio est quod tale dicibile sit ens reale, & quod habeat ordinem certum in rebus,& pp hoc entia rationis, ut chimera & hircoceruus, & similia non ponuntur in prædicamentis. Quarta conditio est, quod tale dicibile sit vniuersale vel particulare, quia ordinatio secundũ sub & supra fit sm̃ rationes vniuersalis, vel C particularis, sic quod particulare ponitur sub,& vniuersale supra, & propter hoc Deus non ponitur in prædicamẽto non enim est vniuersalis, quia non possunt esse plures Dij, nec particularis cũ non habeat aliquid superius vniuocum & per hoc patet quod id quod diuiditur in præsenti diuisione est dicibile incomplexum ordinabile in genere.

Tertio sciendum, quod huius diuisionis sic habetur sufficientia. quia omne dicibile ordinabile in genere, vel dicit ens per se, vel in alio. si primum, sic est Substantia. si secundum hoc est dupliciter, uel est ens absolutum, uel respectiũ. si absolutum hoc est dupliciter, uel consequitur substantiam gratia materię & sic est Quantitas, vel gratia formę,& sic est qualitas, si respectiuum, hoc est dupliciter uel sumitur a respectu substantiæ ad aliquid extrinsecum, vel a respe- D ctu alicuius extrinseci ad substantiam, si primum, hoc est dupliciter, vel dicit respectum partium substãtiæ ad suum totum,& ad locum,& sic est. Situs, uel dicit respectum simplice substantiæ ad aliquid extrinsecum, & hoc est tripliciter. quia vel oritur a forma,& sic est Actio, uel oritur a materia, & sic est Passio, uel a toto composito,& sic est ad aliquid. Si uero dicat respectum extrinseci ad substãtiam, hoc est dupliciter, uel tale extrinsecum est adiacens, & applicatum simul,& sic est Habitus, uel adiacens tantũ & hoc est dupliciter, uel adiacet rei motu,& sic est quãdo, uel in quiete,& sic est. Vbi & per hoc habetur qd E tantum decem sunt prædicamento.

Quid, et a quo prędicamentũ dicatur & quot Sint.

Quarto sciendum, quod prædicamentum est genus generalissimum respectu alicuius coordinationis, uel est ipsa tota coordinatio. Et dicitur prædicamentum de prædicati, & melior metiris, quia est mensura omnium aliorum, quę sunt in tali genere, uel etiam quia in se, uel sub se colligit omnia prædicata eiusdem generis, & sicut patet in definitione prędicamenti, prędicamẽtum potest accipi dupliciter. & utroque modo tm̃ decem sunt prędicamenta. quia, si sumatur primo modo pro genere generalissimo tantum decem sunt genera genera- F lissima &, quia coordinationes prædicamentales distinguuntur per generalissima quæ sunt prima principia formalia illarum coordinationum, igitur si secundo modo sumatur pro tota coordinatione, erunt decem prædicamenta solum.

Arg.

Sed contra prædicta arguitur, primo sic. Ens est dicibile,& incomplexum, & similiter Res. Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, quæ sunt trascendentia, & tñ non ponuntur in aliquo prædicamento. cũ ens sit cõius quolibet prędicamento. ergo ista diuisio non ualet. Secundo sic. Deum est in prædicamẽto, & tamẽ nõ est in aliquo istorum, ergo diuisio mala. Antecedens patet, quia omne particulare dicibile incomplexum ponitur in prędicamẽto, sed Deus est quoddam particulare, cum sit unũ ens in numero, sed

A vnum in numero, & particulare, idem sunt ergo. Tertio sic. Genus, & species sunt dicibilia incomplexa, & tñ non ponuntur in aliquo istorum prædicamentorum, igitur. Quarto sic. Isti termini incomplexi, propositio, & oratio sunt dicibilia incomplexa, & ordinabilia in genere, quia propositio est species respectu orationis, & tamen non sunt in aliquo istorum prædicamentorum. Quinto sic. Materia est dicibile incomplexum, & ens reale, & sibi conueniunt cõditiones ordinabilium, & tamen non ponitur in aliquo istorum. ergo nõ sufficienter enumerantur hic prædicamenta.

Argu. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet ens ex parte vocis sit vnum dicibile quodamodo, tamen ex parte significatorum eius non est unum
B dicibile, sed multa dicibilia, quia ipsum acceptum in communi non est vniuocũ. igitur non ponitur in aliquo vno prædicamento, sed secundum diuersa significata eius ponitur in diuersis prædicamẽtis, similiter dicendum est de alijs transcendentibus. Ad secundum dicitur, qđ licet Deus sit vnus in numero, quia est indiuisibilis, non est tamen quoddã particulare, quia particulare dicit partem alicuius totius. Deus autem sub nullo toto continetur, & licet vnum in numero, & particulare in aliquo sint, idẽ realiter tamen non sunt, idem formaliter, sed differunt ratione, ut dictum est. Ad
C tertium dicitur quod licet genus, & species de materiali significato eorum dicant ens reale aliquod, tamen quantum ad sua formalia significata important entia rationis, a quibus sumuntur intẽtionis secundæ, & illi respectus nõ sunt entia realia, ideo genus, & species non ponuntur per se in prædicamẽto. Ad quartum dicitur, quod licet isti termini, propositio, & oratio ex parte vocis sint dicibilia incomplexa, tamen ex parte significatorum sunt dicibilia cõplexa, & quia non consyderantur voces tãtum, sed capiuntur voces pro reb. significatis, ideo propositio, & oratio, & alia, quę important dicibilia complexa non sunt in prædicamento, ideo male ponit Buridanus undecimum prædicamentum scilicet. D
Signi ad reponendum omnia ista signa vel entia rationis. Ad quintum dicitur, quod licet materia sit ens reale reductiue, & per modum principij, non tamen est ens completum, ideo per se non ponitur in prædicamento sed bene ponitur reductiue in prædicamento substantiæ, & per modum principij substantię corporeæ, eo modo quo ipsa est ens.

De substantia, & eius diuisione in primum, & secundam.

His habitis dicẽdum est de vno quoque ipsorum prædicamentorum, & primo de substantia, cum sit prior alijs prædicamentis. Substantia diuiditur in primam substãtiam, & secundam. Prima substantia, est quæ proprie, & principaliter & maxime substare dicitur, vel prima substantia est quæ neque de subiecto dicitur, neque in subiecto est. vt aliquis homo, & aliquis equus. E

Postquam Auctor determinauit de decem prædicamentis in generali, hic consequenter determinat de ipsis in speciali. & quia substantia est prior accidẽtibus natura, definitione, & tempore, et est causa omnium accidentium in triplici genere causæ. efficientis, materialis, & finalis, causa naturaliter pręcedit suũ effectum. ideo prius Auctor determinat de substantia, quam de accidentibus, ipsam primo diuidens per primam, & secundam substãtiam cuius diuisionis sic habetur sufficientia, quia omnis substãtia, vel per se primo substat accidentib. F
vt substantia particularis, & sic est substantia prima, vel secundario substat accidentibus, vt substantia vniuersalis, & sic est secunda substantia, & per hoc patet, quod nõ sunt ponendæ tres, aut quatuor substantiæ, sed solum duæ, scilicet prima, & secunda, eo quod omnis substantia, vel est particularis, vel vniuersalis, sed omnes vniuersales substantiæ secundo substant accidentibus per hoc, quod sunt in primis, particulares vero primo, & per se substant.

Accidens a substãtia tripliciter depẽdet

Primo sciendum, quod substantia tripliciter accipitur, vno modo vt est prima, & perfectior pars entis, & sic est de consyderatione Metaphysici, secundo modo,

A modo, vt est genus, & principium primum omnium substãtiarum, ad quod omnes aliæ reducuntur, tertio modo accipitur, vt est primum subiectum oĩum accidentium, & istis duobus modis consyderatur a Logico, principalius tamen vt est subiectum accidentium, quæ distinguuntur inter se, secũdum diuersos modos prędicandi de prima substantia. ideo hic cõuenientius diuiditur per primam, & secundam inquãtum est subiectum accidentium, & diuersimode substat ipsis quam diuideretur sub rationis generis in suas species.

Secundo sciendum, quod nomen substantię a duobus sumitur. Primo modo, a per se essendo, & sic sumitur a proprio B esse substantiæ, quod esse per se, & absolutum, & hoc modo substantia vniuoce dicitur de omnibus. substantijs, & est genus ipsarũ. Alio modo sumitur a substando, & sic sumitur ab esse respectiuo substantiæ, quo est in potentia ad substãdum accidentibus, & isto modo substantia prius dicitur de substantijs particularibus, quæ principaliter substant accidentibus quam de substantijs vniuersalibus, quæ secundario substant, & quia hic diuiditur substantia in quantũ habet substare accidentibus, & ut sic p̃ prius dicitur de primis substantijs quã de secundis, ideo ista diuisio est diuisio C analogi in sua analogata, & hinc est, q̃d per prius substantia diuiditur, quam definiatur, quia æquiuocum prius est diuidendum, quam definiendum.

Tertio sciendum quod substantiam prima, vno modo sic definitur. Prima substantia est, quę proprie, & principaliter, & maxime substare dicitur, in qua definitione per illud relatiuũ, quæ subintelligitur substantia loco generis definiti, & ponitur proprie ad differentiam accidentium, in quibus licet vnum aliquo modo substet alteri, sicut superficies albedini, tamen hoc nõ est proprie, & tanquam subiectum principale, & per se subsistens, sicut prima substantia. deinde ponitur principaliter ad differentiam secundarum substantiarũ, quæ minus principaliter, & secundario substant accidentibus. Tertio ponitur maxime ad differentiam specierum de genere substantiæ quæ magis principaliter videntur substare quam genera, sed D adhuc prima substantia pluribus substat, quam illa species, quia quibuscunque substat species substat indiuiduum & vltra hoc ipsi speciei, & ponitur substare, ad explanandum esse substantiæ, quæ est susceptiua accidentium.

Quarto sciendum, quod aliter definitur prima substãtia, quæ est quæ nec in subiecto est, nec de subiecto dicitur, vt aliquis homo, aliquis equus, in qua definitione subintelligitur genus definiti, scilicet substãtia. Deinde dr̃, quæ nec est E in subiecto, ad dr̃ia accidentium, q̃ sũt in subiecto, deinde ponitur, nec de subiecto dr̃, ad differentiam sm̃ substantiarum, quæ licet non sint in subiecto dicũtur. Prima.n. substãtia habet, quod substãtia, quod sit prima inquantum.n. substantia, conuenit cum secũdis substantijs. & sibi conuenit nõ esse in subiecto, quia hoc est commune omni substantiæ, sed inquantum prima est non habet inferiora sub se, nec dr̃ de subiecto, per hoc differt a secundis substantijs, & ista definitio exemplificatur per indiuiduum vaguin, vt aliquis homo, aliquis equus magis quam per indiuiduum determinatum, eo quod indiuidua determinata, vt determinata sunt per conditiones indiuiduantes, sunt ab arte relinquenda, F quod per hoc patet diuisio substantiæ & definitiones primi membri eius.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Vbi est æqualitas ibi non est primũ & secundum, sed substãtia æqualiter dicitur de ambabus substantijs, cũ sit genus ipsarũ, ergo male hic diuiditur per primam & secundam. Secundo sic. Vnũ membrum huius diuisionis prædicatur de alio, quia secunda prædicatur de prima, ergo prima, & secunda non opponuntur. ergo ista diuisio non datur per opposita. Tertio sic. Materia prima principaliter substat, quia substat formę substantiali, & prima substantia solum substat accidentibus, & tamen non est prima substantia, ergo il a definitio cõ- Arg.

A uenit alijs a definito. Quarto sic. Oĩs passio, quę realiter conuenit pluribus in diuiduis conuenit ipsis realiter ratione alicuius communis in quo conueniunt, sed substare est passio communis omnibus substantijs primis, ergo conuenit ipsis ratione alicuius superioris ipsarũ. sed tale superius non est nisi secũda substantia, ergo substare per prius cõuenit secundæ substantię, & principalius, quã primæ. Quinto sic. Definitio primę substantiæ solum datur per negationem, ergo non sufficienter naturam definiti explicat. & ergo non est sufficiens.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet substantia, vt dicitur a per se essendo, dicatur æqualiter de omnibus substantijs, & vniuoce, tamen nõ ut dr̃ B a substando, & isto modo diuiditur hic. Ad secundum dicitur, quod licet sc̃da substantia, et prima, secundum id quod sunt, non opponantur, & secunda prędicetur de prima, tamen secundum rationem primi, & secundi, opponuntur, & sic sunt membra diuisionis.

Ad tertium dicitur, quod licet materia prima proprie, & principaliter substet respectu formę substantialis, non tamen respectu accidentium, sed totum compositum principalius substat accidentibus, & materia, & forma non substant ipsis, nisi ex consequenti inquantũ sunt in toto composito, & de tali substare, accidentibus, solum intelligitur in C ista definitione.

Ad quartum dicitur, quod licet substare per prius conueniat secundæ substantiæ scilicet substantiæ in communi, sicut causæ, & formæ a qua prouenit talis passio, non tamen sibi primo cõuenit tãquam subiecto, sed istud per prius cõuenit primæ substantiæ, quæ est ens, seu subiectum completum se subsistens per hoc, quod non est in alio, & quod est vltima. Ad quintum dicitur, quod in secũda definitione primæ substantiæ, licet ponantur duæ negationes, tamen ponũtur ad explicandum aliquam affirmationem. ibi enim explicatur, quod prima substantia est prima in substando per hoc, quod non est in alio, & quod est vltima in prædicando per hoc, quod non D dicitur de subiecto, idest de interiori. & etiam prima pars definitionis est affirmatiua.

Denegationes, qđ operentur.

De Secundis substantijs.

Secundæ substantiæ sunt species, in quibus sunt primę subiecta, & harum specierum genera, vt homo, & animal. est enim aliquis homo in homine, qui est species, & homo in animali, quod est genus. Indiuidua substantia dicuntur primæ substantiæ quia primo substant alijs, genera vero, & species eorum dicuntur secundæ substantiæ, quia secundo substant alijs. Aliquis enim homo dicitur Grammaticus, & currens, & animal, & substantia, & ita homo dicitur Grammaticus, currẽs, animal E & substantia. Item ea quæ dicũtur de subiecto omnia prędicantur nomine, & ratione, ut homo prædicatur de Socrate, & Platone Eorum vero quę sunt in subiecto, in pluribus neque ratio prædicatur, ut hæc albedo. in aliquibus autem nomen nihil prohibet prędicari aliquando de subiecto, rationem vero prędicari de subiecto est impossibile, ut album de subiecto prędicatur, ratio vero albi nunquam de subiecto prędicatur.

Postquam Auctor superius determinauit de primo membro diuisionis substantiæ scilicet de primis substantijs. hic consequenter determinat de secundo F membro scilicet de secundis substantijs ad ens, quod secundæ substantiæ sunt vniuersalia, vt genera, & species in quibus sunt primæ substantiæ, & dicuntur substantiæ vniuersales secundæ, eo quod tales substantiæ secundario substant accidentibus non primo, & per se, sicut substantiæ particulares, cuius ratio est, quia accidens fluit immediate a principijs indiuidui, & substantiæ vniuersales non includunt principia indiuidui, ideo non primo substant accidentibus, sed solum est consequenti, inquantum habent esse in primis substantijs.

De istę distinc. Primo sciendum, q substantiæ vniuersales

A est maxima controuersia inter Socr. & Tho. 1. Sent. & in aliis.

sales dupliciter considerantur. vno modo quantum ad esse essentię ipsarum, & quantum ad hoc quod est per se esse, & hoc modo sunt priores substantijs particularibus, eo quod sunt causæ formales ipsarum ipsis dantes esse nomen, & rationem, alio modo considerantur secūdū esse existentiæ, & quātum ad hoc quod est substare accidentibus, & hoc modo substantiæ particulare pcedūt vniuersales. Cuius ratio est, quia substantiæ vniuersales non habent esse existentiæ, nec substare accidentibus, nisi ex cōsequenti, & fm esse, q habent in primis substantijs & ideo substantię vniuersales quantum ad existere, & substare, & accidentibus dñr secundæ substantiæ.

B *Solutio.* Secundo sciendum, q secūdę substantiæ diuersimode sunt in primis, & primæ in secundis. Primæ.n. sunt in secundis virtualiter & potentialiter tm, sicut pars totius vniuersalis est ī toto vniuersali, & inferius in suo superiori, sed secūdæ substantiæ sunt in primis actu, & intellectu, quia sunt de intellectu, & essentia primarum substantiarum, & solum habent esse existentiæ in primis substantijs, non tñ capiunt illud esse existentiæ a primis substantijs, sed in gñe causę efficientis, & finalis causantur a causis

C extrinsecis, sicut prima causa, & a natura, sed in genere causę formalis habent a seipsis, sicut sunt formę q̄dam, & non habent ipsum ab alia causa formali, & in genere causę materialis quodammodo, & secundum quid accipiunt esse a primis quę sunt materia in qua, respectu ipsarum secundarum substantiarū.

Diuersus modus prædicādi substantiarū et accidētium. Tertio sciēdum, quod ea, quo dñr de subiecto. s. superior aliquorū inferiorū, & ea, q̄ sunt in subiecto. s. accidentia, diuersimode pdicantur de suis subijcibilibus. qa superiora pdicantur de suis inferioribus nomine, & ratione, & cā est. qa illud dr prędicari fm nomen, cuius nomen de aliquo prędicatur, seu verificatur, illud dr prędicari, ratione, cuius definitio, vel essentia includitur essentialiter in inferiori. sed oē superius fm nomen eius verificatur de inferiori, & includitur essentialiter in definitione sui

D inferioris, & etiā definitio eius conuenit suo inferiori, ideo omne superius essentiale prędicatur nomine, & ratione de suis inferioribus, & sic prędicatur vniuoce. Sed accidentis aliqua nec nomine, nec ratione de subiecto prędicātur, vt albedo, & nigredo, alia vero nomine prędicantur, sed non ratione, sicut album, vel nigrum, & sic solum prędicantur denominatiue de suis subiectis.

Quarto sciendum, quòd duplex est accidens, quia quoddam est accidens abstractum, quod importat formam accidentalem secundum se, & non secundū inhęrentiam eius ad subiectum, vt albedo, & tale accidens nullo modo de sub-

E *Modus prædicā di accidentis abstracti, et cō creti.* iecto prędicatur, quia omne illud, quod de alio prędicatur, debet dicere totum esse eius, sed accidens abstractum nō dicit totum esse sui subiecti, sed importatur cum præcisione subiecti, & sine inhęrentia ad ipsum, ideo non prędicatur de subiecto, nec nomine, nec ratione. Aliud est accidens concretum, quod importat formam cum inhærentia ad subiectum, & tale de subiecto prędicatur nomine, sed non ratione, cuius causa est quia prędicari ratione est essētialiter includi in ratione alterius modo accidēs concretum non prędicatur essentialiter de suo subiecto, nec includitur essentialiter in ratione sui subiecti, ideo nō prędicatur de ipso secundum rationem, & per hoc cognoscitur differentia secundarum substantiarum. & accidentium F respectu primę substantię. secundę.n. substantię prædicantur de ipsis vniuoce accidentia vero determinatiue tantum, per hoc etiam cognosci potest quid est esse in subiecto, & quid dici de subiecto quę in definitione primę subiectę ponuntur.

Contra prædicta arguitur primo sic. Substantię secundę substant secūdario accidentibus, sed substantię vniuersales non substant accidentibus, cum accidēs solum indiuiduis insit, & solum fluat a principijs indiuidui, ergo substantię vniuersales non sunt secundo substātię. Secundo sic. Substantię vniuersales sūt priores particularibus, & per prius con

A uenit eis ratio substantiæ. s. per se esse, q̄ indiuiduis, ergo substantia vniuersales debent dici primæ, & non particulares. Tertio sic. Genus generalissimum dr̄ de subiecto. s. de suis inferiorib. & tamen non prędicatur ratione, quia non habet definitionem, ergo non omne superius prædicatur nomine, & ratione de inferiori. Quarto sic. Omnis forma, dans esse alteri dat etiam nomen sibi, & prędicatur nomine de ipso, sed accidens abstractum est forma dans esse suo subiecto, ergo secundum nomen de subiecto prædicatur. Quinto sic. De quocunque prædicatur definitum, prædicatur, & definitio, ergo, si accidens concretum B prædicatur de subiecto, ergo & definitio eius, & per consequens prędicatur nomine, & ratione simul.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dr̄, quod licet Substātiæ vniuersales nō primo, & per se substent accidentib. tn̄ substant secundario, ut sunt in primis substantijs, & accidens conueniens primis substantijs etiam conuenit ex consequenti secundis substantijs, quę sunt in primis, vt quia Socrates est albus ex consequenti homo dicitur albus, & animal substantia.

Ad sm̄ dr̄, quod licet subæ vniuersales sunt priores primis quantum ad esse essentiæ, & quantum ad esse per se, tn̄ C sunt posteriores quantum ad actū substandi accidentib. Ad tertium dicitur, q̄ licet genus generalissimum non habeat propriam definitionem quiditatiuam, qua prędicetur de suis inferiorib. tamē includitur essentialiter in ratione suorū inferiorum, & etiam definitio notificās essentiam eius, conuenit ipsis, ideo prędicatur nomine, & rōne de suis inferiorib. Ad quartum dicitur, quod licet oīs forma designata per modum totius det nomen suo subiecto, & prædicetur noīe de ipso, non tamen forma designata per modum partis, cum illa nō dicat totum esse subiecti, modo accidens abstractū designatur per modū partis. Ad quintū dr̄, quod licet definitio accidentis concreti prędicetur de suo subiecto denominatiue, sicut ipsum accidens, non tn̄ prædicatur essentialiter. ideo non prędi D catur noīe, & ratione. definitio. n. debet conuertibiliter, & essentialiter inesse.

Secundarum Substantiarum adinuicem Comparatio.

Item secundarum substantiarum species est magis substantia, quā genus, quia species est propinquior primæ substantiæ, quam genus, & etiam quia plurib. substat. quibuscunque enim substat genus, eisdem substat species, & cum hoc species substat ipsi generi. Sed species specialissimæ aequaliter substant, & aequaliter sunt substantię vt homo, equus, & similia.

Postquam Auctor determinauit de E primis substantijs, & secundis secundū seipsa definiendo, & comparando eas adinuicem, hic consequenter comparat secundas inter se dicens, quod secundarum substantiarū magis species est substantiam quam genus, cuius auctor duas assignat rationes. Prima est, quia Secundarum substātiarum illa est magis substantia, quæ est propinquior primæ substantię, cum in omni analogia illud, quod est propinquius primo, magis participet rationem analogi, sed species est propinquior primæ substantiæ quā genus, quia ordinatur inter primam substantiam, & suum genus, ergo species est magis substantia quam genus. Secunda ratio est, quia Secundarum substantia- F rum illa est, magis substantia, quæ pluribus substat secundum diuersos modos substandi, & species plurib. substat quam genus, quia substat accidentibus generis, & cum hoc substat ipsi generi. & sic substat vt subiectum accidentib. & generi, vt inferius superiori. ideo species est magis substantia quam genus.

Primo sciendum, quod substantia, vt visum est dupliciter consideratur. Vno modo quantum ad suum proprium esse quod est per se esse, & sic sumitur a per se essendo, & sic vna substantia nunquam dicitur magis, vel minus substantia quam alia. Secundo modo quātum ad esse accidentale, quo est in potentia ad substandum alteri, & hoc modo vna substantia potest esse magis substantia quam

Quō vna substantia alia substantia magis esse intelligatur.

A quam alteri, sed quia tale esse, s. in potentia ad sub standum alteri, non est proprium substantiæ, sed subsequitur suum proprium esse, ideo ipsa in proprio suo esse non intenditur, nec remittitur. Ideo propter hoc non debet dici suscipere magis & minus, sicut etiam dicitur in vna proprietate eius.

Secundo sciendum, quod speciem esse propinquiorem primæ substantiæ dupliciter intelligi potest. Vno modo, quod sit propinquior primæ substantiæ quantum ad eius esse, & hoc modo, ipsa non est propinquior quam genus, quia in esse primæ substantiæ, & genus, & species idem sunt essentialiter, & sub actu simul. B Ideo quantum ad tale esse non dicitur species primæ substantiæ propinquior quam genus. Secundo modo pót intelligi, quod sit propinquior primæ substantiæ quantum ad modos substandi alijs, & hoc modo species est propinquior primæ substantiæ, quam genus, quia genus habet esse indeterminatum & cõfusum, species vero habet esse determinatum per differentiam, non secũdum numerum, sed secũdum speciem, prima vero substantia habet esse determinatum secundum numerum, & sic secundum istum modũ essendi species est genere propinquior primæ substantiæ, & etiam, quia species substat accidẽtibus & etiam suis superioribus genus autem inquantum genus nõ, sed solum substat accidentibus, & non superiorib. C ideo inquantum ad illud, quod est substare alijs, magis conuenit species cum prima substantia quam genus.

Species specialissimæ æqualiter substantiæ sunt. Tertio sciendum, quod omnes species specialissimæ de genere substantiæ dicuntur æqualiter substantiæ, cuius ratio est, quia illæ substantiæ, quæ æqualiter appropinquant primis substãtijs, & æqualiter habent subijci suis accidẽtibus sunt æqualiter substantiæ, sed omnes tales species specialissimæ æqualiter appropinquant primis substantijs, quia omnes immediate diuisione materiali descendunt ad indiuidua, & sic species specialissimæ sunt æqualiter substãtiæ, & licet in analogia membra subordinata, inquantũ sunt subordinata, inæqualiter suscipiant rationem analogi, D tamen membra non subordinata inter se, quæ solum sunt subordinata uni tertio, possunt æqualiter suscipere rationẽ sui superioris, modo species specialissimæ non sunt subordinatæ inter se. ideo licet substantia sit quoddam analogum tamen non est inconueniens quod species specialissimæ æqualiter dicantur substantiæ.

Primæ substãtiæ, æqualiter substantiæ sunt. Quarto sciẽdum, quod omnes primę substantiæ dicuntur æqualiter substantiæ. vnde Socrates non est magis substãtia, quam Plato, vel econtra, cuius ratio est, quia illæ æqualiter dicuntur substãtiæ, quæ æque primo substant accidentibus sed omnes primæ substantię eque E primo substant accidentib. ergo æqualiter debent dici substantiæ. Et licet quãdoque vnum indiuiduum substet pluribus accidentibus quam aliud, tamen æque primo substant, modo substantia non dicitur magis substãtia propter numerum illorum, quibus substat, sed secũdum quod habet plures modos substandi, & perfectiores quam alia substãtia.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic Oĩs substantia est ens per se, sed genus, & species, non sunt entia per se, sed solum habẽt esse in alio, s. in prima substantia, ergo species, & genus non sunt substantiæ, & sic unũ non est magis substantiam, quam aliud. Secundo sic. Genus substat plurib. accidẽtib. quam species, F quia substat omniq. accidentibus plurium specierum eius, species autem substat accidentib. vnius speciei, sicut animal substat accidentibus omniũ animalium, homo autem solum substat accidentibus hominis, ergo genus est magis substantia, quam species, & per consequens male dicitur, quod species est magis substantia, quã genus. Tertio sic. Genus per prius conuenit primæ substãtiæ quam species, quia Socr. secundum naturam est prius animal, quam sit homo. ergo genus est propinquius primæ substantię quam species, & per consequens male dicitur, quod species est sibi propinquior. Quarto sic. Genus, & indi

A uiduum in hoc conueniunt, quia vtrunque est indeterminatum, & quodãmodo infinitum, quia indiuidua variantur in infinitum secundum potentiam, et ẽt genus habet de se esse confusum, ergo genus magis conuenit cum prima substantia, quã species. ergo est sibi propinquius. Quinto sic. Vna species specialissima est perfectio subiecta, quam alia species, sicut homo est perfectior, & prior cæteris speciebus animalis. ergo vna species specialissima est prior alijs, & per consequens non sunt ęqualiter subiectę sicut dictum est.

Solutio. Ad arguméta. Ad primum dr̃, quod B licet species, & genus sint in aliquo, sicut superius in suo inferiori, non tamen sũt in alio sicut accidẽs in subiecto suo, modo, illud, quod est in alio sicut superius in inferiori, potest esse ens per se, quãdo suum inferius est substantia, quia per vnum, & idem esse sunt inferius, & superius in ipso inferiori. vnde, cum substantia dicitur ens per se, ibi per se, non dicit negationem cuiuslibet causę a qua subiecta habeat esse sed solum dicit negationem alicuius entis completi, quod sit causa materialis in qua, per cuius existẽtiam subiecta habeat esse.

Ad secundum dicitur, quod licet genus quantum ad numerum accidentiũ pluribus substet quã species, non tñ pluribus substat, quãtum ad plures modos substandi alijs quam species, quia species substat alteri vt subiectum accidentibus & alteri vt inferius superiori.

Ad tertium dr̃, ꝙ licet genus, quantũ ad viam generationis, prius concurrat ad esse primæ substantiæ quam species, non tamen est propinquius primæ substantię quantum ad modũ essendi eius. nec etiam quantum ad modum substãdi alijs, sed illo modo species est propinquior primæ substantiæ, vt dictum est.

Imo species se hẽnt sicut numeri. 7. Meta. Ad quartum dr̃, quod licet indiuiduũ sit indeterminatum quantum ad conditiones accidentales eius. quæ variantur infinitum, tamen quantum ad esse substantiale est determinatum, cum illud esse sit tantum vnum in numero genus autem non est hoc modo determinatũ.

Ad quintum dicitur, quod licet vna species sit perfectior alijs quantum ad gra- D dum perfectionis suæ naturę. & ſm hoc dicatur prior, & perfectior alijs spẽbus tñ quantum ad modum substandi suis accidentibus vna non est perfectior alijs, sed hoc modo omnes species specialissime de genere subiectæ dicuntur æqualiter substantiæ.

De proprietatibus substantiæ.

His autem visis dicendum est de communitatibus & proprietatib. substantiæ, cõmune est autem omni substantiæ in subiecto non esse, quia esse in subiecto solum conuenit accidenti. & hoc patet de primis substantijs per definitionem primæ substantiæ. de secundis autem patet inductione, & syllogismo inductione, sic homo non est in subiecto, equus non est in subiecto, leo non est in subiecto neque animal, & sic de singulis, ergo nulla substantia secunda est in subiecto, syllogismo sic. Nihil eorum, quæ sunt in subiecto prædicatur nomine, & ratione de subiecto, sed omnis secunda substantia prædicatur nomine, & ratione de subiecto, ergo nulla secunda substantia est in subiecto. Hoc autem non est proprium substantiæ, sed etiam differentię competit & hoc intelligitur de differentijs substantiæ. Neque est instantia de partibus substãtiæ, quę sunt in suo toto, & ideo videtur esse in suo subiecto, quia alius est modus essẽdi, in ut accidens in subiecto, & alius sicut pars in suo toto, ut prius patuit. E F

Postquam Auctor determinauit de substantia secundum se, & quantum ad esse substantiale eius, hic consequenter determinat de proprietatibus eius, quia esse substantiale rei debet procedere proprietatem eius cum tale esse sit causa illarum proprietatum, & primo ponit istam proprietatem, quod commune est omni substantiæ in subiecto non esse. Et istius proprietatis ratio est, quia nullum ens per se est in subiecto, per cuius esse substet, quia tunc non esse ens per se, sed ens in alio. vnde esse in alio solum conuenit *Cõe est oĩ substantiæ in subiecto non esse.*

acci-

A accidentibus, sed omnis substantia est ens per se.cũ hæc sit definitio, ideo conuenit oĩ substantię in subiecto non esse.

Primo sciendum, quod per id quod dr, cõe est omni substantię in subiecto non esse non intelligitur pura negatio. sed ista negatio fundatur in affirmatione, & dat intelligere vnam affirmatiuã .s. quod proprium est substãtię esse per se,& non esse in subiecto, vñ in tali esse duo sunt secundum rationem.s.esse per se,qui est modus essendi substantiæ. & negatio modis accidentis, quia modus est esse in alio,& licet esse per esse nõ sit proprietas substantiæ, quia non consequitur suum esse cõpletum, sed est ipsum esse, tñ negatio modi essendi accidentis bñ ponitur proprietas substãtiæ B q̃a consequitur rõnem substantiæ,licet non distinguatur realiter a tali esse,) & p hoc patet,ꝙ ista proprietas non cõuenit chymeræ,necentibus rõnis,q̃a licet nõ sint in subiecto, tñ non habent esse qđ præsupponitur in ista proprietate.

Secundo sciendum,ꝙ ista proprietas conuenit tam primis substantijs,quam secundis.de primis patet per suam definitionem,& de secũdis,per inductionẽ & syllogismum in textu, quæ probatio satis clara est. Aliter etiam probatur.q̃a esse in subiecto vt accidens, est esse in alio tanq̃ forma adueniẽs sibi post eius esse completum,sed secundæ substãtiæ C non adueniunt primis post esse earum completum, cum sint causæ formales dantes esse primis substantijs, ideo secundæ substantię non sunt in subiecto.

Tertio sciẽdũ,ꝙ substãtia dupliciter accipitur.uno mõ generaliter, pro omni illo,quod importat naturã,vel essentiã de genere substantiæ, & hoc modo substãtia cõprehẽdit omnes substãtias completas,& differentias substantiales & sic hoc mõ sumatur substãtia sic ista proprietas est substantiæ propria, quarto modo. Alio modo capitur substãtia specialiter, pro substantia cõpleta solũ quæ est substantia secundũ rem, & modũ simul, per hoc quod importat substãtiæ essentiam,& proprium modum essendi eius,& sic substantia cõtinet sub stãtias perfectas, quæ ponũtur in recta linea prędicamentali,& hoc modo hęc proprietas est propria secũdo mõ substantiæ,quia conuenit omni, & nõ soli, quia conuenit differentijs substantiæ, quæ non sunt substantię hoc modo. D

Quarto sciendum,ꝙ licet parte substantiæ,quæ sunt in toto suo aliquo modo videantur esse in subiecto, quæ tñ sunt substantiæ, & per hoc aliqua substantia videatur esse in subiecto,tñ illæ partes non sunt in suo toto, sicut accidens in subiecto, quia est alius modus essendi in quo partes sunt in suo toto, ab illo quo accidens est in subiecto. vñ differunt tripliciter. Vno mõ,quia pars integralis est de cõpositione,& pfectione totius,& requiritur ad esse eius completum,accidens uero non, sed cõsequitur esse completum sui subiecti. Secundo modo differunt, quia per separationem partium a suo toto, aliquo modo destruitur totum, accidens vero põt a subiecto separari, pręter subiecti corruptionem. Differũt tertio, quia pars integralis, potest remanere separata a suo toto.accidens vero non, nisi hoc sit supernaturaliter, quia sm̃ naturã accidẽs sp est in subiecto sub sistens, & per hoc patet prima proprietas substantiæ. E

Quomodo partes subiectarũ in subiecto sint.

Cõtra pdicta arguitur primo sic. Propriũ est substãtię in subiecto nõ esse, ergo male dr,ꝙ cõe est, omni substantiæ in subiecto non esse. Scdo sic. Ista ꝓprietas non conuenit oĩ,nec soli,ergo nullo mõ est ꝓprietas. Antecedens patet pro prima parte forma, q̃a substantialis est substantia,q̃ est in subiecto,cũ sit in materia,& secũda pars probatur, quia accidens qñque non est in subiecto, vt in Sacramẽto altaris, ubi accidentia existunt sine in subiecto, ergo non esse in subiecto nõ cõuenit soli substãtia. Tertio sic. Illud, ꝙ est in ente cõpleto in actu,hẽt esse in subiecto, sed substantiæ secũdæ sunt in primis,& prima substãtia est ens cõpletum in actu,ergo secunda substãtia est in subiecto. Quarto sic. Omne qualificãs aliquid est ĩ subiecto, qđ qualificat,sed differentia substãtialis qualificat,aliquid.s.essentiam gene- F

A ris, ergo est in ipsa, vt in subiecto. ergo male dicitur, quod ista proprietas differentijs conuenit. Quinto sic. Differentia substantialis dicitur substãtia, ergo ista proprietas non conuenit alijs a substantia per hoc quod ipsa conuenit ipsi differentiæ, & sic male dicitur in textu, quod conuenit alijs, scilicet differentijs.

Arg. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet non esse in subiecto sit proprium substantię in communi. s. secundum se consyderatę, tñ hoc est cõmune substantiæ diuisæ, & multiplicatæ per sua inferiora. Ad secundum dr̃, q licet forma substantialis aduenial materiæ tanquam in illo, quod recipit ipsam, tñ non aduenit materiæ post eius esse completum, sed dat esse materiæ, ideo non

B est in ea sicut accidens in subiecto. Et ad secundum probationem dicitur, quod licet accidens supernaturaliter sit sine subiecto actu, hoc est secundum actum tamen est semper in subiecto secũdum Aptitudinem, sed substantia, nec actu, nec aptitudine vnquam est in subiecto. Ad tertium dicitur, quod licet secunda substantia sit in prima, ut principium eius, non tamen aduenit ei post esse eius completum, ideo non est in ipsa, ut accidens in subiecto. Ad quartum dicitur, quod differentia non aduenit generis post eius esse completum, sed implet, & perficit suum esse determinãdo ipsum ad certam speciem.

C Ad quintum dicitur, quod licet differentia substantiæ, sit substantia secundum rem. quia importat essentiam substantiæ, non tamen secundum rem, & modum simul, quia non importat eam per modum entis per se, sed sub modo essendi accidentis. s. qualificantis, ideo non est substantia completa, cum non habeat simul essentiam, & proprium modum essendi.

Secunda substantia prædicatur vniuoce, prima significat hoc aliquid.

Item, omnibus secundis substantijs, & differentijs earum conuenit vniuoce prædicari de primis. Hæc enim omnia prædicantur de primis substantijs nomine, &

ratione, quare vniuoce prædicantur. Item D *omnis prima substantia significat hoc aliquid individuum & vnum numero, sed substantia secũda videtur significare hoc aliquid sub appellationis figura, eo qđ est in prima substantia, & de essentia eius: nõ tamen significat hoc aliquid, sed potius significat quale quid seu aliquid commune. non enim illud quod significatur per substantiam secundam, est vnum numero, sicut est illud, quod significatur per primam substantiam.*

Postquam auctor posuit primã proprietatem substantiæ, hic consequẽter ponit secundam dicens, quod omnibus secundis substantijs, & differentijs earum conuenit vniuoce prædicari de primis cuius ratio est, quia vniuoce prędicari est prædicari vno nomine, & vna E ratione, sed omnes secundæ substantię, & differentiæ earum vno nomine, & vna ratione prædicantur de primis substantijs, & includuntur essentialiter in rationibus primarum. ideo omnib. secũdis substantijs & differentijs earũ conuenit vniuoce prædicari de primis. & dicitur notanter de primis substantijs, ad differentia accidẽtium vniuersaliũ, quæ licet prædicentur vniuoce de suis inferioribus. tamen de primis substantijs pędicantur denominatiue solum, & non vniuoce.

F Primo sciendum quod prędicari vniuoce tripliciter accipitur. Vno modo cõiter pro omni illo, quod sm̃ unum significatum prędicatur de plurib. & sic continet sub se denomiuatiue prędicati, & hoc modo accidens vniuoce prędicatur de primis multis substantijs, vt album de Socr. & Platone prædicatur sm̃ vnum signatur. Alio modo capitur minus cõiter, pro illo solo, quod prædicatur vno nomine, & una rõne de multis, siue sit ratio quiditatiua siue descriptiua, & sic proprium tãtummodo prędicatur vniuoce de primis substantijs, vt dictum est in prędicablib. quod propriũ vniuoce prędicatur de indiuiduis speciei. Tertio modo sumitur proprie, vt solũ conuenit illi, quod secundũ vnũ significatum prędicatur, quod in st s-

Vniuoce prædicari tripliciter sumitur.

A sentialiter subiecto. & cuius est ratio essentialis subiecti, & hoc modo ꝓpriū, & accidens non prędicatur vniuoce de primis substantijs, cum nullum eorum insit eis essentialiter, sed hoc solum conuenit secundis substantijs, & differētijs earum, & sic capitur in proposito, & p hoc patet, quod si capiatur substātia secunda generaliter pro omni substantia vniuersali completa vel incōpleta, hęc proprietas est sibi ꝓpria quarto modo, sed si capiatur solum pro substantia cōpleta, quę importat substantiā sub modo substātię, sic est propria secūdo modo, quia conuenit omni, sed non soli.

Secundo sciendum, quod tertia proprietas substantiæ ponitur, quod omnis B substantia prima significat hoc aliq d. i. indiuiduū, & Vnū numero, cuius rō est qa hoc aliquid est indiuiduū subsistens in spē cōpletū, sed oīs substantia prima significat indiuiduū subsistēs, cū omnis substantia particularis sit per se subsistens, & etiam importat aliquid cōpletum in specie, aliter nō esset prima substantia, quæ directe ponitur sub specie. ideo oīs prima substantia significat hoc aliquid. Et rationē huius quod est hoc aliquid, tria requiruntur Primo, requiritur, quod sit indiuiduum, quare nullum vniuersale significat hoc aliquid. Secundo requiritur, quod subsistat per se, rōne cuius nulla accidētia significāt hoc aliquid, nec etiam secundæ substantiæ, quia non per se subsistant, sed in pri-C mis, subsistere. n. est sub suo proprio esse stare. Tertio requiritur, quod tale indiuiduum sit in specie completum, & propter hoc anima rationalis a corpore separata nō significat hoc aliquid, quia licet sit indiuiduum subsistens, non tñ est in specie ens completum, cū sit pars speciei humanę. Et hęc tria similiter requiruntur ad suppositum, quod idem dicit, sicut hoc aliquid, & primū istorū triū importatur cū dr̄ hoc. hoc. n. est ꝓnomen demonstratiuū, tm̄ rei singularis. tertio importatur cū dr̄ aliquid. aliquid. n. dicit proprie aliquid sub genere substantiæ, in specie distinctum, sm̄ prouenit. s. quod sit subsistens ex cōiun

Ad hoc aliquid tria exiguntur.

ctione illorum duorum, & per hoc pa- D tet, quod prima substantia habet quod significet hoc, a principio indiuiduationis, & quod significet aliquid, habet a forma speciei, quam includit.

Tertio sciendum, quod licet secūda substantia nō significet hoc aliquid, eo quod non est indiuidua, sed vniuersalis videtur tñ significare hoc aliquid, primo propter hoc quod inest essentialiter primę substantię, & eadem est realiter cum ipsa secundo propter figuram appellationis, quia eadem res qñq; ne uocatur nomine primæ substantiæ, & quādoque nomine secundæ, sicut Socrates quandoque vocatur sub nomine Socratis, & quandoque sub nomine hominis, E sicut per hoc nomen homo, quandoq; vocatur homo in cōmuni, quandoq; vero in particulari sub eadem forma vocis, quæ est figura appellationis.

Quarto, sciendum, quod omnis secūda substātia significat quale quid, sicut omnis prima substantia significat hoc aliquid. cuius ratio est, quia quale quid dicitur forma substantialis, communicabilis, multis quę inquantum forma est, dicitur qualis sm̄ modum, quia qualificat aliquo modo illud, cuius est forma, & inquantum substantialis est, dr̄ quid, quiditas. n. proprie substantiā importat, sed omnis secunda substātia importat formam substantialem cummunē multis, ideo quęlibet significat quale quid. & per hoc patet de genere, qd̄ F importat essentiam qualificabilem, per differētias eius, & ratione essentię dicit quid, & ratione eius quod qualificabile est, dicit quale, & similiter differētia dicit essentiam qualificantem, species vero qualificatam, & per hoc patet secunda & tertia proprietas substantiæ.

Secunda substantia quale quid significat

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Prima substantia prędicatur vniuoce de seipsa, quia non prędicatur æquiuoce, nec denominatiue. ergo nō est ꝓprium omnibus secundi substātijs uniuoce prędicari de primis. Secundo sic. Differentia substātię non habet genus, & differentiam, quia substantię non est differentia, ergo nō habet rationē. ergo non

Arg.

A non prædicatur nomine, & ratione de primis substantijs Tertio sic. Idem non significat seipsum, sed substãtia prima est hoc aliquid, ergo non significat hoc aliquid. Quarto sic. Hoc album significat hoc aliquid, & tamen nõ est prima substantia, ergo significare hoc aliquid nomen est proprium primę substantię. Antecedens patet primo, quod significet hoc probatur. qu a est indiuiduum, & quod significet aliquid, probatur q̃a nihil est, quod nõ significet aliquid vel nihil, sed album non significat nihil, ergo significat aliquid. Quinto sic. Idem significatur per primam substantiam, & secundam, sed prima substantia significat hoc aliquid, igitur, etiam secunda, & sic non solum significat quale.

B Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet prędicatione impropria, substantia prima prędicetur de se ipsa, non tamen prędicatione propria. Quia prędicatione propria. denotatur prędicatũ esse in subiecto, sed idem totaliter non est proprie in seipso, ideo idem non prędicatur prædicatione proprie dicta de seipso. ideo vt hic dr̃ ab Arist. a prima substantia nulla est prędicatio. Ad s̃m dr̃, quod licet differentia nõ habeat pro prie definitionem, tñ bene est essentialiter in definitione primę substantię, & hoc sufficit ad prędicãdum vniuoce de ipsa. Ad tertium dicitur, quod licet prima substantia, capta pro re subiecta intentioni, sit hoc aliquid, & nõ significet hoc aliquid, tamen ipsa accepta pro intentione cõcreta rei bene significat hoc aliquid, & sic cõsyderatur a Logico, qui consyderat res, vt per uoces importantur. Ad quartum dicitur, quod si capiatur aliquid, ut conuertitur cũ ente, hoc album significat hoc aliquid. sed si capiatur proprie, ut dicit quiditatem spẽi substãtialis, ut capitur in proposito, hoc albũ non significat hoc aliquid, sed bene significat hoc quale album. n. solam qualitatem significat. Ad quintum dr̃, ꝙ licet prima substantia, & secunda dicant idem s̃m essentiam, hoc tamen est sub diuersis modis essendi, quia secunda, dicit illud sub esse cõmuni, prima vero sub esse particulari, ideo non oportet quod si prima significet hoc aliquid, ꝙ et iam secunda, cum isti modi significãdi sumantur a diuersis modis essendi. D

Solutio

C

Substantia non habet contrarium, nec suscipit magis, & minus.

Item, substantia nihil est contrarium, sed hoc non est proprium substantiæ, quia non conuenit soli substantiæ, sed etiam quantitati & quibusdam alijs. Item substantia non suscepit magis, nec minus, nõ autem dico quod vna substantia non subest magis quam alia, sed dico, quod vna quaque substantia secundum esse suũ non intenditur, nec remittitur, vt albũ, quod quandoque est magis album, quandoque minus album. Socrate vero non est magis homo in vno tempore, quam in alio, nec magis homo, quam Plato. E

Postquam Auctor posuit tertiam ꝓprietatem substantię, hic consequenter ponit quartam, quę talis est, quod substantię nihil est contrarium. cuius ratio est, quia contraria sunt formę actiuæ, & passiuæ sub eodem genere maxime distantes, quæ ab eodem subiecto mutuo se expellũt actu, vel aptitudine, nulla autem substantia est in subiecto, ut dictum est prius, ergo nullæ substantiæ adinuicem contrariantur. & hæc proprietas non est propria quarto modo ipsi substantiæ quæ conuenit alijs. s. quãtitati, & quibusdam alijs, vt postea dicitur.

Cur substantia nihil sit contrarium.

F Primo sciendum, quod contrarietas dupliciter accipitur. vno modo generaliter, prout se extendit ad contrarietatẽ perfectam, & imperfectam, & isto modo contrarietas continet oppositionem inter priuationem, & habitum, & etiã continet sub se repugnantiam differentiarũ, quæ econtrario diuidunt aliquod genus, & aliquo modo tales differentię dicuntur contrariæ secundum quod dr̃ quod in unoquoque genere est una prima contrarietas. s. repugnantia differẽtiarum quę immediate diuidũt ipsum genus. alio mõ capitur cõtrarietas solũ pro cõtrarietate perfecta, quę est repugnantia

A gnantia formatum actiuarum, & passiuarum eiusdem generis, quæ mutuo se expellunt ab eodem subiecto, & talis contrarietas solum reperitur inter qualitates de tertia specie qualitatis.

Quo nã modo ĩtelligatur, substantiã nihil est contrarium.

Secundo sciendum, quod si substantia capiatur generaliter pro omni illo, quod ponitur per se vel reductiue in genere substantiæ, siue ponatur vt substãtia completa in recta linea prædicamẽtali, vt genus, species, vel indiuiduum, siue ponatur reductiue tanq̃ principiũ diuisiuum generis. & cõstitutiuum speciei, vt sunt differentiæ (siue ponatur vt principia specierum de tali genere, vt B materia, & forma, siue ponatur vt via ad terminũ, vt generatio, & corruptio, siue vt negatio vel priuatio aliquorum de tali genere) tunc hoc modo in substãtia bene reperitur contrarietas imperfecta, quia ibi reperitur re pugnantia oppositarum differentiarum, quæ imperfecte contrariãtur. Etiam ibi reperitur oppositio formæ. & priuationis & contrarietas formarum naturalium, quæ aliquo modo se expellunt ab eodem subiecto, & etiam generatio, & corruptio aliquo modo contrariãtur imperfecte. Sed, si capiatur specialiter substantia, pro substantia completa solum, quę est substantia secundum essentiam, & modum essendi, & ponitur in recta linea C prędicamentali, sic in substantia nõ reperitur contrarietas, nec perfecta, nec imperfecta, & quia hoc modo hic accipitur, ideo bene dicitur simpliciter, q̃d substantiæ nihil est cõtrarium, eo quod nulla talis substantia est in subiecto & per hoc patet intellectus huius proprietas, & quo modo est propria substãtię.

propriũ est substantiã non suscipere magis, & minus.

Tertio sciendum, quod quinta proprietas substãtiæ ponitur, scilicet quod substantia nõ suscipit, magis & minus. cuius ratio est, quia Suscipere magis, & minus, est aliquid intendi, & remitti secundum suum esse essentiale propriũ, sed substantia non intẽditur, nec remittitur secũdum suum proprium esse essentiale, quia esse essentiale substantiæ solum simul acquiritur, & consistit in indiuisibili. ideo substantia non suscipit magis, & minus. Et licet vna substantia D quantum ad esse accidentale eius, scilicet quantum ad actum substandi alijs, dicatur magis substantia quam alia, vt prima est magis substantia quam secũda, tamẽ quantum ad suum proprium esse, quod est esse per se, vna nõ dicitur magis substantia quam alia, ideo non intenditur, nec remittitur secundum suum proprium esse, neque suscipit magis neque minus.

Quid sit intẽdi ac remitti.

Quarto sciendum, quod intendi est aliquid successiue perfici in suo pprio esse, ut cum aliquid est album, & efficitur albus, illa albedo perficit in suo proprio esse. & talis argumentatio perfectionis vocatur intẽsio, quia ibi forma tendit abesse imperfecto in suum esse E completum. & econtra, remitti est aliquid imperfici in suo esse, & dicitur illa imperfectio remissio, qua si formæ amissio sui esse perfecti. vel iterata missio ad suum esse incompletũ, & imperfectum. Et dupliciter aliquid potest suscipere intensionem, & remissionem. quomodo secundum maiorem & minorem permixtionem cum suo contrario, vt aliquid dicitur esse albus, quod est nigro impermixtius, vel dicitur minus album secũdũ quod est nigro plus permixtum, alio modo fit intensio, & remissio secundum maiorem, & minorem radicationem formæ in subiecto, F quæ quidem radicatio sequitur actionem contrarium, quæ magis, & minus disponunt subiectum ad susceptionem talis formæ, & quia substantia nõ est in subiecto, neque habet contrarium, ut prius dictum est, ideo nullo istorũ modorum potest suscipere intensionem, & remissionem, siue magis & minus, capiendo substantiam pro substantia cõpleta, vt in proprietate præcedenti, & hæc est proprietas eodem modo propria substantiæ sicut præcedens.

Arg.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Ignis & aqua cõtrariantur, & tamẽ sunt substantię, ergo substantię aliquid est contrarium. Secundo sic. Omne q̃ corrumpitur, a suo contrario corrumpitur, sed multę substantiæ corrumpuntur,

tur,

A tur, ergo substantia habent contrariũ. Tertio sic. Elementa, vt ignis & aqua, sunt substantiæ, & tamen in mixto intenduntur, & remittuntur, ergo substãtia suscipit magis, & minus.

Quarto sic. Rationale est substantia, & tamen suscipit magis, & minus, quia aliqui hominis dicũtur magis rationales alijs. Quinto sic. Ignis lux est magis substãtia, quam ignis flamma, & Ignis flamma, quã ignis carbo, ergo cũ ignis sit substantia completa, sequitur, quod substantia suscipit magis, & minus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, ꝙ ignis, & aqua sm̃ accidens contrariantur, s. secundũ suas qualitates, quæ sunt calidum & frigidum, humidum, & sic-

De hoc est materia, q. stio iter Auerr. & alios vt patet in primo de Gener. B cum, tñ non contrariantur per se secundũ suas formas substantiales, & de contrarietate per se solum est hic ad propositum.

Ad sm̃ dicitur, quod omne, quod corrumpitur, corrumpitur a suo contrario vel per se, vel per accidens, sed nõ oportet omne, quod corrũpitur, habere contrarium. nam substantia, quę corrumpitur, corrũpitur ab aliqua qualitate. Ad tertium dr, quod licet elementa in mixto secundum suas qualitates intendantur, & remittantur, non tamen secũdũ suum proprium esse substantiale, ideo non suscipiũt magis & minus. Ad quartum dicitur, quod rationale capitur dupliciter, vno modo quantum ad formã, quam importat secundum se, & sic non

C suscipit magis & minus, alio modo capitur, ut est principium operationis rationis, & adhuc dupliciter. vno modo ex parte ipsius formæ, & sic iterum non suscipit magis & minus, alio modo ex parte materiæ, quę sm̃ magis, & minus potest esse disposita ad talem operationem rationis, & sic ex parte materiæ, rationale quantum ad operationes eius [illegible]pit magis, & minus: sed hoc est sm̃ [illegible]cidentia; sed secũdum proprium [illegible] suscipit intensionẽ nec remis[illegible] Ad quintũ dicitur, quod ignis [illegible] m ad esse substantiale, non [illegible] quam ignis flamma, sed [illegible]ntum ad esse accidentale vt sunt claritas, puritas, luciditas, & sic de D alijs. ideo secũdum suum proprium esse non suscipit magis, & minus.

Proprium substantiæ est, esse Susceptiuum Contrariorum.

Item proprie proprium est substantiæ, cum sit vna, & eadem numero, secundũ sui mutationem esse susceptibilem cõtrariorum, vt idem homo aliquando est albus, aliquando niger, aliquando calidus, aliquando frigidus, & aliquando prauus, aliquando studiosus. neque est de oratione instantia, quia licet hæc eadem oratio, Socr. sedet aliquando sit vera, aliquando E *falsa, non tamen est hoc secũdum sui mutationem, sed rei, vt quia Socr. surgit, aut currit. & ideo nota, quod verum, & falsum sunt in rebus vt in subiecto, & sunt in oratione ut in signo, vnde æquiuocatur modus essendi in eum dicitur verum vel falsum est in rebus, & in oratione, similiter æquiuocatur susceptibile. cum dicitur res est susceptibilis veri, & falsi, & oratio est susceptibilis veri, & falsi, sicut æquiuocatur susceptibile, cum dicitur, vrina hominis vel animalis, est susceptibilis, sanitatis. & animal est susceptibile sanitatis, hæc enim suscipit sanitatem, quia significat eam, illud vero, quia subiectum est eius, & ita huius proprium non conuenit orationi, sed substantiæ.* F

Postquam Auctor posuit quintã proprietatem substantiæ, hic consequẽter ponit sextam, & vltimam, dicens ꝙ maxime proprium est substantię. cum sit vna, et eadem numero, secundum sui mutationem esse susceptibilem contrariorum, eius ratio est, quia omnia contraria sunt formę accidẽtales, cum substãtia non hẽt contrarium, ut dictũ est, sed oĩa accidẽtia sunt inhabitãtia sicut in subiecto, & etiã contraria fiunt circa idem subiectum in numero a quo mutuo se expellunt, ut patet per ipsorũ definitionẽ. ergo substãtia, una manẽs, & eadem *Quare susceptiuum est se cõtrariorum substantiæ maxime propriũ est.*

A eadem numero, est susceptibilis contrariorum, sicut idem homo est quandoque albus, quandoque niger, quandoque calidus, quandoque frigidus, & sic de alijs.

Primo sciendum, quod contraria nõ põt recipi in eodem subiecto numero, sine aliqua sui mutatione, iõ substantia non potest sine aliqua sui mutatione suscipere contraria, talis aũt mutatio non est ipsorum cõtrariorũ tanq̃ subiecti, quod mutatur cũ illa contraria sint termini mutationis, iõ talis mutationi est substãtię tanq̃ subiecti. q̃ q̃dem substãtia manet eadẽ sub utroq. contrariorũ. ideo in hac proprietate bene dr, quod substantia sm̃ sui mutationem est susce

B ptiua cõtrariorũ, & licet substantia sm̃ suum esse substantiale nõ mutetur, sed maneat sub vtroque contrariorum, tamen mutatur secũdum suum esse accidentale, quod capit ab ipsis contrarijs.

Secundo sciẽdum, quod ista proprietas conuenit omnibus substantijs, tam primis quã secũdis, licet diuersimode. quia primæ substantiæ sunt per se susceptiuæ contrariorum, & secunda substantia ex consequenti suscipit contraria per hoc quod habet esse in primis, per hoc enim quod Socra. est albus, vel niger homo ex cõsequẽti est albus, vel niger, & similiter corpus, uel substãtia, & sic secunda substantia manens, eadẽ numero, cum prima substãtia, est susceptibilis contrariorũ, licet ex cõsequẽti,

C & sic ista proprietas conuenit oĩ substantiæ, & etiã cõuenit soli, quia nulla quantitas manens eadẽ numero est ꝓprium susceptibile cõtrariorum, sicut eadem linea in numero nõ sit curua, & recta. similiter etiam, nec eadem qualitas suscipit contraria, nec eadẽ actio, eadem. n. actio in numero non põt esse bona, & mala, & sic de alijs accidentib. & sic ista proprietas cõuenit oĩ substãtię, & soli, & ẽt semper sm̃ aptitudinẽ, & & sic est sibi propria quarto modo.

Tertio sciendum, ꝙ licet eadem oratio sit; quãdoq; uera quandoque falsa, & per hoc videatur manens eadem numero esse susceptiua cõtrariorũ, tñ sibi nõ conuenit hęc proprietas propter duas rationes. Primo est, quia ipsa non

D suscipit contraria, s. verũ, & falsum sm̃ sui mutationem, sed sm̃ mutationẽ rei significatæ, vnde veritas orationis est adæquatio eius ad rem significatã. & falsitas est in adæquatio, sed talis adæquatio, vel in adæquatio mutatur p mutationem significati propositionis, & non per mutationẽ orationis, sicut hęc oratio. Iacobus sedet, Iacobo sedẽte. est vera, ipso vero non sedente, est falsa per mutationẽ rei. Secunda ratio est, quia oratio nõ est susceptiua veri vel falsi p modum subiecti, sed tm̃ per modũ signi. & in illa proprietate intelligitur, quod substantia sit susceptibilis cõtrariorum tanquam subiectum ipsorum.

E ideo oratio non est susceptibilis contrariorum, ut hic capitur susceptibile.

Quarto sciendum, quod verũ & falsum solum sunt in oratione vt in signo secundum, quod oratio est signum adęquatum vel inadæquatum compositio nis, extremorum, quæ est ex parte rei, & in intellectu tanquam in cognoscente, & sunt in rebus tãquam in subecto. Cuius causa est, q̃a veritas est vera rei entitas, & est passio entis, sed passiones entis sunt in rebus, ut in subiecto cuius etiam signum est, quia, si nullus intelligat significatum huius orationis, Socr. sedet, & non intelligens proferat illa ꝓpositio erit vera Soc. sedente, & talis veritas nõ est in propositione, vt in subiecto, ergo relinquitur quod sit in rebus.

verũ & falsum i oratione, i intellectu & in rebus diuersimode sunt.

F & hoc patet, quod verum & falsum diuersimode sunt in rebus, & in oratione. ideo æquiuocatur modus essendi cũ dr esse in vtroque illorum, & etiam susceptibile, cum dicitur, quod res est susceptibilis veri, & falsi, & ẽt oratio, q̃a oratio susceptiua est solum tanquam signũ & res sicut subiectum. & per hoc patet intellectus huius proprietatis.

Arg.

Sed contra prędicta primo arguitur sic. Deus est substantia cum sit ens per se, tamen non est susceptibilis cõtrariorum, cum in illo nullum sit accidens. ergo non omnis substãtia susceptibilis est contrariorum. Secundo sic. Angeli non sunt susceptiblies contrariorum, cum

sint

A sint formæ simplices, similiter neq; cęlum quod est separatum ab omnib. contrarijs, ergo illa proprietas non conuenit omni substantiæ.

Tertio sic. Eadem superficies numero suscipit album, & nigrum, quæ sunt contraria, ergo non solum substãtia est susceptiua contrariorum. Quarto sic. Duo contradictoria non possunt verificari de eodem sine sui mutatione, sed verum, & falsum se habent vt contradictoria respectu propositionis, ergo eadem propositio non potest esse vera, & falsa sine sui mutatione. Quinto sic. Illud, quod semper significat idem, non quandoque significat verum, quandoque B falsum, sed vna oratio semper idẽ significat, vt hæc oratio Petrus sedet, semper significat Petrum sedentem, siue sedeat, siue non. ergo eadem oratio non fit quandoque vera, quandoq; falsa per mutationem rei.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet capiendo substantiã cõiter, pro omni ente per se, Deus sit substantia, tamen si capiatur ad substantiam spãliter solum pro substantia vniuersali, & particulari, vt capitur in propositio, sic Deus non est substantia. Ad secũdum dicitur, quod licet Angeli non suscipiant contraria realia, quę sunt qualitates actiuæ, & passiuæ, nec etiam cęlum, tamen bene suscipiunt cõtraria in genere moris, quia secundum eorum naturam variabiles sunt de bono in ma C lum, sunt etiam susceptibiles scientiæ, & ignorantiæ, cęlum etiam suscipit cõtraria de genere situs, & de genere vbi, vt deorsum, & sursum, ante & retro, & sic de alijs, & etiam suscipit aliquas cõtrarietas, vt densum, & rarum. Ad tertium dicitur, quod licet eadem superficies, suscipiat contraria tanquam subiectum, quo non tamẽ suscipit contraria tãquam subiectum quod suscipit ipsa, & dat ipsis existentiã, & hoc modo substantia est susceptiua cõtrariorum. Ad quartum dicitur, quod si capiatur generaliter mutatio pro quacunque variatione in aliqua forma absoluta vel respectiua, contradictoria non possunt verificari de eodem sine sui mutatione D sed, si capiatur mutatio solum pro variatione in aliqua forma absoluta, sic contradictoria bene verificãtur de eodem sine sui mutatione. modo verum, & falsum sunt, formæ respectiuæ, & nõ absolutæ, ideo bene verificantur de propositione per mutationem rei sine mutatione orationis. Ad quintum dicitur, quod licet oratio significet semper idem significatum, non tamen semper significat ipsum adæquate, ideo non semper est vera.

De quantitate, quæ diuiditur primo in continuum ac discretum.

E *Quantitatis, aliud continuum, aliud discretum. Quantitas continua est cuius partes copulantur ad vnum terminum communem. Discretum vero est cuius partes non copulantur ad aliquem terminum communem.*

Postquam Auctor determinauit de primo prædicamento, quod est substantia, hic cõsequenter determinat de prędicamentis accidentium, & primo de Quantitate. cuius ratio est, quia prædicamenta ordinantur secundum quod propinquius se habent ad substantiam sed inter omnia accidentia quantitatis immediatius inest substantiæ materiali, & etiam accidentia insunt substantię mediante quantitate, eo quod alia accidentia a quantitate in substantia materiali acquirũtur per motum, vel ex primo, vel ex consequenti. sed sub̃a materialis non subijcitur motui nisi per quãtitatem, iõ accidentia alia mediante q̃titate in substantia acquiruntur, iõ con F uenienter præponitur alijs accidentib.

Cur a diuisione potiꝰ quã definitione incipiat. Primo sciendum, quod licet quantitas vniuoce dicatur de omnib. quantitatibus, quia prædicatur de ipsis secundũ vnum nomen, & vnam rõnem quæ, est ꝙ quantitas est mensura substantiæ, tamen, quia quãtitas nõ põt definiri quiditatiue, & a priori ẽr nõ posset dari definitio de ipsa, qua distincte notificaretur quantum ad diuersos modos quib. mẽsurat substantiã, & illi modi possũt distin-

A distinctè notificati per diuisionem, idō quantitas conueniēter diuiditur anteq̄ definiatur. vnde, si definiretur in cōi, ta lis definitio parum notificaret q̄titatē, & ipsa magis notificatur a posteriori p diuisionē, sicut etiam alia generalissima qn̄q; magis notificantur, & facilius per diuisionem q̄ per definitionē, qa magis distinctè cognoscuntur sm̄ suas species.

Secundo sciēdum, quòd quātitas in textu diuiditur sic. Quātitatis, aliud cō tinuum, aliud discretū cuius diuisionis ratio est, quia oīs quantitas est mensura substantiæ, vel ergo mensurat ipsam sm̄, ꝙ habeat partes separatas, & discretas adinuicem, & sic est discreta, vel se-B cundum, ꝙ habet partes continuas, & coniunctas inter se, & sic est quantitas continua. Vnde in quantitate discreta, partes non copulantur ad aliquem terminum cōem, sed sunt adinuicē discretę, & separatæ & in quantitate cōtinua partes copulantur ad aliquem terminū cōem, qui est principium vnius partis, & finis alterius. Et in hac diuisione dicitur quantitatis in singulari numero, & non quantitatum, ad denotandū seu ostendendum vnitatem g̃nis q̄titatis, & ponitur aliud, & non alia, ad ostendendum ꝙ ista diuisio nō est diuisio generis in suas spēs specialissimas, sed in genera subalterna. vnde sensus est generis quantitatis, aliud continuum aliud discretum, & magis dicitur aliud quam C alterum, ad ostēdendum diuersitatē essentialē quātitatis cōtinuę, & discretæ.

Discretū & cōtinuum quē ordinē inter se sortiantur.

Tertio sciendum, ꝙ istæ duæ spēs, s. cōtinuum, & discretum possunt dupliciter considerari. vno modo comparando eas ad quātitatem in cōi, & hoc modo vna non est prior altera. sed quantitas æque primo, & vniuoce dicitur de ipsis alio modo comparādo eas inter se & hoc dupliciter. quia vno modo inter se comparari sic possunt secundū viam nostrę cognitionis, & quo ad nos, & sic quantitas cōtinua præcedit discretam, quia per diuisionem continui causatur quodāmodo numerus. & cognoscitur a nobis, qui est quantitas discreta. alio modo cōparātur sm̄ ordinē naturæ, & simplicitatis, & hoc modo discreta pręcedit continuam. quia vnitas, quæ est principium discretæ, prior est simpliciter puncto, qui est principium q̄titatis continuæ, eo q̄d vnitas non habet positionem in cōtinuo sicut hēt punctus. & per hoc patet ordo illarum specierum. D

Quarto sciendū, ꝙ in diuisione quantitatis, Auctor enumerat continuū ante discretum, & determinando de ipsis præponit quantitatem discretam continuæ, & hoc facit ad ostendēdum duplicem ordinem illarum specierum inter se. per hoc. n. ꝙ in diuisione, continuum præponitur discreto, ostenditur harum specierum ordinatio sm̄ ordinē nostræ cognitionis, & quo ad nos, sed determinando de ipsis, discretum præponitur E continuo, ad ostendendum ordinem illarum specierum sm̄ ordinem naturæ. & per hoc satis patet ordo quantitatis inter alia prędicamenta, & quare prius diuiditur q̄ definiat̄, & declaratio suę diuisionis, & ordinis suarum specierū.

Contra prędicta arguitur primo sic. Vnum prædicamentum habet vnum modum denominandi primam substātiam, cùm prædicamenta distinguantur secundum diuersos modos prædicādi de prima substantia vnde illa quę nō pn̄t habere eundem modum prędicādi communem de ipsa, semper sunt in diuersis prædicamentis, sed quantitas nō habet vnum modum prædicādi de prima substantia, quia quantitas cōtinua denominat substantiā q̄tam & discreta F quotā. ergo q̄titas nō est vnum prædicamentū. Secūdo sic. Oē genus ęqualiter dr̄ de suis specieb. sed q̄titas non dr̄ æqualiter de suis specieb. s. de cōtinua & discreta, sed discreta prior ē cōtinua, ergo q̄titas nō est vnū genus p̄dicamētale.

Tertio sic. In omni genere est vnum minimum, quod est metrum, & mensura omnium illorum, quæ sunt in tali genere, sed in quantitate sunt duo minima, s. vnitas, & punctus, ergo non est vnum prædicamentū quantitatis. Quarto sic. Omne vniuocum habet prius definiri quam diuidi, quantitas est vniuocum, ergo male diuiditur prius, quam

A determinatur. Quinto sic. Omne continuũ est discretum, cum omne cõtinuum sit vnum se diuisum ab alijs, ergo cõtinuũ & discretum coincidunt. ergo membra huius diuisionis non sunt opposita.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dr̃, ꝙ licet secundum vsum nostrum nõ habeamus vnum modum denominandi primam substantiam per quantitatẽ tñ sm̃ esse q̃titatis habemus vnum modum cõem denominãdi ipsam. quia cũ omnis q̃titatis det esse q̃tum, potest denominare substantiam q̃tam, licet illud denominatiuum quo ad nos sit appropriatum quantitati continuæ, eo ꝙ habemus aliud denominatiuum propriũ B quãtitatis discretæ, s. quot. etiam omnis quantitas denominat substantiam mensurabilem, vel mensuratam. Ad sm̃ dr̃, ꝙ licet cõparando illas duas spẽs inter se, discreta sit vno modo prior cõtinua, tñ per respectum ad suum genus æqualiter se hñt, & quãtitas dr̃ vniuoce de ipsis. Ad tertium dr̃, ꝙ licet punctus & vnitas sint minima respectu aliquarum specierum quantitatis, tñ nullum illorum est simpliciter minimum respectu totius generis quantitatis. quia nullum illorum est cõe principiũ oĩum specierum eius, sed esse q̃titatis in cõi est minimum simpliciter in isto prædicamento. Ad quartum dicitur, quod licet omne vniuocum, quod potest distincte magis notificari, per definitionem quam C per diuisionem, prius debeat definiri q̃ diuidi, non tamen oportet de eo, quod facilius, & magis distincte notificetur per diuisionem quam per definitionẽ, modo sic est de quantitate, vt dictũ est prius. Ad quintum dicitur, quod licet continuum, & discretum in uno materialiter coincidant, & secundum diuersas rationes, non tamen formaliter, & secũdum vnam rationem, vnde aliquid subiectum, inquantum eius partes inter se copulantur ad vnum terminum communem, dicitur continuum, sed inquãtum est discretum & separatum ab alijs indiuiduis dicitur discretum, & sic habent mensurari quantitate continua, & discreta.

De discreta quantitate, ac eius speciebus. D

Quantitas autem discreta est numerus, & oratio, vnde duæ sunt species eius, non. n. est in numero aliquis cõmunis terminus, ad quẽ partes numeri copulentur, vt in decem, quinque, & quinque, aut tria & septem, ad nullum. n. terminum communem copulantur, sed semper discreta sunt, & separata. Est autem numerus multitudo ex vnitatibus aggregata. similiter & in oratione, syllabæ non copulantur ad aliquem terminum communẽ, sed vnaquaque separata est ab alia.

Postquam Auctor præmisit diuisionem quantitatis, hic consequenter determinat de membris eius, s. de continua, & discreta, & quia ordine naturæ E quantitas discreta prior est quantitate continua, cum sit simplicior. ideo prius determinat de discreta quam de continua, quia tum cõtinua est nobis notior quam discreta, ideo notificat discretam per negationẽ illius quod conuenit continuæ, s. quod habeat partes, quæ p vnum terminum communem adinuicẽ copulentur, vnde sic definitur, quãtitas discreta est cuius partes non copulãtur ad aliquem terminum communem, sed semper inter se discretę, & separatæ sũt & diuiditur in duas species. s. numerũ, & orationem. cuius ratio est, quia omnis quantitas discreta habet partes permanẽtes vel successiuas. si primum, sic est numerus, si secundum, sic est oratio. F

Quid numerus. Primo sciendum, quod numerus est multitudo ex vnitatib. aggregata. & ibi ponitur multitudo, loco generis, & dr̃ ex vnitatibus aggregata, s. ex vnitatib. formalib. de genere q̃titatis, ad denotãdum quòd numerus est multitudo formalis, q̃ ex talibus vnitatibus consurgit ad differentiam multitudinis materialis, sicut est multitudo subiectorum habentium tales vnitates, & est talis numerus quantitas discreta, & quod sit q̃titas patet, quia omnis mẽsura substãtiæ est quantitas, sed per numerum substantiam mensuramus, sicut per decem mensuramus decem canes vel lapides, ergo numerus est quantitas, & quod sit discreta, patet, quia partes eius nõ copulantur

lantura d aliquem terminum communem, qui sit terminus vnius partis, & principiũ alterius, sed omnes vnitates in numero remanent diuisæ, & discretę inter se, cum qualibet possit ab alia indifferenter separari.

Causa formalis materialis finalis, & efficiēs numeri. Secundo sciendum, quod causa formalis numeri est vnio suarum vnitatũ sub forma discretionis, q̃ prouenit ab vltima vnitate numeri, q̃ dat sibi nomē & rationem sicut denarius capit formā & speciem numeri denarij, a decima vnitate, & licet sic vniantur vnitates sub forma discreti, tamen non copulantur siue vniuntur per copulationem ad aliquem terminum communem. sed causa materialis, in qua sunt numeri, sunt res numeratæ, in quibus est numerus, vt in subiecto, sicut denarius est subiectiue in decem canibus. Et causa finalis eius est certificatio vel mensuratio substantiæ acceptæ secundum suas partes separatas, & discretas, & eius causa efficiens, est causa efficiens sui subiecti quā tum ad suum formale, & quantum ad actum numerandi est anima numerans & capitur numerus nō pro numero numerato, qui est res numerata, sicut decem canes, vel decem equi, neq; pro numero numerante effectiue, qui dicitur anima numerans, sed pro numero numerante formaliter, quæ est quantitas formalis existens in rebus numeratis.

B

Oratio triplex. Tertio sciendum, q̃ ratio tripliciter accipitur. vnō mō pro voce prolata, & sic est de secunda specie qualitatis. alio modo pro voce complexa, vt significatiua est, & sic est ens rōnis q̃tum ad suū formale, qđ est ordinatio ad significandum, & sic non ponitur in prædicamento. tertio mō accipitur pro mensura sonorum literarum, & syllabarum existētium in voce prolata sm̃ q̃ vna syllaba dicitur breuis vel longa, & dr̄ mēsurari per prolationes suarum syllabarum, & syllaba per sonum literarum, & illo modo accipitur hic oratio formaliter pro illa mensura sonorum vocis prolatæ, & per hoc patet quod hic non sumitur oratio vt est in voce complexa, sed generaliter prout est in qualibet voce prolata, prout oratio dicitur oris prolatio.

C

D

Mensura vocis prolata q. Quarto sciendum, quod talis mensura vocis prolatæ est q̃titas discreta. & primo probatur, quod sit quātitas, quia omne accidens mensuratiuum substātiæ siue sui subiecti est q̃titas; sed oratio est mensuratiua sui subiecti, siue sui materialis, quod est vox prolata, ergo est quantitas, & quod sit discreta patet quia partes eius non copulantur ad aliquem terminū cōem, qui sit finis vnius partis eius, & principium alterius aut econtra, vñ in voce prolata una syllaba non est principium vnius partis, & finis alterius, sed omne syllabę orationis sūt discretæ, & separatæ abinuicem, & licet sint distinctæ, tñ capiunt formam vnius discreti per aggregationem, & ordinem inter se, & per hoc aliquo mō vniuntur & differt oratio a numero, q̃a licet vterq; incipiat ab vno indiuisibili tñ in numero illud idem indiuisibile, q̃ est principium, resumitur cū sequētib. ad certificandum suum subiectum, sed in oratione primum indiuisibile nō resumitur cum sequentibus, quia suę partes non sunt permanentes & per hoc satis patent species quantitatis discretæ. *Numeri ab orōne distinctio.*

E

Arg. Sed cōtra pdicta arguitur primo sic. Multitudo non est quātitas, sed relatio cum multum sit de genere relationis sicut, & paucum. sed numerus est multitudo, ergo non est quantitas. Secundo sic. Oīs spēs habet aliquod indiuiduum vnum numero, sed numerus non habet aliquod indiuiduum vnum numero, cū nullus numerus particularis hēat vnū solum subiectum in numero, sed sit in diuersis, sicut decem vnitates ex quibus est denarius sunt in decem canibus. ergo numerus non est species quantitatis discretæ. Tertio sic. Omne compositū ex indiuisibilib. est indiuisibile, sed numerus non est indiuisibilis, ergo non est multitudo aggregata, ex vnitatib. quia vnitates sunt indiuisibiles. Quarto sic. omnis quantitas est mensura substātię, oratio non est mensura substantiæ, sed vocis, ergo non est quātitas. Quinto sic. Vox prolata est continua, quia passiones vocis sunt continuitas, melodia, &

F

A de articulatio sonorū. ergo oratio, quæ est mensura talis vocis est continua, & per consequens non est q̄titas discreta.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur multum respectiue vt opponitur pauco, est in genere relationis, sed, si capiatur absolute ut opponitur vni, sicut etiam vnitas & multitudo opponuntur, sic multum est in genere quantitatis, & etiam multitudo. Ad secundū dicitur quod licet numerus non habeat vnum subiectum simpliciter, tamen habeat subiectū vnum vnitate aggregationis, & hoc sufficit ad vnitatem indiuisibilem alicuius numeri, quia numerus non est vnus nisi vnitate aggregationis, sed est realiter multitudo. Ad B tertium dicitur, quod licet compositū ex indiuisibilibus sub forma continuationis, vel copulationis sit indiuisibile, tamen compositum ex indiuisibilibus sub forma discretionis, & aggregationis simul non dicitur indiuisibile, ideo licet numerus sit diuisibilis, tamen hoc modo potest componi ex vnitatibus indiuisibilibus, quę remanent abinuicem distinctæ.

Ad quartum dicitur, quod licet oratio non mensuret veram substantiam p̄ se primo, tamen mēsurat aliquid, quod habet modum substantiæ respectu ipsius scilicet ipsam vocē prolatam, quæ est subiectū eius. Ad quintum dicitur, quod licet in voce sit continuitas quantum ad sonum eius, tamen ibi est discōtinuitas quantum ad figurationem, & C formationem sonorum literarum, & syllabarum, & mensura huius prolationis dicitur formaliter oratio. ideo est formaliter discreta.

Quæ & quot sunt species quantitatis continuæ.

Quantitatis autem continuæ, alia linea, alia superficies, alia corpus, alia tempus, alia locus. vnde quinque sunt species eius. Quod autem linea sit quantitas continua, patet, quia partes eius copulantur ad aliquem communem terminum, puta ad punctū, & partes superficiei ad lineā, & partes corporis ad superficiem.

Postquam Auctor determinauit de quantitate discreta, hic consequenter D determinat de continua, quæ est cuius partes copulantur ad aliquem terminū communem ipsam diuidens per quinque species, quæ sunt, linea, superficies, corpus, tēpus, & locus, quorum sic habetur sufficientia, quia oīs quantitas cōtinua mensurat substantiam sm̄ aliquā extensionem. vel ergo sm̄ extensionem durationis, & sic est tempus, vel sm̄ extensionem magnitudinis, & hoc dupliciter vel mensurat extrinsece, & sic est locus, vel intrinsece, & hoc dupliciter, vel sm̄ vnam dimensionem tm̄ & sic est linea, vel sm̄ plures, & hoc dupliciter, vel sm̄ duas, & sic est superficies, quæ mensurat secundum longum, & latum vel secundum tres dimensiones, & sic E est corpus, quod mensurat secundum longum, latum, & profundum, & quia istę tres species, scilicet linea, superficies & corpus intrinsece mensurant, aliæ vero extrinsece, ideo primo de ipsis videndum est quam de alijs.

Quinq. tātum sunt cōtinuæ quantitatis species.

Quid sit linea.

Primo sciendum, quod linea est lōgitudo sine latitudine, & p̄funditate, cuius extremitates sunt duo puncta cuius ratio est, quia linea intelligitur causari ex fluxu puncti in lōgum, ideo linea ex fluxu puncti habet lōgitudinē, &, quia punctus nō potest intelligi fluere in latum, nec in profundū, ideo linea est sine latitudine, & p̄funditate, quod dēt intelligi sine latitudine, & profunditate ipsius lineę, & non superficiei vel corporis, quia non pōt esse linea quin sit in corpore, ideo non potest esse sine latitudine, & profunditate corporis, & q̄a F fluxus puncti a pūcto sēper incipit, & terminatur in punctum. ideo extremitates lineæ sunt duo pūcta. & p̄ hoc patet, q̄ in linea punctus est materiale eius, hēt enim modum materię in hoc quod substat suo fluxui, & fluxus eius est forma lineę, quia ipsam formaliter cōstituit per hoc etiam patet quod linea vno mō solum est diuisibilis, s. secundum longitudinem, quia ipsa non habet diuisibilitatem a puncto, cū illæ sit indiuisibilis, sed solum habet a fluxu illius pūcti, q̄ solum fit secundum vnam dimensionē.

Quid sit superficies.

Secundo

A Secundo sciendum, quod superficies est longitudo cum latitudine sine profunditate, cuius extremitates sunt duæ lineæ, cuius rō est, quia superficies imaginatur causari ex fluxu lineæ in latum, & ideo a linea hēt longitudinē, & a fluxu lineæ in latū hēt latitudinē, & quia non potest intelligi fluere in profundū, ideo superficies est sine profunditate, & quia fluxus lineæ incipit a linea, & in lineam terminatur, ideo superficiei, quæ ex tali fluxu causatur extremitates sunt duæ lineæ.

Quid corpus. Tertio sciendū, quod corpus est longitudo cū latitudine, & profunditate, cuius extremitates sunt duę superficies, cuius ratio est, quia corpus imaginatur causari ex fluxu superficiei in profundum. B ideo a superficie habet longitudinem, & latitudinē, & a fluxu superficiei habet profunditatem, & quia illæ fluxus ab una superficie incipit, & in aliā terminatur, ideo extremitates corpori sūt duæ superficies. & per hoc patet, quod superficies diuisibilis est secundū duas dimensiones, & corpus est diuisibile sm̄ tres, s. longitudinem, latitudinē, & profunditatem. ideo corpus habet oēs tres dimensiones, & vndique est diuisibile.

Linea superficies, corpus quātitatis continuæ spēs sunt. Quarto sciēdum, quod sicut in linea punctū est principium materiale lineę, & fluxus puncti est principiū formale, sic ēt in superficie linea se hēt, vt materiale, & fluxus lineæ est principium formale, & similiter in corpore, superficies se hēt vt principiū materiale, & fluxus superficiei tanq̄ formale, & de qualibet C harum specierū probatur, primo, quod sit quantitas quia quælibet est mēsura substantię. Secundo, quod sit continua quantitas, quia quantitas continua est illa, in qua partes copulantur ad aliquem terminum cōem. qui est principium vnius partis, & finis alterius, sed cuiuslibet harum specierum partes copulātur ad aliquem terminū cōem, sicut partes lineæ copulantur ad punctum qui est principium vnius partis, & finis alterius, quia vbicunq; cadit diuisio lineę cadit supra punctum, & partes superficiei copulantur ad lineam, quia vbicunq; diuidatur superficies hoc erit per lineam, quæ terminat ambas eius partes, & partes corporis terminantur ad superficiem, quia corpus per superficiem sp hēt diuidi. Et hic capitur terminus cōis in terminando nō in p̄dicādo, & sic patet declaratio trium specierum quantitatis continuę. D

Argu. Sed contra prædicta, primo arguitur sic. Vna spēs opposita alteri, non est de constitutione alterius, nec includitur in alia, sed linea includitur in superficie, & in corpore, quare vr̄ quod non sit spēs distincta ab alijs. Scdo sic. Perfectū, & imperfectū non variāt spēm, sed linea, & superficies se habent ad corpus sicut imperfectum ad perfectū, ergo non distinguuntur spēs a corpore, & sic nō sūt quinq; spēs quātitatis cōtinuæ. Tertio E sic. Corpus est spēs subæ, ergo hic male ponitur species quantitatis continuæ. Quarto sic. Illud quod copulat partes lineæ adinuicem, habet rōnē formæ respectu lineæ, quia copulare & vnire, est actus ipsius formæ, sed punctus non est principium formale lineę, sed materiale, ergo partes eius non copulantur ad punctum. Quinto sic. Terminus est indiuisibilis, quia si esset diuisibilis, posset diuidi, & sic vna pars terminaret aliam & sic non terminaret nisi gratia partis, sed superficies non est indiuisibilis, ergo non est terminus communis, ad quē partes corporis copulantur.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr̄, quod licet linea includatur materialiter in superficie & in corpore, nō tn̄ includit formaliter tanq̄ pertinens, vel se tenēs ex parte formæ corporis, vel superficiei. vnde F nō est incōueniens, quod specierū distinctarū formaliter vna cōcurrat materialiter & virtualiter ad constōnem alterius, sicut binarius est materialiter de cōpositione ternarij. Ad sm̄ dr̄, quod licet perfectū, & imperfectū sm̄ esse tn̄ nō variēt spēm, tn̄ perfectū & imperfectū sm̄ essentiam bene variant speciem. modo superficies & linea secundū perfectionē essentiæ a corpore distinguuntur, ideo ab ipsa specie differūt. Ad tertiū dr̄, quod licet corpus, acceptū pro subiectū trinæ demensionis, sit species substātiæ, tamē

corpus,

A corpus, captum pro actuali trina dimẽsione vt capitur hic, non est substantia, sed quantitas. Ad quartum dicitur, ꝙ si consideretur punctus vt est continuās, & copulans partes lineę inter se, sic habet modū formæ in se respectu lineæ, & hoc modo solum est punctus in potentia & non in actu, sed si cōsideretur vt suo fluxu causat lineam, sic est principium materiale lineæ. Ad quintū dr̃, ꝙ licet superficies, sit diuisibilis sm̃ longitudinem est tamen indiuisibilis sm̃ profunditatem, & respectu profunditatis est terminus corporis. ideo eo modo, quo est terminus est indiuisibilis.

De Tempore ac loco.

B *Partes autem temporis ad nũc, ut præteritum futurum ad præsens, partes autẽ loci ad eundem terminum copulantur, ad quem corporis particula.*

Postquam Auctor determinauit de linea, superficie, & corpore, quæ mensurant intrinsece, hic consequenter determinat de quantitatibus continuis, quæ mensurant extrinsece, s. de loco, & tempore, & inde sumitur ratio huius ordinis. Potest etiam sumi alia ratio. quia licet capiendo quantitatem sub ratione mensuræ, vt consideratur a Logico, & Mathematico, tempus & locus sint species quantitatis ab alijs distinctæ, tñ, si consideretur quantitas quātum ad suā diuisibilitatem, & sub ratione entis vt in Metaphysica consideratur, tunc tempus, & locus non sunt species quantitatis distinctæ per se ab alijs. hoc. n. modo locus non distinguitur a superficie. C

De hoc 4. & 8. Physs. 1. Cæli Mun. Primo sciendum, ꝙ tempus pōt tripliciter considerari vno mō gñraliter pro quacūque mẽsura durationis, siue distinguatur realiter a mensurato, siue non, & hoc modo tempus continet sub se æternitatem, quæ est mensura rei carentis principio & fine, s. primæ causæ & æuiternitatem, quę est mensura rei habentis principium, & carentis fine, sicut sunt Angeli, & tempus proprie dictum, quod est mensura rei habentis principium & finem, vt sunt omnia corruptibilia. Secundo modo accipitur tempus minus generaliter pro mensura durationis, quæ est realiter distincta D a mensurato, & sic solum continet æuiternitatem, & tempus proprie dictū & non æternitatem, cum ipsa non distinguatur realiter ab æterno. Tertio modo, capitur proprie solum pro mensura durationis rei corruptibilis, & specialiter motus, & hoc modo definitur. Tempus est numerus motus sm̃ prius, & posterius, & in præsenti proposito sumitur tempus prout accipitur secūdo modo, s. pro mensura durationis, quę est quantitas distincta a mensurato.

Secundo sciēdum, ꝙ motus, & duratio rerum productarum habent mẽsurari per aliquam quantitatem, & certificari quo ad nos, eo quod aliquæ res dicuntur æqualis durationis, & aliquæ inæqualis. æquale. n. & inęquale accipiuntur sm̃ quantitatem, sed motus & talis duratio non mensuratur per aliā spēm quantitatis q̃ per tp̃s, vt probaretur inductiue in oibus alijs spēbus. ergo hñt mensurari per tp̃s, & sic tp̃s, est quantitas, & quia mensura rei cōtinuæ debet esse continua, quia debet esse proportio mensurę ad mensuratum, sed motus est continuus, & etiam duratio esse rei, ergo tp̃s est quantitas continua. Adhuc aliter probatur in textu, q̃a partes tp̃is ad vnum terminum cōem copulātur, ut pręteritum, et futurum copulantur, ad nunc præsens, quod est finis præteriti, & principium futuri. ergo tẽpus est quantitas cōtinua unde sicut in linea punctus est tota substātia rei, & ex fluxu suo causat lineam, & copulat partes eius, ita in tempore nūc est tota substantia temporis, vel essentia, & fluxu suo de priori in posterius causa tempus & copulat partes eius adinuicem. *Vide 4. Physic. t. c. 100. & 101.* E F *4. Ph. t. c. 43. & 46.*

Tertio sciendum, ꝙ locus capitur dupliciter, vno mō per superficie corporis continentis, secundū, ꝙ in eo est virtus generatiua, & cōseruatiua locati, ibi diffusa a corporibus cœlestibus, & hoc modo sic definitur, est superficies corporis continẽtis immobile primū. Alio modo capitur Mathematice vel Logicæ ꝑ superficie corporis sine illa virtute conseruatiua locati, quæ est quædam qualitas

A tas de prædicamento qualitatis, & hoc modo capitur hic, & definitur sic, quod est superficies corporis continentis mẽsuratiua locati, sicut superficies aeris circundans lapidẽ dr̃ locus lapidis, quæ potest dupliciter consyderari. vno modo respectu corporis continentis in quo est subiectiue, & quod mensurat intrinsece secundum duas dimensiones tantũ & sic dicitur superficies alio modo respectu corporis contenti, quod mensurat extrinsece secundum tres dimẽsiones, & sic dicitur locus.

Locus est quātitas cōtinua. Quarto sciendum, quod sicut locatũ mensuratur intrinsece per longitudinẽ latitudinem, & profunditatem eius, sic etiam mensuratur extrinsece secũdum B tres dimensiones loci, in quo suscipitur sicut vinum mensuratur secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem a superficie concaua vasis, in quo suscipitur. & per hoc habetur quod locus est quantitas, quia est mensura substantiæ. & quod sit continua patet, quia partes eius copulantur ad eundem terminum communem, ad quem partes corporis copulantur quia sicut partes corporis locati omnes copulantur ad cẽtrum eius, sic etiam omnes particulæ loci, qui est idẽ centrum secundum rem quod est cẽtrum locati intrinsecum, & extrinsecum loci, & sunt æquales diametri protensæ a superficie, quæ est locus, & a superficie locati vsque ad centrum eius, & sic diametri loci, & locati C ad idem centrum copulãtur. & isti diametri dicuntur partes loci, non essentię eius; quia istæ partes sunt superficies. sed dicuntur continuatiuæ loci. & etiã licet partes corporis inquãtum corpus copulẽtur ad superficiem, tamẽ partes eius vt est locatum, copulantur ad centrum, & etiam partes locati.

Contra prædicta primo arguitur sic. Motus locans primi mobilis, in quo est tp̃s subiectiue prius est cõtinuus quam sit tempus. quia dat tempori cõtinuitatem, & tñ ille motus nõ est species quãtitatis, ergo a maiori tp̃s non est quantitás. Secundo sic. Omne illud, cuius partes ad eundem terminũ copulãtur hẽt simul plures partes, sed temporis non pñt esse plures partes simul, ergo partes eius non copulãtur ad aliquem eundem terminum, & sic non est q̃titas cõtinua. Tertio sic Numerus non est q̃titas continua sed discreta, sed tempus est numerus motus, ergo tempus non est quãtitas cõtinua. Quarto sic. Superficies, & locus dicunt idem realiter seu essentialiter, ergo nõ sunt species distinctæ, ergo, locus male ponitur alia spẽs quantitatis a superficie. Quinto sic. Omne illud quod mensurat sm̃ tres dimensiones includens ipsas est corpus, sed locus habet longitudinẽ, latitudinẽ, & ꝓfunditatẽ, & mensurat sm̃ ipsas, ergo locus non est species a corpore distincta. D

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, q̃ licet motus localis sm̃ esse sit cõtinuus, non tamen sm̃ essentiam eius, quæ vbi fluens. & quia res ponitur in genere sm̃ suam essentiã, ideo motus non est quantitas, sed tempus est continuum secundũ rem & essentiã simul, licet effectiue capiat continuitatem a motu, ideo magis ponitur in prædicamento quantitatis quam motus. Ad sm̃ dr̃, quod licet plures partes temporis non possint esse simul permanentes, tamen possunt esse simul plures successiue & in fieri, quod sufficiat ad hoc quod copulentur ad eũdem terminum communem. Ad tertiũ dicitur, quod licet tẽpus sit materialis numerus, & numerus numeratus nõ tñ est numerus formalis, sed solũ formalis est quantitas discreta. Ad quartũ dr̃, quod si locus & superficies consyderentur materialiter quantum ad id quod sunt, dicunt idem essentialiter, sed si cõsyderentur formaliter quãtum ad suos modos mensurandi, sic specie differũt, & formaliter distinguuntur, quia superficies mensurat intrinsece sm̃ duas dimensiones tantum, locus vero extrinsece secundum tres dimensiones. E *Solutio* F

Ad quintum dr̃, quod licet locus habeat tres dimensiones sm̃ cõtinentiam eius, sm̃ tamen essentiã habet duas tantum. s. longitudinem, & latitudinem. & solum illud est corpus, quod secundum essentiam habet tres dimensiones.

A *Communitas, seu proprietates quantitatis, tam continuæ quam discretæ.*

His visis dicendum est de communitatibus quantitatis. Prima communitas est, quod quantitati nihil est contrarium, vt bicubito, tricubito, vel superficiei nihil est contrariũ, quia contrarietas primo inest qualitatibus & non omnibus sed quibusdam quantitas autem non est qualitas, quare sequitur, quod contrarietas non est in quantitate. Item, quantitas nõ suscipit magis neque minus, non enim vna linea magis est linea, quam aliam linea, & ternarius non est magis numerus, quam binarius, & sic de alijs. Item proprium est quantitati secundum eam æquale, vel inæquale dici, ut vnus numerus est æqualis B *vel inæqualis alteri numero, & vnum corpus alteri corpori, & linea alteri lineæ, & sic de singulis.*

Propriũ est quantitati nõ habere contrariũ. Postquam Auctor superius determinauit de quantitate secundum se & quantum ad suas species, hic consequẽter determinat de ipsa, quãtum ad suas proprietates, quæ fluunt ab ipsa consyderata per inclinationem ad materiam & ad sua inferiora, enumerans tres proprietates ipsius. Quarum prima est quãtitati nihil est contrarium. cuius ratio est, quia illud non habet contrarium, ꝙ in materia præcedit omnem contrarietatem, sed quantitas in materia siue in substantia materiali præcedit omnia contraria, ergo quantitas non habet cõ C trarium. Minor patet, quia contraria recipiuntur in materia per motum & mutationem, quia ab eodem subiecto mutuo se expellunt. sed substantia non subijcitur motui nisi per quantitatem, quia omne quod mouetur oportet esse diuisibile, & protensum. sed substantia non est diuisibilis nisi per quantitatem, ideo per eam subijcitur mutui hanc etiam proprietatem probat inductiue Auctor in textu declarando eam exemplariter in diuersis speciebus quantitatis.

Primo sciendum, quod quantitas dupliciter consyderatur, vno modo secun D dum simplicem eius essentiam, vel sub ratione mensuræ, vt consyderatur a Mathematico vel a Logico, & sic in quantitate non est motus, nec contrarietas, nisi capiatur contrarietas pro repugnantia duarum differentiarum vnum genus condiuidentium. alio modo consyderatur, vt est terminus rei naturalis, prout dicitur in Secundo de Anima quod in omnibus viuentibus positus est, certus terminus augmenti, & decrementi ab anima, & sic in ista ratio perfecti & imperfecti, & sic in ea reperitur contrarietas accepta generaliter pro quacũque repugnantia perfecti, & imperfecti. & isto modo consyderatur in Naturalibus & nõ in Logica. & hoc modo in illa est motus, ad quem sufficit E talis contrarietas secundum perfectũ, & imperfectum quia non oportet semper motum esse inter illa, quæ contrariantur sm̃ suas formas, vt patet de motu qui est de minus albedo ad magis album, & hoc est, non habere contrariũ, vt capitur hic contrarium, pro contrario perfecto, cõuenit quantitati oĩ, sed non soli, quia conuenit substantiæ, & sic est proprium secũdo modo ipsi q̃titati. *Quantitas cũ contrariũ habeat ad causa motu, est.*

Secundo sciendum, quod secunda proprietas, quantitatis est, quod quantitas non suscipit magis & minus. cuius ratio est, quia suscipere magis & minus est aliquid perfici in suo proprio esse specifico, sed quantitas non potest magis, nec minus perfici in suo proprio esse, quia esse eius consistit in diuisibili, vt patet in numero, quia ipsi addita, vel ablata quacũque vnitate variatur spẽs F numeri, ideo in ipsa proprium esse speciei non potest variari sm̃ magis perfectum, & minus perfectum. similiter patet de quantitate continua, quia in ipsa remota vel addita aliqua parte quãtitatis quãtũcunque parua variantur spẽs quantitatis consyderatæ sub rõne mensuræ, quia si ibi sit æqualitas, & fiat additio, vel remotio, fit inæqualitas, q̃ sp est inter diuersas species, & sic patet ꝙ quantitas continua nõ potest magis, vel minus perfici specie remanẽte eadem. *Quantitas non suscipit magis & minus.*

Tertio sciendũ, ꝙ magis & minus, & ma-

A maius & minus adinuicem differūt, quia maius, & minus attenduntur sm̄ maiorem, vel minorem additionem partium quantitatis, & acquiruntur per augmētationē, vel diminutionē. sed magis, & minus dicunt maiorem, vel minorē per fectionem proprij esse formæ sm̄ quod in subiecto est. & fiunt sm̄ additionem, vel remotionem perfectionis formę in subiecto, & ideo licet quantitas bene suscipiat maius & minus extensiue per augmentationem vel diminutionem, non tamē oportet ipsam, suscipere magis & minus intēsiue, quia sic illa differunt inter se, & hęc est proprietas propria secūdo modo quantitati, sicut & pręcedens.

B Quarto sciēdum, quod tertia proprietas quam quantitatis est, sm̄ eam ęquale dici vt sm̄ duas longitudines duo corpora dicuntur æqualia vel inæqualia, & secundum duos numeros eiusdem speciei, aliquæ res numeratæ dicuntur æquales. & ratio huius est, quia æqualia sunt, quæ sibi suppositā seinuicem non excedunt, & inæqualia sunt, quorum vnum excedit aliud. sed excessus ex parte mensuræ sumitur, & mensura sumitur secundum quantitatem, & solum secundum ipsam, ergo omni quantitati, & soli conuenit secundum eam æquale vel inæquale dici. Item, qualitas est rerū differentium eadem quantitas in specie inæqualitas autem est rerum differē-

proprium est quā. titatis ī æquale, vel æquale dici.

C tium diuersa quantitas, & ideo æqualia sunt res diuersæ eiusdem quantitatis inter se, ideo solum secundum quantitatem aliquid dicitur æquale, vel inęquale. & sic ista proprietas est ipsi quantitati quarto modo propria.

Arg. Sed cōtra pdicta primo arguitur sic. Ois motus est de contrario in contrariū, sed in qtitate est motus. s. augmentationis & diminutionis, ergo in quantitate est cōtrarietas, & sic habet contrariū Scdo sic. Locus sursum, & locus deorsum contrariantur, & tñ sunt quantitates, ergo quantitati est aliquid contrarium. Tertio sic. Quantitas magis & minus perficitur sm̄ esse quantitatis, quia numerus habet perfectius esse in quaternario quam in binario, ergo suscipit magis, & minus. Quarto sic secundum inæqualitatē aliquid dr̄ esse inæquale, vel ęquale per æqualitatē, & tñ æqualitas vel inæqualitas sunt relationes, ergo non conuenit soli quantitati sm̄ eam æquale vel inęquale dici. Quinto sic. Secundum virtutem duo homines dicuntur æquales virtute, & tñ virtus nō est quātitas, ergo non est propriū quantitati secundū eā ęquale, vel inæquale dici.

D

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ licet in quantitate considerata, sm̄ suum esse Physicum sit motus & contrarietas imperfecta, tamen in quantitate considerata sub ratione mensuræ non est motus, nec etiam cōtrarietas, & solum isto modo in Logica consyderatur. Ad secūdum dr̄, quod si locus sursum, & locus deorsum consyderentur sm̄ suas essentias, vel ratione mensuræ non contrariātur, sed si consyderentur quantū ad qualitatem, & influentiam, quę sunt in illis diuersis locis, bene contrariantur. sed illo modo non sunt in gn̄e quantitatis, quia non dicunt simplicem formam de genere quantitatis, sed important quātitatem cum qualitatibus. At tertiū dr̄, ꝙ licet quantitas possit magis & minus perfici in esse diuersarum spērum, sm̄ ꝙ vna species perfectior est altera, non tamē potest magis & minus perfici in proprio esse vnius spēi, ꝙ tñ ad susceptionē magis & minus requiritur. Ad quartū dr̄, quod licet sm̄ æqualitatem aliquid dicatur formaliter æquale, non tamen effectiue, sed hoc solum conuenit quantitati, & in ista proprietate hæc propositio sm̄ dicit solum circumstantiam causæ efficientis propinquæ, & non causæ formalis. Ad quintum dicitur, quod licet aliquid dicantur ęquales, vel inęquales sm̄ virtutem, hoc tamen non est proprie, sed solum similitudinarie, sed proprie dicuntur similes uel dissimiles sm̄ suam virtutem scilicet secundum quod ista virtus mensurata per respectum ad obiectum, habet modum quantitatis, & mensuræ, ideo similitudinarie aliqui dicuntur æquales secundum uirtutem, eodem modo quo ipsa est quantitas secundum quandam similitudinem.

E

F

A *De Ad aliquid, seu Relatione.*

Ad aliquid vero talia dicuntur, quęcũque, hoc ipsum quod sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud vt duplum, dimidij duplum, & dimidium, dupli dimidium, & pater, filij, pater, & filius patris filius, & maius minore maius, & minus, maiore minus, vel sub habitudine alterius casus, vt similis, simili similis, vicinus, vicino vicinus. Relatiuorum tres sunt species. Quędam dicuntur secundum æquiparantiam, vt quęcunque eodem nomine dicuntur, vt similis simili similis, et æqualis, æquali, æqualis, & vicinus, vicino vicinus. Alia vero secundum superpositionem, B *vt dominus, duplũ, triplum, quia ista suprapenuntur alijs. sicut dominus seruo superponitur. Alia vero secundum suppositionem, vt seruus supponitur domino, & filius patri, & subduplum siue dimidiũ, quod idem est, duplo, & sic de alijs.*

Accidens respectiuũ quo cognoscatur. Postquam Auctor determinauit de secundo prædicamento, quod est quantitas, hic consequenter determinat de tertio, scilicet de Ad aliquid seu de Relatione. Et ratio ordinis est, quia omne accidens respectiuũ habet cognosci per absolutũ, in quo fundatur, & per quod inest substantiæ, sed relatio est accidens respectiuum, & fundatur in quantitate quia plures relationes fundatur in quã C titate, quam in aliquo aliorum prædica mentorum, quia in ea fundantur generaliter omnes proportiones numerorũ, vt duplum, dimidium, triplum, quadruplum, & sic de alijs, & omnes proportiones continuarum quantitatum, & ideo relatio maxime habet cognosci p quantitatem. ideo licet ordine naturæ qualitas, quod est accidens absolutum præcedere debeat relationem, tamen ordine doctrinę, relatio conuenienter ponitur ante qualitatem, & post quantitatem propter causam prius dictam.

Primo sciendum, quod prædicamenta accidentium distinguuntur secundũ diuersos modos denominatiue prædicãdi de prima substantia. &, quia ad aliquid habet vnum modum specialẽ denominandi primam substantiam, quia denominat in hoc, quod est ad aliquid se habere secundum mutuam dependẽ D tiam, ideo ad aliquid conuenienter ponitur vnum prædicamentum ab alijs distinctum, & conuenientius denominatur per ad aliquid, & per relatiuum siue relationem. Cuius ratio est, quia relatio dicit essentiam relationis secundum se sine respectu ad terminum eius, uel ad suum subiectum cum sit nomen abstractum, ideo significat eam vt conceptam tantum, & non secundum suum esse, & relatiuum importat essentiam relationis per respectum ad suum subiectum, & cum dependentia referibilitatis, & non importat terminum eis depẽdentiæ, sed Ad aliquid importat istam E essentiam quantum ad eius dependentiã per hoc, quod dicitur. Ad hæc enim præpositio. ad dicit dependẽtiam ad aliquem terminum, & cum hoc importat terminum illius dependentiæ per hoc, quòd dicitur Aliquid. &, quia ista duo conueniunt formaliter naturæ huius prædicamenti, scilicet dependentia, & terminus dependentiæ, ideo natura huius prædicamẽti melius notificatur quãtũ ad suum esse formale in nomine ad Aliquid quam per relatiuum, quod dicit essentiam illam per respectũ ad suũ materiale subiectum vel per relationẽ, quę dicit illam essentiam vt conceptam F tantum, vnde res debet denominari eo modo, quo perfectius, & facilius notificatur. ideo hoc prædicamentum conuenientius primo a Platone nominatum est ad Aliquid, & sic definitur in textu Ad aliquid vero talia dicuntur, quęcunque hoc ipsum, quod sunt, aliorum dicũtur, vel quomodolibet aliter ad aliud.

Quęnã relatiua sint esse quæ secũdũ dici dicantur. Secundo sciendũ, quod duplicia sunt relatiua, quędam relatiua, secundum esse, quæ solum habent esse relatiuum huius generis, & non habent esse alterius generis, vt pater, & filius. Alia sunt relatiua secundum dici, quæ habent esse alterius generis, quam relationis, & vltra hoc habent respectum accidẽtalem ad aliud, quo dñr relatiua secundum dici, ut sciã, quæ habet esse absolutũ de gñe qualitatis, & vltra hoc importat respectũ ad ipsũ scibile. Et iõ ,pp̃ter relatiua secun-

A secundum ponitur prima pars huius definitionis, scilicet quęcūque hoc ipsum, quod sunt aliorum dn̄r idest quorum. totum esse est respectiuum. Et propter relatiua secundum dici ponitur secunda pars, scilicet vel quomodolibet aliter ad aliud idest aliquo modo ad aliud referuntur, & in hac definitione ponitur dn̄r, & non sunt, quia hic considerātur relatiua non inquantum sunt entia, sed inquantum sunt dicibilia. Et ponitur talia ad denotandum, quod relatiua, semper fundantur in aliquo accidente absoluto, per quod substantiæ insunt, tale. n.

B est denominatium accidentis absoluti, per hoc patet, quod si capiatur ad aliquid generaliter, ut comprehēdat tam relatiua sm̄ esse, q̄ sm̄ dici, hæc definitio est conuertibilis cum ipso, sed, si capiatur specialiter, solum pro relatiuis secundum esse, quę tantum ponuntur in prædicamento, isto, sic non est conuertibilis cum ipso ad aliquid. ideo primo modo debet hic capi ad aliquid analogicæ ad omnia relatiua, & non vt est vnum genus generalissimum eorum, quæ sunt in genere relationis.

Tertio sciendum, quod relatiuum di-

C uiditur in tres species, quia quædā sunt relatiua æquiparantiæ, quædam superpositionis, & quædā suppositionis, quorum sic habetur sufficientia, quia omne relatiuum dicit respectum vnius ad alterum, vel ergo dicit respectum æqualium, & sic sunt relatiua æquiparantię, vel dicit respectum inęqualium, & hoc est dupliciter, vel dicit respectum excessiue minoris ad maius, & sic sunt relatiuæ suppositionis, vel excedētis, vel maioris ad minus, & sic sunt relatiua superpositionis.

Tres relatiuorum species.

Quarto sciēdum, quod relatiua ęquiparantiæ sunt, quę eodem nomine nuncupātur, & hoc prouenit, eo, quod vtrūque eorum importat relatione eiusdē spēi, quę fundatur supra eādem formā in spēs vt sunt vicinus cū vicino, & similis, cum simili. Sed relatiua, superpositionis sunt q̄ sm̄ sua fundamenta ponūtur super sua correlatiua, vt patet, qui quātum ad suum fundamentum, quod est generatio actiua, ponitur supra filium,

D & dominus, quantū ad obligationē actiuā, supra seruū, & causa eius. Sed relatiua suppositionis sunt, quæ secundū sua fundamenta ponūtur sub suo correlatiuo, vt filius quantū ad suū fundamentum, quod est generatio passiua, ponitur sub parte, & seruus sub domino.

Sed contra prædicta primo arguitur sic. Partes substantię, & similiter scia, & habitus non sunt relatiua, & tamen aliquo modo dicuntur ad aliud, ergo ista definitio conuenit alijs a definito, ergo non est bona. Secundo sic. Paternitas est ad aliquid, & tamen non refertur ad aliud, quia non dicitur paternitas, filij paternitas, ergo ista definitio non conuenit omnibus relatiuis. *Argu.*

E Tertio sic. Paternitas, & pater eodem nuncupatur nomine, & tñ nō sunt relatiua ęq parantiæ, sed super positionis, ergo male dr̄, quod relatiua æquiparantię sunt, quæ eodem nomine nuncupātur. Quarto sic. Oēs spēs eiusdem generis æqualiter sub eodē genere cōtinetur, & vna non ponitur supra aliā, ergo specierum relationis nulla est superpositio, neque suppositio. Quinto sic. Eorū quę su-

F pra se ponuntur, vnum prædicatur de alio, sed una species relationis non prędicatur de alia, ergo una non ponitur supra aliam, ergo male ponuntur relatiua superpositionis, & suppositionis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet partes substātię similiter sciētia, & habitus, &, multa alia talia non sint relatiua sm̄ esse. tamen sunt relatiua sm̄ dici, prout consequenter hn̄t respectu, quendam ad aliud, vt partes ad totum, scientia ad scibile, & habitus ad habentem, modo hic definitur ad aliqd generaliter pro relatiuis sm̄ esse, & secundum dici. ideo hęc definitio non cōuenit alijs a definitio. Ad secundum dicitur, quod licet paternitas non referatur in abstracto actualiter ad aliquid tamen refertur aptitudinaliter, & actualiter in concreto. Ad tertium dicitur qd licet paternitas, & pater respectu suorum correlatiuorum sint relatiua, non tamen adinuicem. ideo non sunt relatiua *Solutio.*

ua

A uæ æquiparantię, quia non referũtur in ter se sub eodem nomine. Ad quartum dicitur, quod si istæ species considerentur secundum suas essentias, & formaliter, sic vna nõ ponitur supra aliam, sed si consyderentur materialiter, & quantum ad sua fundamẽta vna bene est supra. Aliam. Ad quintum dicitur quod illorum, quæ ponuntur secũdum sub, & supra secũdum ordinem subijcibilis, & prædicabilis, vnum prædicatur de alio, non tamen de alijs, quę ponuntur sub, & supra secundum ordinem causæ, & effectus, siue principij & principiati. & hoc modo ista relatiua ponuntur supra seinuicem.

Communitates relationis quæ sint.

Post hæc autem sequuntur communitates relationis Prima est quod contrarie- B *tas est in relatione, ut virtus contrarietas est vitio, cum vtrunque eorum sit ad aliquid. hoc autem non conuenit omni relationi, duplo enim nihil est contrarium neque triplo. Item, relatiua suscipiunt magis & minus: vt simile dicitur magis & minus simile, & similiter inęquale: sed hoc non conuenit omnibus relatiuis duplum enim non dicitur magis et minus duplum neque triplum: neque pater.*

Postquam Auctor superius determinauit de relatione secundum se, ponendo definitionem, & diuisionem eius per suas species, hic consequenter determinat de ipsa sm̃ suas proprietates, & C inter ipsas primo ponit duas communitates relatiuorum. Quarum prima est, quod contrarietas est in relatione sicut virtus, & vitium contrarium, & tamen sunt relatiua secundum dici, licet simpliciter sint de prima specie qualitatis. virtus enim dicitur relatiue ad virtuosum & vitium ad vitiosum, ideo in relatiuis reperitur contrarietas.

Primo sciendum, quod duplicia sunt relatiua, vt dictum est scilicet relatiua secundum esse, & secundum dici. vnde in relatiuis secundum esse non reperitur contrarietas, cuius ratio est, quia contraria sunt formę actiuæ, & passiuę, q̃ mutuo se expellunt ab eodem subiecto, vt patet ex definitione eorum. sed relatiua secundum esse, non sunt formæ actiuæ, D aut passiuę, nec sua actione se ab eodem subiecto expellunt, quia formæ actiuę, & passiuæ sunt absolute. ideo relatiua secundum esse non possunt habere contrarium, sed aliquibus relatiuis secundum; dici conuenit habere contrarium.

Secundo sciendum, quod relatiua secundum dici dupliciter cõsyderantur, vno modo formaliter, inquantum relatiua sunt, & secundum respectum, quē addunt formis alterius generis, & isto modo in relatiuis sm̃ dici non est contrarietas. cuius ratio est, quia relatiua secundum dici non contrariantur respectu illorũ ad quæ referuntur. sed respectu aliorum, sicut virtus non contrariatur virtuoso ad quam referatur, nec vitium uitioso, sed uirtus, & uitium cõtrariantur inter se, ergo relatiua secundum dici, inquantum relatiua sunt non contrariantur. Alio modo cõsyderãtur materialiter ex parte suorum fundamentorum, & hoc modo aliqua relatiua secundum dici contrariantur. Ratio est quia aliqua relatiua fundantur in qualitatibus contrarijs quas important, ideo ratione illarum qualitatum contrariãtur. Ex quibus patet, quod habere contrarium non conuenit omnibus relatiuis, nec etiam conuenit solis relatiuis. ideo non est aliquo modo proprium ipsis relatiuis, cũ omne propriũ conueniat omni ut soli, sed est communitas quædam conueniens pluribus relatiuis secũdum dici, & quia prius posita est definitio ad aliquid a Platone, conueniens tã relatiuis secundum esse quam secũdum dici, ideo ponũtur hic communitates utriq; illorum relatiuorum conuenientes.

Contrarietas ẽ tantum in relatiuis secũdum dici.

E

F

Tertiò sciendum, quod secunda proprietas relatiuorum est, quod relatiua suscipiũt magis, & minus. Cuius ratio est, quia suscipere magis, & minus est aliquid manens idem in specie in suo essẽtiali esse intendi, & remitti, sed hoc conuenit aliquibus relatiuis, ut simile manẽs idem in specie, dicitur magis, & minus simile, & etiam dissimile, & inæquale, ergo aliqua relatiua suscipiunt magis, & minus.

A nus.hoc tamen nō cōuenit relatiuis inquantum relatiua sunt scilicet sm̄ respectum quem habent ad sua correlatiua, sed hoc conuenit sibi ratione suorū fundamētorum,& vt sunt in subiecto,quia intendi,& remitti conuenit formæ secū dum esse quod habet in subiecto, secun dum quod magis & minus perficitur.

Quibus relatiuis conueniat suscipere magis, ac minus.

Quarto sciēdum,quod hęc cōitas aliter conuenit relatiuis, quam præcedens solum conuenit relatiuis sm̄ dici.hęc autem conuenit relatiuis sm̄ dici,& aliquibus sm̄ esse quia simile, & dissimile, & inæquale bene suscipiunt magis, & minus,quę tamē sūt relatiua sm̄ esse, quia tamen hæc communitas non conuenit
B omnibus relatiuis sm̄ esse.neque etiā solis quia conuenit qualitati. ideo non est aliquo modo propria ipsi relationi, sed est quædam cōitas solum conueniēs aliquibus speciebus relatiuorū.s.illis, quorum fundamenta intendūtur,vel remittuntur,& augentur, & diminuūtur manente eadem spēs relationis,& p hoc patent duæ primæ cōitates relatiuorum.

Arg.

Contra prædicta arguitur primo sic. Nulla relatione opposita cōtrariantur, cum contrarietas, & oppositio relatiua sint oppositiones distinctæ, sed relatiua relatiue inter se opponuntur,ergo nulla relatiua cōtrariantur. Secundo sic. Vbi est contrarietas ibi est motus,sed in relatione non est motus,vt dicitur in Physi.
C ergo in relatione non est contrarietas. Tertio sic.Nulla forma indiuisibilis suscepit magis,& minus,sed omnis relatio est indiuisibilis, cum sit simplex respectus relatiui ad correlatiuum,ergo nulla relatiua suscipiunt magis, & minus. Quarto sic.Sicut æquale fundatur in vna quantitate in specie, sic etiam simile in eadem qualitate,sed ęquale non suscipit magis,& minus, ergo simile non suscipit magis & minus, cuius oppositum dicitur in textu.

Primo Physic. tex. ca. 10.

Quinto sic. Relatiua nō suscipiunt magis,et minus,nisi ratione suorum fundamentorum. sed quantitas,in qua fundatur inæquale,non suscipit magis, & minus,ergo male dicitur in textu, quod inæquale,suscipit magis,& minus.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, D quod licet nulla relatiua contrarientur respectu suorum correlatiuorum,quib. relatiue opponuntur, tamen bn̄ cōtrariantur respectu aliorū,sicut virtus relatiue non opponitur virtuoso,& tn̄ contrariatur vitio. Ad sm̄ dicitur,quod vbi est contrarietas per se ibi est motus, sed in relatione nō est contrarietas per se,sed tantum per accidens. & eo modo, quo est contrarietas,est etiam motus. Ad tertium dicitur,quod licet omnis relatio secundum se, & quantum ad respectum quem habet ad correlatiuum sit indiuisibilis,tamen secundum suum esse in subiecto,quod potest variari secundū magis perfectum,& minus perfectum aliqua bene est diuisibilis, & per hoc bene E
pōt suscipere magis & minus. Ad quartum dicitur,quod licet simile fundetur in vna qualitate in specie,tamē illa qualitas potest intendi, & remitti manens eadem in specie.ideo simile suscipit magis,& minus,& ęquale fundatur in eadem quantitate in specie, quæ non pōt augeri vel diminui, intendi, vel remitti manens eadem in specie. ideo ęquale nō potest suscipere magis & minus, nec est simile de ęquali & simili. Ad quintū dicitur,quod licet quantitas,non suscipiat magis & minus,tamen potest augeri & diminui & per talem maioritatem, vel minoritatem, per quā fit maior vel minor recessus ab æquali,& inæquali, potest suscipere magis & minus. F
vnde inęquale fundatur inter diuersas quantitates in specie,&,quia illæ species, possūt continue variari secūdum recessum ab vnitate speciei,ideo variatur inæquale, quamuis ęquale non suscipiat magis neque minus.

Aequale ratio suscipit magis & minus.

Duæ relatiuorum proprietates.

Item omnia relatiua dicuntur ad conuertētiam, ut pater filij pater, filius patris filius. Item relatiua sunt simul natura, simul enim sunt duplum, & dimidium pater & filius. Item relatiua posita se ponūt, & perempta se perimunt, vt, si duplum est dimidium est, et, si pater non est filius non est,& econtra.

Post-

A Postquam Auctor posuit duas cõitates relatiuorum, quæ non sunt ipsis aliquo modo propriæ, hic cõsequenter ponit alias communitates, quæ sunt ipsis aliquo modo propriæ. quarũ prima est Relatiua dicuntur ad conuertentiam. Cuius ratio est, quia quæ ad seinuicem secundum mutuam dependentiam eorum referuntur dicuntur ad conuertentiam, sed omnia relatiua ad sua correlatiua referuntur secundum mutuam dependentiam, vt dicendo, pater filij pater, & econtra filius, patris filius, ibi pater refertur ad dependentiam eius ad filium & filius ad patrem, & sic similiter est in omnibus alijs. ergo omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam.

B *Quæ cõuertentia relatiuis ꝓpria sit.* Primo sciendum, quod conuertentiã dupliciter accipitur. vno modo pro conuersione aliquorum secundum exigentiam consequentiam, & illo modo in relatiuis bene est conuertentia, vt dicendo, pater est, ergo filius est, & econuerso, filius est, ergo pater est, & isto, & isto modo non sumitur in hac proprietate, quia conuertentia hoc modo non solum conuenit relatiuis, sed etiam multis alijs, sicut subiecto & propriæ passioni. Alio modo sumitur conuertentia, vt est mutua dependentia relatiui, & correlatiui inter se, & hoc modo sumitur in hac proprietate. ideo dici ad conuertentiam est aliqua referri inter se sm̃ dependentiã.

C Et differt conuertentia a cõuersione, & conuertibilitate, quia conuertentia est passio relatiuorum, conuersio vero, quę est debita transpositio subiecti in prædicatum, & econtra est passio propositionum. sed conuertibilitas est passio terminorum conuertibilium, & illi termini dicuntur conuertibiles, qui de seinuicem mutuo vniuersaliter & affirmatiue verificantur, eo quod habent æqualia supposita, vt homo & risibile.

Secundo sciendum, quod conuertentia relatiuorum nũquam fit in recto casu. ratio est, quia inter relatiuum & correlatiuum semper est trãsitio vel diuersitas, sed talis diuersitas non significaretur in recto casu, sed significaretur identitas eorum, vt dicendo pater est filius. & talis locutio esset falsa, sed illa conuertẽtia semper fit in obliquis, quia solum obliqui significant per modum termini rectus vero per modũ principij, & potest fieri in omnibus obliquis, & faciliter daretur exemplum in omnibus hoc fit tñ differenter in relatiuis sm̃ esse, & in relatiuis secundum dici, quia in relatiuis secundum esse fit conuertentia referendo vtrumque ad aliud sub habitudine eiusdẽ casus, vt maius minore maius, & ecõtra, minus maiore minus Sed in relatiuis secundũ dici fit qñq; sub habitudine eiusdem casus, vt inter formã & materiam, qñq. vero habitudine diuersorum casuum, ut scibile scientia scibile, & econtra, scientia scibilis scientia & per hoc patet, quod dici ad conuertẽtiam cõuenit omnibus relatiuis, sed differenter, & conuenit solis & semper. iõ hæc proprietas est ipsis proprie propria & hoc capiendo generaliter ad aliquid tam pro relatiuis secundum esse, quam secundũ dici. quia, si caperetur specialiter solũ pro relatiuis sm̃ esse, hæc proprietas esset sibi proprie secũdo modo.

D

E *Relatiua sunt simul natura*

Tertio sciendum, quod relatiuorum alia proprietas est, quod relatiua sunt simul natura, & ratio est, quia illa, quę posita se ponunt secundum rem, & intellectum simul, & per empta se perimũt secũdũ esse, sunt simul natura i lla.n.dñr simul natura, quæ sunt simul in natura li intelligentia, ita quod vnum eorum nõ põt intelligi sine alio. nec est ibi prioritas secũdum intellectum, sed relatiua posita se ponunt secundum esse, quia esse relatiuorum est esse ad suũ correlatiuum, ideo secundum rem posito uno in esse oportet suum correlatiuum esse, ꝙ requiritur ad esse relatiui. & similiter posita se ponunt secundum intellectũ, quia non potest intelligi esse relatiui, ꝙ est dependens ad correlatiuum, nisi intelligatur illud correlatiuum ad quod dependet, ergo posita se ponunt secundum intellectum, & similiter perempta se perimunt, ideo sunt simul natura scilicet natura relationis, & etiam sunt simul natura idest naturali intelligentia.

F

Quarto sciendum, quod relatiua tripliciter

A pliciter consyderantur. uno modo quantum ad sua subiecta & fundamenta, & sic vnum illorum bene præcedit aliud, vt pater præcedit filiũ. secundo modo, inquantum habent dependẽtiam inter se, & vnum terminat dependentiam alterius, & contra, & sic adhuc vnum est prius alio, & quodãmodo notius, & ponitur in definitione alterius, s. illud, qđ terminat dependentiam alterius, tertio considerantur quantum ad hoc, quod hñt esse sub forma relationis, sub qua simul ponuntur, vt quam cito ponitur pater sub paternitate, ponitur filius sub B filiatione, & hoc modo sunt simul natura secundum rem, & intellectum simul vt dicitur in ista proprietate, & hæc proprietas eodem modo propria relationis sicut & præcedens.

Argu. Contra prædicta primo arguitur sic. conuertẽtia est mutua dependentia relatiuorum inter se, sed scientia & scibile, quæ sunt relatiua non habent mutuã dependentiam inter se, quia scientia licet dependeat a scibili, tñ scibile non habet dependentiã ad scientiam, ergo nõ oĩa relatiua dñr ad conuertentiam. Secundo sic. Bene sequtur, si hõ est, risibile est, & ecõtra, ergo homo, & risibile dñr C ad cõuertentiam, q̃ tñ non sũnt correlatiua. ergo dici ad conuertentiam non solum conuenit relatiuis. Tertio sic. Causa, & effectus sunt relatiua, & tñ cãm secundum naturam præcedit effectum, ergo relatiua non sunt simul natura. Quarto sic. Vnum relatiuorum ponitur in definitione alterius, ergo est prius alio. ergo relatiua non sunt simul natura Quinto sic. Illa, quæ opponuntur inter se, non posita se ponunt. sed vnum oppositum destruit aliud, sed relatiua opponuntur adinuicem, ergo male dicitur, quod posita se ponant, & perempta se perimant.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ si scibile cõsidere͛t materialiter quantum ad id, quod est, sic non habet depẽdentiam ad scientiam, sed secundum naturam, præcedit eam. sed, si consideret͛ formaliter quantum ad rationem scibilis, sic habet respectũ, & dependentiam ad scientiam. & dicitur cum ea ad conuertentiã, & similiter est de sensu, et sensibili. Ad sm̃ dr̃, ꝙ si capiat͛ conuertẽtia, D vt est conuersio aliquorum secundum existendi cõsequentiam, sic homo, & risibile dicuntur ad conuertentiam, sed non capiendo conuertentiam, vt est mutua dependentia relatiui, & correlatiui, vt in propositio capitur. Ad tertium dicitur, quod si considerentur causa, & effectus materialiter quãtum ad id, quod sunt, non sunt simul natura, sed si considerentur formaliter quantum ad relationem causæ ad effectum, vel effectus E ad causã, vt sunt relatiua, sic sunt simul natura, & similiter diceretur de parte, & filio domino & seruo. Ad quartũ dr̃, quod licet vnum relatiuorum, ut terminat dependẽtiam alterius sit aliquo mõ prius alio & ponatur in definitione alterius, tamen quantum ad esse sub forma relationis vnum nõ præcedit aliud. Ad quintum dicitur. quod licet relatiua respectu eiusdem subiecti opponantur, & non posita se ponant, tamen respectu diuersorũ subiectorum nõ opponũtur.

Relatiuorum, alia Definitio, ac Proprietas.

F *Item, alia definitio relatiuorum est talis. Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse est ad aliud quodãmodo se habere, & hæc est propria definitio relatiuorum. Item, proprium est relatiuorum, quod, si quis definite vnum nouerit relatiuorum, definite noscet, & reliquum. vt si quis nouerit definite duplum, et definite noscet cuius est duplum. necesse est enim in vtrorumque rationibus vtrisque uti.*

Postquam Auctor posuit definitionem, & proprietates ad aliquid cõiter accepti, vt se extendit ad relatiua secundum esse, & secundum dici, hic consequenter ponit aliam definitionem ipsius ad aliquid specialiter accepti, ut solum continet relatiua secundum esse, quæ est propria definitio aliquid, ut est unum prædicamentum ab alijs distinctum, & data ab Arist. corrigendo primam definitionem relatiuorum a Platone positam, quæ non est propria definitio, & hæc est definitio. Ad aliquid sunt

A sunt quibus hoc ipsũ esse, qđ sunt, est ad aliud quodammodo se habere. In cuius definitionis prima parte intelligitur genus definiti. s. dicibile. & ponitur quib. hoc ipsum esse, est ad aliud se habere, ad differentiam substantiæ, & accidentium absolutorum, & relatiuorum sm̃ dici, quorum proprium esse non est ad aliud se habere. Deinde ponitur quodã modo, i. quodam speciali modo, quia esse relatiui est ad aliud tanquã ad terminum, cum quo dicitur ad conuertentiã.

Sed an sic Plato dixerit soluta pollo quicqd dicãt fere oẽs docto.

Primo sciendum, quòd accidẽs absolutum, & respectiuum sic inter se differunt. quia accidens absolutum habet dependentiã solum ad suum subiectum, & non ad terminum extrinsecum. ideo ad suum esse sufficit suũ subiectum, & etiã definitur per tale subiectũ. sed accidens respectiuum habet dependentiam ad suum subiectum, inquantum est accidens, & ad suum correlatiuum, inquantum est respectiuum. & ideo ad esse accidẽtis respectiui sequitur esse sui subiecti, & esse sui correlatiui. & habet definiri per ista duo. ideo bene dr̃ in hac definitione, q̃ esse relatiui ad aliud quodã modo se habere. & licet relatio semper sit inter duo extrema, tñ non est in vtroque vt in subiecto, sed est in uno subiectiue, & in alio vt in termino, vt paternitas est in patre, ut in subiecto, & in filio, vt in termino, & filiatio est in filio subiectiue, & in patre terminatiue.

B

C

Relationis realis, ac rationis doctrina.

Secundo sciendum, quod duplex est relatio quædam est in realis quæ est inter duo extrema realia et dñ̃a realiter a quibus ipsa est realiter distincta, & ad hanc relationem tres conditiones requirũtur. Prima est, quod habeat extrema realia, defectu cuius relatio inter entia rõnis, vt relatio gñis ad spẽm, nõ potest esse relatio realis. Scđa est, quod extrema relationis realr̃ differant. ratione cuius identitas non est relatio realis. Tertia est, quod talis sit realiter distincta ab vtroq; extremorum, quia, si esset eadem realiter, cũ suo fundamẽto, haberet esse absolutũ sui fundamẽti, & nõ diceretur esse realis quantum ad suum esse respectiuum, sed quantum ad suum esse absolutum, quia a perfectiori res capit denominationẽ ideo non esset relatio realis, nec totum eius esse esset ad aliud, & defectu illius, relatio Creatoris ad creaturam non est realis, quia in Deo nullũ est accidens ab eo realiter distinctũ. Alio est relatio rationis, quę põt fieri tribus modis sm̃, q̃ sibi deest una illarum conditionum, & illa relatiua, q̃ dicunt relationẽ realem, sunt relatiua sm̃ esse, alia uero secundũ dici, & solum de his, quæ dicunt relationem realem, quæ ponitur in prædicamento isto data est præsens definitio. & per hoc differt ab alia definitione ad aliquid.

D

Tertio sciendũ, quod ex ista definitione Auctor infert unam proprietatẽ relatiuorum, quæ talis est, si quis definite nouerit unum relatiuorum definite nosctt, & reliquũ. cuius ratio est, quia quolibet unum definite, & distincte cognoscitur eo modo quo habet esse, & etiam eo modo quo habet definiri, cum definitio sit oratio indicans quid sit esse rei, sed esse unius relatiuorum est ad aliud ut dictum est, ergo non potest distincte cognosci, nec definiri, nisi per suum correlatiuum. ergo si quis distincte cognoscit vnum oportet distincte cognoscere reliquum. cum nullum eorũ possit sine alio cognosci, ideo necesse est definire vtrunque relatiuorũ per sua correlatiua.

E *Relatiua simul cognoscũtur.*

Quarto sciendum, quod in definitione relatiui non ponitur correlatiuum, tanquam pars essentialis eius, cum relatiuum, & correlatiuum sint realiter, & essentialiter distincta, & opposita, sicut pater, & filius, sed ponitur eius definitione tanquam terminus dependentię ipsius relatiui, quia talis dependentia non perfecte cognosceretur, nisi cognosceretur terminis eius. & ponitur talis terminus loco differentiæ quæ in relatiuis sumitur respectu talis termini, quia de se est nobis ignota, sed circumloquimur illam per ipsum terminum. vnde definiendo relationem ponitur dependentia pro genere. & subiectum & correlatiuum eius pro differentia, ut dicendo paternitas est depẽdentia uel relatio patris ad filiũ vel pater

F *Vnum correlatiuum quõ ĩ alterius definitione ponatur.*

ter

A ter est res habens filium & per hoc patet intellectus huius vltimæ definitionis, & vltimæ proprietatis relatiuorũ.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Quia partes substantiæ nõ sunt vere relatiua, & tñ cõuenit eis ista definitio, cum ipsorum esse sit ad aliud quodammodo se habere, ergo ipsa non est bona. Secundæ sic. Omne accidens habet dependentia ad suum subiectum, ergo esse eius est ad aliud quodammodo se habere, ergo ista definitio conuenit omnib. accidentibus alijs, & non soli definitio. Tertio sic. Vnumquodcumq. definitur cognoscitur eo modo, quo hēt esse, sed vnum relatiuum habet esse separatum & distinctum a suo correlatiuo, ergo vnum põt definire cognosci

B non cognoscendo aliud. Quarto sic. Loco definiti licet ponere suam definitionẽ, ergo, si in definitione relatiui ponitur suum correlatiuũ, loco illius correlatiui poterit poni definitio eius, in qua poneretur suum correlatiuum ergo idẽ poterit poni in definitione sui ipsius, qđ est inconueniens, & sic male dr̄, qd relatiuum habet definiri per suum correlatiuum. Quinto sic. Vnumquodq. hẽns genus, & d'fiam definiri põt per genus, & differentiam eius, sed relatiua habẽt genus, & differentiam intrinsecam ergo etiam possunt definiri per suum genus, & suã differẽtiã sine correlatiuo.

Solutio Ad argumenta. Ad primũ dr̄, quod totum esse partium substantiæ non est

C ad aliud, vt intelligitur in hanc definitione, licet vltra suum esse substantiale importēt quendam respectum ad operationes totius, a quo respectu capiunt nomina propria partium, & ideo ipsis non conuenit hæc definitio. Ad secundum dicitur, quod licet totum esse cuiuslibet accidentis sit dependentia ad subiectum, tamen illud esse non se habet ad aliud tanquã ad terminum cum quo dicitur ad conuertentiam, nisi in veris relatiuis, quod tamen intelligitur in hac definitione per illam particulam quodammodo. Ad tertium dr̄, quod licet relatiuum habeat esse separatum a suo correlatiuo, tñ illud esse non est absolutum, sed respectiuum in ordine ad

D suum correlatiuum, ideo habet cognosci, & definiri per ipsum. Ad quartum dicitur quod licet in absolutis loco nominis liceat ponere definitionem, non tamen in respectiuis, ideo in definitione relatiui loco correlatiui non potest poni sua definitio, cuius ratio est, quia definitio correlatiui explicat ipsum vt est dependens ad relatiuum, & ipsum ponitur in definitione relatiui tanquam terminus dependentię sui relatiui, ideo definitio non explicat ipsum eo modo, quæ ponitur in definitione alterius. Ad quintum dicitur, quod licet relatiuum habeat differentiam, tamen illa differentia non est absoluta, sed respectiua, & dependens ad terminum extrinsecum ideo per ipsum non posset perfecte cognosci, neque notificari relatiuum nisi apponeretur terminus dependentiæ. E

In absolutis, loco nominis, definientis ponitur ratio.

De Qualitate quid sit, & eius speciebus.

Qualitas est, secundum quam quales esse dicimur, vt secundum albedinem dicimur albi, & secundum colorem colorati, & secundum iustitiam iusti. Qualitatis autem quatuor sunt species.

Postquam superius auctor determinauit de tertio prædicamento quod est ad aliquid, hic consequenter determinat de quarto, scilicet de qualitate, ipsam primo sic definiens. Qualitas est, secundum quam quales esse dicimur, vt secundum albedinem dicimur albi. In qua definitione subintelligitur forma accidentalis quæ se habet vt genus definiti, quæ aliquo mõ datur intelligi per illud relatiuum quam, deinde ponitur, secundum, quam quales esse dicimur, ad differentiã omnium aliorum prædicamentorum, quia nullum eorum prædicatur in quale simpliciter, vt faciliter probaretur inductiue, substantia enim prædicatur in quid quantitas in quantum, vel in quorum, & cætera, prædicamenta prædicantur in hoc quod est habere aliud cum sint respectiua, ideo sola qualitas denominat primam substantiam simpliciter F

Qualitas quid nã sit.

A quale, in hac definitione hæc ꝓpositio secūdū dicit circūstātiā causæ formalis.

Primo sciendum, quod in hac definitione ponitur dicimur, & non dicuntur scdm Albertum non ad denotandum, ꝙ soli homini conueniat qualitas, sed ad denotandū, quod homo est susceptiuus plurium qualitatum quam quæcumq; alia substātia, hō.n.est compositus tam ex substantia materiali quam spirituali simul, ideo sibi conueniunt qualitates rerum corporalium, & etiam spiritualium. Sed substantiæ spirituales solum recipiunt qualitates spirituales. Substātiæ vero corporales aliæ ab homine solum suscipiunt qualitates corporales, & non spirituales, ideo homo cæteris substantijs est plurium qualitatum magis susceptiuus. *Quatuor sūt spēs qualitatis.*

B Sed in posset dici facilius, quod cum in hac definitione ponitur dicimur, non intelligitur solum nos hoīes dicimur, sed intelligitur, nos substantiæ dicimur, & non refertur ad hominem tm̄, sed ad substantiam in cōi, & per hoc soluuntur plura argumenta.

Secundo sciendum, quod oīs forma accidentali habet determinare primam substantiam secundum esse, quod ipsa dat primæ substātiæ, & q̄a qualitas dat substātiæ esse quale, ideo habet denominare primam substantiam qualē, & per illū modum denominandi, per quē diuiditur ab oībus alijs accidentibus, hic definitur, & licet quale cōsequatur qualitatem, vt effectus eius formalis, & sic posterius scdm naturam ipsa qualitate, tn̄ secūdum ordinē nostræ cognitionis, & quo ad nos quale est prius q̄ qualitas quia per ipsum cognoscimus qualitatē, ideo nobis cōuenienter notificatur qualitas per quale ꝙ licet inferius quale per qualitatem definiatur, tamen hoc est a priori simpliciter, & a posteriori quo ad nos, non enim est inconueniens idem secūdū diuersas cōsiderationes esse notius, & ignotius, prius & posterius alio.

Tertio sciēdum, ꝙ qualitatis ponuntur quatuor species, quarum prima, est habitus & dispositio, secunda naturalis potentia, vel impotētia, tertia, passio & passibilis qualitas, quarta, forma, & circa hoc aliquid cōstans figura, quarum C sic habetur sufficientia, quia oīs qualitas qualificat substantiam, vel ergo se tenet ex parte materiæ, & sic est forma, & circa hoc aliquid constans figura, q̄ qualificat substantiam scdm quātitatē, & materia eius, licet effectiue oriatur a forma substantiali, vel se tenet ex parte formæ, & hoc est dupliciter, vel qualificat substantiā immediate, vel mediantibus naturalibus potentijs si secūdum, sic est habitus & dispositio, q̄ primo determinat, & disponit potentiam, & ex consequenti subiectum eius, si immediate qualificat substantiam, hoc est dupliciter, vel est principium operandi determinatum vel indeterminatum, si primū, sic est passio, & passibilis qualitas, D si secundum, sic est naturalis potentia vel impotētia, potentia.n.de se indeterminata est quantū ad modum operandi, sed determinatur per suos habitus.

Quarto sciendum, ꝙ diuisio qualitatis, est diuisio generis in suas species, q̄a qualitas essentialiter, & vniuoce de ipsis prædicatur. Et dupliciter potest fieri diuisio generis in suas species vno modo per species immediatas, & tunc solum per duas species, eo ꝙ fit per duas drias formaliter oppositas, quę solum sunt duę sub vno genere, & solum duas species propinquas sub eo constituunt. Alio modo potest fieri diuisio generis p species remotas eius, & hoc quando species ꝓpinquę sunt nobis ignotę, & tūc non oportet diuisionem generis fieri per duas species, tantum, sed potest fieri per quatuor vel plures secundum exigentiam multitudinis earū, & hoc mō fit hęc diuisio qualitatis ideo in ea bene ponuntur quatuor species, & per hoc patet diuisio, & definitio qualitatis.

Contra prædicta arguitur primo sic. *Arg.* Differentia substantialis, vt puta rationale, non est qualitas, & in s̄m ipsam dicimur quales, ergo ista definitio non conuenit soli qualitati. Secundo sic. Oē accidens prędicatur in quale, cum nō p̄dicetur in quid, ergo secundum quodlibet accidēs dicimur quales, ergo ista definitio cōuenit alijs a qualitatib. Tertio

sic.

A sic. Hinnibilitas, est qualitas, & tamē secundum ipsam non dicimur esse quales vt sm̄ albedinem, ergo ista definitio nō cōuenit omni qualitati. Quarto sic. Hęc diuisio qualitatis in quatuor species fit sm̄ diuersos modos essendi qualitatis in substantia, sed est modi essendi sunt accidentales, & accidūt qualitati, ergo diuisio ista est diuisio subiecti in accidentia, & non diuisio generis in suas spēs. Quinto sic Habitus est vnum prædicamentum a qualitate distinctum, ergo male ponitur prima species qualitatis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, *Solutio.* quod licet differentia substantialis prę-B dicetur in quale essentiale, quod est quale quid non tamen prædicatur in quale simpliciter, quod solum dicit qualitatē substantiæ accidentalem, vt capitur in hac definitione. nec est etiam talis dr̄ia forma accidentalis, quod tamen in illa definitione subintelligitur. Ad sm̄ dr̄, ꝙ si capiatur quale generaliter pro quocūque esse accidentali, sic omne accidens ꝑdicatur in quale. sed, si capiatur specialiter ꝓ esse accidentali, quod consequitur substātiam gratia formę, & nō hēt aliud modum specialem denominandi substantiam quam in quale sicur habēt C cętera accidentia, sic prędicari in quale soli qualitati conuenit. & hoc modo sumitur in præsenti definitione. Ad tertiū dicitur, quod licet per hinnibilitatem equi, nos in speciei nō dicamur quales, tamen nos in genere scilicet nos substātię denominamur quales. Ad quartum dicitur, quod licet isti diuersi modi essēdi specierum qualitatis in subiecto sint accidentales qualitatis secundum modum, tamen non sunt sibi accidentia secūdum rem, sed magis sunt modi essentiales illarum specierum. Ideo ista nō est diuisio subiecto in accidentia. Ad quintum dicitur, quod si capiatur habitus vt est corporum, & eorum, quæ circa corpus sunt adiacentia, est prædicamentū a qualitate distinctum, sed si capiatur pro qualitate, quæ disponit potentiam ad operationem, vt in pręsenti sumitur, sic non est vnum prædicamentum, sed est prima species qualitatis.

D *Prima qualitatis species Habitus, & dispositio, & eorum ab inuicem differentia.*

Prima est habitus, & dispositio. Differt autē habitus a dispositione, quia habitus est permanentior & diuturnior vt sunt virtutes, & scientia. Scientia enim difficile est mobilis, nisi forte grādis fiat permutatio, vel ab ęgritudine vel ab aliquo huiusmodi circa scientem vel habentem virtutes. iustitia enim vel castitas non cito vel de facili permutantur. Dispositiones autē dicimus, quæ de facili permutantur, vt calor, frigiditas, ægritudo, sanitas, & consimilia, tamen habitus possunt dici dispositiones, sed non econuerso. Illi enim qui habitum habent quodammodo dispositi sunt E *vel melius vel peius ad ea quæ habent, Dispositiones autem non sunt habitus. vnde habitus sic potest definiri. Habitus est qualitas difficile mobilis, dispositio vero est qualitas facile mobilis.*

Postquam Auctor pręmisit definitionem, & diuisionem qualitatis, hic consequenter determinat de speciebus eius, quarum prima est habitus, & dispositio Cuius ratio est, quia habitus, & dispositio conueniunt tam substantiis spiritualibus, quam corporalibus, passio, & passibilis qualitas, quæ est tertia species qualitatis, & forma, & figura, quæ po- F nuntur quarta species qualitatis solum conueniunt substantijs corporalibus, ideo habitus, & dispositio conuenienter præcedunt illas duas species. Item habitus qualificat & determinat naturales potentias ad operationem, & ideo perfectius habet rationem qualitatis quam naturalis potentia vel impotentia, ideo conuenienter præcedit naturalem potentiam, vel impotentiam, quæ ponitur secunda species qualitatis. *Cur habitus ac dispositio prima.*

Primo sciēdum, quod habitus tripliciter accipitur, vno modo vt opponitur priuationi, sicut visus opponitur cæcitati, & sic quælibet forma habens priuationem sibi oppositam, siue sit essentialis, siue accidētalis, dicitur habitus. alio *Qui nā habitus dicātur qualitates species.*

A modo accipitur vt est corporum, & eorum, quæ circa corpus sunt adiacentia, & sic est vnum prædicamētum ab alijs distinctum, & istis duob. modis non capitur hic habitus. tertio modo prout est qualitas perfecte dispositiua sui subiecti ad operationem, sicut scientia dispo nit intellectum hominis, & ex cōsequēti ipsum hominem ad cognoscendū ea, de quibus est scientia. & quia perfecte disponit suum subiectum ad operationem. ideo dicit Auerr. quod habitus est quo quis operatur quando vult. & isto tertio modo sumitur hic habitus, & est prima species qualitatis.

B Scdo sciendum, quod dispositio dupliciter accipitur. vno mō gn̄aliter pro quacunque qualitate, quæ disponit potentiam sui subiecti ad operationem, siue perfecte, siue imperfecte, & hoc modo dispositio sub se tenet habitū & dispositionem proprie sumptam, & hoc modo accipitur in textu cum dr̄, ꝙ oīs habitus est dispositio & non econtra, & sic capitur a Tullio cum dr̄, ꝙ habitus, est dispositio perfecte ad optimū, & ab Arist. cum dicit, quod virtus est dispositio ad felicitatem. Secundo modo capitur propriæ solū pro qualitate, quæ imperfecte disponit potentiam ad operandum, & isto modo distinguitur. contra habitum sicut imperfectum contra perfectum, & sic capitur cum dr̄, quod habitus & dispositio sunt prima spēs qualitatis, & cum dr̄, quod habitus differt a

Vide primo & x. E hico. & ī ple risque alijs locis.

C dispositione. vnde nomen dispositionis de se est cōe nomē ad habitum, & dispositionem proprie captam, sed quia alteri eorum est proprium nomen impositū scilicet habitui. ideo alteri quodammodo appropriatur nomen dispositionis.

Tertio sciendū, quod habitus, & dispositio proprie capta inter se cōueniūt & differunt vnde conueniunt in hoc qđ dn̄t eandem formam sm̄ essentiam, & vtrunque disponit naturalem potentiā sui subiecti ad operationem, sed differunt in hoc, quod habitus dicit illā formam sm̄ esse perfectum, & radicatum in subiecto, & perfecte disponit subiectum ad operādum, ideo habitus dr̄ esse diuturnior & permanentior dispositione & dicitur qualitas de difficili mobilis, eo quod tale esse perfectum & radicatum est in subiecto, & difficile est mobile a subiecto. sed dispositio dicit eā dem formam sub esse imperfecto. & im perfecte disponit subiectum ad operandum, ideo definitur quod est qualitas de facili mobilis a subō. Ex quo patet, ꝙ habitus & dispositio dn̄t vnam & eandem formam differentem sm̄ esse perfectum & imperfectum. & q̄a perfectum & imperfectum secundum esse non variant speciem, ideo conuenienter ponūtur una species, & copulantur coniunctione copulatiua, quia perfectū & im- E perfectū sunt diuersi modi essendi quos dicunt habitus & dispositio. ideo conuenienter denominatur duobus nominibus & melius quam vno solo nomine, sicut Antiqui, qui hanc speciem nominauerunt applicationem.

Quarto sciendum, quod sub hac specie qualitatis generaliter ponuntur qualitates disponentes subiectum ad operādum mediante potentia, vt sunt omnes habitus, vnde ipsorum habituum quidam sunt corporales, ut sanitas, robur, elegantia, agilitas, & sic de alijs. Alij vero sunt spirituales, & istorū, aliqui sunt morales, qui disponunt appetitum sensitiuum, vel intellectiuum, vt sunt iustitia, temperantia, & fortitudo, & sic de alijs virtutibus moralibus & similiter F de vitis oppositis. alij sunt intellectuales qui disponunt intellectum ad prompte, & faciliter cognoscendum intelligibilia, vt sunt sapiētia, scīa, intellectus, prudentia, & ars. & istorum habituum, aliqui sunt naturaliter acquisiti, vt scīa ab homine acquiritur per studium, alij sūt infusi, vt fides, spes, charitas, alij autem concreati, vt species vel rationes rerum in mētibus. Angelorum. & sic patet quę sit prima species qualitatis, & quæ qualitates sub ipsa ponuntur.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Diuersa nomina important diuersas formas, cum nomē imponatur a forma, sed habitus, & dispositio sunt diuersa nomina, ergo dicūt diuersas formas, & non

A non sunt vna spẽs qualitatis. Secundo sic. Quæ cumq. dicunt eādem speciem, important eundem modum essendi cū vnius speciei sit vnus modus tamen, sed habitus, & dispositio non dicunt eundem modum essendi, sed diuersos, ergo male ponitur vna species qualitatis. Tertio sic. Nullum ens in anima reponitur in prædicamento, sed solum ens extra animā, sed scientia est ens in anima tantum, ergo male ponitur hic sub prima specie qualitatis. Quarto sic. Risibile est qualitas de difficili mobilis, & tamen nō est habitus, ergo definitio habitus conuenit alijs a definito. Quinto sic. Naturalis inclinatio intellectus ad
B scientiam est dispositio, & tamen non est de facili mobilis a suo subiecto, ergo male dicitur, quod dispositio est qualitas de facili mobilis a suo subiecto.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod diuersa nomina non super dicunt diuersas formas, sed qn̄q. dicunt diuersos modos eiusdem formæ, & sic est in proposito, & licet capiendo formam generaliter pro omni illo, quod habet modum formæ, & determinātis aliud, omne nomen imponatur a forma non
C tamen capiendo formam specialiter solum pro forma reali.

Ad secundum dicitur, quod licet habitus & dispō dicāt diuersos modos essendi accidentales vnius formæ, tamen bene dn̄t vnum modum essendi essentiale, q̄ est disponere potentiam sui subiecti ad operationem. Ad tertiū dicitur, quod licet scīa sit ens in anima vt in subiecto, non tamen est ens solū in anima vt in cognoscente, sic quod solū habeat esse in apprehēsione animæ, & isto modo capitur ens in anima, cum distinguitur contra ens reale, vnde scīa, quia non est solum in apprehensione, quantū ad tale esse pōt dici ens extra aiam, quia habet aliud esse quā in tali apprehensione animæ. Ad quartum dicitur, ꝙ in definitione habitus præsupponitur ꝙ sit qualitas acquisita disponens potentiam ad operationē, & hoc non conuenit risibili, ideo sibi non conuenit illa definitio. Ad quintum dicitur, quod licet naturalis inclinatio intellectus ad
D sciam sit quædā dispositio passiua quodammodo subiectiua, non tamen est dispositio formalis, de qua dispositione est hic solum ad propositum.

De naturali Potentia vel impotentia secunda qualitatis species.

Secunda species qualitatis est naturalis potentia vel impotentia aliquid facile faciendi, vel patiendi, vt sanatiuus dicitur, eo quod habeat naturalem potentiam vt nihil a quibuslibet accidentib. ægritudinem inferentibus patiatur, Aegrotatiuus vero, eo quod habet naturalem impotentiam aliquid faciendi, durum enim dicitur habere naturalem potentiam resisten
E *di sectioni, & molle naturalem impotentiam, quia cito secatur. Cursores vero, & pugillatores dicuntur similiter, de hac specie, non quod exerceant actus suos, sed quia habent naturalem potentiam hoc faciendi.*

Postquam Auctor determinauit de prima specie qualitatis, hic consequenter determinat de secunda scilicet de naturali potentia, vel impotentia, quæ conuenienter ordinatur post primam speciem, quia licet via generationis naturalis potentia præcedat habitum, & dispositionem, eo quod habitus qualificat, & perficit naturalem potentiam, & inest substantiæ mediante naturali potentia, sicut scientiā qualificat intellectum, & inest homini mediāte intellectu, tamen via perfectionis habitus
F præcedit naturalem potentiam, quia habitus est perfectior naturali potentia, & perfectius disponit, & qualificat substantiam ad operationem, vnde habitus est prior naturali potentia, ideo hæc species, bene sequitur primam, & etiam præcedit duas vltimas, quia illæ solum conueniunt substantijs corporeis, hæc autem conuenit tam corporalibus quàm spiritualibus, ideo conuenienter ordinatur secundo.

Primo sciendum, ꝙ naturalis potentia est substātiæ proprietas, qua est naturaliter potens ad aliquid faciliter operandū, & resistēdum cōtrarijs, sicut sa-

A naturum est proprietas substantię, quia sanus est naturaliter potens ad faciliter suas operationes exercendum, & etiam per hoc potest resistere contrarijs, & nocivis, & dicitur talis qualitas naturalis, eo quod consequitur principia naturalia .s. materiam, & formam, & dicitur potentia, eo quod est vigor, & valor formæ supra materiam ad exercendũ suas operationes naturales. Sed econtra naturalis impotentia est proprietas substãtiæ, quia ipsa est impotens ad faciliter operandũ, & cõtrarijs residuũ, sicut ægrotatiuũ dicit qualitatem, qua homo est impotens ad operandum, & per ipsam ẽt faciliter læditur, a contrarijs, & dicitur talis qualitas naturalis, non quod

Quid sit naturales potentia, vel impotẽtia.

B causetur a natura rei, sed quia se tenet circa principia naturalia ipsius rei, & dicitur in potentia; eo quod est vigor, & valor materiæ supra formam in ordine ad operationes naturales eius.

Secundo sciendũ, quòd naturalis potentia in substantia causatur ex victoria formæ supra materiam, & est talis victoria vel dominium, qñ materia est totaliter disposita secundum exigentiam formæ, sic quod non hẽt dispõnes contrarias impediẽtes ꝓprias operationes ipsius formę, sed forma potest faciliter, & libere exercere in tali materia suas operationes. Sed cõtra naturalis impotentia prouenit ex victoria vel dominio materiæ supra formã, quę est, qñ materia habet dispõnes contrarias dispositionibus requisitis ad ipsam formã, per quas ipsa forma impeditur ad faciliter operandum, vel resistendum cõtrarijs.

Naturalis potentia, vel impotentia origo.

Tertio sciendũm ꝙ naturalis potentia, & impotentia consyderãtur dupliciter,

C vno modo inquãtum cõueniunt in vno gñe superiori, & ipsum circumloquũtur, eo ꝙ tale genus est nobis ignotum, & isto modo faciunt vnam spẽm qualitatis non specialissimũ, sed subalternã, alio modo consyderantur secundum proprias essentias comparãdũ ipsas inter se, & hoc modo sunt diuersæ spẽs abinuicẽ distinctæ q̃a specifice differũt, & pp hoc coniunguntur coniunctione disiunctiua, q̃ disiungit significata terminorũ, pp hoc ẽt cõueniẽtius nominantur diuersis nominib. ad explicãdum hanc diuersitatẽ q̃ nominarentur vno solo nomine, sicut fecerũt Antiqui, qui hãc spẽm appellauerunt aptitudinem, hic tñ ponuntur ista duo nomina loco sui gñis ꝓximi, quod circũloquũtur, & cum hoc per ista diuersa nomina explicatur diuersitas istarum specierũ. D

Quarto sciẽdum, ꝙ sub hac spẽ qualitatis generaliter reponũtur oẽs aptitudines, vel inclinationes, quib. substantia producta naturaliter inclinatur ad aliquid operandũ, vel ẽt ad resistendum contrarijs suis, & oẽs qualitates, quib. naturaliter impeditur suis operationib. & ideo sub hac specie reponuntur oẽs potentiæ animæ vegetatiuæ, q̃ sunt nutritiuum, augmentatiuum, & generatiuum, & potentia aĩæ sensitiuæ, vt sunt quinq. sensus exteriores, & quinq. sensus interiores .s. sensus cõis imaginatiua, extimatiua, fantasia, & memoria, & potẽtia motiua, & appetitiua eius, & ẽt potẽtiæ animæ intellectiuæ, vt ratio, intellectus, & voluntas. Hic etiã reponũtur aliquæ inclinationes naturales quæ nominantur nominib. virtutum, vel habituum, eo quod inclinat ad similes operationes, sicut ipsi habitus, vt aliqui dicuntur naturaliter iusti, & naturaliter liberales, quia habet naturalem inclinationem ad opera iustitiæ vel liberalitatis, & sic iustitia, & liberalitas, & similiter de alijs nominib. habituum possunt poni æquiuocæ in prima species qualitatis, & etiam in secunda, & sic patet quæ sit secunda species qualitatis, & quæ qualitates sub ipsa ponantur. E F

De omnib his vide secũdo de Aĩa & ibi Docto.

Contra prædicta arguitur primo sic. Potentia materiæ ad formam est naturalis potentia, tamen non est qualitas, ergo male dicitur, quod naturales potentia est species qualitatis.

Secundo sic. Nullũ ens respectiuum est qualitas, cum qualitas sit ens absolutum, sed naturalis potẽtia est ens respectiuum, quia potẽtia sp respicit actum, ergo non est species qualitatis. Tertio sic. Nulla priuatio est species qualitatis, sed naturalis in potentia dicit priuationem

Arg.

A nem naturalis potentię, ergo naturalis impotentia non est species qualitatis.

Quarto sic. Omnis potẽtia est præter naturam, vel contra naturam. ergo nulla impotentia est naturalis, ergo naturalis impotentia non est vna spẽs qualitatis. Quinto sic. Naturalis potẽtia & naturalis impotentia essentialiter differũt ergo sunt diuersæ species. ergo male ponuntur una species qualitatis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet potentia materiæ ad formam sit quędã naturali potentia ad esse, tamen non est potentia ad operandum, quę consequitur totum compositum substantiale, & de tali potẽtia, operandum solum hic intelligitur. Ad secũ

B dum dicitur, quod licet naturalis potentia, quantum ad proprietatem nominis potentiæ, dicat respectum ad actum, & ratione eius dicatur relatiuum sm̃ dici tamen quantum ad id, quod est, est ens absolutum, & est quædam qualitas disponens subiectum ad operandum. Ad tertium dicitur, quod licet naturalis impotentia quantum ad rationem impositio nominis dicat priuationẽ naturalis potentiæ tamen quantum ad rem significatam, & quantum ad id, quod est, dicit unam qualitatem positiuam quę cõtrariatur naturali potentiæ. Ad quartũ dr̃, ꝙ licet impotentia sit aliquo modo innaturalis vel cõtra naturam, eo ꝙ im-

C pedit operationes proprias ipsum naturæ, tñ bene dicitur naturalis, eo ꝙ se, quod se tenet circa pricipia naturalia rei, et respicit operationes naturæ. & hoc modo hic naturalis impotentia sumitur; quia nõ dicitur naturalis, eo ꝙ causatur a natura rei, vel etiam consorta ad naturam rei, sed propter causam dictã. Ad quintum dr̃, quod licet naturalis impotẽtia, & potentia sint inter se diuersæ species, secundum quod ad se inuicem comparatur, tamen ut circunloquuntur suum superius bene ponuntur una species qualitatis, ut prius dictum est.

De passione, ac Passibili qualitate, tertia qualitatis specie.

Tertia species qualitatis, est passio et passibilis qualitas, vt illæ qualitates quæ in sensibus efficiunt passiones, ut in gustu dulcedo, & amaritudo, & consimilia. & etiã illæ qualitates sunt in hac specie, quæ ab aliquibus passionibus generantur facile, vel difficile mobilib. & permanentibus. siue.n. nigredo ab aliqua passione naturali generetur, siue ab egritudine, siue ab æstu qualitas passibilis dicitur. D

Postq̃ Auctor determinauit de secũda specie qualitatis, hic cõsequenter determinat de tertia quæ est passio, & passibilis qualitas q̃ species cõuenienter ponitur tertia, q̃a sequit̃ primã, & sc̃dam propter causas dictas. Et ponitur immediate post sc̃dam, & ante quartã, eo q̃d secunda ponũtur naturales virtutes animę, in hac autem specie reponũtur illæ qualitates quę sunt obiecta potentiarũ aiæ. & quia obiecta cognoscũtur per potentias a posteriori, & potentia per obiecta a priori, ideo conuenienter post naturalem potẽtiam, & impotentiam immediate determinatur de passione, & passibili qualitate antequam ponatur quarta spẽs qualitatis. & licet obiecta quantum ad actum potentiarum quodammodo pręcedant potentias sicut actiuum pręcedit passiuum, tamen quãtum ad hoc, quod est denominare substantiam qualem naturales potẽtię, quę fluunt a naturalibus principijs substantiæ, & denominant eam intrinsece, prio- *Vide 2. de Ani. t.c. 55. et in de.* E

F res sunt suis obiectis, quæ denominant eam extrinsece, eo quod causantur in subiecto per aliquod extrinsecũ, ideo non oportuit ponere istã spẽm ante sc̃dam.

Primo sciendũ, ꝙ passio, & passibilis qualitas inter se cõueniunt, & differũt. vnde cõueniunt in hoc, ꝙ vtrunq; dicit eandẽ qualitatẽ, quę infert a passione, vel infert passionẽ. Sed differũt primo, q̃a passio dicit illã qualitatem sub esse ĩ perfecto, & nõ permanẽte ĩ subiecto, sicut rubedo ex verecũdia pueniens, sed passibilis qualitas dicit illã qualitatem sm̃ esse perfectũ; & fortiter radicatum, & permanens in subiecto, sicut est rubedo, q̃ prouenit a natura. Differunt sc̃do, q̃a passio non denominat substãtiã simpliciter qualem, sed magis denominat subiectum esse passum. ratione cuius dr̃ passio,

A passio, sicut rubedo causata ex verecūdia non denominant subiectum rubeū simpliciter, sed denominat ipsum passū esse, sed passibilis qualitas denominat suū subiectum quale simpliciter, eo qđ habet in subiecto esse perfectū, & hęc differentia prouenit ex præcedenti.

Passiōis & passibilis qualitatis rō.

Secundo sciendū, quòd passio, ut hic sumitur, est qualitas cito transiens inferens passionem, uel illata passione, sicut rubedo infertur ex passione uerecundiæ, vel palliditas ex passione timoris. & dr̄ passio, q̄a causatur a passione, vel q̄a causat passionē in suo subiecto, & ēt quia denominat suum subiectum fuisse passum per modum passionis, & B habet similem modum essendi cum passione. s. esse cito transiens, & non radicatum in subiecto, sed passibilis qualitas est qualitas inferens passionem, vel illata a passione permanens in suo subiecto sicut est albedo, & rubedo naturalis, & aliæ qualitates quę sēsibus inferūt passiones, & non dr̄ passibilis qualitas, eo ꝙ aliquid patiatur tanq̄ subiectū passionis, sed q̄a infert aliqua passione, vel q̄a infert passionem sensibus, iō coniungit̄ passioni, uel vt cā, vel vt effectus eius. ratione cuius dicitur passibilis qualitas.

Passio & passibilis qualitasnam speciem dicunt.

Tertio sciendum, ꝙ passio & passibilis qualitas sp̄ dn̄t eādē spēm qualitatis cum importent eādem qualitatem sm̄ essentiam spēi, sicut est eadem essentia rubedinis, quæ primo habet esse imperfectum in subiecto, & est passio, & po- C stea habet esse perfectum, & dicitur passibilis qualitas, & propter hoc ista copulantur per coniunctionem copulatiuam. sed, quia importāt illam formam sub diuersis modis essendi, q̄ modi per idem nomen sufficienter explicari non possunt, ideo noīantur diuersis nominibus, & melius quā uno solo noīe, sicut Antiqui noīauerunt hāc speciē noīe casus, eo quod qualitas huius speciei causatur in subiecto ab aliquo extrinseco p modum illius, quod a casu producitur.

Quæ qualitates sub hac collocētur specie.

Quarto sciendū, ꝙ sub hac specie reponuntur omnes qualitates sensibiles generaliter, quarum, aliquæ pertinent ad corpus, quædā vero ad animam. Ad corpus pertinent oēs, quę sunt obiecta D quinq. sensuū exteriorū ut color, sonus, odor, sapor, calidū, frigidū, humidū, siccū, graue, leue, & aliæ qualitates tangibiles, q̄a oēs istæ qualitates inferūt sensibus passiones. Et pertinentes ad aīam sunt, ira, gaudiū, timor, & sic de alijs, q̄ causant in appetitu, ex aliqua passione. In hac ēt spē reponūtur aliquæ qualitates occultæ, q̄ inferunt passiones corporis, & oēs influētię cælestes, & ēt occultę virtutes herbarū, vl̄ aliquorū lapidū sicut est virtus magnetis, q̄ attrahit ferrū, vel qualitas veneni, q̄ inficit homines & per hoc patet de tertia specie qualitatis, & q̄ sint qualitates sub eo cōtētę.

Argu.

Sed cōtra p̄dicta arguitur primo sic. E Passio est vnum prædicamentum distinctum a qualitate, ergo non est vna species qualitatis. Secūdo sic. Oīs qualitas de prima substantia prædicatur in quale, sed passio non denominat substantiā qualem, vt prius dictum est, ergo passio male ponitur vna spēs qualitatis. Tertio sic. Omne passibile est aptum natū aliquid pati, sed nulla qualitas est apta nata aliquid pati, cum nulla qualitas possit esse subiectum passionis ergo nulla qualitas est passibilis, & sic passibilis qualitas non ponitur sub hac spē qualitatis. Quarto sic. Quæcunque dicunt eandem essentiā sunt in æquali gradu perfectionis, sed passio, & passibilis qualitas non sunt æqualis perfectionis, ergo non dn̄t vnam spēm qualitatis. Quinto sic. Albedo, & nigredo sūt qualitates possibiles, & tn̄ non inferunt passionem sensibus, vt puta visui, quia non tangunt ipsū, ergo nō agunt ī ipsum, nec pn̄t ī eo causare passionem. ergo male dr̄, ꝙ passibiles F qualitates inferunt sensibus passiones.

Solutio

Ad argumēta. Ad primū dr̄, ꝙ passio vt est effectus illatioq; actionis bene est p̄dicamētum distinctū a qualitate, et sic nō est spēs qualitatis. Sed tn̄ passio, q̄ est sensibilis qualitas, habēs esse impfectū, & cito transiens nō est p̄dicamentum, sed una species qualitatis. Ad sm̄ dr̄, ꝙ licet qualitas sm̄ essentiā, & esse pfectū simul, q̄ dr̄ qualitas, denominat substātiā, qualem, nō tn̄ qualitas, quæ solum ha-

A habet essentiam qualitatis, & esse imperfectum, sed solum denominat fcdm quid, eo mō quo hēt esse in substātia, & sic est passione, vt dictum est. Ad tertiū dicitur, ꝙ vno mō aliquid dicitur passibile tanq̄ subiectū passionis, & tale est aptū natū aliquod pati, sed alio mō aliquid dr̄ passibile a cā, uel effectu eius, quia causat passionē, vel causatur a passione, & passibile, hoc modo non est aptum natum, aliquid pati, & solū hoc modo dicitur aliqua qualitas passibilis. Ad quartum dicitur, & licet passio, & passibilis qualitas non sint æqualis perfectionis quātū ad modū essendi, tñ q̄tū ad essentiā sunt in æquali gradu perfectionis. ideo vnam solam speciem important, non specialissimā, sed subalternam, & in suis inferiorib. cōueniunt, in

B eandē spē specialissima, & qn̄q. in eodē indiuiduo. s. quādo una qualitas primo habet esse passionis, & per radicationē in subiecto efficitur passibilis qualitas. Ad quintū dicitur, quod licet albedo, & alijs colores non agant corporaliter, nec inferant passionem corporalem, visui, tamen sibi inferunt passionem spiritualem, & perfectiuam, & agunt in ipsū intētionaliter, & in hoc differūt ab alijs obiectis sēsuū, q̄ agūt corporaliter ī sensū, vt qualitates tāg. biles in tactū.

De quarta qualitatis specie, Forma, & Figura.

Quarta species qualitatis, est forma, & circa hoc aliquid constans figura, ut dispo

C *sitio corporis, vt triangulatio, & quadrāgulatio, rectitudo, & curuitas.*

Postquā Auctor determinauit de tertia specie qualitatis, hic consequenter determinat de quarta, quæ est forma, & circa hoc aliquid constāns figura; & ratio est, quia post naturalem potētiam oportuit ponere tertiam speciem qualitatis, sub qua continentur obiecta naturalium potentiarum, quæ est passio, & passibilis qualitas, ideo oportuit hāc speciem poni vltimam & etiā propter hoc quia qualitates trium specierū præcedētium se tenent ex parte formę, hęc autē ex parte materiæ, & quia qualitas a toto genere insequitur, substantiā gratia formæ, ideo aliæ qualitates, quæ se D tenet ex parte formæ, perfectius habēt rationem formæ qualitatis, quā forma & figura. ideo hæc species cōuenienter in loco vltimo ordinatur.

Primo sciēdum, quod forma, & figura inter se cōueniunt & differūt. in hoc .n. cōueniūt, quod dicunt eandem speciem qualitatis s. qualitatē, quæ est terminatio quantitatis in subiecto. primo .n. terminant quantitatem, & per quantitatem subiectum eius. sed differunt in hoc. quia talis terminatio q̄titatis pt̄ comparari ad formā substantiæ in qua est, & ad quantitatem quam immediate terminat. & sm̄ comparationem eius ad formam quam terminat, dr̄ forma, quia causatur ipsa circa quantitatē secūdum exigentiā illius formæ, & per cōparationem ad quantitatem quam terminat, dicitur figura. Vñ actus formæ est continere illa, quæ sint ad intra, & E actus figuræ est depingi ad extra, sm̄ exigentiam terminationis quātitatis. Ex quo patet, ꝙ forma, et figura, cum dicāt eandem essentiam cōuenienter ponuntur vna spēs qualitatis. & bñ coniūgūt per cōiunctionem copulatiuam, et quia differunt ratione, ideo ad ostendēdum illam diuersitatem conuenienter duobus nominibus nominantur melius, quā nominarentur vno nomine tantum.

Conuenientia et disconuenientia inter figurā, & formam.

Secūdū sciēdū, ꝙ forma pōt capi dupliciter. vno mō ꝓ quacūq. essētia dāte aliquod esse formale, & sic est quoddā superius ad oēs formas essētiales, & accidētales. & hoc mō nō capit̄ hic. Alio mō capit̄ spēaliter pro figura terminatiua quātitatis, & sic capit̄ ī ꝓposito, & F talis qualitas termnās q̄titate magis dr̄ forma q̄ q̄cūq. alias spēs qualitatis pp hoc, ꝙ in specieb. naturę illa figura cōsequit̄ formā essentialē spēi, & est figuratiua, & notificatiua illius formæ substātialis, sicut cognoscimus formā hoīs vel asini p figurā eius, & distinguimus spēs corporū abinuicē per talē figurā. Vnde quęcūq; differunt specie, differūt et figura, & forma, q̄ & in specie, cōueniūt eodem modo figurātur, vt hō in oībus suis indiuiduis hēt formā erectā sursū, & quo-

A & quodāmodo similē figurā in capite, manibus, & pedibus, & alijs membris.

Figuratio. Tertio sciēdum, q̄ figura pōt accipi dupliciter. Vno modo pro quātitate figurata vel terminata, & sic est quantitas, & hoc modo non capitur hic. Alio modo capitur formaliter pro formatione, vel figuratione q̄titatis, vt sunt triāgulus, quadrangulus, & sic figura est qualitas circa quantitatem posita, & sic capitur hic, & q̄ est qualitas circa hoc aliquid idest circa indiuiduum completum de genere substantiæ, ideo talis forma vel figura quantitatē terminans est constans circa hoc aliquid.

B Quarto sciendum, quod sub hac spē generaliter ponuntur omnes figuræ corporales, & superficiales. quarum aliquæ sunt figuræ naturales, quæ causantur a natura, & a formis naturalib. corporū, in quib. sunt, vt bipedalis in homine, & quadrupedalis in equo, & sic de alijs, aliæ vero sunt artificiales, quæ causantur ab arte, vt est figura domus, cathedræ, vel scāni vnde oīa artificialia sub hac spē ponuntur ēt sub ipsa continentur passiones lineæ, vt sunt rectum, curuum, longum, & breues, & aliquæ passiones numeri, quæ sibi conueniunt per similitudinē ad figuras corporales, vt quadratum, & bicubitum, & sic de multis alijs, & per hoc patet, quæ sit quarta species qualitatis, & quæ qualitates sub ipsa ponuntur.

Quenā qualitates ibi ac reponātur spē.

Arg. C Contra prædicta arguitur primo sic. Nullum superius ad qualitatē est spēs qualitatis, sed forma est quoddam superius ad qualitatem, quia conuenit oīb. accidentib. ergo non est spēs eius. Secūdo sic. Figura est quædā q̄titas, quæ termino, vel terminus clauditur. ergo non est spēs qualitatis. Tertio sic. Oīs terminis eiusdem prædicamenti cum suo terminato, sicut differentia terminans genus est eiusdem prædicamenti cū ipso, sed figura est terminus q̄titatis, ergo est de prædicamento q̄titatis, & non qualitatis. Quarto sic. Illud quod continetur & includitur infra hoc aliquid non est circa hoc aliquid, sed figura continetur infra hoc aliquid, cum sit in eo vt in subiecto, ergo non est constans circa hoc D aliquid. Quinto sic. Forma domus. & figura est de ista specie, & tñ non est circa vnum indiuiduū, sed constat in quadam multitudine lignorum, & lapidū, ergo male dicitur, quod hæc qualitas est figura constans circa hoc aliquid.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur forma pro omni illo q̄ dat esse rei, est quod dā superius ad qualitatē, sed si capiatur pro qualitate, quæ dicit terminationem quantitatis secundum exigentiam formæ substātialis, nō est superius ad qualitatē, & hoc modo solū hic accipitur. Ad sm̄ dicitur, quod licet figura accepta materialiter sit qualitas, non figura formaliter accepta, vt E dictum est. Ad tertium dicitur, q̄ licet terminus intrinsecus, & essentialis sit eiusdem prædicamenti cum suo terminato, non tñ terminus extrinsecus. modo, forma, vel figura est terminus extrinsecus quantitatis ideo non ponitur in eodem prædicamento cum ipsa. Ad quartū dicitur, q̄ licet figura contineatur infra hoc aliquid, tñ hoc non sit sm̄ profunditatem, sed sm̄ suam superficiē, quæ aliquo modo intrinsece circundat ipsum hoc aliquid. ideo bñ dicitur constās circa ipsum. Ad quintum dicitur, q̄ licet forma domus sit multitudo indiuiduorum. s. lignorum, & lapidū, tñ oīa indiuidua per aggregationem, & ordinem illorū inter se, habebant p modū vnius indiuidui suscipientes talē figuram, io illa figura est circa hoc aliquid. F

De quali & eius multiplicibus modis.

Qualia vero dicuntur, quæ secundū hęc denominatiua dicuntur, vel quodam modo aliter ab his, vt a Grammatica Grammaticus, & a iustitia iustus, vel quæ dicūtur ab aliqua qualitate non denominatiue, & hoc dupliciter, quia quædam dicuntur non denominatiue ab aliqua qualitate, eo quod nomen non est impositum ipsi qualitati, vt cursor, & pugillator non dicuntur denominatiue, quia a qualitate, a qua dicitur quale, non est nomen impositum, ut cursor aut pugillator. Et nota q̄ cursor, & pugillator dicuntur dupliciter. Vno modo dicitur cursor ab arte currendi,

A di. & pugillator ab arte pugillandi, & sic sunt in prima specie qualitatis, quia istæ artes sunt habitus. Alio modo dicitur cursor non quia habeat artem currendi, sed naturalem potentiam ad actum currendi. & pugillator, non quia habeat artem pugillandi sed quia habeat naturalem potentiam ad actum pugillandi, & hoc modo dicuntur qualia ab istis naturalib. potentijs, sed non denominatiue. eo quod nomina non sunt imposita istis naturalibus potentijs a quibus dicuntur qualia, & sic cursor & pugillator sunt. n. secūda specie qualitatis. Alia vero dicuntur qualia nō denominatiue, non quoniam nomen non est impositum qualitati, sed quoniam qua

Aduerte ad distinctionem.

B le non participat illud nomen, ut studiosus a virtute, & sic sunt tres modi sumendi quale a qualitate.

Postquā Auctor determinauit de qualitate in communi, & quantum ad suas species, hic cōsequenter determinat de quali, quod est denominatiuū eius. Et ratio ordinis est. quia qualitas dat formaliter esse quale, & est causa ipsius qualis. Ideo prius definita est a posteriori per quale tāquam per suum effectū. Sed quia quale est proprius effectus, & formalis ipsius qualitatis, & causa naturaliter præcedit suum effectum, ideo prius determinatum fuit de qualitate antequam determinaretur de quali.

Primo sciēdum, ꝙ qualitas & quale in hoc conueniunt, ꝙ dn̄t eandem essen

C tiam qualitatis, & sic conueniunt in significato, sed differunt in hoc, ꝙ qualitas dicit illam essentiam secūdum se, & non secundum inhærentiā ad subiectū. Quale vero importat illam essentiā cū inhærentia ad subiectum, & ideo differunt quale & qualitas, sicut concretum & abstractum, sic, ꝙ qualitas est abstractum, quale vero eius cōcretum, & dn̄t eandem essentiā. ideo reponūtur in eodem prædicamēto, & sicut qualitas est vnum genus generalissimū, quod prędicatur de suis inferiorib. acceptis in abstracto ita etiam, & quale est unum genus generalissimum non distinctum a qualitate quod prędicatur de suis inferioribus in cōcreto accepti, vt dicēdo,

In quo quale ipsum a qualitate differat.

album est quale, nigrum est quale. D

Secundo sciendum, ꝙ concretum dupliciter consyderatur vno modo secundum respectum, quem habet ad suum subiectum, & secundum talem respectum non ordinatur in prædicamento, & hoc modo non est genus, nec species sed accidens. Alio modo consyderatur secundum respectum, quem habet ad sua superiora, quorū est species, ad sua inferiora, quorum est genus, & secundum talem respectū est ordinabile secundum sub & supra, & per se reponitur in prædicamento. vnde licet respiciat suum subiectum, tamen ille respectus ab eo nō tollit respectum essentialem ad sua superiora, & inferiora. ideo E non impedit ipsum per se reponi in prędicamento, & licet cōnotet suum subiectum eo quòd significat formam cum inhærentia ad suum subiectum, tamen non significat ipsum de suo principali significato, quia ut dicitur in prædicamentis Philosophi, album solam qualitatem significat. Et quia vnū quodq. reponitur in prædicamento secundum suam essentiam, quam importat, & concretum dicit solum essentiam sui abstracti, ideo ponitur in eodem prædicamento cum suo abstracto.

Tertio sciendum, quod quale sic definitur. Qualia dicuntur, quæ secundum hæc ab aliqua qualitate denominatiue dicuntur, vel quæ dicuntur ab aliqua F qualitate nō denominatiue. In qua definitione loco gn̄is definiti subintelligitur decibilis. decibile. n. habet modū generis respectu omnium prædicamētorum. Deinde ponitur, quæ sm̄ hæc denominatiue dn̄r, ad denotandū qualia, quæ sm̄ veram denominationem ab aliqua qualitate dicuntur, sicut a Grammatica Grammaticus, a iustitia iustus, quæ dicuntur, denominatiue secūdum hæc. i. sm̄ istas species qualitatis superius positas. Deinde ponitur, vel ab aliqua qualitate non secūdum veram denominationem, sicut studiosus a virtute non denominatiue ad denominandū qualia, quæ dicuntur a qualitate.

Vide in c. ꝗ qualit. & ibi per Dast.

Quarto sciēdū, ꝙ pluri b. modis non dicitur

A dicitur quale denominatiue à qualitate, vno modo, qñ qualitatis habet imperfectũ esse in suo subiecto, vt qñ habet esse remissum in suo subiecto, quod non sufficit denominare subiectum sicut est caliditas in aqua tepida, vel quãdo est solum in transitu, & non permanet in subiecto, vt pallor ex timore; vel quando inest subiecto solum secũdum pertem, quę non sufficit denominare totum, sicut est albedo in dentibus æthiopis, quæ non sufficit denominare ipsum album. His tribus modis, qui sumũtur ex parte rei non sumitur quale a qualitate. Sed alio modo quale sumitur a qualitate non denominatiue ex parte vocis, cum. s. ipsum quale non habet denominationem secũdum nominatione abstracti, sic, ꝙ conueniat cum ipso in principio, & differat in fine, quod tamẽ requiritur ad denominationem, & hoc contingit adhuc dupliciter, vno modo, qñ qualitati, a qua sumitur quale nõ est nomen impositum, vt cursor, & pugillator, quando dicuntur a naturali potẽtia currendi, vel pugillãdi, dicuntur nõ denominatiue, quia illi naturali potentiæ nõ est nomen impositum, sed vt dr̃ ab arte currendi vel pugillandi, vt sunt in prima specie qualitatis, bñ dñr denominatiue. Alio mõ, qñ qualitati, a qua sumitur quale, est nomẽ impositum, & nomen qualis non sumitur sm̃ nomen C sui abstracti, ut studiosus dr̃ a virtute. Et propter istos vltimos modos qualis, ponitur vltima pars definitionis qualiũ

Quando denominatio non sumatur a qualitate.

B

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. In prædicamento quantitatis non ponitur definitio concreti quantitatis, vel denominatiui eius, ergo similiter hic non debet poni, seu definiri denominatiuum qualitatis. Secundo sic. Omne, ꝙ definitur debet capi per modũ vnius, sed quale hic non capitur per modum vnius, sed plurimum, cum ponatur in plurali numero, ergo male hic definitur, qualia in plurali numero. Tertio sic. Simile dicitur ab aliqua qualitate non denominatiue. ergo sibi conuenit hæc definitio, & tñ nõ est quale, sed ad aliqd, ergo ista definitio nõ cõuenit soli definito. Quarto sic. Nulla bona definitio debet dari p disiũctionẽ, q̃a disiunctio nõ siñ at aliq̃d determinare, sed significat vnũ p disiũctionẽ ad aliud mõ D definitio debet dicere determinate esse definiti, sed ista definitio datur per disiunctionem, ergo non est bona. Quinto sic. Omne quale sumitur ab aliqua qualitate, & illa qualitas est natura denominans, & quale est denominatiuum eius, ergo nullum quale sumitur ab aliqua qualitate non denominatiui.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primũ dr̃, quod licet in quãtitate sint duo denominatiua. s. quãtũ & quotum, tamen vtrunque illorũ semper dr̃ eodem mõ denominatiue a quantitate, sed quale nõ semper E dr̃ eodem mõ a qualitate, & quandoq; non dr̃. ideo ad ostendendũ hanc diuersitatem qualium, magis hic oportet determinare de quali, quam de concreto quantitatis. Ad sm̃ dr̃, quod licet quale non sumatur hic per modum vnius in numero, sed plurium, tñ sumitur per modũ in genere, & hoc sufficit ad hoc quod definiatur, tñ hic ponitur in plurali numero ad denotandum pluralitatem qualium, quorũ aliqua dicuntur à qualitate denominatiue, & aliqua non. Ad tertiũ dr̃, quod licet simile dicatur effectiue ab aliqua qualitate, non tñ dr̃ formaliter ab aliqua, & hoc modo intelligitur, qd̃ quale dr̃, a qualitate. Ad F quartum dicitur, quod licet nulla definitio sm̃ se totam debeat dari per disiũctionem, quia nihil determinate notificaret, tamen potest dari per disiũctionem quãtum ad aliquas partes eius, ꝓpter diuersitatem aliquam inferiorum definiti, & sic est in ista, & in qua ponit̃ determinare illa pars, qualia dicuntur, quæ dicuntur ab aliqua qualitate denominatiue, & ponitur disiunctio inter istas partes, denominatiue, vel nõ denominatiue, propter diuersos modos qualium. Ad quintum dicitur, quod licet omne quale sumatur, a qualitate secundum rem, non tamen secundum rem & vocem simul in aliquibus, vt dictum est deo aliqua dicuntur non denominatiue.

Definitio per disiunctionẽ quando dari debet.

Tres

A *Tres hic qualitatis Proprietates enarrantur.*

Ineſt contrarietas in qualitate, vt albedo contrariatur nigredini, & ſimiliter iuſtitia iniuſtitia: Hoc autem non eſt proprium qualitati, quia non conuenit omni qualitati, figura enim non habet aliquod contrarium, neque medij colores, vt rubedo, glaucedo. Et ſciendum, quod ſi vnum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, vt iuſtitia eſt qualitas, ergo & iniuſtitia, & iuſtum eſt quale, ergo & iniuſtum. Item, qualitas ſuſcipit magis & minus, dicitur enim iuſtus magis & minus iuſtus, & albus & Grammaticus, ſed hoc
B *non eſt proprium qualitati, quia quadratum non ſuſcipit magis, neque minus, neque circulus, neque quadrangulus, neque alia figura. Item, proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile vel diſſimile dici, vt albus albo ſimilis dicitur, & iuſtus iuſto, albus autem diſſimilis nigro dicitur, & ſic de conſimilibus.*

Poſtquam Auctor determinauit de qualitate, & quali quantum ad ſuum eſſe eſſentiale, hic cõſequenter aſſignat tres proprietas eius. In quarum prima dicitur, quod in qualitatibus reperitur contrarietas, cuius ratio eſt, quia omnes formæ repugnantes, quæ ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto inter ſe contrariantur, ſed aliquæ qualitates inter ſe repugnãt reſpectu ſubiecti vnius,
C a quo mutuo ſe expellunt, ſicut virtus & vitium repugnant adinuicem reſpectu eiuſdem ſubiecti, & iuſtitia, & iniuſtitia, & multæ aliæ de prima ſpecie qualitatis, & multæ qualitates de tertia ſpecies qualitatis, vt calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, & qualitates ſecundæ, quę cauſantur ab iſtis qualitatibus primis, vt graue, & leue, albũ, & nigrum, & ſic de multis alijs qualitatibus, ergo cõtrarietas ineſt qualitati.

Primo ſciendum, quod contrarietas qualitatum dupliciter ſumitur. Vno modo communiter, pro repugnantia quacunque qualitatum, qua ſe expellunt ab eodem ſubiecto propter repugnantiam, quam habent adinuicem, & ſic repetitur contrarietas in qualitatibus primæ ſpeciei, & etiam tertiæ. Alio modo ſumitur proprie pro repugnantia qualitatum paſſiuarum, & actiuarum, quæ per actionem phyſicam & proprium ſe expellunt ab eodem ſubiecto, ſicut calidum, & frigidum ab eodem corpore, & hoc modo ſolum reperitur contrarietas inter qualitates tertiæ ſpeciei, illæ enim ſolæ proprie ſunt actiuæ & paſſiuæ, ſed hic primo modo ſumitur contrarietas, & non conuenit qualitatibus ſecundæ ſpeciei, quia contraria ſucceſſiue ſunt in eodem ſubiecto, quod non conuenit naturali potentiæ vel impotentiæ, quia, ſi ſubiectũ ſit naturaliter potens ad vnã operationẽ,
Vt patet primo, & secundo de ge- D
ne. & ibi perscribentes.
E non põt eſſe naturaliter impotens ad ipſam. Similiter etiã multæ qualitates quartę ſpẽi non cõtrariãtur, ſicut triangulus, & quadrangulus, & ſic de multis alijs, & per hoc patet, quod habere cõtrarium non conuenit omni qualitati, nec etiam ſoli cũ conueniat actioni, & paſſioni, & ſic non eſt ſibi ꝓpriũ aliquo mõ proprij, ſed eſt quædam cõitas, in qua conueniunt plures ſpẽs qualitates.

Secundo ſciendum, quod ſi vnum contrariorum fuerit quale reliquum erit quale, cuius ratio eſt, quia contraria ſub eodem genere poſita ſunt, ergo ſi vnum contrariorum fuerit quale, & de genere qualitatis reliquum erit quale, & in genere qualitatis, vt ſi iuſtum ſit quale, iniuſtum erit quale, & licet contraria ſecundum ſuas formas ſpecificas habeant repugnantiam, & non conueniant in vna forma ſpecifica, tamen non habent repugnantiam ſecundum formam ſuis generis, ſed ſemper illa in genere conueniunt, ratione cuius ſemper requirunt idem ſubiectũ, quod eſt proportionatum formæ ſui generis. Ideo, ſi vnum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, & ſi vnum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas, & ſic vt duæ ſpecies ſub eodem genere.
Si vnũ contrariorum quale fuerit, & reliquum. F

Tertio ſciendum, quod ſecunda proprietas qualitatis eſt, quod qualitas ſuſcipit magis, & minus, & ratio eſt, quia aliquæ qualitates ſecundũ ſuũ eſſe proprium

A p ... intenduntur, remittuntur, & magis & minus perficiuntur secundum suum proprium esse, quod habent in subiecto, vt qualitates primę speciei intenduntur & remittuntur scdm maiorem & minorem radicationem in subiecto, vt virtus & scientia, & multæ aliæ, & qualitates de tertia specie intenduntur & remittuntur scdm p mixtione cō trarij cum cōtrario, vt calidum dr magis vel minus calidum, scdm q magis & minus miscetur cum frigido, & aliquę qualitates quartę speciei intēduntur, & remittuntur, licet paucę intendantur, & remittantur, sicut rectum nō pōt esse magis, aut minus rectum, sed curuum pōt suscipere magis & minus,

B & sic suscipere magis & minus nō conuenit oī qualitati, nec etiā soli; vt dictū est de pcedenti communitate, & non est hic intelligēdum, quod qualitas secundum suam essentiam, & in abstracto suscipiat magis & minus, sed scdm esse quod habet in subiecto, & inconcreto.

Proprium est qualitati secundum illam simile, vel dissimile dici. Quarto sciendum, quod tertia ppprietas qualitatis est, scdm eā simile vel dissimile dici, cuius ratio est, qa similitudo est rerum differentium eadem qualitas, sed non in numero, quia idem accidens in numero non potest esse in diuersis subiectis, nec sufficit, quod sit eadem qualitas in genere, qa si sic, albū & nigrum, essent similia, sed requiritur, quod sit eadem qualitas in specie specialissima. Et dissimilitudo est rerum differentium diuersa qualitas in specie,

C sicut albū, & nigrum dr dissimilia, ergo simile & dissimille dicuntur scdm qualitatem, capiendo, scdm, vt dicit circustātiam causæ efficientis, & non formalis, & hoc conuenit omni qualitati, & soli, & semper vt patet inductiue, & p exempla etiam probari posset, ergo ista proprietas est sibi propria quarto modo.

Arg. Sed contra prędicta arguit vt primo sic. Omnia contraria sub eodem genere ponuntur, sed qualitas non ponitur sub aliquo genere, cum sit genus generalissimum, ergo qualitas non habet contrarium. Secundo sic. Medium contrariorum vtriq; contrariatur, cum possit fieri motus ab illo ad vtrumq; extremorum, vt de rubeo ad album, & ad nigrū ergo male dr in textu, q nullus medius color hēt cōtrarium. Tertio sic. Contraria inter se maxime ab inuicem distant, ergo nō conueniunt in gñe, ergo, si vnū contrariorum fuerit quale, aliud non pōt esse quale. Quarto sic. Vna albedo non est magis albedo q̄ alia, nec nigredo est magis qualitas quam albedo, & sic de omnibus alijs qualitatibus, ergo nulla qualitas suscipit magis, & minus.

Quinto sic. Spēs est tenuis similitudo oīum suorū īdiuiduorū, ergo indiuidua eiusdē spēi substātię, dātur similia p formā suæ spēi, ergo nō cōuenit soli qualitati secundū eā simile, vel dissimile dici.

E *Solutio.* Ad argumenta. Ad primū dicitur, q licet qualitas accepta in cōi, & in genere nō ponatur sub aliquo genere, neq; illo modo hēat contrariū, tñ vt est in suis speciebus, quarum aliquę inter se contrariantur, bene habet cōtrariū, & ponitur sub genere. Ad secundū dr, q si mediū, contrariorum consyderetur vt mediū, sic non habet contrariū, qa nō maxime distat ab extremis, sed, si cōsydere tur inquantū est participatiuū vtriusq; extremorum, sic contrariatur vtriusq; extremorū, licet cōtrarietate imperfecta, vt rubeum, inquantū importat aliquid de nigro contrariatur albo, & inquantū habet aliquid de albo cōtrariatur nigro. Sed primo modo intelligitur hic, quod media non contrariant extremis. Ad tertium dicitur, q licet contraria maximo distent sub eodem gñe, nō

F tñ maxime distant simpliciter. Ideo, si vnū est quale, aliud pōt bene esse quale. Ad quartum dicitur, quod licet albedo, & alię qualitates in abstracto nō suscipiant magis, & minus tamen bene suscipiunt inconcreto, vt albū dicitur magis, & minus album. Ad quintū dr qd licet species sit similitudo essentialis suorum indiuiduorum, quæ proprię non est similitudo, sed magis pprię dicitur identitas, tamen non est similitudo accidentalis, quę proprie est similitudo, de qua hic intelligitur, ideo indiuidua substantię non dicuntur per suam speciem *Vide Boe ca. de spē.*

simi-

A similia similitudine accidentali, sed hoc solum conuenit qualitatibus.

De Praedicamento actionis, & eius Proprietatibus.

Actio est secundum quam in id, quod subijcitur, agere dicimur, vt secans aliquis dicitur agere, in eo quod aliquid secat, vnde sectio est actio, & secundum sectionem agit secans in eo quod secat, & percussio est Actio. Proprium autem actioni est ex se inferre passionem. Recipiunt autem agere & pati contrarietatem calefacere enim est contrarium ei, quod est frigidum facere, & calidum fieri, contrarium frigidum fieri, & delectari contrarium tristari. Item, recipit magis, B *& minus, calefacere enim magis & minus quod est agere, & calefieri similiter, quod est pati, dicitur, & similiter delectari & tristari.*

Postquam Auctor determinauit de quatuor praedicamentis principalibus, in quibus reperiuntur quatuor simplices modi praedicandi scilicet de substãtia, quantitate, ad aliquid, & qualitate, hic consequenter determinat de alijs praedicamentis minus principalibus, quorum modi praedicandi fundantur in modis praedicandi praecedentium, & quia actio immediate causatur a qualitate, quia procedit a substantia mediante naturali potentia, & passio immediate causatur ab actione, ideo conuenienter Auctor post qualitatem, & ante passio- C nem determinat de actione ipsam primò sic definiens. Actio est secundum quam in id, quod subijcitur agere dicimur, vt secundum sectione dicimur secare.

Primo sciendum, quod in hac definitione loco generis definiti subintelligitur forma accidentalis. & aliquo modo datur intelligi per hoc relatiuum, quã, & totum residuum ponitur ad differentiam omnium aliorum praedicamentorum, & dicitur secundum quam agere dicimur, ita quod secundum dicit circunstantiam causae formalis, & non causae efficientis, quia secundum qualitatem vel formam substantialẽ bene dicimur agere effectiue, & debet intelligi dicimur, scilicet nos substantiae, & non D solum nos homines in spẽ dicimur agere. & licet actio & agere realiter idem sint, sicut qualitas, & quale, tamen differunt sicut abstractum, & concretum, ideo actio definitur per agere tanquam per suum effectum nobis notiorem ipsa actione, vltimo ponitur in id, quod subijcitur idest in ipsum patiens actio enim agentis semper fit in patiens dispositum.

Scdo sciendum, quod actio dupliciter accipit. Vno modo specialiter vt distinguitur contra factionem, a qua differt hoc modo, q a actio importat actionem, q̃ non transit in rẽ operatam, sicut est equitare, nauigare, intelligere, sed factio nominat operationem, quae transit in rẽ operatam. vbi, s. praeter operationẽ est res operata, vt sunt domificatio, frenefactio, &c. Alio mõ accipit actio generaliter, vt se extendit ad dictionem & factionem proprie captam, & isto modo sumitur in hac definitione. *Hic actio cõiter accepta definitur, et non proprie, vt actione distincta.* E

Tertio sciendum, & propriae proprium est actioni ex se inferre passionem, & ratio est, quia actio est processus virtutis agentis per effectum ab agente in patiens, vt calefactio, quae fit ab agẽte, est processus caloris ignis per suum effectum in id quod calefit, passio vero est receptio formae procedentis ab agente in patiens, vt receptio caloris in id, quod calefit vocatur passio. Sed talis receptio causatur a fluxu formae ab agente, ergo conuenit actioni ex se inferre passionem, & quia conuenit omni actioni, & soli, & super ideo dicitur sibi proprie proprium licet qualitas aliqua inferat passionem, hoc tamen nõ est ex seipsa immediate, sed mediãte actione. *Proprie propriũ actionis est ex se passionẽ inferre.* F

Quarto sciendum, quod ipsius actionis, & etiam passionis sunt duae communitates, quarum prima est, q actio, & passio recipiuntur contrarietatem, ratio est, quia aliquae actiones immediate causantur a qualitatibus contrarijs, & etiam immediate causant qualitates contrarias, vt calefacere, & frigefacere immediate causantur a calore, & frigore, & immediate causant calidita-

A diate, & frigiditatē, ergo aliquæ actiones inter se contrariantur, & eadem ratione aliquæ passiones, vt calefieri & frigefieri. Alia communitas est, quod actio, & passio suscipiunt magis, & minus, ratio est, quia aliquæ actiones, & passiones causantur a qualitatibus, quę in agendo quandoq; intenduntur, & remittuntur, ideo actiones, quæ fiunt ex ipsis, & etiam passiones intenduntur, & remittuntur, vt calefacere intēditur per intēsionem caloris calefacientis. Et dñr bene istæ duæ communitates, quia nulla illarum conuenit omni actioni vel passioni, nec etiam soli, cum conue-B niant primo aliquibus qualitatibus, sed in istis communitatibus conueniūt multę species actionis, & passionis.

Contra prędicta arguitur primo sic. *Arg.* Secundum securim dicimur agere in id, quod secatur, & tamen securis non est actio. ergo ista definitio cōuenit alijs a definito. Scdo sic. Creatio est actio, & tñ non fit in id, quod subijcitur, qa in creatione nihil præsupponitur tamquā subiectum, sed res secundum se tota simul producitur, ergo male dicitur, quod actio fit in id, quod subijcitur.

Tertio sic. Omne principium præcedit principatum, sed actio non pcedit passionem, cū simul fiant actio, & passio, vt calefacere, & calefieri, ergo non conuenit actioni ex se inferre passionē. Quarto sic. Contraria sunt formæ actiuæ & passiue inter se, sed duæ actio-C nes nunquam sunt actiuę, qa si sic mediante actione agerent, & sic actioni cōueniret alia actio, & esset processus in infinitū. qd est inconueniens, ergo actio non habet contrarīū. Quinto sic. Nulla forma simplex suscipit magis, & minus cum forma sit cōpositioni contingens simplici, & inuariabili essentia cōsistēs, illud.n.quod est inuariabile non intendit, nec remittitur, sed omnis actio, & ēt passio est forma simplex, ergo actio, & passio nō suscipiūt magis, & minus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, *Solutio* φ licet scdm securium dicamur agere effectiue, & instrumentaliter, non tamen formaliter, sicut de actione intelligitur. Ad secundum dicitur, quod licet creatio sit actio secundū modū, non tñ est actio secundū rem, quæ sit de prædicamento actionis, eo quod ipsa nō est accidens a cretura distinctū, nec est ens limitatum ad aliquod certū genus, sicut neque prima causa, hoc intelligendo de creatione actiua, quia creatio passiua est accidens creaturę, & in genere relationis. Ad tertiū dr, φ licet actio sit simul tpe cum passione, tñ secundum naturam actio pręcedit passionē, quia causa secundum naturā pręcedit effectū. Ad quartū dr, φ licet cōtraria, quę E primo, & per se contrariantur sint formæ actiuę, & passiuę, vt sunt qualitatis contrarię, tamen nō oportet de his, quę solum consequenti contrariantur, & per aliud, & hoc modo solum actiones contrariantur. s. per qualitates quas inferunt, vel a quib. inferuntur. Ad quintum dr, & licet omnis forma sit inuariabilis scdm suā essentiā, & in abstracto, & sic non suscipit magis & minus, tñ aliqua est variabili, scdm esse in subiecto, vt distinguatī concreto, & hoc mō actio, & passio suscipiūt magis, et min⁹.

De passione, & ipsius proprijs.

Passio est effectus illatioque actionis, vt calefieri efficitur, & infertur ex calefacere. Proprium autem passionis est primo inferri ex actione.

Item passio non est agente, sed in pa- F *tiente. De reliquis vero, quæ prius dicta sunt, modo sufficiant. Quę sequuntur ad alijs quatuor prędicamentis non sunt dicta a Petro Hispano.*

Postquam Auctor determinauit de actione, quę est causa passionis, hic consequenter determinat de passione, quę est effectus proprinquus actionis; ipsam primo sic definiens, Passio est effectus illatioque actionis, vel calefieri efficitur, & infertur, a calefacere. In qua definitione ponitur effectus loco generis, effectus enim conuenit generaliter omnibus entibus creatis, quæ ponuntur in prędicamento. Deinde ponitur illatio, ad differentiam effectus permanentis, qui non solum habet esse in fieri, sicut ipsa passio, sed etiam

in facto

A in facto esse. Deinde ponitur actionis, ad dñam i pſius actionis, q̃ licet ſit effectus, & illatio reſpectu qualitatis a qua cauſatur, non tamen reſpectu actionis.

Primo ſciẽdũ, ꝙ in cõi duplex eſt effectus, quidam eſt effectus permanens, qui nõ ſolum hẽt eſſe in fieri, ſed etiam in facto eſſe, vt ſunt domus, & ſcãnum. Alius eſt effectus ſucceſſiuus, qui ſolum habet eſſe in fieri, & nunquam in facto eſſe, vt equitatio vel nauigatio. Effectus autem generaliter dicitur iam de effectu permanente quam ſucceſſiuo, illatio vero ſolum dicitur de effectu ſucceſſiuo, qui ſolum habet eſſe in fieri, & in B quadam illatione, ſecundum, quòd infertur ab alio, & ideo effectus eſt quoddam ſuperius ad illationem, ratione cuius in hac definitione effectus bene pręponitur illatione tanquã ſuperius eius, & ſubiungitur illatio iãquam inferius eius contrahens ipſum.

Paſſio ſumitur ſex modis. Secundo ſciendum, quod paſſio pluribus modis accipitur. Vno modo accipitur pro accidente proprio alicuius ſubiecti, vt riſibile dr̃ propria paſſio hominis, & hinnibile equi. Secundo mõ accipitur, pro conceptu animæ vel affectu, vt dicitur, quod voces ſunt notæ vel ſigna paſſionũ, quę ſunt in anima, ideſt, conceptuum, vel affectuum aĩæ. Tertio modo accipitur, pro motu appetitus ſenſitiui, vt ſunt paſſiones iræ, vel timoris, vel gaudij, vt dr̃ tertio Ethicorum, quòd fortitudo moderatur paſſio- C nes, timoris, & audaciæ. Quarto modo *Cap. 9.* accipitur pro dolore vel pena, quæ alicui violenter infertur, vt fuit paſſio Chriſtri. Quinto mõ ſumitur, pro qualitate ſenſibili, q̃ hẽt eſſe imperfectũ, & eſt inferẽs paſſionẽ ſenſib. vel illata ab aliqua naturali paſſione, & ſic eſt vna ſpẽs qualitatis. Sexto mõ ſumit̃ put eſt imediatus effectus actionis, vt eſt ſuſceptio formæ ab agente in patiens, & hoc vltimo mõ definitur hic paſſio, & eſt unũ prædicamẽtum ab alijs diſtinctũ.

Tertio ſciẽdũ, ꝙ ipſius paſſionis, hic aſſignãtur duæ proprietates. Quarum prima eſt, ꝙ proprium eſt paſſioni inferri ex actione. rõ eſt, quia paſſio eſt ſuſceptio formæ ab agente in patiẽs, & talis D ſuſceptio immediate infertur pactionẽ agẽtis, & hoc eſt proprie proprium ipſi paſſioni. Secunda proprietas eſt, quod paſſio non eſt in agẽte ſubiue, ſed in patiẽte. Cuius ratio eſt, quia ſuſceptio formæ, quæ fit per actionẽ agẽtis cãtur in patiente, quòd ſubijcitur actioni, ergo paſſio, quæ nominat talem ſuſceptionẽ eſt in patiente ſubiue, & quia accidens habet prædicari denominatiue de ſubiecto in quo eſt, iõ paſſio prædicatur de patiẽte in hoc, quod eſt aliquo mõ ſe hẽre ad ipſum agens, quia denominat ipſum pati, & non denominat ipſum agẽs pati, quare non ẽ in eo ſubiectiue. E

Quarto ſciendũ, qd' paſſio de qua eſt ſermo ad ꝓpoſitum dupliciter accipitur. Vno modo materialiter, pro forma fluente ab agente in patiens. Alio modo formaliter, pro receptione illius formę ut cũ peregrinus calefit, ibi eſt calor fluens ab igne in peregrinum, & ibi ẽ receptio caloris in peregrino, quæ eſt paſſio formaliter accepta, & vtroq. modo paſſio eſt in patiente ut in ſubiecto. *Actio, & paſſio materialiter, ac formaliter ſumpta quid & in quo ſint ſubiectiue.* Et ſimiliter actio uno modo accipitur materialiter pro illa forma quæ fluit ab agente in patiens, & ẽt eſt in patiente ſubiectiue. Alio modo capitur formaliter, pro tali fluxu formæ ab agente, & ſic eſt ſubiectiue in agente, & nõ in patiente. Et ratio eſt, quia omne illud, in quo eſt actio formaliter accepta dicitur agere, ſed patiens non dicitur agere, ergo in ipſo non eſt actio formaliter accepta, ſi.n. eſſet in patiente patiens diceretur agere, quod falſum eſt, & ſic patet quid ſit paſſio, & de ꝓprietatibus eius. F

Arg. Sed cõtra ꝑdicta arguitur primo ſic. Nullum primum principium eſt effectus alterius, ſed decem prædicamenta ſunt decem principia prima rerum, ergo paſſio cum ſit unum prædicamentum, eſt unum primum principiũ, ergo non eſt effectus. Secundo ſic. Effectus, & illatio idẽ ſunt, ergo ſuperflue ponitur unum illorum in iſta definitione. Tertio ſic. Eorum quæ ſunt idem realiter unũ non eſt cauſa alterius, ſed actio, & paſſio realiter idem ſunt, cum utrum

A que sit forma fluens ab agente in patiēs quæ est eadem realiter, ergo passio non est effectus actionis. Quarto sic omne proprium consequitur esse completum sui subiecti, sed inferri ex actione non consequitur esse completum passionis, cum sit productio eius, ergo inferri ex actione non est propriū passionis. Quinto sic. In omni illo, quod patitur est passio subiectiue, sed oē agēs Physicum in agēdo repatitur, ergo in tali agente est passio subiue, & non solum in patiente.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr̄, ꝙ licet passio sit primum principiū in genere causæ formalis suorum dicibilium suæ coordinationis, & in tali genere causæ non possit esse effectus alicuius principij prioris, tamen in genere causæ efficientis bene pōt esse effectus actionis, & B subæ, cum.n. prædicamenta dicantur prima principia rerum, ꝗ non hñt aliqd ante se solum intelligitur de principiis formalib. Ad secundum dicitur, ꝙ licet effectus, & illatio dicāt idē scdm essentiā, tamen differunt secūdū modos essendi, sicut superius, & inferius, & vnū illorum contrahit aliud, quare nullū illorū superfluit. Ad tertiū dr̄, ꝙ licet actio & passio materialiter acceptæ pro forma fluente ab agēte ī passū realiter idē sint, tamen si sumatur formaliter, s. actio profluxu formæ ab agēte, & passio pro receptione eius in patiente, sic C real'r distinguuntur, quia in diuersis subiectis sunt, & sic vnū bene potest esse effectus alterius. Ad quartū dr̄, quod licet inferri ex actione non sequatur secūdū rē esse completū passionis, sequitur tñ ipsū secūdū rationē, & nostrum modū intelligēdi, eo modo quo est passio eius, q̄a non est passio realiter distincta a suo subiecto, sed ratione tm̄. Ad quintū dr̄, quod licet in agente Physico ea parte, qua patit' sit passio, vt in subiecto, non tñ ea parte, qua agit, iō passio non est in eo, vt agens, sed vt ipsum secūdū aliud est patiens, vnde tale agens ratione suæ formæ agit, & ratione materiæ suæ in qua cōicat, cū patiente, patit', & sic sm̄ diuersa agit, & patit'. De re hijs autē sufficiat, quæ dicta sūt prius.

D *De prædicamento Quando, & eius Proprietatibus.*

Quando est quod ex adiacentia temporis in re temporali derelinquitur, vt hodie esse, & cras fore. Item duplex est quando, s. simplex, & compositum, sicut duplex est tempus. Item, tres sunt proprietates quando. Prima est, quod quando non suscipit magis neq. minus. Secunda est, quod quando nihil est contrarium. Tertia est, quod quando est in omni illo, quod incipit esse in tempore.

Postquam auctor determinauit de actione, & passione, hic consequenter est determinandum de quatuor prædicamentis vltimis, de quib. aut nullam, aut paruam fecit auctor mentionem. Et primo de Quando, quòd ab Auctore Sex principiorum, sic definitur. E Quando, est, quod ex adiacentia temporis reliquitur in re temporali. In qua definitione datur intelligi accidens, pro genere definiti per illud relatiuum ꝙ. Deinde ponitur, relinquitur ex adiacentia temporis ad explicandum causam propinquam ipsius quando, quæ est tempus. Quando enim esse in tempore, sed esse in tempore relinquitur immediate per adiacentiam temporis in re temporali. Et per hoc differt qñ ab omnib. aliis accidentib. quorum nullum immediate cātur a tēpore. Deinde ponitur in re temporali, ad explicādum F proprium subiectum ipsius quādo, & ī hac definitione capitur tps non solum pro mensura durationis rerū temporaliū, sed generaliter pro omni mensura durationis esse rei, vt sub se cōtinet æternitatē, æuiternitatē, & tps ꝓprie dictum.

Quid sit ipsū quando declaratur.

Primo sciendū, quòd tempus, & qñ licet inter se multum conueniāt in hoc quòd vtrunq. est successiuum, & vnum immediate est cā alterius, tamen abinuicem realiter distinguuntur, q̄a oīs cā efficiens extrinseca realiter distingnit' a suo effectu, tps autem est cā efficiens extrinseca respectu quando, ergo ab ipso realiter distinguitur. Vnde differunt inter se in duobus. Primo, quia tēpus in motu primi mobilis, vt in subiecto, quan-

A quãdo vero est subiectiue in re tẽporali, q̃ per ipsum mẽsuratur. Scdo differunt, quia tps est accidens absolutũ, & mẽsura durationis rei, sed q̃n nõ est mensura durationis, sed est accidẽs respectiuum, ꝙ relinquit̃ in re tẽporali p respectum ad mẽsuram suæ durationis, q̃ est tps, non est tñ respectiuum secundũ esse, sed secundũ dici, q̃a totũ esse eius nõ est ad aliud, cũ quo ꝓprie dicat̃ ad cõuertẽtiã.

Quando, indefinite sumptũ prædicamentũ est. Secundo sciendum, quod quãdo tripliciter accipit̃. Vno modo interrogatiue, vt si dicatur q̃rendo, quando venit Petrus? Alio modo relatiue, vt dicẽdo, Socr. venit, quando fuit meridies, & his duobus modis quando est syncategorema, q̃a ꝓprie nõ significat ens, sed est modus enus, tõ istis duob. modis nõ B ponit̃ in p̃dicamento, nec est p̃dicamentum. Tertio modo capitur indefinite, vt tm̃ valet, sicut aliquando, vel esse in aliquo tẽpore, & hoc modo dicit ens reale, & sic capit̃ hic, & est vnũ p̃dicamentum, cuius genera subalterna sunt esse fuisse, & fore in tẽpore, & spẽs specialissimæ sunt fuisse in hora vel esse ĩ die, vel esse ĩ nũc, & idiuidua sũt, esse in ista hora, vel in illa die, vel ĩ illo nũc. Et eius modus prædicãdi est prædicari de prima substantia in hoc, ꝙ est in tempore.

C *Quando simplex, ac compositũ qd, & quæ ipsius quãdo sint species.* Tertio sciẽdum quod quãdo diuiditur per quando simplex, & quãdo compositum. Quando simplex, est quod causatur a tempore simplici, ut ab instanti. Vel a nunc, uel a tempore in diuisibili quo ad nos, ut esse nunc. Sed quando compositum, est quod cãtur a tempore composito, ut est fuisse in p̃terito, fore ĩ futuro, esse in præsenti. Et licet istę tres spẽs. s. esse in præsenti, fuisse in pręterito, & fore in futuro. non causent̃ ĩ re æterna ab æternitate, eo, quod in æterno non est præteritum neq; futurum, sed omnia sunt simul, & nihil acquiritur de nouo uel deperditur, tamen ipsi æterno per relationem ad tempus, & quo ad existentiam eius cum tempore attribuitur esse, fuisse, & fore, ut dicẽdo. Deus est, fuit, & erit, tamen ut attribuuntur æterno non sunt accidentia realiter distincta ab eo, q̃ reponãtur in aliquo prædicamẽto, sed solum est ibi modus prędicandi huius p̃dicamenti. Sed ab æternitate bene cãtur, quãdo reponibile ĩ isto prædicamento. Et per hoc patet q̃ sint species per quas diuiditur quando.

De hoc 4. Phy tract. de tempore, & in 8. & 12. Metap. & 1. Cæ.

D Quarto sciẽdũ, ꝙ ipsius quando duæ sunt ꝓprietates. Prima est, ꝙ q̃n nõ hẽt contrarium; cuius ratio est, quia si haberet cõtrariũ, maxime cõueniret præterito, & futuro, & sed hoc non potest dici, q̃a q̃n præsens, præteritum, & futurũ simul uerificantur de eodem, ut dicendo, iste est, fuit, & erit, contraria uero de eodem nunq̃ simul uerificant̃. Secũda ꝓprietas est, ꝙ quãdo non suscipit magis, & minus. Cuius rõ est, q̃a q̃n immediate causat̃ a tpe, & dicit esse in tẽpore, sed tempus non suscipit magis, & minus, ergo neq; q̃n. Et p hoc patet q̃d sit quando, & q̃uo est prædicamẽtũ, & quæ sint species, & proprietates eius. E

Arg. Sed cõtra prædicta arguit̃ primo sic. Iuuentus, & senectus ex adiacentia tpis in re tpali relinquuntur, & tamen senectus non est, quando, sed est qualitas de secunda spẽ qualitatis, ergo ista diffinitio quãdo, conuenit aliis a definito. Secundo sic. Sicut se habent esse albũ, & albedo, ita ĩ esse in tpe, & tps, sed albũ, & albedo realiter idẽ sunt, ergo esse in tẽpore, siue q̃n, & tps, idẽ sunt realiter, ergo quando non est p̃dicamentũ a tpe distinctum, sed continetur sub quãtitate. Tertio sic. Nullũ est tẽpus simplex, cũ tẽpus diuisibile sit ĩ plures partes, ergo nullũ, q̃n causat̃ a tempore simplici, & sic nullũ est q̃n simplex. Quarto sic. Quando præteritũ, & q̃n futurũ maxime distant, & eidẽ susceptibili uicissim in sunt, & ab eodẽ mutuo se expellunt, q̃a idẽ non põt simul esse præteritũ, & futurũ, ergo quãdo, habet contrarium. F

Quinto sic. Fuisse in tpe dicit, quãdo & tñ suscipit magis, & minus, quia aliquid dr̃ magis, & minus fuisse in tẽpore, ergo quãdo suscipit magis & minus.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primũ dr̃, ꝙ si capiat̃ senectus ut dicit naturalẽ impotẽtiã, q̃ causatur per longã transmutationẽ, q̃ fit sub motu, & tpe, & ẽt iuuẽtus, ut dicit naturalẽ potẽtiã, hoc modo sũt

A qualitates de secunda specie qualitatis, & non relinquuntur immediate, & per se ex adiacentia temporis, sed per alterationem, quæ sub tempore cãtur, sed si capiantur, vt dicunt diu fuisse in tempore vel parum, sic aliquo modo important, quando, & hoc non est significatum principale eorum, & eo modo quo dicunt quando, relinquuntur ex adiacẽtia temporis in re temporali. Ad secundum dr̃, quod licet albedo, & esse albũ, & tempus, & esse in tempore habeant similitudinẽ aliquo mõ in denominatione, quia sicut album dr̃ ab albedine, ita quando dr̃ a tempore, tamen dissimile est in hoc, quia tempus nõ dat intrinsece, & formaliter esse in tempore, sicut albedo dat intrinsece, & formaliter esse album, quia nõ super est in eo
B dem subõ, cum esse in tempore. Ad tertium dicitur, quod licet tempus quod importat esse, & essentia temporis sit diuisibile, tñ, si capiatur generaliter tẽpus pro illo, quod dicit essentiam temporis sic aliquo tempus dicitur indiuisibile sicut ipsum nunc. Ad quartum dicitur, quod licet in eodem non sint simul in actu præteritum, & futurum, tamen secundum denominationem, qñ præteritũ, & qñ futurum bene possunt dici de eodem simul, vt prius dictum est, & quod sm̃ actum se expellant ab eodem, hoc est propter successionem ipsorum, & non propter contrarietatem vel repugnantiam quam habeant. Ad quintum dr̃, ꝙ licet aliquid dicat̃ magis, & minus fuisse in tpe scd̃m extẽsio-
C nẽ, nõ tñ scd̃m intensionem, iõ quãdo, per hoc non suscipit magis, & minus.

De Vbi, & eius accidentibus.

Vbi est circumscriptio corporis locati a loci circunscriptione procendens, ut in Ecclesia esse, in foro esse. Et diuiditur ubi, quia quoddam est ubi simplex, & est illud quod a simplici loco procedit ut est locus punctorum, & quoddam est ubi compositum, & est illud quod a loco cõposito procedit. Proprietates ubi sunt duæ. Prima est, quod ubi nihil contrarium. Secunda est quod ubi non suscipit magis, neque minus, hoc est, quod ubi non suscipit intensionem neque remissionem. D

Postquã Auctor determinauit de qñ, quod conuenit tã subiis corporeis quã incorporeis, hic consequenter determinat de vbi, quod proprie cõuenit solum subiis corporeis. Quod a Gilberto Porretano sic definitur vbi est circũscriptio corporis a loci circũscriptione procedens. In qua definitione ponitur circũscriptio loco generis, quia ipsa se habet per modum gñis respectu vbi. Deinde ponit̃ corporis, ad explicandũ ꝓprium subiectum ipsius vbi, ꝙ est subiectiue in corpore locato, & per hoc differt a circumscriptione actiua loci. Deinde ponitur a circunscriptione loci procedens, ad ostendendum propriam cãm, & ꝓpinq̃ ipsius vbi, q̃ est locus circum
scribens locatum, & per hoc differt vbi ab aliis ꝑdicamentis accidentiũ, quorũ nullã causat̃ immediate a loci circũscriptione, vt posset videri inducẽdo ĩ oĩb. E

Triplex circum scriptio

Primo sciẽdum, quod triplex est circumscriptio. Quędam est circumscriptio actiua loci, quæ est actio ipsius circumscribentis locatum, quæ ponitur in prædicamento actionis. Secũda est circumscriptio, siue circundatio passiua, quæ est passio corporis circundati, quæ reponitur in prædicamento passionis, & quælibet istarum duarum est suc
cessiuum, & non permanens. Tertia est circumscriptio neutralis, quæ est esse circundatum a loco ipsius locati, seu esse circumscriptum a loco, & hæc circumscriptio est ens permanens in locato, & causatur a circumscriptione actiua, & passiua, & de tali circumscriptione intelligitur in definitione vbi, & per hoc patet, quod subiectæ in corpore, & etiam accidentia, quæ non proprie circumscribuntur a loco per se, sed per accidens, proprie non habeat, vbi, sed solum corpora, quæ in loco circumscribuntur habent proprie vbi. F

Locus & vbi in quo conueniãt ac differãt

Secũdo sciendũ, ꝙ licet locus, & vbi magnã habeãt conuenientiã, quia locus est cã ꝓpinqua ipsius vbi, rõne cuius ponit̃ in sua definitione, tamen ab inuicem realiter distinguuntur, eo ꝙ locus est cã

essi

A efficiẽs extrinseca ipsius vbi, & talis cā sẽper realiter distĩguitur a suo effectu. Vnde differunt primo locus, & vbi ex parte sui subiecti, quia locus est subiectiue in locante, vbi vero in corpore locato, vt cum lapis est in aqua, superficies aquæ circundantis lapidem, quæ est locus eius est subiectiue in aqua circundante, & esse circundatum vel esse locatum, quod est, vbi lapis, est subiectiue in lapide, quia de ipso affirmatiue pdicatur. Differunt scdo, quia locus est mẽsura extrinseca locati, vbi vero est accidens respectiuum locati, quod dicit respectum ad talem mensurã, quia proprie vbi non est aliud q̃ esse in loco vel commensurari in loco. Et per hoc habetur tertia differẽtia, quod locus est ens
B absolutum, & vbi, est ens respectiuum.

Vbi duplex, cõpositũ ac simplex, & eius species.

Tertio sciendũ, quod vbi diuidit̃ per vbi compositum, & vbi simplex. Vbi compositum, est esse locatum, vel esse mensuratum loco composito, vel circũscriptum, & sic solum causatur a loco composito. Sed vbi simplex, est quod causat̃ a loco simplici, & est locus simplex aliquod indiuisibile loci correspõdẽs indiuisibilis sui locati. Et dicitur tale vbi per similitudinem ad vbi compositum, quia sicut totum locatũ circumscibitur adæquate a loco, & hẽt ꝓportionem ad ipsum, sic etiã quodlibet idiuisibile locati hẽt ꝓportionem ad indiuisibile loci, sicut centrum locati ad cẽtrum loci, licet tñ vnum non circũdetur ꝓprie ab alio, nec realiter distinguatur ab ipso rõne cuius dicit textus, qd idem
C sunt punctus, & puncti locus, ideo vbi simplex, non est proprie vbi, sed per similitudinem solum ad vbi cõpositum, & quia vbi cõpositum causatur a loco qui diuiditur per locũ sursum, & deorsum ante, & retro, dextrũ, & finistrum. ideo vbi compositum, diuiditur p vbi sursum, quod est esse sursũ, & vbi deorsum & sic de alijs. Et per hoc patet, quę sint genera subalterna, & species vbi.

Vbi proprietates.

Quarto sciendum, ꝙ ipsius vbi duæ sunt proprietates. Prima est, quod vbi nõ habet cõtrariũ, cuius rõ est, quia vbi causatur immediate a loco, quia est esse circũscriptum a loco, sed locus, cũ sit D quantitas non habet contrarium, ergo eadem ratione, nec vbi vnde, si vbi sursum & vbi deorsum cõtraria sint, cum idem dicatur sursum, & deorsum respectu diuersorum, sequeretur, quod duo contraria simul verificarentur de eodem, quod est impossibile. Secunda proprietas est, quod vbi non suscipit magis, & minus, cuius ratio est, quia ubi est esse in loco, sed esse in loco non intenditur, nec remittitur, licet possit augmentari per maiorem extensionem loci, & locati, ergo vbi non suscipit magis, & minus. Et per hoc habetur definitio ubi species, & proprietates eius. E

Arg.

Cõtra pdicta arguitur primo sic. Circũscriptio est actio, cũ circũscribere sit agere, sed ubi nõ est actio, ergo non est circũscriptio. Scdo, sic Aĩa a corpore separata hẽt ubi, q̃a est in aliquo loco, & tñ in ea nõ est circũscriptio corporis, ergo ubi non est circumscriptio corporis.

Tertio sic. Vbi est syncategorema, & solũ significat modũ entis, ergo hic male definitur tanquam unum prædicamentum, quod dẽt esse ens reale. Quarto sic. Omne ubi est circumscriptio corporis, sed ubi simplex non est circumscriptio corporis, ergo non continetur sub genere ubi, & sic ubi male diuiditur per ubi simplex, & compositũ. Quinto sic. Omnis motus fit de contrario in contrarium sed de uno ubi ad aliud fit motus, ergo ubi habet contrarium.

Solutiones.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃ ꝙ licet circũscriptio actiua sit qdã actio, nõ tñ circũscriptio pmanens, & neutralis, de qua solũ intelligitur in definitione ubi. F

Ad scdm dr̃, ꝙ licet aĩa separata sit in loco definitiue, & scdm similitudinẽ, non tñ est in loco circũscriptiue, & proprie, iõ solũ habet ubi secũdũ similitudinẽ eo modo quo ponitur esse in loco. Ad tertiũ dr̃, ꝙ licet ubi acceptũ interrogatiue uel relatiue sit syncategorema, nõ tñ quando sumitur pro esse alicubi, & solum hoc modo hic accipitur.

Ad quartũ dr̃, ꝙ ubi ꝓprie dictum est circũscriptio corporis, ut ponitur in sua definitione, sed non oportet de ubi

A similitudinarie accepto modo vbi simplex est vbi secundum quandam similitudinem ad vbi compositum. Ad quintum dicitur, quod duo vbi considerata vt maxime distantia, sunt contraria, & fit motus de vno in aliud, tamen si considerentur, vt solum dicunt esse circumscriptum locati, & prædicatur denominatiue de prima substantia, hoc modo non habent contrarietatem, nec sub tali ratione fit motus de vno in aliud, & quia vbi sic a Logico consideratur, ideo non dicitur habere contrarium.

De positione, & eius proprietatibus.

Positio est quidam partium situs & generationis ordinatio, vt sessio & statio, & sic de alijs, tres sunt proprietates positionis, prima est quod positio non habet contrarium, secunda est, positio non suscipit magis neque minus, tertia est quod proprium est positioni substantiæ proxime assistere.

B

Vide Gilbe. in sex. princ. & Alb. in con. qui supplevit in his quæ succincte dixit Philosophus.

Postquam auctor determinauit de prædicamento vbi, quod dicit simpliciter esse in loco, hic consequenter determinat de prædicamento situs, quod dicit modum essendi partium in toto, & in loco, quod ab Auctore prius dicto sub nomine positionis hoc modo definitur. Positio est quædam partium situs, & generationis ordinatio, sicut sedere vel stare dicit quandam situationem partium in toto, & in loco, & ordinem compositionis illarum partium. In qua definitione situs se habet per modum generis, & notioris. Et ponitur partiũ,

C ad denotandum subiectum immediatum positionis in quo est tota compositio. Deinde ponitur generationis ordinatio, quia positio dicit propriæ ordinem partium, qui conuenit ipsis per compositionem quam habent in toto, & illam compositionem habent in generatione totius, si totum generetur, si autem sit in generabile, tunc habent talem ordinem per formam totius, quæ ipsas continet, & sub qua ordinantur, & nõ debet hic poni, & copulatiue, sed expositiue, vt tantum valeat sicut idest.

Primo sciendum, quod licet situs, & positio realiter, & essentialiter conueniant, differunt tamẽ abinuicem secundum rationem, primo, quia situs reperitur tam in naturalib. q̃ in mathematicis, positio vero si capiatur proprie solũ reperit in naturalib. in quibus est naturalis ordinatio partium ex compositione rei, si tñ vtrumq; capiatur generaliter, conuertuntur, sed ad huc differũt hoc modo, quia situs dicit per prius ordinem partium ad locum q̃ ad ipsum totum, & positio econuerso, per prius dicit ordinẽ partium inter se, secundo in respectu ad totum, tertio ad locum. Ista autem triplex ordinatio partium p positionem importatur, & per ea, quæ in hoc prædicamento reponuntur, iõ positio denominat sub̃am in hoc quod est suas partes sic se habere adinuicẽ & ad totũ, & ad locũ quare, prius dictum est, φ situs non dicit simplicem comparationẽ sub̃æ ad aliquid extrinsecum.

D

E

Secundo sciendum, φ positio cum sit vnum genus generalissimum non hñs supra se superius vniuocũ, conueniẽter ponitur vnũ p̃dicamẽtũ, & q̃a hẽt vnũ specialẽ modũ p̃dicãdi de prima sub̃a. s. in hoc, qđ est se hr̃e ad aliud secũdum suas partes, iõ conuenienter ponitur vnum prædicamentum ab alijs distinctum. Cuius species sunt positio innata, positio acquisita ex consueto motu naturæ, & æqualiter poni sursum, & deorsum ante & retro dextrum, & sinistrũ. Istæ, n. sunt communes differentiæ, vel species positionis, & eius species specialissimæ sunt iacere, sedere, stare, & indiuidua sunt sessio Petri, sessio Socratis, sed quæ situum huius prædicamenti sub nomine proprio non habemus, sed circumloquimur ipsum quærendo, qualiter hoc ponitur vel situatur.

Positio est spãle prædicamentũ.

F

Tertio sciendum, φ positionis tres sunt proprietates. Prima est, φ positio non habet contrarium. Cuius ratio est, quia si haberet contrarium, sequeretur quod vni, & eidẽ in essent, plura cõtraria, quod est inconueniens, cõsequentia tenet, quia si sedere, & stare essent contraria, eadem ratione iacere esset cõtrarium huic quod est sedere vel etiam stare, quia sicut duo prima nõ possunt es-

Tres positionis proprietates.

se

A se simul in eodē, sic iacere nō pōt simul esse cum ipsis, & sic vni contrarientur plura. Itē contraria sunt formæ actiuæ, & passiuæ, sed positiones non sunt actiuæ, vel passiuæ, ergo non contrarian tur. Secunda proprietas est, quod situs non suscipit magis, & minus, quia nihil dicitur magis, & minus sedere intēsiue, & si dicatur magis, & minus sedere ex-
B tensiue, hoc est quo ad durationem, nec aliqd dr̄ similiter magis, vel minus stare, & sic de alijs positionib. ergo positio non suscipit magis, vel minus.

Tertia positionis proprietas. Quarto sciendum, ꝙ tertia proprietas positionis, quæ inest sibi ꝓpria quarto modo, est quod maxime est propriū positioni proximius assistere subæ, & dr̄ illud accidens assistere substantię, quod in nomine suo non dicit esse in subiecto, sed dicit principalius comparationem, vel respectum substantiæ ad aliquod extrinsecum, vt sunt ad aliquid, quando, vbi, situs, & habitus, quæ magis dicunt respectum ad aliquid extrinsecum suo subiecto quam inhærentiam eorum in suo subiecto, & quia inter ista positio non dicit solum respectū ad aliqd extrinsecū, s. ad locum, sed etiā dicit respectū partium inter se ad suum totum, qui respectus proximior est quā respectus ad extrinsecum solum, ideo
C inter omnia, quæ hoc modo assistunt, positio dicitur proximius assistere substantiæ. Et hoc modo satis patent definitio, species, & proprietates positionis.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Positio, & Situs idē sunt, & inter se conuertuntur, sed idem non debet definiri per seipsum, ergo positio male definitur per situm. Secundo sic. Positio vel situs denominare habet totum, & non partem, vt totus homo dicitur iacere, vel sedere, & non partes eius, ergo positio non conuenit partib. sed toti, ergo male dicitur, quod est situs partium. Tertio sic. In cælo est positio vel situs, & tamen ibi non est generationis ordinatio, cum cęlum sit ingenerabile, ergo male dicitur in definitione positionis, quod est generationis ordinatio. Quarto sic. Sedere, & stare maxime distant, & se expellunt ab eodem subie- D
cto in quo sunt successiue, & etiam de vno in aliud fit motus, ergo cōtrariantur, & sic positio habet cōtrariū. Quarto sic. Ad aliquid oritur in subā ex parte totius, positio vero oritur ex parte partium tantū, ergo positio non proximius assistit substātiæ, sed ad Aliquid.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄, ꝙ si situs, & positio capiant̄ ambo generaliter, sic bn̄ cōuertūtur, quia quæcunque habent positionem ēt cōr situm habere, & econtra; sed, si capiatur positio specialiter pro ordine partium, qui prouenit ex compositione totius, vt hic principaliter capitur, situs se hēt, vt supe- E
rius ad positionem, vt dictū est. Ad secundum dr̄, ꝙ licet situs conueniat toti principaliter tanquam illi quod denominatur per ipsum, tamen primo conuenit ipsis partibus inter se ordinatis, & postea ordinantur ad totum, & ad locum, eo quod dicit ordinem partium inter sead totum, & ad locum, vnde partes se habent vt subiectum quo, totum vero vt subiectum ꝙ, & principale. Ad tertium dicitur, ꝙ si capiatur generatio proprie prout est progressio de non esse ad esse subiecto ꝑsupposito, sic in cœlo non est generatio, sed si capiatur generaliter pro quacunq; progressione, compositione rei, vel ꝑdicatione, sic in cęlo reperitur generatio, & sic ca- F
pitur generatio in hac definitione. Ad quartum dicitur, quod licet sedere, & stare per accidēs se expellant ab eodem subiecto per hoc, quod per motum localem cum vnum acquiritur aliud abijcitur, nō tn̄ se expellunt per se a tali subiecto, nec per se fit de vno in aliud motus. Ad quintum dr̄, quòd licet relatio se teneat ex parte totius, & positio ex parte partium, tamē positio importat respectum ad aliquid intrinsecum, relatio vero nō, ideo positio dicitur ꝓximius assistere substantiæ quā relatio.

De prædicamento Habitus, & eius Accidentibus proprijs.

Habitus est corporum & eorum quæ circa corpus sunt adiacentia, vt tunicatum esse, & bracatum esse. Et tres sunt pro-

A *proprietates eius. Prima est quod habitus suscipit magis & minus, vt eques est armatior pedite. Secunda est quod habitus non habet contrarium. Tertia est quod habitus semper est in pluribus, scilicet in habente, & habito.*

Gilbe. Porre. Alber. alios. Postquam prius determinatum est de situ, quod cōiter, & vniuersaliter cōuenit omnib. substantijs, hic consequēter determinandum est de vltimo prędicamento, s. de Habitu, quod solum conuenit homini, & his, quæ instrumētaliter subseruiunt homini, & ab Auctore ptius dicto sic definitur. Habitus est corporum, & eorum, quæ circa corpus sunt adiacentia. In qua definitione ponitur adiacentia loco generis, & licet B secundum vocem, & cā ornatus ponatur in vltimo loco definitionis, tamen secundum rem & intellectum ponitur in primo loco. Deinde ponitur corporum, ad explicandum subm habitus, & cām finalem eius. Deinde ponitur, & eorum, quę circa corpus sunt ad explicandum causam efficientem, & quodammodo materialem ipsius habitus, & per hoc intelliguntur ea, quæ adiacent, & applicantur corpori secundum figuram eius, & per hoc differt habitus ab omnibus alijs.

Primo sciendum, quod habitus, vt hic sumitur, non est res habens, nec res habita, sed est quodammodo accidens respectiuum inter rem habitam, & ha- C bentem, sicut esse capuciatum non est res habens capucium, nec ipsum capucium, sed d cit esse accidentale hominis sibi prouenieus ex adiacentia capucii, & ideo hic non capitur habitus vt est qualitas de difficili mobilis, neq. vt opponitur priuationi, sed pro tali accidente respectiuo, quod est medium rei habentis, & rei habitæ, & licet sit ens respectiuum non tamen est relatiuum secundum esse, quia non refertur ad aliud cum quo dicatur ad cōuertentiam sub habitudine eiusdem casus, sed solum est relatiuum secundum dici.

Habitus, & Secundo sciendū, quod habitus hoc modo acceptus est, vnum prædicamentum ab alijs distinctum. Cuius rō est, quia est vnum genus generalissimū, & hēt vnum spālem modum prædicandi de prima subā, prædicatur, enim de ipsa in hoc quod est esse vel sic habituatum. Cuius quęsitiuum sub nomine ꝓprio non habemus, sed ipsum circunloquimur dicendo, qualiter est hoc habituatum, & eius species sunt, habitus totius, & habitus partis. Exemplū de primo, vt armatū esse, vestitū esse. Exemplū de secundo, vt tunicatum esse vel capuciatū esse, & iterū armatum esse plures cōtinet spēs spālissimas, vt loricatū esse, lanceatum esse, & sic de aliis, & vestitum eē plures species spālissimas cōtinet ēt sub se, vt tunicatū esse, & capuciatum esse, & indiuidua sunt, vt armatio Socratis, & Platonis, & sic de aliis. D *eius species & indiuidua.* E

Plurib. in existere habitui ꝓpriū est. Tertio sciendum, quod habitus tres ponuntur cōitates, quarum prima est, quod habitus suscipit magis, & minus. Cuius rō est, quia suscipere magis, & minus est idem manens in specie, magis vel minus accedere ad perfectum esse illius speciei, ita quod per accessum ad talem terminum dicitur suscipere magis, & minus per recessum ab eo, sed hoc conuenit habitui, sicut aliquid dr̄ magis armatus vel minus armatus, nā vnus est armatior alio secundum quod magis vel minus accedit ad perfectum esse suæ spēi, & sic habitus suscipit magis, & minus. Scda proprietas est ꝙ habitui nihil est contrarium, cuius rō est, quia nullum accidens respectiuum hēt cōtrarium inquātum respectiuum est, quia non per se contrariatur illi, ad ꝙ refertur, sed tm̄ ratione sui fundamenti, sed fundamenta habitus non contrariantur, vt corpora inter se non contrariantur, nec illa quæ sunt circa corpus vt sunt tunica, capucium, & sic de aliis, ergo habitus non habet contrarium. F

Quarto sciēdum, qđ ipsius habitus tertia proprietas est, qđ propriū est habitui ꝑ in plurib. existere. Cuius rō est, qa habitus est corporum, & eorū quę circa corpus sunt adiacentia, sed in tali adiacentia illa quę habentur applicantur, & figurantur secundum figurā habentis, ratione cuius aliquid dicitur habere,

A bere, & econtra, ipsum habens quodam modo applicatur, & quodāmodo adiacet rei habitæ, ratione cuius dicitur haberi. & ideo vtrunque illorum est aliquo modo adiacens, & applicatum ad alterum. Ideo habitus sp in plurib. existit, tamen non est proprie, ut in principali subo in re habita ratione cuius nō per se denominat rem habitā, ut capucium non dr̄ capuciatum, sed vt in principali subiecto est in ipso habente, & ipsum denominat, ut dicēdo. Socrates est capuciatus. Et per hoc satis patent definitio, modus prædicandi, species, indiuidua, & proprietates ipsius habitus.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Visus est habitus, & tñ non est adia-

B centia corporum, ergo definitio mala. Secundo sic. Tunica est habitus, & similiter capucium, & tamen non est adiacantia corporum, sed est illud quod est circa corpus, ergo contra definitionem. Tertio sic. Vbi, est adiacentia corporis, & loci existentis circa corpus, & tamen est habitus ergo ista definitio conuenit aliis a definitio. Quarto sic. Suscipere magis & minus præsupponit habere cōtrarium, sed habitus non habet contrarium, ergo nō suscipit magis, & minus. Quinto sic. Nullum accidens est in pluribus subiectis, quia accidens numeratur, & multiplicatur secūdum multitudinem suorum subiectorum, ergo nul-

C li habitui conuenit in pluribus existere & per consequens male ponitur tertia proprietas ipsius habitus.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄, quod si capiatur habitus pro puro habitu, seu forma positiua, quæ opponitur priuationi, quæ est carētia formæ in subiecto apto nato, sic visus est habitus, sed non est habitus capiendo habitum pro accidente medio inter rem habentem, & rem habitam, ut hic solū accipitur. Ad secundum dicitur quod licet tunica, & capucium dicantur materialiter habitus, non tamen formaliter, sed adiacentia ipsorum ipsis habentibus dr̄ formaliter habitus, tñ illa sunt nobis notoria q̄ illa adiacentia ideo sæpe nominantur nomine habitus, & sic reponuntur in quarta specie qualitatis. Ad tertium dicitur, quod licet vbi, dicat adiacentiā locati, & loci, non tamen adiacentiā si habentis, & habiti, quod applicatur, & figuratur ad figuram habentis, unde ad habitum requiritur adiacentia tm̄, & applicatio simul, quæ conuenit corpori, & in vbi, est adiacentia tantum, & hoc intelligitur in hac definitione cum dicitur, eorum quæ sunt circa corpus adiacentiæ. Ad quartum dicitur, quod susci- D pere magis, & minus ex permixtione contrarij cum cōtraria, semper præsupponit contrarietatem, non tamen suscipere magis, & minus per accessum ad terminū, & recessum a termino, & hoc modo habitus suscipit magis, & minus, quamuis non habeat contrarium. Ad E quintum dicitur, quod licet nullum accidens in numero sit perfecte in pluribus subiectis quia tunc non esset unum, tamen bene potest esse complete, & perfecte in uno subiecto, & imperfecte in alio, ut in causa propinqua & sic est de habitu, qui est in habente complete, ut in subiecto, & in re habita incomplete, & vt in causa, ut dictum est prius.

Pars Tertia. De Postprædicamentis.

Oppositionem genera quatuor enumerantur.

F *Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Oppositorū enim alia sunt relatiue opposita vt pater, & filius, duplū, & dimidium, dominus, & seruus. Alia sunt priuatiue opposita, vt priuatio, & habitus, vt visus, & cæcitas, auditus, & surditas. Alia sunt contraria opposita, ut album, & nigrum. Alia sunt contradictoria: opposita vt sedere, & non sedere.*

Quid Postprædicamē tum ex quo ordo patet Postquā auctor determinauit de prædicamentis, hic cōsequēter determinat de postprædicamētis. Et rō ordinis est, quia prędicamentum dicit solum coordinationē dicibiliū quę sunt sub eodem genere tantum, post prędicamentū vero, dicit coordinationem eorum, quę in diuersis prædicamētis reponūtur, definitur

A nitur.n.sic. Postprædicamentū est coordinatio plurium dicibilium reducibiliū ad diuersa prædicamenta, valens ad cōpletam notitiam eorum habendam, sicut motus dicit coordinationem suarū spērum, quæ ad diuersa prædicamenta reducuntur, vt patebit inferius, & quia prius oportet cognoscere coordinationem dicibilium sub vno genere, q̄ coordinationem eorum, quæ ad diuersa genera reducūtur, iō cōuenienter postp̄dicaméta tractatur de Postprædicamētis.

Quinq. postprædicamētorū sufficiētia. Primo sciendum, quod hic ponūtur quinque postprædicamenta. s. oppositio prius simul, motus, & habere. Quorum sic habetur sufficientia, quia omne postprædicamentum, quod valet ad notitiā B completam prædicamentorum, vel valet ad cognoscēdum ea, quæ sunt in prædicamento quantum ad suum fieri, & sic est motus, vel quātum ad suum esse, & hoc tripliciter. q̄a vel valet ad cognoscendum repugnantiam eorum vel ordinem vel conuenientiam, si repugnantiā sic est oppositio, per q̄ cognoscimus diuersitatem, & distinctionem gn̄um, et eorum quæ ponuntur sub gn̄e, distinctio. n. & diuersitas sp in aliqua oppositione fundantur, si ad cognoscendum conuenientiam, hoc est dupliciter, vel valet ad cognoscendum conuenientiam inferiorē in suis superioribus, & sic est simul, vel accidentium in substantiam, C & sic est habere. Et, quia oppositio valet ad cognoscendum diuersitatem, quę inter generalissima primo reperitur, alia autem postprædicamenta magis valēt ad cognoscēdū ea, q̄ in diuersis generib. reponūtur, iō inter postprædicaméta prius determinatur de oppositione.

Oppositionis triplex acceptio. Secundo sciendum, quod oppositio capitur dupliciter. Vno modo repugnātia est duarum propositionum in quantitate, vel qualitate, & sic ex passio propositionis. & de tali oppositione non est ad propositū hic, sed de illa determinatur in primo tractatu. Alio mō capitur oppositio pro oppositione dicibilium incomplexorum, & talis oppositio accipitur adhuc dupliciter. vno modo inq̄tum valet ad cognoscendum diuersitatem dicibilium, quæ ordinantur in prę D dicamento, & sic cōsideratur in isto Tractatu, alio modo consideratur, inquantum valet ad cognoscendum habitudines locales oppositorum, & sic de ipsis determinatur in locis Dialecticis.

Tertio sciendū, quod oppō vt est passio rerum sic solet definiri. Oppositio est repugnantia duorum extremorum non permittentium se simul in eodem subiecto, & respectu eiusdem, sicut contrarietas calidi, & frigidi est repugnantia caliditatis, & frigiditatis, quæ non permittunt se simul in eodem subiecto. In qua definitione ponitur repugnātia loco generis, repugnantia. n. est quoddam superius ad repugnantiam materialē et formalē quę est oppō. Deinde ponitur duorum extremorum, ad explicandum subiecta, vel terminos oppositionis, quæ E est quoddam ens respectiuum, & dicitur non permittentium se simul in eodē sub̄o pp cōtraria priuatiua, & cōtradictoria, & dr̄ respectu eiusdē, propter relatiua, quæ simul se permittunt in eodē in capitulo de relatione, respectu tamē diuersorum sicut pater, & filius.

Quarto sciendum, quod oppositio diuiditur in quatuor species. s. in oppositionem relatiuam, contrariam, priuatiuam, & contradictoriā. Quarum sic habetur sufficientia. Omnis oppositio est repugnantia duorum extremorum, vel ergo est inter ens, & ens, vel inter ens, et nō ens. Si inter ens, & ens, hoc est dupliciter: vel illa extrema se expellunt ab eodem subiecto secundum actum tantū, & se permittunt secundum potentiam, & sic est oppositio cōtraria, vel se expellunt secundū actum, & potentia simul, rę spectu eiusdem, & sic est relatiua oppositio. Si inter ens, & non ens, hoc est dupliciter. vel inter ens, & non ens simpliciter, & sic est contradictoria oppositio, cuius vnum extremum est non ens simpliciter, vel inter ens, & non ens secundū q̄d, & sic est priuatiua oppositio. *Oppositionum alia relatiua, alia contraria, alia priuatiua, alia cōtradictoria.* F

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Quæcunq. ponuntur in eadem coordinatione habent inter se conuenientiā, sed ea quæ ponūtur in diuersis prædica-

A dicamentis non habent inter se conuenientiam, ergo male dicitur, quod postprædicamentum est coordinatio pluriũ quæ reponuntur in diuersis prædicamentis. Secundo sic. Homo & asinus habent inter se repugnantiam, & non se simul in eodem permittunt, & tamen non opponuntur, quia non habent aliquam speciem oppositionis, ergo definitio oppositionis conuenit alijs a definitio. Tertio sic. Omne quod habet species est genus, sed oppositio non est genus, ergo male dictum est, quod ipsius quatuor sunt species. Quarto sic. Omnia opposita semper sunt relatiua, quia omne oppositum semper refertur ad B suum oppositum, & econtra; ergo omnis oppositio est relatiua, ergo male ponitur vna species distincta ab alijs speciebus oppositionis. Quinto sic. Membra huius diuisionis coincidunt. ergo nõ est bona. Antecedens patet, quia albedo, & nigredo contrariantur, & similiter habent priuatiuam oppositionem, quia nigrum dicit carentiam albedinis. & relinquit aptitudinem ad illam, & similiter nigrum includit non albũ quod incidit albo. ergo ibi sunt tres oppositiones.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod illa, quæ ponuntur in vna coordinatione sub aliquo vniuoco, habent cõuenientiam secũdum rem & vocem simul, & illa, quę simul ordinantur sub aliquo æquiuoco, habent conuenientiam C solum ex parte vocis, & hoc modo fit coordinatio postprædicamentalis. modo, licet illa, quæ sunt in diuersis prædicamentis non habeant conuenientiam secũdum rem, & vocem simul; habent tamen bene conuenientiam secundum vocem, & hoc sufficit, vt simul contineãtur sub vno postprædicamẽto. Ad secũdum dicitur, quod homo, & asinus non habent repugnantiam formalem adinuicem, sed materialiter, & virtualiter includunt repugnantiam differentiarũ animalis, quę habent cõtrarietatem imperfectam, ideo homo & asinus virtualiter includunt contrariam, oppositionem vel priuatiuam, & proprie dicũtur disperata, & non opposita. Ad tertium D dicitur, quod licet oppositio non sit genus secundum rem, est tamen secundũ modum, & hoc modo dicitur hr̃e species i. dest modos specierum, qui tamen non sunt species secundum rẽ. Ad quartum dicitur, quod si considerentur opposita quantum ad intentionem communem oppositi vel contrarij, sic sunt relatiua inter se, sed si cõsiderentur opposita, quantum ad res subiectas illis intentionibus, sic non semper opponũtur relatiue, sed quandoque contrarie, quãdoque priuatiue, vel contradictorię, & quia oppositio accipitur inter ea quantum ad id quod sunt, & non ex parte intentionis, ideo non omnis oppositio est E relatiua. Ad quintum dicitur quod licet albedo, & nigredo virtualiter includant oppositionem priuatiuã, & contradictoriam, tamen formaliter solum habent oppositionem contrariam, ideo illæ oppositiones formaliter non coincidunt.

De Relatiue ac Contrarie oppositis.

Quæ autem sunt relatiue opposita dictum est prius. Contraria vero sunt quæcunque sub eodem genere posita maxime a se inuicem distant eidem susceptibili vicissim insunt a quo mutuo se expellunt, nisi alterum eorum insit a natura, vt albedo cigno, & niui, & nigredo coruo, & carboni. Caliditas autem non est in igne, vt accidens in subiecto, immo vt substantiale in eo, cuius est substantiale, sicut sunt quædam quæ cadunt in definitione alicuius, non secundum prædicationem, sed potius vt principium, vt punctus cadit in definitione lineę, & vnitas in definitione numeri. Et iste modus essendi, in, continetur sub quarto modo secundum quem vnaquæque pars definitionis est in suo defi F *nito, & sic ignis non est subiectum caliditatis, sed materia ignis est subiectum eius, hæc enim est susceptibilis caliditatis et frigiditatis. Vnde caliditas est in materia ignis ut in subiecto, in igne vero non vt in subiecto, sed vt substantiale in eodem cuius est substantiale. Ignis enim est subtilissimum corpus calidum agens super aera secundum totam suam virtutem.*

Post-

A Postq̃ Auctor posuit diuisionẽ oppositionis in generali, & de oib. spẽbus siue modis eius, hic cõ sequenter explicat in speciali de illis modis oppositionum. Et quia in oppõne relatiua, & contraria extrema sunt entia, & in priuatiua, & cõtradictoria vnum extremum est ens, & aliud non ens, ideo prius videndum est de relatiua oppositione, & contraria q̃ de alijs. Et iterum, quia in relatiua oppositione vnum extremorũ est in actu simul cũ alio, licet in diuersis subiectis, in contraria vero vnum extremum est in actu, reliquum vero in potentia, quia contraria vt opponuntur nũquam possunt esse simul in eodẽ actu, ideo prius determinandum est de relatiua oppositione, B de cuius determinatione se excusat Auctor, eo quod prius satis determinatum est de ipsis relatiuis.

De relatiui oppositionis natura, & eius a cæteris differẽtia.

Primo sciendum, ꝙ relatiua oppositio est repugnantia relatiui, & correlatiui inter se sicut est repugnantia patris, & filij ad simul essendum in eodẽ subiecto, & respectu eiusdẽ licet in diuersis subiectis posita se ponant, & perempta se perimant. Quæ autem sint relatiuæ opposita dictum est prius, quia sm̃ rem idem sunt relatiua, & relatiue opposita. Relatiua autem sunt, quorum totũ esse est ad aliud quodammodo se habere, s. ꝙ referantur adinuicem sicut prius dictum est. Et per hoc differt relatiua oppositio ab alijs oppositionib. quia in relatiua oppositione vnum extremum refertur ad aliud, vt dicẽdo, pater filij pater & econtra, & ẽt ambo extrema sunt C simul in actu, qđ non fit in alijs, vt pater inductiue, album.n. non refertur ad nigrum, dicendo, album, nigri albũ, neq; visus ad cęcitatem, nec sedere ad nõ sedere, & sic de alijs. & iõ relatiua oppositio conuenienter distinguitur ab alijs.

De oppositione contraria, & de contraria opposito rũ ratione.

Scđo sciendum quod cõtrarietas est repugnantia duorum contrariorum inter se, & sunt contraria quę sub eodem gñe posita sunt, & maxime a se inuicem distant, & eidẽ susceptibili vicissim insunt a quo mutuo se expellunt, nisi alterum insit a natura. In qua definitione intelligitur opposita loco generis. Deinde dr̃, D quæ sub eodem genere posita sunt, ad dr̃iam priuatorum, & contradictoriorum, quorum vnum est semper nõ ens, quod non ponitur sub gñe. Deinde põnitur, & maxime a se inuicem distãt ad dr̃ia mediorum, quæ sunt inter contraria, quæ inquãtum media sunt, proprie non cõtrariantur extremis, sicut rubeũ, quod est medium albi, & nigri, non contrariatur alicui illorũ. Deinde ponitur eidem susceptibili vicissim insunt, s. succesiue, ad dr̃iam relatiue oppositorũ, quæ non sunt successiue circa idem subiectum acceptum cum ꝓximo fundamento relationis. Deinde ponitur, mutuo se expellunt, pp disperata, quibus E conueniunt partes pcedentes huius definitionis, sed illa non se expellũt ab eodem actione ꝓpria, nec sunt contraria. Et ponitur, nisi alterum eorũ insit a natura, pp contraria, q̃ naturaliter insunt suo subiecto, vt est calor in igne, q̃ non potest ab eo expelli, & est in eo vt principiũ essentiale eius.

Hoc late discutitur p Mars. et alios in 1. et 2. de Gener. et 1. Phys.

Tertio sciendum, quod ignis dupliciter potest considerari, vno modo scđm esse essentiale, vt est quoddã compositum ex materia, & forma substantiali, & sic calor est sibi accidens, & non forma substantialis, neq; principium essentiale eius, quia ꝙ vni est substantia nulli est accidentis, ideo, si calor esset principium essentiale ignis sequeretur quod nulli esset accidens ꝙ est falsum. Alio modo consideratur vt est principium actiuum aliorum respectu corporum generabilium, & corruptibiliũ, & hoc modo, q̃a ignis agit mediante calore suo, calor dicitur aliquo F modo principium esentiale ignis, inq̃tum est actiuus, & hoc modo debẽt intelligi ea, quæ dñr in textu, quia, nisi sic intelligerentur, viderentur esse falsa. quia calor non est de esentia ignis, nec principium eius si consideretur quantũ ad suum esse substantiale.

Quarto sciẽdum, quod duplicia sunt contraria. s. mediata, & immediata, mediata sunt, inter quæ mediat aliqua species sui generis quodammodo, participans naturã vtriusq; contrariorũ, vt inter albũ, & nigrum mediat rubeum, fuscum,

A scum, & croceum, quæ quodammodo participant naturã albedinis, & nigredinis, & dicunrur talia contraria media ta, quia habent medium per participationem. Sed contraria immediata, sunt inter quæ non mediat aliqua species sui generis, vt sanum, & ægrum, inter quæ nõ est aliqua species media, sed semper necesse est vnum illorum in proprio subiecto ipsorum esse, quia quolibet animal vel est sanum vel ægrum, & nõ est dandum medium, quia in quodlibet animali est adæquatio humorum, & sic est sanum, vel inadæquatio, & sit est ægrum. Et illa contraria dicuntur immediata per carentiam medij per participationem, licet habeãt medium per B abnegationem de quo ambo extrema uere negantur, ut de lapide simul negatur sanum, & ægrum, & de utrisq. illorum contrariorũ intelligitur definitio prius posita.

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. Nulla opposita seinuicem consequuntur, cum unum destruat aliud, sed relatiua se consequuntur mutuo, cũ ad esse vnius sequatur esse alterius, & inter se conuertuntur sm̃ existentiam. ergo relatiua non sunt opposita. Secundo sic. Quæcunque opponuntur habent oppositionem secũdum respectum unius ad alterum, sed relatiua non habent oppositionem sm̃ respectum unius ad alterũ quia unius ad alterum est forma rela-C tionis, in qua ambo conueniunt. ergo nulla relatiua opponuntur. Tertio sic. Bonum, & malum cõtrariantur, & tamen non opponuntur sub eodem genere, sed sunt prima genera, ergo contraria non ponuntur sub eodem genere. Quarto sic. Contradictoria plus distant quam contraria, ergo contraria nõ maxime distant, contra definitionem contrariorum. Quinto sic. Calidum, & frigidum contrariantur, & tamen non se mutuo expellunt ab eodem subiecto, quia simul sunt in tepido, ergo male dicitur in definitione cõtrariorum, quod mutuo se expellunt ab eodem subiecto.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet relatiua quantum ad esse in diuersis subiectis consequantur seinui-D cem, & conuertantur secundum existentiam, non tñ quantum ad esse in eodem subiecto, sed respectu eiusdem subiecti opponuntur, ideo eo modo, quo consequuntur seinuicem, non opponuntur. Ad sm̃ dr̃, quod inter relatiua est quidã respectus positiuus, qui est forma relationis, in qua relatiua cõueniunt, & sm̃ talẽ respectũ non opponuntur. alius est respectus repugnãtiæ correlatiuorum ad simul esse in eodẽ subiecto, & sm̃ illum respectum habent oppositionem. Ad tertium dr̃, ꝙ licet bonum, & malũ non ponãtur sub eodem genere motũ, sed sint diuersa in moribus, tñ bene ponuntur sub eodem genere Logico, quia E ponũtur sub prima spẽ qualitatis, vt dicunt habitus bonos uel malos, & sub genere actionis, in quantum dicũt actus, & hoc capiendo bonum, & malum, ut capiuntur in moralibus, quia si caperentur, ut sunt passiones entis, sic opponerentur priuatiue, & nõ ponutur sub eodem genere. Ad quartum dicitur, quod licet cõtradictoria simpliciter maxime distent, non tamen sub eodem genere, sed sit cõtraria maxime distãt. Ad quintum dicitur, ꝙ licet in tepido sit calidũ, & frigidum secundum esse remissum, non tamen secundum esse intensum, quomodo inter se contrariantur.

De Priuatiua ac Contradictoria oppositione.

F *Priuatiue opposita sunt, quæ circa idẽ habent fieri subiectum ordine irregressibili tempore determinato a natura, ordine irregressibili dico, quia ab habitu deuenire in priuationem possibile est, & non econuerso, impossibile est enim a priuatione regressum fieri in habitum vt cæcitas, & visus habent fieri circa oculũ; a visu autem deuenire in cæcitatem possibile est, sed nõ ecõuerso. Cõtradictione opposita sunt quæ opponuntur secundum affirmationem & negationem, vt homo nõ homo, & ipsa absolute supra non possunt verificari de aliquo copulatiue, est autem contradictio oppositio, cuius secundum se non est dare medium.*

Post.

Oppositiones dupliciter cōsiderantur ex quadruplex oppositionum ordo patebit.

A Postq̄ auctor determinauit de relatiua oppositione contraria, quarum ambo extrema sunt duo entia, hic cōsequēter determinat de oppositione priuatiua, & cōtradictoria, quarum vnum extremum est ens, & aliud non ens. Et q̄a in oppositione cōtradictoria vnum extremorum est nō ens simpliciter, in priuatiua vero est non ens sm̄ quid, ideo prius videndum est de priuatiua oppositione q̄ de contradictoria. item oppositiones pn̄t dupliciter considerari. Vno modo ex parte repugnantiæ q̄ important, & quia in cōtradictione est maior repugnantia, q̄ in alijs, ideo hoc modo præcedit contradictoria oppositio, deinde priuatiua, tertio contraria, & vltimo relatiua. Alio modo considerantur quā B tū ad entitatē suorum extremorum, & hoc modo relatiua oppositio prior est, scd'o contraria, tertio priuatiua, vltimo cōtradictoria. Et q̄a hic cōsiderātur oppositiones ex parte suorū extremorum ideo hic vltimo in textu ordinatur, & cōueniēter ponit' oppositio priuatiua ante contradictoriā. Primo sciēdū, q̄ priuatiua oppositio est repugnantia habitus, & priuatonis, siue priuatiue oppositorum, & habitus est forma habita in aliquo subiecto, sicut est visus in oculo, priuatio vero est negatio formæ in subiecto cum aptitudine in illam, sicut cęcitas dicit negationem potentiæ visiuæ, & relinquit aptitudinem ad illā, eo q̄d reliquit principia remota visus, & illa C duo. i. priuatio, & habitus dicuntur priuatiue opposita, quæ sic possunt definiri, priuatiue opposita sunt, quorum vnum dicit negationem alterius cum aptitudine ad ipsum.

Priuatiua oppositio q̄d sit.

Priuatiue opposita ex tex.

Secundo sciendum, q̄ aliter definiuntur in textu sic priuatiue opposita sunt, quæ circa idem subiectum habent fieri ordine ingressibili, & tēpore determinato a natura. sicut visus cæcitas circa oculum. Cuius ratio est, quia priuatio dicit corruptionem habitus, & principiorum eius in suo subiecto, ideo priuatio habet fieri circa idem subiectū, sicut & habitus, & quia corruptio p̄supponit illud quod corrumpitur, iō priuatio præsuponit habitum, & habitus naturaliter D præcedit priuationem, ideo habent fieri in eodem subiecto sm̄ ordinem; & quia corruptis principijs habitus, non potest fieri regressus in habitum, & priuatio dicit corruptionem illorum principiorum; ideo habitus, & priuatio fiunt circa idē subiectū ordine irregressibili, & quia aliquis dicitur habere priuationē, quando non habet habitum tempore quo debet habere, ideo dicitur tēpore determinato a natura, sicut catulus ante nonū diem non dr̄ cæcus quāuis careat visu, & faciliter potest videri q̄d sit genus, & differentia in ista definitione.

Duplex priuationis genus.

Tertio sciendū, q̄ duplex est priuatio q̄dam est perfecta, q̄ negat habitum, & principia propinqua habitus, & solum relinquit principia remota ipsius habi- E tus, sicut est cæcitas respectu visus, q̄ negat visum, & debitā complexionem organi, & de tali priuatione nō potest fieri regressio in habitū, vt dictum est. Alia est priuatio imperfecta, q̄ negat habitū tm̄, & relinq̄t principia habitus tā propinqua q̄ remota, vt est quies respectu motus, & de tali priuatione potest fieri regressus in habitum, & ecōtra, vt post quietem potest fieri motus, & econtra. Et solum de priuatiue oppositis in quibus est perfecta mutatio datur illa definitio priuatiue oppositorum, & ideo bene ponitur, ordine irregressibili, ad differentiam contrariorum, & cōtradictoriorum. Quarto sciendum quod contradictio sic definitur. Contradictio est op E positio cuius secundum se non est dare mediū. Et ponitur oppositio loco generis, & ponitur cuius secundū se non est dare medium, ad differentia omnium aliarum specierum oppositionis, vbi sē per potest reperiri medium, vel per participationē, vel per abnegationē, quod non potest fieri in cōtradictone. Cuius ratio est, quia contradictio est contradictoriorum repugnantia inter se, sed inter contradictoria nullum est medium, q̄a cōtradictoria sunt illa, quorū vnum simpliciter dicit negationem alterius, et nihil ponit affirmatiue vt sunt ens, & non ens, sedet, & non sedet. &c, q̄a inter

ens.

A ens, & non ens, simpliciter non põt esse medium, ideo in contradictione nõ potest reperiri medium, & hoc sibi conuenit per se primo, & non ratione alicuius oppositionis præcedentis, ideo d, quòd sibi conuenit secundum se. Et per hoc habetur intellectus definitionis illarũ oppositionum præcedentium.

Argu. Sed cõtra p̃dicta arguitur primo sic. Rõnale, & irrationale priuatiue opponuntur, similiter equale, & inæquale. & tñ non habent fieri circa idem, ergo male ponitur definitio priuatiue oppositorũ. Secundo sic. Illud, ꝙ est non ens non potest fieri, quia factio terminatur ad esse rei, sed priuatio est nõ ens, ergo nõ habet fieri circa aliquod subiectũ. Ter-B tio sic. Scientia, & ignorantia opponuntur priuatiue, quia ignorantia est priuatio scientiæ, & tñ de ignorantia potest fieri naturaliter regressus in habitum, s. ad scientiam, sicut cum aliqui sunt primo ignorantes, postea efficiuntur scientes per studium, ergo priuatiue opposita non semper fiunt ordine irregressibili. Quarto sic. Omnis oppositio habet duo extrema, sed contradictio non habet duo extrema, cum sit inter ens, & non ens simpliciter, modo non ens, non est vnum extremum, ergo contradictio non est oppositio.

Quinto sic. In oppositione contrariorum immediatorum non reperitur, medium, ergo definitio contradictionis cõ-C uenit alijs a definito.

Solutio Ad argumenta. Ad primũ dicitur, qđ licet rationale, & irrationale sm̃ modos significandi, & intelligendi quib. cognoscuntur a nobis, s. vnum per negationẽ alterius, sint aliquo modo priuatiue opposita, tamen sm̃ id quod sunt nõ sunt priuatiue opposita, cum sint formæ positiuæ, sed magis habent rationem contrariorum, & eo modo priuatiue opponuntur, sunt circa idem in genere licet non in specie vel in numero. Ad sm̃ dicitur, ꝙ licet priuatiuo nõ fiat per se, tñ bene per accidens, s. per corruptionem habitus quare ẽt nõ est ens nisi per accidens & sm̃ quid. Ad tertium dicitur, ꝙ sciã, & ignorantia priuatiue opponunt priuatione imperfecta, & solum de priuatione perfecta datur ista definito. Ad D quartum dicitur, ꝙ licet non ens simpliciter nõ sit vnũ extremum sm̃ rem, sed secundum intellectum, qui concipit nõ ens per negationem eius, tamen bene est vnum extremum oppositionis, quia tamen non est vnum extremum seclu-so opere intellectus, ideo sine opera rationis contradictio non habet esse in rebus completum in actu, sed in potentia tãtũ, & perficitur in actu per intellectũ.

Ad quintum dicitur, quòd licet inter contraria immediata non sit medium per participationem, est tamẽ medium per abnegationem, de quo potest vere negari vtrunque extremorum, & inter E contradictoria nullum est simpliciter medium.

Quod Prius quinque modis dicitur.

Prius autem dicitur quadrupliciter. Primo modo, & proprie dicitur aliquid prius altero secundum tempus prout aliquis dicitur antiquior & senior altero. sicut homo habens triginta annos dicitur prior homine habente viginti annos. Secundo modo dicitur aliquid prius, a quo non conuertitur subsistendi consequentia, vt vnum prius est duob. duob. enim existentib. mox consequens est vnum esse, vt si duo sunt vnum est, & non econuerso. Tertio modo dicitur prius secundum ordinem quendam vt in disciplinis, principia priora sunt cõclusionibus, & in Grammat. litera priores sunt syllabis, & in oratione proemium prius est narratione per ordinem. Quarto modo, quod melius & honorabilius est dicitur prius consuetudine. Consueuerunt enim plurimi homines honorabiliores, & magis dilectos apud se dicere priores. Preter quatuor modos iã dictos, est alter modus prioris eorum, scilicet que conuertuntur secundum essendi consequentiam, & alterum est causa alterius quodammodo. Et hoc modo aliquid dicitur prius altero natura, ut res est causa veritatis orationis factę de ipsa re, vt hominem currere conuertitur cum hac F

De hoc vide late per Philos. hoc eo. capi. de p io. et ibi perscribentes.

ora-

A *oratione, homo currit, & si hominem currere est verum, homo currit, est verum, & econuerso, res enim est causa veritatis orationis de se facta, & non econtra, oratio enim non est causa quod res sit. Ab eo enim quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa, ergo hac res, hominem currere prior est hac oratione, homo currit.*

Postquam auctor non determinauit de postprædicamēto oppositionis, quod simpliciter valet ad cognoscendum distinctionem, & diuersitatem dicibiliũ incomplexorum, quæ ponuntur in prędicamento, hic consequenter determinat de postprædicamento prioris, quod B valet ad cognoscendum ordinem illorũ dicibilium assignans quinque modos eius qui in his versibus continentur.

Tempore, natura, prius ordine dic, & honore.

Causam causato dicimus esse prius. Et licet posterius sit vnum postprædicamentum, tamē, quia prius, & posterius opponũtur relatiue, ideo tot modis dicitur, vnum quot modis dicitur, & reliquũ, & cognito vno oportet cognoscere aliud, ideo per distinctionē modorum prioris satis habetur distinctio modorũ posterioris, nec erit specialiter determinandum de ipso posteriori.

Prius tpe ac sm̃ subsistendi consequẽtia. Primo sciendum, ꝙ primus modus, & secundus prioris sic differũt, inter se, quia prius primo modo, quod est prius C tēpore, dicitur illud cuius duratio præcedit durationem alterius siue illa duratio præcedat secundum tempus proprie dictum, siue secundum tempus captum pro æternitate, vt aliquis senior altero dicitur prior illo secundum tempus, & durationem illius, & valet ille modus ad cognoscendum ordinem inter vniuersalia quę sunt perpetua, & singularia, quæ sunt corruptibilia, & temporalia, vniuersale enim, quod est semper est prius duratione quolibet suorũ indiuiduorum quòd post non esse, accipit esse. Sed prius secundo modo, quod est prius natura dicitur illud, quod post non conuertitur secundum existendi consequentiam, vel est illud, quod requiritur ad esse alterius, & alterum nõn requiritur ad esse eius, sicut vnum est D prius duobus. Et dicitur consequentia existendi in qua ad esse vnius sequitur esse alterius, vt homo est, ergo animal est. Et dicitur conuerti debite talis consequentia, quando sicut ad esse primi sequitur existentia secundi ita ad existentiam secundi sequitur existētia primi, vt hic, homo est, ergo risibile, est & econtra, risibile est ergo homo est. Et valet ille modus generaliter ad cognoscendum ordinem superioris ad inferius; quia omne superius est hoc modo prius suis superioribus.

Prius ordine à priori secũdũ perfectionē discrimẽ Secundo sciendum, quod tertius modus, & quartus sic inter se differunt, quia prius tertio modo dicitur, quod E est prius alio ordine compositionis vel doctrinę, sicut illud quod est simplicius alio, sicut principia sunt priora conclusionibus & literæ syllabis, & syllabæ dictionibus. Et dicitur tale prius, prius ordine capiendo ordinem specialiter pro ordine compositionis vel doctrinæ, vbi proceditur a simplicibus ad composita, & non capiendo ordinem generaliter pro quocumq; ordine rei vel rationis, & per hunc modum cognoscimus ordinem generis, & differentiarum ad speciem, quæ ex ipsis cõponitur. Sed prius quarto modo, quod est prius honore dicitur illud quod est perfectius, & honorabilius alio, quod dicitur prius secundum perfectionem, vt homo virtuosus F dicitur prior homine non virtuoso, & hoc modo omne inferius, cum sit perfectius suo superiori, est prius, & sic iste modo ualet ad cognoscendum ordinē specierum ad sua superiora.

Prius secundũ causalitatem. Tertio sciēdũ, quòd prius quinto mō quod est prius causaliter, dr̃, quod conuertitur sm̃ existendi consequētiam, & tamen unum est causa alterius, ut hõ & risibile conuertuntur sm̃ existendi consequentiã, & tamen hõ est cã risibilis, & etiam ueritas orõnis, & res significata per eam, q̃ est cõpositio p̄dicati cum subiecto, conuertuntur sm̃ esse, & tamen res significata per orationem est causa ueritatis orationis. Ab eo enim ꝙ res est uel nõ est oratio dicitur vera uel fal-

A sa, quod intelligendū est nō de re subiecti vel prædicati, sed de re formaliter significata per orationē, vt est inhærentia vel compositio prędicati cum subiecto. Et valet ille modus ad cognoscendū ordinem differentię ad speciem, & speciei ad sua accidentia propria, & differt ab omnibus modis pręcedentibus, quia in isto conuertitur existendi, consequntia, quod non fit in alijs præcedentibus.

Quinq; modis sm̄ dr̄ alterū altero prius. Quarto sciendum, quod illorum modorum prioris sic hr̄ sufficientia. quia omne prius vel sumitur sm̄ ordinem disciplinæ, & cognitionis, & sic est tertius modus, vel sm̄ ordinem rei, & hoc dupliciter, vel sumitur ex parte rei, vel ex B parte consequentium ipsum esse, vt sūt perfectio, & causalitas: si primum hoc est dupliciter, vel sumitur ex parte esse rei simpliciter, & absolute, & sic est secundus modus vel sm̄ duratione esse illius, & sic est primus modus. Si ex parte consequētium, hoc est dupliciter, vel sumitur secundum modum perfectionis, & sic est quartus modus, vel causalitatis, & est sic quintus modus. Et sic patet de modis prioris.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. In tempore non est prius nec posterius, quia de tempore non habemus nisi nunc. in quo non est prius neque posterius cum sit indiuisibile. ergo nihil dicitur prius tempore. Scdo sic. Omne superius est secundo modo prius sui inferiori, & tamē inter superius & inferius conuertitur consequentia subsistendi, qa sicut sequitur, inferius est, ergo supe C rius est, & ecōtra, si superius est inferius est, ergo male definitur prius natura qd̄ non conuertitur secundū existendi cōsequentiā. Tertio sic. Oē prius est prius secundum ordinem, ergo prius ordine non est modus distinctus ab alijs.

Quarto sic. Species est perfectior, & honorabilior genere, & tn̄ non est prior illo, cum principiatum non præcedat principiū. ergo male dicit, ꝙ honorabilius, & melius dicit prius quarto modo. Quinto sic. Eorum quæ sunt simul vnū non est prius alio, sed ea quæ conuertūtur secundū esse simul sunt, ergo vnum nō est prius, ut in quinto modo dicitur. D

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet de tempore non sit nisi nunc in actu & in facto esse, tamen secundū successionē, & sm̄ potentiam sunt plures partes temporis, vt præteritum, & futurū, quæ sunt in fieri ex fluxu ipsius nūc.

Ad sm̄ dicitur, ꝙ licet inferius, & superius, si considerentur quantum ad intentiones superioris & inferioris, sic cōuertantur sm̄ existendi consequentiam, eo, quod hoc modo sunt relatiua, nō tamen conuertuntur, si considerātur quātum ad naturas eorū, sed superius pręcedit inferius. Ad tertium dicitur, quod licet omne prius sm̄ ordinē generaliter acceptum sit prius, non tamen ordine E doctrinæ, vel compositionis de quo ordine solum est hic propositum. Ad quartum dr̄, quod licet species via generationis non sit prior genere, tamen ordine perfectionis illo prior est. Ad quintum dicitur, quod licet ea, quæ conuertuntur sm̄ existendi consequentiam sint simul tempore, non tamen sunt simul natura, quia cum vnum est causa alterius, est prius natura alio, cum omnis causa natura præcedat suum effectum.

De ipso simul, & eius Tribus modis.

Simul autem dicitur tribus modis. Primo enim modo dicuntur simul, quorum generatio est in eodem tempore, & neutrū illorum non est prius neque posterius, & hoc dicitur simul tempore, vt duo gemelli nati in eodem tempore, similiter subiectū sua propria passio. Secundo modo dicuntur simul, quacunque cōuertuntur & neutrum est causa alterius, vt sit sicut qualibet relatiua vt duplum & dimidium, pater, & filius, & sic de alijs. Tertio modo dicuntur simul, quacunque equaliter condiuidunt aliquid genus, vt homo equus, & leo, & sic de alijs qua aque condiuidūt hoc genus animal, & etiam differentię diuidentes aliquod genus dicuntur simul. vt rationale, & irrationale, et sic de alijs. isti āt duo vltimi modi dicuntur simul natura, primus autem modus dicitur simul tempore.

De hoc uide Philos. hic eo. ca. et ibi Doc. F

O Post-

A Postq̃ Auctor determinauit de post pdicamēto prioris, & posterioris qđ valet ad cognoscēdū ordinē superioris, & inferioris inter se, hic cōsequēter determinat de postpdicamento simul qđ valet ad cognoscēdū cōuenientiā pluriū ĩferiorū in suo superiori, assignans tres modos eius qã ĩ his versibus cōtinetur.

Ipsius simul natura, atque tres tantum eius esse modo proponitur.

Tempore dico simul quorum generatio non est.
Suntque simul species, genus vnum condiuidentes.
Quæ conuertunť dicimus esse simul.

Et horum modorum sic habere sufficientia, quia quæcunq; sunt simul, sunt simul natura, vel tēpore. Si simul tēpore, sic est primus modus, si simul natura, hoc est dupliciter vel talia sūt simul nā diuisionis, & sic est tertiꝰ modus, vel natura relationis, & sic est scdꝰ modus.

B Primo sciendū, ꝗ simul dupliciter accipitur. Vno mõ pro quacunq; conuenientia duorum in vno tertio, vt comprehendit oĩa illa quæcunque sunt aliquo modo simul, & hoc modo continētur sub ipso, simul in loco, & simul in spacio, & simul, in motu, qui hic enumerantur. Alio mõ capiť specialiter, solum vt se extendit ad modos simul, qui valent ad cognitionē pdicamentorum habēdā, & hoc mõ hic consideratur, & non primo modo. & quia esse simul in motu, vel esse in loco nõ requirit ad notitiā prædicamentorum, eo ꝗ proprie cōueniunt solū indiuiduis, quę sunt corruptibilia, & non habent esse in prædicamēto tanq̃ dicibilia, sed vt subijcibilia tm̃, iõ hic illi modi nõ enumerātur.

C Scđo sciendū, ꝗ simul tpe dicuntur aliqua, quorū generatio est in eodē tpe & etiā tota duratio, vt sunt illa, q̃ simul generātur, & corrūpuntur, vt hõ, & risibile dicunť simul tpe, & debet intelligi quod eorū generatio sit in eodē tpe iā secūdū esse quã scđm essentiã, ita quod sit in eodē instanti tēporis, & similiter corruptio eorū, & non sufficit quod generatio eorum sit in eodem tempore secundum essentiam, quia, cum sit tantū vnum tempus secundum essentiam omniū tēporaliū, sequeretur quod omnia præterita, & futura essent simul tpe. D

Tertio sciendum, quod simul secundo modo, dicuntur illa, quæ conuertuntur, & neutrū est causa alterius, vt sunt relatiua, quæ simul ponuntur inesse & non inesse, & inter se non conuertuntur secundum suppositа, sic quod de se inuicem verificentur, sed conuertunt secūdū existēdi cōsequētiā, quia sicut ad esse vnius sequiť esse alterius, ita econuerso, & neutrū est causa alterius eo ꝗ vnū nõ pcedit naturaliter aliud, nec potest habere esse, nisi ponať suum correlatiuū. Et illa, q̃ sic dicunť simul, habent oppositionē ad duos modos Priori. s. ad secundum & quintū ideo hic poniť, q̃ conuertūtur ad differentiā secūdi modi prioris, & neutrum est causa alterius E ad differentiā quinti, & primus modus simul opponitur primo modo prioris.

Quarto sciendū, quam simul tertio modo dicuntur, quæ econtrario condiuidunt aliquod genus, vt sunt duæ differētiæ, vel duæ spēs eiusdem generis, & illæ spēs, vel differentiæ possunt dupliciter considerari, vno modo comparando illa inter se, & sic vna sp est prior alia via, perfectionis, cum vna super sit, perfectior altera, alio modo considerantur inquantū conueniunt in suo genere, in quo essentialiter continetur, & sunt æqualis perfectionis, & sic sunt simul perfectione, nec vna est perfectior F alia, vel prior, uel posterior. iõ iste modus simul, potest dici perfectione, & opponitur quarto modo prioris, quo aliquid dicitur prius honore uel perfectione. Et per hoc satis patet declaratio diuisionis simul, & modorum eius.

Quæ simul dicunt secundo modo.

Sed contra prædicta arguitur primo sic Simul & prius opponuntur, quia Simul dicit negationē Prioris & Posterioris, reliquens aptitudinem ad illa, ergo tot modis dicitur simul, quod modis dicitur prius, ergo sicut sunt quinque modi Prioris, ita debent esse quinque modi simul. Secundo sic. Illa quæ conuertuntur, & neutrum est causa alterius sunt simul tēpore, cū generatio, & corruptio eorū sit in eodem instanti tpis, ergo secundus modus simul, & primus

Arg.

coinci-

A coincidunt, ergo illi tres modi nō bene distinguuntur. Tertio sic. Puer & senex nūc uiuentes sunt simul tempore, cum sint in eodem nunc, & tamen eorum generatio non fuit in eodem tempore, ergo male definitur primus modus simul. Quarto sic Causa est, ad cuius esse sequitur aliud, sed ad esse, unius relatiui sequitur esse alterius, ergo unum est causa alterius, ergo contra secūdum modum. Quinto sic. Quæcunq; sunt simul in aliquo simul conueniunt, sed illa quæ diuidunt econtrario unum genus nunquam sunt simul in eodem, neque conueniunt in aliquo uno, quia opponuntur inter se, ergo male assignatur
B tertius modus simul.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, *Solutio.* quod licet simul priuatiue opponatur Priori & Posteriori, & ideo secundum rem possunt poni tot modi simul, quot ponuntur Prioris, & Posterioris, tamen secundum usum accipiendo simul, ut ualet ad cognitionem prædicamentorum, hic solum assignantur tres modi simul.

Ad secundum dicitur, quod licet ea, quæ conuertuntur secundum existenti consequentia sint simul tempore, tamē alia ratione dicuntur simul tempore, & simul natura, quia inquantum simul producuntur in eodem instanti, dicuntur simul tempore, & inquantum intelliguntur simul esse sub aliqua natura. dñr simul natura, ideo illi modi non coincidunt. Ad tertium dicitur, quod
C licet puer & senex nunc uiuentes sint simul tempore secundum aliquam partem suæ durationis, non tamen secūdū totam durationem eorum, sed unus est prior alio tpe. Ad quartum dicitur, ꝙ licet ad esse unius relatiui sequatur illatiue esse alterius, non tamen sequitur causaliter, & secundū naturam, quo tamen modo effectus sequitur ad suam causam. Ad quintum dicitur quod licet ea quæ opponuntur non possunt esse simul in eodem numero, tamen bene possunt esse in eodem genere, & hoc modo sunt simul illa, quæ condiuidunt aliquod genus, quia simul sunt in natura communi importata per genus.

De sex speciebus Motus.

Motus species sex sunt: generatio, corruptio, augmentatio, deminutio, alteratio, secundum locum mutatio. Generatio est progressio a non esse ad esse. Corruptio est progressio ab esse in non esse. Augmentum est praexistentis quantitatis maioramentum. Diminutio est praexistentis quantitatis minoramentum. Alteratio est mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem, vel in mediam vt cum aliquis mutatur ab albedine in nigredinem, vel in medios colores. Motus secundum locum est mutatio de vno loco in alterum. Motus autem secundum locum E *sex sunt species siue differentia scilicet sursum, deorsum, ante, retro, dextrorsum, & sinistrorsum. Ad omnes enim has partes fit motus.*

Postquam Auctor determinauit de modis oppositionis Prioris & simul, quæ valent ad cognoscendum dicibilia in complexa quantum ad suum esse, hic consequenter determinat de Motu, qui valet ad cognoscendum illa quā tum ad suum fieri. Illorum enim dicibilium, aliqua causantur ex alijs per motum rationis, sicut plures species ab eodem genere, alia vero per motum realem, sicut accidentia causantur a substantia per motum. Et primo enumerantur sex species motus, quæ in his versibus continentur. Auget, diminuit, F corrumpit, & generatur. Alterat, & mutat, sic per loca multa vagatur. Istis sex modis dicitur esse motus. Et illarum specierum sufficientia sic haberi potest. Quia omnis motus fit inter duos terminos, vel ergo illorum terminorum vnus est affirmatiuus, & alius negatiuus, vel sunt ambo affirmatiui; si primum, tunc hoc est dupliciter quia vel terminus ad quem est affirmatiuus, & sic est, generatio, vel terminus a quo, & sic est corruptio. Si ambo termini sunt affirmatiui, hoc est dupliciter, vel talis motus fit ad formam respectiuam, & sic est loci mutatio, quæ fit ad vbi, vel ad formam absolutam, & hoc est dupliciter

A vel ad qualitatem, & sic est alteratio, vel ad quantitatem & hoc est dupliciter, vel ad quantitatem perfectam, & sic est augmentatio vel ad quantitatem imperfectam, & sic est diminutio.

Quid generatio. Primo sciendum, quod generatio est progressio de non esse ad esse, vt cum fit mutatio de non esse aquæ ad esse eius per mutationem subiecti. Et capitur ibi progressio non spãliter scilicet pro motu progressiuo animalis, sed generaliter pro quacunq. mutatione, in qua acquiritur forma post formam in aliquo subiecto. Et ponitur ibi progressio, loco generis, & de non esse, ad esse, ad explicandum terminum a quo, aut terminum ad quem generationis, & non capitur ibi non esse prout negat generaliter omne esse, sed solum prout B negat esse in actu, & relinquit esse in potentia, quia generatio fit de non esse in actu, de esse tamen in potentia ad esse in actu. Et p oppositum corruptio, est ꝓgressio de esse ad nõ esse vbi ponit̃ ꝓgressio loco generis, & de esse, ad non esse, ad dr̃iam aliarum specierũ motus.

Quid augmẽtatio, ac diminutio. Secundo sciendum, quod augmẽtatio dicitur præexistentis quantitatis ad ditamentum, & ratio est, quia augmẽtatio est motus de minori quantitate ad maiorem, sed quantitas non potest fieri maior nisi per additionem alicu- C ius partis quãtitatis. Et per oppositum diminutio est præexistentis quantitatis minoramentum. Et ratio est, quia ille motus est de maiori quantitate in minorem, & maior quantitas non potest fieri minor nisi per remotionem alicuius partis eius, ideo fit vbi minoramentum præexistentis quantitatis eius. Vnde in hoc conueniunt augmentatio, & fit diminutio, quia sunt ad quãtitatem, & differunt in hoc, quia vna fit ad quãtitatem perfectã, & alia ad imperfectã.

Quid alteratio. Tertio sciendum, ꝙ alteratio est mutatio ad vna contraria qualitate in aliã contrariã, vel in mediã & ponitur mutatio loco generis, & residuum ponitur ad dr̃ am aliorum motuum, quorum nullus fit ad qualitatem, & non requiritur quod qualitates inter quas est alteratio sint contrariæ secundum essentia D & speciem, sed sufficit quod sint contrariæ secundum perfectum, & imperfectum, ideo ibi ponitur vel in qualitatem mediam, quia aliquæ qualitates mediæ non contrariantur extremis secundũ speciẽ, sed tantum secundũ esse perfectum vel imperfectum, & in aliquibus est contrarietas scd̃m speciem, vt inter albedinem, & medios colores.

Quid secundum locum mutatio per omnes differentias, E positionis. De istis positionum differentiis vide 5. ph. & 2. Cœli & Mun. t. conc. 14. Quarto sciendũ, ꝙ loci mutatio, est mutatio de vno loco ad aliũ locũ, & talis motus extrinsece terminat̃ ad locũ, intrinsece vero terminat̃ ad vbi ꝙ causatur a loco, ideo talis motus reductiue est in prædicamento vbi, & per hoc differt ab alijs motib. Et diuiditur in sex species, s. in motũ sursum, deorsum, ante, retro, dextrum, & sinistrum. Cuius ratio est, quia motus diuiditur secundum diuisionem termini ad quem, sed vbi est terminus ad quem motus localis, qui diuiditur per sursum & deorsum, & sic de alijs, ergo motus localis conuenienter diuiditur per has species, & differentias. Vnde sursum & deorsum, si capiantur pro locis illis, sunt in prædicamento quantitatis & si capiantur prout dicunt rem in talib. locis esse, sunt in prædicamento vbi. Sed si capiantur vt dicunt situationes in illis locis sunt dr̃iæ positionis & de prædicamento situs, & hoc vltimo modo non F sunt termini motus localis, sed secundo modo. Et per hoc patet quæ & quot sunt, & quõ definiuntur species motus.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Omnis motus est continuus & diuisibilis, cũ in tpe fiat, sed gñatio non est diuisibilis, sed fit in instanti, & similiter corruptio, ergo gñatio, & corruptio nõ sunt spẽs motus, & sic per consequens illæ spẽs male enumerant̃. Secundo sic Dũ aqua gñatur ex aere, est ibi gñatio, & tñ ipsa fit ab esse q̃ ad esse aeris, ergo male dr̃, quod generatio fit de non esse ad esse. Tertio arguitur sic. In ebullitione lactis est augmentatio, & tñ ibi non fit ad ditamentũ præexistenti quãtitati, ergo male definitur augmẽtatio. Quarto sic. Mutatio de minus albo ad magis

A gis album est alteratio, & tamen non fit mutatio de vna qualitate in aliam contrariam, nec in mediam, quia album, & albus non contrariantur. ergo male ponitur definitio alterationis.

Quinto sic. Cęlum mouetur motu locali, & tamen non mutatur de vno loco in alium, sed semper manet in eodem loco, ergo contra definitionem loci mutationis. Ad arg. Ad primũ dicitur, quod si motus capiatur specialiter pro motu successiuo, qui semper fit inter terminos affirmatiuos, sic omnis motus est indiuisibilis, & sic generatio, & corruptio non sunt motus sed si capiatur generaliter tantum pro omni mutatione instanta-
B nea siue successiua, sicut in proposito capitur, sic generatio, & corruptio bene sunt motus. Ad secũdum dicitur, quod cum aqua generatur ex aere, illa generatio fit ab esse aeris tanquam a termino extrinseco, sed a nõ esse aquæ tanquam a termino intrinseco, & proprio a quo magis denominatur quã a termino extrinseco. Ad tertium dicitur, quod licet in tali augmentione, quæ fit per ebussionem lactis vel per rarefactionem, nõ fit additamentum substantiæ, est tamẽ additamentum partium quãtitatis. Ad quartum dicitur, quod licet minus al-
C bum, & magis album non contrariẽtur secundum essentiam cum sint eiusdem speciei, tamen contrariantur secundum esse qualitatis perfectũ, & imperfectũ quod sufficit ad motum. Ad quintum dicitur, quod licet cœlum secundum se totum non moueatur ab vno loco in alium, tamen mutatur secundum suas partes. & ideo sibi attribuitur motus localis.

Habere quot modis accipiatur.

Habere autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur habere aliquã qualitatem, ut disciplinam aut virtutem. Secũdo modo dicitur, habere quãtitatem quod contingit ei qui habeat magnitudinem; ut bicubitum tricubitum. Tertio modo dicitur habere ea, quæ circa corpus sunt adiacentia, ut vestimentum, vel tunicam, aut circa membra, ut in manu anulũ, & ha-
D *bitus, isto tertio modo sumptus est unum de decem prædicamentis, & definitur sic. Habitus est corporum, & eorum, quæ circa corpus sunt adiacentia, ut est armatio caligatio, & similiter figurantur nomina in alijs, secundum adiacẽtia illa hac enim dicitur habere, illa vero haberi. Quarto autem modo dicitur habere membrum, ut manum, aut pedem. Quinto dicitur habere sicut continens contentum, ut Lagena habere dicitur vinum, aut modiũ grana tritici. Sexto modo dicitur habere possessionem, ut domum aut agrum Septimo modo dicitur habere vxorem, & de hoc vltimo modo dicit Aristoteles quod iste modus alienissimus est in eo quod est habere, & propter hoc, quod vir habens uxorẽ etiam habetur ab ea & vinculum matrimonij indissolubiliter ligat vtrunque. Et* E
dicit, quod forte alij modi apparebunt in eo, quod est habere, sed qui consueuerũt dici, pene omnes enumerati sunt.

Postquam Auctor determinauit de motu hic consequenter determinat de quinto post prædicamento, & vltimo, scilicet de habere, & ratio ordinis est, quia motus valet ad cognoscendũ quomodo accidẽtia a substantia causantur, habere uero ualet ad cognoscendum reductionem accidentium ad substantiã, & quia illa accidentia prius causantur F
quam ad aliud reducantur, ideo conuenienter determinatur de postprædicamento habere post motum.

Primo sciendum, quod habere dupliciter accipitur. Vno modo generaliter, vt se extendit ad omnes suos modos, & sic ponitur reductiue in diuersis prædicamentis, & hoc modo ponitur vnum post prædicamentum. Alio modo capitur specialiter solum pro tertio modo habere, prout est corporum, & eorum quæ circa corpus sunt adiacentia, & sic est vnum prædicamẽtum ab alijs distinctum, de quo prius determinatũ est, & hoc vltimo modo nõ capitur hic sed primo modo ideo conuenienter ponitur post prædicamentum.

Habitus ab hr̃e distinctio

Scdo sciendũ, ꝙ ipsius hr̃e vij. modi ponunt in textu in his versib. contenti.

Septem mōrū ipsius habere intellectus.

A Affectum, quantum, vestitum nunc velut aurum. Membrum, contentum, possessio vir mulierem. Vnde per effectum designatur primus modus habere, qui est hr̄e qualitatē, qualitas.n.afficit substantiam & qualificat eam. & per quantum, designatur secundus modus, s. habere quātitatē, & per vestitum designatur tertius modus, qui est habere ea q̄ corpori adiacent, vel sm̄ totū, vt tunica siue sm̄ partem, ut anulus aureus in digito, & per membrum designatur quartus modus, qui est habere membrum, ut caput vel partem integralem per cōtentum designatur quintus modus, qui B est vt continens, habet contentum, vt lagena habet vinum, & modius granatritici. Et sextus modus designatur per possessionem, & per mulierē septimus. s. habere vxorem, & per hoc potest haberi ordo, numerus illorum modorum.

Tertio sciendū, q̄ primus modus habere. s. habere qualitatem, reponitur in prędicamēto qualitatis reductiue, quia tale hr̄e dicit inhærentiam qualitatis ad subām, & talis inhærētia est esse illius qualitatis, & similiter secundus modus . s. habere quātitatem, est in prædicamēto quantitatis. Sed habere tertio modo est prædicamentum ab alijs distinctū, & habere membrum, siue partem: inC tegrale est reductiue in prædicamento substantiæ, quia dicit vnionem partis in toto. Talis autem vnio fit per formā substantialem. Sed habere contentum, est in prædicamento vbi, quia tale habere dicit esse in loco continente. Et habere possessionem est in prædicamento relationis, quia possessor dicitur correlatiue ad rem possessam tanq̄ ad correlatiuū eius. Et similiter habere vxorem est in prædicamēto relationis, coniunx.n.dicitur correlatiue ad coniugem, & sunt relatiua æquiparantiæ. Et per hoc habetur quomodo habere secundum diuersos modos eius ponitur in diuersis prædicamentis.

Quarto sciendum, q̄ istorum nominum haberi, sic pōt sufficiētia, q̄ in oī modo habere habens est principium habiti, uel ergo est princium eius secundū naturam, & voluntatem simul, & sic est D quartus modus, s. habere membrū, mēbrum enim habetur secundū naturā, & secundū uoluntatem applicatur ad operationem, vel est principium eius secundum naturam tm̄, vel sm̄ voluntatem tm̄, si primum hoc est dupliciter, vel est principium alterius ratione mater. sic est secundus modus, vel ratione formæ, & sic est primus modus. Si sm̄ volūtatem tantum hoc est dupliciter, vel habens habet tm̄, vel habet & habetur. si secūdum, sic habetur septimus modus, si primum, hoc est dupliciter vel habitus figuratur ad formam habentis, vel non. si secūdum, sic est sextus modus, si E primum hoc est dupliciter, vel habet s circūdat habitum, & sic est quintus modus, vel circundatur ab illo quod habetur, & sic est tertius modus, & sic patet distinctio modorum habere.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Idem non est prædicamentū & post prędicamentum, quia oporteret, idem esse in diuersis prædicamentis, & poni in uno tm̄, sed habere est unum prædicamentum, ergo male ponitur vnū post prędicamentum. Scdo sic: Oē quod diuiditur est aliquot totum, sed habere nō est aliquod totum, cum non sit unū, ergo male diuiditur per septē modos.

Tertio sic. Omne habere mediat inF ter rem habentem, & rem habitam, sed inter quantitatem, & substātiam nihil mediat, cum quantitas immediate insit substantiæ, ergo nihil dicitur habere quantitatem. Quarto sic. In omni modo habere habēs est principium habiti, sed possessor non est principium rei possesse, neque vir respectu vxoris, ergo male ponuntur sextus & septimus modus habere. Quinto sic. Substantia dicitur habere relationem, actionem & passionem, & similiter genus dicitur habere speciem, & qualitas habere contrarium & tamen illi modi hic non enumerantur. ergo modi habere non sufficienter enumerantur hic.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet idem uniuoce, & eodem modo captum non sit prædicamentum, & post

A post prædicamentum, tamen idem secũdum uocem æquiuocæ acceptum potest esse prędicamentum, & postprędicamẽtum, & sic est habere, vt dictum est. Ad secundum dicitur, quod licet habere non sit aliquod totum secundum rem, est tamen vnum totum secundum uocem, ideo bene diuiditur diuisione vocis in suas significationes. Ad tertium dicitur, quod licet habere quantitatem, non mediet realiter inter quantitatem & substantiam tanquam accidens realiter distinctum a quantitate, quia idem B est realiter cum quantitate, tamen mediat secundum rationem, & modum, quia dicit inhærentiam quantitatis ad substãtiam. Ad quartum dicitur, quod licet possessor inquantum relatiue dicitur ad rem possessam, & etiam uir respectu vxoris non sit principium, tamen sm̃ id quod est, est aliquo modo principium in genere causæ finalis, possessio. enim est propter possessorẽ, & vxor propter virum. Ad quĩtum dicitur, ꝙ licet reperiantur plures modi habere quam illi septẽ. tamen alij ab alijs sunt minus principales, & minus vsitati, & sic sufficienter possunt cognosci per illos modos, ideo sufficienter enumerãtur principaliores modi ipsius habere. E

Hæc de tertio tractatu Magistri Petri Hispani dicta sufficiant.

VERSORII PARISIENSIS EXPOSITIO,

In Quartum Tractatum Petri Hispani.

C *SVMMA TRACTATVS.*

De principijs syllogismi simpliciter, Propositione, & Termino, Dici de Omni, Dici de Nullo, De syllogismis perfectis, ac imperfectis Primę, Secundę, ac Tertiæ Figuræ, modus idem reducendi imperfectos syllogismos ad perfectos. F

Quid propositio ac Terminus sit.

PRopositio est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, terminus est in quẽ resoluitur propositio, vt in subiectum, & prædicatũ.

Adhoc uide 6. Top. ꝑ to. & 7. eo. cap. 3. & 4.

ISte est tractatus quartus Summularum Magistri Petri Hispani, in quo postquam determinauit de partibus remotis syllogismi, s. de prędicabilibus, & prædicamentis, & de partibus propinquis eius, scilicet de enunciatione siue propositione, consequenter determinat ipso syllogismo, siue de totali argumentatione, et quia vnumquodque prius habet consyderari secũdum se, quam per comparationem ad aliud, ideo priusquam determinet ipse de syllogismo contracto ad materiam probabilem & sophisticam, quod fit in tractatu de locis, & fallacijs, ipse in præsenti Tractatu determinat de syllogismo simpliciter, & secundum suam formam considerato sine contradictione ad materiã. Ex quo patet quod syllogismus simpliciter est subiectum in isto tractatu, & quia res habet cognosci per sua principia, ideo antequam definiat, syllogismum, prius determinat de aliqu. bus principijs syllogismi, & prima de materialibus quam de principijs regularibus eius, s. de propositione, & termino.

A Primo sciẽdum, quod propositio definitur sic. Propositio est oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, vbi ponitur oratio, loco generis definiti. deinde ponitur affirmatiua, vel negatiua, ad explicãdum vnam differentiam conuertibilem cum propositione, & licet affirmatiuum, vel negatiuum sint membra diuidentia respectu propositionis, non tamen ponuntur in hac definitione inquantum sunt diuidentia definitum, sed inquantum sunt nobis notiora ipso definito, & explicant differentiam propositionis secũdum esse, quod habet in suis speciebus. Et dicitur alicuius de aliquo, idest prædicati de subiecto & magis definitur

B per affirmatiuum, & negatiuum quæ se tenent ex parte formæ propositionis, quam per vniuersale & particulare, quę se tenent ex parte materię eo quod forma magis notificat esse rei, & definitio indicat esse rei.

Propõ dupliciter cõsiderat. Secundo sciendum, quod propositio potest dupliciter considerari. Vno modo inquantum est signum conceptus mentis, vel nuncius nostri intellectus ad exprimendum conceptum complexum, & hoc modo habet rationem enũciationis, & hoc modo sibi conuenit significare verum vel falsum respectu sui significati, & quia in primo tractatu cõsideratur sub ratione enunciationis,

C ideo ibi definitur per verum, & falsum, alio modo consideratur, ut est pars propinqua syllogismi, & hoc modo consideratur, in præsenti loco, & quia per affirmationem & negationem, quæ se tenet ex parte formæ enunciationis, maxime habet variare syllogismum, ideo conuenienter notificatur per affirmatiuum, & negatiuum. Et sic patet quomodo diuersimode consideratur. & definitur propositio hic, & in primo tractatu.

Tertio sciendum; quod terminus dicitur in quem resoluitur propositio, ut in subiectum, & prædicatum, cuius ratio est, quia terminus est principium materiale componens propositionem, dicitur enim terminus a terminando, quia materialiter terminat propositionem, sed unumquodque resoluitur in ea, ex quibus componitur, ergo propositio resoluitur per terminos tanquam in suas partes. Ideo terminus bene dicitur, in quem resoluitur propositio, & intelligitur de resolutione quæ fit in voces significatiuas, & non de quacunque resolutione, quia Logicus solum considerat uoces significatiuas, & non habet cõsiderare litteras, & syllabas; quæ a Grãmatico considerantur. D *Termini definitio.*

Quarto sciendum, quod licet terminus sit principium, & pars propositionis, tamen conuenienter definitur post propositionem duplici de causa. Prima causa est, quia in definitione termini ponitur propositio, ideo ante definitionem termini oportuit notificare propositionem, ne per ignota procederetur. Secũda causa est, quia licet via cõpositionis pars præcedat totum, & terminus propositionem, tamen via resolutionis totum est prius partibus suis, & quia hic considerantur terminus, & propositio secundum viam resolutionis, quia definitur terminus inquantum pertinet ad resolutionem propositionis, ideo conuenienter sequitur propositionem, & quãuis syllogismus resoluatur per propositionem, quia tamen ipsa non definitur hic per syllogismum, nec inquãtum est terminus resolutionis syllogismi, ideo non oportuit primo definire syllogismũ quam propositionem, & sic patet definitio propositionis, & termini, & ordo earum. Contra prædicta arguitur primo sic. Conclusio est oratio affirmatiua alicuius de aliquo, & tamen non est propositio, quia non ponitur pro aliquo, dicitur enim propositio quasi pro alio posita, scilicet pro conclusione inferenda, ergo ista definitio conuenit alijs a definito. S. do sic. Nullũ superius debet definiri per sua inferiora, sed affirmatiuum, & negatiuum sunt inferiora propositionis, ergo male ponuntur in definitione eius. Tertio sic. Hæc est propositio non homo currit, & tamen non est affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, quia homo non est aliquid, ergo E *Postpropositionem terminus definiatur.* F *Argu.*

contra

A contra definitionē propositionis. Quarto sic. Propositio resoluitur per elementa & literas, & tamen literæ & elementa non sunt termini, ergo ista definitio non conuenit soli termino.

Quinto sic. Propositio resoluitur per copulam verbalem, & tamē copula verbalis non est terminus, quia tunc in syllogismo essent plures termini quā tres. Maior patet, quia propositio componitur ex copula verbali, ergo resoluitur per ipsam.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet conclusio nō ponatur pro aliquo in actu, tamē ponitur aptitudine, quod sufficit ad hoc, quod dicatur propositio Ad secūdm dicitur quod licet superius nō debeat definiri per sua inferiora ea ratione qua sunt inferiora eius, tamē bene B potest per ea definiri, inqātum sunt ipso definito notiora & ponātur ad circumloquendum differentiam conuertibilem sui superioris, & sic ponuntur affirmatiuum & negatiuum in ista definitione. Ad tertium dicitur quod si capiatur non homo ut infinitum est, sic nō dicit aliquid, nec est ibi propositio, sed si capiatur vt virtute intellectus determinetur, et accipiatur pro aliquo finito, vt puta pro asino, sic ibi aliquid de aliquo affirmatur, quia non homo est aliquid. Ad quartum dicitur, quod licet propositio resolui possit in literas, & syllabas, vel elementa tanquam in principia vocis significatiuę, quę resolutio nō consideratur a Logico, tamen non resoluitur in ipsas tanquam in voces significatiuas, de qua resolutione hic intelligitur. Ad quintū dicitur, quod resolutio C habet proprie fieri in partes materiales quæ remanēt resolutione facta, & quia copula verbalis, nō est pars materialis propositionis, ideo proprie non resoluitur per copulam verbalem, bene tamē si capiatur, generaliter resolutio ꝓ quacunque diuisione totius in sua principia vel materialiter vel formalia indiffrenter, & sic non capitur hic, sed tantū pro resolutione ī principia materialia, quod explicatur cum dicitur in subiectum, et prædicatum.

D *De dici de Omni, & dici de Nullo.*

De primo Priorū te.co.8.

Dici de omni est, quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatum, vt omnis homo currit hic, cursus dicitur de omni homine, & nihil est sumere sub homine, de quo non dicatur cursus. Dici de nullo est, quando nihil est sumere sub subiecto a quo non remoueatur prædicatum, vt nullus homo currit. hic, cursus remouetur ab omni homine, & nihil est sumere sub homine a quo non remoueatur cursus.

E Postquam Auctor determinauit de principijs materialibus syllogismi scilicet de propositione, & termino, hic cōsequenter determinat de principijs regulatiuis eius per quę principia materialia syllogismi regulantur scilicet Dici de omni, & dici de nullo. Et quia dici de nullo importat negationem, & dici de omni affirmationē, ideo prius determiat de dici de oī, ipsum primo sic definiens. Dici de omni, & quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatum. cuius ratio est, quia in aliqua propositione est dici de oī, quando prędicatum affirmatur de subiecto distributo pro omnibus suis suppositis, ut hic, omnis homo est albus sed quando prædicatum vniuersaliter affirmatur de subiecto, nihil sumitur sub subiecto, de quo non enuncietur actualiter, & affirmetur prædicatum cum dicatur de quolibet subiecto eius, & affirmetur, ideo per prædictam definitionem. Dici de omni conuenienter explicatur. F

Primo sciendum, quod dici de omni est conditio prædicati in ordine ad subiectum, quia dici, seu prædicari est cō ditio prædicati, & non subiecti, & licet esse in toto siue distributum sit conditio subiecti, quod distribuitur, tamen dici de omni, siue prædicari, de distributo est conditio prędicati, & per hoc differunt dici de omni, & esse in toto, eo quod dici de omni importat habitudinē prædicati ad subiectum, et est conditio, sed esse in toto est conditio subiecti in ordine ad prædicatum, quia subiectum est in prædicato, sicut pars

Dici de oī prędicati, esse aūt in toto, subiecti cōditio est.

A pars subiectiua est in suo toto vniuersali. Et similiter et dici de nullo in propone vniuersali negatiua est conditio prędicati in ordine ad subiectum.

Secundo sciendum, quod duplex est dici de oi. s. prioristicum, & posterioristicũ. Posterioristicũ est, quñ prædicatũ sm̃ rẽ dr̃, de subiecto, & sibi cõuenit pro quolibet suo supposito, & pro qualibet differentia temporis, vt hic hõ est animal, & ideo ad tale dici de oi requiritur duplex uniuersalitas. s. suppositorum, & temporum. Sed dici de omni prioristicorum est, quando in aliqua propositione prædicatum secundum modum enũciandi affirmatur de subiecto pro quolibet suo supposito, vt hic, oĩs homo est albus, & non requiritur ad ipsum vniuersalitas suppositorum, uel tẽporum

B sm̃ rem, sed sufficit, quod in modo enunciãdi, sit uniuersalis suppositorum, de quibus prædicatum affirmatur, & de isto dici de oĩ est solũ hic ad propositum, & non de primo, quia ipsum est regulatiuũ syllogismorũ affirmatiuorũ, & aliud nõ.

Quid sit dici de nullo. Tertio sciẽdũ, quod dici de nullo est quñ nihil est sumere sub subiecto, a quo nõ remoueatur prędicatum, ut nullus hõ currit. ratio est, quia in aliqua propositione est dici de nullo quñ prædicatum negatur de subiecto distributo p signũ uniuersale pro omnibus suis suppositis, & quando nulli supposito inest, sed, quñ negatur taliter de subiecto, nihil est sumere sub subiecto a quo non remoueatur prædicatum secundum modum enunciandi. ideo bene definitur dici de

C nullo quñ nihil est sumere sub subiecto, aquo non remoueatur prædicatum.

Quõ p dici de oĩ, et de nullo syllogismi regulẽtur Quarto sciendum, quod dici de omni, & dici de nullo sũt hoc modo principia regulatiua syllogismorũ, quia per dici de oĩ intelligitur ista maxima. Quicquid dicitur de subiecto distributo, dr̃ et de quolibet supposito eius sumpto sub ipso, per quam possunt probari omnes syllogismi affirmatiui, ut facto syllogismo, oẽ animal currit, oĩs homo est animal, ergo oĩs homo currit, ibi currit, i maiori dicitur de animali distributo, ergo affirmatur de quolibet supposito aĩalis, sed hõ in minori sumitur sub aĩali, ergo currit de homine prædicabitur, & similiter per dici de nullo intelligitur ista maxima. Quicquid negatur de subiecto distributo, negatur de quolibet supposito eius, & per illã pbãtur similiter syllogismi negatiui sicut affirmatiui per aliam. Vnde omnes syllogismi perfecti, qui sunt directe concludentes in prima figura directe regulantur per dici de omni, & dici de nullo, sed alij syllogismi imperfecti regulãtur, in directe, & ex consequenti, in quantum reducuntur ad syllogismos perfectos. D

Arg. Contra pdicta arguitur primo sic. In ista propositione, hõ est animal, nihil est sumere sub subiecto, de quo nõ dicatur prædicatũ, & tñ ibi non est dici de omni, ergo cõtra definitionem eius. Secundo sic. In ista propositione, omnis homo currit, aliquid est sumere sub subiecto, de quo non dicitur prædicatũ, quia ibi currit, non prædicatur de Antichristo, vel de Adam, ergo male dicitur, quod dici de omni est, quñ nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatum. Tertio sic. In ista, oĩs equus currit est dici, de omni, & tamen est aliquid sumere sub subiecto, de quo non dicitur prædicatum, quia potest sumi pes uel caput equi, de quo tamen non dicitur cursus. ergo contra definitionem. E

Solutio. Quarto sic. In ista, Socra. non curit, nihil est sumere sub subiecto, a quo non remoueatur prædicatum, & tñ non est dici de nullo, ergo definitio eius conuenit alijs a definito. Quinto sic. Nulla regula ingreditur regulatum, uel est de compositione eius, sed dici de omni, & dici de nullo ingrediuntur cõpositionẽ syllogismi, quia in omni propositione uniuersali affirmatiua est dici de omni, & in uniuersali negatiua est dici de nullo, ergo ipsa non sunt principia regulatiua syllogismorum. F

Ad argumenta. Ad primum dicitur, qd licet in ista, homo est animal, nihil sit sumere sub subiecto de quo nõ dicatur prædicatum sm̃ rem, & in aptitudine, non tamen dicitur secumdum modum enunciandi, & in actu de quolibet sup-

A supposito subiecti, ideo ibi non est dici de omni priorissticum. Ad 5m dicitur q in ista omnis hō currit, hō solum distribuitur, pro hominibus pręsentibus, ad quos restringitur ratione illius uerbi p̄sentis temporis, currit, & de illis non est aliquid accipere, de quo nō dicatur prædicatum, unde Adam, & Antichristus non continentur sub homine ibi distributo. Ad tertium dicitur, quod licet pes equi possit sumi sub equo tanquā pars integralis eius, non tamen tāquam pars subiectiua eius, & tanq̄ suppositū eius, de qua sumptione solum est hic ad propositum.

Ad quartum dicitur, quod ad dici de B nullo præsupponitur qd possit aliquid sumi sub subiecto, & quod de quolibet sumpto sub eo remoueatur prædicatū, modo sub Socr. simpliciter nihil est sub sumere, eo quod non habet supposita, ideo in illa ꝓpositione Socra. non currit, non est dici de nullo. Ad quintum dicitur, quod licet dici de omni, & dici de nullo per accidens ingrediantur cōpositionem syllogismi tanq̄ dispositiones materiæ eius, non tñ ingrediuntur, per se tanquam partes materiales componentes syllogismum. Et non est incōueniens, quod regula alicuius uirtualiter, uel per accidens ingrediatur compositionem ipsius.

C *Quid syllogismus.*

Vide Prio. c.1. *Syllogismus est oratio, in qua quibusdā positis, & concessis, necesse est aliud euenire per ea, quæ posita sunt, & concessa, ut omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia. Hoc totum oratio quædam in qua quibusdam positis, scilicet duabus præmissis, necesse est aliud accidere scilicet conclusionem.*

Definitionis syllogismi explanatio. Postquam Auctor determinauit de principijs syllogismi materialibus & effectiuis, scilicet de principijs regularitiis, hic consequenter determinat de ipso syllogismo, ipsū primo sic definiens. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, & cōcessis, necesse est aliud euenire per ea quæ posita sunt, & concessa. In qua diffinitione ponitur oratio loco generis. Deinde ponitur in qua q̄busdam, ad differentiā enthymematis, in quo licet sint duæ pręmissæ uirtualiter, & sm̄ intellectum, tñ est una formaliter, & in syllogismo dēnt esse plures formaliter. Deinde ponitur positis idest dispositis in modo & figura ad differentiam inductionis, & exempli, & aliarū conbinationum inutilium, ubi propositiones non disponuntur in modo. Deinde ponitur, necesse est accidere. idest sequi ad differentiam, paralogismorū fallaciæ accidentis, ubi conclusio nō sequit̃ de necessitate. Ponitur aliud, ad differentiam petitionis principij, ubi conclusio non est alia a præmissis. Et ponit̃, p ea q̄ posita sunt, ad dr̃iā paralogismorū secundū non cā ut causam ubi conclusio E non sequitur ꝓpter pręmissas positas

Primo sciendum, quod licet syllogismus non sit orō simpl̃r una, & categorica, est tñ una hypothetica propositio. Et dr̃ una propositio pp tres cās. Primo pp unitatem medij, in quo duæ extremitates uniuntur, & cōueniunt duæ pręmissæ, & illud ratione dēt efficientis respectu illationis concisionis. Secundo propter unitatem formæ, quia duarum pręmissarū minor est contrahens, & determinans respū maioris. iō hn̄t unitatem, illæ duæ p̄missæ per modū actus, & potētiæ rōne talis dispositionis. Tertiō pp unitatem finis, qa illæ duæ ordinantur ad eandem conclusionem inferendā, & F iō q̄uis nō sp uniantur p cōiunctionem mediam formaliter, tamen uirtualiter possunt uniri propter cās prius dictas.

Necessitas cōsequentis ac consequētiæ. Secundo sciendū, q in argumētatione duplex reperit̃ necessitas. s. necessitas cōsequētiæ & cōsequentis. Necessitas cōsequētiæ, est necessitas illationis, q̄ ꝓuenit necessario, ex necessaria habitudine āncedētis ad consequens, & per hoc q cōsequēs in antecedēte icludit̃, iō posito antecedēte, necesse est ponere cōsequens siue antecedens sit unū, siue non. Sed necessitas cōsequētis, est necessitas propositionis prouenienis ex necessaria habitudine suorū extremorum, ut hic, homo est risibilis, uel homo est animal. Et quandoque dicit̃ causalitatē an‑

tece-

A tecedentis supra cõsequẽs. Et in ista definitione non intelligitur de necessitate consequentis sic, ꝙ conclusio sit necessariæ, sed solum de necessitate consequentię, sic, ꝙ conclusio sequatur necessario.

Conclusio de essentia syllogismi nequaquam est.

Tertio sciendum, ꝙ conclusio syllogismi nõ est de essentia syllogismi, & ratio est, quia illud non est de essentia alterius, quo remoto alterum remanet perfectum, & completum in sua spẽ, sed conclusione remota remanet syllogismus perfectus in spẽ, quia remanet in determinato mõ, & determinata figura, cũ ibi sit dispositio triũ terminorũ, in figura, & B duarũ pmissarũ in mõ: ergo conclusio non est de essentia eius: iõ in ista definitione conuenienter ponitur aliud, & dato, quòd conclusio non esset alia a toto syllogismo, esset tamen alia a præmissis; ideo in syllogismo, ex pmissis positis sequitur aliud ab ipsis.

Syllogismus perfectus, & imperfectus.

Quarto sciẽdũ, qđ syllogismus diuiditur per perfectum, & imperfectum. Syllogismus perfectus est, qui habet euidentem necessitatem concludendi sicut sunt quatuor modi directe cõcludentes in prima figura, vbi syllogismus hẽt euidenter necessitatẽ suę illationis. Sed syllogismus imperfectus, est qui nõ C habet euidentem necessitatẽ suę illationis, sed ille fit euidens per hoc, quod reducitur ad modus euidẽtes primę figuræ, sicut sunt omnes alij a quatuor primis modis primæ figurę, quia tamen in omnibus istis sequitur conclusio de necessitate (licet nõ euidenter) ideo prędicta definitio syllogismi conuenit tam syllogismo perfecto quam imperfecto, & per hoc patet quòd est sufficiens.

Argu.

Cõtra pdicta argitur primo sic. Nullus motus rõnis, vel discursus intellectus est oro, cũ nõ sit vox, sed syllogismus est discursus intellectus, ergo male dr, ꝙ syllogismus est oro. Scđo sic. Ad syllogismũ simpliciter nõ reqritur, qđ pmissæ concedantur, quia siue concedãtur, siue non, conclusio sequitur necessario, ergo male ponitur in textu positis, & concessis. Tertio sic. Conclusio in materia cõuenit cum præmissis, quia includit ambas extremitates, & ẽt conuenit in forma cum ipsis, s. in copula verbali, D ergo nõ est alia a pmissis, ergo male ponitur, ꝙ in syllogis. de necessitate sequit aliud. Quarto sic. Illud ꝙ accidit non sequitur de necessitate, cũ possit ad esse, vel abesse, sed cõclusio sequit de necessitate in syllogismis, ergo non est necesse eã accidere per ea, q̃ posita sunt. Quinto sic. Omnis syllogismus necessario infert suam conclusionẽ, & omnes syllogismi hñt æqualiter necessitatem concludendi, ergo omnes syllogismi sunt præfecti, ergo male diuiditur syllogismus per perfectum, & imperfectum.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dr ꝙ syllogismus qnq. sumitur pro eo ꝙ nõ est formaliter discursus interior intellectus, E sed solũ vox cõplexa significans illũ interiorẽ discursũ, qui fit intellectu, & sic bene dr, ꝙ oro. Alqñ tñ capitur pro illo discursu, capiendo significatũ pro signo sed sic non capit in ꝓposito. Ad sm̃ dr, ꝙ licet ad syllogismum simpl'r nõ requiratur ꝙ pręmissæ concedantur, qa illæ abstrahunt a materia vera, vel falsa, tñ requiritur ad syllogismũ dialecticum. Et quia Pet. Hispa. hãc definitionẽ sumpsit a Boeto definiente in Topicis syllogismũ dialecticũ, iõ hic posuit positis, et concessis in ista definitione, qa q̃uis hoc non requiratur ad syllogismũ in cõi, tñ sibi non repugnat. Ad tertiũ dr, ꝙ licet conclusio sm̃ partẽ conueniat materialiter cum pmissis, E differt tñ formaliter ab his, cum ibi sit alia habitudo pdicati ad subiectũ & ex cõsequenti alia compositio eorundem q̃ in pmissis, licet. n. copula verbali sm̃ se maneat eadem, tñ cõpositio eius varitatur per variationẽ habitudinis extremorum. Ad quartum dr, quod si capiatur accidit prout idem est, quod contingenter euenit, sic cõclusio non accidit de necessitate ex præmissis, sed si capiatur accidit prout tm̃ valet sicut sequitur; illo modo conclusio bene accidit, & sic accipitur hic. Ad qntum dicitur, quod licet omnes syllogismi sint perfecti quantum ad necessitatem eorum, & quo ad esse, non tamen quo ad euidentia necessitatis suæ, & quo ad bene esse.

De

A

De his quę ad formationem syllogismorum requirantur duabus, scilicet propositionibus, maiori, ac minori, & terminis tribus, maiori scilicet, ac minori extremitatibus, & medio.

Omnis autem syllogismus constat ex tribus terminis, et duabus propositionibus quarum propositionum prima vocatur Maior secunda Minor. Ex tribus autem terminis non possunt duæ propositiones fieri, nisi alter illorum terminorum sumatur bis, & tunc ille terminus bis sumptus. aut subijcietur in una & prædicabitur in alia, aut subijcietur in vtraq; aut prædica
B *bitur in vtraque. Horum autem terminorum alter vocatur. Medium, alter Maior extremitas, alter Minor extremitas. Medium, est terminus bis sumptus ante conclusionem. Maior extremitas, est terminus sumptus in maiori propositione cum medio. Minor extremitas, est terminus sumptus in minori propositione cum medio.*

Postquam Auctor determinauit de syllogismo, hic consequenter ostendit, quæ & quot principia requirātur ad cōstitutionem eius, & quia materia via generationis præcedit formam, ideo antequam ostendat quæ principia formalia requirantur ad syllogismum, prius ostē
C dit quæ principia materialia requiruntur ad constitutionem eius. Sicut enim in syllogismo est duplex forma scilicet remota, siue communis, quæ est figura, & propinqua, scilicet modus, sic est ibi duplex materia, scilicet propinqua, & remota, remota, vt sunt tres termini correspondentes figuræ, & propinqua scilicet duæ propositiones, quæ correspondent ipsi modo, quia modus dicit ordinationem propositionum, sicut figura terminorum.

Cur tres termini requirantur ad syllogismum. Primo sciendum, quod in omni syllogismo requiruntur tres termini ad compositionem eius; cuius ratio est, quia in omni syllogismo ostenditur vnio, siue separatio duorum terminorum in conclusione, sed talis unio, uel separatio nō potest ostendi per terminos conclusionis, D quia sic idem probaretur per seipsum, ergo præter illos terminos requiritur tertius terminus ad ostēdendum talem vnionem, uel separationem. ergo omnis syllogismus constat ex tribus terminis. Et quia ad unitatem syllogismi requiritur unitas conclusionis, quia ab ipsa syllogismus dicitur vnus, ideo tantum in syllogismo requiruntur duæ extremitates, & vnum medium, per quod probatur vnio uel separatio illarum extremitatum, & per hoc patet, quod omnis syllogismus resoluitur per tres terminos cum ex tribus terminis componatur.

Secundo sciendum, quod isti tres termini vocantur Medium, Maior extremitas. Minor extremitas. vnde medium, dicitur terminus bis sumptus ante conclusionem. & ratio est, quia extremitates in syllogismo vniuntur in conclusione propter vnionem earum in pręmissis cum medio, sed medium in una acceptionem solum unitur cum una extremitate, ergo ad hoc quod uniatur cū duab. extramitatibus uel extremitates cum ipso oportet quod bis sumatur, ideo medium bis sumitur ante conclusionem. Sed maior extremitas, est terminus sumptus in maiori propositione cum termino medio, & dicitur maior extremitas, quia semper sub se continet minorem extremitatem, eo quod conclusione directa semper est prędicatum respectu minoris, & quandoque etiam continet medium cum minori extremitate, ut in prima figura. & tertia, & se habet per modum totius respectu eorum modo, totum est maius sua parte. Sed minor extremitas est terminus sumptus in minori propositione cum medio, & dicitur minor respectu maioris, in qua continetur sicut pars in toto.

E *Maioris & minoris extremitatis ac medij rones.*

F

Tertio sciēdum, quod dupliciter dr̄ medium in syllogismis, quandoq; .n. dicitur medium coniunctione, eo quod ipsum est unitiuum extremitatum in cōclusione, & hoc modo reperitur medium in qualibet figura. alio modo, dicitur medium positione, quando scilicet

Med. duplex coniunctione ac positione.

secun-

A secundum suam subiectionem, & prædicationem ponitur inter duas extremitates, vt quando subijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, vt est in prima figura, & tunc dicitur medium positione & solum talem mediũ positione reperitur in prima figura, in alijs autem solum est medium coniunctione, & de vtroq; medio intelligitur prædicta definitio medij, quod est terminus bis sumptus ante conclusionem.

Cur tantũ duæ sufficiãt propositiones ĩ syllogis. & ipsarum nomina. Quarto sciendum, quod omnis syllogismus constat ex duabus ꝓpositionib. cuius ratio est, quia in syllogismo, vt dictum est ostẽditur vnio extremitatum inter se in conclusione propter vnionem earum cum medio, sed non potest ostendi vnio illarum cum medio, nisi sint duæ propositiones, & nisi medium bis sumatur, ratio in omni syllogismo B duæ præmissæ requiruntur, & etiam solum duæ, eo quod ista vnio extremitatum cum medio cum duab. præmissis sufficit ad ostendendum vnionem extremitatum inter se & harum propositionum, prima dicitur Maior, & secunda minor, & rõ est, quia secunda se habet sicut contrahens & determinans maiorem, & quodammodo est pars primæ præmissæ, sed contrahens & determinans se habet in minus quam illud quod contrahitur, & etiam pars respe-C ctu totius, ratione cuius secunda præmissa cõuenienter dr̃ minor, & per hoc patet, q̃ & quot principia materialia requiruntur in compositione syllogismi.

Sed contra prædicta arguitur primo *Arg.* sic. In qualibet propositione, sunt duo termini, sed in syllogismo sunt duæ propositiones, ergo in quolibet syllogismo sunt quatuor termini, & non tantum tres. Secundo sic. In syllogismo ex oppositis tantum sunt duo termini, vt hic, omnis homo currit, nullus homo currit, ergo nullùs homo est homo, ergo male dicitur, quod in omni syllogismo sunt tres termini.

Tertio sic. In oĩ syllogismo sunt duæ præmissæ cum vna conclusione, sed cõclusio est vna propositio, ergo syllogismus non constat ex duabus propositionibus tãtum, sed ex tribus. Quarto sic. D Omnis terminus est aliquod extremũ, quia dicitur a terminando, ergo nullus terminus est medium, ergo terminorum syllogismi nullus dicitur medius. Quinto sic. In eadem propositione non potest bis sumi idem terminus, cũ alio termino, sed syllogismus est vna propositio, & vna oratio, vt dictum est prius, ergo in eo medium non bis sumitur ante conclusionem.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, qđ licet in duabus propositionibus, sp sint *Solutio.* quatuor termini secundum numerum, tamen sunt tantum tres secundum speciem, quia idem terminus, scilicet medius sub eadem ratione sumitur in duabus præmissis, ideo est idem terminus secundum speciem, & rationem. Ad secundum dicitur, quod licet in syllogismo ex oppositis tantum sint duo termini materialiter, sunt tamen tres formaliter, quia vnus terminus habet rationem maioris, & minoris extremitatũ, E qui de se ipso negatur in conclusione. Ad tertium dicitur, quod licet conclusio sit propositio, tamen ipsa non est de essentia syllogismi, sed tantum duæ præmissæ, ideo in ipso non sunt tres propositiones. Ad quartum dicitur, quod licet medium habeat rationem extremi respectu præmissarum, quas terminat, tamen, respectu extremitatum quas F coniungit, vel inter quas ponitur conuenienter dicitur medium, ideo respectu diuersorum dicitur terminus, & medium. Ad quintum dicitur quod licet syllogismus sit vna propositio hypothetica, tamen includit plures categoricas, in quibus medium bis sumitur, & hoc sufficit.

De modo ac figura, quæ sunt syllogismorum formalia principia.

Ad syllogismum autem exigitur Modus & figura. Figura est ordinatio trium terminorum secundum subiectionem, & prædicationem. Hęc autem ordinatio fit tripliciter ut dictum est, & secundum hoc sunt tres figurę. Prima figura est quando medium subijcitur in vna propositione, & prędicatur in alia, vt omne animal est sub-

A *substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substātia Secunda figura est, quando medium prędicatur in vtraque, vt omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Tertia figura est quando mediū subijcitur in vtraque, vt omnis homo est animal, omnis homo est substantia, ergo quędam substantia est animal, unde versus.*

Carmina figurarum.

Prima prius subijcit medium, post prędicat ipsum.
Altera bis dicit, tertia bis subijcit ipsum.

B *Modus est ordinatio duarum propositionum in debita qualitate & quantitate. Debita qualitas est quòd si vna sit negatiua, reliqua erit affirmatiua. Debita quantitas est, quòd, si vna est particularis, reliqua erit vniuersalis.*

Postquam Auctor superius ostendit quæ, & quot principia materialia requirantur ad formationem syllogismi, hic consequenter ostendit quæ principia formalia ad ipsum requirantur, dicens, quod ad syllogismum requirūtur duo principia formalia. s. modus, & figura, & quia modus est forma specialis syllo C gismi, figura vero forma cōis, ideo prius determinat de figura, quam de modo, ipsam primo sic definiens. Figura est ordinatio trium terminorum secundum subiectionem, & prædicationē, & ponitur ibi ordinatio, loco generis, ordinatio enim conuenit tam figuræ quam modo, & dicitur trium terminorum, ad drīam modi, qui est ordinatio duarum propositionum, & dicitur secundum subiectionem, & prædicationem ad indicandum qualiter sit illa ordinatio triū terminorum. Vnde talis ordinatio trium terminorum non dicitur figura capiendo figuram proprie, vt est terminatio quantitatis, sed secundum similitudinem & per similitudinem ad figuram trianguli, sicut enim in triangulo sunt lineæ quæ coniunguntur trib. angulis, sic in syllogismo duæ propositiones coniunguntur trib. terminis.

Figura, & eius nominis definitio.

Primo sciendum, quod sunt tantum tres figuræ syllogismorum, cuius ratio est, quia figura est ordinatio trium terminorum. s. medij, & duarum extremitatum, vel ergo tale medium subijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, & sic est prima figura, vel prædicatur de vtraq. & sic est secunda figura, vel subijcitur vtriq. & sic est tertia figura. Et per hoc hn̄r definitiones triū figuratū, vnde Prima figura est, quando illud quod subijcitur in maiori prędicatur in minori propōne. Secunda vero est, quando idē prædicatur in vtraq. Tertia vero, quando idem subijcitur in vtraq. & ordinatur sic, quia medium, quod subijcitur in vno, & prędicatur in alia, est medium positione & cōiunctione simul, iō est verius medium, quā illud, quod subijcitur vel prędicatur tantum, & iterum, ꝙ sp prædicatur cōiungit extremitates vniuersaliter, & nō particulariter, sicut qn̄ subijcitur. Ideo conuenienter ponitur scda figura, in qua mediū p̄dicatur in vtraq. propōne, figuræ. n. ordinantur secundum maiorem vel minorē perfectione sui medij. E

Secūdo sciendum, quod licet sit una figura, in qua medium subijcitur in maiori, & prædicatur in minori, tamen nō potest esse figura, in qua medium prędicetur in maiori propositione, & subijciatur in minori. Et rō est, quia, si medium prædicaretur in maiori propositione, haberet rationem totius respectu maioris; & si subijceretur in minori, haberet rationem partis, respectu minoris, & quia maior extremitas se habet ut totum respū minoris, si tale medium sit totum respectu maioris erit totum respectu minoris extremitatis, & sic erit totum & pars, inferius & superius, maius & minus respectu minoris extremitatis, sed hoc est impossibile, ideo talis dispō figuræ est impossibilis, ideo non est ponenda quarta figura, sicut posuit Galenus, & licet medium quandoq. in prima propositione prædicetur, & in secunda subijciatur, tū secundum rem, secunda propositio est maior, quia prædicatum eius cōtinet medium, & minorem extremitatem, ideo in ea sumitur maior extremi- F

Vide digressionem Auerrois cōt. Gale. in 1. Prio. cap. 8.

A tas cũ medio, & ibi est dispositio primę figuræ, sed est transpositio pmissarum.

Tertio sciendum, quod modus est ordinatio duarum propositionum in debita qualitate & quantitate. & ponitur ordinatio loco generis, & ponitur duarum propositionum ad differentiam figuræ, quæ est ordinatio trium terminorum, & ponitur in debita qualitate & quantitate, ad differentiam cõbinationum inutilium, in quib. non est debita qualitas & quantitas. Vnde cõbinatio inutilis, est ordinatio duarum propositionum, ex quib. non sequitur B formaliter aliqua conclusio, sicut quando ambæ sunt particulares, vel ambæ negatiuæ, talis combinatio dicitur inutilis, quia non valet ad aliquid concludendum, & licet in ea sit dispositio figuræ, tamen ibi nõ est debita ordinatio propositionum, ideo non est modus.

Quid sit modus.

Quarto sciendum quod debita quãtitas est quod, si vna est particularis, reliqua sit vniuersalis, & ratio est, quia ex puris particularib. nihil sequitur iõ, si vna est particularis, aliam oportet esse vniuersalem, non tamen oportet econtra, si vna sit vniuersalis, quod alia sit particularis, ambæ enim possunt simul esse vniuersales. Sed debita qualitas est, ꝙ si vna sit negatiua, reliqua sit C affirmatiua, & rõ est, q̃a ex puris negatiuis nihil sequiť, & non econtra, si vna sit affirmatiua reliqua erit negatiua, q̃a ex puris affirmatiuis põt fieri bonus sillogismus, & p hoc patet, q̃, & quot sũt pñcipia formalia ad sillogismũ req̃sita.

Debita propositionu. Quantitas & qualitas

Arg. Sed cõtra pdicta arguitur primo sic. Ordinatio est quędam actio, cum ordinare sit agere, sed figura non est actio, ergo male dř, ꝙ est ordinatio. Secundo sic. In hac propositione, animal rationale est homo, est ordinatio trium terminorum secũdum subiectionem & prædicationem, & tamen ibi non est aliqua figura, quod probaretur inductiue in omnibus figuris, ergo definitio figuræ conuenit alijs a definitio. Tertio sic. Illud, quod prædicatur de vtraq. extremitate ponitur super ambas extremitates, sed illud quod subijcitur in vtraque est inferius ad ipsas, ergo nullum D tale est medium, ergo non est vna figura, in qua medium prædicetur in vtraque, vel subijciatur ĩ vtraq. Quarto sic. Impossibile, est modus, & tamen nõ est ordinatio duarũm propositionum, ergo contra definitionem modi. Quinto sic. Quando ambæ præmissæ sunt vniuersales affirmatiuæ in secunda figura est ordinatio duarum propositionum in debita qualitate, & quantitate, tamẽ non est modus, ergo definitio modi conuenit alijs a definito.

Ad argumẽta. Ad primũ dicitur ꝙ si capiatur ordinatio actiue pro actione ordinãtis, sic est actio, sed, si formaliter E capiatur pro dispositione formali terminorum, sic non est actio, & hoc modo solum figura est ordinatio. Ad secundum dicitur, quod licet in illa propositione, animal rationale est homo, sit secundum rem ordinatio trium terminorum, tamen non ordinantur per modum trium: sed per modum duorum, quia animal rationale se habent per modum vnius termini tantum, & ad figuram requiritur, quod ordinentur tres termini secundum modũ triũ terminorum. Ad tertium dicitur, quòd licet illud, quod prędicatur de vtraque extremitate non sit medium positione, eo quòd est superius positione, tamen bene est medium coniunctione respe- F ctu extremitatum, & etiam, quod subijcitur in vtraq. est medium coniunctione, licet sit inferius positione. Ad quartum dicitur, quòd si capiatur modus, vt est adiacens rei determinatio, sic impossibile, est modus, sed, si capiatur pro formali dispositione ꝓpositionum, sicut solum in proposito capiatur, sic non est modus. Ad quintum dicitur, ꝙ qñ ambæ sunt vniuersales affirmatiuæ in secunda, licet ibi sit qualitas debita ad modũ in cõi, tamen ibi non est debita qualitas ad modum secundæ figurę, & ad hoc quod sit modus in aliqua figura, ibi requiritur debita qualitas & quantitas secundum exigentiam figuræ, ideo illi dispositioni non conuenit definitio modi.

Solutio.

Ad

A

Ad syllogismorum formationem in quacunque figura regulę necessarię ac communes.

Vide in 1. Prio. c.7.

Vnde dantur tales regulæ vniuersales ad quamlibet figuram. Ex puris particularibus, indefinitis, vel singularibus nihil sequitur, vnde opportet alteram præmissarum esse vniuersalem, vel vtranque. Item ex puris negatiuis nihil sequitur, unde oportet altera præmissarum esse affirmatiua. Item, si aliqua pręmissarum fuerit particularis, conclusio erit particularis, & non econtra. Item, si aliqua præmissarum fuerit negatiua, conclusio erit negatiua. Itē, medium nunquam debet poni in conclusione. Vnde versus.

B

Partibus ex puris, sequitur nil, siue negatis.
Si qua prait partis, sequitur conclusio partis.
Si qua negata prait, conclusio sitque negata.
Lex generalis erit, medium concludere nescit.

Ex puris particularibus nil sequi.

Postquam Auctor determinauit de modo, & figura in generali, quæ sunt principia formalia syllogismorum, hic consequenter ponit alias regulas, quæ sunt generales cuilibet figuræ. Quartum prima est, quod ex puris particularib. vel indefinitis non potest fieri syllogismus, cuius regulę tres sunt rationis, quarum prima est, quia omnis bonus syllogismus regulatur per dici de omni, vel dici de nullo, sed cum ambæ præmissæ sunt particularis, ibi non est dici

C

de omni, vel dici de nullo, cum ibi non sit propositio vniuersalis, ergo talis dispositio est inutilis. Secunda causa est, quia pp vnionem extremitatum cum medio pro diuersis partibus medij, non sequitur vnio extremitatū inter se gratia formæ. licet aliquando fiat hoc gratia materiæ, sed quando ambæ præmisse sunt particulares, extremitates possunt vniri cum medio pro diuersis partibus, vt hic quoddam animal est equus quidam homo est animal, ergo hō est equus. ibi homo, & equus vniuntur cum animali pro diuersis partibus eius, ideo non sequitur vnio illarum extremitatū inter se. Tertia cuasa est, quia arguendo ex puris particularibus, vel indefinitis possunt reperiri termini in quibus oī, & in quib. nulli, ergo talis combinatio est inutilis, Quid autem sit reperire terminos in quibus omni, & in quib. nulli, alias videbitur. & nunc causa breuiraris relinquitur. ergo ex puris particularib. siue indefinitis nō fit bonus syllogismus.

D

Vide ex positiane tertię figura.

E

Ex puris negatiuis nil sequitur.

Primo sciendum, quod secunda regula est, quod ex puris nagatiuis est in nulla figura fit bonus syllgismus, sed oportet alteram pręmissarum esse affirmatiuam vel ambas. cuius sunt duæ rationes prima est, quia propter separationē aliquorum extremorum ab aliquo tertio, non sequitur vnio, vel separatio eorum inter se, sicut propter separationem hominis est risibilis a lapide non sequitur vnio, vel separatio hoīs, & risibilis adinuicem, sed quando ambæ pręmissę sunt negatiuę denotabitur ibi separatio duarum extremitatum ab uno tertio, ergo non sequitur vnio, vel separatio duarū extremitatum inter se ideo ex puris negatiuis nunquā formaliter sequitur aliqua cōclusio, nec in aliqua figura potest fieri bonus syllogismus. Secunda ratio est, quia arguēdo ex puris negatiuis possunt reperiri termini in quibus omni & in quibus nulli. Termini in quibus omni sunt, ut animal, lapis, equus. Termini in quibus nulli, vt equus, homo, lapis, ergo nihil sequitur formaliter ex puris negatiuis. Et hæc est probatio generalis, quam dat Arist. ad omnes combinationes inutiles, de qua posterius videbitur.

F

Præmissa particulari, & conclusio erit particularis.

Secundo sciendum, quod tertia regula est, quod si aliqua pręmissarū fuerit particularis, conclusio erit particularis, cuius rō est, quia extremitates syllogismi uniunt in conclusione virtute unionis earū cum medio in pręmissis, sed cū aliqua præmissarum est particularis, & alia uniuersalis, extermitates vniūtur in medio particulariter tantum, quia quā uis una uniatur uniuersaliter cum medio, alia tñ vnirur particulariter solum

A cũ ipso medio,& cum alia extremitate. ergo tales extremitates solũ particulariter in cõclusione debẽt vniri, vnde in tali dispositionẽ p̃missa vniuersalis, & p̃missa particularis se habent sicut causa vniuersalis, & causa particularis in naturalibus, sed effectus in naturalibus magis similat̃ causę particulari q̃ causę vniuersali, vt hõ genitus magis assimilat̃ homini generati q̃ Soli, quia Sol est vniuersale generans, ergo similiter in p̃dictis, conclusio debet magis assimilari pręmissę particulari quam vniuersali.

B Tertio sciendũ, quod quarta regula talis est, quod si aliqua p̃missarũ fuerit negatiua conclusio debet esse negatiua, cuius ratio est, quia vnio vel separatio extremitatum in conclusione sequitur p̃pter separationẽ vel vnionem earum in p̃missis, sed quando vna p̃missarum est affirmatiua,& alia negatiua, quę extremitate separantur abinuicẽ per hoc qd̃ vna coniungit cũ medio, a quo alia separatur in pręmissa negatiua, ergo oportet ipsas extremitates separari ab inuicẽ in conclusione, ergo quãdocunque aliqua pręmissarum est negatiua oportet conclusionem esse negatiuam.

Præmissa negatiua, & cõclusio negatiua erit.

Quarto sciendũ, quod iuncta regula talis est, quod mediũ nunquã debet poni in conclusione, cuius sunt duę rationes. Prima rõ est, quia vel poneretur cũ maiore extremitate,& tũc cõclusio non differet a maiore pręmissa, vel poneretur cũ minore extremitate, & tũc conclusio non differret a minore propositione, & sicut vtroq; mõ non esset alia

C a p̃missis, quod est contra rationẽ syllogismi, igitur medium non debet poni in conclusione. Secunda ratio est, quia in omni syllogismo debet cõcludi vnio, vel separatio extremitatum inter se, cũ ille sit finis syllogismi, sed si mediũ poneretur in conclusione, denotaret̃ vnio, vel separatio medij ab aliqua extremitate,& non extremitatum inter se, ergo non haberetur finis syllogismi, & per consequens non debite fieret syllogismus, & in hoc patent regulę syllogismorum generales omnibus figuris.

Arg.

Contra prędicta arguitur primo sic. bñ sequitur, Soc. est animal, Soc. est risibilis, ergo quoddã risibile est aĩal; ergo ex puris singularib. aliquid sequitur, ergo eadem ratione ex puris particularibus. Scdo sic. Bñ sequitur, si non est homo, non est risibile, sed non est, hõ ergo non est risibile,& tñ ibi arguitur ex puris negatiuis, ergo ex puris negatiuis aliquid sequitur. Tertio sic. Quãto aliqua causa est maioris virtutis tãto potest sibi assimilare effectũ, sed præmissa vniuersalis, est maioris virtutis q̃ particularis, ergo magis debet sequi conclusio vniuersalis quam particularis, cum pręmissa sp̃ sit vniuersalis. Quarto sic. Non sequitur separatio extremitatum in cõclusione nisi separẽtur in pręmissis, sed quando vna pręmissarum est affirmatiua,& alia negatiua, extremitates non separantur abinuicem in pręmissis, ergo non sequitur separatio earum in cõclusione, & per consequens non oportet, quod, si aliqua p̃missarũ sit negatiua, quod conclusio sit negatiua. Quinto sic. Medium quandoque includitur in minori extremitate, sicut superius in inferiori, sed minor extremitas semper ponitur in conclusione, ergo medium intrat quandoque in conclusionem. D E

Ad argumenta. Ad primũm dicitur, quod licet in illa argumentatione sequatur aliquid syllogistice p syllogismum expositorum, non tamen per syllogismum simpliciter, qui fit in aliquo modo, & in aliqua figura: Et est syllogismus expositorius, cuius medium est singulare singulariter tantũ, vt ibi, Socrates est animal, Socrates est risibilis, ergo risibile est animal. Et principium regulatiuum eius, pro affirmatiuis est, quęcunq; in vno singulari singulariter tanto conueniunt, illa inter se conueniũt, sed principium regulatiuum eius pro negatiuis, est quandocunque duorum vnum conuenit cum vno singulari, a quo aliud disconuenit, illa inter se disconueniunt. Ad secundum dicitur, q̃ ibi nõ arguitur ex puris negatiuis quia maior est vna conditionalis affirmatiua, nec arguitur per syllogismum categoricorum, sed per syllogismum hypoteti- F

Solutio. Syllogismus ex positorius, & eius regula.

tericum. s. a tota conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis. Ad tertium dicitur, quod licet propositio vniuersalis sit maioris virtutis in inferendo conclusionem q̃ particularis, tamen non oportet conclusionem magis assimilari vniuersali, eo quòd ipsa non est totalis causa ipsius conclusionis, & propinqua, sed particularis præmissa est causa propinquior, & immediator conclusionis; Ad quartum dicitur, quod quando aliqua præmissarum est negatiua, licet extremitates non primo, & per se abinuicem separentur, tamen bene ex consequenti separantur inquantum vna coniungitur cum medio, a quo alia separatur. Ad quintum dicitur, quòd licet medium secundum rem includatur in B minori extremitate, non tamen secũdum rem, & vocem simul, ideo non intrat conclusionem eo modo quo ponitur medium in præmissis.

Enumeratio modorum primæ figuræ, deque ipso directè concludere, ac indirectè, duabusque regulis.

1. Prio. cap. 6. *Prima figura nouem habet modos. Quorum primi quatuor concludunt directè, reliqui vero quinq concludunt indirectè. Directè autem concludere, est maiorem extremitatem prædicari de minori in conclusione. Indirectè autem concludere,* C *est minorem extremitatem prædicari de maiori in conclusione. Nota hic duas regulas, quarum prima conuenit tantum primæ figuræ quo ad quatuor primos modos, & secunda quo ad omnes. Secunda etiam conuenit tantum primę figurę quo ad eius quatuor primos modos, & tertiæ figuræ quo ad omnes.*

Prima regula talis est.

Minore existente negatiuâ nihil sequitur.

Secunda regula talis est.

Maiori existente particulari nihil sequitur.

Postquam auctor determinauit de syllogismo in generali ponendo definitionem eius, & ostendendo ex quibus D principijs materialib. & formalib. cõponitur, & ponendo aliquas regulas generales omnibus figuris, hic consequẽter determinat de ipso in spãli docendo formationem syllogismorum in qualiber figura. Et primo docet formare syllogismos in prima figura, cuius ratio est, quia illi syllogismi, qui sunt per se de prima figura sunt perfectiores alijs, eo quod in ipsis medium positione est, & coniunctione, quia subijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, & etiam coniungit extremitates inter se in alijs autem est solum medium coniunctione & non positione, & propter hoc etiam auctor determinauit prius de prima figura quam de alijs duabus, primo enumerando suos modos in generali, postea determinando E de ipsis in speciali. *Intentio partis huius, & ordo.*

Primo sciẽdum, quod primæ figuræ nouem sunt modi, quatuor directè concludentes, & quinq. indirectè, quorum sic habetur sufficientia, quia modus est ordinatio duarum præmissarum, vel ergo ambæ præmissæ sunt vniuersales, vel ambæ particulares, vel maior vniuersalis, & minor particularis, vel econtra. Si ambæ sunt vniuersales, hoc est quadrupliciter, vel ambæ sunt affirmatiuæ, & sic est Barbara, & Baralipton indirectè concludens, vel ambæ negatiuæ, & sic nihil sequitur vel maior affirmatiua & minor negatiua, & sic est Fapesmo, vel econtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & sic habentur Celantes, & Celarent. Si ambæ F sunt particulares, & hoc est quadrupliciter vt prius, & quocunq. modo disponantur semper est combinatio in vtilis, quia ex puris particularib. nihil sequitur. Si maior sit vniuersalis, & minor particularis, hoc est quadrupliciter, quia vel ambæ sunt affirmatiuæ, & sic sunt Darij, & dabitis, vel ambæ negatiuæ, & sic nihil sequitur, vel maior est negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Ferio, vel maior est affirmatiua, & minor negatiua, & sic iterũ nihil sequitur. Si vero maior sit particularis, & minor *Modos nouem 1. figura tantum habet.*

A vniuersalis hoc est dupliciter vt prius, & quocunq; modo disponantur semper est combinatio inutilis, nisi quando maior est affirmatiua, & minor negatiua, sicut est Frisesomorum.

Scdo sciendum, quod Baralipton, Celantes, & Dabitis non distinguuntur a trib. primis modis essentialiter quantum ad dispositionem duarum propositionum in debita qualitate, & quantitate, quia eadē est ordinatio p̄missarum in Barbara, & in Baralipton, & similiter in alijs, sed distinguuntur ab ipsis accidentaliter quantum ad modos concludēdi directe, & indirecte. Ideo Aris.

B qui solū distinguit modos syllogismorum quātum ad essentialem distinctionē, s. ordinem pręmissarum, non distinguit illos modos a trib. primis. Sed Boethus, & Pet. Hisp. considerātes syllogismum quantum ad præmissas, & modū cōcludēdi, & posuerūt illos tres modos distīctos ab alijs trib. modis, eo q cōcludūt indirecte, alij vero directe.

2. prior. c. 1. Ari. eos potest & alios

Tertio sciendum, p directe concludere, est maiorem extremitatem prædicari de minori in conclusione, & cōcludere indirecte, est minorē extremitatē

C prædicari de maiori in conclusione. cuius ratio est, quia, quando maior extremitas prædicatur de minori in conclusione, ibi designatur directus motus rationis, quæ incipit a maiori extremitate, & fit per medium ad minorem extremitatem, & deinde comparatur minor extremitas ad maiorem in conclusione, & intellectus in tali motu cum peruenit ad minorem extremitatem directe comparat eam ad maiorem, ideo ibi fit directa conclusio. Sed quādo minor p̄dicatur de maiore, designat̄ indirectus motus rōnis, q̄a designatur, q intellectus primo accipit maiorem cum medio, & scdo minorem cū medio, & iterum reuertitur ad maiorē extremitatem antequā vniat ipsā cū minori extremitate, & nō vnit minorē directe, & immediate post acceptionē minoris cū medio, & hæc cā quare cōclusio dr̄ directa, vel īdirecta est gn̄alis ad oēs figurę.

Quarto sciendum, q p modis primæ figuræ directę concludentib. ponuntur D plures regulæ, quarum prima est quod minore existente negatiua, nihil sequitur in prima figura directe, cuius ratio est, quia si minor est negatiua, oportet maiorem esse affirmatiuā, & conclusionē esse negatiuā pp duas regulas prius positas, ergo maior extremitas non distribueretur in maiori propositione, cū esset prædicatum propositionis affirmatiuæ, & tamē distribueretur in conclusione cum esset p̄dicatum propositionis negatiuæ, quod sp distribuitur, & sic argueretur a non distributo ad distributum, & hoc arguere a positione consequentis ad positionē antecedentis, quia E non distributum est consequens respectu distributi, sicut hō est consequens ad oē hoiem, & ēt ibi p̄nt pari termini in quib. oī, vt aīal, hō, equus, & termini in quibus nulli, vt aīal, homo lapis, ergo minore existēte negatiua non sequitur aliqua conclusio directe, dr̄ directe quia bn̄ sequitur indirecte, vt in Fapesmo, quod Frisesomorum. Scda regula est, quod maiore existente particulari nihil sequitur directe in prima figura, cuius rō est, quia in prima figura ad cōcludendum directe, oportet minorem F esse affirmatiuam, vt dcm̄ est, & sic medium non distribueretur in minore, cum sit p̄dicatum minoris propositionis affirmatiuæ, nec in maiori, cum sit subiectum p̄positionis particularis, & sic tenebitur particulariter in vtraq;, & poterit vniri pro diuersis partib. eius cum duabus extremitatibus, ex qua vnione non sequitur aliqua conclusio, ideo maiore existēt. particulari in prima figura nihil sequitur directe, licet bn̄ indirecte, vt in Frisesomorum etiā positi maiori particulari p̄nt reperiri termini ī q̄b. oī & ī q̄b. nulli, & sic ex cōbinatio inutilis.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Idem est modus & cōbinatio vtilis, sed in prima figura sunt tm̄ quatuor cōbinationes vtiles ad concludendum directe, & duæ ad concludendum indirecte, ergo tm̄ sunt sex modi primę figuræ, & sic male ponuntur nouē. Secundo sic. Hic, maior extremitas prędicat̄ de minori

A minori dicendo, oīs hō est aīal, subā est hō, ergo subā est aīal, & tñ ibi est indirecta conclusio, cum ibi sit indirecta p̄dicatio, ergo contra definitionem huius, quod est directe cōcludere. Tertio sic. Minor extremitas se habet vt pars respectu maioris, sed pars non prędicatur de toto, quia dicit esse totius, ergo indirecte concludere non est quando minor extremitas prædicatur de maiori. Quarto sic. Bene sequitur quoddam rationale currit, omnis homo est rationalis, ergo quidam homo currit, quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedētis, vt calore patet intuenti, ergo maiore particulari existente, aliquid sequitur directe in prima figura. Quinto sic. Bene sequit, oē nō hō est risibile, lapis nō est hō, ergo lapis nō est risibilis, ergo minor existente negatiua in prima figura aliquid sequitur.

B

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ licet in prima figura sint tātum duæ cōbinationes primo, & per se vtiles ad cōcludendum directe tamen sunt plures aliæ vtiles ex consequenti ad. concludendū indirecte quia combinationes, quæ sunt in trib. modis, primo, & per se valent ad concludendum directe, & ex consequenti, per conuersionem suarum conclusionum ad concludendum indirecte, &, oīs syllogismus cuius conclusio conuerti potest, potest cōcludere directe & indirecte. Ad secundum dicitur, quod non dicitur directa conclusio, eo, quod sit ibi directa prædicatio, sed quia ibi denotatur directus processus rationes, vt supradictum est. Ad tertium dicitur quod licet minor extremitas non semper dicat secundū rē totum esse maioris, tamen bene dicit secūdum modum, inquantum enunciatur de ipsa, & hoc sufficit ad hoc, quod prædicetur de maiori, quia hic indifferens est vtrum veræ vel falsæ prædicetur. Ad quartum dicitur, quod licet in illo argō sequatur conclusio gr̄a materiæ. s. pp cōuertibilitatem rationalis, & hoīs, non tamen gr̄a formæ arguendi quia nō tenet in oīb. terminis consimili forma arguendi retenta vt non sequitur,

Not. istā responsionem.

C

D quoddam aīal est asinus, oīs homo est animal, ergo quidā hō est asinus, cū antecedens sit verū, & consequens falsū.

Ad quintum dicitur quod ibi non est formaliter syllogismus, eo quod subiectum maioris, scilicet non homo non prædicatur in minore, sed homo ibi prę dicatur, ideo non bene arguitur in prima figura, sed tamen est ibi virtualiter syllogismus, inquantum ista lapis non est homo æquiualet isti, lapis est non homo, sed tunc minor erit affirmatiua, & arguetur in Darijs.

De duobus modis arguendi in prima figura Barbara, ac Celarent.

Barbara. *Barbara. Primus modus primæ figuræ constat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis directe concludentibus, vt*

E

Omne naimal est substantia,
Omnis homo est animal, ergo
Omnis homo est substanta.

Celarēt *Celarent. Secundus modus constat ex maiori vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmatiu, vniuersalem negatiuam directe concludentibus, vt*

Nullum animal est lapis,
Omnis homo est animal, ergo,
Nullus homo est lapis.

Postquā Auctor in generali enumerauit modos primę figuræ, hic consequenter in speciali determinat de vno quoque ipsorum, & primo tā de modis directe concludentib. quam de indirecte concludentib. Et inter modos directe concludentes primo determinat de modis vniuersalibus quam de particularibus & adhuc inter vniuersales, prius determinat de modis vniuersalis affirmatiuo, qui intelligitur per Barbara, quam de modo vniuersali negatiuo qui intelligitur per Celarent eo quod affirmatio præcedit negationem.

F

Primo sciendum, ꝙ Barbara constat ex duab. ꝑpositionib. vniuersalib. affirmatiuis maiore, & minore, vniuersalē affirmatiuam directe concludentibus, vt omne animal, est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est

est

A ...it substantia probatur ista consequentia quia regulatur per dici de omni, nã quicquid prędicatur de subiecto distributo prædicatur de quolibet supposito sumpto sub ipso, sed in isto syllogismo substantia dicitur de animali distributo in maiore, & homo subsumitur sub animali, cum animal enuncietur de ipso, ergo substantia dicitur de omni homine, eo modo, quo dicitur de omni animali, in quo includitur omnis homo, aliter sic probatur, quia consequentia formalis est, quę tenet in omnib. terminis consimili forma arguendi retenta, sed consequentia facta in Barbara tenet in omnib. terminis, quia non est dabilis instantiæ, igitur ibi est consequentia formalis.

Consequentia formalis ratio.

B

Secundo sciendum est, quod inter omnes modus figurarum iste modus, s. Barbara est perfectior simpliciter, & ratio est, quia est vniuersalis, & affirmatiuus, sed inquantum est vniuersalis est perfectior omnib. alijs particularib. & in quantum est affirmatiuus est perfectior omnib. modis negatiuis. Item in eo concluditur vniuersalis affirmatiua conclusio, sed illa est difficillima ad concludendũ, quia solũ in vna figura, & in vno modo põt concludi, ipsam.n.non concluditur in secunda figura, cum ibi concludatur negatiue tantũ, nec in tertia, cum ibi concludatur particulariter tãtũ, nec cõluditur in alio modo primæ figuræ ab isto primo ideo solum in illo modo ipsa põt concludi, quolibet aũt alia conclusio põtest pluribus modis concludi, vt in sequentibus apparebit.

C

Tertio sciendum, ꝙ Celarent scdus modus cõstat ex maiori vniuersali negatiua, & in minore vniuersalis affirmatiua, vniuersalem negatiuã concludentibus, & ꝓbat᷑ ꝙ ista cõsequẽtia, sit bona ꝑ regulã de dici de nullo, arguendo sic. nullũ aĩal est lapis, oĩs homo est aĩal, ergo nullus homo est lapis, ibi negatur in maiori de aĩali distributo, & de quolibet contento sub ipso, sed oĩs homo cõtinet᷑ sub animali destributo, igitur remouet᷑ lapis ab homine distributo, potest ẽt probari per definitionem consequentiæ formalis, qã tenet in oĩbus terminis cõsimili forma arguendi retẽta.

Modus arguẽdi in Celarẽt quo probatur.

D

Quarto sciendũ, ꝙ in isto modo & in oĩb. alijs oportet mediũ manere idem cũ subijcitur in maiore, & prædicatur ĩ minore, & ẽt maior extremitas dẽt manere eadẽ in prædicato maioris ꝓpositionis, & in ꝑdicato conclusionis, & minor extremitas in subiecto minoris, & conclusionis, quia si variarentur, in tali syllogismo essent plures termini quam tres, & scdm tria dẽt quilibet terminus idẽ manere, primo secundum vocem, scdo quantum ad significatũ, ita, quod medium in maiore, & minore non teneatur æquiuocæ pro diuersis significatis, quia tunc nõ esset idẽ terminus, sed plures scdm rẽ significatam, tertio debet manere idẽ quantum ad supposita, ꝑ quibus accipitur, ita quod in maiore ꝓpositione non teneatur pro aliquibus suppositis, & in minore pro alijs, sed spdẽt capi pro eisdem, & pro æqualib. ita quod non magis stricte vel magis ample in vna, q̃ in alia ꝑmissatũ, & similiter de extremitatib. & per hoc patet intellectus istorũ modorũ vniuersalium.

E

Sed cõtra ꝑdicta arguitur primo sic. Non sequitur, Oẽ aĩal, si est rudibile, est asinus, oĩs hõ est aĩal, si est rudibilis, ergo oĩs homo est asinus, & tñ ibi arguit᷑ in Barbara. Scdo sic. Non sequitur, Oẽ rõnale, vel irrõnale est homo, oĩs equus est rationalis, vel irrationalis, ergo omnis equus est homo: & tamen ibi, arguitur in Barbara. Tertio sic. Non sequitur. Cuiuslibet hominis asinus currit, omne rudibile est asinus, ergo omne rudibile currit, quia antecedẽs potest esse verum consequente existente falso, posito casu, quod omnis homo habeat vnum asinũ currẽtẽ, & aliũ quiescẽtẽ, & tamẽ arguitur in primo mõ, ergo ibi nõ est cõsequẽtia formalis. Quarto sic. Nõ sequit᷑ Nullũ viuens generabit᷑, oĩs hõ est viuens, ergo nullũ hõ generabitur, & tamen ibi arguitur in Celarent. Quinto sic. Nullum currens est asinus, oĩs homo pręter Soc. currit, ergo nullus homo pręter Soc. est asinus, nõ sequitur, quia conclusio est falsa, cum dicat

Arg.

F

A dicat Soc. esse asinum, & præmissę sunt veræ, & tamen ibi arguitur in Celarent, igitur in ipso non est consequentia formalis.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, q̃ ĩ ista maior, omne aĩal, si est rudibile est asinus, potest esse conditionalis, vel de cõditionato extremo, si sit conditionalis, ibi non est bonus syllogismus in primo modo, quia ex hypotheticis non fit bonus syllogismus categoricus, si vero maior sit categorica, tunc illa conditio, si est rudibile, potest referri ad subiectũ, & sic maior est falsa, & sequitur cõclusio, & sensus eius est de quocũq. est verum dicere, quod est animal si est rudibile, est verũ dicere, quod est asinus, vel B illa conditio refertur ad prædicatum, & tunc maior est vera, & male subsumitur in minore, quia illa conditio non debet sumi cum medio in prædicato minoris, cum non poneretur ad mediũ in subiecto maioris, ideo ibi non arguitur in primo modo. Ad secundum dicitur, quod licet illa maior, oẽ rationale, vel irrationale est homo, potest esse disiunctiua, & sic est vera, & nõ est ibi syllogismus categoricus, vel potest esse de de disiũcto subiecto, & hoc dupliciter, quia vel distribuitur illud totum disiũctum rationale, vel irrationale, & sic est bonus syllogismus, sed maior est falsa, sicut conclusio, vel distribuitur tantum C prima pars disiuncti, s. rationale, & tunc est vera, & tũc non bene arguitur, quia in plus est prædicatum minoris quam subiectum distributum in maiore. Ad tertium dr̃, quod ibi male subsumitur, quia subsumitur sub asino, qui non distribuitur in maiore, & non subsumitur sub hoĩe, qui est subiectũ distributionis maioris, sic ergo deberet subsũmi, cuiuslibet hoĩs asinus currit, oẽ rudibile est hõ, ergo cuiuslibet rudibilis asinus currit. Ad quartum dicitur, quod ibi arguitur a minus amplo ad magis amplũ cum distributione magis ampli ex parte hoĩs, q in minore solum distribuitur pro hominib. præsentib. ad quos restringitur per verbum præsentis temporis, & in cõclusione distribuitur p præsentib. & futuris, ad quos ampliatur per illud verbum futuri temporis, D generabitur.

Ad quintum dicitur quod in illo syllogismo male concluditur, quia hęc dictio præter, non excipit Socra. in conclusione ab eodem prædicato, sicut in minore, nec est eadem dispositio subiecti in affirmatiua, & negatiua, ideo sic debet concludi, ergo nullus homo alius a Soc. est asinus.

De modis primæ figurę, Darij, ac Ferio particulariter ac directe concludentibus.

Darij. *Darij. Tertius modus constat ex maiori, vniuersali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directe concludentibus: vt* E

Omne animal est substantia,
Quidam homo est animal, ergo
Quidam homo est substantia.

Ferio. *Ferio. Quartus modus constat ex maiori, vniuersali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus: vt*

Nullum animal est lapis,
Quidam homo est animal, ergo
Quidam homo non est lapis.

Postquam Auctor determinauit superius de modis vniuersalib. primæ figuræ directe concludentib. hic consequẽter determinat de modis particularib. directe concludentib. s. de Darij, & Ferio, & primo definit Darij, eo q est affirmatiuus, & alter negatiuus dicens. F Darij, tertius modus primæ figuræ, cõstant ex vniuersali affirmatiua maiori, particulari affirmatiua minore, particularẽ affirmatiuã directe cõcludentib. vt oẽ animal currit, quidã hõ est animal ergo quidam homo currit, & probatur hoc modo consequentia per regulam. s. dici de oĩ, quia in isto syllogismo currit de subiecto, s. de animali distributo dr̃, igitur dicitur de quolibet contento sub ipso, sed aliquis homo continetur sub animali, ergo de ipso prędicatur currit, & posset etiam probari per deductionẽ

A consequentiæ formalis, sicut dictum est de alijs modis.

Debitus modus syllogizandi in Darij. Primo sciendum, quod ad debite syllogizandum in Darij oportet quod termini debite accipiantur sic, quod non fiat variatio terminorum reiterando extremitates in conclusione, vel reiteratione medij in præmissis, & per talem considerationem circa terminos poterunt cognosci multi paralogismi, qui fiunt apparenter secundum istum modum, etiam inspiciendũ est ad præmissas, quod illæ debite disponantur, ita quod ibi sint duæ categoricæ tantum, tanquam principales præmissæ, quia syllogismus categoricus solum componitur ex propositionibus categoricis, & si in aliquo

B syllogismo sunt plures præmissæ quam duæ oportet ipsum resoluere, primo ad duas propositiones, quæ sint principales eius præmissæ, & ex consequenti ad tres terminos, ad videndum vtrum debito formetur in isto, vel in alijs.

Modus arguendi in Ferio. Secundo sciendum, quod Ferio, quartus modus primæ figuræ, constat ex vniuersali negatiua maiori, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuã cõcludẽtib. directe, vt Nullũ aĩal est lapis, quidam homo est aĩal, ergo quidã homo non est lapis, & probatur per regulam de dici de oĩ, & dici de nullo, quia ibi lapis negatur de animali distributo, ergo nihil est sumere sub animali, a quo non remoueatur lapis, & quia hõ sumi-

C tur sub aĩali, iõ lapis remouetur ab ipso.

Tertio sciendum, quod isti duo modi particulares sunt perfecti, & quantum ad necessitatem concludendi, & quantũ ad euidentiã ipsorũ, quia immediate regulantur per dici de oĩ de dici de nullo, & quantũ ad illã perfectionẽ nõ habent perfici per alios modos, sed quãtum ad quantitatem modi vniuersales sunt perfectiores aliquo modo, & si negetur consequẽtia istorum modorum, potest aliquo modo probari, reducendo ipsos ad modos vniuersales hoc modo, quia Darij reducitur primo ad Camestres in secũda figura capiendo contradictorium conclusionis suæ cũ maiore, inferendo oppositũ contradictorum minoris, vt arguendo in Darij. Omnis

D homo est animal, quoddam risibile est homo, ergo quoddam risibile est animal, Reducitur sic ad Camestres. Omnis homo est animal, nullum risibile est animal, ergo nullum risibile est homo, & etiam Ferio reducitur ad Cesare, vel ad Camestres, & quia illi modi iterũm; reducuntur ad Celarent per conuersiones, ideo isti modi particulares ex consequenti possunt reduci & probari per vniuersales & non reducuntur isti modi ad modos secundæ figuræ, vt ibi perficiantur, vel vt ibi stet eorum reductio sed vt mediantib. ipsis reducantur ad modos vniuersales primæ figuræ.

E *Quæ propositio facile astrui aut destrui possit.* Quarto sciendum, quod in istis quatuor modis primæ figuræ iam habitis concluduntur quatuor gñia propositionum, s. vniuersalis affirmatiua, quæ cõcluditur in Barbara, vniuersalis negatiua in Celarent, particularis affirmatiua in Darij, particularis negatiua in Ferio inter quas vniuersalis affirmatiua est difficilima ad concludendum, quia solum in modo concluditur, s. in Barbara. Deinde vniuersalis negatiua, quæ concluditur in vno modo in prima figura, s. in Celarent, & in duob. modis in secunda figura, s. in Cesare & Camestres, tertio particularis affirmatiua, quæ concluditur in vno modo in prima figura. s. in Darij, & in trib. modis tertiæ figuræ scilicet in darapti, Disamis,

F & Datisi, & quarto particularis negatiua, quæ facillima est ad concludendũ, quæ potest concludi in vno modo primæ figuræ scilicet in Ferio, & in duob. modis secundæ figuræ. s. in Festino, & Baroco, & in trib. modis tertiæ figuræ, s. Felapton Bocardo, & Ferison sed econtra, particularis negatiua difficillima est ad interimendum interimitur. n. per suam contradictoriam, quæ est vniuersalis affirmatiua quæ est facillima ad destruendum, & per hoc posset haberi ordinatio horum quatuor modorum primæ figuræ directe concludentium.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic, non sequitur. Omne risibile est aĩal, tm̃ hõ est risibilis, ergo tm̃ hõ est aĩal & tamen

A tamen ibi arguitur in Darij. ergo in ipso non est consequentia formalis. Secundo sic. Hic bene arguitur in Darij, omne indiuiduum alicuius speciei est asinus, Socr. est indiuiduum alicuius speciei, ergo Soc. est asinus, & maior probatur, quia omne indiuiduum asini est asinus, ergo omne indiuiduum alicuius speciei est asinus, & tamen in primo syllogismo non est bona consequentia, ergo contra tertium modum. Tertio sic. Non sequitur. Omne currens est asinus aliquis homo potest esse currens, ergo aliquis homo potest esse asinus, & tamē arguitur ibi secundum tertium modū. Quarto sic. Non sequitur. Nullum animal est species, homo est animal. ergo homo non est speces, & tamen ibi arguitur in Ferio. Quinto sic. Non sequitur. Nullus denarius valet album, quidam frācus valet denarium, ergo quidā frācus non valet album, & tamen ibi arguitur in quarto modo, ergo non est consequentia formalis.

B

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod ibi male concluditur, eo quod in minori hæc dictio tantum, excludit respectu risibilis, negando ipsum ab omnibus alijs ab homine, & in conclusione excludit respectu animalis, negando animal ab omnibus alijs ab homine, & sic ibi arguitur negatione inferioris ad negationem superioris, & cōmittitur fallacia consequentis. sed debet concludi nō ponendo dictionem exclusiuam in conclusione. Ad secundum dicitur, quod ibi bene arguitur in Darij sed maior illius syllogismi est falsa scilicet omne indiuiduum speciei alicuius est asinus, & ad probationem eius dicicitur, quod ibi arguitur ab inferiori ad superius cum distributione superioris, quia indiuiduum asini se haber, vt inferius ad indiuiduū alicuius speciei, ideo non sequitur, omne indiuiduū asini est asinus, ergo omne indiuduum alicuius speciei est asinus. Ad tertium dicitur, ꝙ ibi male arguitur, quia subiectum maiori, scilicet currens, non est prædicatum minoris, sed potens esse currens prædicatur in minori, ideo ibi non sunt tres

C

termini tantum imo q̃tuor. Ad quartum dicitur, quod in illo argumento, homo, renetur in minore pro suppositis, & in conclusione pro natura cōmuni, ideo variatur minor extremitas, & non sunt tres termini tantum, nec debite arguitur. Ad quintum dicitur, quod ibi non bene arguitur, quia non est idem subiectum maioris, & prædicatum minoris, quia denarius subijcitur in maiori, & valens denarium, prædicatur de minori, ideo non arguitur in quarto modo. D

De tribus modis prima figura, Baralipton, Celantes, Dabitis indirecte concludentibus, & ipsorum reductione ad modus perfectos. E

Baralipton. *Baralipton. Quintus modus constat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt*

Omne animal est substantia,
Omnis homo est animal, ergo
Quadam substantia est homo.

Et reducitur ad primum modum prima figura per conuersionem conclusionis per accidens.

Celātes F *Celantes. Sextus modus constat ex vniuersali negatiua maiori, & vniuersali affirmatiua minori, vniuersalem negatiuam indirecte concludentibus: vt*

Nullum animal est lapis,
Omnis homo est animal, ergo
Nullus lapis homo est.

Et reducitur ad secundum modum prima figura per conuersionem conclusionis simpliciter.

Dabitis *Dabitis. Septimus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, et minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt*

Omne animal est substantia,
Quidam homo est animal, ergo
Quadam substantia est homo,

Et reducitur ad tertium modum prima figura per conuersionem conclusionis simpliciter.

Post-

A Postquam Auctor determinauit de modis primæ figuræ directe concludentibus hic consequenter determinat de modis indirecte concludentibus & primo de Baralipton dicens, sic, quod Baralipton constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus. Probatur quod in isto modo sit consequẽtia bona & formalis, & reducendo ipsum ad Barbara per conuersionem per accidens conclusionis de Barbara. quia quicquid sequitur ad consequens bonæ cõsequentiæ sequitur ad antecedens eius, sed ad cõclusionem primi modi quæ est vniuersalis affirmatiua, sequitur particularis affirmatiua conuertens eius, ergo illa particularis affirmatiua, sequitur indirecte
B ad præmissas de Barbara, & quia illæ præmisse sunt pręmissę in Baralipton, ideo ex ipsis in Baralipton debite infertur particularis affirmatiua indirecte, quod faciliter videtur per exempla. Et reducitur iste modus per impossibile ad Celarent, capiendo contradictorium cõclusionis de Baralipton pro maiori de Celarent, & seruando maiorem de Baralipton, pro minore, inferendo conuersam contrariæ minoris, de Baralipton, ad quam sequitur contradictoria mino
C ris per conuersionem per accidens.

Quid sit reducere. Primo sciendum, quod reducere vnũ modum ad alium, est ostendere euidentiam consequentiæ vnius modi, per aliũ magis euidentem, ad quem reducitur, sed per hoc, quod conclusio de Barbara infertur per conuersionem conclusionis de Baralipton ostenditur euidentia modi concludendi de Baralipton, & non ostenditur euidẽtia primi modi. ideo per hoc Baralipton reducitur ad primum modum, & non econuerso etiam capiẽdo oppositum conclusione suæ cum maiore ad inferẽdum oppositum minoris in Celarent, ostenditur sua necessitas cõcludendi per illam regulam, quando cũ que ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis, ibi est bona cõsequentia, sed ex opposito conclusionis de Baralipton cum vna pręmissarum in fertur in Celarent oppositũ alterius pręmissę, ideo per hoc probatur sufficiẽter. D

Secundo sciendum, quod Celãtes sextus modus constat vniuersali negatiua maiori, & minor vniuersalis affirmatiua, vniuersalem negatiuã indirecte concludentib. & reducitur ad Celarent per conuersionem simplicem conclusionis de Celarent, quia ad illam cõclusionem sequitur per conuersionem simplicem vniuersalis negatiua conuertens eius, ergo illa vniuersalis negatiua sequitur ad præmissas de Celarent, & illæ sunt pręmissæ in Celantes: ergo debite cõcludit indirectæ vniuersalem negatiuã. & non tm̃ ostenderetur euidentia per conuersionem conclusionis de Celãtes, sed magis ostenderetur quod ad duas eius præ E missas sequeretur conclusio de Celarẽt, & magis probaretur sm̃ modus quę sextus. Sed per impossibile iste modus reducitur ad Darij, capiendo contradictoriũ suæ conclusionis pro minore, & minorẽ eius pro maiore ad inferendũ conuersã cõtradictoriæ maioris eius, ad quam sequitur cõtradictoria maioris eius ut facto isto syllogismo in Celantes. Nullũ animal est lapis, omnis homo est animal, ergo nullus lapis est homo. Arguitur in Darij. Omnis homo est animal; quidam lapis est homo; ergo quidam lapis est animal, & ad istam sequitur, quoddam animal est lapis, quæ est contradictoria F maioris primi syllogismi.

Tertio sciendum, ꝙ dabitis septimus modus constat ex vniuersali affirmatiua maiore, & particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuã indirecte concludentibus, & probatur reducendo ipsum ad Darij per conuersionẽ simplicem cõclusionis de Darij, ad quã conclusionem sequitur particularis affirmatiua conuertens eius, & illa conclusio sequitur ad præmissas de Dabitis, quæ sunt in Darij, ergo per easdem præmissas bene infertur in dabitis particularis affirmatiua indirecte, quæ est conuertens conclusionis de Darij. Et per impossibile iste modus reducitur ad Celarent. accipiendo contradictorium cõclusionis eius pro maiore & minorem

A norem eius pro minore inferendo conuersam contradictoriæ minoris eius, vt faciliter potest per exempla videri.

Quarto sciendũ, quod licet sint tres modi indirecte concludẽtes, correspondentes trib. modis primis directe concludentib. & compositi sint ex eisdem premissis sicut ipsi, tñ nullus est modus correspondens quarto mõ, s. Ferio, qui fiat ex eisdem præmissis cum eo. Et ratio habetur per regulam Boethi, quod omnis syllogismus inferens conclusionem, quæ potest conuerti potest inferre indirecte conuertentem eius, & econ B tra, syllogismus inferens, conclusionem quæ non potest conuerti non potest inferre indirecte aliquam conclusionem, sed conclusiones in trib. primis modis possunt, bñ conuerti, ideo illis tres modi possunt indirecte concludere, sed cõclusio de Ferio, cũ sit particulari negatiua, non põt conuerti in terminis, nec simpliciter, nec p accidens, ideo pmissæ de Ferio nõ inferunt aliquã cõclusionẽ i directe, iõ nõ est aliqs modus idirecte cõcludens conueniens Ferio pmissis, & p hoc patet intellectus istorum mõdorũ C correspondẽtium tribus primis modis.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Omnes modi primę figurę sunt perfecti, cum immediate regulentur per dici de omni, vel per dici de nullo, ergo vnus non reducitur ad alium, ergo male dicitur, quod Baralipton reducitur ad Barbara. Secũdo sic. Non sequitur, omne album est accidẽs omnis homo est albus, ergo quoddam accidens est, homo, & tamen arguitur in Baralipton, ergo in illo modo non est bona consequentia. Tertio sic. Modus est ordinatio duarum præmissarum in debita qualitate, & quantitate, sed in Celantes est eadem ordinatio præmissarum in debita qualitate & quãtitate, & etiam ast eadẽ quantitas conclusionis, sicut in Celarent, ergo iste modus non distinguitur a Celarent, nec ad ipsum reducitur. Quarto sic. Nullum currens est homo, supposito quod nullus homo existat, omne animal est currens, ergo nullus homo est animal, & tamen ibi arguitur in Celantes, ergo in eo non est bona consequẽtia D Quinto sic. Non sequitur, omne animal est indiuiduum aliquod genus est animal, ergo aliquod indiuiduum est genus & tamẽ arguitur in Dabitis, ergo in ipso non est bona consequentia.

Solutio. Ad argumenta Ad primum istorum dicitur, quod licet omnes modi primæ figuræ sint Perfecti quantum ad subsũptionem, non quantum ad modum concludendi. quia indirecte concludentes non habent euidentem modum concludendi sed fiiunt euidentes per reductionem ad alios modos. Ad secundum dicitur quod album in maiore illius syllogismi accipitur secũdum se ea parte qua E differt ratione a suo subiecto, & in minore capitur per respectum ad suũ subiectum. inquantum dicitur esse accidẽtale eius, & ideo acipitur medium sub diuersis respectibus, & vt diuersa sibi accidunt. ideo medium variatur in duabus præmissis, & ibi committitur fallacia accidentis. Ad tertium dicitur, quod licet Celantes non distinguatur essentialiter a secundo modo quantum ad dispositionem præmissarum; tamen accidentaliter quantum ad modum concludendi distinguitur ab ipso, vt dictum est prius. Ad quartum dicitur, quod in illo syllogismo homo, in prædicato maioris stat pro hominibus existentibus tantũ, F & in conclusione stat tam pro existentibus quam pro non existẽtibus, eo quod non subijcitur cum aliquo accidentali contrahente ipsum ad supposita existentia, sicut in maiore. Ad quintum dicitur quod in illo syllogismo, animal, in subiecto maioris accipitur pro suis suppositis, & in prędicato minoris supponit pro natura communi, ideo ibi fit variatio medij in duabus præmissis, & non bene arguitur, nec sunt tres termini tantum.

De duobus vltimis modis, Fapesmo, ac Frisesmo & ipsorum reductione ad modos perfectos.

Fapes. *Fapesmo. Octauus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori*

A ri uniuersali negatiua particularem negatiuam concludentibus indirectè, vt

Omne animal est substantia,
Nullus lapis est animal, ergo
Quędam substantia non est lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ maiori conuersa per accidens & minori simpliciter, & per transpositionem præmissarum.

Frisesmo. *Frisesmo. Nonus modus constat ex maiori particulari affirmatiua, & minori uniuersali negatiua particularem negatiuam indirectè concludentibus.*

Quoddam animal est substantia,
Nullus lapis est animal, ergo
Quędam substantia non est lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ figurę, maiori, & minori cõuersis simpliciter, & per transpositionem pręmissarum. B

Postquam Auctor determinat de modis primæ figurę indirectè concludentibus conuenientibus in præmissis modis directè concludentibus hic consequenter determinat de modis indirectè concludentibus differentibus in præmissis a modis directe concludentibus scilicet Fapesmo, & Frisesmo, & quia Fapesmo est modus vniuersalis, alter vero est particularis, ideo Auctor prius determinat de ipso dicens. Octauus modus scilicet Fapesmo constat ex vniuersali affirmatiua maiori, & vniuersali negatiua minori, particularem negatiuã concludentibus indirectè. Et reducitur ad Ferio, maiore conuersa per accidens, & minori simpliciter, facta trãspositione pręmissarum. Et probatur consequentia huius modi per illam regulam. Quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ sequitur ad antecedens eius, sed ad præmissas ad Fapesmo, facta conuersione præmissarum cum transpositione ipsarum, sequuntur præmissæ de Ferio, & ad illas præmissas sequitur particularis negatiua, ergo cõclusio illa sequitur ad præmissas de Fapesmo, ergo in illo modo est bona consequentia. C

Primo sciendum, quod per impossibile Fapesmo potest reduci ad Barbara capiendo contradictorium suæ conclusionis pro maiore, & maiorem eius pro minore inferendo conuersam contradicto riæ minoris, ad quam sequitur illa contradictoria, vt arguendo sic in Fapesmo omnis homo est animal, nullus lapis est homo, ergo quoddam animal non est lapis, & sic arguitur in Barbara, omne animal est lapis, omnis homo est animal, ergo omnis homo est lapis. ad quam sequitur per conuersionem per accidens, quidam lapis est homo, quæ est contradictoria minoris, & potentiã reduci ad Celarent, capiendo cõtradictoriam cõclusionis, pro minore, & minorem pro maiore inferendo conuersam oppositi maioris. vt præsupposito syllogismo facto in Fapesmo. arguitur sic in Celarent, nullus lapis est homo, omne animal est lapis, sequitur, ergo nullũ animal est hõ, ad quã per conuersionem per accidens sequitur, quidam homo nõ est animal. D *Modus reducę di Fapesmo per impossibile* E

Secundo sciendum, quod nonus modus. s. Frisesmo constat ex particulari affirmatiua maiore, & vniuersali negatiua minore, particularem negatiuam cõcludentibus indirectè, & reducitur ad Ferio, maiore, & minore conuersis simpl'r, & facta transpositione præmissarũ, per hoc probatur, quod sit in eo bona consequentia, quia ad præmissas eius sequuntur per conuersionem cum trãspositione præmissarum præmissæ de Ferio, per quas pręmissas sequitur particularis negatiua conclusio, ergo eadem sequitur ad præmissas de Frisesmo, ut arguendo sic, quidã homo est animal, nullus lapis est homo, ergo quoddam animal non est lapis. Conuertendo simpliciter, & transponendo pręmissas sic arguitur in Ferio, nullus homo est lapis, quoddam animal est homo, istæ præmissę sequuntur ad alias præmissas, & sequitur quoddam animal non est lapis. F

Tertio sciendum ꝙ istæ vltimus modus. potest impossibile reduci ad Celarent, capiendo contradictorum conclusionis ꝓ minore, & minorem loco maioris inferendo conuersam oppositi maioris, ut arguendo sic. Quidã homo est ani-

A aĩal, nullus lapis est hõ', ergo quoddam animal non est lapis, & sic arguendo in Celarent. Nullus lapis est homo, omne animal est lapis, ergo nullum animal est homo, ad quam sequitur iterum per cõuersionem, nullus homo est animal, quę est contradictoria primæ maioris, & potest reduci ad Darij capiendo contradictorium cõclusionis pro maiore, & maiorem pro minore, inferendo cõuersam contradictoriæ minoris, ad quam sequitur illa contradictoria.

1. Prio. c. 7. Quarto sciendum, quod Fapesmo, & Frisesmo valent in qualibet figura ad B concludendum particularem negatiuã indirecte, & quia reperiuntur in omnibus figuris. Aristot. determinat de ipsis postquam docuit formationis syllogismorum in tribus figuris, aliter tamẽ reperiuntur in prima figura & in alijs, q̃a q̃n medium subijcitur in vna præmissarum & prædicatur in alia, sunt in prima, figura & cum prædicatur in vtraq. sunt in scđa figura, et cũ subijcitur in vtraque sunt in tertia figura, & quia per prius reperiũtur in prima figura q̃ in alijs, ideo quoddam mõ appropriãtur primæ figuræ, ratione cuius conuenienter a Pet. Hisp. enumerantur inter modos. Primæ figuræ, nec tamẽ negat quin reperiantur in alijs.

Arg. Contra prędicta arguitur primo sic. in oĩ syllogismo conclusio debet esse similis alicui præmissarum, sed particularis negatiua non est similis alicui p̃missarũ de Fapesmo, cum ambæ sint vl'.s, C ergo male dr̃, qđ ibi cõcluditur particularis negatiua. Secũdo sic. Præmissæ de Fapesmo maiorem conuenientiã hñt cum præmissis de Celarent quam cum præmissis de Ferio, ergo magis debent reduci per conuersionem ad Celarent q̃ ad fierio, & sic male dr̃, ꝙ reducitur ad Ferio per cõuersionẽ. Tertio sic. Frisesmo est combinatio inutilis, q̃a ibi sunt dabiles termini in quib. oĩ, & in quibus nulli. ergo male ponitur ille modus. Quarto sic. In oĩ syllogismo debet fieri subsũptio. sed in Frisesmo nulla fit subsumptio, quia maior est particularis, & sub particulari nihil est sumere ẽt subsumptio sit affirmãdo subiectum prius D distributum de aliquo inferiori eius, ꝙ non sit ibi cum minor sit negatiua, ergo ibi non est bonus syllogismus. Quinto sic. Isti duo vltimi modi solum differunt in quantitate maioris præmissæ & non in conclusione, nec in modo concludendi. sed quantitas cum se teneat ex parte materiæ, non variat spẽm, ideo ꝓpositio particularis & vniuersalis non differunt specie, ergo isto duo modi sñ speciem non distinguuntur inter se.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet in omni syllogismo conclusio debeat esse similis alicui præmissarum in qualitate, non tamen in quantitate, E sicut patet in Darapti. etiam similitudo proprie non attenditur ex parte quantitatis, sed æqualitatis, vel inæqualitatis. Ad secundum dicitur, quod licet Fapesmo & Celarent magis cõueniant in quãtitate suarum præmissarum quam Fapesmo & Ferio, tamen præmissæ de Celarent non possunt sequi per conuersionem ad pręmissas de Fapesmo, eo quod maior, quæ est vniuersalis affirmatiua, non potest conuerti simpliciter in uniuersalem, sed solum per accidens in particularem, & sic ad istas præmissas bene sequuntur præmissæ quarti modi. Ad tertium dicitur, quod concludendo directe in Frisesmo darentur termini in quibus omni & in quibus nulli, & simi- F liter in Fapesmo nunquam tamen darentur concludendo indirecte, & isti modi solum valent ad concludendum indirecte.

Ad quartũ dicitur, quod licet in Frisesmo formaliter non fiat subsumptio, tamen ibi bene fit virtualiter inquantum in præmissis eius virtualiter includuntur præmissæ de Ferio, quę sequuntur ad ipsas, in quib. fit debita subsumptio. Ad quintum dicitur, quod licet quantitas non variet speciem propositionis, tamen bene variat speciem syllogismi, vel modi eius, q̃a variata quantitate est alia ordinatio p̃missarum in debita qualitate & quantitate, ideo isti duo modi specie abinuicem distinguuntur.

A

De secunda figura, regulis, ac numero modorum.

Sequitur secunda figura, cuius tales dã tur regulæ. In secunda figura maiori existente particulari nihil sequitur. Item in secunda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. Item in secunda figura semper concluditur negatiue. Secunda figura quatuor habet modos.

Secũda figura, & eius ad cæteras ordo.

Postquam superius Petrus Hispan. determinauit de prima figura, & modis eius, hic consequenter determinat de secunda figura, & de modis eius. Est B autem secunda figura, quando medium prædicatur in vtraque præmissarum, & in tali ordine terminorum medium dicitur primus terminus, quia ponitur supra ambas extremitates cum prædicetur de utraque & maior extremitas est secundus terminus, & medium positione, quia ponitur sub medio cum subijcitur in maiore propositione, & supra minorem cum prædicatur in conclusione. Sed minor extremitas est tertius terminus, & ultimus positione, quia subijcitur medio in minori ꝓpositione ĩ maiori extremitati ĩ cõclusione. Ex quo patet, ꝙ mediũ in scđa figura nõ est ita perfecte mediũ, sicut in prima figura, quia solũ hic est mediũ coiũctione, & nõ po C sitione, & est perfectius medium, quam medium tertię figuræ, quod subijcitur utrique extremorum, & inde est, quod medium primę figuræ ualet ad concludendum uniuersaliter, & affirmatiue, et medium secundę figurę ad concludendum negatiue, sed particulariter, & uniuersaliter, & medium tertię figurę ad concludendum particulariter solum, affirmatiue, uel negatiue. Et per hoc habetur, quare ista figura sic ordinatur.

Maiore ex[...] particulari [...] nihil sequitur.

Primo sciendum, quod propter syllogismos huius figurę tres ponuntur regulę. Prima est, quod in secunda figura maiore existente particulari nihil sequitur. cuius ratio est, quia in secunda figura semper cõcluditur negatiuę, ut infra dicetur, ergo si maior esset particularis, ibi argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, quam non distribueretur in maiori propositione, cum esset subiectũ propositionis particularis, & tamen distribueretur in cõclusione, quia esset subiectum propositionis negatiuę, & sic ex D parte eius argueretur a non distributo ad distributum, & inde posset contingere, quod consequens esset falsum antecedente existente uero. Item, in tali dispositione possunt reperiri termini, in quibus omni, ut animal, homo, risibile, ut sic arguendo quodda animal non est homo, omne risibile est homo, cum illis stat hæc vniuersalis, omne risibile est animal, termini in quibus nulli, ut animal, homo, lapis, arguendo ut prius, ergo talis dispositio est inutilis.

Ex puris affirmatiuis nihil sequitur.

Secundo sciendum, quod secunda regula est, quod ex puris affirmatiuis in E secunda figura nihil sequitur, cuius ratio est, quia propter vnionem extremitatũ in aliquo superiori in quo possunt vniri pro diuersis partibus eius non sequitur vnio extremitatum inter se, vt propter vnionem hominis, & equi in animali nõ sequitur vnio eorum inter se, quia possunt in ipso vniri pro diuersis partibus potestatis eius. sed arguendo ex puris affirmatiuis in secunda figura denotaretur vnio extremorũ in suo superiore tantum, ideo in tali vnione ex talibus præmissis non sequitur conclusio. Item, ibi dabiles sunt termini in quibus omni, vt F animal, homo, risibile, & termini in quibus nulli, vt animal, homo, equus, igitur talis dispositio est inutilis.

Semper est conclusio negatiua in secunda figura.

Tertio sciendum est, quod tertia regula est, quod in secunda figura semper concluditur negatiue, cuius ratio est, quia una præmissarum in secunda figura semper est negatiua, sed si aliqua præmissarum sit negatiua, conclusio debet esse negatiua, ideo semper in secunda figura concluditur negatiue. Et etiam potest in ipsa concludi vniuersaliter & particulariter, & ideo quamuis in tertia figura concludatur affirmatiue, & negatiue, tamen quia ibi concluditur solum particulariter, et difficilius est concludere vniuersalem negatiuam, quam particula-

A cularem affirmatiuam, vt prius dictum est, ideo nō propter hoc sequitur, quod tertia figura sit perfectior ista, licet in ista concludatur negatiue solum.

Quatuor, tātū sunt huius figuræ modi. Quarto sciendum, quod tantum sunt quatuor modi secundæ figuræ. Quorū sufficiētia sic habetur, quod oīs modus secundæ figuræ est ordinatio duarum præmissarum in quibus, idem prædicatur. vel ergo ambæ præmissæ sunt particulares, vel vniuersales, vel maior vniuersalis, & minor particularis, vel econtra. Si ambæ præmissę sunt vniuersales, hoc est quadrupliciter. vel ambæ sunt affirmatiuæ, & sic nihil sequitur propter vnā regulam istius figuræ, vel ambæ negatiuæ, & sic etiam nihil sequitur B vel maior est negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Cesare, vel econtra, & sic est Camestres Si ambæ sint particulares, hoc est quadrupliciter, & quocunque modo disponantur nihil sequitur. Si vero maior sit particularis, & minor vniuersalis potest esse quadrupliciter, & semper nihil sequitur, quia maiore existente particulari in secunda figura nihil sequitur. Si autem maior sit vniuersalis, & minor particularis hoc est quadrupliciter. quia vel ambæ sunt affirmatiuæ, & sic nihil sequitur, uel ambæ negatiuæ, & iterum nihil sequitur, uel maior est negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Festino, uel econtra, & sic est Baroco, & per hoc patent regulæ secundæ figuræ, & numerus modorum C eius in generali.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic, Medium quod prædicatur de vtroque extremorum, perfectius est, quam illud quod subijcitur uni, & prędicatur de alio, quia prædicatum est perfectius subiecto, ergo figura, in qua medium semper prędicatur, deberet poni prima. Secunda sic. Frisesomorum ualet in qua hb:t figura, ut prius dictum est, & tamē in ipso maior est particularis, ergo in secunda figura, maiore existente particulari aliquid sequitur. Tertio sic. Quæcūque uni tertio sunt eadem, illa inter se sunt eadem, & inter se conueniunt, sed arguendo ex puris affirmatiuis in secunda figura denotatur extrema esse eadē D vni tertio scilicet medio; ergo per hoc sequitur, quod extrema inter se conueniunt & sic ex puris affirmatiuis aliquid sequitur. Quarto sic. Bene sequitur in secunda figura, aliquod animal est Socra. aliquis homo est Socra. ergo aliquis homo est animal, & tamen ibi concluditur affirmatiue, ergo in secunda figura non semper concluditur negatiue. Quinto sic. In Cesare; & Camestres sunt eadem præmissæ scilicet vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, sed modi distinguuntur ex parte præmissarū, ideo illi modi non sunt distincti, & sic non sūt quatuor modi secundæ figuræ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum E dicitur, quod licet medium quod prædicatur de utroque sit perfectius secundum se illo quod subijcitur, & prædicatur, tamen non est perfectius in ratione medij. ideo medium primæ figuræ perfectius est. quam medium secundę figurę. Ad secundum dicitur, quod licet in Frisesomorum in secunda figura, maiore existente particulari sequatur aliquid indirecte, non tamen directe. *Regulæ limitatio.* Ad tertium dicitur, quod quæcunque sunt eadem vni tertio, simpliciter, & in actu, inter se sunt eadem, sed illa quæ sunt eadem solum vni tertio, superiori, & in potentia non sunt eadem inter se, & arguendo ex puris affirmatiuis in secunda figura denotantur aliqua solum esse eadem cum suo superiori in quo cō F ueniunt in potentia tantum. Ad quartū dicitur, quod ibi sequitur aliquid gratia materię, eo quod medium est vnum singulare singulariter tantum, tamen ibi non sequitur aliquid formaliter, & per syllogismum perfectum, ibi enim est syllogismus expositorius, qui bene valet in secunda figura affirmatiuę. Ad quintum dicitur, quod licet in Cęsare, & Camestres materialiter sint eadem pręmissę, non tamen sunt eodem modo dispositæ, & modi distinguuntur ex parte rationis, & dispositionis formalis suarum pręmissarum, ideo illi modi specie abinuicem distinguuntur.

De

A

De quatuor modis, videlicet, Cesare, Camestre, Festino, Baroco.

Cesare. *Cesare. Primus modus constat ex maiori vniuersali negatiua, & minori vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directe concludentibus: vt*

Nullus lapis est animal.

Omnis homo est animal, ergo.

Nullus homo est lapis.

Et reducitur ad secūdum modum primę figuræ, maiori conuersa simpliciter.

Camestres. *Camestres. Secundus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori*

B *vniuersali negatiua vniuersalem negatiuam directe concludentibus: vt,*

Omnis homo est animal,

Nullus lapis est animal, ergo.

Nullus lapis est homo:

Et reducitur ad secūdum modum primę figuræ minore, & conclusione conuersis simpliciter, & transpositionem præmissarum.

Festino *Festino. Tertius modus constat ex maiori vniuersali negatiua, & minori particulari affirmatiua, pticularem negatiuā directe concludentibus: vt,*

Nullus lapis est animal,

Quidam homo est animal, ergo,

Quidam homo no non est lapis.

Et reducitur ad quartum modum primę figuræ maiori conuersa simpliciter.

Baroco *Baroco. Quartus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, et minori par*

C *ticulari negatiua, particularem negatiuam, directe concludentibus; vt,*

Omnis homo est animal,

Quidam lapis non est animal, ergo

Quidam lapis non est homo.

Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per impossibile. Reducere autē per impossibile est ex opposito conclusionis, & altera præmissarum, inferre oppositum alterius præmissæ. Summatur enim oppositum conclusionis hic, scilicet omnis lapis est homo, cum maiori huius quarti scilicet cum ista, omnis homo est animal, sic arguendo, omnis homo est animal, omnis lapis est homo, ergo omnis lapis est animal. ista conclusio opponitur minori quarti, & hoc est reducere per impossibile. D

Postquam Auctor ostendit superius, quæ est secunda figura, & quæ sunt regulæ eius, & enumerauit suos modos in communi, hic cōsequenter determinat de ipsis in speciali, & prius de vniuersalibus, quam particularibus & inter vniuersales adhuc primo determinat de Cesare dicēs, quod Cesare primus modus constat ex vniuersali negatiua maiori, vniuersali affirmatiua minori, vniuersalem negatiuam concludētibus, & reducitur ad secundum modum primæ figuræ maiore de Cesare conuersa simpliciter per quam reductionem sic probatur consequentia eius, quia conuersa maiore de Cesare ad præmissas sequūtur pręmissę de Celarent, & ad præmissas de Cellarent, sequitur vniuersalis negatiua, ergo illa eadem sequitur ad præmissas de Cesare, quia quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur ad antecedens eius. *Modus arguendi in Cesare & eius reductio.* E

Sed per impossibile reducitur Cesare ad Celarent capiendo oppositum cōtrarium conclusionis cum maiore inferendo contrariū minoris, vel reducitur Cesare ad Ferio capiendo contradictorium conclusionis cum maiore inferendo contradictorium minoris.

Primo sciendum, quod Camestres secundus modus secundæ figuræ constat ex vniuersali affirmatiua maiori, vniuersali negatiua minori, vniuersalem negatiuam concludentibus, & reducitur ad Celarent, minori, & conclusione conuersis simpliciter, & per transpositionem præmissarum, & per hoc, eodem modo probatur, sicut consequentia primi modi. E reducitur ad Darij per impossibile, capiendo oppositum contradictorium cōclusionis cum maiore, inferendo contradictorium suæ minoris. Et etiam per impossibile, capiēdo cōtrariū cōclusionis cum maiore, potest inferre contrarium suæ minoris in Barbara ad quam cōtrariam iterum sequitur cōtradictoria minoris, vt arguēdo sic in Camestres. Omnis hō est aial, nul- F *Modus arguendi in camestres & eius probatio.*

A nullus lapis est aial, ergo nullus lapis est homo, & sic in Barbara, ois hō est aial, ois lapis est homo, ergo omnis lapis est aial, q est contraria primæ minoris, ad quam sequitur quidā lapis est animal.

Modus arguendi in Festino et eius probatio. Secūdo scieudum, ꝙ Festino, tertius modus constat ex vniuersali negatiua maiori, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentib. Et reducitur ad Ferio, maiori conuersa simpliciter. vnde reducendum modos secundæ figuræ ad primam per conuersionem, oportet illam pręmissam conuerti quæ sit maior in prima figura, & non requiritur de minori, & ratio est, quia in secunda figura; medium sp pdicatur, ideo ad hoc, ꝙ subijciatur in illa

B q̄ sit maior in prima figura, oportet illā pmissam conuerti, & alia non dēt conuerti, sed debet remanere, vt mediū prędicetur in minori. Sed per impossibile, reducitur ad Celarent, capiendo cōtradictorium cōclusionis de Festino, cum maiore eius, inferendo oppositum contradictorium suæ minoris in Celarent.

Modus arguendi in Barocoqui solū probatur p impossibile. Tertio sciendum quod Baroco quartus modus constant ex vniuersali affirmatiua maiori, particulari negatiua minori, particularem negatiuam concludētibus. Et non reducitur ad aliquem modum primæ figuræ per conuersionē, q̄a vel hoc esset conuertendo maiorem, quæ solum conuertitur per accidens in particularem, & tūc ambæ præmissę essent particulares, vel conuertendo minorem, uel conclusionē eius, & hoc non

C quia sunt particulares negatiuæ, modo particularis negatiua non conuertitur in terminis, sed per cōtrapositionem tātum, q̄ conuersio non valet ad reductionē syllogismorū, q̄a ibi nō manēt idem termini simpliciter. ideo in Baroco non pt pbari p cōuersionē. Sed pbatur per impossibile capiendo contradictorium suæ cōclusionis cum maiore, inferendo contradictoriū minoris in Barbara, & sic reducitur ad ipsum per impossibile.

Quid sit p impossibile reducere in scda figura. Quarto sciendum, ꝙ reducere vnū modum ad aliū per impossibile, est ex opposito conclusionis, cum vna pręmissarum, inferre oppositum alterius præmissę per quam reductionem ostēditur D bonitas consequentiæ syllogismi prius facti per hoc, ꝙ ex opposito consequentis eius infertur oppositum sui antecedentis, & ad reducendū per impossibile modos scdæ figurę ad primam, oportet capere oppositum cōclusionis cum maiore eo quod idem subijcitur in maiore & prædicatur in conclusione, & etiam in opposito conclusionis quia opposita sunt eiusdem subiecti, & eiusdem prędicati, & illud quod subijcitur in maiore, & prædicatur in opposito conclusionis, est maior extremitas, quæ fit medium primæ figuræ, & per hoc habetur dispositio primæ figuræ, qua habita oportet videre quales, & quantæ sunt maior pręmissa, & oppositum conclusionis ad sciēdum adque modum primæ figuræ fit E reductio. & si velimus reducere modos secundæ figuræ ad tertium per impossibile, oportet capere oppositum conclusionis cum minori, quia idem subijcitur in vtraque & minor debet poni loco maioris. eo quod in ipsa maior extremitas prædicatur scilicet illud, quod erat medium in secunda figura, & debet inferri oppositum maioris. vnde versus.

Seruat maiorē variatq. scda minorē. *Not. regulam.*
Tertia maiorem variat seruando minorem.

Et habita tali dispositione figuræ ad sciēdum ad quem modum fit reductio, oportet videre quō disponunt in qualitate, & quātitate minor, & oppositū cōclusionis, & per hoc possunt reduci oēs modi secundæ figuræ ad modos tertię, F & pbari per ipsos, si quis cōcedat modos tertiæ figuræ, & non mō secūdæ, & per hoc patent 4. modi secundæ figurę.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Quia nō sequitur, nullum dextrum est sinistrum, cuiuslibet hominis oculus est sinister, ergo nullius hominis oculus est dexter, quia antecedens potest esse verum, consequente existente falso, & tamen ibi arguitur in Cesare, ergo in ipso non est bona consequentia. Secundo sic. Non sequitur, omne corruptum, vel mortuum est non ens, nullus homo est nō ens, ergo null us homo est corruptus

Q vel

A vel mortuus, & tñ ibi arguitur in Camestres, ergo in ipso nõ est formalis cõsequentia. Tertio sic. in Camestres medium non distribuitur in maiore, quia est prędicatũ propositionis affirmatiuę & tñ nõ distribuitur in minore, ergo ibi arguitur a nõ distributo ad distributũ, & per cõsequẽs non est bona cõsequentia. Quarto sic. Non sequitur, nullũ aĩal dũ dormit vigilat, quidam homo vigilat, ergo q̃dam homo nõ est animal, & tamen ibi arguitur in Festino, ergo.

Quinto sic. Nõ seq̃tur oĩs homo currit. B Adã nõ currit, ergo. Adã nõ est homo, & tñ ibi arguitur in Baroco, ergo in ipso non est formalis consequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur quod in isto syllogismo oculus non distribuitur in minori, & tamen distribuitur in conclusione per illam regulam, ꝙ distributio affirmatiua in obliquo, non distribuit terminum in recto sequentẽ. Sed distributio negatiua in obliquo bene distribuit rectum sequentem ipsam, i deo dicendo, nullus hominis oculus est dexter ibi distribuitur oculus, & sic arguitur a non distributo ad distributum, sed debetet sic concludi, ergo cuiuslibet hominis oculus non est dexter, quia oculus ibi non distribuitur. *Regula de distributione*

Ad secũdum dicitur, ꝙ ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli ex parte hominis, qui in minore solum stat pro prę- C sentib. et in cõclusione distribuit᷑ pro p̃sentib. & prętcritis ad quos ampliatur per prętcritum participij.

Ad tertium dicitur, ꝙ in illo syllogismo non arguitur ad medium inferẽdo ipsum de aliquo, vel aliquid de ipso, q̃a non ponitur in cõclusione, sed solum arguitur ad extremitates. ideo quamuis distribuatur in secunda præmissa, & nõ in prima, non pp hoc arguitur a non distributo ad distributum. Ad quartum dicitur, ꝙ illa, nullum animal dum dormit vigilat potest esse temporalis, & sic est uera, sed tunc ex ipsa non fit syllogismus categoricus, vel põt esse categorica; & hoc est dupliciter, quia vel illa determinatio, dũ dormit, fertur ad subiectum, & tunc ibi bene arguitur, sed sicut conclus. est falsa, ita & maior, q̃a sẽsus est, de quocunq; verũ est dicere, ꝙ est aĩal dum dormit, verũ est dicere, ꝙ nõ vigilat, & hoc est falsum. vel p̃t ferri ad prędicatũ, & sic maior est vera sed male sumitur minor, sed sic dẽt accipi, quidã hõ vigilat dũ dormit, q̃a illa determinatio dum dormit ponebatur ad medium in maiore pręmissa, & sic minor erit falsa sicut conclusio. Ad quintũ dicitur, quod homo in maiori solum distribuitur pro pręsẽtib. ad quos restringitur per hoc verbum currit, & in conclus. distribuitur tam pro pręsentib. q̃ non p̃sentib. ideo ibi nõ bene arguitur. D E

De tertia figura regulis, ac numero modorum.

Sequitur de tertia figura. Cuius tales dãtur regulæ. In tertia figura minori existente negatiua nihil sequitur. Item in tertia figura conclusio debet esse particularis. Tertia figura sex habet modos. *Dispositio terminorum in tertia figura.*

Postquam auctor determinauit de duabus figuris scilicet de prima, & secunda, hic consequenter determinat de tertia propter causam prius dictam. Et est tertia figura ordinatio trium terminorum, in qua medium subijcitur vtrique extremorum, & in tali ordinatione medium est vltimus terminus positione, eo quod subijcitur vtrique extremitati, & secundum rationem subiectum est posterius prædicato. Sed minor extremitas est medium positione, quia F ponitur supra medium cũ de ipsa prędicetur in minori, & sub maiori extremitate, cum subijciatur conclusione. Maior vero extremitas est primus terminus positione, quia ponitur supra mediũ, cũ p̃dicetur in maiori, & supra minorẽ extremitatem, cũ prędicatur in conclusione, & per hoc patet qualiter ordinantur termini in tertia figura.

Primo sciendũ, quod ꝑ syllogismis tertiæ figuræ ponunt᷑ duæ regulę, quarum prima est quod in tertia figura minore existente negatiua nihil sequit᷑. cuius rõ est, quia si minor esset negatiua oporteret maiorem esse affirmatiuam, quia ex puris negatiuis nihil sequit᷑, & con- *Primæ regulę intellectus.*

A conclusionem esse negatiuam, quia si aliqua præmissarũ fuerit negatiua conclusio erit negatiua, ergo maior extremitas non distribueretur in maiore, cũ esset prædicatum propositionis affirmatiuæ, & tñ distribueretur in conclusione, cum esset prædicatum propositionis negatiuæ, ergo ibi argueretur a non distributo ad distributũ, quare antecedẽs potest esse verũ consequente existente falso. Et etiam ibi essent repetibiles termini in quib. omni, vt animal, homo, equus, arguendo sic, omnis hõ est animal, nullus homo est equus, cum quib. stat ista de omni, omnis equus est animal. Et etiã termini in quib. nulli, vt animal, homo, lapis, sic arguẽdo, omnis homo est aĩal, nullus homo est lapis, cum istis præmissis stat ista de nullo, nullus B lapis est animal, ergo ista combinatio, in qua ponitur minor negatiua in tertia figura est inutilis, & hæc est generalis probatio ad ostendendum combinationes inutiles nihil concludere.

Regulæ reperiẽdi terminus in quibus omni, & in quib. nulli.

Scdo sciendũ, quod termini in quib. sunt tres termini in quib. in aliqua combinatione fiunt duę pmissæ cum quib. stat in veritate vna vniuersalis affirmatiua cõposita ex extremitatib. illarũ pręmissarum. Sed termini in quibus nulli sunt tres termini, ex quibus in aliqua combinatione disponuntur duæ præmissę veræ, cũ quib. stat in veritate vna vniuersalis negatiua composita ex extremis illarum pmissarum, sicut patet in repetitione iam facta terminorum in C quib. omni, & in quib. nulli. Et ad faciliter repetiẽdum eos ad quamlibet combinationem inutilem ponuntur tres regulæ. Prima est, quod accipiendi sunt duo termini desperati, cum suo superiori, vt duę species cum suo genere, vt homo, asinus, animal. Secunda regula est, quod accipiendi sunt duo termini de se adinuicem verificabiles siue conuertibiliter, siue non, cum extraneo ad vtrũque, vt homo risibile, lapis, vel homo, animal, lapis. Tertia regula est, ꝙ accipiendi sunt duo termini de seinuicem verificbiles, siue conuertibiliter, siue nõ, cum superiore ad vtrunque, vt homo risibile, substantia, vel homo, animal, substantia, & per has tres regulas D cuicunque prædicamento applicentur faciliter reperientur termini in quibus omni, & in quibus nulli ad quamlibet combinationem inutilem.

Tertio sciendum, quod combinatio in qua simul reperiũtur termini in quibus omni, & in quib. nulli, non infert formaliter aliquam cõclusionem quod sic ꝓbatur, quia, si dicatur, quod in tali combinatione sequitur aliqua cõclusio formaliter, vt puta vniuersalis affirmatiua in terminis in quib. omni arguitur sic. Quicquid sequitur formaliter in aliqua dispositione sp sequitur in omnibus terminis, ergo si sequatur in tali cõbinatione vniuersalis affirmatiua conclusio per aduersarium, tunc illa sequitur in omnib. alijs terminis in tali dispositione, ergo illa sequitur acceptis E terminis in quib. nulli, & vltra, in illa combinatione antecedens est verum, ergo consequens est verum, quia ex vero non sequitur nisi verum, ergo in terminis in quib, nulli vniuersalis affirmatiua conclusio stabit in veritate cũ duabus præmissis, & etiam vniuersalis negatiua de nullo facta ex eisdẽ terminis, & illæ duæ erunt contrariæ, ergo duæ contrariæ, ex quibus sequuntur duę contradictoriæ, stabunt simul in veritate, ꝙ est impossibile. Et sic duceretur aliquis ad contradictoria, dũ diceret cõbinatiõẽ valere, in qua reperiunt simul termini in quib. omni, & in quib. nulli.

Quarto sciendum, quod secunda regula est, quod in tertia figura non concluditur nisi particulariter cuius ratio F est, quia, si ibi concluderetur vniuersaliter, argueretur a non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis, quę nũquam distribueretur in minorẽ præmissam, cũ sit prædicatũ ꝓpositionis affirmatiuę, qa oportet sp minorẽ esse affirmatiuam, vt dictũ est, & tñ distribueretur in conclusione, cum esset subiectu.n propositionis vniuersalis. Item superiora vniuntur in inferiori particulariter tantum, & nõ vniuersaliter, sed medium tertię figurę est inferius

Secundum regulæ intellectus.

A ferius ad ambas extremitates, ergo extremitates per ipsum solum vniuntur particulariter,& ex tali medio non potest concludi vniuersaliter.

Arg. Sed contra prędicta arguitur primo sic. Frustra fit per plura,ꝙ potest fieri p pauciora, sed quęlibet conclusio sufficienter concludi potest per primā & secundā figurā, ergo tertia figura superfluit,& non est ponēda. Secūdo sic. Omne medium alicuius syllogismi est vnitiuum extremitatū eius,sed illud,quod subijcitur vtriq; extremorum non est vnitiuū respectu ipsorū, quia se habet per modum materię, & materia nō est vnitiua, sed vnit̄ p formā,ergo male dr̄ ꝙ mediū tertię figurę subijcit̄ vtriq. extremorū. Tertio sic. Omnes pręmissę, B inferentes aliq̄ conclusionē transpositę adhuc inferūt illā conclusionem, ergo pręmissę de Felapton trāspositę inferre possunt particularē negatiuam, ergo minore existente negatiua in tertia figura aliquid sequitur. Quarto sic. Bene sequitur,omne rationale currit,omne rationale est hō,ergo oīs currit,quia ex opposito consequētis sequitur oppositum antecedētis, ergo in tertia figura potest cōcludi vniuersaliter. Quinto sic. In omni mō syllogismi potest esse vniuersalis affirmatiua cōclusio, & vniuersalis negatiua,ergo in omni modo sunt repetibiles termini, in quib. omni, & in quibus nulli, & tñ non est combinatio inutilis, ergo nō oīs combinatio in qua C possūt reperiri tales termini est inutilis

Solutio. Nota responsionem. Ad argumenta. Ad primum dicitur quod licet quęlibet cōclusio in spē posset sufficienter concludi in prima figura,& scda,non tamen oīb. modis,quib. quęlibet conclusio concludi potest, iō il læ figuræ sufficiūt quantum ad numerū conclusionū, sed non quantū ad numerū modorū concludendi. Ad secūdū dr̄, ꝙ licet inferius, in eo quod subijcitur extremis, hēat modū materiæ, non tñ inquantum vnit, & continet sua superiora in se actualiter, sed se habet per modum totius respectu ipsorum, & sic per modum formæ, & hoc modo bene est vnitiuum suorum extremorū, quæ D sunt superiora ipsius, licet particulariter tantum. Ad tertium dicitur, ꝙ licet præmissæ de Felapton transpositę inferant particularem negatiuā conclusionem indirecte, non tamen directe, & hoc modo intelligitur illa maior, quod omnes præmissæ inferentes aliquā conclusionem qn̄ transponuntur, inferunt eandem indirecte. Ad quartū dicitur, quod licet ibi sequatur conclusio vniuersalis gratia materiæ, non tamen formaliter, quia non tenet in oīb. terminis consimili forma arguendi retenta. Ad quintum dr̄, quod licet in quolibet modo ex extremis syllogismi facti possit fieri vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, tñ ille non stabunt simul in veritate cū præmissis compositis ex eisdē terminis, & hoc requiritur ad ter E minos in quib. omni, & in quibus nulli.

De duobus huius figura modis vniuersalibus Darapti, ac Felapton.

Darapti. *Darapti. Primus modus constat ex vniuersali affirmatiua maiori, & vniuersali affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directe concludentibus, vt*

Omni homo est substantia.
Omni homo est animal, ergo,
Quoddam animal est substantia. Et reducitur de tertium modum prima figurę minori conuersa per accidens.

Felaptō F *Felapton. Secundus modus constat ex vniuersali negatiua maiori, & vniuersali affirmatiua minori, particularem negatiuam directe concludentibus, vt*

Nullus homo est lapis.
Omni homo est animal, ergo
Quoddam animal non est lapis.
Et reducitur ad quartum modum primę figurę, minori conuersa per accidens.

Quinq; tatum huius figura modi. Postquam Auctor ostendit; q̄ est tertia figura,& posuit regulas eius, hic cōsequenter determinat de modis ipsius, & antequam in spāli de ipsis determinet enumerat eos in gnāli dicens, ꝙ tertia figura sex habet modus. s. Darapti, Fela-

A Felaptō, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison, quorū sit habetur sufficiētia qa oīs modus tertiæ figuræ est ordinatio duarum præmissarū, in quib. mediū sp subijcitur, vel ergo ambæ præmissę sunt vniuersales, vel ambę particulares, vel maior vniuersalis, & minor particularis, & ecōtra. Si ambę sint vniuersales, hoc est quadrupliciter, vel ambæ sunt affirmatiuæ, & sic est Darapti, vel ambæ negatiuæ, & sic nihil sequitur, vel B maior ē affirmatiua, & minor negatiua & sic iterum nihil sequitur propter primā regulam huius figuræ, vel econtra, maior ē negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Felapton. Sed, si ambæ sint particulares, hoc potest esse quadrupliciter, & quocunq; mō disponantur nihil sequitur. Si vero maior sit vniuersalis, & minor particularis, hoc est quadrupliciter, vel ambæ sunt affirmatiuę, & tūc est Datisi, vel ambæ negatiuæ, & tūc nihil sequitur, vel maior affirmatiua, & minor negatiua, & ierū nihil sequitur, vel econtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Ferison. Si vero maior sit particularis, & minor vniuersalis, hoc est quadrupliciter, qa C vel ambæ sūt affirmatiuæ, & sic est Disamis, vel ambę negatiuæ, & sic nihil sequitur, vel maior affirmatiua & minor negatiua, & sic iterū seqtur, vel ecōtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & sic est Bocardo. Et sic ī tertia figura sunt sexdecim cōbinationes. quarū decē sunt inutiles, & sex vtiles, & p consequens tantum sunt sex modi eius.

Modus arguendi ī Darapti et eius triplex probatio. Primo sciendum, ꝙ Darapti primus modus cōstat ex duab. vniuersalib. affirmatiuis, particularē affirmatiuam concludentib. Et potest iste modus tripliciter probari. s. per cōuersionem, per impossibile, per syllogismū expositorium. Vnde per conuersionem probatur, ipsum reducendo ad Darij, quia minore de Darapti conuersa per accidens ad præmissas eius sequuntur præmissæ de Darij, & ad illas pmissas sequitur conclusio particularis affirmatiua, ergo eadē sequit ad pmissas de Darapti, & per impossibile, probat reducendo ipsū ad Celarent, capiēdo contradictoriū conclusionis eius pro maiore, & minorem, D loco minoris, inferēdo contrarium maioris in Celarēt, & ex consequenti contradictorium, potest etiam reduci ad Cesare, capiendo contradictoriū suæ conclusionis p maiore, & minorē p minore inferendo cōtrariu minoris. Sed p syllogismū expositorium sic pbat, qa si istæ pmissæ sunt veræ, oīs hō est aīal, oīs hō est risibilis, de aliquo singulari hoīe verificabunt aīal, & risibile signt E ergo illud singulare, & sic So. Tūc arguitur sic expositorie. So. est aīal, Soc. est risibilis, ergo quoddā risibile est aīal. Istæ pmissæ singulares sequunt ad pmissas de Darapti, & ad istas pmissæ sīgulares seqt particularis affirmatiua cōclusio, ergo eadem sequitur ī Darapti, qa quicquid sequitur ad consequens bonæ cōsequentiæ sequitur ad antecedens eius.

Syllogismus expositorius. Secundo sciēdum, quod syllogismus expositorius est cuius medium est singulare singulariter tm̄. Et de ipso non determinat Auctor, quia talis deductio est secundum sensum manifesta, & valet syllogismus expositorius affirmatiuus in qualibet figura, sed negatiuus non valet in secunda figura, quia vel F maior esset affirmatiua vel minor, & vtroq; modo conclusio esset negatiua, & sic cum maior esset particularis sp argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, quæ non distribueretur in maiore, & tā distribueretur in conclusione, vt dicēdo sic quoddam animal non Soc. quidam homo est Soc. ergo quidam homo non est animal, sed talis syllogismus negatiuus valet in prima figura, & in tertia, posita maiore negatiua, & minore affirmatiua, vt posset videri per exēpla, sed non valet ecōtra posita minore negatiua, qa tūc argueret a nō distributo ad distributū ex parte maioris extremi.

Modus arguendi in Felapton. Tertio sciendum, ꝙ Felapton secundus modus constat ex maiori vniuersali negatiua, minori vniuersali affirmatiua, particularē negatiuam concludētibus, & reducitur ad Ferio minore conuersa per accidens, & per hoc potest probari con-

A consequentia eius, sicut probata fuit in primo modo, & per impossibilem reducitur ad Barbara, capiendo contradictorium suæ conclusionis pro maiore, seruando minorem, & inferēdo oppositum contrarium maioris, & ex consequenti cōtradictorium, potest etiam reduci ad Camestres in scda figura, capiendo contradictorium conclusionis pro maiore, & maiorem pro minore, inferendo oppositum contrarium minoris, & ex consequenti cōtradictorium. Potest etiā probari iste syllogismus per syllogismum expositorium, capiendo vnum singulare sub medio eius, de quo negetur maior extremitas, & affirmetur minor, & deinde inferatur particularis negatiua conclusio, sicut factū est in Darapti de particulari affirmatiua.

B Quarto sciendum, quod reducendo modos tertiæ figuræ ad modos primæ per conuersionem oportet illā præmissam conuerti, quæ fit minor in prima figura, & non dēt conuerti illa, quæ fit maior. Cuius rō est, quia in tertia figura sp medium subijcitur, ergo ad hoc quod idem medium subijciatur in maiori præmissa primæ figuræ, illa præmissa non debet conuerti, sed ad hoc, quod prædicetur in minori oportet, quod illa cōuertatur, non est tñ intelligendum, ꝙ sp illa, quæ est minor in tertia figura conuertatur, quia in Disamis nō cōuertitur minor, sed maior, sed intelligēdū est de illa, quæ fit minor in syllogismo primę figuræ, & per hoc patent illi duo modi vniuersales tertiæ figuræ.

No. regulam pro reductione modorum huius figuræ ad primā

C Sed contra prædicta arguitur primo sic. In secunda figura sunt tantum quatuor modi, sed tertia figura est imperfectior secunda, ergo non habet plures modos, quam secunda, ergo male ponuntur sex modi eius. Secundo sic Non sequitur in Darapti. Omnis homo est albus, omnis homo inquantum homo est risibilis, ergo quoddam risibile inquantum homo est album, ergo in Darapti non est bona consequentia.

Arg.

Tertio sic. Modi perfectiores non reducūtur ad modos imperfectiores, sed omnes modi vniuersales sunt perfectiores particularibus, ergo Darapti est perfectior, quam Darij, & per consequens non reducitur. Quarto sic. Non sequitur, nullus homo est genus; omnis homo est animal, ergo animal non est genus, & tamen arguitur in Felapton, ergo. Quinto sic. Datisi, & Disamis reducuntur ad Darij, & Felapton ad Ferio, ergo illi modi debent præcedere Felapton, & per consequens Felapton male ponitur secundus modus. D

Solutiones.

Ad argumenta. Ad primum dicitur quod licet tertia figura habeat plures modos, quam secunda, non tamen propter hoc est perfectior secunda, quia vna figura non dicitur perfectior alia propter maiorem pluralitatem modorum eius, sed quia habet perfectiorem modum concludendi, vnde, quia tertia figura habet imperfectiorem modum concludendi, ideo potest plurib. modis concludere, quam secunda, quia plurib. modis potest fieri imperfectum quam perfectum. Ad secundum dicitur, quod ibi male concluditur, quia illa duplicatio non debet poni in conclusione, sic quod feratur ad prædicatum vel copulam, quia in præmissis non ferebatur ad maiorem extremitatem, sed debet relinqui, vel solum poni cum implicatione ad subiectum conclusionis, vt dicendo, ergo aliquod est risibile inquantum est homo, est album. Ad tertium dicitur, quod licet modi vniuersales sint perfectiores particularibus in eadem figura, & inter directe concludentes, non tamen sp in diuersis figuris, ideo Darapti non est perfectior modus quam Darij ratione figuræ. Ad quartum dicitur, quod animal non tenetur ibi eodem modo in minore, & conclusione, quia in minore tenetur pro natura accepta cōcretiue per respectum ad supposita in conclusione vero pro natura secundum se acceptam cum præcisione suppositorum, prout sibi attribuitur hæc secundæ intentio genus. E F

Vna figura alia perfectior in modo concludendi.

Ad quintum dicitur, quod isti modi non ordinantur secundum ordinem modorum primæ figuræ, ad quos reducuntur, sed ordinantur inter se penes

A nes vniuersale & particulare, affirmatiuum, negatiuum, sicut Darapti & Felaton. quia sunt modi vniuersales, & præcedunt quatuor sequentes, qui sunt modi partiaulares.

De quatuor huius figuræ modis particularibus Disamis, Datisi, Bucardo, Ferison.

Disamis. *Disamis. Tertius modus constat ex particulari affirmatiua maiori, & vniuersali affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directè concludentibus, vt*
Quidam homo est substantia,
Omnis homo est animal, ergo
Quoddam animal est substantia.
Et reducitur ad tertium modum primę figurę minori, & conclusione conuer-
B *sis simpliciter, & per transpositionem pręmissarum.*

Datisi. *Datisi. Quartus modus constat ex vniuersali affirmatiua maiori, & particulari affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directè concludentib. vt*
Omnis homo est substantia.
Quidam homo est animal, ergo
Quoddam animal est substantia.
Et reducitur ad tertium modum primę figurę minori conuersa simpliciter.

Bocardo. *Bocardo. Quintus modus constat ex maiori particulari negatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, vt*
C *Quidam homo non est lapis,*
Omnis homo est animal, ergo
Quoddam animal non est lapis.
Et reducitur ad primum modum primę figurę per impossibile, sumatur enim oppositum contradictorium conclusionis cum altera pręmissarum, & inferatur oppositum alterius pręmissę, vt omne animal est lapis, omnis homo est animal, ergo omnis homo est lapis, hęc autem conclusio facta per impossibile in primo modo primę figurę, contra dicit maiori. Quinti scilicet tertię figuræ.

Ferison. Sextus modus constat ex maiori vniuersali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuam directè concludentibus, vt
Nullus homo est lapis. D
Quidam homo est animal, ergo
Quoddam animal non est lapis.
Et reducitur ad quartum modum primę figurę minori conuersa simpliciter.

Postquam determinatum est de modis vniuersalibus tertię figurę, hic consequenter determinat Auctor de modis particularib. eius, & primo de modis affirmatiuis, secundo de negatiuis, & inter affirmatiuos primo determinat de Disamis dicens, quod Disamis tertius modus constat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali affirmatiua, particularem affirmatiuam concludentib. vt patet in exemplo textus. Et reducitur ad Darij per conuersionem simplicem maioris, & conclusionis, & per transpositionem præmissarum, & per hoc probatur bonitas consequentię eius. Secundo probatur consequentia huius syllogismi per syllogismum expositorium, quia ex istis pręmissis, quidam homo est substantia, omnis homo est animal, sequitur quod de aliquo singulari homine verificabuntur substantia, & animal, tunc signetur, illud singulare, & sit Socrates, & arguitur sic. Socrates est substantia, Socrates est animal, ergo quoddam animal est substantia, pręmissę huius syllogismi expositorij sequuntur ad pręmissas de Disamis, & ad istas pręmissas sequitur particularis affirmatiua conclusio, ergo eadem sequitur ad pręmissas de Disamis. Tertio potest probari per impossibile, & reducitur ad Celarent, capiendo oppositum conclusionis cum minore, inferendo contradictorum maioris, & in secnnda figura reducitur ad festino, accipiendo oppositum contradictorium conclusionis de Disamis, cum maiore posita loco minoris, inferendo contradictorium suę minoris.

Modus arguendi i Disamis, & eius probatio.

E

F

Primo sciendum est, quod reducendo modos tertię figurę ad primam per impossibile semper oportet accipere oppositum conclusionis pro maiore, & minorem pro minore, primę figurę inferendo

A ferendo oppositum minoris. Cuius ratio est, quia idem subijcitur in conclusione syllogismi tertiæ figuræ, & in opposito conclusionis, & prædicatur in minore, scilicet minor extremitas, ideo capiendo oppositum conclusionis, cũ minore habetur dispositio primæ figuræ, & valet ad inferendum oppositum maioris. Ideo reducere per impossibile in tertia figura, est ex opposito conclusionis cum minore inferre oppositum maioris, & acceptis illis propositionibus ad videndum ad quem modum fit reductio oportet videre quõ oppositum conclusionis, & minor ordinantur in debita qualitate, & quantitate. Sed ad reducendum modos tertiæ figuræ ad secundum oportet capere oppositum conclusionis pro maiore, posita maiore loco minoris. Rõ primi est, quia idem prædicatur in opposito conclusionis, &

Regula de reductione horum modorũ plurimum necessaria.

B in maiore in tertia figura, ideo acceptis illis propositionib. habetur dispositio secundæ figuræ, sed ratio secundi est, quare scilicet maior debet poni loco minoris, quia ad directe concludendum in secunda figura, oportet quod idem subijciatur in conclusione, & in minore propositione. s. minor extremitas, & in tertia figura idem subijcitur in maiore, & ĩ opposito minoris quod debet inferri pro cõclusione in secunda figura. Et ad sciendum ad quem modum

C fit reductio, cognosci potest, vt prius dictum est.

Secũdo sciendum, quod quartus modus tertiæ figuræ, s. Datisi cõstat ex vniuersali affirmatiua maiore, particulari affirmatiua minore, particularẽ affirmatiuã concludẽtib. & põt probari tripliciter, s. per cõuersionẽ, per expositionẽ, & per reductionem, per impossibile, probãdo ipsum per cõuersionem reducitur ad Darij minore de Datisi cõuersa simpliciter, & p syllogismũ expositorium posset probari eodem modo sicut p̃cedens, capiendo vnum singulare sub medio, de quo verificent ambę extremitates, sed per impossibile potest ꝓbari reducendo ipsum ad Ferio in prima figura capiendo oppositum cõclusionis

Modus arguendi ĩ Datisi, & eius reductio.

cũ minore, ĩferẽdo cõtradictoriũ maioris, & in scđa figura reducitur ad Cesare. Capiendo cõtradictorium suæ conclusionis & maiorem positam loco minoris inferendo contradictorium suę minoris, tertio sciendum quod Bocardo quintus modus cõstat ex particulari negatiua maiori, & vniuersali affirmatiua minore, particularẽ negatiuam concludẽtib. & nõ probatur per cõuersionẽ reducẽdo ipsũ ad aliquẽ modum primę figurę propter eãdẽ rationem, sicut prius dictũ est de Bocardo. Sed potest probari per syllogismum expositoriũ negatiuũ, capiendo vnũ suppositũ medij, de quo negetur maior extremitas, & verificet minor in qua dispositione sequetur particularis negatiua cõclusio. Et ipsũ probãdo p impossibile reducitur ad primũ modũ primę figurę, capiẽdo cõtradictoriũ suę cõclusionis cũ minore inferendo cõtradictorũ maioris, & in secundo figura reducitur ad Bocardo, capiendo contradictorium suæ conclusionis pro maiore, & maiorẽ loco minoris inferendo contradictorium suę minoris. D

Modus arguendi ĩ Bocardo, & eius probatio.

E

Quarto sciẽdũ ꝙ Ferison sextus modus cõstat ex vniuersali negatiua maiore, particulari affirmatiua minori, particularẽ negatiuã cõcludẽtib. Et p cõuersionẽ reducitur ad Ferio, sua minore cõuersa simpliciter, & potest probari per syllogismũ expositoriũ sicut p̃cedentes modi, sed per impossibile reducitur ad Dari, capiẽdo cõtradictoriũ suę conclusionis cũ minore, ĩferẽdo contradictoriũ maioris, & in scđa figura reducitur ad Camestres, capiẽdo cõtradictorium suę cõclusionis ꝑ maiore, & minorẽ ꝑ minore, inferẽdo cõtradictoriũ suę minoris, & p hoc satis patẽt formationes, & ꝓbationes modorum tertię figurę

Modus arguendi in Ferisõ, & reductio. F

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Non sequitur, alicui homini inest sanitas, omni homini inest albedo, ergo quędam albedo est sanitas, vel cuidã albedini inest sanitas, & tamen ibi arguit in Disamis, ergo in eo non est bona consequentia Secundo sic, Non sequitur, A quodam homine videtur equus ab oĩ homi-

Arg.

A homine videtur lapis, ergo a quodam lapide videtur equus, & tamen ibi arguitur in Disamis, ergo in ipso non est formalis consequentia. Tertio sic. Non sequitur omnis homo est nauis, aliquis homo est nascendus, ergo quoddam nascendum est natum, & tamen ibi arguitur in Datisi, ergo. Quarto sic. Non sequitur, Socrates non est minor Socrate, totus Socrates est minor Socrate. ergo aliquid minus Socrate nō est minus Socrate, & tamen arguitur in Bocardo, ergo &c. Quinto arguitur sic. Nō sequitur
B nullus homo est proprium, quidam homo est risibilis, ergo risibile non est proprium, & tamen ibi arguitur in Ferison, ergo ibi non est bona consequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod ibi non bene arguitur in Disamis, quia male concluditur, sed sic debet concludi, alicui homini inest sanitas, omni homini inest albedo. ergo alicui inest albedo, inest sanitas. Ad secundum dicitur, quod ibi similiter non bene concluditur, sed debet sic concludi, ergo a quo videtur lapis, videtur equus Ad tertium dicitur, quod ibi non bene
C arguitur in Datisi, quia ibi fit variatio medij quantum ad supposita pro quib. tenetur, quia homo in maiore supponit pro præsentibus, & præteritis tantum, ad quos restringitur per illud præteritum, natus in minore vero supponit pro præsentibus & futuris solum, ad quos restringitur per illud futurum nascendus. Ad quartum dicitur quod in illo syllogismo Socrates in maiore supponit per ipso Socr. perfecto, in minore vero supponit pro partibus integralibus eius, ad quas restringitur per illud distributiuum totus, ideo medium nō tenetur similiter in maiore, & in minore, ideo non bene arguitur in Bocardo. Ad quintum dicitur, quod risibile, in prædicato minoris illius syllogismi tenetur concretiue, & per respectum ad suum subiectum, in conclusione vero tenetur quodammodo abstractiuę, & secūdum se co, quod subijcitur respectu huius intentionis proprium, ideo non est simpliciter idem prædicatum minoris, & subiectum cōclusionis nec bene arguitur D
in Ferison, sed ad bene arguendum sic debet concludi, ergo aliquid risibile non est proprium.

Nonnulla ad omnium prædictorū modorum intelligentiam traduntur principia quibus ad quam quiuis modorum figuram reducatur, & quomodo facilis est intellectus, & de terminis in quibus Omni et in quibus Nulli.

Syllogismorum concludentium particularem negatiuam talis datur regula. E
Nullus syllogismus concludens particularem negatiuam indirecte potest eam concludere directè, & concludens directe non potest eam concludere indirectè. Item, prima figura concludit omnia genera propositionum, scilicet vniuersalem, particularem affirmatiuam, et negatiuam. Secunda figura concludit vniuersalem negatiuam, & particularem negatiuam. Tertia concludit particularem affirmatiuam, et particularem negatium. Vnde versus.

Omne genus claudit problematis prima figura.
Fitque negatiue conclusio quaque secunde
Tertia concludit tantummodo particularem. F
De modis omnium figurarum isti sunt versus.
Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipet.
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesmo, deinde.
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti.
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

In his quatuor versibus sunt decem & nouem dictiones, decem & nouem modos trium figurarum designātes, ita quod per primam dictionem intelligitur primus modus primæ figuræ, & per secundam secundus, & sic de alijs. Vnde primi duo versus deseruiunt modis primæ figuræ. tertio vero versus præter eius vltimam dictionē deseruit modis secūdæ figuræ, ita quod prima

A *ma dictio tertij versus deseruit primo modo secunda, & secunda secundo, & sic de alijs. Vltima vero dictio tertij versus cum alijs dictionibus quarti versus deseruit modis tertia figura per ordinem. Sciendū ergo, q per has quatuor uocales, A, E, I, O, intelliguntur quatuor genera propositionum, ita quod per hanc vocalem A, intelligitur vniuersalis affirmatiua per E, vniuersalis negatiua per I, particularis affirmatiua per O, particularis negatiua Et in qualibet dictione sunt tres syllabæ. & si sie ibi aliquid residuum superfluit, vt postea patebit, & per primam illarum trium syllabarum intelligitur maior propositio syllogismi, & per secunda minor, per tertiā*
B *conclusio. v. g. prima dictio, scilicet Barbara habet tres syllabas in quarum qualibet ponitur A, & per A, ter positum significatur, quod primus modus primæ figuræ constat ex duabus propositionibus vniuersalibus affirmatiuis vniuersalem affirmatiuā directe concludentibus & ita intelligitur de alijs dictionibus secundum vocales ibi positas. Item, sciendum, quod primę quatuor dictiones primi versus incipiūt ab his consonantibus B, C, D, F, & omnes aliæ dictiones sequentes, & per hoc intelligendum est, quod omnes modi significati per dictionem inchoantem à B, reducuntur ad primum modum primę figuræ. & omnes modi significati per dictionem inchoantem à*
C *C, ad secundum, & per D, ad tertium, & per F, ad quartum. Item vbicunque ponitur S, in his dictionibus significatur quod propositio intellecta per vocalem pręcedētem immediatè debet conuerti simpliciter, & propositio intellecta per vocalem immediatè precedētem istam literam P, debet conuerti per accidens, vbicunque autem ponitur M, significatur, quod debet fieri transpositio in pręmissis. Est. n. trāspositio in præmissis facere de maiore minorem, & econuerso. Et vbicunque ponitur C, significatur, quod modus intellectus per dictionem illam in qua ponitur debet reduci per impossibile. Vnde versus.*

Simpliciter verti vult S, Puero per acci.
M, vult transponi, C per impossibile duci.
Seruat maiorem variatque secūdū minorem. D
Tertia maiorem variat seruatque minorem.
Asserit A, negat S, sed vniuersaliter ambæ.
Asserit I, negat O, sed particulariter ambæ.

Et, quia Aristot. in Prio ostendit coniugationes, in quibus non sequitur conclusio ex præmissis, esse inutiles per inuentionem terminorum, in quibus non tenet huiusmodi coniugatio, ideo vtilis est inuentio talium terminorum, vbicunque igitur fiat inutilis coniugatio contra regulas syllogismorū prius assignatas, accipiēdi sunt duo termini diuersi, scilicet duæ species cum suo ge- E *nere, ut homo, asinus, animal. Vel duas species cum proprio alterius, vt homo, asinus, risibile. Vel vnam speciem, cum suo genere, & suo proprio, vt animal, homo risibile. Vel duo termini, quorum alter de altero prędicatur, siue conuertibiliter, siue non cum extraneo vtriusque vt homo, risibile, lapis, uel homo, animal, lapis. Vel accipiendi sunt duo termini, quorum alter de altero predicetur, siue conuertibiliter, siue non cum superiori ad vtrunque, ut homo, risibile. substantia, uel homo, animal, substantia. Per hanc enim regulam disiūctiuam cuicunque generi applicentur, siue substantiæ, siue quantitatis, siue alicui alio-* F *rum semper inueniuntur termini per quos inutilis coniungatio demonstrabitur nō tenere. et tales terminos Arist. appellat in prioribus, terminos, in quibus sic. & nota, quod in quibus non sequitur conclusio. In his enim inuenitur instantia, & est inuenire instantias accipere terminos, in quibus non est ex acceptis terminis facere cōiugationem. in qua præmissæ sint veræ, & cōclusio falsa manente eadem qualitate, & quantitate propositionum. v. g hęc est inutilis coniugatio, nullus asinus est homo, nullum rationale est asinus, ergo nullum rationale est homo. Et isti sunt termini, in quibus sic. Contra coniugationum hāc inutilem accipiuntur termini, in quibus non per secundum membrum regulę, disiunctiuę datę, ut homo, risibile, asinus, & arguatur sic, nullus asinus est homo, nullum risibile*

A *risibile est asinus, ergo nullum risibile est homo. Ecce premissę sunt verè, & conclusio est falsa, & sic manifestatur virtus argumenti, cum ostenditur supra quam conclusionem potest, & supra quam non potest quod fit in argumentatione seruata eadem qualitate, & quantitate propositionum, & manente eadem figura in vtraque coniugatione inutili, siue falso syllogismo.*

Postquam auctor determinauit superius de omnibus modis, & figuris B syllogismorum in speciali, hic consequenter ad maiorem intellectum pręcedentium ponit aliqua notabilia. primo ponens talem regulam de modis particularib. negatiuis. Quod nullus syllogismus concludens particularem negatiuam directe, potest eam concludere indirecte, neque econuerso, concludens, eam indirecte potest eam cōcludere directe. cuius ratio est, quia particularis negatiua non potest conuerti in terminis, sed solum per contrapositionem, in qua conuersione non remanēt simpliciter termini primæ propositionis, sed omnes syllogismi cōcludentes aliquam affirmatiuam vel negatiuam vniuersalem per conuersionem suæ conclusionis possunt inferre in C directe conuertentem suę conclusionis, sicut declaratur in prima potestate syllogismorum.

Sex syllogismorum potestates. Primo sciendum, quod sex sunt potestates syllogismorum, quę sūt naturales proprietates syllogismi. Prima est, posse plura concludere, vt quādo syllogismus infert conclusionem, quæ potest conuerti, potest inferre cōuertentem eius, quæ sequitur ad suam principalem conclusionem, & si plures propositiones sequātur ad illam conclusionem, potest vltra principalem conclusionem inferre plures conclusiones. Secūda potestas, est ex falso posse concludere verum, sed ex veris non nisi verum exemplum primi, vt omnis lapis est animal, omnis homo est lapis, ergo omnis homo est animal. Tertia potestas est, posse concludere circulariter aliquam præmissarum, quod fit capiendo conclusionem vnius syllogismi conuersam, cum vna præmissarum, ad D inferendum alteram præmissam. Quarta est, posse concludere conuersiue, capiendo oppositum conclusionis vnius syllogismi facti cum vna præmissarum ad inferendum oppositum alterius præmissæ. Quinta potestas est, posse cōcludere per impossibile, quod fit capiendo per contradictorium conclusionis probandæ cum vna præmissarum manifeste uera, ad inferendum vnum manifeste falsum ex cuius falsitate infertur falsitas contradictorij conclusionis probādæ. E Sexta potestas est, posse concludere ex oppositis, ut quando fit syllogismus ex duabus præmissis contrarijs, uel contradictorijs, inferens negationem eiusdem de se ipso, & de istis ad longum videtur in secundo Priorum.

Quot propositionum genera in quacunque figura concludatur. Secundo sciendum, pro comparationem figuram inter se, quod prima figura concludit omnia genera propositionum scilicet vniuersale, particulare, affirmatiuum, & negatiuum sicut patet in quatuor modis directè concludēntibus primæ figuræ. Sed secunda figura solū concludit tria genera scilicet vniuersale, particulare, & negatiuum, et non cōcludit affirmatiuū propter causam prædictam in secunda figura. Tertia figura F etiā concludit tria genera tantum, scilicet affirmatiuum, & negatiuum, & particulare, & non potest concludere vniuersale, propter causam prædictam in tertia figura, & quia perfectius est concludere vniuersalem affirmatiuam, quā vniuersalem negatiuam, & iterum perfectius est concludere vniuersalem negatiuam quam particularem affirmatiuam vel negatiuam, ideo prima figura est perfectior secunda, & secunda perfectior tertia.

Tertio sciendum, pro declaratione omnium modorum trium figurarum, quod trium figurarum sunt decem, & nouem modi, nouem primæ figuræ, quatuor secundæ, & sex tertiæ, quorum nominatio, ordo, & numerus in his versibus continetur.

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton, Celantes, Dabitis, Fapesmo, Friseſomo-

A sesomorum, Ces. Camestres, Festino, Baroco, Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Et in qualibet dictione ratione syllogismi sunt tres syllabæ. & si sint plures, hoc solum est ad perfectionem metri. Et vocalis primæ syllabæ significat maiorem præmissam, qualitatem, & quantitatem eius, & secunda vocales significat minorem, tertia conclusionem. Vnde per A, intelligitur vniuersalis affirmatiua, per E, uniuersalis negatiua, per I, particularis affirmatiua, per O, particularis negatiua.

Quarto sciẽdum, quod prędictorum modorum quatuor primi modi, primæ figuræ sunt perfectiores, & incipiũt per B has quatuor consonantes. B C D F, qua in ipsis significãt ordinem ipsorum, sed alij modi reducuntur ad istos quatuor, & istæ consonantes in alijs modis significant reductionem ipsorum, ita quod omnes modo incipientes per B, reducũtur ad Barbara, per C, ad Celarent, per D, ad Darijs, per F, ad Ferio. Item in prędictis dictionibus cum ponitur S, significatur, quod propositio intellecta per vocalem præcedente debet cõuerti simpliciter in reductione talis syllogismi, & per P, designatur quod debet fieri cõuersio per accidens. Et M, designat trãspositionẽ præmissarum, & C, significat reductionẽ per impossibile, nisi ponatur in principio dictionis, iuxta illos versus.

C Simpliciter verti vult S, P, vero per acci.

M, vult transponi, C, per impossibile duci. Residuum textus uidelicet. Et quia Arist. &c. usque ad finem tractus, huius, quia per se satis clarius est, ideo non indiget alia explanatione.

Contra predicta arguitur primo sic. *Argu.* Celarent potest concludere particularẽ negatiuam, directe, & indirectè, ergo male dicitur, quod nullus syllogismus concludens particularem negatiuam directe, p̃t eã concludere indirecte. Secundo sic. Nulla pars est uniuersalis, cum vniuersale, & totum idem sint, sed quęlibet conclusio primæ figuræ est pars respectu maioris præmissæ ergo nulla est uniuersalis, sed debet dici particularis. D & sic prima figura non concludit vniuersalem.

Tertio sic. Extremitates in conclusione uniuntur eo modo, quo uniuntur in præmissis cum medio, sed in Darapti in tertia figura extremitates uniuntur uniuersaliter cum medio, ergo eodem modo possunt vniri in conclusione, & potest ibi concludi vniuersaliter. Quarto sic. Vnitas syllogismi sumitur ab unitate cõclusionis, ergo vnus syllogismus habet tantum unam conclusionem, & non potest plura concludere, sicut dictũ est. Quinto sic. In omni consequentia cõsequens includitur in antecedente, sed verum non includitur in falso, ergo ex falsis non potest concludi verum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, E quod licet Celarent ex consequenti con *Solutio* cludat particularem negatiuam directe, & indirecte, tamẽ primo & per se concludit uniuersalem negatiuam. Ad secundum dicitur, quod nulla propositio dr̃ u'ẽ'li respectu sui totius, sed bñ dr̃ vniuersalis respectu suarum partiũ & hoc mõ conclusio vl's primæ figuræ dr̃ particularis sm̃ modũ respectu maioris præmissæ, sed bene dr̃ vniueralis respectu suarũ singulariũ rõne sui subiecti distributis. Ad tertiũ dr̃, q̃d licet in Darapti extremitates vniantur vniuersaliter cũ medio vl'itate medij. ꝙ distribuitur, nulla tñ vnitur cũ ipso vl'r ex parte sui, q̃a nulla extremitas ibi distri- F buitur, rõne cuius nulla põt distribui in cõclusione. Ad quartũ dr̃ ꝙ licet unius syllogismi sit im̃ vna principalis conclusio, t̃ñ possunt esse plures minus ptincipales, quæ inferuntur in virtute primæ clusionis ideo omnes ille se hẽnt per modum conclusionis quãtum ad virtutem qua inferuntur, licet varientur materialiter quantum ad numerum propositionum. Ad quintum dicitur, ꝙ licet uerũ non includatur in falso ratione formæ falsitatis, tñ includitur rõne materię, scilicet terminorum, vel propositionũ, quibus inest falsitas, & sic in falso potest includi verũ Et hæc de syllogismo simpliciter dicto pro nunc sufficiant.

VER-

A D

VERSORII PARISIENSIS EXPOSITIO,

In Quintum Tractatum Petri Hispani.

SVMMA TRACTATVS.

De syllogismo Topico, seu probabili. De multiplicibus. Argumentationis Speciebus, Enthimemate, scilicet Exemplo, inductione, Syllogismo. De locis Dialecticis, tam intrinsecis, quam extrinsecis. Multorum item terminorum, ad omnes artes, & scientias, communium, vniuersalis notitia. E

B

Huius nominis ratio Multiplicitas.

Atio dicitur multis modis. Primo enim modo idem est quod definitio, vel descriptio. vt hic vniuoca sunt quorum nomen est commune ratio substantia secundũ illud nomen est eadem. Alio autem modo idem est, quod quędam virtus animæ: alio modo idem, quod oratio ostendens aliquid sicut sunt propositiones, vel rationes, disputantium. Alio modo idem est, quod forma materiæ, vt in cultello, ferrum est materia, dispositio vero inducta in ferro est forma. alio modo idem est, quod essentia communis prædicabilis de pluribus, vt essentia generis, vel speciei, vel differentiæ. alio autem modo idem, quod medium inferens conclusionem, & hoc vltimo modo sumitur ratio in definitione argumenti. Vnde versus. C

Definit virtus, ostendit forma, vel esse.
Et medium ratio per quod concluditur, ergo.

Ordo huius Tract. ad cęteros.

ISte est quintus tractatus Summularum magistri Pet. Hispani, in quo ipse postquam in quarto tractatu determinauit de syllogismo simpliciter dicto, secundum suam formã, non contracto ad aliquam materiam specialem, hic consequenter determinat de syllogismo Dialectico, qui est syllogismus contractus ad materiam probabilem. Et ratio ordinis est, quia in rebus artificialibus siue sint entia realia, siue rationis, vnunquodque habet prius cognosci secundum suam formam, quam quod illa forma contrahatur ad materiam aliquam, sicut domificator prius cognoscit formam domus secundum se quam applicet eam ad determinatam materiam. Et, quia syllogismus aliquo modo est ens artificiale, scilicet ens rationis, ideo conuenienter determinatum est prius de syllogismo simpliciter, qui se habet per modum simplicis, quam de syllogismo contracto ad aliquem materiam qui se habet per modum compositi. F

Primo sciendum, quod syllogismus tripliciter cõtrahitur ad materiã. Vno modo ad materiam necessariam, quæ est naturalis materia, & sic est syllogismus *Syllogismorum multiplicitas*

A mus demõstratiuus. Secundo modo ad materiam probabilem, quę est materia contingens uel capta sub modo contin gẽtis, & sic est syllogismus dialecticus. Tertio modo ad materiam apparentem, quæ est quandoque materia remota, inquantum habet similitudinem quandam cum materia probabili, & sic est syllogismus sophisticus. Et quia materia naturalis est perfectior materia probabili, & probabilis, apparenter probabili, ideo syllogismus demonstratiuus est prefectior dialectico, & similiter dialecticus sophistico. Sed Petro Hispano non facit mentionem de demonstratiuo syllogismo, eo quod est introductor iuuenum, de quo tamen determinat Aristot. in libr. Posteriorum.
B Sed Petr. Hispa. facit mentionem de Dialectico, & Sophistico, ideo iste tractatus conuenienter ordinatur post tractatum de syllogismis, & ante tractatum de fallacijs.

Subiectũ huius libri an locus an syllogismus dialecticus sit. Secundo sciendum, quod proprium subiecto huius tractatus est syllogismus dialecticus, eo quod de ipso principaliter hic intenditur, & omnia hic considerata habent reductionem ad ipsum, & est adæquatus scientiæ huius tractatus. Et licet ista scientia nominetur a loco, tamen hoc non est tanquam a proprio subiecto, sed tanquam a principio sui subiecti, quia locus in quo fũdatur syllogismus dialecticus principium syllogismi dialectici, & sub tali ratione hic cõsideratur de locis. Et per hoc patet, quæ sit cã materialis huius
C tractatus. Et per hoc etiam habet causa finalis eius, quæ est perfecta cognitio, syllogismi dialectici, & eius causa efficiens dicta est prius. Et eius causa formalis, est modus procedendi qui est definitiuus, diuisiuus, & exemplorum positiuus. Sed forma tractatus est diuisio huius quinti tractatus per partes. Vnde hic prius determinatur de syllogismo dialectico in communi, deinde in speciali, ostendendo quomodo fit secundum diuersos locos particularis. Et quia in definitione argumenti ponitur ratio, ideo auctor prius osten-

dit multiplicitatem eius. Tertio sciendũ, quod sex modis sumitur ratio. Primo modo sumitur pro definitione rei, vt sumitur in definitione æquiuocorum, cum dicitur, secundum illud nomen ratio substantiæ est diuersa. D

Sex modis sumitur ratio. Secundo modo capitur ratio, pro intellectu, ut idẽ est, quod intellectus, & sic definitur ab Isaac. Ratio est animæ iam in causatum.

Tertio modo sumitur, pro argumentatione, vt est oratio ostendens aliquid de aliquo. Quarto modo sumitur, pro forma partis, quæ est forma materię. Quinto modo capitur pro forma totius, quæ est essentia prædicabilis de multis, ut essentia generis vel speciei. Sexto modo capitur pro medio probatiuo conclusionis de quo erit postea ad propositum in definitione argumenti, qui modi in his versibus continentur. E

Definit, uirtus, ostendit, forma, uel esse.
Est medium ratio, per quod concluditur ergo.

Quarto sciendum quod istorum modorum, sic potest haberi sufficientia, quia ratio sumitur ab hoc quod est ratiocinari, uel ergo sumitur pro ipsa ratiocinatione, & sic est tertius modus, vel pro principio ratiocinationis uel discursus, & hoc est dupliciter, quia vel est principium efficiens principale discursus, & sic est secundus modus vel instrumentale tantum, & hoc est dupliciter, quia vel sumitur formaliter, F inquantum est principium discursus, & sic est sextus modus, vel secundum id quod est, & hoc est dupliciter, quia vel est principium complexum, & sic est primus modus, vel incomplexum, & hoc dupliciter, quia vel se habet per modum partis, & sic est quartus modus, vel per modum totius, & sic est quintus modus.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Si ratio idem esset quod definitio sequeretur, quod asinus haberet rationem, cum asinus habeat definitionem, sed illud quod habet rationem est

ratio-

A rationale, ergo asinus est rationalis, quod est falsum.

Secundo sic. Idem non facit hominem conuenire, & differre respectu eiusdem, sed per intellectum homo conuenit cum Angelo, & ab eo differt per rationem, ergo intellectus, & ratio non sunt idem. Tertio sic effectus rationis non est ratio, sed argumentatio est effectus rationis, ergo non est ratio. Quarto sic. Si forma materiæ esset ratio, vel esset ratio materiæ vel compositi, sed nullum est dicendum, quia differt rationem ab vtroque, ergo ratio non debet sumi pro forma materię. Quinto sic. Essentia rei forma materię, B & definitio rei idem realiter importãt, ergo quintus modus rationis male distinguitur a primo & quarto.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod si capiatur ratio pro virtute intellectiua animę, sic omne habẽs rationem est rationale, sed non si capiatur pro ratione, quæ explicat esse rei, ut sumitur in primo modo. Ideo licet asinus hoc modo habeat rationem, non tamen est rationalis. Ad secundum dicitur, quod licet idem sub eadem ratione non faciat hominem conuenire, & differre respectu eiusdem, tamen bene secundum diuersas rationes, & sic intellectus hominis inquantum est simplicium apprehẽsiuus, facit hominem C conuenire cum angelis, & in quantum est discursiuus facit eum differre ab ipsis, & sic facit eum conuenire, & differre secundum diuersos actus. Ad tertiũ dicitur, quod licet argumentatio non sit ratio, vt sumitur, pro intellectu, qui essentialiter, ratio dicitur argumentatio, tamen participatiue vocatur aliqua ratio, eo quod est effectus rationis. Ad quartum dicitur, quod licet forma materiæ non sit ratio completa materiæ vel compositi, est tamẽ ratio vtriusque per modum principij, sed materiæ per modum principij finalis, & est principium formale compositi. Ad quintum dicitur, quod ratio in quinto modo sumitur, pro forma totius secundum se, & in primo modo pro oratione explicante formam totius, & in D quarto modo pro forma partis, vt dictum est. ideo illi modi adinuicem distinguuntur.

Quid Argumentum, Conclusio, Quæstio: ac Medium sit.

Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem, idest medium probans conclusionem. Conclusio enim debet confirmari per argumentum. Est autem conclusio argumento, vel argumentis approbata propositio, sed antequam probetur est dubitabilis, & tunc est idem quod quæstio quæst. enim sic, definitur. Quæstio, est dubitabilis propositio. Medium autem est, quod habet duo extrema. E

Postquam auctor posuit distinctionem modorum orationis ad eliciendum membrum, quod ponitur in definitione argumenti hic consequenter determinat de argumentum ipsum. Primo sic, definiens. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem, & explicat cum dicit, idest medium probans conclusionem, quæ debet confirmari per argumẽtum. In qua definitione ponitur ratio loco generis. ratio enim dicitur tam de medio syllogismi simpliciter quam de medio syllogismi demonstratiui, quam etiam syllogismi dialectici; & argumentum non dicitur de medio syllogismi simpliciter. Deinde ponitur rei dubiæ faciens fidem, ad differentiam medij syllogismi simpliciter, qui non est probatiuus nec demonstratiuus inquantum huiusmodi, nec facit fidem de conclusione, sed solum habet necessitatem inferendi conclusionem, & non probandi ipsam. *Quid argu.* F

Primo sciendum, quod argumentum potest capi dupliciter, vno modo pro ipsa intentione, quæ attribuitur termino probatiuo, alicuius conclusionis, alio modo pro re subiecta intentioni, quæ est ille terminus, siue medium pro- *Argu. sumitur dupliciter*

A probatiuum conclusionis, hic autem non definitur argumentum pro re subiecta intentioni secundnm se nec pro intentione secundum se, sed pro intentione concreta rei, vel pro re subiecta intentioni secundum, quod sibi subiecta est, & definitur pro toto composito secundum rationem ex re, & intentione, & res se habet per modum materialis, intentio vero per modum formalis, sub quo illud materiale definitur, & sic patet; quid sit definitum in hac definitione.

B Secundo sciendum, quod medium, ratio & argumentum idem sunt secundum rem, sed differunt secundum rationem superioris, & inferioris, quia dicitur medium inquantum habet duo extrema, & est vnitiuum extremorum secundum aliquem modum, sed tale medium dicitur ratio inquantum est instrumentum intellectus, vel ratio nis ad inferendum aliquam conclusionem. Sed idem medium dicitur argumentum, inquantum habet vim probatiuam respectu conclusionis quã addit vltra virtutem illatiuam, ratione cuius dicitur, argumentum, quasi arguens mentem, quia per illam virtutem aliquo modo cogit mentem ad concedendum conclusionem. Et prouenit illa virtus probatiua propter habitudinem medij ad extrema, quæ est notior intellectui, quam habitudo extremitatum inter se. Et cum intellectus apprehendit illam habitudinem vel conuenientiam extremorum cum medio esse necessariam, cogitur

Argumenta Mediũ, Rõ, & Argm̃ idẽ sunt rẽ, differunt ratio.

C simpliciter assentire conclusioni. & cum ipsa cognoscitur vt contingens, intellectus assentit probabiliter tantum. Et per hoc patet quomodo medium, & ratio se habent per modum superiorum ad argumentum. Tertio sciẽdum est quod fides dupliciter accipitur. vno modo pro assensu, vel credulitate intellectus circa aliquid credibile, propter auctoritatem aut amorem primæ veritatis eam reuelantis, & sic est virtus Theologica, quæ per argumẽtum non acquiritur, & hoc modo non

Vide Bea. T. 2.2. q.1 Do. sub til. in prol. t. Sen. & 74. eiusdem.

D capitur in definitione Alio modo capitur fides, pro assensu intellectus ad aliquam conclusionem mediãte rõne probabili, & sic est crudelitas, qua intellectus credit conclusionem esse verã per aliquod argumentum, & hoc modo argumentum est faciens fidem de re dubia, eo quod habet virtutem probatiuam cõclusionis, per q̃ facit intellectum credere conclusioni, quę prius erat dubia, ideo bene dr̃, medium probans conclusionem. Quarto sciendum, q̧ cõclusio, quæstio, propositio, & enunciatio sic inter se differunt, q̃a enũciatio dicitur cõclusio, prout est argumento vel argumentis approbata propositio, & tunc

E accipitur tanquam certa, sed dicitur antequam probetur, quæstio, & est adhuc dubia. est enim quæstio dubitabilis propositio, vel est propositio sumpta cum signo interrogatiuo, sed dr̃ propositio, prout potest poni pro alio, scilicet pro conclusione inferenda, & quia argumẽtum facit cognitionem propositionis, quæ prius erat dubia, & postea, cum probatur dicitur conclusio, ideo bene dicitur argumentũ, ratio rei dubiæ faciens fidem, i. medium probans conclusionẽ.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Idem non definitur per seipsum, sed argumentum, & ratio idem sunt, sm̃ rationem vltimo modo captam, ut hic accipitur, ergo male definitur argumentum per rationem. Secundo sic. De re certa bene fit argumentum, vt de ista propositione, Deus est, quæ est certissima, & tamen illud non est rei dubiæ faciens fidem, ergo contra definitionem.

Arg.

F Tertio sic. Locus Dialecticus, & etiã syllogismus Dialecticus est ratio rei dubię faciens fidem, & tamen nullum eorum eo argumentum. ergo ista definitiũ non conuenit soli definitio. Quarto sic. In illo syllogismo, oĩs lapis est aĩal, omnis homo est lapis, ergo omnis homo est animal, tertia propositio est conclusio, & tñ non est probata argumẽto uel argumentis, quia falsum nõ est medium probatiuum ueri, cũ sit ignotius ipso ergo male definitur concl. Quinto sic. Omnis propositio est vera vel falsa,

sed

A sed quomodo non est vera vel falsa determinate, ut dicendo. vtrum Soc. currit, nō significatur determinare verum vel falsum, ergo male dicitur, quod quo modo est dubitabilis proposito.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet argumentum, & ratio idem sint secundum rem, tamen differunt ratione, & ex ea parte, qua differūt, ratio est communiter, & notior argumento, ideo argumentum bene definitum per rōnem siue per medium. Ad sm̄ dr̄, qđ argumentum non facit fidem de re certa; inquantum certa, sed inquantum ponitur sub modo dubij, & per modum quæstionis, ideo semper facit fidem de re dubia, siue sm̄ rem siue sm̄ modum.

B Ad tertium dicitur, quod locus dialecticus non facit immediate fidem de re dubia, sed mediatè, inquantum in ipso fundatur argumētum, & syllogismus dialecticus non facit idem conclusionis rōne sui, sed ratione sui medij, in quo est virtus probatiua conclusionis. ideo solū argumentum per se, & immediatè facit fidem de conclusione. Ad quartum dicitur, quod licet iu illo syllogismo sit conclusio syllogismi simpliciter, non tamē ibi est conclusio syllogismi probatiui, p̄ qua solum hic definitur conclusio. Ad quintum dicitur, quod licet qō formaliter accepta sub modo qōnis non sit vera vel falsa, tamen quantum ad suum ma-

C teriale, cui additur signum interrogatiuum, significat verum vel falsum, ideo bene dicitur materialiter propositio, & additur dobitabilis ad explicādum formale eius, quod est acceptio eius sub modo quæstionis & dubij.

De Argumentatione, eiusque ab Argumento, ac Medio differentia, et quod eius species sint.

Argumentatio est argumenti per orationem explicatio, ideo ratio explicans argumentum. Differt autem argumento a medio, & argumentationem, quia mediū dicitur, eo quod habent duo extrema, argumentum autem addit super medium virtutem probādi conclusionem. unde ad hoc quod argumentum exigitur quod sit D *medium, & quod habent virtutem probādi conclusionem. Argumentatio autem dicitur oratio totalis composita ex premissis & conclusione & in illam manifestatur virtus argumenti aliquando enim to talis oratio potest inferre uniuersalem affirmatiuam, aliquando non, nisi particularem affirmatiuam, aliquando non. nisi vniuersalem negatiuam, aliquando vero non, nisi particularem negatiuam: Et sic manifestatur tota virtus argumenti, cum ostendit supra quam conclusionem potest ipsum argumentum, & supra quam non potest quod idem sit in argumentationis quatuor sunt species, sci licet syllogismus inductio, enthymema, & exemplum.*

Postquam Auctor determinauit de E argumento, quod est principium argumentationis, hic consequenter determinat de ipsa argumentatione, ipsam prima sic definiens. Argumentatio est argumentati per orationem explicatio. In qua definitione ponitur explicatio, loco generis. Et ponitur argumenti per orationem, ad differentiam definitionis, q̄ est explicatio definiti, & ad differentiā orationum categoricarum, & hypotheticarum, quibus non conuenit explicate virtutem arg. Et huius definitiones sic potest dari ratio. quia argumentatio dicitur totalis oratio composita ex p̄missis, & cōclusione, sed in tali oratione manifestatur virtus argumēti, quia aliqua F totalis oratio infertur vniuersalem affirmatiuam. Et in hoc explicatur quod medium eius habet virtutem probandi, & inferendi vniuersalem affirmatiuā, alia vero uniuersalem negatiuam, alia particularem affirmatiuam, alia particularē negatiuam, & in hoc manifestatur uirtus argumenti, quia in illis argumentationibus medium hēt diuersam virtutē probandi, & inferendi conclusionem.

Primo sciendum, quod argumētatio & argumentū sic inter se differunt, q̄ argumentum est medium habent virtutem inferendi, & probādi cōclusionem aliquā, sed argumentatio est oratio, quę explicatur talē virtutem ipsius argumēti. Sicut. n. definitio explicat ipsum defi-

A nitum resoluendo ipsum per sua principia scilicet per genus, & differentiã, ita similiter argumentatio explicat virtutẽ argumenti ostendendo quomodo medium habet conuenientiam, & habitudinem ad maiorem extremitatẽ, & minorem, & q̃uo extremitates hẽt conuenientiam cum medio, per q̃ conuenientiã cognoscitur uirtus medij, qua possunt vniri extremitas inter se, & per q̃ potest inferri & probari conclusio.

Argumenti an argumentatione distinctio.

Argumentatio dupliciter.

Secundo sciendum, quod argumentatio dupliciter capitur. Vno modo generaliter, pro omni oratione, in qua est an B tecedens & consequens, & medium illatiuum conclusionis, & hoc modo se extendit ad quamlibet modum argumentationis. Alio modo capitur specialiter solum pro argumentatione probatiua, cuius medium habet virtutem illatiuã, & probatiuam respectu conclusionis. Et sic in definitione pręposita definitur argumentatio probatiua, & non definitur ibi argumentatio communiter accepta pro quacunque oratione illatiua cõclusionis. Et huius ratio est, quia sicut in hoc libro non habet considerari syllogismum in tota communitate eius, sed consyderatur specialiter de syllogismo dialectico, quia probatiuus est, ita similiter non habet hic considerare argumentatio in tota communitate eius, sed C solum argumentatio probatiua.

Tertio sciendum, quod argumentationis quatuor sunt species scilicet syllogismus, inductio, enthymema, & exemplum. Quarum sic habetur sufficientia, quia in omni argumentatione proceditur ab antecedente ad consequens. vel ergo ibi est processus à toto, vel a parte, si à toto, siue vniuersali, hoc est dupliciter, vel in antecedente sunt duæ præmissæ simul dispositę in modo, & figura, & sic est syllogismus, vel ibi est vna pręmissa tantum, &, nõ fit dispositio in modo, & in figura in antecedẽte, & sic est enthymema. In hoc enim conueniunt syllogismus, & enthymema, quia in vtroque fit processus toto ad partem, siue ab vniuersali ad particulare. Sed, si fiat processus à parte, hoc est dupliciter uel fit a singularibus ab vniuersale, & sic est D inductio, vel ab vno singulari ad aliud singulare, & sic est exemplum.

Quatuor tm̃ esse spẽs argumẽtationis

Quarto sciendum, quod ista diuisio argumentationis non est diuisio generis in suas species, quia diuisum non cõuenit æqualiter membris diuidentibus sed est, sed diuisio in sua analogata, eo quod argumẽtatio dicitur de ipsis quatuor secundum prius & posterius, & hoc ideo est, quia argumentatio dicitur ab hoc, quod est arguere mentem ad essentiendum conclusioni, quæ infertur, sed hoc per se primo conuenit syllogismo, & nõualis speciebus argumentationis, nisi inquantum in ipsis est aliquo modo syllogismi ratione, cuius alię speciebus à syllogismo sumunt rationem argumentationis ab eo.

E

Argu.

Contra prædicta arguitur primo sic. Argumentatio, & argumentum differunt: sicut concretum, & abstractum, quia conueniunt in principio dictionis & differunt in fine, sed abstractum non habet explicare concretum, ergo argumentatio non est argumenti explicatio. Secundo sic. Syllogismus procedens ex manifeste falsis est argumentatio, cum sit sub vna specie argumentationis, & tamen non explicatio argumenti, cum in eo non sit medium habens virtutem probandi conclusionem. ergo, male ponitur definitio argumentationis. Tertio sic, argumentatio dicitur quasi arguens mentem, sed tota oratio composita ex præmissis, & cõclusione non arguit mẽ F tem, quia hoc solum conuenit antecedẽti, ergo male dicitur, quod argumẽtatio est totalis oratio composita ex præmissis & conclusione. Quarto sic in 1. Topic. solum enumeratur duę species argumentationis, scilicet syllogismus, & inductio, ergo hic male ponitur quatuor. Quinto sic. Species inter se oppositę nõ reducuntur vna ad aliam, ut homo & equus. sed omnes species se argumentationis a syllogismo reducuntur ad syllogismo, ergo non sunt species siue modi ab eo distincti.

Solutio

Ad arg. Ad primum dicitur, quod licet argumentatio, & argumentum conueniant

A ueniāt in principio dictionis & differāt in fine, non tamen cōueniunt in re signi ficata, quia argumentum significat medium argumentationis, & argumentatio a totum oratione est compositam ex pręmissis & conclusione, ideo non differunt solū sicut concretum, & abstractū, ratione cuius vnum potest esse explicatio alterius. Ad secundum dicitur quod syllogismus procedens ex manifeste fal sis non est argumentatio probatiua, de qua solū intelligitur in hac definitione, sed solum argumẽtatio illatiua. Ad tertium dr̄ ꝙ tota oratio composita ex pręmissis, & conclusione bene arguit mentem sm̄ partem eius, & respū antecedẽtis, & hoc capiendo tota, collectiue pro perfectę, quia si caperetur tota distributiue, vt est idem ꝙ quælibet pars, sic to-
B ta orō composita ex præmissis, & conclusione non arguit mentem, sed vna pars, tm̄. Ad quartū dr̄ ꝙ Ari. in j Top. sub syllogismo comprehendit enthymema, & sub inductione exẽplū. Ad quintum dr̄, ꝙ licet aliæ spēs quantū ad virtutem inferendi ad syllogismum reducant, nō tñ quantū ad formā arguendi, ideo sūt species a syllogismo distinctæ.

De Inductione.

Vide in 2. Prio. c. 2. 4. *Definitio autem syllogismi dicta est prius. Inductio, est a singularibus sufficienter enumeratis ad uniuersale progressio ut Soc. currit, Plato currit, & sic de singulis, ergo omnis homo currit.*

Postquam Auctor superius determinauit de argumentatione in cōitam de-
C finitiue, quam diuisiue, ipsam diuidendō per suas spēs, hic consequenter determinat de speciebus eius. Et quia definitio syllogismi exposita sufficienter in quarto Tractatu, quia per illam definitionem potest definiri syllogismus simpliciter, remota illa particula, & concessis, & etiam syllogismus Dialecticus posita eadē particula, vt dicẽdo, syllogismus est oratio in qua quibusdam positis, & concessis necesse est aliud accidere per ea, quę posita sunt, & concessa; iō auctor se excusat de speciali determinatione syllogismi, quia definitio eius data est prius. Ideo inter alias spēs argumẽ rationis primo determinat de inductio ne, quia est aliqd modo perfectior alijs.

D Primo sciendum, ꝙ sic definitur inductio. Inductio est processio a singularibus ad vl̄e probandum, ut Socr. currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. In qua definitione ponitur progressio, loco gn̄is, & capitur ibi similitudinarie progressio per similitudinē ad motum progressiuū animalis, quia sicut ille motus fit pręponendo pedem pedi, sic ille motus rationis, idest progressio, fit capiendo vnum singulare po test aliud, ideo ibi capitur progressio ꝑ motu rationis. Deinde ponitur a singularibus, ad dr̄am syllogismi, & enthymematis, quæ procedunt ab uniuersalibus, ad singularia & subiūgitur ad vl̄e, E ad differentiam exempli quo procedit ab vno singulari ad aliud, & nō ad vl̄e. Ex qua definitione patet, quod inductio & descensus aliquo modo apponū tur, quia descensus est ab vniuersali ad particulare, inductio vero econtra.

De definitione inductio

Secundo sciẽdum, quod singulare dupliciter sumitur. Vno modo specialiter solum pro indiuiduo determinato. Alio modo generaliter, pro quolibet inferiori alicuius superioris, & hoc modo spēs alicuius vl̄is possunt dici singularia gn̄is, quia licet non sint singularia simpl'r, sunt tñ singularia in respectu, et hoc modo sumitur singulare in definitione, & etiam capiatur vniuersale generaliter pro quolibet superiori. & non fit processus ad uniuersale indifinite acceptum, quia ibi non est proprie inductio, F Socr. currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo homo currit, sed debet fieri processus ad vniuersale vniuersaliter sumptū, quod est vniuersale secundum rem, & modum, simul vt concludendo, ergo omnis homo currit.

Quæ sint singularia ex quibus formatur inductio.

Tertio sciẽdum, quod dupliciter potest fieri inductio. Vno modo enumerā do aliqua singularia tantum, & non omnia, vt dicendo; Socrates currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, & hæc inductio non est consequentia necessaria, quia antecedens potest esse verum, consequente existen te falso, sed est pro-

De duplici inductionis formatione.

A babilis tantum. Alio modo fit inductio enumerando omnia singularia simul, & adhuc potest fieri dupliciter. Vno modo enumerando omnia singularia in propria forma cum illa particula, & non sint plura. alio modo enumerando aliqua singularia in propria forma, & comprehendendo alia sub vna clausula communi, vt dicendo, & sic de alijs, & vtroque istorum modorũ inductio est consequẽtia necessaria, sed tamen non est consequentia necessaria, materialis, tãtum, quia tenet gratia habitudinis materialis. s. propter habitudinem singularium ad suum vniuersa-

B lem, propter quam habitudinem præsupponitur in inductione vna propositio per se nota, quæ retinetur in mente, ex qua, cum antecedente inductione, fit syllogismus, reducẽdo inductionem ad syllogismum.

Quomodo vera inductio ad syllogismu reducatur.

Quarto sciendum, quod inductio sic reducitur ad syllogismum, quia in conclusione inductionis sunt duo termini, quorum subiectum fit minor extremitas, & prędicatum fit maior extremitas in syllogismo, & singularia, quæ non ponuntur in conclusione accipiuntur pro medio, vt ista inductio, So. currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo

C currit, sic reducitur, omne quod est Socr. vel Plato, & sic de alijs, currit, omnis homo est Socrates, vel Plato, & sic de alijs, ergo omnis homo currit, & debent capi illa singularia disiunctiue, & non copulatiue verificari de suo vniuersali, sed disiunctiue tantum.

Argu.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Inductio, est motus rationis, vel intellectus, cum sit argumẽtatio, sed motus intellectus non fit a singularibus, quia intellectus non cognoscit singularia, sed solum vniuersale, quod est obiectum eius, ergo inductio non fit a singularibus. Secundo sic. In omni argumentatione probatiua antecedens debet esse notius consequente, sed singularia non sunt notiora suo vniuersali, cũ sint infinita, & indeterminata, ergo inductio non fit a singularibus ad vniuersale. Tertio sic. Hæc est bona inductio omnis equus currit, omnis homo cur- D
rit, & sic de alijs speciebus animalis, ergo omne animal currit, & tamen ibi non arguitur a singularibus ad vniuersale, ergo contra definitionem. Quarto sic. Hic arguitur à singularibus ad vniuersale, Socrates currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis asinus currit, & tamen ibi non est bona consequentia, ergo male dicitur, quod inductio est bona consequentia. Quinto sic. In omni syllogismo sunt tres termini, sed in inductione sunt plures termini, quam tres, ergo inductio non reducitur ad syllogismum.

Solutio

Ad arg. Ad primum dicitur, quod licet intellectu non cognoscat singular a E
directe, tamen bene cognoscit reflexe, per hoc quod intellectus reflectitur ad sensum, quo singularia cognoscuntur, sed solum cognoscit vniuersale directe tanquam proprium obiectum eius.

Ad secundum dicitur, quod licet singularia non sint notiora simpliciter suo vniuersali, tamen sint notiora quo ad nos quam suam vniuersale. Et aliquod singularia sint infinita quo ad nos, tamen aliqua possunt esse nobis nota. & tunc enumerando illa, quæ sunt nobis nota, & comprehendendo alia sub illa clausula, communi, & sic de aliis potest F
fieri inductio.

Ad tertium dicitur, quod licet ibi nõ bene arguatur a singularib. simpliciter tamen bene arguitur a singularibus in respectu, quia ista omnis equus currit est, quodam modo singularis ad istam omne animal currit, & hoc sufficit ad inductionem, vt dictum est.

Ad quartum dicitur, quod ibi nõ arguitur a singularibus ad vniuersale illorum singularium enumeratorum, quod ad inductionem requiritur.

Ad quintum dicitur, quod licet in inductione sint plures termini, quam tres, secundum vocem, tamen accipiuntur per modum trium in syllogismo, quia cuncta singularia in antecedente inductionis posita capiuntur pro medio.

De

A

De enthymemate, exemplo, & quomodo reducantur ad syllogismum.

De hoc 12. prio. c. 27 & alibi.

Enthymema est syllogismus imperfectus, idest oratio, in qua non omnibus pręmissis positis infertur, conclusio festinata vt omne animal currit, ergo omnis homo currit. In hac enim argumentatione includitur hac propositio omnis homo est animal qua si apponeretur pfectus esset syllogismus. Arist. autem sic definit enthymema. Enthymema est exicotibus & signis. icos autem idem est, quod propositio probabilis. Signum autem, ut hic sumitur idem est quod demonstratiua, vel probabilis, vel necessaria propositio, & hoc inferendo unde signum communiter, secundum, quod hic sumitur, dicit necessitatem illationis, icos autem dicit probabilitatẽ ipsius propositionis in se secundum quã probabilitatem propositio dicitur esse vera. Unde licet enthymemate sit tantum propositio una inferens & alia illata, tamen secundum quod propositio inferens apparet omnibus vel pluribus esse uera, sic dicitur icos quia iam, sic est probabils, ut quilibet diligit diligentem se. secundum autem quod ipsa de necessitate infert conclusionem, sic est signum, & sic eadem propositio est icos, & signum, sed secundum aliud & aliud. Si quis vero obyciat, quod debet definiri enthymema sic. Enthymema est ax icote, & signo, cum tantum sit una propositio inferens, que est icos, & signum secundum diuersa, dicendum est quod licet sit tantum una propositio inferens actu, habent tamen in se uirtutem duarum propositionum quia habet in se virtutem propriam. & illius quę subintelligitur, & sic est una secundum substantiã, & due secundũ virtutem. & ideo dicitur in plurali numero exicotib. & signis, & non ex icote & signo. Sciendum autẽ est. quod omne enthymema debet reduci ad syllogismum, quia in quolibet enthymemate sunt tres termi, sicut in omni syllogismo, quorum terminorum duo ponuntur in conclusione, & sunt extremitates, aliud autem est medium quod nunquam ponitur in conclusione. Illarum autem extremitatum altera supra est bis in enthymemate altera semel, & extremitate semel sumpta, & medio debet fieri propositio una secundum exigentiam modi figurę, & sic fiet syllogismus. v. g. In hoc enthymemate, omne animal currit, ergo omnis homo currit homo, & currit sunt duę extremitates, & animal est mediũ, sed extremitas hęc scilicet homo sumpta est semel, ergo ex ipsa, & medio fiat propositio una sic omnis homo est animal, & tunc completus erit syllogismus sic. omne animal currit, omnis homo est animal, ergo omnis homo currit. Exemplum autem est, quando per unum particulare probatur aliud particulare, per aliquod simile repertum in ipsis, ut Leodicenses contra Astorizenses pugnare malum est, ergo Astorizenses contra Cemotenses pugnare malum est utrobique enim est malum, affines contra affines pugnare.

Quid enthymema ex Arist.

B

C

Alia definitio ab instantia sumpta.

D

De exẽplo.

E

Postquam Auctor determinauit de syllogismo, & inductione, quæ sunt principaliores partes augmentationis, hic consequenter determinat de enthymemate, & exemplo, quæ sunt reducibiles ad alia species, scilicet enthymema ad syllogismum, & exemplum ad inductionem, & quia enthymema est exemplo perfectius, ideo prius determinat de enthymemate quam de exemplo, ipsum primo sic definiens. Enthimema est syllogismus imperfectior. In qua definitione ponitur syllogismus, loco generis, capiendo syllogismum communiter, vt se extendit ad syllogismum perfectum formaliter in modo, & figura, & ad syllogismum perfectum virtualiter. Et ponitur imperfectus, ad differentiam syllogismi perfecti formaliter, completa ex duabus præmissis, & consequenter explicatur hæc definitio. Enthymema est oratio, in qua non omnibus præmissis positis, sed tantum una infertur festina ta conclusio, vt hic, omnis homo currit, ergo Soc. currit posita maiore tantum, & præsupposita minore infertur conclusio.

F

Enthymema quid.

A Primo sciẽdum quod in omni enthymemate s̃m intellectum ponuntur duę præmissæ, sed s̃m vocem ponitur vna tantum, & alia tacetur, & retinetur in mente, & in quãtum suntibi duæ præmissæ, s̃m intellectum, vocatur syllogismus, et ea pte qua deficit vna s̃m vocem dicitur imperfectus, & quia vna tacetur, quæ retinetur in mente, ideo dicitur enthymema ab en, quod est in, quod thymos, quod est mens, & monos, quod est vnũ, quasi in mente retinens vnam propositionem, & oportet illam, quæ retinetur in mente, esse probabilẽ, & necessariã, & ꝙ pręsupponatur tanquam vera. Et propter hoc Arist. sic definit enthymema. Enthymema est syllogismus exicotibus & signis. B Icos. n. est propositio probabilis, et signum ibi capitur propositione necessaria, vt hic, oẽ animal currit, ergo omnis homo currit. minor pręsupponitur, s. oĩs homo est aĩal, quæ est propositio necessaria, & signum. Ex quo patet quod consequentia, enthymematis non tenet gratia formæ arguendi, sed gratia materiæ, quia ibi præsupponitur virtus alicuius præmissarum.

Enthymematis reductio ad syllogismum. Secundo sciendũ, quod enthymema sic reducitur ad syllogismo, quia in ipso sunt duæ extremitates in conclusione, qua rum maior extremitas est prædicatũ, & minor extremitas subiectũ & ibi ponitur mediũ ꝙ non intrat cõclusionem. & ponitur in antecedente cum altera extremitate. C vnde formando vnam præmissarum cum medio, & cum extremitate non posita in antecedente, fit syllogismus perfectus. Et si medium ponatur in antecedente cum subiecto conclusionis ibi est minor præmissa. & deficit maior, vt hic, oĩs hõ est risibilis, ibi deficit maior, s. oẽ risibile est animal, ergo omnis hõ est animal. Et si medium ponatur in prædicato conclusionis: quod est maior extremitas, ibi est maior præmissa, & deficit minor, vt hic oẽ aĩal currit, ergo omnis homo currit, ibi deficit minor, s. omnis homo est animal quod si tale medium possit subijci maiori extremitati, & prædicari de minori enthymema reducitur ad primam figuram, & si prædicatur de vtraq; sic reducitur D ad secundam, & si subijcitur vtriq; sic reducitur ad tertiam figuram.

Quid exẽplũ. Tertio sciendũ, ꝙ exemplũ sic definitur. Exemplũ est progressus ab vno particulari ad aliud particulare probãdum pp aliquod simile in ipsis repertum, vt Socrates est risibilis, ergo Plato est risibilis, eo ꝙ vterque est homo in quo habent similitudinem essentialem. In qua definitione ponitur progressus, loco generis, & ponitur ab vno particulari, ad differẽtiã enthymematis & syllogismi, & ponitur ad aliud particulare ad differentiam inductionis, quæ procedit ad vniuersale probandum, & ponitur propter aliquod simile in ipsis repertum, ad ostendẽdum, unde prouenit virtus probationis in exemplo, quia prouenit E propter similitudinem duorum particularium abinuicẽ, & quicquid conuenit vni singulari, inquantum est simile alteri, etiam conuenit alteri, vt risibile conuenit. Soc inquantum hõ, iõ risibile cõuenit Platoni inquantum est homo.

Reductio exẽpli ad syllogismum. Quarto sciendum est, quod ad reducendum exemplum ad syllogismum oportet primo per inductionem imperfectam ostẽdere maiorem extremitatem, quæ est prædicatum conclusionis de illo communi, in quo conueniunt illa singularia, & per illud commune ostenditur syllogistice de alio singulari, quod est minor extremitas, vt arguendo sic. F Soc. est risibilis, ergo omnis homo est risibilis. ibi est inductio imperfecta, & vltra omnis homo est risibilis. Plato est homo, ergo Plato est risibilis. In hoc syllogismo, homo, ponitur pro medio, & illud commune, in quo sibi assimiliatur, pro maiori extremitate, & suum simile, quod est Plato, est minor extremitas. Et definitur aliter exemplum ad Arist. Exẽplum est argumentatio, quæ per simile minori extremitatis ostendit maiorem extremitatem de medio & per mediũ de minori extremitate, & oportet maiorem extremitatem notiori, modo cõuenire primo singulari, quam medio, & quod notius insit medio quam minori exterminati, ratione cuius totus proces- *2. Pris c. 23.*

sus

A fus exemplari vocatur. & per hoc patet quid sit enthymema, & exemplum, & quo modo reducũtur ad syllogismum.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Enthymema, & syllogismus inter se opponuntur, & sunt spẽs distinctæ, ergo enthymema non est syllogismus. Secundo sic. In primo Posteriorum dicitur, quod enthymema, est vere syllogismus, ergo enthymema non est syllogismus imperfectus.

Arg

Tertio sic Hic syllogismus est imperfectus, omnis asinus currit, ergo omnis homo currit, & posita illa minore, omnis homo est asinus, erit syllogismus perfectus, & tamen non est bona consequẽtia, ergo male dicitur, quod in enthymemate est bona consequentia. Quarto sic. Vnum singulare simile alteri non est magis notum quam aliud, sed omnis argumentatio procedit a magis noto ad minus notum, ergo in exemplo, vnũ particulare non probatur per aliud. Quinto sic. Non sequitur. Soc. est risibilis, ergo omnis homo est risibilis, & tamen ibi arguitur eo modo reducendo exemplum ad syllogismum, ostendendo maiorem extremitatem de medio, in quo conueniunt plura singularia, ergo exemplum non est reducibile ad syllogismum.

B

C

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur quod licet enthimema non sit syllogismus perfectus in modo, & in figura formaliter tamen est bene perfectus virtualiter. Et est imperfectus formaliter, eo quod deficit vna præmissarum, & est perfectus virtualiter, quia ibi sunt duæ præmissæ secundum intellectum arguẽns, qui tacet vnam quam præsupponit per se esse notam, ideo dicitur perfectius syllogismus. & per hoc soluitur secundum argumentum.

Ad tertium dicitur, quod in enthimemate requiritur, qđ illa premissa, quam præsupponit, sit vera, vel probabilis, & hoc non fit in isto argumento, omnis asinus currit. ergo oĩs homo currit. ideo ibi non est enthimema, & licet ibi sit syllogismus perfectus formaliter, non tamen est perfectus virtualiter, quod requiritur ad rationem enthimematis.

D

Ad quartum dicitur, quod licet secũdum rem vnum singulare nõ sit notius alio en eo quod singularia sunt, tamen bene potest esse quo ad nos notius, alio, & secundum hoc potest probare aliud. Ad quintum dicitur, quod licet in redu cendo exemplum ad syllogismũ in illa reductione imperfecta nõ sit consequẽtia necessaria, tñ bene est ibi consequentia probabilis, quia probabile est, qđ si maior extremitas conueniat vni singulari eo ꝙ conueniũt cum alio singulari in tali medio, & illud singulare cõtineatur sub illo medio, ꝙ illa maior extremitas illi medio vniuersaliter cõueniat.

De loco, & eius diuisione in locũ maximam, & in locum differentiã maximæ.

E *proposi tio, qua stio con clusio re, idẽ, ratione autem quomo do di uersa dicantur.*

Argm̃ aũt per locum confirmatur. vnde danda est definitio loci prout hic sumitur. Locus enim est sedes argumenti vel id, vnde ad quæstionem propositam conueniens trahitur argm̃. quid autem sit quæstio dictum est prius. Et sciẽdum, quod propositio, quæstio, conclusio & enunciatio secundum substantiam, siue in subiecto idẽ sunt, eadem enim oratio propõ est & quæstio, & conclusio, vt hic omnis homo currit. differunt autem sm̃ rõnes vel definitiones diuersas vt prius patuit. Secundum enim quod dubitatur est quæstio, prout autem probata est per argm̃, est conclusio, prout autem ponitur pro alio in præmissis, est propositio. vnde propositio dicitur secũdum, quod est in pręmissis ad probandum conclusionem. Enunciatio autem est secũdum quod significat esse, vel non esse, vt Soc. currit, Soc. non currit Habito de definitione loci sequitur ipsius loci diuisio. Locus autem diuiditur in locum maximam & in locum differentiam maxime. Locus maxima idem est, quod ipsa maxima. Maxima autem est propositio, qua altera non est prior, neque notior, vt omne totũ maius est sua parte. Item, de quocunq. prędicatur definitio & definitum. Et de quocunque prædicatur species, & genus. Locus vero differentia maxime est ille duo, vna maxima differt ab alia maxima, verbi gratia iste maxime, De quocunque prædicatur species & genus & de quocũque defi

F

A *nito, & definitum, differunt per terminos ex quibus componuntur. vna enim componitur ex genere & specie, altera vero ex definitione, & definito. Vnde isti termini simplices dicunt differentia maxime, & est sciendum, quod tam locus maxima quam locus differentia maxime dicitur locus, quia uterque cōfert similitudinem & robur argumento, vnde proportionabiliter sumitur hic locus ad locum in rebus naturalibus, quia sicut ille seruat res inesse, sic similiter hic locus conseruat argumentum.*

Quid locus. Postquam auctor determinauit de argumento, & argumentatione, hic con B sequenter determinat de loco, qui per argm̄ definitur, secundum quod in eo confirmatur ipsum argm̄, ipsum primo sic definiens. Locus est sedes argumenti, vel id a quo ad propositam quæstionem conueniens elicitur argm̄. Cuius ratio est, quia locus est habitudo necessaria terminorum adinuicem, uel est propositio necessaria, quæ est per se nota, propter talem habitudinem terminorum inter se, sed in tali habitudine terminorum inter se, vel in propositione per se nota, quæ fit ex illis terminis, confirmatur medium probans, & inferens conclusionem, quod dicitur argumentum, & etiam elicitur uirtus argu- C menti ad propositam quæstionem ex illa habitudine terminorum, uel ex aliqua propositione per se nota, ideo locus bene dicitur argumentum, uel illud a quo elicitur argumentum. Prima autem pars conuenientius, & principalius conuenit loco maxime, & secunda conuenit loco differentiæ maxime, quamuis quælibet pars aliquo modo possit competere cuilibet loco, quia in vtroque confirmatur argumentum, & etiam ab utroque potest elici argumentum ad aliquam propositam quęstionē.

Primo sciendum, quod hic non capitur, proprie locus, pro superficie corporis continentis, quæ est mensura locati, ut capitur in prædicamentis, sed capitur transumptiue, pro habitudine terminorum, vel propositione per se nota, quæ est aliquo modo generatiua, & conser- D uatiua argumenti, sicut locus dicitur conseruatiuus locati. Et dicitur etiam talis locus dialecticus, sedes argumenti non proprie; sed metaphorice, siue transumptiue, quia sicut sedens in sedes confirmatur & quiescit, ita argumentatio quiescit, & confirmatur in loco dialectico, quia, cum intellectus dubitat de virtute probatiua, vel illatiua argumenti, & reperit habitudinem terminorum, vel propositionem per se notam, vbi confirmatur illa habitudo, tunc intellectus quiescit. & amplius non dubitat de illa virtute nec de cōclusione probata per argumē tum. Secundo sciendum, quod locus E diuiditur per locum maximam, & locum differentiam maxime, qui sic inter se differunt, quia locus differentia maxime dicit habitudinem terminorum, in qua fundatur, & confirmatur argumentum incomplete tamen, & imperfecte, & locus maxima dicit propositionem per se notam propter illam habitudinem terminorum, quæ complete, & explicite terminat argumentum, verbi gratia arguendo sic. Socrates est homo, ergo Soc. est animal, si probetur per locum a specie ad genus est locus differentia maxime, & terminat imperfecte argumentum, quia potest adhuc dubitari qualis est illa habitudo speciei ad genus, sed cum ad- F uenit ista maxima, de quocunque prædicatur species, & suum genus, tunc explicite terminatur argumentum, & per hoc habetur sufficientia istorum membrorum, quia omnis locus confirmat argumentum, vel ergo confirmat explicite, & perfecte, & sic est locus maxima, vel implicite, & imperfecte, & sic est differentia maxime. Ex quibus patet, quod locus differentia maxime, uia generationis, est prior, quam locus maxima, tamen via perfectionis est posterior. Et dicitur locus maxima per appositionem. & sic ibi non est incongruitas constructionis, maxima enim tenetur substantiue, & non adiectiue.

Loci maxime a loco differentia maxime discrimē

A Tertio sciẽdũ ꝙ locus maxima, idẽ est, qđ ipsa maxima, & maxima est propositio p se nota, qua nõ est altera prior, neque notior, vt Omne totũ est maius sua parte. Et rõ definitionis est, quia in tali propositione est habitudo immediata, vel per se nota terminorum inter se, iõ cognitis illis terminis intellectus statim apprehendit habitudinẽ illorũ terminorũ, & cognoscit propositionem necessarium, quæ fit ex illis terminis & illa non notificatur per aliã propositionẽ, sed per suos terminos, ideo nulla est notior ipsa, & vocatur maxima, quia licet sit parua in quantitate, est tñ maxima in virtute, & in gradu certitudinis, quia potest certificare multas alias propositione. Alio nomine dř dignitas quia seipsam dignificat, vt ab intellectu cognoscatur. Alio modo dř cõmunis animi conceptio, quia ab intellectu multorum faciliter concipitur, ideo illã sic

Locus maxima cur sic nominetur.

B definit Boethus, cõmunis animi conceptio est, quã quisq; ꝓbat audiitã. Qurto sciendum, quod locus differentia maxime, est ille, per quẽ vna maxima differt ab alia, vt sunt termini habẽtes necessariã habitudinẽ inter se ex qua prouenit necessitas illius maxime, vt istæ maxime, de quocunque pdicatur species, & suum genus, & de quocunq. prędicatur definitio, & definitum, differũt per suos terminos, & illi termini in quãtum habent habitudinem necessariam adinuicem, vocantur loci differentia

C maxime, vnde dicuntur loci in quantum ex ipsis elicitur argumentum, vel in ipsis confirmatur, & dicuntur differentia maxime inquantũ faciunt vnam maximam differre ab alia.

Contra prædicta arguitur primo sic. Argumentum est medium argumentationis probans conclusionem, & locus maxima est vna propositio argumentationi, sed medium non confirmatur in præmissis argumentationis, ergo locus maxima non est sedes argumenti.

Arg. De loco differẽtia maxime.

Secundo sic. Argumentum, & locus idem sunt, vt in isto argumento homo currit, ergo animal currit, homo est argumentum, quia est medium probans conclusionẽ, & etiã est locus inquãtum in ipso est spẽs, & dicitur locus a specie, sed idem non confirmat seipsum, ergo locus male dicitur sedes argumenti. D

Tertio sic. Locus differentia maxime est pars loci maxima, & in eo continetr, ergo mẽbra huius diuisionis coincidũt.

Quarto sic Hæc est vna maxima, Oẽ totum est maius sua parte, & tñ aliqua est notior ipsa, vt ista, de quolibet dicitur esse, vel non esse, de nullo ambo simul, ergo contra definitionẽ maxime.

Quinto sic. Oĩs locus est habitudo, vt patet in definitionibus oĩum locorũ, sed termini maxime nõ sũt habitudo, ergo male dñr loci differẽtiæ maximæ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet argumentum, quantum ad suum materiale quod est terminus, qui est medium argumentationis, non confirmetur per maximam, tamen, quantum ad virtutem probandi conclusionem, cõfirmatur in maxima, per quam virtus argumenti perfecte explicatur, & manifestatur intellectiui. Ad secundum, dicitur quod licet locus, & argumentum quandoq. sint idem materialiter, tamen differunt formaliter, vt in illo exemplo p̃dicto, homo, inquantum habet virtutem probãdi conclusionem, dicitur argm̃, & in quãtum est species, & haber habitudinem ad genus, dicitur locus, & in ista habitudine confirmatur virtus, quæ dicitur argumentũ.

Solutio E

Ad tertium dicitur, quod licet in maxima includatur materialiter, locus differentia maxime, tanquam pars materialis eius, non tamen formaliter, vt ptinens ad formam maxime ideo locus maxima, & locus differẽtia maxime nõ coincidunt in idẽ formaliter. Ad quartum dicitur, quod licet aliqua propositio sit simpliciter notior, ista omne totum est maius sua parte, nulla tamẽ est notior in suo genere, hoc est, quæ fiat ex eisdẽ terminis, & in eodem genere terminorum, quia ex talibus terminis nulla cõstituit immediatior ista. omne totum est maius sua parte. Ad quintũ dicitur, quòd licet termini maxime secũdum vocem non sint habitudines, F

tamen

A tamen quantum ad significata ipsorum important habitudines, quia sunt termini cōmunes & tales significant habitudines rerum inter se, vt genus significat habitudinem superioris ad inferiora, & species econtra.

Diuiditur locus differentia maxime, per locum intrinsecum, extrinsecum, & medium, & quid ipsorum vnum quodque sit.

Item locus differentia maxime diuiditur per locum intrinsecum, & extrinsecum & medium. Locus intrinsecus, est, quando sumitur argumentum ab eis, quæ sunt de substantia rei, vt a definitione, vt B *si dicatur animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus extrinsecus est quando sumitur argumentum ab eis, quæ sunt omnino separata a substantia rei; vt ab oppositis, vt si quæratur, vtrum, Socrates sit albus, & probetur sic, Socrates est niger, Socrates non est albus. Locus medius est quando sumitur argumentum ab eis, quæ partim conueniunt, & partim disconueniunt cum terminis in quæstione positis sicut vniuoca & denominatiua, quæ dicuntur coniungata, vt,* C *si quæratur vtrum iustitia sit bona, & probetur sic iustum est bonum, ergo iustitia est bona.*

Postquam Auctor determinauit de loco in communi, tam definitiue, quam diuisiue, & posuit definitionem loci maxime, & etiam loci differentia maxime, hic consequēter diuidit locum differētiam maxime per locum intrinsecum, extrinsecum, & medium. Cuius diuisionis, rō est, quia oīs locus differentia maxime importat habitudinē termini inferentis ad terminum illatum, vel, ergo terminus inferens simpliciter conuenit cum termino illato, & sic est locus intrinsecus, vel disconuenit ab eo, & hoc est dupliciter, quia vel disconuenit simpliciter, vel partim conuenit, & partim differt, si primum, sic est locus extrinsecus, si secundum sic est, locus medius. *Locus intrinsecus.*

Primo sciendum est quod locus intrinsecus est, quando sumitur argumētum ab his, quæ sunt de substantia rei, hoc est quando terminus inferens est de substantia, vel essentia termini illati, vt proposita ista quæstione, vtrū Socrates sit animal, arguitur sic, Socrates est hō, ergo Socrates est animal, ibi sumitur argumentum ab illo termino inferente homo qui intrinsece conuenit cum termino illato, scilicet cum animali. Et dicitur locus intrinsecus, quia, quando terminus inferens est intrinsecus illato, vel econtra, ibi est intrinseca habitudo, inter illos terminos, eo quod habitudo vnius termini ad alium non distinguitur realiter a termino, cuius est habitudo, nec semper oportet ad talem locum, quod terminus inferens sit de essentia, vel definitione termini illati, sed sufficit, quod sit intrinsecus secundum aliquem modum essendi in. D E

Secundo sciendum, quod locus extrinsecus est, quando sumitur argumētum ab his, quæ sunt omnino separata a substantia rei idem quando terminus inferens simpliciter est extrinsecus, & disconueniens cum termino illato, vt arguendo sic. Socrates est albus, ergo Soc. non est niger, terminus inferens. s. albus, est totaliter extrinsecus, termino illato scilicet nigro, & pp hanc causam talis locus vocatur extrinsecus. Et licet habitudo localis in illo loco sit quodāmodo intrinseca in termino inferenti, tamen est extrinseca in ordine ad terminum illatum, & enim habitudo negatiua tantum inter illos terminos, & nō habitudo positiua, sicut in loco intrinseco. *Locus extrinsecus.* F

Tertio sciendum, quod locus medius est, quando sumitur argumentum ab his, quæ partim conueniunt, & partim differunt cum terminis in quæstione positis, hoc est, quando terminus inferens partim conuenit cum termino illato, & partim differt, sicut est inter cōcretū, & abstractū q̄ cōueniunt in re significata, & differūt in mō significādi, & conueniunt in principio dictionis, & differunt in fine, sicut est inter cōiugata, & casus, vt si quæratur vtrū iustitia *Locus medius quid.*

sit

A fit bona, & probetur fic. Iuftum eft bonum, ergo iuftitia eft bona, ibi iuftum partim conuenit, & partim differt a iuftitia. Et dicitur talis locus medius, quia terminus inferens medio modo fe habet ad terminum illatum quantum ad hoc, ꝙ eft conuenire, & difconuenire, iō ifte locus quātū ad conuenietiā, & dr̄iam termini inferentis, & termini illati, dr̄ aliquo modo medius per participationem inter terminum intrinfecum, & terminum extrinfecum.

Locus fi c diuifis analogum eft. Quarto fciendū, ꝙ prædicta diuifio loci p illos tres modos nō eft diuifio generis in fua fpēs, quia locus non dr̄ æqualiter de iftis trib. mēbris, sed eft diuifio analogi in fua analogata, quia lo- B cus dr̄ de iftis trib. fcdm prius, & pofterius, prius enim dr̄ de loco intrinfeco, & poftea de alijs, & ratio eft, quia locus eft habitudo termini inferentis ad terminum illatum, fed in loco, intrinfeco, vbi eft habitudo pofitiua tantum, eft perfectior habitudo q̄ in loco extrinfeco, vbi eft habitudo priuatiua tm̄, q̄ folū hēt cognofci per refpectū ad habitudinē pofitiuā, ficut priuatio cognofcitur per habitum, & ēt locus medius participat rōnem vtriufq; loci, q̄a hēt conuenientiā cum loco intrinfeco, & extrinfeco, & ea parte, qua conuenit cum loco intrinfeco, perfectior eft loco extrin- C feco, & per hoc patent definitiones, & comparatio illorum locorum inter fe.

Arg. Sed cōtra prædicta arguitur primo fic Locus maxima multiplicatur, ficut locus differentia maxime, fed locus maxima non diuiditur per locum intrinfecum, extrinfecum, & mediū, ergo male diuiditur hoc mō locus dr̄ia maxime.

Secundo fic. Locus dr̄iæ maxime habet diuidi fcdm diuerfas dr̄ias entis, eo ꝙ dicit habitudinē termini ad terminū quę fe tenet ex parte rei fignificatæ, fed plures funt dr̄iæ entis q̄ tres, ficut idē & diuerfum, actus, & potētia accidens & fubftantia, & fic de alijs, ergo nō fūt tm̄ tres modi dr̄æ maximæ. Tertio fic locus dialecticus dr̄ fcdm fimilitudinē ad locum realē, fed oīs locus realis eft extrinfecus locato, quia eft fubiectiuē in locāte, ergo oīs locus dialecticus eft D extrinfecus, & nullus eft intrinfecus. Quarto fic. Oīs locus eft habitudo mediās inter terminum inferentem, & terminū illatū, ergo oīs locus eft medius. Quinto fic. Arguendo fic, homo currit, ergo aīal currit, terminus inferens. f. homo, partim conuenit cum termino illato, & partim ab eo differt, & tn̄ ibi non eft locus medius, f. locus à fpecie ad genus, ergo male definitur locus medius.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet non ponatur explicite diuifio loci maximē, tn̄ fatis ponitur implicitē, quia poteft intelligi multiplicatio eius per diuifionem loci differētiæ maximē, quia variatis terminis, q̄ funt differentiæ maxime fecundū diuerfos lo- E cos, ēt variantur maxime, quæ formātur fecundum habitudines illorum terminorum, ideo inquolibet loco fpāli fit vna maxima fpālis. Ad fcdm dr̄, quod licet diuifio loci differentiæ maxime fumatur fecundum aliquas differentias entis. f. fcdm idem, diuerforū, & partim idem, & partim diuerfum, non tamen fumitur fecundum omnes differentias entis, ideo non oportet, quod funt tot modi locorum, quod funt modi entis. *Solutio*

Ad tertium dicitur, quod licet locus F dialecticus habeat fimilitudinem cum loco naturali, in eo, quod eft conferuatiuus & generatiuus argumenti, ficut locus naturalis eft conferuatiuus locati, non tamen fumitur fecundum illam fimilitudinem, quę eft effe extrinfecū, quare non oportet, quod omnis locus differētia maxime fint extrinfecus. Ad quartum dicitur, quod negatur confequentia, & ratio eft, quia non dicitur locus medius, eo quod fit habitudo medians īter illos duos terminos, fed quia terminus inferens partim conuenit cū termino illato, & partim differt ab eo. Ad quintum dicitur, quod licet homo, & animal partim conueniat, & partim differant tamen homo ibi non infert animal in illo argumento inquantum eft conueniens, & differens fimul, fed ratione conuenientiæ tantum, ideo ibi eft locus intrinfecus.

Locus

A *Locus intrinsecus a substantia, quid sit, & quomodo diuiditur.*

Locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & per locum a concomitantibus substantiam. Locus a substantia est quando sumitur argumentum ab his, quæ sunt de substantia terminorum positorum in quæstione. Et diuiditur hic locus per locum a definitione, & locum a descriptione, & locum a nominis interpretatione.

Postquam Auctor posuit diuisionẽ loci differentię maxime,& definitiones membrorũ eius, hic consequenter subdiuidit vnum membrum illius diuisionis.s.locum intrinsecum dicens, quod locus intrinsecus diuiditur per locum B a substantia, & per locum a concomitantib. substantiam cuius ratio est, quia in omni loco intrinseco terminus inferens aliquo modo, facit vnum cum termino illato, vel ergo dicit conuertibiliter totam substantiam termini illati, vel dicit aliquid cõcomitans illam substantiam, & non dicit conuertibiliter illam substantiam secundum se totam, si primũ sic est locus a substantia, si scd̃m sic, est locus a concomitantib. substantiã, & quia terminus dicens conuerbiliter totã substantiam alterius perfectiorem hẽt habitudinẽ ad alterum q̃ ille, qui nõ dicit conuertibiliter ipsam, ideo locus a substantia perfectior est, quam C locus à concomitantibus substantiam.

Locus a substantia quid. Primo sciendum, quod locus a substantia, est quando terminus inferens dicit conuertibiliter totam substãtiam termini illati, vt arguendo a definitione ad definitum. Et non oportet ad talem locum, quod terminus inferens explicet substantiam termini illati, quia locus a definito ad definitionem est locus a substantia, & tamen definitum non explicat naturam definitionis, nec discriptum respectu discriptionis, ideo non spoportet, quod terminus inferẽs dicat explicationem alterius, sed sufficit, quod dicat conuertibiliter totã substantiam eius, & ideo in textu sic definitur, locus a substantia, est quando sumitur argumentum a substantia terminorum in qõne positorum, quod dẽt D intelligi a substãtia, hoc est ab illo, ꝙ dicit cõuertibiliter totã subãm rei. Et nõ capit ibi substãtia gñaliter ꝓ quocũq; esse rei, vt sumit̃ i definitione loci itrinseci, alias non differret definitio loci intrinseci a definitione loci a substantia.

Locus a concomitantibus substantiam quid sit Secundo sciendum, ꝙ locus a concomitantib. substantiã, est qñ sumitur argumentum ab his quæ conueniunt cũ substantia rei, non tamen dicũt conuertibiliter totã substantiã eius, vt quando terminus inferens conuenit cum termino illato, non tamen conuertibiliter, vt arguendo a parte ad totum, vel a toto ad partem, vel a cã ad effectũ, vel econtra, in talib.n.terminus inferens sp facit aliquo modo idem cum termino il- E lato, non tñ conuertibiliter, & nõ oportet in tali loco, ꝙ sp terminus inferens sit vnum in essentia cũ termino illato, sed sufficit, ꝙ scd̃m aliquem modũ essendi in includatur in esse eius, & facit vnũ cũ ipso in ratione inferentis, & per respectũ ad argumẽtum ꝙ infert terminum illatum positum in quæstione.

Locus substãtia triplex. Tertio sciendũ, quod locus a substantia diuiditur per locum a definitione, a descriptione, & a noĩs interpretatione cuius ratio est, quia in loco a substantia vnum terminorum sp dicit explicationẽ alterius, licet non sp terminus inferens dicat explicationem termini illati, vt prius dictum est, sed ab ipso de- F nominatur locus, vel ergo talis explicatio sumitur a principijs essentialibus rei, & sic est locus a definitione, vel a proprietatibus eius, & hoc dupliciter, vel sumitur a proprietatibus rei secundum se, vel ab ipsis proprietatibus inquantum ab ipsis sit impositio nominis si primum, sic est locus a discriptione, si secundum, sic est locus a nominis interpretatione, definitio.n.explicat esse rei per essentialia, & descriptio idem explicat per accidentalia ipsis, & interpretatio explicat ipsum per proprietates a quibus nomen imponitur, & quandoque vocatur definitio, quid nominis.

Quarto sciendum, ꝙ definitio dupliciter considerat̃. Vno modo quantum

A ad eius substantiam, prout dicit principia essent alia definiti & sic ipsa est medium syllogismi demonstratiui, & ab ea sumitur locus demonstratiuus, & non dialecticus. Alio modo considera- tur inquantum sumitur sub illa intentione secunda, quæ est definitio, & hoc dupliciter, quia vel sumitur per respectu ad prædicata, quæ notiori modo conueniunt definitio, quam definitioni, & sic ab ea sumitur locus sophisticus, & arguitur, scdm fallaciã petitionis principij. Alio mõ sumitur respectu prædicatorũ, quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definito, & hoc mõ ab ea sumitur locus dialecticus, & hoc mõ hic consideratur, & p hoc patet diuisio, & subdiuisio loci extrinseci.

Quotuplex definitionis consideratio.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. A cã efficiente sumitur locus intrinsecus, & tamen non est locus a substantia, vt patet in textu, nec ẽt a concomitantib. substantiã, quia cã efficiens non concomitatur suum effectum, sed est sibi extrinseca, ergo in sufficienter diuiditur locus extrinsecus in textu. Secundo sic. Arguendo a gñe ad spẽm sumitur argumentum a substãtia terminorum in quæstione positorum, & tamen ibi non est locus a substantia, ergo contra definitionẽ loci a substantia. Tertio sic. Illa quæ concomitantur substãtiam rei, sunt extra ipsam substantiam, ergo qñ sumitur argm̃ a concomitantibus substãtiam, fit locus extrinsecus, & nõ

Argu. B

C intrinsecus Quarto sic. Ab eodem non sumitur locus dialecticus, & sophisticus, cũ inter se opponantur, sed a definitione sumitur locus sophisticus ergo ab ipsa non sumitur locus dialecticus, ergo contra diuisionem loci a substantia. Quinto sic. Locus a debito, & a descriptio sunt loci a substantia, & tamen non ponuntur in ista diuisionem loci a substantia, ergo ipsa est insufficiens.

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur quod licet cã efficiens sit extrinseca eff ctui scdm esse, tamen scdm virtute est aliquo modo intrinseca, & aliquo modo facit vnum cum ipso, & secundum illa y r utem se hẽt, vt terminus inferens respectu effectus, & etiam respectu illorum, duorum prædicatorum. s. bonũ, & malum. Ad secundum dr̃, quod licet genus sit de substantia spẽi p modum principij, tamẽ nõ dicit totã substãtiã spẽi conuertibiliter, ideo arguendo a genere ad speciẽ nõ arguitur a substãtia rei, eo modo quo intellitur in definitione loci a substantia. Ad tertium dr̃ quod licet illa, quæ concomitantur substantiam nõ sint intrinseca essentialiter, tñ bene sunt intrinseca secundũ aliquẽ modum essendi, & hoc sufficit ad locum intrinsecum. Ad quartum dicitur dicitur, quod ab eodẽ vno modo capto, non sumitur locus dialecticus & sosphicus, sed bene ab eodem sumpto deuersimode, modo sic est de definitione, vt dictum est in quarto notabili. Ad quintum dicitur, quod licet in ista diuisione loci a substantia nõ ponatur explicite locus a definito, tñ sub intelligitur per locum a definitione, & similiter diceretur de loco a descriptio, & ab interpretatio, quia omnia ista correlatiuẽ se habent in ordine ad definitionem, & descriptionem & interpretationem, & etiam locus qui fit a definitione causali, quæ datur per causas efficientes, vel finales sub loco a descritione comprehenditur, quia illa reducuntur ad definitionem descriptionis. E F

Definitione, et definito, Quaduplex arguendi modis, & a quo locus denominationem suscipiat.

Definitio est ratio, quid est esse rei indicans per essentialia. Locus a definitione est habitudo definitionis ad definita, & continent quatuor argumenta & quatuor maximas. Primo subijciendo definitionẽ affirmatiue, vt animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus a definitione maxima, Quicquid prædicatur de definitioni, & de definito. Secundo prædicando definitionem affirmatiue, vt Socrat. est animal rationale mortale, ergo Socra est homo. Locus a definitione, maxima, de quocunque prædicatur definitio, & definitum. Tertio subijciendo definitionem negatiue, vt animal rationale mortale, non currit, ergo homo

A *mo non currit. Locus a definitione maxima quicquid remouetur de definitione, & a definito. Quarto prædicando definitionem negatiue, vt lapis non est animal rationale mortale, ergo lapis non est homo. Locus a definitione, maxima, A quocunque remouetur definitio, & definitum. Locus a definitio est habitudo definiti ad definitionem. Et continent similiter quatuor argumenta, & quatuor maximas, sicut locus a definitione. Primo, subijciendo definitum affirmatiue, vt homo currit, ergo animal rationale mortale currit.* B *Locus a definito, maxima, Quicquid prædicatur de definito, & de definitione. Secundo prædicando definitum affirmatiue, vt Soc. est homo, ergo Socr. est animal rationale mortale. Locus a definito, maxima, De quocunque prædicatur definitum & definito. Tertio, subijciendo definitum negatiue sic, homo non currit, ergo animal, rationale mortale non currit, Locus a definito, maxima, quicquid remouetur a definito, & a definitione. Quarto prædicando definitum negatiue sic lapis non est homo, ergo lapis non est animal rationale mortale. Locus a definito, maxima. A quocunque remouetur definitum, & definitio.*

C *Et sciendum quod denominatur locus ab inferente, & non ab illato. Vnde, quando definitio est inferens, est locus a definitione, quando autem definitum est inferens, est locus a definito.*

Postquam Auctor præmisit diuisionem loci a substantia, hic consequenter determinat de membris eius, & primo de loco a definitione, quia est perfectior alijs. Et incipit determinare in speciali de syllogismo dialecto, ostendendo quo modo in particulari formetur, secundum diuersos locos speciales. Et quia locus a definitione præsupponit ipsam definitionem, quia per eam difinitur, ideo Auctor prius ostendit quid sit definitio dicens, quod definitio est ratio indicans quid est esse rei per essentialia, & dicitur ratio, eo quod est quodam complexũ includens diuersa principia definiti, scilicet genus, & differentiã quod quidem complexũ est oro imperfecta, & significat quid est esse rei, quia explicat principia essentialia, speciei ex quibus constat tota quidditas speciei, scilicet genus, & differentia, quę dicunt totum esse essentiale eius a prima potentia, vsque ad vltimum actum transeundo per omnes actus inter medios. E solum hic definitur definitio pro finitione quidditatiua, quæ est simpliciter definitio, & non pro definitione causali, quæ datur per causas extrinsecas definiti, nec pro definitione descriptiua, nec quid nominis. E

Primo sciendum, quod locus a definitione, est habitudo definitionis ad definitum, & illa habitudo est habitudo identitatis & conuertibilitatis, quia definitio dicit idem essentialiter, & conuertibiliter cum definito, & inde prouenit, quod quicquid affirmatur, vel negatur de definitione, etiam affirmatur, vel negatur de definito, & econtra, de quocunq. verificatur definitio, vel negatur, & etiam definitum, & econtra. Et continet iste locus quatuor argumenta, & quatuor maximas, primo subijciendo definitionem affirmatiue, secundo, prædicando, tertio, subijciendo negatiue, & quarto, prædicando negatiue, quorum exempla, & maxime satis patent in textu, & causa illarũ maximarum redditur propter habitudinem definitionis ad definitum. F

Definitio quid dit atiua proprie est definitio.

Secundo sciendum, quod licet definitio non sit eadem essentialiter definito, tamen differt secundum rationem accidentalem ab eo, quia definitio dicit principia definiti, quæ naturaliter præcedunt definitum, & capitur sub modo plurium; definitum vero sequitur illa principia, & se habet per modum vnius compositi ex illis principijs, & arguendo a definitione ad definitum, oportet arguere ab ipsa, eo modo quo est eadem, & conuenit cum definitio, & non ea parte qua differt ab ipso, quia sic non argueretur ab ea inquantum definitio est, & similiter arguendũ est a definitio ad definitionem, ideo non sequitur, animal, rationale est ratio, ergo homo est oratio

Quonã modo a definitione, verum vel falsum ar. sumatur

A oratio, quia ibi arguitur à definitione ea parte, quia differt a definitio, & non in quantum ipsa est definitio, & cōmittitur fallacia accidētis. Sir non sequitur, homo est difinitum ergo aimal ronale est definitū proper eandem causam. & sir diceret de multis alijs. Tertio sciendum quod locus ad definitio est habitudo definitt ad definitionem, & tenetur quatuor modis, sicut locus a definitione, pimo subijciēdo definitum affirmatiuè, secundo, prædicando definitum affirmatiuè, tertio, subijciēdo definitum

B negatiuè, quarto prædicando definitū negatiuè quorum modorum exempla, & maximè satis patent in textu. Ratio autem quare locus. à definito similiter tenet, sicut locus à dfinitione est, quia sicut definitio dicit essentialiter, & conuertibiliter idem cum definitio, ita definitum cū definitione, & quia propter illam identitatem capiuntur modi quatuor arguendi a definito ad definitionē sicut ēt capiuntur quatuor modi arguēdi a definitione ad definitum, eo ꝙ vtrūque hēt ad aliud similem similitudinē.

Quarto sciendū, quod locus semper

C denominantur à termino inferente, & homo à termino illato, cuius ratio est, quia locus est habitudo cōfirmatiua argumenti, per quam accipitur probatio consequētis, & termini illati, sed illa habitudo confirmatiua argumenti, & uirtus probatiua ipsis consequētis est in ipsa termino inferente scilicet in medio, & non in termino illato, ideo locus semper denominatur à termino inferente, & non à termino illato. Et propter hoc, quando in antecedente ponitur definitio, dicitur locus a definitione, & quando ponitur definitum dicitur locus a defnitio. Tamen locus non denominatur à termino inferente materialiter accepto. sed à termino accepto formaliter, scilicet sub illa intentione, rationis, qua est terminus inferēs. ideo, cum dicitur, So. est homo igitur So. est animal, quāuis homo sit quoddam difinitum, tamē non dicitur ibi esse locus a definitio, vel ab homine, quia homo nō est terminus inferens sub ratione definiti, siue hominis sed sub ratione speciei, ideo dicitur

Locus à termino inferēte denominatur, non à termino illato.

D locus à specie, & per hoc patent loci ad definitione & a definitio.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Vnumquodq; capit denominationē à suo vltimo actu, sed dfiam est vltimus actus definitionis, & ab ipsa definitio redditur conuertibilis cum definito, ergo differentia, eum prædicetur in quale, tota definitio deber prædicare in quale, & sic definitio non signat, quid ē esse rei. Secundo sic. Arguēdo sic aīal. rationale currit, ergo hō currit, est petitio principij, ergo ibi incōuenienter arguiť a definitione ad definitū, nec illc tenet subijciendo affirmatiuè definitionem.

Tertio sic. Hæc est demostratio, homo est animal rationale, ergo homo est E risibilis. ergo prædicando definitionem affirmatiuè de definito nō est locus dialectic⁹ sed demostratiuus. Quarto Eadē est habitudo medians inter denfinitionem, & definitum. & econtra, sicut eadem est uia desursum ad deorsum, & econtra, ergo, cum locus sic habitudo termini ad terminum, sequitur quod locus à definitione, & à definitio non distinguiť. Quinto sic. Vnūquodq. capit denominatione à fine, vt hr in scdo de Aīa, sed terminus illatus in loco sr, habet per modū finis, ergo denominatio loci dēt fieri ab ipso, & non à termino inferēte. F

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet differentia prędicetur in quale, non tamen definitio. & ratio est, quia solum illud prædicatur in quale, quod dicit actum qualificantem, & determinantem potentiam pręcedentem ipsum sicut differentia qualificat genus, quod determinet, sed definitio cum dicat totum esse speciei a prima potentia usque ad ultimum actum, non præsupponit aliquam, potentiam, quam qualificet, ideo non prædicatur in quale. nec differentia est proprie vltimus actus definitionis, sed esse aggregatum ex genere, & differentiam, ideo. Ad secundum dicitur, quod si in illo argumento consequens sit notius respondenti qnam antecedens, tūc ibi est petitio prijncipij, hoc est, illud prædicatum, currit notius di-

caille

A catur de definitio, quam de definitione in ordine ad ipsũ sed, si econtra in ordine ad respondentem antecedens sit notiuus consequente, ibi est bonus locus dialecticus, quia ad locum dialecticum non oportet sp procedere notiorib. simpliciter, sed à notorib. respectu respondentis, & in eodem argumento respectu diuersorum rñdentium potest esse locus dialecticus, & petitio principij, secundum quod vni antecedens erit notius & consequens alteri. Ad tertium dicitur, q̄ si in illa argumentatione ostẽdatur conclusio propter habitudinem ipsorum principiorum hominis, puta animal rationale ad illam passionem, B quæ est risibile, ibi est bona demonstratio, & ostenditur propria passio subiecti per propria principia eius. Sed si ostendatur illa conclusio virtute habitudinis definitionis ad definitum, scilicet inquantum animal rationale, est definitio illius definiti, quod est homo, & vt illa habitudo fundatur in illa intentione communi, quæ est definitio, ibi est locus dialecticus. Ad quartum dicitur, quod licet a definitione ad definitum, & econtra eadem habitudo materialiter, est tamen differens formaliter, inquantum virtus probatiua sumitur a definitione, vel a definito. Ad quintum dicitur, quod licet in his, quæ debent causalitatem finis semper à fine fiat denominatio non tamen in his, quæ dicitur C causalitatem efficientis, sed ibi sumitur denominatio ab efficiente, modo locus dicit causalitatem efficientis, & illud efficiens est terminus inferẽs, ideo habet denominari a termino inferente, & non à termino illato.

Petitio principij.

De descriptione, & locis a descriptione sumptis.

Descriptio est ratio esse rei significans per accidentalia, vt animal risibile, est descriptio hominis, vel sic. Descriptio est oratio constans ex genere & proprio, vel animal risibile. Locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum. Et continet quatuor argumenta & quatuor maximas, sicut locus definitione. Et formentur argumenta, & maximè hic, sicut, ibi, nisi, quod ibi ponitur definitio, & D *difinitum, hic autem descriptio, & descriptum ponitur.*

Postquam auctor determinauit de loco a definitione, & definito, hic consequenter determinat de loco a descriptione, & descripto, primo deficiens descriptionem, cuius cognitio requiritur ad cognitionem loci a descriptione dicens. Descriptio est oratio significans quid est esse rei per accidentalia, & dicitur oratio, quia descriptio componitur ex plurib. quorum vnum contrahis aliud, & est quoddam complexum, vt animal risibile, & poniti hic oratio loco generis, deinde ponitur significans, E quid est esse rei per accidentalia, ad differentiam definitionis, quę significat esse rei per essentialia. Et ratio huius assignati potest, quia illud, quod significat esse rei per ea, quæ consequuntur ens in species completum explicat ipsum per accidentalia, cum omnia consequentia esse rei in specie completum sint accidentalia, sed descriptio explicat esse rei per illa, quæ consequuntur ens in species completum, ideo explicat ipsum esse per accidentalia.

Quid descriptio.

Primo sciendum, quod duplicia sunt accidentia. Quædam sunt cõia, quæ cõsequuntur principia indiuidui, Alia sũt propria quæ fluuntur a principijs spẽi. Descriptio autem habet dari per accidentia propria, & non cõia, nisi inquantum plura accidentia cõia capiuntur F loco vnius proprij, secundum quod vlimo illorum restringit alterum, & per hoc faciunt vnum conuertibile cum descriptio, v.g. gressibile bipes, sunt ambo accidentia communia respectu hominis, & tamen hoc aggregatum ressibiles bipes, est vnum conuertibile cum homine, eo q̄ vnum contrahit aliud, & econtra, & ideo illud aggregatũ æquipollet vni accidenti proprio, quamuis sit ibi plura accidentia communia. Et debet sic intelligi definitio, descriptio est orõ significãs esse rei per accidentalia hoc est, p accidentia propria, vel cõmunia appropriata. Et melius dicit per acci-

Quæ accidentia descriptionẽ ingrediantur.

A accidentalia quam per accidentia, quia quandoque descriptio datur per inferiore alicuius superioris, et quandoque per modos essendi subiecti, & ista non sunt vera accidentia, sed bene dicuntur accidentalia, quę habent modum accidentium.

Alia descriptionis definitio.

Secundo sciendũ, quod aliter fit definitur descriptio. Descriptio est orō constans ex genere & proprio, vt aīal risibile, est descriptio hominis, & includit genus, & proprium eius, aliter tamen ponitur genus in definitione & descriptione, quia genus consideratũ, vt est principium formale, & essētiale spēi, ponitur in definitione quidditatiua, sed, vt est principium effectũ proprij, ꝗ causatur effectiuè à gñe, & dña ponitur ī descri-

B ptione. Vñ descriptio dupliciter capit̃ vno modo generaliter, pro quacunque oratione, quæ explicat esse rei per accidētalia, siue sint propria, siue appropriata, siue sint causse extrinsecè, ex quib. fit definitio causalis, & sic capitur descriptio in prima definitione, alio modo capitur specialiter solum pro illa orone, quæ fit ex genere & proprio accidente. & hoc modo capitur descriptio in hac definitione eius, ideo hæc definitiones diuersimode dantur de rescriptione.

Descriptio quo modo fundet locũ intrinsecum

Tertio sciēdũ, quod descriptio causat locũ à substantia, quia dicit idē realiter, & conuertibiliter cum descripto & ꝗc quid verificatur de vno, verificatur etiā de alio, & de quocũq. verificatur descriptio, & descriptũ, & ecõtra, propter cõ-

C uertibilitatem eorũ adinuicem, & licet descriptio explicet esse rei per accidētalia, quæ concomitantur substātiam rei, tamē ipsa accipitur, & supponit pro eodem in substantia cum suo descripto, vt dicendo, animal risibile currit, ergo homo currit ibi animal risibile, supponit pro eisdem suppositis, & pro eodem in substātia, sicut hõ.ió facit locum à substantia. Quarto sciendum, ꝗ locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum, quæ quidem habitudo est habitudo cõuertibilium adinuicem, & continet, quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primò subijciendo affirmatiuè descriptionem, secundo, prędicando eam affirmatiuè, tertiò, subijciēdo negatiuè, quarto prædicando negatiuè. Exempla, & maximè eadem modo

D hic accipiuntur, sicut in loco à definitione, nominando solum definitionem descriptionem, & capiēdo descriptum loco definiti. Sed locus à descripto est habitudo descripti ad descriptionē, & hēt quatuor argumenta, & quatuor maximas, pręcedens, scilicet subijciendo affirmatiuè, & prędicando affirmatiuè, & subijciendo, & prædicando negatiuè, & eodem modo formando argumenta, & maximas, sicut in loco a definito. & sic patet de loco a descriptione, & descripto.

Locus à descriptione, et eius maxima.

Arg.

E Contra prædicta arguitur primo sic. Si descriptio definiatur, hoc erit per aliam descriptionē, cum ipsa non habeat definitionem quidditatiuam, cum sit quoddam complexũ & iterum illa descriptio, per quam describeretur haberet aliam descriptionem eadem rōne, et sic esse processus in infinitũ, ꝗ est inconueniens, ergo descriptio non potest definiri. Secundo sic. Quod significat accidentis rei, non significat esse rei, sed descriptio significat accidētia rei, quia datur solum per accidentalia ergo non significat esse rei. Tertio sic. Omnis descriptio debet dari per accidentalia speciei, sed genus & proprium ambo sunt essētialia speciei, quia genus est de essētia eius, & proprium immediatè consequitur eius essentiam, ergo nulla descriptio datur pergamus, & propriũ. Quar-

F to sic. Dicendo homo est animal risibile, ergo homo non est lapis ibi est habitudo descriptionis ad descriptum, & è contra, & tamen ibi non est locus à descriptione, nec à descripto, sed à disperatis, ergo contra definitiones illorum locorum. Quinto sic. Non sequitur, animal risibile cõponitur ex genere, & proprio, ergo homo componitur ex genere proprio, & tamen ibi arguitur à descriptione ad descriptum, subijciendo descriptionem affirmatiuè, ergo iste locus à descriptione non est bonus.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur,

A quod descriptio accepta sub intentione in complexa, definitur per aliam descriptionem, & illa descriptio non habet vlterius definiri per aliam, eo quod est quoddam complexum cum hoc, quia talis descriptio est particularis modo particularium non est definitio, nec descriptio, ideo non oportet procedere in infinitum in descriptionib. Ad secundum dicitur, quod licet descriptio quæ datur solum per accidentia, de suo formali significato tantum significet accidentia rei, tamen de suo materiali significato importat esse essentiale rei quod per illa accidentia explicato a posteriori, & etiam supponit pro essentia rei. Ad tertium dicitur, quod licet genus, & proprium sint essentialia speciei inquantum respiciunt essentiam eius, tamen possunt dici accidentalia, inquantum genus est causa affectiua proprij, & proprium consequitur totum esse completum speciei, quia etiam genus, & differentia non causant ipsum proprium, nisi post esse completum speciei ideo genus aliquo modo consequitur esse speciei in quantum est causa proprij. Ad quartum dicitur, quod licet in illo argumento si habitudo descriptionis, & descripti inter terminos antecedentis, non tamen inter terminum inferentem, & terminum illatum, quia animal risibile est ibi terminus inferens cum sit medium, & lapis est terminus illatus, & inter ipsos non est habitudo descriptionis ad descriptum, nec econtra. Ad quintũ dicitur, quod ibi nõ arguitur a descriptione ea parte, qua conuenit cum descriptio, sed ea parte qua differt ab ipso, ideo ibi committitur fallacia accidentis, nec bene arguitur per C locum a descriptione.

B *Genus, & proprium quo pacto essẽtialia & accidẽtalia speciei esse possint.*

De interpretatione duplici, & locis ab interpretatione ad interpretatum.

Interpretatio est duplex, quædam enim est quæ non conuertitur cum interpretato suo, ... lædens pedem est interpretatio huius nominis lapis. Alia autem est, quæ D *conuertitur cum interpretatio suo, vt amator sapientiæ, est interpretatio huius nominis Philoso. & hoc modo sumitur hic, & definitur sic, interpretatio est expositio vnius nominis minus noti per aliud nomen magis notũ vel per integram orationem, locus a nominis interpretatio est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continent tot argumenta, & tot maximas sicut locus a definitione primo subyciendo interpretationem affirmatiuè, vt amator sapientiæ currit, ergo Philos. currit, Locus a nominis interpretatione, maxima: Quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretatio. Secundo a parte prædicati vt Socrates est amator sapientiæ, ergo Socrates est Philos. locus a nominis interpretatione, maxima. De quocunq. prædicatur interpretatio, & in interpretatum, negatiuè sic a parte subiecti, Amator sapientiæ non inuidet, ergo Philoso. non inuidet. Locus a nominis interpretatione, maxima. Quicquid remouetur a nominis interpretatione, & ab interpretato, simili & in prædicato te Socra. non est amator sapientiæ, ergo Socrates non est Philos. Locus à nominis interpretatione, maxima. A quocunque remouetur interpretatio, & interpretatum. Et nota, quod tot argumenta sumitur ab interpretato, quot ab interpretatione sicut indefinito, & descripto dictum est.* E

Postquam Auctor determinauit de loco a descriptione ad descriptum, & econtra, hic consequenter determinat de loco ab interpretatione ad interpretatum, primo distinguendo modos interpretationis, quia quædam est interpretatio non conuertibilis cum interpretato, & hæc est duplex, quia quædam est in plus, & excedit interpretatum, vt lædens pedem est interpretatio lapides, & de pluribus verificatur quã lapis, alia, est excessa ab interpretato, quæ de paucioribus verificatur quam interpretatum, sicut perfectum & perfectè factum, nam perfectum dicitur de Deo & creaturis, sed perfectè factum, solum dicitur de creaturis, sed per- F

Interpretationis multiplicitas.

A perfecte factum, solum dicitur de creaturis. Alia est interpretatio conuertibilis cum interpretato, vt amator sapientiæ est interpretatio huius nominis Philosophicus, & conuertitur cum ipso, dicitur enim Philosophus a Philos, quod est amator, & sophos, sapientia, quasi amator sapientiæ.

Primo sciendum, quod ab interpretatione non conuertibili, non sumitur locus a substantia, eo quod non dicit idem conuertibiliter cum interpretatio, quod tamen requirur in loco substantia, sed ab ea sumitur locus sophisticus, si sit communior ipso interpretato. Sed ab interpretatione conuertibili ad interpretatum tantum sumitur locus dialecticus, qui est locus a substantia, quia talis interpretatio dicit idem conuertibiliter, & realiter cum suo in-
B terpretato, & de ista solum est hic ad propositum, & definitur. Interpretato est expositio vnius nominis minus voti per aliud nomen magis notum.

Etymologia, translatio, interpretatio de illorū locis.

Secundo sciendū, etymologia, translatio, & interpretatio sic inter se differunt quia etymologia, est positio vnius dictionis per alias dictiones eiusdem idiomatis, vt dicitur Sol quasi sup omnia luces & Luna dicitur, quasi luce ruentes aliena. Sed translato est mutatio sermoni de vno idiomate in aliud, vt cum muratur græcum in latinum, vt kyrios græce, est dn̄s latine. Sed interpretatio est, quando vna dictio exponitur per alias decisiones, eiusdem idiomatis, vel diuersorum, & interpre-
C tatio est superius ad etymologia, & distinguitur contra translationem in qua non est expositio nomini, sed mutatio sermonis in sermonem extrinsecū, ideo ab ipsa sumitur locus extrinsecus; sed in alijs sumitur locus intrinsecus, quia generaliter dicitur locus ab interpretatione ad interpretatum. Tertio sciēdū, quod locus ab interpretatione, est habitudo interpretationis ad interpretatum, & tenet quatuor modos sicut præcedentes. Primo, subijciendo interpretationem affirmatiuæ, secundo prædicando affirmatiue, tertio subijciendo negatiuæ, quarto, prædicando nega- D tiue, & formantur argumenta, & maxime sicut in præcedentib. Sed locus ab interpretato est habitudo interpretati ad interpretationem tenet etiam quadrupliciter, sicut locus ab interpretatione, rō est quia interpretatio, & interpr̄etatum inter se conuertūtur, iō vtriusq. ad alterū habitudo eodem modo tenet possunt eodem modo formari argumēta, & maxime sicut in præcedentibus.

Loci alij 4. reducibiles ad loco a substantia.

Quarto sciendum, quod p̄ter isto loco substātia prius positos, sunt adhuc plures loci, minus, principales reducibiles ad prædictos. s. locos ad synonimo ad synonimum, vt Lellius currit, ergo Marcus currit. Et a dn̄a magis per prima ad speciem vt rationale currit, ergo homo currit, vel econtra, locus a specie ad differentiam, & locus a proprio ad E speciem, & econtra, vt risibile est animal; ergo homo est animal, & locus, ab exponentibus ad expositum, vel econtra, vt homo currit, & nihil aliud ad hominem currit, ergo tantum homo currit. Vnde locus a synonimo ad synonimū, & a differentia ad speciem, & econtra reducuntur a locum a definitione, vel a definitio, quia ibi terminus inferens, idem dicit essentialiter & conuertibiliter cum termino illato, & inde sumitur virtus probatiua in loco a definitione, vel a definito. Sed locus a proprio ad speciem reducitur ad locum a descriptione, eo, quod proprium se habet tāquam vltima differentia in descriptione, & locus a specie ad proprium redu- F citur ad locum a descripto. Sed locus ab exponentib. ad expositum reducitur ad locum ab interpretatione, vnde generaliter in omni loco a substantia, terminus inferens, & terminus illatus conuertuntur inter se, & propter illā conuertibilitatem sumuntur omnes loci, maxime a substātia. Et posset poni vnus locus generalis, s. locus a conuertibilibus, in quo cōnnentur generaliter omnes loci à substātia, & posset argui quatuor modis per illum locum, & ēt possunt formari quatuor maxime. Prima est, quicquid verificatur de vno con-

A uertibilium verificatur de reliquo. Secunda est, de quocunq; verificatur vnũ conuertibilium, & reliquum. Tertia est quicquid negatur de vno conuertibilium, negatur, de alio. Quarta est, de quocunque negatur vnum conuertibilium, & aliud.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Sicut se habet definitio ad definitũ, ita se habet interpretatio ad interpretatum, sed oĩs definitio est conuertibilis cum definito, ergo omnis interpretatio est conuertibilis cum interpretatio. Secundo sic. Bene sequitur, aer, non est lædens pedem, ergo non est lapis, ergo ab interpretatione non conuertibili sumitur locus dialecticus, & econtra, sequitur hoc corpus est lapis, ergo est lędens pedem ergo. Tertio sic. Dicendo intelB ligere est intus legere, est interpretatio, & tamen ibi non est expositio vnius nominis, sed verbi quodammodo, ergo contra definitionem interpretationis. Quarto sic. In definitione ẽ expositio vnius vocabuli per aliud, vel per plura, & tamen & definito non est interpretatio, ergo ista definitio conuenit alijs a definito. Quinto sic. Non sequitur, rusticus est Philosophus, & tamen arguiC tur ab interpretatione ad interpretatum, prædicando affirmatiue interpretationem, ergo iste locus non tenet. Ad arg. Ad primum dicitur, quod sicut definitio explicat definitum, ita interpretatio explicat interpretatum, sed tamẽ interpretatio, quæ est definitio quid nominis non sp sumitur a proprietate cõuertibili cum interpretato, sicut definitio sumitur a differentia conuertibili cũ spẽ, ideo nõ oportet, quod omnis interpretatio sit conuertibilis sicut quelibet definito, est.n. aliquo modo simile et aliquo modo dissimile. Ad secundum dicitur, quod bene sequitur aer non est lædens pedem, ergo aer non est lapis, sed non per locum a substantia, sed arguendo a superiori ad inferius negatiue, &, si argueretur affirmatiue, esset fallacia consequentis. Vnde quando interpretatio excedit interpretatum, ipsa se hẽt, vt genus, & interpretatum vt D species, econtra, qñ interpretatio, ex cedit, ipsa se hẽnt vt species, & interpretatum, vt genus, & sic ibi possunt formari loci a genere ad speciẽ, & ecõtra. Ad tertiũ dr, quod, si capiatur nomen specialiter, vt est dictio significans per modum per manentis ibi non est expositio nominis, sed si capiatur generaliter, vt est nota mentis, sicut capiatur in penitenti definitione, sic ibi est expositio nominis, quia verbum sub nomine hoc modo accepto continetur. Ad quartum dicitur, quod licet definitio ex consequenti dicat expositionem nominis definiti, non tamen primo & per se, ipsa.n. primo explicat ipse rei significatæ per nomen, & ex consequenti explicat nomen quantum ad significationem econtra vero interpretatio primo E explicat nomen, & ex consequenti significationem & pro eodem supponit cum interpretato. Ad quintum dicitur, quod licet rusticus appetat, vel desi deret sapientiam, non tamen amat ipsam: Est enim desiderium appetitus rei absentis, & nondum habitæ, sed amor est delectatio appetitus ratione iam habitæ, sed rusticus carens scientia non habet talem dilectationem, quare non F est amator sapientiæ. Et hæc de locus substantia.

De loco a concomitantibus sub stantiam deque multiplici toto distincte, & de locis a genere ad speciem, & contra, ac modis arguendi & maxima

Sequitur de loco a concomitantibus substantiam qui est, quando sumitur argumentũ ab eis, quæ consequuntur terminos positos in quæstione. Et diuiditur sic; quia alius est a toto, alius est a parte, alius a causa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vsib. alius a communiter accidentibus Locus a toto diuiditur sicut ipsum totum. Est enim quoddam totum vniuersale, aliud integrale, alind in quantitate, aliud in modo, alind in loco, alnd in tempo- re.

A *re, & similiter diuitur locus a toto, quia alius locus a tempore est a toto vniuersali, alius a toto integrali, & similiter diuitur Totum vniuersale, vt hic sumitur est quolibet superius substantiale ad suum inferius in linea predicamētalis, vt anima li ad hominem pars subiectiua est quolibet inferius sub toto vniuersali, vt homo ad animal. Locus a toto vniuersali siue a genere est habitudo ipsius ad suam partem siue ad suam speciem, & est semper destructiuus, vt lapis non est animal, ergo lapis non est homo, Locus a genere, maxime, Remoto genere siue toto vniuersali remouetur species, siue pars subiectiua. Locus a specie siue a parte subiectiua est habitudo ipsius ad suum genus, siue ad suum totum & est semper constructiuus. Et continet duo argumenta, duas maxi-*
B *mas primo subijciendo speciem affirmatiua, vt homo currit, ergo animal currit. Locus a specie, siue a parte subiectiua maxima. Quicquid pradicatur de specie seu parte subiectiua, hoc etiam predicatur de genere siue toto vniuersali.*

Secundo pradicando speciem affirmatiue, vt Socr. est homo, ergo Soc. est animal locus a specie, maxima, Dequocunque predicatur species seu pars subiectiua, de eodem pradicatur genus seu totum vniuersale.

Postquam determinatum est de loco a substantia, hic consequenter Au-
C ctor determinat de locis a concomitan-
Locus a cōcomitātibus substantiā, & sperum eius numerus. tib. substantiam. Vnde locus a concomitantib. substantiā, est quando sumitur argumentum ab his quę consequūtur terminos in qōne positos. Ponit autem octo species siue modos eius qui sunt locus a toto, locus a parte, locus a causa, ab effectu, a generatione, a corruptione, ab vsibus, & locus a communiter accidentibus, & horum locorū differentiæ, & definitiones inferius satis patebūt. Et inter omnes istos locos Auctor prius determinant de loco a toto, & de loco a parte quodammodo coniunctim, quia vnus cognoscitur per alium. Et quia non volemus bene cognoscere totum a toto in spāli, nisi cognosceremus ipsa tota, iō determinando de quolibet loco a totō, & a parte in speciali ponit definitionis cuiuslibet totius & a partis. D

Totius, & partis multiplicitas, & oppositio. Primo sciendum, quod totū diuiditur per totum vniuersale, integrale, in quantitate, in modo, in loco, & totum in tempore quorum sufficientia sic habetur, quia oē totū continet sub se aliquas partes, vel ergo continet ens in potentia tm̄ vel in actu, si primum hoc est dupliciter, vel dicit totā essentiam suæ partis, vel tm̄ partē illius essentiæ, si primū, sic est totum vniuersale, si scdm, sic est totū in modo. Si vero continet suas partes in actu, hoc est dupliciter, vel tale sumitur per modum vnius indiuisi, & sic est totum integrale, vel per modū vnius diuisi & multiplicati per sua inferiora, & hoc dupliciter, quia rei importantur nominaliter, & sic est totum in quantitate, vel aduerbialiter, & hoc E dupliciter, quia vel hēt parte in successione, & sic est totū in tpe, vel pmanentia, & sic est totū in loco. Et, quia totū & pars opponuntur relatiue, ideo tot sunt modi partis, qd sūt modi totius, & ēt quia locus a toto & a parte multiplicātur scdm diuisionem totius & partis, ideo sunt sex loci a toto, & sex a parte, inter quos Auctor prius determinat de loco a toto vniuersali, rōne cuius primo ponit definitionem totius vniuersalis.

Secundo sciendū, ꝙ totū vniuersale est superius essentiale alicuius inferio- F ris, & non capitur hic superius solum pro gn̄e, & inferius pro spē, q̄ ordinantur secundū superius, & inferius in recta linea prædicamentali, sed capitur generaliter superius ꝓ quocūq; magis cōi, ꝙ prędicatur per modū gn̄is de plu rib. inferiorib. siue illud superius sit ens reale, siue rōnis, siue sit vniuocum, siue analogū. Et dr̄ tale superius totum, eo quod in suo ambitu continet sua inferiora tanquam partes, & dr̄ vniuersale, eo quod est vnū in multis. Sed pars subiecta est inferius alicuius superiores, sicut est spēs respectu gn̄is, & idiuiduū respectu spēi, & generaliter omne minus cōmune respectu magis cōmunis, quod de ipso essentialiter prædicat. Et
Quid totū vniuersale, & pars subiectiua.

A dr pars subiectiua, quia ponitur sub suo toto in ordine subiectionis, & prædicationis.

Tertio sciendum, quod locus a toto vniuersali est habitudo totius ad suam partem subiectiuam, & non tenet iste locus constructiue .i. affirmatiue, cuius ratio est, quia totum vniuersale cōius est sua parte subiectiua, idō non oportet, quod, si aliquid verificetur de eo secūdū, quod est in vna parte eius, quod propter hoc verificetur de ipso secundum quod est in alijs partib. nec oportet, si ipsum verificetur de aliquo, quod de ipso verificetur sua pars subiectiua, vt non sequitur, asinus est animal, ergo asinus est homo, quia de aliquo verificatur genus, non oportet de ipso, quolibet specierum eius verificari, idō non tenet iste locus constructiue, sed

Locus a toto vniuersali, & modus arguendi in eo.

B bene tenet destructiue .i. negatiue, prædicando totū vniuersale, vt bene sequitur, lapis non est animal, ergo lapis non est hō. Maxima est, a quocunq. remouetur totū vniuersale, & quælibet eius pars. Et rō huius est, quia totū vniuersale est cōis sua parte subiectiua, & præsupponitur in qualibet eius parte, ergo ipso remoto, remouentur omnes eius partes.

Quarto sciēdum, quod locus a parte subiectiua, siue a specie, est habitudo eius ad suum totum, & non tenet iste locus negatiue, quia ad negationem spēi, siue minus cōis non sequitur negatio generis, siue magis cōis, quia spē destructa, genus potest remanere in alijs specieb. Sed tenet affirmatiuē duobus

Modus arguendi a parte subiectiua ad suū totum.

C modis. Primo modo subijciēdo spēm, vt homo currit, ergo animal currit. Vñ locus a spē, vel a parte subiectiua ad genus, siue ad suum totum, tenet affirmatiua maxima, quicquid prædicatur de specie, & de genere. Secundo prędicando eam affirmatiuē, vt Socr. est homo, ergo Socr. est animal maxima. De quocunq. prædicatur species, & suum genus. Et huius ratio est, quia genus, siue superius essentiale, actu & intellectu continetur in suo inferiori, idō quicquid prædicatur de inferiori, verificatur de superiori, & de quocūq. verificatur inferius, & etiam superius actualiter in eo contentū, & per hoc patent loci a toto vniuersali, & a sua parte subiectiua. D

Contra prędicta arguitur. Primo sic. Superius essentiale est pars sui inferioris, sicut genus est pars spēi, i. ergo tale superius non est totū uniuersale, & sic male definitur totum vniuersale. Secundo arguitur sic. Quicquid prædicatur de superiori prædicatur de eius inferiori, vt patet per primā regulā ante prædicamentalem, s. Quando alterum de altero prædicatur &c. arguendo a superiori ad inferius bene tenet locus constructiue. Tertio sic. Non sequitur animal non currit, ergo homo non currit, quiescente asino, & homine currente, antecedens erit verum, & consequens falsum, & tamen arguitur de genere ad spēm negatiue, ergo ille locus non tenet destructiue. Quarto sic. Bene sequitur, homo non est alb. ergo animal nō est falsum, quia ex opposito contradictorio cōsequentis sequitur oppositum antecedentis, vt oē aīal est album, ergo omnis homo est alb. & tamen ibi arguitur a parte subiectiua ad suum totum destructiue, ergo iste locus tenet destructiue. Quinto sic. Non sequitur Soc. incipit currere, ergo Socr. incipit moueri, & tamen arguitur a specie ad genus constructiue, ergo locus a specie ad genus non tenet affirmatiuæ.

Arg.

E

Ad argumenta. Ad primum dicitur, superius essentiale acceptum vt contractum est per suam differentiam ad sua inferiora, bene est pars essentialis ipsorum, sed ipsum acceptum in tota sua cōitate excedit quodlibet suorum, & est totum vniuersale ipsorum. Ad scdm dr, quod in prædicationib. essentialib. & per se, quicquid dicitur de superiori, dr̄ et de eius inferiori per prædictā regulā, sed in prædicatis accidentalib. hoc non oportet pp cām prius dictā, idō locus a gñe non tenet in omnib. cōstructiue, & si in aliquis teneat, hoc non est gratia habitudinis generis in specie sed virtute alterius habitudinis, scilic. t generis ad illud prędicatum, quod sibi essentialiter conuenit, & idō prædicatur de suis inferioribus, in quibus superius actualiter continetur. Ad tertium dr,

Solutio F

Quæ hic dicuntur, hic quæ in huius regulæ expositione dixerat, cōferas.

quod

A quod ibi nõ arguitur destructiue a toto vli eo quod negatio nõ negat aial, sed negat illud prædicatum, currit de aiali particulariter accepto, ideo ibi non arguitur negatiue sed affirmatiue, nec valet consequentia. Ad quartum dicitur, quod ibi arguitur affirmatiuæ, & non negatiuæ, quia ibi non negatur homo, sed album de homine ideo ibi nõ est bona consequentia a specie ad genus negatiue. Ad quintum dr, quod ibi arguitur a specie ad genus negatiue, eo quòd incipit, importat negationem, vt patet in expositione eius tantum.n. valet, Soc. incipit currere, sicut Socrates nunc currit & immediate post hoc curret.

De toto integrali, & eius parte, & de locis ab illis sumptis.

B *Totum integrale est quod est compositum ex partibus habentibus quantitatẽ, et pars eius dicitur pars integralis. Locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suam partem. & est semper cõstructiuus, vt domus est, ergo paries est. Locus a toto integrali, Maxima. Posito toto integrali ponitur qualibet eius pars. Locus a parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum. & est destructiuus, vt paries non est, ergo domus non est. Locus a parte integrali maxima. Parte destructa integrali destruitur & suum totum.*

Totum integrale et de eius a cæteris differentia. Postquam Auctor determinauit de loco a toto vli, hic consequenter determinat de loco a toto integrali ipsum primo sic definiens. Totum integrale est, q̃ est compositum ex partibus quantitate habentibus. In qua definitione subintelligitur ens loco generis, & ponitur, est C compositum, ad differentiam partium simplicium, & ponitur ex partibus quãtitatem habentib. ad differẽtiam totius vlis & totius potestatiui, & aliorum totorum, quorum nullum cõponitur sub tali ratione ex partibus quãtitatum habentibus. Vnde in hoc differunt totum vle, & totum integrale, & totum potestatiuum, quia vle est secundum totam essentiam in qualibet eius parte integrale vero, nec fm totam esse essentiã, nec fm totam eius virtutem est in qualibet eius parte. sed totum potestatiuum secundum totam eius essentiam adest cui D libet eius parti, non tñ fm eius virtutẽ, vt aial rationalis respectum vegetatiui, sensitiui, & intellectiui. Primò sciendũ, quod duplex est totum integrale, s. homogeneum est, & heterogeneum. Totũ homogeneum est, q̃ est eiusdem naturę in omnibus suis partib. quarum quælibet recipit prædicationem sui totius, ut terra, & aer, vnde quælibet pars terræ est terra, & quælibet pars aeris est aer. Et dicitur homogeneum ab hominis, quod est simile, & genos qđ est genus, quasi similis naturæ in omnibus suis partibus Sed totum heteromogeneum est, quod est diuersæ naturæ in omnibus suis partibus, & non potest prædicari de qualibet eius parte, vt homo, & equus homo E .n. habet partes diuersas, ut sunt os, caro, & sanguis, nec põt de ipsis prædicari in recto. Et dicitur heteromogeneũ ab heteren, quod est varium, & genus, qđ est genus, quasi aliquid diuersæ naturę seu variæ in omnib. suis partib. Et cuilibet istorum cõuenit præsens definitio. *Totum homogeneum et hetero-geneũ.*

Secundo est sciendũ, quod pars integralis est pars quantitatiua componens totum integrale. & quandoque vocatur pars materialis, quãdoque pars integra lis, & quandoque pars quantitatiua tamẽ fm diuersas rationes. Dicitur.n. materialis inquantum includit partẽ materiæ ipsius cõpositus, & dicitur quantitatiua, eo quod includit quantitatẽ, & est composita ex materia quantitate. Sed dicitur integralis, eo quod integrat, & perficit suum totum, & sic sunt eadem partes secundum substantiam, quæ dicuntur materiales integrales, & quantitatiuæ. Sed tales partes adhuc distĩguũtur, quia quædam sunt principales totius. & sunt illæ, sine quibus totum non F potest esse, sed de necessitate requiruntur ad esse totius, ut partes rectum, & fundamentum respectu domus. Aliæ sunt minus principales, quæ non sunt necessariæ ad esse compositi, sed tãtum ad bene esse, sine quibus totum potest existere, ut fenestra, uel ostium in domo. Et definitio prædicta, intelligitur de omnibus partibus. Sed locus à par- *Pars integralis & quomodo ex suum totum arguatur.*

A te integrali solũ sumitur a partib. principalib. & si'r arguẽdo toto ad partem, oportet arguere ad partes principales.

Locus arguendi a toto integrali. Tertio sciendũ est, ꝙ locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suã partẽ integralem, & tenẽt constructiue, vt domus est, ergo paries est. Maxima posito toto integrale, ponitur q̃libet eius pars, cuius rõ est, quia totũ integrale componitur ex suis partib. principalib. & necessario requiruntur ad esse ipsius, ergo posito ipso toto, necessario ponuntur eius partes. Sed talis locus non tenet destructiue, cuius rõ est, quia partes totius integralis, scd'm esse, priores sunt suo toto, nec ab ipso suscipiũt esse, ergo destructo toto non oportet partes destrui quia destructo posteriori, non propter B hoc destruitur prius, ideo iste locus non tenet destructiue.

Quarto sciẽdũ, ꝙ locus a parte ĩtegrali est habitudo ipsius ad suũ totũ. Et tenet destructiue, vt paries non est, ergo domus nõ est. Maxima destructa parte ĩtegrali destruit' eius totũ, cuius rõ est, q̃a destructo priori, destruit' posterius, ꝙ ab eo suscipit esse, sed totũ ĩtegrale ẽ posterius suis partib. & ab eis suscipit esse ergo. Sed nõ tenet iste locus affirmatiue, & rõ ẽ, q̃a posito priori, ꝙ est ĩ potẽtia ad posteriora non est necesse ponere posterius, sed partes sũt ĩ potẽtia ad totũ ĩtegrale, & p̃cedunt ipsũ, ideo posita C parte, non seq̃tur pp hoc posito totius.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Hæc ratio, hõ est aĩal rõnale, est totum integrale, & tamen non cõponitur partib. quantitatem habentib. ergo contra definitionem totius integralis. Secundo sic. Non sequitur, domus valet centum libras, ergo, & paries. Vel domus est alba, ergo, & fundamentum eius, & tamen arguitur a toto integrali, ergo locus a toto integrali non tenet affirmatiue. Tertio sic. Totũ integrale dat esse suis partib. q̃a simul vnit, & actuat ipsas, ergo locus a toto integrali valet destructiue. Quarto sic. Nõ seq̃t', Pes Soc. nõ est, ergo Soc. non est. & tñ ibi arguitur a parte integrali ad suũ torum, ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto sic, Bene sequitur, pars aq̃ D est, ergo aqua est, & si'r pars panis est, ergo panis est, & tñ ibi arguitur a parte integrali ad suum totũ cõstructiue, ergo iste locus non tm̃ valet destructiue.

Solutio. Ad arg. Ad primũ dicitur, ꝙ illa orõ non est totũ integrale ꝓprie, & sc̃cũdũ veritatẽ, sed solũ secundũ similitudinẽ, eo, ꝙ integratur ex plurib. vocib. significatiuis, sicut totum integrale componitur ex partib. quãtitatẽ habentib. & eo modo, quo dicitur, totum integrale cõponitur ex partibus quantitatem habentib. secundum similitudinem, eodẽ modo diceretur de alijs plurib. entib. rõnis, quę se habent per modum totius integralis. Ad scd'm dr̃, quod locus a toto integrali solum tenet ꝓprie quãtum ad existentiam totius, & partis respectu E huius verbi, est scd'i adiacentis, ideo ibi non bene arguitur per istum locum domus valet centũ libras, ergo & paries, nec ecõtra arguerer' a parte integralis, paries valet cẽtũ libras, ergo & domus, quis ibi sic bona consequentia, tenet.n. per locum a minore ad maius, non per habitudinẽ part s. Ad tertium dicitur, quod totum integrale bene dat esse totius, & esse cõis suis partib. sed non dat ipsis esse proprium partium, ideo ipso destructo non est necesse, quod partes destruantur secundum esse proprium ipsarum. Ad quartum dicitur, ꝙ locus F a parte integrali solũ tenet arguendo a partib principalib. modo p Soc. non est pars principalis eius, ideo non bene arguit' p locũ a parte integrali. Ad quintũ dr̃, ꝙ licet bene sequatur, pars aquæ est, ergo aqua est, tñ hoc non est pp habitudinẽ partis integralis an suũ totũ, sed partis subiectiue, q̃a ĩ quolibet toto homogeneo partis integrales sũt q̃titatiuæ, & ẽt subiectiue, eo ꝙ totũ de ipsis p̃dicatur, vt superius de inferiori, sed secũdũ suũ esse q̃titatiuũ, est totũ integrale, & scd'm suã essentiã secũdũ quã verificat' de oĩb. suis partib. est totũ vniuersale, & sic ibi põt sumi locus a toto vniuersali, & a toto integrali & locus a parte subiectiua a parte integrali, sed diuersimode scd'm diuersas habitudines.

De

A

De toto in quantitate & Parte eius, atque de locis et modis arguendi in eis.

Et est terminus communis supius cōfuse, & distributiue.

Totum in quantitate est quando universale sumitur vniuersaliter, ut omnis homo. nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentum sub illo toto vniuersali vniuersaliter sumpto. Locus a toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partē, et est constructiuus & destructiuus, constructiue sic, ut omnis homo currit, ergo, Socrates currit. Locus a toto in quantitate. Maxima, Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, vel si vniuersalis est vera, qualibet eius singularis est vera. Destructiue sic, nullus homo currit. ergo Socr. non currit. Locus a toto in quantitate. Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate, B *remouetur a qualibet eius parte, vel si uniuersalis est vera, qualibet eius singularis est vera. Locus a parte in quantitate est habitudo omnium partium in quantitate simul sumptarum ad suum totum Et est constructiuus, & destructiuus. Constructiue, ut Socr. currit, Plato currit, Cicero currit, & sic de alijs ergo omnis homo currit. Locus a parte in quantitate. Maxima. Quicquid prædicatur de omnibus partibus in quantitate simul sumptis, & de suo toto. uel si qualibet singularis non est uera, sua vniuersalis non erit vera. Vel si qualibet singularis est uera sua vni*C *uersalis est uera. Destructiue sic, Socrates non currit, Plato non currit, Cicero non currit. & sic de singulis, ergo nullus homo currit. Locus a parte in quantitate. Maxima. Quicquid remuetur a partibus in quantitate simul sumptis, & a suo toto.*

Totum in quantitate.

Postq̄ Auctor determinauit de loco a toto integrali, hic consequenter determinat de loco toto in quantitate, ipsum primo sic definiens. Totum in quantitate est vniuersale vniuersaliter sumptū. i. cū signo vniuersali, vt omnis hō, ibi hō, est totum in quantitate nō scdm se, sed secundum, quod est distributum per illud signum omnis, ratione cuius tenetur vniuersaliter, quia si secundum de sumatur, est totum vniuersale, & cum sumitur vniuersaliter, est totū in quantitate. In hoc. n. differut illa duo tota, qa totum vniuersale, importat naturā vniuersalē p modū vnius in cōi, & totū ī quātitate importat illā na tutā per modum plurium, in quantum diuisa est, & multiplicata per sua inferiora, vt cum dicitur omnis homo, importatur natura humana vt diuisa, & multiplicata per omnia inferiora eius.

Ex quib. patet, ꝙ dicendo omnis homo, illud aggregatum ex signo, & termino communi, non proprie dicitur totum in quantitate, sed terminus communis distributus, vocatur totum in quantitate per similitudinem ad quantitatem continuam, quia sicut continuum est diuisibile in plures partes, quarum quælibet suscipit prædicatio- E nē totius, vt linea diuiditur per plures lineas, sic tale totū multiplicatur p plures partes, de quib. potest prædicari secundum. Patet vlterius, ꝙ pars totius in quantitate, est singulare, vel inferius contentum sub vniuersali distributo.

Locus a toto in quanti tate ad suā partem, & quomodo teneat affirmatiuè, ac negatiuè.

Primo sciendum, quod locus a toto in quantitate est habitudo eius ad suam partem, & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue sic omnis homo currit, ergo Socrates currit, & Plato currit, & sic de alijs, Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, cuius ratio est, quia omnes partes eius simul, & F actualiter includuntur in ipso toto in quantitate sicut omnis homo includit Socratem & Platonem, & sic de alijs, & quia actualiter includit sua inferiora, ideo posito toto in quantitate, & ponitur necessario quælibet eius pars, & sic tenet affirmatiue. Negatiue sic. Nullus homo currit, ergo Socrates non currit, Pla. non currit, & sic de alijs, maxima. Quicquid negatur de toto in quantitate negatur etiam de quælibet eius parte, & est eadem ratio sicut in præcedenti.

Secun-

A catur de definitio, quam de definitione in ordine ad ipsū sed, si econtra in ordine ad respondentem antecedens sit notiuus consequente, ibi est bonus locus dialecticus, quia ad locum dialecticum non oportet sp procedere notiorib. simpliciter, sed à notorib. respectu respondentis, & in eodem argumento respectu diuersorum rñdentium potest esse locus dialecticus, & petitio principij, secundum quod vni antecedens erit notius & consequens alteri. Ad tertium dicitur, q̃ si in illa argumentatione ostẽdatur conclusio propter habitudinem ipsorum principiorum hominis, puta animal rationale ad illam passionem, B quæ est risibile, ibi est bona demonstratio, & ostenditur propria passio subiecti per propria principia eius. Sed si ostendatur illa conclusio virtute habitudinis definitionis ad definitum, scilicet inquantum animal rationale, est definitio illius definiti, quod est homo, & vt illa habitudo fundatur in illa intentione communi, quæ est definitio, ibi est locus dialecticus. Ad quartum dicitur, quod licet a definitione ad definitum, & econtra eadem habitudo materialiter, est tamen differens formaliter, inquantum virtus probatiua sumitur a definitione, vel a definito. Ad quintum dicitur, quod licet in his, quæ debent causalitatem finis semper à fine fiat denominatio C non tamen in his, quæ dicitur causalitatem efficientis, sed ibi sumitur denominatio ab efficiente, modo locus dicit causalitatem efficientis, & illud efficiens est terminus inferẽs, ideo habet denominari a termino inferente, & non à termino illato.

Petitio principij.

De descriptione, & locis a descriptione sumptis.

Descriptio est ratio esse rei significans per accidentalia, vt animal risibile, est descriptio hominis, vel sic. Descriptio est oratio constans ex genere & proprio, vel animal risibile. Locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum. Et continet quatuor argumenta & quatuor maximas, sicut locus definitione. Et formentur argumenta, & maximè hic, sicut, ibi, nisi, quod ibi ponitur definitio, & D *definitum, hic autem descriptio, & descriptum ponitur.*

Postquam auctor determinauit de loco a definitione, & definito, hic consequenter determinat de loco a descriptione, & descripto, primo deficiens descriptionem, cuius cognitio requiritur ad cognitionem loci a descriptione dicens. Descriptio est oratio significans quid est esse rei per accidentalia, & dicitur oratio, quia descriptio componitur ex plurib. quorum vnum contrahis aliud, & est quoddam complexum, vt animal risibile, & ponit hic oratio loco generis, deinde ponitur significans, E quid est esse rei per accidentalia, ad differentiam definitionis, quę significat esse rei per essentialia. Et ratio huius assignati potest, quia illud, quod significat esse rei per ea, quæ consequuntur ens in species completum explicat ipsum per accidentalia, cum omnia consequentia esse rei in specie completum sint accidentalia, sed descriptio explicat esse rei per illa, quæ consequuntur ens in species completum, ideo explicat ipsum esse per accidentalia.

Quid descriptio.

Primo sciendum, quod duplicia sunt accidentia. Quædam sunt cõia, quæ cõsequuntur principia indiuidui, Alia sũt propria quæ fluuntur a principijs spẽi. Descriptio autem habet dari per accidentia propria, & non cõia, nisi inquantum plura accidentia cõia capiuntur F loco vnius proprij, secundum quod vltimo illorum restringit alterum, & per hoc faciunt vnum conuertibile cum descripto, v.g. gressibile bipes, sunt ambo accidentia communia respectu hominis, & tamen hoc aggregatum ressibiles bipes, est vnum conuertibile cum homine, eo q̃ vnum contrahit aliud, & econtra, & ideo illud aggregatũ æquipollet vni accidenti proprio, quamuis sit ibi plura accidentia communia. Et debet sic intelligi definitio, descriptio est orõ significãs esse rei per accidentalia hoc est, p accidentia propria, vel cõmunia appropriata. Et melius dicit per

Quæ accidẽtia descriptionẽ ingrediũtur.

acci-

A accidentalia quam per accidentia, quia quandoque descriptio datur per inferiore alicuius superioris, et quandoque per modos essendi subiecti, & ista non sunt vera accidentia, sed bene dicuntur accidentalia, quę habent modum accidentium.

Alia descriptionis definitio.

Secundo sciendũ, quod aliter sit definitur descriptio. Descriptio est ōrō constans ex genere & proprio, vt aĩal risibile, est descriptio hominis, & includit genus, & proprium eius, aliter tamen ponitur genus in definitione & descriptione, quia genus consideratũ, vt est principium formale, & essẽtiale spẽi, ponitur in definitione quidditatiua, sed, vt est principium effectũ proprij, ꝙ causatur effectiuè à gñe, & dĩa ponitur ĩ descri-
B ptione. Vñ descriptio dupliciter capit' vno modo generaliter, pro quacunque oratione, quæ explicat esse rei per accidẽtalia, siue sint propria, siue appropriata, siue sint causę extrinsecè, ex quib. fit definitio causalis, & sic capitur descriptio in prima definitione, alio modo capitur specialiter solum pro illa ōrone, quæ fit ex genere & proprio accidente. & hoc modo capitur descriptio in hac definitione eius, ideo hæc definitiones diuersimode dantur de rescriptione.

Descriptio quo modo fundet locũ intrinsecum

Tertio sciẽdũ, quod descriptio causat locũ à substantia, quia dicit idẽ realiter, & conuertibiliter cum descripto & qc quid verificatur de vno, verificatur etiã de alio, & de quocũq. verificatur descriptio, & descriptũ, & ecõtra, propter cõ-
C uertibilitatem eorũ adinuicem, & licet descriptio explicet esse rei per accidẽtalia, quæ concomitantur substãtiam rei, tamẽ ipsa accipitur, & supponit pro eodem in substantia cum suo descripto, vt dicendo, animal risibile currit, ergo homo currit ibi animal risibile, supponit pro eisdem suppositis, & pro eodem in substãtia, sicut hõ.iõ facit locum à substantia. Quarto sciendum, ꝙ locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum, quæ quidem habitudo est habitudo cõuertibilium adinuicem, & continet, quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primò subijciendo affirmatiuè descriptionem, secundo, prędicando eãm affirmatiuè, tertiò, subijciẽdo negatiuè, quarto prædicando negatiuè. Exempla, & maximè eadem modo hic accipiuntur, sicut in loco à definitione, nominando solum definitionem descriptionem, & capiẽdo descriptum loco definiti. Sed locus à descripto est habitudo descripti ad descriptionẽ, & hẽt quatuor argumenta, & quatuor maximas, prçcedens, scilicet subijciendo affirmatiua, & prędicando affirmatiuè, & subijciendo, & prædicando negatiuè, & eodem modo formando argumenta, & maximas, sicut in loco a definito. & sic patet de loco a descriptione, & descripto. D

Locus à descriptione, et eius maxima:

Arg.

E Contra prædicta arguitur primo sic. Si descriptio definiatur, hoc erit per aliam descriptionẽ, cum ipsa non habeat definitionem quidditatiuam, cum sit quoddam complexũ & iterum illa descriptio, per quam describeretur haberet aliam descriptionem eadem rõne, et sic esse processus in infinitũ, ꝙ est inconueniens, ergo descriptio non potest definiri. Secundo sic. Quod significat accidentis rei, non significat esse rei, sed descriptio significat accidẽtia rei, quia datur solum per accidentalia ergo non significat esse rei. Tertio sic. Omnis descriptio debet dari per accidentalia speciei, sed genus & proprium ambo sunt essẽtialia speciei, quia genus est de essẽtia eius, & proprium immediatè consequitur eius essentiam. ergo nulla descriptio datur pergamus, & propriũ. Quarto sic. Dicendo homo est animal risibile, ergo homo non est lapis ibi est habitudo descriptionis ad descriptum, & ècontra, & tamen ibi non est locus à descriptione, nec à descripto, sed à disperatis, ergo contra definitiones illorum locorum. Quinto sic. Non sequitur, animal risibile cõponitur ex genere, & proprio, ergo homo componitur ex genere proprio, & tamen ibi arguitur à descriptione ad descriptum, subijciendo descriptionem affirmatiuè, ergo iste locus à descriptione non est bonus. F

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur,

S quod

A quod descriptio accepta sub intentione in complexa, definitur per aliam descriptionem, & illa descriptio non habet vlterius definiri per aliam, eo quod est quoddam complexum cum hoc, quia talis descriptio est particularis modo particularium non est definitio, nec descriptio, ideo non oportet procedere in infinitum in descriptionib. Ad secundum dicitur, quod licet descriptio quæ datur solum per accidentia, de suo formali significato tantum significet accidentia rei, tamen de suo materiali significato importat esse essentiale rei quod per illa accidentia explicato a posteriori, & etiam supponit pro essentia rei. Ad tertium dicitur, quod licet genus, & proprium sint essentialia speciei inquantum respiciunt essentiam eius, tamen
B possunt dici accidentalia, inquantum genus est causa affectiua proprij, & proprium consequitur totum esse completum speciei, quia etiam genus, & differentia non causant ipsum proprium, nisi post esse completum speciei ideo genus aliquo modo consequitur esse speciei in quantum est causa proprij. Ad quartum dicitur, quod licet in illo argumento si habitudo descriptionis, & descripti inter terminos antecedentis, non tamen inter terminum inferentem, & terminum illatum, quia animal risibile est ibi terminus inferens cum sit medium, & lapis est terminus illatus, & inter ipsos non est habitudo descriptionis ad descriptum, nec econtra. Ad quintū dicitur, quod ibi nō arguitur a descriptione ea parte, qua conuenit cum descriptio, sed ea parte qua differt ab ipso, ideo ibi committitur fal
C lacia accidentis, nec bene arguitur per locum a descriptione.

Genus, & proprium quo pacto essẽtialia, & accidẽtalia speciei esse possint.

De interpretatione duplici, & locis ab interpretatione ad interpretatum.

Interpretatio est duplex, quædam enim est quæ non conuertitur cum interpretato suo, vt lædens pedem est interpretatio huius nominis lapis. Alia autem est, quæ conuertitur cum interpretatio suo, vt D *amator sapientiæ, est interpretatio huius nominis Philoso. & hoc modo sumitur hic, & definitur sic, interpretatio est expositio vnius nominis minus noti per aliud nomen magis notū vel per integram orationem, locus a nominis interpretatio est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continent tot argumenta, & tot maximas sicut locus a definitione primo subyciendo interpretationem affirmatiue, vt amator sapientiæ currit, ergo Philos. currit, Locus a nominis interpretatione, maxima: Quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretatio. Secundo a parte prædicati vt Socrates est amator sapientiæ, ergo Socrates est Philos. locus a nominis interpretatione, maxima. De quocunq. prædicatur interpreta-* E *tio, & in interpretatum, negatiuè sic a parte subiecti, Amator sapientiæ non inuidet, ergo Philoso. non inuidet. Locus a nominis interpretatione, maxima. Quicquid remouetur a nominis interpretatione, & ab interpretato, simili & in prædicato te Socra. non est amator sapientiæ, ergo Socrates non est Philos. Locus à nominis interpretatione, maxima. A quocunque remouetur interpretatio, & interpretatum. Et nota, quod tot argumenta sumitur ab interpretato, quot ab interpretatione sicut indefinito, & descripto dictum est.*

Postquam Auctor determinauit de loco a descriptione ad descriptum, & econtra, hic consequenter determinat de loco ab interpretatione ad interpretatum, primo distinguendo modos interpretationis, quia quædam est interpretatio non conuertibilis cum interpretato, & hæc est duplex, quia quæ-
F dam est in plus, & excedit interpretatum, vt lædens pedem est interpretatio lapides, & de pluribus verificatur quā lapis, alia, est excessa ab interpretato, quæ de paucioribus verificatur quam interpretatum, sicut perfectum & perfectè factum, nam perfectum dicitur de Deo & creaturis, sed perfectè factum, solum dicitur de creaturis, sed per-

Interpretationis multiplicitas.

A perfecte factum, solum dicitur de creaturis. Alia est interpretatio conuertibilis cum interpretato, vt amator sapientiæ est interpretatio huius nominis Philosophicus, & conuertitur cum ipso, dicitur enim Philosophus a Philos, quod est amator, & sophos, sapientia, quasi amator sapientiæ.

Primo sciendum, quod ab interpretatione non conuertibili, non sumitur locus a substantia, eo quod non dicit idem conuertibiliter cum interpretatio, quod tamen requitur in loco substantia, sed ab ea sumitur locus sophisticus, si sit communior ipso interpretato. Sed ab interpretatione conuertibili ad interpretatum tantum sumitur locus dialecticus, qui est locus a substantia, quia talis interpretatio dicit idem conuertibiliter, & realiter cum suo in- B terpretato, & de ista solum est hic ad propositum, & definitur. Interpretato est expositio vnius nominis minus voti per aliud nomen magis notum.

Etymologia, translatio, interpretatio de illorũ locis.

Secundo sciendũ, etymologia, translario, & interpretatio sic inter se differunt quia etymologia, est positio vnius dictionis per alias dictiones eiusdem idiomatis, vt dicitur Sol quasi sup omnia luces & Luna dicitur, quasi luce ruentes aliena. Sed translato est mutatio sermoni de vno idiomate in aliud, vt cum mutatur græcum in latinum, vt kyrios græce, est dñs latine. Sed interpratatio est, quando vna dictio exponitur per alias decisiones, eiusdem idiomatis, vel diuersorum, & interpre- C tatio est superius ad etymologia, & distinguitur contra translationem in qua non est expositio nomini, sed mutatio sermonis in sermonem extrinsecũ, ideo ab ipsa sumitur locus extrinsecus; sed in alijs sumitur locus intrinsecus, quia generaliter dicitur locus ab interpreta tione ad interpretatum. Tertio sciẽdũ, quod locus ab interpretatione, est habitudo interpretationis ad interpretatum, & tenet quatuor modos sicut præcedentes. Primo, subijciendo interpretationem affirmatiuæ, secundo prædicando affirmatiue, terrio subijciendo negatiuæ, quarto, prædicando nega- D tiue, & formantur argumenta, & maxime sicut in præcedentib. Sed locus ab interpretato est habitudo interpretati ad interpretationem tenet etiam quadrupliciter, sicut locus ab interpretatione, rõ est quia interpretatio, & interp̃tatum inter se conuertũtur, iõ vtriusq. ad alterũ habitudo eodem modo tenet possunt eodem modo formari argumẽta, & maxime sicut in præcedentibus.

Loci alij 4. reducibiles ad loco a substantia.

Quarto sciendum, quod p̃ter isto loco substãtia prius positos, sunt adhuc plures loci, minus, principales reducibiles ad prædictos. s. locos ad synonimo ad synonimum, vt Lellius currit, ergo Marcus currit. Et a dñia magis per prima ad speciem vt rationale currit, ergo homo currit, vel econtra, locus a specie ad differentiam, & locus a proprio ad specie, & econtra, vt risibile est animal; E ergo homo est animal, & locus, ab exponentibus ad expositum, vel econtra, vt homo currit, & nihil aliud ad hominem currit, ergo tantum homo currit. Vnde locus a synonimo ad synonimũ, & a differentia ad speciem, & econtra reducuntur a locum a definitione, vel a definitio, quia ibi terminus inferens, idem dicit essentialiter & conuertibiliter cum termino illato, & inde sumitur virtus probatiua in loco a definitione, vel a definito. Sed locus a proprio ad speciem reducitur ad locum a descriptione, eo, quod proprium se habet tãquam vltima differentia in descriptione, & locus a specie ad proprium redu- F citur ad locum a descripto. Sed locus ab exponentib. ad expositum reducitur ad locum ab interpratatione, vnde generaliter in omni loco a substantia, terminus inferens, & terminus illatus conuertuntur inter se, & propter illã conuertibilitatem sumuntur omnes loci, maxime a substãtia. Et posset poni vnus locus generalis, s. locus a conuertibilibus, in quo cõtinentur generaliter omnes loci à substatia, & posset argui quatuor modis per illum locum, & ẽt possunt formari quatuor maxime. Prima est, quicquid verificatur de vno conuerti-

A tamen quantum ad significata ipsorum important habitudines, quia sunt termini cõmunes & tales significant habitudines rerum inter se, vt genus significat habitudinem superioris ad inferiora, & species econtra.

Diuiditur locus differentia maxime, per locum intrinsecum, extrinsecum, & medium, & quid ipsorum vnum quodque sit.

Item locus differentia maxime diuiditur per locum intrinsecum, & extrinsecum & medium. Locus intrinsecus, est, quando sumitur argumentum ab eis, quæ sunt de substantia rei, vt a definitione, vt B *si dicatur animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus extrinsecus est quando sumitur argumentum ab eis, quæ sunt omnino separata a substantia rei; vt ab oppositis, vt si quæratur, vtrum, Socrates sit albus, & probetur sic, Socrates est niger, Socrates non est albus. Locus medius est quando sumitur argumentum ab eis, quæ partim conueniunt, & partim disconueniunt cum terminis in quæstione positis sicut vniuoca & denominatiua, quæ dicuntur coniungata, vt,* C *si quæratur vtrum iustitia sit bona, & probetur sic iustum est bonum, ergo iustitia est bona.*

Locus intrinsecus. Postquam Auctor determinauit de loco in communi, tam definitiue, quam diuisiue, & posuit definitionem loci maxime, & etiam loci differentia maxime, hic consequẽter diuidit locum differẽtiam maxime per locum intrinsecum, extrinsecum, & medium. Cuius diuisionis, rõ est, quia oĩs locus differentia maxime importat habitudinẽ termini inferentis ad terminum illatum, vel, ergo terminus inferens simpliciter conuenit cum termino illato, & sic est locus intrinsecus, vel disconuenit ab eo, & hoc est dupliciter, quia vel disconuenit simpliciter, vel partim conuenit, & partim differt, si primum, sic est locus extrinsecus, si secundum sic est, locus medius.

Primo sciendum est quod locus intrinsecus est, quando sumitur argumẽtum ab his, quæ sunt de substantia rei, D hoc est quando terminus inferens est de substantia, vel essentia termini illati, vt proposita ista quæstione, vtrũ Socrates sit animal, arguitur sic, Socrates est hõ, ergo Socrates est animal, ibi sumitur argumentum ab illo termino inferente homo qui intrinsece conuenit cum termino illato, scilicet cum animali. Et dicitur locus intrinsecus, quia, quando terminus inferens est intrinsecus illato, vel econtra, ibi est intrinseca habitudo, inter illos terminos, eo quod habitudo vnius termini ad alium non distinguitur realiter a termino, cuius est habitudo, nec semper oportet ad E talem locum, quod terminus inferens sit de essentia, vel definitione termini illati, sed sufficit, quod sit intrinsecus secundum aliquem modum essendi in.

Locus extrinsecus. Secundo sciendum, quod locus extrinsecus est, quando sumitur argumẽtum ab his, quæ sunt omnino separata a substantia rei idem quando terminus inferens simpliciter est extrinsecus, & disconueniens cum termino illato, vt arguendo sic. Socrates est albus, ergo Soc. non est niger, terminus inferens. s. F albus, est totaliter extrinsecus, termino illato scilicet nigro, & pp hanc causam talis locus vocatur extrinsecus. Et licet habitudo localis in illo loco sit quodãmodo intrinseca in termino inferenti, tamen est extrinseca in ordine ad termi num illatum, & enim habitudo negatiua tantum inter illos terminos, & nõ habitudo positiua, sicut in loco intrinseco.

Locus medius quid. Tertio sciendum, quod locus medius est, quando sumitur argumentum ab his, quæ partim conueniunt, & partim differunt cum terminis in quæstione positis, hoc est, quando terminus inferens partim conuenit cum termino illato, & partim differt, sicut est inter cõcretũ, & abstractũ q̃ cõueniunt in re significata, & differũt in mõ significãdi, & conueniunt in principio dictionis, & differunt in fine, sicut est inter cõiugata, & casus, vt si quæratur vtrũ iustitia sit

A sit bona, & probetur sic. Iustum est bonum, ergo iustitia est bona, ibi iustum partium conuenit, & partim differt a iustitia. Et dicitur talis locus medius, quia terminus inferens medio modo se habet ad terminum illatum quantum ad hoc, quod est conuenire, & disconuenire, ideo iste locus quantū ad conuenientiā, & dr̄iam termini inferentis, & termini illati, dr̄ aliquo modo medius per participationem inter terminum intrinsecum, & terminum extrinsecum.

Locus si c diuisus analogus est. Quarto sciendū, quod prædicta diuisio loci p illos tres modos nō est diuisio generis in sua spēs, quia locus non dr̄ æqualiter de istis trib. mēbris, sed est diuisio analogi in sua analogata, quia locus dr̄ de istis trib. scd̄m prius, & B posterius, prius enim dr̄ de loco intrinseco, & postea de alijs, & ratio est, quia locus est habitudo termini inferentis ad terminum illatum, sed in loco, intrinseco, vbi est habitudo positiua tantum, est perfectior habitudo q̄ in loco extrinseco, vbi est habitudo priuatiua tm̄, q̄ solū hēt cognosci per respectū ad habitudinē positiuā, sicut priuatio cognoscitur per habitum, & ēt locus medius participat rōnem vtriusq; loci, q̄a hēt conuenientiā cum loco intrinseco, & extrinseco, & ea parte, qua conuenit cum loco intrinseco, perfectior est loco extrin C seco, & per hoc patent definitiones, & comparatio illorum locorum inter se.

Arg. Sed cōtra prædicta arguitur primo sic Locus maxima multiplicatur, sicut locus differentia maxime, sed locus maxima non diuiditur per locum intrinsecum, extrinsecum, & mediū, ergo male diuiditur hoc mō locus dr̄ia maxime.

Secundo sic. Locus dr̄iæ maxime habet diuidi scd̄m diuersas dr̄ias entis, eo quod dicit habitudinē termini ad terminū quę se tenet ex parte rei significatæ, sed plures sunt dr̄æ entis q̄ tres, sicut idē & diuersum, actus, & potētia accidens & substantia, & sic de alijs, ergo nō sūt tm̄ tres modi dr̄ æ maximæ. Tertio sic locus dialecticus dr̄ scd̄m similitudinē ad locum realē, sed oīs locus realis est extrinsecus locato, quia est subiectiuē in locāte, ergo oīs locus dialecticus est D extrinsecus, & nullus est intrinsecus.

Quarto sic. Oīs locus est habitudo mediās inter terminum inferentem, & terminū illatū, ergo oīs locus est medius. Quinto sic. Arguendo sic, homo currit, ergo aīal currit, terminus inferens. s. homo, partim conuenit cum termino illato, & partim ab eo differt, & tn̄ ibi non est locus medius, s. locus à specie ad genus, ergo male definitur locus medius.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet non ponatur explicite diuisio loci maximè, tn̄ satis ponitur implicitè, quia potest intelligi multiplicatio eius per diuisionem loci differētiæ maximè, quia variatis terminis, q̄ sunt differentiæ maxime secundū diuersos lo E cos, ēt variantur maximæ, quæ formātur secundum habitudines illorum terminorum, ideo inquolibet loco spāli fit vna maxima spālis. Ad scd̄m dr̄, quod licet diuisio loci differentiæ maxime sumatur secundum aliquas differentias entis. s. scd̄m idem, diuersorū, & partim idem, & partim diuersum, non tamen sumitur secundum omnes differentias entis, ideo non oportet, quod sunt tot modi locorum, quod sunt modi entis.

Solutio

Ad tertium dicitur, quod licet locus F dialecticus habeat similitudinem cum loco naturali, in eo, quod est conseruatiuus & generatiuus argumenti, sicut locus naturalis est conseruatiuus locati, non tamen sumitur secundum illam similitudinem, quę est esse extrinsecū, quare non oportet, quod omnis locus differētia maxime sint extrinsecus. Ad quatrum dicitur, quod negatur consequentia, & ratio est, quia non dicitur locus medius, eo quod sit habitudo medians īter illos duos terminos, sed quia terminus inferens partim conuenit cū termino illato, & partim differt ab eo. Ad quintum dicitur, quod licet homo, & animal partim conueniat, & partim differant tamen homo ibi non infert animal in illo argumento inquantum est conueniens, & differens simul, sed ratione conuenientiæ tantum, ideo ibi est locus intrinsecus.

Locus

A *Locus intrinsecus a substantia, quid sit, & quomodo diuiditur.*

Locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & per locum a concomitantibus substantiam. Locus a substantia est quando sumitur argumentum ab his, quæ sunt de substantia terminorum positorum in quæstione. Et diuiditur hic locus per locum a definitione, & locum a descriptione, & locum a nominis interpretatione.

Postquam Auctor posuit diuisionẽ loci differentię maximę, & definitiones membrorũ eius, hic consequenter subdiuidit vnum membrum illius diuisionis. s. locum intrinsecum dicens, quod locus intrinsecus diuiditur per locum
B a substantia, & per locum a concomitantib. substantiam cuius ratio est, quia in omni loco intrinseco terminus inferens aliquo modo, facit vnum cum termino illato, vel ergo dicit conuertibiliter totam substantiam termini illati, vel dicit aliquid cõcomitans illam substantiam, & non dicit conuertibiliter illam substantiam secundum se totam, si primũ sic est locus a substantia, si sc̃dm sic, est locus a concomitantib. substantiã, & quia terminus dicens conuerbiliter totã substantiam alterius perfectiorem hẽt habitudinẽ ad alterum q̃ ille, qui nõ dicit conuertibiliter ipsam, ideo locus a substantia perfectior est, quam
C locus à concomitantibus substantiam.

Locus a substantia quid. Primo sciendum, quod locus a substantia, est quando terminus inferens dicit conuertibiliter totam substãtiam termini illati, vt arguendo a definitione ad finitum. Et non oportet ad talem locum, quod terminus inferens explicet substantiam termini illati, quia locus a definito ad definitionem est locus a substantia, & tamen definitum non explicat naturam definitionis, nec discriptum respectu discriptionis, ideo non spoportet, quod terminus inferẽs dicat explicationem alterius, sed sufficit, quod dicat conuertibiliter totã substantiam eius, & ideo in textu sic definitur, locus a substantia, est quando sumitur argumentum a substantia terminorum in qõne positorum, quod dẽt D intelligi a substãtia, hoc est ab illo, ꝙ dicit cõuertibiliter totã subðam rei. Et nõ capit ibi substãtia g̃naliter ꝓ quocũq; esse rei, vt sumit̃ ĩ definitione loci ĩtrinseci, alias non differret definitio loci intrinseci a definitione loci a substantia.

Locus a concomitantibus substantiam quid sit Secundo sciendum, ꝙ locus a concomitantib. substantiã, est qñ sumitur argumentum ab his quæ conueniunt cũ substantia rei, non tamen dicũt conuertibiliter totã substantiã eius, vt quando terminus inferens conuenit cum termino illato, non tamen conuertibiliter, vt arguendo a parte ad totum, vel a toto ad partem, vel a cã ad effectũ, vel econtra, in talib. n. terminus inferens sp facit aliquo modo idem cum termino il- E lato, non tñ conuertibiliter, & nõ oportet in tali loco, ꝙ sp terminus inferens sit vnum in essentia cũ termino illato, sed sufficit, ꝙ sc̃dm aliquem modũ essendi in includatur in esse eius, & facit vnũ cũ ipso in ratione inferentis, & per respectũ ad argumẽtum ꝙ infert terminum illatum positum in quæstione.

Locus substãtia triplex. Tertio sciendũ, quod locus a substantia diuiditur per locum a definitione, a descriptione, & a noĩs interpretatione cuius ratio est, quia in loco a substantia vnum terminorum sp dicit explicationẽ alterius, licet non sp terminus inferens dicat explicationem termini illati, vt prius dictum est, sed ab ipso de- F nominatur locus, vel ergo talis explicatio sumitur a principijs essentialibus rei, & sic est locus a definitione, vel a proprietatibus eius, & hoc dupliciter, vel sumitur a proprietatibus rei secundum se, vel ab ipsis proprietatibus inquantum ab ipsis fit impositio nominis si primum, sic est locus a discriptione, si secundum, sic est locus a nominis interpretatione, definitio. n. explicat esse rei per essentialia, & descriptio idem explicat per accidentalia ipsis, & interpretatio explicat ipsum per proprietates a quibus nomen imponitur, & quandoque vocatur definitio, quid nominis.

Quarto sciendum, ꝙ definitio dupliciter consideratᷣ. Vno modo quantum ad

A ad eius substantiam, prout dicit principia essent alia definiti & sic ipsa est medium syllogismi demonstratiui, & ab ea sumitur locus demonstratiuus, & non dialecticus. Alio modo considera-tur inquantum sumitur sub illa intentione secunda, quæ est definitio, & hoc dupliciter, quia vel sumitur per respectu ad prædicata, quæ notiori modo conueniunt definitio, quam definitioni, & sic ab ea sumitur locus sophisticus, & arguitur, scdm fallaciã petitionis principij. Alio mõ sumitur respectu prædicatorũ, quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definito, & hoc mõ ab ea sumitur locus dialecticus, & hoc mõ hic consideratur, & p hoc patet diuisio, & subdiuisio loci extrinseci.

Quotuplex definitionis consideratio.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. A cã efficiente sumitur locus intrinsecus, & tamen non est locus a substantia, vt patet in textu, nec ẽt a concomitantib. substantiã, quia cã efficiens non concomitatur suum effectum, sed est sibi extrinseca, ergo in sufficienter diuiditur locus extrinsecus in textu. Secundo sic. Arguendo a gñe ad spẽm sumitur argumentum a substãtia terminorum in quæstione positorum, & tamen ibi non est locus a substantia, ergo contra definitionẽ loci a substantia. Tertio sic. Illa quæ concomitantur substãtiam rei, sunt extra ipsam substantiam, ergo qñ sumitur argm̃ a concomitantibus substãtiam, fit locus extrinsecus, & nõ intrinsecus. Quarto sic. Ab eodem non sumitur locus dialecticus, & sophisticus, cũ inter se opponantur, sed a definitione sumitur locus sophisticus ergo ab ipsa non sumitur locus dialecticus, ergo contra diuisionem loci a substantia. Quinto sic. Locus a debito, & a descripti sunt loci a substantia, & tamen non ponuntur in ista diuisionem loci a substantia, ergo ipsa est insufficiens.

Argu. B C

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur quod licet cã efficiens sit extrinseca effectui scdm esse, tamen scdm virtute est aliquo modo intrinseca, & aliquo modo facit vnum cum ipso, & secundum illa virtutem se hẽt, vt terminus inferens respectu effectus, & etiam respectu illorum, duorum prædicatorum. s. bonũ, & malum. Ad secundum dr̃, quod licet genus sit de substantia spẽi p modum principij, tamẽ nõ dicit totã substãtiã spẽi conuertibiliter, ideo arguendo a genere ad speciẽ nõ arguitur a substãtia rei, eo modo quo intellitur in definitione loci a substantia. Ad tertium dr̃ quod licet illa, quæ concomitantur substantiam nõ sint intrinseca essentialiter, tñ bene sunt intrinseca secundũ aliquẽ modum essendi, & hoc sufficit ad locum intrinsecum. Ad quartum dicitur dicitur, quod ab eodẽ vno modo capto, non sumitur locus dialecticus & sophisticus, sed bene ab eodem sumpto deuersimode, modo sic est de definitione, vt dictum est in quarto notabili. Ad quintum dicitur, quod licet in ista diuisione loci a substantia nõ ponatur explicite locus a definito, tñ sub intelligitur per locum a definitione, & similiter diceretur de loco a descriptio, & ab interpretatio, quia omnia ista correlatiuè se habent in ordine ad definitionem, & descriptionem & interpretationem, & etiam locus qui fit a definitione causali, quæ datur per causas efficientes, vel finales sub loco a descritione comprehenditur, quia illa reducuntur ad definitionem descriptionis. E F

Definitione, et definito, Quaduplex arguendi modis, & a quo locus denominationem suscipiat.

Definitio est ratio, quid est esse rei indicans per essentialia. Locus a definitione est habitudo definitionis ad definita, & continent quatuor argumenta & quatuor maximas. Primo subijciendo definitionẽ affirmatiue, vt animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus a definitione maxima, Quicquid prædicatur de definitione, & de definito. Secundo prædicando definitionem affirmatiue, vt Socrat. est animal rationale mortale, ergo Socra est homo. Locus a definitione, maxima, de quocunque prædicatur definitio, & definitum. Tertio subijciendo definitionem negatiue, vt animal rationale mortale, non currit, ergo homo

A *mo non currit. Locus a definitione maxima quicquid remouetur de definitione, & a definito. Quarto prædicando definitionem negatiue, vt lapis non est animal rationale mortale, ergo lapis non est homo. Locus a definitione, maxima, A quocunque remouetur definitio, & definitum. Locus a definitio est habitudo definiti ad definitionem. Et continent similiter quatuor argumenta, & quatuor maximas, sicut locus a definitione. Primo, subijciendo definitum affirmatiue, vt homo currit, ergo animal rationale mortale currit. Locus a definito, maxima, Quicquid prædicatur de definito, & de definitione. Secundo prædicando definitum affirmatiue, vt Soc. est homo, ergo Socr. est animal rationale mortale. Locus a definito, maxima, De quocunque prædicatur definitum & definito. Tertio, subijciendo definitum negatiue sic, homo non currit, ergo animal, rationale mortale non currit, Locus a definito, maxima, quicquid remouetur a definito, & a definitione. Quarto prædicando definitum negatiue sic lapis non est homo, ergo lapis non est animal rationale mortale. Locus a definito, maxima. A quocunque remouetur definitum, & definitio.*

B

C *Et sciendum quod denominatur locus ab inferente, & non ab illato. Vnde, quando definitio est inferens, est locus a definitione, quando autem definitum est inferens, est locus a definito.*

Postquam Auctor præmisit diuisionem loci a substantia, hic consequenter determinat de membris eius, & primo de loco a definitione, quia est perfectior alijs. Et incipit determinare in speciali de syllogismo dialecto, ostendendo quo modo in particulari formetur, secundum diuersos locos speciales. Et quia locus a definitione præsupponit ipsam definitionem, quia per eam difinitur, ideo Auctor prius ostendit quid sit definitio dicens, quod definitio est ratio iudicans quid est esse rei per essentialia, & dicitur ratio, eo quod est quodam complexū includens diuersa principia definiti, scilicet genus, & differentiā quod quidem complexū est oro imperfecta, & significat quid est esse rei, quia explicat principia essentialia, speciei ex quibus constat tota quidditas speciei, scilicet genus, & differentia, quę dicunt totum esse essentiale eius a prima potentia, vsque ad vltimum actum transeundo per omnes actus inter medios. E solum hic definitur definitio pro finitione quidditatiua, quæ est simpliciter definitio, & non pro definitione causali, quæ datur per causas extrinsecas definiti, nec pro definitione descriptiua, nec quid nominis. D E

Primo sciendum, quod locus a definitione, est habitudo definitionis ad definitum, & illa habitudo est habitudo identitatis & conuertibilitatis, quia definitio dicit idem essentialiter, & conuertibiliter cum definito, & inde prouenit, quod quicquid affirmatur, vel negatur de definitione, etiam affirmatur, vel negatur de definito, & econtra, de quocunq. verificatur definitio, vel negatur, & etiam definitum, & econtra. Et continet iste locus quatuor argumenta, & quatuor maximas, primo subijciendo definitionem affirmatiue, secundo, prædicando, tertio, subijciendo negatiue, & quarto, prædicando negatiue, quorum exempla, & maximę satis patent in textu, & causa illarū maximarum redditur propter habitudinem definitionis ad definitum. *Definitio quidditatiua proprie est definitio.* F

Secundo sciendum, quod licet definitio non sit eadem essentialiter definito, tamen differt secundum rationem accidentalem ab eo, quia definitio dicit principia definiti, quæ naturaliter præcedunt definitum, & capitur sub modo plurium; definitum vero sequitur illa principia, & se habet per modum vnius compositi ex illis principijs, & arguendo a definitione ad definitum, oportet arguere ab ipsa, eo modo quo est eadem, & conuenit cum definitio, & non ea parte qua differt ab ipso, quia sic non argueretur ab ea inquantum definitio est, & similiter arguendū est a definitio ad definitionem, ideo non sequitur, animal, rationale est ratio, ergo homo est *Quonā modo a definitione, verum vel falsum arguatur*

oratio

A oratio, quia ibi arguitur à definitione ea parte, quia differt a definitio, & non in quantum ipsa est definitio, & cōmittitur fallacia accidētis. Siľr non sequitur, homo est difinitum ergo aimal ronale est definitū proper eandem causam. & siľr diceret de multis alijs. Tertio sciendum quod locus ad definitio est habitu do definiti ad definitionem, & tenetur quatuor modis, sicut locus a definitione, pimo subijciēdo definitum affirmatiuè, secundo, prædicando definitum affirmatiuè, tertio, subijciēdo definitum B negatiuè, quarto prædicando definitū negatiuè quorum modorum exempla, & maximè satis patent in textu. Ratio autem quare locus. à definito similiter tenet, sicut locus à dfinitione est, quia sicut definitio dicit essentialiter, & conuertibiliter idem cum definitio, ita definitum cū definitione, & quia propter illam identitatem capiuntur modi quatuor arguendi a definito ad definitionē sicut ēt capiuntur quatuor modi arguēdi a definitione ad definitum, eo ꝙ vtrūque hēt ad aliud similem similitudinē.

Quarto sciendū, quod locus semper C denominantur à termino inferente, & homo à termino illato, cuius ratio est, quia locus est habitudo cōfirmatiua argumenti, per quam accipitur probatio consequētis, & termini illati, sed illa habitudo confirmatiua argumenti, & uirtus probatiua ipsis consequētis est in ipsa termino inferente scilicet in medio, & non in termino illato, ideo locus semper denominatur à termino inferente, & non à termino illato. Et propter hoc, quando in antecedente ponitur definitio, dicitur locus a definitione, & quando ponitur definitum dicitur locus a definitio. Tamen locus non denominatur à termino inferente materialiter accepto, sed à termino accepto formaliter, scilicet sub illa intentione, rationis, qua est terminus inferēs. ideo, cum dicitur, So. est homo igitur So. est animal, quāuis homo sit quoddam difinitum, tamē non dicitur ibi esse locus a definitio, vel ab homine, quia homo nō est terminus inferens sub ratione definiti, siue homi-

Locus à termino inferēte denominatur, non à termino illato.

nis sed sub ratione speciei, ideo dicitur D locus a specie, & per hoc patent loci ad definitione & a definitio.

Sed contra prædicta arguitur primo *Arg* sic. Vnumquodq; capit denominationē à suo vltimo actu, sed dfiam est vltimus actus definitionis, & ab ipsa definitio redditur conuertibilis cum definito, ergo differentia, eum prædicetur in quale, tota definitio debet prædicare in quale, & sic definitio non sigñat, quid ē esse rei. Secundo sic. Arguēdo sic aīal rationale currit, ergo hō currit, est petitio principij, ergo ibi incōuenienter arguit a definitione ad definitū, nec ille tenet subijciendo affirmatiuè definitionem.

Tertio sic. Hæc est demostratio, homo est animal rationale, ergo homo est E risibilis. ergo prædicando definitionem affirmatiuè de definito nō est locus dialectic⁹ sed demostratiuus. Quarto Eadē est habitudo medians inter definitionem, & definitum. & econtra, sicut eadem est uia desursum ad deorsum, & econtra, ergo, cum locus sic habitudo termini ad terminum, sequitur quod locus à definitione, & à definitio non distinguit. Quinto sic. Vnūquodq. capit denominatione à fine, vt hr in scdo de Aīa, sed terminus illatus in loco se, habet per modū finis, ergo denominatio loci dēt fieri ab ipso, & non à termino inferēte. F

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet differentia prędicetur in quale, non tamen definitio. & ratio est, quia *Solutio.* solum illud prædicatur in quale, quod dicit actum qualificantem, & determinantem potentiam pręcedentem ipsum sicut differentia qualificat genus, quod determinet, sed definitio cum dicat totum esse speciei a prima potentia usque ad ultimum actum, non præsupponit aliquam, potentiam, quam qualificet, ideo non prædicatur in quale. nec differentia est proprie vltimus actus definitionis, sed esse aggregatum ex genere, & differentiam, ideo. Ad secundum dicitur, quod si in illo argumento consequens sit notius respondenti quam antecedens, tūc ibi est petitio principij, hoc est, illud prædicatum, currit notius di-

A catur de definitio, quam de definitione in ordine ad ipsũ sed, si econtra in ordine ad respondentem antecedens sit notiuus consequente, ibi est bonus locus dialecticus, quia ad locum dialecticum non oportet sp procedere notiorib. simpliciter, sed à notorib. respectu respondentis, & in eodem argumento respectu diuersorum rñdentium potest esse locus dialecticus, & petitio principij, secundum quod vni antecedens erit notius & consequens alteri. Ad tertium dicitur, q̃ si in illa argumentatione ostẽdatur conclusio propter habitudinem ipsorum principiorum hominis, puta animal rationale ad illam passionem,

Petitio principij.

B quæ est risibile, ibi est bona demonstratio, & ostenditur propria passio subiecti per propria principia eius. Sed si ostendatur illa conclusio virtute habitudinis definitionis ad definitum, scilicet inquantum animal rationale, est definitio illius definiti, quod est homo, & vt illa habitudo fundatur in illa intentione communi, quæ est definitio, ibi est locus dialecticus. Ad quartum dicitur, quod licet a definitione ad definitum, & econtra eadem habitudo materialiter, est tamen differens formaliter, inquantum virtus probatiua sumitur a definitione, vel a definito. Ad quintum dicitur, quod licet in his, quæ debent causalitatem finis semper à fine fiat de-

C nominatio non tamen in his, quæ dicitur causalitatem efficientis, sed ibi sumitur denominatio ab efficiente, modo locus dicit causalitatem efficientis, & illud efficiens est terminus inferẽs, ideo habet denominari a termino inferente, & non à termino illato.

De descriptione, & locis a descriptione sumptis.

Descriptio est ratio esse rei significans per accidentalia, vt animal risibile, est descriptio hominis, vel sic. Descriptio est oratio constans ex genere & proprio, vel animal risibile. Locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum. Et continet quatuor argumenta & quatuor maximas, sicut locus definitione. Et formentur argumenta, & maximè hic, sicut, ibi, nisi, quod ibi ponitur definitio, & D *definitum, hic autem descriptio, & descriptum ponitur.*

Postquam auctor determinauit de loco a definitione, & definito, hic consequenter determinat de loco a descriptione, & descripto, primo deficiens de descriptionem, cuius cognitio requiritur ad cognitionem loci a descriptione dicens. Descriptio est oratio significans quid est esse rei per accidentalia, & dicitur oratio, quia descriptio componitur ex plurib. quorum vnum contrahis aliud, & est quoddam complexum, vt animal risibile, & ponit hic oratio loco generis, deinde ponitur significans,

Quid descriptio.

E quid est esse rei per accidentalia, ad differentiam definitionis, quę significat esse rei per essentialia. Et ratio huius assignari potest, quia illud, quod significat esse rei per ea, quæ consequuntur ens in species completum explicat ipsum per accidentalia, cum omnia consequentia esse rei in specie completum sint accidentalia, sed descriptio explicat esse rei per illa, quæ consequuntur ens in species completum, ideo explicat ipsum esse per accidentalia.

Primo sciendum, quod duplicia sunt accidentia. Quædam sunt cõia, quæ cõsequuntur principia indiuidui, Alia sũt propria quæ fluuntur a principijs spẽi. Descriptio autem habet dari per accidentia propria, & non cõia, nisi inquantum plura accidentia cõia capiuntur loco vnius proprij, secundum quod vltimo illorum restringit alterum, & per hoc faciunt vnum conuertibile cum descripto, v.g. gressibile bipes, sunt ambo accidentia communia respectu hominis, & tamen hoc aggregatum ressibiles bipes, est vnum conuertibile cum homine, eo q̃ vnum contrahit aliud, & econtra, & ideo illud aggregatũ æquipollet vni accidenti proprio, quamuis sit ibi plura accidentia communia. Et debet sic intelligi definitio, descriptio est orõ significãs esse rei per accidentalia hoc est, p accidentia propria, vel cõmunia appropriata. Et melius dicit per acci-

Quæ accidentia descriptionẽ ingrediantur.

F

A accidentalia quam per accidentia, quia quandoque descriptio datur per inferiore alicuius superioris, et quandoque per modos essendi subiecti, & ista non sunt vera accidentia, sed bene dicuntur accidentalia, quę habent modum accidentium.

Alia de scriptionis definitio. Secundo sciendũ, quod aliter fit definitur descriptio. Descriptio est orõ constans ex genere & proprio, vt aĩal risibile, est descriptio hominis, & includit genus, & proprium eius, aliter tamen ponitur genus in definitione & descriptione, quia genus consideratũ, vt est principium formale, & essẽtiale spẽi, ponitur in definitione quidditatiua, sed, vt est principium effectũ proprij, quod causatur effectiuè à gñe, & dña ponitur ĩ descri-B ptione. Vñ descriptio dupliciter capit̃ vno modo generaliter, pro quacunque oratione, quæ explicat esse rei per accidẽtalia, siue sint propria, siue appropriata, siue sint causse extrinsecè, ex quib. fit definitio causalis, & sic capitur descriptio in prima definitione, alio modo capitur specialiter solum pro illa orone, quæ fit ex genere & proprio accidente. & hoc modo capitur descriptio in hac definitione eius, ideo hæc definitiones diuersimode dantur de descriptione.

Descriptio quo modo fundet locũ intrinsecum Tertio sciẽdũ, quod descriptio causat locũ à substantia, quia dicit idẽ realiter, & conuertibiliter cum descripto & quicquid verificatur de vno, verificatur etiã de alio, & de quocũq. verificatur descriptio, & descriptũ, & ecõtra, propter cõ-C uertibilitatem eorũ adinuicem, & licet descriptio explicet esse rei per actidẽtalia, quæ concomitantur substãtiam rei, tamẽ ipsa accipitur, & supponit pro eodem in substantia cum suo descripto, vt dicendo, animal risibile currit, ergo homo currit ibi animal risibile, supponit pro eisdem suppositis, & pro eodem in substãtia, sicut hõiõ facit locum à substantia. Quarto sciendum, quod locus à descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum, quæ quidem habitudo est habitudo cõuertibilium adinuicem, & continet, quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primò subijciendo affirmatiuè descriptionem, secundo, prędicando eã affirmatiuè, tertiò, subijciẽ-D do negatiuè, quarto prædicando negatiuè. Exempla, & maximè eadem modo hic accipiuntur, sicut in loco à definitione, nominando solum definitionem descriptionem, & capiẽdo descriptum loco definiti. Sed locus à descripto est habitudo descripti ad descriptionẽ, & hẽt quatuor argumenta, & quatuor maximas, precedens, scilicet subijciendo affirmatiua, & prędicando affirmatiuè, & subijciendo, & prædicando negatiuè, & eodem modo formando argumenta, & maximas, sicut in loco a definito, & sic patet de loco a descriptione, & descripto. *Locus à descriptione, et eius maxima.*

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. E Si descriptio definiatur, hoc erit per aliam descriptionẽ, cum ipsa non habeat definitionem quidditatiuam, cum sit quoddam complexũ & iterum illa descriptio, per quam describeretur haberet aliam descriptionem eadem rõne, et sic esse processus in infinitũ, quod est inconueniens, ergo descriptio non potest definiri. Secundo sic. Quod significat accidentis rei, non significat esse rei, sed descriptio significat accidẽtia rei, quia datur solum per accidentalia ergo non significat esse rei. Tertio sic. Omnis descriptio debet dari per accidentalia speciei, sed genus & proprium ambo sunt essẽtialia speciei, quia genus est de essẽtia eius, & proprium immediatè consequitur eius essentiam, ergo nulla descriptio datur pergamus, & propriũ. Quarto sic. Dicendo homo est animal risibi-F le, ergo homo non est lapis ibi est habitudo descriptionis ad descriptum, & ẽcontra, & tamen ibi non est locus à descriptione, nec à descripto, sed à disperatis, ergo contra definitiones illorum locorum. Quinto sic. Non sequitur, animal risibile cõponitur ex genere, & proprio, ergo homo componitur ex genere proprio, & tamen ibi arguitur à descriptione ad descriptum, subijciendo descriptionem affirmatiuè, ergo iste locus à descriptione non est bonus.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur,

A quod descriptio accepta sub intentione in complexa, definitur per aliam descriptionem, & illa descriptio non habet vlterius definiri per aliam, eo quod est quoddam complexum cum hoc, quia talis descriptio est particularis modo particularium non est definitio, nec descriptio, ideo non oportet procedere in infinitum in descriptionib. Ad secundum dicitur, quod licet descriptio quæ datur solum per accidentia, de suo formali significato tantum significet accidentia rei, tamen de suo materiali significato importat esse essentiale rei quod per illa accidentia explicato a posteriori, & etiam supponit pro essentia rei. Ad tertium dicitur, quod licet genus, & proprium sint essentialia speciei inquantum respiciunt essentiam eius, tamen possunt dici accidentalia, inquan- B tum genus est causa affectiua proprij, & proprium consequitur totum esse completum speciei, quia etiam genus, & differentia non causant ipsum proprium, nisi post esse completum speciei ideo genus aliquo modo consequitur esse speciei in quantum est causa proprij. Ad quartum dicitur, quod licet in illo argumento si habitudo descriptionis, & descripti inter terminos antecedentis, non tamen inter terminum inferentem, & terminum illatum, quia animal risibile est ibi terminus inferens cum sit medium, & lapis est terminus illatus, & inter ipsos non est habitudo descriptionis ad descriptum, nec econtra. Ad quintū dicitur, quod ibi nō arguitur a descriptione ea parte, qua conuenit cum descriptio, sed ea parte qua differt ab ipso, ideo ibi committitur fallacia accidentis, nec bene arguitur per C locum a descriptione.

Genus, & proprium quo pacto essētialia, & accidētalia speciei esse possint.

De interpretatione duplici, & locis ab interpretatione ad interpretatum.

Interpretatio est duplex, quædam enim est quæ non conuertitur cum interpretato suo, vt lædens pedem est interpretatio huius nominis lapis. Alia autem est, quæ D *conuertitur cum interpretatio suo, vt amator sapientiæ, est interpretatio huius nominis Philoso. & hoc modo sumitur hic, & definitur sic, interpretatio est expositio vnius nominis minus noti per aliud nomen magis notū vel per integram orationem, locus a nominis interpretatio est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continent tot argumenta, & tot maximas sicut locus a definitione primo subyciendo interpretationem affirmatiuè, vt amator sapientiæ currit, ergo Philos. currit, Locus a nominis interpretatione, maxima: Quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretatio. Secundo a parte prædicati vt Socrates est amator sapientia, ergo Socrates est Philos locus a nominis interpretatione, maxima. De quocunq. prædicatur interpretatio, & in interpretatum, negatiuè sic a* E *parte subiecti, Amator sapientiæ non inuidet, ergo Philoso. non inuidet. Locus a nominis interpretatione, maxima. Quicquid remouetur a nominis interpretatione, & ab interpretato, simili & in prædicato te Socra. non est amator sapientiæ, ergo Socrates non est Philos. Locus à nominis interpretatione, maxima. A quocunque remouetur interpretatio, & interpretatum. Et nota, quod tot argumenta sumitur ab interpretato, quot ab interpretatione sicut indefinito, & descripto dictum est.*

Postquam Auctor determinauit de loco a descriptione ad descriptum, & econtra, hic consequenter determinat de loco ab interpretatione ad interpretatum, primo distinguendo modos interpretationis, quia quædam est interpretatio non conuertibilis cum interpretato, & hæc est duplex, quia quæ- F dam est in plus, & excedit interpretatum, vt lædens pedem est interpretatio lapides, & de pluribus verificatur quā lapis, alia, est excessa ab interpretato, quæ de paucioribus verificatur quam interpretatum, sicut perfectum & perfectè factum, nam perfectum dicitur de Deo & creaturis, sed perfectè factum, solum dicitur de creaturis, sed per-

Interpretationis multiplicitas.

A perfecte factum, solum dicitur de creaturis. Alia est interpretatio conuertibilis cum interpretato, vt amator sapientiæ est interpretatio huius nominis Philosophicus, & conuertitur cum ipso, dicitur enim Philosophus a Philos, quod est amator, & sophos, sapientia, quasi amator sapientiæ.

Primo sciendum, quod ab interpretatione non conuertibili, non sumitur locus a substantia, eo quod non dicit idem conuertibiliter cum interpretatio, quod tamen requiritur in loco substantia, sed ab ea sumitur locus sophisticus, si sit communior ipso interpretato. Sed ab interpretatione conuertibili ad interpretatum tantum sumitur locus dialecticus, qui est locus a substantia, quia talis interpretatio dicit idem conuertibiliter, & realiter cum suo in-B terpretato, & de ista solum est hic ad propositum, & definitur. Interpretato est expositio vnius nominis minus voti per aliud nomen magis notum.

Etymologia, translatio, interpretatio de illorū locis.

Secundo sciendū, etymologia, translatio, & interpretatio sic inter se differunt quia etymologia, est positio vnius dictionis per alias dictiones eiusdem idiomatis, vt dicitur Sol quasi sup omnia luces & Luna dicitur, quasi luce ruentes aliena. Sed translato est mutatio sermoni de vno idiomate in aliud, vt cum mutatur græcum in latinum, vt kyrios græce, est dn̄s latine. Sed interpretatio est, quando vna dictio exponitur per alias decisiones, eiusdem idiomatis, vel diuersorum, & interpre-C tatio est superius ad etymologia, & distinguitur contra translationem in qua non est expositio nomini, sed mutatio sermonis in sermonem extrinsecū, ideo ab ipsa sumitur locus extrinsecus; sed in alijs sumitur locus intrinsecus, quia generaliter dicitur locus ab interpreta tione ad interpretatum. Tertio sciēdū, quod locus ab interpretatione, est habitudo interpretationis ad interpretatum, & tenet quatuor modos sicut præcedentes. Primo, subijciendo interpretationem affirmatiuæ; secundo prædicando affirmatiue, tertio subijciendo negatiuæ, quarto, prædicando nega-D tiue, & formantur argumenta, & maxime sicut in præcedentib. Sed locus ab interpretato est habitudo interpretati ad interpretationem tenet etiam quadrupliciter, sicut locus ab interpretatio ne, rō est quia interpretatio, & interp̄tatum inter se conuertūtur, iō vtriusq. ad alterū habitudo eodem modo tenet possunt eodem modo formari argumēta, & maxime sicut in præcedentibus.

Loci alij 4. reducibiles ad loco a substantia.

Quarto sciendum, quod p̄ter isto loco substātia prius positos, sunt adhuc plures loci, minus, principales reducibiles ad prædictos. s. locos ad synonimo ad synonimum, vt Lellius currit, ergo Marcus currit. Et a dn̄a magis per prima ad speciem vt rationale currit, ergo homo currit, vel econtra, locus a specie ad differentiam, & locus a proprio ad specie, & econtra, vt risibile est animal; E ergo homo est animal, & locus, ab exponentibus ad expositum, vel econtra, vt homo currit, & nihil aliud ad hominem currit, ergo tantum homo currit. Vnde locus a synonimo ad synonimū, & a differentia ad speciem, & econtra reducuntur a locum a definitione, vel a definitio, quia ibi terminus inferens, idem dicit essentialiter & conuertibiliter cum termino illato, & inde sumitur virtus probatiua in loco a definitione, vel a definito. Sed locus a proprio ad speciem reducitur ad locum a descriptione, eo, quod proprium se habet rāquam vltima differentia in descriptione, & locus a specie ad proprium reducitur ad locum a descripto. Sed locus F ab exponentib. ad expositum reducitur ad locum ab interpretatione, vnde generaliter in omni loco a substantia, terminus inferens, & terminus illatus con uertuntur inter se, & propter illā conuertibilitatem sumuntur omnes loci, maxime a substātia. Et posset poni vnus locus generalis, s. locus a conuertibilibus, in quo cōtinentur generaliter omnes loci à substātia, & posset argui quatuor modis per illum locum, & ēt possunt formari quatuor maxime. Prima est, quicquid verificatur de vno conuerti-

A uertibilium verificatur de reliquo. Secunda est, de quocunq; verificatur vnū conuertibilium, & reliquum. Tertia est quicquid negatur de vno conuertibilium, negatur, de alio. Quarta est, de quocunque negatur vnum conuertibilium, & aliud.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Sicut se habet definitio ad definitū, ita se habet interpretatio ad interpretatum, sed oīs definitio est conuertibilis cum definito, ergo omnis interpretatio est conuertibilis cum interpretatio. Secundo sic. Bene sequitur, aer, non est lædens pedem, ergo non est lapis, ergo ab interpretatione non conuertibili sumitur locus dialecticus, & econtra, sequitur hoc corpus est lapis, ergo est lędens pedem ergo. Tertio sic. Dicendo intel-

B ligere est intus legere, est interpretatio, & tamen ibi non est expositio vnius nominis, sed verbi quodammodo, ergo contra definitionem interpretationis. Quarto sic. In definitione ē expositio vnius vocabuli per aliud, vel per plura, & tamen & definito non est interpretatio, ergo ista definitio conuenit alijs a definito. Quinto sic. Non sequitur, rusticus est Philosophus, & tamen argui-

C tur ab interpretatione ad interpretatum, prædicando affirmatiue interpretationem, ergo iste locus non tenet. Ad arg. Ad primum dicitur, quod sicut definitio explicat definitum, ita interpretatio explicat interpretatum, sed tamē interpretatio, quæ est definitio quid nominis non sp sumitur a proprietate cōuertibili cum interpretato, sicut definitio sumitur a differentia conuertibili cū spē, ideo nō oportet, quod omnis interpretatio sit conuertibilis sicut quęlibet definito, est.n. aliquo modo simile et aliquo modo dissimile. Ad secundum dicitur, quod bene sequitur aer non est lædens pedem, ergo aer non est lapis, sed non per locum a substantia, sed arguendo a superiori ad inferius negatiue, &, si argueretur affirmatiue, esset fallacia consequentis. Vnde quando interpretatio excedit interpretatum, ipsa se hēt, vt genus, & interpretatum vt

D species, econtra, qn̄ interpretatio, ex cedit, ipsa se hēnt vt species, & interpretatum, vt genus, & sic ibi possunt formari loci a genere ad speciē, & ecōtra. Ad tertiū dr̄, quod, si capiatur nomen specialiter, vt est dictio significans per modum per manentis ibi non est expositio nominis, sed si capiatur generaliter, vt est nota mentis, sicut capiatur in penitenti definitione, sic ibi est expositio nominis, quia verbum sub nomine hoc modo accepto continetur. Ad quartum dicitur, quod licet definitio ex consequenti dicat expositionem nominis definiti, non tamen primo & per se, ipsa.n. primo explicat ipse rei significatæ per nomen, & ex consequenti explicat nomen quantum ad significatio-

E nem econtra vero interpretatio primo explicat nomen, & ex consequenti significationem & pro eodem supponit cum interpretato. Ad quintum dicitur, quod licet rusticus appetat, vel desideret sapientiam, non tamen amat ipsam: Est enim desiderium appetitus rei absentis, & nondum habitæ, sed amor est delectatio appetitus ratione iam habitæ, sed rusticus carens scientia non

F habet talem dilectationem, quare non est amator sapientiæ. Et hæc de locus substantia.

De loco a concomitantibus substantiam deque multiplici toto distincte, & de locis a genere ad speciem, & contra, ac modis arguendi & maxima

Sequitur de loco a concomitantibus substantiam qui est, quando sumitur argumentū ab eis, quæ consequuntur terminos positos in quæstione. Et diuiditur sic quia alius est a toto, alius est a parte, alius a causa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vsibus alius a communiter accidentibus Locus a toto diuiditur sicut ipsum totum. Est enim quoddam totum vniuersale, alind integrale, alind in quantitate, alind in modo, alind in loco, alind in tempo- re.

A *re, & similiter diuitur locus a toto, quia alius locus a tempore est a toto vniuersali, alius a toto integrali, & similiter diuitur Totum vniuersale, vt hic sumitur est quolibet superius substantiale ad suum inferius in linea predicamētalis, vt anima li ad hominem pars subiectiua est quolibet inferius sub toto vniuersali, vt homo ad animal. Locus a toto vniuersali siue a genere est habitudo ipsius ad suam partem siue ad suam speciem, & est semper destructiuus, vt lapis non est animal, ergo lapis non est homo, Locus a genere, maxime, Remoto genere siue toto vniuersali remouetur species, siue pars subiectiua. Locus a specie siue a parte subiectiua est habitudo ipsius ad suum genus, siue ad suum totum & est semper constructiuus. Et continet duo argumenta, duas maxi-*
B *mas primo subyciendo speciem affirmatiua, vt homo currit, ergo animal currit. Locus a specie, siue a parte subiectiua maxima. Quicquid predicatur de specie seu parte subiectiua, hoc etiam predicatur de genere siue toto vniuersali.*

Secundo predicando speciem affirmatiue, vt Socr. est homo, ergo Soc. est animal locus a specie, maxima, Dequocunque predicatur species seu pars subiectiua, de eodem predicatur genus seu totum vniuersale.

Postquam determinatum est de loco a substantia, hic consequenter Au-
C ctor determinat de locis a concomitantib. substantiam. Vnde locus a concomitantib. substātiā, est quando sumitur argumentum ab his quę consequūtur terminos in qōne positos. Ponit autem octo species siue modos eius qui sunt locus a toto, locus a parte, locus a causa, ab effectu, a generatione, a corruptione, ab vsibus, & locus a communiter accidentibus, & horum locorū differentiæ, & definitiones inferius satis patebūt. Et inter omnes istos locos Auctor prius determinant de loco a toto, & de loco a parte quodammodo coniunctim, quia vnus cognoscitur per alium. Et quia non volemus bene cognoscere totum a toto in spāli, nisi cognosceremus ipsa tota, iō determinando de quolibet loco a toto, & a parte in speciali ponit definitionis cuiuslibet totius & a partis.

Locus a concomitātibus substantiā, & speciē eius numerus.

D Primo sciendum, quod totū diuiditur per totum vniuersale, integrale, in quantitate, in modo, in loco, & totum in tempore quorum sufficientia sic habetur, quia oē totū continet sub se aliquas partes, vel ergo continet ens in potentia tm̄ vel in actu, si primum hoc est dupliciter, vel dicit totā essentiam suæ partis, vel tm̄ partē illius essentiæ, si primū, sic est totum vniuersale, si scdm, sic est totū in modo. Si vero continet suas partes in actu, hoc est dupliciter, vel tale sumitur per modum vnius indiuisi, & sic est totum integrale, vel per modū vnius diuisi & multiplicati per sua inferiora, & hoc dupliciter, quia rei im-
E portantur nominaliter, & sic est totum in quantitate, vel adnerbialiter, & hoc dupliciter, quia vel hēt parte in successione, & sic est totū in tpe, vel pmanentia, & sic est totū in loco. Et, quia totū & pars opponuntur relatiue, ideo tot sunt modi partis, qd sūt modi totius, & ēt quia locus a toto & a parte multiplicātur scdm diuisionem totius & partis, ideo sunt sex loci a toto, & sex a parte, inter quos Auctor prius determinat de loco a toto vniuersali, tōne cuius primo ponit definitionem totius vniuersalis.

Totius, & partis multiplicitas, & oppositio.

F Secundo sciendū, ꝙ totū vniuersale est superius essentiale alicuius inferioris, & non capitur hic superius solum pro gñe, & inferius pro spē, q̄ ordinantur secundū superius, & inferius in recta linea prædicamentali, sed capitur generaliter superius ꝓ quocūq; magis cōi, ꝙ prędicatur per modū gñis de pluribus inferiorib. siue illud superius sit ens reale, siue rōnis, siue sit vniuocum, siue analogū. Et dr tale superius totum, eo quod in suo ambitu continet sua inferiora tanquam partes, & dr vniuersale, eo quod est vnū in multis. Sed pars subiecta est inferius alicuius superiores, sicut est spēs respectu gñis, & īdiuiduū respectu spēi, & generaliter omne minus cōmune respectu magis cōmunis, quod de ipso essentialiter prædicat. Et

Quid totū vniuersale, & pars subiectiua.

A dr̃ pars subiectiua, q̃a ponit̃ sub suo toto i ordine subiectionis, & p̃dicationis.

Tertio sciendum, quod locus a toto vniuersali est habitudo totius ad suam partem subiectiuam, & non tenet iste locus constructiue. i. affirmatiue, cuius ratio est, quia totum vniuersale cõius est sua pte subiectiua, iõ non oportet, quod, si aliquid verificetur de eo secũdũ, q̃ est in vna parte eius, qui pp hoc verificetur de ipso scd̃m quod est i alijs partib. nec oportet, si ipsum verificetur de aliquo, q̃ de ipso verificetur sua pars subiectiua, vt non sequitur, asinus est animal, ergo asinus est homo, q̃a de aliquo verificatur genus, non oportet de ipso, q̃libet specierum eius verificari, iõ non tenet iste locus constructiue, sed

Locus a toto vniuersali, & modus arguendi i eo.

B bene tenet destructiue. i. negatiue, prædicando totũ vniuersale, vt bene sequitur, lapis non est animal, ergo lapis non est hõ. Maxima est, a quocunq. remouetur totũ vniuersale, & q̃libet eius pars. Et rõ huius est, quia totũ vniuersale est cõis sua parte subiectiua, & p̃supponitur in qualibet eius parte, ergo ipso remoto, remouentur omnes eius partes.

Quarto sciẽdum, quod locus a parte subiectiua, siue a specie, est habitudo eius ad suum totum, & non tenet iste locus negatiue, quia ad negationem spẽi, siue minus cõis non sequitur negatio generis, siue magis cõis, quia spẽ destructa, genus potest remanere in alijs specieb. Sed tenet affirmatiuè duobus

Modus arguendi a parte subiectiua ad suũ totum.

C modis. Primo modo subijciẽdo spẽm, vt homo currit, ergo animal currit. Vñ locus a spẽ, vel a parte subiectiua ad genus, siue ad suum totum, tenet affirmatiua maxima, quicquid prædicatur de specie, & de genere. Secundo prędicando eam affirmatiuè, vt Socr. est homo, ergo Socr. est animal maxima. De quocunq. prædicatur species, & suum genus. Et huius ratio est, quia genus, siue superius essentiale, actu & intellectu continetur in suo inferiori, iõ quicquid prædicatur de inferiori, verificatur de superiori, & de quocũq. verificatur inferius, & etiam superius actualiter in eo contentũ, & per hoc patent loci a toto vniuersali, & a sua parte subiectiua. D

Contra prędicta arguitur. Primo sic. Superius essentiale est pars sui inferioris, sicut genus est pars spẽi, i. ergo tale superius non est totũ uniuersale, & sic male definitur totum vniuersale. Secundo arguitur sic. Quicquid prædicatur de superiori prædicatur de ens inferiori, vt patet per primã regulã ante prædicamentalem, s. Quando alterum de altero prædicatur &c. arguendo a superiori ad inferius bene tenet locus constructiue. Tertio sic. Non sequitur animal non currit, ergo homo non currit, quiescente asino, & homine currente, antecedens erit verum, & consequens falsum, & tamen arguitur de genere ad spẽm negatiue, ergo ille locus non tenet destructiue. Quarto sic. Bene sequitur, homo non est alb. ergo animal nõ est falsum, quia ex opposito contradictorio cõsequentis sequitur oppositum antecedentis, vt oẽ aĩal est album, ergo omnis homo est alb. & tamen ibi arguitur a parte subiectiua ad suum totum destructiue, ergo iste locus tenet destructiue. Quinto sic. Non sequitur Soc. incipit currere, ergo Socr. incipit moueri, & tamen arguitur a specie ad genus constructiue, ergo locus a specie ad genus non tenet affirmatiuæ.

Arg.

E

Ad argumenta. Ad primum dicitur, superius essentiale acceptum vt contractum est per suam differentiam ad sua inferiora, bene est pars essentialis ipsorum, sed ipsum acceptum in tota sua cõitate excedit quodlibet suorum, & est totum vniuersale ipsorum. Ad scd̃m dr̃, quod in prædicationib. essentialib. & per se, quicquid dicitur de superiori, dr̃ et de eius inferiori per prædictã regulã, sed in prædicatis accidentalib. hoc non oportet pp cãm prius dictã, iõ locus a gñe non tenet in omnib. cõstructiue, & si in aliquis teneat, hoc non est gratia habitudinis generis in specie sed virtute alterius habitudinis, scilic. t generis ad illud prędicatum, quod sibi essentialiter conuenit, & iõ prædicatur de suis inferioribus, in quibus superius actualiter continetur. Ad tertium dr̃, quod

Solutio F

Quæ hic dicuntur, hic quæ in huius regulæ expositione dixerat, cõferas.

A quod ibi nō arguitur destructiue a toto vl'i eo quod negatio nō negat aīal, sed negat illud prædicatum, currit de aīali particulariter accepto, ideo ibi non arguitur negatiue sed affirmatiue, nec valet consequentia. Ad quartum dicitur, quod ibi arguitur affirmatiuæ, & non negatiuæ, quia ibi non negatur homo, sed album de homine ideo ibi nō est bona consequentia a specie ad genus negatiue. Ad quintum dr̄, quod ibi arguitur a specie ad genus negatiue, eo quòd incipit, importat negationem, vt patet in expositione eius tantum.n. valet, Soc. incipit currere, sicut Socrates nunc currit & immediate post hoc curret.

De toto integrali, & eius parte, & de locis ab illis sumptis.

B *Totum integrale est quod est compositum ex partibus habentibus quantitatē, et pars eius dicitur pars integralis. Locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suam partem. & est semper cōstructiuus, vt domus est, ergo paries est. Locus a toto integrali, Maxima. Posito toto integrali ponitur qualibet eius pars. Locus a parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum. & est destructiuus, vt partes non est, ergo domus non est. Locus a parte integrali maxima. Parte destructa integrali destruitur & suum totum.*

Totum integrale et de eius a cæteris differentia. Postquam Auctor determinauit de loco a toto vl'i, hic consequenter determinat de loco a toto integrali ipsum primo sic definiens. Totum integrale est, q̄ est compositum ex partibus quantitate habentibus. In qua definitione subintelligitur ens loco generis, & ponitur, est C compositum, ad differentiam partium simplicium, & ponitur ex partibus quātitatem habentib. ad differētiam totius vl'is & totius potestatiui, & aliorum totorum, quorum nullum cōponitur sub tali ratione ex partibus quātitatum habentibus. Vnde in hoc differunt totum vl'e, & totum integrale, & totum potestatiuum, quia vl'e est secundum totam essentiam in qualibet eius parte integrale vero, nec f'm totam essentiā, nec f'm totam eius virtutem est in qua libet eius parte. sed totum potestatiuum secundum totam eius essentiam adest cuilibet eius parti, non tn̄ f'm eius virtutē, D vt aīal rationalis respectum vegetatiui, sensitiui, & intellectiui. Primò sciendū, quod duplex est totum integrale, homogeneum & heterogeneum. Totū homogeneum est, q̄ est eiusdum naturę in omnibus suis partib. quarum quælibet recipit prædicationem sui totius, ut terra, & aer, vnde quælibet pars terræ est terra, & quælibet pars aeris est aer. Et dicitur homogeneum ab hominis, quod est simile, & genos qđ est genus, quasi similis naturæ in omnibus suis partibus. Sed totum heteromogeneum est, quod est diuersæ naturæ in omnibus suis partibus, & non potest prædicari de quælibet eius parte, vt homo, & equus homo .n. habet partes diuersas, ut sunt os, caro, & sanguis, nec pt̄ de ipsis prædicari in recto. Et dicitur heteromogeneū ab heteren, quod est varium, & genus, qđ est genus, quasi aliquid diuersæ naturę seu variæ in omnib. suis partib. Et cuilibet istorum cōuenit præsens definitio. E

Totum homogeneum et heterogeneū.

Secundo est sciendū, quod pars integralis est pars quantitatiua componens totum integrale. & quandoque vocatur pars materialis, quādoque pars integralis, & quandoque pars quantitatiua tamē f'm diuersas rationes. Dicitur.n. materialis inquantum includit partē materiæ ipsius cōpositi, & dicitur quantitatiua, eo quod includit quantitatē, & est composita ex materia quantitate. Sed dicitur integralis, eo q iod integrat, & perficit suum totum, & sic sunt eadem partes secundum substantiam, quæ dicuntur materiales integrales, & quantitatiuæ. Sed tales partes adhuc distīguūtur, quia quædam sunt principales totius. & sunt illæ, sine quibus totum non potest esse, sed de necessitate requiruntur ad esse totius, ut partes tectum, & fundamentum respectu domus. Aliæ F sunt minus principales, quæ non sunt necessariæ ad esse compositi, sed tātum ad bene esse, sine quibus totum potest existere, ut fenestra, uel ostium in domo. Et definitio prædicta, intelligitur de omnibus partibus. Sed locus a parte in-

Pars integralis & quomodo ex ea suum totum arguatur.

A te integrali solū sumitur a partib. principalib. & sīr arguēdo toto ad partem, oportet arguere ad partes principales.

Tertio sciendū est, ꝙ locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suā partē integralem, & tenēt constructiue, vt domus est, ergo paries est. Maxima posito toto integrale, ponitur q̄libet eius pars, cuius rō est, quia totū integrale componitur ex suis partib. principalib. & necessario requiruntur ad esse ipsius, ergo posito ipso toto, necessario ponuntur eius partes. Sed talis locus non tenet destructiue, cuius rō est, quia partes totius integralis, scdm esse, prioris sunt suo toto, nec ab ipso suscipiūt esse, ergo destructo toto non oportet partes destrui quia destructo posteriori, non propter

B hoc destruitur prius, ideo iste locus non tenet destructiue.

Locus arguendi a toto integrali.

Quarto sciēdū, ꝙ locus a parte īegrali est habitudo ipsius ad suū totū. Et tenet destructiue, vt paries non est, ergo domus nō est. Maxima destructa parte īegrali destruit' eius totū, cuius rō est, q̄a destructo priori, destruit' posterius, ꝙ ab eo suscipit esse, sed totū īegrale ē posterius suis partib. & ab eis suscipit esse ergo. Sed nō tenet iste locus affirmatiue, & rō ē, q̄a posito priori, ꝙ est ī potētia ad posteriora non est necesse ponere posterius, sed partes sūt ī potētia ad totū itegrale, & ꝓcedunt ipsū, ideo posita

C parte, non seq̄tur pp hoc posito totius.

Argu.

Contra prædicta arguitur primo sic. Hæc ratio, hō est aīal rōnale, est totum integrale, & tamen non cōponitur partib. quantitatem habentib. ergo contra definitionem totius integralis. Secundo sic. Non sequitur, domus valet centum libras, ergo, & paries. Vel domus est alba, ergo, & fundamentum eius, & tamen arguitur a toto integrali, ergo locus a toto integrali non tenet affirmatiue. Tertio sic. Totū integrale dat esse suis partib. q̄a simul vnit, & actuat ipsas, ergo locus a toto integrali valet destructiue. Quarto sic. Nō seq̄t', Pes Soc. nō est, ergo Soc. non est, & tñ ibi arguitur a parte integrali ad suū totum, ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto sic, Bene sequitur, pars aq̄ est, ergo aqua est, & sīr pars panis est, ergo panis est, & tñ ibi arguitur a parte integrali ad suum totū cōstructiue, ergo iste locus non tm̄ valet destructiue.

D

Solutio.

Ad arg. Ad primū dicitur, ꝙ illa oro non est totū integrale ꝓprie, & secūdū veritatē, sed solū secundū similitudinē, eo, ꝙ integratur ex plurib. vocib. significatiuis, sicut totum integrale componitur ex partib. quātitatē habentib. & eo modo, quo dicitur, totum integrale cōponitur ex partibus quantitatem habentib. secundum similitudinem, eodē modo diceretur de alijs plurib. entib. rōnis, quę se habent per modum totius integralis. Ad scdm dr, quod locus a toto integrali solum tenet ꝓprie quātum ad existentiam totius, & partis respectu huius verbi, est scdi adiacentis, ideo ibi non bene arguitur per istum locum domus valet centū libras, ergo & paries, nec ecōtra arguere' a parte integralis, paries valet cētū libras, ergo & domus, q̄uis ibi sic bona consequentia, tenet.n. per locum a minore ad maius, non per habitudinē part s. Ad tertium dicitur, quod totum integrale bene dat esse totius, & esse cōis suis partib. sed non dat ipsis esse proprium partium, ideo ipso destructo non est necesse, quod partes destruantur secundum esse proprium ipsarum. Ad quartum dicitur, ꝙ locus a parte integrali solū tenet arguendo a partib. principalib. modo p Soc. non est pars principalis eius, ideo non bene arguit' p locū a parte integrali. Ad quintū dr, ꝙ licet bene sequatur, pars aquæ est, ergo aqua est, tñ hoc non est pp habitudinē partis integralis an suū totū, sed partis subiectiue, q̄a ī quolibet toto homogeneo partis integrales sūt q̄titatiuæ, & ēt subiectiue, eo ꝙ totū de ipsis ꝓdicatur, vt superius de inferiori, sed secūdū suū esse q̄titatiuū, est totū integrale, & scdm suā essentiā secūdū quā verificat' de oīb. suis partib. est totū vniuersale, & sic ibi pōt sumi locus a toto vniuersali, & a toto integrali & locus a parte subiectiua a parte integrali, sed dici simo de scdm diuersas habitudines.

E

F

De

A

De toto in quantitate & Parte eius, atque de locis et modis arguendi in eis.

Et est terminus cõmunis supius cõfusè, & distributiuè.

Totum in quantitate est quando uniuersale sumitur vniuersaliter, ut omnis homo. nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentum sub illo toto vniuersali vniuersaliter sumpto. Locus a toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partẽ, et est constructiuus & destructiuus, constructiue sic, ut omnis homo currit, ergo, Socrates currit. Locus a toto in quantitate. Maxima, Quicquid praedicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, vel si vniuersalis est vera, qualibet eius singularis est vera. Destructiue sic, nullus homo currit, ergo Socr. non currit. Locus a toto in quantitate. Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate,

B *remouetur a qualibet eius parte, vel si uniuersalis est vera, qualibet eius singu'aris est vera. Locus a parte in quantitate est habitudo omnium partium in quantitate simul sumptarum ad suum totum Et est constructiuus, & destructiuus. Constructiue, ut Socr. currit, Plato currit, Cicero currit, & sic de alijs ergo omnis homo currit. Locus a parte in quantitate. Maxima. Quicquid praedicatur de omnibus partibus in quantitate simul sumptis, & de suo toto. uel si qualibet singularis non est uera, sua vniuersalis non erit vera. Vel si qualibet singularis est uera sua vni*

C *uersalis est uera. Destructiue sic, Socrates non currit, Plato non currit, Cicero non currit. & sic de singulis, ergo nullus homo currit. Locus a parte in quantitate. Maxima. Quicquid remouetur a partibus in quantitate simul sumptis, & a suo toto.*

Totum in quantitate.

Postq̃ Auctor determinauit de loco a toto integrali, hic consequenter determinat de loco toto in quantitate, ipsum primo sic definiens. Totum in quantitate est vniuersale vniuersaliter sumptũ. i. cũ signo vniuersali, vt omnis hõ, ibi hõ, est totum in quantitate nõ scdm se, sed secundum, quod est distributum per illud signum omnis, ratione cuius tenetur vniuersaliter, quia si secundum de sumatur, est totum vniuersale, & cum sumitur vniuersaliter, est totũ in quantitate. In hoc.n. differut illa duo tota, q̃a totum vniuersale importat naturã vniuersalẽ p modũ vnius in cõi, & totũ ĩ quãtitate importat illã natură per modum plurium, in quantum diuisa est, & multiplicata per sua inferiora, vt cum dicitur omnis homo, importatur natura humana vt diuisa, & multiplicata per omnia inferiora eius.

Ex quib. patet, ꝙ dicendo omnis homo, illud aggregatum ex signo, & termino communi, non proprie dicitur totum in quantitate, sed terminus communis distributus, vocatur totum in quantitate per similitudinem ad quantitatem continuam, quia sicut continuum est diuisibile in plures partes, quarum quælibet suscipit prædicationẽ totius, vt linea diuiditur per plures lineas, sic tale totũ multiplicatur p plures partes, de quib. potest prædicari secundum. Patet vlterius, ꝙ pars totius in quantitate, est singulare, vel inferius contentum sub vniuersali distributo. E

Locus a toto in quantitate ad suã partem, & quomodo teneat affirmatiuè, ac negatiuè.

Primo sciendum, quod locus a toto in quantitate est habitudo eius ad suam partem, & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue sic omnis homo currit, ergo Socrates currit, & Plato currit, & sic de alijs, Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, cuius ratio est, quia omnes partes eius simul, & F actualiter includuntur in ipso toto in quantitate sicut omnis homo includit Socratem & Platonem, & sic de alijs, & quia actualiter includit sua inferiora, ideo posito toto in quantitate, & ponitur necessario quælibet eius pars, & sic tenet affirmatiue. Negatiue sic. Nullus homo currit, ergo Socrates non currit, Pla. non currit, & sic de alijs, maxima. Quicquid negatur de toto in quantitate negatur etiam de quælibet eius parte, & est eadem ratio sicut in præcedenti.

Secun-

A Secundo sciendum, quod dupliciter potest argui per locum a toto in quantitate. primo subijciendo ipsum, vt prius visum est, alio modo prædicando ipsũ, vt bene sequitur Socr. videt omnem hominem, ergo Soc. videt Platonem, Calliam, & sic de alijs, & etiam prędicando in recto totum in quantitate, vt Socrat. est homo, ergo Soc. est Plato. Callias, & sic de alijs, quia quamuis illa propositio sit falsa, in qua prædicatur vniuersale vniuersaliter sumptũ, tamen aliqua talis potest esse alicui probabilis, id sm ipsam bene potest formari syllogismus dialecticus. Vnde generaliter loquendo quotiescũq; ponitur totũ in quantitate, remanẽs totũ ĩ q̃ntitate ipsę posito, ponunt̃ suę ptes, & ipso remoto, remouet̃.

Duplex arguendi modo à toto ĩ quantitate ad partem suam.

B Tertio sciendum, quod locus a partibus totius in quantitate est habitudo illarum partium ad suũ totum. Et tenet affirmatiue sic. Soc. currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. Maxima positis partibus totius in quantitate ponitur & ipsum totum. Cuius ratio est, quia ad esse totius in quantitate sufficit actualis positio, & vnio suarum partium sufficiẽter enumeratum. Et tenet negatiue sic, Socr. non currit. Plato non currit, & sic de alijs, ergo nullus homo currit. Maxima, Destructis partib. totius in quantitate, destruitur ipsum totum, cuius ratio est, quia ad suum esse actuale requiruntur omnes suæ partes, eo q̃d ipsum actualiter includit oẽs illas, ergo ipsi remotis, nõ manet suũ eẽ.

Locus a partib. totius in quantitate ad suũ totũ affirmatiue, ac negatiue tenet

C Quarto sciendũ, quod dupliciter pōt argui a partibus totius in quantitate, vno modo accipiendo vnam partem tãtum, & sic non tenet locus affirmatiue, nec etiam negatiue, toto in quantitate remanent sub forma totius in quãtitate licet bene valet ab destruendum ipsum quantum ad totalitatem eius. vt bene sequitur, Soc. non currit, ergo non omnis homo currit. Sed, quia inconsequente non remanet totum in quantitate, ideo ibi non bene arguitur per locum a parte totius in quantitate, sed ęquiualenter est ibi locus a specie. quia Socr. est inferius ad aliquem hominem, alio modo potest argui cum sufficienti numeratione partium totius in quantitate, capiendo ea sub nominibus proprijs cum illa particula & non sunt plures, si sint in numero determinato, & sic sint in numero increto, debent capi aliquæ partes in numero finito, comprehendendo alias sub illa particulã communi, & sic de alijs. Et sic tenet iste locus affirmatiue, & negatiue, vt dictum est. D

Duo arguendi modi à partib. totius ĩ q̃titate a ł suũ totum.

Sed cõtra prędicta arguitur primo sic. Totum vniuersale, & totum in quantitate sunt diuersa tota, vt dictum est, sed vniuersale vniuersaliter sumptum est totum vniuersale, quia est superius essentiale, ergo non est totum in quantitate, & sic definitio est insufficiens. Secundo sic. Non sequitur, omnis homo currit, ergo Adam currit cum antecedens possit esse verum, & consequens falsum, ergo locus a toto in quantitate non tenet constructiue. Tertio sic. Destructa aliqua parte totius in quantitate destruitur ipsum totum, & tamen vna destructa non oportet destruere alias, ergo destructo toto in quantitate non oportet destuere quamlibet eius partem. & sic locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Quarto sic. Arguendo a particularibus ad vniuersale fit petitio principij, quia ibi petitur vniuersale in suis singularib. ergo a partib. in quantitate ad suum totum non est locus dialecticus. Quinto sic. Non sequitur. Socr. non est totum in quantitate, Plato non est totum in quantitate, & sic de alijs, ergo omnis homo non est totum in quantitate, ergo locus a partib. totius in quantitate, non valet negatiue. Ad argum. Ad ptimum dicitur, quod licet vniuersale vniuersaliter sumptum, secundum suã essentiam sic totum tum vniuersale, non tamen secundum esse sub quo accipitur, quia accipitur sub modo plurium, & non sub modo vnius, quod tamen, requiritur ad totum vniuersale. E F

Arg.

Ad secundum dicitur, quod in illo antecedente, homo, solum distribuitur pro præsentibus modo, Adã non est pręsens, ideo nõ est pars illius totius: nec arguitur a toto ad partem. Ad tertium dr, quod

Solutio.

A quod licet destructa una parte totius in quantitate bene destruatur ipsum totū quātū ad rationē totius, tñ nō arguitur negatiue ab ipso manente toto, quod tamem requiritur ad arguēdum per istū locū. sed, si ipsum totum teneatur sub ratione totius, bene ualebit negatiue ad quālibet eius partem. Ad quartum dicitur, quod arguendo a partibus totius in quātitate ad suum totum respectu prædicati, quod notior modo conuenit toti, quā partibus fit petitio principij, sed arguendo respectu prędicati, quod notior modo conuenit partibus quam toti, ibi,

B est bonus locus dialecticus, siue illud prędicatum conueniat ipsis notiori modo simpliciter, siue quo ad nos, siue sit in prædicatis essentialibus siue accidentalibus, vnde hic est bonus locus dialecticus, Soc. est substantia, Plato est substātia, & sic de al js, ergo omnis homo est substantia, & hoc, si antecedens sit notius respondenti q̃ consequēs. Ad quintū dr̄, q ibi argitur a pluribus in quantitate ea parte, qua differunt ab ipso toto, & non ea parte, qua cum ipso conueniunt, ideo consequentia non ualet.

Petitio principij de qua supradictū est quō fiat

De toto; ac Parte in modo.

Totum in modo, est ipsum vniuersale sumptum sine determinatione, vt homo, Pars in modo, vniuersale sumptum cum determinatione non diminuente, ut homo

C *alb. Et, quia similiter omnia formantur argumenta, & maxime in hoc loco, a toto in modo, & sua parte, sicut in genere, et specie, ideo relinquantur exempla.*

Quid totum in modo.

Postq̃ determinatū est de loco a toto in quantitate, hic consequenter Auctor determinat de loco a toto in modo ratione cuius primo sic definit totum in modo dicens Totum in modo, est vniuersale sumptum sine determinatione, ut homo per se sumptus dicitur totum in modo cuius ratio est, quia homo sumptus sine determinatione, est totum respectu sui ipsius modificati, quia homo in cōmuni se extendit ad omnia sua supposita, sed cum dicitur homo albus homo ibi modificatur per illam determinationem albus & solū sumitur pro illa parte vna suorū suppositorū. Et potest ēt dari alia ratio, quia vniuersale sūptum sine determinationem sm̄ se, est

D sine modo, ideo potest dici totum in modo idest sine modo capiendo in priuatiue, sed præcedens ratio melior est, quia, si daretur totum in medio priuatiue tantum, tunc totum vniuersale posset dici totum in modo, ideo melius dr̄ totum in modo, eo qd est totum respectu partis in modo. s. respectu sui ipsius, vel sui inferioris modificati, vnde in hac definitione ponitur sine determinatione, ad differentiam partis in modo, quę sumitur cum determinatione.

Nota pulchrū dictum

Primo sciendum, quod pars in modo est uniuersale sumptum cū determinatione non diminuente, vel est pars subiectiua alicuius superioris sumpta cum determinatione contrahente, ut homo albus, est pars in modo respectu hominis, & etiam respectu animalis, cuius ratio est, quia vniuersale sumptum cum determinatione contrahente distringitur ad standum pro vna parte suorum inferiorum, si illa determinatio contrahat, quo ad supposita, ideo uniuersale, sic acceptum, est pars respectu sui ipsius accepti sine determinatione, & est etiā pars sui superioris sumpti siue determinatione. vt homo alb. est pars aīalis, quia solū continet partem suppositorum eius, unde in prædicta definitione ponitur uniuersale, loco generis, & ponitur sumptū cū determinatione, ad drīam totius vniuersalis, & ponitur non diminuente, ad

E *De parte i mō qu d sit.*

F differentiam dicti sm̄ quid, quod sumitur cum determinationē diminuente.

Secundo sciendum, quod triplex est determinatio, quædam est determinatio contrahens tantum, quæ non priuat nec diminuit rationem eius, cui adiungitur, ut albus est determinatio hominis cum dicitur, homo est albus & nullo modo tollit completam rationem hominis; alia est determinatio priuans, quæ totaliter priuat rationem eius cui adiungitur, ut dicendo homo mortuus, ibi mortuus, priuat rationem hominis, alia est determinatio diminuēs, quę non tollit simpliciter rationē illius, cui adiūgitur, sed partim tollit, & partim relinquid,

Triplex determinationis genus.

A quid, sicut est imaginabile & opinabile respectu entis, ut dicendo ens opinabile, diminuit rationem entis, quia facit ipsum teneri in communi, vt se extendit ad ens reale, & ad ens in apprehẽsionẽ, siue rationis. & sic partim tollitur ratio entis, & partim relinquitur. Et differũt in hoc illę tres determinationes, quia ultimæ duæ faciunt dictum secundũ q̃d, & ideo qualibet ipsarum facit locum sophisticum a dicto sm̃ quid ad dictũ simpliciter vnde non sequitur, chimera est ens opinabile, ergo est ens, & sic de multis alijs. Sed determinatio contrahens tm̃ quæ nullo modo diminuit, facit partem in modo, quæ quidem pars q̃nque
B vocatur dictum sm̃ quid, capiendo generaliter dictum secundum quid, pro omni dicto sumptum cum determinatione aliqua, & totum in modo quandoque vocatur dictum simpliciter.

Locus a toto in modo. Tertio sciendum, quod locus a toto modo est habitudo ipsius ad suam partem. Et tenet destructiue, sic, lapis non est homo, ergo lapis non est homo alb. Maxima destructo toto ĩ modo destruitur quælibet eius pars. cuius ratio est, quia destructo priori secundum naturã destruuntur posteriora, sed totũ in modo est prius, & superius respectu suæ partis, quare ipso destructo, destruitur sua pars. ideo iste locus tenet destructiue, sed non tenet constructiue. quia posito superiori non oportet ponere inferius, sicut dictum est in loco genere. Vn
C de iste locus eodem modo tenet sicut locus a genere & locus a parte in modo tenet sicut locus a specie.

Locus a parte in modo. Quarto sciendum, quod locus a parte in modo est habitudo ipsius ad suum totum. & tenet constructiue duob. modis, primo modo subijciendo partem in modo affirmatiue, vt homo alb. currit, ergo homo currit. Maxima quicquid prędicatur de parte in modo, prædicatur de suo toto. & ratio est, quia quicquid prædicatur de inferiori prędicatur de suo superiori, quod actu & intellectu includitur in inferiori, sed totũ in mõ est superius ad partẽ in mõ, et actualiter in ea continetur. Alio modo tenet p̃dicando affirmatiue, vt Soc. est homo alb. ergo Soc. est homo. Maxima de quocũq; prædicatur pars in modo, & ipsum totum propter rationem iam dictam. Sed iste locus non tenet destructiue, quia ad negationem inferioris non sequitur negatio superioris, licet bene sequatur. homo alb. non currit ergo homo nõ currit, quia ibi pars in modo non destruitur per negationem, sed tantum aliquid remouetur ab ipsa. D

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Vniuersale sumptum sine determinatione est totum vniuersale, sed totũ in modo non est totum vniuersale, ergo totũ in modo non est uniuersale sumptũ siue determinationem. Secundo sic. Omne totum plura continet quam sua pars, sed homo non plura continet, quam homo alb. ergo non est totum, respectu hominis albis, et sic uniuersale sumptum sine determinatione non est totum in modo. Tertio sic. Homo alb. est pars in modo, & tamen homo sumitur cum determinatione diminuente, quia alb cõtrahit hominem & dimnuit eius acceptionem, quia facit ipsũ solũ teneri pro oĩb. albis. & sic est determinatio diminuens ergo contra definitionem partis in modo. Quarto sic. In omni loco consequẽs debet includi in antecedẽte, sed pars in modo non includitur actualiter in suo toto, ergo a toto in modo ad suam partem non valet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto sic. Bene sequitur, lapis non est homo, risibilis, ergo lapis non est homo, & tamen arguitur a parte in modo destructiue, ergo locus a parte in modo tenet destructiue. E F

Solutio Ad argu. Ad primum dicitur q̃d vniuersale sumptum sine determinatione respectu partis sub eo cõstitutæ per differentiam essentialem, & intrinsecã dicitur totum vniuersale, sed respectu partis sub eo constitutæ per dr̃am accidentalem, & extrinsecam, dr̃ totum in mõ, totum. n. cum dicantur relatiue ad partem habet variari sm̃ variationem suæ partis. Ad secundum dicitur, quod licet homo non contineat plura secundum significata, quam homo albus, tamen secun-

A secundum supposita plura continetur, & se habet in plus, ideo quò ad ambitũ suppositorũ dicitur totum respectu hominis albi, licet secundũ significata possit dici pars integralis sm̃ modum respectu hominis albi. Ad tertiũ dr̃, quod licet album diminuat illud dictũ homo, quo ad ambitum suæ communitatis, & quãtum ad suppositionem, quæ est pro suppositis, tamen non diminuit ipsum quantum ad rationem formalem eius, ideo albus non est determinatio diminuẽs respectu hominis. Ad quartum dicitur, quod licet consequens complexũ semper includatur virtualiter in antecedente, & ponatur actualiter in ipso, tamen terminus illatus non semper debet B actualiter contineri in termino inferente, ideo, licet pars in modo non sit actualiter in suo toto, non tamen sequitur quod a toto non sumatur locus dialecticus. Ad quintum dicitur, quod homo risibilis, nõ est pars in modo respectu hominis, quia licet risibile sit determinatio hominis quantum ad modum intelligendi, non tamen est determinatio cõtrahens ipsum quò ad supposita, & quę faciat ipsum teneri pro parte suorum suppositorum ideo non facit partem in modo respectu hominis, licet bene respectu animalis.

De Toto, & Parte in loco.

C *Totum in loco est dictio comprehendẽs omnem locum aduerbialiter. vt vbique, pars in loco est dictio comprehendens vnum locum aduerbialiter, ut hic vel ibi. Locus a toto in loco, est habitudo ipsius ad suam partem. & est constructiuus & destructiuus, vt Deus est vbique, ergo, Deus est hic. Cæsar nusquam est, ergo Cæsar nõ est hic. Locus a toto in loco, Maxima, Cuicunque conuenit totum in loco, & qualibet eius pars. Et quicquid remouetur a toto in loco, & a quali & eius parte. Locus a toto in loco, a parte in loco, est habitudo ipsius ad suum totũ, & semper est destructiuus, vt. Cæsar non est hic, ergo non est ubique. Maxima Cuicunque non conuenit pars in loco, nec eius totum.*

Postquam determinatum est de loco a toto in modo, hic consequenter determinatur de loco, a toto in loco ratione, cuius primo definit totum in loco dicens. Totum in loco est dictio, aduerbialiter omnem locum comprehendẽs, vt vbique & nusquam. In qua definitione ponitur dictio, loco generis. Totum enim in loco non consideratur hic secũdum esse suum reale. sed inquantum est dicibile, & per dictionem importatur, ideo bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur comprehendens omnẽ locum, ad differentiam totius in tempore, & ponitur aduerbialier, ad differentiam totius in quantitate quod quando que importat omnem locum, nominaliter, vt dicendo, omnis locus, vel in omni loco, non tamen aduerbialiter, sicut totum in loco. Et per oppositum ad totum in loco, pars in loco sic definitur. Pars in loco est dictio comprehendens vnum locum aduerbialiter, vt hic, vel ibi. D *Totum in loco.* E

Primo sciendum, quod totum in loco, & etiam pars eius, importat esse in loco. Sed dupliciter aliquid potest esse in loco, vno modo aptitudine tantum, vt uniuersale dicitur esse vbique secundum aptitudinem, eo quod habet aptitudinem essendi in suis singularibus pro quolibet loco, & etiam pro qualibet temporis differentia, & illa aptitudo reducitur ad actum successiue in suis singularibus. Alio modo dicitur, aliquid esse in loco secundum actũ, sicut singulare quod est actualiter hic, & nunc. Et adhuc secundum actum aliquid dicitur esse in quolibet loco dupliciter, vno modo per se primo, sicut Deus qui est vbique alio modo secũdum suas partes. sicut Modus, qui est vbique secundum suas partes. Et ad arguendum a toto in loco ad suam partem vel econtra, oportet eodem modo alicui attribuere partem in loco, sicut sibi conuenit ipsum totum, vt si totum conueniat cum aptitudine tantum, debet similiter inferri pars secundum aptitudinem tantum, & contra arguendo a parte ad totum. *Nota distinctionẽ essendi in loco totius, & partis.* F

Secun-

A Scdo sciendum, quod locus a toto in loco est habitudo ipsius ad suam partẽ, & tenet cõstructiue, & destructiue, Cõstructiue sic, Deus est vbiq; ergo Deus est hic. Maxima, posito toto ĩ loco simul in aliquo subiecto, ponit, quęlibet eius pars. cuius ratio est, quia totum in loco simul actualiter includit omnes partes eius, ideo ipso posito in aliquo subio, ponitur, quælibet eius pars. Nec est necesse in arguendo ponere existentiam partis, quia, si aliqua pars non habeat existentiam, ipsa non erit pars totius in loco, quia non erit actualiter in ipso contenta. Destructiue tenet sic. Cæsar nusquam est, ergo non est hic. Maxima remoto toto in loco, remouetur, quælibet eius pars. cuius est eadem ratio, sicut maximæ præcedentis.

Modus arguendi a toto in loco ad partes affirmatiue, ac negatiue tenet, & econtra.

B Tertio sciendum, quod locus a parte totius in loco, est habitudo eius ad suũ totum, & tenet destructiue, & constructiue. constructiue sic. Deus est hic, ibi, & sic de alijs, ergo Deus est vbique. Maxima, positis partibus totius in loco sufficienter enumeratis ponitur ipsum totum, & ratio est quia totũ in loco non est nisi suę partes simul, & actualiter positæ. Destructiue sic, Socr. non est hic nec ibi, & sic de alijs ergo. Socr. nusquã est. Maxime, destructis partibus totius in loco sufficienter enumeratis, destruitur earum totum.

C Quarto sciendũ, quod dupliciter contingit arguere a parte totius, ĩ loco. Vno mõ a partib. sufficienter enumeratis, & hoc mõ tenet affirmatiue, & negatiue, vt dictũ. Alio mõ arguẽdo ab una parte tñ, & nõ ab oĩb. simul sũptis, et hoc mõ non tenet nisi negatiue, & sm̃ hũc modũ dr̃ in textu, quod iste locus sp est destructiuus, vt arguendo sic. Cæsar non est hic, ergo nõ est vbiq. Maxima, Cui non conuenit pars in loco, nec ipsum totum. Hoc mõ tñ nõ arguitur a parte in loco negatiue ad destructionem suis totius sm̃ id, ꝙ est quia ibi non destruitur totum in loco simpliciter, & sm̃ omnes suas partes sed solũ arguitur ibi ad destructionem totius in l. co quantum ad totalitatẽ eius. Et quia destruitur totũ quãtũ ad totalitatẽ ei us, & nõ remanet amplius totũ in loco, iõ non arguitur, ꝓprie hoc modo a parte ad suum totũ.

Duplex arguendi modus a parte totius in loco ad totum in loco.

D Contra pdicta arguit primo sic. Nullus locus, est dictio cõprehendens, oẽm locũ, sed totum in loco est locus, vel esse in loco, ergo male dicitur quod est dictio oẽ locum cõprehendens. Scdo sic. Locus a toto in loco tenet in habitudine vniuersali vniuersaliter sumpti ad suã partẽ, sed habitudo vniuersalis vniuersaliter sumpti ad suam partem est locus a toto in quantitate, ergo locus a toto in loco est idem locus cum loco a toto in quantitate, & sic male distinguitur ab ipso. Tertio sic. Non sequitur, mundus est vbique ergo mundus est hic. ergo lo cus a toto in loco non tenet constructiue. Quarto sic. Non sequitur. Socrates non est vbique ergo Socrates non est hic, ergo locus a toto in loco non tenet negatiue. Quinto sic. non sequitur, aliquod corpus est hic, aliquid corpus est ibi, & sic de alijs, ergo aliquid corpus est ubiq. quia antecedens est verum, & consequens falsum, & tñ ibi arguitur a partibus in loco sufficienter enumeratis, ergo iste locus non tenet constructiue.

Argu.

E

Solutio

F Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet locus sm̃ suum esse reale non sic dictio, tamen sm̃ esse dicibile potest dici dictio, & hoc modo intelligitur hic Ad secundum dicitur, quod licet locus a toto in loco non distinguitur essentialiter quantum virtutem confirmatiuã argumenti a loco a toto in quantitate, quia vbiq. virtus confirmatiua argumẽti est habitudo vniuersalis vniuersaliter sumpti ratione cuius Arist. non distinguit locum a toto in loco, & a toto in tẽpore, & a loco a toto in quantitate, tamẽ ab eo distinguitur accidentaliter quantum ad modum significandi, quia totũ in quantitate designatur per modum permanentis, & nominaliter, & totum in loco designatur aduerbialiter, & sub modo fluxus, & fieri quamuis secundum rem locus sit ens permanens. Ad tertium dicitur, quod mundus non est vbique secundum sed totum, sed secundum suas partes, ideo ibi male concluditur,

In Topicis, et in Elẽchis ex eius dictis hæc colliguntur.

A cluditur, sed deberet sic concludit, ergo aliqua pars mundi est hic, & aliqua ibi, & sic de alijs. Ad quartum dicitur, qđ in antecedente negatur totū in loco, & sic non remanet sub esse totius in loco. ideo non arguitur à toto in loco ad suam partem, sed æquiualente arguitur à negatione vnius partis in loco ad negationem alterius partis determinatè, vt hic, Socrates in aliquo loco non est, ergo Socrates nō est hic. Ad quintum dr̄, quod pars antecedentis verificantur de corpore pro diuersis suppositis eius, & sic in antecedēte corpus habet plures suppositiones determinatas, & in consequente
B habet vnam tantum, & sic ibi arguitur, pluribus suppositionibus determinatis ad vnam determinatam tātum, & committitur fallacia figuræ dictionis. Vnde subiectum antecedentis non tenetur eodem modo in consequēte, sicut tenetur in antecedente, ideo non bene arguitur à parte in loco ad suum totum.

De toto in tempore, & eius parte, ac eorum Locis.

Totum in tempore est dictio comprehēdens omne tempus aduerbialiter, vt semper, nunquam. C *Pars in tempore est dictio significans aliquod tempus aduerbialiter, vt nunc tunc hodie heri. Exempla huius sumuntur à toto in loco.*

Quid totū in tēpore. Postquam Auctor determinauit de loco a toto in loco, hic consequenter determinat de loco a toto in tempore, rōne cuius definit totum in tempore dicēs quod totum in tempore est dictio comprehēdens omne tempus aduerbialiter siue sit affirmatiue, vt sp, siue negatiue, vt nunquam. Et econtra, pars in tpe est dictio comprehendens partes temporis aduerbialiter, vt hodie, nunc, et sic de alijs. Et istæ duæ definitiones debent intelligi, & exemplificari sicut definitiones totius, & partis in loco.

Primo sciendum, q̄ locus a toto in tēpore est habitudo ipius ad suam partē. *Locus a toto in tpe quo* Et tenet affirmatiue, & negatiuè. Affirmatiue sic, Deus est sp, ergo Deus est nūc. Maxima. Posito toto in tempore in D aliquo subo, necessario ponitur quibet *que per ipsū arguere licet.* eius pars, cuius ratio est, quia totum in tempore similiter, et actualiter includit omnes partes suas, quia importat tempus distributum pro omnibus suis partibus ideo ipso toto in tempore posito, necessario ponitur quælibet eius pars. Negatiue tenet sic, chimera nunquam, ergo nō est hodie. Maxima, Remoto toto in tempore ab aliquo subiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per istum locum magis propriè arguitur ponendo totum in tempore ex parte prædicari quam ex parte subiecti eo qđ aduerbium semper habet determinare verbum, & verbum in ratione semper se tenet ex parte prædicati, nisi ponatur E cū implicatione à parte subiecti, & supponatur, quia sic in subiecto posset poni cum ipso aduerbium subiecto, & per cōsequens posset argui à toto in tempore se tenet ax parte subiecti.

Secundo sciendum, q̄ locus à parte in tempore est habitudo eius ad suum totum. Et tenet constructiue, & destructiuè arguendo ab ipsis sufficienter enumeratis. Constructiuè sic, Socrates fuit heri, & pridie, & sic de alijs, ergo Sosē per fuit Maxima. Positis partibus in tpe sufficienter enumeratis, ponitur ipsum totū, quia totum nihil addit vltra oēs suas partes destructiue sic, Antichristus non fuit heri, nec pridie, & sic de alijs, ergo nunq̄ fuit, Maxima, Remotis partib. in tempore sufficienter enumeratis remouetur ipsum totū. Et si arguatur per istum locum ab vna parte tantū, & non ab omnibus, tūc solum tenet destructiuè, & nō cōstructiuè, & adhuc argui tur à parte de destructionē totius quantum ad totalitatem eius, & nō arguitur ad ipsum remanes totum in tempore, vt hic. Socrates non est nunc, ergo Socr. non est semper. *Locus a parte in tpe, deque mō arguendi ab illa negatiue.* F

Tertio sciendum, q̄ præter ista tota superius posita reperiuntur alia qnq. tota, quæ ad prædicta reducuntur. s. torū copulatiuum, disiunctiuum, potestatiuum, successiuum, & collectiuum, seu aggregatiuum. Totum copulatiuū est in *Quinq; alia genera totius nūc ad illa reducibilia.*

A in quo plura copulātur per coniūctionē copulatiuā, vt Soc. currit. & Plato dispu tat, & pars eius est aliquod illorū, quæ i ter se copulatur. Totū disiunctiuū est in quo plura coniuguntur per coniunctionem disiūctiuam vt Soc. currit, vel Plato disputat. Totum potestatiuū est, quod componitur ex pluribus virtutib. vel potentijs, vel quod plura cōtinet secundum virtutem, ut anima rationalis est totū potestatiuum respectu vegetatiui, sensitiui & intellectiui, licet anima in communi sit totum vniuersale respectu animę vegetatiuæ, sēsitiuæ, & intellectiuæ. Et similiter quaternarius est totum potestatiuum respectu binarij, & terna

B rij, quia superior numerus cōtinet i uirtute oēs inferiores numeros. Totum successiuum est quod componitur ex partibus successiuis, q̄ non possunt simul esse, vt tempus, & motus. Totum collectiuum siue aggregatiuū, est quod sub voce singulari plura adinuicem distincta importat, sicut populus, grex, societas, sed pars eius, est aliquod illorum ex q̄bus componitur vt homo respectu populi, vel aries, respectus gregis.

Quarto sciendū, ꝙ totū copulatiuū, totū potestatiuū, & totum collectiuum reducūtur ad totum integrale. eo quod ab illis totis ad suas partes eodem mō tenet locus dialecticus, sicut à toti integrali. s. constructiuæ tantum, & non destructiue, & econtrà, locus a parte, ut arguendo a toto copulatiua Soc. currit &

C disputat, ergo Socr. currit. & a toto potestatiuo, vt quaternarius est, ergo binarius est, vel anima rationalis est, ergo sēsitiuum est Maximè, Posito toto potestatiuo, ponitur quęlibet eius pars. Et a toto collectiuo, ut populus est, ergo hō est. & econtra, potest argui destructiue a suis partibus. Sed totum disiunctiuū, & successiuum reducuntur ad totum vniuersale. quia ab ipsis eodem modo tenet locus, sicut a toto vniuersali scilicet negatiue tantum vt arguendo sic a toto disiunctiuo, non Socrates currit uel disputat, ergo Socrates non currit. Et a toto successiuo, vt nō est diēs, ergo nō est meridies. & econtra, locus a partib.

eorum tenet constructiue tantum, vt fa D ciliter videretur in exemplis.

Sed contra prædicta arguitur primo *Arg.* sic. In tempore & semper, idem sunt sicut in omni loco, & vbique sed in omni tpe est totum in quātitate, & nō in tpe, ergo, & semper, & sic male definitur totum in tempore, quod, est dictio cōprehendens omne tp̄s aduerbialiter. Scdo sic est locus à toto in tpe. Deus est sēper ergo est in isto tpe, ꝙ & tñ non sequitur pars in tempore, cum in isto tpo, nō sit, aduerbium significans partem tēporis, ergo contra definitionem loci a parte in tpe. Tertio sic. Non sequitur vl'e est sp, ergo est nunc, cum antecedens sit verū, & consequens falsum. Antecedens pa- E tet, quia vniuersale est vbique, & sp, & non est hic & nūc, sed solum singulare, ergo locus à toto in tpe nō valet cōstructiuē. Quarto sic. Partes totius in tpe, non possunt esse simul, ergo nō poterūt simul accipi, ergo locus a parte in tēpore non tenet constructiue ab omnib. partibus simul sumptis. Quinto sic. Non sequitur, Adam non est nunc, ergo Adam nunquam fuit, & tamen arguitur negatiue ab una parte totius in tempore ad ipsum totum, ergo locus a parte in tempore non tenet destructiue ab una parte ad suum totum.

Ad argumenta. Ad primum istorum *Solutio.* dicitur, ꝙ licet sp, & in omni tempore sint idem secundum rem significata, & materialiter differunt tñ secundū suos modos significandi & materialiter, quia F semper importat tempus distributum sub modo fluxus & fieri, & in omni tēpore importat idem tempus distributū pro omnibus partibus eius sub modo permanētis siue habitus, & quietis, & p hoc distinguuntur totum in quātitate, & totum tempore, licet non essentialiter. Ad secundum dicitur, ꝙ licet in illo argumento nō ponatur formaliter pars in tempore aduerbialiter, ponitur tamē ęquiualenter, & sm̄ rem significatam, quia in isto tempore, includit uirtualiter ipsum hunc. Ad tertiū dicitur, quod licet vniuersale sit semper in aptitudine non tamen est semper in actu, & eo mō

quo

A quo ponitur semper esse. bene sequitur, quod est nunc.s. secundum aptitudinem, sed illa aptitudo reducitur ad actum in suis singularibus & successiue. Ad 4. d. quod licet partes temporis, non possunt esse simul secundum suum esse reale, sicut præteritum non potest esse simul cum futuro tamen possunt esse simul in apprehensione aiæ, quæ retinet partem præteritam, & futuram cum præsenti, & sic simul possunt accipi omnes partes temporis. Ad quintum dicitur, quod ibi non bene arguitur quia arguendo ab una parte tantum destructiue, oportet arguere ad destructionem totius quantum ad rationem totius, ita quod in consequente sibi præponatur negatio destruens totalitatem eius quod nõ fit in illo arg. debetet enim sic inferri, Adam non est nunc, ergo non est semper.

B *De causa, & eius diuisione in Quatuor, & genera.*

Ex 2.7. Phy.

Causa est ad cuius esse sequitur aliud secundũ naturam: Et diuiditur in cãm efficientem, materialem, formalẽ, & finalẽ.

Quid causa & effectus.

Postquam Auctor superius determinauit de locis a toto, & parte, hic consequenter determinat de locis a causa, & ab effectu. Et quia locus a causa in communi est habitudo causæ ad effectu, & locus ab effectu est habitudo effectu ad causam, ideo priusquam. Auctor determinet de locis a causam in speciali, determinat de causa in generali definitiue & diuisiue, ipsam primo sic definiens. Causa est ad cuius esse sequitur aliud se
C cundum naturam. In qua definitione intelligitur ens pro genere Ens.n. diuiditur per causam, & effectum, & est superius ad vtrunque secundum modũ. Deinde ponitur ad cuius esse sequitur aliud ad differentiam effectus qui sequitur ad esse alterius, & ad cuius esse non sequitur aliud sibi ratione effectus. Et ponitur secundum naturam ad explicandum modum, quo effectus sequitur suã causam. Et econtra potest definiri effectus, quod est ens, cuius esse sequitur ad aliud per naturam, vel est partita similitudo suæ causæ.

Primo sciendum, quod consequitur capitur dupliciter. Vno modo ut dicit ordine tm, vt cum dicitur, vnus dies sequitur alium. Alio modo, ut dicit ordinum, & depẽdẽtiã unius ab alio. & hoc modo iterum dupliciter uno modo, ut solum dicit ordinem, & dependentiam siue consequentiæ siue illationis unius ab alio, sicut consequens sequitur illatiue ad antecedens, & dependet ex ipso secundum illationem. Alio modo, ut dicit dependentiam in esse unius rei ab alia sicut quamlibet effectus secundum suũ esse dependet a sua causa. Et hoc modo capitur in ista definitione, ut dicit ordinem dependentiæ vnius rei ab alia secundum suum esse, & non solum, vt dicit ordinẽ prioris, et posterioris, neque ut solum dicit dependentiam consequentiæ, quia in argumentatione antecedens non semper est causa consequentis, licet semper sit causa illationis eius. E

Sequã ad aliud duobus contingit. D

Secundo sciendum, quod ad rationem causæ non requiritur, quod causa semper præcedat suum effectum semper tẽpus, sed quandoq; precedit ipsum secundum tempus, ut domificator præcedit domũ secundũ tempus quandoque; vero precedit ipsum secundum naturam, & simul est tempore cum ipso, sicut homo est, causa risibilitatis, & tamẽ præcedit ipsum secundum naturam tantum, & simul est tempore cum eo, ideo ad explicandum quomodo effectus debet sequi causam, & causa præcedere effectum in definitione causæ ponitur secundũ naturam. Et ad differentiam illorum quorum esse vnius sequitur ad esse alterius secundum ordinem, tamen non dependet ex alio secundum naturam. ut esse vnius dici non dependet naturaliter ad esse alterius. F

Quomodo causa effectũ precedat.

Tertio sciendũ, quod causam diuidit per causam efficientem, materialem, formalem, & finalẽ. cuius diuisionis sic habet sufficientia, quia ad oẽm causam sequitur effectus, uel ergo talis causa est intrinseca effectui, vel extrinseca. si intrinseca hoc est dupliciter, quia vel ipsa est actus dans esse, & sic est causa formalis, vel potentia recipiens esse, & sic est causa materialis si est extrinseca, hoc est du

Quatuor tãtum esse genera causarum.

T pli-

A plicitet, quia vel ipsa est id a quo res fit, & sic est efficiẽs causa, vel illud propter quod res fit, & sic est causa finalis. sumitur ista diuisio non secundum diuersitatem rerum, sed secũdũ diuersos modos formales, quia idem realiter sm̃ diuersos modos causandi, & respectu diuersorum quandoque habet rationem plurium causarum. Et non est diuisio generis in suas species, sed diuisio analogi, quia causa secundum prius, & posterior dicitur de istis quatuor causis.

Ordinari causas adinuicẽ 4. modis contingit. Quarto sciendum, ꝙ causæ possunt quatuor modis cõsiderari. vno modo secundum rõnem causandi, & sic finis est prior, secundo efficiens, tertio materia, & quarto forma, quia in causanda rem finis mouet intellectum agentis ad producendum effectum, & efficiens motus

B a fine, mouet materiã, qua disposita vltimo introducitur forma. Scdo modo cõsiderantur causæ, prout concurrunt ad cõpositionẽ effectus & sic materia prior est, scdo formam, tertio efficiens, & vltimo finis. Tertio modo considerantur, vt dant esse actuale effectui, & sic forma est prior, deinde efficiẽs, tertio finis, quarto materia. Quarto modo considerantur secundum, quod habent esse existentię per quot nobis notificatur, & sic causa efficiens est prior, secũdo materia deinde forma, & vltimo finis. Et quia hic considerantur secundum, quod nobis notificantur, & ab ipsis sumitur loci dialectici, ideo isto modo ordinatur in textu, & prius determinatur de causa efficiente, quam de alijs.

C *Arg.* Sed contra prædicta arguitur primo sic. Aliud dicit diuersitatem essentialẽ, cum sit relatiuũ diuersitatis substantię, sed effectus non sp̃ differt essentialiter a sua causa, quia conueniunt essentialiter cum sua causa formali, ergo male dr̃, ꝙ ad esse causæ sequitur aliud. s. effectus. Scdo sic. Causa totaliter posita ponitur simul suus effectus, ergo causa non pręcedit effectum, & sic ad esse causæ non sequitur aliud. Tertio sic. Causa, & effectus sunt simul natura, cum sint relatiua, ergo effectus nõ sequitur suam cãm secũdum naturam. Quarto sic. Forma, & finis coincidunt vt dr̃ 2. phy. ergo forma nõ est causa distincta a fine, nec mẽbra huius diuisionis sũt opposita. Quinto sic. Omnis causa pręcedit suum effectum, sed finis non præcedit suum effectũ, sed sequitur, ergo finis nõ est causa, & sic male ponuntur quatuor causæ. D

Solutio Ad arg. Ad primum dr̃, ꝙ licet aliud. propriẽ sumptum, vt est relatiuũ diuersitatis dicat substantiæ diuersiatẽ essentialem, non tñ, aliud cõiter acceptũ, vt dicit quamcunque diuersiatẽ. siue essẽtialẽ, siue accidentalẽ, vt sumitur in definitione causę. Ad scdm dr̃ ꝙ licet posita causa totali ponatur eius effectus simul tp̃e, non tñ ponitur simul secundum naturam, quia naturaliter causa prius hẽt esse, & intelligi quam effectus, & hoc sufficit ad rationem causæ, quod præcedat effectum secundum naturam.

E *Forma & finis materialiter quandocunque coinciđũt, formaliter nũquam.* Ad tertium dicitur, quod licet causa, & effectus, secundum intẽtiones causę, & effectus dicantur correlatiue, tamen materialiter, & secundũ id, quod sunt. non dicuntur correlatiue, ideo secundũ id, quod non simul secũdum naturam. Ad quartum dicitur, quod licet forma, & finis quandoq. coincidant materialiter, & scdm rẽ idem, non tñ coincidunt in idem formaliter q̃tũ ad suos modos formales causandi, & hoc mõ ponũtur causæ adinuicem distinctæ. Ad quintũ dicitur, quod licet finis secũdum suum esse reale sequatur suum effectũ tamen secundum esse intentionale, in intentione agentis; sub quo sibi conuenit ratio causæ finalis, præcedit suum effectum. ideo eo modo quo est causa, naturaliter præcedit suum effectum. F

De causa Efficiente, & modis arguendi in ea, ac suis Locis.

Causa efficiens sit, a qua primo fit motus ad hoc, quod sit aliquid, vt domificator est primum mouẽs, & operans, vt fiat domus, & faber, vt fiat cultellus. Locus a causa efficiente est habitudo ipsius causæ efficientis ad suum effectum. & est cõstructiuus, & destructiuus. Constructiue tenet sic, domificatorem bonus, ergo domus est bona. Locus a causa efficiẽte. Maxima.

A *Si causa efficiẽs est bona ipsum quod fit bonum est. Destructiue sic. Domificator nõ est bonus, ergo domus non est bona. Locus a causa efficiente. Maxima. Cuius causa efficiens non est bona, ipsum quod fit non est bonum, & econuerso, tenet locus ab effectu ad causam efficientem.*

Quid cãa efficientis. Postquam Auctor determinauit de cã in cõi tam definitiue, quam diuisiue, hic consequenter in speciali vult determinare de locus causa Et primo de loco a causa efficiente, eo quod causa efficiens ceteris est bonis notior. ratione cuius ipsa in primo sic definit. Causa efficiẽs est a qua primo fit motus. In qua definitio-

B ne primo subintelligitur causa, loco generis definiti, & ponitur a quo primo fit motus, ad d͞fiam aliarum causarum, quarum nulla primo causat motũ, siue productionẽ effectus, sed efficiens tm̃, sicut patet in ꝓductione effectus. Finis .n. ratione suæ bonitatis q̃ desideriũ mouet, & attrahit appetitũ agẽtis ad ꝓducendum effectum, & efficiens fit motũ, & tractũ a fine disponit materiam ad introductionem formæ, & sic primo causat motum, quo producitur effectus.

Modus arguendi a cã efficiente ad suũ effectũ affirmatiuẽ, et negatiuẽ. Primum sciendum, quod locus a cã, efficiente est habitudo ipsius ad suũ effectum, & tenet affirmatiue, & negatiue.

C Affirmatiue sic, domificator est bonus, ergo domus est bona Maxima, Cuius causa efficiens est bona, ipsũ quoq; bonum est quæ maxima debet intelligi de bonitate efficientis inquantum efficiẽs, & non de bonitate moris, vel de bonitate eius ẜm se. similiter debet intelligi de bonitate moris, vel de bonitate eius secundum se. si'r debet intelligi de bonitate formæ effectus, ita quod si efficiens sit bonum in ratione causæ efficientis, & vt producit effectum, sequitur, quod effectus erit bonus bonitate formæ eius non aiæ loquendo de bonitate finis, & torius compositi, quia si domificator sit bonus artifex, & operetur perfectè ẜm artem eius, & careat bona materia, tũc domus non erit bona bonitate finis, sed tantum modo bonitate formę, quæ prouenit ab efficiete. Negatiue tenet domificato non est bonus, ergo domus nõ est bona. Maxima. Cuius efficiens malum D est, ipsum quoque malum est.

Secundo sciendum, quod licet causa efficiens est duplex. s. causa efficiẽs in actu, & causa efficiens in potentia, ut respectu domus & domificatos est causa efficiens in potentia & domificus est cã in actu respectu fieri domus. Et quælibet iterum diuiditur, quia quædam est causa uniuoca, quæ producit effectũ sibi simile in spẽm, vt homo generans hominem est efficiẽs uniuocum, aliud est efficiens æquiuocum, quod producit effectum sibi dissimilem in specie, Sol generans hominem est agẽs ęquiuocum. *Efficiẽs duplex, actum, scilicet et in potentia, vniuocum & æquiuocum.*

vnde arguendo a causa efficiente in potentia ad suum effectum, debet argui ab E esse causæ ad esse potentia respectu effectus, & non ad esse in actu ut domificator est, ergo domus in potẽtia. & arguẽdo a causa efficiente in actu dẽt argui ab esse eius ad fieri ipsius effectus. Et arguendo a causa vniuoce tenet iste locus respectu omnium prædimẽtorum, quæ côueniunt ipsi causæ a tota spẽi, vt Plato est risibilis, ergo Soc. ab eo genitus est risibilis. Sed arguendo a causa æquiuoca solum tenet respectu horum ꝑdicatorum bonum, & malũ esse, & fieri.

Tertiò sciendum, quod locus ad effectu causæ efficiẽtis est habitudo eius ad suã causam. Et tenet affirmatiue sic, do- F mus est in fieri, ergo domificans est. Maxima, Posito effectu propinquo causę efficientis, ponitur ipsum efficiens. Potest etiam argui respectu horum prædicatorum, bonum, & malum, esse, & fieri. Et tenet negatiuæ sic, domus non est bona, ergo domificator non est bonus. Maxima cuius effectus non est bonus, ipsum quoque non est bonum, & debet intelligi quod si effectus nõ sit bonus quãtum ad perfectionem formæ eius, efficiens non est bonum inquantum efficiens, vel producens talem effectum, sicut prius dictum est in loco a causa efficiente. *Modus arguendi ab effectu ad suũ efficiẽs.*

Quarto sciendũ, ꝙ efficiens dupliciter se habet ad suum effectum. Qñque enim efficiens requiritur tantum quantum ad fieri ipsius effectus, & non quã-

A tum ad esse, vt domificator respectu domus solum requiritur quantum ad fieri, & non quantum ad esse. Sed qñq. requiritur & quantum ad fieri, & quātū ad esse & ad conseruationem in esse, vt diei Sol est cā quo ad fieri, & quo ad esse, & Deus respectu omnium creaturarum. Et arguendo ab effectu causæ efficientis, quæ requiritur quo ad fieri tm̄, & non quo ad esse effectus, nō sequitur esse causæ in præsenti, sed in preterito tm̄, sed a fieri effectus sequitur esse illius causæ. Sed arguendo ad efficiens requisitum ad esse, & fieri simul sp̄ sequitur affirmatiue esse cāe ad esse effectus, B vt bene sequitur, dies ergo Sol est. Et qñ est habitudo necessaria causæ ad effectū t̄c sequitur negatiue a negatione effectus, negatio causę. sed qñ habitudo est contingens, nō tenet negatiue, vt nō sequitur. Soc. non est, ergo Deus nō est. Sed isti diuersi modi arguendi non sumuntur ab efficiente inquantum efficiens est, sed ab efficiente inquantum tale, vel tale efficiens est.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Causa efficiens est de cōsideratione Phisici, cum sit cā motus, ergo non est de cōsideratione Logici. & sic, hic male definitur, Scdo sic. Efficiens nō mouet, nisi prius moueatur a fine, ergo finis est a quo primo fit motus, & non causa efficiens. Tertio sic. Causa efficiens est extrinseca suo effectiui, ergo in loco a causa efficiente terminus inferēs est extrinsecus termino illato, & sic erit locus extrinsecus, C & per consequens male definitur inter locos intrinsecos. Quarto sic. Non sequitur, Deus est bonus, ergo latro est bonus. ergo a causa efficiente nō tenet affirmatiue. Quinto sic. Non sequitur, domus est, ergo domificator est. cum antecedens sit verum, et consequēs falsum. ergo locus ab effectu causæ efficientis non tenet constructiue.

Solutiō. Ab agēte primo fit motus realis, Ad arg. Ad primū istorum dr̄, q̄ licet causa efficiens, inquantum est causa motus, & rerum naturalium, & principiū cognoscendi ipsas, sit de consideratione Phisici, tamen inquantum ab ipsa sumitur locus dialecticus per habitudinē ad suum effectum, ipsa est de consideratione Logici. D Ad secundum dicitur, quod licet a fine fiat motus intentionalis, & spiritualis in efficiente, tamen ab ipso non fit primus motus realis, de quo hic solum intelligitur finis enim non mouet intentionem agentis motu proprio dicto, sed tantum per similitudinem, sicut pomum apprehensum intentionaliter mouet appetitum pueri ad prosecutionem eius. *a fine primo fit motus intētionalis* Ad tertium dicitur, quod licet causa efficiens secundum esse sit extrinseca effectu, tamen secundum virtutem, & similitudinē eius est aliquo modo sibi intrinseca. & hoc modo sufficit ad causandum locum intrinsecum, quia E hic sumitur argumentum a causa efficiente ea parte, qua conuenit cum effectu. Ad quartum dicitur, quod ibi non arguitur a causa efficiente ad suum effectum, eo quod lator nominat vitium. cuius vitij, Deus nō est causa. licet enim Deus sit causa efficiens hominis, tamen, non est causa vitiorum eius. & bene sequitur, Deus est bonus. ergo homo latro, quantum ad humanitatem eius est bonus scilicet bonitate entis licet nō bonitate morum. Ad quintum dicitur, q̄d ibi non sequitur, quia arguitur, ab esse effectus ad est causæ, quæ requiritur quantum ad fieri tantum, & nō quo ad esse, & respectu talis causæ non tenet iste locus ab effectu arguendo, respectu illius prędicati, est.

De materia & eius diuisione in Permanentem ac Transeuntem, & modis arguendi in ea, ac Locis ad suum effectū, & econtra. F

Materia enim est, ex qua cum aliud aliquid fit. Et est duplex quadam enim est permanens, & quadam est transiens. Permanens, vt in cultello ferrum. Transiens, vt in pane farina & aqua, Et definitur etiā sic materia, materia est que tanū est in potentia. Locus a causa materiali est habitudo ipsius ad suum effectum, & est constructiuus & destructiuus. Constructiue sic ferrum est, ergo arma ferrea possunt esse. maxima posita causa materiali possi-

Rectius collige istā definitionē 1. Ph. tex. cō. 71. et infra. & ibi per Doct.

A *possibile est eius effectum ponit. Destructiue, sic ferrum non est, ergo arma ferrea non possunt esse. Locus a causa materiali maxima. Remota causa materiali pmanente, remouetur et eius effectus. Locus ab effectu causæ materialis permanentis, tenet constructiue sic arma ferrea sunt, ergo ferrū est, maxima, Posito effectu causæ materialis permanentis, ponitur eius causa. Locus ab effectu causæ materialis transeuntis tenet constructiue, vt vitrum vel panis, ergo silix vel farina fuit materia. n. transiens non manet, sed transfertur in aliam materiam. Locus ab effectu causæ materialis transeuntis, maxima, Posito effectu materia transeuntis necesse est ipsam materiam præfuisse.*

B Postquam Auctor determinauit de loco a causa efficiente, hoc consequēter determinat de loco causa materialis ratione cuius, sic primo definit materiā. Materia est ex qua, cum aliquo fit aliquid, quæ definitio, sic debet intelligi materia est cā, ex qua cum alio idest cū forma, fit aliquid. s. totum compositū. Et ponitur ibi cā, loco gñis, & totum residuum ad dfiam alia tum causatū. Vnde ex fine, & efficiente non fit totum cōpositum, cū illæ causæ sint extrinsecæ, & ēt ex forma non fit totum compositū tanquam ex materia ex qua, sicut intelligitur de materia in ista definitione. ipsa. n. materia est prima potentia ex qua primo originatur totum compositum. Et aliter hic definitur. Materia est quæ tantum est ens in potentia quia materia *Quid materia.*

C de sua natura nō habet esse in actu, sed in potentia tantum.

Primo sciēdum, quod materia dupliciter accipitur uno modo spāliter, prout est primum subiectum formæ subalis, & est pars compositi de gñe substantię. Alio modo capitur cōiter, pro omni illo ex quo per modum potentiæ componitur aliquid, siue proomni illo quod cōcurrit ad compositionem alterius, tanq̃ potentia recipiens esse, & sic reperitur tam in rebus naturalibus artificialibus, & tam in rebus corporalibus quam spiritualibus & hoc capitur hic. Et sic diuiditur quia quædam est materia permanens, & quædam transiens. Permanens est illa, quæ sub propria forma & spēm permanent in suo effectu, vt ferrū in cultello. Trāsiens, est illa, quę sub propria specie & ratione non permanet in suo effectu, sed de vna specie trāsit in aliā in constituendo effectū, ut in pane farina est silix in vitrū, & lutū in laterib. *Quod modis materia accipitur.* D

Secundo sciendum est quod locus a causa materialis est habitudo ipsum ad suum effectum. Et sempertenet affirmatiue in qualibet materia transeunte. & permanēte, vt aqua & farina sunt, ergo panis potest esse Maxima. Posita causa materiali, ponitur eius effectus secundum potentiam, eo quod materia dicit esse potentiale ipsius effectus, cum sit in potentia ad suum effectum. Sed iste locus tenet destructiue in materia permanente, vt ferrum non est; ergo arma ferrea nō sunt. Maxima, Remota materia permanēte, remouetur eius effectus sed in materia transeunte non tenet negatiue, ut non sequitur, silix non est, ergo uitrum non est, eo quod talis effectus potest esse non existente illa materia, quæ non est permanens in suo effectu. Si tamen destruatur transiens pro toto tempore præsenti in præterito, sequeretur destructio effectus, ut dicendo silix non est, ergo uitrum non est. *Modus argu. a causa materiali.* E

Tertium sciendum, quod iste locus a causa materiali solum cōstructiue ab esse materiæ, ad posse esse ipsius effectus, & non ad esse ipsius in præsenti. Cuius ratio est, quia arguendo a causa ad effectum ab esse causæ debet inferri est effectus eo modo, quo ponitur in tali causa, sed esse effectu materiæ ponitur in potentia tantum, & nō in actu, eo, quod materia est ens in potentia tantum ideo arguendo affirmatiue a materia arguitur ab esse eius ad posse esse in futuro ipsius effectus. Et hoc potest argui non solum a materia ex qua, sed a materia in qua, & circa quam quia generaliter omnis materia ponit potentialiter esse sui effectus, ut bene sequitur corpus est, ergo album potest esse, uel scibile est, ergo scientia potest esse. *Locus a cā materiali quō teneat.* F

A Quarto sciendum est, quod locus ab effectu causæ materialis est habitudo ipsius ad materiam eius. Et in qualibet materia tenet constructiue, sed in materia permanente arguitur ab esse effectus ad esse causæ in præsenti, ut cultellus est, ergo ferrum est. Maxima, posito effectu materiæ permanentis necessario ponitur illa materia, quæ remanet in suo effectu. Sed in materia transeunte tenet arguendo ab esse effectus, non adesse ipsius causæ in præsenti, sed ad fuisse in præterito, ut uitrum est ergo filix fuit. Sed iste locus nō tenet destructiue, quia destructo posteriori non oportet prius destrui, sed effectus posterior sua causa materiali, ideo destructo effectus non oportet destruere illam materiam.

Modus arg. ab effectu cāamateriale ad materiam ipsam.

B

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Hæc definitio materiæ conuenit formæ, quia ex forma cum materia fit aliquid scilicet totum compositum, ergo non conuenit soli definitio. Secundo sic. Omnis materia est actu per formam, cum materia sit sub forma, ergo materia non est ens in potentia tantum.

Tertio sic. Materia requiritur in composito tam ad esse quam ad fieri, ergo omnis materia remanet in esse sui effectus, & per consequens omnis materia est permanens, & nulla est transiens. Quarto sic. Non sequitur, ligna & lapides sunt, ergo domus potest esse, quia ad possibilitatem domus non sufficit possibilitas materiæ eius, sed requiritur possibilitas efficientis eius; ideo, si non esset domificator, primum antecedens posset esse verum consequente existente falso, ergo locus a causa materiali nō tenet affirmatiue. Quinto sic. Non sequitur, cultellus est, ergo ferrum est, quia cultellus potest esse ex alio metallo, ergo locus ab effectu causæ materialis permanentis non tenet affirmatiue.

C

Solutio. Ad arg. Ad primum dicitur, quod si capiatur ex generaliter, ut dicit habitudinem cuiuslibet causæ, sic ex forma cū materia fit totum compositum, sed si capiatur specialiter, vt dicit habitudinem potentiæ, ex qua primo fit compositum sic oppositum non dr̄ fieri ex forma, & sic capitur in definitione materiæ.

D

Ad secundum dicitur, quod licet materia, secūdum quod est actuata per formam sit ens in actu, tamen secūdum essentiam eius est ens in potentia tm̄, quia de sua natura non includit aliquē actū.

Ad tertium dicitur, quod licet omnis materia aliquo mō remanet in effectu sm̄ suam essentiā confusam, non tamen semper remanet sub propria specie, & ratione, quam habebat antequam faceret compositum, quod tamen requiritur ad hoc, qd̄ dicitur materia permanens. Ad quartum dicitur, quod ad esse materiæ non sequitur possibilitas effectus, q̄ attenditur in oratione ad oēs suas causas, sed bene sequitur possibilitas effectus, quæ se tenet ex parte causæ materialis iō posita causa materiali, ponitur eius effectus sm̄ potentiam passiuā materiæ ad quintum dicitur, quod ibi non arguitur a causa materiali ad suum effectum, quia cultellus in communi nō est effectus ferri, sed cultellus ferrus. & tūc semper sequitur cultellus ferreus est, ergo ferrum est.

E

De causa Formali, & eius Effectus, ac de Locis ab ea sumptis, & modis arguendi.

Forma est quæ dat esse rei, & conseruat eam in esse. Locus a causa formali est habitudo ipsius causæ formalis ad suum effectum. Et tenet constructiue, ad destructiue. Constructiue sic. Albedo, est, ergo albū est. Locus a causa formali. Maxima, posita causa formali, ponitur & eius effectus, Destructiua sic. Albedo, non est, ergo albū non est. Locus a causa formali, Maxima, Remota causa formali, remouetur et eius effectus. econtra vero est de effectu causæ formalis.

F

Postquam determinatum de loco a causa materiali, hic consequenter determinatur de loco a cā formali quę quidē forma secundum esse, & viam generationis sequitur materiam. ratione cuius ipsam sic primo definit. Forma est quæ dat esse rei, & conseruat rem in esse. ubi intelligitur causa, loco generis definiti. Et ponitur quæ dat esse rei ad differentiam materiæ, quæ non dat esse simpl̄r, &

Quid causa formalis.

A & in actu ipsi rei.materia.n.est recipiēs
esse cōpositi,& forma est dās, & influēs
ipsum esse,& si sic substantialis, dat esse
accidentale,& si sit accidentalis, dat esse
accidentale..deinde ponitur & conser-
uat rem in esse,& dīam causæ efficien-
tis,& finalis,quæ quandoque solum re-
quiritur quantum ad fieri ipsius rei, &
non quantum ad esse,sed forma sp req-
ritur ad esse rei. Primo sciendum, quod
quædam est forma partis, quæ actuat
partem compositi.s.materiam, ratione
cuius dicitur forma partis, alia est for-
ma totius,quæ est actus totius compo-
siti resultans ex unione formæ partis,
& materiæ. Et dicitur forma totius,
eo quod informat ipsum totum quan-
tum ad omnes partes cōponentes ipsū
B sicut i animato anima est forma partis,
quæ informat ipsum corpus,qđ est ma-
teria animati,& esse animatum resultās
ex unione aīę cum corpore est forma to
tus eius,quælibet iterū diuiditur, quia
quædā est forma cōis, ꝙ qđā ꝓpria, ut
respū hoīs forma totius cōis est aīalitas
humanitas est forma ꝓpria, sed forma
partis cōis est aīa, & aīa rōnalis est for-
ma partis sibi ꝓpria, & de qualibet ha-
rum formarū pt intelligi definitio for-
mæ prius posita.licet perfectius conue-
nit formæ, ꝓpriæ q̄ cōi,& formę totius
q̄ formæ partis.Secundo sciendū, ꝙ lo-
cus a cā formali est habitudo ipsius ad
suū effectum,& tenet affirmatiue sic ar
guendo,albedo est,ergo album est. Ma-
C xima. Posita cā formali,ponitur eius ef-
fectus. Cuius rō est, ꝗa cā formali hēt
idem esse cum suo effectu, & per idem
esse sp existit causa formalis,& suus effe
ctus, vt hō,& aīal eius hñt vnum,& idē
esse,ideo posita cā formali in esse,opor-
tet ponere suum effectu,& econtra,po-
sito effectu,ponitur forma eius,& ēt de
structa forma,destruit effectus,& econ
tra.iō etiā tenet negatiue,ut albedo non
est,ergo albū,nō est. Maxima. Remota
causa formali,remouetur eius effectus.
Tertio sciendū ꝙ locus a cā formali te-
net tā in subāli q̄ in accidentali, & tam
in forma partis q̄ in forma totius, dum
tum arguatur cā formali ꝓpria. Sed ar-

De forma partis, ac forma totius.

Modus argu. a causa formali.

guendo a cā formali cōi,non tenet con- D
structiue, ut non sequit, anima est,ergo
hō est. Et licet bene sequatur,non est a-
nima ergo est homo, tñ hoc non est pp
habitudinem formæ ad suum effectum
sed per locū a toto vl',Et tenet ēt iste lo
cus respū huius prædicati esse vel nō es-
se,& non respectu prędicatorum parti-
cularium,quia licet forma conuertatur
in esse cum suo effectu, non tñ sp susce-
pit eandem denominationem cum suo
effectu,nec econtra,effectus semper su-
scepit denominationes conuenientes ip
si formæ. Quarto sciendum,quod locus
ab effectu cāę formalis est habitudo ip-
sius ad suam cām formalem. Et tenet cō
structiue,& destructiue, & eodem mō
formantur in ipso argumenta,& maxi-
mæ sicut in loco a cā formali, ponendo E
tñ effectum pro termino inferente, &
eam pro termino illato. Et arguēdo per
istum locum,oportet eo mō attribuere
esse cāæ formali,sicut suo effectui,ita,ꝙ
si effectus hēat esse permanens,& com-
pletum,dēt ēt inferri esse completū dē
ipsa forma,& si solum sit in esse successi
uo,& solum in transitu, sicut aliquis dr̄
rubeus ex uerecundia in trāsitu solum
dēt eodem modo poni causa eius,& silr
de alijs modis essendi in. Et tūc sp tenet
iste locus ab effectu cāæ formalis ad suā
cām. Sed contra prædicta arguitur pri-
mo sic. Prima cā dat esse oī creaturæ, &
eā conseruat in esse,& tñ nō, est cā for-
malis,sed efficiens creaturæ, ergo defi- F
nitio formę conuenit alijs a definitio.
Scđo sic. Quantitas pt esse sine q̄to,& al
bedo,sine albo, ut in Sacro altaris q̄ti-
tas est sine subō,ergo non sequitur, q̄ti-
tas,est ergo q̄tum est,ergo locus à causa
formali non tenet constructiue. Tertio
sic. Non sequitur, gñatio non est, ergo
genitum non est, tamen generatio est
forma denominans aliquid esse genitū,
ergo locus a causa formali non tenet de
structiue. Quarto sic. Non sequitur, Sol
est calidus, ergo in Sole est caliditas,
quia antecedens est uerum, & conse-
quens falsum,ergo locus ab effectu non
tenet constructiue. Quinto sic. Non se-
quitur,homo non est, ergo anima rallo

Modus arg. ab effectu formali.

Argu.

A nalis non est quia homine mortuo aïa rõnalis remanet in esse.& tñ ibi arguit ab effectu causę formalis ad suam cãm. ergo iste locus non tenet negatiue.

Solutio Ad arg. Ad primũ istorum dicitur, ꝙ licet prima causa det esse extrinsecæ & effectiue omni creaturæ, non tñ formaliter, & extrinsecæ, sicut intelligitur hic de causa formali. Ad ꝯm dicitur, ꝙ si ponatur quantitas siue quanto, vel albedo sine albo, vt in Sacramento altaris, vbi accidentia subsistunt sine subiecto, tunc quantitas non est causa formalis ipsius quanti, nec albedo albi, & ideo ibi nõ arguitur tunc a causa formali ad suum effectum, vnde quantitas ista non habet suum effectum, qui est dare esse quãtũ. Ad tertium dr, ꝙ licet generatio quãtũ ad denominationem habet modum formæ respectu geniti, non tamen est ꝯm

B rem forma dans sibi esse, sed est mutatio aut uia esse geniti, iõ ibi nõ arguitur a causa formali. Ad quartum dicitur ꝙ licet Sol sit calidum effectiue, eo qd efficit calorem in istis inferioribus non tñ est calidus formaliter, & eo modo quo est calidus, scilicet effectiue, bene sequitur quod in eo est caliditas vt in causa efficiente. Ad quintum dicitur, quod quãdo anima est separata a corpore non existens homine. tunc ipsa nõ est causa formalis hominis in actu, sed in potentiam tãtum; quia nõ dat sibi esse in actu ideo nõ bene arguitur ab effectu ad sua cãm formalẽ, inquantum est causa formalis.

C

De causa finali, Effectu eius, ac locis, & modis arguendi in ea.

Finis est gratia cuius aliquid fit. Locus a causa finali est habitudo ipsis ad suum effectum. Et est constructiuus, & destructiuus constructiue sic, beatitudo est bona ergo uirtus est bona. Locus a causa finali. Maxima. Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Destructiue sic. Pœnam nõ est bona, ergo peccatum non est bonum Locus a causa finali, maxima, Cuius causa mala est ipsum quoque malum Econuerso autem est de loco ab effectu causæ finalis.

Postq̃ Auctor determinauit de loco a cã formali, hic cõsequẽter determinat de loco a causa finali, eo ꝙ causa finalis in suo esse reali mediante forma acquiritur. ratione cuius primo sic definit finem dicens, ꝙ finis est gratia cuius aliquid fit. Cuius ratio est, quia illud quod trahit, & mouet intentionem agẽtis ad producendum effectum, est gratia cuius aliquid fit. sed finis trahit, & mouet appetitum negentis, ad producendũ effectum, ratione cuius dicitur finis, quia finit, & terminat intentionem agentis, iõ finis est gratia cuius aliquid fit, & ĩ hoc differt ab alijs causis, quia nulla aliarũ terminat intentionem agentis, sed solũ illud quod habet rationem finis. D

Primo sciendum, ꝙ finis dupliciter capitur. Vno modo pro termino durationis alicuius rei, vt mors quãdoque dicitur finis hominis, quia finit durationem eius vel terminus tempestatis dicitur finis eius, & hoc modo finis non est causa nec isto modo hic accipitur. Alio modo capitur finis pro illo, quod finit intentionem agentis in producẽdo effectum, & est bonum consequens ad ipsum effectum, & hoc modo est causa, & etiam hoc modo accipitur hic. Et diuiditur quia quidam est finis quo scilicet qui ordinatur ad vlteriorem finem prosequẽdum, & respectu pręcedentium dicitur finis, & respectu sequentium, quæ mediante ipso acquiruntur, dicitur finis, quo, vt pecunia acquisita per multa media dicitur finis eorum, & vt valet ad alios fines dicitur finis quo. Alio est finis gratia cuius, & est finis acquisitus in ratione vltimi & inquantum est causa mediorum præcedentium, & vtrique istorum finium conuenit definitio finis ꝯm tñ, quod vtraque est gratia cuius respectu mediorũ præcedentiũ. Idem.n.materialiter potest dici finis quo, & finis gratia cuius, respectu diuersorum. E F

Sc̃do sciendũ, ꝙ locus cã finali est habitudo ipsius ad suum effectum. Et tenet affirmatiua sic. Beatitudo est bona, ergo virtus est bona maxima. Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonũ est. Et ratio est quia bonitas rei sumitur ex boni- *Modus arguendi a cãli ad effectum.*

A bonitate sui finis, & eadem est bonitas fini, & mediorum ordinatorum ad finem, ideo si finis sit bonus, media in finem ordinata sunt bona. Negatiue tenet sic, inter fectio hominis est mala, ergo gladius est malus. Maxima. Cuius finis malus est, ipsum quoq; malum est, & econtra, locus ab effectu causæ finalis est habitudo ipsius ad suam causam, & tenet affirmatiue, & negatiue, & posset argui per ipsum cōuertēdo argumento, & maximas prius positas.

Finis cōsideratio duplex. Tertio sciendum quod finis potest dupliciter considerari. Vno modo materialiter secundū id, quod est, non per respectum ad media quorum est finis. Alio modo consideratur formaliter, & ratione finientis, quod si importat respectū ad media, quæ finit, & hoc mō bonitas finis in ratione finis īcludit bonitatem mediorū, q̄ ordinātur in ipsū. Et arguendo per locum a cā finali non sufficit, ꝙ finis secundū se sit bonus ad inferēdū bonitatem effectus, sed req̄ri B tur, ꝙ sit bonus in rōne finiētis, q̄a solū illo modo habet ratione causæ finalis.

Quid per effectū causæ finalis intelligatur. Quarto sciendum quod effectus causæ finalis est medium ordinatum ad aliquem finem acquirendum, sicut virtus ordinatur ad beatitudinem. Sed duplicia sunt media ordinata in finem, quia quædam sunt media ordinata per se, & alia sunt media ordinata solum per accidens. Media per se ordinata sunt illa, sine quib. finis non p̄t acquiri, sicut est virtus respectu beatitudinis. C Sed media per accidens sunt illa sine quib. finis p̄t acquiri vt est inebriatio respectu sanitatis, quæ q̄nq. est mediū accidentaliter, quo sanitas acquiritur. Et locus ab effectu causæ finalis solum tenet in medij per se, & non in medijs per accidens, q̄a non sequitur, inebriatio est mala, ergo sanitas est mala.

Arg. Sed contra prędicta arguitur primo sic. Nullum malum est finis, q̄a finis habet rationē boni, cum sit appetibilis ab efficiēte, tñ aliquod malū est gratia cuius aliq̄d fit, vt q̄nq. interfectio innocentia est gratia cuius aliquid fit, ergo ista definitio conuenit alijs a definito. Scdo sic. Non sequitur elemosyna est bona, ergo furari ad dādū elemosynam est bonum, & tñ ibi arguitur a cā finali constructiue, ergo iste locus non tenet affirmatiue. Tertio sic. Nō seq̄r, fectio nō est, ergo securis nō est, q̄a antecedēs p̄t esse verū consequēte existente falso, ergo locus a cā finali nō tenet negatiue. D

Quarto sic. Bonis finis non depēdēt a bonitate mediorū, sed econtra ergo a bonitate mediorū non sequitur bonitas finis, ergo locus ab effectu causæ finalis non tenet affirmatiue respū huius prædicati bonū. Quinto sic. Non sequitur, aliquis homo non est bonus, ergo beatitudo nō est bona, vel hō est malus, ergo fælicitas est mala, & tñ ibi arguitur ab effectu causæ finalis ad suā causam, homo.n. productus est propter beatitudinem acquirendam, ergo locus ab effectu causæ finalis nō teneat negatiue.

Solutio. De hoc in 1. Ethic. Ad arg. Ad primum, dicitur, quod licet malum sub ratione mali non sit finis, inquantum tamen est apparens bonum potest habere rationem finis, & E hoc modo malum sub ratione boni apparentis est gratia, cuius aliquid fit, & isto modo est finis, ideo ista definitio non conuenit alijs a definitio.

Ad secundum dr̄, quod licet elemosyna secundū se sit bona, tamen elemosyna ex furto non est bona in ratione finientis, quia est non finis acquisitus per bona media. Ad tertiū dicitur quod locus a cā finalis non tenet respectu huius prædicati esse, sed solum respū horū prædicatorum, bonum, & malum F eo, quod finis & effectus eius non habent conuenientiā in esse, sed quantum ad esse finis est extrinsecus suo effectui sed habent conuenientiam quantum ad bonitatem, quia eadem est bonitas finis, & effectu, ideo ibi non bene arguitur per locum a causa finali. Ad quartum dr̄ quod licet bonitas finis non dependeat ex parte mediorum in genere causæ finalis; tñ dependet ab ipsis effectiuæ & dato, ꝙ nō causetur ab ipsis adhuc posset seq illatiue ex bonitate mediorū bonitas ipsius finis, eo q̄d media capiūt bonitatē ex parte finis. Ad quin

tum

A tum dicitur, quod licet aliquis homo sit malus, hoc tamen non est ex effectu beatitudinis, quia non disponit se ad talem finem per liberum arbitrium, sed deuiat a tali fine, & priuat se bono, ad quod erat ordinatus, ideo ibi non arguitur ab effectu causæ finalis. Et sic patet de locis a causa & ab effectu.

Quid Generatio, quid Corruptio, & ipsarum Loci.

Generatio est progressio a non esse ad esse. Locus a generatione est habitudo ipsius generationis ad suum generatum, & est constructiuus, & destructiuus, constructiue sic arguitur, generatio domus est bona, ergo domus est bona. Locus a ge
B *neratione. Maxima, Cuius generatio bona est ipsum quoque bonum est destructiue sic. Generatio latronum est mala, ergo latro est malus, Locus a generatione, Maxima cuius generatio mala est ipsum quoque generatum malum est. Econuerso autem est de loco a generato. Corruptio est progressio ab esse ad non esse. Locus a corruptione est habitudo corruptionis ad corruptum, & est constru-*
C *ctiuus & destructiuus Constructiue, arguitur sic. Corruptio Antichristi est bona, ergo Antichristus est malus. Locus a corruptione Maxima, Cuius corruptio bona est, ipsum corruptum malum est. Destructiue sic, corruptio domus est mala, ergo domus est bona. Maxima. Cuius corruptio mala est, ipsum bonum est. Econuerso est de loco corrupto.*

Postquam Auctor determinauit de locis a causa & effectu, hic consequenter determinat de locis a generatione, & corruptione. Et prius de loco a generatione, quia ipsa se habet, vt habitus corruptio vero vt priuatio, ratione cuius primo definit generationem dicẽs. Generatio est progressio de nõ esse, ad esse caditur ibi progressio, generaliter pro mutatione in communi, & nõ specialiter pro motu progressiuo, ideo ibi progressio ponitur loco generis. Et ponitur a non esse ad esse, ad explicandum terminus generationis, quia non esse est terminus a quo ipsius, esse vero est terminus ad quem. Vnde omnis motus, & mutatio habent cognosci per suos terminos, & per suum termiuum ad quẽ accipit speciem & differentiã ab alijs, ideo isti termini ponuntur ista definitione ad differentiam omnium aliorum specierum motus.

Primo sciendum, quod generatio dupliciter accipitur, vno modo specialiter prout est mutatio de non esse substantiæ ad esse substantiæ, & sic solum reperitur in substantijs. Alio modo accipitur generaliter, pro quacunq. mutatione de non esse ad esse, siue sit ad esse substantiæ, siue accidenti. Et hoc modo generatio cõuenit tam substantijs, quã accidẽtib. & generatio substãtiæ, est generatio simpliciter dicta generatio vero accidentis est generatio secundum quod & imperfecta, hic autem sumitur communiter generatio, tam pro generatione substantiæ, quam pro generatione accidẽtis, q̃a ad vtroq. tenet locus a generatione, & ẽt, vtraq. cõuenit definitio generatiõis pri⁹ posita, licet p prius cõueniat generationi substantiæ. *Generatio duplex substantialis, & accidẽtalis.* E

Secundo sciendum, quod locus a generatione est habitudo ipsius ad generatum. Et tenet affirmatiue, vt generatio domus est bona, ergo domus est bona. Maxima, Cuius generatio est bona ipsum quoque bonum est, cuius ratio est, quia generatio intrinsece terminatur ad esse geniti, ideo generatio dicit vnum & idem esse cum ipso genito, ideo, sic generatio sit bona bonitate, quæ est ex parte geniti ad quod terminatur, opotet genitum esse bonum, & si sit mala erit malum, & econtra, eo q̃ dicunt vnum & idem esse, sed generatio importat ipsum in fieri, & genitum in facto esse. Et tenet iste locus negatiue sic, generatio furis est mala, ergo fur est malus. Maxima, Cuius generatio est mala, ipsum quoque malum est. Et proportionaliter potest definiri locus a generato ad generationem, & tenet affirmatiue & negatiue, & formatur argumenta, & maximæ similiter secundum ipsum, sicut secundum locum a generatione. F *Modus ar. a generatione negatiue.*

Tertio

A Tertio sciẽdum est, quod corruptio est progressio ab esse ad non esse, vt corruptio Soc. est progressio a suo esse ad non esse. Et capitur progressio pro mutatione in communi loco generis. Deinde ponitur ab esse ad non esse, quia esse est terminus a quo corruptionis, & nõ esse, est terminus ad quem, & ab illo nõ esse capit corruptio speciem, & differẽtiam a generatione, & ab alijs motib. Et quia non esse rei, est oppositũ esse rei, iõ corruptio, quæ essentialiter importat non esse rei, est quodam modo opposita rei, quæ corrumpitur, & inde est q uod a corruptione ad corruptum

Quid corruptio.

B arguitur respũ diuersorum prędicatorum, & econtra, licet in loco a generatione sp arguatur respectu eiusdem p̃dicati in antecedente, & consequente.

Quarto sciendũ est, quod locus a corruptione est habitudo ipsius ad suum corruptum. Et tenet Affirmatiue sic, cornptio Antichristi est bona, ergo, Antichristus est malus. Maxima. Cuius corruptio est bona, ipsum quoq. malũ est, rõ est, quia corruptio & corruptum opponuntur inter se, sicut esse, & non esse, quia corruptio dicit non esse corrupti in fieri, sed, si vnum oppositum fuerit bonum, alterum erit malũ, ideo, cum corruptio sit bona ipsum corruptum, erit malum, & econtra, si corruptum sit bonum, corruptio erit mala. Et tenet negatiue, vt corruptio domus est mala, ergo domus est bona. Maxima. Cuius corruptio est mala ipsum

Modus argu. corruptione.

C quoq. bonum est, quia corruptio non dicitur mala, nisi inquãtum opponitur bono, & est corruptiua boni. Et locus a corrupto est habitudo ipsius ad suã corruptionẽ, & tenet affirmatiue & negatiue: & formant argumẽta, & maxime eius sicut in loco a corruptione.

Contra prędicta arguitur primo sic. Generatio domus potest esse domo nõ existente, ergo, si illa generatio, sit bona domus non erit bona cum domus nondum sit, ergo non sequitur affirmatiue per locum a generatione, generatio domus est bona, ergo domus est bona. Secundo sic. Non sequitur, latro est malus, ergo generatio eius est mala, quia potest stare quod habuerit perfectam generationem, ergo locus a generato non tenet negatiue. Tertio sic. Corruptio opponitur corruptio, & tenet locus corruptione ratione disconuenientiæ corruptionis ad corruptum, & non gratia conuenientiæ, ergo ille locus est extrinsecus, cum terminus inferens sit extrinsecus termino illato, & ita hic male ordinatur inter locus intrinsecus. Quarto sic. Non sequitur, corruptio Christi fuit bona, ergo Christus fuit malus, quia antecedens est verum, & consequens falsum ergo locus a corruptione non tenet constructiue. Quinto sic. Non sequitur Antichristus non est bonus, ergo corruptio eius est bona, cum antecedens sit verum, & consequens falsum, & tamen ibi arguitur negatiue corruptio ad corruptionem, ergo ille locus non tenet negatiue.

Arg.

D

E

Ad arg. Ad primum dicitur, quod quando generatio cuiuscunq. rei præcedit ipsum genitũ, ipsa nõ est bona bonitate finis, nisi aptitudine tm̃, quia solũ hẽt bonitatẽ i actu quando genitum hẽt bonitatem in actu, & eo mõ, quo ipsa est bona, s. scdm aptitudinem, etiã genitũ, quod in ipsum includitur in fieri, dicitur esse bonum scdm aptitudinẽ, & similiter qñ est genitum in actu, & transiuit generatio eius, si genitum sit bonũ in actu etiã generatio eius p̃t dici bona in actu, eo qd genitũ includit eius ꝙ est terminus i̾trinsecus, & essentialis generationis, ratione, cuius ipsa p̃t dici bona. Ad scdm dicitur, ꝙ licet hõ malus possit habere bonã generationem & perfectam quãtum ad bonitatẽ formæ & originis, tamen nunquam habet bonam generationem bonitate finis, quæ quidem bonitas est bonitas ipsius geniti, & de illo solum hic intelligitur. F

Ad tertium dr̃, quod locus a corruptione simpliciter est extrinsecus, quia tenet causa disconuenientiæ termini inferentis cum termino illato, qd sufficit ad locũ extrinsecũ, & hẽt reduci ad locũ contradictoriæ oppositorũ. Sed pp conuenientiam, generationis, & corruptionis

A prionis iſte locus hic enumeratur inter locos intrinſecos, & ẽt a multis ponitur locus intrinſecus ſcdm habitudinem terminorum, ſi ſumeretur habitudo extrinſeca termini illati. Ad quartum dicitur, quod licet corruptio Chriſti fuerit bona quo ad nos, tamen fuit mala ſecundum ſe & in quantum fuit deſtructiua vitæ Chriſti, ideo in ratione corruptionis & per reſpectum ad non eſſe, ſeu ad corruptum, non fuit bona, & in iſtis locis ſuper debet argui de bonitate, vel malitię quæ conuenit per ſe corruptionis, & corrupto, & non de bonitate per accidens. Ad quintum dicitur, quod conſequentia
B non valet, quia non ponitur ipſum corruptum in antecedente, quia ille negatiua de ſe nihil ponit in eſſe, sed bene ſe quereretur. Antichriſtus eſt malus, ergo corruptio eius eſt bona in aptitudine.

Quid vſus, ac Locus ab vſibus ſit, & communiter Accidentium diſtinctione propoſita de eius Locis diſſeritur.

Vſus vt hic ſumitur, eſt operatio rei ſiue exercitium ipſius, vt ſecuris operatio eſt ſecare, equit equitate eſt exercitium
C *Locus ab vſibus eſt habitudo ipſius operationis ad id cuius eſt operatio ſiue vſus, & eſt conſtructiuus & deſtructiuus. conſtructiue ſic, equitate, ſiue ſcindere eſt bonum, ergo equus eſt bonus, vel ſecuris eſt bona. Locus ab vſib. Maxima Cuius vſus bonus, ipſum quoque bonum eſt, Deſtructiue ſic, occidere hominem malum eſt, ergo occiſorem malus locus ab vſibus maxima, Cuius vſus malus, & ipſum quoque eſt malũ. Communiter accidentia ſumuntur dupliciter. quadam n. ſunt quæ aliquando ſe cõſequuntur & aliquãdo non, vt cõpius & adulter. & ab his non ſumitur locus dialecticus, ſed ſophiſticus. Alia ſunt, quorum alterum ſemper conſequitur alterum, vt penitere ſequitur deliqꝫ ꝯſſe. & ab his ſumitur locus dialecticus, & tenet conſtructiue & deſtructiue. Conſtructiue ſic, iſtum penitet, ergo deliquit. Locus à communiter accidentibus Maxima, Si communiter accidentium poſterius ineſt & primum in fuit. Deſtructiue ſic. Iſte non deliquit, ergo iſtum non penitet. Locus à communiter accidentibus Maxima, Si accidentium communiter prius non ineſt, nec poſterius.*

Poſtquam Auctor determinauit de loco a generatione, & corruptione, hic conſequenter determinat de locis ab vſibus & communiter accidentibus ratione cuius primo definit vſum dicens, quod vſus eſt operatio ſiue exercitium ipſius rei. Cuius ratio eſt, quia vſus eſt illæ, quo vtens vtitur re vſitata, vel inſtrumento eius, ideo dicitur vſus de vtor vteris, ſed operatio ſiue exercitium ipſius rei eſt illud quo agens principale vtitur ſuis inſtrumentis, vt ſecare eſt illud quo homo vtitur ſecuri, & equitatę quo vtitur equo, ergo vſus conuenienter dicitur operatio, ſiue exercitium ipſius rei. Et poteſt capi dupliciter. Vno modo ſpecialiter ſolum pro operatione rei, qua agens principale vtitur rebus ſibi ſubordinatis alio modo generaliter pro quacunque operatione rei, ad quam res ipſa eſt ordinata, & iſto modo hic accipitur. E *Quid vſus.*

F Primo ſciendum eſt, quod vſus dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo per reſpectum ad vtentem alio modo per reſpectum ad rem vſitatam, cuius dicitur vſus, vt ſecare qui eſt vſus ſecutis, poteſt comparari ad hominem, qui ipſa ſecuri utitur, & ad ipſam ſecurim, & per comparationem uſus ad rem uſitatam, ſumitur locus dialecticus qui dicitur ab uſibus & non per comparationẽ eius ad ipſum utentem, eo quod uſus maiorem habet conuenientiam & habitudinem cum uſitato, quam cum utente. non enim ſequitur, equitate eſt bonum, ergo equitans eſt bonus, nec econtra. *Vſus duplex conſideratio.*

Secundo ſciẽdum, quod locus ab vſibus eſt habitudo ipſius vſus ad vſitatũ. Et tenet affirmatiue ſic, ſecare eſt bonum, ergo ſecuris eſt bona. Maxima, Si vſus ſit bonus, & vſitatum eſt bonum, cuius ratio eſt, quia omne ens, productũ eſt pp ſuã operationẽ, & denominatur bonum *Modus arg. ab vſibus.*

A bonum propter bonitatem sui operis, quia illa est bonitas sui finis in executione, ideo, si vsus est bonus, vel operatio rei sit bona, ipsum vsitatū erit bonū. Et tenet negatiue sic, occidere est malū, ergo occisor est malus. Maxima. Si vsus est malus, vsitatū est malū. Et vocatur iste locus ab vsib. in plurali, & non ab vsu in singulari, eo quod eodem argumento potest argui a plurib. vsibus, vt dicēdo, equitare est bonum, tabere arātrum est bonū, & sic de alijs vsib. equi, ergo equus est bonus, non tamen super oportet in quolibet argumento ponere plures vsus. Et sil'r tenet locus ab vsitato ad ipsum vsum affirmatiue, & negatiue, sicut locus ab vsu. Tertio sciendū, quod duplicia sunt communiter accidentia, quædam.n. sunt, quæ contingenter, & non sp seinuicem consequuntur, vt in hoīe, magnus & fortis, & pulcher, & bonus, alia sunt, quæ sp, & necessario se consequuntur, eo quod habent inter se necessariam habitudinem, & ista sunt duplicia, quædam.n. sunt duæ cōsequuntur conuertibiliter, vt in homine risibile, & flexibile, & in brutis hr̄e cornua, & hr̄e duos dentes, vel nō hr̄et duos dentes superiores, alia vero sunt, quę se consequuntur necessario, & non conuertibiliter, vt sunt delinquere, & pœnitere, vel non mingere, & habere plumas, vñ dn̄r talia communiter accidentia, quia simul plura talia vni accidunt. Et a communiter accidentibus quæ necessario se consequuntur sumitur locus dialecticus, nō autem ab alijs quæ se consequuntur contingenter, sed ab ipsis sumitur locus sophisticus.

Communiter accidētia (B)

Quarto sciendū est, quod locus communiter accidentib. est habitudo vnius communiter accidētium ad reliquum. Et in accidentib. quæ se consequuntur conuertibiliter tenet affirmatiue quā negatiue, ab vtroq. latere ad alterum, vt risibile est, ergo flebile est. Maxima. Posito vno communiter accidētium se consequentium conuertibiliter, ponitur reliquum pp conuertibili eorum. Et etiam destructo vno destruitur reliquum. Sed in his consequitur seinuicē necessario, & non conuertibiliter arguendo a posteriori ad prius, iste locus tenet affirmatiue tm̄, & non negatiue, vt pęniteat, & ergo peccauit, vel auis habet plumas, ergo non mingit. Maxima. Si communiter accidentium posterius inest, necesse est primum in fuisse. Sed arguendo a priori ad posterius, nō tenet affirmatiue, qa posito priori, vel cōiori, nō opottet ponere posterius. Sed tenet negatiue sic, non deliquit, ergo non pœnitet. Maxima. Priori communiter accidentium, destructo, remouetur posterius.

Modus ar. a communiter accidentibus. (C)

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Intelligere, vel velle, est operatio nominis, & tn̄ nō est vsus, quia in tali operatione nihil vtitur ipso homine, ergo definitio vsus non conuenit soli definitio. Secundo sic. Vsus vel operatio est causa finalis ipsius rei, quia est gratia cuius res sic, eo quod vnumquodq. productum fit propter suā operationem, ergo arguendo ab vsib. est locus causa finali, & per consequens male ponitur iste locus ab illo distinctus. Tertio sic. Non sequitur. Equitate est bonum, ergo equus claudus, vel cæcus de bonus, & tamen ibi arguitur ab vsu ad vsitatum affirmatiue, ergo iste locus non tenet affirmatiue. Quatto sic. Non sequitur. Deum pœnitet ergo peccauit, quia ans est verum cū ipse dixerit, pœnitet fecisse hoīem, & cōsequens falsum, ergo locus a cōiter accidentib. non tenet affirmatiue. Quinto sic. Non sequitur, B. Virgo non peccauit, ergo ipsam non pęnituit, & similiter de multis Sanctis, ergo locus a cōiter accidentibus nō tenet negatiue ad priori ad posterius.

Arg. (D, E)

Solutio (F)

Ad arg. Ad primū dr̄, ꝙ si capiatur vsus ꝓprie ꝓ operatione, qua vtēs vti̇ᵗ re vsitata, sic intelligere hōis, vel velle non est vsus eius, sed si capiat̄ gn̄a l'r ꝓ quacunq; operatione rei, ad q̄ ipsa ordinatur tunc aliquo modo pt, dici vsus & hoc modo hic capitur. Ad secūdum dr̄, ꝙ licet vsus rei scd̄m esse in tentione agentis sit causa finalis ipsius rei, nō tamen secundum quod est in executione, sed est effectus, & operatio rei vsitatæ,

A tæ, & hoc modo ad ipso sumitur locus ab vsu, qui cōiter distinguit a cā finali.

Ad tertium dicitur, quod equitare in communi non est vsus æqui, claudi, vel cæci, sed vsus æqui in communi, ideo ibi non bene arguitur ab vsu ad vsitatum, sed sic debet argui, æquitare æqui claudi est bonum, ergo æquus claudus est bonus, & sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

Ad quartum dicitur, quod si capiatur proprie pęnitere, vt est pęnitētiam agere pro peccato commisso voluntarie, sic Deum non pęnituit, sed, si capiatur secundum similitudinem, prout est similitudinarie dolere de aliquo, sic B Deum prænituit, & hoc modo non sumitur hic, sed primo modo.

Ad quintum dicitur, quod licet Beata Virgo & multi Sancti in propria persona non peccauerint, tamen primi parentes peccauerunt, ratione cuius ipsi pænituerunt.

De Locis Extrinsecis.

De oppositis Relatiue, & Locis in ipsis.

Sequitur de locis extrinsecis. Quid autem sit locus extrinsecus dictum est prius. Locorum autem extrinsecorum alius est ex oppositis, alius a maiori, alius a minori, alius a simili, alius a prępositione, alius a transumptione, alius ab auctoritate. Item appositorum quatuor sunt species, C *scilicet oppositio relatiua, contraria, priuatiua, & contradictoria Relatiue opposita sunt, quorum alterum non potest stare sine reliquo, & pater, & filius. Locus a relatiue oppositis, est habitudo vnius correlatiuorum ad alterum, & est constructiuus. Constructiue sic, pater est, ergo filius est, & econuerso. Destructiue, sic pater non est, ergo filius non est, & econuerso. Locus a relatiue oppositis. Maxima posito vno relatiuorum ponitur, & reliquum, & destructo vno, destruitur, & reliquum.*

Postquam Auctor determinauit de locis intrinsecis, hic consequenter determinat de locis extrinsecis. Cuius ratio est, quia locus est habitudo termini inferentis ad terminum illatum, sed locus intrinsecus, dicit perfectiorem habitudinem illorum terminorum, quā locus extrinsecus, ideo locus extrinsecus, pro ponitur loco intrinseco. Et quia opposita iuxta se posita magis elucescunt & de vno, habet clarior cognitio propter cognitionem alterius, & locus intrinsecus, & extrinsecus opponuntur ideo post locus intrinsecus conuenienter Auct. immediate determinat de locis extrinsecis. Et præsupposita definitione loci extrinseci primo diuidit locū extrinsecum per locum ab oppositis a maiori a minori, a simili, a proportione, a transumptione, & ab auctoritate, quarum specierum definitionem, & differentiæ satis patebunt inferius. D *Loci extrinseci in species partitio.* E

Primo sciendū, & locus extrinsecus est qn̄ terminus inferens est ex substantiam termini illati, & rōne differentiæ illorū terminorū sumitur virtus probatiua, argumēti, sed in loco ab oppositis veriori mō terminus inferens est extra substantiam termini illati, iō inter locus extrinsecus. Auctor prius terminat de loco ab oppositis, quia ille verius participat rōne loci extrinseci. Et locus ab oppositis est habitu vnius oppositorum ad reliquum, ideo diuidi habet secundum diuisionem oppositorū, & rōne ipsorum oppositorum hic diuidit oppositionem per quatuor specie. s. per oppositionem relatiuā, contraria, priuatiua, & contradictoriā. Cuius diuisionis sufficientia, & definitiones mēbrorū satis patet in Postpræd. Et eodē modo sumuntur quatuor spēs oppositorū, quia quædā sunt relatiua, alia cōtraria, alia priuatiua, & alia contradictoria, & inter ista prius determinatur de relatiuis, & de loco sumpto ab ipsis. *Quid locus extrinsecus & ab oppositis, & quot eius species.* F

Scdo sciēdū, ꝙ relatiua sūt quorū eē est ad aliud se hre, & esse vnius totū refert ad aliud, & ecōtra. Et pnt hęc relatiuā dupl̄r cōsiderari. Vno mō inquātū referūtur īter se, & simul ponunt in esse & sub forma relationis, & hoc mō sunt simul natura, & sic ab ipsis sumit locus a re-

A a relatiuis, & ñ a relatiue oppoſitis, alio modo conſideratur inquantum habent inter ſe repugnantiam ad ſimul eſſe in vno ſubito reſpectu eiuſdẽ, & hoc mõ dñr relatiue oppoſita, & ab ipſis hoc modo ſumit̃ locus a relatiue oppoſitis.

Modus arguendi a relatiuis.

Tertio ſciendũ, eſt ꝙ locus relatiuis eſt habitudo relatiuorũ ad ſua correlatiua. Et tenet iſte locus affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, pater eſt, ergo filius eſt. Maxima. Poſito vno relatiuorum, neceſſario ponitur reliquum. Cuius rõ eſt quia totum eſſe relatiui eſt ſe habere ad aliud, ergo ad hoc ꝙ vnũ relatiuorum habeat eſſe, oportet ſuum correlatiuũ eſſe ad, quod refertur, ideo poſito vno correlatiuorum, neceſſario ponitur ſimul reliquũ Sed negatiue tenet
B ſic, pater non eſt, ergo filius non eſt. Maxima deſtructo vno relatiuorum, deſtruitur, reliquũ. Relatiua.n.poſita ſe ponuntur, & perempta ſe perimunt.

Modus arguendi a relatiue oppoſitis.

Quarto ſciẽdũ eſt, quod locus a relatiuæ oppoſitis eſt habitudo vnius relatiue oppoſitorũ ad reliquũ, & tenet affirmatiue ſic, Soc. eſt pater Pla. ergo nõ eſt filius eius. Maxima. Poſito vno relatiue oppoſitorũ in vno ſubo, ab eodem remouetur reliquum, eo quod relatiue oppoſita nunquã permittunt ſe in eodem ſubo reſpũ eiuſdẽ, & inquantum oppoſita ſunt. Sed iſte locus non tenet negatiue a negatione vnius relatiue oppoſitorũ de vno ſubo ad affirmationẽ alterius, quia nõ ſequitur, Soc. nõ eſt filius Pla. ergo eſt pater eius. Et iſte locus a relatiue oppoſitis eſt ſimpl'r extrinſecus, quia ibi ſumit̃ virtus ꝓbatiua
C rõne diſcõuenientiæ termini inferentis cum termino illato. Et locus a relatiuis ſcdm aliquos ponitur extrinſecus, eo ꝙ vnum relatiuorũ ſcdm eſſe eſt extrinſecum alteri. Sed ſ'm alios ponit̃ intrinſecus, quia terminus inferẽs infert terminũ illatũ rõne cõuenientiæ eorũ ineſſe & ſub forma relationis, & hẽt reduci ad locũ a deſcriptionẽ, q̃a vnũ relatiuorũ eſt de definitione alterius, & vt dñt, ſolũ ponit̃ hic iter locos extrinſecos cã cõuenientiæ relatiuorũ, & relatiue oppoſitorũ, & vtraq. pars eſt ſatis ꝓbabilis.

Sed cõtra prædicta arguitur primo D ſic. In oĩ loco dialectico terminos inferẽs, dẽt inferre terminum illatum, ſed vnũ oppoſitorum nunq̃ ĩfert aliud, ſed ſp ĩfert, & importat negationem & deſtructionem alterius, ergo nullus locus eſt ab oppoſitis, quod eſt cõtra diuiſionẽ loci extrinſeci. Secundo ſic. Maius dicitur correlatiue ad minus, & econtra, & ẽt ſimile ad ſuum ſimile relatiue opponitur, ergo locus maiori, a minori, & ſimili ſunt relatiue oppoſita, ergo male ponũtur illi loci diſtincti ab alijs, ergo prædicta diuiſio non valet. Tertio ſic. In omni loco dialectico eſt habitudo antecedentis ad conſequens, & termini inferentis ad terminum illatum, ſed antecedens, & conſequens ſunt relatiua inter ſe, ergo omnis locus eſt a re E latiuis inter ſe, ergo omnis locus eſt a relatiuis, & ſic male ponitur vnus locus ſpecialis. Quarto ſic. Non ſequitur, pater Socrat. eſt, ergo filius Socrat. eſt & tamen ibi arguitur ab vno relarelatiuorũ ad reliquum, ergo iſte locus nõ tenet affirmatiue. Minor patet, quia pater in cõi & filius dñr correlatiue, ergo pater, & filius eius dñr correlatiue, & ſic ibi arguit̃ a relatiuis. Quinto ſic. Non ſequitur, Socr. eſt pater hominis, ergo non eſt filius hoĩs, & tamen ibi arguitur a relatiue oppoſitis affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Arguments. *Solutio*

Ad arg. Ad primũ dicitur, ꝙ vnum oppoſitorũ non poteſt inferre aliud affirmatiue ſed bene infert aliud negatiue, eo quod negationem alterius includit, ideo poſito vno in aliquo ſubie- F cto, deſtruitur reliquum in eodẽ ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quod licet maius dicatur correlatiua ad minus & ſimile ad ſimile, tñ in locis a maiori, minori, & a ſimili non ſumitur virtus probatur rõne relatiue oppoſitionis, ſed ratione maioritatis, & minoritatis, & ſimilitudinis, iõ illi loci diſtinguuntur a loco a relatiue oppoſitis. Ad tertium dicitur, quod antecedens, & conſequens ſ'm illas intẽtiones dñr correlatiue inter ſe, ſed non ſemper dicuntur correlatiue ſecundum id, ꝙ ſunt quod tamen requi-

A requiritur in loco a relatiue oppositis, ideo non omnis locus debet dici, a relatiuis.

Ad quartũ dicitur, quod pater Soc. non dicitur correlatiue ad filium Socr. sed tantum dicitur correlatiue ad filium suum, & licet pater in communi dicatur correlatiue ad filium in communi, tamen nõ dicitur correlatiue ad filium acceptum cum determinatione speciali sicut pater in communi, & iste filius non dicuntur correlatiue inter se, B ideo ibi non arguitur per locum a relatiue oppositis. Ad quintũ dicitur, quod ibi non arguitur per locum a relatiue oppositis, quia Soc. in antecedente, & consequente non dicitur pater, & filius respectu hominis accepti pro eodem supposito determinato, & tamen in relatiue oppositis oportet quod super fiat comparatio respectu eiusdem, ideo bene sequeretur a relatiue oppositis, Socrates est pater hominis, ergo non est filius eiusdem hominis.

Comparatio in relatiue oppositis.

De Contrarietate, Contrarijs, & Priuatiue oppositis, ac suis arguendi. Locis seu maximis.

Contrarietas est contrarium oppositio, vt alb. niger. Contrariorum, quędam sunt media, vt album nigrum inter quæ sunt medij colores, quædam sunt immediata, vt sanum, & ægrum circa ani- C *mal. Locus a cõtrarijs est habitudo vnius contrariorum ad reliquum, & tenet destructiue, & constructiue, constructiue sic, hoc animal est sanum, ergo non est ægrum, vel hoc corpus est album, ergo non est nigrum. Locus a contrarijs. Maxima. Posito vno contrariorum, remouetur reliquum ab eodem. Destructiue tenet tantum in contrarijs immediatis cum constantia subiecti, vt hoc animal non est sanum, ergo est ægrum. Locus a contrarijs immediatis. Maxima, Remoto vno contrarium immediatorum, ponitur reliquum manente subiecto. Priuatiue opposita sunt, quæ habent fieri circa idem subiectum tempore determinato, & ordine irregressibili, vt cæcitas, & visus circa oculum. Locus a priuatiue oppositis est habitudo priuationis ad habitum, vel habitus ac priuationem, & tenet cõstructiue, & destructiue, constructiue, vt Soc. est videns, ergo non est cæcus, vel est cæcus, ergo non est videns Locus a priuatiue oppositis. Maxima. Posito vno priuatiue oppositorum, remouetur, reliquum ab eodem. Destructiue vero non tenet nisi cum constantia subiecti, & tempore determinato a natura. Catulus enim leonis non est cæcus, neq. videns ante nouum diem. Et puer non dicitur edentulus, neq pentulus ante tempus determinatum a natura.* D E

Postquam Auctor determinauit de relatiue oppositis, hic consequenter determinat ad loco contrarijs. & consequenter de loco a priuatiue oppositis. Et pro cognitione loci a contrarijs. primo definit contrarietatem, & deinde contraria, vnde contrarietas est contrariorum oppositio, vel repugnantia vt repugnantia albi, & nigri. Contraria vero sunt formæ sub eodem genere maxime repugnantes quæ mutuo ab eodem subiecto se expellunt, cui vicissim insũt nisi alterum insit a natura. vnde dupliciter sunt contra, quædam sunt mediata, inter quæ cadit medium eiusdem generis, participas ratione vtique extremorum, vt inter album, & nigrum scribit rubeum & alij medij colores, alia sunt immediata, inter quæ non cadit mediũ eiusdem generis. & necesse est semper alterum eorum verificari de proprio subiecto ipsorum, ut sanum, & ægrũ sunt contraria immediata per carentiam medij, vel per participationem licet bene habeant medium per abnegationem, quia de lapide potest vtrunque vere negari. Et ab vtriusque illorum contrariorum sumitur locus dialecticus. F

Quid sit contrarietas.

Primo sciendum, quod locus a contrarijs est habitudo vnius cõtrariorum ad reliquum: Et tenet affirmatiue sic, Socr. est sanus, ergo Socr. non est ęger. Maxima, posito vno contrariorum in aliquo subiecto, ab eodem remouetur alterum. Cuius ratio est, quia contraria destruuntur se mutuo, & se expellũt ab

Modus arguẽ. per locũ a cõtrarijs affirmatiue

eodem

A eodem subiecto, eo quod vnum importat negationem alterius, ideo posito vno in vno subiecto, necessario remouetur reliquum. Et non solum valet affirmatiue iste locus arguendo tantũ ab vno cõtrariorũ, sed etiam a plurib. contrarijs, ponẽdo plura cõtraria in consequẽte, vt iustitia est virtus, ergo iniustitia est vitiũ, & propter hoc iste locus vocatur a contrarijs in plurali numero.

Dua cõdõnes ad reste arg. per locũ a cõtrarijs.

Secundo sciendum, quod iste locus in contrarijs immediatis tenet negatiue duabus conditionibus obseruatis. Prima est quod ponatur constantia subiecti defectu cuius non sequit, Adam non est æger, ergo est sanus. Secunda B conditio est, quod arguatur respectu subiecti, determinati, defectu cuius nõ sequitur, iste lapis est, & non est sanus, ergo est æger, qa non est determinatũ subiectum illorum contrariorum, sed posita constantia subiecti determinati sp valet negatiue, vt arguendo sic, aĩal est, & nõ est sanũ, ergo est ægrũ. Maxima, destructo vno contrariorũ ĩmediatorũ in subiecto determinato existẽte, ponitur reliquũ, eo ꝙ respectu illius subiecti necesse est sp esse aliquod illorũ cõtrariorũ. Sed in contrarijs mediatis iste locus nõ tenet negatiue, nisi posita cõstãtia subiecti determinati cũ abnegatione vnius contrariorũ, & oĩum in- C termediorũ, vt hic, corpus mixtũ est, & nõ est albũ, nec medio colore coloratũ, ergo est nigrũ. Maxima, Remoto vno cõtrariorum, et oĩb. iter medijs a subo determinato, necesse ẽ ponere reliquũ.

Priuatiue opposita.

Tertio sciendũ, ꝙ priuatiue opposita sunt quæ habent fieri circa idem subiectum ordine irregressibili, & tpe determinato a natura, vt visus, & cæcitas circa oculum. Et intelligitur hęc definitio de priuatiue oppositis perfecta priuatione, in quibus priuatio negat habitum, & principia habitus simul, & nõ de illis quæ opponũtur priuatiue priuatione imperfecta, in quibus priuatio negat habitũ tm̃, & relinquit principia habitus, ut motus, & quies scientia, & ignorãtia, qa in illis potest esse regressus de priuatiõe ĩ habitũ, vt de quiete sit regressus in motũ. Sed priuatiue D opposita accepta cõiter definiuntur sic priuatiue opposita sunt, quorũ vnũ dicit negationẽ alterius cũ aptitudine ad ipsũ. Cuius rõ est, qa priuatiue opposita sunt habitus, & priuatio. priuatio aũt dicit negationẽ habitus cum aptitudine ad ipsum, ut cęcitas respectu visus.

Locus argum. a priuatiue oppositis.

Quarto sciendũ est, quod locus a priuatiue oppositis est habitudo priuationis ad habitum, & econtra. Et tenet affirmatiue sic. Soc. est uidens, ergo nõ est cęcus. maxima, posito habitu in subiecto remouetur priuatio eius ab eo, eo ꝙ vnum illorum importat semper destructionem alterius, & remotionem. Et tenet negatiue, posita constantia subiecti determinati, & determinato tempore, in quo debet esse habitus, vt Socrates est, & nõ est uidens, ergo est cæcus. Maxima. Destructo uno priuatiue oppositorum in subiecto apto nato, & tẽpore E determinato, necessario ponitur reliquum. Sed non sequitur Antichristus non est videns, ergo est cæcus, quia non ponitur cõstantia subiecti, nec sequitur lapis est, & non est uidens, ergo est cæcus, quia non arguitur respectu subiecti determinati, quod aptum natum sit ad suscipiendum habitũ vel priuationẽ nec sequitur, puer nouiter natus est, & non hẽt dẽtes, ergo est edentulus, q̃ ibi non ponitur tps determinatum ipsius F habitus, q̃ tñ in conditiones requirũtur ad debite arguendum negatiue per locũ a priuatiue oppositis. Sed cõtra pdicta arguitur primo sic aliqd animal est medio mõ se hñs inter sanum, & ægrũ, qđ dr̃ corpus neutrum, ergo inter sanũ & ęgrum est corpus medium per participationẽ, ergo male dr̃, ꝙ contraria immediata sunt sanũ, & ęgrum. Scđo sic. Posito scuto ꝑ media parte albo, & pro media parte nigro, nõ sequitur hoc scutum est albũ, ergo non est nigrum, qa simul est album & nigrum, ergo locus a contrarijs non tenet affirmatiue. Tertio sic. Non seqtur, hoc lignum est non est ęgrũ, ergo est sanum, & tñ est subiectum determinatum, cum sit vnum ens in numero, ergo locus a contrarijs im-

A mediatis nō tenet negatiue. Quarto sic. Non sequitur, homo mouetur, ergo nō quiescit, quia homo motus in naui mouetur, & quiescit, & tamen ibi arguitur a priuatione oppositis affirmatiuæ, ergo ille locus non tenet cōstructiue. Quinto sic. Non sequitur, dormiēs, est nō vidēs, ergo est cæcus, dato quod ponantur omnes conditiones prius positæ, ergo locus a priuatiue oppositis non tenet negatiue positis illis circunstantijs.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod si considerētur sanum, & ægrum quantum ad dispositionis præcedentes sanitatem, & ægritudinem, vel quantum ad operationes sequentes, sic B inter simpliciter sanum, & simpliciter ægrum datur mediū, quod dicitur neutrum, sed illud non est eiusdem generis proprij cum extremis, sed sic considerētur sanum & ægrum formaliter, vt sanum dici ad æquationem humorum, & ægrum indequationem, inter ipsa non est mediū, quia inter æquale, & inæquale non potest dari mediū. ideo sunt contraria immediata. Ad secundum dicitur quod scutum pro media parte albū & per media parte nigrum simpliciter album, nec simpliciter nigrum, quia nō est vnum coloratū in esse colorati. ideo antecedens argumenti est falsum sicut & cōsequens. Ad tertium dr, quod ibi non arguitur respectu subiecti determinati, quia licet hoc lignum sit subiectū C determinatum in numero, tamen nō est subiectum determinatum illorum contrariorum, scilicet sani, & ægri. Ad quartum dicitur, quod licet homo motus in naui moueatur secundum motum alterius & per accidens, non tamen mouetur motu proprio, & per se, sed quantū ad motum proprium quiescit, & eo modo, quo mouetur motu alterius nō quiescit, quiete opposite motui alterius. Ad quintum dicitur, quod si capiatur non videns vt negat actum videndi, sic dormiens est, non videns, sed sic videns non opponitur priuatiuæ cęco, sed, si capiatur vt negat habitum visus, vt opponitur cęco, sic dormiens non est non videns, quia habet habitum potentiæ vi-

Hoc modo mouentur planetæ motu raptus.

siue, ideo antecedens est falsum, sicut D consequens.

De contradictione, ipsiusque locis.

Contradictio est oppositio, cuius secundum se non est medium, inter esse enim & non esse non est medium. Locus contradictorie oppositis est habitudo vnius contradictorie oppositorum ad reliquum, vt Socrates sedere non est verum, ergo Socrates non sedere est falsum. Maxima, si vnum contradictorie oppositorum est verum, reliquum est falsum, & econuerso. Sunt aut & alio opposita. quæ dicūtur disperata quæ nō sunt opposita secūdum aliquod genus prædicta oppositionis, sed sunt diuersa, vt homo & asinus, & a talibus su E *mitur argumentum sic. Socrates est homo. ergo non est asinus, locus a disperatis. Maxima, De quocunque ad vnum disperatorum abstractiue, ab ille remouetur reliquum. Dicitur notanter abstractiue, quia si concretiue sumerentur, tunc non sequeretur, quia non sequitur, hoc nō est album, ergo non est quantum, sed bene sequitur, hoc est albedo, ergo non est quantitas.*

Postquam Auctor superius determinauit de locis a contrarijs, & priuatiuis, hic consequenter determinat de locis contradictorijs, & consequenter de locis a disperatis, & ad cognoscendum locum a contradictorijs, primo sic definit contradictionem dicens, quod contradictio est oppositio cuius secundum se non est dare medium, & ratio est, quia contradictio est oppositio contradictorium, sed in contradictorijs unum est ens, & aliud simpliciter non ens, quia vnum importat simpliciter negationem alterius, ut homo, & non homo, sed inter ens & non ens non potest dari medium, quia omne, quod est uel apprehenditur, vel est ens, vel aliud ab ente, ideo in contradictione non potest dari medium. & hoc conuenit sibi secundum se, inquantum est prima oppositionum, & non parti-

Quid contradictio. F

cipa-

A cipatione ab aliqua oppositione priori, ideo per hoc ipsa differt ab alijs.

Primo sciendum, quod duplex est contradictio, quædam est contradictio propositionum, & de propositionib. cõtradictorijs satis determinatum est in primo tractatu. Alia est cõtradictio terminorum, de qua determinatum est in post prædicamentis. Et sunt termini contradictorij, quorum vnus dicit simplicem negationem alterius, vt homo, & non homo sedet, & non sedet, & sic de similibus, & secũdũ vtranq; contradictionẽ sumit̃ locus dialecticus, & vtriq; cõuenit definitio pri⁹ posita. Sed in cõtradictione propositionũ debet argui respectu horũ pdicatorũ, verũ, ꝙ falsũ, in alia sũt arguitur ab affirmatione vnius cõtradictoriorũ ad negationẽ B alterius de aliquo subiecto, vel ecõtra.

Locus argu. a contradictorijs. Scdo sciẽdũ, ꝙ locus a cõtradictorijs est habitudo vnius cõtradictoriorũ ad reliquũ. Et tenet affirmatiue sic. Socratem currere est verũ, ergo Socratẽ non currere est falsum. Maxima, Si vnũ cõtradictoriorũ est verũ, reliquum est falsum. Et in terminis cõtradictorijs sic, Socrates est hõ, ergo Socrates non est non hõ. Maxima, posito vno contradictoriorũ in aliquo subiecto necessario remouetur reliquũ, qa vnũ iportat simplicẽ negationẽ alterius, ideo non possunt de eodem verificari. Et tenet nega C tiue iste locus formãdo argumenta, & maximas per oppositũ ad pcedẽtes. Et non solũ valet iste locus in simplici consequentia, sed ẽt valet in consequentia econtrario, quæ est, qñ in aliqua consequentia ex antecedẽte seq̃t̃ cõsequẽs, & ex opposito cõsequẽtis infertur oppositũ antecedẽtis, vt hic, si hõ est, aĩal est, ergo si non est aĩal, nõ est hõ. Sed scdm istũ locũ non valet consequentia in ipso, q̃ est, qñ in aliqua consequentia ex opposito, antecedentis infertur oppositũ consequẽtis, sed ista consequentia solum tenet in alijs oppositis a contradictorijs, vt bene sequitur, si iustitia est, virtus est, ergo, si iniustitia est, vitiũ est.

Tertio sciendũ, ꝙ disperata sunt illa quæ de se inuicem nõ pñt verificari, vt homo, & asinus. Et dñr disperata a dis, D quod est diuisum, & separatus, tñ qua si diuersa entia adinuicẽ separata tõne cuius nõ possunt de seinuicẽ verificari, quia ĩ vera pdicatione requirit̃ pdicatũ ĩ esse subiecto, & oĩa generaliter eo modo quo nõ possunt verificari de seinuicẽ, dicuntur disperata. Et si aliqua vno modo verificent̃, & alio mõ nõ; vt quãtitas & qualitas in cõcreto de se inuicẽ verificãt̃, vt dicẽdo, quale est quãtũ, & ĩ abstracto non verificãtur, solũ sũt disperata eo mõ, quo de se inuicẽ non verificãtur. s. in abstracto, & non sunt disperata in concreto; quia non sunt hoc mõ separata secundũ prædicationem.

Quarto sciendum, ꝙ locus a disperatis est habitudo vnius disperatorum ad E reliquum. Et tenet affirmatiue sic, Soc. est homo, ergo Socr. non est asinus. Maxima, Cuicunq. conuenit vnũ disperatorum, ab eodem remouetur reliquũ. *Locus a disperatis affirmatiue non tantũ valet* Cuius ratio est, quia disperata non pñt de se inuicem uerificari, ideo non pñt de eodem tertio uere pdicari, qa, si uere pdicarẽt̃ de aliquo tertio, possent aliquo modo de se inuicẽ pdicari, sed non tenet iste locus negatiue, qa non sequitur. Soc. non est asinus, ergo est equus.

Sed cõtra predicta arguit̃ primo sic. Inter esse & nõ esse, q̃ sũt contradictoria est cõtradictio media, & ẽt relatio il *Argu.* lorũ extremorũ, ergo ĩ tercõtradictoria F põt dari mediũ, & sic male dr̃ ꝙ ĩ contradictione nõ est dare mediũ. Scdo sic. Nõ seq̃tur, pluuiã esse cras nõ est verũ, ergo pluuiã cras nõ esse est falsũ, qa nullũ illorũ, cras pluet, & cras nõ pluet, est uerũ, uel falsũ, ergo locus a cõtradictorijs nõ tenet negatiue, arguẽdo in ppositionib⁹ cõtradictorijs. Tertio sic. Nõ sequitur, homo est animal, ergo homo non est animal, & tamen ibi arguitur ĩ terminis cõtrrdictorijs, ergo iste locus non tenet affirmatiue in terminis cõtradictorijs. Quarto sic. Oĩa opposita continent̃ sub aliquo genere oppositionis, sed nihil est in genere, quid sit in aliqua eius specie, sed disperata sunt opposita, ergo continentur sub alijs oppositis & sic male hic separãtur ab alijs. Quĩto

A sic. Non sequitur, homo est pater, ergo non est dominus, & tamen ibi arguitur a disperatis affirmatiue, quia pater & dominus sunt species relationis abinuicem separatæ, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum, dicitur quod licet interesse, & non esse, & inter alia contradictoria sit medium secundum rationem, ut est contradictio, uel relatio medians; tamen inter ipsa nullum est medium secundum rem, & de quo non uerificetur unum extremorum. Ad secundum dicitur, quod eodem modo, quo ponitur non esse uerum, cras pluuiam esse,
B eo modo sequitur, cras pluuiam non esse, non esse uerum, quia nullum illorum est determinate uerum, eo quod sunt de futuro contingenti, sed si unum ponatur falsum determinate, aliud potest poni uerum determinate, & sic ibi potest ualere locus a contradictorijs. Ad tertium dicitur, quod ibi termini contradictorij subijciuntur, & arguendo per istum locum debet semper prædicari, ideo ibi non debite arguitur per locum a contradictorijs. Ad quartum dicitur, quod licet disperata uirtualiter includant aliquam oppositionem, eo
C quod sunt diuisa, & omnis diuisio & distinctio secundum Boethum in oppositione fundatur, tamen non sunt opposita formaliter, quantum ad suas formas proprias, ideo aliter sumitur locus ab ipsis quam ab alijs oppositis. Ad quintum dicitur, quod licet, dominus & pater in abstracto, & secundum suas essentias sint species separatæ, tamen in concreto, & secundum esse in subiecto non sunt adinuicem disperata, quia illo modo non semper inter se separantur.

In particulari tractatum.

De Maiori, ac Minori, deque Similitudine, ac proportione, & ipsarum Locis, ac Discrimine.

Maius prout hic sumitur, est illud quod superponitur alijs in potentia, vel in virtute. Minus autem est quod supponitur illi. Locus a maiori est habitudo maioris ad minus, & est semper destructiuus, vt Rex non potest expugnare hoc castrum, ergo nec miles. Locus a maiori, maxima. Si illud quod magis videtur inesse non inest, nec id quod minus videtur inesse erit. Locus a minori est habitudo minoris ad maius, & est semper constructiuus, vt miles potest expugnare castrum, ergo & rex. Locus a minori, maxima, Si id quod minus videtur inesse inest, & id quod magis videtur inesse, inerit. D *Arg.*

Similitudo est conuenientia rerum penes species, vel est rerum differentium eadem qualitas. Locus a simili est habitudo vnius similis ad reliquum, & tenet constructiue & destructiue, constructiue sic, sicut risibile inest homini, ita hinnibile inest equo, sed risibile inest vt proprium homini, ergo hinnibile inest vt proprium equo. Locus a simili, maxima. De similib. idem est iudicium, vel si vnus simile inest & reliquum. Destructiue sic, Sicut inest risibile homini, sic inest hinnibile equo, sed risibile non inest homini vt genus, ergo hinnibile non inest equo vt genus. Locus a simili. Maxima. Si vnum simile non inest, nec reliquum, E

Proportio est rerum differentium eadem habitudo. Locus a proportione est habitudo vnius proportionabilium ad reliquum, vt sicut se habet rector nauis ad nauem, ita se habet rector scolarium ad scolas, sed rector nauis est eligendus non sorte, sed arte ergo rector scolarium est eligendus non sorte, sed arte. Locus a proportione, Maxima, De proportionabilibus idem est iudicium. Differt autem locus iste a loco a simili, quia in loco a simili accipitur comparatio secundum similitudinem inhærentiæ, in loco autem a proportione accipitur comparatio secundum habitudinem. F

Postquã Auctor determinauit de locis ab oppositis, hic cõsequenter determinat de locis a maiori, a minori, a simili, & a proportione qui habẽt inter se conuenientiam, & ad cognoscẽdum locum

A locū a maiori & a minori, primo explicat q̄d sit maius, & minus. Vnde maius potest capi dupliciter, vno modo proprie pro illo, quod superponitur alteri in potētia, vel virtute quantū ad aliquā operationem, vt Rex superponitur militi, & ecōtra Minus est quod supponitur alteri in potentia, vel virtute quantum ad aliquā operationē ut comes Regi. Alio modo dicitur maius quod excedit alterum in potentia & uirtute quātum ad uerificationem locutionis, eo ꝙ habet maiore habitudinem ad aliud extremum propositionis quod maius sibi uidetur conuenire quam alteri. Et ecōtra. Minus est quod supponitur alteri in potentia & uirtute quantū ad uerificationem locutionis, eo quod minus uidetur conuenire cum altero extremo propositionis quam ipsum maius, sicut miles minus conuenit cum illo accidente, debellare castrū quā Rex, & hoc ultimo mō sumūtur hic maius, & minus.

Quid maius ac minus.

B *Modus arg. per locum a maiori ad minus, & econtra.* Primo sciendum est, ꝙ locus a maiori est habitudo maioris ad minus. Et tenet negatiue tm̄, & non affirmatiue. Vt Rex nō potest debellare ciuitates, ergo nec miles. Maxima, Si illud ꝙ magis uidetur inesse nō inest, nec illud ꝙ minus & ecōtra. Locus a minori est habitudo ipsius ad maius. Et tenet affirmatiue tātum, & non negatiue, ut comes potest uincere ciuitatē, ergo & rex. Maxima, Si illud ꝙ minus uidetur inesse inest, & illud quod magis. Et in isto loco potest C argui tripliciter. Vno modo comparando duo subiecto ad unum prędicatum ut in exemplo dato. Secundo modo cōparando unum subiectum ad duo prædicata, ut Rex potest debellare ciuitatem, ergo potest debellare castrū. Tertio modo, comparādo duo subiecta ad duo prędicata, ut miles potest debellare ciuitatem, ergo rex potest debellare castrum. Et similiter uariantur argumenta tripliciter in locis a maiori, a simili, & a proportione.

similitudo & ad eā requisita. Secundo sciendum est ꝙ similitudo est rerū dr̄ium eadem qualitas. Et non sufficit ad similitudinē eadē qualitas in genere, quia sic albū, & nigrum essent similia, nec requiritur eadē qualitas in D numero, quia res differentes in numero semper habēt diuersas qualitates in numero, quia accidens variatur secundū numerū sui subiecti, sed acquiritur eadē qualitas in specie, sicut duo alba dicuntur similia. Et nō capitur hic similitudo proprie solum pro similitudine accidentali, quę est rerum differentiū vna qualitas accidētalis, sed capitur generaliter tā pro similitudine accidētali, quā essentiale, vnde ex definitione prædicta patet, ꝙ vbicunq; est similitudo, ibi est dissimilitudo, quia similitudo est rerū differentiam, & res differentes semper habent dissimilitudinem inter se.

Locus a simili affirmatiue & negatiue. Tertio sciendum ꝙ locus a simul est habitudo vnius similium ad reliquum. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue sic sicut animal inest homi. i. similiter inest equo, sed inest homini, vt E genus, ergo inest equo, vt genus. Maxima. De similib. simile est iudiciū, & ideo est, q̄a quicquid conuenit vni similium inquātum est simile, ét conuenit alteri, q̄a, si nō sibi cōueniret in hoc esset dissimilitudo, & per istum locū debet argui semper a similib. inquantū similia sunt, & non inquantum dissimilia, negatiue aūt sic tenet, Soc. non est hinnibilis, ergo Plato non est hinnibilis. Maxima, quicquid remouetur ad vno similium inquantum sunt similia, & a reliquo.

F *Quid proportio, et de modo arg.* Quarto sciēdum, quod proportio est rerū differentiū respectu alicuius eadē comparatio, vel habitudo, sicut comparatio duorū ad quatuor, & triū ad sex est similis comparatio, q̄a vtrobiq; cōparatur medietas ad suum totum. Et locus a proportione est habitudo vnius proportionabilium ad reliquum, & tenet affirmatiue sic, sicut se habent quatuor, ad duo, ita sex ad tria, sed quatuor sunt dupla duorum, ergo sex sunt dupla trium. Maxima de proportionabilibus idem est iudiciū. Et tenet negatiue sic, sicut se habent duo ad tria, ita quatuor ad sex, sed duo nō sunt dupla triū, ergo quatuor non sunt dupla ad sex. Et per istum locum potest argui a commutata proportione hoc modo, sicut se ha-

A bent duo ad quatuor, ita tria se habent ad sex, ergo commutando proportionē sicut se habent duo ad tria, ita quatuor ad sex, sed duo excedunt medietatem trium, ergo quatuor est plusquam medietas senarij.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Deus non pōt peccare, ergo homo non potest peccare, & tamen ibi arguitur per locum a maiori negatiue, ergo ille locus non tenet negatiue. Secūdo sic. Non sequitur, Socrates potest portare decem libras, ergo potest portare centum, uel potest trahere paruā nauem, ergo, & magnam, & tamen ibi arguitur a minori ad maius affirmatiue, ergo ille locus nō tenet affirmatiue.

Tertio sic. Similitudo non est qualitas, sed relatio, ergo non est rerū differentium eadem qualitas. B Quarto sic. Non sequitur, sicut oculus est in corpore, ita intellectus in anima, sed oculus est pars integralis corporis, ergo intellectus est pars integralis animæ, & tamen ibi arguitur per locum a simili affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue. Quinto sic. Non sequitur, sicut se habet sonus ad auditum, ita color ad uisum, sed sonus ab auditu pcipitur in tenebris, ergo color a uisu percipitur in tenebris, & tñ ibi arguitur per locum a proportione affirmatiue, ergo ille locus non ualet affirmatiue.

Solutio Ad argumēta. Ad primum dicitur, quod ibi non arguitur a maiori negatiue, quia licet Deus excedat hominem quantum ad uirtutem operandi, non C tamen excedit ipsum quantum ad conuenientiā, & habitudinem cum illo extremo locutionis, quod est peccare, iō non est maius in uirtute quantum ad uerificationem locutionis respectu illius extremi, quia non sibi magis uidetur inesse quam homini, quia sibi nullo modo conuenit. Ad secundum dicitur similiter, quod ibi non arguitur a minori, quia non arguitur ab illo quod minus uidetur inesse, uel quod habent minorem apparentiam ueritatis. Ad tertium dicitur quod licet similitudo non sit formaliter qualitas, tamen dicitur qualitas materialiter, quia qualitas D est materiale fundamentum eius, & unitas specifica qualitatis est eius proximum fundamentū. Ad quartum dr, quod ibi non arguitur a similibus in quantum similia sunt, ideo non arguitur per locum a simili. In hoc. n. conueniunt oculus & intellectus, quia uterq; dicitur pars, sed in hoc differunt, & habent dissimilitudinem, quia oculus est pars quantitatiua, & integralis, intellectus uero pars potestatiua, unde non sequitur, habēt similitudinem in aliquo, ergo habent similitudinem in isto, nisi arguitur sp manendo, in ratione similitudinis. Ad quintum dicitur, quod ibi non arguitur a proportionalib. inquantum habent proportionem, sed inquantum habent disproportionem, quia color, & sonus in hoc habent proportionem, E quod uterque est subiectum unus sensus, sed habent disproportionem, & dissimilitudinem in modo quo sentiūtur ab ipsis sensib. quia color non diffunditur ad uisum, nisi per medium illuminatum, sonus uero diffunditur sine lumine per medium, quod potest faciliter moueri, & rare fieri, sicut per aerem, uel per ignem.

Conueniunt oculus, & intellectū

De duplici transumptione, & auctoritate & suis locis.

Transumptio est duplex. Quedam enim est, quando dictio vel oratio significans vnum, transumitur ad significandum aliud, propter similitudinem aliquam in eis repertam, vt ridere transumitur ad significandum florere, cum dicitur pratum ridet. Oratio autem transfertur cum dicitur, litus aratur pro opera perditur, sicut solet dici alicui qui in cassum laborat: & ista transumptio pertinet ad Sophisticum, & non ad dialecticum. Est alia transumptio, vt quando sumitur nomen magis notum, pro alio minus noto, vt si debeat probari, quod Philosophus non inuidet, & fiat translatio ad hoc nomen sapiens, dicendo sapiens non inuidet, ergo Philosophus non inuidet. F

A *det, & ista pertinet ad Dialecticum. Locus a transumptione est habitudo transumpti vnius ad aliud, vt sapiens non inuidet, ergo Philosophus non inuidet. Locus a transumptione. Maxima. Quod alicuius conuenit sub nomine magis noto, eidem conuenit sub nomine minus noto. Differt autem locus iste a loco a nominis interpretatione, quia in loco a nominis interpretatione accipitur definitio siue, descriptio nominis, vel expositio eius, vt Philosophus exponitur per hoc quod dico amator sapientiæ in loco autem a transumptione non accipitur expositio nominis, sed pro vno nomine minus noto, sumitur aliud, magis notum, vel aliquid aliud, p quod facile probatur.*

B *Auctoritas, vt hic sumitur est iudicium sapientis in scientia sua, vnde a rei iudicio solet denominari locus iste. Locus ab auctoritate ad id, quod per eam probatur, & tenet constructiue solum, vt Astronomus dicit, cælum esse volubile: ergo cælum est volubile. Locus ab auctoritate. Maxima. Vnicuiq. experto in sua scientia est credendum.*

Postquam auctor prius determinauit de locis a maiori, a minori, a simili, & a proportione, hic consequenter determinat de locis transumptio, & ab auctoritate. Et pro cognitione loci a transumptione hic Auctor primo diuidit transumptionem dicens, quod duplex est transumptio, vna est, quando dictio, vel ratio proprie vnum significans transumitur ad significandum aliud propter aliquam similitudinem in ipsis repertam, vt ridere proprie signat actum oris, & transumitur per quandã similitudinem ad significandum floritionem prati, quia vtrobique est similitudo lætitiæ, alia est, quando res significata sub nomine minus noto, iterum sumitur sub nomine magis noto, vt si ponatur sapiens pro Philosopho, & differunt istæ duæ transumptiones, quia in prima sumitur vna vox pro diuersis rebus, in secunda vero sumuntur diuersæ voces pro vna re tantum, & a prima

C *De multiplici transũptione.*

transumptione sumitur locus sophistici, & a secunda dialecticus, ideo de secunda est solum hic ad propositum. D

Modus arguendi a trãsũptione quadruplex.

Vbi primo sciendum, quod locus a transumptione est habitudo vnius nominis magis noti ad aliud nomen minus notum. Et tenet quatuor modis, primo subijciendo nomen magis notum affirmatiue, vt sapiens currit, ergo Philosophus currit. Maxima, quicquid conuenit alicui sub nomine magis noto sibi conuenit sub nomine minus noto. Cuius ratio est, quia nomen magis notum, & minus notum in transumptione dicunt idẽ realiter & cõuertibiliter, ideo quicquid verificatur de vno ẽt verificatur de alio, & de quocunq. prædicatur vnũ siue affirmatiue, siue negatiue, ẽt & reliquũ, secundo modo tenet prædicãdo affirmatiue, tertio subijciendo negatiue, quarto prędicãdo negatiue. Et possunt formari argumenta & maxime, vt prius dictum est. E

Secundo sciendum, quod secundum aliquos locus a transumptione ponitur locus intrinsecus. Cuius ratio est, quia nomen magis notum, & nomen minus notum, in transumptione dicunt idem realiter conuertibiliter, & propter illam vnitatem & identitatem rei significatæ valet consequentia ab uno ad reliqnum, ideo terminus inferens in isto loco ratione conuenientiæ, & non ratione disconuenientiæ, habet virtutem inferendi terminus illatum. Sed secundum Boethum, & Petrum Hispanum hic ponitur locus extrinsecus quia licet in transumptione nomen magis notum, & nomen minus notum eandem rem importent, tamen sumitur probabilitas ex parte nominis magis noti, inquantum est magis notum, & quod sit magis notum alio non est ex parte rei significatæ, sed ex parte modi, ideo terminus inferens, secundum quod ab eo sumitur uirtus probatiua, est extrinsecus termino illato, quia terminus inferens, vt est magis notus quam terminus illatus sub tali ratione differt ab ipso, & sibi est extrinsecus, & utraq. opinio, satis uidetur probabilis. F

Oppositio Boethus, et Pe. Hisp.

A Tertio sciendũ, quod auctoritas est iudicium, siue dictum sapientis in sua scientia experti, ut cum Astronomus iu dicat Solem esse maiorẽ tota terra, hęc propositio sic iudicata, uel dicta ab Astronomo dicitur auctoritas eius, sic quod esse dictum uel iudicatum a tali sapiente quod relinquitur in tali propositione est formale auctoritatis. Vnde propter excellentiam sapientiæ uel cognitionis alicuius sapientis propositio ab eo dicta uel probata accipit quãdam euidentiam ueritatis suæ, ratione cuius magis creditur ab alijs, quam si non esset dicta a tali sapiente. Et talis credulitas uel apparentia ueritatis in propositione nominat auctoritatem: Dupliciter tamen accipitur auctoritas. Vno modo pro excellentia scientię aut

Quid auctoritas.

B cognitionis sapientis. Alio modo pro excellentia apparentiæ veritatis, quam sumit propositio per hoc quod dicitur, vel iudicatur esse vera a sapiẽte, & hoc vltimo modo sumitur hic auctoritas.

Quarto sciendum, q̃ locus ab auctoritate est habitudo ipsius auctoritatis ad propositionem cui conuenit auctoritas. Et tenet affirmatiue tm̃, vt Astronomus dicit Solẽ esse maiorẽ tota terra, ergo Sol est maior tota terra. Maxima, Cuilibet experto in sua scientia credendum est. Cuius ratio est, quia si sapiẽs dicat aliquam propositionem in quantum sapiens est expertus in sua scien-

Locus ab auctoritate.

C tia, tunc, oportet illam propositionem esse ueram, quia si diceret aliquam propositionem falsam in hoc non esset sapiens, uel expertus. Sed non tenet iste locus negatiue, quia non sequitur, Aristo. non dixit esse decem orbes cælestes, ergo non sunt ponendi decẽ orbes.

Sed contra predicta arguitur primo sic. Ab unitate signati sumitur unitas signi, ergo unius rei signatæ non sunt multa signa, ergo in transumptione nõ sunt plura nomina eiusdem rei, & sic male ponitur secundus modus trãsumptionis. Secundo sic. Non sequitur, homo est animal, ergo humanitas est animal, & tamen ibi arguitur a transumptione, quia homo & humanitas idem significant, & homo est nomen magis notum, ergo locus a transumptione nõ tenet affirmatiue. Tertio sic. Propositio non capit ueritatem ab homine dicente, uel iudicante ipsam esse ueram, quia propter nostrum affirmare, uel negare nihil mutatur in re, ergo propter auctoritatem dicentis non datur ueritas proportionis, ergo a tali auctoritate non sumitur locus dialecticus. Quarto sic. Nõ sequitur. Philosophus dicit, mundum esse æternum, & nunquam incepisse, ergo mundus nunquam incepit, ergo locus ab Auctoritate non tenet affirmatiue. Quinto sic, Bene sequitur, Aristo. dicit tempus non fuisse ante motum, ergo tempus non præcessit motum, & tamen ibi arguitur ab auctoritate negatiue, ergo ille locus tenet negatiue.

Arg.

D

Solutio E

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet ab unitate signi sumatur unitas in spẽ ipsius signi, non tamen numeralis unitas, ideo unius signari pñt esse plura signa in numero, licet non in specie, ideo unius rei pñt esse plura nomina significatiua. Ad secundum dicitur quod licet homo, & humanitas significent, idem secundum essentiam, non tamen sub eodem modo essendi, quia humanitas significat essentiam hominis abstractiue, & non per respectum ad supposita, ideo inter ipsa duo non est transumptio, & quia in trãsumptione oportet, quod duo nomina habeant idem significatum sub eodem esse, quare ibi non arguitur per istum locũ. Ad

F tertiũ dicitur, quod licet oratio dicto a sapiente non capiat ab eo ueritatem, tamen capit ab eo apparentiam, & cõfirmationem suæ ueritatis, & ratione cuius apparentiæ efficitur probabilis, & apparens uera alijs hominibus, quare ab ipsa sumitur locus dialecticus.

Ad quartum dicitur, quod ibi non arguitur ab auctoritate, quia hoc Aust. non dicit inquantum fuit exp[illegible] in sua scientia nec in hoc tenet[illegible], ideo nõ arguitur affirmatiue per locum ab Auctoritate. Ad quintum dicitur quod ibi non arguitur negatiue per istum locũ, quia hoc uerbum dicit, importat ibi aucto-

A auctoritatem, & ad hoc, quod negetur auctoritas oportet negare ipsum uerbum ad arguendum negatiue per locum ab auctoritate, quod tamen non fit in illo argumento, sed ibi arguitur affirmatiue, & est bona consequentia.

De Locis Medijs.

De Locis a Coniugatis, & a Casibus.

Sequitur de locis medijs. Quid autem sit locus medius dictum est prius. Locorum autem mediorum, alius a coniugatis, alius a casibus, alius a diuisione. Coniugata, & casus differunt, quia vniuocum, siue principale, siue abstractum, quod idem est, dicitur coniugatum, cum suo denominatiuo, ut iustitia ac iustus casus autem dicuntur ea, quæ cadunt a principali, ut iustum & iuste a iustitia. et hanc differentiam assignat Aristoteles in Topicis in Secundo. Locus a coniugatis est habitudo unius coniugatorum ad reliquum, ut iustitia est bona, ergo iustum est bonum & econuerso locus a coniugatis Maxima, Quod conuenit vni coniugatorum conuenit, & reliquo, vel si vnum coniugatorum inest & reliquum inest. Locus autem a casibus est habitudo vnius casus ad alium, vt iustum est bonum, ergo quod iuste fit bene fit, & econuerso locus a casibus. Maxima. Quod vni casui conuenit, conuenit & reliquo.

B

Postquam Auctor determinauit de locis intrinsecis, & extrinsecis, hic consequenter determinat de locis medijs. Cuius ordinis ratio est, quia medium per participationem præsupponit cognitionem suorum extremorum, quia sine illis faciliter cognosci non potest, sed locus medius est medium per participationem respectu loci intrinseci, & extrinseci, ideo conuenienter post determinationem de locis extrinseci, & extrinsecis Auct. hic determinat de locis medijs. Et præsupposita definitione loci medij prius posita Auctor hic diuidit per locum medium, quia alius est a coniugatis, alius a casibus, & alius a diuisione inter quos primo determinat de loco a coniugatis.

C

Locus medius in suas diuiditur spē.

Vbi primo sciendum est, quod coniugati sunt concretum, & abstractū eius, vt iustitia & iustum. Et dicuntur coniugata quasi sub vno iugo significationis posita, quia concretum, & abstractum conueniunt in re significata, eo quod eandem formam important, vt albedo, & album, sed differunt in modo significandi, quia abstractum significat illam formam sine cadentia ad subiectum, & cum præcisione subiecti, concretum vero significat eam cum cadentia & inhærentia ad suum subiectum, & de istis satis dictum est circa definitionem denominatiuorum.

D

Quanā coniugata dicātur.

Secundo sciendum, quod locus a cōiugatis est habitudo vnius coniugatorum ad reliquum, & tenet affirmatiue sic, iustitia est virtus, ergo iustus est virtuosus. Maxima, si abstractum prædicatur de abstracto, & concretum de concreto. Cuius ratio est, quia concreta realiter idem significant cum abstractis, ideo si vnum abstractum uerificetur de alio, oportet etiam concretum eius verificari de concreto alterius, non tamen in istis potest argui respectu eiusdē prædicati, quia abstractum & concretum partim conueniunt, & partim differūt. ideo non oportet idem prædicatum sub eodem modo significandi de vtroque verificari, vt non sequitur iustitia est virtus, ergo iustum est virtus. Et tenet etiam iste locus negatiue sic iniustitia non est virtus, ergo iniustus non est virtuosus. Maxima, si abstractum negetur de abstracto, & concretum negatur de concreto.

E

Locus a cōiugatis.

F

Tertio sciendum, quod casus dicuntur adiectiuum nominis cum suo aduerbio, ut iustum & iuste. Et dicūtur casus a cado, dis, quia ambo simul cadunt a principali scilicet ab abstracto, vt iustus & iuste a iustitia. Et licet in coniugatis vnum cadat ab alio, non tamen ... cadunt ab vno tertio ... & licet etiam adiectiuum, & ... aduerbium possent dici co... ad id a quo sumitur ... tum ad ratione ... minis, quia ... tionis ...

Casus qui dicantur.

A cui nomen imponitur seu attribuitur non dicuntur coniugata; sed magis proprie casus nominantur.

Quarto sciendum, quod locus a casibus est habitudo vnius casus ad reliquum. Et tenet affirmatiue sic, iustus est uirtuosus, ergo, quod iuste fit virtuose fit maxima; si concretum affirmetur de cócreto, & aduerbium de aduerbio. Negatiue sic, fortis non est debilis, ergo quod fortiter fit non debiliter fit. Maxima, si concretum negetur de concreto, & aduerbium de aduerbio, eo quod concretum & aduerbium idem significant, licet diuersimode. Et vocatur iste locus a casibus in plurali, quia arguen-

B do per iustum locum ponuntur plures casus, tam in antecedente, quam in consequente, vt prius patuit, & etiam similiter est de loco a coniugatis.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Abstractum est causa formalis concreti, ergo arguendo a coniugatis est locus a causa formali, & intrinsecus, & per consequens locus a coniugatis non est locus medius, Secundo sic. Non sequitur, homo est animal, ergo humanitas est animalitas, cum antecedens, sit verum, & consequens falsum, ergo locus a coniugatis non tenet affirmatiue. Tertio sic. Non sequitur cęcitas est insẽsibilitas, ergo cęcus est insensibilis, cum antecedens sit verum, & consequẽs falsum, ergo iste locus non tenet affirmatiue. Quarto sic. Non sequitur, quanti-

C tas non est qualitas, ergo quantum non est quale, vel albedo non est dulcedo, ergo albũ non est dulcedo, ergo iste locus non tenet negatiue. Quinto sic. Non sequitur, iustus est liberalis, ergo quod iuste fit liberaliter fit, quia antecedens potest esse verum consequente existente falso, ergo locus a casibus non tenet affirmatiue.

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod si consideretur abstractũ inquantum est forma concreti tantum, & sibi dat esse, sic est cã formalis eius, & facit locum intrinsecum. Sed si consideretur vt partim cõuenit cum eo, & partim differt, sic facit locum medium. Ad secundum dicitur, quod duplex est ab- D stractum, quoddam est, quod abstrahitur a suis inferioribus, vt animalitas humanitas, & sic de alijs. aliud est quod abstrahitur a suo subiecto tantum, & non a suis inferioribus, vt cor & albedo, & tale prędicatur de suis inferioribus, licet non de suo subiecto. Et arguẽdo per locum a coniugatis semper debet argui respectu abstracti, quod abstrahitur a suo subiecto tantum, & non a suis inferioribus, quia illud non potest prædicari de ipsis, ideo non debite arguitur, hõ est animal, ergo humanitas est animalitas, animalitas enim designatur cũ præcisione subiecti, & suorum inferiorum, E ratione cuius nõ verificatur de humanitate. Ad tertium dicitur, quod si insẽsibile neget sensibilitatem cuiuslibet sẽsus, sic non sequitur, cæcus est insensibilis, sed si neget tãtum sensibilitatem sensus visus, sic cæcus potest dici insensibilis. & isto modo bene valet ista cõsequẽtia. Ad quartum dicitur, quod arguendo per locum a coniugatis negatiuæ a duobus abstractis oportet illa abstracta esse diuersa iam secundum essentiã quã secundum esse modo quantitas, & qualitas non sunt diuersa secundum esse licet bene secundum essentiam, quia conueniunt in subiecto, ideo ibi non bene arguitur per locum illum, nec econtra argui potest affirmatiue, quantum est quale. ergo quantitas est qualitas. Ad quintum dicitur, quod locus a casibus, & etiam a cõiugatis solum tenet in prædicationibus per se, & non in prædica- F tionibus per accidens, modo, dicendo sic, iustus est liberalis. est prędicatio, per accidens, quare ibi non arguitur debite per illum locum.

No. responsionem.

De multiplici diuisionum acceptione, ac locis.

Diuisionem alia fit per negationẽ. alia sine negatione. per negationem, vt Socr. aut est homo, aut est non homo, sed non est non homo: ergo est homo. Locus a diuisione. Maxima. Si aliqua duo sufficienter condiuidunt aliquid, tertium posito vno remoue-

A *mouetur reliquum, & remoto, uno, ponitur reliquum. Alia diuisio est, quæ non est per negationem. Et hæc fit sex modis, tribus per se, & tribus per accidens, prima diuisio per se est gñis in spẽs, vt aĩalium, aliud rõnale, aliud irrationale, secũda est totius integralis in partes integrales, ut domus, alia pars est tectum alia paries, alia fundamentũ. tertia est vocis in suas significationes, ut canis, aliud latrabile, aliud marinũ, aliud cęleste sidus. Triũ p acciaẽs vna est diuisio subiecti in accidẽtia, ut aĩalium, aliud sanum, aliud ægrum. secunda accidentis in subiecto, vt sanorum, aliud est homo, & aliud est brutum. tertia est accidentium in accidentia, ut alborum, a-* B *liud calidum, aliud frigidum. Locus a diuisione est habitudo vnius conduidentiũ ad aliud, ut si Socrates est animal, aut rationale aut irrationale, sed non est irrationale, ergo est rationale. Locus a diuisione. Maxima. Posito uno membrorum diuidentium in aliquo subiecto remouetur reliquum, et similiter formetur argumentum in qualibet alia diuisione constructiue, & destructiue.*

Sciendum est autem, quod in toto isto tractatu non sunt nisi vnum, & viginti loci, quorum decem sunt intrinseci, septem extrinseci, & tres medij, quæ possunt his versibus haberi.

C *Carmina pro locis oĩbus.*

Diffi descrip. interpres, totum quoque causa.
Cor. gene. vsus, communiter acci.
Sic in regula Auctor, et a simili maior minor quæ sunt extra.
Oppositiones, transumpt. proportio sic. sociata.
Sunt medij tantum diuisio coniuga casus.
Per species genera, species per singula scindunt.
Per partes totum, voces per significatum.
Cuncta per opposita subiectum qualia scindunt.
Quale per vsias, per qualia qualia findunt.

Postquam Auctor determinauit de locis a coniugatis, & a casibus, hic consequenter determinat de loco a diuisione, ratione cuius primo distinguit species, seu modos diuisionis, ipsam diuisionem sic diuidendo dicens, quod diuisionum quædam fit per negationem, vt lapis est homo, vel non homo, alia vero per affirmationem, ut animalium, aliud est rationale, aut irrationale. Istæ diuisiones sic inter se differunt, quia diuisio, quæ fit per negationem semper fit per duo membra tantum, & per immediata, quia datur per contradictoria, inter quæ nullum est medium. sed diuisio, quæ fit per affirmationem, quandoque datur per duo membra tantum quandoque vero per plura, neque semper fit per opposita simpliciter, & proprie, licet membra diuisionis inter se includant aliquam oppositionem, nec semper fit per immediata, quod patet dicendo, coloratorum, aliud album, aliud nigrum, aliud medio colore coloratum. D *Diuisio nũ, alia per negationẽ, alia per affirmationem fit, & quomodo differunt.* E

Primo sciendum, quod diuisio facta per affirmationẽ iterum diuiditur, quia quædam est diuisio per se, alia vero per accidens. Et diuisio per se fit tribus modis, quia quędam est diuisio generis in suas species, vel differentias, ut animalium, aliud homo, aliud brutum, vel animalium, aliud rationale, aliud irrationale. Secunda est totus integralis in suas partes integrales, ut domus, alia pars est tectum, alia paries, & alia fundamentum. Tertio diuisio est uocis multiplicis in suas signifigationes, ut canis, alius latrabilis, alius sydu, cæleste alius belua marina. Secundo sciendum, quod diuisio per accidens est triplex. Prima est subiecti in accidentia, ut animalium, aliud sanum, aliud ægrum. Secunda est diuisio accidentis in subiecta, ut sanorum, aliud homo, aliud brutum. Tertia est accidentis in accidẽtia, vt sanorum, aliud calidum, aliud frigidum. Et dicuntur istæ diuisiones per accidens, quia membra diuidentia nõ per se diuidunt ipsum totum, sed habent diuidere ipsum inquantum accidunt *Diuisionum p affirmationem, alia per se, & hæc triplex est* F *Alia est diuisio per accidẽs & hæc triplex est.*

dunt

A dunt suis partibus per se. Et licet diuisio subiecti secundum naturam, non sequatur causaliter ex diuisione accidentis, sed magis, econtra, ex diuisione subiecti causatur diuisio accidentis, tamẽ quandoque quo ad nos ex diuisione, & distinctione accidentium subiecti sumitur diuisio, & distinctio partium totius. Ideo subiectum potest diuidi per sua accidentia, & accidentia per sua subiecta, uel accidens per alia accidentia, quæ accidunt suo subiecto.

Locus a diuisione. Tertio sciendum, quod locus a diuisione est habitudo vnius diuidentium ad reliquũ. Et in diuisione, quæ fit per duo membra immediata, tantum tenet B affirmatiue, ab affirmatione diuisi compositione vnius membrorum ad negationem alterius, ut Socr. est homo, uel non homo, sed Soc. est homo, ergo Soc. non est non homo. Maxima, posito vno diuidentium immediatorum in aliquo subiecto, ab eodem remouetur reliquũ & causa, est, quia talia membra sunt opposita. Et tenet etiam negatiue a negatione vnius ad negationem alterius, vt Soc. est rationalis, uel irrationalis, sed non est irrationalis, ergo est rationalis. Maxima, destructo uno mẽbrorum diuidentium immediatorum, necessario ponitur reliquum. Sed in diuisione, quę datur per plura membra, iste locus semper tenet affirmatiue, ab affirmatione unius ad negationem alterius, non simpliciter tamen tenet negatiue, nisi arguatur a negatione omnium aliorum membrorum diuidẽtium ab illo quod C oportet probari, vt hæc pars, domus est tectum paries, vel fundamentum, sed non est paries, vel fundamentum ergo est tectum.

Mẽbra diuisionis oppõ r. ẽ quo habent Quarto sciendum, quod membra diuidentia alicuius diuisionis possunt dupliciter considerari. Vno modo secundum proprias orationes eorum, & isto modo semper sunt opposita, & separata, & sic ab ipsis sumitur locus extrinsecus, scilicet locus ab oppositis vel disperatis. Alio modo considerantur inquantum partim conueniunt cum diuiso, & partim differunt, & isto modo hic D considerantur, & sic faciunt locum medium qui vocatur a diuisione. Et quandoque in argumentis istius loci ponitur explicite diuisio alicuius totius. Aliquã do vero non explicatur ipsa diuisio, sed præsupponitur, & semper oportet præsupponere conuenientiam diuisi cum illo, de quo affirmantur, vel negatur illa membra diuidentia.

Argũ. Contra prędicta arguitur primo sic. Omnis diuisio fit per aliquas partes, sed negatio non est pars alicuius, ergo nulla diuisio fit per negationem. Secundo sic. Omne totum compositum est ex partib. in quas diuiditur, quia vt dicit Boethus, omne totum resoluitur in ea ex quibus componitur, sed genus non componitur ex suis speciebus, cum præcedat illas, ergo nulla est diuisio generis in suas species. Tertio sic significata vocis accidunt ipsi voci, cum ipsa vox sit de genere qualitatis, & significata quandoque de alio genere, ergo diuisio vocis non est per se. Quarto sic. Non sequitur animalium, aliud rationale, aliud irrationale, sed lapis non est animal rationale, ergo est animal irrationale, ergo locus a diuisione non tenet negatiue.

Hoc uerũ est ẽt naturaliter, ut patet. i. de generat. per totum, E

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet negatio formaliter, & per se sumpta non sit pars alicuius diuisi, tamen negatio sumpta cum alio habent modum partis, secundum quod sumitur pro affirmatione opposita, & inquantum sumitur pro opposito illius F quod ipsa negat potest esse membrum diuisionis, & sumitur pro parte unius totius diuisi.

Ad secundum dicitur quod licet omne totum actuale componatur ex partibus in quas diuiditur, non tamen totum potentiale, quod est adhuc ens in potentia, cuiusmodi est genus. Ad tertium dicitur, quod licet significata, accidant uoci secundum se consideratæ, ut est in genere qualitatis, non tamen accidunt uoci significatiuæ in quantum significatiua est.

A est, & inquantum sunt significata eius, & ideo hoc modo diuisio eius in sua significationes est diuisio per se. Ad quartum dicitur, quod licet omnis diuisio præ se fiat in parte totius, non tamen diuisio per accidens, sed sufficit quod fiat per accidentia, quæ determinant ipsum totum ad diuersas partes eius. Ad quintum dicitur, quod in loco a diuisione oportet ponere affirmationem diuisi, cum affirmatione, vel negatione vnius B membrorum diuisionis de subiecto consequentis, quod quando non fit in isto argumento, quia animal non affirmatur ibi de lapide, debet enim dici, sic; si lapis est animal, & non est animal rationale, ergo est animal irrationale ideo non bene arguitur per locum a diuisione. Et hæc de locis dialecticis dicta sufficiant.

VER-

EXPOSITIO,

In Sextum Tractatum Petri Hispani.

SVMMA TRACTATVS.

De syllogismorum multiplicitate, ac disputationum varijs generib. & illarum instrumentis, seu syllogismis diuersis, de quinque Metis ipsarum terminis, vel intentis finibus. Fallaciarum item tam in dictione, quam extra numerus iuxta triplex potentialis generis fallacias indictione fundans ostenditur. De singulis demum fallacijs speciali consideratione agitur.

Syllogismorum diuisione præposita, quid ex illis Demonstratiuus, quid dialecticus, quid item Sophisticus, seu Litigiosus Syllogismus, sit ostenditur.

B *Syllogismorum, alius demonstratiuus, alius dialecticus, alius sophisticus, siue litigiosus syllogismus demonstratiuus est, qui ex primis, veris, & immediatis est syllogizatus, aut ex talibus quæ per aliqua prima, & vera principium suæ cognitionis sumpserunt. Dialecticus est qui ex probabilibus est syllogizatus ut plurimum. Sophisticus, ut definitur ab Arist in Elenchis, est qui apparet esse syllogismus. & non est; aut qui est syllogismus, sed non est conueniens rei.*

2. Elen. c. 1. & a liis in fine Ilenus libri.

ISte est Sextus Tractatus magistri Petri Hispani, in quo postquam ipse in Quinto Tractatu determinauit de syllogismo dialectico, hic consequenter incipit determinare de syllogismo sophistico. Ratio ordinis est quia syllogismus C dialecticus fit ex probabilibus simpliciter, sophisticus vero fit ex probabilibus apparenter, ideo syllogismus dialecticus præcedit syllogismum sophisticum. Et quia syllogismus sophisticus, est id de quo in hoc tractatu principaliter consideratur, ad quem cætera hic considerata habent attributionem, ideo est subiectum istius tractatus. Et non nominatur hic tractatus de fallacijs, eo quod fallacia sit subiectum eius. Sed quia fallacia est principium syllogismi sophistici, est enim fallacia locus sophisticus. Et sicut locus dialecticus est principium syllogismi dialectici, ita locus sophisticus est principium syllogismi sophistici. Et per hoc habetur causa materialis huius tractatus. Et causa finalis eius est perfecta cognitio syllogismi sophistici quantum ad compositionem, & solutionem eius. Sed eius causa formalis est duplex, scilicet forma tractatus, & forma tractandi. Forma tractandi est modus procedendi, sed forma tractatus est diuisio huius tractatus in suas partes. Primo enim determinat de syllogismo sophistico in communi. Secundo vero in speciali ostendendo qualiter fit in singulis fallacijs. E

Primo sciendum, quod ad cognoscendum syllogismum sophisticum in communi præsupposita definitione syllogismi prius posita, auctor prius diuidit syllogismum in communi, per syllogismum demonstratiuum, dialecticum, & sophisticum. cuius diuisionis sic habetur sufficientia. quia omnis syllogismus contractus ad aliquam materiam fit in aliqua F materia speciali. vel ergo fit in materia necessaria, & sic est demonstratiuus, uel fit in materia probabili. & hoc est dupliciter. vel fit in materia probabili simpliciter, & sic est syllogismus dialecticus, vel probabili apparenter, & sic est sophisticus. Et non est hæc diuisio generis in suas species, eo quod non datur per differentias formales, sed per differentias materiales, quia sumitur ex parte materiæ, ad quam contrahitur syllogismus, sicut circulus diuiditur per circulum aureum & argenteum, & eneum, & sic ibi est diuisio subiecti in accidentia, quia

Omnium specierum syllogismi sufficientia.

esse

A esse in auro, vel argento, vel in ære accidit circulo. ita similiter hæc diuisio syllogismi est subiecti in accidentia. Nec est diuisio analogi, nec uocis in suas significationes, quia syllogismus non dicitur æquiuoce de istis tribus speciebus licet tamen syllogismus demõstratiuus sit perfectior ex parte materiæ quam dialecticus, & dialecticus quam sophisticus, & etiam ex parte finis. quia demonstratiuus ordinatur ad scientiam, dialecticus ad opi & sophisticus ad apparentem scientiam.

Quid syllogismus demõstratiuus ac duplici illius forte.

Secundo sciẽdum, quod syllogismus demonstratiuus, quia dicitur demõstratio est quia ex primis, veris, & immedia B tis est syllogizatus, aut ex talibus, quæ per aliqua prima vera principium suæ cognitionis sumpserunt. In qua definitione præsupponitur syllogismus loco generis, & totum residuum, quod dat intelligere, quod syllogismus demõstratiuus, procedit ex necessarijs, ponitur ad differentiam syllogismi sophistici, & dialectici, & ibi ponuntur duæ partes, ad explicandũ diuersos modos, demonstrationis. Est enim quędam demonstratio propter quod & potissima, quæ procedit ex primis, veris, & immediatis, & in demonstrabilibus quæ tangitur cum dicitur ex primis, veris, alia est demonstratio, quę procedit ex præmissis, necessarijs, non in demonstrabilibus, sed quæ C possunt demonstrari per aliquas propositiones priores, vt est demonstratio. Quia, & hæc tangitur per illam particulam, aut ex talibus quæ per aliqua prima, quod vera &c. & dicũtur prima uera, quæ per seipsa, & non per alia fidem habent & cognitionem ut prima principia, quæ per seipsa cognoscentur & non per alia.

Quid syllogismus dialecticus ex diuersis probabiliũ generibus sumptu.

Tertio sciendum, quod syllogismus dialecticus est, qui est probabilius est syllogizatus. In qua definitione subintelligitur syllogismus loco generis, & ponitur syllogizatus ad differentiam syllogismi sophistici peccantis in forma, qui non est syllogizatus, nisi apparenter tantum. Et ponitur ex probabilibus, ad differentiam syllogismi sophistici peccantis in materia, qui licet sit syllogizatus. D non tamen ex probabilibus sed ex apparentibus tantum, & ad differentiam syllogismi demonstratiui, qui procedit ex necessarijs, & non ex probabilibus. Et est probabile illud, quod uidetur omnibus, vel pluribus. vel sapiẽtibus verum. Et ponuntur illæ tres particulæ propter diuersa genera probabilium, quia quod dam est, probabile, quod apparet verũ omnibus, ut quod omnis mater diligit filium, aliud est quod videtur pluribus, & non omnibus vt quod omnis homo desiderat scire, aliud, est quod videtur sapientibus tantum, vt quod Sol sit maior tota terra, Et syllogismus dialecticus semper procedit ex aliquo istorum E probabilium, ut satis visum est in locis dialecticis.

Triplex syllogismus sophisti.

Quarto sciẽdum, quod triplex est syllogismus sophisticus scilicet peccans in materia tantũ, in forma tãtum, ut forma, & materia simul. Syllogismus sophisticus peccans in materia tãtum est, qui procedit ex pręmissis falsis vel aliqua falsa. & est in debita forma syllogismi, vt omnis homo, est species. Socrates est homo, ergo Socrates est species, Syllogismus peccans in forma tantum, est qui procedit ex præmissis veris, sed non in debita forma syllogismi ordinatis, vt homo est species Socrates est homo, ergo Socr. est species. Sed syllogismus pec F cans in materia & forma simul est qui non est in debita forma syllogismi, & procedit ex præmissis falsis, vel aliqua falsa, ut omnis homo est animal, nullũ risibile est homo, ergo nullũ risibile est animal. Et definitur sic syllogismus sophisticus in communi, syllogismus sophisticus est apparens, syllogismus, & non existens, quia, si sit peccans in materia tantum. & nõ in form. , apparet esse ex probabilibus, & per hoc apparet esse dialecticus, & tamen non est. & si sit peccans in forma vel in vtroque, est apparens syllogismus. Sed secundum Arist. sic definitur. Syllogismus sophisticus est, qui apparẽtibus syllogizatus est aut ex probabilibus, vel apparentib. sed apparẽs, & ibi tangitur peccans in materia

A teria tantum cum dicitur, ex apparentibus syllogizatus est et peccans in forma tantum cum dicitur, ex probabilib. est apparens, & peccans in vtroque cũ dr ex apparentibus est apparens, idest ex apparenter probabilibus. Et per hoc patet, quid sit syllogismus sophisticus, de quo est hic ad propositum, et quomodo differt ab alijs speciebus syllogismi.

Contra prædicta arguitur primo sic. Syllogismus tentatiuus est bonus syllogismus, & tamen non ponitur in ista diuisione syllogismi, ergo ipsa est insufficiẽs. Scdo sic. Aliquis est syllogismus fal-
1 Arg.
B sigraphus, q nõ ponitur in ista diuisione ergo diuisũ excedit mẽbra diuidentia.

Tertio sic. Demonstratio ad impossibile procedit ex falsis, quia capit, oppositum conclusionis probandę cum uno vero ad inferendum vnũ manifeste falsũ, ergo ista definitio syllogismi demõstratiui non sibi conuenit, & sic nõ cõuenit omni contento sub definito. Quarto sic. syllogismus dialecticus quandoque fit ex propositionibus necessarijs, ergo nõ semper est ex probabilib. syllogizatus. Quinto sic. Omne quod est non ens, nullam habet apparẽtiam, sed syllogismus sophisticus est non existens, ergo nõ est apparens, cum apparentia præsupponat esse, ergo contra definitionem eius.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur; quod licet syllogismus tẽtatiuus ex parte finis distinguatur ab istis syllogismis non tamen ex parte materiæ, & ista diuisio sumitur ex parte materiæ syllogismi
C ideo hic non ponitur tẽtatiuus. Vnde syllogismus tentatiuus quandoque fit ex necessarijs, quandoque ex probabilibus quãdoque ex impossibilibus quia fit ex his, quæ videntur & conceduntur a respondente, & ex probabilib. respondenti, quę quandoque sunt necessaria, quandoque probabilia, & quandoque impossibilia. Est enim syllogismus tentatiuus qui ex his, quæ videntur respõdenti syllogizatur, & quæ necesse est eum scire qui se simulat habere scientiam ex communibus. Ad secũdum dicitur, quod syllogismus falsigraphus, est qui procedit ex principijs alicuius scientiæ male intellectis, aut ex oppositis principiorum D ideo fit in eadem materia, sicut syllogismus demonstratiuus, ideo potest intelligi per ipsum. Ad tertiũ dicitur, quod hic non definitur demonstratio communi, quæ diuiditur per demonstrationem ostensiuam & ad impossibile, sed definitur demonstratio ostensiua tantum, quæ diuiditur per demonstrationem propter quid, & quia est, & demõstratio, propter quid, iterum diuiditur per demonstrationem potissimam, & non potissimam, & demonstratio quia est, diuiditur per demonstrationem procedentem, ab effectu, & per demonstrationem quæ procedit a causa remota, E ideo demonstratio ad impossibile non continetur sub definitio huius definitionis. Ad quartum dicitur quod licet syllogismus dialecticus, quandoque fiat ex necessarijs apprehensis sub modo probabilium & contingentium, non tamen fit ex necessarijs, apprehensis sub modo necessarij, & inquantum habent necessariam habitudinem ad conclusionem, quia sic esset demonstratio. Ideo iste syllogismus semper procedit ex probabilibus vel ex acceptis sub modo probabilium. Ad quintum dicitur, quod syllogismus sophisticus non dicitur non ens simpliciter, sed non existẽs talis qualis apparet, quia apparet dialecticus & non est, sed bene syllogismus, simpliciter existens, sicut auricalcum est non existens aurum sicut apparet, sed, tamen est ens simpliciter existens. F

Syllogismus falsigraphus.

Oĩum demonstrationum notitia.

Quid disputatio, & eius quatuor species videlicet, doctrinalis, dialectica, tentatiua, ac sophistica, & quibus instrumentis, seu Syllogismus singula fiant. Et quid Syllogismus tentatiuus.

Disputatio est actus syllogisticus vnius ad alterum ad aliquod propositum ostendendum. Disputationis quatuor sunt species, scilicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, & sophistica. Disputatio doctrinalis

A *nalis est qua syllogizat ex proprijs principijs vniuscuiusque disciplinæ, & non ex his quæ videntur respondenti.& huius disputationis instrumentum est syllogismus demonstratiuus. Disputatio dialectica est, quæ ex probabilibus syllogizat, & est collectiua contradictionum & eius instrumentum est syllogismus dialecticus.Tentatina vero disputatio est quę syllogizat ex his quæ videntur respondenti,& necesse est cũ scire qui se simulat habere scientiam. Huius autẽ disputationis instrumentum est syllogismus tẽtatiuus.Syllogismus tentatiuus est,qui procedit ex his quę uidẽtur,respondenti. Disputatio sophistica est quę procedit ex his,quę videntur, probabilia* B *& non sunt.Huius autem disputationis instrumentum est syllogismus sophisticus.*

Quid disputatio & quiq. ad eã requisita. Postquam Auctor præmisit definitione syllogismi sophistici, & ostendit diff. rentiam eius ab alijs syllogismis, hic consequenter agit de causa finalis eius ostendendo quomodo ordinatur ad quinque metas disputationis sophisticæ. Sed quia syllogismus sophisticus prius ordinatur ad sophisticam disputationem,& mediante disputatione dicit ad illa metas,ideo prius videndum est de disputatione quam de medis. Est autem disputatio actus syllogisticus vnius ad alterum ad aliquod propositum o- C stendendum In qua definitione explicatur causa formalis disputationis cum dicitur actus syllogisticus.actu enim siue actio se habet ut genus,& forma cómunis eius & syllogisticus,se habet ut differentia,& sumitur hæc differentia ab instrumento,quo fit talis actio.s.a syllogismo,& per hoc quod dicitur, vnius ad alterum,scilicet opponentis ad respõdentem,explicatur causa efficiens disputationis,& per hoc quod dicitur, ad aliquod propositum ostendendum explicatur finis imediatus,& propinquus disputationis, quia in omni disputatione ostẽditur aliquod de aliquo. Vnde in disputatione quinque requiruntur, scilicet opponens, qui disputat, respondẽs, cui disputatur,& illud de quo disputatur,& actio disputandi, & instrumẽtũ & quo fit talis actio scilicet syllogis- D mus. Et omnia ista sufficienter explicantur ex prædicta definitione.

Primo sciendum, quod disputatio diuiditur per disputationem doctrinalem dialecticam tentatiuam,& sophisticã.

Disputationis species. Quarũ habetur sufficiẽtia, quia omnis disputatio fit vel ad sumendum experimentum de habitu generato, vel ad generationem habitus, si primũ, sic est tentatiua, si secundum, hoc est dupliciter, vel fit ad generationem habitus in opponente,& sic est sophistica, quæ fit ad acquirendum apparentem sciẽtiam, vel generationem habitus in respondẽte,& hoc dupliciter, vel talis habitus est certus & sine formidine de opposito, & sic est disputatio doctrinalis, quæ est generatiua scientiæ, vel est habitus incertus & cum formidine de opposito, & sic est disputatio dialectica quæ est genera- E tiua opinionis. Et sic patet quod iste disputationes differunt secundum suos fines, quia doctrinalis est generatiua sciẽtiæ, & dialectica est generatiua opinionis, & tentatiua est acceptiua experimẽti scientiæ respondentis, & sophistica est generatiua deceptionis respondente,& apparentis sapientiæ in opponente. Et etiam differunt secundum suas metas, ut patebit in suis definitionibus & etiam secundum instrumẽta quibus fiunt, quia disputationis doctrinalis instrumentum est syllogismus demõstratiuus,& dialecticæ syllogismus dialecticus, & tentatiuæ syllogismus ten- F tatiuus.& sophisticæ sophysticus syllogismus.

Quæ disputatio doctrinalis,ac dialectica. Secundo sciendum, quod disputatio doctrinalis est quæ ex proprijs principijs alicuius scientiæ syllogizat, & non ex his quę videntur respondenti. Cuius ratio est, quia disputatio doctrinalis est generatiua scientiæ, sed ad generandum scientiam oportet arguere, & procedere ex proprijs principijs scientiæ, quæ generatur, & non ex his videntur respondenti, & oportet ipsum addiscentem credere, & per hoc differt hæc disputatio a dialectica, quę procedit ex aliquibus, com-

A munibus, & etiam a tentatiua, & sophistica. Et quia disputatio doctrinalis est quidam motus rationis, qui ordinatur ad scientiam tanquam ad suum finem, ideo secundum diuisionem scientiarum, in quibus est disputatio doctrinalis habent diuidi in suas species. Sed disputatio dialectica est, quę procedit ex probabilibus & est collectiua cōtradictionū. Et ratio est, quia disputatio dialectica fit ad generādū opinionē, sed opinio generatur ex cōibus, & probabilib. & ex probabilib. potest argui ad vtrãque partem cōtradictionis, ideo ipsa dicitur collectiua contradictionum, & secundum tres fines dialecticę. Disputatio dialectica habent tres species, quia quædam est ad obuiationem, alia est ad exercitationem alia est ad philosophicam disciplinam, quæ iterum potest diuidi secundum quatuor prædicata, de quibus fit.

B

Disputatio tētatiua ac sophistica. Tertio sciendum, quod disputatio tē tatiua, est quæ ex his quæ videntur respondenti syllogizat, & quæ necesse est scire qui se simulat habere scientiam. Cuius ratio est, quia ista disputatio fit ad habendum experimentum de scientia respōdentis, sed experientia suę sciētiæ sumitur arguendo ex his quæ videtur, & sunt probabilia respondenti. iō ista disputatio procedit ex probabilib. respondenti, & non procedit ex necessarijs contingentibus aut impossibilibus nisi inquantum sunt probabilia ipsi respondenti. Et quia in qualibet scientia præsupponuntur principia communia, & ignorantis communibus necesse est propria principia ignorare, ideo hęc disputatio habet fieri ex communib. principijs quæ necesse est ipsum scire, qui habet aliquam scientiam. Et diuiditur in suas species hæc disputatio secūdum diuersas species de quibus disputatur. Sed disputatio sophistica est quę ex apparenter probabilibus syllogizat. Cuius ratio est quia ipsa fit ad generādum apparentem scientiam, quæ habet generari producendo ex apparentibus. Et diuiditur in quinq. species secundū quod fit, & valet ad quinque meta. s. ad redargutionem, & ad falsum et sic de alijs.

C

De hoc vide 1. Poste. t. c. 24. & ibi perscribentes.

D

Disputationum duplex comparatio. Quarto sciendum, quod disputatio in communi potest dupliciter considerari. Vno modo secundum id quod est actus syllogisticus ad aliquod propositum ostendendum, & isto modo disputatio doctrinalis est perfectior omnib. alijs disputationibus, quia perfectius ostendit aliquid esse, & ibi est verior actui syllogisticus, deinde dialectica, tertio tentatiua, & vltimo sophistica. Alio modo quantum ad interpretationem nominis disputationis, quę dicitur quasi diuersorum putatio, & hoc modo perfectius dicitur de disputatione sophistica, in qua opponens, & respondens intendunt diuersos fines, quia opponens intendit vincere, & respondens non vinci, inde dicitur de tentatiua, tertio, de dialectica, & vltimo de doctrinali. Et licet istarum specierum una sit perfectior alijs, tamen hæc diuisio proprie non est analogi in sua analogata, eo qđ disputatio in communi non conuenit vni membrorum per alterum, sed est diuisio generis in suas species, secundum modum sicut genus, & species reperiūtur in secundis intentionibus.

E

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Aliqua disputatio fit per inductionem, & sic disputatio est actus inductiuus, ergo male dicitur in definitione, disputationis, quod disputatio est actus syllogisticus. Secundo sic. Disputatio sophistica fit ad generandum deceptionē in respondente, ergo non fit ad ostendēdum aliquid, ergo definitio disputationis non conuenit cuilibet disputationi.

F

Tertio sic. Disputationis distinguuntur secundum suos fines, sed disputatio doctrinalis, & dialectica ordinantur ambæ ad scientiam, quia disputatio dialectica fit ad acquirendam disciplinam, ergo istæ duæ species inter se male distinguuntur.

Solutio. Quarto sic disputatio doctrinalis quādoque procedit ab effectu ad suam causam, sed effectus non est principium, ergo nō semper procedit ex proprijs principijs alicuis scientiæ.

Quinto sic. Oppositio non habetur simul de duobus contradictorijs, quia

non

A non est possibile, duo contradictoria opinari, sed disputatio dialectica est generatiua opinionis ergo determinate fit ad vnam partem contradictionis, ergo male dicitur, quod est collectiua contradictionum.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet aliqua disputatio fiat per inductionem tanquam per instrumentum imperfectum & incompletū, non tamen tanquam per instrumētum perfectum & completum, sed syllogismus est illud instrumentum completū. Et posset etiā dici, quod ibi capitur syllogismus in communi pro argumentatione, & non specialiter, vt distinguitur B contra alias species argumentationis. Ad secundum dicitur, quod licet disputatio sophistica ex consequenti genere deceptionem respondentis, tamen primo, & per se fit ad ostendendum aliquā conclusionem ipsi respondenti. Ad tertium dicitur, quod disputationes distinguuntur secundum suos fines proprios modo scientia non est finis proprius dialecticæ disputationis, sed opinio, licet bene ex consequenti ordinetur ad scientiam, ad quam opinio disponit intellectum. Ad quartum dicitur, quod licet effectus non sint principia essendi suorum causarum, tamen bene sunt princi C pia cognoscēdi. ideo demonstratio procedens ab effectibus potest dici procedere ex proprijs principijs alicuius sciētiæ. & etiam disputatio doctrinalis quæ fit per demonstrationem. Ad quintum dicitur, quod licet disputatio dialectica non simul & semel possit genere firmam opinionem duobus de contradictorijs, tamen potest probabiliter ostendere vtrumque ad causandum dubitatione de vtroque contradictoriorum, ratione cuius dicitur collectiua contradictionum.

Meta Quinque Redargutio scilicet Falsū, Inopinabile, Solæcismos, Nugatio, ad quæ Sophystica disputatio per Syllogismum Sophysticum tendit, quid sint.

Vide 1. Elen. c. 14 & eo. cap.

Syllogismus sophisticus ordinatur ad quinque metas, quæ sunt redargutio, falsum, inopinabile, solæcismus, & nugatio. D est meta inconueniens quoddā ad q̄ opponens sophista nititur videri ducere respōdentem. Redargutio est prænegati concessio, vel præcōcessio negatio in eadem disputatione, vi argumentationis facta. Vnde, nisi vi argumentationis hoc quis faciat, non propter hoc erit redargutus similiter nec in diuersis disputationis. Falsum vt hic sumitur, est manifeste falsum. nam, si Sophista ducat respondentem ad falsū occultum, non propter hoc assequitur suū finem. Inopinabile est, quod est contra opinionem omnium vel plurium; vel maxime Sapientum, vt matrem non diligere filium. Solæcismus est vitium in cōtextu partium orationis contra regula artis. Gram E matica, factum, ut vir mea. Nugatio est vnius & eiusdem ex eadem parte inutilis repetitio, ut homo homo currit, dico autē ex eadem parte, quia si in diuersis partibus idem repetatur, non esse tu negatio, vt homo est homo, risibile, est risibile, dico autem inutilis repetitio, quia si idem repetatur ad maiorem expressionem, laudis effectionis, vel vituperij, non esset nugatio, vt Deus Deus meus latro latro quo vadis. isti autem quinque fines ordinantur vlterius ad vnum finem principalem, qui est apparens sapientia, & non existens. Sophistica autem non ducit ad istos fines suum F respondentem, nisi per eos deueniat ad vltimum finem principalem qui est apparens sapientia. Et cum quilibet debet præmeditari suum finem, ideo determinatio finium debet præcedere determinationē fallaciarum.

Postquam Auct. determinauit de syllogismo sophistico, qui ordinatur ad disputationem sophisticam, & de disputatione sophistica, quæ ordinatur ad quinq; metas, secundum quas distinguitur, hic consequenter determinandum est de illis metis. Et est meta inconueniens, ad quod opponens sophista nititur videri ducere respondentem. Cuius ratio est, quia meta proprie dicta dicitur terminus agri vel spacij. Et dicitur demetior titis. quia secundum tales terminos vel fines spacium mēsuratur,

Quid meta.

A ideo in disputatione sophistica meta est terminus, vltra quem non procedit disputatio sophistica, sed ille terminus est inconueniens ad quod opponens duci respondentem, quia habito tali inconueniente cessat sophistica disputatio.

Et dicitur videri ducere respondentem, quia opponens non semper appetit ducere respondentem ad inconueniens simpliciter, sed sibi sufficit quod assistentibus videatur ipsum ducere ad inconueniens. Et ratio est quia per hoc videtur sapiens, & acquirit apparentem sapientiam, quæ est finis eius. B ipse enim magis appetit videri sapiens & non esse quam esse & non videri.

Quinq; metæ. Primo sciendum, quod quinque sũt metæ scilicet redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus, & nugatio. Quorum sic habetur sufficientia, quia omnis meta est inconueniens conclusum contra respondentem, vel ergo illud inconueniens se tenet ex parte sermonis, vel ex parte rei, si ex parte rei. hoc est dupliciter, vel se tenet ex parte rei absolute, & sic est falsum, vel respectiue, & hoc est dupliciter, vel sumitur per respectum ad dicta respondentis, vel ad opinionem illorum quos insequitur, si primum sic est redargutio, si secundum sic est inopinabile. Si ex parte sermonis, hoc est dupliciter, vel se tenet ex parte subiectæ orationi, & sic est nugatio, vel ex parte suorum accidentium & suæ congruitatis, & sic est solœcismus. Et quia meta est inconueniens, ad quod C opponens nititur videri ducere respondentem, & nullum est manifestius inconueniens, quam concedere simul contradictoria, & negare, quod fit in redargutione, ideo redargutio est perfectior, & prior inter omnes metas, deinde falsum, & consequenter aliæ per ordinem.

Quid redargutio & eius a falso distinctio. Secundo sciendum quod redargutio est præconcessi negatio, vel prænegati concessio vi argumentationis, & in eadem disputatione. Cuius ratio est, quia redargutio dicitur arexi, quod est iterum, & arguo is. quia fit cum respondẽs arguit & reprehendit seipsum. sed hoc fit negando præconcessum, & concedẽdo prænegatum, ideo bene dicitur D præconcessi negatio, & econtra. Et dicitur vi argumẽtationis quia si aliquis sustinendo vnum problema in disputatione voluntarie, concedat duo contradictoria non propter hoc dicitur redargutus. Et dicitur in eadem disputatione, quia si in diuersis disputationib. respondens concedat prenegatum, vel neget præconcessum in alia disputatione, non propter hoc ducitur ad metam, quia non ducitur ad incõueniens, quod E appareat assistentibus, & licet concedẽs duo cõtradictoria semper concedat aliquod falsum, quia contradictoriorum vnum semper est falsum, non tamen ducitur ad metam falsi, quia non concedit aliquod manifeste falsum, quia ambo contradictoria sunt, quandoque obscura, & per hoc distinguitur redargutio a meta falsi. *Qñ quis vere redargutus dici possit, et qñ non.*

Quid falsum. Tertio sciendum quòd meta falsi est manifesti falsi concessio, vt si concedat ignem non esse calidum. Et dicitur manifeste falsi, quia si concedatur falsum obscurum non videbitur inconueniens assistentibus, ideo non erit aliqua meta disputationis sophisticæ, q̃a opponens sophista, qui appetit videri sapiẽs, p hoc non acquiret apparentem sapientiam. Sed inopinabile dicitur, quod est cõtra opinionem omnium, vel plurium, vel sapientum, vel illorum quos insequitur. Et est meta inopinabilis. concessio alicuius talis inopinabilis, vnde quando re- F spondens concedit illud, quod est cõtra opinionem illorum, corã quibus fit disputatio dato, quod illud sit verũ, ducitur apparẽter ad incõueniens, & ibi est meta disputationis, vel etiam si cõcedat aliquid contra opinionem doctorum, quos insequitur quamuis hoc fit verum secundum opinionem aliorum, dicitur tamen apparenter ad inopinabile.

Quid solœcismus ac barismus, ac nugatio Quarto sciendum, quod solœcismus est vitium in oratione contra regulas artis Grãmaticæ factũ, vt vir mea, vel sponsa meus, & pertinet ad Grammaticum inquantum dicit incongruitatem orationis, sed in quantum impedit veritatẽ pro

A propositionis, quę concluditur in argumentatione, consideratur a Logico, & concessio talis orationis est meta sollecismi, & quia omnis meta habet cōcludi in paralogismo contra respōdentem ideo barbarismus, qui fit in litteris, & in syllabis, & dictionib. corripiēdo syllabam longam, & econuerso, & non fit primo in oratione sicut solęcismus. nec potest concludi contra rñdentem, ideo barbarismus non est vna meta, sicut solæcismus. Sed nugatio dicitur vnius, & eiusdem, & ex eadem parte inutilis repetitio, vt homo hō currit & dicitur ex eadem parte, quia si in diuersis partib. idem reputatur, ut in subiecto prędicato, non est negatio. Et dr̄ inutilis, quia si B ex eadem parte idem reputatur causa ornatus, vel maioris impressionis snīa non erit nugatio, vt dicēdo Deus Deus meus, euge euge, & sic de alijs. Et per hoc patet quæ & quot sunt metæ.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Nullum inconueniens est finis, cū non habeat rationem boni, sed meta est finis proximus disputationis sophisticæ, ergo meta non est inconueniens, vt dicitur in eius definitione. Secūdo sic. Nō loqui, vel tacere est vna meta disputationis sophisticæ, & tamen non est aliqua illarum, ergo non sunt tamen quinque metę. Tertio sic. Ille qui solum concedit duo cōtradictoria ducitur ad metam redargutionis, & tamen nō est ibi præconcessi, negatio, nec econtra, ergo cōtra definitionē redargutionis. Quarto sic. C Omne manifeste falsum est inopinabile, cum sit cōtra opinionem oīum quib. est manifeste falsum, ergo meta falsi nō distinguitur a meta inopinabili, sed sub ea continetur. Quinto sic. Solem esse maiore tota terra est contra opinio. plurium, & illam concedens concedit aliquod inopinabile, & tamen ibi non est meta, cum sit inconueniens concedere verum. ergo meta inopinabilis non est concessio cuiuslibet opinabilis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur. quod licet inconueniens cōclusum contra respōdentem nō habeat rationem boni simpliciter habet, tamen rationem boni apparētis, quia vr̄ sophistæ esse bonum, quia valet ad acquirendum apparentem scientiam, & hoc sufficit ad rationem finis, quod vel sit bonus simpl'r, vel apparenter tantum.

Ad 2m dr̄, & licet non loqui sit meta tamen est gñalis, & non specialis distincta ab istis, quia dum rñdens tacet, dr̄ ad eadem metam ad quam duceretur si loqueretr. Ad tertium dr̄, ꝗ licet rñdēs concedendo duo contradictoria non neget aliquid, tñ bene ex cōsequenti, quia concedendo secundum contradictoriorum negat alterum prius concessum.

Ad quartum dicitur, quod licet manifeste falsum sit inopinabile tamen diuersis rationibus dicitur falsum, & inopinabile, quia respectu rei significate oratio dicitur falsa, & respectu audientium, & opinionis dicitur inopinabilis, & etiam aliquid bene est inopinabile, ꝗ tamen non est falsum, quia cum aliqn̄ falsum sit probabile & inopinabile suū contradictorium erit inopinabile, ideo falsum & inopinabile sunt metę distinctæ. Ad quintum dicitur quod si concedatur illa propositio coram sapientibus a quibus cognoscitur esse vera non est inconueniens, sed potest esse apparens inconueniens si cōcedatur coram illis, quibus est inopinabilis, quia conceditur aliquid contra opinionē eorum, ideo per hoc respondens ducitur apparenter ad aliquod inconueniens.

Quid Fallacia, & de Fallaciarum tam in dictione quam extra dictionem multiplicitate ac Numero. F

De hoc uide primo Elē. cap. 5.

Fallacia est idoneitas decipiēdi faciēs credere de ente ꝙ sit nō ens, et de non ente ꝙ sit ens mediante fantastica uisione. Fallacię sunt tredecim quarum sex sunt dictione, et septem extra dictionem. In dictione sunt. Aequocatio, Amphibologia, Cōpositio. Diuisio, Accētus & Figura dictionis. Et septē extra dictionē sunt Antecedēs, sm̄ qd ad simpliciter Ignorātia, Elēchi, Petitio principij, Consequens, Non causa, vt cā, Scd̄m plures interrogationes. vt vnā. Quod aūt sint sex in dictione probat

A *Aristoteles inductiue, & syllogistice, inductiue sic. Aequiuocatio fit aliquo istorum sex modorum, amphibologia fit aliquo istorum sex modorum, & sic de alijs, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. Sillogistice sic. omnis deceptio facto ex eo, quod eisdem dictionibus vel orationibus non idem significamus, fit aliquo isto rum sex modorum, sed omnis fallacia in dictione fit ex eo quod eisdem dictionibus, uel orationibus non idem significamus, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. iste syllogismus est in primo modo primæ figuræ. Probatio*
B *maioris. Omnis multiplicitas dictionis fit aliquo istorum sex modorum, sed omnis deceptio facta ex eo quod eisdem dictionibus, vel orationibus non idem significamus fit ex multiplicitate dictionis, uel orationis, ergo omnis deceptio facta ex eo quod eisdem dictionibus vel orationibus non idem significamus fit aliquo istorum sex modorum, & hæc fuit maiori. Probatio minoris. Omnis multiplicitas dictionis fit ex eo, quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus, sed omnis fallacia in dictione fit ex multiplicitate dictionis, uel orationis. ergo omnis fallacia in dictione fit ex eo, quod eisdem dictionibus uel orationibus non idem significamus, et hæc fuit minor. Et isti duo syllogismi sunt in primo modo primæ figuræ.*

C

Quid fallacia

Postquam Auctor determinauit de syllogismo sophistico in communi & de causa finali eius, scilicet de disputatione litigiosa, seu sophistica, & de quinque metis eius, quæ quidem ordinantur ad vltimum finem ipsius sophisticæ, scilicet ad apparentem sapientiam, hic consequenter determinat de fallacijs, per quas ad prædictas metas syllogismi sophistici ordinãtur, & prius Auctor determinat de fallacia in communi, et consequenter de singulis in speciali. Primo ergo sic, definit fallaciam dicens. Fallacia est idoneitas decipiendi faciens credere de non ente, quod sit ens, & de ente, quod sit ens mediante D fantastica visione.

Primo sciendum, quod fallacia dupliciter accipitur. Vno modo passiue pro deceptione eius qui paralogizatur, & definitur sic. Falacia est deceptio imperiti in arte sophistica propter ignorantiam artis sophisticæ. Alio modo capitur fallacia pro princip. Actiuo talis deceptionis, vt est locus sophisticus, in quo fundantur argumenta sophistica, & isto modo capitur in ista definitione, & non primo modo. Vnde sicut locus dialecticus est, sedes argumenti dialectici, uel est id, a quo conueniens elicitur argumentum, ita similiter fallacia est sedes, vel illud a quo elicitur argumentum sophisticum. Et sicut in eodem loco dialectico plura argumenta dialectica fundantur, sic in eadem fallacia plures fundantur paralogismi, & sic vt locus dialecticus diuiditur per locum maximam, & locum differentiam maximæ sic in qualibet fallacia locus maxima, & locus differentia maximæ per similitudinem reperitur, vt in fallacia æquiuocationis, maximæ secundum quam fiunt paralogismi eius est. Omnis dictio actualiter vna habet tantum vnum significatum, & locus differentiæ maximæ est æquiuocatio termini, vel terminus æquiuocus.

Quomodo fallacia ad præsens cõsideretur

Ponunt aliq doctores aliud mẽbrum, quod vi detur coincidere cum E *primo mẽbro.*

F Secundo sciendum, quod in omni fallacia, est causa apparentiæ, & causa defectus, & sub causa conuenientiæ latet defectus, sicut in æquiuocatione sub unitate vocis latet pluralitas significatorum. Causa apparentiæ fallaciarum in communi est, quæ mouet ad credendum, quod non est. Et causa defectus est, quæ falsificat creditum. vnde etiam ratione causæ apparẽtiæ fallacia habet quod sit idoneitas decipiendi, quia propter talem apparẽtiam sumitur aptitudo ad decipiendũ, & ratione causæ effectus facit credere de non ente, quod sit ens, quia per istã cãm completur deceptio, licet originaliter proueniat à causa apparentię, ideo istæ

In oĩ fallacia est aliquid cã apparentię, et aliqd cã defectus.

A istæ duæ causæ satis explicantur in definitione fallaciæ. Et dicitur mediante fantastica visione, quia intellectus purus non permixtus sensui aut fantasiæ non decipitur, sed per reflexionem ad fantasiam multotiens decipitur. Est autem fantastica visio, vt hic sumitur, cognitio intellectus reflexi ad fantasiam, & non solum cognitio fantasiæ.

Penes quid in disputatione sophistica causa apparentiæ sumatur, & quomodo diuiditur.

Tertio sciendum, quod in disputatione sophistica duo sunt a quib. potest sumi causa apparentiæ ad decipiendum. Primum, scilicet res de quibus disputatur quarum multotiens ignorantur habitudines. B Secundum est, dictiones, vel voces per quas fit disputatio, quarum significatio, vel multiplicitas sæpe ignoratur. Et sic causa apparentiæ fallaciæ, quandoque sumitur a rebus quandoque à dictionibus & secundum hoc fallacia in communi diuiditur, per fallaciam in dictione, & per fallaciam extra dictionem. Fallacia in dictione est quæ sumitur suam causam apparentiæ ex parte dictionis. Et fallacia extra dictionē est, quæ sumit suā causam apparētię ex parte rei. Et magis dicitur fallacia extra dictionem quam fallacia rei, quia res non cadunt in disputatione, nec causant deceptionem respōdentis, nisi per relationem ad dictiones, ideo per negationem huius, quod est habere causam apparentiæ in dictione, & per relationem ad dictionem, dicitur fallacia extra dictionem. Et inter illas fallacias

No. pulchrum dictum.

C prius determinatur de fallacijs in dictione, quia licet res ordine naturæ præcedant dictiones, non tamen præcedunt in disputatione sophistica, quia res non cadunt in disputatione, nisi per voces. ideo per voces prius contingit causari deceptionem respondentis.

Fallatiarum in Dictione species.

Quarto sciendum, quod fallacia in dictione diuiditur per fallaciam æquiuocationis, amphibologiæ, compositionis, diuisionis, accentus, & fallaciam figuræ dictionis. Quarum sic habetur sufficientia quia omnis fallacia in dictione fit secundum aliquod multiplex uel ergo fit secundum multiplex, actuale, vel potentiale, uel fantasticum. Si secundum multiplex actuale, hoc est dupliciter uel secundum multiplex actuale dictionis incomplexæ, & sic est aequiuocatio, vel orationis, & sic est amphibologia. Si secundum multiplex potentiale, hoc est dupliciter uel fit in dictione, & sic est accentus uel in oratione, & hoc est dupliciter uel illa oratio est continue prolata, & sic est fallacia compositionis, vel discontinue, & sic est fallacia diuisionis. Si secundum multiplex fantasticum, sic est fallacia figuræ dictionis. vt probatur iste numerus fallaciarum in textu per inductionem quę satis clara est, & per syllogismum, cuius uirtus consistit in hoc, quòd omnis E deceptio facta per hoc, quod eadem dictio, uel oratio plura significat fit aliquo istorum sex modorum, sed omnis fallacia indictione fit per hoc, quod una dictio uel oratio plura significat, quia fit quando eisdem nominibus, uel orationibus non idem significamus, ergo omnis fallacia in dictionem fit aliquo istorum sex modorum. Et sic patet, quod hæc definitio est sufficiens. *Arg.*

Sed contra prædicta arguitur prima sic. Idoneitas decipiendi est naturalis potentia, sed fallacia non est naturalis F potentia, cum non sit in prędicamento qualitatis, quia est ens rationis ergo maledicitur, quod fallacia est idoneitas decipiendi. Secundo sic. Impossibile est credere de non ente, quod sit ens quia nullus potest credere quòd unum contradictoriorum verificetur de alio, cum non possit credere duo contradictoria simul esse vera vel falsa, ergo fallacia non facit credere de non ente, qđ sit ens. Tertio sic. Omnis fallacia est in illo, qui decipitur, cum sit deceptio quædam, ergo nulla est in dictione, uel extra dictionem. Quarto sic. Omne argumentum sophisticum fit de rebus & per uoces ergo omnis fallacia, & deceptio est in rebus & in dictionibus ergo nulla est in dictionibus tantum. Quinto sic.

A to sic. Fallacia amphibologiæ capit suā causam apparentiæ ex parte orationis tantum, & non ex parte dictionis, & similiter compositio, & diuisio, ergo male ponuntur fallaciæ in dictione.

Solutio. Ad argumenta ad primum dicitur, quod licet idoneitas decipiendi se tenens ex parte intellectus sit naturalis potentia, non tamen idoneitas decipiendi, quæ se tenet ex parte rerum, vel dictionum, sed ast naturalis potentia tantum, secundum modum, cum sit ens rationis, consequens dictiones quæ sunt figura rerum, vel aliqui respe-
B ctus rerum, qui sunt entia rationis, & de tali idoneitate intelligitur, quod fallacia est idoneitas decipiendi, & talis non est in aliquo prędicamento. Ad secundum dicitur, quòd de non ente capto formaliter sub forma non entis nō potest credi, quòd sit ens, vel econtra, tamen de non ente capto materialiter, aliquis potest credere, quòd sit ens, & de ente, quod sit non ens. Ad tertium dicitur, quod si capiatur fallacia, ut est effectus paralogismi, & deceptio respō-dentis, sic est in deceptio semper, sed si capiatur pro loco sophistico, qui est principium paralogismi, ut hic sumitur, sic nō est in decepto, sed est in rebus vel in dictione secundum suam cām apparentię. Ad quartum dicitur, quod licet fallacia fiat de rebus & in dictione, non tamen quęlibet sumit suam causā apparentię in reb. & in dictione simul.
C sed aliqua in rebus tantum, alia vero in dictione tantum, & per hoc sumitur, hęc diuisio.

Ad quintum dicitur, quod si capiatur dictio pro uoce incomplexa tantum, ut distinguitur contra orationem sic amphibologia non sit in dictione, sed, si capiatur dicio pro uoce significatiua, quæ dicendo profertur, siue sit complexa, siue incomplexa, sic amphibologia fit in dictione, & hoc modo sumitur hic dictio.

D

Multiplex Triplex, actuale scilicet Potentiale, ac Fantasticum, & de quo primo differendum sit.

Secundum autem, quod vult Alexander in commento librum Elenchorum, triplex est multiplex. Aliud enim est multiplex actuale, aliud potentiale, & aliud fantasticum. Multiplex actuale est, quando dictio, uel oratio eodm secundum substantiam, & secundum modum proferendi, diuersa significat dictio, vt in æquiuocatione vt canis, oratio, vt in amphibologia, vt liber Arist. Multiplex potentiale est, quando dictio, uel oratio eadem secundum substantiam, diuersa tamen secundum modum proferendi diuersa significat dictio, ut in accentu vt populus, cuius prima syllaba potest esse breuis, uel longa. & secūdū hoc diuersa significat, oratio, vt in compositione, vel diuisione, ut quicquid viuit semper est, alium enim habet modū proferendi prout est diuisa, & prout est composita, ut postea patebit. De multiplici fantastico videbitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actuale veriori modo est multiplex quam potentiale, & potētiale q̃ fantasticū, iō prius dicēdū est de fallacijs facientib. multiplex actuale, quam de alijs, & postea de potentiali, & vltimo de fantastico. Vnde prius dicendum est de æquiuocatione, & amphibologia, quam de alijs fallacijs in dictione: quia in æquiuocatione, & amphibologia est multiplex actuale, & per consequens eadem dictio uel oratio secūdum substantiā, & non secundum modum proferendi, in alijs autem non, in his enim plus est de identitate quam in alijs. Item adhuc prius est dicendum de æquiuocatione quam de amphibologia, quia æquiuocatio sit in dictione, amphibologia autem in oratione, dictio autem prior est oratione. Sciendum est, quod fallacia dupliciter accipitur. quādoque enim fallacia idem est, quod causa decipiendi, & quandoque idē est quod deceptio facta ex illa causa. Et hic primo modo sumitur fallacia.

De hoc 1. Elec. 1.12.

E

F

Post-

A Postquã Auctor determinauit de definitione fallaciç in communi, & de distinctione fallaciarum in dictione quarum numerus, & ordo sumitur secundum diuersos modos multiplicis, hic consequenter declarat modos multiplicis ad maiorem declarationem illius numeri, & ordiais fallaciarum in dictione, & est multiplex dictio, vel oratio, vere, vel apparenter plura significans, & sic ad aliquod multiplex ꝓ requiritur vnitas vocis, & pluralitas significatorum. Et dicitur multiplex quasi multa plicãs in vnum, quia in vna voce multa plicãt significata, sed diuersimode, tñ ẽm diuersas rationes multiplicis. B

Quid multiplex.

Primo sciendũ, quod multiplex diuiditur per multiplex actuale, potentiale, & fantasticum, quorum sic habetur sufficientia, quia in omni multiplici, est vnitas vocis cum pluralitate significatorum, vel ergo habet plura significata simpliciter, vel apparenter tantũ, si secundum, sic est multiplex fantasticum, si primum, hoc est dupliciter, vel tale multiplex habet actualem unitatem vocis, & sic est multiplex actuale, vel potentiale tantum, & sic est potẽtiale. Et, quia multiplex dicitur, quasi in vnũ multa plicans significata, & perfectius uniũtur plura significata, in multiplici actuali, vbi est actualis unitas uocis, quam in potentiali, ubi est potentialis unitas tantum, & in potentiali ueriori modo multa in unum plicantur, quam in fantastico, ubi solum plura sunt significata apparenter tantum, ideo istorum multiplicium actuale prçcedit potentiale, & potentiale fantasticum, & hinc est, quod fallaciæ peccantes, secundum multiplex actuale prçcedũt alias. C

Multiplex quoddã actuale quoddã potẽtiale quoddã fantasticũ.

Secundo sciendũ, ꝙ multiplex actuale est dictio, uel oratio una secundum substantiam, & modum proferendi diuersa significans. Exemplum de dictione ut canis exemplum de oratione, ut liber Arist. unde in dictione, uel in oratione dictio se habet, ut materia, & substantia, & modus proferendi, se habet per modum formæ, ideo dictio secundum substantiam, & modum proferendi est materialiter, & formaliter una, & D qua a forma sumitur actualis unitas rei ideo talis uox est actualiter in uua, & ĩ de uocat multiplex actuale, & tale multiplex ponit simul & in actu omnia sua significata, sicut hoc nomẽ canis simul & in actu dat intelligere sua significata, & tamen non ponit ea copulatiue, uel disiunctiue, quia si poneret copulatiue, tunc ista ratio canis currit, esset æquiualenter una copulatiua, & tũc uel ambæ partes essent simul ueræ, & tunc esset simpliciter uera, & non distinguẽda, sed simpliciter concedenda, uel aliqua pars esset falsa, & tunc tota copulatiua esset falsa, & simpliciter neganda, & non distinguenda. Et si poneret E ea disiunctiue, illa ꝓpositio æquiualenter uni disiunctiuæ, uel ergo aliqua pars esset uera, & tunc esset simpliciter concedẽda, quia hoc sufficit ad ueritatẽ disiunctiuæ, uel ambæ partes essent simpliciter falsæ, & sic esset simpliciter falsa, & nunq̃ esset distinguenda, qđ est cõtra illud ꝙ dicitur in solutione paralogismorum çquiuocationis, & ideo tale multiplex actuale, licet ponat oĩa sua significata ĩ actu, & cõiũctim ut uniũtˀ ĩ vna voce, nõ tñ copulatiue uˀ disiũctiue

Quid multiplex actuale.

Tertio sciendũ, quod multiplex potentiale est dictio uel oratio eadem secundum uocem, & diuersa secundum modũ proferẽdi plura significans. Exẽplum de dictione, ut populus, qui cum habet primam breuem, significat collectionem gẽtis, & cum habet primam longam, significat arborem quandam. F Exemplũ de oratione ut Soc. currens necessario currit, quia secundum diuersos modos proferẽdi necessario potest referri ad currens, uel etiam ad currit, & sic ibi sunt diuersa significata secundum compositionem, & diuisionem, & quia in tali multiplici est tantũ unitas materiæ, & uocis, & non est unitas formç uel modus proferendi, a qua unitate formæ sumatur actualis unitas dictionis, ideo talis dictio uel ratio est tm̃ potentiale una, & non actualiter, unde dicitur multiplex potentiale, qa ibi plicantur multa significata in uoce, quæ est

Quid multiplex potentiale

A est tantum potentialiter una.

Quid multiplex fantasticū. Pro hac fantasia mi- nus recta iter pretatio ne vide Arist. 2 de Ani ma te. to. 162.

Quarto sciendum, quod multiplex fantasticum est dictio unum significās, quæ uidetur aliud significare propter conuenientiam eius in parte cum alia dictione, sicut uigere significat simpliciter qualitatem, quia significat habere uigorem, sed quia similiter terminatur sicut agere & agere significat actionē, ideo agere uidetur significare actionem, licet tamen non significet. Et dicitur tale multiplex fantasticum, quia talis dictio secundum ueritatem non habet plura significata, sed solum secundum fantasticam apparentiam. Dicitur.n. fantasia a fanos, quod est apparitio eo q; scdm fantasia fiunt multę apparitionis, ideo fantasticum idem est.

Arg.

B Contra predicta arguitur primo sic. Vnius signi est tantum unum significatum, quia ab unitate significati sumitur unitas signi, ergo una dictio uel oratio non potest plura significare, ergo contra definitionem multiplicis. Secūdo sic. Sicut se habent actus, & potentia ita actuale, & potentiale, sed potentia præcedit actum, cum aliquid prius sit in potentia quam in actu, ergo multiplex potentiale præcedit actuale, & non econtra. Tertio sic. Significatio est forma essentialis dictionis, ergo dictio uel oratio plura significans est diuersa formaliter, ergo multiplex actuale non

C est formaliter una dictio, & actualiter plura significans sed formaliter diuersa. Quarto sic. De ratione multiplicis est pluralitas, sed maior est pluralitas & actualior, quando dictio uel oratio est diuersa secundum modum proferendi & secundum significata, quam quādo solum plura significat, ergo tale multiplex magis debet dici actuale, quam illud, ubi est solum pluralitas significatorum. Quinto sic. In omni multiplici est pluralitas significatorum, sed multiplex fantasticum non habet plura significata, quare non est distinguendum, ergo male dicitur, quod multiplex fantasticum est unum multiplex.

Solutio.

Ad argumēta. Ad primum istorum dicitur, quod licet ab unitate significati sumatur unitas formalis signi, non tamen unitas materialis, sed ex parte ipsius uocis quæ efficitur signum, ideo unum signum materialiter potest habere diuersa significata, quamuis non sit uitium formaliter, & inquantum est signum. Ad secūdum dicitur, quod licet in eodem potentia præcedat actū, non tamen in diuersis, sed actus simpliciter præcedit potentiam, ideo actuale præcedit potentiale in diuersis, & sic est in proposito. Ad tertium istorum dicitur, quod si consideretur dictio in ratione signi, tunc significatio est forma essentialis eius, quia reponitur eam in esse signi. Sed si consideretur quantum ad uocem, quæ uox dicendo profertur (unde dicitur dictio) sic significatio nō est forma essentialis eius, sed modus proferendi, & significatio est forma accidentalis, & hoc modo hic dicitur dictio uel oratio una in quantum habet respectum ad talem formam, ideo multiplex actuale potest esse dictio actualiter una plura significans.

D *Actus simplici ter prior est potē tia, in u no au'e & eodē cōtra.*

E

Ad quartum dicitur, quod ad multiplex actuale non sufficit actualis pluralitas, significatorum, sed cum hoc requiritur actualis unitas uocis, ideo licet multiplex potentiale habeat pluralitatem actualem significatorum formæ uocis, tamen non actualem unitatem uocis, ideo non debet dici multiplex actuale. Ad quintum dicitur, quod multiplex fantasticum non habet plura significata secundum rem, sed bene secundum apparentiam, & hoc sufficit ad hoc quod si multiplex fantasticum. F

De fallacia Aequiuocationis, & illius tribus modis, seu Speciebus.

Aequiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem secundum substantiam, & modum proferendi, ut in hoc nomine canis. Sciendum est quod in qualibet fallacia est duplex causa, scilicet causa apparentiæ, & causa defectus, causa apparentiæ in qualibet fallacia est, quæ mouet

De hoc vide 2. Ele. c. 2.

A mouet ad credendum id, quod non est credendum, causa defectus est, quæ ostendit creditum esse falsum. Causa apparentiæ in æquiuocatione est vnitas dictionis eiusdem secundum substantiam, & modum proferendi diuersa significantis, causa defectus siue falsitatis est diuersitas significatorum. Vnitas enim prædicta in æquiuocatione mouet ad credentum, quod non est, scilicet vnitatem significandi, diuersitas autem ostendit creditum esse falsum. Aequiuocationis tres sunt modi. Sed primo videndum est quid sit fallacia æquiuocationis. Vnde

B fallacia æquiuocationis est deceptio proueniens ex eo, quod aliqua dictio manens vna secundum substantiam, & secundum modum proferendi, diuersa significat. Primus autem modus prouenit ex significatione, vel consignificatione dictionis. Ex significatione sic paralogizatur, omnis canis currit, sydus cæleste est canis, ergo sydus cæleste currit.

Primus modus æquiuocationis

Solutio. vtraque præmißarum est duplex, quia hic nomen canis est multiplex, æquiuoce significans animal latrabile, sydus cæleste, & piscem marinum, & sic maior vno modo est vera, & alio

Aliud exẽplũ.

C modo falsa, & similiter minor, vel sic, omne expediens est bonum, malum est expediens, ergo malum est bonum, Sol. expediens dicitur æquiuoce. Vno modo idem est, quod bonũ, alio modo idem quod necessarium, quod accidit in minus malum, quod oportet fieri ad euitandum maius malum, vnde vtraque præmissarum est duplex, quia vno modo est vera, alio modo est falsa. Ex consignificatione paralogizatur sic. Iste panus est de Anglia, Anglia est terra, ergo iste pannus est terra, non sequitur, quia prima est duplex, ex eo quod hæc propositio de, potest dicere circunstantiam causæ materialis, & sic est falsa, vel potest dicere locum, & originem, & sic est vera, vel sic in quocunque est ægritudo, D ipsum est animal, sed in humorum inadequatione est ægritudo, ergo humorum inadæquatio est animal. Prima est duplex, quia hæc præpositio in, potest dicere causam efficientem, & sic est falsa, vel causam formalem, siue subiectum in quo est, & sic est vera. Similiter dicendum est de minori. Vel sic proprium est qualitati secundum eam simile, vel dissimile dici, sed secundum similitudinem dicitur aliquis similis, vel dissimilis, ergo similitudo, vel dissimilitudo, sunt qualitates quod est falsum E immo sunt relationes. Prima est duplex, eo quod hæc præpositio secundum, potest dicere circunstantiam causæ efficientis, & sic est vera, quia duæ q alitates eiusdem speciei faciunt vnam similitudinem, & sic qualitas est causa efficiens similitudinis, si autem dicat circunstantiam causæ formalis, sic est falsa, quia qualitas non est causa formalis similitudinis & econuerso dicendum est de minori. Similiter omne sanum est animal, vrina est sana, ergo vrina est animal, vtraque præmissarum est duplex, quia sanum dicitur de animali, vt de subiecto, & de vrina vt de- F signante, vel indicante, de cibo, vt de efficiente, de diæta, vt de conseruante, & sic alio, & alio modo sanitas ab hæc comparatur, & secundum hoc habet diuersas significationes. Ex consignificatione sic paralogizatur. Quicunq. sanabatur sanus est, laborãs sanabatur, ergo laborans sanus est. Minor est duplex ex eo, quod hoc participiũ laborans potest dicere præsens tempus, & sic est vera, & tunc est sensus, laborans nunc sanabatur, si autem dicat præteritum, & sic est falsa, & sic est sensus laborans tunc sanabatur, & econuerso dicendum est de conclusione. Laborans enim æquiuocum est ad laboran-

Exẽpla de cõsignificatione.

Aliud exẽplũ.

A borantem nunc, & ad laborantem tunc, eodem modo est hic, quicunque surgebat stat, sedens surgebat, ergo sedens stat. Et eodem modo respondendum est sicut responsum fuit ad alium paralogismum. Alio autem modo potest fieri econuerso, quam de dictio potest teneri materialiter vel consignificatiue, sicut hic. Deus est vbique est aduerbium, ergo Deus est aduerbium. Dicendum, quod prima est duplex, eo quod hæc dictio vbique potest teneri materialiter vel consignificatiue, si materialiter, sic est falsa, si consignificatiue, sic est vera, sed non sequitur conclusio.

Secundus modus æquiuocationis prouenit ex transumptione dictionis, vnde B transumptio vt hic sumitur est acceptio dictionis significantis vnum ex impositione ad significandum, aliud per similitudinem. Et secundum istum modum sic formatur paralogismus. Quicquid ridet habet os, pratum ridet, ergo pratum habet os. Prima est duplex, eo quod hoc verbum ridet potest teneri proprie & ex impositione, vel transumptiue, si proprie, sic, est vera & non sequitur conclusio, C si transumptiue, sic est falsa, & sic sequitur conclusio. hoc enim verbum ridere est æquiuocum ad ridere & ad florere, quia ridere significat ex prima impositione risum ab ore emittere florere. n. significat per quandam trãsumptionem Florere. n. et ridere quandam similitudinem habent, quia vtrobique denotatur gaudium, & ideo ridere transumitur ad florere, vt vult Aristot. ideo sumentes aliquam similitudinem transferuntur. Quicquid currit habet pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes, vtraque præmissarum est duplex, quia hoc verbum currit, vel tenetur proprie, vel transumptiue, currere enim & labi assimilantur in velocitate motus, secundum quod D currit sumitur proprie, sic maior est vera, & minor falsa, si transumptiue tunc econuerso. Tertius modus prouenit ex eo quod aliqua dict. plura significat composita, separata vero vnum solum, vt hæc dictio immortale, vno modo dicitur quasi non potens mori, alio modo dicitur quasi potens non mori, & secundum hoc formatur sic paralogismus. Omne immortale est perpetuum, sed omne potens non mori est immortale, ergo omne potens non mori est perpetuum. Vtraque præmissarum est duplex, cum hoc nomen immortale sit æquiuocum, vt dictum est. Item, omne incorruptibile est perpetuum, sed omne E potens non corrumpi est incorruptibile, ergo omne potens non corrumpi esse perpetuum. Vtraque præmissarum est duplex, eo quod incorruptibile, vno modo idem est, quod non potens corrumpti, & sic incorruptibile est perpetuum, & sic maior est vera, & minor falsa. Alio modo idem est quod potens non corrumpi, vt primus homo potuit non corrumpi, & in hoc sensu maior est falsa, & minor vera. Et sic soluendi sunt paralogismi æquiuocationis per distractionem F paralogismorum secundum æquiuocationem, vt prius patuit. Recta solutio est manifestatio syllogismi falsi, & propter quid est falsus, & hoc contingit dupliciter scilicet vel distinguendo, vel aliquam præmissarum interimendo, secundo modo respondendum est ad omnes peccantes in materia, & ad omnes orationes in vtroque peccantes, respondendum est vtroque modo scilicet distinguendo aliquam præmissarum, & interimendo non secundum idem, sed secundum diuersa.

Secundus æquiuocationis modus.

Modus communis soluendi quoscunque paralogismos.

Aequiuocationis fal[l]acia quid.

Postquam Auctor determinauit de numero fallaciarum in dictione, & de mo

A modis multiplicib. valentib. ad cognitionem illius numeri, hic consequenter in spirituali determinat de qualibet fallaciarum indictione. Et primo de fallacia æquiuocationis, quæ per hoc quod peccat secũdum multiplex actuale præcedit omnes alias peccantes secundum multiplex potentiale, & fantasticum & distinguitur ab ipsis, & per hoc quod peccat secundum multiplex actuale dictionis distinguitur ab amphibologia quæ peccat secundum multiplex actuale orationis. Ideo Auctor primo determinat de fallacia æquiuocationis, primo sic definiens æquiuocationẽ. Æquiuocatio est quãdo dictio actualiter vna plura significat, vt canis significat canem latrabilem, piscem marinum, & sy B dus cæleste. Et dicitur actualiter vna ad differentiam accentus, in quo dictio potẽtialiter vna plura significat, & est duplex æquiuocatio, scilicet, a casu, & a consilio ut dictum est in Anteprædicamentis, & secundum talem æquiuocationem sumitur fallaciæ æquiuocationis.

Quæ cã apparẽtię, et defectus in ęquiuocatione & eius duplex descriptio.

Primo sciendum, quod causa apparẽtiæ huius fallaciæ est actualis vnitas dictionis plura significantis propter quã vnitatem credimus, quod sicut dictio est actualiter vna secundum vocem, ꝙ habeat vnum significatum, & sumitur hæc maxima, vnius vocis in actu est tãtum vnum significatum. Sed eius causa defectus est pluralitas significatorũ dictionis vnius secundum actum. Et secundum has causas dupliciter defini- C tur fallacia æquiuocationis. Primo sic ex parte causæ apparẽtiæ, quod est idoneitas decipiendi proueniens ex actuali vnitate dictionis plura significantis. Et ex parte causæ defectus definitur sic, quod est deceptio proueniens ex pluralitate significatorum dictionis actualiter vnius, prima tamen definitio meliorem, quia definitur fallacia in ratione principij, & loci sophistici, in secundo vero vt causatur mediante syllogismo sophistico. Secundo sciendum est quod fallacia æquiuocationis, tres sunt modi uel species. Primus modus sumitur,

Tres sunt eq

quando, scilicet, dictio actualiter vna principaliter, & secundum impositionem plura significat, vt canis significat ex impositione eius plura significata, & hoc verbum discere, vno modo idem est quod docere, & dare disciplinam, alio modo idem est, quod doceri, & suscipere disciplinam, & secundum hunc modum sic paralogizatur. Quicunq. discunt sunt sapientes, ignorantes discũt, ergo ignorantes sunt sapiẽtes. Soluitur sic, vtraq. præmissarum est duplex, quia discere potest capi pro docere, vel pro doceri, si in vtraq. præmissarum capiatur pro doceri, sic maior est uera, & minor est falsa, & sequitur conclusio. sed, si vtraque teneatur pro doceri, tunc maior est falsa, & minor est vera, & iterum bene sequitur conclusio, sed sicut ipsa est falsa, ita & aliqua præmissarum, & istis duobus modis est bonus syllogismus, & non committitur fallacia ęquiuocationis. Si autem in maiori teneatur pro docere, & in minori pro doceri, utraq. pręmissarum est vera, nec sequitur conclusio, sed committitur fallacia æquiuocationis propter ęquiuocationẽ medij, & ideo ibi non est bonus syllogismus, quia non est vnitas medij secundũ rem, nec ibi sunt tres termini tantum, & huiusmodi multa exempla ponũtur in textu.

D æquiuocationis modo & de primo.

E

Tertio sciendum est, quod secundus modus sumitur quando dictio actualiter, vna vnum significat principaliter, & aliud transumptiue, vt ridere principaliter, significat aperitionem, & actũ oris transumptiue, floritionem prati, & currere principaliter significat motum velocem pedum animalis, & transumptiue significat fluxum aquæ. Et secundum hunc modũ sic paralozizatur. Quidquid currit habet pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes. Solutio, vtraq. pro missarum est duplex, quia currit, potest capi proprie, & transumptiue, si capiatur in vtraq. præmissarum proprie, maior est vera, & minor est falsa, & si in vtraq. teneatur transumptiue sic maior est falsa, & minor est uera, & his duob. duobus modis necessario sequitur conclusio,

Secundus modus.

F

A clusio, & est bonus syllogismus, sed si in maiori accipiatur proprie, & in minori, transumptiue, tunc ambæ præmissæ sunt veræ, nec sequitur conclusio, sed committitur fallacia æquiuocationis propter æquiuocationem medij. Et in istis paralogismis quando est æquiuocatio in medio quod ponitur in vtraque præmissarum, sic vtraque præmissarum est distinguenda. Sed, quando æquiuocatio est in maior extremitate solum, tunc debet distingui maior præmissa, & conclusio in quib. ponitur maior extremitas. Et quando est in minore debent distingui minor præmissa cum conclusione. Quarto sciendum, quod tertius modus est quando dic. simplex tantum vnum significat, & tamen composita plura significat, vt mortale tantum vnum significat scilicet

Tertius æquiuocationis modus.

B aptum natum mori, & tamen immortale plura significat per hoc, quod hæc præpositio in addita mortali potest negare actum tantum, & relinquere aptitudinem, & sic immortale sumitur priuatiue. Vel potest negare actum, & potentiam, simul, & immortale tenetur negatiue, & secundum hunc modum paralogizatur sic. Omne immortale est perpetuum potens non mori est immortale, ergo potens non mori est perpetuum, quod est falsum. Soluitur sic vtraq. præmissarum est distinguenda, quia immortale potest capi negatiue, & priuatiue, si in vtraque capiatur negatiue. maior est vera, & minor falsa, si in vtraque priuatiue, est econtra, & sic est bonus syllogismus. Sed, si in maiore

C teneatur negatiue, & in minore priuatiue, vtraque præmissarum est vera & non sequitur conclusio impediente fallacia æquiuocationis, & similiter de ista dictione incorruptibilis fieret paralogismus. Et horum modorum sic habetur sufficientia, quia omnis modus æquiuocationis, vel est secundum æquiuocationem dictionis compositæ, & sic est tertius modus, vel simplicis, & hoc est dupliciter, vel talis æquiuocatio prouenit ex impositione dictionis ad plura significata, & sic est primus modus, vel ex transumptione, & sic est secundus modus. D

Modorũ triũ æquiuocationis sufficiẽtia.

Contra prædicta arguitur primo sic. Ista dictio homo, actualiter vna plura significat, quia significat So. Plat. & ceteros homines, cum repræsentat ipsos, & tamen ibi non est æquiuocatio, ergo contra definitionem æquiuocationis. Secundo sic. Vnitas dictionis plura significantis est causa cognitionis plurium significatorum, & magis causat cognitionem quam dictio vniuoca, ergo ipsa non est causa deceptionis, vel fallaciæ. Tertio sic. Diuersitas significatorum se tenet ex parte rei, ergo, si ista diuersitas sit causa defectus fallaciæ æquiuocationis, sua causa defectus erit, extra dictionem, ergo non erit fallacia in dictione. Quarto sic. Arguendo sic, omnis canis currit quædam stella est canis, ergo quædam stella currit in maiore, canis distribuitur pro omnib. suis suppositis, ergo illa simpliciter est falsa, & debet negari, ergo plures paralogismi in primo modo huius fallaciæ non debent solui per distinctionem, vt dictum est. Quinto sic. Analogum per se positum stat pro suo significato famosiori, ergo dictio significans vnum principaliter, & aliud ex consequenti semper sumitur pro principaliori significato, ergo non potest teneri æquiuoce, & per consequens paralogismi secundi modi non debent solui per distinctionem, sed negando aliquã præmissarum. E

Ad argumenta. Ad primum dicitur quod hæc dictio homo, non repræsentat vel significat particulares hominem secundum se, sed solum inquantum conueniunt in communi conceptu hominis, ideo non significat ipsos sub modo plurium, sed solum vt conueniunt in vno, quia primo & per se homo significat hominem in communi. Ad secundum dicitur, quod vnitas dictionis plura significantis respectu cognoscentis plures significationes eius, est causa cognitionis, sed respectu ignorantis diuersas significationes est causa receptionis. Ad tertium dicitur, quod omnes fallaciæ generaliter conuenit in di- F

Solutio.

ctione,

A ctione, vel extra dictionem ex parte causæ defectus, sed tantum ex parte causæ apparentiæ quæ quandoq. est in dictione, & quandoq. inter ideo licet causa defectus æquiuocationis sit in re, non propter hoc est fallacia extradictionem. Ad quartum dicitur quod ibi canis, distribuitur pro omnib. suppositis vnius suorum significatorum, sed non pro suppositis omnium suorum significatorum. Cuius ratio est, quia terminus æquiuocus, vnica distributione distribuit non potest pro suppositi plurium significatorum, quia vnitas distributionis præsupponit vnitatem significationis, ideo secundum quod iste terminus potest capi pro diuersis significatis, potest diuersimode distribui pro suppositis illorum, ideo talis propositio est distinguenda. B Ad quintum dicitur quod propositio in qua ponitur analogum non est necessario distinguenda, sed quo ad bene esse, & ad clariorem solutionem, & cognitionem paralogismi melius, est eam distinguere quam concedere, uel negare simpliciter, & dato quod esset uera pro utroque sensu, uel falsa, adhuc posset distingui a respondente, ne ipse uideretur ignorare multiplicitatem, & æquiuocationem dictionis, uel orationis.

Nota ratione

De Amphibologia, & eius tribus speciebus seu modis, cum ex eius, tum ex Aristotilis sententia recepti. Aliquarum item obiectionum ad hominem solutio.

C *Amphibologia est multiplicitas orationis eiusdem secundum substantiam, & secundum modum proferendi diuersa significationis. Fallacia autem amphibologia est deceptio prouenienś ex identitate orationis eiusdem secundum substantiam, & secundum modum proferendi diuersa significantis. Causa apparentia est identitas orationis eiusdem secundum substantiam, & modum proferendi. Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi, quod est dubium, & bole sententia, quasi dubia sententia. Amphibologia tres sunt modi.* D

De amphibologia vide Elen. cap. 4.

Primus modus prouenit ex eo, quod aliqua oratio principaliter plura significat, vt liber Arist. Hæc enim oratio est duplex, vno modo idem est quod liber editus ab Arist. alio modo idem est, quod liber possessus ab Arist. Et formatur sic paralogismus. Quicquid est Aristot. possidetur ab Arist. iste liber est. Arist. ergo possidetur ab Arist. Vtraque præmissarum est duplex, vt dictum est.

Primus amphibologia modus quando oratio vna principaliter plura significat.

Secundus modus amphibologie prouenit ex transumptione orationis.

Transumptio autem orationis est, quando oratio propriè significans vnum transumitur ad significandum aliud propter aliquam similitudinem repertam in ipsis, vt litus aratur, transumitur ad operam perdi. Et formatur sic paralogismus. Quicquid aratur aratro scinditur, litus aratur quando indocilis docetur, ergo, quando indocilis docetur, litus aratro scinditur. Minor est duplex quia litus arari significat proprie terram scindi, transumitur autem ad operam perdi: & est similitudo in hoc, quod qui litus arat operam perdit, & frustra laborat. F

Secundus amph. modus ex transumptione orationis sit.

Tertius modus amphibologiæ prouenit ex eo, quod aliqua oratio composita, plura significat separata, vero vnum solum, vt seculum scit. Hæc enim oratio est duplex, significat enim quod aliquis sciat sæculum, vel quod sæculum habeat scientiam de aliquo, & ideo ista oratio est duplex, ex eo, quod hoc verbum scit, potest ordinari cum hoc, quod est sæculum a parte ante, & sic est vera, & sic non sequitur conclusio, vel à parte post, & sic est falsa, & sic sequitur conclusio. Similiter hic, quicquid aliquis scit hoc scit, quia hæc dictio hoc potest supponere scit, vel apponere. Similiter hic, quoscunque vellem me accipere, vellem quod acciperent me, pugnantes vellem me accipere, ergo vellem, quod pugnantes acciperent me. Maior est duplex quia hæc dictio me, potest, ordinari cum isto verbo accipere a parte ante, & sic est vera, & non sequi- E

Tertius amphibologia modus ex ratione composita sed diuise diuersa significanti, sumitur.

A *sequitur conclusio vel a parte post, & sic est falsa, & sequitur conclusio, similiter ista dictio pugnantes potest supponere, vel apponere. Similiter hic, quicquid videt aliquis hoc videt, columnam, aliquis videt, ergo colunna videt. Maior est duplex, vt dictum est in aliis. Similiter hic, quicunque sunt episcopi sunt sacerdotes, asini sunt episcopi ergo asini sunt sacerdotes. Vtraque præmissarum est duplex, ex eo quod hæc dictio episcopi potest esse nominatiui vel genitiui casus. Quod autem deceptio facta ex diuersitate casus faciat amphibologiam patet, quia casus datus est dictioni ad hoc vt ordinetur cum alia* B *dictione, sed ordinatio dictionis cum alia dictione facit fallaciam amphibologiæ, & non fallaciam æquiuocationis, hoc enim patet ab Aristot. formante paralogismos amphibologiæ secundum diuersitatem casus, & non æquiuocationis.*

*Secundum quod Arist. ponit tres modos cõmunes æquiuocationi, & amphibologiæ. Primus modus est quando dictio vel oratio plura principaliter significat, dictio, vt canis, oratio, vt liber Arist. Secundus modus est, quando sic soliti sumus dicere secundum transumptionem transumptio in dictione, vt ridere in ratione, vt litus aratur. Tertius modus est, quando compositum plura significat, separatum vero vnum solum, exemplum in æ*C*quiuocatione, vt in his dictionibus immortale, incorruptibile exemplum in amphibologia, vt in ista oratione, seculum scit. In omnib. enim isti compositum plura significat, separatum vero vnum solum. Quæritur de distinctione istorum trium modorum communium, quorum primus est, quantum ad æquiuocationem, quando vnum nomen, seu ratio principaliter plura significat, secundus prouenit ex transumptione, tertius est quando vnum nomen compositum plura significat, simplex vero vnum solum, vt in mortale, incorruptibile, & hoc totum verum. Sed tunc obiicitur. Deceptio proueniens ex consignificatione dictionis non continetur sub aliquo istorum modorum in æquiuocatione, v. g. sicut in hoc syllogismo. Quicunque sanabatur sanus est laborans sanabatur, ergo laborans* D *sanus est non continetur sub tertio modo, quia laborans non est dictio composita, nec sub secundo, quia hæc dictio laborans non tenetur transumptiuè, nec sub primo, quia primus modus prouenit ex principali significatione, sed hæc dictio laborans non significat principaliter tempus, sed ex consequenti per accidentia, ergo illa deceptio facta ex consignificatione nõ est sub aliquo istorum trium modorum. Solutio deceptio facta ex consignificatione dictionis continetur sub primo modo æquiuocationis. Ad hoc quod obiicitur dicendum quod primus modus prouenit ex principali significatione appellata hic,* E *quicquid ex eadem impositione importatur per dictionem, sed ex eadem impositione significat quælibet dictio significationem, & sua accidentia. Ille enim qui imposuit hoc nomen lapis ad significandum lapidem, sub tali genere, sub tali numero imposuit, & sic eadem impositione imposuit impositor, quia hæc dictio laborans, importat suum significatum, & consignificatum, & sic de aliis. Vel dicendum, quod principalius significatio ponitur in primo modo æquiuocationis, & amphibologiæ ad remouendum transumptionem in eis, quia transumptio significatur per dictionem non principaliter, vt ridere non principaliter significat florere, sed transumptiue per quandam similitudinem, & hæc dictio laborans significat præsens tempus, & præteritum imperfectum* F *Item, quæritur quare deceptio facta ex quibusdam accidentibus facit æquiuocationem, & ex quibusdam amphibologiã. Solutio, dico, quod quædam sunt accidentia, quæ consequuntur dictionem non absolute, sed prout est ordinabilis cum alia dictione, sicut casus, numerus, quia ordinantur dictiones adinuicem per talia accidentia, male enim diceretur, homines currit, quia ibi non est debitus numerus, nec debitus casus, & deceptio ex talib. accidentib. est deceptio in oratione, & sic est in amphibologia, & non in æquiuocatione. Sed sunt alia accidentia absoluta, quæ consequuntur dictionem per se, vt tempus, & genus, & per talia accidentia non*

ordi-

Aris. amphibol. tres ex sententia modi. 2 Elen. c. 4.

Obiectio.

Solutio prima.

A *ordinantur dictiones adinuicem, quia sicut bene dicitur, homo currit; ita bene dicitur, homo currebat. Vnde licet tempus varietur, manet tamen eadem constructio, & ideo non construuntur mediante tempore, & sic decepti ex talibus accidentibus fit in dictione, & ita in aequiuocatione, & non in amphibologia.*

Quid amphibologia. Postquam Auctor determinauit de fallacia aequiuocationis quae fit secundum multiplex actuale dictionis, hic consequenter determinat de fallacia amphibologiae, quae fit secundum multiplex actuale orationis, primo sic definiens amphibologiam. Amphibologia est multiplicitas orationis vnius, & eiusdem secundum substantiam, & materiam, & formam, siue secundum literas, & syllabas, & modum proferendi, est enim amphibologia, quando oratio actualiter vna plura significat, vt haec oratio liber Aristot. manens vna actualiter plura significat per hoc, quod genitiuus. Aristot. potest congrui
B in habitudine causae efficientis, vel in habitudine possessionis, & etiam causae finalis. Et oportet, quod talis multiplicitas primo proueniat ex parte rationis, & non propter multiplicitatem alicuius suorum terminorum absolutè, sed quod proueniat ratione compositionis terminorum. Et dicitur amphibologia ab amphi, quod est dubium, & bole, quod est sententia, quasi dubia sententia vel duobus sermo. sententia, enim propriè est orationis, & significatum, vel significatio est dictionis incom
C plexae, & secundum talem amphibologiam sumitur vna fallacia specialis distincta ab alijs per hoc, quod habet speciales causas apparentiae, & defectus.

Primo sciendum est, quod causa apparentiae huius fallaciae est actualis vnitas orationis diuersa significantis, propter quam vnitatem credimus, quod sicut talis oratio habet vnitatem vocis, & modum proferendi, quòd ita habeat vnicum significatum. Et per hoc sumitur una maxima in hac fallacia, in qua D fundantur omnes paralogismi huius fallaciae. Sed eius causa defectus est diuersitas significatorum eiusdem orationis. Et secundum has causas haec fallacia duob. modis definitur, ex parte causae apparentiae primo sic definitur. Fallacia amphibologiae est idoneitas decipiendi proueniens ex actuali vnitate orationis plura significantis. Et ex parte causę defectus definitur, sic quod est deceptio proueniens ex multiplicitate sensuum eiusdem orationis. *Qua cā apparētia huius fallacia ac duplex ea definiendi modus.*

Secundo sciendum, quod huius fallaciae ponuntur tres modi communes, sicut in fallacię ęquiuocationis. Primus modus est, quando oratio actualiter vna principaliter plura significat, vt ista oratio contingit tacentem dicerè, quia tacentem potest regi de li dicere à parte ante in ratione suppositi, & est sensus, quod tacens dicit aliquid, vel potest regi à parte post in ratione appositi, & sic est sensus, contingit dicere aliquam esse tacentem & similiter de E ista contingit coecum videre, secundū quā sic paralogizatur. Quemcunq; contingit videre, contingit habere uisum, sed contingit caecum videre, ergo contingit cęcū habere uisum. Solutio. maior est duplex, quia coecum potest supponere huic uerbo uidere, & est sensus quod coecus possit uidere, & sic minor est falsa, & bene sequitur conclusio, nec cōmittitur aliqua fallacia, uel potest opponere huic uerbo uidere, & est sensus, ꝙ contingit uidere aliquem cęcū, & sit nō sequitur conclusio, quia cęcū in minore ponitur ex parte medij, & in conclusione ponitur ex parte minoris extremitatis. Similiter soluerettur iste paralogismus. Quemcunq; contingit dicere cōtingit loqui tacentem contingit dicere, ergo tacentem contingit loqui, & similiter iste. Quoscunq; vellem me accipere, vellem, vt ipsi acciperent me, inimicos vellem me accipere, ergo vellem vt inimici acciperent me. *Tres huius fallacia modi, & de primo.* F

Tertio sciendum, quod secūdus mo

Y dus

A dus est, quando oratio actualiter vna principaliter vnum significat, & transumptiue aliud, sicut hæc oratio, litus aratur, proprie significat terrā aratro scindi, & transumptiue significat operā perdi, & similiter ista, Lauare laterem de qua sic paralogizatur. Quicunque lauat laterem habet aquam, castigās mulierem lauat laterem, ergo castigās mulierem habet aquā. Soluitur sic. vtraq. præmissarum est duplex, quia lauare laterem potest sumi proprie, & transumptiue pro perdere operā, si in utraq. teneatur proprie maior est vera, et minor falsa, & si in vtraq; transumptiue, est econtra, sed, si in maiore teneatur proprie & in minore transumptiue vtraq; præmissarum est uera, sed non sequitur conclusio, sed committitur fallacia amphibologię isto tertio modo, & nō duo-

Secundus modus.

B bus alijs, & similiter soluitur iste paralogismus. Quicunq; haurit aquas cribro, ergo est iuxta aquam.

Tertius modus. Quarto sciendum, quod tertius modus huius falla ciæ sumitur, quādo oratio per se sumpta unum significata, & composita, cum alio plura significata, vt ista oratio, asini sunt tantum vnum significat, & quando sibi additur episcopi, dicendo, asini sunt episcopi, plura significat, quia episcopi potest esse nominatiui casus pluralis numeri, & cōstrui in habitudine causę formalis, vel potest esse genitiui casus singularis numeri, & construi in habitudine causæ finalis vel possessoris, & similiter de ista, qnod aliquis videt hoc videt secundum quam

C paralogizatur sic, quod aliquis videt hoc videt columnam aliquis videt, ergo columnam videt. Soluitur sic. Maior est duplex, eo quod hoc pronomen hoc potest supponere huic verbo videt, & tūc est sensus, quod aliquis videt hoc quod videtur uidet, & tunc bene subsumitur minor, & sequitur conclusio, & sicut ipsa est falsa, ita & maior, et non committitur fallacia vel potest opponi siue poni post illud verbum videt, & tunc maior est vera, & est sensus, quod aliquis videt ipse uidet hoc, & sic non

D sequitur cōclusio, sed committitur amphibologia, & similiter diceretur de isto paralogismo, quod aliquis scit hoc scit, secundum aliquis scit, ergo sæculū scit. Soluitur eodem modo sicut præcedēs. Vnde istorum modorum sit potest dari sufficientia, sicut de modis æquiuocationis, quia eodem modo ponuntur unde istarum fallaciarum ponuntur tres modi communes. Primus est qnando dictio, uel oratio principaliter plura significat. Secundus modus est quando dictio, uel oratio principaliter unū, & alium transumptiuè. Tertius modus est cum dictio simplex uel oratio tantū unum significat, iuncta uero cum alio plura significat.

E Contra prædicta arguitur primo sic. Hæc oratio, canis currit, actualiter plura significat, & tamen ibi non est amphibologia, sed æquiuocatio, ergo contra definitionem amphibologię. Secundo sic. Amphibologia est dubia sententia, sed in quolibet paralogismo cuiuslibet fallaciæ est dubia sententia, ergo secundum amphibologiam, non sumitur una fallacia specialis ab alijs distincta. Tertio sic. Oratio habens uni cum sensum bene habet actualem unitatē orationis, & tamen illa actualis unitas non potest causare fallaciam amphibologię, ergo actualis unitas orationis, non est causa apparentię huius fallacię. Quarto sic. Vna ratio tantum significat compositionem suorum extremorum, sed cōpositio extremorum propositionis est tantum una, quia duorum est tantum

Arg.

F una compositio, ergo nulla oratio principaliter plura significat, ergo cōtra primum modum huius fallaciæ. Quinto sic; diuersorum generum diuersæ sunt species, sed æquiuocatio, & amphibologia sunt diuersa genera, ergo habent diuersa species, sub se, & non habent aliquos modos communes sicut dictum est.

Solutio.

Ad argumēta. Ad primum istorum dicitur, quod il a oratio canis currit plura si-

A ra significat ex consequenti ratione vnius termini æquiuoci, sed non significat plura principio, & per se ratione multiplicatis orationis, quod tamen requiritur ad amphibologiam. Ad secundum dicitur, quod non quælibet dubia sententia dicitur amphibologia, sed solum dubia sententia, quæ prouenit primo ex multiplicitate rationis, ideo licet in paralogismis aliarum fallaciarũ sit dubia sententia, non tamen est amphibologia, quia illa interpretatio non est conuertibilis. Ad tertium dicitur quod non qualibet actualis vnitas rationis ponitur causa apparentię huius fallaciæ, sed solum actualis vnitas rationis plura significantis ad fallaciam enim semper requiritur, quod habeat causam apparentiæ coniunctam cum
B sua causa defectus, quæ latet sub tali apparentia. Ad quartum dicitur, quod licet duorum extremorum sic tantum vna compositio secundum numerum materialem, possunt tamen esse plures in specie secundum, quod duo extrema sub diuersis habitudinib. possunt interse componi, ideo vna ratio potest principaliter habere plures sensus. Ad quintum dicitur, quod æquiuocationis, & amphibologię non sunt simpliciter eadem species, sed sunt aliquo modo ad inuicem similes eo quod eodem modo distinguuntur, unde isti modi communes aliter sunt in æquiuocatione, & am
C phibologia, quia vt fiunt in dictione sunt modi æquiuocationis, & vt fiunt in oratione sunt modi amphibologiæ.

De compositionis fallacia, & eius Duobus modis.

De hoc 2. Elec. c.1. & ĩ plerisq; alijs locis, & primo eiusdẽ cap. 5.

Sequitur de fallacijs facientib. multiplex potentiale scilicet de compositione, diuisione, & accentu. Et prius de compositione, quam de alijs, quia paralogismi sunt efficaciores secundum compositionẽ ad finem sophisticum qui est apparens sapientia, & non existens, ideo prius dicendum est de compositione quam de alijs. D *Compositio est eorum quæ debent diuidi, falsa vnio. Diuisio vero est eorum quæ debent componi falsa diuisio. Fallaccia compositionis est idoneitas decipiendi proueniens ex identitate orationis vnius, & eiusdem secundum materiam, & secundum situm magis debitum partib. in oratione positis. Causa apparentiæ huius fallaciæ est oratio diuisa habens identitatẽ ĩ materia cum oratione composita, causa falsitatis siue defectus est diuersitas sensus compositi aut diuisi.* *Notabile pulchrum.* *Notandum, quod quando oratio est uera in sensu diuiso, & falsa in sensu composito, tunc est fallacia compositionis, dicitur tamen oratio composita, quando determinatio determinat determinabile illud quod magis aptum* E *natum est determinari. Similiter dicitur oratio composita, quando dictiones ordinantur secundum situm magis debitum. Et dicitur oratio diuisa, quando determinans determinat illud determinabile, quod non est magis aptum natum determinari, vel quando dictiones ordinantur secundum situm minus debitum, vnde sumitur hæc oratio gratia exempli. Quicquid viuit semper est, in ista oratione sunt duo determinata scilicet hoc verbum viuit, & hoc verbum est, & est vna determinatio, scilicet semper si ergo, hæc determinatio, scilicet semper determinat hoc verbum est, quod ponitur a parte prædicati,* F *sic dicitur oratio composita, quia tunc determinatio determinat determinabile, quod magis aptum natum est determinari, quia illud uerbum est ponitur in situ determinato, scilicet in prædicato, si autem determinat hoc uerbum uiuit sic dicitur diuisa, quia determinat illud determinabile, quod est minus aptum natum determinari, quia illud uerbum uiuit non ponitur in situ determinato ipsius uerbi, & tunc dictiones ordinatur secundum situm minus debitum.*

Istius fallaciæ duo sunt modi. Primus modus prouenit ex eo, quod aliquod dictum potest supponere pro se toto vel pro parte *Fallaciæ cõpositionis modi duo.*

A *parte sui, & secundum istum modum paralogizatur sic. Quemcunque possibile est ambulare, possibile est quam ambulet sedentem possibile est ambulare, ergo possibile est quod sedens ambulet. Ad hoc dicendum quod minor est duplex; quia, si hoc dictum sedentem ambulare supponit pro se toto huic predicato, possibile est, idest sedendo potest ambulare, tunc est composita & falsa, sicut etiam est impossibile dicere, quod sedens ambulet, si autem istud dictum supponat pro parte sui tunc est diuisa, & vera, & non sequitur conclusio, & est sensus sedentem* B *possibile est ambulare, idest sedens nunc habet potentiam ut postea ambulet. Et similiter. Quemcunque est possibile scribere, possibile est quod ipse scribat, nō scribentem scribere est possibile, ergo possibile est, quod non scribens scribat. Dicendum est ad istum paralogismum sic vt ad primum.*

Secundus modus prouenit ex eo, quod aliqua determinatio potest referri ad diuersa. Et penes istum modum paralogizatur sic. Quicunque scit litteras, nunc dicit eas, sed iste antiquus. Grammaticus scit literas, ergo nunc didicit eas. Dicendum, quod maior est duplex quia hac determinatio nunc potest determinare hoc ver- C *bum didicit, & sic est composita, & falsa, & sequitur conclusio, uel potest determinare hoc uerbum scit, & sic est diuisa, & uera, & non sequitur conclusio, similiter hic, quod unum solum potest ferre, plura potest ferre, sed quod non plura potest ferre potest unum ferre, ergo quod non potest plura ferre plura potest ferre. Dicendum, quod maior est duplex, quia hac determinatio solum potest determinare hoc uerbum potest, & sic maior est falsa, & composita, & est sensus quod illud, quod potest ferre unum, cum alio potest ferre plura. uel pt determinare hoc uerbū ferre, sic maior est falsa, & composita, & est sensus ucrus, & propositio diuersa vera sub hoc sensu, quod potest iam ferre vnū solum, & ferrere non plura, potest plura ferre. Similiter tu scis tantum tres homines currere, posito casu quod sex currant, & nescias de trib. hac est duplex, quia hac dictio tantum potest determinare hoc uerbum scis, uel currere, sic est composita, & falsa, si scis, sic est diuisa, & vera & paralogizatur sic tu scis tantum tres homines currere posito casu, quod sex currant, sed quicquid scitur hoc est verum, ergo tantum tres homines currere est verum. Maior est duplex, ut iam dictum est.* D

Postquam Auct. determinauit de fallacijs peccantib. secundum multiplex actuale, scilicet de æquiuocatione, & amphibologia, hic consequenter determinat de fallacijs peccantiantibus secundum multiplex potentiale in quibus solum est potentialis, cuius vnitas ipsius multiplicis ratione, cuius sunt imperfectiores alijs, & inter illas primo determinat de fallacia compositionis, primo notificans quid sit compositio, & diuisio, vnde ut sufficit ad propositum, cōpositio accipitur dupliciter, uno modo ut est ordinatio partium rationis secundum situm magis debitum partib. in ratione positis, & sic est in qualibet ratione composita, uera, uel falsa. Et dicitur situs magis debitus qui magis occurrit intellectui, & magis conuenit dictionibus secundum suos modos significandi, & enunciandi, ut quando determinatio determinat suum determinabile, eo modo quo magis est nata ipsum determinare, uel inter diuersa determinabile determinat illud, quod magis habet determinare, & econtra, diuisio est ordinatio partium rationis secundum situm minus debitum. Alio modo capitur compositio magis specialiter, ut solum reperitur in ratione cōposita falsa, & diuisio in diuisa falsa, & hoc modo sic definitur. Compositio est eorum, quæ diuidi debent falsa unio, & diuisio est eorum quæ componi debent falsa separatio. E *De compositione ac diuisione.* F

Primo sciendum, quod a compositione ultimo mō capta denominatur fallacia

A lacia compositionis, & a diuisione sumitur fallacia diuisionis. Et est fallacia compositionis idoneitas decipiendi prouenіens ex materiali vnitate orationis diuisæ veræ cum composita falsa. Et eius causa apparentiæ est materialis vnitate rationis diuisæ veræ cum composita falsa, ratione cuius creditur, quod sicut ratio in sensu diuiso est vera, sic in sensu composito, cũ tamen sit falsa propter quam vnitatem etiam creditur, quod sicut ratio composita falsa bene infert conclusionem, quod ita diuisa vera inferat ipsam, & sic in paralogismis huius fallaciæ ratione diuisæ veræ

Fallacia compositionis & diuisionis intellectus.

B apparet ibi esse probabilitas præmissarum, & ratione compositæ falsæ apparet ibi esse bonitas consequentiæ. Sed causa defectus huius fallaciæ est diuersitas significatorum orationis diuisæ veræ, & compositæ falsæ. Ex quib. apparet, quod paralogismi, in quibus oratio diuisa est vera, & composita falsa fiunt secundum fallaciam compositionis, & econtra, quando composita est vera, & diuisa falsa, sumitur fallacia diuisionis.

Secundo sciendum, quòd huius fallaciæ compositionis sunt duo modi. Primus modus est, quando vna determinatio diuersimode refertur, & determinat idem determinabile, secundum quem sic paralogizatur, omne rudibile, vel risibile est asinus. Socrat. est rudibilis, vel risibilis, ergo So.

Duo fallaciæ compositionis modi.

C est asinus. Solutio. Maior est duplex quia illa coniunctio, vel potest determinare rudibile, vel risibile tanquam partes subiecti vnius propositionis, & sic coniungit inter terminos, & maior est composita, & falsa, & bene sequitur cõclusio, & est sensus maioris omne illud quod est rudibile vel risibile est asinus, vel potest disiũgere ipsa tanquam duo subiecta duarum propositionum, & sic distinguit inter propositiones, & sic maior est diuisa vera, quæ est vna disiunctiua, cuius altera pars est vera, sed tũc non sequitur conclusio, sed committitur fallacia compositionis, & posset etiã distingui minor. Et similiter hic, quæcunque habent quatuor vnitates sunt quatuor, duo, & duo non habent quatuor vnitates, ergo duo, & duo non sũt quatuor vnitates, ergo duo, & duo nõ sunt quatuor. Solutio. Minor est duplex quia illa coniunctio, & potest coniungere inter terminos, & sic minor est composita, & falsa, & sequitur conclusio, vel inter propositiones, & sic minor est diuisa, & vera cum sit copulatiua cuius ambæ partes sunt veræ, & sic nõ sequitur conclusio. Et similiter hic, omne possibile potest esse verum, sedentẽ currere est possibile, ergo sedentem currere est verum, & sic ista, sedens currit, erit vera. Solutio. Minor est duplex, E quia ille modus possibile, potest determinare hoc dictum, sedentem currere acceptum sub compositione suarum partium, & sic est composita, & falsa, & sequitur cõclusio, vel acceptum sub diuisione earundem partium, & sic est diuisa, & vera, & non sequitur conclusio, sed committitur fallacia. Tertio sciendum, quod in aliqua proposione modali dictum sumitur sub compositione, quando obiectum dicti secundum suum materiale, & formale simul componitur cum prædicato dicti, & sumitur sub diuisione, qñ subiectum fm suũ materiale, tm̃ componitur cũ pdicato dicti, & fm suum formale ab ipso diuiditur, vt dicẽdo sedentẽ currere est possibile, currere, potest cõponi cũ sedente pro suo materiali, & formali simul. s. sũt subiecto sessionis, q est suũ materiale, & pro forma sessionis siue sedentis, quod est suum formale, & tunc est modalis composita, & habet dictũ continuè proferri non pausando inter partes dicti; sed, si currere, componant cum sedente pro suo materiali tantum, & non pro formali, tũc est diuisa, & habet proferri prolatione discontinua, faciendo pausam inter sedentem, & currere, & quãdo dictũ stat sub cõpbatione subijcitur p se toto, eo q subijcitur secundum qualibet compositionem, quę potest importari per ipsum, & quando stat sub diuisione, tũc solũ subijcitur pro parte sui, & nõ pro se toto, vnde in istis de possibili modalis, quæ fiunt ex

D

Cõpositionis ac diuisionis dispositio in modalibus quomodo exercẽda ac intelligẽda sit.

F

A terminis contrarijs, uel oppositis in sensu composita sunt falsæ, & in diuiso sunt ueræ, ut album esse nigrum est possibile, uidentem esse cæcum est possibile, ens esse non ens est possibile, & ecótra est de illis de impossibile.

Quarto sciendum quod secundum modus huius fallaciæ sumitur, quando una determinatio refertur ad diuersa determinabilia, uel unum determinabile, ad diuersas determinationes, secundum quam sic paralogizatur. Quicquid uiuit semper est, Soc. uiuit, ergo Soc. semper est. Solutio. Maior est duplex, quia illa determinatio semper potest determinare hoc uerbum est, & sic est composita, & falsa, & sequitur conclusio, & dicitur tunc composita, quia

B in oratione aduerbium habet determinare principalius uerbum, & quia illud uerbum est principalius uerbum in tali ratione, ideo aduerbium ponitur in situ magis debito quando refertur ad ipsum, uel potest determinare, hoc uerbum uiuit, & sic maior est diuisa, & uera, & non sequitur conclusio. Et similiter hic omne quod est, necessario est, Soc. est, ergo Soc. necessario est. Solutio. Maior est duplex, eo quod necessario potest determinare hoc uerbum est secundo loco positum, & sic est composita & falsa, & sequitur conclusio, uel potest determinare hoc uerbum est pri-

C mo positum, & sic est diuisa, & uera, nec sequitur conclusio.

Arg. Contra prędicta arguitur primo sic. Hæc cópositio, homo est animal, & tamen non falsa unio diuidendorum, ergo mala definitur compositio. Secundo sic. Materialis unitas rationis compositæ, & diuisæ est unitas realis cum sit unitas uocis, ergo, si sit causa apparentię huius fallaciæ, sequitur, quod hæc fallacia sumitur causam apparentiæ ex parte rei, & sic non erit fallacia indictione. Tertio sic. Quando modus determinat dictum pro se toto, uel pro parte sui ibi determinatio refertur ad diuersa determinabilia quia totum dictum, & pars eius differunt, ergo primus modus non differt a secúdo. Quarto sic. Vnius determinationis est tãtum

D unum determinabile, sicut unius determinabilis est tantum una determinatio, ergo eadem determinatio nunquã determinat diuersa determinabilia, & sic male ponitur secúdus modus. Quinto sic, aliqui paralogismi fiunt in fallacia compositionis per hoc, quod coniunctio coniungit inter terminos, uel inter propositiones, & tamen ille modus hic non ponitur, ergo insufficienter ponuntur modi huius fallaciæ.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod si capiatur cópositio pro unione affirmatiua prędicati cum subiecto, sic ibi est compositio, homo est animal, sed si capiatur compositio, pro ordinatione partium rationis in situ *Solutio* E magis debito in ratione composita falsa, sicut hic capitur compositio, sic in illa propositione non est compositio, neque hic est diuisio, ut hic capitur, homo non est asinus. Ad secundum dicitur, quod licet illa materialis unitas, sit realis, tamen non consideratur hic, in ratione rei, sed in ratione signi habétis plura significata, ideo ista causa apparentiæ non sumitur a parte rei. Ad tertium dicitur, quod modus determinãs dictum pro se toto, uel pro parte sui sẽper refertur ad idem determinabile, licet diuersimode, quia semper determinat ipsum dictum, sed aliquando de- F terminat ipsum ratione totius, & quãdoq. ratione partis. Ad quartum dicitur, quod licet una determinatio in una acceptione in intellectus non possit referri ad diuersa determinabilia, quia non possunt ab uno intellectu plura simul intelligi, tamen secundum plures acceptiones intellectus, quæ fiunt a pluribus hominibus, uel ab uno homine successiue, eadem determinatio potest referri ad diuersa determinabilia.

Ad quintum dicitur, quod licet ille modus non enumeretur explicite in textu, tamen intelligitur implicite in primo modo, & paralogismi facti fiunt secundum primum modum huius fallaciæ ut prius patuit.

De

A

De diuisionis fallacia, ac modis eius duobus.

De fallacia diuisionis. Quid sit diuisio dictum est prius. Fallacia diuisionis est idoneitas decipiendi, proueniens ex eo, quod oratio aliqua composita est vera, & diuisa falsa, vna & eadem manens secundum materiam, differens secundum formam diuersa significat, quæ creditur esse vera in sensu diuiso, eo quod veritatem habet in sensu composito. Causa apparentiæ huius fallaciæ est ratio composita habens identitatem in materia cum ratione diuisa, vel causa apparentiæ est idoneitas rationis eiusdem secundum substantiam, & situm minus debitum. Causa B *defectus est diuersitas sensus diuisi a sensu composito. Istius fallaciæ duo sunt modi.*

Primus modus. *Primus modus prouenit ex eo, quod aliquo coniunctio potest copulare inter terminos, vel propositiones. Et secundum istum modum paralogizatur sic. Quæcunque sunt duo & tria, sunt duo & sunt tria, quinque sunt duo & tria, ergo quinque sunt duo, & quinque sunt tria. Ad hoc dicēdum, quod minor est duplex, quia hæc coniunctio, & potest coniungere, & copulare inter terminos vel inter propositiones, si inter terminos, sic est vera, & composita & est sensus, duo & tria simul iuncta faciunt quinq. si inter propositiones, sic est falsa, & diuisa, & est sensus,* C *quod duo sunt quinq. personæ, & quod tria sunt quinque personæ, quod est falsum. Similiter est hic. Quæcunq. sunt duo, & tria sunt paria, & imparia, quinq. sunt duo, & tria, ergo quinque sunt paria, & imparia. Dicendum quod minor est duplex, quia ibi potest esse copulatio inter terminos, & sic est vera, & composita, & est sensus quinque sunt duo, & tria in simul coniuncta, uel est copulatio inter propositiones & sic est falsa, & diuisa & est sensus quinque sunt duo, & quinq. sunt tria, quod est falsum. Similiter hic omne animal est rationale, vel irrationale sed non omne animal est rationale, ergo omne animal est irrationale. Dicendum, quod maior est duplex ex eo quod ista coniunctio, vel potest coniungere inter terminos* D *& sic est uera, & composita uel inter propositiones, & sic est falsa & diuisa. Similiter hic, omne animal est sanum, uel ægrum, uel sic, omnis substantia est corporea, uel incorporea, uel sic, omnis linea est recta, uel curua. Vnde omnes istæ, sunt uere, quādo coniunctio coniungit inter terminos, & sunt compositæ, sed sunt falsæ quando coniunctio coniungit inter orationes, & propositiones, & diuisæ, quia coniunctio per se primo est cōiunctiua partium orationis, & ex consequenti coniungit orationem cum oratione.*

Secundus modus. *Secundus modus huius fallaciæ diuisionis prouenit ex eo, quod aliqua determinatio potest referri ad diuersa, ut hic quo uidisti hunc percussum hoc percussus* E *est, sed oculo uidisti hunc percussum, ergo oculo percussus est dicendum, quod minor est duplex, quia iste ablat. oculo, potest determinare hoc participium percussus, & sic est diuisa & falsa: & est sensus, tu uidisti hunc percussum oculo, & sic sequitur conclusio, uel potest determinare hoc uerbum uidisti, & sic est composita, & uera, & tunc est sensus, ut uidisti cum oculo hunc percussum, sed tunc non sequitur conclusio.*

Ordo fallaciæ diuisionis ad alias. Postquam determinatum est de fallacia compositionis, hic consequenter determinat de fallacia diuisionis. Cuius ordinis ratio est, quia fallaciæ adinuicem ordinantur secundum ordinē suarum causarum apparentiæ, quod habentes perfectiorem causam apparentiæ præponuntur alijs, sed in fallacia compositionis maior est causa apparentiæ quam in fallacia diuisionis, F quia maior est apparentia, quod si ratio diuisa sit uera, quod composita etiā si uera, quam econtra, si compsita sit uera quod diuisa sit uera, eo, quod in diuisa partes ordinantur in situ minus debito, & incomposita in situ magis debito, & maior est apparentia, si ratio in qua partes minus debitæ ordinantur sit vera quod alia, in qua ordinantur magis debitæ sit uera, quam econtra, ideo in fallacia compositionis, maior est

A ior est causæ apparentiæ quam in fallacia diuisionis, ratione cuius bene ei præponitur.

Quid fallacia diuisionis.

Primo sciendũ, ꝙ fallacia diuisionis est idoneitas decipiendi proueniens ex materiali vnitate orõnis cõpositæ veræ cũ diuisa falsa. Et eius cã apparẽtiæ est illa materialis vnitas orõnis cõpositæ veræ, & diuisæ falsæ, ppꝗ vnitatẽ credimus ꝙ sicut illa oro est vera in sensu cõposito, quod ẽt sit vera in sensu diuiso, cum tamen illo sensu sit falsa. Et ẽt propter illã vnitatẽ credimus, quod sicut diuisa falsa bene infert conclusionẽ, quod ẽt composita vera bene inferat cõclusionẽ. Et sic ex parte cõpositæ veræ sumitur apparẽs ꝓbabilitas præmissarũ, & ratione diuisæ falsæ apparet B probabilitas consequentiæ. Sed cã defectus huius fallaciæ est diuersitas significatorum orõnis compositæ, & diuisæ.

Rationis compositæ ac diuisæ discrimẽ.

Scdo sciendum quod oro cõposita, & diuisa dupliciter inter se differunt. Primo, quia in rõne cõposita partes ordinantur ẽm situm magis debitum, idest secundum sitũ, in quo de virtute sermonis citius accipiuntur, sed in orone diuisa partes ordinãtur ẽm sitũ minus debitũ. Scda dña sumitur ex parte modi ꝓferendi, nam oro cõposita hẽt ꝓferri ꝓlatione cõtinua, & oro diuisa hẽt proferri prolatione discontinua, discõtinuãdo dictiones, quæ ab inuicem diuidũtur, & hæc sunt, scda dña est signũ primæ, vt dicendo, oĩs propositio C vera est, si vera ponatur in subiecto, sic illa oro est diuisa & vera, & dẽt ꝓferri ꝓlatione discõtinua faciẽdo paulam inter subiectum, & verbũ, sed, si teneat ex parte ꝓdicati, est composita, & falsa & debet ꝓferri prolatione continua.

Duo huius fallaciæ sunt modi & de primo.

Tertio sciendũ, ꝙ huius fallaciæ sũt duo modi. Primus modus est, qñ eadẽ determinatio diuersimode determinat idem determinabile. Secũdũ quẽ modũ paralogizatur sic omne ꝙ impossibile est esse album, impossibile est recipere albedinẽ, sed nigrũ esse album est ĩpossibile, ergo nigrum recipere albedinem est impossibile, qđ est falsum. Solutio. Minor est duplex, qa, illud dictum, D album esse nigrum, p̃t diuersimode determinari per illũ modũ impossibile, vno mõ inquantũ stat sub compositione & subijcitur, ẽm se totũ, & sic minor est composita & vera, & non sequitur cõclusio, sed committitur ista fallacia, alio modo potest determinari, vt accipitur sub diuisione suarum partiũ, & subijcitur ꝓ parte sui. s. ꝓ compositione sui prædicati cum materia sui subiecti, & sic est diuisa, & falsa, & bene sequitur conclusio. Et similiter distinguerentur isti paralogismi. Sedentem currere est impossibile, omne album esse coloratũ est necessarium, & sic de alijs modalibus, quę in sensu diuiso sunt falsæ & in sensu composito sunt veræ. Aliter sic paralogizatur quicquid est tantundẽ, & amplius, est æquale alteri, E sed magis est tãtũdem, & amplius, ergo magis est æquale Solutio. Minor est duplex quia illa coniunctio, & p̃t coniũgere inter terminos, & determinare illa quæ coniungit tanꝗ partes vnius prædicati, & sic minor est composita, & vera, & non sequitur conclusio, vel p̃t coniũgere inter propositiones, & cõiungere ea ꝗ p eã copulantur tanꝗ diuersa ꝓdicata plurium propositionum, & sic minor est diuisa, & falsa, quia est vna copulatiua, cuius vna pars est falsa, & hoc modo sequitur conclusio, & ecõtra dicendum est de maiore. Similiter soluitur iste paralogismus quæcũq; sunt duo, & tria, sunt paria, sũt ĩparia, sed quinq; sunt duo, & tria, ergo quin- F que sunt paria, & imparia, & similiter est hic, oẽ aĩal est sanũ, vel ægrum, sed non omne aĩal est sanũ ergo omne animal est ægrũ. Solutio. Hæc coniunctio, vel p̃t coniungare inter terminos, & sic maior est cõposita, & vera, vel inter ꝓpositiones, & sic est diuisa, & falsa.

Secundus modus.

Quarto sciendũ, ꝙ secundus modus est quando aliqua determinatio p̃t determinare plura determinabilia, uel idem determinabile p̃t determinari a diuersis determinationib. Scdum quẽ modum sic paralogizatur nullus hodie natus fuit heri, homo decem annorum est hodie natus, ergo nõ fuit heri,

So-

A Solutio. Minor est duplex, quia hoc ad uerbum hodie, potest determinare natus, & sic est diuisa, & falsa, & bene sequitur conclusio vel potest determinare hoc verbum est, & sic est composita, & vera, & non sequitur conclusio. Est enim tunc composita, quia aduerbium de sui natura magis habet determinare verbum quam participium, ideo, cum hodie refertur ad verbum, ordinatur in situ magis debito. Et similiter hic, quorumcunque virorum Achiles reliquit centum in bello, illi erant centum, & amplius, sed quadraginta virorum centum reliquit Achilles in bello, ergo quadraginta erant centum, & amplius. Solutio. Minor est duplex, quia ille genitius virorum, potest determinari per illud adiectiuum centū, sic, quod B sint genitiui casus, & regantur de li quadraginta, & sic minor est composita, & vera, & non sequitur conclusio, vel potest determinari per illud adiectiuum quadraginta, sic, quod ambo regantur de li centum, & sic est diuisa, quia dictio recta præcedit dictionem regentem, & sic est falsa, & sequitur conclusio, & sic possent solui alij paralogismi huiusmodi.

Arg. Contra prędicta arguitur primo sic. In ista fallacia sumitur causa apparentię ratione orationis compositæ veræ, & non ratione diuisæ, ergo ista fallacia C debet dici fallacia compositionis, & non fallacia diuisionis, cum apparentia, & probabilitas suorum paralogismorum proueniat ex oratione composita uera. Secundo sic. Materialis vnitas orationis compositæ, & diuisę est causa apparentiæ in fallacia compositionis, & diuersitas significatorū eius est causa defectus, ergo si illa materialis vnitas sit causa apparentiæ huius fallacię, habebit eandem causam apparentię cum fallacia compositionis, quod est inconueniēns. Tertio sic. Modus proferendi orationis se tenet in prolatione literarum syllabarum, & dictionum, sed in oratione composita & diuisa eodem modo proferuntur literę syllabę, & dictiones, ergo istę orationes non differunt secundum modum proferendi. D Quarto sic. coniunctio, est coniunctiua partium orationis habetur in sua definitione, & non orationum, ergo coniunctio non habet contingere inter propositiones, ergo contra ea quę dicuntur in primo modo huius fallacię. Quinto sic. In isto paralogismo amphibologiæ, quemcunque contingit dicere contingit loqui. sed tacentem contingit dicere, ergo tacentem contingit loqui, vna determinatio potest diuersimode determinare idē determinabile, & tñ ibi nō est primus modus huius fallacię. ergo superius assignatur primus modus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet ex parte orationis compositę ueræ in ista fallacia sumatur apparentia probabilitatis præmissarum, tamen E ex parte orationis diuisæ falsæ sumitur apparentia proprietatis consequentię, quę est principalior in paralogismis, ideo ista fallacia principalius denominatur ab oratione diuisa falsa quam composita.

Ad secundum dicitur, quod licet hæc fallacia, & fallacia compositionis habeant eandem causam apparentiæ commune scilicet materialem vnitatē diuisæ, & compositæ, tamen habent diuersas apparentias speciales pro hoc q. oratio composita, & diuisa variantur penes verum, & falsum, vt patet ex prędictis. Ad tertium dicitur, quod licet in F oratione composita, & diuisa dictiones secundum se eodem modo proferātur, non tamen eodem modo quo ad vnionem earum inter se, quia quandoq; diuiduntur adinuicem, & quandoque componuntur.

Ad quartum dicitur, quod coniunctio primo, & per se est cōiunctiua partium orationis, sed bene ex consequenti coniungit orationes. Et quia solum coniungit ex consequenti tantum inter orationes, ideo, quando sic accipitur, ordinatur in significato minus debito, & facit orationem diuisam.

Ad quintum dicitur, quod licet in illo paralogismo eadem determinatio diuersimode determinet idem determina-

A ior est causæ apparentiæ quam in fallacia diuisionis, ratione cuius bene ei præponitur.

Quid fallacia diuisionis. Primo sciendũ, ꝙ fallacia diuisionis est idoneitas decipiendi proueniens ex materiali vnitate orõnis cõpositæ veræ cũ diuisa falsa. Et eius cã appatẽtiæ est illa materialis vnitas orõnis cõpositæ veræ, & diuisæ falsæ, ppq̃ vnitatẽ credimus ꝙ sicut illa orõ est vera in sensu cõposito, quod ẽt sit vera in sensu diuiso, cum tamen illo sensu sit falsa. Et ẽt propter illã vnitatẽ credimus, quod sicut diuisa falsa bene infert conclusionẽ, quod ẽt composita vera bene inferat cõclusionẽ. Et sic ex parte cõpositæ veræ sumitur apparẽs ꝓbabilitas præmissarũ, & ratione diuisæ falsæ apparet

B probabilitas consequentiæ. Sed cã defectus huius fallaciæ est diuersitas significatorum orõnis compositæ, & diuisæ.

Rationis compositæ ac diuisæ discrimẽ. Scdo sciendum quod orõ cõposita, & diuisa dupliciter inter se differunt. Primo, quia in rõne cõposita partes ordinantur ſm situm magis debitum, idest secundum sitũ, in quo de virtute sermonis citius accipiuntur, sed in orõne diuisa partes ordinãtur ſm sitũ minus debitũ. Scda drĩa sumitur ex parte modi ꝓferendi, nam orõ cõposita hẽt ꝓferri ꝓlatione cõtinua, & orõ diuisa hẽt proferri prolatione discontinua, discõtinuãdo dictiones, quæ ab inuicem diuidũtur, & hæc sunt, scda drĩa est signũ primæ, vt dicendo, oĩs propositio

C vera est, si vera ponatur in subiecto, sic illa orõ est diuisa & vera, & dẽt ꝓferri ꝓlatione discõtinua faciẽdo paulam inter subiectum, & verbũ, sed, si teneať ex parte ꝑdicari, est composita, & falsa & debet ꝓferri prolatione continua.

Duo huius fallaciæ sunt modi & de primo. Tertio sciendũ, ꝙ huius fallaciæ sũt duo modi. Primus modus est, qñ eadẽ determinatio diuersimode determinat idem determinabile. Secũdũ quẽ modũ paralogizatur sic omne ꝙ impossibile est esse album, impossibile est recipere albedinẽ, sed nigrũ esse album est ĩpossibile, ergo nigrum recipere albedinem est impossibile, qđ est falsum. Solutio. Minor est duplex, qa, illud dictum, album esse nigrum, p̃t diuersimode determinari per illũ modũ impossibile,

D vno mõ inquantũ stat sub compositione & subijcitur, ſm se totũ, & sic minor est composita & vera, & non sequitur cõclusio, sed committitur ista fallacia, alio modo potest determinari, vt accipitur sub diuisione suarum partiũ, & subijcitur ꝓ parte sui. s. ꝓ compositione sui prædicati cum materia sui subiecti, & sic est diuisa, & falsa, & bene sequitur conclusio. Et similiter distinguerentur isti paralogismi. Sedentem currere est impossibile, omne album est coloratũ est necessarium, & sic de alijs modalibus, quæ in sensu diuiso sunt falsæ & in sensu composito sunt veræ. Aliter sic paralogizatur quicquid est tantundẽ, & amplius, est æquale alteri,

E sed magis est tãtũdem, & amplius, ergo magis est æquale Solutio. Minor est duplex quia illa coniunctio, & p̃t coniũgere inter terminos, & determinare illa quæ coniungit tanq̃ partes vnius prædicati, & sic minor est composita, & vera, & non sequitur conclusio, vel p̃t coniũgere inter propositiones, & cõiungere ea q̃ p eã copulantur tanq̃ diuersa ꝑdicata plurium propositionum, & sic minor est diuisa, & falsa, quia est vna copulatiua, cuius vna pars est falsa, & hoc modo sequitur conclusio, & ecõtra dicendum est de maiore. Similiter soluitur iste paralogismus quæcũq; sunt duo, & tria, sunt paria, sũt ĩparia, sed quinq; sunt duo, & tria, ergo quin-

F que sunt paria, & imparia, & similiter est hic, oẽ aĩal est sanũ, vel ægrum, sed non omne aĩal est sanũ ergo omne animal est ægrũ. Solutio. Hæc coniunctio, vel p̃t coniungare inter terminos, & sic maior est cõposita, & vera, vel inter ꝓpositiones, & sic est diuisa, & falsa.

Secundus modus. Quarto sciendũ, ꝙ secundus modus est quando aliqua determinatio p̃t determinare plura determinabilia, uel idem determinabile p̃t determinari a diuersis determinationib. Scdum quẽ modum sic paralogizatur nullus hodie natus fuit heri, homo decem annorum est hodie natus, ergo nõ fuit heri,

So-

A Solutio. Minor est duplex, quia hoc ad uerbum hodie, potest determinare natus, & sic est diuisa, & falsa, & bene sequitur conclusio vel potest determinare hoc verbum est, & sic est composita, & vera, & non sequitur conclusio. Est enim tunc composita, quia aduerbium de sui natura magis habet determinare verbum quam participium, ideo, cum hodie refertur ad verbum, ordinatur in situ magis debito. Et similiter hic, quoruncunque virorum Achiles reliquit centum in bello, illi erant centum, & amplius, sed quadraginta virorum centum reliquit Achilles in bello, ergo quadraginta erant centum, & amplius. Solutio. Minor est duplex, quia ille genitius virorum, potest determinari per illud adiectiuum centũ, sic, quod B sint genitiui casus, & regantur de li quadraginta, & sic minor est composita, & vera, & non sequitur conclusio, vel potest determinari per illud adiectiuum quadraginta, sic, quod ambo regantur de li centum, & sic est diuisa, quia dictio recta præcedit dictionem regentem, & sic est falsa, & sequitur conclusio, & sic possent solui alij paralogismi huiusmodi.

Arg. Contra prędicta arguitur primo sic. In ista fallacia sumitur causa apparentię ratione orationis compositæ veræ, & non ratione diuisæ, ergo ista fallacia C debet dici fallacia compositionis, & non fallacia diuisionis, cum apparentia, & probabilitas suorum paralogismorum proueniat ex oratione composita uera. Secundo sic. Materialis vnitas orationis compositæ, & diuisę est causa apparentiæ in fallacia compositionis, & diuersitas significatorũ eius est causa defectus, ergo si illa materialis vnitas sit causa apparentiæ huius fallecię, habebit eandem causam apparentię cum fallacia compositionis, quod est inconueniẽns. Tertio sic. Modus proferendi orationis se tenet in prolatione literarum syllabarum, & dictionum, sed in oratione composita & diuisa eodem modo proferuntur literę syllabę, & dictiones, ergo iste orationes non differunt secundum modum proferendi. D Quarto sic. coniunctio, est coniunctiua partium orationis habetur in sua definitione, & non orationum, ergo coniunctio non habet contingere inter propositiones, ergo contra ea quę dicuntur in primo modo huius fallacię. Quinto sic. In isto paralogismo amphibologiæ, quemcunque contingit dicere contingit loqui. sed tacentem contingit dicere, ergo tacentem contingit loqui, vna determinatio potest diuersimode determinare idẽ determinabile, & tñ ibi nõ est primus modus huius fallacię. ergo superius assignatur primus modus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet ex parte orationis compositę *Solutio.* ueræ in ista fallacia sumatur apparentia probabilitatis præmissarum, tamen E ex parte orationis diuisæ falsæ sumitur apparentia proprietatis consequentię, quę est principalior in paralogismis, ideo ista fallacia principalius denominatur ab oratione diuisa falsa quam composita.

Ad secundum dicitur, quod licet hæc fallacia, & fallacia compositionis habeant eandem causam apparentiæ communem scilicet materialem vnitatẽ diuisæ, & compositæ, tamen habent diuersas apparentias speciales pro hoc q; oratio composita, & diuisa variantur penes verum, & falsum, vt patet ex prędictis. Ad tertium dicitur, quod licet in F oratione composita, & diuisa dictiones secundum se eodem modo proferãtur, non tamen eodem modo quo ad vnionem earum inter se, quia quandoq; diuiduntur adinuicem, & quandoque componuntur.

Ad quartum dicitur, quod coniunctio primo, & per se est cõiunctiua partium orationis, sed bene ex consequenti coniungit orationes. Et quia solum coniungit ex consequenti tantum inter orationes, ideo, quando sic accipitur, ordinatur in significato minus debito, & facit orationem diuisam.

Ad quintum dicitur, quod licet in illo paralogismo eadem determinatio diuersimode determinet idem determina-

A mutabile, & tamen hoc non fit cum variatione partium orationis secundum situm magis debitum, quia illa oratio de virtute sermonis potest accipi æqualiter, prout ille actus præcedit verbum, & sequitur. ideo ibi non est variatio sensus compositi, & diuisi, quæ tamen præsupponitur in omnibus modis huius fallacię.

De Fallacia Accentus natura, & eius modis.

Sequitur de fallacia acentus. Accentus est certa lex, & regula ad eleuandum B *vel deprimendum syllabam vniuscuiusque dictionis. Et iste accentus diuiditur in accentum grauem, acutum, & circunflexum. Grauis est qui deprimitur in fine. Acutus est qui in fine eleuatur, vel acuitur: Circunflexus est qui acuitur, & deprimitur simul. Vel circunflexus est qui procedit ab imo & procedit in altum, & finaliter tendit in imum, vt Hierusalem, Fallacia accentus est idoneitas decipiendi proueniens ex multiplicitate dictionis eiusdem secundum substantiā, diuersę secundum modum proferendi diuersa significantis. Causa apparentię huius fallacię est vnitas dictionis secundum materiam, vel secundum substantiam solum. Causa defectus est diuersitas significatorum. Istius fallacię sunt duo modi.*

Vide ad hoc 2. Sūē. c. 6.

C *Primus modus prouenit ex eo quod aliqua dictio potest proferri diuersis accentibus vt hic, omnis populus est arbor, gens est populus, ergo gens est arbor. Dicendū, quod maior est duplex, quia prima syllaba huius dictionis populus pōt proferri longa & sic est vera & non sequitur conclusio vel potest esse breuis, & sic est falsa & sequitur conclusio. Similiter hic, omne ara est in templo stabulum porcorum est ara, ergo stabulum porcorum est in templo. dicendum est hic sicut prius dictum est. Similiter hic. Quicquid hamatur hamo capitur mulier hamatur, ergo mulier hamo capitur. Dicendum, quod maior est duplex eo quod hæc dictio hamatur potest proferri cum aspiratione, vel sine aspiratione. si primo modo sic est vera, & non sequitur conclusio, si secundo modo sic est falsa, & sequitur conclusio. vel sic, quoscunque, viros iustum est pendere, dignum est penam pati, sed iustos viros dignum est pendere, ergo iustos viros dignum est penam pati. Vnde utraq; præmissarum est duplex, eo quod hæc dictio pendere potest proferri media longa, vel media breui.* D

Fallacię accentus Primus modus.

Secundus modus prouenit ex eo quod aliqua vox potest esse dictio, uel oratio, vt hic, tu es qui es, sed quies est requies, ergo tu es requies. Dicendum, quod maior est duplex, eo quod quies potest esse dictio, uel oratio; si sic dictio, tunc & falsa, & sequitur conclusio, si oratio, tūc est uera, & non sequitur conclusio. Similiter hic quicquid fecit Deus inuite, fecit Deus coacte, sed Deus fecit vinum inuite, ergo Deus fecit vinum coacte. Dicendum, quod maior est duplex, eo quod inuite potest esse oratio, vel dictio, si dictio sic est uera, et non sequitur conclusio, vel potest esse oratio, & sic est falsa, & sequitur conclusio. Similiter hic. Quicunque habet dilectionem supernam habet dilectionem Dei vsurarius habet dilectionem supernā, ergo vsurarius habet dilectionem Dei. Dicendum, quod hæc dictio supernam potest capi dupliciter, Vno mō ut est dictio, & sic minor est falsa & sequitur conclusio alio modo potest esse oratio, & sic est vera, & non sequitur conclusio Similiter hic mutuo longas pereūte noctes lydia dormis. Vnde hec dictio mutuo potest esse dictio, uel oratio. E F

Postquam Auctor determinauit de fallacijs compositionis, & diuisionis, hic consequenter determinat de fallacia accētus. Cuius ordinis ratio est, quia fallaciæ debēt ordinari f'm suas causas apparentiæ, sed maior, est cā apparentiæ in fallacia compositionis, & diuisionis, quam in fallacia accentus, ideo illæ fallaciæ conuenienter præponūtur isti. Et quod in ipsis sit maior causa apparentiæ, patet quia in fallacijs in Dictione sumitur caūsa apparentię ab vnitate vocis multiplicis, sed in fallacijs cōpositionis & diuisionis, vbi manēt simplices

Ordo huius fallacia ad alias.

A plices dictiones actualiter eadem, licet varientur orationes, est maior vnitas vocis multiplicis quam in fallacia accentus; vbi variantur actualiter dictiones, & orationes, ideo posterius ponitur fallacia accentus.

Quid accentus. Primo sciendum, quod accentus est certa lex, vel regula ad eleuandum, vel deprimendum quamlibet syllabam alicuius dictionis, per hoc quod dicitur certa regula, explicatur causa formalis eius, & per hoc quod ponitur, ad eleuandum, vel deprimedum, explicatur sua causa finalis, & per hoc quod dicitur, syllabam vniuscuiusque dictionis, explicatur sua causa materialis in qua, quia accentus primo conuenit syllabis, & per syllabis dictionibus, & per dictio B nes orationibus. Et dicitur accentus, quasi ad aliud cantus, quia talis mensura eleuationis, vel depressionis est quidam cantus ordinatus ad exprimendum conceptus mentis. Et diuiditur *Diuisio nis rō.* per grauem, acutum, & circunflexum. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis accentus est simplex, vel mixtus, si simplex, hoc est dupliciter, vel fit cum depressione vocis, & sic est grauis, vel cū eleuatione, & sic est acutus. si est mixtus ex eleuatione, & depressione, sic est circumflexus, & horum definitiones satis patent in textu. vnde hic non consideratur accentus inquantum est passio vocis significatiuæ absolute, sicut in Grammatica, sed consideratur inquantum diuersitas accentus eiusdem di- C ctionis est cum pluralitate significatorū, rōne cuius potest sumi vna fallacia.

Fallacia accē tus. Secundo sciendum, quod fallacia accentus est idoneitas decipiendi prouueniens ex materiali unitate dictionis diuersę secundum modum proferendi, & secundum significata. Et eius causa apparentiæ est materialis unitas dictionis plura significantis ratione cuius creditur, quod sicut illa uox est materialiter una, quod ita habeat vnum accentum, & unum significatum. Et per hoc sumitur una maxima in hac fallacia, in qua fundantur omnes paralogismi huius fallaciæ. Sed causa defectus eius est diuersitas significatorum illius dictio- D nis diuersæ in modo proferendi. Et per hoc patet, quod accentus non est causa apparentiæ nec causa defectus huius fallacię, sed concomitatur causam defectus quia secundum plures accentus dictio habet plura significata, & hæc diuersitas, accentus est signum diuersæ significationis. Et licet sint quatuor accidentia dictionis scilicet litterarum, numerus, spiritus, tempus, & accentus, tamen ab alijs non sumitur una fallacia sicut secundum accentum. Vnde per numerum litterarum nō causatur vna fallacia; quia variatio tali numero non manet identitas vocis. sed secūdum spiritum uel aspirationem dictionis, quę designatur per H, & per tempus secun E dum, quod aliqua similia habent duo *Dictionū vel litterarum accidētia quatuor* tempora, si sit longa, vel vnum, si sit breuis, potest causari ista fallacia, sed hoc est solum inquantum variatio spiritus, vel temporis causat variationem accentus, & modi proferendi ideo ista fallacia melius denominatur ab accentu quam ab alijs. Et in omnibus paralogismus huius fallacię fit variatio accentus, non autem spiritus vel temporis.

Tertio sciendum, quod huius fallaciæ duo sunt modi. Primus modus est, *Duo huius modi, et de primo.* quando dictio potentialiter una potest regi diuersis accentibus secundum quē sic paralogizatur quicunque vult pendere vult suspendi, sed tortor pendens hominem vult pēdere, ergo tortor vult suspendi. Solutio. vtraque pręmissarū F est duplex, quia pendere, vno modo potest capi neutraliter. ut venit de pendeo des, & sic habet mediam longam, alio modo actiue, ut venit a pendo dis, & sic habet medium breuem, & nisi vtraque pręmissarum sumatur neutraliter, maior est vera, & minor falsa, & si in utraque teneatur actiue, est econtra, & in istis duobus modis, sequitur cōclusio. Sed, si in maiore sumatur neutraliter, & in minore actiue vtraq. præmissarū est vera, & nō sequitur cōclusio, sed cōmittitur fallacia accētus. Et similiter diceretur de illo paralogismo, oīs populus

A lus est arbor, gens est populus, ergo gens est arbor distinguendo ambas præmissas.

Secundus modus. Quarto sciendum, quod secundus modus fit, quando aliqua vox potest esse dictio, vel oratio, secundum quem modū sic patalogizatur quicquid præstat alteri dat alteri, vnus lapis præstat alteri, ergo vnus lapis dat aliquid alteri. Solutio. vtraque præmissarum est duplex, quia præstat potest esse dictio, vel oratio si in vtraque præmissarum sumatur, vt dictio, maior est vera, & minor falsa; & si in vtraque præmissarū sumatur, vt oratio, est econtra, & istis duobus modis sequitur conclusio. Sed si in maiore teneatur, vt dictio, & in minore, vt oratio ambę præmissę sunt verę, & non sequitur conclusio. Similiter

B potest distingui de illa oratione, Metuo longas pereunte noctes Lidia dormis, quia metuo potest esse vnum verbum tantum, & sic idem est quot timeo, alio modo potest esse duo pronomina scilicet me, & tuo. tertio modo potest esse vnum nomen cum vna intariectione scilicet metu & o. quarto modo possunt esse tres dictiones scilicet duo pronomina cum vna interiectione. scilicet metu, & o. & secundum hoc si patalogizatur. Quicunque dicitur Metuo longus pereunte noctes Lidia dormis dicit se timere, sed dicens metuo lōgas pereunte noctes Lidia dormis, non dicit se timere, ergo non dicens se timere dicit se timere. Soluitur distinguendo præmissas secūdum distinctionem propositam.

C *Argu.* Sed contra prædicta arguitur, Primo sic. Accentus est depressio, vel eleuatio syllabę alicuius dictionis, cum accentus acutus sit eleuatio, & grauis depressio syllabę, ergo non est regula ad eleuandum vel deprimendum syllabā. Secundo sic. Omne graue, vel acutum est corpus, nullus accentus est corpus, ergo nullus accentus est grauis, vel acutus.

Tertio sic. Nulla fallacia sumitur ab illo quod impedit deceptionem, sed accētus impedit deceptionem, quia secundum distinctos, & diuersos accentus alicuius dictionis cognoscuntur diuersa significata eius, ergo secundum accentum non sumitur aliqua fallacia. Quarto sic. In isto patalogismo, omnis populus est arbor, gens est populus. ergo gens est arbor committitur fallacia ęquiuocationis, quia populus significat ęquiuoce arborem, & collectionem gentis, ergo non est in primo modo huius fallacię. Quinto sic. In isto argumento, quicquid habet supernam dilectionem, ergo habet amorem Dei. vsurarius habet supernam dilectionem, ergo habet amorem Dei, non est una dictio materialiter, quia supernam aliter scribitur quando est vna dictio, & quando est plures dictiones, ergo male ponitur exemplum illud in secundo modo huius fallacię. E

Solutio. Ad argumenta. Ad pimum dicitur, quod accentus secundum suum materiale bene est eleuatio, vel depressio alicuius syllabę, sed tamen secundum suū formale bene est lex vel regula vel mēsura talis eleuationis vel depręssionis. Ad secundum dicitur, quod, si capiatur graue, & acutum proprie, sic omne graue vel acutum est corpus, sed si capiatur trāsumptiue, vt hic sumitur, maior est falsa. Dicitur enim accentus grauis secundum similitudinem, quia sicut corpus graue mouetur deorsum, ita accentus grauis, & sicut corpus leue tendit sursum, ita accentus acutus secundum similitudinem, & sicut corpus dicitur acutum, quia faciliter pungit, & penetrat sensum tactus, sic accentus dicitur acutus, quia faciliter penetrat auditum per eleuationem syllabę. Ad tertium dicitur, quod licet respectu cognoscentis diuersitatem accentus, & significatorum dictionis, diuersus accentus impediat deceptionem, tamen respectu cognoscentis pluralitatem significatorum dictionis, consequenter plures accentus bene potest causari deceptionem. Ad quartum dicitur, quod, si capiatur generaliter ęquiuocatio pro quacunque pluralitate significatorum eiusdem dictionis, ibi est ęquiuocatio. F

licet

A licet si capiatur pro pluralitate significatorum quae est cum actuali vnitate vocis, sicut capitur in fallacia aequiuocationis, sic non est ibi aequiuocatio. Ad quintum dicitur, quod licet li supernã, varietur in numero literarum secundũ scripturam, tamen est variatio minima in pronunciatione literarum, & syllabarum, ideo dicitur manere eadem vox materialiter.

De Figurae Dictionis Fallacia, & tribus eius speciebus, siue modis.

B

Ad hoc vide 1. Elen. c. 6 & alibi. *Sequitur de fallacia figurae dictionis. Fallacia figurae dictionis vltimo loco poni tur inter fallacias in dictione, quia facit multiplex fantasticum. Figura est qua termino, vel terminis clauditur termino, vt circulus terminis, vt triangulus, quadrangulus. Et similitudinarie hic sumitur. Fallacia figurae dictionis est similitudo dictionis cum dictione penes finalem terminationem in parte non idem significante. Et facit multiplex fantasticum. Est autem multiplex fantasticum, quando aliqua dictio significat vnum & videtur significare aliud propter similitudinem quam habet in parte cum alia dictione, vt videre significat passionem, & videtur significare actionem propter hoc*

C *quod est simile huic verbo agere. Causa apparentiae huius fallaciae est similitudo dictionis in parte cum alia dictione non idem significante. Causa defectus huius fallaciae est diuersitas eorum, quae videntur esse similia. Ista autem similitudo fit tribus modis scilicet voce, significatione, & suppositione, et secundum haec tres sunt modi huius fallaciae.*

Primus modus. *Primus modus prouenit ex similiter terminatione dictionis cum alia dictione. vt qualiscunque est musa, talis est poeta, sed musa est faeminini generis, ergo poeta est faeminini generis. Dicendum, quod non sequitur, quod si aliqua sint eiusdem terminationis quod sint propterea eiusdem generis. Similiter hic. Omnis aqua est humida, fluuius est aqua, ergo fluuius est humida. Dicendum, quod non oportet, quod si fluuius sit aqua, quod ergo quicquid dica-* D *tur de aqua, quod hoc etiam dicatur de fluuio sub eadem terminatione. Vel sic. Omnis homo est alb. mulier est homo. ergo mulier est alb. Vnde in oĩbus praedictis paralogismis masculinũ interpretatur faemininũ, aut si formetur sic paralogismus musa & poeta sibi terminatur, sed musa est faeminini generis, ergo & poeta, tunc non est ibi fallacia figurae dictionis, sed fallacia consequentis a communiter accidẽtibus, vt postea patebit.*

Scd\'ue modus. *Secundus modus prouenit ex mutatione vnius praedicamenti in aliud, vel quando vna species praedicamenti mutatur in* E *aliam speciem, vt hic, Quicquid heri emisti hodie comedisti, carnes crudas heri emisti, ergo carnes crudas hodie comedisti. Dicendum est, quod non sequitur, quia quicquid dicit rem de praedicamento substantiae. crudum dicit rem de praedicamẽto qualitatis & sic proceditur de uno praedicamento in aliud. Similiter hic. Quicquid heri vidisti hodie vides. sed vidisti heri album, ergo album hodie vides. Dicendum, quod non sequitur, quia album significat per modum qualitatis, quicquid vero dicit rem de praedicamẽto substantiae. Similiter hic. Do tibi solum denariũ sed solũ denariũ nõ habeo, ergo do tibi ꝙ non habeo. Dicendũ, ꝙ haec dictio solum, dicit relationẽ, quia, vt habetur in secun-* F *do Elen solum dicitur quasi non cum alio & haec dictio; quod dicit substantiam, & sic proceditur a relatione ad substãtiam. Similiter est hic. Aliquis dat cito equum, sed non habet cito equum ergo aliquis dat cito quod non habet. Dicendum, quod non sequitur quia cito dicit modum actus, siue qualitatem, & quod dicit substantiam & sic proceditur a qualitate ad substantiam. Similiter quando proceditur ab vna specie unius praedicamenti ad aliam, vt quantoscunque digitos heri habuisti, hodie habes decem digitos heri habuisti, ergo decem digitos hodie habes, positum quod vnum amiseris. Dicendum quod nõ sequitur, quia haec dictio quantoscunque dicit quantitatem continuam, & haec dictio decem, dicit quantitatem discretam.*

Tertius

A *Tertius modus prouenit ex diuersa suppositione termini vt homo est species, ergo aliquis homo est species. Et hic, homo est dignissima creaturarum, ergo aliquis homo est dignissima creaturarum, hic est processus a simplici suppositione ad personalem. Similiter hic omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal. Similiter hic animal est Socrates animal est Plato, & sic de alijs ergo animal est omnis homo fit processus a pluribus determinatis ad vnam determinatam. Et iste modus solet appellari vniuocus, quia ille terminus animal vniuoce æqualis sic se habet a omnia supposita, unde in qualibet præmissarum supponitur, pro vno in conclusione vero pro pluribus & sic variatur eius suppositio.* (Tertius modus.)

B *Et intelligendum est quod in prædictis, quale quid interpretatur in hoc aliquid idest commune vel vniuersale interpretatur singulare. Si enim animal est hoc aliquid si tunc arguitur animal est Soc. animal est Pla. & sic de alijs ergo animal est omnis homo est bonum argumentum sicut hic, Soc. currit. Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. Similiter hic non sequitur quando fit processus, ab immobili suppositione ad mobilem, ut omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal, & sic de alijs. Hos tres modos ponit Aristot. dicens, quod figura dictionis fit quando interpretatur non idem vel diuersum, vt*

C *masculinum, fœmininum, vel neutrum, vel econuerso, & rursum quid interpretatur quale vel quantum. iterum quando commune interpretatur singulare, vel hoc aliquid.*

Figura qd, vnde figura dictionis.

Postquam Auctor determinauit de fallacijs peccantibus secundum multiplex actuale, & potentiale, hic consequenter determinat de vltima fallacia in dictione quæ peccat secundum multiplex fantasticum, scilicet de fallacia figuræ dictionis pro cuius intellectu describitur in textu figura proprie dicta. Figura est quæ termino, vel terminis clauditur, termino, sicut circulus, quod vnica linea circulari clauditur, & terminis, sicut triangulus, & quadrangulus. Vnde talis figura proprie dicta est determinatio substantiæ, uel quantitatis in substantia, & träsumptiua per similitudinem ad talam figura terminatio dictionis dicitur figura dictionis, siue terminatio fit ex parte vocis, siue significationis vel modi significandi. Et ideo figura dictionis est similis terminatio duarum dictionum, & secundum talem similitudinem terminationum sumitur multiplex fantasticum, quod est dictio tantum unum significãs quæ propter similitudinem cum alia dictione videtur aliud significare, vt prius dictum est. D

E *Figura dictionis natura quin que eius modi sint.*

Primo sciendum, quod secundum tale multiplex sumitur fallacia figuræ dictionis quæ est idoneitas decipiendi proueniens ex simili terminatione dictionis cum alia dictione non idem significans, siue proueniens ex simili figura, duarum dictionum inter se dissimilium. Et eius causæ apparẽtiæ est simul figura vel terminatis vnius dictionis cũ alia dictione non idem significante, propter quam similitudinem credimus, quod sicut ille dictionis conueniunt in simili terminatione vel figura, quod ẽt conueniant in significato, vel in aliquo mõ significandi, in quo disconueniunt, & inde potest causari deceptio pendẽs hanc fallaciam. Sed causa defectus est diuersitas dictionum cõuenientium in simili figura. Et quia ista fallacia sumitur ex simili terminatione dictionum inter se, & illa terminatio fit tripl'r. s. in voce, in modo significandi, & significatione duarũ dictionum, ideo sm̃ hoc sumuntur tres modi huius fallaciæ. F

Primus figuræ dictiõis modus.

Secundo sciendum, quod primus modus huius fallaciæ est, quando propter similem terminationem vocis creditur conuenientia dictionum in significato, vel in modo significandi, exemplũ primi secare & vigere similiter terminantur, sed secare significat actionem, ergo vigere significat actioaem, vbi propter similem terminationem vocis illarum dictionum potest credi conueniẽtia earum significato scilicet quod vtraque significet actionem, exemplum secundi, vt qualis est musa talis est poeta,

sed

A ſed muſa eſt fœminini generis,& ergo & poeta.ibi propter ſimilem terminationem vocis creditur conuenientia illarum dictionũm in modo ſignificandi qui eſt genus. Et ſoluuntur iſti paralogiſmi negando conſequentia,quia propter ſimilem terminationem vocis aliquarum dictionum, non ſequitur conuenientia earum in ſignificato modo, vel modo ſignificandi.

Scd's modus. Tertio ſciẽdum, quod ſecundus modus huius fallaciæ eſt, quando propter ſimilitudinem duarum dictionum in aliquo modo ſignificandi creditur conuenientia earũ in ſignificato,vel in modo ſignificandi.Et ſecundum hunc modum, quandoque mutatur res vnius prædicamenti in rem alterius, vel vna

B ſpecies in aliam quantum ad ſubſumptionem exemplum primi,vt quicquid heri vidiſti hodie vides.album heri vidiſti,ergo albũ hodie vides ibi propter ſimilitudinẽ illius quod diſtribuitur p quicquid & album,quod ſignificat per modum concreti, & per hoc quod aliquo modo ſignificat per modum ſubſtantiæ,creditur quod ſub illo diſtributo ſubſtantiæ quicquid, bene ſumatur album,quod ſignificat qualitatem, & ita ſuba mutatur in qualitatem quantum ad ſumptionem.Similiter hic qicquid heri emiſti hodie comediſti, crudas carnes heri emiſti,ergo carnes, crudas,hodie comediſti. Exemplum ſecundi,quandocunque comediſti fuiſti ho-

C mo, ſed decies comediſti, ergo decies fuiſti homo qñcunque, & decies conueniunt in hoc, quod vtrunque ſignificat per modum quantitatis,ſed quãdocunque diſtribuit pro re ſe habente per modũ quantitatis continuæ, & decies ſignificat per modum qantitatis diſcretæ, & ideo ſub diſtributiuo quãtitatis continuæ ſumitur diſcretum,& ſic vna quantitas mutatur in aliam quantum ad ſubſumptionem.Similiter hic, quecunque diligis eſt amicus tuus, matrem diligis, ergo mater eſt amicus tuus ibi propter conuenientiam in modo ſignificandi ſubſtantiæ,creditur que mater,& illud diſtributiuũ quemcunque habeant cõuenientiam in genere, D quod tamen eſt falſum. Et ſoluuntur omnes iſti paralogiſmi negando conſequentiam,quia propter ſimilitudinem aliquarum dictionũ in modo ſignificãdi non ſequitur conuenientia earum in ſignificato, vel in alio modo ſignificãdi.

Tertius modus. Quarto ſciendum,quod tertius modus ſumitur,quando propter ſimilitudinem duarum dictionum in ſignificatione creditur conuenientia earum in modo ſignificãdi exemplum, vt omne animal eſt albũ,Plato eſt aĩal,ergo Plato eſt album. ibi propter conuenientia Platonis & animalis in ſignificato infertur conuenientia eorum in genere.Similiter hic omnis petra eſt alba, lapis eſt E petra,ergo lapis eſt alba. Similiter hic, omnes homines currũt, Soc.eſt homo, ergo Soc.currunt. ibi propter ſimilem ſignificationem.Socr.& hominis infertur ſimilitudo eorum in modo ſignificandi qui eſt minus. Similiter hic animal eſt Socr.animal eſt Plato, & ſic de alijs, ergo animal eſt omnis homo. ibi propter conueniẽtiam animalis cũ Soc. & Platone in antecedẽte creditur quod habeat ſimilem ſuppoſitionem in antecedẽte & conſequente, & tamẽ arguitur a pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam reſpectu huius termini animal.Et ſoluuntur paralogiſmi negando cõſeqẽtiã, quia propter ſimilem ſignificationem duarum dictionum non ſequitur conueniẽtia in quolibet modo ſignificãdi. Et cũ dicitur in textu quod iſte modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione,per diuerſã F ſuppoſitionẽ intelligitur, diuerſitas in alijs modis ſignificãdi. Vnde in hoc modo apparentia ſumitur a ſimili ſignificatione dictionũ,& cauſa defectus ſumitur ex diſſimili modo ſignificandi.

Arg. Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Nullus terminus clauditur termino vel terminis,ſed figura eſt terminus q̃tatis,ergo figura non clauditur termino, vel terminis.Secundo ſic.In circulo nullus eſt terminus in actu ſed ſunt infiniti termini in potentia, quia in linea circulari ſecundum potentia ſunt infinita

A nita puncta, ergo male dicitur, quod circulus clauditur vno termino tantum.

Tertio sic. Sicut est terminatio dictionis ita est terminatio orationis, sed nulla est fallacia figurę orationis, ergo nulla hẽnt poni fallacia figuræ dictis. Quarto sic. Res vnius prædicamenti nunquã mutatur in rem alterius pdicamenti, sicut substantia nunqnam mutatur in accidens, nec ecõtra, ergo male dicitur, in secundo modo, quod res vnius prædicamenti mutatur in rem alterius prædicamenti. Quinto sic. Deceptio quę prouenit ex parte significatorum alicuius dictionis prouenit ex parte rei, ergo est fallacia extra dictionem, & non fit ibi deceptio in ista fallacia, ergo male ponitur tertius modus huius fallacię.

B Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ figura materialiter capta pro quantitate figurata non est terminus respectu qualitatis terminantis ipsam, licet sit terminus respectu materiæ, sed figura capta formaliter pro qualitate est terminatio quantitatis, bene est terminus, sed hic primo modo accipitur figura. Ad sm̃ dr̃, ꝙ licet linea circularis nõ claudatur aliquo termino, quia in se est terminata. tamen circulus qui est superficies rotunda inclusa in linea circulari bene clauditur vno termino. s. linea circulari, quæ est circunferentia eius. Ad tertiũ dicitur, ꝙ oro nõ habet primo, & per se figuram, vel terminationem, sed solum ex consequenti per suas dictiones, ideo non ponitur fallacia figuræ orõnis, alia

Solutio.

C fallacia figuræ dictionis. Ad quartũ dr̃, quod res vnius prædicamenti nõ potest sm̃ suam essentiam mutari in rem alterius prædicamenti, sed bene secundum subsumptionem quando, scilicet sub signo distributiuo debet sumi res vnius prædicamenti, & sumitur res alterius prędicamenti. Ad quintũ dr̃, ꝙ si consideretur significata dictionum secundũ se, & in ratione rerum, sic ab ipsis sumũtue fallaciæ extra dictionum, sed, si considerentur in quantum per significata prouenit similitudo dictionum, bene possunt causare fallaciam in dictione, et hoc modo fit in ista fallacia. nõ enim est inconueniens, quod secundum diuersas D causas apparentiæ sint in eodem paralogismo diuersæ fallaciæ, vnde omnes paralogismi huius fallaciæ, aliquo modo peccant penes fallaciam accidẽtis, licet non ratione causæ apparentiæ huius fallaciæ. Et hæc de fallacijs dictionum.

De Fallacijs Extra dictionem.

Quot, & quę sint extra dictionem Fallacię. & de earum ab his quæ indictione sunt differentia.

Sequitur de fallacijs extra dictionem quæ sunt septem scilicet accidens secundum quid ad simpliciter, ignorantiam Elenchi, petitio principij, consequens, non causa, vt causa, secundum plures interrogationes ad vnam. Differunt autem istę fallacię a fallacijs indictione. quia fallacię in dictione habent causam apparentię, & defectus ex parte rei & non ex parte vocis. & propter hoc dicuntur extradictionem.

De hoc uide 1. Elench. E ca. 4. & albi in plerisq; locis.

Ordinis ratio.

Postquam Auct. determinauit de fallacijs in dictione, hic consequenter determinat de fallacijs extradictionum, Cuius ordinis ratio est, quia fallaciæ inter se ordinantur secundum, quod habẽt maiorem, vel minorem causam apparentiæ, sed fallaciæ in dictione habẽt maiorem causam apparentiæ, quam fallaciæ extra dictionem, & magis proprie & facilius possunt causare deceptionem respondentis, quia magis proprie, & facilius possunt causari deceptiones respondentis propter multiplicitatem dictionis, vel orationis si ignoret ipsam, quam propter diuersas habitudines rerum. Modo, fallaciæ in dictione causant deceptionem, secundum voces, fallaciæ vero extra dictionem causant deceptionem ex parte rerum. sed in disputatione voces præcedunt res, quæ mediantibus vocibus in disputationo accipiuntur. F

Primo sciendum, quod fallacia in dictione, & fallacia extra dictionem inter se cõueniũt, & differũt. Vnde cõueniũt in

A in hoc quia omnes habent causam defectus ex parte rei, sed differunt tripliciter. Primo, quia fallaciæ in dictione sumunt causam apparentiæ ex parte vocis significtiue scilicet dictionis uel oratione multiplicis. fallacia vero extradictionum sumunt causam apparētiæ ex parte rei significata per vocem, vnde secundum diuersas habitudines rerum, quæ a respondente ignoratur, potest sumi causa apparentiæ, & etiam causa defecta, fallaciæ extradictionem. Secundo differunt in modo decipiendi, quia fallaciæ in dictione magis decipiūt hominem cum alijs disputando, quando per seipsum cōsiderādo, qui homo per se considerans non ignorat multiplici-

Falacia indictio nē, et ex traditio nē, cōue nientia ac differentia.

B tatem dictionis, vel oratione, quando capit eam æquiuoce, fallaciæ vero extradictionem magis decipiunt hominē per seipsum cōsiderando, quam homo ignorat habitudines rerum, & per seipsum syllogizando decipit seipsum. Tertio differunt quātum ad solutiones, suorum paralogismotum, quia omnes paralogismi fallaciarum, dictione debent solui per distinctionem alicuius pręmissarum, excepta tamen fallacia figuræ dictionis, in qua soluuntur per interemptionem consequentiæ, sed in omnibus fallacijs extradictionem omnes soluuntur per interemptionem, vel consequētię uel præmissarum, unde, in oībus istis soluuntur negando consequentiā, nisi in fallaciæ petitionis principij, vbi

C soluuntur negando antecedens.

Solutio paralogismorum duplex.

Secundo sciendum, quod solutio paralogismi est manifestatio syllogismi falsi. Et diuiditur per solutionem rectā & per solutionem apparentem. Apparens solutio est manifestatio syllogismi falsi non ostendendo propter quid est falsus, ut si negetur consequentia syllogismi dicendo in generali quod ibi est fallacia accidentis non ostendendo in speciali, causam propter quam in committitur fallacia. Sed solutio recta est manifestatio syllogismi falsi ostendendo propter quid est falsus, vt qui ostendit in speciali in aliquod paralogismo propter quid est aliqua fallacia. Et quia syllogismus potest dici falsus dupliciter scilicet secundum præmissas, quando aliqua præmissarum est falsa,

D & secundum illationem, quando est syllogismus, peccans in forma, ideo dupliciter potest fieri solutio, quę est manifestatio syllogismi falsi scilicet ostendendo falsitatem præmissarum, aut defectum consequentiæ.

Septem sūt fallaciæ extradictionē.

Tertio sciendum, quod priusquam Auctor in speciali determinet de fallacijs extradictionem, primo enumerat ipsas in generali dicens, quod sunt septem scilicet accidens secundum quid ad simpliciter ignorantia Elenchi, petitio principij consequens, non causa, vt causa, & secundum plures interroga-

E tiones, vt unam. Quarum sic habetur sufficientia quia omnis fallacia extra dictionem peccat contra Elenchum vel ergo peccati probatione, & sic est petitio principij, uel in illatione, & hoc est dupliciter vel in ea est apparenter consequētia syllogismi, vel enthimematis, si primum, hoc est dupliciter, vel est ibi apparentia consequentis syllogismi ostensiui, & sic est accidens, vel syllogismi ad impossibile, & sic est fallacia non causæ, ut causæ. Si vero sit apparenter consequentia, & habitudo localis, hoc est quadrupliciter, uel ibi est apparenter locus à parte in modo ad suum totum, & sic est fallacia secundum quid ad simpliciter, vel habitudo partium integralium simul sumptarum ad suū

F totum, & sic est ignorantia Elenchi, vel est ibi habitudo conuertibilium, & sic est fallacia consequentis, vbi creditur conuertibilitas antecedentis & consequentis, eo quod vnum sequitur ad aliud vel ibi est habitudo totius integralis, suam partem apparenter tantum, et sic est fallacia secundum plures interrogationes vt unam.

Quo entis multiplicē diuisionem sequitur fallaciarum extradictionē numerus propositus.

Quarto sciendum, quod aliter ex parte rerum, & entis diuisionum, potest sumi numerus fallaciarum extradictionem, eo quod sumunt cām apparentiæ ex parte rei secundum diuersas habitudines partium eius, ideo secundum plures diuisionis entis possunt di-

A stingui ad inuicem. Vnde prima diuisio ex qua ens diuiditur in substãtiam, & accidens secundum quam accipitur ibi fallacia accidentis.

Alia est diuisio entis penes perfectũ, & imperfectum, & secundum conuenientiam membrorum eius sumitur fallacia secundum, quia ad simpliciter. Tertia diuisio est per oppositum, & nõ oppositum, secundum quam sumitur ignorantiam. Elenchi. Quarta diuisio est per idem, & diuersum, secundum quam sumitur petitio principij. Quinta est penes prius, & posterius, secundum quam sumitur fallacia consequentis. Sexta est penes causam, & effectum siue non causam secundum quam sumitur non causa ut causa. Septima diuisio entis est per vnum, & multa secundum quam sumitur fallacia secun- B dum plures interrogationes, vt vnam. Et quia inter istas fallacias maior est idoneitas decipiendi, & causa apparentiæ in fallacia accidentis, quam in alijs, ideo de ipsa est prius determinandum. Ex quibus patet ordo, & differentia fallaciarum extra dictionem a fallacijs in dictione, & etiam patet numerus, & ordo earum inter se.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Fallacia extra dictionem causantur à rebus, & fallaciæ in dictione causantur à dictionibus, sed res præcedunt dictiones, cum sint causæ earum, ergo fallaciæ extra dictionem debẽt præcedere fallacias dictione. Secundo sic. Fallacia solum causat deceptionem in di- C sputatione litigiosa, sed nullus per se considerando facit sibi ipsi disputationem litigiosam, ergo male dictum est, quod fallaciæ extra dictionem decipiunt hominem per seipsum considerã do. Tertio sic. Omnes paralogismi peccantes in forma debent solui per distinctionem, ut dicitur in secundo Elenchorum, ergo paralogismi extra dictionem cum sint peccantes in forma, debeat solui per distinctionem, & non per negationem, sicut prius dictum est. Quarto sic. Fallacia consequentis est pars fallaciæ accidentis, quia vbicunque est consequens ibi est accidens, D sed pars non distinguitur contra suum totum, ergo illæ duæ fallaciæ non distinguuntur inter se, nec sunt septem fallaciæ extra dictionem. Quinto sic. Illa fallacia est prima inter fallacias extra dictionem, quæ magis peccat cõtra Elenchum, sed ignorantia Elenchi magis peccat contra Elenchum omnibus alijs, ergo ipsa est prima inter omnes fallacias extra dictionem, & non fallacia accidentis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet res ordine naturæ præcedant dictiones, & secundum se, & non tamen præcedũt secundum, quod cadunt in disputatione litigiosa, sed magis sequuntur, ideo non oportet fallacias extra dictionem præcedere E alias.

Ad secundum dicitur, quod licet homo non faciat scienter sibi ipsi disputationem litigiosam, tamen igoranter potest sibi ipsi facere disputationem sophisticam; & seipsum decipere arguendo, & respondendo sibi ipsi. Ideo ad tale inconueniens euitandum optimum est cognoscere fallacias extra dictionem, ne homo per suam argumentationem conducat seipsum in errores. Ad tertium dicitur, quod licet in paralogismi fallaciarum extra dictionem possint solui per distinctionem diuersarum habitudinum eiusdem rei, tamen non per distinctionem alicuius propositionis multiplicis, de qua intelligitur, quod non habent solui per disiunctionem, & de distinctione generaliter capta pro di- F stinctione rerum, & vocum multiplicium intelligitur dictum Aristot. in secundo Elenchorum. Ad quartum dicitur, quod licet consequens sit pars accidentalis, & materialis, accidentis, ideo quod in omnibus paralogismis fallaciæ consequens, reperitur esse fallacia accidentis secundum aliam causam apparentiæ, & non econtra, quia in aliquib. est accidens, ubi tamen non est consequens, tamen fallacia consequentis nõ est pars formalis accidentis. sed est ab ipsa formaliter distincta. Ad quintum

dicitur

A dicitur, quod negatur maior, quia iste fallaciæ non ordinantur inter se, secundum quod magis peccans, vt deficiunt contra Elenchum, & secundum suas causas defectus, sed ordinantur secundum suas causas apparentiæ, vt dictum est.

De fallacia accidentis, & illius Modis.

Inter has primo dicendum est de fallacia accidentis. Vnde accidens prout hic, sumitur idem est quod extraneum, in parte idē, & in parte diuersum, vt hic, B *homo est species, Socr. est homo, ergo Soc. est species homo enim est in parte idem cū specie scilicet cum sumitur pro re vniuersali, & in parte est diuersum a specie scilicet quādo sumitur per suppositis. Notandum quod in fallacia accidentis sunt ista tria scilicet accidens, res subiecta, & attributum. Exemplum, vt homo est spēs, Soc. est homo, ergo Soc. est species, hoc medium homo est res subiecta, & minor extremitas est accidens, & maior extremitas est attributum. Causa apparentiæ est conuenientia aliquorum duorum in aliquo tertio secundum partem, siue est partialis identitas aliquorum duorum. Causa defectus est diuersitas eorundem. Huius fallaciæ tres sunt modi.*

C *Primus fallaciæ accidentis modus.* *Primus modus prouenit ex eo quod aliquid vere prædicatur de aliquo subiecto, & propter hoc creditur vere dici de accidente eius a quo est diuersum, vel quando aliquid primo attribuitur rei subiectæ in præmissis, & postea attribuitur eius accidenti in conclusione, vt hic, homo est species, Socr. est homo, ergo Soc. est species. Dicendum quod non valet, quia ille terminus species, qui est attributum, assignatur inesse Soc. qui est accidens, eo quod dicitur de homine qui est res subiecta. Similiter hic animal est genus, homo est animal, ergo homo est genus. Similiter hic. Omne æs est naturale, statua est æs, ergo statua est naturalis, non sequitur, quia naturale vere prædicatur de are, & propter hoc attribuitur in conclusione statuæ, quod non sit vere, similiter hic cognosco coriscum, coriscus est veniens, ergo cognosco venientem. Dicendum, quod non oportet, quod si cognoscas coriscum secundum se, quod propter hoc cognoscas ipsum sub illo accidente, quod est veniens.* D

Secundus modus prouenit ex particulari identitate aliquorum duorum in aliquo tertio. Vel quando aliquid commune prædicatur de aliquib. duob. cum quib. est in parte idem, & in parte diuersum, & propter hoc illa duo creduntur esse eadem inter se, vt hic. Soc. est homo, Plato est homo, ergo Soc. est Plato. Similiter hic, homo est animal, equus est animal, ergo equus est homo. Dicendum quod non oportet, quod si aliqua duo conueniant in aliquo tertio, quod propter hoc conueniāt inter se. *Scđus modus.* E *Tertius modus prouenit quando ex duob. aliquib. diuisim sumptis male infertur aliquo coniunctum secundum antecedens, vt iste albus, & est monachus, ergo est albus monachus. Similiter hic, Iste canis est pater, & est tuus, ergo est pater tuus: non sequitur, quia licet illa conueniant in aliquibus secundum partem, tamen secundum aliam partem differunt. Et sciendum, quod non licet inferre ex diuisis coniunctum, vt habere, Secundo Perihermenias quando prædicantur diuersa accidentia sub inuicem per accidens conuenientia, sicut album esse monachū, similiter quando duo prædicantur, quorum secundum intelligit in primo, vt vniuersale in suo specialiori, ut iste est homo, & est animal ergo est homo animal quia animal intelligitur in homine sicut album in homine albo. Sed in omnibus alijs licet ex diuersis inferre coniunctum.* *Tertius modus.* F *Vnde notandum, quod, quādo aliqua duo accidentia prædicantur de aliquo, quorū primum in subiecto est per alterum, & non per se, ex talibus diuisim captis non licet inferre coniunctum, vel econtra, vt iste est albus, & est monachus, ergo est albus monachus, nam albedo non est in subiecto secundum se, sed secundum habitū. Similiter ex coniunctis non licet inferre diuisum quando illa quæ coniunguntur diminuūtur de ratione alterius, ut ille hō est mortuus, ergo est hō & mortuus. In oī bus autem alijs licet ex coniunctis inferre*

A *diuisum, sed illud vltimum arg. facit fallaciam secũdum quid, ad simpliciter. Accidens sic Definitur ab Aristotele, accidẽs est quod est extraneum in parte idem, & in parte diuersum. Secundum accidẽs autem fiunt paralogismi, quando idem similiter fuerit assignatum in esse rei subiectæ, & accidenti, ut homo est species Socr. est homo, ergo Socra. est species. homo enim secundum quod sibi conuenit esse speciem, aliter capitur a modo per quem conuenit Socrati & Platoni quia conuenit ei esse speciem, vt est essentia quadam communis prædicabilis de pluribus et prout est in pluribus sic est in Socr. & Platone, & sic est Soc. accidens, homo vero res subiecta, & species significatur vtrisque inesse. Vnde accidens nõ sumitur hic, ut definitiua. Porph. sed ut dictum est.*

Senten tia Ari. in hac mate ria.

B

Accidẽ tis varia acce ptiones.

Postquam Auctor determinauit de fallacijs extra dictionem enumerando ipsas in generali, hic consequenter in speciali determinat de ipsis. & primo de fallacia accidentis, quę efficacior est inter omnes fallacias ad decipiendum, ratione cuius sic primo definit accidẽs. Accidens est quod extraneum rei idest in parte idem & in parte diuersum ab alio. Accidẽs autem tripliciter capitur. Vno modo pro illo quod dicit absolute naturam accidentis, ut diuiditur contra substantiam & sic non capitur hic.

C Alio modo sumitur magis communiter pro omni i lo, quod aduenit rei, & est extra essentiam eius & intellectum, & hoc modo inferius dicitur accidere suo superiori, & istis duobus modis nõ sumitur hic accidens. Tertio modo accipitur accidens communiter, pro illo quod est extraneam alteri inquantum stat sub aliquo tertio, & hoc modo non solum inferius accidit superiori, sed superius inferiore, ut sic Socrates capiatur sub isto attributo indiuiduum, homo accidit Socrati, quia est sibi extraneus inquantum Socrates conuenit in tertio indiuidui, homo enim partim differt cum Socr. ideo per hoc dicitur sibi accidens, & pro [illegible] accidẽti datur ista definitio, & ab ipso sumitur fallacia accidentis. D

Primo sciendum, quod in fallacia accipientis semper tria requiruntur scilicet attributum res subiecta, & accidẽs. Attributum est maior extremitas, quæ in præmissis primo attribuitur medio. Res autem subiecta est illud quod primo subijcitur attributo vel in actu vel in aptitudine. Accidens vero est illud quod partim conuenit & partim differt a re subiecta, & accidit sibi inquãtum stat sub tali attributo, vt hic. Soc. est indiuiduum, homo est Socra. ergo homo est indiuiduum. Indiuiduum est attributum, Soc. est res subiecta & homo accidit Soc. ea parte, quia Socr. stat sub isto attributo, quod conuenit Soc. inquantum differt ab hoie, & in de sumuntur causæ huius fallaciæ. Causa apparentiæ eius est partialis conuenientia accidentis cum re subiecta, propter quam creditur, quod accidens conueniat cum re subiecta ea parte qua sibi conueniat attributum. Causa falsitatis est diuersitas accidentis, & rei subiectę vel ipsius medij, quod secundum diuersas rationes conuenit cum extremis. Et secundum hoc sic definitus, hæc fallacia, quod est idoneitas decipiendi prouenieris ex partiali prouenientia accidẽtis cum re subiecta, quæ tamen differunt secundum diuersas orationes, vnde semper committitur hæc fallacia, quando propter conuenientiam duorum in uno tertio secundum diuersas rationes creditur conuenientia eorum inter se, aut quando vnum negatur ab alio, ea parte, qua differt a suo accidente, & propter hoc negatur de suo accidente.

Triad fallaciæ accidentis naturã requiruntur

E

F

Secundo sciẽdum, qđ huius fallaciæ ponuntur tres modi. Primus modus est, quando accidens est inferius rei subiectę, & propter hoc propriũ attributum rei subiectæ attribuitur inferiori eius sm̃ quem hic paralogizatur, animal est genus. homo est animal, ergo homo est genus. ibi genus est attributum conueniẽs animali ea parte qua differt ab homine, & per hoc infertur de homine, qui

Tres sũt huius fallaciæ modi, & de primo.

A qui accidit animali, vt stat sub illo attributio. Et similiter hic omne æs est naturale statua est æs, ergo statua est naturalis, naturale enim conuenit æri, ut est ens in actu, & statua sibi conueniti inquantum est in potentia ad figurā eius, & ita accipit ei prout stat sub illo attributo. Et similiter hic homo est animal, equus est animal, ergo equus est homo. equus enim accidit animali considerato, ut conuenit cum homine similiter, homo non est indiuiduum, Socrates est homo, ergo Socrates non est indiuiduū ibi indiuiduum negatur ab homine ea parte qua differt a Soc. Et omnes isti paralogismi soluuntur negando consequē
B tiam, quia non oportet, quod si aliquid dicatur, vel negatur de superiori ea parte quam differt ab inferiori, quod propter hoc negetur, vel affirmetur, de inferiori, quia ibi medium nō tenetur sub eadem ratione in duabus præmissis.

Sectus modus Tertio sciendum, quo secundum modus est, quando accidens est superiori rei subiectæ, & ita quod conuenit inferiori ea parte qua differt a superiori, in fertur de superiori, vt hic, Socrates est indiuiduum homo est Socrates, ergo homo est indiuiduum. Similiter hic, homo est species, substantia est homo, ergo substantia est species, ibi species, attribuitur homini ea parte qua differt a substantia, ideo substantia accidit homini, vt stat sub illo attributo. Et similiter hic iste est monachus, et est albus, ergo iste monachus albus, albus enim est accidens superius accidentale huic ho-
C mini, & differt ab ipso homine inquantum sibi inest hoc attributum monachus vnde per hoc, quod iste homo ponitur albus secundum se infertur, quod sit albus secundum habitum, & sic consequentia non valet, & similiter hic, iste canis est pater, & est tuus, ergo est pater tuus, & etiam in alijs argendo a diuisis ad coniuncta, & isti paralogismi soluuntur negando consequentiam, quia non oportet, sit aliquid conueniat infetiori ea parte, qua differt a suo superiori, qđ propterea conueniat superiori. Et non semper oportet, quod ad committendū istum modum sumatur illud quod simpliciter est superius, sed sufficit, quod sit superius vel secundum rem, vel secundum modum. D

Tertius modus. Quarto sciendum, quod ultimus modus huius fallaciæ est quando accidens est conuertibile respectu rei subiectæ, ut hic, risibile est propriū hō est risibilis, ergo hō est propriū, vel sic, risibile est qualitas, homo est risibilis, ergo homo est qualitas ibi proprium conuenit uni cōuertibilium ea parte, qua differt ab alio, & propter hoc infertur de alio, & similiter hic, homo est quoddam incomplexum, animal rationale est homo ergo animal rationale est quoddam incomplexum. Ibi animal rationale accidit homini, ut stat sub hoc attributo incomplexum, quod conuenit homini in E quantum differt a sua definitione, & propter hoc infertur de ipsa. Et soluuntur isti paralogismi negando consequētiam, quia si aliquid affirmatur, uel negatur de uno conuertibiliū ea parte, q̄a differt ab alio, nō oportet propter hoc, quod affirmetur, uel negetur de alio. Et hæc assignatio modorum huius fallaciç, & accidentis, & rei subiectæ ponuntur secundū Petrum Hispanum in magnis fallacijs eius, licet hic in textu ponatur alia assignatio ipsorū, quç in textu uideri potest.

Argu. Contra prędicta arguitur primo sic. Nulla est fallacia substantię, ergo nulla est fallacia accidentis per locum a simili, ergo contra prędicta. Secundo sic. In omni syllogismo medium est in parte idē, & in parte diversū cū extremis, F ergo, si accidēs sit ꝙ est in parte idē, & in parte diuersū sequitur quod in quolibet syllogismo, erit accidens, quod tamen est falsum. Tertiò sic illud quod est de essentia rei non est accidens, eius omne superius est de essentia inferioris ergo nullum superius accidit suo inferiori. Quarto sic. Arguendo ex puris affirmatiuis in secundo figura committitur fallacia accidentis, & tamen iste modus non enumeratur inter istos modos, ergo male assignantur, Quinto sic. Arguendo a diuisis ad coniuncta est

A bona consequentia, vt patet in Secundo Petri Hermenias, ergo a diuisis ad coniuncta non est fallacia accidentis.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod hic non capitur accidēs, vt distinguitur contra substantiam, sed capitur pro extremo, vel non necessario, ideo non sequitur quod si nulla sit fallacia substantiæ, quod nulla sit fallacia accidentis. Ad secundum dicitur, quod licet in omni syllogismo medium partim conueniat, & partim differat ab extremis tamen in bono syllogismo non accipitur, vt conueniens, & differens ab ipsos, sed in vtraque præmissarum sub eadem ratione tenetur, & extremitates in ipso vniuntur sub eadem ratione, & non sub diuersis, aliter non sequeretur vnio extremitatum inter se. Ad tertiū dicitur quod licet nullum superius accidat simpliciter, & absolutè suo inferiori, tamen bene accidit sibi comparatiuè, quia respectu ad vnum tertium, qđ conuenit inferiori prout differt a superiori. Ad quartum dicitur, quod arguēdo ex puris affirmatiuis in secunda figura committitur primus modus prius assignatus, & medium est res subiecta, & inferius eius sibi accidit vt stat sub maiori extremitate. Et licet tale mediū non subijcitur actu maiori extremitati tamen subijcitur in aptitudine, & efficitur subiectum eius reducendo ad primam figuram conuersione maioris. Ad quintum dicitur, quod arguendo debitè a diuisis ad coniuncta, vel econtra est bona consequentia, sed non quando arguitur indebitæ, sed tunc committitur fallacia accidentis. Et ad arguendum debite a diuisis ad coniuncta requiritur primo, quod prædicatorum diuisorum vnum sit potentiale, & determinabile, reliquum actuale, & determinans. Secundo requiritur, quod potentiale præponatur actuali, siue determinabile determinationi. Et econtra arguendo a coniunctis ad diuisa requiritur, quod in coniunctis vnum non sit determinatio priuans vel diminuens respectu alterius, sed contrahens tantum, ideo

Debitus arguendi modus à diuisis ad coniūcta & econtra.

B

C

non sequitur, est bonus faber, ergo est bonus.

D

De fallacia secundum quid ad simpliciter, & eius modis.

Sequitur de fallacia secundum quid ad simpliciter. Dictum secundum quid, appellatur hic determinatio diminuens de ratione vel de esse cui adiungitur, vt cum dico homo mortuus, mortuum enim diminuit de ratione hominis. Dictum simpliciter, appellatur aliquid non diminutū vt homo. Fallacia secūdum quid ad simpliciter est idoneitas decipiendi proueniēs ex apparenti conuenientia dicti secundū quid ad dictum simpliciter. Causa apparentia huius fallaciæ est conuenientia huius dicti, quod est secundum quid, ad illud quod est simpliciter, & econuerso. Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Fit autem hæc fallacia tot modis, quot modis, cōtingit addere alicui determinationem diminuentem.

Hoc colligē. 2. Elen c. 8. & alibi multis in locis.

E

Primo modo secūdum partem in modo, vt ille est homo mortuus, ergo est homo. nō sequitur, quia mortuum diminuit de ratione hominis. Et hic chimera est ens opinabile, ergo chimera est ens. non sequitur. quia opinabile diminuit de ratione huius, quod est esse.

Quot modis fiat.

Secundo modo secundum partem integralem, vt Aethiops est albus secundum dentes, ergo est albus.

Tertio modo in his, quæ sunt ad aliquid vt diuitiæ non sunt bonæ malè vtenti, ergo diuitiæ non sunt bonæ. non sequitur, licet enim diuitiæ comparatæ ad aliquid non sint bonæ, tamen in se sunt bonæ.

F

Quarto modo in his, quę secundum locum sunt, vt bonum est mactare patrem in triualis, ergo bonum est mactare patrem suum. Vel sic: Bonū est uti dieta in locis ægrotatiuis, ergo bonū est vti dieta.

Quinto modo in his, quæ fiunt secundū tempus, ut bonum est ieiunare in quadragesima ergo bonum est ieiunre.

Vel sic. Expedit alicui mederi quando ægrotat, ergo expedit. Alicui mederi. non sequitur quia licet expediat mederi secundum quid non tamen simpliciter.

Scien-

A *Sciendum est autem quod in omnibus istis inspiciendum est ad contradictionē, ut si aliquis respondens dicat, quod nō expedit mederi, & opponens assumat, quod expedit mederi quando egrotat, non contradicit ei, sed statim fallacia secundum quid ad simpliciter. Et sciendum quod eadem est fallacia, si ex eo quod est secundū quid inferatur simpliciter. & econuerso. Et intelligendum est quod ista fallacia quando fit ab esse secundum quid vt in pluribus fit affirmatiue, sed quando fit a dicto simpliciter vt in pluribus, arguitur negatiue.*

Notabile pul.

Quid sit dictum sm̄ quid & simpliciter dictum.

Postquam Auctor determinauit de fallacia accidentis. hic cōsequenter determinat de fallacia secundum quid ad B simpliciter. ratione cuius primo videndum est quid sit dictum secundū quid, & dictum simpliciter. Vnde dictū simpliciter est dictio sumpta sine determinatione diminuente, vt homo perse, vel homo albus, & tale dictum dicitur simpliciter, hoc est perfectum, & non diminutum. Sed dictum secūdum quid est dictio sumptacum determinatione priuatiua, aut diminuente, ut homo mortuus. Et ex beatitudine tali dicti secundum quid ad dictum simpliciter sumitur vna fallacia specialis, eo, quod ibi reperiuntur specialis causa appatentię, & defectus.

Cā apparentię ac defectus huius fallaciæ in quo consistat.

Primo sciendum est, quod causa apparentię huius fallaciæ est apparens C conuenientia dicti secundum quid ad dictum simpliciter propter quam credimus quod talia conueniant realiter, & quod vnum contineatur sub alio, quod tamen falsum est. Et eius causa defectus est diuersitas illorum dictorum. Et secundum hoc sic definitur hæc fallacia, quod est idoneitas decipiēdi prouenienś ex apparenti conuenientia dicti secundum quid ad dictum simpliciter. Et debet attendi ista conuenientia non ex parte uocum, quia tunc ista fallacia esset fallacia in dictione, sed debet attendi ex parte significatorum, secundum quod habent similitudinem in re significata, & analogiam suorum significatorum, sicut homo pictus, & homo D habent quandam proportionem inter se, & ideo conuenienter ponitur ista fallacia inter fallacias extra dictionem.

Quidnam dictum secūdum quid fallaciam fundat

Secundo sciendum, quod licet dictū secundum quid in quo ponitur determinatio contrahens, tantum vt homo albus faciat locum dialecticum scilicet a parte in modo ad suum totum, tamē dictum sm̄ quid, q̄ fit cum determinatione impropria, quę est diminuēs, vel priuans, bene causat locum sophisticū. Et talis determinatio impropria fit qnque modis, q̄nq; n. est absoluta. & q̄nque respectiua. si primum, hoc est dupliciter, vel determinat dictū cui adiungitur ratione totius priuando, vel diminuendo rationem eius, ut homo pictus, E vel ens opinale, vel ratione partis integralis sui subiecti, vt albū sm̄ dentes, si sit respectiua, sic est tripliciter, q a quędam sumitur per relatione ad aliquod correlatiuum extrinsecum, vt hic, diuitiæ sunt malę male vtenti alia respū mēsuræ, quæ est locus, vt bonum est interficere patrem in triualis, alia respectu partis temporis, quod est mensura successiua, ut est proijcere merces in mari tpe tempestatis, & secundum has quinque determinationes improprias ponūtur quinque modi huis fallacię.

Modorū quinque sm̄ quid ad simpliciter expositio.

Tertio sciendum, quod primus modus huius fallaciæ est arguendum secū dum partem in modo diminuentem, vt iste est homo pictus, ergo est homo. Secundus modus fit arguendo secūdum determinationem partis integralis, ut æthior est alb. sm̄ dentes, ergo est alb. F Et valet in accidentibus quę determinant sibi certam partem integralem sui subiecti, sicut cæcis determinat sibi oculum, & simitas nasum, & in accidentibus quę per indifferentiam in una parte ex consequenti totum inferunt, vt infirmitas dētis denominat totum hominem infirmum, dum determinatio partis non fit determinatio diminuens tanta accidentia quæ indifferenter conueniunt omnibus partibus & per inhęrētiam sunt in una non possunt denominare totū sicut albedo, vel nigredo de-

A nominans suam partem integralem est determinatio diminuens in istis, & facit istam fallaciam. Tertius modus sic arguendo cum determinatione respectiua facta ad terminum extrinsecum ut vnium est malum fabricitanti, ergo est malum. Quartus modus fit cum determinatione impropie sumpta secundum locum, vt bonū est interficere patrem in triualis, ergo bonum est interficere patrem. Quintus modus est arguēdo secundum determinationem tpis, vt bonum est ieiunare in quadragesima, ergo bonum est ieiunare sp. Et omnes isti paralogismi soluuntur negando consequentiam, quia ex dicto sm̄ quid non sequitur dictum simpliciter.

Modi Arg. a simpliciter ad secūdū qd idē.

Quarto sciendum, q in eiusdem modis, & in eadē fallacia potest argui B procedendo a dicto simpliciter ad dictum secūdum quid. Cuius ratio est, quia vbicunque reperitur eadem causa apparentiæ ibi est eadem fallacia, & ēt idem modus, sed arguendo a dicto simpliciter ad dictum sm̄ quid est eadem causa apparētię, sicut arguendo ecōtra, quia est eadem conuenientia dicti simpliciter & secundum quid, ideo illo mō cōmittitur ista fallacia, & modi prius positi, ut arguendo sic, hic non est homo ergo non est homo mortuus, vel non est animal, ergo non est animal pictum. Sed magis determinatur hæc fallacia sm̄ quid ad simpliciter quam econtra, quia arguendo a dicto secundum quid C arguitur affirmatiue, sed arguēdo a dicto simpliciter ut in pluribus arguitur negatiue per istam fallaciam, ideo magis denominatur a paralogismis, qui fiunt procedēdo à sm̄ quid ad simpl'r.

Arg.

Contra prædicta arguitur primo sic. Homo alb. est dictum sumptū sine determinatione diminuēte, & tñ nō est dictum simpliciter, quia dictum simpliciter est, quod submittitur sine additione, iuxta illud Simpliciter dico quod sine addito dico ergo contra definitionē dicti simpliciter. Scdo sic. oē inferius & minus commune infert suum superius & magis cōe, sed dictū sm̄ quid est inferius ad dictum simpliciter, ergo bene infert ipsum ergo arguendo a sm̄ quid D ad simpliciter non cōmittitur fallacia. Tertio sic. Bene sequitur est homo mortuus, ergo est mortuus, & tñ arguitur a dicto sm̄ quid penes primum modum huius fallacię ergo male assignatur ille modus. Quarto sic. Ieiunare in quadragesima est ieiunare simpliciter nec illa terminatio tpis diminuit rationem adiūcti, ergo ibi male arguitur penes quintum modū. Quinto sic. A toto in modo ad suam partem, & econtra sunt plures loci dialectici, ergo a dicto sm̄ quid, & a dicto simpliciter debent sumi plures fallaciæ, & non vna tantum.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primū istorū dr̄, quod sic capiat' dictū simpliciter, ut sm̄ valet sicut contracte ut sumit' in loco a E toto in modo, sic homo alb. nō est dictū simpliciter, sed, si capiatur dictum simpliciter prout simpliciter tantum valet sicut perfecte & non diminute, sicut capiat' in p̄senti passu, sic homo alb. est dictū simpliciter. Ad sm̄ dr̄, quod licet dictū sm̄ quid, qd sit cū determinatione contrahente sm̄, sit inferius ad dictum simpliciter, nō tñ dictū sm̄ quid, quod fit cum determinatione diminuēte vel priuāte, sed magis opponitur dicto simpliciter. Ad tertiū dr̄, quod licet homo mortuus sit dictum sm̄ quid respectu hominis, quia mortuum diminuit de ratione hominis, tamē respectu mortui est dictum simpliciter, quia homo non diminuit de ratione mortui, ideo ibi nō F arguitur a dicto sm̄ quid per istam fallaciam. Ad quartum dicitur, quod licet in quadragesima non diminuat de ratione huius quod est ieiunare absolute, tamen bene diminuit respectus huius quod dico bonum, idest arguitur cum determinatione diminuente sm̄ tēpus. Ad quintū dicitur, negando consequentiā, quia à toto in modo, & a parte eius sunt diuersę virtutes probatiuę, & diuersæ habitudines locales, ideo ibi sumuntur plures loci dialectici, sed a dicto secundum quid ad simpliciter, & econtra, est tantum vna causa apparentię, ideo ibi non sunt plures loci sophistici, nec est simile de ipsis.

A

De Fallacia Ignorantia, Elenchi, & eius modus.

Colligε hoc ex 2.Elen. c. 9. & alibi in plerisq; locis.

Elenchus enim syllogismus contradictionis vnius eiusdem, non nominis tantum, nec etiam rei tantum, sed nominis, & rei simul non synomini, sed eiusdem & ex eis quæ data sunt de necessitate, non connumeratio eo quod erat in principio ad idem secundum idem similiter & in eodem tempore. Elenc. est syllogismus contradictionis idest syllogismus concludens contradictoriam propositionis data a respondente. In definitione Elenchi quædam ponuntur ratione syllogismi, vt ex his quæ data sunt ex necessitate accipere, per quod remouetur fallacia accidentis, & ponitur non cõnumerato eo quod erat B in principio, per quod remouetur petitio principij & postea patebit. alia ponuntur ratione contradictionis, vt vnius & eiusdem idest vnius subiecti & vnius prædicati. Vnde nisi esset idem subiectum, & idem prædicatum non esset contradictio, vt æthiops est niger, æthiops non est niger secundum dentes, ex quo non est idem prædicatum, ideo non est contradictio. Et similiter hic, nullus homo mortuus currit, & quidam homo currit non est contra- C dictio, quia non est ibi idem prædicatum. Item secundum idem ad idem similiter & in eodem tempore ponuntur ratione contradictionis, & contra istas quatuor partes peccat hæc fallacia quæ dicitur ignorantia, Elenchi secundum, quod est vna de tredecim fallacijs. Alio modo accipitur generaliter, & tunc sic definitur. Ignorantia Elenchi est vnus defectus generalis ad quem reducuntur omnes aliæ fallaciæ ostendendo quo modo peccant contra istas particulas, vt postea patebit. Iste n. particula non nominis tm̃, nec rei tm̃. sed nominis et rei simul, nõ synonimi, & sic de alijs ponuntur ratione syllogismi, & ratione contradictionis, quia istæ exigunt, quod nomen sit vnum & res vna, & quod non sit nomen synonimum. Vnde non est ibi contradictio, Marcus currit & Tullius non currit. Nec est ibi syllogismus, omnis gladius scindit, quoddam instrumentum est ensis, ergo quod- D dam instrumẽtum scindit. Fallacia ignorantia. Elenchi est idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti obseruatione particularum definitionis Elenchi, quæ conueniunt ei ratione contradictionis tantum scilicet ad idem secundum idem similiter & in eodem tempore. Causa apparentia huius fallaciæ est conuenientia dictorum secundum quid ad dicta simpliciter. Causa falsitatis est diuersitas eorundem. Vnde huius fallaciæ. Elenchi sunt quatuor modi.

Primus modus est contra hanc particulam ad idẽ, vt duo sunt duplum vnius & non sunt duplum trium, ergo sunt duplum & non duplum, & in vtraque præmissarum non sumitur duplum ad idem, & ideo non sequitur. Prim*.

E

Secundus modus peccat contra illam particulam secundum idem vt hoc est duplum illi secundum latitudinem, & non est duplum secundum longitudinem, ergo est duplum & non duplum, non sequitur quia duplum non sumitur secundem idem, licet sumatur respectu eiusdem. Secundus.

Tertius modus peccat contra istam particulam similiter, vt homo est species, ergo idem est species & non est species non sequitur, quia ibi non est contradictio in præmissis, quia ille terminus homo, nõ supponit similiter, quia in vna sumitur pro suis inferiorib. in alia vero non, sed F pro se toto, vel pro sua forma. Tertius

Quartus modus peccat contra hanc particulam in eodem tempore, vt manus mea est clausa in hoc instanti, & non est clausa in hoc instanti, ergo est clausa & non clausa, non sequitur, quia non est in eodem tempore. Differt autem hæc fallacia a fallacia, secundum quid ad simpliciter, quia in illa est processus ab vno secundum quid sumpto ad vnum simpliciter sumptum, vt hoc est duplum secundum longitudinem, ergo est duplum, in ista vero est processus a duobus secundum quid sumptis ad duo sumpta simpliciter, vt hoc est duplum illi secundum longitudinem, & non secundum latitudinem, ergo est duplum et non duplum. Quartus.

A Postquam Auctor determinauit superius de fallacia a secundum quod ad simpliciter, hic consequenter agit de fallacia ignorantia Elenchi, ratione cuius definit Elenchus sic. Elenchus est syllogismus contradictionis vnius & eiusdem non nominis tantum, sed rei nominis simul, non sinonimi, sed eiusdem ex his quæ data sunt de necessitate accidete, nõ connumeratio eo quod etat in principio scilicet ad idem secundum idem similiter & in eodem tempore. In qua definitione ponitur syllogismus loco generis, & contradictionis ponitur ad differentiam syllogismi non contradicentis positioni respondẽtis, & ponitur vnius & eiusdem non

Quid Elenchus.

B nominis tantum, sed nominis & rei simul, non synonimi, sed eiusdem iam ratione syllogismi quam contradictionis. Ad vtrunq; enim requiritur quod remaneant idem termini secundum rem & uocem, & per hoc mouentur fallaciæ in dictione. Et ponitur ex his quæ data sunt de necessitate accidere, ratione syllogismi, in quo debet esse necessaria consequentia, & per hoc potest remoueri fallacia accidentis, & cæteræ non habentis necessariam consequentiam, deinde ponitur non connumerato eo quod erat in principio, ratione probationis, quia Elenchus est syllogismus probatiuus, & per hoc remoue-

C tur petitio principij, deinde ponitur ad idem secundum idem &c. ratione contradictionis tantum, quia illæ contradictiones requiruntur ad contradictionem tantum.

Primo sciendum, quod aliter potest definiri Elenchus, quod est syllogismus dialecticus conclusionis respondentis contradictorio. Et sic ad Elenchum tria requiruntur, scilicet necessaria illatio, in quantum est syllogismus & sufficiens probatio conclusionis, inquantum est dialecticus tertio formalis repugnantia suę conclusionis ad cõpositionem respondentis, inquantum est contradictionis. Ex quo patet, quod Elenchus vltra syllogismum addit probabilitatem, & vltra syllogismum dia-

Alia Elenchi descriptio.

D lecticum addit contradictionem, & ita contradictio est vltima differentia formaliter constituens Elenchum, & ideo sicut syllogismus dialecticus se habet vt inferius ad syllogismum in communi, ita Elenchus ad syllogismum dialecticum. Et Elẽchus dicitur ab eo, quod est in pro contra, & Elenchos, quod est sumptio, quasi sumptio contradicta respondentis & sicut talis Elenchus se habet ad syllogismum dialecticum vt inferius, ita Elenchus sophisticus ad syllogismum sophisticum, & potest sic definiri Elenchus sophisticus est syllogismus sophisticus apparenter contradictorius positioni respondentis.

E Secundo sciendum, quod ignorantia in communi dicitur negatio sciẽtiæ cum aptitudine ad ipsam. Et diuiditur per ignorantiam puræ negationis, quæ est pura carentia cognitionis actualis, & habitualis, sicut est in pueris nondum cognoscentib. Alia est ignorantia prauæ dispositionis, quæ est quã do aliquid falso apprehenditur de re aliquo modo cognita & ista diuiditur, quia quædam est ignorantia simplex, quæ est ignorantia principiorum, scilicet quando principia falso apprehenduntur simplici apprehensione sine discursu, alia est composita quæ est falsa apprehensio conclusionis mediante discursu. Et dicitur composita, quia ibi

Elenchus ꝙ

F multa simul concurrunt, scilicet ignorantia principiorum, conclusionis, Ignorantia autem Elenchi nõ est ignorantia puræ negationis, nec ignorantia composita, sed est ignorantia simplicis appræhensionis, quia fit per ignorantiam alicuius requisiti ad rationem Elenchi & talis potest capi dupliciter vno modo generaliter pro quocunque omissione cuiuslibet particulæ indifferenter definitionis Elenchi, si sumatur hoc modo ignorantia Elenchi non est vna fallacia specialis, sed sic omnes fallacię ad ipsum reducuntur, alio modo specialiter solum promissione alicuius illarum quatuor particularum ad idem, secundum idem, similiter in eodem tempore, & hoc modo ab ipsa sumi-

Ignorãtię multiplex modus.

A sumitur fallacia ignorantiæ Elenchi.

Tertiò sciendum, quod causa apparentiæ huius fallaciæ est apparens obseruatio conditionum requisitarum ad vnam contradictionem, ratione cuius creditur, quod in antecedente paralogismi sit vera contradictio, vbi tamen est apparens contradictio tantum, & per illam apparentem contradictionē in consequente infertur contradictio simpliciter. Et eius causa defectus est omissio alicuius illarum particularum quæ requiruntur ad contradictionem. Et per hoc sic definitur hæc fallacia, quod est idoneitas decipiendi prouenens ex apparente obseruatione particularum definitionis Elenchi, quæ sibi conueniunt ratione contradictionis. Et licet quælibet fallacia peccat contra verum Elenchum, quia tamen ista formaliter, & dicere peccat contra contradictionem, quæ se habet vltima differentia; & forma Elenchi, ideo magis denominatur hæc fallacia ignorantia Elenchi, quā quælibet alia fallacia.

Causa defectus & apparentię huius fallaciæ.

B

Quarto sciendum, quod huius fallaciæ quatuor sunt modi. Primus modus fit, quando non arguitur ad idem, vt aer est supra terram, & non est supra cęlum, ergo est supra, & non supra consequentia non valet, quia non affirmatur idem de aere comparato ad idē. Secundus modus est, quando non arguitur secundum idem, vt Soc. videt secundum oculum, & non videt secundum nasum, ergo videt, & non videt. consequentia non valet, quia non affirmatur idem de eodem secūdum idem in antecedente, & consequente. Tertius modus fit omittendo istam particulam, similiter, v. omnis homo est indiuiduum, homo non est indiuiduum, ergo idem est indiuiduum, & non indiuiduum, cōsequentia non valet, quia ibi homo non tenetur similiter, quia in maiori tenetur pro suppositis, & in minori pro natura communi. Quartus modus est dimittendo illam particulam in eodem tempore, vt Soc. leget cras, & non leget post cras, ergo leget & non leget, non sequitur, quia ibi non sit affirmatio, & negatio in eodem tempore. Et sic patet, quod isti quatuor modi sumuntur secundum illas quatuor conditiones in definitione Elenc. positas.

Quatuor modorum huius fallaciæ explanatio.

C

D

Contra prędicta arguitur primo sic. Contradictio non est syllogismus, sed Elenchus est contradictio, ut dicitur in primo Elenchorum, ergo male dicitur quòd est syllogismus.

Arg.

Secundo sic. Hæc est vera contradictio Marcus currit, Tullius non currit, cum ille propositiones repugnent tam in veritate quam in falsitate, ergo ad Elenchum & contradictionem non requiritur vnitas rei, & nominis simul. Tertio sic. Omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam Elenchi, ergo male ponitur fallacia specialis, cum sit communis ad omnes alias. Quarto sic. Contradictoriæ non possunt fieri in eodem tēpore, ergo ad contradictionem non requiritur, quod affirmatio, & negatio sint in eodem tempore. Quinto sic. Ad contradictionem requiritur quod sit affirmatio, & negatio eiusdem de eodem, & tamen non ponitur hic aliquis modus peccans contra illam particulam contradictionis, ergo modi huius fallaciæ non sunt sufficienter enumerati.

E

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod, si capiatur contradictio formaliter pro ipsa formali repugnantia contradictoriorum, sic non est syllogismus sed, si capiatur materialiter pro propositione contradicente, vel pro syllogismo contradictorio ratione suæ conclusionis, sicut contradictio bene est syllogismus, & sic capitur in primo Elenchorum.

Solutio.

F

Ad secundum dicitur, quod licet ibi sit contradictio secundum rem, non tamen secundum modum enunciandi quia ibi non est euidens affirmatio, & negatio eiusdem de eodem. Ad tertium dicitur, quod, si capiatur ignorantia Elenc. communiter pro quacunq. ignorantia cuiuslibet particulæ definitionis Elenchi, & sic fallacia ignorantiæ Elenchi est communis ad omnes alias fal-

A fallacias, sed etiam, si capiatur specialiter pro ignorantia vltimarum quatuor particularum, sicut hic accipitur sic est fallacia specialis, & habet distinctā causam apparentiæ, & defectus causis aliarum fallaciarum, vt posset probari inductiue. Ad quartum dicitur, quod licet duæ contradictoriæ non possint formari in eodem tempore, tamen bene possunt formari pro eodem tempore affirmando, & negando idem de eodem pro eadem parte temporis. Ad quintum dicitur, quod in fallacia ignorantiæ Elēchi semper requiritur, quod sit apparens contradictio, quia inde sumitur sua causa apparentiæ, sed, si remoueatur prima cōditio contradictio-B nis, quæ est, quod sit affirmatio, & negatio eiusdem de eodem, ibi non esset apparens contradictio, ideo non ponitur hic aliquis modus propter omissionem illius particulæ contradictionis.

De fallacia petitionis principij.

De hoc. 21. Elē. c. x. & alibi etiā tractatus.

Petere, id quod est in principio est, quando conclusio qua debet probari sumitur in præmissis. Cum ergo idem sub eodem nomine non potest seipsum probare, vt homo currit, ergo homo currit, in talibus enim non est petitio principij, sed talis argumentatio est ridiculosa, nec cadit sub arte, nec est petitio huius quod est in principio, aliud est enim petere principium, & aliud est petere illud quod est in C *principio, vt dicit Philosophus primo Elenc. quia petere principium est quando petitur idem sub eodem nomine, vt homo currit, ergo homo currit, & isto modo nulla est fallacia, quia non continetur, sub aliqua specie argumentationis, nec secundum veritatem, nec secundum apparentiam, sed talis petitio principij peccat contra syllogismum simpliciter dictum. Sed petere illud quod est in principio, est quando idem petitur sub diuerso nomine, vt animal rationale currit, ergo homo currit. Vel sic petere illud quod est in principio, est quando minus notum sumitur ad probationem magis noti. Causa apparentiæ huius fallaciæ est apparens diuersitas conclusionis a præmissis. Causa falsitatis est identitas eorundem. Petitur autem illud quod est in principio quinq. modis, vt patet 8. Topic.* D

Primus modus. *Primo modo, quando definitum petitur in definitione, & econtra, vt si dubitaretur vtrum homo currat, vel non currat, fiat argumentum, animal rationale currit, ergo homo currit, nulla est ibi probatio quia quando vnum dubitatur necesse est alterum dubitari, & ita si sumatur vnum ad probandum aliud, peccatum est.*

Secundus. *Secundus modus est, quando particulare petitur in vniuersali. vt nullus homo currit, ergo Socrates non currit. Vel si aliquis debeat probare, quod omnium contrariorum est eadem disciplina, & assumat omnium oppositorum est eadem disciplina ergo omnium contrariorum est eadem disciplina hic petitur conclusio in præmissis.* E

Tertius *Tertius modus est quando vniuersale petitur in particularibus, vt si aliquis debeat probare, quod omnium oppositorum est eadem disciplina, et sumat istam omnium contradictoriorum contrariorum, & sic de alijs est eadem disciplina, ergo omnium oppositorum est eadem disciplina. Vel sic, Socrates currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit.*

Quartus. *Quartus modus est, quando coniūctum petitur in diuisis, vel econtra, vt si aliquis debeat probare quod medicina est disciplina sani, & agri, & dicatur sic arguendo medicina est disciplina sani, & medicina est disciplina agri, ergo medicina est disciplina sani, & agri.* F

Quintus. *Quintus modus est quando vnum relatiuorum petitur in alio, vt si quis debeat probare, quod Socrates sit pater Plat. probetur, sic Plato est filius Socr. ergo Socr. est pater Pla. non sequitur, quia hoc assumitur quod est probādum, Sciendum quod hec fallacia non impedit syllogismum inferentem, sed probantem, & ita fallacia petitionis peccat contra syllogismum dialecticum, inquantum dialecticus est.*

Post-

A Postquam Auctor determinauit de fallacia ignorantia Elenchi, hic consequenter determinat de fallacia petitionis principij, ratione cuius primo vidēdum est quod sit petitio principij, vnde petitio in dialecticis est interrogatio alicuius præmissarum syllogismi dialectici, quia dialecticus licet in syllogizando assumat præmissas approbandum conclusionem, tamen aliquando interrogat de suis præmissis, ratione cuius dicuntur interrogationes, & non fit ita proprie petitio de cōclusione, quia præmissis concessis a respondente potest inferri conclusio non interrogando ipsam. Et quia in argumentatione conclusio est primum principium, ratione cuius fit argumentatio, ideo cum in tali argumentatione petitur conclusio, quę debet probari, vbi est petitio principij, ideo petitio principij est quando idem accipitur ad probandum seipsum.

Quid sit petere principium.

B

Primo sciendum, quod secundū Philosophum. Secundo Elench. duplex est petitio principij, scilicet, statim, & non statim. Petitio principij statim est quādo idem sub eodem nomine sumitur ad probandum seipsum, vt homo currit, ergo homo currit, vel idē sub duobus nominibus synonimis, vt Marcus currit, ergo Tull. currit. & talis petitio principij peccat contra syllogismū simpliciter, quia conclusio non est alia præmissis, & non est ibi aliqua fallacia, cū idem non habet apparentiam ad probandum seipsum. Alia est petitio principij non statim, quando idem sub diuersis nominibus sumitur ad probandum se ipsum, & talis est quando antecedens est ęquę ignotam, vel ignotius consequente. Vnde in petitione principij statim est proprie petere principiū, & in petitione principij statim est petere id, quod erat in principio, quia antecedens est ęquæ ignotum, vel minus notum quam consequens, ideo secundum suam notitiam continetur in consequēte, & potest probari per consequens, ideo tunc ad probandum consequens petitur illud quod est in principio, sed antecedens, quod continetur in conclusione, & etiam sumitur conclusio in tali antecedens ad probandum seipsam. Et secundum talem petitionem principij committitur hæc fallacia.

Duplex petitio principij.

C

D

Secundo sciendum, quod causa apparentiæ huius fallaciæ est apparens diuersitas antecedentis & consequentis, ratione cuius creditur antecedens esse notius consequente, & habere virtutē probatiuā consequentis, cum sit æquæ ignotum vel ignotius consequente. Et non sufficit quecunq. diuersitas antecedentis, & consequentis sed oportet quod sit cum identitate ipsorum, & etiam quod talis diuersitas faciat apparentiam magis noti, & minus noti ex parte nominis rei. &, quia in nominib. synonimis non est apparentia magis, & minus noti, ideo in ipsis non reperitur causa apparentiæ, sed causa falsitatis huius fallaciæ est identitatis antecedentis, & consequentis, & secundum hoc sic definitur hæc fallacia, quod est idoneitas decipiendi prouenienis ex apparenti diuersitate secūdum notitiam antecedentis cum consequente, & peccat ista fallacia non contra illationem, qui non impedit syllogismum simpliciter sed peccat contra probationem & syllogismum dialecticum.

Causa apparētia ac defect. in petitione principij.

E

Tertio sciendum, & definitio dupliter consideratur, vno modo inquātum includit principia essentialia definiti, quæ sunt propria causa inhærentiæ passionis ad ipsum definitum, & hoc modo ab ipsa sumitur locus demostrătiuus & non sophisticus. Alio modo cōsideratur inquantum stat sub intentione communi definitionis, & hoc dupliciter, vno modo respectu prædicatorum, quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definitio, & sic definitione sumitur locus dialecticus, alio modo respectu prędicatorum quæ cōueniunt notiori modo ipsi definitio, quam definitioni, & sic a definitione sumitur petitio principij, quia sic antecedens est idem in re, & est minus notum consequente. Et eodem modo arguendo a definitio potest argui respectu præ-

An a definitione locus sophisticus sumatur.

F

A ctu prædicatorum quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definitio, & sic definitione sumit' locus dialecticus, alio modo respectu pdicatorũ quæ cõueniũt notiori mõ ipsi definitio quã definitioni, & sic a definitione sumitur petitio principij, q̃a sic añs est idem in te, & est minus notum consequente. Et eodem mõ arguendo a definitio p̃r argui respũ prædicatorum q̃ notiori mõ in sunt definito, vel respectu ipsorum quæ minus note sibi conueniunt similiter arguendo ab vniuersali ad particularia, vel econtra, secundum hoc in istis potest esse locus dialecticus, aut petitio principij secundum diuersas rationes.

Quatuor modi sunt huius fallaciæ.

Quarto sciendum, quod huius fallaciæ quatuor sunt modi. Primus modus B est, quando definitum petitur in definitione, vel econtra, vt animal rationale currit, ergo homo currit, ibi enim definitum petitur in definitione sua, & econtra arguendo petitur definitio in definitio. Vnde probatio nõ valet, quia si vnum dubitetur, & reliquum. Secundus modus est quando particulare petitur in vniuersali, & vniuersale in particulari, vt omnis homo currit, ergo Socr. currit, Plato currit, & sic de alijs, vel econtra. Tertius modus, est quando coniunctũm petitur in diuisis, vel diuisa in coniuncto, vt medicina est sani, & ægri, ergo est sani & est ægri. Quartus modus est, quãdo relatiuum petitur in suo correlatiuo, vt Soc. est C pater Pla. ergo Plato est filius Soc. Et soluendo istos paralogismos debetur negari antecedens, cum sit æque incertum aut magis quam consequens ipsius prius negatiuum. Nec debet simpliciter negari consequentia, quia, cum sit necessaria illatio in istis paralogismis, si conceditur antecedens, oportebit concedere consequens, quod includitur in ipso, tamen potest dici quod ipsa non est probatiua cum negatione antecedentis. Et licet in textu ponantur quinque modi, quia secundus modus diuiditur in duos ad maiorem declarationem, tamen sufficienter enumerantur quatuor modi prius positi, quia in ipsis continentur omnes arguendi huius fallaciæ. D

Arg.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. In petitione principij sumitur idem ad probandum seipsum, sed idem non habet apparentiam ad probandum seipsum, ergo in petitione principij nulla est causa apparentiæ, nec est fallacia. Secundo sic. Omnis paralogismus peccat in materia, vel in forma, sed paralogismi huius fallaciæ non peccant in forma, cum possint esse in modo, & figura, nec in materia, cum fiant ex probabilib. ergo in ipsis non est causa defectus. Tertio sic. Ab eodem non sumitur locus dialecticus, & sophisticus, sed a definitione, & similiter a toto in quãtitate sumuntur loci dialectici, ergo ab ipsis non sumitur locus sophisticus, & E sic male ponuntur duo primi modi huius fallaciæ. Quarto sic. Arguendo a diuisis ad coniuncta est fallacia accidentis, ergo ibi non est petitio principij. Consequentia tenet, quia illi loci sophistici non possunt esse in eodem argumento. Quinto sic. Hic est petitio principij, albedo est contraria nigredini, ergo nigredo est contraria albedini, & tamen non fit in aliquo istorum quatuor modorum, ergo insufficienter assignantur.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet idem secundum rem, & vocem simul non habet apparentiam ad probandum seipsum, tamen idem secundum rem, & differens secundum F vocem, & rationem, bene habet apparentiam probandi seipsum inquantum videtur magis notum sub vno nomine quam sub alio. Ad secundum dicitur, quod licet in paralogismi huius fallaciæ præmissæ sunt secundum se probabiles, non tamen sunt probatiuæ conclusionis, quod tamen requiritur ad syllogismum probatiuum: requiritur enim quod habeat præmissas secundum se probabiles, & quod illæ præmissę habeant virtutem probandi conclusionem, ideo isti paralogismi peccant in probatione.

Ad tertium dicitur, quod ab eodem modo

A modo considerato, & respectu eiusdem non sumitur locus dialecticus, & sophisticus, sed bene ab eodem diuersimode considerato, modo definitio diuersimode consideratur, vt ab ipsa sumitur locus dialecticus, & sophisticus, & similiter totum in quantitate. Ad quartum dicitur, quod arguendo a diuisis ad coniuncta indebite ex parte illationis est fallacia accidentis, ex parte vero probationis est fallacia petitionis principij, & hoc non est inconueniens, scilicet quod in eodem paralogismo sint plures fallaciæ, & secundum diuersas rationes. Ad quintum dicitur, quod committitur quartus modus, licet, & albedo, & nigredo sub rationib. proprij non sint relatiua, tamen
B quantum ad intentiones contrariorum possunt dici relatiua secundum dici, ideo ibi vnum relatiuum petitur in alio.

De fallacia consequentis, & modis eius multiplicibus.

Collige hoc ex 2. Elen. c. vlt.

De fallacia consequentis dicendum est. Secundum consequens fiunt paralogismi, eo quod credimus consequentiam conuerti, quæ non conuertitur. Fallacia consequentis est, idoneitas decipiendi pro ueniens apparentia consequentiæ conuersa quæ non conuertitur. Causa apparentiæ huius fallaciæ est conuenientia vnius consequentia vera ad aliam non veram. Causa falsitatis est diuersitas earundem. Et sciendum, quod bene tenet argumentum a positione antecedentis ad positionē consequentis. Huius fallaciæ tres sunt modi.
C *Primus modus est quando arguitur a destructione antecedentis ad destructionem consequentis, vt si homo est animal est, ergo si homo non est animal non est. Vel a positione consequentis ad positionem antecedentis, vt si mel est, rubeum est, ergo si rubeum est, mel est. Ad istum enim modum reducuntur omnes praua argumentationes ab interiori ad superius destructiue. Vnde quotiescunque fit processus ab inferiori ad superius cum distributione superiorum, vt omnis homo currit, ergo omne animal currit, ibi committitur ista in fallacia, ut nullus homo currit, ergo nullum animal currit.* D

Secundus modus solet poni ab insufficienti inductione singularium, ut Socrates est animal, & econuerso, Plato est animal, & econuerso, ergo omnes est animal, & econuerso hic enumerantur omnia singularia illius, omnis homo est animal, & non huius, omne animal est homo, quæ significatur per compositionem huius, quod est econuerso ad hanc, omnis homo est animal.

Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicuntur communiter accidentia quæ se aliquando consequuntur, & aliquando non, ut iste est compustus, ergo est adulter. Similiter hic musa, & poeta similiter terminantur, sed musa, est fœminis generis, ergo & poeta, non sequitur, quia identitas generis, & terminationis aliquando se consequuntur, E
& aliquando non eo quod non est in omnib. sed in aliquib. Si aliquis dicat quod in hoc ultimo tertio modo non tenet econuerso Vnde ibi non est consequentia dicendum est, quod secundum quosdam sumitur consequentia communiter ad consequentiam necessariam, & probabilem, & in istis non sumitur consequentia necessaria, sed probabilis. Taliter autem ordinantur isti modi ab Aristotele isto modo ordinato.

Quid conseqūens, & antecedens.

Postquam superius determinatum est de fallacia petitionis principij, hic consequenter determinatur de fallacia consequentis, ratione cuius primo definit, auctor antecedens, & consequentiam dicens, quod antecedens est categorica, vel hypothetica, qua antecedēs F
infertur. Sed consequens est conclusio quę infertur ex antecedente, quod prouenit ex eo, quod intercedens includitur actu, vel intellectu in antecedente, ideo simul sequitur ad ipsum antecedens, & habitudo denominans illam sequelam vocatur consequentia, & diuiditur per cōsequentiam simplicem, & consequentiam compositam. Simplex est, quando ex uno solo antecedente infertur vnum consequens. Sed consequentia composita quatuor modis intelligitur fieri. Primo modo quando factam

A facta m aliqua consequentia arguitur a positione antecedentis ad positionem consequentis. Secundo modo, quando in aliqua consequentia arguitur a distinctione consequentis ad destructionē antecedētis, & istis duob. modis debite fit cōsequētia cōposita. Tertio mō, qn̄ facta vna consequentia arguitur a destructione antecedētis ad destructionē cōsequentis. Quarto modo quando arguitur a positione cōsequentis ad positionē antecedētis, & istis duob. modis nō valet cōsequētia cōposita, sed male cōuertit cōsequētia prius facta, qa conuertitur aliter q̄ deberet cōuerti, & secūdū hoc causatur fallacia cōsequētis.

B Primo sciendū, ꝙ causa apparentiæ huius fallaciæ est apparens conuertibilitas cōsequentis cū antecedente, ratione cuius reditur quod bene cōuertatur cōsequentia quæ tamen non conuertitur. Sed causa defectus est diuersitas cōsequentis & antecedentis, pp quā nō conuertuntur inter se, & secundū hoc sic definitur hæc fallacia consequentis, quod est idoneas decipiendi prouenions, ex apparenti conuertibilitate cōsequētis cū antecedente. Et sp fit ut dicit Aristot. qn̄ credimus consequentiā conuerti, quæ tamen non conuertitur. Et quamuis in hac fallacia reperiantur antecedens, & consequens, magis dicitur fallacia consequētis quā antecedētis, eo quod in paralogismis huius fallaciç semper arguitur æquiualenter ap positione consequentis ad positionem antecedētis. Licet enim arguatur a negatione antecedētis ad negationē consequentis, quia tamen illa negatio antecedentis se habet vt consequens ad negationem cōsequētis, ideo ibi arguitur çquiualenter a positione consequētis ad positionem antecedentis.

Causa apparētia ac defectus huius fallacia.

C Scdo sciendum quod huius fallaciæ sunt tres modi Primus est, qn̄ arguitur ea distinctione antecedentis ad destructionē cōsequentis, vel a positione cōsequentis ad positionem antecedentis. Exēplū primi, si homo est animal est, ergo si non est homo, non est animal, non sequitur, quia ad negationē antecedē-

Primus huius fallaciæ modus.

D us non sequitur negatio consequentis, & ratio est, quia antecedēs est inferius & minus commune, consequens vero se habet ut superius & magis commune modo destructio inferiori, & minus communi, nō oportet destrui superius & magis commune, qui illud potest manere in alijs inferiorib. eius. Exemplum secundi, si pluit terra est malida, ergo si terra est malida pluit, non sequitur, qua ad positionem consequentis quod est superius & magis commune, non sequitur positio antecedētis, quod est inferius & minus commune.

E Tertio sciendum, quod secūdus modus fit arguendo ab insufficienti numero singularium, vt hic. Socr. currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, vel sic. Socra. est animal, & econuerso, Plato est animal, & econuerso, & sic de alijs, ergo omnis homo est animal, & econuerso, non sequitur, quia licet enumerentur sufficienter omnes singulares illius vniuersalis, omnis homo est aīal, nō tn̄ istius, omne animal est hō, quæ tamē intelligitur, cum dr̄, & ecōuerso, & hoc si conuerso dicat cōuersionem simplicem, quia si diceret conuersionem per accidens, bene sequeretur, quia hæc esset vera omnis homo est animal, & econuerso, aliquod animal est homo, quia tamen analogum per se positū stat pro famosiori significato, ideo econuerso magis tenetur vt dicit conuersionem simplicem.

Secūd' modus.

F Quarto sciendū, quod tertius modus fit arguēdo a cōtter accidētib. quæ contingenter se cōsequuntur in aliquo subiecto, non tn̄ de necessitate se consequuntur, vt hic, Socr. est magnus, ergo Socr. est forti, vel Soc. est pulcher, ergo Socrates est bonus, non sequitur quia licet talia accidentia quandoq. sese cōsequantur in aliquo subiecto, non tamen de necessitate se consequuntur semper, & licet in isto modo arguendi, & in præcedenti conuertatur aliqua consequentia actualiter proposita, tamen subintelligit vna implicite quæ conuertitur in istis modis. Et istorū modorum sic potest haberi sufficientia, quia ī fallacia

Tertius modus.

A lacia conseqentis sumitur causa apparentiæ ex apparenti conuertibilitate cõ sequentis, & ancetedentis, vel ergo illa conuertibilitas, ex apparens ratione cõ sequentiæ iam factę, & sic est primus modus, vel propter habitudininem terminorum, & hoc dupliciter, vel sumitur ex habitudine singularium ad vl'e, & sic est secundus modus, vel ex conuenientia accidentium, quę contingenter cõueniunt in eodem subiecto, & sic est tertius modus.

Sufficiētia istorū modorum.

Argu. Sed contra prędicta arguitur primo sic. Cõuersio est passio propositionis ergo soli propositionis cõuenit, quare ista B fallacia non fit per hoc, quod aliqua cõuertatur. Secundo sic. Consequēs actu, & intellectu includitur in antecedente, ergo destructo antecedente destruitur consequens, & sic valet consequentia a destructione antecedentis ad destuctionem consequentis. Tertio sic. Posito po steriori necessario ponitur prius, sed cõ sequens posterius est antecedente, ergo posito consequente necessario ponitur antecedens, quod est contra primum modum huius fallaciæ. Quarto sic. Singularia alicuius vniuersalis non sufficiēter enumerata sequuntur suum vniuersale, ergo arguendo ab insufficienti numero singularium arguitur à positione consequentis ad positionem anteceden- C tis, & per consequens secundus modus, non distinguitur à primo. Quinto sic. Arguendo a cõiter accidentis est bonus locus dialecticus, ergo sic arguēdo non sumitur tertius modus huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur cõuersio prout est mutatio prædicati in subiectum, & ecõtra, sic est passio propositionis, sibi soli conueniens; sed, si capiatur pro mutatione antecedentis in consequens, & econtra, sic non est passio propositionis, sed passio consequentiæ, & hoc modo consequentia bene conuertitur. Ad secundū dicitur, quod destructio antecedēte, bene destruitur consequens partim secundum esse quod habet in tali antecceden te, sed non destruitur vniuersaliter, & secundum se totum, quia potest manere in alijs, ideo ex destructione antecedentis, non potest inferri destructione consequentis. D

Ad tertium dicitur, quod licet secundum illationem consequens sit posterius antecedente, tamen secundum naturam, & ambitum communitatis consequens est prius antecedente. Ad quartum dicitur, quod licet in secundo modo arguatur a positione consequentis ad positione antecedentis tamen ibi nō sumitur causa apparentiæ conuertibilitatis ratione consequentiæ prius factæ sicut in primo modo. Ad quintum dicitur, quod arguendo à communiter accidentibus quæ se necessario consequuntur bene est locus dialecticus, sed, arguendo ab his quę contingenter se non sequuntur sic est tertius modus huius fallaciæ. E

De fallacia secundum non causa, ut causa.

Sequitur de fallacia secundum nō. Causam vt causam. Ad cuius euidentiam sciendum est quod duplex est syllogismus scilicet ostensiuus, & ad impossibile. Ostensiuus est, qui habet vnam solam conclusionem. Syllogismus vero ad impossibile est, quando aliquis syllogistice dicitur ad possibile, & propter hoc interimitur aliqua præmissarum, quæ erat causa illius impossibilis. Vnde ista syllogismus semper habet duas conclusiones, vt cum dicitur est ne homo asinus hoc concesso, Contra, nullus asinus est animal rationale mortale, homo est asinus. ergo homo non est animal rationale mortale: sed hoc est impossibile, ergo & ista homo est asinus, & iste syllogismus est in quarto modo primæ figuræ. Sciendum est enim quod non causa, ut causa semper fit in syllogismo ad impossibile. Fallacia autem secundum non causam vt causam fit, quando non causa ponitur, ut causa, & propter hoc apparet sequi impossibile. & illud quod apparet esse causam, interimitur, vt si quæratur, est ne Brunellus homo, quo concesso contra nullus asinus est animal rationale mortale mortale, sed homo est asinus, & Bru- F

A *nellus est homo, ergo homo non est animal rationale, hoc autem est impossibile, ergo Brunellus non est homo. In hac enim dicta argumentatione est non causa, vt causa, vt quia interimitur id q apparet esse causa, & non est scilicet Brunellus est homo. Causa apparentia eius fallaciæ est conuenientia huius, quod apparet esse causa, & non est, cum eo quod est causa. Causa falsitatis in diuersitas eorundem. tale enim exemplum ponit Arist. huius fallaciæ, vt quærendo sic sunt ne anima, & vita idem quo concesso, Contra, mors & vita sunt contraria, sed mors est corruptio, ergo vita generatio, & per consequens viuere est generari, sed hoc est impossibile,*
B *quia quicquid viuit non generatur, sed generatum est, ergo anima, & vita sunt idem. Hæc conclusio peccat per fallaciam secundum non causam vt causam, ex hoc, enim quod anima, & vita sunt idem non sequitur impossibile, & ita non debet interim, sed ista mors, & vita sunt contraria quia in omnibus his, id quod non est causa apparet esse causa, quia communicat in terminis cum aliquibus propositionibus ex quibus sequitur impossibile.*
C *Ex istis patet, quod ista fallacia non fit in syllogismo ostensiuo, vt omnis homo currit, Socrates est homo, & Sol est in Cancro, ergo Socrates currit, hic non est fallacia non causæ, vt causæ, quia hæc propositio, Sol est in Cancro, non est causa, neque apparet esse causa, sicut apparet in syllogismo ad impossibile.*

Similis ostensiuus, per impossibile qd. Postquam Auctor determinauit de fallacia consequentis, hic consequēter determinat de fallacia secundum non causam, vt causam. Et, quia ista fallacia non fit in syllogismo ostensiuo, sed in syllogismo ad impossibile, ideo antequam Auctor ostendat causas huius fallaciæ præmittit vnam diuisionem syllogismi dicens, quod syllogismus diuiditur per syllogismum ostensiuum, & ad impossibile. Et dicitur syllogismus ostensiuus qui vnico processu ex duab. præmissis ex infert sua conclusio nem. Sed syllogismus ad impossibile est qui ex duab. præmissis una manifeste vera, & alia manifeste falsa infert D vnum manifeste falsum propter cuius falsitatem interimitur aliqua præmissarum, & sic ibi sunt plures processus, & etiam plures conclusiones. Et secundum hoc differunt multipliciter syllogismus ostensiuus, & ad impossibile, quia in syllogismo ad impossibile sunt plures processus, & plures cōclusiones, in alio uero est tantum unus processus, & una conclusio, & quia syllogismus ostensiuus potest esse, tam ex ueris, quā ex falsis, sed syllogismus ad impossibile semper habet aliquam præmissam falsam, aliter nunquam concluderet falsum, ut hic, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis E homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, non minor, ergo maior, & secundum talem processum quando interimitur aliqua præmissarum committitur præsens fallacia.

Primo sciēdum, quod præmissa causa est, quæ necessario facit ad illationē conclusionis, & qua remota non amplius sequitur conclusio in tali modo arguendi. Et per oppositum præmissa non causa est, quæ conuenit in subiecto vel prædicato cū aliqua præmissarū syllogismi, quæ numerata cum illis nullo modo facit ad illationem conclusionis, F & ipsa posita, uel remota nihilominus ex alijs præmissis in tali modo arguendi sequitur conclusio, ut hic, omnis asinus est rudibilis, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus illa propositio, omnis asinus est rudibilis, ex parte sui subiecti conuenit cum maiore & adhuc ipsa remota eodem modo sequeretur conclusio. Ex quo patet, quod ad non causam, ut causam duo requiruntur. Primo, quod talis præmissa non sit causa conclusionis Secundo, quod habeat apparentiæ causæ propter hoc quod cōuenit cum alijs præmissis, ideo, si in syllogismo ponatur, aliqua præmissa non causa, quæ nō conuenit in subiecto, uel prædicato cum aliqua præmissarū ibi non erit non causa ut causa, licet ibi bene sit non propter hoc accidere falsum.

Præmissa cā cōclusionis quæ, & quæ non cā.

Quæ ad nō cā vt cā requiruntur.

Cā apparentiæ.

Secundo

te defe- ctus hu- ius fal- lacia.

A Secundo sciendum, quod causa apparentiæ huius fallaciæ est conuenientia præmissarũ nõ causę cũ præmissa cã in subiecto uel prędicato, pp quam credimus quod sicut pręmissa cã facit ad illationem conclusionis falsę, ita pręmissa non causa inferat talem conclusionem, & pp hoc debeat interimi. Et eius cã defectus est diuersitas pręmissę non causę ab alijs. Et secũdũ hoc sic definit̃ hæc fallacia, quod est idoneitas decipiẽdi prouenіens ex apparenti conuenientia pręmissę non cãę cũ præmissa causa. Ex quib. apparet quod hic non committitur fallacia non causę, ut causę: Sol est in Cancro, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua pręmissarum, & non nisi ista. Sol est in Cancro. Illa enim pręmissa non cã non conuenit in subiecto uel prędicato cum alijs pręmissis, ideo ubi

B non est causa apparentię huius fallacię.

Cur hæc fallacia in syllogismo ad impossibile semper fieri habeat.

Tertio sciẽdum, quod hæc fallacia, sicut dictũ est prius, semper in syllogismo ad impossibile habet fieri. Cuius ratio est, quia hęc fallacia cõmittitur qñ ex falsitate conclusionis fit male regressus ad interimendum aliquam pręmissarum, quia interimitur una pręmissa quę non erat causa falsitatis conclusionis, sed talis regressus a falsitate conclusionis ad interimendum aliquam pręmissarum solũ fit in syllogismo ad impossibile, & non in syllogismo ostẽsiuo, ideo ista fallacia tñ fit in syllogismo ad

C impossibile. Ideo dicit Arist. in Secundo Priorum, quod semper in syllogismo ad impossibile superfluit una prçmissa, quę nullo modo facit ad illationem cõclusionis, & per hoc differt hęc fallacia ab omnib. alijs, & etiã per suas causas apparentię, & defectus.

Duo huius fallaciæ modi.

Quarto sciendum, quod huius fallaciæ possũt assignari duo modi. Primus modus est, quando prçmissa non ex parte subiecti, conuenit cum præmissa causa, ut hic omnis asinus est rudibilis, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista omnis asinus est D rudibilis, unde male fit regressus a falsitate conclusionis cum falsitas conclusionis ibi ueniat ex parte huius propositionis, omne animal est asinus. Secundus modus prouenit ex conuenientia præmissę non causæ in prædicato cum præmissa causa, ut omne animal est asinus, omnis equus est animal, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua prçmissarum, & non nisi ista, omnis equus est animal.

Arg.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Ois syllogismus est ostensiuus, quia ostendit aliquam conclusionem, ergo syllogismus ad ĩpossibile est ostẽsiuus, quare diuisio illa est insufficiens. Secũdo sic. In omni fallacia nõ est causa ut cã, cum in qualibet antecedens uideatur esse cã consequentis, licet tñ nõ sit, ergo ſm non cãm ut causam non sumi E tur aliqua specialis fallacia. Tertio sic. Sicut se hñt ens, & non ens, ita cã, & nõ cã, sed ens & non ens nullo modo conueniunt, ergo nec causa, & non causa, quare causa apparentiæ huius fallacię non est conuenientia non causę cum causa. Quarto sic. Bonus syllogismus simpliciter, & fallacia non possunt esse simul in eodẽ sed ubi est non causa ut causa ibi est bonus syllogismus simpliciter, ergo ibi non est fallacia ex conuenientia non causę, & causę. Quinto sic. Ista fallacia prouenit ex ea parte prçmissæ non causę, sed illa semper ponitur in primo discursu syllo- F gismi ad impossibile qui est ostensiuus, ergo in illo committitur ista fallacia.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet syllogismus ad impossibile secundum primum processum eius sit ostensiuus, non tamen secundum totum eius processum, quia ille processus primus finaliter ordinatur ad interimendum aliquam prçmissarum eius ex falsitate conclusionis.

Ad secundum dicitur, quod sic capiatur, non causa ut causam generaliter, pro omni illo, quod habet modum

A non causæ, ut causa, sic in qualibet fallacia reperitur non cā, vt cā sed si capiatur specialiter sicut prius definita est, sic solum reperitur in ista fallacia: Ad tertium dicitur, quod licet causa, & non causa formaliter acceptæ quantum ad istas intentiones non conueniant inter se, tamen materialiter captæ pro præmissis simili bene possunt conuenire in subiecto vel prædicato. Ad quartum dicitur, quod ista fallacia non committitur in primo processu syllogismi ad impossibile, sed in vltima illatione, quando interimitur præmissa, quæ non dēt interimi & sic secundum diuersa est ibi syllogismus, & fallacia. Ad quintum dicitur, quod licet præmissa non causa po-
B natur in primo processu syllogismi ad impossibile, & ibi sit causa apparentiæ huius fallaciæ, tamen ibi non committitur defectus nisi in vltimo processu destruendo, præmissam quæ non est causa conclusionis, & secundum illum processum talis sylogismus dicitur ad impossibile.

De fallacia secundum plures interrogationes, vt vnam, & illius Modis.

Propositio plures est illa in qua plura prædicantur de pluribus vel plura de vno, vel vnum de pluribus vt Socr. currit
C *& disputat, vel sic, est ne hic et hic homo, demonstrato Socr & Plato currunt & disputant. Propositio vna autem est in qua vnum prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, siue vnum numero, vt homo est risibilis, siue vnum specie, vt Soc. est homo siue vnum genere, ut Socrates est animal siue vnum secundum prius & posterius, vt homo est ens, animal est sanum, siue prædicatur plura ex quibus fit vnum, vt homo est animal rationale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paralogismi, quando ad interrogationes plures, datur vna responsio. Causa apparentia huius fallaciæ est vnitas interrogationes complexa. Causa falsitatis est pluralitas ipsius. Duo sunt modi huius fallaciæ.*

Colligitur hoc ex primo Elē. ca. 3. alibi etiā.

Primus modus est quando plura in singulari numero subijciuntur uel prædicantur, vt hic, est ne hic & hic homo? demonstratio Socrates et Brunello, si dicatur sic ergo Brunellus est homo, si non, ergo Socrates non est homo. Non enim bene respondit quando fecit responsionem unam ad interrogationes plures, sed debet respōdere, verum est pro uno, & falsum est pro alio. D *Prim' modus.*

Secundus modus est quando plura in plurali numero subijciuntur vel prædicantur, vt sunt ne ista bona, uel non bona demonstratis bono, & non bono. si dicit bona; ergo bonum est malum. si non bona, ergo bonum non est bonum debuisset enim respondere, bonum est bonum, & malum est malum, Si aūt concedat aliquis hō das definitiones, simili modo in singulari, & in plurali, vt cacū est aptū natū uidere, & non uidet, & cæca sunt apta nata uidere & non vidēt nō effugiet redargutionem demonstrato vno cæco, & altero vidente et dicatur, sic sunt ne illa cęca vel non cęca? si cęca ergo illud est cęcum, demonstrato uno vidente, non enim dicebat illum esse cæcum, & illum esse videntem sed dabat vnam responsionem eo quod cōcessit, quod similis daretur definitio in singulari numero, & in plurali. *Scd's modus.* E

Postquam auctor determinauit, de fallacia secundum non causam ut causam, hic consequenter determinat de fallacia secundum plures interrogationes ut unam. Et ad ostendendum quid sit interrogatio plures ipsam primo sic definit. Propositio plures est in qua prædicantur plura de vno, vel unum de pluribus vel plura de pluribus exemplum primi, ut Socrates currit, & mouetur, exemplum secundi, vt Socrates & Plato currunt, exemplum tertij ut Soc. & Plato currunt, & disputant. Et dicitur talis propositio plures quia designantur plures habitudinis compositioni prędicati cum subiecto & illa propositio non habet tantum, vnum sigñatum sed plura. Et per oppositū propositio una est in qua pdicatur vnū de vno, F *Propō plures, ac propositio vna.*

A vno, siue illud sit unum in numero, vt Soc. est iste hõ, siue sit vnum in specie, vt Soc. est homo, siue vnum in genere, vt Soc. est animal, siue vnum in analogia, vt Soc. est ens. Et quandoq; ponuntur plures dictiones, quæ se habent, vt determinatio, & determinabile, & faciunt vnum in nůmero, & tunc propositio est vna simpliciter, vt Soc. est homo albus, & Soc. est animal rationale.

Enũciatio propositio, & interrogatio in quo conueniãt ac differant. Primo sciendum, quod enunciatio, propositio, & interrogatio sunt idem secundum rem, licet ratione differant, quia dicitur enunciatio, vt est significatiua veri, vel falsi absolute, & propositio, vt est alterius ostensiua, & ponitur pro alio, scilicet pro conclusione inferenda, sed dicitur interrogatio, pro quanto sumitur cum signo interrogatiuo. Et quia sunt idem realiter propositio, & interrogatio, ideo sicut aliqua est propositio vna, & aliqua plures, ita B etiam est quædam interrogatio vna, in qua interrogatur vnum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. Dupliciter tamen potest fieri interrogatio plures, vno modo secundum significata tantum, ut dicendo utrum canis currit, & talis interrogatio plures, causat æquiuocationem uel amphibologiam. Alia autem est interrogatio plures secundum uoces, & significata simul, ut C est ne Socr. & Brunellus homo, & illa causat istam fallaciam, & de tali est hic ad propositum. Secundo sciendum, quod causa apparentiæ huius fallaciæ est conuenientia interrogationis plures ad interrogationem unam. Ratione cuius credimus, qd sicut ad interrogationem una datur tantum una responsio, quod etiam ad interrogationẽ plures sit tantum danda una responsio. Et non debet attendi ista conuenientia solum ex parte uocis, sed etiam ex parte rerum interrogatarũ, quæ in interrogatione plures accipiũtur per modum unius. Sed causa defectus huius fallaciæ est diuersitas interrogatorum, & significatorum interrogationis plures,

Causa defect⁹ & apparentia huius fallaciæ.

& scdm hoc sic definitur hæc fallacia, D quod est idoneitas decipiendi prouenicns ex conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam.

Prim⁹ ac secũdus huius fallaciæ modus. Tertio sciendũ, quod huius fallaciæ sunt duo modi, primus est quãdo in interrogatione plures plura in singulari numero subijciuntur vel prædicantur, vt si quæratur est, ne Soc. & Brunellus homo? si det una responsio affirmatiua tunc infertur, quod Brunellus est homo, & si negatiua, tunc infertur quod Soc. non est homo. Secundus modus, est qñ in tali interrogatione plura subijciuntur, uel prædicantur in plurali numero, ut demonstrato uno cęco, & uno uidente si quæratur, utrum illi duo sũt cæci uel uidentes; si dicatur, q̃ sic, tunc infertur, ergo cæcus est uidens, si dicatur q̃ nõ, tunc infertur, ergo uidẽs non uidet. Et ita, si respondens det unicam respõsionem semper ducet ad aliq̃ metam ueré, uel apparenter, unde, non dẽt E dari unica responsio, sed plures dicẽdo demonstrato cæco, quod ipse nõ uidet, & demonstrato uidente, quod uidet.

Nota modũ causandi deceptionẽ huius fallaciæ. Quarto sciendum, quod ista fallacia per prius causat deceptionem in interrogando propositionis plures, quam paralogizando, quia ibi fit deceptio respondentis quando ad interrogationem plures dat solum modo unicam responsionem, & si non det unam responsionem non potest paralogizari secundum paralogismos huius fallaciæ, quis illa respõsio nõ sit de essentia huius fallaciæ, uel paralogismorũ, sed est cã sine qua non fieret deceptio. Et, qñ respondens ad talem interrogationem dat unam responsionem potest duci uere, uel apparenter ad inconueniens, quia interrogatio plures est uera pro utraq; parte, uel falsa pro utraque parte, uel uera pro una, & falsa pro alia si sit uera pro utraque parte, tunc si respon- F dens respondet negatiuè potest duci uere ad redargutionem, & si affirmatiuè ducetur apparenter ad inconueniens, quia uidebitur ignorare multiplicitatem interrogatorum, si sit falsa pro utraque parte sic fit econuerso,

A & si in parte vera, & in parte falsa, tūc si respondens det vnam rnonē affirmatiue concedit æquiualenter, vnā copulatiuā, cuius altera pars est falsa, & sic verè dicitur ad redargutionē, & sic det vnam responsionem negatiuē, tunc negat æquiualenter vnam copulatiuā, cuius altera pars est vera, & sic ducetur apparenter tantum ad inconueniens.

Contra pdicta. Arguitur primo sic. In ista, oīs homo currit, prędicatur vnū de plurib. & ibi non est propositio plures ergo contra definitionem eius. Secundo sic. Ista, Soc. currit, & Plato disputat, est vna copulatiua, ergo est propositio coniunctione vna, & per consequens maledictum est quod sit propositio plures. Tertio sic. In ista, Soc. est homo & asinus, prædicatur vnū in genere de vno, & tamen ibi non est propositio vna, ergo contra definitionē. Quarto sic. Quæcunq. sunt plura sunt in plurali numero, ergo plura nunquam subijciuntur in singulari numero prædicantur, & per consequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quinto sic. Tot sunt modi huius fallaciæ q̃ modis fit interrogatio plures, sed interrogatio plures fit trib. modis, vt patet ex definitione eius, ergo male ponūtur tantum duo modi huius fallaciæ.

Arg.

B

C

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod ista omnis homo currit, prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum vnius, quia homo ibi tenetur pro omnib. particularib. hominib. in quantum continentur sub suo significato cōmuni quod est humanitas, sed ibi non prædicatur vnum de plurib. acceptis per modum plurium, vnde illud, quod subijcitur ibi est, vnum, licet supposita pro quibus tenetur sint diuisa. Ad secundum dicitur quod licet copulatiua sit aliquo modo vna, scilicet cōiunctione, & secundum quid est tamen simpliciter plures, quia affirmat plures, categoricæ simul quarum vna potest esse vera, & alia falsa, & simili modo est conditionalis, & disiunctiua. Ad tertiū dicitur, quod licet homo & asinus fuit vnum in genere, tamē in illa propositione Socr. est homo, & asinus, non enumerantur, per modum vnius in genere; sed per modum diuersorum in specie, ideo ibi est propositio plures. Ad quartum istorum dicitur, quod si capiatur numerus pluralis; vt est passio rerum, quæcunque sunt plura sunt in plurali numero, sed si capiatur, ut est passio terminorum singulariū, & est unus modus significandi, sic plura pn̄t accipi in singulari numero, & non semper in plurali. Ad quintum istorum argumentorum dicitur, quod licet in speciali possint esse tres modi huius fallaciæ, vel etiam plures tribus, tamen in generali sunt tantum illi quo modi prius positi, sub quib. omnes alij speciales modi continentur, quodlibet enim illorum tripliciter fit variatio paralogismorum secundum triplicem modum interrogationis plures.

Solutio.

D

E

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantiam Elenchi reducuntur.

Post hæc autem reducendum est omnes fallacias ad ignorantiam Elenchi. Reducere autem omnes ad ignorantiam elenchi est ostendere qualiter fallacia qualibet peccat contra aliquam particulam in definitione elenchi positam, aut ratione syllogismi, aut contradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi constituit speciem, ita ratio contradictionis adueniens syllogismo constituit elenchum. Vnde quicquid est in elencho, aut est in eo ratione contradictionis, aut ratione syllogismi. Dicit enim Arist. quod diuidendum est omnes syllogismos apparentes, & elenchos, aut omnes reducendum est ad ignorantiam elenchi. Aequiuocatio, & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiam elenchi, eo q̃ duplex esse impedit syllogismum, & contradictionem. Sed compositio & diuisio accentus reducuntur ad ignorantiam elenchi, in eo quod non est oratio eadem vel idem nomen, sed differens, oportet autem hoc, scilicet nomen, & rationem esse eadem quemadmodum & rē si debeat esse elenchus. Qui uero secundum

1. Elēc. 4. & in multis alijs locis.

F

c. 4. primi elēc.

A *dum accidens fiunt manifesti sunt definito syllogismo quia fiunt contra particulam in definitione elenchi positam scilicet necesse est aliud accidere per ea quæ posita sunt & concessa. Et secundum hanc fallaciam, quæ est secundum accidens, artifices, & sciente sæpe ab in sciis redarguuntur, facientibus syllogismos contra sapientes, nam secundum accidens faciunt syllogismos apparentes. Qui vero fiunt secundum quia ad simpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi, quoniam de eodem non est affirmatio & negatio, vt Ethiops est albus secundum dentes, ergo est albus. Manifesti autem sunt syllogismi qui prius dicti sunt & quales nuncupantur. Qui vero fiunt secundum id quod petitur in principio, & non causam ut causam, peccant manifeste contra definitionem syllogismi, quia in syllogismo oportet sequi aliud de necessitate, quod non erat in principio, & sic oportet quod præmissa sint causa conclusionis syllogismi. Qui vero secundum consequens reducuntur sicut, & illi qui fiunt secundum accidens. Qui secundum plures interrogationes, vt vnam reducuntur ad elenchum, eo quod peccant contra vnitatem propositionis, ibi enim non sumitur propositio vna, & per consequens nec propositio, nam eadem est definitio vnius rei, & rei, vt hõis, & vnius hominis, simile autem est in aliis. Vnde propositio vna vnum de vno affirmat, sed non est ita in propositione plures in qua prædicantur plura de uno uel unum de pluribus, & propter hoc peccant contra vnitatem propositionis. Item omnes fallaciæ in dictione, & secundum quid ad simpliciter reducuntur ad ignorantiã elenchi, eo quod peccat contra contradictionem. Omnes autem aliæ fallaciæ extradictionem reducuntur in hoc quod peccant contra definitionem syllogismi Et hæc de fallaciis dicta sufficiant.*

B

C

Quid sit reducere fallacias ad elenchi ignorantiã.

Postquam Auctor, superius determinauit de vnaquaque fallacia secundum se, hic consequenter determinat de ipsis per comparationem ad Elenchum, ostendendo quomodo omnes deficiunt contra rationem elenchi, & per hoc reducuntur ad ignorantiã elẽchi. Reducere autem fallacias ad ignorantiam elenchi est, ostendere quomodo quælibet fallaciæ peccat contra aliquam differentiam elenchi, siue hoc fit ratione syllogismi, siue ratione contradictionis, contradictio enim est ultima differentia elenchi, & sicut differentia adueniens generi constituit speciem, sic contradictio adueniens syllogismo dialectico constituit elenchum. D

Ignorãtia elenchi quotuplex

Primo sciendum, quod ignorantia elẽchi, ut prius dictum est accipitur dupliciter. Vno modo specialiter pro omissione unius illarum quatuor differentiarum elenchi, scilicet ad idem, secundum idem, similiter & in eodem tempore, quę sibi conueniunt ratione contradictionis tantum, & sic secundum ignorantiam elenchi sumitur una fallacia specialis, sed illo modo non accipitur hic, nec ad ipsam aliæ fallaciæ reducuntur. E Alio modo capitur generaliter pro ignorantia cuiuslibet particulæ elenchi, siue illa differentia sit ex parte syllogismi, uel contradictionis, & hoc modo secundum ignorantiam elẽchi non sumitur una fallacia specialis, sed hoc modo ignorantia elenchi communis est ad omnes fallacias, & hoc modo accipitur hic.

Omnes fallaciæ in dictione ad ignorantiã elenchi reducũtur.

Secundo sciendum, quod omnes fallaciæ in dictione quantum ad suos paralogismos habent reduci ad ignorantiam elenchi communiter acceptam. Et ratio est, quia reducere ipsas ad ignorantiam elenchi est ostendere, quomodo omnes deficiunt contra rationem eius, sed omnes fallaciæ in dictione peccant cõtra rationem elenchi, quod patet in dictione, unde ad rationem syllogismi, & contradictionis, requiruntur F unitas rei, & nominis simul, sed in æquiuocatione, amphibologia, & figura dictionis non est unitas rei, quia ibi dictio uel ratio accipitur pro diuersis significatis, & multipliciter, similiter in compositione, & diuisione non est unitas uocis neque rei, quia non est ibi eadem ratione secundum modum profe-

A rendi, & similiter in fallacia accentus deficit unitas rei, & nominis simul, & sic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Cap. 5. in ante prædic. Tertio sciendum, quod similiter omnes paralogismi fallaciarum extra dictionem peccant contra elenchum. Ad elenchum, enim requiritur conclusionem de necessitate accidere, hoc est sequi ex præmissis, sed in fallacia accidentis conclusio non sequitur de necessitate, ideo peccat contra rationem elenchi, & quia fallacia consequentis est pars fallaciæ accidentis, non tamē pars subiectiua, sed materialis, quia se habet, vt inferius ad ipsam ratione terminorum in quibus fit, ideo cum similiter fallacia consequentis peccat contra ratione elenchi. Sed paralogismi fallaciæ

B secundum quid ad simpliciter & ignorantia elenchi non faciunt contradictionem simpliciter, quia in ipsis nō est affirmatio, nec negatio eiusdem de eodem ad idem secundum idem similiter, & in eodem tempore, ideo peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogismi petitionis principij non de necessitate ostendunt suam conclusionem, sed in ipsis connumeratur, quod erat in principio. Similiter in fallacia non causæ, ut causę non fit probatio cōclusionis, ideo illæ fallaciæ peccant contra syllogismum probatiuum, & per consequens contra elenchum. Item ad elenchum requiritur ratione syllogismi, quod quælibet præmissarū sit propositio una, sed in fallacia secun-

C dum plures interrogationes ut unam non sumitur propositio, una, sed plures quæ nō est propositio simpliciter, quia eadem est ratio propositionis, & propositionis unius, sicut est eadem ratio hominis, & hominis unius, ideo illa fallacia peccat contra elenchum. Et sic patet inductiua, quomodo omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elēchi per hoc, quod paralogismi earum habent aliquam causam defectus contra elenchum.

Quarto sciendum, quod in paralogismis duplex reperitur causa defectus. Prima est ex parte rerum, uel dictionum, quib. fit disputatio, per quam omnes paralogismi deficiunt, contra elenchum. Alia autem reperitur ex parte respondentis, quæ est ignorantia proprie causæ defectus ipsius paralogismi propter quem respondens decipitur, prima est actiua respectu deceptionis, secunda uero passiua, prima est essentialis paralogismus, secunda uero accidentalis, & extrinseca, & licet illa sit accidētalis, tamen paralogismi non possunt causare deceptionem respondentis sine tali causa defectus, & ideo in qualibet fallacia est una causa defectus ex parte nostri, ut posset uideri inductiuæ, unde in æquiuocatione decipimur eo quod, ignoramus pluralitatem significatorum dictionis actualiter eiusdem, & in amphibologia per hoc, quod ignoramus diuisa significata orationis actualiter unius, & similiter in qualibet fallacia ignorantis propriæ causæ defectus in respondente est causa defectus, & deceptionis respondentis. Ex prędictis, ergo manifestum est quæ & quot sunt fallaciæ, tam in dictione quam extra dictionem, & quæ sunt causæ apparentiæ & defectus earum, & quot sunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi. D *Quid termi-nus.*

E Sed contra prędicta arguitur primo sic. In singulis fallacijs ostensæ sunt causę apparentię, & defectus earum, ergo hic superflue determinatur de defectu earum. Secundo sic, passio solum conuenit subiecto, sed contradictio est passio enunciationis, ergo non conuenit syllogismo, neque elencho. Tertio sic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, sed magis econtra, sed fallacię in dictione, & fallacia accidentis sunt perfectiores fallacia ignorantię elenchi ergo. *Argu.* F

Quarto sic. In fallacia ignorantię elenchi infertur uera contradictio in conclusione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis. Quinto sic. In fallacia petitionis princi-

A pij cõsequens necessario sequitur ex antecedente, ergo male dicitur in textu quod in petitione principij conclusio non accidit de necessitate.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet prius ostensæ sint causæ fallaciarum secundum se, non tamen ostensum est quomodo illæ causæ defectus faciunt defectus contra rationem elenchi, ideo hic non superflue determinatur de causis defectus fallaciarum per comparationem ad elenchum.

Ad secundum dicitur, quod licet cõtradictio primo, & per se soli propositioni conueniat, tamen ex consequenti B potest conuenire syllogismo ratione suæ conclusionis aut alicuius præmissarum quæ contra dicit positioni respondentis.

Ad tertium dicitur, quod licet fallaciæ in dictione sint perfectiores fallaciæ ignorantiæ elenchi, quæ est vna fallacia specialis, non tamen sunt perfe- D ctiores fallacia ignorantiæ elenchi, vt est communis, ad omnes alias fallacias, quia illa eminenter continet in se causas omnium aliarum fallaciarum.

Ad quartum dicitur, quod licet in paralogismi ignorantiæ, elenchi sit vera contradictio in conclusione, non tamen necessario infertur, sed apparenter solum ex apparenti contradictione præmissarum.

Ad quintum dicitur quod licet in petitione principij conclusio sequatur de necessitate quantum ad illationem, non tamen ostenditur de necessitate E quantum ad probationem, vt probet ipsam esse necessariam, quòd tamen requiritur ad verum elenchi, ideo per hoc ista fallacia, sicut omnes aliæ, reducitur ad ingnorantiam elenchi. Et hæc de fallacijs dicta sufficiant.

F

C

PETRI

A factam aliqua consequentia arguitur a positione antecedentis ad positionem consequentis. Secundo modo, quando in aliqua consequentia arguitur a distinctione consequentis ad destructionē antecedētis, & istis duob. modis debite fit cōsequētia cōposita. Tertio mō, qn̄ facta vna consequentia arguitur a destructione antecedētis ad destructionē cōsequentis. Quarto modo quando arguitur a positione cōsequentis ad positionē antecedētis, & istis duob. modis nō valet cōsequētia cōposita, sed male cōuertit cōsequētia prius facta, qa conuertitur aliter q̄ deberet cōuerti, & secūdū hoc causatur fallacia cōsequētis.

B Primo sciendū, q causa apparentiæ huius fallaciæ est apparens conuertibilitas cōsequentis cū antecedente, ratione cuius reditur quod bene cōuertatur cōsequentia quæ tamen non conuertitur. Sed causa defectus est diuersitas cōsequentis & antecedentis, pp quā nō conuertuntur inter se, & secundū hoc sic definitur hæc fallacia consequentis, quod est idoneas decipiendi prouemens, ex apparenti conuertibilitate cōsequētis cū antecedente. Et sp fit ut dicit Aristot. qn̄ credimus consequentiā conuerti, quæ tamen non conuertitur. Et quamuis in hac fallacia reperiantur antecedens, & consequens, magis dicitur fallacia consequētis quā antecedētis, eo quod in paralogismis huius fallaciæ semper arguitur æquiualenter ap

Causa apparētiæ ac deffectus huius fallaciæ.

C positione consequentis ad positionem antecedētis. Licet enim arguatur a negatione antecedētis ad negationē consequentis, quia tamen illa negatio antecedentis se habet vt consequens ad negationem cōsequētis, ideo ibi arguitur æquiualenter a positione consequētis ad positionem antecedentis.

Scdo sciendum quod huius fallaciæ sunt tres modi Primus est, qn̄ arguitur ea distinctione antecedentis ad destructionē cōsequentis, vel a positione cōsequentis ad positionem antecedentis. Exēplū primi, si homo est animal est, ergo si non est homo, non est animal, non sequitur, quia ad negationē antecedē-

Primus huius fallaciæ modus.

D tis non sequitur negatio consequentis, & ratio est, quia antecedēs est inferius & minus commune, consequens vero se habet ut superius & magis commune modo destructio inferiori, & minus communi, nō oportet destrui superius & magis commune, qui illud potest manere in alijs inferiorib. eius. Exemplum secundi, si pluit terra est malida, ergo si terra est malida pluit, non sequitur, qua ad positionem consequentis quod est superius & magis commune, non sequitur positio antecedētis, quod est inferius & minus commune.

Tertio sciendum, quod secūdus modus fit arguendo ab insufficienti numero singularium, vt hic, Socr. currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, vel sic. Socra. est animal, & econuerso, Plato est animal, & econuerso, & sic de alijs, ergo omnis homo est animal, & econuerso, non sequitur, quia licet enumerentur sufficienter omnes singulares illius vniuersalis, omnis homo est aīal, nō t̄n istius, omne animal est hō, quæ tamē intelligitur, cum dr̄, & ecōuerso, & hoc si conuerso dicat cōuersionem simplicem, quia si diceret conuersionem per accidens, bene sequeretur, quia hæc esset vera omnis homo est animal, & econuerso, aliquod animal est homo, quia tamen analogum per se positū stat pro famosiori significato, ideo econuerso magis tenetur vt dicit econuersionem simplicem.

Secūd. modus.

E

F Quarto sciendū, quod tertius modus fit arguēdo a cōiter accidētib. quæ contingenter se cōsequuntur in aliquo subiecto, non t̄n de necessitate se consequuntur, vt hic, Socr. est magnus, ergo Socr. est forti, vel Soc. est pulcher, ergo Socrates est bonus, non sequitur quia licet talia accidentia quandoq. se se cōsequantur in aliquo subiecto, non tamen de necessitate se consequuntur semper, & licet in isto modo arguendi, & in præcedenti conuertatur aliqua consequentia actualiter proposita, tamen subintelligit vna implicite quæ conuertitur in istis modis. Et istorū modorum sic potest haberi sufficientia, quia ī fallacia

Tertius modus.

A lacia conseqentis sumitur causa apparentiæ ex apparenti conuertibilitate cõsequentis, & ancetedentis, vel ergo illa conuertibilitas, ex apparens ratione cõsequentiæ iam factę, & sic est primus modus, vel propter habitudininem terminorum, & hoc dupliciter, vel sumitur ex habitudine singularium ad vſe, & sic est secundus modus, vel ex conuenientia accidentium, quę contingenter cõueniunt in eodem subiecto, & sic est tertius modus.

Sufficiētia istorum modorum.

Argu. Sed contra prędicta arguitur primo sic. Cõuersio est passio propositionis ergo soli propositionis cõuenit, quare ista B fallacia non fit per hoc, quod aliqua cõuertatur. Secundo sic. Consequēs actu, & intellectu includitur in antecedente, ergo destructo antecedente destruitur consequens, & sic valet consequentia a destructione antecedentis ad destuctionem consequentis. Tertio sic. Posito posteriori necessario ponitur prius, sed cõsequens posterius est antecedente, ergo posito consequente necessario ponitur antecedens, quod est contra primum modum huius fallaciæ. Quarto sic. Singularia alicuius vniuersalis non sufficiēter enumerata sequuntur suum vniuersale, ergo arguendo ab insufficienti numero singularium arguitur à positione consequentis ad positionem antecedenC tis, & per consequens secundus modus, non distinguitur à primo. Quinto sic. Arguendo a cõiter accidentis est bonus locus dialecticus, ergo sic arguēdo non sumitur tertius modus huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod si capiatur cõuersio prout est mutatio prædicati in subiectum, & ecõtra, sic est passio propositionis, sibi soli conueniens; sed, si capiatur pro mutatione antecedentis in consequens, & econtra, sic non est passio propositionis, sed passio consequentiæ, & hoc modo consequentia bene conuertitur. Ad secundũ dicitur, quod destructio antecedēte, bene destruitur consequens partim secundum esse quod habet in tali antecceden te, sed non destruitur vniuersaliter, & secundum se totum, quia potest manere in altijs, ideo ex destructione antecedentis, non potest inferri destructione consequentis. D

Ad tertium dicitur, quod licet secundum illationem consequens sit posterius antecedente, tamen secundum naturam, & ambitum communitatis consequens est prius antecedente. Ad quartum dicitur, quod licet in secundo modo arguatur a positione consequentis ad positione antecedentis tamen ibi nõ sumitur causa apparentiæ conuertibilitatis ratione consequentiæ prius factæ sicut in primo modo. Ad quintum dicitur, quod arguendo à communiter acci E dentibus quæ se necessario consequuntur bene est locus dialecticus, sed, arguendo ab his quę contingenter se non sequuntur sic est tertius modus huius fallaciæ.

De fallacia secundum non causa, vt causa.

Sequitur de fallacia secundum nõ. Causam vt causam. Ad cuius euidentiam sciendum est quod duplex est syllogismus scilicet ostensiuus, & ad impossibile. Ostensiuus est, qui habet vnam solam conclusionem. Syllogismus vero ad impossibile est, quando aliquis syllogistice dicitur ad possibile, & propter hoc interimitur aliqua præmissarum, quæ erat causa illius impossibilis. Vnde ista syllogismus semper habet duas conclusiones, vt cum dicitur est ne homo asinus hoc concesso, Contra, nullus asinus est animal rationale morta le, homo est asinus. ergo homo non est animal rationale mortale; sed hoc est impossibile, ergo & ista homo est asinus, & iste syllogismus est in quarto modo primæ figuræ. Sciendum est enim quod non causa, vt causa semper fit in syllogismo ad impossibile. Fallacia autem secundum non causam vt causam fit, quando non causa ponitur, vt causa, & propter hoc apparet sequi impossibile, & illud quod apparet esse causa interimitur, vt si quæratur, est ne Brunellus homo, quo concesso contra nullus asinus est animal rationale morta le mortale, sed homo est asinus, & Bru- F

An ...

A *nellus est homo, ergo homo non est animal rationale, hoc autem est impossibile, ergo Brunellus non est homo. In hac enim dicta argumentatione est non causa, vt causa, vt quia interimitur id quod apparet esse causa, & non est scilicet Brunellus est homo. Causa apparentiæ eius fallaciæ est conuenientia huius, quod apparet esse causa, & non est, cum eo quod est causa. Causa falsitatis in diuersitas eorundem, tale enim exemplum ponit Arist. huius fallaciæ, vt quærendo sic sunt ne anima & vita idem quo concesso, Contra, mors & vita sunt contraria, sed mors est corruptio, ergo vita generatio, & per consequens viuere est generari, sed hoc est impossibile,* B *quia quicquid viuit non generatur, sed generatum est, ergo anima, & vita sunt idem. Hæc conclusio peccat per fallaciam secundum non causam vt causam, ex hoc, enim quod anima & vita sunt idem non sequitur impossibile, & ita non debet interim, sed ista mors, & vita sunt contraria quia in omnibus his, id quod non est causa apparet esse causa, quia communicat in terminis cum aliquibus propositionibus ex quibus sequitur impossibile. Ex istis patet, quod ista fallacia non fit* C *in syllogismo ostensiuo, vt omnis homo currit, Socrates est homo, & Sol est in Cancro, ergo Socrates currit, hic non est fallacia non causæ, vt causæ, quia hæc propositio, Sol est in Cancro, non est causa, neque apparet esse causa, sicut apparet in syllogismo ad impossibile.*

Similis ostensiuus, per impossibile qd. Postquam Auctor determinauit de fallacia consequentis, hic consequẽter determinat de fallacia secundum non causam, vt causam. Et, quia ista fallacia non fit in syllogismo ostensiuo, sed in syllogismo ad impossibile, ideo antequam Auctor ostendat causas huius fallaciæ præmittit vnam diuisionem syllogismi dicens, quod syllogismus diuiditur per syllogismum ostensiuum, & ad impossibile. Et dicitur syllogismus ostensiuus qui vnico processu ex duab. præmissis ex infert sua conclusionem. Sed syllogismus ad impossibile est qui ex duab. præmissis una manifeste vera, & alia manifeste falsa infert D vnum manifeste falsum propter cuius falsitatem interimitur aliqua præmissarum, & sic ibi sunt plures processus, & etiam plures conclusiones. Et secundum hoc differunt multipliciter syllogismus ostensiuus, & ad impossibile, quia in syllogismo ad impossibile sunt plures processus, & plures cõclusiones, in alio uero est tantum unus processus, & una conclusio, & quia syllogismus ostensiuus potest esse, tam ex ueris, quã ex falsis, sed syllogismus ad impossibile semper habet aliquam præmissam falsam, aliter nunquam concluderet falsum, ut hic, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis E homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua premissarum, non minor, ergo maior, & secundum talem processum quando interimitur aliqua præmissarum committitur presens fallacia.

Præmissa cã cõclusionis quæ, & quæ non cã. Primo sciẽdum, quod premissa causa est, quæ necessario facit ad illationẽ conclusionis, & qua remota non amplius sequitur conclusio in tali modo arguendi. Et per oppositum premissa non causa est, quę conuenit in subiecto vel prędicato cũ aliqua prẽmissarũ syllogismi, quę numerata cum illis nullo modo facit ad illationem conclusionis, F & ipsa posita, uel remota nihilominus ex alijs premissis in tali modo arguendi sequitur conclusio, ut hic, omnis asinus est rudibilis, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus illa propositio, omnis asinus est rudibilis, ex parte sui subiecti conuenit cum maiore & adhuc ipsa remota eodem modo sequeretur conclusio. Ex quo patet, quod ad non causam, ut causam duo requiruntur. *Quæ ad nõ cãm vt cãm requirũtur.* Primo, quod talis prẽmissa non sit causa conclusionis Secundo, quod habeat apparentię causę propter hoc quod cõuenit cum alijs prẽmissis, ideo, si in syllogismo ponatur, aliqua prẽmissa non causa, quę nõ conuenit in subiecto, uel prędicato cum aliqua prẽmissarũ ibi non erit non causa ut causa, licet ibi bene sit non propter hoc accidere falsum. *Cã apparentiæ, a*

Secundo

A Secundo sciendum, quod causa apparentię huius fallacię est conuenientia præmissarū nō causę cū præmissa cā in subiecto uel prędicato, pp quam credimus quod sicut pręmissa cā facit ad illationem conclusionis falsę, ita pręmissa non causa inferat talem conclusionem, & pp hoc debeat interimi. Et eius cā defectus est diuersitas pręmissę non causę ab alijs. Et secūdū hoc sic definit hæc fallacia, quod est idoneitas decipiē di prouenienes ex apparenti conuenientia pręmissę non cāę cū præmissa causa. Ex quib. apparet quod hic non committitur fallacia non causę, ut causę: Sol est in Cancro, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua pręmissarum, & non nisi ista. Sol est in Cancro. Illa enim pręmissa non cā non conuenit in subiecto uel prędicato cum alijs pręmissis, ideo ubi non est causa apparentię huius fallacię.

ac defectus huius fallacia.

B Tertio sciēdum, quod hæc fallacia, sicut dictū est prius, semper in syllogismo ad impossibile habet fieri. Cuius ratio est, quia hęc fallacia cōmittitur qn̄ ex falsitate conclusionis fit male regressus ad interimendum aliquam pręmissarum, quia interimitur una pręmissa quę non erat causa falsitatis conclusionis, sed talis regressus a falsitate conclusionis ad interimendum aliquam pręmissarum solū fit in syllogismo ad impossibile, & non in syllogismo ostēsiuo, ideo ista fallacia tm̄ fit in syllogismo ad

Cur hæc fallacia in syllogismo ad impossibile semper fieri habeat.

C impossibile. Ideo dicit Arist. in Secundo Priorum, quod semper in syllogismo ad impossibile superfluit una pręmissa, quę nullo modo facit ad illationem cōclusionis, & per hoc differt hęc fallacia ab omnib. alijs, & etiā per suas causas apparentię, & defectus.

Quarto sciendum, quod huius fallaciæ possūt assignari duo modi. Primus modus est, quando pręmissa non ex parte subiecti, conuenit cum præmissa causa, ut hic omnis asinus est rudibilis, omne animal est asinus, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista omnis asinus est D rudibilis, unde male fit regressus a falsitate conclusionis cum falsitas conclusionis ibi ueniat ex parte huius propositionis, omne animal est asinus. Secundus modus prouenit ex conuenientia præmissę non causæ in prædicato cum præmissa causa, ut omne animal est asinus, omnis equus est animal, omnis homo est animal, ergo omnis homo est asinus, conclusio est falsa, ergo aliqua pręmissarum, & non nisi ista, omnis equus est animal.

Duo huius fallaciæ modi.

Arg.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Ois syllogismus est ostensiuus, qa ostendit aliquam conclusionem, ergo syllogismus ad īpossibile est ostēsiuus, quare diuisio illa est insufficiens. Secūdo sic. In omni fallacia nō est causa ut cā, cum in qualibet antecedens uideatur esse cā consequentis, licet tn̄ nō sit, ergo f'm non cām ut causam non sumi E tur aliqua specialis fallacia. Tertio sic. Sicut se hn̄t ens, & non ens, ita cā, & nō cā, sed ens & non ens nullo modo conueniunt, ergo nec causa, & non causa, quare causa apparentiæ huius fallacię non est conuenientia non causę cum causa. Quarto sic. Bonus syllogismus simpliciter, & fallacia non possunt esse simul in eodē sed ubi est non causa ut causa ibi est bonus syllogismus simpliciter, ergo ibi non est fallacia ex conuenientia non causę, & causę. Quinto sic. Ista fallacia prouenit ex ea parte pręmissæ non causę, sed illa sem- F per ponitur in primo discursu syllogismi ad impossibile qui est ostensiuus, ergo in illo committitur ista fallacia.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet syllogismus ad impossibile secundum primum processum eius sit ostensiuus, non tamen secundum totum eius processum, quia ille processus primus finaliter ordinatur ad interimendum aliquam pręmissarum eius ex falsitate conclusionis.

Ad secundum dicitur, quod sic capiatur, non causa ut causam generaliter, pro omni illo, quod habet modum

A non causæ, ut causa, sic in qualibet fallacia reperitur non cā, vt cā sed si capiatur specialiter sicut prius definita est, sic solum reperitur in ista fallacia. Ad tertium dicitur, quod licet causa, & non causa formaliter acceptæ quantum ad istas intentiones non conueniant inter se, tamen materialiter captæ pro præmissis simili bene possunt conuenire in subiecto vel prædicato. Ad quartum dicitur, quod ista fallacia non committitur in primo processu syllogismi ad impossibile, sed in vltima illatione, quando interimitur præmissa, quæ non dēt interimi & sic secundum diuersa est ibi syllogismus, & fallacia. Ad quintum dicitur, quod licet præmissa non causa po
B natur in primo processu syllogismi ad impossibile, & ibi sit causa appatentiæ huius fallaciæ, tamen ibi non committitur defectus nisi in vltimo processu destruendo, præmissam quæ non est causa conclusionis, & secundum illum processum talis sylogismus dicitur ad impossibile.

De fallacia secundum plures interrogationes, vt vnam, & illius Modis.

Propositio plures est illa in qua plura prædicantur de pluribus vel plura de vno, vel vnum de pluribus vt Socr. currit & disputat, vel sic, estne hic et hic homo, demonstrato Socr & Plato currunt & disputant. Propositio vna autem est in qua vnum prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, siue vnum numero, vt homo est risibilis, siue vnum specie, vt Soc. est homo siue vnum genere, ut Socrates est animal. siue vnum secundum prius & posterius, vt homo est ens, animal est sanum, siue prædicatur plura ex quibus fit vnum, vt homo est animal rationale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paralogismi, quando ad interrogationes plures, datur vna responsio. Causa apparentia huius fallaciæ est vnitas interrogationes complexa. Causa falsitatis est pluralitas ipsius. Duo sunt modi huius fallaciæ.

Colligitur hoc C ex primo Elē. ca. 3. alibi etiā.

D *Primus modus est quando plura in singulari numero subiyciuntur uel prædicantur, vt hic, est ne hic & hic homo? demonstratio Socrates et Brunello, si dicatur sic ergo Brunellus est homo, si non, ergo Socrates non est homo. Non enim bene respondit quando fecit responsionem unam ad interrogationes plures. sed debet respōdere, verum est pro uno, & falsum est pro alio.*

Primꝰ modus.

Secundus modus est quando plura in plurali numero subiyciuntur vel prædicantur, vt sunt ne ista bona, uel non bona demonstratis bono, & non bono. si dicit bona; ergo bonum est malum. si non bona, ergo bonum non est bonum debuisset enim respondere: bonum est bonum, & malum est malum, Si aūt concedat aliquis hō da ri definitiones, simili modo in singulari, & in plurali, vt cæcū est aptū natū uidere, & non uidet, & cæca sunt apta nata uidere & non vidēt nō effugiet redargutionem demonstrato vno cæco, & altero vidente et dicatur, sic sunt ne illa cęca vel non cęca? si cęca: ergo illud est cęcum, demonstrato uno vidente, non enim dicebat illum esse cæcum, & illum esse videntem sed dabat vnam responsionem eo quod cō cessit, quod similis daretur definitio in singulari numero, & in plurali. E

Scd̄us modus.

Postquam auctor determinauit, de fallacia secundum non causam ut causam, hic consequenter determinat de fallacia secundum plures interrogationes ut unam. Et ad ostendendum quid sit interrogatio plures ipsam primo sic definit. Propositio plures est in qua prædicantur plura de vno, vel unum de pluribus vel plura de pluribus exemplum primi, ut Socrates currit, & mouetur, exemplum secundi, vt Socrates & Plato currunt, exemplum tertij ut Soc. & Plato currunt, & disputant. Et dicitur talis propositio plures quia designantur plures habitudinis compositioni prędicati cum subiecto & illa propositio non habet tantum, vnum significatum sed plura. Et per oppositū propositio una est in qua pdicatur vnū de vno,

F *Propō plures, ac propositio vna.*

A vno, siue illud sit unum in numero, vt Soc. est iste hō, siue sit vnum in specie, vt Soc. est homo, siue vnum in genere, vt Soc. est animal, siue vnum in analogia, vt Soc. est ens. Et quandoq; ponuntur plures dictiones, quæ se habent, vt determinatio, & determinabile, & faciunt vnum in numero, & tunc propositio est vna simpliciter, vt Soc. est homo albus, & Soc. est animal rationale.

Enūciatio, propositio, & interrogatio in quo conueniāt ac differant.

Primo sciendum, quod enunciatio, propositio, & interrogatio sunt idem secundum rem, licet ratione differant, quia dicitur enunciatio, vt est significatiua veri, vel falsi absolute, & propositio, vt est alterius ostensiua, & ponitur pro alio, scilicet pro conclusione inferenda, sed dicitur interrogatio, pro quanto sumitur cum signo interrogatiuo. Et quia sunt idem realiter propositа, & interrogatio, ideo sicut aliqua B est propositio vna, & aliqua plures, ita etiam est quædam interrogatio vna, in qua interrogatur vnum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus. Dupliciter tamen potest fieri interrogatio plures, vno modo secundum significata tantum, ut dicendo utrum canis currit, & talis interrogatio plures, causat æquiuocationem uel amphibologiam. Alia autem est interrogatio plures secundum uoces, & significata simul, ut C est ne Socr. & Brunellus homo, & illa causat istam fallaciam, & de tali est hic ad propositum. Secundo sciendum, quod causa apparentiæ huius fallaciæ est conuenientia interrogationis plures ad interrogationem unam. Ratione cuius credimus, qđ sicut ad interrogationem una datur tantum una responsio, quod etiam ad interrogationē plures sit tantum danda una responsio. Et non debet attendi ista conuenientia solum ex parte uocis, sed etiam ex parte rerum interrogatarū, quæ in interrogatione plures accipiūtur per modum unius. Sed causa defectus huius fallaciæ est diuersitas interrogatorum, & significatorum interrogationis plures,

Causa defectus & apparentiæ huius fallaciæ.

& scdm hoc sic definitur hæc fallacia, D quod est idoneitas decipiendi proueniens ex conuenientia interrogationis plures ad interrogationem vnam.

Primus ac secūdus huius fallaciæ modus.

Tertio sciendū, quod huius fallaciæ sunt duo modi, primus est quādo in interrogatione plures plura in singulari numero subijciuntur vel prædicantur, vt si quæratur est, ne Soc. & Brunellus homo? si det̃ una responsio affirmatiua tunc infertur, quod Brunellus est homo, & si negatiua, tunc infertur quod Soc. non est homo. Secundus modus, est qñ in tali interrogatione plura subijciuntur, uel prædicantur in plurali numero, ut demonstrato uno cæco, & uno uidente si quæratur, utrum isti duo sūt cæci uel uidentes; si dicatur, ꝙ sic, tunc infertur, ergo cæcus est uidens, si dicatur ꝙ nō, tunc infertur, ergo uidēs non uidet. Et ita, si respondens det unicam respōsionem semper ducet̃ ad aliq̃ me E tam uerè, uel apparenter, unde, non dēt dari unica responsio, sed plures dicēdo demonstrato cæco, quod ipse nō uidet, & demonstrato uidente, quod uidet.

Nota modū causan di deceptionē huius fallaciæ.

Quarto sciendum, quod ista fallacia per prius causat deceptionem in interrogando propositionis plures, quam paralogizando, quia ibi fit deceptio respondentis quando ad interrogationem plures dat solum modo unicam responsionem, & si non det unam responsionem non potest paralogizari secundum paralogismos huius fallaciæ, q̃uis illa respōsio nō sit de essentia huius fallaciæ, uel paralogismorū, sed est cā sine qua non fieret deceptio. Et, qñ respondens ad talem interrogationem dat unam responsionem potest duci uere, uel apparenter ad inconueniens, quia interrogatio plures est uera pro utraq; parte, uel falsa pro utraque parte, uel uera pro una, & falsa pro alia si sit uera pro utraque parte, tunc si respon F dens respondet negatiuè potest duci uere ad redargutionem, & si affirmatiuè ducetur apparenter ad inconueniens, quia uidebitur ignorare multiplicitatem interrogatorum, si sit falsa pro utraque parte sic fit econuerso,

A & si in parte vera, & in parte falsa, tūc si respondens det vnam r̄ñonē affirmatiue concedit æquiualenter, vnā copulatiuā, cuius altera pars est falsa, & sic verè dicitur ad redargutionē, & sic det vnam responsionem negatiuè, tunc negat æquiualenter vnam copulatiuā, cuius altera pars est vera, & sic ducetur apparenter tantum ad inconueniens.

Contra p̄dicta. Arguitur primo sic. In ista, oīs homo currit, prædicatur vnū de plurib. & ibi non est propositio plures ergo contra definitionem eius. *Arg.* Secundo sic. Ista, Soc. currit, & Plato disputat, est vna copulatiua, ergo est propositio coniunctione vna, & per consequens maledictum est quod sit propo- B sitio plures. Tertio sic. In ista, Soc. est homo & asinus, prædicatur vnū in genere de vno, & tamen ibi non est propositio vna, ergo contra definitionē. Quarto sic. Quæcunq. sunt plura sunt in plurali numero, ergo plura nunquam subijciuntur in singulari numero prædicantur, & per consequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quīto sic. Tot sunt modi huius fallaciæ ꝙ modis fit interrogatio plures, sed inter- C rogatio plures fit trib. modis, vt patet ex definitione eius, ergo male ponūtur tantum duo modi huius fallaciæ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod ista omnis homo currit, prædica- *Solutio.* tur vnum de pluribus acceptis per modum vnius, quia homo ibi tenetur pro omnib. particularib. hominib. in quantum continentur sub suo significato cōmuni quod est humanitas, sed ibi non prædicatur vnum de plurib. acceptis per modum plurium, vnde illud, quod subijcitur ibi est, vnum, licet supposita pro quibus tenetur sint diuisa. Ad secundum dicitur quod licet copulatiua sit aliquo modo vna, scilicet cōiunctione, & secundum quid est tamen simpliciter plures, quia affirmat plures, categoricæ simul quarum vna potest esse vera, & alia falsa, & simili modo est conditionalis, & disiunctiua. Ad tertiū dicitur, quod licet homo & asinus fuit vnum in genere, tamē in illa propositio- D ne Socr. est homo, & asinus, non enumerantur, per modum vnius in genere; sed per modum diuersorum in specie, ideo ibi est propositio plures. Ad quartum istorum dicitur, quod si capiatur numerus pluralis; vt est passio rerum, quæcunque sunt plura sunt in plurali numero, sed si capiatur, ut est passio terminorum singulariū, & est unus modus significandi, sic plura p̄nt accipi in singulari numero, & non semper in plurali. Ad quintum istorum argumentorum dicitur, quod licet in speciali possint esse tres modi huius fallaciæ, vel etiam plures tribus, tamen in gene- E rali sunt tantum illi quo modi prius positi, sub quib. omnes alij speciales modi continentur, quodlibet enim illorum tripliciter fit variatio paralogismorum secundum triplicem modum interrogationis plures.

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantia Elenchi reducuntur.

Post hæc autem reducendum est omnes fallacias ad ignorantiam Elenchi. 1. *Elē.c.* 4. *& in multis alijs locis.* *Reducere autem omnes ad ignorantiam elenchi est ostendere qualiter fallacia qualibet peccat contra aliquam particulam in definitione elenchi positam, aut ratione syllogismi, aut contradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi constituit speciem, ita ratio contradictionis adueniens syllogismo constituit elenchum. Vnde quicquid est in elencho, aut est in eo ratione contradictionis, aut ratione syllogismi. Dicit enim Arist. quod* F *diuidendum est omnes syllogismos appa-* c. 4. *pri-* *rentes, & elenchos, aut omnes reducen-* *mi elēc.* *dum est ad ignorantiam elenchi. Aequiuocatio, & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiam elenchi, eo ꝙ duplex esse impedit syllogismum, & contradictionem. Sed compositio & diuisio accentus reducuntur ad ignorantiam elenchi, in eo quod non est oratio eadem vel idem nomen, sed differens, oportet autem hoc, scilicet nomen, & rationem esse eadem quemadmodum & rē si debeat esse elenchus. Qui uero secū*

dum

A *dum accidens fiunt manifesti sunt definito syllogismo quia fiunt contra particulam in definitione elenchi positam scilicet necesse est aliud accidere per ea quæ posita sunt & concessa. Et secundum hanc fallaciam, quæ est secundum accidens, artifices, & sciente sæpe ab in sciis redarguuntur, facientibus syllogismos contra sapientes, nam secundum accidens faciunt syllogismos apparentes. Qui vero fiunt secundum quia ad simpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi, quoniam de eodem non est affirmatio & negatio, ut Ethiops est albus secundum dentes, ergo est albus. Manifesti autem sunt syllogismi qui prius dicti sunt & quales nuncupantur. Qui vero fiunt secundum id quod petitur in principio, & non causam ut causam, peccant manifeste contra*
B *definitionem syllogismi, quia in syllogismo oportet sequi aliud de necessitate, quod non erat in principio, & sic oportet quod præmissæ sint causa conclusionis syllogismi. Qui vero secundum consequens reducuntur sicut, & illi qui fiunt secundum accidens. Qui secundum plures interrogationes, ut unam reducuntur ad elenchum, eo quod peccant contra unitatem propositionis, ibi enim non sumitur propositio una, & per consequens nec propositio, nam eadem est definitio unius rei, & rei, ut hõis, & unius hominis, simile autem est in alijs. Unde propositio una unum de uno affirmat, sed non*
C *est ita in propositione plures in qua prædicantur plura de uno uel unum de pluribus, & propter hoc peccant contra unitatem propositionis. Item omnes fallaciæ in dictione, & secundum quid ad simpliciter reducuntur ad ignorantiã elenchi, eo quod peccat contra contradictionem. Omnes autem aliæ fallaciæ extradictionem reducuntur in hoc quod peccant contra definitionem syllogismi Et hæc de fallacijs dicta sufficiant.*

Quid sit reducere fallacias ad elenchi ignorantiã.

Postquam Auctor, superius determinauit de vnaquaque fallacia secundum se, hic consequenter determinat de ipsis per comparationem ad Elenchum, ostendendo quomodo omnes deficiunt contra rationem elenchi, & D per hoc reducuntur ad ignorantiã elẽchi. Reducere autem fallacias ad ignorantiam elenchi est, ostendere quomodo quælibet fallaciæ peccat contra aliquam differentiam elenchi, siue hoc fit ratione syllogismi, siue ratione contradictionis, contradictio enim est ultima differentia elenchi, & sicut differentia adueniens generi constituit speciem, sic contradictio adueniens syllogismo dialectico constituit elenchum.

Ignorãtia elenchi quo tuplex.

Primo sciendum, quod ignorantia elẽchi, ut prius dictum est accipitur dupliciter. Vno modo specialiter pro omissione unius illarum quatuor differentiarum elenchi, scilicet ad idem, secundum idem, similiter & in eodem tempore, quę sibi conueniunt ratione contradictionis tantum, & sic secundum ignorantiam elenchi sumitur una fallacia specialis, sed illo modo non accipitur hic, nec ad ipsam aliæ fallaciæ reducuntur. Alio modo capitur generaliter pro ignorantia cuiuslibet particulæ elenchi, siue illa differentia sit ex parte syllogismi, uel contradictionis, & E hoc modo secundum ignorantiam elẽchi non sumitur una fallacia specialis, sed hoc modo ignorantia elenchi communis est ad omnes fallacias, & hoc modo accipitur hic.

Omnes fallaciæ in dictione ad igno rãtiã elenchi reducũtur.

Secundo sciendum, quod omnes fallaciæ in dictione quantum ad suos paralogismos habent reduci ad ignorantiam elenchi communiter acceptam. Et ratio est, quia reducere ipsas ad ignorantiam elenchi est ostendere, quomodo omnes deficiunt contra rationem eius, sed omnes fallaciæ in dictione peccant cõtra rationem elenchi, quod patet in dictione, unde ad rationem syllogismi, & contradictionis, requiruntur F unitas rei, & nominis simul, sed in æquiuocatione; amphibologia, & figura dictionis non est unitas rei, quia ibi dictio uel ratio accipitur pro diuersis significatis, & multipliciter, similiter in compositione, & diuisione non est unitas uocis neque rei, quia non est ibi eadem ratione secundum modum profe-

A rendi, & similiter in fallacia accentus deficit unitas rei, & nominis simul, & sic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Cap. 5. in ante prædic. Tertio sciendum, quod similiter omnes paralogismi fallaciarum extra dictionem peccant contra elenchum. Ad elenchum, enim requiritur conclusionem de necessitate accidere, hoc est sequi ex præmissis, sed in fallacia accidentis conclusio non sequitur de necessitate, ideo peccat contra rationem elenchi, & quia fallacia consequentis est pars fallaciæ accidentis, non tamẽ pars subiectiua, sed materialis, quia se habet, vt inferius ad ipsam rationẽ terminorum in quibus fit, ideo cum similiter fallacia consequentis peccat contra ratione elenchi. Sed paralogismi fallaciæ
B secundum quid ad simpliciter & ignorantia elenchi non faciunt contradictionem simpliciter, quia in ipsis nõ est affirmatio, nec negatio eiusdem de eodem ad idem secundum idem similiter, & in eodem tempore, ideo peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogismi petitionis principij non de necessitate ostendunt suam conclusionem, sed in ipsis connumeratur, quod erat in principio. Similiter in fallacia non causæ, ut causę non fit probatio cõclusionis, ideo ille fallaciæ peccant contra syllogismum probatiuum, & per consequens contra elenchum. Item ad elenchum requiritur ratione syllogismi, quod quælibet præmissarũ sit propositio una, sed in fallacia secun-
C dum plures interrogationes ut unam non sumitur propositio, una, sed plures quæ nõ est propositio simpliciter, quia eadem est ratio propositionis, & propositionis unius, sicut est eadem ratio hominis, & hominis unius, ideo illa fallacia peccat contra elenchum. Et sic patet inductiua, quomodo omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elẽchi per hoc, quod paralogismi earum habent aliquam causam defectus contra elenchum.

Quarto sciendum, quod in paralogismis duplex reperitur causa defectus. Prima est ex parte rerum, uel dictionum, quib. fit disputatio, per quam omnes paralogismi deficiunt, contra elenchum. Alia autem reperitur ex parte respondentis, quæ est ignorantia proprie causæ defectus ipsius paralogismi propter quem respondens decipitur, prima est actiua respectu deceptionis, secunda uero passiua, prima est essentialis paralogismus, secunda uero accidentalis, & extrinseca, & licet illa sit accidẽtalis, tamen paralogismi non possunt causare deceptionem respondentis sine tali causa defectus, & ideo in qualibet fallacia est una causa defectus ex parte nostri, ut posset uideri inductiuæ, unde in æquiuocatione decipimur eo quod, ignoramus pluralitatem significatorum dictionis actualiter eiusdem, & in amphibologia per hoc, quod ignoramus diuisa significata orationis actualiter unius, & similiter in qualibet fallacia ignorantis propriæ causæ defectus in respondente est causa defectus, & deceptionis respondentis. Ex prędictis, ergo manifestum est quæ & quot sunt fallaciæ, tam in dictione quam extra dictionem, & quæ sunt causæ apparentiæ & defectus earum, & quot sunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi. D *Quid termi- nus.* E

Argu. Sed contra prędicta arguitur primo sic. In singulis fallacijs ostensæ sunt causę apparentię, & defectus earum, ergo hic superflue determinatur de defectu earum. Secundo sic, passio solum
F conuenit subiecto, sed contradictio est passio enunciationis, ergo non conuenit syllogismo, neque elencho. Tertio sic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, sed magis econtra, sed fallacię in dictione, & fallacia accidentis sunt perfectiores fallacia ignorantię elenchi ergo.

Quarto sic. In fallacia ignorantię elenchi infertur uera contradictio in conclusione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis. Quinto sic. In fallacia petitionis principij

A pij cõsequens necessario sequitur ex antecedente, ergo male dicitur in textu quod in petitione principij conclusio non accidit de necessitate.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet prius ostensæ sint causæ fallaciarum secundum se, non tamen ostensum est quomodo illæ causæ defectus faciunt defectus contra rationem elenchi, ideo hic non superflue determinatur de causis defectus fallaciarum per comparationem ad elenchum.

Ad secundum dicitur, quod licet cõtradictio ptimo, & per se soli propositioni conueniat, tamen ex consequenti B potest conuenire syllogismo ratione suæ conclusionis aut alicuius præmissarum quæ contra dicit positioni respondentis.

Ad tertium dicitur, quod licet fallaciæ in dictione sint perfectiores fallaciç ignorantiæ elenchi, quæ est vna fallacia specialis, non tamen sunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, vt est communis, ad omnes alias fallacias, quia illa eminenter continet in se causas omnium aliarum fallaciarum. D

Ad quartum dicitur, quod licet in paralogismi ignorantiæ, elenchi sit vera contradictio in conclusione, non tamen necessario infertur, sed apparenter solum ex apparenti contradictione præmissarum.

Ad quintum dicitur quod licet in petitione principij conclusio sequatur de necessitate quantum ad illationem, non tamen ostenditur de necessitate E quantum ad probationem, vt probet ipsam esse necessariam, quòd tamen requiritur ad verum elenchi, ideo per hoc ista fallacia, sicut omnes aliç, reducitur ad ingnorantiam elenchi. Et hæc de fallacijs dicta sufficiant.

C

F

PETRI

A PETRI HISPANI D

TRACTATVS SEPTIMVS PARVORVM LOGICALIVM.

Cum Versorij Parisiensis Clariss. Expositione.

SVMMA TRACTATVS.

Præmittuntur quædam ad suppositionis naturam cognoscendam necessaria, diuiditur item suppositio in species quam plures, & singularium definitiones explanantur.

Eorum quæ dicuntur diuisio.

B *In ante pdica. ca. 5. & ibi Doc.*

EORVM quæ dicuntur, quædam dicuntr cum complexione, vt homo currit, quædam sine complexione, vt homo, quia est terminus incomplexus.

ISte est septimus Tractatus Summularum magistri Pet. Hisp. In quo determinatur de Paruis Logicalibus, & primo de quadam proprietate termini quæ suppositio dicitur. Qui quidem tractatus prima sui diuisione diuiditur in duas partes. In prima P. Hisp. ponit aliqua præambula valentia ad intelligendum suppositionem & species eius. In secunda parte determinat in suppositione. Secunda pars incipit ibi, suppositio est acceptio. Item prima pars di- C uiditur in duas. In prima ponit duas definitiones. In secunda ponit definitionē termini. Est ergo prima diuisio talis. Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quędam sine complexione, vt homo per se, vel animal per se. Cuius diuisionis ratio est, quia cuilibet voci significatiuæ ad placitum correspondet conceptus simplex, vel complexus, si primum, sic sunt ea quæ dicuntur sine complexione, si secundum, sic sunt ea quæ dicuntur cum complexione.

Huius tractatus caus. Primò sciendum, quod huius tractatus sicut & aliorum, quatuor sunt causæ, scilicet efficiens, materialis, formalis, & finalis, causa efficiens fuit magister Petr. Hispa. qui hunc tractatum a diuersis libris Logicæ extraxit. E Causa materialis est terminus supponens, q dicitur subiectum attributionis huius tractatus cuius ratio est, quia ibi consideratur vox & significatio, quæ sunt principia termini supponentis, & suppositio, quę est proprietas eius, et terminus vniuersalis, & particularis, quæ sūt partes subiectiuæ termini supponentis, ergo terminus supponens est subiectum huius tractatus. Causa aūt formalis est duplex. s. forma tractatus, quæ est diuisio huius tractatus in duas partes principales, vt dictum est, & forma tractādi, quæ est definitiua, diuisiua exemplorū positiua. Sed causa finalis est duplex, F scilicet intrinseca quæ est completa cognitio termini supponentis, & extrinseca, quæ est cognitio enunciationis, & cuiuolibet argumentationis.

Suppositionis notitia quantū valeat. Secundò sciendum, quod iste tractatus est vtilis ad cognoscendum veritatem, & falsitatem enunciationis, quia suppositio est quædam proprietas principiorum enūciationis, ex quorum mutatione sæpe uariatur ueritas, uel falsitas in enunciationibus. Est ēt utilis ad argumentationes sophisticas cognoscēdas, & specialiter ad argumentationes fallaciæ figurę dictionis, quæ prouenit ex

A ex diuersa suppositione terminorũ. vnde aliqui hunc tractatum ordinãt post tractatum fallaciarum, & istud communiter est in pluribus textib. Sed melius, vt videtur ordinandus est post tractatum prædicamentorum, quia in isto tractatu determinatur de termino incõplexo, sicut in tractatu prædicamentorum. Valet etiam iste tractatus ad notitiam enunciationis, & fallaciarum, & generaliter ad notitiam cuiuslibet argumentationis.

Tertio sciendum, quod hæc diuisio propter aliũ, & aliũ finẽ ponitur hic, & in anteprędicamẽtis, quia in antepredi B camẽtis ponitur, vt per ipsã sciaturquę sũt reponibilia in pdicamẽto cuiusmodi sunt termini incõplexi, sed incõplexi, & qui non cuiusmodi sunt cõplexi.

Quarto sciẽdum, quod sicut dictum est in antepræcdicamentis, quod in diuisione ante prædicamentali, dicibile, qđ est diuisum, capitur large, vt idem est quod significabile per vocem, & nõ vt idẽ est, quod prædicabile, ita in ista diuisione dicibile capiatur large pro omni eo quod dicendo profertur, alias cõplexũ non contineretur sub diuisione. & per hoc patet titulus causæ, ordo, & *Argu.* vtilitas, huius tractatus ad præcedẽtes.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Ista diuisio est vnum ante prædicamentum, ergo non debet hic poni. Se C cundo sic. Incomplexum est pars complexi, ergo non debet diuidi contra cõplexum, & sic prædicta diuisio est insufficiens. Tertio sic. Terminus supponẽs est quid complexum, ergo non est subiectum attributionis huius tractatus. Quarto sic. vnusquisq; tractatus debet denominari a sui subiecto attributionis, sed iste tractat⁹ denominatur a suppositione, ergo suppositio dẽt esse subiectum attributionis eius, & per consequens terminus supponens non est hic subiectũ attributionis. Quinto sic. Nullum ens per accidens est subiectum attributionis, sed terminus supponens est ens per accidens, quia additur enti per se, ergo terminus supponens, non est su *Solutio.* biectum istius tractatus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, D quod negatur consequẽtia, quia diuersimode ponitur hic, & in ante prædicamentis, ut dictum est in tertio notabili. Ad secundum dicitur, quod distinguitur consequens: quia in complexum potest capi dupliciter. Vno modo formaliter scilicet pro secunda intentione, & isto modo nõ est pars complexi, immo formaliter distinguuntur complexum & incomplexum. Alio modo potest capi materialiter, scilicet pro eo cui attribuitur intentio incomplexi, & sic bene est pars complexi materialiter sumpti nec illo modo diuiditur contra complexum. Ad tertium dicitur, quod licet terminus supponens sit quid complexum E secundum vocem, tamen est quid in cõplexum secundum intellectũ. Ad quartum dicitur, quod nõ oportet tractatũ semper denominari a subiecto attributionis, sed quandoque denominatur a passione subiecti, sicut iste, quandoque a discipulo, sicut liber Platonis a Thimeo, quandoque a parte subiectiua, & quandoque ab aliquo superioris. Ad quintum dicitur, quod licet ens per accidens quod est casuale, & fortuitum, non sit subiectum alicuius libri, tamen ens per accidens, cuius additamentum non diminuit rationem eius cui additur, bene est subiectum attributionis alicuius tractatus, & sic est hic de termino supponenti.

De terminorum notitia, ac multiplicitate. F

Terminus vt hic sumitur est vox significans vniuersale vel particulare, vt homo, vel Socrates, & sic de alijs. Terminorũ aũt incomplexorũ vnusquisque aut significat substantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut vbi, aut quando, aut situ, aut habitum. Significatio, ut hic sumitur, est rei per vocem secundum placitum repræsentatio. Quare, cum omnis res, aut sit vniuersalis aut particularis, oportet dictiones non significantes vniuersale, vel particulare non significare aliquid & sic non essent termini, vt hic sumuntur termini vt signa vniuersalia vel particularia. *ca. 5. in antepræ dica.*

A *ria. Significationum, alia est rei substantiua, & hæc fit per nomen substantiuum, ut homo. Alia est rei adiectiua, & hæc fit per nomen adiectiuum, vel per verbū, vt currit vel albus, quæ non proprie est significatio substantiua vel adiectiua, sed significat aliquid substantiue vel adiectiue. Et significare aliquid adiectiue, vel substātiue sunt modi vocum, quia adiectiuatio, & substantiuatio sunt compores modis, et differentiæ rerum, quæ significantur, & non significantur. Nomina vero substantiua dicuntur supponere, sed nomina adiectiua vel verba dicuntur copulare.*

Quid terminus.

B Postquam auctor superius posuit diuisionem dicibilis, hic consequenter ponit definitionem termini dicens quod terminus est vox significans vniuersale vel particulare. In quo definitione ponitur vox loco generis, deinde additur vniuersale vel particulare, idest rem vniuersalem uel particularē, ad differentiam sincathegorematum, priuationū, & negationum, quæ non sunt termini vt hic capitur terminus, nec illis conuenit supponere aut coplurare. unde patet quod signa vniuersalia vel particularia, vt omnis, nullus, aliquis, non sunt termini, vt hic sumitur terminus, quia signa vniuersalia, vel particularia non significant rem uniuersalem uel particularem, sed significat quoniam uniuersaliter pro quanto denotant terminum communem supra quem cadunt C termini vniuersaliter, idest pro omnib. suis suppositis, uel particulariter, idest pro aliquo.

Primo sciēdum, quòd terminorum incomplexorum unusquisq. aut significat substantiam aut qualitatē &c. quæ quidem diuisio termini incomplexi ponitur in textu, & etiam habetur in principio prædicamentorum, sed propter alium finem habetur ibi, & in isto passu. nam in prædicamentis ponitur ad cognoscendum numerum prædicamentorum, hic autem ponitur ad cognoscēdum numerum terminorum supponētuum, vnde ibi non diuiditur terminus incomplexus in tota sua communitate, D alias membra simul sumpta non cõuerterentur eum diuisio, sed solum diuiditur in terminus incomplexus significās rem uniuersalem, vel particularem reponibilem in prædicamento. Ista autem definitio est hic ad duo necssaria. Primum est videndum rem significatam per terminum cuius naturæ prædicamentalis sit. Secundum est quia postetius dicetur, ꝙ noīa substantiua supponunt, nomina vero adiectiua, & etiam verba copulant & appelant, hoc autem sciri non potest nisi ex parte rerum significatarum per terminos, ideo ista diuisio secundario valet ad sciendum qui termini supponunt, & qui copulant.

Quid terminorum significatio.

Secundo sciendum quòd Auctor cõsequenter ponit defintionem significationis terminis dicens, quod significatio termini est rei per vocem secūdum plurimum repræsentatio. In qua definitionem ponitur repræsentatio loco generis. deinde ponitur rei, ad differentiam significationis dictionum sincathegoreumaticarum, quæ quidem dictiones non significant res, sed dispositiones rerum, & ibi capitur res pro illo, quod potest alteri illorum subiici, vel de altero prædicari, deinde ponitur per uocem, ad differentiam significationum scripturarum, vltimo ponitur secundum plurimum ad differentiam significationis naturalis. & sic patet intellectus definitionis ex qua infert Auctor in textu quòd, cum omnis res E sit uniuersalis uel particularis, oportet dictiones non significantes uniuersale, vel particulare scilicet rem uniuersalem, uel particularem nihil significare, vt hic sumitur, signicatio, & sic non esse terminos, ut hic capitur terminus. Vnde aliter determinatur hic de incomplexis, & in libro Prædicabilium & Prædicamentorum, quia in illis determinatur de incōplexis sub rõne prędicabilis uel ordinabilis in genere, hic autem determinatum de ipsis in habitudine ad re quam significant, secundum quam ipsis conuenit supponere, F

vel

A vel copulare, appellare, & restringere, & ampliare.

Tertio sciendum, quod duplex est significatio, quædam est naturalis, sicut passiones in anima nostra existentes naturaliter significant res quarum sunt expressæ similitudines, & de tali non intelligitur. Alia est significatio ad placitum, & talis est duplex, quædam est primo & per se ad placitum. sicut est significatio prolatarum vocum significatiuarum ad placitum & talis solum hic definitur, alia est ad placitum secundario, siue ex consequenti, & de tali non est hic ad propositum.

Significatio duplex, naturalis, & ad placitū.

B Quarto sciendum, quod vt dicitur in textu, significationum, alia est rei substantiuæ, quæ fit per nomen substantiuum, alia rei adiectiuę, quæ fit per nomen adiectiuum seu per verbum. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis res significatur aut in se aut in alia. si primum, sic est significatio substantiua, si secundum, sic est significatio adiectiua. vnde hæc diuisio sumitur ex parte rei significatæ, quia substantiuatio & adiectiuatio sunt modi rerum, non tamen absolute, sed rerum significatarum per terminos, eo quod est eadem res quæ in accidentibus significatur per adiectiuū & substantiuum, sicut per album & albedinem, & tamen in vno est significatio adiectiua, & in alio substantiua. album enim significat formam accidentalem. vt alteri inhærentem, album enim significat vt per stantem, & non vt alteri inhærentem. Ex quibus patet C quid est terminus, & quid sit significatio termini, & quomodo diuiditur significatio, & quæ est diuisio termini.

Substātiuæ et adiectiuæ significationes.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. Vnius rei est tantum vna definitio, sed termini est alia definitio scilicet quod terminus est oratio indicans quid est esse rei ergo hæc non est sufficiens.

Secundo sic. Contra definitionem significationis, quia si esset sufficiens sequeretur quod termini vniuersales nihil significarent consequentia tenet, quia non possunt significare nisi rem vniuersalem, sed nulla res est vniuersalis D ex parte rei ergo termini communes nihil significant. Tertio sic. Omnis & nullus aliquid significant scilicet quantitatem, & tamen non repræsentat rem secundum plurimum, ergo definitio non conuenit omni contento sub definito. Quarto sic. Hæc definitio non conuenit significationi passionum quæ sunt in anima nec significationi scripturarum, ergo non conuenit omni contento sub definito. Quinto sic. Si ista definitio esset sufficiens sequeretur quòd termini secundę intentionis nihil significarent quod est falsum, consequentia tenet, quia non repræsentant rem, sed ens E rationis tantum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod terminus vt sufficit in propositio capitur dupliciter. vno modo pro definitione quidditatiua rei, & isto mō accipitur ab Aristoteles primo Topicorum vbi dicitur, quod terminus est oratio indicans quid esse rei per essentialia. alio modo capitur terminus pro eo in quem resoluitur propositio, & isto modo accipitur ab Arist. in 1. Priorum, & a Petr. Hisp. in 1. Trac. vbi dicit quod quędam propositiones categoricæ participant vtroque termino, & etiam in isto tractatu in præsenti definitione. Ad secundum dicitur, quod negatur consequentia, & ad probationem dicitur, quod res a parte rei sunt vniuersales in potentia, sed non secundum actum vniuersalitatis. Ad tertium dicitur, quod negatur maior, & ad probationem dicitur, F quod non significant quantitatem proprie dictam quæ est res naturæ, sed significant quantitatem metaphorice sumptam, quæ non est res ibi accipitur. Ad quartum dicitur, quod soluitur. ex tertio notabili. Ad quintum dicitur, quod termini secundæ intentionis significant rem habentem esse rationis, sed non habentem esse reale, & hoc sufficit ad hoc, quod habeant significationem ad placitum, de qua est hic ad propositum.

Solutio.

Sup-

A

Suppoſitionis a ſignificatione diſcrimen. per ipſarum rationes.

De oĩb. his quę ab hoc tractatu ſequũtur vide Paulũ Venetũ & alios ſummiſtas.

Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. Differunt autem ſuppoſitio, & ſignificatio, quia ſignificatio fit per impoſitionem vocis ad ſignificandum rẽ, ſuppoſitio eſt acceptio termini iam ſignificantis rem pro aliquo, vt cum dicitur homo currit, iſte terminus homo tenetur ſtare pro Socrate, Platone, & ſic de alijs. Vnde ſignificatio prior eſt ſuppoſitione, & differunt in hoc, quia ſignificatio eſt vocis, ſuppoſitio vero eſt termini iam compoſiti ex voce, & ſignificatione, ergo ſupponere, & ſignificare non ſunt idem, ſed B *differunt per locum a coniugatis. Item ſignificatio eſt ſigni ad ſignatum. ſuppoſitio vero eſt ſupponentis ad ſuppoſitum, ergo ſuppoſitio non eſt ſignificatio. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui pro aliquo.*

Quid ſuppoſitio.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem termini, & ſignificationis, & etiã definitiones eorundem, hic conſequenter definit ſuppoſitionem dicens. Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. vnde in prædicta definitione ponitur acceptio loco generis & ponitur termini ſubſtantiui, ad differentiam copulationis, quæ eſt proprietas termini adiectiui, & ponitur pro aliquo, ideſt pro re ſignificata ad differentiam, ſuppoſitionis grammaticalis, quę C eſt relatio ſuppoſiti ad appoſitum, de qua non eſt hic ad propoſitum. & ille ablatiuus aliquo non tenetur in definitione pro particulari ſuppoſito, ſed tenetur categoric- pro re vel ente. vnde patet quod definitio prædicta eſt ſufficiens & poſſet probari per conditiones bonæ definitionis quæ ſibi conueniunt.

Quotuplex ſuppoſitio.

Primo ſciẽdum, quod ſuppoſitio poteſt capi dupliciter. vno modo pro ſuppoſitione reali, ſicut dicimus, quod paries ſupponit fundamentum, & de tali non eſt hic ad propoſitum. Alio modo poteſt capi, ut eſt proprietas vocis ſignificatiuæ, & talis eſt duplex, quia poteſt capi vt eſt relatio termini ſupponẽ D tis ad rem ſuppoſitam quæ ſuppoſitio eſt in termino actiue, ſicut in eo quod ponit ſub rem ſignificatam per ipſum, & eſt in re paſſiue, & ſic de ſuppoſitione eſt hic ad propoſitum, alio modo poteſt capi vt eſt relatio ſuppoſiti ad oppoſitum ſicut in Grammatica nomẽ ſupponit verbo, & de tali non eſt hic ad propoſitum.

Subſtã tiuorũ ſuppõ.

Secundo ſciendum, quod terminus ſubſtantiuus ſupponit extra poſitionẽ, & in propoſitione, quia ad ſuppoſitionem, ut hic capitur ſufficit res ſubſtantiue ſignificata cum termino ſubſtantiuo accepta pro illa re, quia ſuppoſitio non dicit niſi relationem termini ad rẽ E per ipſum ſignificatam. modo terminus ſubſtantiuus extra propoſitionem poteſt accipi pro re ſignificata per ipſum & etiam in proſitione, ideo &c. vnde ponentes adiectiuum ſupponere, vt Buritanus abutuntur ſuppoſitione, quia res adiectiua ſignificata non habet modum ſuppoſiti, ſed formę alteri inhærentis.

Dr̃ia ſignificationis a ſuppõne

Tertio ſciendum, quod differẽtia eſt inter ſuppoſitionem, & ſignificationẽ, vt dicitur in textu, quia ſignificatio eſt proprietas vocis impoſitæ ad ſignificandum rem, ſed ſuppoſitio eſt proprietas termini iam rem ſignificantis. Ex quo ſequitur alia differentia, quia ſignificatio eſt ipſius vocis, ſed ſuppoſitio eſt termini compoſiti ex voce, & ſignifictione. Item differunt, quia ſignificatio eſt relatio ſigni ad ſignatum, ſuppoſitio vero eſt relatio termini ſupponentis ad rẽ F ſuppoſitam. vnde licet ſuppoſitio aliquid ſuperaddat ſignificationi, & ſit in minus quantum ad ea in quibus reperiuntur, non tamen eſt eſſentialiter ſignificatio, quia non addit ſignificationi, ſicut ſpecies generi vel inferius ſuperiori, ſed nominat illam prietatem a ſignificatione, minus tamen communem & præſupponentem ſignificationem, ſicut dicimus. quod albedo præſupponit ſuperficiem in ſuo ſubiecto. ſignificatio enim reperitur in termino ſubſtantiuo, quam adiectiuo, ſuppoſitio

A vero solum reperitur in termino substantiuo.

Quartò sciendum, quod copulatio in textu sic definitur. Copulatio est acceptio termini adiectiui pro aliquo in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur termini adiectiui, ad differentiam suppositionis, & debet capi non adiectiuus pro dictione significante adiectiue rem quæ potest prædicari per se in propositionem, & deinde ponitur pro aliquo idest pro re significata per ipsum terminum adiectiuum ad differentia sincategoreumatum, vnde ibi non capitur, copulatio, vt est proprietas copulæ copulantis prędicatū cū subiecto in propositione categorica vel hypothetica, sed capitur ut est proprietas termini adiectiui copulātis se suo substantiuo. Adiectiua, ergo adiectiue tanta habent copulare vel appellare solum, & non supponere, sed adiectiua sumpta substantiue in neutro genere bene possunt supponere. vnde vniuersale. & particulare, substantiuū, & adiectiuum non ęqualiter respiciunt terminum ratione suæ qualitatis, quia vniuersale, & particulare respiciūt terminum ratione suæ qualitatis essentialis, quę si sit pluribus communicabilis constituit tarminum communem seu vniuersalem. si vero talis qualitas essentialis a qua nomen imponitur non sit communicabilis pluribus tunc constituit terminum particularem. vel singularem. Sed adiectiuum & substantiuū respiciunt terminum ratione qualitatis accidentalis, quia secundum, quod talis terminus significat rem suam per modum p se stantis dicitur substantiuū sed secundum, quod significat rem suam p modum alteri adiacentis dicitur adiectiuum, & sic vniuersale, & particulare prius respiciunt terminum significatiuum ratione qualitatis essentiali quam substantiuum, & adiectiuum.

Quid copulatio.

B

C

Argu. Sed contra prædicata arguitur primo sic. In ista propositione album est animal, album supponit, & tamen nō est terminus substantiuus, ergo male ponitur substantiuum in definitione suppositionis. Secundo sic. Si terminus substantiuus supponeret oportet, quód res significata per ipsum sibi supponeretur, sed hoc est falsum, quia ait Plato, sermo est subiectus rei, & non res sermoni, ergo terminus substantiuus nō supponit. Tertio si. Si definitio esset sufficiens, sequeretur, quod terminus substantiuus supponeret extra propositionem, quia posset capi pro aliquo, sed hoc est falsū, quia suppositio est substātiui respū verbi quod apponitur. Quarto sic. Si dicta definitio esset sufficiens sequeretur, qđ nullus terminus substantiuus supponeret simpliciter aut naturaliter consequens est falsum, vt postea videbitur, consequentia tenet, quia signum particulare facit suppositionem personalem ergo per hoc, quod dicitur pro aliquo, significatur, quod omnis suppositio fit personalis.

D

E

Quinto sic. Copula propositionis dicitur copulare, & tamen non est adiectiuum, ergo copulatio male definitur, qđ est acceptio termini adiectiui.

Nota rn̄sionē

Solutio. Ad arg. Ad primum dicitur quod album potest capi dupliciter. Vno modo adiectiue & sic non conuenit sibi supponere pro se nec subijci per se in propositione. Alio modo potest capi substātiue in neutro genere, & sic sibi cōuenit supponere, & subijci ī propositione, & isto modo capitur in istā propositione. Ad secundum dicitur, quod res significata per terminum potest dupliciter considerari. Vno modo ut est causa causæ cōceptionis per suam similitudinem in anima nostra & ex consequenti causa impositionis vocis significatiuæ, & sic sermo est subiectus rei, & non econuerso. Alio modo potest considerari res in ratione significati per terminum, & sic res significata per terminū est subiecta sermoni, & sic supponitur, isto mō Logicus considerat res. Ad tertium dicitur quod solutū est per prædicta. Ad quartum negatur consequentia, quia illud pronomen aliquo, non capitur ibi particulariter sincategoreumatice, sed indefinite & categoreumatice sicut prius dictum est. Ad quintum dicitur, quod copula

F

A

pula propositionis, & adiectiua dicuntur diuersimode copulare, quia copula propositionis copulat prędicatum cum subiecto vel unam propositionem cum alia, & ideo dicitur nota eorum quæ de altero dicuntur, & sic sibi conuenit copulare actiue, & non copulari, sed adiectiua copulant se ratione sui modi significandi suis substantiuis, ideo adiectiua copulant, & copulantur. copulantur enim ratione rerum significatarum per ipsa, sed copulant per suum modum significandi qui est significare per modũ alteri inhærentis, uel adiacentis, & ita conuenit ipsis non solum copulare, sed etiam copulari.

B

Suppositionum diuisio.

Suppositionum, alia communis, alia discreta. Suppositio communis est quæ fit per terminum communem, ut homo, animal. Discreta est quæ fit per terminum discretum, ut Socrates vel per terminum communem cum pronomine demonstratiuo primitiuę speciei, ut iste homo est, qui est terminus discretus. Item suppositionum communium, alia naturalis, alia accidentalis. Suppositio naturalis est acceptio terminis communis pro omnibus his, pro quibus aptus natus est participari, ut iste terminus homo per se sumptus supponit pro omnibus hominibus

C

tam qui sunt, quam qui erunt, & qui fuerunt. Accidentalis suppositio est acceptio termini communis pro omnibus pro quibus exigit suum adiectiuum, ut homo currit, iste terminus homo supponit pro omnibus hominibus præsentibus. Et cum dicitur, homo fuit, vel homo cucurrit, supponit pro præteritis. Et cum dicitur, homo erit, vel homo curret supponit pro futuris. Et sic habent diuersas suppositiones secundum diuersitatem eorum, quę ei adiunguntur.

Postquam Auctor posuit definitionem suppositionis, & differẽtiam inter suppositionem, & significationem, ac etiam definitionem copulationis, hic consequenter ponit diuisionem suppositionis dicẽs, quod suppositionum alia est communis, alia est discreta. Suppositio communis est illa quæ fit terminũ communem, sicut homo habet suppositionem communem. Sed suppositio discreta est illa quæ fit per terminum discretum, vel per terminum communẽ cum pronomine demonstratiuo primitiuo sicut iste homo, vel Soc. dicitur habere suppositionem discretam. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo, vel ergo pro singulari supposito, vel non. si primum, sic est suppositio discreta. si secundum, sic est suppositio communis.

D

De cõi ad discreta suppositione.

Primo sciendum, quod suppositio cõmunis sic diuiditur quod suppositionũ communium, alia est naturalis, alia accidentalis. Cuius ratio est, quia suppositio communis est acceptio termini substantiui communis, vel ergo per se sumpti, aut cum addito. si primum, sic est suppositio naturalis si secundum, sic est suppositio accidentalis.

E

Cõmunis suppositionis diuisio.

Secundo sciẽdum, quod quia suppositio naturalis conuenit termino per se sumpto, idest sine additio, ideo duplici de causa potest dici naturalis. Primo est quia talis suppositio conuenit termino non ratione extrinseca alicuius, sibi additi, ideo terminus ex sua natura illam suppositionem habet. Alia est causa, quia talis suppositio conuenit termino ratione suæ formæ, quæ dicitur natura termini, ideo conuenienter dicitur naturalis. Sed suppositio dicitur accidentalis, quia conuenit non ratione alicuius extrinseci sibi adiuncti, & non dicitur accidentalis, quia accidentaliter conuenit termino, cum sit quædam proprietas eius, vnde adiectiua non dicuntur naturaliter copulare, seu appellare sicut termini substantiui non dicuntur naturaliter supponere, eo quod adiectiua significant formam suam, ut in alio ideo adiectiua semper insunt alteri explicite vel implicite.

Cur dicitur materialis, et accidẽtalis

F

suppositio.

Tertio

A illa se habet per modum materia respectu formæ totius uocis complexæ.

Ad secundum dicitur quod licet intellectus noster possiblis non possit intelligere plura simul per modum pluriū, tamen potest intelligere plura se habentia per modū unius, quia plura simplicia ibi sunt sub una complexione.

Ad tertium dicitur quod si sumatur oratio pro illa uoce, uel intentione, tunc est uox incomplexa, sed si sumatur pro re subiecta intentioni, siue pro significato illius uocis ut hic sumitur, tunc est uox complexa.

Ad quartum dicitur, quod si capiatur complexio generaliter pro quacunque B complexione reali, uel etiam rationis, tunc conceditur quod omne complectens uocem, & significatum, est complexum, sed si capitur specialiter pro unione plurium uocum significatiuarū, ut hic sumitur in proposito, sic maior est falsa.

Ad quintum dicitur, quod licet uox significatiua componatur ex literis, & syllabis, tanquam elementis, quia tamē non sunt uoces significatiuæ, ideo non debet dici quod sit uox complexa.

Nominis definitio, & explicatio.

C

Ex primo peri hermenias. c. 2. & D. S. *Nomen est vox significatiua ad placitum, sine tempore cuius nulla pars separata, aliquid significat, finita, & recta. Vox in ista diffinitione ponitur loco generis, Significatiua, ponitur ad differentiam uocis non significatiua. Ad placitum, ponitur ad differentiam vocis significantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam verbi quod significat cum tempore. Cuius nulla pars separata aliquid significat, ponitur ad differentiam orationis cuius partes separata aliquid significant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti, ut non homo quod non est nomen secundum Dialecticum, sed nomen infinitum non equus. Recta ponitur ad differentiam nominum obliquorum, vt Catonis, Catoni, qua non sunt nomina secundum* D *Dialecticum, sed nomina obliqua, uel casus nominum. Vnde solus nominatiuus, siue rectus dicitur esse nomen secundum Dialecticum.*

Postquam Auctor determinauit de sono, & uoce quæ sunt principia materialia partium orationis, hic consequenter determinat de partibus orationis, scilicet de nomine, & uerbo priusquam de tota oratione, eo quod partes, ex quibus fit aliquod totum naturaliter præcedunt ipsum totum, & quia nomen substantiam significat, a qua egreditur actus, uerbum uero significat actum egredien- E tem a substantia, ideo prius determinat de nomine, quam de uerbo ipsum sic definiens. Nomen est uox significatiua ad placitum sine tempore, cuius nulla pars separata aliquid significat, finita, & recta.

Pro quo sciendum primo, quod uox, in ista definitione ponitur loco generis, quia uox habet modum generis respectu uocis significatiuę, & non significatiuæ, & totum residuum ponitur loco differentiæ, scilicet significatiua, ad differentiam uocis non significatiuæ, ad placitum, ad differentiam, uocis naturaliter significantis. Nomen enim consyderatum materialiter quātum ad ipsam uocem secundum placitum, imponitur ad significandum, F si tamen consyderetur formaliter sub ratione signi, illo modo de necessitate est signum, quia hoc est de ratione signi.

Secundo sciendum quod nomen significat per modum substantiæ, & per modum permanentis, & non per modum fluxus, & fieri, & quia tempus est mensura motus, & fluxus, ideo nomen significat sine tempore, quod ponitur ad differentiam uerbi quod significat cum tempore, & licet multa nomina, ut dies, annus & similia significent tempus, non tamen cum tempore. Vnde significare tem- Nominis a uerbo differētia ex 4. ph. te co. 130. & idem.

A tempus est de suo principali significato importare tempus, sed significare cum tempore est cum suo principali significato importare vnam differentiam temporis, ut præsens, vel præteritum, & hoc nulli nomini cõuenit in quo differt a verbo. Deinde ponitur. Cuius nulla pars separata aliquid significat, ad differentiam orationis, cuius partes separatæ aliquid significant, & ponitur finita, ad differentiam nominis infiniti. & ponitur recta ad differentiam nominum obliquorum.

Quæ a nominis rõne excludãtur.

B Tertio sciendum, quod secundum Logicum solum illud est nomen quod potest esse subiectum enuntiationis, & de quo aliquid potest verè, uel falsè enunciari. & quia nomen infinitum non potest esse subiectum enunciationis, quia non significat aliquid determinatum, de quo aliquid possit enuntiari uere, vel falsę, similiter nomen obliquum, quod non significat per modum substãtiæ absolute, sed per modum dependentis nõ potest esse subiectum verbi, ideo nomina infinita, & obliqua non sunt nomina secundum Logicum. Item nomen est uox primo, & per se significatiua, sed nomen infinitum non est primo, & per se significatiuum, sed solum ratione nominis finiti, cui iungitur negatio infinitans, & nomẽ obliquum solum significat ex consequenti ratione recti, a quo descendit, ideo nomina infinita, & obli-
C qua non sunt nomina.

Nomẽ infinitũ & eius cõditiones.

Quarto sciendum, quod nomen infinitum est, cuius priuata est certa, & determinata qualitas remanente substantia infinita. ut non homo, non equus. In nomine enim est substantia quæ finitur per qualitatem, & est qualitas determinans substantiam, & negatio adueniẽs nomini per compositionem tollit illam qualitatem, & compositionem eius cũ substantia relinquens, substantiam indeterminatam, & sic reddit nomen infinitum. Sed ad hoc quod aliquod nomen infinitetur requiruntur duæ conditiones. Prima est quod habeat qualitatẽ determinatam, defectu cuius transcendentia vt res, verum, bonum, & ens, capia in communi, & infinita; vt quis, & D aliquis, & signa distributiua, vt omnis, quilibet non possunt infinitari, quia non habent qualitatem, & substantiam determinatam. Secunda est, quod tale nomen non sit negatiuum, sed habeat qualitatem positiuam defectu cuius nemo, nihil, & similia non possunt infinitari, ex quibus patet intellectus definitionis.

Argu.

Sed contra prędicta arguitur primo. nulla materia uere prædicatur de toto composito, cum non dicat totũ esse eius sed vox est materia nominis, ergo male dicitur quod nomẽ est vox. Secũdo sic: Fluxus, & fieri mensurantur tempore, sed motus importat fluxum, & fieri, & multa alia, ergo motus, quod est nomen E significat cum tempore.

Tertio sic. Partes nominis compositi significant aliquid separatè, sicut partes huius nominis equiferus, & tamen est nomen, ergo malè dicitur cuius partes separatę nihil significant.

Quarto sic. Nomen infinitum potest esse subiectum enuntiationis, vt dicendo non homo currit, & similiter nomen obliquum, vt dicendo, regis interest, ergo ipsa sunt nomina secundum Logicum. ergo contra definitionem.

Quinto sic. Aliquis est nomẽn infinitum, & similiter alter, & reliquus, & tamen in ipsis non est priuata qualitas determinata, quia nunquã habuerunt qualitatem determinatam, ergo contra definitionem nominis infiniti.

Sol.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet materia propriè dicta, quæ F est materia ex qua naturalibus, non verificetur de toto composito, quia nõn dicit totum esse eius, tamẽ materia in qua & materia secundum modum, bene verificatur de eo, cuius est, vt dicendo album est homo. modo vox secundo modo est materia nominis, & habet similitudinẽ cũ materia rei artificialis in hoc, quod sicut materia rei artificialis prædicatur in recto de composito, vt patet dicendo domus est fundamẽtum, parietes, & tectũ, ita &̃ materiam sñ modũ cuiusmodi est vox respectu nominis.

Ad secundum dicitur, quod motus dupli-

A dupliciter accipitur, vno modo secundum suum esse reale, vel materiale, qd habet in mobili, & sic nō est ens permanens, sed successiuum alio modo secundum esse, quod habet in anima, quæ retinet primam partem ipsius motus cū aliis sequentibus. & isto modo est ens permanens, & quia modus significādi eius immediate sumitur a tali modo intelligendi, quo cōcipitur ab anima. ideo motus non significat per modum fluxus, licet significet fluxum. ideo nō significat cùm tempore. Ad tertiū dicitur, quod si partes nominis compositi consyderentur, ut sunt partes orationis, sic bene aliquid significant, sed, si consyderentur, ut sunt partes nominis compositi sic nihil significant. & causa est, quia illæ par
B tes in nomine composito non imponuntur ad significandum, sed totum nomē composito uno concepto significat suū significatum. Vnde partes huius nominis equiferus in hoc nomine nihil significant per se, licet bene significent ut sūt partes huius orationis equus ferus.

Ad quartum dicitur, quod si nomen infinitum consyderetur ut nomen infinitum est, sic non potest esse subiectum enunciationis, sed si consyderetur inquā
C tum virtute intellectus determinatur ad aliquod subiectum finitum, vt non homo capitur pro omni alia parte ab ipso homine fit subiectum enunciationis, sed tunc non capitur ut est infinitū, sed per modum finiti. Dicitur secundo qd in hac oratione, regis interest, & similibus, obliquus non est subiectum, sed nominatiuus in tali oratione intellectus, vt patet resoluendo, regis interest, hoc est aliquid est pertinens regi. Ad quintū dicitur, quod sic capiatur generaliter nomen infinitum pro omni illo, quod significat substātiam infinitam, & habet significatum indeterminatū, sic aliquis & reliquus, bene sunt nomina infinita, & similiter omnia pronomina. sed si capiatur specialiter pro illo, quod fit infinitum per aduentum negationis, pro quo hic definitur, sic non sunt nomina infinita. ideo hæc definitio non cōuenit aliis a definito.

D

Verbi definitio, & explicatio.

Verbum est vox significatiua ad placitum cum tempore cuius nulla pars separata aliquid significat, finita, & recta. Cum tempore ponitur ad differentiam nominis quod significat sine tempore. Finita ponitur ad differētiā verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quia non sunt verba secundum Dialecticum, sed verba infinita. Recta ponitur ad differentiam verborū obliquorum. vt currebat, cucurrit, quæ nō sunt verba secundum dialecticum, sed verba obliqua. Solum enim verbum præsentis tēporis indicatiui modi, dicitur, esse verbum secundum Dialecticum. Reliqua autem E *alia verba eiusdem modi, & aliorum modorum dicuntur vērba obliqua. Omnes autem aliæ differentiæ ponuntur hic in verbo eadem ratione, qua ponebantur, & in nomine. Et sciendum est quod Dialecticus solum ponit duas partes orationis scilicet nomen & verbum. Alias autem omnes appellat syncategorematicas, idest consignificatiuas.*

Postquam Auctor determinauit de nomine, quod significat substantiam, a qua egreditur actus, quod quidem nomen in propositione dicitur subiectum, F & est materia propositionis, hic consequenter determinat de uerbo, quod significat actum egredientem a substātia & est prædicatum formale propositionis ipsum primo sic definiens. Verbum est uox significatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars separata aliquid significat finita, & recta.

Pro cuius intellectu primo sciendum qd in hac definitione ponitur uox loco generis, & totum residuum ponitur loco differentiæ, scilicet significatiua ad placitum &c. & alia eadem ratione hic ponuntur qua ponebantur in definitione nominis, sed cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod significat sine tempore, & ponitur finita, & recta, ad differentiam verborum infinitorum, & obliquorum, quæ secundum Logicum nō sunt uerba. In ista au

Partes definitionis verbi ex ponuntur.

A tem definitione non ponitur illa particula, et est semper eorum, quę de altero dicuntur nota, eo quod non respicit naturam verbi nec de necessitate ponitur, quia illa solum ponitur de bene esse ad maiorem declarationem, & non de necessitate.

Secundo sciendum, quod omnis fluxus, & fieri mensuratur tempore. Tempus enim est mensura motus, & fluxus secundum prius & posterius, & quia verbum secundum suum essentialem modum significandi significat per modum fluxus, & fieri, ideo omne verbum significat cum tempore, idest cum proprio significatio consignificat tempus, B non tamen capiendo tempus proprie, prout est numerus motus, sed capiendo tempus generaliter pro omni modo tẽporis, vt reperitur in qualibet mensura durationis, scilicet in eternitate, in æuo, & tẽpore proprie dicto. sicut enim verbum nõ semper significat uerum fluxũ, sed sufficit quod significet per modum fluxus, sic non semper consignificat uerum tempus, consignificat per modum temporis.

Significare cum tpe vide 4. phys. te. co. 101.

Tertio sciendum, quod verbum infinitũ est cuius est priuatus actus speciales remanente actu generali infinito. Sicut enim in nomine est substantia, & qualitas, finiens talem substantiam, sic in omni alio verbo ab isto verbo est, includitur actus generalis, quia est esse, & C actus specialis, siue res verbi, quę importatur per participium, illius verbi. ideo omne verbum præter est, resoluitur per est, & suum participium, ut currit, idest est currens, & ideo sicut in nomine finito negatio, remouens qualitatem determinatam a substantia, facit nomen infinitum, similiter in verbo negatio tollens actum specialem, qui determinat actum generalem reddit uerbum infinitum, quod se extendit, tam ad ens quam ad non ens. Ex quo patet quod tale uerbum non potest enunciari de subiecto, quia non significat aliquem determinatum actum, qui per intellectum dicitur de alio enunciari, ideo secundum Logicum non est verbum, vnde tale verbum non potest esse infinitum in oratione, nec etiam infinitũ dum est in oratione, quia negatio sibi aduenienss in oratione, negat compositionem actualem extremorum, & non compositionem intrinsecam ipsius verbi. Vnde ad hoc quod verbum infinitetur duo requiruntur, primo quod significet ante infinitatem actionem, vel passionem determinatam, & non generalem, & propter hoc verbum est, significat generalem actum essendi inclusum in omni alio verbo, secundo requiritur, quod tale uerbum non determinet sibi talecertum suppositum, & ideo verba exceptæ actionis, & uerba primæ vel secundæ personarum non possunt infinitari. D

Verborũ infinitorũ natura duo exigit.

Quarto sciendum quod verba obliqua sunt uerba cæterorum temporum, & modorum a præsenti indicatiui modi, quorum aliqua sunt obliqua secundum tempus tantum, vt præteritum, & futurum indicatiui, alia vero secũdum modum tantum, ut præsentia aliorum modorum, alia autem secundum utrũque, vt præterita, & futura de aliis modis. Vnde talia verba obliqua non possunt uere vel falsæ enunciari de aliquo nec faciunt per se, & primo orationẽ veram, vel falsam, & quia solum secundũ Logicũ illud est nomen quod per se primo, & non rõne alterius potest dici subiectum enũciationis, similiter illud est uerbum apud Logicam quod primo, & per se, & non ratione alterius uere, uel falsæ prædicatur, ideo secundum ipsum vera obliqua non sunt uerba. Vnde secundum ipsum, tantum duę sunt partes orationis, & capit specialiter partem orationis pro parte requisita necessario ad orationem ueram, uel falsam, & non capit eam generaliter, sicut Grammaticus, qui capit partem orationis pro omni uoce significatiua, quę ponitur in oratione, siue ponatur ut pars principalis, siue ut dispositio partium, ratione cuius ipse ponit octo partes orationis, & per hoc patet determinatio definitionis ipsius uerbi. E F

Verba obliqua & ipsorum natura.

[illegible] prædicta primo arguitur.

Verbum

A Verbum significat per suã significationem, sed significatio est de natura verbi, cũ virtus significandi sit de rõne eius ergo verbum significat naturaliter, & non ad placitum.

Secundo sic. Creare est verbum, & tñ non significat cũ tempore, q̃a nõ significat fluxũ, & fieri, sed actionẽ, q̃ fit ĩ indiuisibili, ergo male ponitur cũ tempore.

Tertio sic. Literæ, & syllabę sunt partes uerbi, & sunt significatiuæ separatę, q̃a sicut voces significãt cõceptus, ita literæ uel syllabę significant uoces, ergo partes uerbi aliq̃d separatæ significant.

Quarto sic. Verbum infinitum põt p̃dicari in oratione, ergo est uerbum, antecedẽs patet, q̃a significat actum cõem B enti, & non enti, sed omne cõius potest prædicari de suis inferioribus, ergo tale uerbum apud Logicũ dicitur uerbum.

Quinto sic. Istæ propositiones sunt ueræ, Adam fuit, Anthichristus erit, & tamen ibi prædicatur uerba obliqua, ergo uerborum obquum potest uere prędicari de alio. igitur est uerborum secũdum Logicum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur quod si uerbum consideretur formaliter in ratione signi, sic uirtus significandi est de ratione, & de natura eius. sed hic hoc modo non capitur. sed, si consyderetur materialiter in ratione uocis, sic significatio nõ est de ratione eius seu natura, sed sibi attribuitur ad placitum, & hoc modo intelligitur in ista de C finitione, referendo ad placitum ad ipsam uocem, quia significatiuum ad placitum refertur ad uocem.

Ad secundũ dicitur, quod creare non significat fluxum realem, qui mensuretur tempore, sed significat per modum fluxus, & fieri. ideo significat sub modo temporis, & hoc sufficit. Ad tertium dr̃ quod, si capiatur littera pro figura scripta in aliqua superficie, tunc litteræ, & syllabæ sunt significatiuæ uocũ, sed sic non sunt partes uerbi, sed si capitur littera pro uoce indiuisibili significata p̃ illã figurã, quæ proprie dicitur elementũ, tunc litteræ, & syllabæ bene sunt partes uerbi, sed non sunt significatiuæ.

Ad quartum dicitur, quod omne cõmunis determinatum potest prædicari de suis inferioribus sed communis indeterminatum, & infinitum, quod non potest accipere per intellectum pro aliquo certo, & determinato non prædicatur de suis inferioribus, modo sic est de uerbo infinito. Ad quintum dicitur, quod uerba prçterita, & futura ĩdicatiui, modi non prædicantur uere de aliquo, nec faciunt orationem ueram, uel falsam, in quãtum obliqua sunt, sed solum inquãtum includunt præsens tempus indicatiui. Iuxta illud, propositiones de prçterito, uel de futuro non sunt uerę, uel falsæ, nisi per reductionem ad illas de prçsenti. unde ista non est uera, Adam fuit, nisi quia ista fuit uera. Adam est, & similiter de futuro suo modo. E

Orationis definitio, ac diuisio.

Oratio est vox significatiua ad placitum, cuius partes separatæ aliquid significant. Hoc totum, cuius partes separatæ, aliquid significant ponitur ad differẽtiam nominum & uerborum, quorum partes separatæ aliquid nõ significant. rel. quia autem particulæ ponuntur hic sub eadem ratione, qua in nomine, & verbo ponebantur.

Postquam determinatum est de nomine & uerbo, quę sunt partes materiales enunciationis, hic consequenter F Auctor determinat, de oratione, quę est genus enunciationis, & quia definitio explicat esse rei, diuisio uero posse siue separationem partium eius, & esse prçcedit posse, uel separationem, ideo antequam diuidat orationem ponit eius definitionem, quę talis est Oratio est uox significatiua ad placitum, cuius partes separatę aliquid significant.

Triplex orõnis acceptio. Pro quo primo est sciendum, quod oratio accipitur tripliciter. Vno mõ pro re subiecta intentioni secundum se, & illo modo nõ definitur hic, quia est uox complexa, & cõplexorum inquantum huiusmodi nõ est definitio. Alio modo

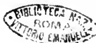

A potest capi absolute pro illa intentione, vel illa voce significatiua, quę est oratio & sic iterũ non definitur; hic quia partes eius separatæ nihil significãt. Tertio modo capitur pro illa intentione ut est significatiua rei subiectæ, quæ est significatum eius, & illo modo hic definitur. sicut.n. homo definitur sub illa uoce homo, & pro suo significato, pro quo est animal rationale, ita similiter hęc uox, oratio, definitur pro suo significato pro quo est uox, quædam complexa.

Quomodo una uox sit vel plures ipsa oratio.

Secundo, sciendum quod licet oratio non sit una vox incõplexa, est tamen vna per cõplexionem, & potest dici vna propter duas causas. Primo ratione for B mæ, quia ibi est vnitas ordinis, & complexionis plurium vocum significatiuarum, quæ sub tali forma uniuntur. Secũdo ex parte finis, quia prędictæ uoces vniuntur ad significandum vnum conceptũ cõplexũ, ideo in definitione orationis bene ponitur uox tanquã genus.

Tertio sciẽdum, quod, licet oratio nõ fuerit primo, & per se imposita ad significandum, tamen fuit ex cõsequenti imposita ratione impositionis suarum partium, per hoc.n. quod partes sunt significatiuæ, oratio composita ex ipsis, trahit suum significatum, & tñ habet significatũ distinctum ab illis, quia illæ partes significant conceptus simplices oratio uero per se, & primo significat conceptum complexum. Et eodem modo potest dici orationem significare ad placitum ratione impositionis suarum par C tium, quæ facta est ad placitũ, licet oratio secundum se nõ significet primo ad placitum, ideo in definitione orationis conuenienter ponitur significatiua ad placitum ratione differentię, sicut in definitionibus nominis, & uerbi. Et ibi ponitur, cuius partes separatæ aliquid significant ad differentiam nominis, & uerbi.

Quarto sciendum quod duplices sunt partes orationis, quædam sunt remotæ, ut literæ & syllabæ, & quędam propinquæ ut nomẽ, & uerbum. primæ autem non sunt significatiuę, nec sunt partes orationis, nisi secundum quid, sed aliæ sunt significatiuę, quę proprie dicuntur D partes orationis, de quibus intelligitur in ista definitione, & per hoc habetur declaratio huius definitionis c[illegible]onis, quę satis concordat definitioni eius sic positę a Prisciano, oratio est congrua dictionum ordinatio congruam perfectamque sententiam demonstrans ex modi significandi causata.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur. Nullum complexum potest definiri, cũ non habeat unũ esse, oratio est quid cõplexum, ergo male hic definitur. Secundo sic. Nulla quantitas est uox, cum sit quędam qualitas, oratio autem est autẽ est quędã quãtitas cũ sit species quãtitatis discretę, igitur male dicitur quod oratio est uox. E

Tertio sic. Omnis uox significatiua ad placitum habet aliquod significatũ propriũ. oratio non est huiusmodi, quia non significat, nisi ratione suarum partium, ergo male dicitur, oratio est uox significatiua.

Quarto sic. Nullum significans de necessitate significat ad placitum, sed illa oratio hõ currit in prima eius formatione significabat suum significatum, scilicet hominem, currere, nec poterat aliud significare, similiter quęlbet alia oratio, ergo oratio non significat ad placitum primi imponentis.

Quinto sic. Dicendo sic curro, pluit, sunt orationes, & tamen partes earum separatę nihil significant, igitur male ponitur, cuius partes separatę. &c.

Solutio.

Argumẽta. Ad primum dicitur quod F nullum complexum, complexe designatum potest definiri, quia ibi non esset explicatio unius definiti secundum nomẽ tamen complexum significatum incomplexe sub uoce incomplexa, bene definitur, & sic est in proposito. Ad 2m dicitur quod si capiatur oratio pro mẽsura prolationis, sic est quatitas discreta, nec illo modo hic definitur sed si capiatur pro uoce significatiua complexa, sicut capitur in proposito, sic non est quantitas, sed quantum ad suum materiale, quo est uox quę iam est qualitas. Ad tertium dicitur quod licet oratio trahat su[illegible]

A gnificatum causaliter ex suis partibus, non tamen trahit illud formaliter a partibus sed habet proprium significatum ratione compositionis partium, & illud est conceptus complexus significatorũ suarum partium. Ad quartum dicitur, quod illud, quod necessario significat suum significatum, non significat per se primo ad placitum, sed ex consequenti, & sic est de oratione, quę significat ad placitum propter impositionem suarũ partium factam ad placitum, sed supposita tali impositione partium oratio cõposita ex ipsis, necessario habet significatum determinatum. Ad quintum dicitur, quod illę uoces, curro, pluit, & similes, ex ui sermonis nõ sunt orationes, sed uerba tantũ, sed uirtute intellectus,
B qui subintelligit supposita in uerbis primę, & secundę personarum, & in uerbis exceptię actionis sunt orationes, & partes separatę aliquid significat, dũ intelligitur suppositum, ut curro, tantũ ualet, sicut ergo curo, & pluit, sicut Deus, uel natura pluit, & sic de similibus.

Diuisio orationis in perfectam, & imperfectam.

Orationum alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta, est illa, quæ perfectũ
C *sensum generat in animo auditoris, vt homo currit. Oratio imperfecta est illa quæ imperfectum sensum generat in animo auditoris, vt homo albus. Orationum perfectarum alia indicatiua ut homo currit, alia imperatiua, ut petre fac ignem, alia optatiua, vt vtinam essem bonus clericus, alia subiunctiua, ut si veneris ad me dabo tibi equum, alia deprecatiua, ut miserere mei Deus. Harum autem orationum sola indicatiua oratio dicitur esse propositio.*

Postquam Auctor prĕmisit definitionẽ orationis, quę explicat ipsam a priori, hic consequenter ponit diuisionem eius, quę explicat ipsam a posteriori, ipsam sic diuidens. Orationum, alia perfecta, alia imperfecta. Cuius diuisionis ratio est, quia omnis oratio repręsentat aliquem sensum intellectui, uel ergo repręsentat sensum perfectum, & sic est oratio perfecta, uel imperfectum, & sic est oratio imperfecta.

Pro quo sciendum primo quod sen- D sus perfectus est ille, qui perfecte terminat actum intellectus, non suspendens animum audentis ad inquisitionem alterius requisiti ad suam intellectionem ut cum dicitur homo est animal, ibi est sententia completa, non requirens additionem alterius, ut complete intelligatur. Sed sensus imperfectus est ille, qui non terminat perfecte actũ intellectus, sed indiget alio ut complete intelligatur, ut dicendo, homo albus, ibi est sentẽtia incompleta, & imperfecta, in qua intellectus audientis nõ perfecte terminatur, ideo est ibi sensus imperfectus. Vnde clare patet, quod hic non capitur sensus pro potentią sensitiua animę, sed capitur pro sententia, quæ est significatio orationis. E

Quis perfectus orationis sensus, ac imperfectus.

Secundo sciendum quod oratio perfecta est illa, quę perfectum sensum generat in animo auditoris, idest i intellectu audientis ipsam. Per hoc enim quod ipsa pręsentatur auditui sua species, siue similitudo defertur ad intellectum, & intellectus cognoscens significationes terminorum apprehendit per illas significationes perfectum sensum orationis. Et ita oratio perfecta, mediante sua specie, & similitudine, generat perfectũ sensum in intellectu audientis. Sed oratio imperfecta dicitur illa, quę imperfe F ctum sensum generat in animo auditoris, & ibi capitur generat, ut dicit aptitudinem, & non actum, quia talis oratio non semper generat sensum in actu, sed bene secundum aptitudinem.

Tertio sciendum quod oratio perfecta diuiditur per orationem indicatiuã, imperatiuam, optatiuam, subiunctiuã, coniunctiuam, & deprecatiuam. Quarum sic habetur sufficientia, quia omnis oratio perfecta explicat perfectum sensum, uel ergo explicat conceptum intellectus, uel affectum appetitus. Si conceptum, hoc est dupliciter, uel explicat talem conceptum categorice, & determinate, & sic est indicatiua, aut dubitatiue & conditionaliter, & sic est cõiunctiua. Si explicat affectum, hoc est dupliciter, uel pertinet ad appetitum cõcupiscibilem,

Diuisionis perfectæ orationis adęquata ratio.

A lem, & sic est optatiua vel irascibilem, hoc est, dupliciter, quia vel denotat imperiũ quod fit ad minores, & sic est imperatiua vel decreptionem, quæ fit ad maiores, & sic est deprecatiua, & hęc est diuisio generis in suas species, & similiter pręcedens, quia licet oratio nõ sit verum genus secundum rem, tamen est genus secundum modum, & diuiditur ad modum diuisionis generis, & similiter oratio perfecta. Et ideo istæ diuisiones sub diuisione generis continentur.

Quarto sciendum quod oratio indicatiua est, cuius verbum principale est indicatiuum, & imperatiua, cuius verbũ principale est imperatiuũ, & sic de alijs modis suo modo. &, quia verbum indicatiuum cæteris est perfectius, ideo oratio indicatiua cæteris perfectior est. B Vnde sola indicatiua significat verum, vel falsum, eo quod aliæ non dicunt determinate aliquid esse, vel non esse, sed sola indicatiua ratione verbi indicatiui, ideo ipsa sola dicitur propositio, vel enũciatio. Ex quibus apparet diuisio orationis & definitionis membrorum eius, & diuisio orationis perfectę.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Nihil est perfectum, cui potest fieri additio, sed cuilibet orationi potest fieri additio, ergo nulla oratio est perfecta.

Secundo sic Omne, quod habet debitam compositionem materiæ, & formæ est perfectum. Dicitur enim perfectum C cui nihil deest de requisitis ad suum cõplementum, sed omnis oratio habet debitam compositionem materiæ, & formæ, ergo omnis orõ est perfecta, & sic diuisio dicta non ualet. Tertio sic. Nulla orõ agit in animo auditorum, igitur nulla generat perfectum sensum in intellectu. Antecedens tripliciter probatur primo, quia omne, quod agit est suppositũ secũdo, quia oratio non præsentatur intellectui, quia uox nõ peruenit ad intellectum, sed ad auditum tantum. tertio, quia intellectus est impassibilis cum sit immaterialis, & passio oritur a materia, ergo oratio non agit intellectum.

Quarto sic. Aliqua est oratio perfecta infinita, quia talis componitur ex nomine, & verbo, & tamen talis non ponitur B in diuisione orationis perfectæ, igitur illa non est bona.

Quinto sic. Ista oratio optatiua, vellẽ esse bonus clericus, significat verũ vel falsum, ergo non sola indicatiua significat uerum, vel falsum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur quod aliquid dicitur perfectum dupliciter vno modo simpliciter, & absolute cui nulla simpliciter potest fieri additio. Et sic oratio non est perfecta, sed solus Deus. Alio modo in genere, vel specie, cui nihil deest de requisitis ad suam perfectionem in tali genere, uel specie, & sic oratio dicitur perfecta, & sibi non potest fieri additio essentialis, requisita ad suum genus, vel speciem, sed accidentalis tantum. Ad secundum dicitur, quod licet oĩs oratio possit dici perfecta perfectione primaria, quæ resultat ex debita cõpositione materiæ, & formæ eius, E quæ est eius modus proferendi, tamen non omnis oratio est perfecta perfectione finis orationis qui est repræsentatio conceptus, perfecti complexi. Ad tertiũ dicitur, quod oratio non agit per modũ efficientis principalis, & taquam quod, quia hoc conuenit soli supposito, tamen bene agit per modum formæ, vel instrumenti, uel tanquam quo. Dicitur secundo quod ipsa præsentatur ex consequenti intellectui sm suam speciem, licet non secundum se. Dicitur, tertio, quod licet F intellectus non sit passiuus passione corruptiua tamen bene est passiuus passione saluatiua, & perfectiua, quia potest perfici per ipsum intellectum. Ad quartũ dicitur quod licet oratio infinita habeat nomen & uerbum obliquum, non tamen rectum, quare non perfectum sẽsum generat in animo, ideo non est oratio perfecta, nec debuit poni in diuisione eius. Ad quintum dicitur, quod ista ego, uellem esse bonus clericus, si consideretur ut optatiua est, & explicat desiderium non est uera neque falsa, sed si consyderetur ut virtualiter includit vnam indicatiuam, s. istam, voluntas mea est vt essem clericus, sic est vera uel falsa, & ita dicendum est de similibus.

Vide 3. de aĩat. c. 3. 14. & ibi docto.

De pro-

A *De propositione, ac eius multiplici diuisione.*

Propositio est oratio verum, vel falsum significās indicādo, vt homo currit. Propositionū, alia categorica, alia hypothetica.

Postquam Auctor determinauit de oratione, quæ est genus enunciationis, hic consequenter determinat de ipsa enunciatione de qua principaliter intenditur in hoc primo tractatu. Et ipsam primo definit, sic sub nomine propositionis dicēs. Propositio est oratio verū, vel falsum significans indicādo. In qua definitione ponitur oratio loco generis verum, vel falsum significans, ad differentiam orationum imperfectarum, &
B aliarum perfectarū ab indicatiua, quia nulla earum significat, verum vel falsum, & ponitur indicando ad maiorem explicationem, s. ad ostendēdum quod sola indicatiua dicitur propositio, & quamuis hoc possit intelligi per hoc qd dicitur verum, vel falsum significans, non tamen æque explicite. ideo illa pars non superfluit, quamuis etiam aliqua propositio hypothetica non sit indicatiua, non tamen significat verum vel falsum, nisi per reductionē ad indicatiuā.

Pro quo est sciendum primo, quòd propositio & enunciatio dicunt idem realiter, sed differunt ratione, quid nominis. Nam dicitur enunciatio inquantum penes ipsam extra intellectū enun
C ciatur prædicatum de subiecto, dicitur enim enunciatio ab e, quod est extra, & nunciatio, quia ipsa est quasi nūcius intellectus, nuntians conceptum interiorem extra intellectum. Sed dicitur propositio inquantū ponitur pro alio. s. pro conclusione inferenda in argumētatione. sed quia idem sunt realiter propositio, & enunciatio, ideo habent eandem definitionem essentialem. Vnde definitur enunciatio, quod est oratio in qua verum, vel fal um est, & hæc est eadem cum definitione propositionis. Ideo hic definitur enunciatio sub nomine propositionis, quia hic consyderatur inquantum ordinatur finaliter ad syllogismū.

Enūciationis, ac propositionis, discrimē.

Secundo sciendum, quod significare verum est significare aliquid ita esse sicut est, vel aliquid ita non esse sicut non est. Et significare falsum, est significare aliquid esse, vel non esse, aliter quā est. ideo propositio significat verum quando representat aliquam compositionē adæquate sicut est. & significat falsum, quando repræsentat illam compositionem inadæquatæ, & aliter quam sit. Ex quo patet, quod veritas propositionis est adæquatio eius ad suum significatū, & falsitas est inadæquatio. Patet vlterius quod primum significatum, & formale propositionis est compositio extremorum, & verum vel falsum sunt significatum materiale, & secundarium propositionis. Ipsa, enim primo significat illam compositionem, & dicitur significare verum, vel falsum quantū ad modos significandi vel representādi illam compositionem, & per hoc patet declaratio definitionis propositionis. E

D *Quid est verū, vel falsū significare.*

Tertio sciendum quod propositio in communi diuiditur in propositionem categoricam, & hypotheticam. Cuius diuisionis ratio est. quia omnis propositio est oratio vera, vel falsa. vel ergo talis oratio componitur immediate ex terminis, vel ex pluribus orationibus. si primum est categotica. si secundum est hypothetica. & hanc diuisionem ponit Arist. in lib. perihermenias aliter hoc modo. enuntiationum alia est vna simpliciter, quæ dicitur categorica, alia est coniunctione vna, quę dicitur hypothetica. F

Quarto sciendum quod ista diuisio dicitur dari, penes substantiam propositionis, quia propositio categorica, & hypothe. differunt secūdum suam speciē, idest secundum materiam, & formam ipsarum, & ex consequenti secundum totam substantiam, quia categorica habet subiectum, & prædicatū materiale pro materia, & habet copulam verbalē pro forma. hypothetica vero habet duas cathegoricas pro materia, & coniunctionem vnientē ipsas pro forma. & p hoc patet declaratio huius diuisionis.

Sed cōtra prædicta primo arguitur. Nulla distincta de se inuicē verificātur cum diuisio semper includat oppositionem, *Argu.*

nem,

A ne, & in ea fundetur; sed propositio & oratio distinguuntur; cum oratio sit cõmunior propositione, igitur male dicitur quod propositio est oratio. Secũdo sic. In bona definitione non debent poni opposita, sed in ista ponuntur verum vel falsum, quæ sunt opposita, ergo non est bona. Tertio sic. Omnis oratio, quæ semper significat suum significatum, ad quod est imposita ad significandum est vera, sed omnis propositio repræsentat suum significatum, vt hæc propositio, homo currit, semper significat hominẽ currere, siue currat siue nõ, ergo omnis propositio semper significat verum, & nunquam falsum. Quarto sic. Membra diuisionis propositionis non sunt opposita, quia vnum in alio continetur vt
B pars alterius, quia categorica est pars hypotheticæ. igitur illa diuisio est insufficiens. Quinto sic. Hæc oratio, tantum homo currit, est propositio, & tamẽ nõ est categorica, quia continet plures categoricas, nec hypothetica, cum non sit ibi coniunctio, veniens plures categoricas, ergo diuisio illa est insufficiens.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod illa, quæ sunt distincta essentialiter, vt opposita vel disperata de se inuicem non verificantur, sed illa, quæ distinguuntur accidentaliter tantum, vt superius, & inferius bene verificantur de seinuicem. & hoc modo solũ distinguuntur propositio & oratio.

Ad secundum dicitur, quod si consy
C derentur opposita ut opposita sunt, & destruunt seinuicem, sic non debent poni in eadem definitione, sed si consyderentur vt circum loquuntur aliquod superius, vel explicant diuersas passiones inferiorum definiti, sic bene ponuntur disiunctiue in eadem definitione, & sic ponuntur verum, & falsum in eadem definitione ad circumloquendum propriam passionem propositionis, & diuersas passiones suorum inferiorum.

Ad tertium dicitur, quod oratio non dicitur vera eo quòd repræsentat suũ significatum, sed quia repræsentat ipsum adæquatæ ideo maior rationis est falsa.

Ad quartũ dicitur, quòd categorica materialiter continetur in hypothetica D tanquam pertinens ad materiam eius, non tamen formaliter, tanquam pertinens ad formã eius, & licet ibi maneat categorica secundum formam eius, tamen illa forma se habet per modũ materiæ respectu hypotheticæ, ideo non manet ibi formaliter, & sic bene opponuntur illæ propositiones per formas.

Ad quintum dicitur, quòd ista tantum homo currit, est formaliter categorica, quia solum ponit formaliter vnam categoricam præiacentem eius, sed est virtualiter hypothetica, quia virtualiter & implicite continet duas categoricas coniunctas copulatiue, vt patet in resolutione eius, quia valet tantum homo currit, sicut, homo, & nihil aliud ab E homine currit.

De propositione categorica.

Propositio categorica est illa, quæ habet subiectum, prædicatum, & copulam, tamquam principales partes sui, ut homo currit. in hac enim propositione homo currit, homo est subiectum, currit vero prædicatum, & quod coniungit unum cum altero, est copula vt patet in resoluendo, vt homo currit, idest, homo est currens. ibi hoc nomen homo est subiectũ; & currens prædicatum, & hoc verbũ est, dicitur esse copula quia coniungit unum cum altero. Et dicitur categorica a categorizo, quod idẽ est quod prædico. vnde dicitur categorica, F *idest propositio prædicatiua. Subiectum est illud, de quo aliud dicitur, scilicet prædicatum. Prædicatum est illud, quod de altero dicitur, scilicet de suo subiecto.*

Postquam Auctor posuit definitionem propositionis, & eius diuisionem in categoricam, & hypotheticam, hic consequenter incipit determinare de membris illius diuisionis, & quia propositio categorica pars est propositionis hypotheticæ & pars naturaliter præcedit totum, quod ipsa componit, ideo prius determinat de propositione categorica, quam hypothetica, ipsam sic definiens. Propositio categorica, est illa, quę habet

A habet vnum subiectum, vnam copulā, & vnum prædicatum, tanquam principales partes sui.

Pro quo primo sciendū, quòd in hac definitione per hoc relatiuum illa intelligitur, genus definiti, scilicet propositio: est enim relatiuum identitatis substantiæ, & supponit pro suo antecedente, quod est propositio ideo dat intelligere genus defi iti. Et totum residuū ponitur ad differentiam hypotheticæ propositionis, in qua licet sint subiectum, prædicatum, & copula, non tamen tanquam partes principales sui, sed sicut minus principales, et remotæ: & p subiectum & prædicatum, intelligitur materia propositionis catagoricæ, & per copulam, intelligitur forma partis, & sua forma totius est esse unitum, resultans ex vnione copule prædicati, & subiecti, ideo per hanc definitionem sufficienter explicatur natura propositionis categoricæ.

B

Secundo sciēdum quod in omni propositione categorica dicitur aliquid de aliquo, & ideo in qualibet propositione categorica tria requiruntur. Primo illud de quo aliquid dicitur, s. subiectum secundum est illud, quod dicitur de aliquo: s. prædicatum materiale, tertium est illud, per quod, vel mediante quo vnum dicitur de alio, quod est copula vel prædicatum formale propositionis. & ideo dicitur categorica, quasi prædicatiua, a categorizo, quod est idē, quod prædico, quia semper ibi prædicatur aliquid de subiecto, & magis dicitur prædicatiua a prædicato, quā a subiectiua a subiecto, quia prædicatū in ipsa hēt rationem formæ, subiectum vero rationem materiæ. modo a forma potiori dēt fieri denominatio, & ideo attenditur hæc denominatio principaliter ex parte prædicati formalis quod est copula.

Subiectū prædicatū & copula quid sint.

C

Tertio sciendum quod subiectū propositionis dicitur illud, de quo dr aliud s. prædicatum. Et prædicatum est illud, quod dicitur de alio, s. de subiecto. Duplex tamen reperitur prædicatū in propositione, s. materiale, quod vnitur cum ipso subiecto per copulam, & prædicatum formale, quod vnit prædicatum materiale cum subiecto, quod est ipsa copula, ut in hac propositione, homo est animal, ibi hoc verbum est dicitur prædicatum formale, & animal, dicitur prędicatum materiale, & quandoque in propositione, prædicatum materiale, & formale secundum vocem, & realiter distinguuntur, quandoque vero differunt ratione tantum, & non secundum vocem, vt hic, homo currit.

Quid subiectū & prędicatum propositionis.

D

Quarto sciendum q propositionum categoricarum, quædam sunt de se, secundo adiacente in quibus non ponitur aliquo prædicatum materiale, præter illud verbum est, ut hic, homo est. Aliæ sunt propositiones de tertio adiacente, in quibus præter illud verbum est ponitur prædicatum aliud materiale, ut hic, homo est animal, & in propositionibus de tertio adiacente prædicatum materiale, & formale secundum vocem distinguuntur, & formaliter, sed in illis de secundo adiacente non distinguuntur realiter, sed ratione tantum, probatur, quia tale verbum significat, quendam actum per modum fluxus, & fieri, & importat illum vt fluit ab agente, & recipitur in patiente, ratione cuius verbū significat per modum actionis, vel passionis, & dicibilis ab alio. & de ratione actus, verbum dicit id quod vnitur cū subiecto, & habet rationem prædicati materialis. sed inquātum respicit id cuius est, s. id, a quo fluit, vel in quo recipitur, est vnitiuum sui ipsius ad subiectū, & habet rationem prædicati formalis, ideo in propositione de secundo adiacente prędicatum materiale, formale, ratione distinguuntur.

Propositio de secūdo & tertio adiacēte.

E

F

Sed contra prędicta arguitur primo. Tātum sunt duę partes principales orationis, s. nomen & verbū, ergo propositio categorica non habet tres partes principales.

Secundo sic. In ista propositione, homo est, nō reperiuntur subiectū, & prędicatum, & copula, & tamen est categorica, igitur definitio non conuenit omni contento sub definito.

Argu.

Tertio sic. In ista propositione homo

est

A est homo, homo est subiectum, & tamẽ de ipso non dicitur aliud, cum idem prę dicetur de seipso, ergo male definitur subiectũ, quòd est de quo aliud dicitur.

Quarto sic. Subiectum, & prædicatum opponuntur, quia de ratione subiecti est esse sub, & prædicari est esse supra, ergo prędicatum non potest dici de subiecto.

Quinto sic. Idem non potest esse definiens, & definitum respectu eiusdem, quia si sic, idem ignotius & notius esset respectu eiusdem, sed subiectum definitur per prædicatum, ergo male definitur prædicatum per subiectum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet sint tantum duæ partes orationis essentialiter distinctæ quantum ad modos significandi, scilicet nomẽ & B verbum tamen sunt plures accidentaliter distinctę, scilicet, quantum ad situm & numerum earum in propositione, & sic distinguitur prædicatum materiale, & subiectum propositionis.

Ad secundum dicitur, quod licet in illa propositione, homo est, prædicatũ, & copula non distinguantur secundum vocem, & realiter tamen distinguuntur ratione vt prius visum est. & ideo potest resolui in istam, homo est ens, vbi prædicatum, & copula vocaliter distinguũtur. & similiter quælibet propositio, in qua ponitur nomen & verbum tantum potest resolui per participium illius verbi, & per hoc verbũ est, vt homo legit, C idest homo est legens.

Ad tertium dicitur, quod in illa, homo, est homo, licet prædicatum non sit realiter aliud a subiecto, est tamẽ aliud s'm situm, & numerũ vocis, & hoc sufficit, quia non sumitur hic aliud proprie vt dicit diuersitatem essentialem.

Ad quartum dicitur, quod subiectũ & prædicatum accepta formaliter, quãtum ad intentiones subiecti & prædicati, opponuntur, ideo ista est impossibilis, subiectum est prædicatum, tamen ipsa accepta materialiter quantum ad illud, quod sunt, non opponuntur, & hoc modo vnum dicitur de alio.

Ad quintum dicitur, quod licet in entibus absoluti idem non sit definiens & D definitum, tamen bene est in relatiuis, in quib. vnũ potest esse magis, & minus notum altero secundum diuersas rationes, & huiusmodi sunt subiectum & prædicatum, & ideo per se inuicem conuenienter possunt definiri.

Diuisio propositionis categoricæ, in vniuersalem particularem, indefinitam, & singularem.

Propositionum categoricarum, alia uniuersalis, alia particularis, alia indefinita, alia singularis Propositio uniuersalis est illa, in qua subijcitur terminus communis signo vniuersali determinatus. Vel propositio vniuersalis est illa quæ omni, aut nulli in esse significat, vt omnis homo E *currit. nullus homo currit. Terminus communis est qui aptus natus est prædicari de pluribus, vt homo est terminus communis, quia prædicatur de Socrate, & Platone, & de vnoquoque homine. Signa vniuersalia sunt hæc omnis, nullus, nihil, quilibet, alter, vter, neuter, & similia.*

Solutio. Postquam Auctor præmisit definitionum propositionis categoricæ, hic consequenter Auctor eam diuidit per vniuersalem propositionem, particularem, & indefinitam, & singularem. Cuius diuisionis sufficientia sic haberi potest, quia in omni propositione categorica est subiectum, prædicatum & copula, vel ergo subiectum eius tenetur pro F vnico supposito, & sic est singularis, vel pro pluribus & hoc dupliciter, vel tenetur sub quantitate indeterminata per signum, & sic est indefinita, vel sub quãtitate determinata per signum & hoc dupliciter, quia vel illud subiectum determinatur per signum vniuersale, & sic est vniuersalis, vel per signum particulare, & sic est particularis. Et dicitur ista diuisio summi ex parte quantitatis propositionis.

Primo sciendũ quòd quãtitatis propositionis, est dispositio subiecti quã mẽsuratur acceptio eius pro vnico vel pro pluribus. Et dicitur ista dispositio quantitas

A ritas transumptiue per similitudinem, quia sicut quãitas proprie dicta est mẽsura substantiæ, sic ista est mensura subiecti propositionis. Et quia ista diuisio sumitur ex parte dispositionis, subiecti propositionis, vt patet per sufficiẽtiam eius, ideo sumitur ex parte quantitatis, & iterũ quia illa quantitas se tenent ex parte subiecti, & materiæ, licet immediate sumitur ex parte quantitatis. Ex quo patet quod non est diuisio generis in suas species, quia illa diuisio semper fit per formales differentias, quod non conuenit. isti diuisioni, sed magis est diuisio subiecti accidentia.

Quid nã vniuersalis propositio sit, & quæ ipsam constituant.

Secundo sciendum quod propositio vniuersalis, est in qua subijcitur terminus cõis signo vniuersali determinatus, vt oĩs homo currit. Et ad ipsam requiritur primo quod ibi sit terminus cõis, cõiter tentus, defectu cuius ista non est B vniuersalis, oĩs homo est totum in quantitate, sed singularis, q̃a licet homo ſm se sit terminus cõis, tñ ibi capitur singulariter pro se ipso, non distributo in ordine ad prędicatum ideo illa propositio est singularis. Scdõ requiritur ꝙ distribuatur per ipsum, & teneatur vniuersaliter, defectu cuius ista nõ est vniuersalis, nõ oĩs hõ currit, sed particularis, q̃a illud signũ oĩs, non distribuit subiectũ, sed per negationẽ impeditur actio eius. & sic patet ꝙ in propositione vniuersali requiritur terminus vniuersalis vniuersaliter tẽtus, & qd sit vniuersalis hẽt ex C parte sui significati, & qd sit vniuersaliter tẽtus habet a signo vniuersali, & ab hoc vltimo ꝓposito dicitur vniuersalis.

Tertio sciẽdũ ꝙ ad notificãdum definitionem propositionis vniuersalis Auctor notificat terminum cõem & signa vniuersalia. Vnde terminus cõis est aptus natus p̃dicari de plurib. Et huius rõ est, q̃a terminus cõis, dr̃ cuius significatũ est communicabile multis sicut homo significat humanitatẽ, quæ cõmunicabilis est Socrati, & Platoni, & sic de alijs, & q̃a tale significatũ cõe est repertũ in multis actu vel aptitudine, ideo terminus communis potest prædicari de multis, & communitas eius attenditur ex parte sui significati, & non ex parte D uocis, quia est parte uocis homo nõ hẽt maiorem communitatẽ quã Socrates.

Quid signũ vniuersale.

Quarto sciendum, ꝙ signum uniuersale dr̃ qd facit terminum, cui iungitur teneri uniuersaliter pro oĩb. suis suppositis, uel est signum qd significat qm̃ uniuersaliter. i. ꝙ terminus, cui additur tenetur uniuersaliter, & distributiue, & signorũ, quædã significãt uniuersaliter, & affirmatiue, alia uniuersaliter, & negatiue. Ex quo patet ꝙ signũ uniuersale est q̃dam dispositio subiecti non tñ absoluta dicens quali sit subiectum ſm se, sed est dispositio respectiua, dicẽs qualiter subiectum subijcitur prædicato, & ꝓpter hoc reperta fuerunt, & per hoc patet prima diuisio propositionis categoricæ, & definitio primi membri eius.

Arg.

Sed contra prædicta primo arguitur E Membra diuisionis propositionis categoricæ non sunt opposita, igitur, &c. Antecedens patet, quia particularis propositio continetur in uniuersali, igitur illæ non sunt opposita uel opposita essent in eodem. Secundo sic. In ista, cuiuslibet hominis asinus currit subijcitur terminus communis signo uniuersali determinatus & tamen est indefinita. igitur definitio propositionis uniuersalis conuenit alijs a definito. Tertio sic, ista est uniuersalis nihil est in bursa, & tamen non subijciuntur terminus cõis, sed tm̃ modo signum uniuersale, s. nihil igitur contra illam definitionem. Quarto sic. Ista est uniuersalis, non homo currit, F cum sit contradictoria istius hõ currit, & tñ ibi non ponitur signum uniuersale igitur in illa definitione male ponitur signo uniuersali determinatus. Quinto sic, Omne uniuersale prædicatur de multis sed nullũ signũ p̃dicatur de multis igitur nullum est signum uniuersale.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur quòd propositio particularis, licet ſm suum significatũ contineatur in uniuersali, non tamen formaliter, & secũdum vocem, ideo formaliter bene opponuntur penes uniuersale, & particulare. Ad secundũ dicitur ꝙ ista, cuiuslibet hominis asinus currit, est duplex subiectũ, s. subic-

A subiectum locutionis, quod reddit suppositum verbo, & subiectum distributionis, quod ibi distribuitur per signũ vniuersale, ratione primi est indefinita, ratione secundi est vniuersalis, sed quia enũciatio simpliciter denominatur quãta ex parte subiecti locutionis, quod ꝓprie est subiectum enunciationis, ideo est simpliciter indefinita; & similiter dicendum est de istis, cuiuslibet hominis oculus ex dexter omnem hominem videt, Socrates ad tertium dr̃, quod licet in ista, nihil est in bursa nõ ponatur explicite terminus cõis, tñ virtualiter ponitur & implicite in illo signo nihil qđ includit terminum suæ distributionis, *Solutio* sens. Ad quartum dicitur, quod in ista B non homo currit, licet non ponatur formaliter signum vniuersale, tñ ibi ponitur distributio ex consequenti ratione negationis, quæ per se primo negat veritatem huius propositionis, homo currit, & per hoc remouetur prædicatum a quolibet supposito subiecti, quia hoc requiritur ad falsitatem huius, homo currit, & ideo ex consequẽti ponit istã, nullus homo currit, & distribuit subiectum. Ad quintum dicitur, quod nullũ vniuersale signum est vniuersale in prædicando, sed bene in distribuẽdo, ꝙ sufficit, vt aliqua dicãtur signa vniuersalia.

Quid particularis ac indefinita propositio sit.

C *Propositio particularis est illa, in qua subijcitur terminus cõmunis, signo particulari determinatus, vt aliquis homo currit, quidam equus mouetur. Signa particularia sunt hæc, aliquis quidam, reliquus, alter & similia. Propositio indefinita est illa in qua subijcitur terminus communis, nullo signo determinatus, vt homo currit.*

Postquam auctor determinauit de propositione vniuersali, quæ inter alias habet perfectionem quantitatem eo, ꝙ subiectum eius teneatur in actu, & secundum modum enunciandi pro omnibus suis suppositis, quod non fit in alijs, hic consequenter auctor determinat de propositione particulari, & indefinita, & quia ꝓpositio particularis habet quantitatem sui subiecti determinatam per signum, non autem indefinita, ideo prius determinat de particulari ipsam sic definiens, propositio particularis est illa, in qua subijcitur terminus communis signo particulari determinatus, vt quidam homo. D

Primo sciẽdum, quod in propositione particulari subiectum cõtrahitur ad standum pro aliqua parte eius, siue pro aliquo suorum particularium, & inde dr̃ particularis, & quia terminus discretus non habet aliq̃ partem subiectiuam sub se, ideo non hẽt contrahi stãdum pro aliquo eius particulari, nec potest esse subiectum alicuius propositionis particularis, ideo oportet, ꝙ in ea subijciatur terminus cõis, & quia terminus cõis non hẽt de se maiorem determinationẽ ad standum pro natura simplici quam pro particularibus, nec ad stando pro oib. suppositis simul, vel pro aliquibus tm̃, ideo ad determinandum ipsum pro aliquo particulari eius requiritur, ꝙ sit determinatus per signum particulare. *Particularis propositio, & eius subiectum.* E

Secundo sciẽdum ꝙ signum particulare est dispositio subiecti, determinans ipsum pro parte indeterminata eius, s. ꝓ indiuiduo vago in ordine ad prædicatum, & inde dr̃ particulare a parte, q̃a contrahit terminum ad aliq̃ partẽ eius, vt dicendo, quidam homo currit, illud signum q̃dã determinat hoiem ad indiuiduum eius, licet indeterminatũ, homo.n. remoto illo signo non haberet talẽ determinationem, sed posset indifferenter accipi pro natura communi, vel pro suppositis, & non est signum, particulare dispositio absoluta subiecti, sed est dispositio respectiua subiecti, dicẽs qualiter subiectũ prædicato subijcitur sicut dictum est de signis vniuersalibus. F

Tertio sciẽdum quòd propositio indefinita est illa, qua in subijcitur terminus cõis sine signo, vt hõ currit. Cuius ratio est, quia propositio indefinita est determinata secundum quãtitatem, & acceptionem sui subiecti, & quia terminus singularis semper habet determinatam acceptionem, quia tenetur pro vnico *Indefinita propositio.*

A vnico determinato supposito, ideo in propositione indefinita non potest subiici terminus discretus, sed ibi requiritur terminus cōis: &, quia terminus cōis acceptus cum signo vniuersali, vel particulari, semper habet determinatā quantitatem. ideo ad propositionem indefinitam requiritur, & talis terminus ponatur sine signo, determināte ipsum ad certam quantitatem mensurando acceptionē eius pro vnico supposito, vel pro pluribus. & ad ppositionē indefinitā, & particularem requiritur, quod sit ibi terminus cōis communiter tentus, defectu cuius hæc non est indefinita, homo est species quia homo ibi tenetur simpliciter.

Quarto sciēdum quod propositio indefi- B nita non dr̄ indefinita, quia non habeat determinatam quātitatem sm̄ rem, & intellectum, quia oīs propositio sm̄ tē habeat determinatam quātitatem cum in ea sit determinata acceptio sui subiecti, sed dr̄ indefinita, quia acceptio sui subiecti non est determinata ad certam quantitatem sm̄ modum enunciandi, quæ prouenit ex dispositione subiecti p signum vniuersale, vel particulare. Ideo dr̄ indefinita, i. indeterminata, quia subiectum eius non est determinatū signo vniuersali vel particulari ad aliquam quantitatem, & licet subiectū eius supponat determinate quantum ad illud, pro quo verificatur locutio, tñ quātum ad modum enunciandi tenetur indeter- C minate, quia non determinatur per signum, & per hoc apparent definitiones propositionū particularis, & indefinitę.

Vnde dicatur propositio indefinita.

Arg. Sed cōtra prædicta primo arguitur. Hæc est particularis non omnis homo currit, & tamen ibi nō est terminus cōmunis signo particulari determinatus igitur contra definitionem.

Secundo sic. Nullum cōis pōt determinare minus cōe, cum sit magis determinatum quam sic cōis, sed signū particulare est cōis, & minus determinatū qui terminus cōis quia pōt applicari ad quemlibet terminum cōem, ergo non pōt determinare terminum cōem.

Tertio sic. Signum particulare non remouet communitatem termini com- munis, quia quidam homo verificatur D de tot hominibus, sicut homo, ergo signum particulare non contrahit terminum communem ad aliquā eius partē.

Quarto sic hæc est indefinita. Sortes est dictio dissyllaba, quia Socr. ibi tenetur pro vocib. prolatis a diuersis hominibus, & potest pro qualibet verificari, & tamen ibi non subijcitur terminus communis, igitur in indefinita nō semper subijcitur terminus communis.

Quinto. Ista est indefinita, tātum homo currit, & tamen ibi non ponitur terminus communis sine signo, igitur &c.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dr̄, quod licet in ista, non omnis homo currit, non sit signum particulare formaliter, tñ ibi E est virtualiter rōne negationis: remouentis vniuersalitatem signi vniuersalis sequentis, & ponentis ex consequenti particularitatem. Ad secundum dr̄, quod licet signum particulare sit minus determinatum sm̄ speciem, qui terminus communis, quia applicabile est indifferenter ad omnes species, tamen est magis determinatum secundum numerū, & quo ad hoc potest contrahere terminum cōem ad aliquam partem eius. Ad tertium dr̄, quod licet signum particulare non contrahat terminum cōem ad partem determinatam eius, s. ad indiuiduum signatum, tñ bene contrahit ipsum ad partem indeterminatā, & licet quidam homo, verificetur de tot suppo- F sitis de quot homo, non tamen potest teneri pro natura simplici, sicut homo per se sumptus, ideo est ibi determinatio quantum ad acceptionem, & prædicationem indiuidui. vnde quidam homo, non prædicatur de multis hominibus, nisi æquiuoce, licet bene prædicatione speciei. Ad quartum dr̄, quod si Socr. sumatur pro vno supposito est terminus discretus: sed si sumatur loco vnius vocis impositæ ad significandum omnes similes voces in prolatione, sicut sumitur in hac, Sortes, est dictio dissyllaba, sic habet rationem termini communis, & ideo ista est indefinita, & Socr. ibi supponit determinate. Ad quintum dicitur, quod licet in ista, tñ homo currit,

sit

A *cit, sed cum hoc sit in qualibet propositione inchoata à relatiuo sequitur, quod nulla propositio inchoata à relatiuo habent contradictoriam. Sed contra hoc obijcitur. Quicquid contingit affirmare contingit, & negare de quolibet supposito, sed verbum contingit negare de quolibet supposito, ergo, & contingit affirmare de quolibet supposito, quod est dictio relatiua, ergo qualibet propositio inchoata à relatiuo habet contradictoriam. Item qualibet propositio siue enunciatio quæ est vna habet contradictoriam, sed propositio inchoata relatiuo, dummodo ibi non sit aliqua dictio aequiuoca, neque plura subijciantur neque prædicantur est vna propositio, ergo propositio inchoata à relatiuo habet contradi-*

B *ctoriam. Item dicit Arist. in 1. Perihermenias circa affirmationem, & negationē, quod vni affirmationi vna negatio est opposita, et econuerso una negatio uni affirmatio est opposita, ergo affirmationi inchoata, a relatiuo, negatio vna est opposita, & concedimus dicentes prædictam regulam esse falsam. Ad rationes eorum respondemus, quod relatiuum cōparatur ad antecedens, & comparatur ad verbum cui subijcitur, vnde cum affirmatio, & negatio sit oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo hoc est prædicati de subiecto, & ideo sicut patet per definitionem prædictam affirmationis, & negationis affirmatio, & negatio respiciunt tantummodo comparationem subiecti ad prædicatum,*

Cap. 5. & ibi omnes scribentes.

C *ergo in propositione inchoata à relatiuo tantummodo sumitur contradictorium per comparationem relatiui ad verbum cui subijcitur, & non comparationem relatiui ad antecedens. quia ille respectus non est ibi propter naturam affirmationis nec propter dependentiam subiecti inquantum est subiectum, sed propter dependentiam eius, quod est subiectum. Dicendum tamen est subiectum, quia aliud est subiectum inquantum subiectum & id quod est subiecti, & aliud est prædicatum inquantum prædicatum, & illud quod est prædicati, & sic quicquid affirmatur in propositione inchoata a* D *relatiuo, negatur in sua contradictoria, quia contradictoria istius ille disputat, est ista non ille disputat negatione proposita relatiuo. De relatiuo identitatis non reciproco talis datur regula. Omne relatiuum identitatis non reciprocum habet eandem suppositionem quam habet suum antecedens, vt cum dicitur, omnis homo currit, & ille est Socrates hoc relatiuum ille, supponit pro omni homine, quia sensus, est omnis homo currit, & ille est Socrates idest omnis homo est Socrates. Dico autem non reciprocum, quia cum dicitur omnis homo videt se, non est sensus omnis homo videt se, non est sensus omnis homo videt omnem hominem, Vnde loco huius relatiui se, non licet ponere suum antecedens, loco autem alterius licet ponere.*

Tertius relatiuo.

E

Postquam Auctor determinauit de relatiuis identitatis substantię, hic consequenter determinat de relatiuis diuersitatis, primo ponendo definitionem eius, secundo assignando aliquas regulas relatiuorum substantiæ, ergo ponit definitionem relatiui diuersitatis dicens, quod relatiuum diuersitatis substantiæ est, quod supponit pro alio in numero ab eo, quod refert, vt Soc. currit, & alius disputat, hoc relatiuum aliud, facit relationem de Socr. in aliquo, & tamen supponit pro alio a Socrate in aliquo.

F Primo sciendum, quod dubiū potest esse cū dicitur, Socrates currit, & aliud est albū, pro quo supponit illud relatiuum aliud. Ideo ad hoc dicunt quidam quod supponit pro alio hoīe a Socrate, sicut in ista. Soc. cur. & alius homo est albus, sed hoc non videtur esse verum quia relatiuum masculini generis & fæmini generis quodammodo restringūtur ad supponendum pro suppositis eiusdem speciei cum suo antecedente masculini generis vel fæmini, ideo dicetur inferius quod alius ponit diuersitatem inter supposita, sed aliud dicit di-

 uersi-

A uersitatem in essentia, ideo cum dicitur Soc. cur. & alius homo est albus, sensus est, alius particularis hō est alb. & cum dicetur, Soc. currit, & aliud album, sensus est, aliud essentialiter est alb. & non supponit pro re in eadem specie, ideo distinguitur contra hoc relatiuū alius, quod determinatur per masculinum genus ad supponendum pro eodem in specie cum suo antecedente.

Tres relatiuorū regulæ ad modū necessaria. Secundo sciendum, quod in textu assignātur tres regulæ relatiuorum, quarum prima est relatiuorum diuersitatis quæ talis est. Si relatiuum diuersitatis substantiæ addatur termino superiori, & inferiori, tunc terminus inferior fit superior & econtra, sicut animal est superius ad hominem, sed aliud

B ab animali enim inferius ad aliud ab homine sicut bene sequitur, homo est, ergo animal est a specie ad genus, ita bene sequitur, lapis est aliud ab animali, ergo est aliud ab homine. Ratio huius est quia virtualiter includit in sequandam negationem, ideo quanto actu plura partium significantur tanto plura negantur, sicut etiam negatio infinitans, vt non homo implus se habet qui non animal, cum non homo de non animali vniuersaliter prædicetur, sicut in conuersione per contrapositionem satis dictum est.

Secūda regula. Tertio sciendum, quod secunda regula relatiuorum est, quod nulla propositio inchoata a relatione substantiæ habet contradictoriam. Quam quidam regulam ponunt aliqui tanquam

C veram, Petrus autem Hispanus recitat ipsam, & manifestat eam esse falsam, & improbat eam, in textu tribus rationibus, quarū vltima talis est. Cuiuslibet affirmationi negatio apposita & econtra, vt habet Aris. in 2. Petri Hermenias, ergo affirmationi inchoatæ a relatiuo substantiæ erit negatio opposita cō tradictoriæ econtra, quod concedimus dicentes prædictam regulam esse falsam. Aliæ duæ rationes clare patent in textu ideo causa breuitatis pro nunc relinquuntur.

1. Periherm ca. 5. & ibi scribentes.

Quarto sciēdum, quod tertia regula D talis est, quod omnem relatiuum identitatis substantiæ non reciprocum eodem modo supponit sicut suum antecedens, vt omnis homo est animal, & ille est substa ntia, hoc relatiuum ilie, supponit pro omni homine, & est sensus, omnis homo est animal, & ille est substantia, idest omnis homo est animal, & omnis homo est substantia, & dicitur notāter non reciprocum quia vt dictum, est cū dicitur omnis homo videt se, non est sensus, quod omnis homo videt omnem hominem, ideo sicut etiam dictum est loco relatiui reciproci non licet ponere suum antecedens, sicut fit de relatiuis identitatis substantiæ non reciprocis, & ideo ibi non potest fieri descensus, nisi sub antecedente di- E cendo, omnis homo videt se, ergo Socrat. videt se, & Plato videt se, & sic de alijs.

Argu. Tertia regula. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Negatio addita superiori, & inferiori non facit, quod superius sit inferius, aut econtra, quia solum habet negare, ergo nec relatiuum diuersitatis hoc facere potest virtute negationis. Secundo sic. In non entib. non sunt genera neque species, ergo non homo non est genus ad non animal, nec aliud ab homine est genus aliud ab animali, quare male dictum est quod arguendo sic, lapis est aliud ab aīali, ergo est aliud ab homine arguitur a specie ad genus. Tertio sic. F Non sequitur per primam regulam Socra. est alter ab homine, ergo est alter a seipso, ergo illa regula non est uera. Quarto sic. Contra secundam regulam probādo ipsam esse ueram ratione qua mouebantur antiqui, quæ talis est, cum dicitur homo est & ille disputat, hoc relatiuum ille habet respectum ad suum antecedens propter dependentiam suæ relationis, ergo cum negatio negans quę non agit ante se sequitur ipsum relatiuum, vt dicendo Soc. cur. & ille disputat, non negat quod affirmatio affirmat, quare non facit contradictionem. Quinto sic. Quod tertia regula non sit vniuer-

A vniuersaliter vera, quia dicendo, homo currit, & illa est dignissima creaturarum, uel ille est species, hoc relatiuum ille ratione illius adiuncti species uidetur habere suppositionem simplicem, & tamen suum antecedens supponit personaliter, ergo tertia regula non est uniuersaliter uera.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄, quod negatio primo, & per se hēt negare, sed ex consequenti habet distribuere, & facere terminum inferiorem superiorē, & econtra. Ad secundum dr̄, ꝙ dupliciter potest intelligi, quod in nō entibus, siue in negationib. sint genera, & species, uno modo secundum ueritatē, & sic conceditur, ꝙ ibi nō sunt genera nec species, alio modo secundum modum tm̄, & isto modo in non entib. bene sūt B genera, & species, & ideo licet non homo nō sit uerum genus ad non animal, habet tamen modum generis respectu ipsius, & ita dicitur de aliud ab homine in ordine ad aliud ab animali. Ad tertium dr̄, quod regula intelligitur de relatiuis substantię, modo alterū est relatiuum diuersitatis accidentis, & ideo concedendum est, quod regula sibi nō conuenit. Ad quartum dicitur, quod Pet. Hisp. respondet, quod relatiuum comparatur ad suum antecedens, & cōparatur ad uerbum cui subijcitur, per comparationem vno relatiui ad uerbū sumitur qualitas propositionis, & non per cōparatione relatiui ad antecedens C ideo negatio in cōtradicendo habet im̄negare comparationem relatiui ad uerbūm, & non comparationem relatiui ad antecedens, ideo ratio antiquorum nulla est. Ad quintum dicitur, quod respondent aliqui, quod relatiuum identitatis non reciprocum qñq. facit recordationem sui antecedentis sine mutatione esse antecedentis, uel alicuius proprietatis eius, & tunc eodem modo supponit sicut suum antecedens, qñq. uero facit recordationem sui antecedentis cum mutatione sui esse, uel alicuius ꝓprietatis, & sic non oportet, quod eodem modo supponat sicut suum antecedens, licet sit uerum quod semper D supponit pro eodem in numero numerositate essentiæ, uel suppositi. Aliter potest dici, & fortasse melius, quod in illa propositione prędicta illud relatiuū ille supponit personaliter, & non simpliciter, quia suppositio relatiui identitatis sibi conuenit ratione sui antecedentis, & non ratione alterius sibi adiūcti. Et sic patet de relatiuis substantiæ.

De relatiuis accidentium, & eorum diuisione multiplici.

Habito de relatiuo substantiæ dicendū est de relatiuo accidentis. Relatiuum autem accidentis est, quod refert eandem rem per modum denominationis, ut tale, quale &c. Vnde hæc est differentia relatiui substantiæ ad relatiuum accidentis, quia relatiuum substantiæ refert rem vnicam per modum quod quid est, ut albedo quæ est in pariete, color qui est in corpore, relatiuum autem accidentis est, quod refert rem suam per modum denominationis, ut Soc. est albus, & talis est Plato, & sic de alijs. Alia autem differentia datur eorundem, quia relatiuum substantiæ refert idem in numero, relatiuum vero accidentis refert idem in specie, ut So est albus, & talis est Plato, quia idem in numero non potest esse in diuersis subiectis, sed bene idem in specie. Relatiuorum autem accidentis aliud est relatiuum identitatis, ut talis, aliud vero diuersitatis, ut alter. Relatiuum accidentis est quod refert eandem qualitatem in specie, & supponit pro eadem in specie, ut Soc. est albus, & talis est Plato. Relatiuū autem accidentis diuersitatis est quod refert eandem qualitatem in specie, sed supponit pro alio diuerso in specie, ut Socra. est albus, & alterius modi est Plato. Differt autem relatiuum substantiæ identitatis a relatiuis accidentium identitatis, quia relatiuum identitatis substantiæ refert eandem substantiam in numero, relatiuum autem identitatis accidentis non refert idem accidens in numero, sed solum idem accidens in specie. Relatiuo-

Relatiuum accidēns quod. E

F

A *rum accidentis identitatis, aliud est relatiuum quantitatis continuæ, vt tantus, aliud vero quantitatis discretæ, vt tot quot. Item relatiuorum numerorum, quædam sunt nomina, vt tot idem, quædam sunt aduerbia, vt totiens, Sciendum quod talis tantus, totiens, totidem, possunt dici relatiua reditiua & demonstratiua relatiua vt si ad præsentes referantur, demonstratiua, vt cum dicimus demonstrando Mare, tale est rubeum, demonstrando Herc. talis fuit Plato. Si autem non referuntur ad præsentes siue per demonstrationem rerum præsentium, tunc sunt reditiua, quia reddunt interrogatione præcedente, vt qualis est Plato talis est Socrates. Relatiua quando sine interro-*

B *gatione proferuntur, vt talis est Socrates qualis est Plato. Et quando ad nomina adiectiua specialium accidentium dicunt, vt æthiops est niger & talis est coruus, & Socrates fuit albus & talis est Plato Et hęc de relatiuis dicta sufficiant.*

Quid relatiuū accidētis.

Postquam Auctor determinauit de relatiuo substantiæ, hic consequenter determinet de relatiuis accidentis. Et ratio huius est, quia sicut accidens se habet ad substantiam, ita relatiuum accidentis ad relatiuum substantiæ, sed accidens posterius est substantia nedum secundum ordinem naturæ, sed etiam secundum ordinem cognitionis, quia habet cognosci per suum subiectum, ergo relatiuum accidentis posterius est relatiuo substantiæ, quare con-

C uenienter de ipso posterius determinatur, vnde Pet. Hisp. determinando de relatiuis accidentis, primo ponit definitionem relatiui accidentis, secundo notificat ipsum aliquib. diuisionibus ergo primo ponit talem definitionem relatiui accidentis dicens quod relatiuum accidentis est quod refert rem sua per modum denominantis, vt tale, quale, & similia, vt dicendo, Soc. est alb. & Pla. est talis, illud relatiuum talis, refert illud antecedens album denominando Pla. album implicite, quia sensus est talis idest Plato est albus.

Duobus modis relatiuum accidētis a relatiuo substantia differt.

Primo sciendum, quod relatiuum accidentis differt a relatiuo substantiæ D duob. modis. Primò, quia relatiuū substantiæ refert rem suam per modum per se stātis siue per modum eius quod est quid, vt albedo quæ est qualitas est calor qui est in pariete, & sic de alijs. Relatiuum autem accidentis refert rē suam per modum denominationis, vt dicendo, Soc. est bipedalis, & tantus est Pla. Secundo differunt, quia relatiuum substantiæ refert idem in numero cum suo antecedente, relatiuum vero accidentis non sed solum idem in specie. Cuius ratio est, quia idem accidens in numero non potest esse in diuersis subiectis, sed bene idem accidens in specie. Diuiditur autem relatiuum accidentis in textu sic. Relatiuorum autem accidentis, aliud est relatiuum identitatis, E ut talis, qualis, tantus, quantus, & sic de alijs, aliud est relatiuum diuersitatis, ut alter, reliquus, & similia. Quæ diuisio est analogi in sua analogata, quia relatiuum accidentis semper per prius dicitur de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuersitatis, quia relatiuum identitatis prius est, & perfectius est relatiuo diuersitatis, sicut idem prius est diuerso. Cuius diuisionis ratio est, quia omne relatiuum accidentis supponit pro eodem in specie cum suo antecedente, vel non, si primum, sic est relatiuum identitatis, si secundum, sic est relatiuum diuersitatis.

Nota hoc.

Secūdo sciendū, quod relatiuum dicitur accidētis, nō quod referat accidēs solū, sed quia facit recordationem de F suo antecedente per modum accidentis idest adiectiue significati, ideo sicut relatiuum substantię potest reperiri in oīb. nomen generib. accidentiū, ita relatiuum accidentis p̄t reperiri in prędicamēto subę, vt Soc. est humanus, & talis est Plat. vnde in textu relatiuum identitatis accidentis sic definitur. Relatiuum identitatis in accidentib. est quod refert idem accidens in spē, & pro eodem supponit cū suo antecedente. Sed relatiuum diuersitatis accidentis est q̄ refert idem accidens in specie cum suo

Vnde dicatur relatiuū accidētis.

ante-

A antecedente, sed pro diuersis in specie supponit, vt Soc. est alb. & Soc. est alterius modi, vnde differt relatiuum identitatis substantiæ a relatiuo identitatis in accidentib. quia relatiuum substantiæ identitatis refert eandem rem in numero cum suo antecedente, relatiuum autem identitatis in accidentibus non refert idem accidens in numero, sed solum idem in specie, quare alia, & alia rõne dicuntur relatiua identitatis.

Relatiuum identitatis in accidẽtib quotuplex. Tertiò sciendũ, ꝙ vnum membrum p̃dictæ diuisionis subdiuiditur in textu sic. Relatiuum identitatis in accidentibus aliud est relatiuum in quantitatib. vt tãtus, quantus, aliud est qualitatis, vt talis, qualis. Cuius diuisionis rõ est, quia relatiuum identitatis in accidentib. refert rem suã per modũ formę B qualificantis id cuius est aut per modũ mensuræ. Si primũ, sic est relatiuũ qualitatis, si 2m, sic est relatiuũ quantitatis, vnde in prædicta diuisione determinatio diuisi debet intelligi in mẽbris diuidentib. vt sit sensus relatiuorũ identitatis, aliud est relatiuũ identitatis accidẽtis quãtitatis, aliud est relatiuũ accidentis qualitatis. In prædicta aũt diuisione quantitas, & qualitas non capiũt̃ specialiter, vt sunt prædicamẽta adinuicẽ, & ab alijs distincta, sed quodammodo accipiuntur cõiter. s. quantitas p̃ oĩ eo quod significatur per modum quantitatis, siue p modũ mensuræ, & qualitas p̃ oĩ eo, quod significatur per modum qualitatis, siue formæ qualificantis. Ex C quo patet, ꝙ relatiuũ idẽtitatis in accidẽtib. põt reperiri in subã, & in alijs p̃dicamentis a quantitate, & qualitate.

Relatiuum identitatis quãtitatis quid. Quarto sciendum, ꝙ relatiuum idẽtitatis quantitatis in textu diuiditur, nã aliud est relatiuũ quãtitatis cõtinuę, vt tantus, quantus, aliud est relatiuũ quãtitatis discretæ, vt tot, quot, & iterũ relatiuum quantitatis discretæ, diuiditur quia quædã sunt nomina, vt tot, quot, alia vero aduerbia vt totiens quotiens, vnde in prędictis diuisionib. determinatio diuisi debet intelligi in mẽbris diuidentib. sicut dictum est in præcedenti diuisione. Sed vt habetur in textu relatina identitatis accidentis possunt esse D relatiua demõstratiua, & respõsiua siue redditiua, secundum diuersas rationes, quia, si referantur ad res præsentes dñr vt demõstratiua, vt demõstrando Tulliũ dicimus, talis est Achilles, & sic de alijs. Et quando redduntur interrogationi præcedenti dicuntur responsiua, vel redditiua, vt si quæratur qualis est Soc. & respõdeatur ipse est talis qualis est Plato, qñ vero referuntur ad nomina adiectiua specialiũ accidẽtiũ dicuntur relatiua vt æthiops est niger, & talis ẽ coruus, & pater est alb. & talis est filius.

Arg. Cõtra p̃dicta arguitur primo sic. Accidentia sensibilia prius a nobis cognoscuntur, ergo non est verum, quod accidens sit posterius substantia ordine cognitionis. Secundo sic. Relatiuum acci E dentis bene reperitur in genere substãtiæ vt Soc. est rationalis, & talis est Plato, & tamen non reperitur ibi denominatio, ergo contra definitionem. Tertio sic. Relatiuũ identatis accidentis reperitur in substantia, & in alijs generibus accidentium à quantitate, & qualitate, ergo prædicta diuisio est insufficiens, cõsequentia patet, quia in plus est diuisum quam diuidentia. Quarto sic. Relatiuum substantiæ reperitur in quantitate, vt dicendo linea, quæ est quantitas, & in qualitate, vt dicendo, albedo quæ est in corpore, ergo membra diuisionis reperiuntur extra diuisum, & sic diuisio est insufficiens. Quinto sic. Tantus, & quantus, quæ sunt relatiua quantitatis continuę, possunt reperiri in oratione, quæ est quantitas discreta vt di F cendo, tanta est vna syllaba, quanta est alia. Sexto malè diuiditur relatiuum quantitatis in continuum, & discretũ similiter tot, & quod quæ sunt relatiua quantitatis discretæ attribuuntur lineæ, vel tempori, quæ sunt quantitates continuæ, vt dicendo tot sunt horę diei hodiernę, quod sunt hesternæ, & econtra, ergo male diuiditur relatiuũ quantitatis, & in relatiuum quantitatis continuæ, & quantitatis discretæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ in nobis duplex reperitur cognitio, q-

A dam est sensitiua, & sic conceditur antecedens alia est intellectiua, & de tali hic intelligitur & sic negatur antecedens. Ad secundum dicitur, quod licet in genere substantię non sit uera denominatio, tamen bene est denominatio secundum modum, & hoc sufficit. Ad tertium patet solutio ex secundo notabili. Ad quartum similiter. Ad quintũ dicitur quod tantus & quantus conueniunt orationi non secundum se, sed ratione temporis in quo profertur. Simi-
B liter tot, & quot attribuuntur tempori, & lineæ non secundum suam substantiam, sed ratione sui accidentis scilicet actus mensurandi, qui est per modum discreti. Circa hæc autem relatiua diuersitatis accidentis, quęritur de ueritate istius sophismatis Soc. est alter a seipso probatur, sicut Soc. sedens est alter a seipso non sedente, ut habet Porphyrius in prædicabilibus, ergo ista est uera, Socr. est altera se ipso. Improbatur D sic. Socrat. est altera se ipso, ergo Socrates est alter ab homine, consequentia tenet ab interiori ad suum superius, sed consequens est falsum, ergo, & antecedens, quod fuit sophisma. Item Socrates est idem sibi ipsi, ergo non est altera seipso. Respondetur, quod sophisma est uerum. Et ad primam improbationem dicitur quod negatur consequentia, & ad probationem dicitur, quod non arguitur ab inferiori ad suum superius affirmatiue, sed potius negatiue. Ad aliam similiter negatur consequentia, quia E idem importat unitatem in substantia, alter uero importat diuersitatem in accidentibus, ista autem duo bene se compatiuntur in eodem. Et hæc de relatiuis dicta sufficiant.

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS TERTIVS.

C F

SVMMA TRACTATVS.

De ampliationis, restrictione natura, ac multiplicitate, & nonnullorum in ipsa sophismatum per regulas solutiones.

Quid personalis suppositio, & de restrictione.

Suppositio personalis.

Ersonalis suppositio est acceptio termini communis pro suis inferioribus. Cuius alia est determinata, alia confusa, vt prius patuit. Item personalis suppositionis, alia est restricta, alia ampliata, & ita ampliatio, & restrictio habent fieri circa suppositionem personalem. Restrictio est coarctatio termini communis a maiori suppositione ad minorem, vt cum dicitur, homo albus currit, hoc adiectiuum albus restringit hominem ad supponendum tantum pro albis. Ampliatio est extensio termini communis a minori suppositione ad maiorem, vt cum dicitur, homo potest esse Antichristus iste terminus homo non solum supponit pro his, qui sunt, sed etiam pro his qui erunt, vnde ampliatur ad futuros. Dico autem termini communis, quia terminus singularis, vt So. non ampliatur neq. restringitur.

Iste

A *Ordo huius partis.* Iste est tractatus huius tertius libri qui Paruorum Logicalium dicitur. In quo postquam Petrus Hispanus superius determinauit de suppositionib. terminorum absolutorum & respectiuorum, hic consequenter determinat de alijs proprietatibus eorum, uidelicet de ampliatione, & restrictione, & quia ampliatio, & restrictio habent fieri circa personalem suppositionem, & præsupponunt eam, de qua uisum est prius, ideo patet ordo huius tractatus ad præcedentem, & sequentem, quia ampliatio est quodāmodo perfectior quam restrictio, nā ampliatio augmentat quodammodo suppositionem termini, restrictio autem diminuit, cum B autem augmentatio dicat perfectiorē quantitatem quam diminutio, quia tē dit ad quantitatem perfectam, sequitur ꝙ ampliatio, quæ augmentat suppositionē termini debet præcedere restrictionē, quæ restringit, & diminuit.

Cur huius iterum de personali suppositione agitur. Primo sciēdum, quod ampliatio, & restrictio habent fieri circa suppositionem personalem. ideo Auctor incidentaliter ponit definitionem eius, & etiā diuisionem in suppositionem determinatam, & confusam, & quia superius Auctor fecit mētionem de eis. ideo determinatio eorum relinquitur. *Nota limitationē.* Sed magis ad propositum accedendo Auctor diuidit personalem suppositionem aliter quam prius & est diuisio talis. C Personalium suppositionum alia est restrictiua, alia ampliatiua. Et quo patet, ꝙ habēt fieri solum circa suppositionem personalem. Et quod non possunt fieri circa suppositionem, & naturalem, & simplicem patet primo, quia in naturali suppositione terminus accipitur pro omnibus quæ participant naturam cōmunē per terminum communem significatam, & ideo naturalis suppositio non potest restringi, nec ampliari remanente naturali suppositione. Similiter non possunt fieri circa simplicem, quia suppositio simplex est acceptio termini cōmunis pro natura simplici, quæ quidē natura simplex est indiuisibilis, & nō accipitur pro plurib. suppositis. Et quia ampliatio & restrictio dicunt quandam diuersitatem, ideo non possunt fieri circa suppositionem simplicē; ex quò sequitur, quod solū hēnt fieri circa suppositionem personalē, & hoc tā determinatam quam confusam. D

Quid restrictio. Secūdo sciendum, ꝙ quamuis in isto tractatu nō determinetur de restrictione non solum de ampliatione, quia tn̄ ampliatio & restrictio opponuntur, & vnum oppositū non perfecte cognoscit nisi cognoscatur reliquū, & ideo in isto tractatu Auctor definit restrictionē, vnde restrictio est coarctatio termini cōis a maiori suppositione, hoc est a maiori ambitu, seu acceptione suppositorum ad impositionē, unde ponitur coarctatio loco gñis, deinde ponitur termini cōis, ad differentiā termini discreti, qui nec restringitur nec ampliatur eo ꝙ nō habet supposita, & dicitur a maiori suppositione ad minorem, ad differētia ampliationis. vnde si dicatur, homo currit, homo ibi supponit pro oīb. hominib. tā albis quam nigris aut medio colore coloratis, sed tamen cum dicitur homo albus currit, homo ibi restringitur ad supponendum pro hominib. albis tm̄, vnde intelligendum est quantum ad veritatem locutionis, quia, cum dicitur, homo albus currit, ibi homo supponit pro omnibus hominibus, sed non redditur locutio uera nisi pro albis. E

Quid ampliatio. Tertio sciendū, ꝙ ampliatio sic definit in textu, ꝙ est extensio termini cōis a minore suppositione ad maiorē, hoc est a minori ambitu seu acceptione suppositorum ad maiorem, & intelligēdū est, vt prius quātum ad veritatem locutionis, vt cū dicitur, hō currit, ibi homo reddit locutionē verā solū pro illis qui sunt actu hoīes pp exigentiā illius adiūcti currit, sed cū dr̄ hō pōt currere, vel hō pōt esse Antichristus, ibi locutio pt verificari tā ꝑ illis qui sunt actu quam pro illa qui sunt potentia, & ita hō ampliatur, & augmētat actu, et eius suppositio, & per hoc adiūctū pt. Et fiunt semper ampliatio & restrictio respū termini potentis teneri pro plurib. vel pauciorib. quam exigat sua actualis suppositio F

A tio, unde in ista definitione ponitur termini communis eadem ratione qua & in pced. definitione, unde coarctatio & extensio non capiuntur hic proprie, sed metaphoricæ ad coarctationem & extensionem realem; nam sicut coarctatio realis est, qua alias minus spatium continet, quam prius, & extensio maius, sic in proposito dicitur coarctatio quia terminus cõmunis tenetur p pauciorib. suppositis q̃ prius, & extensio dicitur, quia terminus cõis tenetur pro
B ulorib. suppositis, quam prius, & sic patet intellectus istarum definitionum.

Supposita alicuius termini in actu dupliciter dicuntur. Quarto sciẽdum, quod supposita alicuius termini possunt dici supposita in actu dupl'r uno modo quantũ ad actũ existendi. Alio modo quantum ad actũ signãdi, unde Cæsar, uel Adã, uel Antichristus, qui includunt essentialiter formam hois sunt supposita eius quantum ad actum significandi, quia actualiter non existunt, ideo non sunt supposita hois quantũ ad actum existendi. s. hois actualiter existendi, unde quando Auctor loquitur de ampliatione intelligit quod terminus cõis ampliatur, qñ supponit respũ uerbi, uel adiuncti ad supposita q̃ nõ sunt suppositio in existẽdo, sed in significãdo, ut patet in exẽplo Auctoris, homo põt esse Antichristus.

Argu. Contra prædicta arguitur primo sic. A notiorib. uobis debemus procedere, sed restrictio est notior suppõne cũ sit magis determinata, & magis determi-
C nata sunt nobis notiora, ergo sequitur q iste tractatu dẽt præcedere pcedẽtẽ. Secũdo sic. Suppõ naturalis est simplex pñt ampliari, & restringi, ergo cõtra diuisionẽ in qua dicebatur, q persõnalis suppõ est ampliatiua alia restrictiua. Antecedẽs patet quia bene dicit homo contingenter est species uel necessario. Tertio sic. Contra definitiones pdictas, quia coarctatio, & extensio sunt quantitates, sed ampliatio, & restrictio non sũt quãtitates, ergo male dr̃ quod ampliatio, extẽsio, & restrictio est coarctatio. Quarto sic. Quod terminus cõis non possit ampliari, quia terminus cõis supponit solũ pro his quæ actu participant formam termini communis, ergo D non potest ampliari ad ea quæ erunt, uel pñt esse. Quinto sic. Dicendo Soc. potest esse ibi Soc. stat indeterminate pro Soc. qui est, & qui erit, ergo terminus discretus potest ampliari.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃ q licet cognitione determinata sensibili magis determinatũ pcedat minus, tñ cognitione intelligibili, & confusa magis confusũ pcedit magis determinatũ, & sic est de ampliatione respũ suppositionis Ad secundũ dr̃, q licet terminus sp se sum- E ptus supponat naturaliter, tñ qñ sumitur cum adiuncto non amplius supponit natural'r. Et ẽt licet termino supponenti simpliciter addat ut dictio ampliatiua, tamen non ampliat ipsũ terminum eo, q non reperit naturã aptã natã suscipere ampliationem. Ad tertium dicitur, q ibi non accipitur extẽsio, nec ẽt coarctatio real'r, sed solũ metaphorice &c. ut dcm̃ est. Ad quartum dicitur, q licet terminus cõis nõ possit ampliari p plurib. q̃tũ ad supposita actualia in essendo, tamen bene potest ampliari quantum ad supposita actualia in significando. Ad quintum dr̃, q qñ terminus ampliatur uel restringitur, oportet, q teneatur uniuoce modo, si Socr. stet p eo, q̃ est erit, uel pt esse, hoc tm̃ est æquiuoce, & sic ibi non est ampliatio.

Ampliatio multiplex, de F *qua uide Paulũ Pergulensẽ & alios*

Ampliationis multiplicitas.

Ampliationum, alia fit per uerbum, ut per hoc uerbum potest, ut homo potest esse Antichristus. Alia per nomen, ut hominem esse Antichristum est possibile. Alia per participium, ut homo potens est esse animal. Alia per aduerbium, ut homo necessario est animal, homo enim non solum ampliatur pro præsenti tempore, sed etiam pro futuro. Et ideo sequitur alia diuisio ampliationis. s. quod ampliationum, alia fit respectu suppositorum, ut homo potest esse Antichristus. Alia fit respectu temporum, ut homo necessario est animal, ut dictum est.

Postquã Auctor posuit definitionẽ ampliation. s, hic consequẽter eam di-

uidit,

A uidit & quia definitū dicit esse, diuisio vero dicit posse rei,& esse præcedit posse,ideo patet ordo. Et dicit, quod ampliationum,alia fit per verbum, vt hō est Antichristus,alia per nomen,vt hominem esse Antichristum est possibile. Alia per aduerbium, vt homo necessario est animal. Alia per participium, vt homo est potens esse animal. Et ex ista diuisione ampliationis infert Auctor aliam dicens,quod quædam est ampliatio quæ fit respectu suppositorū,vt homo potest esse Antichristus,alia respū tēporis,vt homo necessario est animal.

Quæ nā amplia re respe ctu sup- positorum di cuntur.

Primo sciendum, quod illa dicuntur ampliare respectu suppositorum, quæ faciunt terminum communem teneri tam pro suppositis existentibus in actu quam non existentibus cuiusmodi sunt B verba quorum actus comparatur ad subiectum in subiecto,tamen non sunt,vt sūt ista potest,opinatur,laudatur, & sic de alijs,& similiter ampliant illa, quæ ab ipsis descendunt, ut aliqua nomina, & aliqua participia etiam aduerbia vt potens & possibiliter, quæ descendunt ab hoc verbo potest,laudabile, dus,biliter,quæ descendunt ab hoc verbo laudo,as,sed illa dicuntur ampliare respectu temporum, quæ faciunt terminum communem extendi ad omnes differentias temporis, vt impossibile, & necessario, vt cum dicitur,homo necessario est animal,idem est ac si diceretur,in omni tempore conuenit homini, quod sit animal.

Quis ter minus amplia ri dica- tur.

C Secundo sciendum, quod ille terminus dicitur ampliari, qui pro pluribus suppositis stat quam prius stabat cum adiuncto cui addebatur, v.g. si dicatur homo potest esse Antichristus, ibi homo stat pro pluribus quam si diceretur homo currit, quia stat pro hominibus præsentibus. Et per oppositum terminus dicitur restringi,qui pro paucioribus suppositis stat quā prius stabat cū suo adiuncto vt dicatur, homo currit, ibi homo stat pro præsentibus. & cum dicitur,albus homo currit, ibi stat pro præsentibus albis.

Virtus ampliā di à quo sit.

Tertio sciendum, quod virtus ampliandi & restringendi datur alicui a D propria eius impositione, & etiam alicui datur, & non alteri,propter qd quædam sunt partes orationis,sicut nomen, verbum,aduerbium,& participiū,quæ possunt restringere,vel ampliare. sed aliæ partes orationis non possunt hoc,cū eis non sit data virtus ampliandi, vel restringendi a prima earum impositione, vnde ampliatio radicaliter est in termino communi radicata, qui terminus aptus natus est supponere & capi ꝓ suppositi non ex existentibus sed actualiter est in termino ampliato.

Diuisio nis am pliatio- nis notī tia.

Quarto sciendum, quod licet ista diuisio sit quadrimembris, tamen potest reduci ad bimembrem,nam omnis dictio ampliatiua est pars declinabilis vel inclinabilis, si primum hoc est dupliciter,vel significat substātiam, & sic E est primum membrum, vel significat actum,& hoc est dupliciter, vel actum distantem a substantiam, & sic est verbum, vel distantem, & sic est participium,si secundum, sic est aduerbium Sufficientiæ alterius diuisionis est ista, quia cum omnis ampliatio sit extensio termini,vel ergo extendit ipsum in ordine ad supposita,& sic est primum mēbrum,vel in ordine ad tempus illorum, & sit est secundum. Ex hoc patet, quod ampliatio facta respectu temporis differt ab illa,quæ est respectu suppositorum.apparet etiam quod dictio ampliatiua aliter se habet secundum quod ampliat pro suppositis,& secundum quod ampliat pro tempore, quia in vna respicit supposita,& in alia tempus. F

Argu.

Contra prædicta arguitur primo sic. Ampliatio fit respectu temporis,sed nomen non significat tempus, ergo nulla ampliatio fit per nomen. Secundo sic. Omne participium est determinati tēporis,puta præsentis, preteriti, vel futuri, ergo nullum participium ampliat, sed potius restringit consequentia, tenet quia ampliare fit respectu plurium temporum. Tertio sic. Eadem est causa oppositorum,sed aduerbium non est cā restrictionis,ergo videtur,quod non sit causa ampliationis. Quarto sic. Terminus

A nus communis non includit tempus, ergo non potest ampliare pro tempore, sed solum pro suppositis. Quinto arguitur sic. Illa diuisio non datur per opposita, nec est bimembris, ergo non est bona diuisio.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum argumentum dicitur quod non omnis ampliatio fit respectu temporis, sed quædam fit a virtute ampliatiuæ dictionis sibi collata a sua impositione, & sic est de ampliatione nominis, quæ solum est extensio suppositorum, & nō temporum. Ad secūdum dicitur, quod licet participium sit alicuius determinati temporis, tñ habet aliquam uirtutem per quā ampliat ultra tempus præsens. Ad tertium dici-B tur, quod non oēs cā est cā oppositorū, sed solum quędam, & sic non oportet, quod si aduerbium non restringat, qđ propter hoc non ampliet. Ad quartum dicitur, quod licet tempus non includatur in termino communi, tamē insequitur ipsum gratia suorum suppositorū, ratione cuius ibi potest esse ampliatio temporum sicut suppositorum ex hoc, quod illa supposita non solum hñt potentiam ad essendum in uno tempore, sed etiam in pluribus. Ad quintum dr̄, quod licet illa diuisio non detur per opposita formaliter, nec ēt sit bimembris, tamē datur per opposita uniuersaliter, & est reducibilis ad bimēbrum, & hoc sufficit ad bonam diuisionem.

C

Sophismatis in hac materia Solutio ac ampliationum aliqua regula.

Late de hoc per Paulū Pergu. i dubijs suis, en-tis veru & alios

Circa prædicta quæritur de hoc sophismate, impossibile potest esse verum. Quod sit verum probatur, quia illud quod est vel erit impossibile potest esse verum, sed Antichristum non fuisse post tempus suum, est impossibile, & modo potest esse possibile & verum, ergo impossibile potest esse verum. Cōtra, quicquid potest esse verum est possibile, sed impossibile potest esse verum, ergo impossibile est possibile, in tertio modo primæ figuræ. sed conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, non maior, ergo minor. sed hæc est prima, ergo prima est falsa. Solutio, prima simpliciter est falsa, D *hæc scilicet impossibile potest esse verum, & sophisma peccat penes fallaciam accidentis, quia cum dico, id quod est vel erit impossibile, duo dico scilicet subiectum illius impossibilitatis, & illam impossibilitatem siue ipsum impossibile, sed illud quod est uel erit est res subiecta, & impossibile accidit ei, & posse esse verum assignatur inesse, vtrique sicut hæc Antichristum nō fuisse erit possibile, sed Antichristum non fuisse potest esse verum, ergo impossibile potest esse verum nō valet, quia Antichristum non fuisse est res subiecta, & impossibile est accidens, & posse esse verum assignatur inesse vtrique.*

De ampliatione quæ fit ratione suppositorum talis datur Regula. Terminus communis supponens verbo habenti vim ampliādi a se, vel ab alio ampliatur ad ea q̄ possunt esse sub forma termini supponētis, vt homo potest esse animal. hic iste terminus homo non solum supponit pro præsentibus sed etiam ampliatur ad omnes qui erunt. Dico autem de se quia hoc uerbum potest de se habet vim ampliandi. Dico autem ab alio quia hoc participium potens, & hoc nomen possibile dant virtutem ampliandi verbo cui adiunguntur, ut homo est potens esse animal, vel animal possibile est esse album. & sic de alijs. De ampliatione autem quæ fit ratione temporis talis datur regula. Terminus communis supponens, vel apponens verbo habenti vim ampliādi quo ad tēpus supponit pro his qui sūt qui erunt, vel qui fuerunt, vt homo necessario est animal ibi tam homo quam animal tenetur pro his qui sunt & qui erunt. Et hæc tantum de ampliationibus. E *Regula prima.* *Regula secūda.* F

Postquam Auctor posuit diuisionem ampliationis in præcedenti parte, hic consequentia iuxta hoc verbum ampliatiuum potest ponit quoddam sophisma quærendo vtrum illud sophisma, impossibile potest esse verum, sit uerum, vel falsum: Et primo probat q̄ sit verum, secundo improbat ipsum. Probatur, sic illud quod est, uel erit impossibile potest esse verum, ergo impossibile potest esse verum. Antecedēs patet,

A ter, quia Socratem non fuisse Romæ postquam fuerit est impossibile, & tunc potest esse verũ, ergo &c. Improbatur sic, arguendo in Darij. Quicquid potest esse verum est possibile, sed impossibile potest esse verum, ergo impossibile est possibile.

Quid sophisma

Pro cuius solutione primo sciendũ, quòd sophisma est argumento, vel argumẽtis approbata, uel improbata propositio. Vnde probatio est argumentũ, quo quis nititur ostẽdere aliquam propositionem esse veram, & per oppositũ improbatio est argumentum quo nititur ostendere aliquam propositionem B esse falsam. Et sic sophisma est propositio apparens vera quo ad vtranque partem, & hoc propter probationem, & improbationem. Et dicitur sophisma a sophos quod est sapientia, siue a sophistico, cas, quod idem est quod decepto, is, quia per sophisma opponens nititur decipere respondentem per sapientiam in eo apparentem. Ex quo apparet quod licet sophisma sit quandoque verum. Potest tamen decipere propter apparentiam ad eius falsitatem.

Omniũ sophismatum soluẽdi modus.

Secundo sciendum, quod omne sophisma soluitur aliquo istorum trium modorum, scilicet concedendo ipsum simpliciter verum, vel simpliciter falsũ, uel negãdo uel distinguendo. vnde illud sophisma solui auctor in textu ne- C gando simpliciter, quia simpliciter est falsum. Et eius probationem soluit dicẽdo quod peccat penes fallaciam accidẽtis, quia cũ dicitur, id quod est, vel erit impossibile, potest esse verum, ibi duo dicuntur, scilicet il ud quod est impossibile, & ipsa impossibilitas, & quia ipsa impossibilitas accidit rei subiectæ, quæ est illud quod est, vel erit impossibile, & potest esse verum, assignatur vtique inesse, & ideo creditur quod sicut verum attribuitur rei propter eius conuenientiam, quod etiam attribuatur accidenti, vnde illud quod est, vel erit impossibile est res subiecta, & impossibile est accidens, & potest esse verum, est attributum, & ideo probatio non concludit.

Regulæ duæ ad ampliationum notitiã.

Tertio sciendum, quod ad maiore[m] notitiam prædictorum habendam Auctor ponit duas regulas quarum prima est de ampliatione facta respectu suppositurum, & alia est de ampliatione facta respectu tẽporum unde regula data de ampliatione respectum suppositorum talis est. Terminus cõmunis supponens verbo habenti vim ampliandi a se vel ab alio ampliatur ad ea quæ possunt esse sub forma termini sic supponẽtis. Et declarat istud in exemplo, ut dicendo, homo potest esse albus iste terminus homo non solum supponit pro hominibus qui sunt, sed etiã supponit pro E hominibus qui erunt, & notanter dicit a se propter verbum quod habet uirtutem ampliandi, sicut est illud verbũ potest & notanter dicitur ab alio, propter hoc verbum est, quia licet ampliet, hoc tamen non est per se, sed propter hoc quod adiungitur dictioni de se ampliatiue. Secunda regula est ad ampliatione quæ fit respectu temporum, quæ talis est. Terminus communis supponẽs verbo, vel apponens habenti uim ampliandi quod ad tẽpus supponit pro his qui sunt, & qui semper erunt sub forma termini supponentis, & ista ampliatio fit respectu temporum, vt homo necessario est animal, ibi tam homo quam animal tenetur pro his quæ semper erunt, & ista ampliatio non prouenit ex parte huius verbi est ut dictum est, sed proue- F nit ex adiũctione huius aduerbij necessario ampliantis illud uerbum est quantum ad omnes differentias temporis. unde aduerbium magis proprie causat ampliationem temporum quam suppositorum.

Illa dictio possibile, ãpliat tam pro suppositis, quã pro temporibus secundo necessario.

Quarto sciendum, quod licet hæc dictio possibile, ampliet tam pro suppositis quam pro temporibus, tamẽ primo ampliat pro suppositis, & ex consequenti pro temporibus sed econtra est de necessario idcirco in exemplo regulæ datæ respectu suppositorum ponitur possibile, & in exemplo regulæ datæ respectu tẽporum exemplificatur de ista dictione necessario, quæ primo ampliat pro tẽporib. & ex consequenti pro suppositis.

A *.us communis non includit tempus, ergo non potest ampliare pro tempore, sed solum pro suppositis. Quinto arguitur sic. Illa diuisio non datur per opposita, nec est bimembris, ergo non est bona diuisio.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum argumentum dicitur quod non omnis ampliatio fit respectu temporis, sed quædam fit a virtute ampliatiuę dictionis sibi collata a sua impositione, & sic est de ampliatione nominis, quæ solum est extensio suppositorum, & nō temporum. Ad secūdum dicitur, quod licet participium sit alicuius determinati temporis, tñ habet aliquam uirtutem per quā ampliat ultra tempus præsens. Ad tertium dici-

B tur, quod non oēs cā est cā oppositorū, sed solum quędam, & sic non oportet, quod si aduerbium non restringat, qđ propter hoc non ampliet. Ad quartum dicitur, quod licet tempus non includatur in termino communi, tamē insequitur ipsum gratia suorum suppositorū, ratione cuius ibi potest esse ampliatio temporum sicut suppositorum ex hoc, quod illa supposita non solum hñt potentiam ad essendum in uno tempore, sed etiam in pluribus. Ad quintum dr̃, quod licet illa diuisio non detur per opposita formaliter, nec ēt sit bimembris, tamē datur per opposita uniuersaliter, & est reducibilis ad bimēbrum, & hoc sufficit ad bonam diuisionem.

C

Sophismatis in hac materia Solutio ac ampliationum aliqua regula.

Late de hoc per Paulū Pergu. i dubijs suis, en- tis veri & alios

Circa prædicta quæritur de hoc sophismate, impossibile potest esse verum. Quod sit verum probatur, quia illud quod est vel erit impossibile potest esse verum, sed Antichristum non fuisse post tempus suum, est impossibile, & modo potest esse possibile & verum, ergo impossibile potest esse verum. Cōtra, quicquid potest esse verum est possibile, sed impossibile potest esse verum, ergo impossibile est possibile, in tertio modo primæ figuræ. sed conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, non maior, ergo minor, sed hęc est prima, ergo prima est falsa. Solutio, prima simpliciter est falsa, D *hæc scilicet impossibile potest esse verum, & sophisma peccat penes fallaciam accidentis, quia cum dico, id quod est vel erit impossibile, duo dico scilicet subiectum illius impossibilitatis, & illam impossibilitatem siue ipsum impossibile, sed illud quod est uel erit est res subiecta, & impossibile accidit ei. & posse esse verum assignatur inesse, vtrique sicut hac Antichristum nō fuisse erit possibile, sed Antichristum non fuisse potest esse verum, ergo impossibile potest esse verum nō valet, quia Antichristum non fuisse est res subiecta, & impossibile est accidens, & posse esse verum assignatur inesse vtrique.*

De ampliatione quæ fit ratione suppositorum talis datur Regula. Terminus communis supponens verbo habenti vim ampliādi a se, vel ab alio ampliatur ad ea q̄ possunt esse sub forma termini supponentis, vt homo potest esse animal. hic iste terminus homo non solum supponit pro præsentibus sed etiam ampliatur ad omnes qui erunt. Dico autem de se quia hoc uerbum potest de se habet vim ampliandi. Dico autem ab alio quia hoc participium potens, & hoc nomen possibile, dant virtutem ampliandi verbo cui adiunguntur, ut homo est potens esse animal, vel animal possibile est esse album. & sic de alijs. De ampliatione autem quæ fit ratione temporis talis datur regula. Terminus communis supponens, vel apponens verbo habenti vim ampliādi quo ad tēpus supponit pro his qui sūt qui erunt, vel qui fuerunt, vt homo necessario est animal ibi tam homo quam animal tenetur pro his qui sunt, & qui erunt. Et hac tantum de ampliationibus. E *Regula prima.* *Regula secūda.* F

Postquam Auctor posuit diuisionem ampliationis in præcedenti parte, hic consequentia iuxta hoc verbum ampliatiuum potest ponit quoddam sophisma quærendo vtrum illud sophisma, impossibile potest esse verum, sit uerum, vel falsum: Et primo probat q̄ sit verum, secundo improbat ipsum. Probatur, sic illud quod est, uel erit impossibile potest esse verum, ergo impossibile potest esse verum. Antecedēs patet,

A ter, quia Socratem non fuisse Romæ postquam fuerit est impossibile, & tunc potest esse verū, ergo &c. Improbatur sic, arguendo in Darij. Quicquid potest esse verum est possibile, sed impossibile potest esse verum, ergo impossibile est possibile.

Quid sophisma Pro cuius solutione primo sciendū, quòd sophisma est argumento, vel argumētis approbata, uel improbata propositio. Vnde probatio est argumentū, quo quis nititur ostēdere aliquam propositionem esse veram, & per oppositū improbatio est argumentum quo nititur ostendere aliquam propositionem B esse falsam. Et sic sophisma est propositio apparens vera quo ad vtranque partem, & hoc propter probationem, & improbationem. Et dicitur sophisma a sophos quod est sapientia, siue a sophistico, cas, quod idem est quod decepto, is, quia per sophisma opponens nititur decipere respondentem per sapientiam in eo apparentem. Ex quo apparet quod licet sophisma sit quandoque verum. Potest tamen decipere propter apparentiam ad eius falsitatem.

Omniū sophismatum soluēdi modus. Secundo sciendum, quod omne sophisma soluitur aliquo istorum trium modorum, scilicet concedendo ipsum simpliciter verum, vel simpliciter falsū, uel negādo uel distingundo. vnde illud sophisma solui auctor in textu ne- C gando simpliciter, quia simpliciter est falsum. Et eius probationem soluit dicē do quod peccat penes fallaciam accidētis, quia cū dicitur, id quod est, vel erit impossibile, potest esse verum, ibi duo dicuntur, scilicet illud quod est impossibile, & ipsa impossibilitas, & quia ipsa impossibilitas accidit rei subiectæ, quæ est illud quod est, vel erit impossibile, & potest esse verum, assignatur vtrique inesse, & ideo creditur quod sicut verum attribuitur rei propter eius conuenientiam, quod etiam attribuatur accidenti, vnde illud quod est, vel erit impossibile est res subiecta, & impossibile est accidens, & potest esse verum, est attributum, & ideo probatio non concludit.

Tertio sciendum, quod ad maiorem D notitiam prædictorum habendam Auctor ponit duas regulas quarum prima est de ampliatione facta respectu suppositorum, & alia est de ampliatione facta respectu tēporum unde regula data de ampliatione respectum suppositorum talis est. Terminus cōmunis supponens verbo habenti vim ampliandi a se vel ab alio ampliatur ad ea quæ possunt esse sub forma termini sic supponētis. Et declarat istud in exemplo, ut dicendo, homo potest esse albus iste terminus homo non solum supponit pro hominibus qui sunt, sed etiā supponit pro E hominibus qui erunt, & notanter dicit a se propter verbum quod habet uirtutem ampliandi, sicut est illud verbū potest & notanter dicitur ab alio, propter hoc verbum est, quia licet ampliet, hoc tamen non est per se, sed propter hoc quod adiungitur dictioni de se ampliatiue. Secunda regula est ad ampliatione quæ fit respectu temporum, quæ talis est. Terminus communis supponēs verbo, vel apponens habenti uim ampliandi quod ad tēpus supponit pro his qui sunt, & qui semper erunt sub forma termini supponentis, & ista ampliatio fit respectu temporum, vt homo necessario est animal, ibi tam homo quam animal tenetur pro his quæ semper erunt, & ista ampliatio non prouenit ex parte huius verbi est ut dictum est, sed proue- F nit ex adiūctione huius aduerbij necessario ampliantis illud uerbum est quantum ad omnes differentias temporis. unde aduerbium magis proprie causat ampliationem temporum quam suppositorum.

Regulæ duæ ad ampliationum notitiā.

Illa dictio possibile, ampliat tam pro suppositis quam pro temporibus, & necessario pro temporibus. Quarto sciendum, quod licet hæc dictio possibile, ampliet tam pro suppositis quam pro temporibus, tamē primo ampliat pro suppositis, & ex consequenti pro temporibus sed econtra est de necessario idcirco in exemplo regulæ datæ respectu suppositorum ponitur possibile, & in exemplo regulæ datæ respectu tēporum exemplificatur de ista dictione necessario, quæ primo ampliat pro tēporib. & ex consequenti pro suppositis.

A positis. vnde sub istis duobus modis possibile, & necessarium comprehenduntur alij duo modi q dicuntur cõtingẽs, & impossibile, impossibile enim ampliat ad omne tempus sicut necessarium, licet negatiue, contingens autem ad supposita sicut possibile. Ex his potest videri quomodo conuenit dictioni ampliatiuæ ampliare, quia sicut agens reale nõ habens impedimentum agit in omne id, ad quod potest extẽdi sua virtus, sic etiam agens rationis, puta dictio ampliatiua non habens impedimentum agit in omne aliud ad quod potest extendi sua virtus, & propter hoc hęc dictio possibile, vel potens ampliat terminum
B communem cui adiungitur ad prędentia supposita, & futura, quia habet virtutem ampliandi quo ad illa tempora.

Contra prædicta arguitur primo sic. Album potest esse nigrum est impossibile, & tamẽ potest esse verum, quia res alba potest esse nigra, ergo impossibile potest esse verum. Secundo sic. Socrat. videre omne astrum est impossibile, cum visus sit circa vnum, & tamen potest esse verum, quia successiue potest illa videre, ergo impossibile potest esse verum. Tertio sic. Terminus communis stãs pro præsentibus suppositis, & futuris restringitur, vt postea patebit in restrictionibus, ergo nõ ampliatur. Quarto sic. Ista dictio possibile non tantum ampliat pro suppositis, sed etiam pro tẽ
C poribus, ergo videtur, ꝙ male exemplificetur de ipsa in prima regula. Quinto sic. Impossibile, & contingens ampliant D sicut necessarium, & possibile, ergo debent poni regulæ de ipsis sicut de alijs.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod illa est duplex, quia album, & nigrum possunt capi dupliciter. Vno mõ formaliter, & tũc est impossibilis, & falsa. Alio modo materialiter, et illo modo possibilis, & vera, & est sensus, quod aliquis habens albedinem potest suscipere nigredinem. Ad secundum dicitur, quod est vera si ponatur inesse eodem modo quo est possibilis scilicet successiue, Socr. enim potest videre omne astrũ successiue, & non simul. Ad tertium dicitur quod terminus communis disiunctiue stans pro præsentibus, vel futuris bene restringitur eo quod ad veritatem disiunctiuę sufficit alteram partem esse E veram, siue sufficit veritas alterius partis, sed terminus communis stans copulatiue pro præsentibus, & futuris bene ampliatur, & sic est in proposito. Ad quartum dicitur, quod licet ista dictio impossibile ampliet quod ad tempora, hoc tamen est ex consequentis, sed primo: & per se ampliat, quod ad supposita. Ad quintum dicitur, quod impossibile, & contingens satis possunt intelligi sub possibili, & necessario, sed potius Auctor agit de istis duobus modis necessarium, & possibile, quam de alijs, quia sunt affirmatiui, & alij sunt affirmatiui quod alij sunt negatiui. Et hæc de ampliationibus dicta sufficiant. F

PAR-

PARVORVM LOGICLIVM

TRACTATVS QVARTVS.

SVMMA TRACTATVS.

De appellationum Natura, ac eius multiplicibus speciebus, ac modis.

Quid appellatio sit, & à quo sic denominetur, ac diuiditur.

B

De hoc late per Pa. per gulē. & Pau. uetū in Logica paru.

Appellatio est acceptio termini pro re existente. Dico autem pro re existente, quia terminus significans non ens non appellat vt Cæsar, vel Antichristus, vel chimera, &c. Differt autem appellatio a significatione, & suppositione, quia appellatio est tantum de re existente, sed suppositio, & significatio sunt tam pro re existente, quam pro re non existente, vt Antichristus significat Antichristum, & supponit pro Antichristo, sed non appellat homo enim significat hominem, & de natura sua supponit tam pro existentibus quam pro non existentibus hominibus appellat, autē tantum homines existētes.

C *Appellationum autem, alia est termini communis, vt homo, alia est termini discreti, vel singularis, ut Soc. Terminus singularis idem significat, supponit, & appellat scilicet rem existentem, vt Petrus, vel Ioannes.*

Iste quartus tractatus paruorum Logicalium. In quo postquam Auctor determinnauit de ampliatione, hic consequenter determinat de appellatio. Et quia ampliat, augmētat, & perficit suppositionem termini, & appellatio diminuit quodammodo, & ideo prius determinauit de ampliatione, quā de appellatione, & prius determinat de appellatione, quam de restrictione, quia appellatio est magis intrinseca termino quā restrictio, quia terminus per se sūptus E potest appellare, & nō potest restringi nisi superaddatur adiunctum, & sic patet ordo huius tractatus ad præcedentem, & sequentes.

Primo sciēdum, quod appellatio, vt sufficit ad propositum, dicitur tribus modis.

Vno mō dicitur appellatio, uocatio, siue proprium nomen alicuius personę secundum quod dicitur. iste appellatur Petrus. Secundo modo dicitur appellatio, vt est proprietas nominis sub quo nomine plura continentur, secundum quā aliqua noīa dicuntur appellatiua. Tertio mō sumitur appellatio, prout est acceptio termini pro supposito, vel suppositis actu existentibus, & de hac F est præsens intentio.

Secundo sciēdum, quod appellatio, ut sumitur in proposito, sed definitur in textu. Appellatio est acceptio termini pro re existente, & non dicitur communis, quia tam terminus communis quam singularis appellant, ut patebit in diuisione appellationis, quæ diuisio. Hæc est. Appellationum, alia est termini communis, alia termini singularis, termini communis appellans, & termini singularis sicut Soc. vnde terminus cōmunis appellans, & terminus singularis differunt, quia terminus singularis unum tantum appellat terminus vero cōis plura secundum, quod actu potest plura continere Et sic patet, quod alia est appellatio termini cōmunis, & alia

A alia termini discreti, & ratione cuius bene dictum est in definitione appellationis termini non addendo cōis aut discreti, & consequenter auctor exponit in textu suam definitionē dicens, quod terminus significans non ens, sicut est id quod non est actu, nō appellat, vt Cęsar, & Antichristus, & etiam termini significantes aliquid fictum siue aliquid in imaginatione non appellāt ut chymera & hircoceruus, & sic patet, quod solum terminus significans rem actu existentem appellat.

Significationis suppositionis et appellationis Tertio sciendum, quod Auctor postea ponit dñā inter significationē suppositionē, & appellationē, q̃a appellatio est acceptio termini ꝓ re existēte in B actu & extra aīam, suppositio uero, & significatio sunt tā de re existēte in naturam quam de existente in anima siue imaginatione, vt Antichristus significat Antichristum, & supponit pro eo, sed nihil appellat, homo etiam significat id quod participat naturam humanam, & naturaliter supponit tā pro homine existentem quam non, sed non appellat nisi hominem existētem in actu. Alio modo differunt suppositio, & appellatio, quia appellatio est inferius a suppositione, quia vbicunque est appellatio ibi est suppositio, & non econuerso, nam appellatio sōlum inest termino vt dictum est, quando tenetur pro suppositio vel suppositis actu existentibus sed suppositio potest esse in termino, qñ tenetur pro suppositis actu vel poten- C tia, vel etiam in imaginatione, & suppositio potest esse naturalis, accidētalis, discreta, communis, simplex, & personalis, sed appellatio est tantū termini supponentis personaliter, & sic patet quod appellatio est inferius ad suppositionē.

Diuersarū dictionū diuersa appellatio. Quarto sciendum, quod dictionum, quędam sunt appellatiuæ qualitatis, & appellat, sed per se appellata non habēt sicut sunt nomina communia, & adiectiua que sunt appellatiua, sed nō hēnt appellata, nisi sua subā, & per sua subiecta, eo quod indiuiduatio non est in accidentibus nisi per subām loquendo proprie. Aliæ sunt dictiones, quæ non sunt appellatiuæ qualitatis, sed sunt ap D pellata in neutro generē cuiusmodi sunt nomina propria. Nomina enim propria dicuntur appellata supposita, & singularia diuersis rationibus quia dñr appellata eo qd appellantur a suis superioribus superiora.n.de inferioribus prædicantur sm̄ vnum nomē & eadem rōnem, vt Soc.est hō, & dñr supposita.quia subijciuntur suis superioribus & dñr singularia quia noīant aliqd discretum q̄ vni soli conuenit. Alię sūt dictiones appellatiuæ quæ appellāt, & quæ per se appellat habēt sicut sunt nomina cōia substantia, ut hō, aīal, & si de alijs, & talib. proprie conuenit appellatio. Et tales dictiones accipiūtur aliqñ pro omnib. suis suppositis, & hoc fit p adiunctum signi vniuersalis, vt dicendo omnis homo currit, aliquando pro aliquo suorum suppositorum determi- E nato, vt quando eis nō additur aliquid, quod eas distribuat, vt homo currit. *Argu.*

Contra predicta arguitur primo sic. Appellatio pertinet iuristis, ergo nō spectat ad Logicū determinare de appellatione. Secundo sic. Appellatio est tm̄ termini communis, ergo cōis debet poni in definitione eius. Tertio sic. Nulla est appellatio termini communis, ergo contra diuisionem. Antecedens patet, quia terminus communis nō significat rem existentem cum existentia conueniat singularibus. Quarto sic. Soc. mortuus appellatur homo, ergo appellatio est tam existentis, quam non existentis. Quinto sic. Sicut dixit text. terminus si- F gñat idem, supponit & appellat, sed significat rem non existentem, ergo etiā appellat pro re non existente. *Solutio*

Ad arg. Ad primum dicitur, q̄ aliter consyderatur appellatio a logico, & aliter a iuristis, quia a iuristis consideratꝛ inquantum dicit vocationem quādam de inferiori iudice ad superiorem, sicut cum quis iudicatus ab officiali appellat ad Papā. sed a Logico consideratur vt dictum est. Ad sm̄ dr̄, q̄ si capiatur appellatio, vt est proprietas noīs, q̄ dr̄ qualitas, sic solū appellatio cōuenit termino cōi, sed de tali non est hic ad ꝓpositum

situm

A situ, sed si capiatur prout ast accepto termini pro re existente, tunc conuenit tã termino singulati quam communi, & sic capitur hic. Ad tertium dicitur, quod licet res significata per terminum communem secundum se, & per se nõ existat, tamen existit in suis inferiorib. & tunc talia singularia a nomine communi appellantur sicut homo appellat Socratem, & Ciceronem, & sic de alijs singularibus actu existentib. Ad quartum dicitur, quod licet Socr. mortuus abusiue appelletur hõ tñ nõ est homo simpliciter. quia homo mortuus nõ est homo, ideo non potest appellari. Ad
B quintum dicitur, quod Auct. sic intelligitur, quod si res significata per terminum singularem existat, tunc terminus singularis idem significat pro eodem supponit, & pro eodem appellat.

Appellationis termini communis duo Genera.

Item appellationum termini communis alia est termini communis pro re in communi, vt quando terminus communis simplicem habet suppositionem, vt cũ dicitur homo est species animal est genus et tũc terminus idem supponit, significat, & appellat vt homo significat hoiem in cõi, & supponit pro homine in communi,
C *& appellat hominem in communi. Alia autem est appellatio termini communis pro suis inferioribus ut quando terminus communis personalem habet suppositionem, vt cum dicitur homo currit, tunc homo non idem significat, supponit & appellat, sed significat hominem in communi, & supponit pro particularibus hominibus, & appellat particulares homines tñ existẽtes. Et hac de appellationib. sufficiãt.*

Postquã auctor definit, & diuisi appellationem in eam quæ fit per terminum cõmunem, & eam quæ fit per terminum singularem, hic consequenter subdiuidit appellationem termini communis nam alia est termini communis pro re exiſtẽte in communi, vt cum terminus communis simplicem hẽt suppositionem, vt homo est spẽs, animal est genus, homo enim appellat naturam existentem in esse simplici abstracto a suppositis siue a singularibus. Alia est
D appellatio termini communis pro suis inferioribus, vt hõ appellat Socratẽ aut Platonem, si existant in rerum naturã.

Primo sciẽdum, quod dupliciter potest intelligi, quod terminus communis appellet. Vno modo prout capitur pro re vniuersali significata per ipsum, & sic super ipsum fundatur vnus modus appellationis, quæ quidem appellatio est ipsius naturæ communis, quæ licet secundum se non existat, tamen existit in singularibus & sic super ipsum fundatur appellatio termini cõmunis simplicem suppositionem habentis. Alio
E modo potest consyderari terminus cõis videlicet prout est in suis suppositis, & sic super ipsum fundatur appellatio q̃ est termini cõis habentis personalẽ suppositionem, & licet talis terminis cõis nõ significet illa supposita, vt supposita sũt & singularia, tñ possunt considerari ut cõueniũt in natura specifica, & sic terminus cõis pt̃ appellare pro ipsis.

Terminus cõis dupliciter.

Secundo sciendum, quod terminus cõmunis se habens suppositionem simplicem idẽ significat, supponit, & appellat significat.n. naturã cõem, supponit etiam pro eadẽ, & appellat pro ipsa natura cõi. Sed terminus cõis non supponens simpliciter nõ idem significat, supponit, & appellat, nã talis terminus significat naturam cõem, & supponit p
F suppositis tam existentib. q̃ non existẽtibus sed solum appellat sua particularia in actu existentia, sicut homo significat naturam humanam, & supponit pro hominibus tã existentibus quã nõ existentibus sed solum appellat homines præsentes, & existentes in actu.

Terminus cõis simpliciter supponens, idem significat appellat a suppo nit.

Tertio sciẽdum, quod terminorum appellatiuorũ siue appellationem hñtium quidam sunt substantiui, quidam adiectiui. Substantiui sunt illi, qui significant rem existentem in prædicamento per modum per se stantis tam incon cretione ad supposita q̃ in abstractione, sicut iste terminus hõ, qui dicitur esse terminus concretus concretione naturæ ad supposita, quia cõcernit ipsa, et iste terminus humanitas dr̃ abstractus

Terminorũ appellatiuorum multiplicitas

a qua-

A a quacunque concretione. Termini autem adiectiui sunt illi, qui significāt rē in prædicamento existentem per modum adiacentis, & istorum terminorū tam substantiuorum quam adiectiuorum quędā sūt substantiales quędā significant rem de prædicamento subę, vt hō & humanitas. Alij autem accidentales, qui significant rem de prędicamen to accidentium, vt album & albedo. & sic de alijs, de quibus est facta mentio. vnde tamen terminus subalib.q̄ accidē talib. eodem modo sumitur appellatio capiendo appellationem proprie.

Quarto sciendum, de terminis accidentalibus. quod res de prædicamento B accidentium potest dupliciter consyderari vno modo, vt habet habitudinem ad substantiam, vt albus, ba, bum. albū enim significat albedinem secundum quod adiacet substantiæ. Alio modo possunt illę res consyderari sine habitu dine ad substantiam, & hoc dupliciter fm ꝙ dupliciter possunt abstrahi, quia ipsarum vna abstractio est a subiecto, alia est abstractio a suppositis, & fm primā abstrationem natura albedinis significatur per illum terminum albedo, sed fm, quod abstrahitur a supposi tis significatur per illum terminum albedinitas, & natura nigredinis p illum terminū ingredinitas. vnde in oib. istis terminis nihil differt quantum ad appellationem. Ex quo sequitur, ꝙ aliqui antiqui male dixerūt, eo ꝙ putabāt ap- C pellationem non posse attribui nisi termino adiectiuo, & mouebātur, pp illā rōnem quia appellatio, vt ipsi dicebāt est in termino rōne significati formalis rei appellatæ, q̄ nō pt appellari nisi per terminū adiectiuū, vt dicebāt non per substātiuū quod importat significatur suum absolute, & non cū dependentia, uel habitudine ad aliud, sicut iste termi nus homo qui significat naturā humanā absolute. Verum nō illud non est verū, quia termini substātiui pnt esse cō creti concretione naturæ vt pictum est siue congiesione suppositorū licet non significent per modum adiacentis.

Qu bus termi- nis ap pellatio attri- buatur.

Impu gnatio op. anti quorū.

Argu. Sed contra prædictā arguitur primo sic. Terminus cōis hñs simplicē suppo- D sitionem respectu termini scdæ intētionis significat naturam cōem existētem in anima, ergo non appellat, consequentia tenet, quia tunc Antichristus appellaret, qd falsum est. Scdo sic. Appellatio est acceptio termini cōmunis pro re existente sed natura cōis significata per terminum cōem non existit. ergo terminus cōis nō appellat. Tertio sic. Omne quod est singulare est, sed appellatio est termini existentis, ergo non potest esse termini communis simplicem suppositionem habētis. Quarto sic. Appellatio in sequitur significationē termini cōis, sed terminus cōis nō significat sua sup posita, ergo non appellat pro suis suppo sitis. Quinto sic. Appellatio, significatio suppositio sunt diuersæ proprietates, er E go non possunt eidem conuenire, ergo male dictum est, quod terminus cōis idem significat supponit, & appellat.

Solutio Ad argumēta. Ad primum dr, quod duplex est appellatio. s. propria, & impropria, vnde talis terminus appellat ac cipiendo appellationem large, & quodammodo improprie, prout est termini significantis tam rem extra animam quam rem in anima. Ad secundū dr, quod licet terminus cōmunis non significet rem existentem fm se, tamen significat rem existentem in singularibus, & hoc sufficit. Ad tertium dicitur, quod licet omne id quod primo, & per se existit sit singulare, ta men illud quod existit ad alterius existentiam non est sin- F gulare, sicut vniuersalia quæ significantur per terminos communes, & sic termini communes significant rem existētem, videlicet in singularibus & per singularia. Ad quartum dicitur, quod licet terminus cōis primo, & per se non significet sua supposita, tamen ex consequenti, & materialiter bene significat ipsa, in quantum includunt naturam per termi num communem significata. Ad quintum dicitur, quod licet iste proprietates conueniant eidem materialiter sumpto, non tamen conueniunt eidem formaliter sumpto, & hoc sufficit. Et hæc de appellatione dicta sufficiant.

PARVO-

A PARVORVM D

LOGICALIVM

TRACTATVS QVINTVS.

SVMMA TRACTATVS.

De restrictionis tam nominis, quam verbi varijs acceptionibus ac natura, & soluendi in ea multorum sophismatum per regulas, tam nominibus, quam verbis proprias, intellectu, & oblationis dilutio.

B E

Quid ipsa restrictio, & quotuplex sit.

Vide per summistas, & vide Io. Bricot in quaestionibus suis, qui multa pulchra dicit.

Estrictio est coarctatio termini communis a maiori suppositione ad minorem, vt dictum est prius. Restrictionum autem, alia fit per nomen, vt homo albus. Iste terminus homo non supponit pro nigris, neque pro medio colore coloratis, sed restringitur ad albos. Alia fit per verbum, vt homo currit, iste terminus homo, supponit pro praesentibus tantum. Alia fit per participium, vt cum dicitur, homo currens, disputat, ille terminus homo, supponit pro praesentibus.

C

Alia fit per implicationem, vt cum dicitur homo, qui est albus currit. Hac implicatio, qui est albus, restringit hominem ad albos. Item restrictionum factarum per nomen. Alia fit per inferius superiori appositum, vt animal homo currit. Ille terminus animal tantum supponit pro animalibus quae sunt homines. Alia fit per differentiam aduenientem generi, quae est essentialis, eum sit constitutiua rei, vt cum dicitur, animal rationale. Hic animal, supponit pro rationalibus animalibus. Alia fit per adiectiuum accidentis, vt cum dicitur, homo albus, iste terminus homo, supponit tantum pro albis hominibus.

ISte est Quintus partialis tractatus Paruorum Logicalium, in quo intendit determinare de vna proprietate termini incomplexi quae dicitur restrictio, quamuis prius determinandum fuisset de restrictione, eo, quod restrictio, & ampliatio opponuntur, & fiunt circa personalem suppositionem, nisi obstetisset ratio, quae prius dicta est in principio appellationum, scilicet quod appellatio est magis intrinseca termino, quã restrictio. Et quia hic principaliter vult determinare de restrictione, ideo resumit definitionem restrictionis prius positam in principio ampliationem. F

Primo sciendum, quod restrictio est coarctatio termini communis a maiore suppositione ad minorẽ, hoc ad decrementum siue minoratio ambitus alicuius termini communis, secũdum quod pro paucioribus suppositis tenetur, qđ exigat sua actualis suppositio, sicut dicendo, homo albus currit, ille terminus homo de sua actuali suppositione, potest supponere pro oĩb. hominibus quocunque colore coloratis, tñ per naturã illius adiuncti alb. variatur suppositio eius, & tenetur solũ pro hominib. albis, & accipitur in ista definitione coarctatio metaphoricè ad coarctationẽ rea- *Quid restrictio.*

A lem sicut sufficienter explicatum est in principio ampliationum.

Restrictionis diuisio.

Secundo sciendum, quod Auctor cõsequenter diuidit restrictionum dicẽs, quod restrictionum, alia fit per nomẽ, alia per verbum, alia per participium, & alia per implicationem alicuius orationis. Et consequenter subdiuidit restrictionem factam per nomen dicens, quod alia fit per intertius appositum superiori, alia fit per differentiam aduenientem generi, alia per adiectiuum accidentis, & omnium istorum exempla satis patent in textu. vnde restrictio fit multis modis, vno modo fit per aliqd adueniens termino restricto, sicut dicendo, homo albus currit. Alio modó fit nullo adueniente termino communi, vt cum dicitur, rex venit, restringitur ad supponendum pro rege patriæ, & secundum hoc potest dici, quod duplex B est restrictio. Vna est naturalis, quæ fit per aliud adueniẽs termino communi, & dicitur naturalis, quia ille terminus capitur secundum naturam & exigentiam termini adiuncti, alia est usualis restrictio, & est illa quæ in termino per vsum & modum loquendi inuenitur, & ideo dicitur vsualis restrictio, quia non conuenit ei secundum naturam alicuius adiuncti.

Restrictio naturalis quot modis fiat.

Tertio sciendum, quod restrictio naturalis pôt fieri multis modis, ut prius dictum est. Vno modo per dictionem. Alio modo per orationem, per orationem fit quando alicui termino communi implicatur aliquid nõ importans diminutionem, nec ampliationem, ut cũ dicitur, homo qui est albus currit, ibi restringitur homo ad supponendum pro illis quibus conuenit illa implicatio, C qui est albus. Et notanter dicit non importans diminutionem, nec ampliationem, quia est aliqua oratio implicatiua quæ importat diminutionem, ut ista, qui est mortuus, & alia est implicatiua qui importat ampliationem, vt ista qui qui potest esse ille.n. implicationes non restringunt. Et sic patet quod restrictio habet fieri quãdo terminus adueniens alteri non diminuit nec ampliat terminum cui additur, sed quando facit ipsũ D teneri pro paucioribus suppositis quam prius tenebatur, & cum oratio implicatiua est diminuens destruitur illud cui adiungitur, & oratio ampliatiua facit terminum teneri pro plurib. quam exigat sua actualis suppositio, ideo non restringitur. Sed restrictio, quæ fit per dictionem potest fieri dupliciter, vno modo ratione significationis, alio modo ratione consignificationis. Ratione significationis potest fieri, quando aliquid additum termino cõmuni restringit ipsum quo ad principalem significationem. Et ratione consignificationis fit, quando aliquid restringitur solum quo ad consignificationem, sicut dicendo, homo est albus, homo restringitur solum ratione consignificationis, scilicet ratione generis, quia tantum ponitur pro maribus. E

Sopis.

Restrictionũ verbũ alia per nomen fit.

Quarto sciendum, quod cũ dicitur quod restrictionum quædam fit per nomen, & alia fit per verbũ, &c. ibi est diuisio generis in species, eo quod restricto æqualiter dicitur de omnibus illis membris. Et istorũ modorum sufficientia sic potest haberi, nam omnis restrictio fit per dictionem incõplexam, uel complexam, si primum, hoc est dupliciter, vel talis dictio significata substãtiã, vel actum, si substantiam, sic est primũ membrum, si actũ, hoc est dupliciter, uel actum distantem a substantia, & sic est secundum membrum, vel instãtem, & sic est tertium membrum, si fiat per vocem complexam, sic est illa, quæ fit per implicationem. Vnde in proposito implicatio vocatur aliquod complexũ ex nomine, & verbo implicitè includẽs suppositionem termini communis, vt cum dicitur homo, qui est albus currit, F ista implicatio, qui est albus, includit implicite suppositionem huius termini homo, vnde etiam diuisio sequens, talis est, sicut diuisio præcedens, & si potest faciliter sumi sufficientia membrorum eius. Et sic patet, quid sit restrictio, & quomodo habeat fieri, & quõ diuidit.

Arg.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Restrictio non est possibilis, ergo de ipsa

ipsa non est determinandum. Antecedens patet, quia vbicunque ponitur dictio, semper supponitur, & capitur pro suo significato, sed significatum dictionis non potest restringi, ergo videtur, quod ipsa non est possibilis. Secundo arguitur sic contra definitionem, quia terminus singularis aliquando stat pro pluribus, & aliquando pro paucioribus, ergo videtur, quod restringitur, ergo male ponitur indefinitione termini communis. Tertio arguitur sic. Circa appellationem fit coarctatio a maiori suppositione ad minorem, & tamen non est restrictio, ergo. Quarto sic. Restrictio non fit per nomen, ergo contra

B vnum membrum diuisionis. Antecedens patet, quia si fieret in ista, homo alb. currit, fieret, sed hoc non, quia albus in plus se habet quam homo, ergo non potest restringere hominem. Quinto sic. Implicatio est magis communis, quam illud cui abiungitur, ergo nō potest restringere. Antecedens patet, quia implicatio, qui est albus, potest addi homini, boui, & leoni, & sic de alijs.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum argumentorum dicitur, quod licet dictio non possit restringi quantum ad significatum formale, tamen quantum ad significatum materiale bene restringitur, vnde, vbicunque ponitur homo, significat humanitatem quę est significatum formale eius, sed non capitur

C pro omnibus suis suppositis quę sunt significatum materiale eius, ideo potest restringi. Ad secundum istorum dicitur, quod licet terminus singularis ęquiuoce tentus possit teneri pro plurib. tamen vniuoce tentus non potest stare nisi pro vno solo, & sic non potest restringi. Ad tertium argumentum dicitur, quod licet appellatio aliquando appellet pro paucioib. hoc tamen est per accidens, quia semper per se facit terminum communem teneri pro existentibus tantum. Ad quartum dicitur, quod licet alb. in comparatione ad alia ab homine in plus se habeat quam homo, tamen in comparatione ad hominem non in plus se habeat quam homo, tamen in comparatione ad hominem D non in plus se habet. Ad quintum dicitur, quod licet implicatio secundum se in plus se habeat quam terminus cui adiungitur, tamen secundum quod adiungitur tali, vel tali termino per relationem in eo inclusam, in minus se habet quam talis terminus communis.

De restrictionis per nomen facta quibusdam necessarys regulis.

De restrictione facta per nomen communiter sumptum tales dantur regule. Omne nomen non diminuens: nec habens vim ampliandi, adiunctum ex eadem E *parte termino magis communi, restringit ipsum ad supponendum pro his, ad que exigit sua significatio, vt patet in exemplis predictis, vt homo per suam significationem restringit animal ad animalia, que sunt homines, vt cum dicitur, animal homo & alb. restringit hominem per suam significationem ad homines albos, vt cum dicitur, homo alb. Dico autem non diminuens, ad remouendum nomina diminuentia rationem adiuncti, vt mortuus, vel corruptus, & similia, que non restringunt, sed potius destruūt adiūctum. Dico autem non habentem vim ampliandi, ad remouendum dictiones ampliatiuas, vt potens, potest, possibile que non restringunt, sed potius ampliant.* — *Prima regula.*

F *Et sciendum quod minus commune semper restringit magis commune, vt cum dicitur, homo alb. currit, quia homo reperitur in albis hominib & nigris, & medio colore coloratis, alb. autem non vnde, quo ad hoc, homo est magis commune, & alb. minus commune, & sic albus restringit hominē sed secundum quod alb. reperitur in hominibus, lignis, lapidibus, & brutis, homo autem non, vt sic, albus est magis commune, & homo minus commune, & sic homo coarctat album ad albedinem existentem in hominibus vt cum dicitur, homo alb. currit, & sic vtrumque coarctat alterum secundum diuersa. Item de termino restricto talis datur regula. Si signum* — *Notabile pulchrum.* — *Secūda regula.*

A *vniuersale adueniat termino restricto non distribuit ipsum nisi pro his qua ad restringitur, cum enim dico, omnis homo albus currit, ibi homo restringitur ad albos, & non potest distribui nisi pro albis.*

Item de restrictione datur talis regula. *Tertia regula.* *Nihil positum a parte prædicati potest restringere terminum communem positum a parte subiecti quò ad principalem eius significationem, vt homo est albus iste terminus albus in prędicato positus non potest restringere hominem in subiecto positium ad albos, quia si restringeretur ad albos, ergo per regulam præcedentem scilicet si signum vniuersale aduenerit termino restrictio solum distribuit ipsum pro his ad quæ restringitur, vt in proposito, homo distribueretur solum pro albis hominib. & sic istius propositionis, omnis homo est albus sensus esset,* B *omnis homo alb. est albus ergo, si vna erit vera, reliqua erit vera, & si vna erit falsa, reliqua erit falsa, quod tamen est falsum, ergo, cum dicitur omnis homo est albus iste terminus homo non restringitur, & sic patet illa regula. Dico autem quo ad principalem eius significationem, quia prædicatum restringit subiectum quo ad consignificationem, quę est genus, vt cum dicitur, cignus est albus, iste terminus cignus restringitur ad mares, & non ad mulieres, & sic albus restringit* *Quarta regula.* *ipsum quo ad consignificationem quæ est genus, & non quo ad suam significationem. Item de restrictione facta per implicationem talis datur regula. Omnis* C *implicatio immediate coniuncta termino communi restringit ipsum, sicut suum adiectiuum, vt cum dicitur, homo qui est albus currit, iste terminus homo restringitur ad albos per hanc implicicationem, scilicet qui est albus. Item de eadem restrictione talis datur regula.* *Quinta regula,* *Quotiescunque signum vniuersale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, duplex est oratio, eo quod signum potest præcedere implicationem, & sic distribuit terminum communem pro quolibet supposito vt cum dicitur omnis homo currit qui est albus. Item implicatio potest prius aduenire, & restringere terminum communenem, & tunc signum postea adueniens non distribuit ipsum, nisi pro his ad quæ restringitur, vt omnis homo qui est albus currit, & tunc æquiualet huic, omnis homo albus currit.* D

Postquam Auctor subdiuisit restrictionem, hic consequenter ponit quasdam regulas de restrictione facta per nomen, & consequenter determinabit de quibusdam regulis restrictionis factæ per verbum, & quia nomen pręcedit verbum, ideo patet ordo. Et primo ponit vnam regulam de restrictione facta per nomen, siue ampliatione, dicens quod omne nomen nō diminuens, nec habens vim ampliandi, adueniens ex eadem parte termino communi restringit ipsum ad supponendum pro his quę exigit sua significatio scilicet significatio illius nominię restringentis, vt dicendo, animal homo currit, ibi homo, restringit animal per suam significationem ad supponendum pro animalibus habentibus humanam formam. Et consequenter exponit Auctor suam regulam, & dicit, quod notanter dicitur non diminuens, propter nomina diminuentia rationem illius termini cui adiunguntur, vt mortuus, & corruptus, talia enim non restringunt, sed magis destruunt scilicet formam significatam per terminum cui adiunguntur. Et dicebatur notanter non habens vim ampliandi propter illa, possibile potens, & similia, quę non restringunt, sed potius ampliant. Et similiter debet intelligi de dictione distrahente, sicut de diminuente, unde dictio diminuens, & distrahens differunt nam illa dicitur diminuens, quę destruit rationem illius cui adiungitur, vt mortuus, & illa dicitur, distrahens, quę trahit terminum cui adiungitur ad extraneam significationem, vt dictum.

Prima regula restrictionis expositio.

E

Dictio diminuens a distrahēte, quomodo differat

F

Diuersis respectib. dicitur magis & minus cōmunis aliquis terminus.

Primo sciendum, quod generaliter quodlibet minus commune restringi magis commune, veruntamen

Termini restri

idem

A idem terminus dicitur magis communis, & minus diuersis respectibus, & sic idem terminus potest esse restringens, & restrictus, verbi gratia homo albus currit, homo reperitur in hominibus albis & nigris, & medio colore coloratis, & albus non, & sic secundum illud respectum, homo est terminus magis communis, & albus minus communis, & ideo alb. restringit hominem, secundum autem, quod albus reperitur in hominibus lapidibus & in animalibus brutis, & homo non, isto modo alb. est terminus magis communis, & homo minus communis, & ideo homo coarctat, & restrin-

Cli regula exponitur.

B git album ab albedinem existentem in hominibus.

Secundo sciendum, quod pro termino restricto Auctor ponit vnam regulam in textu, quę talis est. Si signum distributiuum aduenıat termino restricto, non distribuit ipsum plenariæ: pro omnib. suis suppositis, sed solum distribuit ipsum pro his, ad quæ restringitur secundum exigentiam termini restringentis, vt cum dicitur, omnis homo albus currit, homo enim non distribuitur nisi pro hominib. albis, & hoc est ratione illius termini restringens albus, vnde si signum vniuersale adderetur termino communi per se sumpto, & nō restricto, distribueret ipsum vniuersaliter pro omnib. supposiri, sed, cum additur sibi determinatio non diminuens,

C nec distrahens, distribuitur secundum exigentiam illius determinationis, & sic patet, quod signū vniuersale in ista propositione, omnis homo alb. currit, & sibi simılib. non agit in terminum communem, sed secundum, quod restrictus est per hanc determinationem albus.

Tertio sciendū est, quod consequenter Auctor ponit vnam aliam regulam de restrictione facta per nomen, quæ talis est. Nihil positum à parte prædicati potest restringere terminum communem positum a parte subiecti quò ad principalem significationem. Et ista regula videtur dari determino restringente, vt cum ditur homo albus, albus

Restrictionis per nomen facta necessaria regula.

enim non restringit hominem ad albos D cuius ratio est, quia tunc signū vniuersale iunctum homini non distribueret ipsum nisi pro albis, vt patet per regulam immediate diciam, & sic hęc ppositio esse vera, omnis homo est albus. posito casu, quod aliqui essent nigri, quod patet quia valeret, tm̄ sicut ista, omnis hō alb. est albus sed illud manifeste est falsū, casu posito, igitur illud est falsum ex quo sequitur, videlicet, ꝙ ille terminus albus in prædicato positus restringat istū terminum hō, positum a parte subiecti quātum ad principalem significationem, veruntamen talis terminus positus a parte p̄dicati habet restringere terminum positum a parte subiecti E quantū ad significationem minus principalē, siue quantum ad consignificationem, vt cum dicitur, cignus est albus, albus restringit cignum pro marib. tantum, & non pro femellis, & sic restringit ipsum quantum ad significationem minus principalem quam est genus.

Quarto sciendum, quod Auctor ponit vnam aliā regulam de restrictione facta per implicationem dicens, quod omnis implicatio immediate, adiuncta termino cōmuni restringit ipsum sicut suum adiunctum, vt cū dicitur, hō qui est alb. currit, ille terminus homo restringitur ad albos per illam implicationem, qui est albus, vnde notanter dicitur immediatè adiuncta, quia sic talis implicatio non immediatè adderetur, non plus restringeret quam adiūctum F positum a parte prædicati, vt si diceretur, hō currit, qui est albus, vnde quantum rem istæ duæ ęquipollent, homo albus currit, & homo qui est albus currit. Et ex ista regula refert Auctor ī textu aliam regulam de restrictione facta per implicationem dicens, quam quotiescunque signum vniuersale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, locutio est duplex eo quod signum vniuersale potest præcedere implicationē, non immediatè positā in termino cōi, & tunc distribuit terminum communē pro omnibus suis suppositis, vt cum dicitur, omnis homo currit qui est alb. ibi

Restrictionis per implicationem facta alia regula.

A ille terminus homo distribuitur pro omnibus suis suppositis, vel illud signū vniuersale potest præcedere implicationem immediate positam in termino communi ex eadem parte, & sic tale signū non distribuit nisi pro illis, ad quæ restringitur per illam implicationem, vt dicendo, omnis homo est albus currit, & ratio huius diuersitatis est, quia in prima propositione signum vniuersale attingit terminum cōmunem antequam determinetur per implicationem, sed in secunda determinatur per implicatione antequā distribuatur per signum, & ideo non distribuit terminū communem vniuersaliter pro omnib. suis suppositis, sed tantum pro quibus exigit sua implicatio.

B Contra prędicta arguitur primo sic. Nullum posterius agit in prius, sed ecō uerso, sed omne restringens posterius est restrictio, ergo nullum restringens agit in dictionem restrictam. Secundo sic. Cum dicitur, potens portare lapidē currit, est restrictio, & tamen ibi est dictio ampliatiua, & non habens vim restringendi, sed ampliandi, ergo contra primam regulam. Tertio sic. Signum vniuersale non amittit suam vim per aliquid quod est posterius, ergo videtur, quod cum habeat virtutem ad distribuendum terminum communem pro omnibus suis suppositis, nō perdat viam suam per dictionem restringentē terminum communē, cum sit posterius ipso, ergo videtur, quod distribuat terminum restrictum pro omnib. suis suppositis, quod est contra secundam regulam. Quarto sic. Talia sunt subiecta, qualia permittuntur ab eorum prædicatis, ergo videtur, quod sicut prædicata variant sua subiecta, sic possunt restringere. Quinto arguitur sic. Quando signum vniuersale additur termino restrictio, tunc prius cadit supra terminū restrictum, quàm supra dictione restringentem, ergo videtur, quod ipsum distribuat pro omnibus suis suppositis.

Arg.

C

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod posterius nō agit in prius quantum ad eius substantiam, sed bene agit, quòd ad accidentalia eius. modo accidentale est, terminum communem teneri pro pluribus vel paucioribus suppositis eius. Ad secundum dicitur, quod licet sit ibi dictio ampliatiua, & restrictiua, tamen illa restrictio non fit ratione dictionis ampliatiuæ ibi positæ, sed ratione dictionis restringentis. Ad tertium argumentum dicitur, quod licet signum vniuersale nō amittat per se suam vim, tamen per accidens potest eā perdere ratione determinationis illius cui adiungitur signum vniuersale, quod suscipit eius virtutem. Quia, quando in aliqua dictione ponitur terminus communis est determinatione non diminuente, tunc signum adueniens non distribuit illud subiectum secundū se, & absolute, sed secundum quod determinatur per illam determinationem, quia etiam ille terminus communis nō subijciebatur absolute, sed prout stat sub tali determinatione. Ad quartum istorum dicitur, quod hęc regula habet veritatem quo ad suppositionem, non tamen quo ad restrictionem. Vel potest dici, quòd licet subiecta varientur quo ad consignificationem, non tamen quò ad principalem significationem. Ad quintum dicitur, quòd licet secundum vocem signum, & terminus restrictus præponantur dictioni restringenti, tamen secundum intellectum dictio restringēs immediate præponitur, ipsi termino, quia sicut dictum est signum vniuersale distribuit terminum communem ad ea quæ restringitur per dictionem restringentem.

D *Solutio*

Signū vniuersale quo pacto suā vim amittit

E

F

Restrictiones per Verbum factæ tres regulæ apponuntur.

Sequitur de restrictione facta per verbum. De qua plures dantur regulæ. Quarum prima talis est terminus communis supponens vel apponens verbo præsentis temporis simpliciter sumpto, non habent vim ampliandi, nec ex se, nec ex alio restrin-

Prima regula.

A *stringitur ad supponendum pro his, qui sunt sub forma termini communis supponentis. Dico autem termini communis. quia terminus discretus neq; restringitur neque ampliatur, dico autem verbum præsentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum, quia terminus communis aliam habet suppositionem cũ eis. dico autem simpliciter sumpto, ad remouendum verba sumpta cum particulis diminuentibus, vt est opinabile, & impossibile. dico autem non habente vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua vt potest, dico autem neque ex se, neque ex alio, ad remouendum verba habentia vim ampliandi, ex alio, vtputa ex coniuncto sicut hoc verbum est, cum di-*
B *citur, est potens, dico autem sub forma termini supponentis, quia homo supponit pro his, qui sunt sub humanitate & animal pro his, quæ sunt sub animalitate, vt cum dicitur, homo est animal. Item alia datur regula. Terminus communis supponens, vel apponens verbo de præterito, simpliciter sumpto nõ habente vim ampliandi, nec ex se, nec alio, restringitur ad supponendum pro his, quæ sunt, vel fuerunt sub forma termini supponentis, vt cum dicitur, homo fuit animal, iste terminus homo, supponit pro omnibus his qui sunt, uel fuerunt homines, & animal, pro his, quę sunt, vel fuerunt animalia. Item alia datur regula. Terminus communis supponens vel apponens verbo de futuro etiã*
C *supponit pro his, quæ sunt, vel erunt sub forma termini supponẽtis, scilicet pro eis, quæ sunt, vel erunt in futuro, ut, homo erit animal. Ex prędictis patet, quòd uerbum restringitur quo ad consignificationem, quæ est tempus, & non quò ad significationem principalem.*

Secũda regula.

Tertia regula.

Postquam Auctor determinauit de restrictione facta per nomen & per implicationem, quæ æquipollet nomini, hic consequenter determinat de restrictione facta per verbum. Et ponit tres regulas de tali restrictione, secundum, quod verbum potest esse præsentis temporis, vel præteriti, vel futuri. Vnde prima regula talis est. Terminus communis supponens, vel apponens verbo præ- D
sentis temporis simpliciter sumpto nõ habenti vim ampliandi à se, vel ab alio, restringitur ad supponendum pro his, quæ sunt sub forma termini supponentis. Et notanter dicitur terminus communis, quia terminus discretus non restringitur, nec ampliatur, vt dictũ est prius. Notanter etiam dicitur præsentis temporis, ad remouendum alia uerba aliorum temporum, de quibus postea dicetur. Notanter etiam dicitur, simpliciter sumpto ad remouendum verba diminutionẽ importantia, sicut opinor, imaginor. Et notanter dicitur non habenti vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua. Et notanter dicitur, ex se, ad remouendum hoc verbum potest. Et notanter dicitur, a se, vel ab alio, ad E
remouendum verba quæ de se non habent vim ampliandi, sed ex adiuncto, sicut est potens, vel impossibile, quia licet hoc verbum est ex se non ampliat, tamen ampliat per illud adiunctum potens, vel possibile. Dicitur autem notanter sub forma termini communis supponenti, quia cum dicitur homo est animal, ibi homo supponit pro illis, qui sũt sub humanitate, & animal, pro his qui sunt sub animalitate.

Terminus cõis vel apponẽs uerbo præsentis tẽporis sĩpliciter sumpto non habẽti vĩ ampliãdi a se uel ab alio, ad ea quæ termini supponẽtis sunt restringitur.

Actus uerbi ad subiectũ duplex comparatio.

Primo sciendum, quod actus uerbi potest comparari ad suum subiectũ dupliciter. Vno modo quantum ad idem quo est, & de quo enunciatur, ut cum dicitur, Socrates currit hic, cõparatur cursus ad Socratem, tanquam ad id in F
quo est, & de quo dicitur. Alio modo potest comparari ad subiectum, tanquã ad id de quo enunciatur, non tamen ad id in quo est ut cum dicitur, Cæsar laudatur, laus enim enunciatur de Cęsare, non est tamen in Cæsare, sed in laudante. Et similiter cum dicitur, chimera opinatur, opinio enunciatur de chimera, & tamen non est in chimera, sed in opinante. Similiter cum dicitur, Antichristus potest esse hic, enunciatur potẽtia ad esse de Antichristo, non tamen est in ipso, sed in principijs naturalibus, ex quibus educetur Antichristus. Vnde illa verba, quæ significant actum com-

A paratum ad substantiam, vel ad subiectum tanquam ad id de quo enunciato, & non tanquam ad id quo est, ampliant, & de istis non est ad propositũ. Illa vero quę significat actum, qui comparatur ad subiectum tanquam ad id in quo est, & de quo dicitur non ampliat & de ipsis est hic ad propositum.

De actu ac cōpositione verbi. Secundo sciendum, ꝙ in istis verbis vltima re dictis sunt duo factus verbi, & cōpositio ipsius verbi. Actus vero q̃tus de se est in quolibet tpe, sed per tempus, quod est mēsura actus, siue motus illius verbi, restringitur vt sit in tempore quod est mensura eius, vnde actus præsentis verbi ponitur in præsenti tēpore, & præteriti in præterito, & futuri in futuro. Et, quia tēpus, qđ est mēsura motus, & actus est mensuræ cōpositionis verbi, per actum vero restrictam actu restringitur compositio, ideo restrictio actus restringit compositionē.

B Et quia cōpositio actus verbi est accidens, ꝙ sine subiecto esse non potest, & dicitur de subiecto mediante compositione, q̃ vnit extremum cum extremo in oratione ideo eodem tpe in quo ponit actus uerbi, & cōpositio illius actus ponitur ēt subiectum illius actus, & sic restringitur subiectum verbi, ad idem tempus, ad quod restringitur actus verbi, & etiam compositio illius, subiectũ aũt illius actus est terminus communis supponens verbo. Iō patet, ꝙ a verbo restringitur, q̃uis hoc sit madiante restri-

C ctione actus verbi, & ēt compositionis.

Duarũ regularũ verbi de p̃terito ac futuro, dilligens declaratio. Tertio sciendum, quod Auctor ponit duas alias regulas. s. de verbo præterito, & futuro. Quarum prima est terminus communis supponens vel apponens verbo de præterito simpliciter sumpto non habendi vim ampliandi a se vel ab alio, restringitur ad supponēdum pro his, qui sunt vel fuerunt sub forma termini supponentur, vt cum dicitur, homo fuit animal, homo supponit pro his, qui sunt, vel fuerunt hoies, & aial ꝓ his qui sunt, vel fuerunt animalia. Secunda regula talis est, terminus communis supponens, vel apponēs verbo de futuro simpliciter sumpto non habenti vim ampliandi, sed uel ab alio tantum supponit pro his, qui sunt, vel erunt sub forma termini supponentis, vt homo erit animal, & istæ duæ regulæ proportionabiliter possunt exponi sicut præcedens, unde licet Auctor determinet de verbo præteriti perfecti temporis, non tamen aliquam mētionem facit de alijs præteriti, quia alia p̃terita. s. plusq̃ perfectũ, & imperfectũ satis possunt intelligi per verbũ p̃teriti tpis, q̃uis p̃teritũ imperfectũ videatur magis restringere subiectum sicut pręsens ratione suę imperfectionis. D

Quomodo verbum nomen restringere possit Quarto sciendum, quod uerbum nō habet restringere nomē ratione sui significati principalis quia eodem mō, & eadem rationem unum tempus restringeret, sicut reliquum, cum diuersa tpa eiusdem uerbi idem significent, & importēt. Sed hнт ipsum restringere ratione suæ consignificationis, scilicet rōne temporis, quod connotat cum suo principali signiſicant, sicut uerbum præsentis temporis restringit tantũ terminus communem sibi additum pro præsentibus, uerbum autem præteriti, quia includit tempus p̃teritum, & est aliquid habens de præsenti, idcirco restringit terminus cōem sibi additum pro præsentibus suppositis, & præteritis. Verbum autem futuri temporis restringit terminum cōem ad supposita præsentia, & futura, eo quod tempus futurũ aliquid de p̃senti includit, & aliquid de futuro vt enim dicitur in 4. Physico, præsens tēpus est finis præteriti, & initium futuri. Ex quo apparet causa istarum trium regularum. Apparet etiam, quod terminus communis tam supponens quam apponens uerbo dicitur restringi, dummodo addatur uerbo, eo quod uerbum ratione sui temporis respicit tam unum quam reliquum & sic patet de restrictione facta per uerbum. E F

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. Contra primā regulam. Terminus restringens debet esse in eodem situ cum restrictio, sed uerbum præsenti temporis, & terminus supponens non sunt in eodem situ, q̃a uerbũ est a parte prædicati,

A cati, & terminus supponẽs parte subiecti, ergo talis terminus non potest restringi a talis verbo. Secundo sic. Cum dicitur, homo est animal, ibi est uerbũ præsentis temporis, & tamen prædicatum uerificatur de subiecto pro omni tempore, ergo male dicitur, quod verbum præsentis temporis restringit ad præsentes. Tertio sic. Illud verbum est habet uim ampliãdi, ex se, uel ab alio, ut dictum est ergo ubicunque ponitur uel non ponatur non poterit restringere, ergo contra primam regulam. Quarto sic. Cõtra secundum regulam. Sicut præsens distinguitur a præterito, ita præteritum a præsenti, ergo, sicut præsens restringit tantum pro præsentibus
B etiam videtur quod præteritum tãtum restringat pro præteritis. Quinto sic. Contra tertiam regulam. Verbum futuri temporis facit ampliare terminum communem, videlicet ad supposita præsentia, & futura, ergo uidetur quod non restringat.

Ad argumento. Ad primum istorum dicitur, quod licet in restrictione, in qua terminus restringens est principium intelligendi restrictum, & in qua restringit quo ad principalem significationem debeant esse in eodem situ, non tamen oportet in restrictione, in
C qua restringens non est principium intelligendi restrictum, nec eius dispositio sic autem est de restrictione facta per uerbum. Ad secundum, dicitur quod homo, & animal considerantur dupliciter vno modo penes dependentiam siue necessariam habitudinem quam habent adinuicem, & & isto modo unum uerificatur de alio pro omni tempore, alio modo considerantur in ordine ad uerbum præsentis temporis cui adduntur, & isto modo supponunt personaliter, & pro præsentibus tãtum. Ad tertium dicitur, quod licet hoc uerbum est, quando cum alio ponitur, ut puta cum dictione per se ampliatiua, habeat uim ampliandi, tamen si per se sumatur non habet uim ampliandi, sed restringendi. Ad quartum dicitur, quod non est simile de præteriti, & præterito, quia præsens D tantum includit præsens, sed præteritum includit præteritum, & præsens, vt dictum est, & ideo etiam potest restringere pro præsenti, & præterito. Ad quintum dicitur, quod ibi potest esse restrictio, & ampliatio respectu diuersorum, nam talis terminus dicitur restringi si comparetur ad verbum sine determinatione, si autem comparetur ad seipsum alicuius certi temporis, ut sibi potest adiungi verbum præsentis temporis, tunc dicitur ampliari, eo qđ tale verbum se habeat in plus quã verbum præsentis temporis. Vel potest dici breuiter, quod sit terminus communis teneatur copulatiue dicitur amplia- E ri, & si disiunctiue dicitur restringi.

Sophismate: Solutio, Omne animal fuit in arca Noe.

Circa prædicta quæritur de hoc sophismate, omne animal fuit in arca Noe. Probatur, homo fuit in arca Noe, equus fuit in arca Noe, & sic de alijs, ergo omne animal fuit in arca Noe. contra, omne animal fuit in arca Noe, sed Cæsar fuit animal, ergo Cæsar fuit in arca Noe quod est falsum, ergo aliqua præmissarũ est falsa non minor, ergo maior. Quod autem prima sit falsa patet per quandam regulam, quæ dicit quod terminus communis supponentis, vel apponens verbo de F *præterito simpliciter sumpto, restringitur ad supponendum pro his qui sunt, vel fuerunt sub forma termini supponentis. Itẽ alia est regula, quod si signũ vniuersale adueniat termino restrictio distribuit ipsum pro omnibus illis ad quæ restringebatur, ergo, cum dicitur, omne animal fuit in arca Noe, iste terminus animal, supponit pro omni animali, quod fuit in arca Noe, sed nõ fuerunt omnia in arca Noe, ergo prima est falsa. Item ad idẽ, in hac propositione, omne animal quod tunc fuit in arca Noe, iste terminus animal. restringitur magis quam in ista oratione, omne anima fuit in arca. Noe, cum in prima plura supponantur, sed iste terminus animal restringitur ad illa, quæ fuerunt*

Solutio (margin, beside "rum dicitur, quod licet in restrictione")

A *runt tunc in illo tempore, propter implicationem ibi positam. ergo, si solum illa quæ fuerunt in illo t͞pe, fuerunt in arca Noe & non plura oportet, quod hæc sit falsa omne animal fuit in arca Noe, cum in eo plura animalia supponantur. Solutio. quidam dicunt, quod hæc, omne animal fuit in arca Noe, est duplex, eo quod pōt fieri distributio pro singulis generum. vel pro generibus singulorum, primo modo est falsa secundo modo est vera. quia quādo fit distributio pro singulis generum, tunc est distributio pro singulis indiuiduis scilicet quæ sub eodem genere & sub eadē specie continentur, & tunc oportet, quod omnia indiuidua contenta sub animali*

B *fuissent in arca Noe, quod falsum est. sed cum sit distributio pro generibus singulorum, tunc solum est distributio pro generibus vel speciebus scilicet nō fuit aliqua species animalis, quæ nō fuit in arca Noe & in illo modo est vera. Sed huic solutioni non acquiesco, quia species animalis non fuit per se in arca Noe, sed tantum indiuiduum. Vnde illo tempore non habuit veritatem nisi pro singulis generum idest pro indiuiduis, & non pro generibus singulorum. vnde dico, quod propositio est falsa, & concedo omnes rationes adductas ad hoc. & probatio peccat secundū consequēs ab insufficienti inductione, quia non accipit omnes partes distributionis, quæ subiecto istius propositionis, omne animal fuit in arca Noe.*

C

Est aūt sophisma pro positio, cuius sunt ad partes apparētes, seu sophistice ratio nes.

Postquam Auctor determinauit de restrictione facta per verbum, hic consequenter ad declarationem eorū quæ dicta sunt ponit vnum sophisma, videlicet an ista sit vera, omne aīal fuit in arca Noe. Et prima probat bos fuit in arca Noe, & homo, similiter & æquus, & sic de alijs, ergo omne animal fuit in arca Noe, sed im probatur sic. Omne animal fuit in arca Noe, Cæsar fuit animal; ergo Cæsar fuit in arca Noe, conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarū non minor, ergo maior, ergo illa est falsa, omne animal fuit in arca Noe, & sic relinquitur sophisma pro vtraque parte sui dubium.

D *Solutio sophismatis p duas regulas.*

Pro cuius solutione primo sciendū, quod ad ostendendum; quod illud sophisma sit falsum, Auctor in textu ponit duas regulas Quarum prima est, qđ terminus communis supponens verbo de præterito, supponit pro his qui sunt, uel fuerunt sub forma termini supponentis. Secunda regula est, quod si signum vniuersale adueniat termino restricto, distribuit ipsum pro his ad quę restringitur, & sic talis terminus natus est partiri, & diuidi respectu sui adiuncti, ut uidelicet, si ipsum adiunctum sit pręteriti temporis, natus est partiri pro præteritis, & præsentibus. ergo dicendo, oē animal fuit in arca Noe, istud signum omne, distribuit illum terminū E animal, pro omnibus animalibus pręteritis, sed multa animalia fuerunt in pręterito tempore, quæ non fuerunt in arca Noe, ergo ista est falsa, omne animal fuit in arca Noe.

Propositæ solutionis ītellectus

Secundo sciendum, quod Auctor adducit unam rationem ad ostendendum quod illa maior sit simpliciter falsa, quia omne animal, quod tunc fuit, scilicet tēpore diluuij, fuit in arca Noe, & non plura, ergo ista est falsa, omne animal fuit in arca Noe. consequentia probatur, quia in ista, omne animal, quod tunc fuit, fuit in arca Noe, aīal restringitur tantum ad ille, quæ fuerunt in tē pore præterito. quod interponitur tūc. F & in ista, oē animal fuit in arca Noe, animal restringitur ad ea, quæ fuerunt in præterito simpliciter, ergo, cum animal in prima solum teneatur pro his, quæ tunc fuerunt, scilicet in tempore diluuij, & non pro pluribus, sequitur quod ista erit falsa, omne animal fuit in arca Noe, quia animal non solum tenetur pro his quæ fuerunt in illo tempore, sed pro his, quæ fuerunt simpliciter in tempore præterito, sed manifestum est quod multa animalia fuerūt in præterito, quæ non fuerunt in arca Noe, ergo.

Dictæ solutionis

Tertio sciendum, quod Auctor soluendo illud sophisma, primo soluit ipsum secundum opinionem Antiquorū dicentium, quod ista omne animal fuit

in

A in arca Noe, est duplex, & per consequens est distinguenda, quia, ut dictum est, illud signum omne potest distribuere illum terminum animal, pro singulis generum idest pro indiuidis generũ uel specierum, & tũc illa est falsa; quia oportet quod omnia particularia animalia quæ continẽtur sub animali fuissent in arca Noe, quod est manifeste falsum, vel potest distribuere illum terminum animal pro generibus singulorũ, idest pro generibus uel speciebus indiuiduorum. & secundum illos in illo sẽsu illa est vera, omne animal fuit in arca Noe, quia non fuit species animaliũ quæ fuit in arca Noe.

B Quarto sciendum, quod Pet. Hisp. non acquiescit huic solutionis primæ, & dicit ei non esse credendum, nec sibi credendum. Et ratio est, quia ille actus fuisse in arca Noe, non conuenit speciebus sed solum indiuiduis, quia, vt habet Arist. 1. Metaph. actus, & operationes sunt circa singularia, hoc est circa indiuidua, ergo ille actus, qui est fuisse in arca Noe, non potest conuenire speciebus, sed solum indiuiduis, nisi conueniat speciebus ex consequenti, inquantum species saluatur in vno indiuiduo, & sic illa distinctio nulla est. Et ideo Auctor concedit ipsam esse falsam simpliciter, & concedit omnes rationes ad ductas ad probandum falsitatem eius.

Auctoris ueri or, solutio.

C Sed ad improbationem respondet ipse, & dicit, quod ibi est fallacia consequentis, quia ibi arguitur ab in sufficiẽti enumeratione singularium, quia omnes partes, quæ continentur sub illo termino animal, debuerunt enumerari & non enumerantur, quare committitur fallacia consequentis. Veruntamen solutio. Antiquorum posset probabiliter substineri.

Argu. Contra prędicta arguitur primo sic. Tria animalia fuerunt in arca Noe, ergo omne animal fuit in arca Noe. Antecedens notum est de se. Consequẽtia tenet per Arist. in primo de Cælo, & Mũdo. vbi dicit, quod de trib. dicitur omne, & de duobus, ambo solum, dicitur. Secundo sic. Semel fuit verum dicere, omnes animal est in arca Noe, ergo nũc uerum est, omne animal fuit in arca Noe, consequentia tenet, quia omnis suppositio quę pro aliquo tempore fuit vera pro illo tempore semper dicitur fuisse vera. Tertio sic. Non est instantia de aliqua specie animalis, quæ non fuerit in arca Noe tempore dilu uij, nam equus fuit in arca Noe, & sic de alijs, ergo oẽ animal fuit in arca Noe. Quarto sic. Tam rationale quam irrationale fuit in arca Noe, sed omne animal est rationale, uel irratonale, ergo animal fuit in arca Noe. Quinto sic. Illud sophisma non est propositio. ergo non est verum, neque falsum consequentia tenet, quia veritas est in propositione. & E antecedens probatur, quia in ipso ponitur verbum præteriti temporis, quod non potest constituere propositionem.

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet tria animalia fuerit in arca Noe, & de tribus possit dici omne, non tamen sequitur, quod omne animal fuerit in arca Noe, quia de ratione istius signi omne, est, quod facit terminum communem, cui adiungitur, teneri pro omnib. suis suppositis, sed plura sunt supposita animalis quam tria, nõ enim sequitur, omne animal fuit in arca Noe, quamuis si non essent in tria, supposita aĩalis, & esset in arca Noe, posset dici quod omne animal fuit in arca Noe, Ad secũdũ dicitur, quod nõ valet consequentia, quia ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum, eo quod F iste terminus animal supponit pro paucioribus in una, quam in alia. Ad tertiũ dicitur, quod in pluribus speciebus animalis inuenitur instantia, & in plurib. indiuiduis, nam, ut dicitur communiter, pisces non fuerunt in arca Noe, similiter, nec uermes, ideo, ibi arguitur ab in sufficiẽti enumeratione. Ad quartum dicitur, quod non valet consequẽtia, quia ibi arguitur maiore particulari existente in prima figura. ideo nihil sequitur. Ad quintum dicitur, quod si capiatur propositio specialiter solum pro illa quæ constituitur per verbum præsentis temporis indicatiui, tunc ibi non

A non est propositio, sed si capiatur propositio generaliter, pro propositione, quæ constituitur siue per verbum præsentis temporis indicatiui, siue præteriti, siue futuri, sic ibi bene est propositio, & etiam ad hoc quod sit propositio sufficit, quod possit resolui in vnam de præsenti, & sic est de ista, ut notum est.

Obiectionis solutio, deque quibusdam restrictionis modis.

Solet etiam quæri, vtrum similiter termini restringantur in propositione affirmatiua, & negatiua. Dicunt aliqui, quod B *non quia esse restringit ad existens, & non esse, ad non existens, ergo non pro eodem fit restrictio in affirmatiua, & negatiua. Item videtur, quod omnis negatiua, in qua esse negatur, simpliciter est falsa, si similiter restringantur termini in propositione negatiua & affirmatiua, quia in hac propositione, rosa est, iste terminus rosa, restringitur ad existens, et si in hac propositione, rosa est, iste terminus rosa restringitur ad existens, et si in hac rosa non est, similiter restringatur ad existens, tunc sensus est, quod rosa, quæ non est, est. & hæc est falsa, ergo & hæc rosa non est, & sic, qualibet negatiua in qua esse negatur esset simpliciter falsa, quod falsum est. Ergo videtur, quod non similiter restringuntur termini in propositione affirmatiua,* C *& in negatiua. Sed probatur quod similiter restringantur quia, si in hac propositione, homo est, iste terminus homo, restringitur ad existens, & in hac nullus homo est, ad non existens, ergo vtraque est vera. quia de existentibus vera prædicatur esse, & de non existentibus remouetur esse ergo contradictoriæ sunt simul veræ quod est impossibile. ergo etiam ex quo sequitur impossibile, scilicet, quod non similiter restringantur termini in affirmatiua & negatiua. Item regula est quod*

Nota regula. *omne verbum simpliciter sumptum, non habens vim ampliandi, nec a se, nec ab alio, restringit terminum supponentem quo ad consignificationem quæ est tempus, & non quo ad significationem, ergo* D *tempus est causa restrictionis illius, sed idem tempus est in affirmatiua & negatiua sibi opposita, vt rosa est, nulla rosa est, ergo eadem est causa restrictionis in vtraque, & ergo pro eadem sit restrictio in vtraque. Et hæc argumenta concedimus. At illud, quod primo obijcitur, est dicendum, quod esse non restringit ad existens, & non esse non restringit ad non existens sicut nec hoc verbum curro ad currentes, quia nullum verbum restringit sibi terminum supponentem quo ad significationem, sed quo ad consignificationem, quæ est tempus vnde non restringit ad supposita existentia, sed præsentia. Supposita enim præsentia possunt esse in* E *aliquibus terminis tam existentia, quam non existentia, ut cum dico, enunciabile est, enunciabile supponit tam pro existentibus quam non existentibus. Omnia autem enunciabilia, quæ sunt falsa in præsenti, sunt in præsentia, sed non existentia, quia nullum falsum est, & sic esse non restringit existentia, sed ad præsentia, cum idem tempus sit vtrobique, quod est causa restrictionis. Ad aliam dicendum est quod duplex est forma termini communis.*

Quædam est quæ saluatur in rebus existentibus tantum, vt humanitas, quæ est forma hominis, & animalitas, quæ forma animalis & in talibus omnia supposita præsentia, sunt existentia. Alia est forma termini communis, quæ saluatur tam in rebus existentibus, F *quam non existentibus, ut enunciabilitas, quæ est forma enunciabilis, quia quædam sunt enunciabilia existentia, ut Deum esse, & omnia vera, & alia sunt non existentia, ut hominem esse asinum & omnia falsa, & in talibus non restringitur terminus communis ad existentia, sed restringitur, tam ad existentia, quam ad non existentia. Vnde istius propositionis, rosa non est, non est sensus rosa, quæ est, non est, sed est sensus rosa aliter sumpta quam in præsenti non est. Solet autem poni, quod quædam restrictio fit abusu, vt cum dicitur, nihil est in arca, quamuis plena*

A na sit aere, quia iste terminus nihil supponit abusu pro rebus solidis, siue firmis, & rex pro rege patria, & magister legit, pro magistro proprio. Solet etiam poni, quod quaedam restrictio fit per transitionem verbi, vt cum dicitur. Soc. pascit hominem, iste terminus homo supponit pro alio a Soc. virtute transitionis verbi, quia dans & recipiens debet esse diuersa. & ideo, si aliquando sint eadem, hoc tamen est per accidens, eo quod idem subiectum est vtriusque, sicut idem est dux & comes secundum accidens. Vnde dicunt quod nõ sequitur, Socrates pascit seipsum, & ipse est homo, ergo pascit hominem, quod est fallacia accidentis, quia hoc pronomen se, non potest supponere pro diuersis a So-
B cra. sed homo bene potest. Et haec de restrictionibus.

An terminus eodem modo in negatiua, et in affirmatiua propositione restringatur.

Postquam Auctor determinauit de restrictone facta per nomen, & verbum, hic consequenter circa prędicta mouet conuenienter unum dubium, videlicet an terminus eodem modo restringatur in propositione affirmatiua & in negatiua. Ad quod quidam respõdent, quod non similiter, sed diuersimode restringuntur termini in propositione affirmatiua & negatiua. Et dicunt, quod esse restringit ad existentes. & nõ esse ad non existentes, sed cum affirmatiua dicat esse, negatiua vero non esse, sequitur quod non eodẽ modo restinguntur termini in affirmatiua, & nega
C tiua. Dãt etiam talem rationem. Si termini eodem modo restringantur in affirmatiua, & negatiua, sequitur qd omni negatiua in qua negatur esse simpliciter esset falsa, consequenta tenet quia in ista rosa est, rosa restringitur ad existentes, ut dicunt, ergo, si in ista, rosa non est rosa restringeretur ad existentes, sensus huius propositionis esset, rosa quę est, non est, quod est manifeste falsum, & hoc nõ videtur falsum, nec sequi ex alio, nisi quia termini eodem modo restringuntur in affirmatiua, & negatiua, ergo videtur quod termini non eodem modo restringantur. Sed quod termini eodem modo restringantur in affirmatiua, & negatiua, hoc D ostendit Pet. Hisp.

Pro quo primo sciendum, quod uerbum non potest restringere terminum communem positum a parte subiecti, quo ad principalem significationẽ, sed tantum quo ad cõsignificationem quae est tempus. Sic ergo dicit text. ubi est eadem causa restrictionis, ibi est eadẽ restrictio, sed in propositione affirmatiua & negatiua est eadem causa restrictionis sicut in istis duabus rosa est, & rosa non est, quia in ipsis est uerbũ pręsenti temporis, quod quidem verbum restringit solum quo ad consignificationem, quę est tẽpus, ergo sequitur, quod in istis duabus termini eodem modo restringuntur. quia inutraque est idem B verbum eiusdem temporis, ergo eodẽ modo quo restringit in vna, & etiam in alia. Aliam rationem adducit textus, quia, si non restringerentur eodem modo, duae contradictoriae essent simul uerę, quod est impossibile, consequentia patet, quia, si in affirmatiua esse restringit ad existentes, & in negatiua non esse ad non existentes, & esse uere praedicetur de existentibus, & non esse de nõ existentibus vere remoueatur, sicut in istis duabus, homo est, homo non est, quia si in ista, homo est, homo restringitur ad existentes tantum, & in ista, homo non est, ad non existentes tantũ, sequitur quod illae duae essent simul verae, homo est, homo non est, quod est impossibile.

Verbũ quo restringere habeat terminũ communẽ tãtũ in negatiua, & in affirmatiua.

F Secũdo sciundum, quod termini eodem modo restringuntur in affirmatiua, sicut negatiua, dummodo in ambabus ponatur idem verbum. Et ratio est quia, vt dictum est uerbum non restringit quoad significationem, sed solum quo ad consignificationem, ergo, si prędicatur esse in aliqua propositione sicut in ista, homo est, sequitur, quod illud uerbum est, non restringit hominẽ ad non existentes, sed solum ad praesentes, & similiter, si non esse praedicetur sicut in ista, vel consimili propositione, homo non est, ex quo manet idem tempus, sequitur quod iste terminus hõ, vel consi-

Termini eãdẽ in negatiua q in affirmatiua habẽt restrictionẽ.

A consimilis, restringitur ad præsentes, & cum præsens reperiatur tam in existentibus quam in non existentibus scilicet in aliquibus terminis, ut in istis, enunciabile est, enunciabile non est, sequitur, quod termini semper restringãtur quo ad præsentes, siue existant siue non. Vnde aliqua sunt enuncibilia, quæ semper existunt, quæ sunt præsentia, sicut Deus est, & alia sunt enunciabilia præsentia, quæ nunquam existunt, ut illud enunciabile, homo est asinus, est enim præsens, & non existens, quia nullum falsum existit. Ex quo sequitur, quod uerbum præsentis temporis restringit terminum communem sibi supponentem, vel apponẽtem ad præsens, B siue existat, siue non, vnde in ista, homo currit, homo non restringitur ad currentes, sed solum ad præsentes, siue currant, siue non.

Verbi pſentis tẽporis ꝓprietas. abusiua restrictionis regula. Tertio sciendum, quòd Auctor ponit in textu quandam restrictionem abusiuã, quæ quidem restrictio sortia est nomen ab usu communi loquendi. unde secundum communem vsum loquendi dicimus quòd quando non est aliquod corpus solidum, vel firmum in amphora, quod nihil est in illa, sicut dicimus, quod nihil est in arca, quãdo non est nisi aer, qui non est corpus solidum, vel firmum, vnde in ista, nihil est in arca nihil sumitur ab usu pro rebus solidis & firmis, & in ista propositio- C ne, magister legit, magister sumitur pro magistro proprio.

Restrictio trãsitiua quid. Quarto sciendum, quod Auctor ponit finaliter quandam restrictionem: quam vocat transitiuam. Et non dicitur transitiua eo quod trãseat, sed quia fit virtute alicuius uerbi transitiui, verbum enim transitiuum importat actũ egredientem ab agente in patiens, & quia agens, & patiẽs sunt diuersa, ideo oportet quod terminus positus post uerbum transitiuum stet pro alijs suppositis a suppositis subiecti talis verbi, ut cum dicitur. Socr. pascit hominem, ibi hõ supponit pro alijs suppositis, siue ꝓ alijs hoib. a Soc. eo ꝙ idẽ nõ est agẽs & patiẽs, saltem sm idem. unde licet istæ duæ restrictiones vltimæ non sint D restrictiones simpliciter, tamẽ sunt vtiles ad obuiandum cautelis, & cauillationibus sophistarũ, ratione cuius Auctor hic determinat de ipsis.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Si termini eodem modo restringerentur in affirmatiua, & negatiua sequeretur, quod omnis negatiua includeret contradictionem, sed hoc est falsum. consequentia patet, quia in ista, rosa est, rosa restringitur ad existentes, ergo, si similiter restringatur in ista, rosa non est, sequitur quod ista, rosa nõ est, includat contradictionem, quia æquipollet huic rosa quæ est, non est. Secundo sic. Negato aliquo negantur omnia consequentia ad ipsum, ergo negato E verbo, negantur omnia quæ consequũtur ad ipsum verbum, sed consignificatio, quæ est tempus, consequitur ipsum uerbum, ergo, si in propositione negatiua verbum non restringeretur ad nõ existentes, tunc sequitur quod neque etiam ad præsentes, quare magis videtur quod ratione principalis significationis debeat restringere nomẽ, quam quo ad consignificationem, sed non restringit quoad consignificationem, ergo nec quo ad consignificationem.

Tertio sic. In ista, homo est, homo restringitur ad existẽtes tantum, sed omnes præsentes sunt existẽtes, ergo, si restringitur ad præsentes, restringitur ad existentes, ergo cõtra textum. Quarto sic. In restrictione abusiua non est re- F stringens, nec coarctans. ergo nulla est restrictio, Antecedens patet quia in ipsa ponitur signum vniuersale sicut hic, nihil est in bursa, sed signum uniuersale magis habet ampliare, quam restringere, ergo uidetur quod in talibus nulla est restrictio. Quinto sic. Omne transitiuum aptum natum est transire, sed nulla restrictio apta nata est transire, ergo nulla est transitiua restrictio.

Arg. Ad argumenta. Ad primum istorũ dicit, quod terminus positus ante uerbum præsentis temporis restringitur ad præsentes tantum, & non ad existentes, ideo sensus huius propositionis ro-

sa

A sa non est, non est iste, rosa, quæ est nõ est, sed est iste, rosa præsentialiter sumpta non est. Ad secundum istorum dicitur, quod licet significatio uerbi sit magis intrinseca uerbo quam consignificatio, tamen consignificatio potior est ad restingendum quam significatio cuius ratio est quia uerbum restringit quo ad consignificationem, quæ est tempus quod habet rationem mensurę, & quia mensura restringit mensuratũ, & quãtitas mensurati accipitur secundum quantitatem mensuræ ideo sequitur quod uerbum habet magis restringere ex parte temporis, quam ex parte rei B significatæ.

Ad tertium dicitur quod licet omnes homines præsentes existant, tamen nõ minus ille terminus homo de se supponit pro non existentibus, quia cum dicitur, quod uerbum præsentis temporis restringit ad præsentes, intelligitur siue existant, siue non. Vnde si aliqui homines essent præsentes, & non existentes, in ista propositione, homo est homo, teneretur tam pro existentibus, quam pro non existentibus. unde per accidens est quod in propositione ista, homo est homo, supponat pro existẽtibus. Ad quartum istorum dicitur, quod in talibus propositionibus vsus cum intellectu nostro est restringens, & ideo dicitur restrictio abusiua, quia fit ab vsu. Ad quintum istorum dicitur, quod restrictio non dicitur transitiua, eo quod transeat in alterum, sed dicitur transitiua, quia fit ratione uerbi transitiui, vt dictum est. Et hæc de restrictionibus dicta sufficiant.

PARVO-

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS SEXTVS.

SVMMA TRACTATVS.

Distributionis, ac distributiuorum signorum natura, & multiplicitas, tam in substantia, quam qualitate, ac quantitate. De negationum item vi, atque vsu.

E

Distributio quid sit.

B

De distributione sicut de alijs vide in Paruis Logica lib. Pergula. & aliorũ & vide Ioa. de mun. q. C multa pulchra dicit.

Istributio est multiplicatio termini communis per signum vniuersale facta, vt cum dicitur, omnis homo, iste terminus homo, distribuitur, siue cõfunditur pro quolibet suo inferiori per hoc signum omnis, & sic ibi est multiplicatio, dico autem termini communis, quia terminus singularis non potest distribui. vnde iste sunt incongrue, omnis Soc. omnis Plato, & sic de alijs, & sic ibi est solecismus per partes orationis.

Iste tractatus sextus Paruorum Logicalium Petri Hispani, in quo postquã in praecedenti tractatu determinauit de quadam proprietate termini, quæ dicitur restrictio, hic consequenter determinat de alia, quę dicitur distributio. Cuius ordinis ratio est, quia restrictio magis intrinsece conuenit termino, quã distributio, nam restrictio fit per terminum restringentem, qui potest esse pars propositionis, sicut terminus restrictus, sed distributio fit per signum vniuersale, quod non est pars propositionis, sed est dispositio subiecti. Praecedit tamen iste tractatus tractatum de sincathegorematibus, quia cognitio distributionis & signorum distributiuorum multum ualet ad cognoscendum ea de quibus in sincategorematibus determinatur.

Primo sciendum, quod distributio accipitur dupliciter. Vno modo proprie, prout est alicuius rei in plures diuisio, & illarum partium in diuersa subiecta communicatio, & isto modo nõ capitur hic sed a tali distributione sic accepta sumitur iustitia distributiua, quæ est habitus restritionis distributionem talem facientis regulatiuus. Alio modo capitur metaphorice, ut est nomen secundæ intentionis, & hoc dupliciter. Vno modo adiectiue, & sic conuenit signis distributiuis, alio modo passiue, & sic conuenit termino distribuibili.

Distributio sumitur dupliciter proprie & metaphorice

F

Secundo sciendum, quod licet idem terminus materialiter scilicet terminus communis habens suppositionem personalem sit restringibilis, ampliabilis, & distribuibilis, tamen hoc est secundum diuersas rationes, quia dicitur restringibilis, inquantum potest coarctari ad standum pro paucioribus suppositis, quã prius stabat, & dicitur ampliabilis, inquantũ põt extendi, & accipi p plurib. quã prius, sed dr̃ distribuibilis, inquãtũ per signũ uniuersale põt actualiter multiplicari p plura supposita, & ideo terminus distribuibilis, inquãtũ distribuibilis, est subm̃ attributionis

Terminũ eundẽ, quẽ distribui am pliarire stringi, ac suppositionẽ habere dicatur

A butionis huius tractatus, vnde Auctor incipit suum tractatum à passione ipsius termini distribuibilis, quæ est distributio, ipsam sic definiens. Distributio est multiplicatio termini communis per signum vniuersale facta. vnde ponitur multiplicatio loco generis, deinde ponitur termini communis, ad differentiam termini discreti, qui non potest distribui. nam vt habetur in textu, iste sunt incongruæ, omnis Socr. omnis Pla. & ratio est, nam ad hoc, quod terminus possit distribui, requiritur, quod significet naturam multis communicabilem, quod non conuenit singularibus. Deinde ponitur per signum vniuersale, ad denotandum causam efficientem B instrumentalem distributionis, intellectus enim est, qui principaliter facit distributionem, & signum vniuersale instrumentum.

In qualibet distributione 4. sunt. Vniuersalia quare inuenta sunt.

Tertio sciendum, quod in qualibet distributione sunt quatuor, scilicet, distribuens, distributum, id pro quo fit distributio, & id respectu cuius fit distributio. Distribuens est duplex, sicut nuper dictum est in fine secundi notabilis, distributum autem est terminus communis habens personalem suppositionem, illa vero pro quibus fit distributio sunt inferiora illius termini communis, illud autem respectu cuius fit C distributio, est ipsum prædicatum. Vnde quatuor possunt assignari causæ, quare signa uniuersalia sunt inuenta, primo ad habendam differentiam inter terminum supponentem determinatè, & confusè: secundo ad remouendum differentiam terminorum communium. Quando enim terminus communis sumitur sine signo vniuersali differenter stat pro vno, vel pro pluribus, sed, quando sibi additur signum vniuersale, de necessitate stat pro omnibus suis suppositis: tertia causa est ad habendum contradictionem: quarta causa est propter syllogismum, in omni enim syllogismo oportet alterã præmissarum esse vniuersalem. Ex quo patet necessitas signorum vniuersalium. Et vocantur signa vniuersalia, non, quod significent rem vniuersalem, sed quia D significant, quoniam vniuersaliter, id est faciunt terminum communem, & cui adiungũtur, stare vniuersaliter pro omnibus suis suppositis.

Signorum distributiuorũ effectus multiplex, ac diuisio.

Quarto sciendum, quod multiplex est effectus signorum distributiuorũ. Ideo ad cognitionem signorum distributiuorum definitur distributio, & post ista definitione distributionis. Auctor diuidit signa vniuersalia, siue distributiua in signa distributiua substantiæ, vt omnis, nullus, & sic de aliis, & in signa distributiua accidentium, vt quantuscunque, qualiscunque. Et dicuntur signa distributiua substantiæ non, quod solum distribuat rem, de prædicamento substantiæ, sed quia solum distribuat rem se habentem per modum E substantiæ, siue per modum eius, quod est quid, i. significata per modum per se stantis, & per nomen substantiuum. Similiter dicuntur distributiua accidentis, quia distribuunt rem significatam per modum altera adiacentis. Deinde diuidit signa distributiua substantiæ, nam quædam sunt distributiua partium integralium, vt totus, alia sunt distributiua partium subiectiuarum, vt omnis, nullus, vterque, & sic de alijs. Item diuidit signa distributiua substantiæ partium subiectiuarum, nam quædam sunt distributiua duorum, vt vter, neuter, alia sunt F distributiua plurium, vt omnis, nullus, & sic de alijs.

Arg.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Hic est distributio, vt omnis Sol lucet, & tamen non est multiplicatio, quia subiectum accipitur pro vno solo. similiter hic vterque homo currit, subiectum accipitur solum pro duobus: ergo male dicitur, quod distributio est multiplicatio. Secundo sic. Iste terminus. Socr. distribuitur, dicendo totus Socr. & tamen non est terminus communis, ergo male dicitur, quod distributio est multiplicatio termini cõi. Tertio sic. Cum dicitur rosa est pulcherrimus florum, iste genitiuus florum distribuitur, & tamen ponitur

A signum vniuersale, ergo contra definitionem.

Quarto sic, dicendo, omnis canis currit, ibi est terminus communis cum signo vniuersali, & tñ non est distributio, quia si sic, vel iste terminus canis distribueretur pro omnibus suis suppositis, & significatis, & tunc ista propositio, omnis canis currit, simpliciter falsa & non distinguenda vel acciperetur pro suppositis vnius significati solum, sed hoc non videtur, quia non est maior ratio, quare magis acciperetur pro suppositis vnius significati, & non alterius. Quinto sic. Non ponuntur, aliqua signa partium in modo distributiua, nec partium in quantitate, & sic de alijs, ergo Auctor est insufficiens.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, B quod cum dicitur omnis Sol lucet, ibi est multiplicatio aptitudinis, licet non actualis. Similiter cum dicitur, vterq. homo currit, ibi est multiplicatio, & non accipitur multiplicatio, vt descendat à multo prout multum opponitur pauco, sed descendit à multo prout multũ opponitur vni, & sic patet, quod terminus acceptus pro duob. accipitur pro multis. Ad secũdum dicitur, quod licet ille terminus Soc. non sit communis communitate continentiæ partium integralium, ideo prædicatur de suis partib. in obliquo. Vel potest dici, quod ibi non definitur distributio in communi, sed pro perfectiore membro analogiæ scilicet pro distributione partium subiectiuarũ. Ad tertium dicitur, quod C nomina superlatiui gradus includunt negationem, & ratione illius habent virtutem distribuendi vnde, cum dicitur, rosa est pulcherrimus florum, sensus est, rosa est pulcher flos, & non est alius pulchior ea. Ad quartum dicitur, quod cum dicitur, omnis canis currit, iste terminus canis, vnica distributione non potest distribui pro omnibus suppositis omnium suorum significatorum, sed distribuitur tot distributionibus quot sunt significata eius, & ratio est, quia distributio est acceptio plurium contentorum immediate sub aliquo communi, sed terminus æquiuocus non significat immediate vnam naturam communem omnibus suis suppositis, ergo non potest vnica distributioni distribui pro omnibus suis suppositis. Ad quintum dicitur, quod per signa distributiua partium subiectiuarum & partium integralium sufficienter fit omnis distributio, quia omnes alij modi totius reducuntur ad totum vniuersale, quod distribuitur per signum distributiuum partium subiectiuarum. Vel reducuntur ad totum integrale, quod distribuitur per signũ distributiuum partium integralium. D

Signorum vniuersalium diuisionib. nonnullis propositis, de hoc signo omnis natura, & varijs eius acceptionibus. E

Signorum vniuersalium, alia sunt distributiua substantiæ, vt omnis, nullus, alia sunt distributiua accidentium, vt qualis, quantus Signum autem, distributiuum substantiæ distribuit res se habentes per modum eius, quod est quid, vt omnis, nullus, vt cum dicitur, omnis nigredo, omnis albedo. Substantia autem communiter sumitur ab res cuiuslibet generis, vt cum dicitur, signum distributiuum substantiæ. Signum distributiuum accidentis est, quod distribuit res se habentes per modum accidentis, vel per modum qualis, vel quanti, vt qualiscunque, quantuscunque. Item signorum distributiuorum substantia, alia sunt distributiua partium integralium, vt totus, alia sunt distributiua partium subiectiuorum, vt omnis, nullus. Item signorum distributiuorum partium subiectiuarum, alia sunt distributiua duorum, vt vter, neuter, alia sunt distributiua plurium, vt omnis, nullus, & similia. Horum autem signorum primo dicendum est, de signis distributiuis substantię, & inter hac, primo de hoc signo omnis. Sciendum, quod omnis, in plurali numero dupliciter sumitur, F *Notabile.*

vno

A *uno modo collectiue, vt omnes Apostoli Dei, sunt duodecim, non sequitur, ergo isti Apostoli Dei, sunt duodecim, demonstratis aliquibus de ipsis, alio modo sumitur distributiuè, vt hic, omnes homines naturaliter scire desiderant, & tunc quæritur quid significet hoc signum omnis, & videtur quod nihil significet, quia omnis res aut est vniuersalis, aut particularis, sed hoc signum omnis non significans rem vniuersalem, vel particularem, ergo nullam rem significat. Item ad idem omnes neque est prędicabile de vno, neque de pluribus, ergo nec est vniuersale, nec particulare, & sic nihil significat. Sed contra. Ab eo quod res est vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa, ergo, si omnis nihil significet, propter appositionem, vel re-* B *motionem eius non causaretur ueritas uel falsitas in oratione, sed hęc est uera, animal est homo, ergo & hæc, omne animal est homo, quod est falsum, ergo & prima scilicet quod omnis nihil significat. Solutio ad dubium dicitur, quod omnis non significat uniuersalem, sed uniuersaliter, quia facit terminum communem sunt stare quo omnibus suis inferiorib. ut omnis homo currit. Et sic omnis significat aliquam rem, sed duplex est res, quia quędam est res subijcibilis uel prędicabilis, ut homo animal currit, dispo-nas, & si uerum est, quod omnis nihil significant, quia qualibet talis res, aut est uniuersalis, aut particularis. Alia est quę est dispositio rei subijcibilis uel prædicabilis, & talem rem significans hoc* C *signum omnis, & tam ab ipsa re quam ab alia causatur ueritas, uel falsitas in oratione. Obijcitur autem quod omnis non significet dispositionem rei subijcibilis, quia in syllogismo medium debet reiterari cum suis dispositionibus in minori propositione, ergo debemus syllogizare sic, omnis homo est animal, Socrates est omnis homo, ergo Socrates est animal, quia omnis est dispositio in maiori propositione, ergo debet reiterari in minori, quod est falsum, ergo omnis non est dispositio subiecti. Solutio, sicut pater duo dicit scilicet illud quod est pater, & pater inquantum pater, similiter subie-ctum quo dicit scilicet illud quod est, subiectum, & subiectum inquantum subiectum, & secundum hoc est duplex dispositio subiecti, quia quędam est dispositio illius rei quæ est subiectum vt alb. niger, & sic de alijs dispositionib. accidentalib. & iste debent reiterari in minori propositione cum medio, alio est dispositio subiecti scilicet subiecti inquantum subiectum, uidelicet in ordine ad prædicatum, ut omnis, nullus, & omnia signa tam uniuersalia quã particularia, & talis dispositio non debet reiterari cum medio, scilicet in minori propositione quia est respectiua, disponit enim subiectum in comparatione ad prædicatum, ut cum dicitur, omnis homo albus currit, ista dispositio albus debet reiterari in minori propositione cum medio, cum sit dispositio eius quod est subiectum, quia est absoluta, ista autem dispositio, omnis, non debet reiterari quia est respectiua subiecti ad prædicatum, & ita subiecti inquantum subiectum est. Vnde debemus dicere sic, omnis homo alb. currit. Socrates est homo alb. ergo Socrates currit, & non Socrates est omnis homo albus.* D

Quid sophisma

E

POstquam auctor determinauit de distributione in communi ponendo diffinitionem eius, & diuisionem signorum distributiuorum, ad quorum diuisionem sequitur diuisio distributionis, hic consequenter determinat de distributione & signis distributiuis in speciali, & primo de signis distributiuis substantiæ, inter quæ primo determinat de hoc signo omnis, eo quod est signum distributiuum affirmatiuũ ratione cuius præcedit signa distributiua negatiua. Et, quia est distributiuum plurium, ideo præcedit signa distributiua duorum, & quia est distributiuum partium subiectiuarum, ideo prius determinat de ipso quam de distributiuis partium integralium. F

Omnis in plurali quando que collectiue, quando que vero distributiue supponit contingit.

Primo sciendum, quod antequam Auctor determinet quomodo hoc signum omnis habeat distribuere, primo notat, quod ipsum in plurali numero accipitur dupliciter, vno

Ad hoc signum ois signficat ... fit.

A modo collectiue, vt omnes Apostoli Dei sunt duodecim, & dicitur ibi capi collectiue, eo quod prædicatũ nõ attribuitur suppositis subi diuisim, & sigillatim acceptis, sed attribuitur istis simul & collectiue acceptis, & ideo non potest fieri descensus ad supposita subjecti, non enim sequitur, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, ergo Petrus est duodecim. Alio modo capitur distributiue, scilicet quando prædicatum attribuitur suppositis subiecti diuisim & sigillatim acceptis, & tunc bene fit descensus ad supposita subiecti, vt bene sequitur, omnes homines natura scire desiderant igitur Socra. & Plato, & sic de alijs.

B Secundo sciendum, quod circa hoc signum omnis, Auctor quærit quid significet hoc signum omnis, distributiue acceptum, eo quod quæstio si est, est prima inter oẽs, & arguit, quod ninihil significet, quia, omnis res aut res vniuersalis, aut particularis, sed omnis non significat rem vniuersalem, nec particularem, ergo nihil significat, minor patet, quia non potest prędicari nec subijci in propositione. In oppositum arguitur, quia illud significat aliquid, per cuius appositionem, vel remotionem oratio redditur vera vel falsa, sed sic est de hoc signo omnis, hæc enim est vera, animal est homo, hæc autem, falsa, omne animal est homo, ergo hoc signum omnis, significat aliquam rem.

Pro solutione huius sciendum est tertio quod ut dicit Auctor in textu duC plex est res, quædam enim non est res subijcibilis, & prædicabilis, & ideo, quando prædicatur de tali re hoc signum omnis, nihil significat, & isto modo capitur res ut dicitur aratus, ta, rum. Alia est res, quæ est dispositio rei subijcibilis, & prædicabilis, & isto modo omnis, bene significat aliquam rem, & hoc capiendo communiter significare, ut se extendit ad significare proprie acceptum, & ad consignificare, unde hoc signum omnis significat dispositionem subiecti inquantum subiectum, & hoc capiendo dispositionem communiter pro omni illo, D quod determinat aliud, siue habeat modum qualitatis, siue quantitatis, & ita patet quod hoc signum omnis, significat aliquam rem scilicet rem quę est dispositio subiecti, & tam ab ista quam ab illa causatur ueritas uel falsitas in oratione.

De duplici dispositione subiecti. Quarto sciendum, quod duplex est dispositio rei subijcibilis siue subiecti quædam est dispositio subiecti quæ sibi conuenit secundum se, & non inquantum habet determinatum si tum in propositione, sicut albũ & nigrum. Alia est dispositio subiecti respectiue quæ scilicet distribuit subiectum in or E dine ad prædicatum, unde licet signa uniuersalia disponant subiectum primo, & per se in ordine ad sua inferiora, hoc tamen est in ordine ad prędicatum, & sic sunt dispositio subiecti in ordine ad prædicatũ, licet autem nõ ponatur aliqua dispositio prędicati inquãtum prædicatum, quia tantũ subiectũ habet rationem materię quæ debet disponi ad formam, ideo ponitur dispositio subiecti inquantum subiectum, hoc est in ordine ad prædicatum.

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. Numerus singularis est magis collectiuus quam pluralis, quia habet maiorem unitatem, ergo hoc signum omnis, magis debet esse collectiuum in singulari numero quam in plurali. Secundo sic. Hoc signum omnis, semper habet multiplicate terminum cui adiungitur tam in F singulari quam in plurali, ergo semper est distributiuum. Tertio sic. Modus significandi non uariat significatum, ergo siue hoc signum omnis, sit singularis numeri, siue pluralis, sẽper accipitur distributiue. Quarto sic. Arguendo in Fapesmo omnis homo est totum in quantitate, nullus asinus est omnis homo, ergo quoddam totum in quantitate non est aliquis asinus, hoc signum omnis reiteratur in minore propositione cum medio, quod tamen est cõtra id quod dicitur in textu.

Quinto

A Quinto sic. Sicut hoc signum nullus habet virtutem restringendi subiectum cui additur, vt dicendo, nullus homo est mulier, & sic hoc signum omnis, ergo est disputatio absolute ipsius subiecti.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod collectio in isto signo omnis, habet duo, primum scilicet quod incipit a multis, & ratione illius numerus pluralis magis potest dici collectiuus, quam singularis, secundum est quod terminatur ad unum & ratione illius numerus singularis est magis collectiuus, quam pluralis. & quia distributio incipit ab vno & terminatur ad multa ideo distri B butio magis proprie conuenit termino in singulari numero: & ideo hoc signū omnis in singulari numero: solum accipitur distributiue. Ad secundū dicitur, quod in distributione sunt duo, vnum scilicet materiale, quod est multiplicatio, & ratione illius hoc signum omnis, semper potest dici distributiuum, aliud est, quod se habet tanquam formale, & ut id a quo nomen imponitur scilicet quod distributio est in diuersis diuisim acceptis facta multiplicatio, & quando que est collectiuum, & non distributiuum, eo quod est distributio facta diuersis, coniunctim, & non diuisim accepris. Ad tertium dicitur, quod licet modus significandi nō variet significatum in dictionibus categorematicis, tamen bene in dictionibus sincategorematicis C Vel potest dici, quod hoc signū omnis, semper est distributiuorum quantū ad materiale distributionis, sed non quā tum ad formale.

Ad quartum dicitur quod in illo syllogismo hoc signum omnis, non accipitur distributiue, sed accipitur, vt pars huius totius omnis hō, quod ibi ponitur loco vnius simplicis naturæ ibi positæ. Ad quintum dicitur quod hoc signū nullus bene habet virtutem restringendi quantum ad aliquos modos significā di, & secundum hoc est dispositio absoluta, & bene iungitur cum subiecto absolute, sicut dicendo, nullus est mulier, sed quando habet virtutem distribuendi, sic concernit subiectum inquantum D subiectum hoc est in ordine ad prædicatum.

Quem nam terminum hoc signum omnis, congrue oporteat appellare.

Habito quid significet hoc signum omnis, & cuius dispositionem significet consequenter quæritur, vtrum omnis exigit tria appellati. Et videtur, qd sic, quia omnis perfectio est in tribus, vt habetur primo Celi, & Mundi, & sic omne perfectum idem sunt, vt habetur ibidem, ergo omne est in tribus ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idem dicit Arist. in eodem loco, quod de duobus viris non dicimus omnes, sed de tribus viris dicimus omnes, ergo omnis vult habere tria appellata. Sed contra in qualibet demonstratione sunt propositiones vniuersales, sed demonstrationes fiunt ex Sole, & ex Luna. ergo oportet dicere omnis Sol omnis Luna, sed Sol non habet nisi unicum suppositum & similiter Luna, ergo omnis non vult habere tria appellata. Ad idem omne priuatum a lumine terra obiectu deficit, hæc propositio est concessa, vt habetur ab authoribus, sed omne priuatum lumine a terre obiecta non habet nisi vnino cum suppositum scilicet hanc Lunam singularem, ergo omnis non habet tria appellata. Ad idem hoc signum omnis significat quoniam vniuersaliter, sed hoc quod dico: quoniam vniuersaliter est modus proprius vniuersalis, proprium autem diuersificatur secundum diuersitatem sui subiecti, vt si homo est diminutus, & risibile est diminutum, & si homo est mortuus, risibile est mortuum, sed vniuersale quandoque saluatur in pluribus ut homo, equus aliquando in vnum tantum, vt Sol, Luna, ergo omnis quandoque vult habere tria appellata, & quandoque non, immo vnum solum. Ad idem duplex est forma, quia quædam est forma materia ut anima est forma corporis, & ista forma est pars & non

Tex. cō. 2. & infra, & ibi omnes doc.

E

F De hoc vide 2. de anima, te. com. 6. deinde.

A *prædicatur de eo cuius est pars, alia est forma, quæ est forma prædicabilis, & sic omnia superiora, vt genera, & species, & differentiæ dicuntur forma inferiorum, vt homo, equus & sic de alijs, & indiuidua huius formæ prædicabilis, sunt materia eius, ergo forma cum neutro prædictorum modorum suam excedit materiam, nec exceditur ab ea, nullum vniuersale excedit sua indiuidua, nec exceduntur ab eo, ergo, cum omnis dicat ad æquationem vniuersalium cum suis indiuiduis, vt omnis homo, tunc oportet quod Sol habeat nisi vnicum suppositum, vt vere dicatur, omnis Sol, quod concedimus dicendo prædictis propositiones esse veras, quod omnis non semper exigit tria appellata, sed quando adiungitur termi-*
B *no communi habenti plura supposita, tunc exigit plura appellata, quando vero adiungitur termino habenti solum vnum suppositum, tunc exigit solum vnum appellatum. Ad illud, quod primo obijciebatur, quod omnis perfectio est in tribus, dicitur quod verum est, & hæc tria sunt scilicet substantia rei, virtus eius, & operatio eius. Et hæc tria tangit Arist. sub breuibus verbis cum dicit, nam apta nata sic facit, per hoc enim quod dicit, natura tangit substantiam rei, & per hoc, quod dicit apta nata, tangit virtutem eius, & per hoc quod dicit, sic facit, tangit operationem debitam ei. Similiter hoc signum omnis, habet substantiam signi vniuersalis, & virtutem quæ est distribuere, & operationem eius quando distribuit, & in his trib. est perfectio eius. Ad secundum est, quod homo, & homines differunt, quia homo di-*
C *cit istam speciem secundum se, quæ est de plurib. prædicabilis, sed homines in plurali numero non dicit speciem secundum se, sed multiplicatam actu secundum materiam indiuiduorum numero diuersam, vnde omnis in plurali ratione multitudinis facta facit distributionem per diuersas materias, & vult habere tria appellata. Sed omnis in singulari numero ex quo recipit speciem secundum se, & non materia indiuiduorum, exigit essentiam aptam natã in prædicari de pluribus, siue actu participetur de plurib. siue de* D
vno, & ideo exigit tria appellata, aut vnum solum secundum naturam vniuersalem cui adiungitur. Quidam tamen dicunt quod omnis vult habere tria appellata ad minus, & dant talem rationem. Quotiescunque signum vniuersale additur termino communi non habenti sufficientiam appellatorum recurrit ad non ens, vt cum dicitur, omnis fenix est, quia si fenix, non habet nisi vnicum suppositum, ideo recurrit ad non existentes fenices. Et ideo cum dicitur, omnis fenix est, sensus est, vnus fenix qui est, est, & duo fenices qui nõ sũt sunt. Et ideo dicũt has propositiones esse falsas, quidam fenix non est & omnis fænix est, & non esse contradictorias, quia in negatiua suppo- E
nitur fenix qui est, & in affirmatiua supponuntur duo fenices qui non sunt, & sic non idem est subiectum in vtraque. Hoc autem potest multipliciter improbari, quia hæc inconuenientia sequuntur ex falso quo supponunt, quia supponunt, quod omnis semper vult habere tria appellata, quod superius ostensum est esse falsum. Propterea vult Arist. quod propositio, in qua subijcitur vniuersale vniuersaliter sumptum alicui prædicato, contradicat illi propositioni negatiuæ, in qua subijcitur vniuersale, & non vniuersaliter sumptum eidem prædicato, sed iste sunt tales, omnis fenix est quidam fænix non est, ergo sunt contradictoriæ, quod tamen ipsi negant, ergo regula eorum est falsa. Item ad idẽ alia regula est talis. Terminus communis supponens, uel opponens uerbo præsentis temporis, simpliciter sumpto non habenti uim ampliandi, nec ex se, nec ab alio restringitur ad supponendum pro his F
quæ sunt sub forma termini supponentis, ergo cum dicitur, omnis fænix, li fænix restringitur ad supponendum pro fænice tantum qui est, cum ipsius non sit, nisi unicum suppositum, ergo per illam regulam prius datam, si signum uniuersale aduenniat, & non distribuit ipsum nisi pro unico supposito, ergo regula eorũ est falsa, & supra falsum fundatur, quod cõcedimus.

Prio. f. Cæli & mũ. tex com. 21 & ĩfra.

1. Prio. cõ. 29 et ĩfra & 2. eiusdem in multis locis.

Postquam Auctor determinauit de signo distributiuo oĩs secũdũ se ostendendo,

A dendo, quid significet, hic consequenter determinat de ipso per comparationem ac terminum communem distribuibilem mouendo talem dubitationem, vtrum hoc signum omnis semper exigat tria appellata, hoc est quærere vtrum ad hoc, quod signum omnis, congrue adiungatur alicui termino communi requiratur, quod ille terminus communis habeat tria supposita actu existentia. Primo sciendum, quod suppositum appellatum, & inferius inter se differunt, nam aliquid dicitur esse inferius respectu superioris, & aliquid dicitur suppositum, quando non est aptum natum existere in alio, sed appellatum est inferius siue suppositum alicuius termini communis actualiter existens. Secundo sciendum, quod hoc signum omnis in plurali numero semper

Quid nā sit, hoc, signū oīs tria hē re appellata.

Supposītū appellatum inferi⁹ quid hoc signū oīs in plura liaccep. quot appellare habeat.

B exigit plura appellata, quia additur termino communi accepto per modum plurium, sed quando sumitur in singulari numero, si addatur termino communi habenti plura appellata, quia bene exigit plura appellata, distribuit terminum communē cui additur pro omnib. suis appositis existentib. sed dubiū est quando hoc signum oīs additur termino communi habenti vnicum appellatum, vtrum talis oratio sit congrua, vt dicendo, omni Sol lucet. Et dicunt Antiq. qui quod non, quorum rationes cū solutionibus satis clare patent in textu, sed Pet. Hif. dicit, quod hoc signum omnis congruè potest addi termino communi habenti vnicum appellatum & quod non exigit tria appellata. Tertio sciendum, quod signum omnis significat quoniam vniuersaliter, & hic

Huius signi oīs a ceteris differētia.

C est proprius modus ipsius signi vniuersalis, differt aūt ab alijs signis vniuersalib. quia hoc signum omnis adæquate distribuit terminum communem pro omnibus suis oppositis, sic autem non est de alijs signis, sicut vterq; & neuter cum enim dicitur omnis homo accipitur pro omnib. illis in quib. reperitur humanitas. Ex quo patet, quod quia vniuersalitas aliquorum terminorum communium saluatur in vnico supposito adæquate hoc, signum omnis potest addi tali termino communi, & scilicet quando hoc signum omni additur termino communi habenti tria appellata, vel plura exigat tria appellata, tamen, quando additur termino communi habenti vnicū appellatum non exigit tria appellata, sed solum de se exigit terminum communem significantem naturam multis communicabilē. Et per hoc patet responsio ad dubitationem prædictam. Quarto sciendum, quod antiqui posuerunt quandam regulam de hoc signo omnis, quæ talis est. Quotiescunque signum vniuersale affirmatiuum additur termino communi non habenti sufficientiam appellatorum recurrit ad nō existentis idest ad supposita non existentia, ideo, cum dicitur omnis fœnix est, ex quo iste terminus fęnix, non habet nisi vnicū suppositum existens, hoc signum omnis recurrit ad fęnices non existentes, ideo istius propositionis, omnis fęnix est, sensus est iste, quidam fęnix existens est, & duo fęnices non existentes sunt, & ideo secundum ipsos ista, est falsa, omnis fęnix est, nec est, contradictoria istius, quidam fęnix non est, sed ista regula est falsa sicut, & suum fundamentum scilicet quod omnis exigat tria appellata, enim simile de hoc signi omnis, & de hoc signo nullus, sed nullus non exigit tria appellata, quia ista est vera, nullus fęnix est asinus cum conuertens eius sit vera scilicet nullus asinus est fęnix, & sic patet quod hoc signum nullus, non exigat tria appellata, nec similiter hoc signum omnis.

D

Falsa & apparens regula de omni appellatione.

E

Arg.

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Plus requiritur ad verificandum propositionem vniuersalem quam particularem, sed ad verificandum particularem requiritur existentia vnius suppositis seu appellati, ergo ad verificandū propositionem vniuersalē requiruntur plura supposita, & sic ad minus hoc signum omnis, exigit tria appellata. Secundo sic Hoc signum omnis non potest addi termino singulari, ergo videtur, quod exigat plura appellata.

F

A Tertio sic. Hoc signum omnis denotat terminum communem cui additur teneri pro pluribus, sed quando additur termino communi, habenti vnicum appellatum, talis additio est falsa, igitur non debite sibi adiungitur. Quarto sic. Terminus communis quandoq; supponit pro non existentib. ergo potest fieri recursus ad supposita non existentia. Quinto sic. Hæc est vera, aliquis fęnix nō est, quia aliquis fęnix est corruptus, ergo hæc est falsa, omnis fęnix est.

Solutio Ad argumenta. Ad primum istarum dicitur, quod quantum ad modū enunciandi plus requiritur ad verificādum propositionem vniuersalem q̃ particulare quia in propositione vniuersali denotatur prędicatum inesse subiecto accepto pro plurib. non autem sic est in B particulari, & tamen quantum ad rem non plus requiritur ad verificandum propositionē vniuersalē aliquando quā particularem, ad secundum dicitur, quod negatur consequentia, quia terminus singularis significat naturam incōmunicabilē: nam ex impositione sibi repugnat additio signi uniuersalis, sed terminus communis licet non habeat nisi vnum appellatum significat tamen naturam multis cōmunicabilem, ideo sibi potest addi signum vniuersale. Ad tertium dicitur, quod hoc signum omnis, bene denotat terminum communem cui additur accipi pro plurib. non simpliciter, sed sub conditione scilicet si habeat plura supposita. Ad quar C tum dicitur, quod licet terminus communis, cuius natura potest saluari tam in existentibus, quam in non existentib. possit supponere pro non existentib. tñ terminus cōis, cuius natura saluatur tm̄ in existentibus suppositis, non potest supponere ꝓ non existētib. quando ponitur cū isto uerbo est. Ad quintum dicitur, ꝙ negatur antecedens, & ad probationem dicitur, ꝙ non sequitur, quidam fęnix est corruptus, ergo quidam fęnix non est, quia in ista, quidam fęnix est corruptus, fęnix supponit tam pro præsentibus, quam pro præteritis, sed in ista, quidam fęnix non est, supponit pro pręsentibus tantum, ideo ista est D vera omnis fęnix est.

Quorundam sophismatum pro hac materia, dignior explicatio.

Circa prædicta quæritur de hoc sophismate omnis homo est, & quodlibet differens ab illo, est non homo probatio hac est vna copulatiua cuius vtraq; pars est vera, ergo ipsa est, vera. Improbatio, omnis hō est, & quod libet differens ab eo est non homo, Socrates est homo, ergo quod libet different a Socrates est non homo, quod est falsum, quia hac est vna copulatiua cuius altera pars est falsa, ergo ipsa est tota falsa. Solutio prima simpliciter est vera, & improbatio peccat penes fallaciam consequentis, quia differens ab omni ho- E mine in minus est, quam differens a Socrates, quia differens ab omni homine, supponit solū pro alijs reb. ab homine, sed differens a Socrates supponit pro eisdē, & etiā pro alijs hominib. a Socr. vnde bene sequitur differēs ab homine, ergo differēs a Socr. & est locus a parte subiectiua ad suum totum. sed si huic propositioni differens ab omni homine apponatur signum erit processus ab inferiori ad superius cum distributione, & sic incidit fallaciam consequentis in improbatione, & secundum unum processu, quia duplex est processus ab improbatione, quia bene sequitur omnis homo est, ergo Soc. est, & est locus a toto in quantitate, sed non sequitur, hoc est differens ab oī homine, ergo differēs a Socr. sed est fallacia consequentis, sicut F hic, omnis homo est, ergo omne animal est. Item quæritur de hoc sophismate omnis homo, & alius homo sunt. Probatio. Soc. & alius homo sunt, Plato, & alius homo sunt, & sic de alijs, ergo omnis homo, & alius homo sunt. Improbatio, alius est relatiuum diuersitatis substantia, ergo supponit pro diuerso ab homine, sed non est alius homo ab omni homine, ergo prima est falsa. Solutio prima est simpliciter falsa, & probatio peccat secundum fallaciam figura dictionis a pluribus determinatis suppositionibus ad vnam determinatam, quia iste termi- nus

A *nus alius habet determinatum suppositionem in præmissis, & in conclusione. Item probatio peccat secundum fallaciam accidentis, quia licet Soc. & Plato, & sic de alijs, inferant omnem hominem secundũ se, non tamen sub hac copulatione, quæ est os, & alius homo sunt, vt cum dicitur, omnis homo, & alius homo sunt, sicut cognosco Choriscum secundum se, non tamen sub hoc accidente, quod est venire. vnde talis datur regula. Quotiescunque aliquid sequitur siue conuersim siue non, si aliquid conueniat vni quod non conuenit alteri, et per illud cui conuenit inferatur de eo cui non conuenit, semper est fallacia accidentis, v. g. homo est, ergo substantia est, & species cõuenit homini, & non substantiæ.*

Regula pro fallacia accidētis cognoscendo.

B *ideo si per hominem inferatur species de substantia, est fallacia accidentis, ut homo est species, ergo substantia est species. Similiter hic, risibile est proprium, ergo homo est proprium. Horum autem, quæ consequuntur, quædam consequuntur, conuersim, vt homo, & risibile, alia non vt homo, & substantia. Dicta de hoc sophismate, restat dicere de isto, omnis homo, est omnis homo. Probatio. Soc. est Soc. Plato est Plato, & sic de alijs, ergo omnis homo est oĩs homo. Et ut vult Boet. nulla propositio est verior illa in qua idem prædicatur de seipso, sed sic est hic, quia omnis homo prædicatur de omni homine, ergo nulla est verior ipsa & per consequens est vera. Improbatio, sua contradictoria est vera, scilicet illa, quidam homo non est omnis homo, ergo ipsa est falsa.*

C *Item ad idem, omnis homo, est omnis homo. sed Soc. est homo, ergo Soc. est omnis homo. syllogismus est in Darij, conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum. non minor. ergo maior. sed maior est sophisma. ergo est falsum. Solutio. Prima est simpliciter falsa, & probatio peccat secũdum consequens, ab insufficienti enumeratione singularium quia cum illis, quas assumit debet assumere has a parte subiecti, Socr. est omnis homo, Plato est omnis homo. Et etiam istas a parte prædicati, omnis homo est Soc. omnis homo non est Plato, & sic de alijs, quas dimittit, & sic peccat secundum consequens, ab insufficienti enumeratione singularium. Ad aliud dicitur, quod ibi idem non prædicatur de seipso, sed prædicatur omnis homo de homine sumpto pro qualibet parte.*

Not. dictũ Boe. quagratis ausit nam optimè dicit, & colligitur ex dict. ph. in 2. Prio. in multis locis.

D

Postquam Auctor determinauit de hoc signo omnis ostendendo qualiter distribuat: hic consequenter ad maiorẽ notitiam eorum, quæ dicta sunt mouet tria sophismata, quorum primum est, omnis homo est, & quodlibet differens ad eo non homo, quod quidem sophisma probat, & improbat, quod clare patet in textu cum solutione eiusdem.

Secũdi sophismatis solutio.

E Pro secundo sophismate sciendum, quod secundum sophisma est, omnis homo, & alius homo sunt, quod quidem sophisma probatur sic, Soc. & alius homo sunt, Pla. & alius homo sunt, & sic de alijs, ergo omnis homo, & alius homo sunt. Improbatur autem sic, alius supponit pro diuerso ab omni homine, sed non est aliquis homo diuersus ab omni homine, ergo sophisma est falsum, quod conceditur. Et ad probationem respondet Auctor in textu, quod peccat secundum fallaciam figuræ dictionis arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatã respectu huius termini alius, vnde, si iste terminus alius pro eodem in numero acciperetur in singulis partibus antecedentis, tunc una pars antecedentis esset falsa, vt si acciperetur pro Socr. tunc quando inductio veniret ad Socr. dicendo Soc. & alius homo sunt, illa pars esset falsa, quia denotaret, quod Socra. esset alius seipso.

F Aliter soluit Auctor dicẽs, qđ ibi est fallacia accidentis, quia licet Socrat. & Plato, & sic de alijs possunt inferre hoc totum in quantitate, omnis homo secũdum se, non tamen vt stat sub hoc adiũcto, & alius homo sunt, imo omnis homo hic accidit Soc. & Platoni, & sic de alijs secundum quod accipiuntur cum hoc adiuncto, & alius homo sunt. Ratione cuius Auctor ponit unam regulã in textu de fallacia accidentis, qua satis clara est.

Secun-

A Secundo sciendum, quod consequenter Auctor mouet tertium sophisma, & est istud, oīs homo est omnis, quod probat inductiue primo, & secundo improbat. Probatur sic, quia ibi prædicatur idem de seipso, ergo sophisma est verum. Improbatur sic sua contradictoria est vera scilicet hæc, quidem homo non est omnis homo, igitur ipsum est falsum. Item bene sequitur, omnis homo est omnis homo, Socr. est homo, ergo Socr. est omnis homo. conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum non minor ergo maior, quę est sophisma. Solutio. sophisma est simpliciter falsum, ut ostendunt rationes improbantes. Ad primam probationē dicitur, quod peccat secundum fallaciam cōsequenti ab in sufficientia inductione quia debet fieri inductio a parte prædicati dicendo. Soc. est omnis homo. Pla est omnis homo, & sic de alijs. Ad aliam negatur antecedens, quia ibi non prædicatur idem de seipso, sed prędicatur, omnis homo, de homine sumpto pro quolibet suorū suppositorum.

Tertiū sophis.

B

Quomodo se habet hoc signum omnis a parte prædicati.

Tertio sciendum, quod hoc signum omnis, adiunctum prædicatio propositionis, quandoque reddit propositionē falsa, quandoque non. si enim prædicatum sit terminus communis habens actu plura supposita, quorum numerus sit indeterminatus, siue sit numeri singularis siue pluralis, semper propositio est falsa, sed, si prædicatum habeat plura supposita quorum numerus est determinatus, propositio potest esse vera, si sumatur in plurali numero, vt demonstratis duodecim Apostolis vere dicitur, isti sunt omnes Apostoli. Sed, si prędicatum habeat vnicum suppositum actu, & sumatur in singulari numero, propositio est vera, vt iste Sol est omnis Sol, si autem sumatur in plurali numero est falsa, vt iste Sol est omnes Soles.

C

Quarto sciendum, quod hoc signum omnis, diuersimode se habet, quoniam additur prędicato, & subiecto, quia quā do additur prędicato est pars ipsius prędicati, sed, quando additur subiecto, nō est pars subiecti, sed est dispositio eius, vt cum dicitur, omnis homo currit, homo per se est ibi subiectum, sed cum dicitur, omnis homo est omnis homo hoc totum, omnis homo est prædicatum. Ex quo patet, quod prædicatum propositionis affirmatiuæ, quo ad se totum nunquam distribuitur, sed bene pars eius, sed prædicatum propositionis negatiuæ bene distribuitur, & hoc fit per negationē, quæ habet virtutem distribuendi illud, quod sequitur ipsam, siue mediate, siue immediate.

D

Arg.

Contra prædicta arguitur primo sic. Adam differt ab omni homine qui est, tamen non est non homo, vt patet per Porphirium in prædicabilibus dicentem siue Soc. sit, siue non sit, semper est homo, & animal, ergo sophisma est falsum. Secundo sic. Soc. non est omnis homo, ergo differt ab omni homine, quod falsum est, quia ipse est homo. Tertio sic. Omnis homo. & homo pictus, sunt. sed homo pictus est alius ab omni homine, ergo sophisma est verum, Quarto sic. Omnis homo non est solus, ergo omnis homo, & alius homo sunt. Quinto sic. Omnis homo, & omnis homo, idem sunt, igitur vnum potest prædicari, & sic ista erit vera, omnis homo est omnis homo.

E

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod Adam non est homo existens, siue pręsens, pro quo tenetur homo in secūda parte sophismatis. Ad secundum, negatur consequentia, quia negatio inclusa in hoc verbo differt posita in consequente plus negat quam negatio posita in antecedente, et ideo debet sic inferri. Socrat. non est omnis homo, ergo differt ab aliquo homine, & ad hoc quod posset inferri Soc. differt ab omni homine, deberet sic assumi Soc. est nullus homo, quod est falsum. Ad tertium negatur consequentia, quia hoc relatiuum alius debet inferre suum antecedens vniuoce pro homine viuo, & homine picto. Ad quartum dicitur, quod solus potest excludere ab homine simpliciter, et sic consequens est falsum, vel potest excludere ab omni homine determinate sigillatim sumpto, & sic est verum, & hoc

F

A hoc modo non valet consequentia. Ad quintum dicitur, quod si omnis homo, & omnis homo capiantur materialiter, sic sunt eadem, & hoc modo sophisma esset verum, sed si capiantur significatiuæ non sunt eadem ut patuit in quarto notabili.

De hoc signo nullus.

Nota regulã. *Sequitur de hoc signo nullus, quod significat quoniam vniuersaliter negatiue, vnde significat, idem, sicut hoc signum omnis, cum negatione potest posita, & ideo omnis non, & nullus æquipollent. De hoc signo nullus datur talis regula. Quotiescũque hoc signum nullus immediate adiungitur termino communi confundit ipsum* B *mobiliter, quod distributiue, & similiter terminum communem sibi adiunctum mediate, vt nullus homo est asinus, vnde potest fieri descensus subiecto. sic ergo Soc. non est asinus nec Plato; & sic de alijs, & etiam sub prædicato. Circa prædicta quæritur de hoc sophismate nullus homo est omnis homo. Probatur sic, Soc. non est omnis homo. Plato nõ est omnis homo, & sic de alijs, ergo prima est vera, uel sic, sua cõtradictoria est falsa scilicet ista quidam homo est omnis homo, ergo est vera Contra ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo est falsa Solutio prima est uera, & ad improbationem respondetur per in-* C *teremptionem. quia ibi nõ prædicatur oppositum de opposito, sed remouetur omnis homo, ab homine, sumpto pro quolibet supposito, & hoc est verum.*

Postquam Auctor determinauit de hoc signo omnis, quod significat quoniam vniuersaliter affirmatiue hic consequenter determinat de hoc signo nullus, quod significat. quoniam vniuersaliter negatiue, vnde significat idem cum hoc signo omnis cum negatione postposita, ideo omnis non, & nullus æquipollent vnde nullus componitur ex non, & nullus, ideo sicut nõ, & nullus æquipollẽt omnis, eo, quod est signum distributiuum plurimum partium subiectiuarum.

D Primo sciendum, quod quamuis hoc signum nullus, in se sit unum, & unicã in se habet virtutem distribuendi, tamẽ respectu eorũ quæ susceptiua sunt suæ distributionis virtus eius est duplex ut patet in regula quam de ipso ponit Auctor in textu scilicet quotiescunq. hoc signum nullus immediate adiungitur termino communi ipsum mobiliter cõfundit, & distributiuè, & similiter terminus cui mediate adungitur, & ideo tam subiectum quam prædicatum suppositionis vniuersalis negatiuæ distribuitur, dum tamen fuerit terminus cõmunis, ut patet dicendo, nullus homo est asinus. ibi enim tam homo quam asinus distribuitur, quia sub vtroque potest fieri descensus, & causa huius regulæ est, quia hoc signum nullus significat quoniam vniuersaliter, ideo distribuit terminum cui immediate adiungitur. quia significat ẽi negatiue, ideo potest distribuere terminum cui immediate adiungitur. Ex isto patet, quare vniuersalis negatiua potest conuerti simpliciter. (Virtus huius termini nullus.) E

Secũdo sciendum est, quod circa hoc signum nullus Auctor monet tale sophisma scilicet nullus homo est omnis homo, quod probatur sic. Socr. non est omnis homo, Plato non est omnis homo, & sic de alijs, ergo nullus homo est omnis homo. Item sua contradictoria est falsa scilicet hæc, aliquis homo est omnis homo, ergo sophisma est verum. improbatur autem sic ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo sophisma est falsum. Solutio, sophisma est verum, & improbatio assumit falsum, quia ibi non prędicatur oppositum de opposito sed remouetur, esse omnem hominem a quolibet supposito hominis. (Sophisma.) F

Tertio sciendum, quod sicut hæc est vera, nullus homo est omnis homo. ita & hęc nullus homo est nullus homo, ibi enim remouetur esse nullum hominẽ, ab homine pro quolibet supposito suo, unde ista nullus homo est nullus homo æquipollet huic omnis homo est aliquis homo per quartam regulam æquipollentiarũ, nec debet sumitur aliquis

pro

A pro aliquo determinato supposito hominis, cum dicitur, omnis homo est aliquis homo, sed debet sumi vage, & indeterminate, & ista autem, nullus homo est omnis homo, æquipollet istis. omnis homo est non omnis homo, idest omnis homo est aliquis homo, non quæ stat in veritate cum ista, omnis homo est aliquis homo.

Quarto sciendum est, quod hoc signum nullus, quandoque est simul distributiuum, & restrictiuum, vt cum dicitur, nullus homo est, mulier, sed hoc est rationem diuersorum est enim distributiuum ratione sui significati, quia significat, quoniam uniuersaliter, sed est restrictiuum ratione sui modi significandi, qui est genus, unde hoc signum B nullus, non potest sumi collectiue, sicut hoc signum omnis, & hoc est ratione negationis, quam includit, ratione cuius semper habet distribuere, & diuidere, nunquam colligere.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo sic. Cum dicitur hō est nullus asinus, ibi homo, non distribuitur, & tamen sibi adiungitur mediate hoc signum nullus, ergo contra primam regulam textus. Secundo sic bene sequitur, nullus homo est omnis homo, ergo nullus homo est Soc. sed consequens est falsum, ergo antecedens.

Tertio sic, illa propositio est falsa, cuius prædicatum de nullo uerificatur de quo subiectum verificatur, sed sic est de C ista, nullus homo est omnis homo, quia nullus verificatur de asino, & equo, & sic de alijs, & tamen de nullo illorum verificatur omnis homo, ergo sophisma est falsum. Quarto sic. Nullus homo, & omnis homo contrariantur, sed nullus homo verificatur de nullo homine, ergo omnis homo non verificatur de nullo homine alia contraria, verificarētur de eodem ergo sophisma est falsum. Quinto sic. Bene sequitur, nullus homo est nullus homo, ergo nullus homo est non Socr. sed consequens est falsū, quia Plato est non Soc. ergo est falsa ista, nullus homo est nullus homo.

Solutio Ad argumēta. Ad primum istorum dicitur, quod in illa propositione illud D signum nullus non adiungitur illi termino homo, nec mediate, nec immediate, quia signum solum dicit adiungi illi, quod sequitur ipsum, & solum illud potest agere. Ad secundum negatur assumptum, ibi enim non bene arguitur, quia non bene sequitur, nullus homo est omnis homo, ergo nullus homo est Socr. quia non debet sic subsumi sub illo prædicato omnis homo descendendo, nullus homo est omnis homo, ergo nullus homo est Soc. nullus homo est Plato, & sic de alijs, sed debet sic subsumi, nullus homo est omnis homo, ergo nullus homo est res, quæ sit omnis homo. Ad tertiū dicitur, quā si nullus homo accipiatur materialiter siue pro toto in quantitate, nullus homo siue accipiatur positiue, ita quod virtute intellectus accipi- E tur pro aliqua re quo est nullus homo, ut pro asino, vel pro lapide, sic sophisma bene esset falsum, sed si accipiatur significatiue, ita quod homo sit subiectum, & non hoc totum, nullus homo sic est verum. Ad quartum dicitur, quod contraria bene verificantur de eodem negatiue, vt de eodem puta de rubeo vere dicitur, quod nec est album, nec nigrum, & ita cum dicitur, nullus homo est omnis, homo ibi remouetur esse nullum hominem ab omni homine, & cū dicitur, nullus homo est nullus homo, ibi remouetur esse nullum hominem ab omni homine, & ita omnis homo, & nullus homo negantur de eodem homine.

F Ad quintum negatur assumptum, ꝙ ibi arguitur ad distributione inferius ad distributionem superius, quia arguitur ac si sic diceretur omnis homo est non nullus homo, ergo omnis homo est non Socr. non Socr. enim in plus se habet qua nullus homo. Vnde datur talis regula. Quotiescunque in aliqua propositione ponitur vniuersaliter sumptum negatiue, non debet fieri sumptio sub illo prædicato ratione distributionis sibi conuenientis per signum vniuersale, sed ratione distributionis sibi conuenientis ratione negationis, & *Aduerte ad pulcherrimam regulā.*

ideo

A ideo debet sic argui, nullus homo est nullus homo, ergo nullus homo est res quæ sit nullus homo, puta lapis, & non sic, ergo nullus homo est non Socr. vel Pla. similiter hic, nullus homo est omnis homo, ergo nullus homo est res quę sit omnis homo. Et notandum est, quod ista, nullus homo, est omnis homo deber sic conuerti, ergo nihil existens omnis homo, est aliquis hom^. Et ista nullus homo est nullus homo, debet sic conuerti, ergo nihil existens nullus homo est aliquis homo.

De hoc signo Nihil.

De hoc vide per paulum Venetũ in Logica magna.

B *Sequitur de hoc signo nihil, quod significat idem quod nullus, sed includit in se terminum recipientem suam distributionem, quia nihil est signum vniuersale cũ negatione, & res est terminus recipiẽs eius distributionem. Circa prædicta quæritur de hoc sophismate. Nihil videns est aliquid videns probatur sic. Non rem hanc videns est aliquid vidẽs quia nõ videns Socrat. est videns Pla. non illam rem vidẽs est, aliquid videns, & sic de alijs, ergo nihil videns est aliquid videns ergo prima est vera. Cõtra ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo locutio est falsa. Quidam distinguunt nihil videns est aliquid videns, eo, quod hæc dictio nihil potest esse accusatiui casus, & est sensus, nullam rem videns est aliquid videns, vel potest esse nominatiui casus, & est sensus, nulla res videns est aliquid videns, & secundum hoc ponunt amphibologiam ex parte casus.* C *sed hoc non soluit quia in vtroque sensu est falsa. Sed alij distinguunt hanc iterum nihil videns, eo quod negatio in hoc termino nihil potest negare participium primo positum & est sensus, nullam rem videns est aliquid videns, & sic est diuisa, vel potest negare hoc verbũ est tunc est sensus, quamlibet rem videns non est aliquid videns, et sic est composita, sed hoc non soluit, quia in vtroque sensu est falsa cum opposita ponantur circa idem. Solutio dicendum est, quod prima est simpliciter falsa, & probatio peccat penes fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ad unam* D *determinatam huius termini videns, quia in præmissis habet suppositionem determinatam, & in conclusione similiter. Vel peccat secundum fallaciam accidentis, quia quamuis videre communicatur omnibus secundum se, non tamen secundum quod vniuntur in hoc toto, nihil videns, vnde totum accidit parti, & esse videns aliquid assignatur in esse vtrique. Sciendum est, quod omnes præmissæ sunt duplices, quia negatio potest determinare verbum, vel participium, vt dictum est prius. vnde antiqui posuerunt præmissas esse duplices, propter talem regulam quam dabant. Quotiescunque negatio & distributio includuntur in vno termino ad quodcunque refertur vnum, & reliquum, vnde cum distributio posita in obliquo non possit in prædicta oratione attingere verbum, ita neque negatio.* E *Item, idem est iudicium de istis sophismatis, nullum caput habens est aliquod caput habens, à nullo homine differens est ab aliquo homine differens, &c.*

Vnius signi nihil natura, & eius ab alijs discrimẽ.

Postquam Auctor determinauit de hoc signo, nullus, hic consequenter determinauit de hoc signo, nihil. Cuius ordinis ratio est, quia hoc signum, nihil, vltra hoc signum, nullus, includit terminum recipientem eius distributionem, ideo hoc signum nullus, implicitus est, quam hoc signum nihil, ratione cuius prius est determinatum de ipso.

Primo sciendum est, quod hoc signũ nihil, est signum distributiuum subie- F cti, & in hoc conuenit cum istis signis omnis, & nullus. Sed differt primo ab hoc signo omnis, quia omnis significat quoniam vniuersaliter affirmatiue, nihil autem significat quoniam vniuersaliter negatiue, differt etiam ab hoc signo nullus, quia includit terminum receptiuum, suæ distributionis, vnde nihil idest nulla res, & ibi res est terminus recipiens distributionem importatam per hoc signum nihil. Ex istis patet, quod sicut hoc signum nullus distri

buit

A buit terminum sequentem ipsum tam mediate, quam immediate, ita similiter hoc signum, nihil; distribuit enim terminum in ipso inclusum, qui se habet vt terminus immediate sequens, distribuit etiam terminum positum a parte prædicati qui se habet, vt terminus mediate sequens ipsum.

Modus soluẽdi sophis. veras, & apparens. Secundo sciendum est, quod ad maiorem notificationem huius signi nihil, auctor mouet vnum sophisma in textu. Et est istud, nihil videns est aliquid videns, cuius probatio, & improbatio satis patent in textu, & subiungit consequenter, quandam solutionem antiquorum, qui dicebant ibi esse amphibologiam ex diuersitate casus secundum B quod nihil potest esse nominatiui casus vel accusatiui casus. Sed Pet. Hisp. improbat dictam solutionem, quia in vtroque sensu sophisma est falsum: Ideo ad soluendum ipsum debet simpliciter negari potest tamen distingui. nec aliquis videatur suam multiplicitatem ignorare, & etiam vt melius videatur qualiter in vtroque sensu sit falsum.

alius ex antiqs sophis. soluẽdi modus. Tertio sciendum est, quod antiqui aliter distinguunt dictum sophisma, & dicunt quod ibi potest esse compositio, secundum quod negatio inclusa in hoc signo nihil, potest fieri ad copulam, & sic est composita, vel ad illud participiũ videns, & sic est diuisa. vnde si istud signum nihil sit accusatiui casus, dicta so C lutio est simpliciter reprobanda, quia vt patet per regulam positam in textu, negatio inclusam hoc signo nihil dum est accusatiui casus, non potest fieri ad copulam cum distributio in ipso inclusa non distribuat prædicatum, sed quando nihil est nominatiui casus, tunc ex quo distributum potest fieri ad prædicatum, ita etiam negatio inclusa in hoc signo nihil potest ferri ad copulam, & ita secundum hoc videtur quod ipsum sophisma posset distingui; sed tamen, vt dictum est de solutione præcedenti, ista distinctio non soluit sophisma, quia in vtroque sensu ipsũ est falsũ.

Quarto sciendũ est, quod consequenter Auctor soluit dictum sophisma se- D cundum eius propriam opin. dicens qd prædictum sophisma est simpliciter falsum. Et ad probationem respon. quod peccat secundum fallacem figuræ dictionis, arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam respectu huius termini videns. Tamẽ pro ista solutione oportet supponere, quod istud signum nihil, positum in consequente, sit accusatiui casus, & quod non possit distribuere istum terminum videns, si enim nihil esset nominatiui casus, & distribueret istum terminum videns in consequente, tunc non argueretur a pluribus determinatis ad vnam determinatam, eo E esset bona inductio, & sicut consequens esset falsum ita antecedens, debet enim sic inferri, ista res nõ videns est aliquid videns, & ista res non vidẽs est aliquid videns, & sic de alijs, ergo nihil videns est aliquid videns. modo omnes istę præmissæ sunt falsæ sicut & consequens. Aliter autem soluit auctor in textu dicens, quod ibi est fallaccia accidentis, quia in præmissis videre attribuitur omnib. suppositis, quod est nihil videns secundũ se acceptis, & non sm̃ qd vniuntur in hoc toto, nihil videns.

De sophis. pro positi Auctoris sententia.

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. Omne signum distributiuum debet aliquid significare, scilicet dispositionem subiecti inquãtum subiectum, sed hoc signum nihil, nullam rẽ significat, imo dicit negationem cuiuslibet rei, ergo F non est signum distributiuum. Secundo sic. Nihil significat quoniam vniuersaliter, & etiam significat terminum susceptiuum distributionis eius, ergo est æquiuocum, & per consequens sophisma dẽt distingui. Tertio sic. Nihil ut iã dictum est significat terminũ recipientem distributionem eius, ergo cum hic solum determinetur de signis distributiuis, hic non est determinandũ de ipso.

Quarto contra regulam positam in textu, quia distributio importata per signum negatiuum bene fertur in subiectum propositionis, non autem negatio ergo contra regulam.

Quinto

A Quinto distributio importata p hoc signum nihil, fertur in prædicatum materiale, negatio autē fertur solum sup. copulam, & non supra prædicatum, ergo contra regulam.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet hoc signum nihil, nō significat aliquam rem positiuam, tamē significat aliquid priuatiuè, & negatiuè & hoc fundamentum est in affirmatione. ideo hoc sufficit ad hoc, quod signū sit distributiuū. Ad sm dr, qd licet hoc signū nihil significet illa duo tñ significat illa per modū vnius, iō nō est æquiuocū. Ad tertiū dicitur, quod hic principaliter determinatur de hoc signo nihil, prout distributiuum est, & inciden-
B taliter solum ostenditur, quod importat terminum recipientem eius distributionem. Ad quartum dicitur, quod in signo vniuersali negatiuo duplex est virtus distribuendi quædam est, quæ conuenit ipsi signo per se, & inquantum significat quoniā vniuersaliter, & ista bene fertur in subiectum, alia est virtus distribuendi, quæ conuenit ipsi signo ex consequenti ratione negationis quā includit, & de illa virtute intelligitur regula. Ad quintum dicitur, quod licet negatio prius, & per se solū feratur in copulam, tñ ex consequenti bene fertur in prædicatū materiale ipsū distribuēdo.

De signi distributiuis duorum, vt vter, & neuter.

C

Sequitur de signis distributiuis duorum: & talia sunt neuter, & vterque, et differunt a prædictis, quia omnis, nullus & similia distribuunt pro omnibus indiuiduis termini communis, sed uterque, & neuter distribuunt solum pro duobus per demonstrationem, vt vterque istorū neuter istorum. Circa prædicta quæritur de hoc sophisma. Ab vtroque istorum enunciatum est verum posito, quod Soc. dicat Deum esse, Plato vero dicat hominem esse animal, & ambo dicant simul hominem esse asinum, & illi duo demonstrētur per hoc nomen istorum. Probatio. D *a Soc. enunciatum est verum, a Plato enunciatum est verum, ergo ab vtroque istorum enunciatum est verum. Contra, ad vtroque enunciatum est verum, sed nihil enunciatum est ab utroque istorum nisi hominem esse asinum, ergo hominē esse asinum est uerum, quod est falsum. Solutio prima est vera, & probatio peccat secundum fallaciam accidentis, sicut habetur ab Arist. hæc propositio ponitur esse vera. Omnium contrariorum eadem est disciplina, & tamen nulla particularis disciplina est omnium contrariorum sed disciplina communiter sumpta, unde hic est fallacia accidentis omnium* E *contrariorum, eadem est disciplina, sed nulla est disciplina, nisi hæc, uel illa, & sic de alijs, ergo omnium contrariorū hæc eadem est disciplina, uel ista, quod est falsum. Similiter hic, homo est species, sed nullus est homo nisi Soc. vel Plato, & sic de alijs, ergo Soc. est species, vel Plato & sic de alijs & sic est fallacia accidentis in proposito, quia hæc dictio enunciatum, & hæc dictio verum tenentur pro ipso in communi, & sic ab vtroque istorum enunciatum est uerum. unde enunciatum non tenetur pro particulare enunciatum ab utroque. unde particulare enūciatum ab vtroque accidit enunciatio in communi, sicut particulare inferius accidit suo superiori, & verum assignatur* F *vtrique inesse, & appellatur superius hic omne quod est maius, siue sit essentiale, siue accidentale; Quidam tamen dicunt, quod prima est simpliciter falsa, et dicunt quod enunciatum accipitur pro particulari enunciato ab utroque & similiter uerum pro particulari. Et probatio peccat secūdum fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ad unā determinatam huius termini enunciatū, et huius termini uerum sed prima solutio melior et subtilior.*

A *Sequitur de hoc signo neuter quod significat idem quod vterque cum negatione sibi præposita vnde sicut nullus de se habet distributionem, et negationem similiter, & neuter, sed neuter, est distributiuum duorum tantum. Item quæritur de hoc sophismate neutrum oculum habendo tu potes videre probatio. dextrũ oculum non habendo tu potes videre, sinistrum oculum non habendo tu potes videre, ergo. prima est vera. Contra neutrũ oculum habendo tu potes videre, ergo si neutrum oculum habes, vel dum neutrũ oculum habes, tu potes videre, quod falsum est. Consequentia patet, quia gerun-*
B *dia terminata indo, habent resolui per dum, vel per si, vel per quia, sed vtroque modo est falsa, ergo prima est falsa. Solutio. Prima est falsa, & probatio peccat secundum fallaciam accidentis, quia posse videre, conuenit partibus secundum se, scilicet prout sunt diuisæ, sed non conuenit eis prout sunt vnitæ iu suo toto, vnde hoc patet per primam regulam, cum ad partes sequatur totum, vt potestas uidendi conuenit partibus & non toti, ideo si partes inferantur de toto, ibi est fallacia accidentis.*

Postquam auctor determinauit de signis distributiuis plurium, hic conse-
C quenter determinat de signis distributiuis duorum. Cuius ordinis ratio est, quia distributio dicitur quasi vnius in plura diuisim facta partitio, & sic quanto aliquid ad plura distribuit tanto, perfectiori modo sibi conuenit natura distributionis, & ideo prius determinatur de signis distributiuis plurium, quam de signis distributiuis duorum.

Primo sciendum est, quod sicut se habent omnis, & nullus, ita eodem modo se habent vter & neuter, sicut enim nullus includit omnis cum negatione postposita, & valet tantum sicut omnis non ita neuter valet tantum sicut vter non, & negatione postposita, vnde neuter est idem, quod vterque non differunt au.c D ab eis, quia omnis. & nullus sunt distributiua plurium, vterque autem, & neuter solum distribuunt pro duobus per demonstrationem ostensis, vnde neuter etiam conuenit cũ hoc signo nihil, quia sic nihil distribuit terminum ipsum sequentem tam mediate, quam immediate, similiter, & neuter.

Secũdo sciendũ, ꝙ circa hoc signum vterque, Auctor mouet tale sophisma, videlicet supposito, quod Socra. dicat Deum esse, & Plato dicat hominẽ esse animal, & ambo simul dicãt hominem esse asinum, quæritur de virtute huius sophismatis ab vtroque istorum enunciatũ est verũ cuius probatio & impro- E batio satis patet in textu. Consequenter Auctor soluit dictũ sophisma dicẽs, qđ ipsum est verum, & improbatio peccat sm̃ fallaciam accidentis, sicut hic homo est spẽs, sed non est aliquis hõ, nisi Soc. aut Plato, & sic de alijs, ergo Socr. vel Plato est species, ibi esse species vere cõuenit hoĩ, & per hoc infert de Socr. cui non conuenit. Similiter cum dicitur in improbationem huius sophismatis, ab vtroq; istorum enunciatum est verum, sed nihil est enũciatum ab vtroq; istorũ nisi hominem esse asinum ergo hominẽ esse asinum est verum, ibi est fallacia accidentis, quia esse verum in sophismate attribuitur enunciatio in communi, cui vere cõuenit, & per hoc infertur de hoc particulari enunciatio hominem esse asinum, cui non conuenit.

Tertio sciendum est, quod consequẽ F ter Auctor ponit vnam aliam solutionẽ antiquorum dicẽtium, quod sophisma est simpliciter falsum, & quod probatio peccat secundum fallaciam figuræ dictionis, arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam rationem huius termini vtrum, & ratione huius termini enunciatum. Sed vt dicit Auctor in textu prima solutio est melior, & subtilior, ideo dicendum est, quod enunciatum in præmissis habet suppositionem determinatam, sed in conclusione supponit simpliciter, non tamen sic quod nullo modo

Sophis. ad materiam auct. de terminis.

De antiquorũ solutione non vera. et illius ad veram cõparationem

A modo stet pro inferioribus, sed quādo non stat pro inferiori determinato rōne cuius posset reddi locutio vera.

alterius sophis. explicatio.

Quarto sciendum, quod circa hoc signū neuter Auctor mouet tale sophisma scilicet neutrum oculum habendo tu potes videre. Cuius probatio, & improbatio, satis patent in textu. Deinde soluit ipsum dicens, quod simpliciter est falsum, & ad probationem dicit qd peccat secundum accidens videre enim conuenit partibus scilicet oculo dextro & sinistro per se acceptis, ideo non habendo sinistrum adhuc potes videre p dextrum oculum, & ecōtra, & propter hoc infertur de ipsis, secundum qd stāt sub hoc toto, neutrum oculum habendo, & tamen ipsis, ut sic non conuenit, B ideo ibi est fallacia accidentis, deberet enim argui sic, nec dextrum oculū habendo, nec sinistrum oculum habendo tu potes videre, ergo neutrum oculum habendo tu potes videre. & sic antecedens esset falsum sicut consequens.

Contra prędicta arguitur primo sic. Non ponuntur aliqua signa distributiua trium aut quatuor, ergo non debēt poni signa distributiua, quorum: secundo sic. Signum vniuersale variatur secundum variationem termini, cui adiūgitur vt dictum est prius de hoc signo, omnis, ergo, quando vter, & neuter ponuntur cum termini habentibus supposita quam duo; distribuent pro plurib. C Tertio sic. Neuter esse signum vniuersale; istæ essent contradictoriæ, neuter homo currit, & alter homo currit, & tamen possunt simul esse veræ, ergo contradictoriæ essent simul vera, quod est falsum, ergo neuter non est signum vniuersale distributiuū. Quarto sic. Si iste terminus enunciatum in præmissis pro bationibus primi sophismatis supponere determinate, & in conclusione simpliciter, sicut dictum est sequeretur qd probatio peccaret secundum fallaciā figuræ dictionis, arguendo à personali suppositione ad simplicem, & sic probatio esset nulla. Quinto sic. Contra sm̄ sophisma, quia in probatione eius arguitur a partibus in quantitate ad suum totum, ergo est bonus locus dialecticus D & sic probatio non peccat secundum fallaciam accidentis.

Argu.

Ad arg. Ad primum istorum dicitur quod negatur consequētia, quia ista signa, oīs nullus, sufficienter distribuunt pro tribus & quatuor, sed non propriè pro duobus quia de duob. non dicimus omnis ideo conuenienter ponuntur aliqua signa distributiua duorum. Ad secundum dicitur, quod nō est simile de istis duobus signis; & alijs quia alia signa distributiua sunt imposita sic, quod possent distribuere terminum adæquatę pro omnibus suis suppositis, sed ista duo, signa vter, & neuter sunt imposita vt distribuerent solum modo pro duobus per demonstrationem ostensis. Ad tertium dicitur, quod si capiatur alter īdefinitè sic quod possit supponere pro E alijs ab his, quæ distribuuntur per neuter sic dictæ propositiones nō essent cōtradictoriæ, sed si capiatur alter, ut dicit participationem seu partem huius quod distribuitur per neuter, sic dictæ propositiones sunt contradictoriæ, nec ut etiā possunt simul esse verę. Ad quartū dicitur, quod duplex est suppositio simplex, quædam est termini cui repugnat stare pro suppositis, & sic arguendo à suppositione personali ad suppositionem simplicem hoc mō accepta, nō bene arguitur, alia est suppositio simplex, quæ conuenit termino cui non repugnat stare pro suppositis, sed stat p F suppositis indefinitis, & arguēdo a suppositione personali ad simplicem hoc modo accepta nō est fallacia figurę dictionis. Ad quintum dicitur, quod in dicta probatione arguitur à partibus in quātitate ad suum totum respectu prædicatorum ponentium differentiam inter totum, & partes, & ideo non bene arguitur, sed pbatio peccat sm̄ accidēs.

Soltio.

Not. de alter quō dupliciter capi possit.

De ea, quam in distribuendo vim negatione sortiantur obijcitur ac solutione.

Cap. 5. & ibi Bur. an. Andr. & final.

Habito de signis distributiuis partiū subiectiuarum, consequenter quæritur vtrū negatio habeat vim distributionis siue cōfundendi, & videtur, quod sic, quia Aris. in

A *in 1. Perib. dicit, quod illa contradicunt, homo est istius non homo est iustus, ergo altera est vniuersalis, cum subijciatur terminus communis, sed non nisi hac, nō homo est iustus, ergo illa terminus homo distribuitur, sed non est ibi aliquid a quod distribuatur nisi negatio, ergo distribuitur a negatione. Contrà, si negatio hēt vim confundendi, ergo sicut iste est incongrua, omnis Socrat. currit, similiter hac non Socrates currit, quod est falsum, quia quamuis signum distributiuum non possit addi termino singulari tamen negatio bene potest addi. Item ubicunque distributio, ibi est terminus cōmunis sumptus*
B *vniuersaliter ergo oportet, quod ibi sit dictio significans, quoniam vniuersaliter, sed signum vniuersale significat quoniā vniuersaliter tantammodo, negatio vero non ergo negatio non habet vim distribuendi, quod concedimus, dicentes, quod negatio non confundi, sed negat hoc quod post se inuenit. Vnde cum adiungitur termino communi negat ipsum, sed ad negationem superioris sequitur negatio cuiuslibet inferioris, eo quod destructo superiori, destruitur quodlibet eius inferius. ergo negatio non confundit, sed negat quod post se inuenit, siue sit vniuersale, siue particulare. Solutio autem patet ad hoc quod obijcitur, quia quod hac est vniuersalis, non homo est iustus hoc non est propter naturam distributionis existentis in negatio*
C *ne, sed hoc est, quia negatur homo in communi, quo remoto remouetur quodlibet eius inferius. Item solet poni quedam distributio aptitudinis, vt omnis homo timet in mari, idest aptus natus est timere in mari. Item solet poni distributio accōmoda, vt cęlum tegit omnia prater seipsum, & Deus creauit omnia alia se, sed ista duo genera distributionis nō sunt ita propria sicut alia.*

Postquam Auctor determinauit de signis distributiuis partium subiectiuarum, hic consequenter determinauit de negatione quærendo vtrum negatio habeat vim distribuendi. Cuius ordinis ratio est, quia isto tractatu. Auctor principaliter intendit determinare de signis distributiuis, & quia negatio proprie non distribuit, ideo prius determi- D natum est de signis distributiuis partium subiectiuarum, quā de negatione, quia tamen negatio per accidens distribuit pro partib. subiectiuis, ideó immediatè post signa distributiua partiū subiectiuarum determinat de ipsa negatione antequā determinet de signis distributiuis partium integralium.

Duplex negationis genus. Primo sciendū est, quod negatio potest capi dupliciter. Vno modo pro oratione negatiua, & in isto modo non sumitur hic. Alio autē modo capitur pro instrumēto negādi, siue per signo negatiuo, cuiusmodi est hoc aduerbiū non, & hoc modo potest capi dupliciter. v- E no modo negatiue siue negāter, & hoc est quando additur termino per oppositionē sic, quod non facit unam dictionem cum illo cui additur, alio modo capitur infinitanter, & per compositionē sic, quod facit compositionem cum termino cōmuni additur, & de negatione negante solum est hic ad propositum.

virtutē distribuendi hētur duobus accidit modus. Secundo sciendum, quod auctor in textu arguit ad utrāque partem dictæ quęstionis, quia quærebat in principio continuationis, vtrum negatio habeat virtutem confundendi, siue distribuendi, vt satis patet in textu. Sed pro solutione quæstionis est notandum, quod aliquid potest habere virtutem distribuendi dupliciter, uno modo primo, & per se, alio modo per accidens, siue ex F consequenti, tunc respondetur, quod negatio non habet virtutem distribuēdi primo, & per se, ut patet per duas rationes in textu, quia sic non posset addi termino singulari etiam, quia non significat, quoniam vniuersaliter, tamen negatio bene habet uirtutem distribuendi per accidēs, quia primo, & per se negat formam importatam per terminū, qui si sit communis, ad eius negationē sequitur negatur cuiuslibet inferioris eius, & sub tali termino potest fieri sub sumptio, & distribuit per accidēs, si vero adddatur termino singulari quia ille significat formam indiuiduatam, ad cuius negationem non sequitur negatio alicuius inferioris, ideo non distribuit

buit

A huit talem terminum. & ita sibi congrue potest addi.

De aptitudinali distributione Tertio sciẽdum, quod Auctor in textu consequẽter ponit quãdam aliam distributionem, quæ dicitur distributio aptitudinis, vt cum dicitur omnis homo timet in mari, non est sensus, quod omnis hõ actu timet in mari, sed quia omnis homo aptus natus est timere in mari Et sic distributio aptitudinis dicitur non solum quia prædicatum aptitudinaliter conuenit subiecto, sed quia aptum natum est conuenire suppositis subiecti secundum suam naturam vnde si homo esset in mari, secundum suã naturam natus est timere, & sic non timere esse contra naturam eius.

Quarto sciendum, quod Auctor po

B nit in textu quandam aliam distributionem, quæ uocatur distributio accommoda. Et vocatur talis distributio accõmoda, quia terminus nõ distribuit pro omnibus suis suppositis, seu simpliciter, & adæquatæ, sed accommodatur, seu excipitur vnum, scilicet ipsum subiectum, & distribuit pro omnibus alijs, vt cum dicitur, cælum tegit omnia corpora, ibi non est distributio pro oĩbus rebus simpliciter corporalibus sed omnibus rebus corporalibus alijs a cęlo, & cęlum accommodatur, seu excipitur ab illa distributione, & similiter solet dici, quod ibi est distributio accommoda, dum dicitur, quod dialectica habet viam ad principia omnium methodorum. *Quanã accommoda distributio.*

Contra prędicta arguitur primo sic.

Arg. Primus dictum est in textu, quod hæc

C signum nullus ratione negationis, quã includit, habet virtutem distribuendi prædicatum, ergo negatio habet virtutem distribuendi. Secundo sic. Cum dicitur, homo nõ est asinus sub illo termino asinus, potest fieri descensus, ergo distribuitur, & non nisi per negationem, ergo negatio habet uirtutem. Tertio sic. Distributio est multiplicatio termini communis facta per signum vniuersale, ergo negatio non distribuit. Quarto sic. Vnius rei est unicus actus, sed negationis actus est negare: ergo non potest distribuere. Quinto sic. Dictum est

D in textu, quod hoc signum omnis, adæquatæ distribuit terminum pro omnibus suis suppositis, ergo cũ dicitur, cęlum regit omnia, ibi nihil accommodatur seu excluditur, & sic non est ponenda distributio accommoda. Ad prima tria simul dicitur, quod negatio nõ habet virtutem distribuendi primo, & per se, & hoc probat tertia ratio. Sed bene habet virtutem distribuendi primo, & per se, & hoc probat duæ primæ rationes. Ad quartum dicitur, quod vnius rei est vnicus actus proprius primo, & per se sibi conueniens, sed vnius rei bene sunt plures actus, quorum vnus est proprius, & alius communis, vel quorũ vnus per se sibi conuenit & alius per accidens, & hoc modo est de negatione. *Solutio*

E Negatio enim habet vnicum actũ primo, & per se proprium sibi connenientem, qui est negare, sed bene habet unũ alium actum per accidens sibi conuenientem, qui est distribuere. Ad quintũ dicitur, quod hoc signum omnis; de sua natura distribuit terminum communem adæquatæ pro omnibus suis suppositis, sed tamẽ in aliquibus orationibus determinatis secundum communem hominum vsum excluditur vnum suppositum a sua distributione, vt patet in exemplo textu, & quia isto genere distributionum non sunt ita propria sicut præcedentia, ideo posterius de ipsis determinauit. *Nota rñsione quæ ad multa tibi deseruiet.*

De signis distributiuis partium integralium.

F

Sequitur de hoc signo totus, quod est distributiuum partium integralium, vt hic, totus Soc. est albus, est enim sensus. Soc. secundum quamlibet sui partem est albus, vnde ad istam totus Soc. est albus, immediate sequitur ista, Soc. secundum quamlibet sui partem est albus, ad quam sequitur quælibet Socr. est albus. Probatio, quia in hac totus, Soc. est albus, Socr. subijcitur albedini secundum *Proprietas termini totus q.*

A *se, & partes eius non secundum se, sed prout sunt in suo toto, siue sub forma totius, ergo non subijciuntur albedini nisi per totum, & sic per prius sequitur hæc Socrate secundum quamlibet partem sui est albus, & postea illa, qualibet pars Socr. est alba rem in hac totus subijcitur albedini in rectitudine, partes autem in obliquitate, quia in eo quod est totũ partes intelligentur in obliquis, & in eo quod est pars totũ sumitur obliquè, quod patet per diuisionem eius, quod est totum, vt domus est ex pariete, tecto, & fundamento, & Soc. ex partibus, ergo illud, quod est totum, dat intelligere par-*
B *tes obliquas, ergo ad hanc totus Socr. est albus, immediate sequitur hæc, Soc. secundum quamlibet sui partem est albus & immediate sequitur ista, qualibet pars Socr. est alba. Item ad idem illud, quod est pars non habet esse nisi ab eo, quod est totum, quod non habet perfectionem nisi ab eo, ergo non subijcitur alicui nisi per totum, ergo totum prius subijcitur, ergo ad hanc, totus Socr. est albus, immediate sequitur, Soc. secundum quamlibet sui partem est albus, & immediate, quamlibet pars Socr. est alba. Circa prædicta quæritur de hoc sophismate totus Socr. est minor Socr. Probatio qualibet pars Socr. est minor Socrate,*
C *& Socr. secundum quamlibet sui partẽ est minor Socrate, ergo totus Soc. est minor Socr. Contra, totus Socr. est minor Socr. ergo Soc. est minor Socr. Solutio. prima est vera, scilicet hæc, totus Socr. est minor Socr. & probatio peccat secundũ Soc. est minor Soc. prædicatum attribui fallaciam accidentis, quia in ista, totus tur partibus quibus vero conuenit, Soc. autem non vere conuenit. & ideo hæc simpliciter est falsa; Socr. est minor Socr. & ideo hæc simpliciter est falsa, Socr. est minor Socr. & ideo si partes inferant, esse minorem Socra. de toto, siue de Socrate, erit fallacia accidentis per vnam regulam supradictam. Vnde totus Socr. est rer subiecta, & Soc. accidit ei, & esse minor Soc. assignatur vtrique inesse. Etiam probatio peccat, secundum quid ad simpliciter, quia ista, totus Socr. est minor Socr. non ponit Socratem secundum se, sed secundum suas partes, & ideo ponit Socr. secundum quid esse minorem Socrate, & ita cum simpliciter inferatur, ergo Socrates est minor Socrate peccat secundum, quid ad simpliciter, sicut Socra. secundum pedem est minor Socr. ergo Socr. est minor Socr. Item in quibusdam sequitur, totus Socrates, est minor* D
Socrates. Item in quibusdam sequitur totus Socr. vt totus Socrates, totus Socra. est. albus, ergo Socr. est albus, & in quibusdam non. Quæritur in quibus est, & in quibus non. Dicendum est, quod sunt quædam accidentia, quæ indifferenter conueniunt parti, & toti, vt sunt albus & niger, calidum, frigidum, augeri minui, & in talibus bene sequitur, totus Socrates ergo Socrate alia sunt accidentia, quæ conueniunt partibus & non tot, et econuerso, toti, et non partibus vt totalitas, minoritas, paruitas, et in talibus non sequitur, totus Socrates ergo Socr. E

Postquam Auctor in præcedenti determinauit de negatione, hic consequenter determinat de hoc signo totus, quod est signum distributiuum partium integralium. Cuius ordinis ratio est, quia ordo inter signa distributiua sumitur ex ordine illorum, quæ distribuuntur seu pro quibus distribuunt. modo partes subiectiuæ, pro quibus distribuunt signa, de quibus determinatum est prius, præcedũt partes integralis ratione perfectionis, sicut forma præcedit materiam, ideo cõuenienter determinatum est prius de signis distributiuis partium subiecti- F

Cur prius de signis distributiuis subiectiuarũ partium agendũ, q̃ integraliũ.

A uarum, quam de hoc signo totus.

Totus sumitur dupliciter. Primo sciendum est, quod hæc dictio totus potest capi dupliciter. Vno modo categorematice & significatiue, & sic est dictio per se aliquid significans, & est idem quod perfectus. Alio modo potest capi sincategorematice, idest consignificatione, prout, scilicet per se non significat aliquẽ rẽ subijcibilem, vel prædicabilem, sed solum significat dispositionem termini distribuibilis per partes integrales, & hoc modo de ipso est hic ad propositum, & nõ primo modo, cum non sit categotema.

Secundo sciẽdum est, quod vt dicit Auctor in textu ad istam propositionẽ,
B totus Socr. est albus immediate non sequitur ista, quælibet pars Socr. est alba *Quæ nã sequatur ad hãc totus Socrates est alb.* sed prius sequitur hęc. Socr. secundum quamlibet partem est albus Cuius Auctor in textu assignat res causas, vel rationes, prima, quia cum dicitur totus Soc. est albus ibi Socr. secundum se totum subijcitur albedini, & partes secundum se non subijciuntur albedini, sed ut stant sub forma totius, ergo illud quod prius conuenit toti, debet inferri de partibus secundum quod cõtinetur sub forma totius, prius quam debeat inferri de ipsis secundum se acceptis, ergo ad istam, totus Soc. est albus prius sequitur ista, Socr. secundum quamlibet eius partem est albus, & ex consequenti sequitur, ergo quælibet pars Socrat. est alba. vbi albedo attribuitur partibus Soc. per se acceptis.

C Tertio sciendum est, quod auctor illud idem probat alia ratione, quæ talis est, quia cum dicitur, totus Soc. est albus totum subijcitur albedini in recto partes autem in obliquo, quia, cum partes habeant modum materiæ respectu sui totius, & ipsum componant integraliter & materialiter, non prædicantur de toto in recto, nec includuntur in ipso, nisi solum in obliquo, ideo ad istam, totus Socr. est albus, immediate sequitur ista, Socr. secundum quamlibet sui partem est albus in qua partes subiciũtur in obliquo sicut continẽtur in toto, & ex consequenti sequitur, ista quælibet pars Socratis est alba, in qua partes subijciuntur in recto. Deinde ponit D tertiam rationem quę satis patet in textu. Ratio autem quare istud probat est vt melius intelligatur probatio sophismatis, quod ponit in textu, etiam ad maiorem notitiam habendam de natura huius signi totus.

Sophis. pro huius signi amplieri notitia. Quarto sciendum est, quod Auctor in textu mouet tale sophisma scilicet totus Soc. est minor Soc. Cuius probatio & improbatio satis patent in textu, deinde ipsum soluit dicẽs, quod est verum, & ad improbationem cum arguitur sic, totus Socr. est minor Socr. ergo Soc. est minor Socr. dicitur, quod improbatio peccat secundum accidens, E quia esse minorem in antecedente attribuitur partibus Soc. diuisim acceptis, quibus vere conuenit, sed in consequẽti attribuitur Soc. nõ distributo, cui nõ conuenit. Deinde ponit aliam solutionem dicens, quòd improbatio peccat secundo fallaciam, secundum quid ad simpliciter, sicut si sic argueretur, Soc. secundum pedem est minor Socrate, ergo Socrates, est minor Socrat. vnde quælibet pars Socrat. diuisim sumpta addita Socr. diminuit de ratione, Socratis, in ordine ad hoc attributum esse minor Socr. Finaliter circa hoc signum totus Auctor mouet vnam quæstionẽ, cuius solutio clara est in textu. *Argu.*

Sed contra prædicta arguitur primo sic. Non ponuntur aliqua signa particularia partium integralium, ergo non debent poni vniuersalia. Secundo F sic. Totum integrale actualiter includit omnes suas partes principales, ergo ad ipsum distribuendum non requiritur signum vniuersale. Tertio sic. Bene dicitur tota albedo, & tamen tota albedo non habet partes materiales, seu integrales, ergo hoc signum totus non solum distribuit pro partibus integralibus. Quarto sic. Ista potest esse uera, totus Socr. est albus supposito quod digitus eius non sit albus, ergo totus non distribuit pro omnibus partibus integralibus. Quinto sic. Partes sunt priores suo toto, ergo albedo prius inest

A *inferiori ad superius cum distributione superioris, quia qualelibet supponit tantum pro tribus scilicet pro tribus primis, sed Grammaticus supponit pro eisdem, et etiam pro aliquo qui habet Grammaticam tantum. Et sic Grammaticum, est in plus quam qualelibet. Vnde si apponatur signum vniuersale distributiuum, sic quodlibet qualelibet, &c. ergo quodlibet Grammaticum fit consequens, ut hic omnis homo ergo omne animal, & similiter in vltimo vt de quolibet qualelibet, ergo de quolibet Grammatico cum dicit quolibet tali.*

Postquam Auctor determinauit de
B signis distributiuis substantiæ, & etiam de negatione, hic consequenter determinat de signis distributiuis accidentium. Cuius ordinis ratio est, quia sicut se habet substantia ad accidens, ita se habet signum distributiuum substantiæ ad signum distributiuum accidentis, sed substātia præcedit accidēs, ergo signum distributiuum substantiæ præcedit signum distributiuum accidētis.

Quid signū distributiuum accidentis

Primo sciendum est, quod signum distributiuum accidētis est illud, quod distribuit rem se habentem per modū accidentis siue per modum alteri adiacentis, vt cum dicitur qualiscunque sit homo ipse currit idest siue homo sit albus siue niger ipse currit. Et dicitur notanter quod signum distributiuum accidentis est illud quod distribuitur rem
C se habentem per modum accidentis, & non quod distribuit accidens, quia signum distributiuum accidentis indifferenter, distribuit rem omnem adiectiue designatam, siue fuerit substantia, siue accidens.

Quale sm̄ quā rōnē sumatur.

Secundo sciendum est, quod cum dicitur signum distributiuum qualitatis distribuit rem se habentem per modū qualis, quale non dēt capi proprie, ut est de nominatiuum qualitatis propriæ dictæ, sed debet capi generaliter, ut est denominatiuum cuiuslibet rei se habentis per modū qualis, siue per modum determinantis, & contrahentis, siue talis res secundum veritatem fuerit substantia siue accidens, unde substātia bene significat per modum qualis cum dicitur rationale, corporeum, & sic de alijs. Sed quia qualitas, & quantitas inter prædicamenta accidentium sunt principaliora, & habent modos prædicandi magis distinctos, ideo in ipsis reperiuntur signa distributiua magis abinuicem distincta quam in alijs. D

Tertio sciendum est, quod licet eadem signa distributiua distribuant substantiam secundum numerum, & secū dum speciem, ut omnis homo omne animal, tamen non sunt eadem signa distributiua distribuentia accidentia secundum numerum, & secundum speciem. Cuius ratio est, quia accidentia reperiunt vnitatem numeralem, & etiā multiplicationem per sua subiecta, sed accidentia habet vnitatem specificam in proprio genere, & per aliquid sui generis, ideo ad hoc quod secundum speciem distribuantur requiruntur signa distributiua distincta a signis distributiuis substantiæ, ideo secundum numerum per eadem signa distribuuntur sicut sua subiecta. E

Nō sūt eadē signa accidētiū distributiua sm̄ numerum et spēm sicut substātiæ.

Quarto sciendum est, quod istud signum qualislibet includit terminum recipientem eius distributionem, tantum enim valet qualisbet, sicut res habens quamlibet qualitatem, ibi autem qualitas est illud quod distribuitur. Et adhuc vltra hoc includit subiectum ipsius qualitatis, quæ distribuitur, quod est res. Et quia illud subiectum præcedit virtutem signi distributiui, ut patet in eius expositione, ideo per ipsum nō distribuitur, & ideo ratione illius subiecti nō distribui huic signo qualislibet potest addi aliud signum distributiuū, cuius distributio cadit supra subiectū, vt patet dicēdo quodlibet, qualelibet, id est qualibet res habens quamlibet qualitatem, vnde circa istud signum qualislibet, Auct. mouet vnius sophisma in textu. Cuius probatio, & improbatio cum eiusdem solutione satis patent in textu. F

Hoc signum qualislibet quid sua rōne includit.

Contra prędicta arguitur primo sic.

A Quantitas præcedit qualitatem ergo prius debuit determinari de signis distributiuis quãtitatis quam qualitatis. Secundo sic. Qualislibet distribuit rem significatam substãtiæ, vt patet in eius expositione, qualelibet enim idem est res quod habens quamlibet quantitatem, ergo non est signum distributiuũ accidentis. Tertio sic. Cum dicitur, omnis homo est albus, iste terminus albus non distribuitur numeraliter per hoc signum omnis, ergo male dicitur in textu, quod accidentia numeraliter distribuũtur ad distributionẽ subiecti. Quarto sic. Accidens adiectiuè significatum bene distribuitur, secundum speciem per signum distributiuum substantiæ, B vt dicendo, omne coloratum, uel quolibet coloratum: ergo non requiruntur signa distributiua accidẽtium. Quinto sic. Omne signum distributiuum cum termino communi debet reddere propositionem vniuersalem, sic autem non est de hoc signo qualislibet, quia vt patet in eius expositione, facit propositionem indefinitam, ergo non est signum vniuersale.

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum dicendum est, quod quantitas secundum ordinem generationis bene præcedit qualitatem, sed tamen qualitas præcedit quantitatem secũdum viam perfectionis, & similiter dicendum est de signis distributiuis earundem. Ad secundum dicitur, quod qualitas importata per hoc signum qualelibet, inquantum significatur per hoc signum, significatur C adiectiuè, & per modum adiacentis, & licet in exponendo ipsum signum significetur substantiuè, hoc est, quia distribuitur per signum distributiuũ substãtiæ. Ad tertium dicitur, quod licet ille terminus alb. non distribuatur numeraliter proprie, hoc est, quia non ponitur a parte subiecti. Si autem poneretur a parte subiecti, tunc distribueretur ex consequenti, ut patet dicendo, omnis homo albus currit. Ad quartum dicitur, quod licet accidentia adiectiuè designata aliquando secũdum speciem distribuatur per signa distributiua substantiæ, hoc tamen est inquantum substantiuantur in neutro genere, & non inquantum adiectiuè sumuntur. D Ad quintum dicitur, quod exponens istius signi qualelibet, habet duplex subiectum, quoddam est enim subiectum enuntiationis scilicet res, & ratione illius est indefinita, quia non distribuitur, aliud est subiectum distributionis, scilicet ille accusatiuus qualitatem, & ex parte illius est vniuersalis, quia illud distribuitur.

De signis distributiuis, quæ ad genus quantitatis pertinet. E

Sequitur de signis distributiuis Quantitatis, & sunt illa, quæ distribuunt res se habentes per modum quantitatis, vt Quotiescunque, quantunscunque. Et secundum hoc quæritur de hoc sophismate quotiescunq. fuisti Parisius toties fuisti homo. Probatio, vna vice fuisti Parisius, & illa vice fuisti homo, alia vice fuisti Parisius, & illa vice fuisti homo, & sic de alijs, ergo quotiescunque fuisti Parisius, toties fuisti homo. Improbatio, quotiescunque fuisti Parisius, toties fuisti homo, sed bis fuisti Parisius, ergo bis fuisti homo, quod falsum est, quia hac dictio bis, importat interruptionem eius cui adiungitur, sed actus essendi hominem non fuit interruptus in te. Solutio prima est falsa. Ad probationem autem respondendum est per interemptionem quia secunda pars copulatiuæ est falsa scilicet illa vice fuisti homo, quia adhuc nulla uice fuisti homo, eo, quod nondum vita fuit F *determinata, vt iterum incipere viuere, & postea determinaretur, quod tamen requiritur ad hoc vt bis fuisses homo sicut bis incipitur cursus, & bis terminatur, ad hoc quod aliquis bis currat. Et nota, quod bis non importat interruptionem temporis, sed tantum actus illius cui adiungitur, ad terminum autem sequitur interruptio. Si autem formaretur, sic paralogismus, quandocunque fuisti Parisius, fuisti homo, sed*

A *sed bis fuisti Paris. ergo bis fuisti homo,* *De isto termino his, quid im por.* *prima est vera. & improbatio peccat secundum fallaciam figuræ dictionis, ex mutatione prædicamenti, quia quandocunque est in prædicamento quando, & bis in prædicamento quantitatis, quia est de genere quantitatis discretæ.*

Signorum ad quantitatem spectantium speculatio præcedit ea, quæ de infinito Postquam Auctor determinauit de signis distributiuis qualitatis, hic consequenter determinat de signis distributiuis quantitatis, & post modum determinat de infinito. Cuius ratio est, quia quantitas se habet ad infinitum. Sicut subiectum ad propriam passionem suā & quia subiectum est prius sua passione, ideo prius determinat de signis distributiuis quantitatis, quā de infinito.

B Primo sciendum est, quod signa distributiua quantitatis dicuntur illa, *Quæ nā sint signa ad genus q̄titatis pertinētia.* quæ distribuunt rem se habentem per modum quantitatis, siue mensuræ, vt quotiescunque, quantumcunque, & sic de alijs, vnde ista signa includunt terminum decipientem distributionem eorum sicut dictum est de hoc signo qualibet. Cum enim dicitur quantumlibet currit, sensus est idest res habens quamlibet quantitatem currit. Et quia omnis res adiectiue significata cuiuscunq; prædicamenti fuerit, habet modum qualitatis vel quantitatis, ideo Auctor solum determinat de signis distributiuis quantitatis, & qualitatis.

Secundo sciendum est, quod hoc signum quotiescunq; est distributiuum *De hoc signo quotiescunque* numeri, qui est quantitas discreta, vnde quotiescunq; idē est, quod in quacūque vice. Et quia in quantitate discreta partes nō sunt adinuicem continuę, nec C copulantur terminum cōem, sed sunt abinuicē separatæ, iō res distributa per hoc signum quotiescunq; debet habere partes discretas, & distinctas adinuicē, sic̄ ista dictio totiens, cum sit relatiuū numeri, vt dictū est prius, debet referre rē habentē partes adinuicē discretas & distinctas, nec in eo potest esse interruptio sic, quod post interruptionē reiteretur iterum in eodem subiecto. Ideo illud relatiuum totiens, nō potest congruè addi huic, quod est esse homine, D & ideo ista est falsa quotiescunque fuisti Parisius, toties fuisti homo.

Tertio sciendum est, quod licet istud signum quotiescunq; sit distributiuum *Quo nā distribuat hoc signum quotiescunque.* numeri, qui est quantitas discreta, & tempus de se, & secundum suam substantiam sit continuum, tamen hoc signum quotiescunq; ex consequenti distribuit ipsum, non quidem in quātum continuum est, cū non denotet interruptionē illius cui additur, sed distribuit ipsum ips inquantum hēt modū quantitatis discretæ, inquantū s. in tempore per intellectū accipiuntur diuersę partes. Et quia oīs motus, & actus mēsuratur tpe, ideo ex consequenti istud signū quotiescunq; distribuit actum, & motum, qui fit in tempore; vt dicēdo, quotiescunq; vidisti Parisius toties fuisti albus. E Quarto sciendum est, q̄ Auctor in tex. mouet tale sophisma. Quotiescūq; fuisti Parisius, toties fuisti hō. Cuius probatio, & improbatio patent in text. Deinde ipsum soluit dicēs, q̄ est simpliciter falsum. Et ad ꝓbationē r̄ndet dicens, q̄ est falsa, q̄a est vna copulatiua cuius altera pars est falsa. s. hæc, & illa vice fuisti hō, q̄a adhuc vlla videt fuisti hō, ex quo actus essendi hoīem in te nō fuit interruptus, quod tamen oportteret ad hoc, q̄ ista esse uera, & illa uice fuisti hō, licet. n. hoc q̄ fuisti illa uice primo, & per se non impedit interruptionē, tn̄ denotat terminū actus cui adiungit, ad terminū aūt seq̄t̄ interruptio. Deinde Auctor adducit aliā probationem sophismatis, quæ cum eius solutione satis clare patet in textu.

Cōtra prædicta arguitur primo sic. F Quia omne accidens distribuitur ad distributionem substantiæ cuius est accidens, ergo non requiruntur signa distributiua quantitatis alia a signis distributiuis substantiæ. Secūdo istæ. Omne qd̄ significatur adiectiue hēt modum qualis, & p̄dicat̄ in quale, ut patet ī tractatu p̄dicabilium, quātitatis significāt̄ adiectiue, ergo hēt modū qualis, ergo n̄ sūt aliqua signa distributiua q̄titatis.

Tertio sic. In omni actu, qui subiici-

A tur tempori potest esse interruptio, sed iste actus, qui est esse hominem, subijci tur tempori, ergo in eo potest esse inter ruptio, & per consequens potest distribui per hoc signum quotiescunque, sicut iste actus, qui est esse Paris. Quarto sic. Hoc signum quotiescunque, est signũ distributiuũ numeri, qui est quantitas discreta, ergo non est distributiuũ temporis, quod est continuum. Quintũ contra sophisma. Quia vna vice fuisti Parisius ergo illa vice fuisti homo, vel non homo, non est dicendum, quod

Solutio non homo, ergo illa vice fuisti homo.

Ad arg. Ad primum istorum dicitur quod quantitas dupliciter potest distribui. Vno modo secundum numerum, & hoc modo distribuitur per signa di-

B stributiua substantiæ. Alio modo secundum speciem, & hoc modo distribuitur per signa distributiua quantitatis. Ad secundum dicitur, quod quale potest capi dupliciter, vno modo generaliter pro omni illo, quod significat per modum alteri adiacentis, vel inhærentis, & illo modo quantitas bene significat per modum qualis. Alio modo capitur quale magis specialiter scilicet pro illo quod significat per modum distinguentis, & determinantis, & isto modo quantitas, non significat per modum qualis, sed per modum mensuræ. Ad tertium dicitur, quod dupliciter potest esse interruptio in aliquo actu, vno modo sic, quod ille actus terminetur, & quod non possit reiterari in eodem subiecto in numero, in quo prius erat, &

C hoc modo ille actus qui est, esse hominem, bene interrũpitur. Alio modo in aliquo actu potest esse interruptio sic, q ille actus possit terminari, & reiterari in eodem subiecto in numero, licet non sit idem actus in numero, & hoc modo in actu, qui est esse Paris. potest esse interruptio, & talib. actib. potest addi istud signum quotiescunq. & istud telaniuum.toties. Ad quartum dicitur, quod licet hoc signum quotiescunque primo, & per se sit distributiuum numeri, tamen ex consequenti est distributiuum temporis, inquantum temporis habet modum numeri, secundũ quod D in ipso mediante motu reperiuntur partes distinctæ. Ad quintum dicitur, quod quamdiu fuisti Parisius fuisti vnus hõ, & continuus, sed tantũ sub hoc, quod est vna vice non est concedẽdum, quod tu fuisti homo, cum actus essendi hominem, non fuerit in te terminatus.

Infiniti quinque acceptiones, & sophismatis solutio.

Sequitur de infinito, quod quinque modis dicitur. Primo modo dicitur infinitum, quod non potest pertransiri, vt vox dicitur indiuisibilis quantũ ad visum, quia est inuisibilis eo, quod non est apta nata videri. Alio modo dicitur infinitum, quod habet transitum imperfectum, eo quod nõdum est terminatum, E *tamen aptum natum est terminari, vt dum aliquis transit spatium, & nõdum peruenit ad suum finem. Tertio modo dicitur infinitum secundum appositionem vt numerus augmentabilis est in infinitum, appositione vnitatis vel alterius* *Collogitur 1 4. test. 10. 121. & 1 5. Phis. t. c. 26. & in 6. Phis. in plerisq. locis.* *numeri. Quarto modo dicitur infinitum secundum diuisionem, vt continuum, omne autem continuum diuisibile est in infinitum. Vnde sic definitur ab Arist. in 4. Phis. Continuum est diuisibile in semper diuisibilia. Alio modo dicitur infinitum vtroq. modo, scilicet per appositionem, & diuisionem, vt tempus. Cum enim tempus sit continuum, est diuisibile in infinitum in diuisione, & cũ post vnum tempus veniat aliud tempus, sic per appositionem vnius temporis ad aliud est infinitum, quo ad has tres vltimas significationes definitur sic infinitum. Infinitum est cuius quantitatem accipientib. semper est aliquid extra sumere, vt si post vltimam partem lineæ accipiatur alia, & post alteram tertia, & nunquam possit attingi terminus eius, ideo linea dicitur infinita. Solet autem poni, quod infinitum quandoque sumitur pro termino communi, &* *De infinito autẽ vide 3. Phys. t. c. 42. & vsq; ad fi. li. & 1. C&li & Mundi in multis locis & ibi p Doct.* F

tunc

A *tunc ista propositio infinita, sunt infinita, æquiualet huic, aliqua infinita sunt finita. Quandoque sumitur pro signo distributiuo, & tunc illa æquipollet huic, quo ad distributionē quodlibet plura sunt infinita. Et probatur sic. Vno plura sunt finita, duobus plura sunt finita, tribus plura sunt finita, & sic de alijs, ergo quolibet plura sunt finita, & sic dicitur facere inter scalarem distributionem, vel interruptam, vel discontinuam, quia hæc dictio plura, in prima propositione supponit pro duobus & deinceps, & in secunda pro tribus & sic gradatim, & scalariter ascendendo, & sic, ista oratio, quolibet plura,* B *facit distributionem inter scalarem, quia pro alijs supponit hoc quod dico quolibet, & pro alijs hoc, quod dico plura, secundum numerum ascendendo, vt dictum est. Circa prædicta quæritur de hoc sophismate, infinita sunt finita. Probatio duo sunt finita, tria sunt finita, & sic in infinitum, ergo infinita sunt finita. Improbatio ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo locutio est impossibilis potest etiam sic probari, quælibet plura sunt finita, ergo infinita sunt finita. Solutio. Quidam distinguunt, eo quod infinitum est æquiuocum ad infinitum quo ad nos, & ad infinitum simpliciter. Vnde, si sumatur infinitum quo ad nos, prima potest esse vera, & non* C *prædicatur oppositum de opposito, quia infinitæ quo ad nos sunt stellæ, & arenæ maris, quæ non sunt infinitæ simpliciter si autem sumatur infinitum simpliciter, est simpliciter falsa, & prædicatur oppositum de opposito. Alij autem distinguunt, eo quod infinitum potest esse terminus communis, & sic prima est falsa, vel potest esse dictio sincategorematicas importans in se distributionem, sicut dictum est, & sic ponunt eam esse veram. Sed neutra istarum solutionem valet, quia si remoueatur vtraq. distributio, & sumatur infinitum simpliciter, & secundum quod est terminus communis, adhuc remanet probatio, & improbatio huius sophismatis. Vnde dicendum est, quod prima simpliciter est falsa, & probatio peccat secundum quid ad simpliciter, quia infinitum appositione est infinitum quodammodo, & non simpliciter. Vnde cum accipit partes numeri secundum appositionem, vt duo, & tria, non accipit infinitum simpliciter, sed quodam modo siue secundum quid, & ideo non potest ex his inferre infinitum simpliciter.* D

E Postquam Auctor determinauit de signis distributiuis quantitatis, hic consequenter ex quo infinitum consequitur quantitatem determinat de infinito, circa ipsum mouendo vnum sophisma. Sed quia omne multiplex indistinctum parit confusionem, & cum hæc dictio infinitum, sit multiplex, ideo primo aperit multiplicitatem eius ponendo quinque modus ipsius. *Auctoris intētum.*

Primo sciēdum est, quod infinitum primo modo dicitur, quod non est aptum natum transiri, sicut punctus, vel vnitas, & hoc modo vox dicitur infinita quo ad visum, quia non est apta nata videri. Secundo modo dicitur infinitum, quod habet transitum impermixtum, eo quod nondum est terminatum est tamen de se aptum natum transiri, sicut profunditas maris. Tertio modo dicitur infinitum secundum appositionem sicut numerus vnde quantumcunque alicui numero aliquid addatur, semper potest fieri maior per appositionem alterius numeri, vel vnitatis. F Quarto modo dicitur infinitum secundum diuisionem, vt linea est diuisibilis in infinitum, & sic reperitur in magnitudinib. Quinto modo dicitur infinitum vtroq. modo, scilicet secundum diuisionem, & appositionem simul, & sic reperitur in tempore. *Quinq. sumitur modis infinitum*

Secundo sciendum, est, quod dictorum

A rum quinque modorum sic pôt haberi sufficientia, quia oē infinitū est impertransibile, vel igitur & impertransibile, negatiue, sic q̃ negatur, tā actus q̃ potētia pertransibilitatis, & sic est primus modus vel est infinitum, seu impertransibile priuatiue, sic q̃ negaťactus oīno pertransibilitatis, & finitatis, & relinquitur potentia ad vlteriorem finitationē, & hoc dupľr, vel de se est aptū natū simpliciter, pertransiri, & finitari, & sic est secundus modus, vel est solum natum pertransiri, & finitari in parte, & hoc est dupliciter, quia vel fit per appositionē, & sic est tertius modus, vel per diuisionem, & sic est quartus modus, vel vtroque modo, & sic est quintus modus.

Modorum infiniti sufficiētia.

B Sed pro sophismate, quod mouetur in textu, tertio sciendum, q̃ infinitum pôt capi dupliciter. Vno modo, vt significat qualitatem rei subiectæ, vel predicatæ, vt dicendo, mundus est infinitus, & sic ista propositio, infinita sunt finita, equipollet huic, aliqua infinita sunt finita. Et hoc modo potest sic ꝓbari sophisma, duo sunt finita, tria sunt finita. & sic in infinitū, ergo infinita sunt finita. Alio modo, capitur infinitum sincategorematice, vt dicēdo, infiniti hoīes currūt, & hoc modo significat dispositionem subiecti inquantum subiectum, & sic ista infinita sunt finita æquiualet huic quantum ad distributionem, quælibet plura sunt infinita. Et hoc modo probatur so-C phisma sic. duobus plura sunt finita. tribus plura sūt finita, & sic de alijs, igitur quælibet plura sunt finita, & per consequens infinita sunt finita. Et vt dicit textus, ibi est distributio interscalaris, quia fit scala termini ascendendum s̄m numerus, quia in prima propositione supponit pro duobus & in scd̄a pro tribus & sic deinceps super gradatim, siue scalatim ascendendo. Improbatur autem sic sophisma. ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo sophisma est falsum.

Sophis. ꝑ seq.

Pro solutione huius quarti scd̄m est, q̃ quidam soluunt dictum sophisma ꝑ distinctionē. Nam infinitum dr̄ dupľr, vno modo quo ad nos, sicut arena, & maris, & stella cæli dicuntur infinita. Alio modo, dr̄ infinitum simpliciter, & scd̄m naturam, & tunc dicunt, quòd si capiatur infinitū primo modo pro infinito quo ad nos sic sophisma est verum, & sic non prædicatur oppositum de opposito, quia illud quod est. Infinitum quo ad nos a parte rei est finitum, si aūt capiatur infinitum pro infinito simpliciter sic sophisma est falsum. Alij aliter soluunt dicētes, quòd si infinitum capiatur pro termino communi, & categorematice sic sophisma est falsum, si vero capiatur sincategorematice tunc est verum. Sed, vt dicit Petr. Hispan. neutra istarum solutionum est sufficiens, quia si capiatur infinitum simpliciter, vel pro termino communi, manet probatio, & improbatio. ideo aliter soluit sophisma dicens, quòd ipsum est simpliciter falsum. Et ad probationem respondet, quòd peccat secundum fallaciam secundum quid ad simpliciter, quia procedit ab infinito secundum aptitudinē, quod est infinitum secundum qnid, ad infinitum simpliciter, & in actu.

Solutio dicti sophismatis. D E

Sed contra prædicta arguitur primò sic. De infinito determinatur à Philosophia naturali, ergo de ipso non debet hic determinari. Secundo sic. De non ente non potest esse scientia, sed infinitum est non ens, ergo de ipso non potest esse scientia. Tertio sic. Omne corpus est finitum actu, ergo male exemplificatur in secundo modo de profunditate maris. F Quarto sic. Contra tres vltimos modos. Quia vel in istis tribus modis infinitum sumitur negatiue, quod non est dicendum, vel sumitur priuatiue, vt negat solum actum quod etiam non est dicendum, quia numerus, magnitudo, & tempus sunt actu finita, ergo illi tres modi sunt insufficienter positi. Quinto sic. Linea, & corpus sunt infinita, cum omne continuum, sit diuisibile infinitū, & tamen actu sunt finita, quia non est dandum actu infinitum, ergo infinita sunt finita, & sic sophisma est verum.

Argu.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, q̃ in philosophia naturali determinatur de infinito, inquantum est quędam proprietas rerum naturalium, hic autem

autem

A autem determinatur de ipso, inquantum habet conuenientiam cum signis distributiuis. Ad secundum dicitur, quod licet infinitum non sit ens actu, tamen est ens in potentia. Licet etiam de non ente non possit haberi scientia positiue, tamen de ipso potest haberi scientia priuatiue. Ad tertium dicitur, quod licet profunditas maris, & quodlibet aliud corpus sint de se actu finita, & determinata tamen quo ad nos est infinita, & impertransibilis. Ad quartum dicitur, quod infinitum tribus vltimis modis dicitur priuatiue sic, quod negat, & priuat actum completum finitatis, & per transibilitatis, & semper manet potentia ad vlteriorem terminationem, seu fini rationem, & sic infinitum illis tribus modis est infinitum secundum potentiam. Ad quintum dicitur, quod consequentia nō valet. Sed argumentum peccat penes fallaciam secundum quid ad simpliciter, procedit enim ab infinito secundum potentiam diuisionis, quod est infinitum secundum quid, ad infinitum simpliciter. Et hæc de distributionibus dicta sufficiant. D

B

PARVORVM LOGICALIVM E

TRACTATVS SEPTIMVS.

SVMMA TRACTATVS. F

Quid propositio, exponibilis, & de his quæ exponibilem ipsam reddant, de signis, ac dictionibus, & propositionibus, exclusiuis, exceptiuis, & reduplicatiuis, deque Incipit, & Desinit, & propositionibus de illis formatis, & Infinito. De comparatiuis, & superlatiuis, Deque dictionum diuersitatem importantium natura, & vsu.

C

Quid propositio exponibilis, & quæ nam signa exponibilem ipsam faciant.

Vide Io. Bri. in qōni b° Paulum Venetum Pergul. & alios in sum mulis.

Ropositio exponibilis est propositio habens sensum obscurum expositione indigentem propter aliquod syncategorema in ea positum implicite, vel explicite in aliqua dictione, vt in hac tantum homo est animal. Socr. incipit esse albus, infinita est linea, & sic de alijs. Pro quo sciendum, quod ea quæ faciunt propositionem exponibilem sunt in multiplici differentia, quia quædam sunt signa exclusiua, vt tantum, solum, & sic de alijs, quædam exceptiua, vt nisi, præter, quadā reduplicatiua, vt inquantum, secundum quod quædam important priuationem finis, vt infinitum, quædam important excessum, vt comparatiui, & superlatiui gradus, quædam vero important distinctionem vt differt, aliud, ab, & sic de alijs, quædam important specialem modū distributionis vt totius, qualelibet, & sic de alijs. Vnde propter illa propositio redditur obscura: sic quod indiget expositione, & ideo dicuntur facere propositionem exponibilem, quare, de ipsis ordinem videndū est, & primo de signis exclusiuis.

Hic

A *Subiectū præsentis tractatur.* Hic est Tract. septimus Paruorum Logicalium magister Petri Hisp. In quo, postquam determinauit de termino distribuibili, cuius proprietas est distributio, consequenter de propositionibus exponibilibus determinat. Cuius ordinis ratio est, quia distributio est proprietas consequens significationem actualem distribuibilium, expositio vero magis concernit significationem virtualem, vt clare patebit in processu.

Primo sciendum est. quod sicut terminus distribuibilis est subiectum principale seu attributionis præcedentis. Tractatus, sic propositio exponibilis est subiectum attributionis istius Tractatus, habet enim omnes conditiones B subiecti attributionis, quia est quoddam vniuersale, non quidem reale, sed intentionale, habet etiam partes, & proprietates, quia propositio categorica, & hypotetica vniuersale particulare, indefinitum, & singulare, affirmatiuum, & negatiuum, sunt partes eius, expositio est proprietas eius.

Expositio dupliciter sumitur & quæ pro posito deseruiat. Secundo sciendum, quod expositio potest capi duob. modis, vno modo pro quadā manifestantione sensualia qua sumitur syllogismus expositorius, & sic solet definiri. Expositio est manifestatio quædam ad sensum, accipiens aliqua duo vni, & idem numero conuenire, aut alterum disconuenire, ex hoc inferens illa inter se conuenire vel disconuenire, & isto mō nō capitur in proposito, quia vt sic est vna species arg. reductiue contenta sub syllogismo, licet non C sit verus syllogismus, quia non sit in aliquo modo syllogistico, alicuius figuræ, alio modo capitur expositio prout est manifestatio quædam magis complete, & clare explicans significationem, alicuius propositionis habentis sensum obscurum, quam per illam propositionem exprimeretur seu significaretur & isto modo capitur in proposito.

Tertio sciendum est, quod Auctor in textu sic definit propositionem exponibilem. Propositio exponibilis est propositio habens obscurum sensum expositione indigētem propter aliquod sincategorema explicite, vel implicite in ea positum, vt tantum homo currit. In qua definitione ponitur propositio loco generis, nō quidem, quod sit verum genus, quia intentiones non sunt in aliquo prædicamento, & ideo in ipsis non reperiuntur, nec vera genera, neque species, & totum residuum ponitur loco differētiæ, quia per hoc differt ab alij sex proprietatib. terminorū, & a propositione non exponibili, quia habet sensum lucidum, & clarum. Vnde, quia suppositio, relatio, ampliatio, & appellatio, restrictio, & distributio, sunt proprietates terminorum incomplexorum, expositio vero est proprietas termini complexi, quæ tamen sibi insurgit, & euenit ab aliquo incomplexo, E puta ex aliquo sincategoremate in ea incluso, ideo Petrus Hisp. conuenienter post alios sex tractatus determinat de exponibilibus, quia sicut incomplexum secundum naturam præcedit complexum, sic passio incomplexi præcedit passione complexi. D *Propositio exponibilis quid sit*

Quanā exponibilē redd āt propositio. Quarto sciendum est, quod ea quæ faciunt propositionem exponibilem, sunt in multiplici differentia, quia quædam sunt signa exclusiua, vt tantum, solum, quædam exceptiua vt præter, nisi, quædam reduplicatiua, vt inquantum, secundum, quod quędam vero important inceptionem vel definitionem, vt incipit, vel desinit, quædam priuationem finis, vt infinitum, quædā excessum, vt comparatiui, & superlatiui gradus, quædam distinctionem, vt F differt, aliud, ab, quædam vero important specialem modum distributionis, vt totus, qualibet, & sic de alijs. Et ista sufficiunt rèddere propositionē exponibilem, vt patet per sufficientiam. Quia omne illud, quod facit propositionem esponibilem, aut de suo significato importat diuersitatem seu differētiam aut non. si primo modo sic sunt ea quæ important distinctionem, vt differt, aliud, ab, si secundo modo hoc est dupliciter, aut important specialem modum distribuendi, aut non, si sic, hoc est dupli-

A dupliciter, vel important specialem modum distributionis ex significatione propria, vel virtute negationis in ipsis inclusæ, si primum sic sunt ea, quæ importat specialem modum distributionis, vt totus qualelibet, si secundum, sic sunt superlatiui, & comparatiui gradus, qui cum excessu quandam distributionem important, si non important specialem modum distribuendi, hoc est dupliciter, aut debent rem in fieri, aut in facto esse, si in fieri, sic sunt ea, quę important inceptionem, & quia vnum oppositorum dat intelligere reliquum, per ista intelligimus illa quæ desitionem important, si in facto esse, hoc est dupliciter, aut carent fine, aut non, si sic, sic sunt ea quę priuationē finis important,

B vt infinitum, si non carent fine hoc est dupliciter aut designatur aliquid adiūgi alteri, aut nō. Si sic, sic sunt reduplicatiua, vt inquantum secūdum quod si nō, hoc est dupliciter, aut secludunt ab aliquo actu vno, aut plura contenta sub aliqua distributione, aut aliqua contenta sub plurib. distributionibus si primum, sic sunt exceptiua, si secundum, sic sunt exclusiua.

Contra prædicta arguitur primo sic. De propositione exponibili non est scientia, ergo de ipsa non debet fieri specialis tractatus. Antecedens patet, quia, cum omnis scientia sit realis, eius obiectum debet esse reale, quia vt vult Aristo. secantur scientiæ quemadmodum, & res de quib. sunt, modo propositio exponibilis nō est ens reale. Secūdo sic. Expositio est quædam species argumentationis, sed de specieb. argumētationis determinatur in noua Logica, ergo hic male determinatur. Tertio sic. Nulla propositio est exponibilis, ergo hic male definitur. Antecedens patet, quia esse exponibile est proprietas termini, terminus vt enim in primo priorū dictum est, est in quem resoluitur propositio, vt in subiectum, & prędicatum apposito esse, vel non esse. Quarto sic. Aliquæ sunt propositiones exponibiles, in quib. non ponitur sincategorema ergo male dicitur in definitione, propter sincategorema in ea positū. Quinto sic. Omnis diuisio debent esse bimēbris. sed diuisio eorum, quę faciunt pro positionem exponibilē nō est bimembris, ergo ipsa non est bona.

Argu. Colligitur hoc dictū 3. de ani. 1. Meta. & alibi in multis locis

C

Ad arg. Ad primum istorum dicitur quod licet omnis scientia sit realis, eo quod est habitus qualificatiuus animę, tamen non oportet quod obiectum illius scientiæ sit reale, sed sufficit, quod habeat aliquo modo fundamentum in re. Ad secundum dicitur, quod expositio, a qua sumitur syllogismus expositorius, bene species, argumentationis, sed de illa non est hic ad propositum, vt patuit in secundo notabili. Ad tertium dicitur, quod hic accipitur expositio prout attribuitur propositionib, & non terminus, quia propositio est, illud quo exponitur. Nec capitur ibi expositio pro solutione, quæ bene conuenit termino tanquam illi, in quem fit resolutio. Ad quartum dicitur, quod nullæ sūt propositiones exponibiles, vt quib. nō sint sincategorema, vel formaliter, vel æquiualenter. Ad quintum dicitur, quod licet diuisio generis debeat esse bimembris, tamen diuisio multiplicis ęquiuoci non debet esse bimembris, cuiusmodi est præsens diuisio.

Solutio.

E

Quid signa exclusiua, & regulæ quatuor, quibus exclusiuæ sumitur expositio.

F

Signa exclusiua sunt illa, quæ ex significatione sua exclusionem important, & a quibus propositio redditur exclusiua, vt sunt istæ dictiones, tantum, solum, duntaxat, & similia. Hæc autem signa quandoque exponuntur gratia alietatis, quandoq. vero gratia pluralitatis, quandoque ponuntur in oratione sine negatione præcedente, vel consequente, quandoque vero cum negatione. De istis autem tales dantur regulæ.

Vide Pal. Pergu. in dub. & omnes sum mistas.

Prima est propositio exclusiua sine negatione exponitur per copulatiuam affirmatiua cuius prima pars est præiacens exclu-

A *exclusiua, & secunda pars est negatiua importans negationem prædicati de omnibus alijs a subiecto, vt tantum homo est risibilis, idest homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile, vel tãtum Apostoli Dei sunt duodecim, idest Apostoli Dei sunt duodecim, & non sunt plures quam duodecim, secũda regula, quod propositio exclusiua huius generis infert copulatiuam compositam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum seorsum, & non ecõuersò, vt tantum homo currit, ergo homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Tertia regula est, quod ab exclusiua affirmatiua ad uniuersalem de terminis transpositis est bona consequentia, si fiat exclusio gratia alietatis, & non*

B *contra, vt bene sequitur tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal, & econtra. Quarta regula est, quod exclusiua contradictoria prioris exponit per disiunctiuam affirmatiuam de partibus cõtradicentibus prioris exclusiue, ut isti, non tantum homo currit, i. nullus homo currit, uel aliud ab homine currit, patet ex uirtute contradictionis, quia utrobique seruatur oppositio contradictionis & sic patet qualiter in eis ualet consequentia. Quinta regula. Exclusiua in qua ponitur sola negatio consequens exclusionem, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est negatiua praiacens, secunda est affirmatiua in qua prædicatum affirmatiue enunciatur de quolibet alio a subiecto, ut tantum accidens non est substantia, idest accidens non est substantia, & omne aliud ab accidente est substantia. Et hoc patet qualiter*

C *eius contradictoria sit exponenda, & qualiter valeat consequentia in exclusiuis.*

Postqnam Auctor superius determinauit de propositione exponibili in cõmuni, & de his quæ reddunt propositionem exponibilem ponendo definitionem eius, & enumerando octuplicia sincategoremata, aut saltem sincategorematibus æquiualentia, facienda propositionem exponibilem hic consequenter determinat de signis exclusiuis, de quibus promisit se determinaturum. Primo sic definiens siue exclusiua dicens signa exclusiua sunt, quæ ex significatione exclusionem important, & a quibus propositio redditur exclusiua, vt sunt istę dictiones, tantum, solum modo, dumtaxat. Et dicitur notanter, quæ ex significatione exclusionem, important, & non quę significant exclusionem, quia signa exclusiua non dicuntur, ex eo quod significent exclusiue, sed quia exercent eam vt tantum solum. Dictiones exclusiuæ dicuntur ab exclusione exercita, & non ab exclusione significata, sicut securis dicitur in scissura, ab inscissione exercita, & non ab inscissione significat, quia securis non significat inscissionem licet exercet ipsum scindere, sed significat securim.

D *Quid signa exclusiua sint.*

E

Exclusio dupliciter vt concepta, & vt exercita sumitur.

Primo sciendum est, qđ exclusio dupliciter intelligit, scilicet vt concepta, & vt exercita. Exclusio concepta designatur per illud nomen exclusio, & exclusio exercita exercitio generali designatur per hoc verbum exclusio, & per has dictiones tantum, & solum intelligitur exclusio, vt exercita exercitio speciali, sicut ęquitatio significatur, vt cõcepta per hoc nomen æquitatio, & per hoc verbum ęquito significatur vt exercita, vt cum aliquis exercet ęquitationem æquitando.

Signorum exclusionis vis.

Secundo sciendum est, quod hęc signa exclusiua quandoque excludunt gratia alietatis, vt tantum homo est risibilis, quandoque vero gratia pluralitatis, vt tantum sunt decem prędicamenta quandoque etiam ponuntur negatiuæ vt tantum animal rationale est homo: quandoque vero cum negatione pręcedente exclusionem, vt non tantum animal currit, quandoque vero cum negatione sequente signum exclusinum, vt tantum animal non est substantia, & quandoque cum negatione proposita, & postposita ad signum exclusiuum, vt non tantum homo non est substantia, quæ contradicit illi, in qua solum post ponitur negatio. Vnde aliter exponitur illa propositio, quæ est sine

F

Propositionis exclusiuæ ex-

A sine negatione, & aliter illa, in qua ponitur negatio præcedens exclusionem, & aliter illa in qua ponitur negatio sequens exclusionem, & aliter sua contra dictoria, sicut patebit in regulis hic statim declarandi. Tertio sciendum est, quod propositio exclusiua sine negatione sumpta exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est præiacens exclusiuæ, & secūda pars est negatiua importās negationem prædicati ab omnibus alijs a subiecto, vt tantum homo currit, idest homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Vel sic secundum alios, homo currit, & nullus non homo currit, vnde præiacens

ponēdi modus qua itē ad exclusionē requira tur. Ad exclusionē, quæ requirā tur.

B propositionis exclusiue, est propositio sumpta sine dictione exclusiua, cui tamen potest addi signum exclusiuum, ut illa propositio homo currit, est præiacens illius, tantum homo currit. Et ad exclusionem quatuor requiruntur, scilicet illud quod excluditur, illud a quo excluditur, illud respectu cuius excluditur, & ipse actus excludendi vt cum dicitur, solum homo currit animalia ab homine sunt, id quod excluditur, & homo est id à quo excluditur, & cursus est id, respectu cuius excluditur, & illa dictio solus importat actum excludendi.

Vnde propositio affirmatiua exclusiua infert copulatiuam compositam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum seorsum, & non econtra, C vt bene sequitur, tantum animal currit: ergo animal currit, & similiter bene sequitur tantum animal currit, ergo nihil aliud ab animali currit. Infert insuper propositio exclusiua affirmatiua suam vniuersalem de terminis transpositis, vel bene sequitur, tantum animal.

Exclusiua contradictoria ī qua negatio ex clusione præcedens ponitur.

Quarto sciendum est, quod propositio exclusiua contradictoria prioris, idest in qua ponitur in negatio præcedens exclusionem, exponitur per disiunctionem affirmatiuam de partibus contradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt ista, non tantum homo currit, sic exponitur, nullus homo currit, vel aliud ab homine currit. D

Vnde partes affirmatiuæ copulatiuæ dicuntur contradicere partibus negatiuis disiunctiuæ, sibi contradictoriæ, vt ista duo contradicunt, homo currit, & nihil aliud ab homine currit, & nullus homo currit, vel aliquid aliud ab homine currit, quia sunt de partibus contradicentibus. Sed propositio exclusiua, in qua ponitur solum negatio sequens exclusionem exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est negatiua præiacens, & alia est affirmatiua, in qua prædicatum affirmatiuæ enunciatur de quolibet alio a E subiecto, ut tantum accidens non est substantia, & omne aliud ab accidente est substantia, & sua contradictoria, scilicet illa, in qua præponitur, & postponitur negatio signo exclusiuo, exponitur per disiunctiuam de partibus cōtradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt ista non tantum accidens non est substantia, sic exponitur, accidens est substantia, vel omne aliud ab accidente non est substantia.

Argu.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Per signa exclusiua non intelligitur exclusio exercita, ergo contra ea, quæ dicta sunt in primo notabili. Antecedens patet; quia exercita exclusio non significatur per illa signa, immo nihil intelligitur per aliquem terminum nisi per ipsum significare significetur, F cum sit intellectum de re constituere.

Secundo sic. Omne illud quod exponitur gratia alietatis potest exponi gratia pluralitatis, ergo male dicitur, quod signa exclusiua quandoque excludunt gratia a lietatis, & quandoq; gratia pluralitatis.

Tertio sic. Ista est propositio exclusiua sine negatione, tantum pater in diuinis est essentia diuina, tamen non exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars sit præiacens exclusiuæ, & secunda pars sit negatiua importans negationem prædicati de omnibus alijs a subiecto, quia non se-

A quitur tantum pater in diuinis est essentia diuina, ergo pater in diuinis est essentia diuina, & nihil aliud a patre, est essentia diuina, quia exponente sũt veræ, & exposita est falsa, ergo. Quarto sic. Non sequitur, tantum animal est homo, ergo aĩal est homo, & nihil aliud ab animali est homo, & tamen hic arguitur ab exposita ad suas exponentes ut notum est, ergo antecedens est verũ, quia bene sequitur, oĩs homo est aĩal, ergo tm̃ aĩal est hõ, ab vniuersali affirmatiua ad suam exclusiuã de terminis transpositis, & consequens est falsum, nam bene sequitur nihil aliud ab ani-

B mali est homo, ergo nihil non idem animali est homo, quia nihil aliud, & nihil non idem æquiualent, & vltra nihil non idem animali est hõ, ergo quodlibet idẽ aĩali est homo quia quodlibet, & nihil non æquipollent per primã regulam æquipollentiarũ. Et vltra quodlibet idem animali est homo, ergo qdlibet aĩal est homo, ꝙ est manifeste falsum, & per consequẽs ista, ad quam sequebatur, nihil aliud ab aĩali est homo est falsa. Quinto sic. Non sequitur, tm̃ aĩalia sunt sensibilia, ergo oĩa sensibilia sunt aĩalia, quia antecedens est uerũ, & consequens falsum, patet quia lapides sunt sensibiles, & tñ nõ sunt aĩalia, ergo arguendo ab exclusiua affirmati-

C ua ad vniuersalem in terminis transpositis non est bona consequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, qd ad hoc, quod aliqua dictio debet intelligere aliquid, non oportet, ꝙ aliquid significet, sed sufficit, ꝙ ipsũ cõsignificet. Et quia signa exclusiua cõsignificant exclusionem exercitam, iõ eam dant intelligere. Ad s̃m dr̃, ꝙ licet aliqñ illud q od exponitur gratia alietatis possit exponi gratia pluralitatis, ut ista exclusiua, tm̃ animalia rationalia sunt risibilia, potest exponi gratia alietatis, & gratia pluralitatis, tamẽ propositio, quæ est exponibilis gratia alietatis, non semper potest exponi gratia pluralitatis, iõ nõ sumit simpl'r falsũ. Ad tertium dr̃ ꝙ ista de vi sermonis, et s̃m proprium sensum est falsa, quia hæc dictio tãtum magis respicit subiectum q̃ formam subiecti, & excludit aliũ in masculino a consortio prædicati, iõ dẽt sic exponi, tm̃ pater in diuinis est essentia diuina, i. pr̃ in diuinis est essentia diuina & tunc consequens est falsum, sicut antecedẽs. Si vero excludit a forma subiecti, sic bñ exponitur mõ dicto antecedens ꝙ oppositum, quia tunc antecedens est verum, sicut & consequens, sensus em̃ huius est, tm̃ pater in diuinis est essẽtia diuina, idest ille, cum quo nullus alius pr̃ est essentia diuina in diuinis cum.n. dicimus, tm̃ pr̃ in diuinis est essentia di-

uina, non negamus Filium, & Spiritum E sanctum esse essentiam diuinã, sed hoc dicentes significamus, ꝙ illi simul cum eo non sunt pr̃. Ad quartum dr̃, quod negatur antecedens, & assumptum inde consequens, videlicet, quod antecedens sit verum, & consequens falsum. Et ad consequẽtias ĩprobãtes concedũtur omnes, dempta ista, nihil non idem animali est hõ ergo quodlibet idem animali est homo, quia licet nihil non, & quod libet æquipolleant, tñ nihil non, idem animali, & quodlibet idem aĩali non æquipollent propter duas causas, prima est, quia, cum dr̃, nihil non idem animali est homo, ambæ negationes nõ fuerunt ad eandem copulam, quia prima fertur ad est, alia vero ad hoc, quod dr̃, existens, modo regulæ consequẽtia-

rum debent intelligi, qñ negatio inclusa in signo, & alia postposita, feruntur F ad eandem copulã, & propter hoc, qđ illæ negationes ambæ non feruntur ad idem prouenit. Secũda cã est, uidelicet, quod illæ duę non sũt eiusdem subiecti immo subiectum vnius est ens idẽ aĩali scilicet secundæ, subiectum vero alterius scilicet primę est ens non idem animali, modo ad æquipollentes requiritur, quod fiat eiusdem subiecti, unde æquipollens istius, nihil non idem animali est homo, est ista, quod libet non idem animali non est homo, & illæ sunt eiusdem subiecti, & prædicati, & sunt ambæ ueræ, quod negatiuæ ambæ si enim daretur, ista quod libet idem animali est homo, vt arguebatur tan-

Immo oẽs tres sũt una essẽtia, vt in 1. sen. et in 12. Me. ꝑ mod. scrib. et in c. firmiter ꝺ sum. ut ibi per Doct. la te patet

A tanquam ei æquipollens, tunc æquipolleret affirmatiuæ, nam prima est simpliciter negatiua, & secunda est simpliciter affirmatiua. Ad quintum dicitur, quod si sensibile teneatur vniuoce in ambabus, tunc consequentia est bona, & sicut antecedens est verum ita & consequens. Sed, si sensibile teneatur æquiuoce in illis, scilicet in exclusiua pro sensibili actiuo, & in vniuersali de terminis transpositis pro sensibili passiuo, sicut non valeret consequentia. Modo regula est intelligenda, quod ab exclusiua affirmatiua ad vniuersalem determinis transpositis est bona consequentia, si fiat exclusio gratia B alietatis, & termini teneatur vniuoce in ambobus.

De signorum exceptiuorum natura ac diuersitate, de Regulis item quibusdam ad exceptiuarum propositionum expositionum necessarijs dictionem.

Sequitur de signis exceptiuis. Dicuntur aut exceptiua, quæ significat exceptionem alicuius contenti sub aliquo distributo, vt præter, præter quam, & sic de alijs. De quibus tales dantur regulæ. Prima est, quod omnis exceptio fit à toto in quantitate, seu à termino sumpto sub signo vniuersali. Est autem in quantitate terminus communis sumptus cum signo C *vniuersali, vt omnis homo præter Socra. currit. Secunda reg. est quod dictio exceptiua non impedita facit terminum communem, supra quem cadit, immediate supponere simpliciter, vt omne animal præter hominem est irrationale ibi hominem supponit simpliciter. Tertia reg. est quod vniuersalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres exponentes categoricas, quarum prima affirmat vniuersale prædicatum de subiecto sumptum cum aliud ab, & in secunda affirmat terminum à quo fit exceptio. Tertia est negatiua in qua prædicatum negatur de termino excepto, vt hic omne animal præter hominem est irrationale, ista exponitur sic idest omne animal aliud ab* D *homine est irrationale, homo est animal & homo non est irrationalis. Quarta regula est, quod vniuersalis negatiua exceptiua, exponitur copulatiue per tres exponentes, in quarum prima prædicatum negatur de subiecto sumpto cum aliud ab, in secunda affirmatur subiectum de termino, qui excipitur in tertia affirmatur vniuersale prædicatum de termino excepto, vt hic, nullo animal præter hominem est risibile, exponitur, sic nullum animal aliud ab homine est risibile, homo est animal, & omnis homo est risibilis. Ex istis patet qualiter in istis exceptiuis valeant consequentiæ ab exponentibus ad expositum, vel econtra. Quare eodem modo dicendum est de ipsius, sicut de copulatiuis, quibus exponuntur &c.* E

Nota sensum regulæ pro exclusiuis vide Strab° in conseq. Pa. Pergulen. in duob et alios se re Sum mistas omnes.

Postquam superius Auctor determinauit de dictionibus exclusiuis, hic consequenter determinat de dictionibus exceptiuis. Cuius ordinis ratio est, quia dictiones exclusiue secludunt ab aliquo actu plura tota distincta, actu plures earum partes, dictiones autem exceptiue solum excludũt respectu alicuius actus aliquod contentum sub aliquo distributo, & ideo patet ordo.

Primo sciendum est, quod Auctor in textu sic definit dictiones exceptiuas, dicens, Dictiones exceptiuę sunt, quæ significant exceptionem alicuius contenti sub aliquo distributo, vt præter, pręterquam & sic de alijs, & ponitur ibi li, quę loco generis, est enim quę relatiuum dans intelligere suum antecedens, quod est sincategorema, quod habet modum generis respectu dictionis exceptiuę, & totum residuum ponitur ad differentiam omnium aliorum sincategorematum reddentium propositionem exponibilem, quorum nullum significat exceptionem alicuius.

Dictionis exceptiuę quid. F *Omniũ exceptionẽ circa totum in quantitate fieri necesse est.*

Secundo sciendum, quod vt dicit Auctor in textu, omnis exceptio fit à toto in quantitate, cuius ratio est, quia oportet illud quod vere excipitur, quod sit pars secundum actum contenta in

A ta in eo quo excipitur, & quia sole partes totius in quantitate sunt actualiter contentæ in suo toto, & nõ partes aliorum totorum, nisi habeant reductionẽ ad totum in quantitate, ideo exceptio fit in quantitate. Ex isto vere possumus colligere, quod ad hoc, quod aliquid excipiatur ab aliquo toto, duo requiruntur, per quod illud sit pars illius, a quo accipitur secũdum actum, & quia partes subiectiue, & in modo non sunt secundum actum in suo toto, ideo non possunt excipi a suis totis.

Tertio sciẽdum est, quod exceptiua

B affirmatiua, exponitur copulatiue per tres exponentes, sicut satis ad longum dicitur in textu, & si in ea ponatur præter, si præter descendendo sub termino a quo fit, exceptio dẽt mutari in aliud ab. Vnde in exceptioue quatuor requiruntur, s. excipiens, quod est duplex, s. principale, vt est intellectus, & instrumentale, vt dictio exceptiua terminus exceptiuus, id a quo excipitur, & actus respũ cuius fit exceptio. Et terminus exceptus virtute dictionis exceptiuæ nõ impeditæ supponit simpliciter, & omnes alij termini propositionis exceptiuæ eodẽ mõ supponũt sicut in præiacẽte. Sed exceptiua negatiua contradictoria præcedentis exponitur disiũctiuæ p ppositiones contradicentis partib. exponentib. ipsã affirmatiuã, vt patet per natura contradictionis. vnge ista exceptiua, nõ aĩal præter hoĩem est irratio-

De mõ exponẽdi exceptiuam deq. 4. eius conditionibus.

C nale, sic exponitur oẽ aĩal aliud ab homine non est irrationale, vel homo nõ est animal vel homo est irrationalis.

Quarto sciendum est, quod vniuersalis negatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres propositiones, sicut clare deducitur in tex. sed sua contradictoria exponitur disiunctiue per tres propositiones contradicentes partibus copulatiuæ talis disiunctiuæ contradictoriæ, vt ista non nullũ animal præter hoĩem currit. sic exponitur aliqd animal aliud ab hoĩe currit, vel aliquis hõ non est animal, vel aliquis hõ currit.

Vniuersalis negatiua exceptiua quo exponitur.

Contra prædicta arguitur primo sic. Præ ter, est dictio exceptiua, & tamen non semper significat exceptionem, ergo &c. Minor probatur, quia in ista ꝓpositione tu debes decẽ francos præter 20. scuta, si præter non signat exceptionem, nam sensus illius propositiones est, tu debes decẽ francos cum 20. scutis. Secundo sic. Exceptio fit a toto integrali, vt patet dicendo, totus Soc. est in arca pter pedem, ergo male dicitur in textu, quod omnis exceptio fit a toto ĩ quantitate. Tertio sic. Exceptio fit a toto vniuersali, ergo &c. Añs patet dicendo homo rõcinatur præter Soc. qui est vesanus. Quarto sic. Terminus exceptus non semper excipitur simpliciter, ergo male dicitur in textu quod dictio exceptiua facit terminum cõem, supra quẽ cadit, supponere simpliciter. Aũs

Argu.

D

E patet, quia terminus exceptus excipitur respectu alicuius actus, modo actiones sunt singulariũ, & suppositorum, Pro e mio Metaphysicæ, & sic terminus exceptus supponit personaliter, & non simpliciter. Quinto sic. Ista est vna propositio exceptiua, nullus homo præter asinũ currit, & tñ illud quod excipitur nõ continetur secundum actum in toto in quantitate a quo excipitur, ergo illæ cõ

F ditiones assignate ad hoc, quod aliquid excipiatur non sunt bonæ.

Ad arg. Ad primũ dr, quod qñcũq; pter accipitur exceptiue, semper sinat, exceptionem, sed sp non tenetur exceptiue, imo aliquando tenetur negatiue vt ergo stabo præter te, i. sine te, aliquã do abstractiue vt decẽ præter duo sunt octo, i. remotis duob. a decẽ remanent octo, et aliqñ associatiue, vt tu debes decẽ francos præter viginti scuta, i. cũ viginti scutis. Ad scdm dicendum est, ꝙ verum est, sed per totum in quantitate Pet. Hispan. intelligit totũ integrale, sicut satis patet in suis sincategorematibus vbi expresse dr quod exceptio fit a toto ĩ quãtitate, & a toto integrali. Ad tertium dr, ꝙ ibi non est vera exceptio sed potius abusiua. Ad quartũ dicitur quod licet terminus supponens simpliciter supponat pro vniuersali, tamen hoc est, secundum habitudinem quam habet ad supposita, & ideo vbicun-

Solutio. Nor. huius dictioni, pratr varias ĩ oratione acceptiones.

A que supponit pro suppositis, licet indeterminatis. Ad quintum dicitur, quod ad hoc, quod aliqua propositio sit vere exceptiua tam ex parte rei quam ex parte modi enunciadi requiritur, quod excipiatur aliquid ab aliquo, quod fert instantiam eius a quo fit exceptio, sic, quod sit pars secundum actum contenta in illo à quo excipitur, sicut patuit in secundo notabili, & per amplius patebit in sincategorematibus.

De reduplicatiuis dictionibus quomodoque per regulas sint exponenda
B *propositionum varia genera, differitur.*

Sequitur de reduplicatiuis dictionibus. Dicuntur autem reduplicatiua dictiones, qua important rationem, secundum quā aliquid alteri attribuitur, vt in quantum secundum quod ea ratione qua, & similia. De quib tales dantur regula. Prima est, quod dictio reduplicatiua prasupponit aliquod pradicatum inesse alicui subiecto, & denotat illud supra, quod cadit immediate esse causam illius inherentia. Secūda regula est. Quod dictio reduplicatiua semper fertur ad predicatum, & nunquam reduplicat ipsum. Tertia regula est. Quod propositio reduplicatiua affirmatiua exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarum prima affirmat pradicatum principale de subiecto secun-
C *da autem affirmat reduplicatiuum de subiecto, tertia vero affirmat pradicatum principale de reduplicato vniuersali, quarta est vna causalis, in cuius antecedente ponitur dictio supra quam cadit reduplicatio de aliquo transcendenti, & in consequente pradicatum principale affirmatur de relatiuo illius transcendentis, vt hic homo inquantum rationalis est flebilis, idest homo est flebilis & homo est rōalis, & omne rōnale est flebile, & quia aliquid est rōnale ipsum est flebile. Quarta regula est, quod propositio reduplicatiua, in qua ponitur negatio post dictionem reduplicatiuam, exponitur copulatiua per quatuor exponentes, quarum*

Prima regula. Secūda regula. Tertia regula. Quarta regula.

D *prima negat pradicatū de subiecto principali, secunda affirmat de reduplicatum de eodem, tertia negat vniuersaliter pradicatum principale de reduplicato, quarta est vna causalis, in cuius antecedente pradicatum reduplicatum de suo transcendenti affirmatur, & in consequente negatur pradicatum de relatiuo illius transcendentis vt hic nullus homo inquā tum rationalis non est rudibilis idest nullus, homo est rudibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est rudibile, & quia aliquod est rationale, ipsum non est rudibile. Expositio patet per legem contradictoriarum qualiter sunt exponendę contradictoria istarum, & qualis* E *valeat consequentia in ipsis. Patet etiam quod in istis valet conformiter consequentia sicut in prioribus.*

Postquam Auctor determinauit de dictionibus exceptiuis, hic consequenter determinat de dictionibus reduplicatiuis. Et ratio ordinis est, quia dictiones reduplicatiuę denotant attributionem, sicut apparebit per definitionem earum inferius ponendam. Dictiones vero exceptiuę quodam modo important separationem, & remotionem modo attributio, & remotio quodammodo opponuntur, & quia opposita iuxta se posita magis elucescunt, ideo patet ordo.

F Primo sciendum est, quod Auctor in textu dictiones reduplicatiuas definit dicens. Dictiones reduplicatiuę dicūtur, quę importent rationem secundum quam aliquid alteri attribuitur, & subintelligitur sincategoremata, ita vt si sensus dictiones reduplicatiuę sūt sincategoremata, quę important rationem, &c. totum residuum ponitur ad differentiam aliorum sincategorematum, quorum nulli competit ratio aliquid alteri attribuendi vnde dictiones reduplicatiuę sunt aduerbium vel propositiones cum suo casuali, vt sunt iste, inquantum, secundum, quod ea ratione, & istis dictionibus dicitur propositio reduplicatiua &c.

Quę nā dicatur dictiones reduplicatiuę.

A rum quinque modorum sic pōt haberi sufficientia, quia oē infinitū est impertransibile, vel igitur & impertransibile, negatiue, sic ꝙ negatur, tā actus q̄ potētia pertransibilitatis, & sic est primus modus vel est infinitum, seu impertransibile priuatiue, sic ꝙ negaf actus oīno pertransibilitatis, & finitatis, & relinquitur potentia ad vlteriorem finitationē, & hoc dupl'r, vel de se est aptū natū simpliciter, pertransiri, & finitari, & sic est secundus modus, vel est solum natum pertransiri, & finitari in parte, & hoc est dupliciter, quia vel fit per appositionē, & sic est tertius modus, vel per diuisionem, & sic est quartus modus, vel vtroque modo, & sic est quintus modus.

Modorum in finiti sufficiētia.

B Sed pro sophismate, quod mouetur in textu, tertio sciendum, ꝙ infinitum pōt capi dupliciter. Vno modo, vt significat qualitatem rei subiectæ, vel predicatæ, vt dicendo, mundus est infinitus, & sic ista propositio, infinita sunt finita, æquipollet huic, aliqua infinita sunt finita. Et hoc modo potest sic ꝓbari sophisma, duo sunt finita, tria sunt finita, & sic in infinitū, ergo infinita sunt finita. Alio modo, capitur infinitum sincategorematicæ, vt dicēdo, infiniti hoīes currūt, & hoc modo significat dispositionem subiecti inquantum subiectum, & sic ista infinita sunt finita æquiualet huic quantum ad distributionem, quælibet plura sunt infinita. Et hoc modo probatur sophisma sic. duobus plura sunt finita. tribus plura sūt finita, & sic de alijs, igitur quælibet plura sunt finita, & per consequens infinita sunt finita. Et vt dicit textus, ibi est distributio interscalaris, quia fit scala termini ascendendum ſm numerus, quia in prima propositione supponit pro duobus & in ſcda pro tribus & sic deinceps super gradatim, siue scalatim ascendendo. Improbatur autem sic sophisma. ibi prædicatur oppositum de opposito, ergo sophisma est falsum.

Sophis. & seq.

C

Pro solutione huius quarti ſcdm est, ꝙ quidam soluunt dictum sophisma p distinctionē. Nam infinitum dr̄ dupl'r, vno modo quo ad nos, sicut arena, & maris, & stella cæli dicuntur infinita. Alio modo, dr̄ infinitum simpliciter, & secūdum naturam, & tunc dicunt, quòd si capiatur infinitū primo modo pro infinito quo ad nos sic sophisma est verum, & sic non prædicatur oppositum de opposito, quia illud quod est. Infinitum quo ad nos a parte rei est finitum, si aūt capiatur infinitum pro infinito simpliciter sic sophisma est falsum. Alij aliter soluunt dicētes, quòd si infinitum capiatur pro termino communi, & categorematice sic sophisma est falsum, si vero capiatur sincategorematice tunc est verum. Sed, vt dicit Petr. Hispan. neutra istarum solutionum est sufficiens, quia si capiatur infinitum simpliciter, vel pro termino communi, manet probatio, & improbatio. ideo aliter soluit sophisma dicens, quòd ipsum est simpliciter falsum. Et ad probationem respondet, quòd peccat secundum fallaciam secundum quid ad simpliciter, quia procedit ab infinito secundum aptitudinē, quod est infinitum secundum quid, ad infinitum simpliciter, & in actu.

Solutio dicti sophismatis.

D

E

Sed contra prædicta arguitur primo sic. De infinito determinatur à Philosophia naturali, ergo de ipso non debet hic determinari. Secundo sic. De non ente non potest esse scientia, sed infinitum est non ens, ergo de ipso non potest esse scientia. Tertio sic. Omne corpus est finitum actu, ergo male exemplificatur in secundo modo de profunditate maris. Quarto sic. Contra tres vltimos modos. Quia vel in istis tribus modis infinitum sumitur negatiue, quod non est dicendum, vel sumitur priuatiue, vt negat solum actum quod etiam non est dicendum, quia numerus, magnitudo, & tempus sunt actu finita, ergo illi tres modi sunt insufficienter positi. Quinto sic. Linea, & corpus sunt infinita, cum omne continuum, sit diuisibile infinitū, & tamen actu sunt finita, quia non est dandum actu infinitum, ergo infinita sunt finita, & sic sophisma est verum.

Argu.

F

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, ꝙ in philosophia naturali determinatur de infinito, inquantum est quędam proprietas rerum naturalium, hic autem

Solutio.

A autem determinatur de ipso, inquantum habet conuenientiam cum signis distributiuis. Ad secundum dicitur, quod licet infinitum non sit ens actu, tamen est ens in potentia. Licet etiam de non ente non possit haberi scientia positiue, tamen de ipso potest haberi scientia priuatiue. Ad tertium dicitur, quod licet profunditas maris, & quodlibet aliud, corpus sint de se actu finita, & determinata tamen quo ad nos est infinita, & impertransibilis. Ad quartum dicitur, quod infinitum tribus vltimis modis dicitur priuatiue sic, quod negat, & priuat actum completum finitatis, & per transibilitatis, & semper manet potentia ad vlteriorem terminationem, seu fini rationem, & sic infinitum illis tribus modis est infinitum secundum potentiam. Ad quintum dicitur, quod consequentia nō valet. Sed argumentum peccat penes fallaciam secundum quid ad simpliciter, procedit enim ab infinito secundum potentiam diuisionis, quod est infinitum secundum quid, ad infinitum simpliciter. Et hæc de distributionibus dicta sufficiant. D

B

PARVORVM LOGICALIVM E

TRACTATVS SEPTIMVS.

SVMMA TRACTATVS. F

Quid propositio, exponibilis, & de his quæ exponibilem ipsam reddant, de signis, ac dictionibus, & propositionibus, exclusiuis, exceptiuis, & reduplicatiuis, deque Incipit, & Desinit, & propositionibus de illis formatis, & Infinito. De comparatiuis, & superlatiuis, Deque dictionum diuersitatem importantium natura, & vsu.

C *Quid propositio exponibilis, & quæ nam signa exponibilem ipsam faciant.*

Vide Io. Bri. in q̄ōni b⁹ Paulum Venetum Pergul. & aliis in summulis.

Propositio exponibilis est propositio habens sensum obscurum expositione indigentem propter aliquod sincategorema in ea positum implicite, vel explicite in aliqua dictione, vt in hac tantum homo est animal. Socr, incipit esse albus, infinita est linea, & sic de aliis. Pro quo sciendum, quod ea quæ faciunt propositionem exponibilem sunt in multiplici differentia, quia quædam sunt signa exclusiua, vt tantum, solum, & sic de aliis, quædam exceptiua, vt nisi, præter, quædā reduplicatiua, vt inquantum, secundum quod quædam important priuationem finis, vt infinitum, quædam important excessum, vt comparatiui, & superlatiui gradus, quædam vero important distinctionem vt differt, aliud, ab, & sic de aliis, quædam important specialem modū distributionis vt totius, qualelibet, & sic de aliis. Vnde propter illa propositio redditur obscura: sic quod indiget expositione, & ideo dicuntur facere propositionem exponibilem, quare, de ipsis ordinem videndū est, & primo de signis exclusiuis.

Hic

A Hic est Tract. septimus Paruorum Logicalium magister Petri Hisp. In quo, postquam determinauit de termino distribuibili, cuius proprietas est distributio, consequenter de propositionibus exponibilibus determinat. Cuius ordinis ratio est, quia distributio est proprietas consequens significationem actualem distribuibilium, expositio vero magis concernit significationem virtualem, vt clare patebit in processu.

Subiectū præsentis tractatur.

Primo sciendum est, quod sicut terminus distribuibilis est subiectum principale seu attributionis præcedentis. Tractatus, sic propositio exponibilis est subiectum attributionis istius Tractatus, habet enim omnes conditiones B subiecti attributionis, quia est quoddam vniuersale, non quidem reale, sed intentionale, habet etiam partes, & proprietates, quia propositio categorica, & hypotetica vniuersale particulare, indefinitum, & singulare, affirmatiuum, & negatiuum, sunt partes eius, expositio est proprietas eius.

Secundo sciendum, quod expositio potest capi duob. modis, vno modo pro quadā manifestantione sensualia qua sumitur syllogismus expositorius, & sic solet definiri. Expositio est manifestatio quædam ad sensum, accipiens aliqua duo vni, & idem numero conuenire, aut alterum disconuenire, ex hoc inferens illa inter se conuenire vel disconuenire, & isto mō nō capitur in propositio, quia vt sic est vna species arg. reductiue contenta sub syllogismo, licet non C sit verus syllogismus, quia non sit in aliquo modo syllogistico, alicuius figuræ, alio modo capitur expositio prout est manifestatio quædam magis complete, & clare explicans significationem, alicuius propositionis habentis sensum obscurum, quam per illam propositionem exprimeretur seu significaretur & isto modo capitur in proposito.

Expositio dupliciter sumitur & quæ proposito deseruiat.

Tertio sciendum est, quod Auctor in textu sic definit propositionem exponibilem. Propositio exponibilis est propositio habens obscurum sensum expositione indigētem propter aliquod sincategorema explicite, vel implicite in D ea positum, vt tantum homo currit. In qua definitione ponitur propositio loco generis, nō quidem, quod sit verum genus, quia intentiones non sunt in aliquo prædicamento, & ideo in ipsis non reperiuntur, nec vera genera, neque species, & totum residuum ponitur loco differētiæ, quia per hoc differt ab alijs sex proprietatib. terminorū, & a propositione non exponibili, quia habet sensum lucidum, & clarum. Vnde, quia suppositio, relatio, ampliatio, & appellatio, restrictio, & distributio, sunt proprietates terminorum incomplexorum, expositio vero est proprietas termini complexi, quæ tamen sibi insurgit, & euenit ab aliquo incomplexo, E puta ex aliquo sincategoremate in ea incluso, ideo Petrus Hisp. conuenienter post alios sex tractatus determinat de exponibilibus, quia sicut incomplexum secundum naturam præcedit complexum, sic passio incomplexi præcedit passione complexi.

Propositio exponibilis quid sit

Quarto sciendum est, quod ea quæ faciunt propositionem exponibilem, sunt in multiplici differentia, quia quædam sunt signa exclusiua, vt tantum, solum, quædam exceptiua vt præter, nisi, quædam reduplicatiua, vt inquantum, secundum, quod quędam vero important inceptionem vel definitionem, vt incipit, vel definit, quædam priuationem finis, vt infinitum, quædā excessum, vt comparatiui, & superlatiui gradus, quædam distinctionem, vt F differt, aliud, ab, quædam vero important specialem modum distributionis, vt totus, qualelibet, & sic de alijs. Et ista sufficiunt reddere propositionē exponibilem, vt patet per sufficientiam. Quia omne illud, quod facit propositionem exponibilem, aut de suo significato importat diuersitatem seu differētiam aut non, si primo modo sic sunt ea quæ important distinctionem, vt differt, aliud, ab, si secundo modo hoc est dupliciter, aut important specialem modum distribuendi, aut non, si sic, hoc est dupli-

Quę nā exponibilē reddāt propositio.

A dupliciter, vel important specialem modum distributionis ex significatione propria, vel virtute negationis in ipsis inclusæ, si primum sic sunt ea, quæ important specialem modum distributionis, vt totus qualelibet, si secundum, sic sunt superlatiui, & comparatiui gradus, qui cum excessu quandam distributionem important, si non important specialem modum distribuendi, hoc est dupliciter, aut debent rem in fieri, aut in facto esse, si in fieri, sic sunt ea, quę important inceptionem, & quia vnum oppositorum dat intelligere reliquum, per ista intelligimus illa quæ definitionem important, si in facto esse, hoc est dupliciter, aut carent fine, aut non, si sic, sic sunt ea quę priuationē finis important,

B vt infinitum, si non carent fine hoc est dupliciter aut designatur aliquid adiūgi alteri, aut nō. Si sic, sic sunt reduplicatiua, vt inquantum secūdum quod si nō, hoc est dupliciter, aut secludunt ab aliquo actu vno, aut plura contenta sub aliqua distributione, aut aliqua contenta sub plurib. distributionibus si primum, sic sunt exceptiua, si secundum, sic sunt exclusiua.

Contra prædicta arguitur primo sic. De propositione exponibili non est scientia, ergo de ipsa non debet fieri specialis tractatus. Antecedens patet, quia, cum omnis scientia sit realis, eius obiectum debet esse reale, quia vt vult Aristo. secantur scientiæ quemadmodum, & res de quib. sunt, modo propositio exponibilis nō est ens reale. Secū-

Argu. Colligitur hoc dictū 3. de ani. 1. Meta. & alibi in multis locis

C do sic. Expositio est quædam species argumentationis, sed de specieb. argumētationis determinatur in noua Logica, ergo hic male determinatur. Tertio sic. Nulla propositio est exponibilis, ergo hic male definitur. Antecedens patet, quia esse exponibile est proprietas termini, terminus vt enim in primo priorū dictum est, est in quem resoluitur propositio, vt in subiectum, & prędicatum apposito esse, vel non esse. Quarto sic. Aliquæ sunt propositiones exponibiles, in quib. non ponitur sincategorema ergo male dicitur in definitione, propter sincategorema in ea positū. Quinto sic. Omnis diuisio debent esse bimēbris, sed diuisio eorum, quę faciunt propositionem exponibilē nō est bimembris, ergo ipsa non est bona.

D Ad arg. Ad primum istorum dicitur quod licet omnis scientia sit realis, eo quod est habitus qualificatiuus animę, tamen non oportet quod obiectum illius scientiæ sit reale, sed sufficit, quod habeat aliquo modo fundamentum in re. Ad secundum dicitur, quod expositio, a qua sumitur syllogismus expositorius, bene species, argumentationis, sed de illa non est hic ad propositum, vt patuit in secundo notabili. Ad tertium dicitur, quod hic accipitur expositio prout attribuitur propositionib, & non terminus, quia propositio est, illud quo exponitur. Nec capitur ibi expositio pro solutione, quæ bene conuenit termino tanquam illi, in quem sit resolutio. Ad quartum dicitur, quod nullæ sūt propositiones exponibiles, vt quib. nō sint sincategorema, vel formaliter, vel æquiualenter. Ad quintum dicitur, quod licet diuisio generis debeat esse bimembris, tamen diuisio multiplicis ęquiuoci non debet esse bimembris, cuiusmodi est præsens diuisio.

Solutio.

E

Quid signa exclusiua, & regulæ quattuor, quibus exclusiuæ sumitur expositio.

F *Signa exclusiua sunt illa, quæ ex significatione sua exclusionem important, & a quibus propositio redditur exclusiua, vt sunt istæ dictiones, tantum, solum, duntaxat, & similia. Hæc autem signa quandoque exponuntur gratia alietatis, quandoq. vero gratia pluralitatis, quandoque ponuntur in oratione sine negatione præcedente, vel consequente, quandoque vero cum negatione. De istis autem tales dantur regulæ.*

Vide Pal. Pergu. in dub. & omnes sum mistas.

Prima est propositio exclusiua sine negatione exponitur per copulatiuam affirmatiuam cuius prima pars est præiacens exclu-

A *exclusiua, & secunda pars est negatiua importans negationem prędicati de omnibus alijs a subiecto, vt tantum homo est risibilis, idest homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile, vel tātum Apostoli Dei sunt duodecim, idest Apostoli Dei sunt duodecim, & non sunt plures quam duodecim, secūda regula, quod propositio exclusiua huius generis infert copulatiuam compositam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum seorsum, & non ecōuerso, vt tantum homo currit, ergo homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Tertia regula est, quod ab exclusiua affirmatiua ad uniuersalem de terminis transpositis est bona consequentia, si fiat exclusio gratia alietatis, & non* B *contra, vt bene sequitur tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal, & econtra. Quarta regula est, quod exclusiua contradictoria prioris exponit per disiunctiuam affirmatiuam de partibus cōtradicentibus prioris exclusiue, ut isti, non tantum homo currit, i. nullus homo currit, uel aliud ab homine currit, patet ex uirtute contradictionis, quia utrobique seruatur oppositio contradictionis & sic patet qualiter in eis ualet consequentia. Quinta regula. Exclusiua in qua ponitur sola negatio consequens exclusionem, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est negatiua praiacens, secunda est affirmatiua in qua prædicatum affirmatiue enunciatur de quolibet alio a subiecto, ut tantum accidens non est substantia, idest accidens non est substantia, & omne aliud ab accidente est substantia. Et hoc patet qualiter* C *eius contradictoria sit exponenda, & qualiter valeat consequentia in exclusiuis.*

Postquam Auctor superius determinauit de propositione exponibili in cōmuni, & de his quæ reddunt propositionem exponibilem ponendo definitionem eius, & enumerando octuplicia sincategorematata, aut saltem sincategorematibus æquiualentia, facienda propositionem exponibilem hic consequenter determinat de signis exclusiuis, de quibus promisit se determinaturum. Primo sic definiens siue exclusiua dicens signa exclusiua sunt, quæ ex significatione exclusionem importantant, & a quibus propositio redditur exclusiua, vt sunt istę dictiones, tantum, solum modo, duntaxat. Et dicitur notanter, quæ ex significatione exclusionem, important, & non quę significant exclusionem, quia signa exclusiua non dicuntur, ex eo quod significent exclusiue, sed quia exercent eam vt tantum solum. Dictiones exclusiuæ dicuntur ab exclusione exercita, & non ab exclusione significata, sicut securis dicitur in scillura, ab inscissione exercita, & non ab inscissione significat, quia securis non significat inscissionem licet exercet ipsum scindere, sed significat securim.

D *Quid signa exclusiua sint.*

E

Exclusio dupliciter vt concepta, & vt exercita sumitur.

Primo sciendum est, qđ exclusio dupliciter intelligiť, scilicet vt concepta, & vt exercita. Exclusio concepta designatur per illud nomen exclusio, & exclusio exercita exercitio generali designatur per hoc verbum excludo, & per has dictiones tantum, & solum intelligitur exclusio, vt exercita exercitio speciali, sicut ęquitatio significatur, vt cōcepta per hoc nomen æquitatio, & per hoc verbum ęquito significatur vt exercita, vt cum aliquis exercet ęquitationem æquitando.

Signorum exclusionis vis. F

Secundo sciendum est, quod hęc signa exclusiua quandoque excludunt gratia alietatis, vt tantum homo est risibilis, quandoque vero gratia pluralitatis, vt tantum sunt decem prędicamenta quandoque etiam ponuntur negatiuæ vt tantum animal rationale est homo: quandoque vero cum negatione pręcedente exclusionem, vt non tantum animal currit, quandoque vero cum negatione sequente signum exclusiuum, vt tantum animal non est substantia, & quandoque cum negatione proposita, & postposita ad signum exclusiuum, vt non tantum homo non est substantia, quæ contradicit illi, in qua solum post ponitur negatio. Vnde aliter exponitur illa propositio, quæ est

Propositionis exclusiuæ ex-

tiue

A fine negatione, & aliter illa, in qua ponitur negatio præcedens exclusionem, & aliter illa in qua ponitur negatio sequens exclusionem, & aliter sua contradictoria, sicut patebit in regulis hic statim declarandi. Tertio sciendum est, quod propositio exclusiua sine negatione sumpta exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est præiacens exclusiuæ, & secūda pars est negatiua importās negationem prædicati ab omnibus alijs a subiecto, vt tantum homo currit, idest homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Vel sic secundum alios, homo currit, & nullus non homo currit, vnde præiacens

ponēdi modus qua itē ad exclusionē requirā tur. Ad exclusionē, quæ requirā tur.

B propositionis exclusiue, est propositio sumpta sine dictione exclusiua, cui tamen potest addi signum exclusiuum, ut illa propositio homo currit, est præiacens illius, tantum homo currit. Et ad exclusionem quatuor requiruntur, scilicet illud quod excluditur, illud a quo excluditur, illud respectu cuius excluditur, & ipse actus excludendi vt cum dicitur, solum homo currit animalia ab homine sunt, id quod excluditur, & homo est id à quo excluditur, & cursus est id, respectu cuius excluditur, & illa dictio solus importat actum excludendi.

Vnde propositio affirmatiua exclusiua infert copulatiuam compositam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum seorsum, & non econtra,

C vt bene sequitur, tantum animal currit: ergo animal currit, & similiter bene sequitur tantum animal currit, ergo nihil aliud ab animali currit. Infert insuper propositio exclusiua affirmatiua suam vniuersalem de terminis transpositis, vel bene sequitur, tantum animal.

Exclusiua contradictoria ī qua negatiue exclusione præcedens ponitur.

Quarto sciendum est, quod propositio exclusiua contradictoria prioris, idest in qua ponitur in negatio præcedens exclusionem, exponitur per disiunctionem affirmatiuam de partibus contradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt ista, non tantum homo currit, si exponitur, nullus homo currit, vel aliud ab homine currit. D

Vnde partes affirmatiuæ copulatiuæ dicuntur contradicere partibus negatiuis disiunctiuæ sibi contradictoriæ, vt ista duo contradicunt, homo currit, & nihil aliud ab homine currit, & nullus homo currit, vel aliquid aliud ab homine currit, quia sunt de partibus contradicentibus. Sed propositio exclusiua, in qua ponitur solum negatio sequens exclusionem exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est negatiua præiacens, & alia est affirmatiua, in qua prædicatum affirmatiuæ enunciatur de quolibet alio a

E subiecto, ut tantum accidens non est substantia, & omne aliud ab accidente est substantia, & sua contradictoria, scilicet illa, in qua præponitur, & postponitur negatio signo exclusiuo, exponitur per disiunctiuam de partibus cōtradicentibus partibus prioris copulatiuæ, vt ista non tantum accidens non est substantia, sic exponitur, accidens est substantia, vel omne aliud ab accidente non est substantia.

Argu.

Sed contra prędicta arguitur primo sic. Per signa exclusiua non intelligitur exclusio exercita, ergo contra ea, quæ dicta sunt in primo notabili. Antecedens patet; quia exercita exclusio non significatur per illa signa, immo nihil intelligitur per aliquem terminum nisi per ipsum significare significetur, F cum sit intellectum de re constituere.

Secundo sic. Omne illud quod exponitur gratia alietatis potest exponi gratia pluralitatis, ergo male dicitur, quod signa exclusiua quandoque excludunt gratia alietatis, & quandoq; gratia pluralitatis.

Tertio sic. Ista est propositio exclusiua sine negatione, tantum pater in diuinis est essentia diuina, tamen non exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars sit præiacens exclusiuæ, & secunda pars sit negatiua importans negationem prædicati de omnibus alijs a subiecto, quia non se-

A quitur tantum pater in diuinis est essentia diuina, ergo pater in diuinis est essentia diuina, & nihil aliud a patre, est essentia diuina, quia exponente sũt veræ, & exposita est falsa, ergo. Quarto sic. Non sequitur, tantum animal est homo, ergo aĩal est homo, & nihil aliud ab animali est homo, & tamen hic arguitur ab exposita ad suas exponentes vt notum est, ergo antecedens est verũ, quia bene sequitur, oĩs homo est aĩal, ergo tm̃ aĩal est hõ, ab vniuersali affirmatiua ad suam exclusiuã de terminis transpositis, & consequens est falsum, nam bene sequitur nihil aliud ab ani-
B mali est homo, ergo nihil non idem animali est homo, quia nihil aliud, & nihil non idem æquiualent, & vltra nihil non idem animali est hõ, ergo quodlibet idẽ aĩali est homo quia quodlibet, & nihil non æquipollent per primã regulam æquipollentiarũ. Et vltra quodlibet idem animali est homo, ergo qđlibet aĩal est homo, ꝙ est manifeste falsum, & per consequẽs ista, ad quam sequebatur, nihil aliud ab aĩali est homo est falsa. Quinto sic. Non sequitur, tm̃ aĩalia sunt sensibilia, ergo oĩa sensibilia sunt aĩalia, quia antecedens est uerũ, & consequens falsum, patet quia lapides sunt sensibiles, & tñ nõ sunt aĩalia, ergo arguendo ab exclusiua affirmati-
C ua ad vniuersalem in terminis transpositis non est bona consequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, qđ ad hoc, quod aliqua dictio debet intelligere aliquid, non oportet, ꝙ aliquid significet, sed sufficit, ꝙ ipsũ cõsignificet. Et quia signa exclusiua cõsignificant exclusionem exercitam, iõ eam dant intelligere. Ad 2m dr̃, ꝙ licet aliqñ illud q od exponitur gratia alietatis possit exponi gratia pluralitatis, ut ista exclusiua, tm̃ animalia rationalia sunt risibilia, potest exponi gratia alietatis, & gratia pluralitatis, tamẽ propositio, quæ est exponibilis gratia alietatis, non semper potest exponi gratia pluralitatis, iõ nõ sumit simplr̃ falsũ. Ad tertium dr̃ ꝙ ista de vi sermonis, et 2m proprium sensum est falsa, quia hæc

Immo oẽs tres sũt una essẽtia, vt in 1. sen. et in 12. Me. ꝑ mod. scrib. et in c. firmiter đ sum. ut ibi per Doct. la te patet

dictio tãtum magis respicit subiectum D q̃ formam subiecti, & excludit aliũ in masculino a consortio prædicati, iõ dẽt sic exponi, tm̃ pater in diuinis est essentia diuina, i. pr̃ in diuinis est essentia diuina & tunc consequens est falsum, sicut antecedẽs. Si vero excludit a forma subiecti, sic bñ exponitur mõ dicto antecedens oppositum, quia tunc antecedens est verum, sicut & consequens, sensus eñ huius est, tm̃ pater in diuinis est essẽtia diuina, idest ille, cum quo nullus alius pr̃ est essentia diuina in diuinis cum.n. dicimus, tm̃ pr̃ in diuinis est essentia diuina, non negamus Filium, & Spiritum E sanctum esse essentiam diuinã, sed hoc dicentes significamus, ꝙ illi simul cum eo non sunt pr̃. Ad quartum dr̃, quod negatur antecedens, & assumptum inde consequens, videlicet, quod antecedens sit verum, & consequens falsum. Et ad consequẽtias ĩprobãtes concedũtur omnes, dempta ista, nihil non idem animali est hõ ergo quodlibet idem animali est homo, quia licet nihil non, & quod libet æquipolleant, tñ nihil non, idem animali, & quodlibet idem aĩali non æquipollent propter duas causas, prima est, quia, cum dr̃, nihil non idem animali est homo, ambæ negationes nõ fuerunt ad eandem copulam, quia prima fertur ad est, alia vero ad hoc, quod dr̃, existens, modo regulæ consequẽtiarum debent intelligi, qñ negatio inclu- F sa in signo, & alia postposita, feruntur ad eandem copulã, & propter hoc, qđ illæ negationes ambæ non feruntur ad idem prouenit. Secũda cã est, uidelicet, quod illæ duæ non sũt eiusdem subiecti immo subiectum vnius est ens idẽ aĩali scilicet secundæ, subiectum vero alterius scilicet primę est ens non idem animali, modo ad æquipollentes requiritur, quod fiat eiusdem subiecti, unde æquipollens istius, nihil non idem animali est homo, est ista, quod libet non idem animali non est homo, & illæ sunt eiusdem subiecti, & prædicati, & sunt ambæ ueræ, quod negatiuæ ambæ si enim daretur, ista quod libet idem animali est homo, vt arguebatur tan-

A tanquam ei æquipollens, tunc æquipolleret affirmatiuæ, nam prima est simpliciter negatiua, & secunda est simpliciter affirmatiua. Ad quintum dicitur, quod si sensibile teneatur vniuoce in ambabus, tunc consequentia est bona, & sicut antecedens est verum ita & consequens. Sed, si sensibile teneatur æquiuoce in illis, scilicet in exclusiua pro sensibili actiuo, & in vniuersali de terminis transpositis pro sensibili passiuo, sicut non valeret consequentia. Modo regula est intelligenda, quod ab exclusiua affirmatiua ad vniuersalem determinis transpositis est bona consequentia, si fiat exclusio gratia B alietatis, & termini teneatur vniuoce in ambobus.

De signorum exceptiuorum natura ac diuersitate, de Regulis item quibusdam ad exceptiuarum propositionum expositionum necessarijs dictionem.

Sequitur de signis exceptiuis. Dicuntur aut exceptiua, quæ significat exceptionem alicuius contenti sub aliquo distributo, vt præter, præter quam, & sic de alijs. De quib. tales dantur regulæ. Prima est, quod omnis exceptio fit à toto in quantitate, seu à termino sumpto sub signo vniuersali. Est autem in quantitate terminus communis sumptus cum signo C *vniuersali, vt omnis homo præter Socra. currit. Secunda reg. est quod dictio exceptiua non impedita facit terminum communem, supra quem cadit, immediate supponere simpliciter, vt omne animal præter hominem est irrationale ibi hominem supponit simpliciter. Tertia reg. est quid vniuersalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres exponentes categoricas, quarum prima affirmat vniuersale prædicatum de subiecto. sumptum cum aliud ab, & in secunda affirmat terminum à quo fit exceptio. Tertia est negatiua in qua prædicatum negatur de termino excepto, vt hic omne animal præter hominem est irrationale, ista exponitur sic idest omne animal aliud ab hominem est irrationale, homo est animal & homo non est irrationalis. Quarta regula est, quod vniuersalis negatiua exceptiua, exponitur copulatiue per tres exponentes, in quarum prima prædicatum negatur de subiecto sumpto cum aliud ab, in secunda affirmatur subiectum de termino, qui excipitur in tertia affirmatur vniuersale prædicatum de termino excepto, vt hic, nullo animal præter hominem est risibile, exponitur, sic nullum animal aliud ab homine est risibile, homo est animal, & omnis homo est risibilis. Ex istis patet qualiter in istis exceptiuis valeant consequentia ab exponentibus ad expositum, vel econtra. Quare eodem modo dicendum est de ipsius, sicut de copulatiuis, quibus exponuntur &c.*

Nota sensum regulæ pro exclusiuis vide Strab. in con. C seq. Pa. Pergulen. in duob et alios fere Sum mistas omnes.

D

E

Postquam superius Auctor determinauit de dictionibus exclusiuis, hic consequenter determinat de dictionibus exceptiuis. Cuius ordinis ratio est, quia dictiones exclusiuæ secludunt ab aliquo actu plura tota distincta, actu plures earum partes, dictiones autem exceptiuæ solum excludũt respectu alicuius actus aliquod contentum sub aliquo distributo, & ideo patet ordo.

Primo sciendum est, quod Auctor in textu sic definit dictiones exceptiuas, dicens, Dictiones exceptiuæ sunt, quæ significant exceptionem alicuius contenti sub aliquo distributo, vt præter, præterquam & sic de alijs, & ponitur ibi li, quę loco generis, est enim quę relatiuum dans intelligere suum antecedens, quod est sincategorema, quod habet modum generis respectu dictionis exceptiuę, & totum residuum ponitur ad differentiam omnium aliorum sincategorematum reddentium propositionem exponibilem, quorum nullum significat exceptionem alicuius.

Dictionis exceptiuę, quid.

F

Omniũ exceptionẽ circa totum in quantitate fieri necesse est.

Secundo sciendum, quod vt dicit Auctor in textu, omnis exceptio fit à toto in quantitate, cuius ratio est, quia oportet illud quod vere excipitur, quod sit pars secundum actum conten

A que supponit pro suppositis, licet indeterminatis. Ad quintum dicitur, quod ad hoc, quod aliqua propositio sit verè exceptiua tam ex parte rei quam ex parte modi enunciādi requiritur, quod excipiatur aliquid ab aliquo, quod fert instantiam eius a quo fit exceptio, sic, quod sit pars secundum actum contenta in illo à quo excipitur, sicut patuit in secundo notabili, & per amplius patebit in sincaregorematibus.

De reduplicatiuis dictionibus quomodoque per regulas sint exponenda propositionum varia genera, differitur.

B

Sequitur de reduplicatiuis dictionibus. Dicuntur autem reduplicatiua dictiones, qua important rationem, secundum quā aliquid alteri attribuitur, vt in quantum secundum quod ea ratione qua, & similia. De quib tales dantur regula. Prima est, quod dictio reduplicatiua prasupponit aliquod pradicatum inesse alicui subiecto, & denotat illud supra, quod cadit immediate esse causam illius inharentia. Secūda regula est. Quod dictio reduplicatiua semper fertur ad pradicatum, & nunquam reduplicat ipsum. Tertia regula est. Quod propositio reduplicatiua affirmatiua exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarum prima affirmat pradicatum principale de subiecto secunda autem affirmat reduplicatiuum de subiecto, tertia vero affirmat pradicatum principale de reduplicato vniuersali, quarta est vna causalis, in cuius antecedente ponitur dictio supra quam cadit reduplicatio de aliquo transcendenti, & in consequente pradicatum principale affirmatur de relatiuo illius transcendentis, vt hic homo inquantum rationalis est flebilis, idest homo est flebilis & homo est rōalis, & omne rōnale est flebile, & quia aliquid est rōnale ipsum est flebile. Quarta regula est, quod propositio reduplicatiua, in qua ponitur negatio post dictionem reduplicatiuam, exponitur copulatiua per quatuor exponentes, quarum

Prima regula.

Secūda regula

Tertia regula.

C

Quarta regula.

D *prima negat pradicatū de subiecto principali, secunda affirmat de reduplicatum de eodem, tertia negat vniuersaliter pradicatum principale de reduplicato, quarta est vna causalis, in cuius antecedente pradicatum reduplicatum de suo transcendenti affirmatur, & in consequente negatur pradicatum de relatiuo illius transcendentis vt hic nullus homo inquātum rationalis non est rudibilis idest nullus homo est rudibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est rudibile, & quia aliquod est rationale, ipsum non est rudibile. Ex isto patet per legem contradictoriarum qualiter sunt exponendę contradictoria istarum, & qualis valeat consequentia in ipsis. Patet etiam quod in istis valet conformiter consequentia sicut in prioribus.* E

Postquam Auctor determinauit de dictionibus exceptiuis, hic consequenter determinat de dictionibus reduplicatiuis. Et ratio ordinis est, quia dictiones reduplicatiuę denotant attributionem, sicut apparebit per definitionem earum inferius ponendam. Dictiones vero exceptiuę quodam modo important separationem, & remotionem modo attributio, & remotio quodammodo opponuntur, & quia opposita iuxta se posita magis elucescunt, ideo patet ordo.

F Primo sciendum est, quod Auctor in textu dictiones reduplicatiuas definit dicens. Dictiones reduplicatiuę dicūtur, quę importent rationem secundum quam aliquid alteri attribuitur, & subintelligitur sincategoremata, ita vt si sensus dictiones reduplicatiuę sūt sincategoremata, quę important rationem, &c. totum residuum ponitur ad differentiam aliorum sincategorematum, quorum nulli competit ratio aliquid alteri attribuendi vnde dictiones reduplicatiuę sunt aduerbium vel propositiones cum suo casuali, vt sunt iste, inquantum, secundum, quod ea ratione, & istis dictionibus dicitur propositio reduplicatiua &c.

Quę nā dicatur dictiones reduplicatiuę.

Proposi tionis reduplicatiuæ natura secundum 4. exactissima consideratio.

Nota dictum Alb. pulcherrimũ de reduplicationis & distributionis natura ac discrimine.

Reduplicatiua quõ esponẽda sit disiũctiue.

A Secundo sciendum est, quod vt dicit Auctor in textu, dictio reduplicatiua præsupponit aliquod prædicatum in esse alicui subiecto, & denotat illud, supra quod cadit, esse causam illius inhærentiæ, vnde reduplicatio sic definitur. Reduplicatio est enunciatio reiterata supra extremum propositionis, denotans causam inhærentiæ prædicati cum subiecto. vnde in propositione reduplicatiua quatuor sunt consideranda, scilicet subiectum principale, & prędicatum principale, reduplicatum, & dictio reduplicatiua, vt in ista propositione, omne animal est substantia inquantum animal, li primum, animal est subiectnm principale, li substantia, est prædicatum principale materiale, li inquantum, est dictio reduplicatiua, & li animal. secundum, supra quod

B cadit ista reduplicatiua, est reduplicatum.

Tertio sciendum est, quod vt dicit Alber. reduplicatio, & distributio ex opposito se habent, quia distributio incipit a subiecto diuidendo partes eius, & terminando eas in receptione prædicati, sed reduplicatio est proprietas inchoans a prædicato, & terminata in subiecto. dictio namque reduplicatiua, vt dicit textus, semper fertur ad prædicatum, sed nunquam reduplicat ipsum vnde reduplicatiua affirmatiua exponitur per vnam copulatiuam habẽtem quatuor propositiones categoricas affirmatiuas partes sui, & reduplicatiua in qua ponitur negatio post dictionem reduplicatiuam similiter exponitur copulatiue per quatuor esponentes sicut ad longum deducitur in textu.

C *Arg.* Quarto sciendum est, quod copulatiua, & disiunctiua de partibus contradicentibus contradicunt. ideo sicut reduplicatiua affirmatiua esponitur copulatiue per quatuor affirmatiuas propositiones, sic reduplicatiuæ ei contradictoria esponitur disiunctiue per quatuor propositiones negatiuas contradicentes esponentibus reduplicatiuam affirmatiuam, vt non omnis homo est animal inquantum sensitiuus, quæ contradicit isti, omnis homo est animal inquantum sensitiuus esponitur sic, non omnis homo est animal, vel non omne sensitiuum est animal, vel homo nõ est sensitiuus, vel quia aliquid non est sensitiuum illud non est animal vel sic, & idem reddit, aliquis homo non est animal, vel aliquod sensitiuum non est animal, vel homo non est sensitiuus, vel quia aliquid non est sensitiuum, illud non est animal, vel conformiter posset dici de contradictoria reduplicatiuę, in qua negatio ponitur post dictionem reduplicatiuam, videlicet, quòd esponitur disiunctiue per propositiones contradicentes propositionibus esponentibus suam contradictoriam. Exempla facilia sunt intuenti.

Solutio. Contra prędicta arguitur primo sic. Nulla propositio est reduplicatiua, ergo his male definitur. Antecedens patet, quia reduplicatio semper reduplicat subiectum, & sic debet dici de reduplicatio estremo, & nõ propositio reduplicatiua. Secundo sic. In ista propositione, cognosco Socra. inquantum homo ponitur dictio reduplicatiua, & tamen non est reduplicatiua propositio, ergo non omnis illa propositio in qua ponitur dictio reduplicatiua est reduplicatiua. Tertio sic. Hæc est reduplicatiua, homo est animal inquantum homo, & tamen homo, supra quem cadit reduplicatio, non est causa prædicati, quia homo non est causa animalis, sed econtra, ergo reduplicatio non denotat causam inhærentiæ prædicati cum subiecto. Quarto sic. Dicendo, Socr. scribit inquantum potest. ibi hæc reduplicatio inquantum non est nota inhærentiæ prædicati cum subiecto, ergo male dicitur in secundo notabili, quòd reduplicatio denotat causam inhærentiæ prædicati cum subiecto. Quinto sic. Reduplicatiua affirmatiua esponitur copulatiue per quatuor propositiones affirmatiuas, ergo eius contradictoria similiter debet esponi copulatiue per quatuor propositiones negatiuas, quia oppositorum eadem est disciplina, ergo male dicitur

in

A in quarto notabili quod exponitur disiunctiue.

Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet omnis reduplicatiua videatur esse de reduplicato extremo, scilicet de re duplicato subiecto nihilominus tamen, quia talis reduplicatio fertur supra prædicatum, tota propositio dicitur reduplicatiua ratione suæ partis scilicet ratione sui subiecti reduplicatiui supra prædicatum. Ad secundum dicitur, quod si in quantum non tenetur ibi reduplicatiue, sed specificatiue, ita quod est sensus, cognosco Soc. inquantum homo, scilicet ea ratio ne qua est homo. Ad tertium dicitur, quod in secundo notabili non dicitur, quod illud supra quod cadit reduplicatio

B sit causa prædicati, sed duntaxat quod est causa inhærentiæ prædicati cum subiecto modo, licet homo non est causa animalis quantum ad esse, sed econtra, est tamen causa inhærentię animalis ad ipsum. Ad quartum dicitur, quod duplex est reduplicatio quædam est reduplicatio rei, secundum inhærentem alterius ad ipsam, & talis est nota causæ inhærentię, vt homo est animal inquantum homo, alia est reduplicatio modi inhęrendi, vt Socrates scribit inquantum potest, & de prima principaliter intelligitur definitio. Ad quintum dicitur, quod, quia copulatiua & disiunctiua de partibus contradicentibus contradicunt, ideo sicut reduplicatiua affirmatiua ex

C ponitur per copulatiuam affirmatiuã, ita reduplicatiua contradictoria eius exponitur per disiunctiuam de partib. contradicentibus, & quia etiam cõtra dictio in copulatiuis, sicut, & ĩ omnib. aliis hypotheticis, potest dari ferendo negationem ad copulam principalem totius hypotetice, vel præponendo negationem toti propositioni, ideo reduplicatiua contradictoria reduplicatiue affirmatiue bene posset exponi per copulatiuam contradicentem copulatiue exponenti reduplicatiuam affirmatiuam, sed, quia, magis est vsitatus primus modus dandi contradictionem in copulatiuis, ideo dicit melius Auctor, D quod exponitur per disiunctiuam, quã per copulatiuam.

De Verborum Incipit, & Desinit natura & propositionum de ipsis formatarum resoluta expositio.

Sequitur de incipit, & desinit. Pro quorum expositione notandum est, quod rerum quædam sunt, quarum acquiritur totum esse simul, & in instanti vt homo, vel binarius, siue hoc sit, mediante aliqua mutatione successiua præcedente, vt in productione naturali, siue hoc sit sine aliqua mutatione præcedente, vt in creatione angeli, quædam autem sunt quorum esse acquiritur successiue, & pars post partem, vt sunt res naturæ permanentes, quarum denominatio dependet a dominio contrarij supra contrarium, sicut album, & nigrum, frigidum, & calidum, & etiam res naturæ successiuæ, vt motus & tempus, & similiter aliquarum rerum quarum esse deperditur totum simul, & in instanti, deperditur, successiue, & secundum has differentias quatuor dantur regulæ. Prima regula est, aliarum autem quarum totum esse, propositiones de incipit, in rebus quarum esse totum simul acquiritur, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est affirmatiua de præsenti, secunda negatiua de præterito, vt nunc homo incipit idest homo nunc est immediate ante hoc non fuit. Secunda regula. Propositiones de incipit, in reb. quarum esse acquiritur successiue, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est negatiua de præsenti, secunda est affirmatiua de futuro, vt hęc, Soc. incipit esse albus, nunc Soc. idem non est albus, & immediate, post hoc erit albus, vel sic, motus incipit esse idest motus autem non est, & immediate post erit. Tertia regula est, quod propositiones de desinit, rerum quarum esse totum simul deperditur, exponuntur per vna copulatiuam, cuius prima pars est affirmatiua de præsenti, & secunda est negatiua de futuro, vt Socr. desinit esse homo, idest

De istis tract. 5. Phy. & in 2. sẽ tẽ. ab oĩbus Docto.

E

Prima regula.

Secũda regula. F

Tertia regula.

A *Soc. nunc est homo, & immediate post quod non erit homo. Quarta regula est propositiones de desinit, rerum quarum esse deperditur successiue, exponuntur copulatiue per vnam negatiuam de presenti, & alteram affirmatiuam de preterito, vt hic Socrates desinit esse albus, idest Socrates nunc non est albus, & immediate ante hoc fuit albus. Ex istis patet quomodo contradictoria istarum sunt exponende, & quomodo in ipsis valet consequentia.*

Quarta regula.

Postquam Auctor determinauit de dictionibus reduplicatiuis, hic consequenter determinat de istis duobus B verbis, incipit & desinit. Et ratio ordinis est, quia exponibilitas propositis reduplicatiuæ fundatur supra principium materiale ipsius propositionis reduplicatiuæ, scilicet supra subiectum, est enim reduplicatio forma subiecti reduplicata supra prædicatum, sed exponibilitas propositionū de incipit, & desinit, magis se tenet ex parte prædicati formalis, scilicet ex parte verbi. Et ita patet ordo.

Primo sciendum est, quod vt dicit Auctor in textu, quædam sunt res, quantum esse totum acquiritur simul, & istæ sunt præmanentes, aliæ sunt, quarum esse acquiritur successiue, & pars post partem, vt sunt res naturæ permanentes, quarum denominatio dependet ad modum per contrarium, sicut album, & calidum, & etiam res naturę successiue, vt motus, vnde res permanentes, & successiuę differunt quatuor modis, primo, quia esse rerum permanentium est totum simul, C esse autem rerum successiuarum, capiendo entia successiua duobus prędictis modis, non est simul, sed in successione differunt secundo, quia partes rerum permanentinm sunt omnes simul, partes vero rerum successiuatum non sunt simul, sed vna post aliam, differunt tertio sit causa, & effectus, permanentia enim sunt causa successiuorum, & priora secundum naturam, successiua vere posteriora, differtur

Rerum in successiuas & permanentes diuisio, earunque abinuicē differentia. Cuiusnā rei successiue, seu permanentis sit primū, vel

quarto, quia res permanētes sunt in se D terminatę, sed res successiue non habent in se terminos, vt motus secundum proprium esse successiuum non habet terminum, sed terminat ad res permanentes, vt alteratio ad qualitatem, & augmentatio ad quantitatem &c.

vltimū instans assignare.

Secundo sciendum est, quod rei naturę permanentis quę inesse, fieri & cōseruari non depēdet a re successiua, & rei permanentis quantumcunque dependet ab alia datur primum instās esse quoad inceptionem, sic quod verum est dicere, iam est ista res, & imme diate ante hoc non fuit. Et rei naturę successiue datur vltimum instans non esse quo ad inceptionem, vt ista res non est, & immediate post erit. E

Istorū verborum incipit, & desinit natura ac resolutio.

Tertio sciendum est, quod ista duo verba incipit & desinit dicunt inceptionem, & definitionem, sed definitio, & inceptio non sunt nisi in terminis initialibus, & finalibus rerum, & tamen vltra terminum finalem nihil est de re, neq. ante terminum initialem aliquid est de re, eo quod tota res intra totos suos terminos clauditur, ideo hoc verbum desinit, quod dici terminum finalem rei, per prius dat intelligere pręsens, & consequenter priuationem futuri, & hoc in permanentib. sed in successiuis pręteritum terminatum ad pręsens, & cōsequenter priuationem pręsentis, & incipit, quod dicit terminum initialem rei, dat intelligere præsens, & priuationem præteriti, & hoc in rebus permanentib. & in successiuis per prius ponit futurum terminatum ad pręsens, & per posterius priuationem F pręsentis, quia res successiue non sunt in principio sui, sed post ipsum principium, sicut sunt res permanentes.

Propositiones de incipit, & desinit, aliter ī rebus permanentibus, & in successiuis exponēdę sūt.

Quarto sciendum est, quod ista duo verba incipit, & desinit quandoque adiunguntur permanentibus, & successiui, quę differunt specie, habent rationes differentes specie eo quod dicunt motum, qui capit speciem a suis terminis, & potissime a termino ad quem, & quia alia est ratio horum

ver-

A verborũ incipit,& definit cum permanentibus. & alia cum successiuis, sicut superius patuit, ideo aliter exponuntur propositione de incipit, & definit in rebus permanentibus quam successiuis, quia in permanentibus affirmatiue de incipit exponuntur per vnaam copulatiuam, cuius prima pars est affirmatiua de præsenti, & alia est negatiua de præterito, vt ista. Homo incipit esse, sic exponitur homo, nunc est, immediate ante hoc non fuit. Sed in rebus successiuis exponitur per unam copulatiuã, cuius prima pars est negatiua de præsenti, & B secunda affirmatiua de futuro, vt homo incipit esse albus sic exponitur, homo nõ est nũc albus & immediate post erit albus, & simili modo dicendum est de propositionibus de definit, sicut apparet satis in textu negatiuæ vero de incipit, & definit exponuntur per copulatiuam expositam de partibus oppositis partibus copulatiuæ per quam exponitur affirmatiua de ipsis.

Arg. Contra prædicta arguitur primo sic. Motus cœli est causam istorum inferiorum, quæ vt in pluribus sunt permanentia, non ergo permanentia sunt causa successiuorum, tenet consequẽtia, quia idem non est causa, & effectus respectu eiusdem. Secundo sic. Cuiuslibet rei est terminus intrinsecus, ergo male dr, qđ res successiue nõ habent in se terminos ad quos terminantur.

C Tertio sic. Incipit, & definit sunt eiusdẽ rationis permanentib. & successiuis ergo semper eodem modo debent exponi propositionibus de incipit, & definit in permanentibus & successiuis. Antecedens patet, quia incipit semper denotat inceptionem, quia est ratio eius, & definit definitionem. Quarto sic. Permanentia non differunt à successiuis de incipit, & definit in ipsis. Antecedens patet, quia album, & nigrum sunt entia permanentia in esse, & sunt successiua, quia esse eorum acquiritur successiue. Quinto sic. Posito casu, quod Socr. sit in principio sui fieri ista est vera, Soc. incipit esse, & tamen ista est falsa, Socrates est nũc, & immediate ante non fuit quia vna pars istius copulatiuæ est falsa, scilicet ista, immediate ante non fuit, posito quod alia pars copulatiuæ sit vera, scilicet Soc. nunc est, quia propositio de præsenti ponit affirmationẽ de præterito, & futuro veram ex eo, quod præsens est finis præteriti, & initium futuri. D

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet aliqua successiua sint causa permanentium, sicut motus cœlestis est causa permanentium, hic inferius existentium, tamen simpliciter loquendo, & a toto genere, permanentia sunt causa successiuorum. Ad secundũ dicitur quod licet cuiuslibet rei sit terminus intrinsecus secũdum essentiam, tamen in pluribus non est terminus intrinsecus secundum esse, sicut motus rei secundum suum esse successiuum, non habet terminum qui habet esse successiuum, sed bene habet terminum, qui habet esse permanens, & sicut iste motus, qui est alteratio determinatur ad qualitatem, & hic capitur successiuum prout distinguitur contra quodcunque permanens, videlicet specialiter, & non generaliter. Ad tertium dicitur, quod licet incipit, & definit sint eiusdem rationis gñralis in permanentibus, & successiuis, quia semper importat inceptionem aut definitionem, non tamen sunt eiusdem rationis speciali, sicut tactum est in principio primi notabilis. Quare aliter exponuntur propositiones de incipit, & definit in permanẽtibus, & successiuis. Ad quartũ dicitur, quod capiendum successiuum pro eo, quod quando fit est, & quando factum est, non fit, nihil idem est successiuum, & permanens; sed, si capiatur successiuum, pro eo, cuius esse acquiritur successiue, sic aliquid posset esse successiuum, & permanens, vt tactum est in principio primi notabilis, non tamẽ de tali permanentia, de qua est hic ad propositum, quia ibi res capitur res permanens solum pro illa, cuius esse in instanti acquiritur. E F

Ad quintum dicitur, quod licet idẽ instans materialiter sit instãs præteriti,

A non tamen est idem formaliter instans & ideo non oportet, quod vna propositio affirmatiua de præsenti semper ponat affirmatiuam veram de præterito.

De infiniti quinque acceptionibus, & propositionibus ex ipso formatis.

Sequitur de nomine infinito. Cuius quadam solent assignari distinctione. Prima est quod infinitum quinque modis sumitur. Vno modo negatiue, & est illud, quod non est finitum nec aptum natum finiri, B *vt punctus vel Deus, alio modo priuatiue, & est illud, quod non est finitum, sed aptum natum est finiri, ut motus nondum perfectus est infinitus, & illud est triplex, scilicet infinitum per appositionem, vt numerus, infinitum per diuisionem, vt continuum, & infinitum per appositionem, & diuisionem simul, sicut est tempus. Secunda distinctio est de infinito, qua distinguuntur omnes modi præcedentes, quod aliud dicitur infinitum in actu quod est quantum non determinatum, aliud est infinitum in potentia, ut sunt continua, aliud est infinitum, quo ad nos tantum, & non secundum rem. Tertia distinctio est, quod infinitum capitur vno modo categorematice prout est terminus communis, & sic significat quantitatem rei su-* C *biectæ, uel prædicatæ, ut cum dicitur mundus est infinitus. alio modo sumitur sincategorematice non prout dicit quantitatem rei subiectæ, vel prædicatæ, sed qualiter se habet subiectum in ordine ad prædicatum, & sic non est terminus communis, sed est dispositio subiecti, & signum distributiuum, & de his dantur tres regulæ.*

Prima regula. *Prima regula est, quod infinitum sincategorematice captum positum in subiecto facit terminum communem sequentem pro se stare confuse tantum, vt hic, infiniti homines currunt, ibi homines supponit cofuse, non tamen mobiliter.*

Secunda regula. *Secunda regula est quod propositio de infinito sincategorematice capto exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima* D *pars affirmat prædicatum de subiecto supto sub aliqua quantitate continua, vel discreta, & alia negat prædicatum inesse tali subiecto secundum determinatam quantitatem, vt ista, infiniti homines currunt, quæ sic exponitur, aliqui homines currunt, & non tot duobus uel tribus, vel sic, aliqui homines currunt, & quotlibet plures.*

Tertia regula. *Tertia regula categorematice est, quod propositio de infinito capto significatiue exponitur per vnam copulatiuam cuius prima pars affirmat quantitatem de subiecto, & secunda pars negat terminum illius quantitatis,* E *vt hic, linea est infinita idest linea est quanto, & non habet terminum suæ quantitatis, & hoc est, si infinitum sit in prædicato, sed si sit in subiecto prima affirmat prædicatum de subiecto quanto, & secunda negat terminum illius quantitatis, ut hic. aliquod corpus infinitum est album idest aliquod corpus quantum est album, idem corpus non habet terminum suæ quantitatis. Et nota, quod oportet negare terminum illius quantitatis secundum quem dicitur infinitum, ita quod si sit infinitum actu negandus est terminus illius quantitatis actualis, sed si sit in potentia, ita, quod sit infinitum secundum quantitatem potentialem tantum, & non secundum actualem, negandus est* F *terminus quantitatis potentialis & non actualis, siue sit infinitum secundum appositionem, vel secundum diuisionem.*

Postquam Auctor superius determinauit de incipit, & desinit, hic consequenter determinat de infinito. Ratio ordinis est, quia desinit ostendit positiue finem rei eo, quod significat definitionem eius, infinitum vero designat finem rei priuatiue, quia significat partem iam finis, sicut satis apparet per vim nominis. Infinitum enim dicitur ab in, quod est non, & finitum, quasi non finitum idest fine fine, & quia habitum præcedit priuationem, ideo patet ordo. Primo sciendum est, quod ut dicit Arist. 3. Phys. infinitū dicitur quinque

A que modis. Primo modo negatiue scilicet quod non est aptum natum transiri,& hoc modo dicitur vox inuisibilis sicut infinitum intransibile, secundo modo dicitur infinitum quod quātum est de se potest transiri, non tamen a nobis propter impedimentum, vt profunditas maris dicitur infinita. Tertio modo dicitur infinitum quod potest transiri etiam a nobis, sed hoc est vix,& cū magna difficultate, & sic iter vsque ad Indiam dicitur infinitum. Quarto modo dicitur infinitum qđ habet transitū inconsommabilem propter eius extensionem infinitam, vt si esset aliqua magnitudo non habens terminos, illa esset

Quinq; modis sumitur infinitū Arist. tex. ca. 24. inf. habere infiniti materia, vide ibi & doctores.

B infinita. Quinto modo dicitur infinitū secundum diuisionem, ut in magnitudinibus aut secundum appositionem, vt in numeris, aut vtroque modo, vt in tempore. Secundo sciendum est, quod Pet. Hisp. in text. reducit istos quinque modos ad duas diuisiones, quarum prima est quod infinitum quandoque sumitur negatiue, & est illud, quod est finitum, nec aptum natum finiri, ut pūctus, vel Deus. Alio modo sumitur priuatiue,& est illud, quod non est finitū, est tamen, aptum natum finiri, ut motus nondum perfectus, & est illud triplex, scilicet infinitum per appositionē tantum, vt in numeris, quia dato quocunque numero adhuc potest dari maior, infinitum per diuisionem tantum,

Diuisiones duę penes quas sumuntur oēs modi īfiniti.

C vt in continuis, quia dato quocunque continuo, vt puta bicubito, illud est diuisibile in infinitum, diuidendo in partes eiusdem proportionis, & infinitum per appositionem,& diuisionem simul, sicut est tempus, est enim tempus infinitum quo ad diuisionem, quia est continuum, & est infinitum per appositionem, quia est numerus motus.

Secunda diuisio est de infinito, quia omnes distinguuntur modi præcedentes; quia aliquid dicitur infinitū in actu, qđ est quantum non terminatum, ut est magnitudo carens terminus, aliud est infinitum in potentia, ut sunt continua, aliud est infinitum, quo ad nos, vt profunditas maris. Tertio sciendum est cū textu, quod infinitum secundum, quod

Infinitū substātiuū quandoque, & quandoque adiectiū nomen est.

D sub seruit propositio adhuc potest capi duobus modis.

Vno modo significatiue categorematice & sic est terminus communis significans quātitatem rei subiectæ, uel prędicatæ, vt cum dicitur mundus est infinitus, infinitum est album, & tunc est nomen substantiuum. Alio modo capitur sincategorematice, non prout dicit quantitatem rei sed prout dicit qualiter se habet subiectū in ordine ad prædicatum,& sic nomen adiectiuum, nec est terminus communis significās rem subijcibilē, aut prædicabilem, sed est dispositio subiecti, & signum et ipsum positum in subiecto facit terminum sequētem stare confuse tantum, non tamen

Propositiones de infinito quo exponēdę.

E mobiliter, quia licet supponat pro quolibet suo supposito, non tamen sub eo potest fieri descensus. Quarto sciendum est, quod propositio de infinito sincategorematice capto, exponitur pro unā copulatiuam, cuius prima pars affirmat prædicatum de subiecto, sumpto sub aliqua quantitate continua, uel discreta, & secunda negat prædicatum inesse tali subiecto secundum determinatam quantitatem, vt ista infiniti homines currunt sic exponitur, aliquot homines currunt,& non tot quin plures duobus vel tribus vel sic. aliquot homines currunt,& quotlibe plures. Sed

F illæ infinito sincategorematice, seu significatiue capto, exponunt per vnam copulatiuam cuius prima pars affirmat quantitatem de subiecto, & secunda negat terminum illius quantitatis ut hæc propositio, linea est infinita, sic exponitur linea est quanta, & non habet terminum suæ quantitatis,& hoc est intelligendum, si li infinitum sit prędicato, quia si sit in subiectu exponūtur per vnam copulatiuam, cuius prima pars affirmat prædicatum de subiecto quanto, & secunda negat terminum illius quantitatis, vt hęc, aliquod corpus infinitum est album, sic exponitur aliqđ corpus est album, & illud corpus non habet terminum suæ quantitatis. Et oportet negare terminum illius quantitatis

A tatis, secundũ quem dicitur infinitum, ita quod si sit infinitum in actu, negandus est terminus quantitatis actualis, et si sit infinitum in potentia, negandus est terminus quantitatis potentialis. Ex quibus possimus colligere siue in infinitum capiatur categorematice, seu significatiue, siue sincategorematice, semper reddit propositionem exponibilem, licet hoc potius faciat quando tenetur sincategorematice.

Contra prædicta arguitur primo sic. Quod habet positionem in cõtinuo est finitum, igitur punctus est finitus, & sic male exemplificatur de pũcto, dum dicitur, quod pũctus est finitus, & sic ma
B le exemplificatur de puncto, dum dicitur, quod punctus est infinitus negatiue, quia non est finitus, nec aptus natus finiri. Antecedens patet, quia quod habet positionem in continuo est terminatum. Secundo sic. Sola signa vniuersalis, & negationes confundunt, sed infinitum non est signum vniuersale, nec est negatio, ergo non facit terminum sequentẽ se stare confuse. Tertio sic. Propositio exponibilis est intelligibilis, & apprehensibilis ab intellectu esponere, sed propositio de infinito non est apprehensibilis ab intellectu, quia intellectus & natura abhorrent infinitum, ergo propositio de infinito non est exponibilis. Quarto sic. Ista de infinito quãtitas
C est res naturalis, & tamen non est exponibilis, ergo non omnis propositio de infinito est exponibilis. Antecedens patet, quia infinitum est passio quantitatis, modo posito subiecto ponitur proprietas eius, eo quod se consequuntur conuertibiliter, & sic posita quantitate ponitur infinitum, quod est passio eius. Quinto arguitur sic. Hæc non est exponibilis, linea est infinita, ergo male exponitur in textu. Antecedẽs patet, quia in ea non est aliquod sincategorema, qđ requiritur ad propositionem exponibilem, suam hoc prędicatum infinita, tenetur categorematice.

Ad arg. Ad primum istorum dicitur, quod omne illud quod habet positionem in continuo tanquam pars quantitatiua eius, est finitum actu, & infinitũ
D in potentia, quia nullum est continuum quin habeat extrema ipsum determinãtia. Sed non oportet de omni illo, quod habet positionem in continuo tanquã pars essentialis eius cuiusmodi est punctus. Ad sm̃ dicitur, quod infinitum includit negationem, ratione cuius potest confundere, & ideo ab Auctore in textu vocatur signum distributiuum. Ad tertium dicitur, quod licet natura, & intellectus abhorrent infinitum in actu, non tamen infinitum in potentia, & sic licet intellectus non apprehendat infinitum in actu tanquam ens positiuum, tamen apprehendit infinitum tanquam ens priuatiuum per apprehẽsionem finiti, & hoc sufficit ad hoc, quod exponat propositionem de infinito tanquam ab eo cognitam. Ad quartum dicitur quod licet posito subiecto ponatur passio subiecti, tamen non dat intelligere suam passionem. Et ideo quantitatis non dat intelligere infinitum, quia prius non dat intelligere posterius, quare illa propositio non est de infinito. Ad quintum dicitur, quod licet infinita teneatur categorematice, tamen æquipollet vni sincategorematice, & ideo reddit propositionem exponibilem.
E

De comparatiuorum, & superlatiuorum natura, & modo exponendi propositiones ex illis formatas.

Sequitur de comparatiuis, & superlatiuis, de quibus tale dantur regulę. Prima est propositio habens comparatiuè proprię capium, & non abusiuè. exponitur affirmatiuè per tres exponentes. Quarum prima affirmat positiuum de re excedente, secunda affirmat eundem de re excessa, & tertia affirmat excessum de re excedente respectu rei excessę vt hic Soc. est albior asino i. Soc est alb & asinus est alb & Soc. est magis alb q̃ asinus, vel negando ęqualitatem formæ inesse expressę respectu rei excedẽtis, vt Soc est alb & asinus est alb. & asinus non est ęquè alb. sicut Soc. Secunda regul. est, quod superlatiuus distribuit cõem terminum sequentẽ qui significat rẽ excessã vt leo fortissimus aĩalium, ibi animal, F *Prima regula.* *Secunda regula.*

A *mal distribuit. Tertia regula est quod su-*

Tertia regula. *perlatiuus proprie tentus denotat rem excessam conuenire rei excedēti, patet, quia hac est impropria, leo est fortissimus lincum, quia fortitudo de lince omnino non verificatur. Quarta regula est, quod propositio de superlatiuo proprie capto exponitur copulatiue per tres exponentes, quarum prima affirmat positiuum, de re excedente, secunda affirmat idem de re excessa, tertia negat vniuersaliter excessum de re excessa per respectum ad rem excedentem, vt hic rosa est pulcherrima florum idest rosa est pulchra, & omnis flos est pulcher, & nullus flos est pulchrior rosa. si vero superlatiuus teneatur affirmatiue, tertia exponens debet esse affirmatiua affirmans de re excedente excessum per respectum ad rem excessam acceptū vniuersaliter vt dicendo, rosa est pulchrior omnium florum. Et omnes propositiones de maximo & minimo, & alijs superlatiuis, his duobus modis possunt exponi dūmodo ibi opponatur genitiuus importans rem excessam, sed non ponatur ibi genitiuus debet omitti secunda exponens, vt hic, Socr. est fortissimus idest Socr. est fortis & nullus homo est fortior ipso. Et contradictorię istarum semper habet exponi per disiunctiuas de partibus contradicentibus.*

Quarta regula.

B

C Postquam Auctor superius determinauit de infinito, hic consequenter determinat de comparatiuis, & superlatiuis. Et ratio ordinis est, quia infinitum importat quædam excessum finis per comparationem ad finitum, sed excessus importatur per comparatiuum, & superlatiuum, ergo patet ordo.

Superlatiuus, et cōparatiuus aliquando proprie aliquando improprie sumpta ꝗ fiunt.

Primo sciendum est, quod comparatiuus, & superlatiuus possunt teneri dupliciter. Vno modo proprie, alio modo abusiue. Vnde comparatiuus, & superlatiuus tenetur proprie, quādo id quod comparatur, & illud cui comparatur participant proprietatem in qua comparantur, vt Plato est fortior Ioāne vel Plato est fortissimus hominum, ibi Plato, & Ioannes participant fortitudinē. Sed tenentur improprie, quando illud cui comparantur non participat proprietatem secundum quam fit comparatio, & hoc fit trib. modis Primo modo, quando ponitur comparatiuus aut superlatiuus loco positiui, vt dicendo iste est senior, non addendo respectu cuius sit senior, li senior ponitur ibi pro senex ita quod est sensus, iste est senior, id est senex. Secundo modo, quando ponitur id, quod comparatur cum forma importante excessum sine eo cui comparatur, vt dicendo, Nicolaus est sanctissimus, aut saltem si ponatur id cui comparatur, & illud non participat formam comparationis, vt Deus est melior Diabolo, ibi li melior tenetur abusiue. Tertio modo, quando comparatiuus, & superlatiuus includunt cum hoc aduerbio minus positiuum oppositum suo proprio positiuo, vt ibi fornicatio est melior adulterio, sēsus enim est, fornicatio est minus malum quam adulterium. D E

Secundo sciēdum est, quod in excessu comparationis importato per comparatiuum, & superlatiuum quatuor requiruntur. Primum est excedens, seu id quod comparatur. Secundum est excessum, seu id cui comparantur. Tertiū est id, in quo comparantur siue in quo fit comparatio. Et quartum est excessus in eo, in quo fit comparatio, v.g. vt hic, Soc. est fortissimus hominum, Socr. est excedens, seu id, quod comparatur. li hominum, est excessum seu id cui comparatur Soc. Et iste superlatiuus fortissimus, qui dicit fortitudinem, & excessus illius fortitudinis est id, in quo fit cōparatio, quia Soc. habet fortitudinem, & etiam habet eam in excessu respectu aliorum hominum.

Excessus per comparatiuū, & superlatiuū importat quatuor cōsideranda. F

Tertio sciendum est, quod propositio de comparatiuo proprie capto, & nō abusiue ponitur copulatiue per tres exponentes. Quarum primo affirmat positiuum de re excedente, secunda affirmat eundem de re excessa, & tertia affirmat excessum, in formam sm̄ qua fit comparatio cum excessu importatā seu designatam de re excedente respectu rei excessæ, ut ista Socra. est albior asino

Propositionis de comparatiuo proprie sūpto formate triplex expenē di modus.

A asino, sic exponitur, Socr. est alb. asinus est alb. & Soc. est magis alb. quam asinus. Et hoc intelligendum, ille comparatiuus albior teneatur affirmatiue, quia si teneatur negatiue, debet exponi negando qualitatem formæ in excessu respectu excedentis, vt Soc. est albus asinus est alb. sed non est æque albus sicut Soc. Potest etiam exponi propositio de comparatiuo affirmatiue sūpto. Grāmaticaliter sic, So. est albior Platone, i. Soc. est magis alb. quā Plato. Vnde valde obseruandum est in exponēdo, q terminus nō distributus in exposita, non distribuatur in exponentib.

Quarto sciendum est, quod termi-B nus significans rem excessam, sequens superlatiuum supponit distributiue, vt leo est fortissimus animaliū, i. aīalium distribuitur. Vnde propositio de superlatiuo potest exponi affirmatiue, & negatiue secundū, q superlatiuus potest teneri negatiue, & affirmatiue, & qn tenetur negatiue, exponitur copulatiue per tres exponentes, quarū prima affirmat positiuum de re excedēte, & secunda eundē de re excessa, & tertia negat vniuersaliter excessū de re excessa p respectū ad re excedentē, vt ista, rosa est pulcherrimus florū, sic exponitur negatiue, rosa est pulchra, omnis flos est pulcher, & nullus flos est pulchior rosa. Et dr iste superlatiuis pulcherrimus hic teneri negatiue, nō quod supra ipsū feratur negatio, sicut si diceret, nō est pulcherrimus, sed dr teneri negatiue, eo q

Propositiones de superlatiuo quomodo affirmatiue, seu negatiue exponenda sint

C excessus: seu forma cōparationis negatur d re excessa respū rei excedētis. Sed ppō de superlatiuo affirmatiue tento, dēt exponi copulatiue per tres exponētes, quarū prima affirmat, positiuū de re excedēte, & scda eūdē de re excessa, & tertia affirmat excessū de re excedēte p respectum ad rē excessā vlīter acceptā, vt ista, rosa est pulcherrimus florum, sic exponitur affirmatiue, rosa est pulchra, & oīs flos est pulcher, & rosa est pulchrior oī flore. Et dicitur superlatiuus hic teneri affirmatiue, quia forma, scdm quā fit cōparatio, affirmatur dē re excedente p respectū ad rē excessum. Et ista quæ dictā sunt debent in- D telligi de propositionib. de superlatiuo in qb. ponitur genitiuus pluralis, quia si non ponatur genitiuus pluralis, tunc solum dēt exponi per duas exponētes, & debet omitti secunda exponens, vt ista, Soc. est fortissimus homo sic exponitur, Soc. est fortis homo, & nullus est fortior ipso. Et contradictoriæ tam ppositionum de comparatiuo, quam de superlatiuo debent exponi per disiunctiuas de partib. contradicentibus.

Contra prędicta arguitur primo sic. Cōparatiuus, & superlatiuus non sunt dictiones categorematice, ergo nō redduntur propositionem exponibilē, tenet consequentia per definitionem propō- E nis exponibilis i principio huius tractatus positam. Secundo sic. Ista est de cōparatiuo, fornicatio est melior adulterio, & tamen non exponitur copulatiue per tres exponentes, quarū prima affirmet positiuū de re excedente, & secunda eūdem de re excessa, & tertia affirmet excessum, de re excedēte respū rei excessæ, quia tunc, sic exponeretur fornicatio est bona adulterium est bonū, & fornicatio est magis bona adulterio, quod non potest fieri, quia exponens est bona, & exponens sunt falsæ. Tertia sic. Ista de superlatiuo, leo est fortissimus lincum, & non exponitur scdm modū dictū in quarta regula, ergo ipsa non est bene posita. Quarto sic. Ista est de superlatiuo affirmatiue sumpto, rosa est pulcherrimus florum, ergo male exponitur tanq̃ ad superla- F tiuo negatiue sumpto. Quinto sic. Ista est de superlatiuo. B. Nicolaus est sāctissimus, & tn nō pt exponi aliquo modo rū positorū in textu, ergo quarta regula est insufficiēs. Minor pbatur primo. qa nō pt exponi per tres exponētes, sicut in textu satis pt perpendi, nec pt exponi affirmatiue per duas, quia non sequitur, Nicolaus est sāctus, & sanctior oī alio, quia plures fuerūt eo sāctiores, nec ē negatiue, quia nō sequitur. Nicolaus est sanctus, & nullus est eo sāctior.

Arg.

Solutio

Ad argumēta. Ad primum istorum dr, qd comparatiuus, & superlatiuus æqua-

A æqualent sincategorematibus ratione alicuius proprietatis in eis inclusæ. Ad secundum dicitur quod illæ comparatiuus non tenetur ibi proprie, sed magis abusiue, vt dictum est in secundo notabili modo de eo sic accepto non est hic ad propositum, vnde: ista potest sic exponi, fornicatio est mala, adulteriũ est malum, & fornicatio est minus mala quam adulterium. Ad tertium dicitur, quod illa est de superlatiuo abusiue capto, de quo hic non intenditur, quia cõparatiue, & superlatiue de hoc modo non conceduntur nec a Grammatico, nec a Logico, quia non sunt cõ B gruæ. Ad quartũ dicitur quod ipsa potest esse de superlatiuo affirmatiue sũpto, & negatiue, quia si forma secundum quam fit comparatio, affirmetur de re excedente respectu rei excessæ tenetur affirmatiua, sed si negetur de re excessa respectu rei excedentis, tunc tenetur negatiue. Ad quintum dicitur, qnod ille superlatiuus non tenetur ibi proprie, sed magis abusiue iuxta secundum modum dictum in primo notabili, potest tamen ista, & sibi similes sic exponi, Nicolaus est sanctissimus idest Nicolaus est valde sanctus, sed quia nõ C requiritur plures exponentes ad sui expositionem, ideo de illa Petr. Hisp. non facit mentionem.

Harum dictionum Differt, Aliud, Ab, diuersitatem importantium, natura, & in propositionibus vsus.

Prima re. t. cõ. 21. et 12 et inf. et ibi ꝑ dicto. a secũda regula. *Sequitur de differt aliud, ab, de quibus tales dantur regulæ. Prima est, quod differt, diuersum, aliud, ab, conueniunt tantum enti quia vt dicitur Decimo Metaphysicæ nec non ens enti nec ens non enti. idẽ vel diuersum est, a Secunda regula est, quod ablatiuus rectus ab istis dictionibus mediante; vel ab distribuitur, si sit distribuibilis licet non primo. & simpliciter, & nõ habeat aliud impedimentum. Tertia reg. est quod propositio affirma. de differt, exponitur copulatiue per tres exponentes affirmatiuas, in quarum prima affirmatur hoc verbum est de eo quod differt, in secũda affirmatur idem de eodem a quo differt. Tertia negat vnum illorum de alio, vt homo differt ab asino. idest homo est, & asinus est, & homo non est asinus. Quarta regula est, quod propositio negatiua de differt, debet exponi per vnam disiunctiuam de partibus contradicentibus vt Socr. non differt ab asino, idest Socra. non est, vel asinus non est, vel Socr. est asinus, & valeat consequentia in istis, sicut in præcedenti. Sequitur de hoc signo* D

totus. Pro quo sciendum est, quod hoc signum totus potest capi tribus modis, vno mõ cõis pro omni eo, quod habet partes vnde componitur. Secundo modo capitur magis proprie illo, quod ex omnibus suis partibus est perfectum, sicut domus dicitur tota, quando est perfecta. & istis duobus modis totus tenetur categorematice. Tertio modo capitur sincategorematice prout includit signum distributiuum, vt hic, totus Socr. est albus, & sic non dicit quale subiectum sit, sed qualiter se habeat in ordine ad prædicatum. Et hoc modo reddit propositionem exponibilem, de quo dantur tales regulæ. Prima est, quod totus distribuit terminum cui adiungitur pro qualibet parte integrali eius, vt Socr. est albus idest qualibet pars Socratis est alba. Secunda est quod propositio affirmatiua de toto exponitur per vnam categoricam transmutando li totus in hoc quod est, secundum qualibet sui partem, vt totus Socrates est minor Socr. idest Socra. secundum quamlibet sui partem est minor Socratis. Præterea notandum, quod hæc signa quantumlibet, qualelibet non faciunt proprie propositionem exponibilem, sed faciunt distributionem, non absolutam, vt omnis quilibet sed contrahũt speciem ad prædicamentale genus determinatum, vt quantumlibet distribuit pro quantitate continua. & tantum valet sicut habens omnem qualitatem continuã, & qualelibet pro qualitate, & tantum valet sicut habẽs omnem qualitatem, & sic dicuntur mentaliter complexa, quorum propositiones fiunt per compositionem. E F

Post-

A Postquam superius Auctor determinauit de exponibilibus de comparatiuo,& superlatiuo,hic consequenter determinat de exponibilibus de differt aliud,ab,& diuersũ, & finaliter de hoc signo totus,quod primo de exponibilibus de differt,aliud, ab diuersum quã de totus,quia ista,differt,aliud, ab, & diuersum, solum conueniunt entibus quia vt dicitur x. Metaph.nec ens non enti,nec non ens enti est.idem, ve' diuersum totus vero potest attribui tam entibus quam non entibus & ideo patet ordo. Primo sciendum est, quod ad omnes ꝓpositiones de differt, siue sint

negatiua, q̃o exponẽda.

B affirmatiuæ,siue negatiuæ, tria requiruntur scilicet id quod differt, id a quo differt, & verbum denotans differentiam inter ista, vt in ista, homo differt ab asino,homo est quod differt, asinus est id a quo differt,& hoc verbum differt,designa differentiam inter illę.vnde propositio affirmatiua de differt exponitur copulatiue per tres exponẽtes in quarum prima affirmatur hoc verbum est,de eo quod differt, in secunda affirmatur idem de eo a quo differt, & in tertia negatur id a quo differt ab eo quod differt,ut ista homo differt ab asino,sic exponitur,homo est,& asinus est & homo non est asinus. Sed negatiua exponitur per disiunctiuã de partib.cõtradicentibus vt ista.So.non differt ab asino,exponitur sic.So.non est, uel asinus non est,vel Soc.est asinus.

Totum diuersimode

Secundo sciendum est, quod hoc signum totus potest capi dupliciter. Vno

C modo categorematice, & hoc dupliciter.vno modo vniuersaliter, pro omni illo quod habet partes, alio modo magis stricte, & proprie, pro omni illo, quod ex omnibus suis partibus est perfectum,ita quod totum,hoc modo categorematice sumptum idem est quod perfectum. Alio modo capitur sincategorematice, prout scilicet includit signum distributiuum, vt hic totus Socra.est albus,& totum, hoc modo sumptum non dicit quale sit subiectum,sed qualiter se habeat subiectum ad prædicatum,& hoc modo reddit propositionem exponibilem.

sumptũ quomodo propositionem exponibilem reddat.

D Tertio sciendum, quod hæc signum totus sincategorematica tantum distribuit terminum cui adiungitur, & non distribuit pro partibus subiectiuis, sed solum pro partibus integralibus, & sic illa propositio, in qua ponitur hoc signum totus,est ęquiualenter vniuersalis. Nam includit virtualiter vnam vniuersalem, vt ista,totus Soc.est albus tm̃ valet sicut ista q̃libet pars So.est alba.

Propõ de signo totus formata vniuersalis est.

Quarto sciendum est,quod propositio affirmatiua de hoc signo totus,exponitur per vnam cathegoricam transmutando totum in hoc,quod dicitur secundum quamlibet sui partem, vt ista,

Propõ affirmatiua de hoc signo. totus quomõ exponitur

E totus Socr.est minus Soc.si exponitur, Socrates secundum quamlibet sui partem est minor Socr.vel sic, quemlibet pars Socratis est minor Socrate. Et hoc est intelligendum dum hoc signum totus tenetur pure sincategorematice, quia,si tenetur partim sincategorematice,& partim categorematice, vt ęquiualet vni hypoteticæ copulatiuæ. ista, tota anima intellectiua est, in qualibet parte suæ materię,sic exponitur,anima intellectiua est in qualibet parte suæ materiæ,& nihil ipsius ẽ ꝙ nõ sit in ea.

Contra prędicta arguitur primo sic. Differt,aliud,ab, & diuersum, conueniunt non entibus ergo textus supponit falsum. Antecedens patet,quia chimera est aliud ab aureo monte, cum chimera habeat aliud esse in imaginatione quam mons aureus,modo chimera,& mons aureus sunt nõ entia.Secũ-

F do sic.Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora, sed propositiones affirmatiuæ de differt possunt exponi per categoricam affirmatiuam de materia remota,vt ista,homo differt ab asino,sufficienter sic exponitur, homo non est asinus,ergo,&c. Tertio sic. Nullæ sunt negatiuę de differt,ergo frustra dat r hic modus exponendi eas. Antecedens patet quia maxime essent istæ homo non differt a rationali, Socrates non differt ab homine,sed hoc nõ,quia illæ sunt de eodem,quia bene sequitur, Socrates non differt ab homine, ergo

Socr.

A Socr.est idem cũ homine. Quarto sic. Materia Socr.non est minor Socr.ergo ista totus Soc.est minor Socr.male exponitur per istam qualibet pars, Soc. est minor Soc.quia supposito, quod ex ponibilis sit vera, sicut ab omnibus cõceditur vera per falsam exponeretur.

Quinto sic. Qualelibet, & quantumlibet reddunt propositionem exponibilem, & tamen de illis Auctor non facit mentionem, ergo est diminutus. Antecedens patet, quia ista est exponibilis, B quodlibet qualelibet currit, exponitur enim sic, quodlibet habẽs omnem qualitatem currit.

Solutio Ad argumenta. Ad primum istorum dicitur, quod licet in non entibus adinuicem comparatis reperiatur idem, & diuersum secundum imaginationem, eo modo quo nõ entia imaginari possunt, tamen in non entib. nõ reperitur idem & diuersum in comparatione ad entia, quia non ens non dicitur idem, vel diuersum enti, nec econtra. Ad secũdum dicitur, quod non omnes affirmatiuæ de different arguũt affirmationem de materia remota, & ideo non sufficienter C possunt exponi per ipsam. Ad tertium dicitur, quod licet omnes negatiuæ de different sint virtualiter de eodem, non tamen formaliter, sed sunt formaliter D de different, & ideo nõ debent dici de eodẽ, sed de different. Ad quartum dicitur, quod li totus distribuit pro partibus integralibus & non pro partibus essentialibus cuiusmodi est materia Soc. respectu Soc. Ad quintum dicitur, quod hæc signa, qualelibet, & quantumlibet, non propriè faciunt propositionem exponibilem, sed faciunt distributionem absolutam, sicut ista signa, omnis, & qualibet, sed contrahunt distributionem ad aliquod genus determinatum, ut quantumlibet distribuit pro quantitate con E tinua, & tãtum valet, sicut habens omnem quantitatem continuam, & qualelibet distribuit pro qualitate, & tãtum valet, sicut habẽs omnem qualitatem. Dicitur vltra quòd Auctor solum determinat de illis exponibilibus, in quibus eminebat maior difficultas in exponendo. Et ideo licet multa alia sint reddentia propositionem exponibilem à prius enumeratis; quia tamen ista, de quib. determinauit sunt magis difficilia ad exponendum, ideo de ipsis solum determinauit, relinquendo alia sincategoremata propositionem exponibilem reddentia peritiæ legentis. Hæc de ex- F positione dicta sufficiant.

PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS PARVORVM LOGICALIVM INCIPIT.

De compositione in communi.

Syncategorematicarum Dictionum natura in significando in ipsa orationis compositione. Cap. I.

A ABeo quod res est, vel non est, oratio vera vel falsa dicitur sed à dictionibus sincategorematicis, vt tantum, solus, nisi, præter, & consi[illegible]ibus, causantur veritas vel falsitas in oratione, ergo dictione sincategorematic[illegible] significãt res aliquas, sed non significa[illegible]t res subijcibiles, vel prædica[illegible], ergo significant res, quæ sunt dispositiones subijcibiliũ vel prædicabi[illegible], quia nihil est in oratione præter verum, vel falsum, nisi subiectum, & præd[illegible]tum, & eorum dispositiones [illegible] pliciter dicitur, q[illegible] subijcibilis, vel præ[illegible] vel equus a[illegible] nõ est res, q[illegible]is. [illegible] res quæ e[illegible] est q[illegible] ne [illegible]

Res quæ est dispositio subiecti.

& prædicatur cũ prædicato, ut homo albus currit bene. Subiectum enim, & id, quod est subiectum differunt, sicut pater, & id quod est pater, quia sicut pater dicitur ad filium, & econuerso, ita subiectum dicitur ad prædicatum, & econuerso, sunt enim ad aliquid siue relationes sicut pater, & filius. Alia autẽ est dispositio subiecti inquantum est subiectum, vel prædicati, inquantum est prædicatum, ut tantum, solus, necessario, contingenter, & sic de alijs, & ille non subijciuntur neque prædicantur, quia sunt dispositiones ipsius subiecti in comparatione ad prædicatum, vel econuerso. Et tales dispositiones significantur per dictiones sincategorematicas dicunt in comparationes siue habitudines subijcibilis inquantum subijcibilem, vel prædicabilis inquãtum prædicabile. Et dicitur sincategorema à syn. quod est con, & categorema, quasi [illegible]prædicatiuum, vel significatiuum, [illegible] consignificatiuum. B

Est,

A

Est, & non quid significent, & quomodo se habeant in compositione. C. II.

HAbito, quod dictiones sincategorematicæ significant dispositiones in subiecti inquantum subiectū, & prædicari inquantum prędicatum, sic cognito significatione earū in genere nunc dicendum est de significatione vniuscuisque earum in specie, & prius de prioribus quia vt uult Arist. de prio rib. prior est speculatio. Cum ergo in dictionib. syncategorematicis per se, intelliguntur est de non, & non ecōuerso, ideo est, & non, sunt priora illis, &
B ideo de his prius est dicendum. Sed videndum est, quomodo est, & non, per se intelligitur in istis. Sciendum autem quod per se dicitur quatuor modis.

Nō omnia quæ sunt in definitione pdicātur de definitio.

Primo modo per se insunt, quæcunque cadunt in definitione rei, siue prædicentur, siue non de definito, quędam .n. definientia prædicantur de definito vt animal rationale, mortale, de homine quædam vero non prædicentur de definito, vt pūctum non pręd icatur de linea, & cadit in definitione eius. Linea .n. est longitudo, sine latitudine, cuius extremitates sunt duo pūcta, nec linea prędicatur de triangulo, & cadit in definitione eius, est enim triangulus figu
C ra plana tribus rectis lineis contēta, habens angulum extrinsecum æquipollē tem tribus rectis sibi oppositis.

Secundo modo per se insunt, quæcūque recipiunt sua subiecta in suis definitionibus & hoc est, quādo propria passio, siue per se accidens prędicatur de sua definitione, vt omne priuatum lumine a terræ obiectu deficit, siue eclipsatur. Hic.n. deficere siue eclipsari est per se accidens, siue propria passio, & prædicatur de sua definitione. Similiter, si propria passio prædicatur de parte suæ definitionis, vt numerus est par, uel impar, linea est recta, uel curua, quia par definitur per numerum, & rectū per lineā, est.n. par numerus diuisibilis in duo æqualia, rectum uero est linea, cuius mediū non exit ab extremis.

D

Tertius modus est, quando propria passio prædicatur de proprio subiecto, vt rectum, vel curuum de linea, par vel impar de numero, & habere tres angulos æquales duobus rectis de triangulo subiectum enim & propria passio dupliciter comparantur, quia uno modo secundum, quod subiectum est causa passionis, & definiens passionem, & sic pertinet ad secūdum modum, alio modo sumitur subiectum, & inquantum est subiectum, & propria passio, inquātum est accidens eius, & si pertinet ad tertium modum.

E

Quartus modus est, quādo effectus, qui est propria passio, cocluditur de subiecto per suā causam, & iste quartus modus semper est in habitudine præmissarum ad conclusionem demonstratam, ut omne priuatum lumine a terrę obiectu deficit. Luna est priuata lumine a terrę obiectu, ergo Luna deficit. Sciendum ergo quod est, & non, intelliguntur in dictionibus sincategorematicis secūdum primū modum eius, quod est per se, quia intelligūtur in definitionibus, siue descriptionibus eorū. Solum enim siue tātum, est idem quod non cum alio, & definit, est quod de cætero non erit, uel nunc vltimo est, & sic de alijs, & ideo est & non, sunt priora sincategorematicis dictionibus. Et est prius est, quā nō, quia affirmatio prior est negatione, sicut habitus prior est
F priuatione: & etiam negatio non habet esse, nisi affirmationem, vnde affirmatio dat esse ei, ergo prior est. Et etiam, quia negatio non cognoscitur, nisi per affirmationem, & non econuerso, ergo prius est dicendum de affirmatione, quam de negatione ergo prius est dicēdum de est quam de non. Notā ergo quòd hoc uerbum est, consignificat cōpositionem, & etiā alia verba. Sed hoc verbum est, per prius consignificat, cū natura sit prius alijs verbis, & in eis intelligitur. Sed compositio non solum reperitur in uerbo, sed etiam in rebus alijs. Et ideo prius dicendum est de cōpositione in communi, & postea de specialibus compositionibus.

Cur affirmatio prior sit negatione.

 Com-

A *Compositionibus natura, & eius multiplex modus, deque natura nominis in communi. Cap. III.*

SCiendum ergo, ꝙ compositio ad aliquid est, quia compositio est cōpositorum,& compositio, et cōposita sunt compositione composita, quare cōpositio in prædicamento relationis erit. Diuiditur igitur compositio in duas partes, quia compositionis alia est rerum, alia modorum significandi. Compositio vero modorum significandi pertinet ad Grammaticum, sm̄ quod in nomine est compositio qualitatiscum substantia,& in principio actus est vnitus cum substantia. Compositio autem rerum fit quinque modis, quia quædam est formæ cum materia, vt animæ cum corpore, alia est accidentis cum subiecto, vt coloris cum corpore, alia est potentiarum cum essentia, sicut virtutum animæ cum anima, alia est partium integralium adinuicē in suo toto, vt partium lineæ in linea ad punctum, & superficie ad lineam, alia differentiarū cū genere ad constitutionem specierum. Harum autem compositionum, q̄ sunt rerum quædam pertinent ad naturalē quædam ad Mathematicum, aliꝗ vero ad Logicum. Item compositionis, quæ est modorum significandi, alia est compositio qualitatis cū substantia, & hæc significatur per nomen, sicut in hoc nomine homo, & in quolibet alio nomine alia est actus cum substantia, de qua postea dicetur. Sed prius dicatur de qualitate nominis. Omne ergo nomen significat substantiam cū qualitate, v.g. homo, vt ita dicam, est res habens humanitatem, & res est substantia eius humanitas autem secundum, quod significatur per hoc nomen homo, est qualitas eius, & non secundum, quod significatur per hoc nomē humanitas, quia hoc nomen humanitas est nomen aliud, & diuersum ab hoc nomine homo, & vnum non est qualitas alterius, neque econuerso, sed qualitas vniuscuiusque per ipsum nomē significatur. Homo.n. significat suam substantiā, & suam qualitatem, & hæc duo sunt vnita, non vnū in eo, ita quod vnum significatur in altero, siue per alterum.

B

C

Sed obijcitur circa qualitatē nominis, quia cum qualitas, & substātia sint diuersa & omne nomen significat substantiam cum qualitate, ergo omne nomen significat diuersa, & est syllogismus in primo primæ, sed omnis dictio significans diuersa est æquiuoca, ergo omne nomen est æquiuocum, quod est inconueniēs, nō ergo in nomine est cōpositio qualitatis cum substantia. Solutio. Quatuor modis contingit significari diuersa per dictionem eandem. Primo quando diuersa ęqualiter significātur per eādem dictionem, ut in hoc nomine canis. Secundo quando diuersa significantur secundum prius, & posterius, vt in hoc nomine sanū, & proprie non significat diuersa sm̄ rem vnam, & modos diuersos, & similiter ens. Tertio modo significantur plura per dictionē, vnam quādo vnum ex impositione est, & reliquum transumptiue, vt in hoc verbo ridere, qđ ex impositione significat ridere, & florere significat transūptiue, & isti tres modi faciunt ęquiuocationem. Quarto autem modo significantur diuersa per dictionem unam, quando vnum est ratio intelligendi alterū, siue qn̄ vnū est principiū intelligēdi alterum, quod idem est, vt forma est rō, siue principiū illius, cuius est, & cognoscendi illud, vt figura triangularis oblōga, & sic dispositio est rō, siue principium intelligendi cultellū, & cognoscendi ipsum. Et hoc mō nomen significat subām cū qualitate, qualitas.n. nominis est rō, siue principiū intelligendi ipsum nomē, & suā substantiā, & qualitas significatur per nomē, vt principiū intelligēdi ipsum, substātia vero significatur per ipsū nomē, vt quod intelligitur per ipsā qualitatē. Et quia vnum in telligitur per alterum. ideo nō sunt ibi diuersæ significationes, sed vna. Et pp hoc ille modus sigñandi plura, nō facit æquiuocationē, sicut cū video coloratū, & suā magnitudinē non sunt duæ visiones, sed vna, q̄a color est ratio, siue principium intelligendi, siue vidēdi magnitu-

An omne nomen sit æquiuocum.

D

E

F

A tudinem nō sunt duæ uisiones, sed una, quia color est ratio, siue principiū intelligendi sine uidēdi magnitudinē, in qua est, & propter hoc dictum est, ubi unū est propter alterum, tantum unum est.

An cōpositio qualitatis cū sūba aliquid sit. Item quæritur utrum compositio qualitatis cum sūba sit aliquid, aut non? si nō est aliquid, ergo in noīe non est compositio qualitatis cum substantia, si est aliquid, & non est substantia, neque qualitas, ergo tertiū est ab istis, ergo per nomen significatur tria, ergo oportet dici, quod non significat substātiam cum qualitate, & compositione earum ꝙ nō est uerum. Solutio. Compositio qualitatis cum subsiātia est aliquid in nomine, B & non sunt duo nisi sm̄ rem. s. substantia, et qualitas, tria vero sm̄ rationem. s. substantia, & qualitas, & cōpositio earum, quia qualitas seipsa componitur cum substantia per inclinatione quam habet ad substantiam Omnis enim forma, & omnis qualitas, & etiam omnes accidens naturalem habet inclinationē adillud, in quo est, quia non hēnt esse actuale, siue esse in actu, nisi in eo in quo est. Vnde de accidentib. dicit Boethus, quia accidentis esse in esse, hoc est, accidentis esse est in alio. Sic esse actuale ipsius formæ est esse in materia, vnde qualitas nominis per inclinationē, quā hēt ad substātiam nominis, stat in rōne compositionis. Ipsa qualitas noīs sm̄ se est vnū compositorū. Et iō dicendū est, C quod qualitas sm̄ se, & qualitas inclinata ad substantiam sunt idem secūdum rem, & substantia nominis fit alterū extremū, pp hoc in noīe non sunt nisi duo secundum rē, tria vero secundum rōnē quia alterius rationis est qualitas sm̄ se, & qualitas inclinata, & subst[illegible] est tertium, & ideo dixi, quia in nomine erant duo sm̄ rem, tria vero sm̄ rationē. Vnde quia Grammaticus loquitur de reb. significatiuis per partes orationis, iō debet dicere, quod nomē significat substātiam cum qualitate, & non debet dicere, quia nomen significat substantiam cum qualitate, & compositionem.

Vide 1. Physi. te. con. 26.

Si aliquis quid sit compositio quærat. Dicendum est, ꝙ iā patet ex prædictis, quia inclinatio qualitatis ad substantiā, D quia inclinatio vnius ad alterum nihil est, nisi p illud, ergo est, & per illud ad quod est, & ideo ista compositio, q̄uis sit aliquid, tñ non est nisi per sua extrema. Non enim potest esse aliqua media inter qualitatem, & substantiā, quæ componant vnum cum altero, quia sic contingeret abire in infinitum, oporteret etiam quod ista res media esset substantia, vel qualitas, & sic esset substantia, oporteret ponere compositione ipsius cum qualitate. Et sic esset vlterius quærendum de ista compositione vtrū res esset aliqua similiter si esset qualitas. Item quæritur de compositione qualitatis cum sub in nomine, quare nō est E duplex. s. vnita, & vt distās, sicut est quędam compositio actus vniti, vt in participio, & alia ut distantis sicut in uerbo, & videtur quod aliquā est qualitas sub stantiæ vnita, vt homo albus, aliquādo uero distās, vt homo est albus, quia homo ponitur in subiecto, & albus, prædicatur, ergo debet esse duplex compositio qualitatis cum substantia. Dicendū quod compositio actus cum substantia est duplex & nō compositio qualitatis cum substātia quia actus sumitur duobus modis. Vno. n. mō sumitur actus, sm̄ quod habet inclinationē ad substantiam secūdum quam inclinationem dicitur de altero, verbum enim, vt vult Aristoteles, est nota eorum quæ de altero prædicātur. Alio autem modo sumi- F tur actus priuatus ista inclinatione, & sic est in participio. Et quia actus his duobus modis sumitur, ideo est dupliciter actus cum substantia, & una est in participio, alia autem est in verbo, quæ de cōpositio actus, ut distantis, eo quod verbum per eam dicitur de altero, ut p̄dicatum de subiecto. Sed quia prędicta inclinatio non potest esse in qualitate, sed tantum in actu, eo quod anima non potest inclinari ad res vt enūciet vnum de altero, nisi mediāte actu, & non mediante qualitate, ideo qualitas non pōt significari, vt distans, sed semper significantur vt unita, & ideo non potest esse duplex compositio qualitatis cum substantia,

Primo Peribe. c. 3.

A stantia, sed tantum vna, quæ est in quolibet nomine. Ad illud quod obijcitur de hac oratione imperfecta, homo alb. & de hac perfecta, homo est albus, qd in vna est qualitas vnita, & in alia distans. Dicendum, quod obiecto nulla est, quia loquimur de qualitate vnita, quæ est essentialis, & quę est ratio intelligendi illud cuius est, s. substantiam, & sic homo habet in se suam substātiā, & suam qualitatē. & similiter alb. habet suam substātiam, & suam qualitatem, & non loquimur de qualitate accidentali de qua ipse obijcit. albus enim non dicit qualitatem essentialem homini, neque est principium intelligendi ho-
B minem simpliciter, sed hominem talē, & ideo de qualitate accidentali vnita suo subiecto nihil est ad propositum. In alia vero oratione perfecta, quæ est homo est albus, quāuis sit qualitas distās, quia hęc nō est p inclinationem verbi ibi positi, siāt de illa nihil ē ad ꝓpositū.

De duplici compositione actus cum substantia, vniti videlicet, et distātis, prima participij, alia verbi est, et de verborū modis, & illorū origine ac natura. Ca. IV.

Dicto de compositione in communi, cuius alia erat compositio rerum, & alia compositio modorum, & iterum compositio modorum subdiui-
C debatur, quia alia erat compositio qualitatis cum substantia alia actus cū substantia, cum habitum sit de compositione qualitatis cum substantia, consequēter dicendum de compositione actus cum substātia. Compositionis, ergo actus cum substātia, alia est actus vniti, vt in participio, alia vero est actu distātis, vt in verbo, quod autem in participio sit compositio actus vniti, patet primo per significationem participij, quia participium significat actionē, vel passionem in substantia, vel substantiā sub actione, vel passione, & non significat tantum substantiam, nec tantum actionem, nel passionem, quare actū unitū substantiæ significat, ergo in participio est compositio actus vniti cū subā. Patet etiam inductiue, quia hoc partici- D
pium legens significat actione cum substantia infinita. legens. n. est qui legit, sed qui dicit substantiā infinitam, quia in eo intelligitur substantia infinita, & actus determinatus, & hæc duo sūt vnita, ergo legens habens in se compositionem actus vniti cum substātia, & sic de alijs participijs specialibus, ergo participiū habent in se compositionem prædictam. Quod autem in verbo sit compositio actus, vt distantis, patet per hoc quod actus significatus per verbum sēper significatur vt de altero. cum enim dico curit, oportet intelligere substan- E
tiam determinatam, de qua dicatur curit, vt prædicatum de subiecto.

Sed quæritur cum sit inclinatio qualitatis ad substātiam, & sic inclinatio actus ad substantiam tam uniti, quam distantis, qualiter differunt ad se inuicem illæ tres inclinationes. Et dicendum, qd inclinatio qualitatis nominis ad substātiam est inclinatio perfecti siue perfectionis ad perfectibile, quia per ipsam perfectionem perficitur, quia substantia, vel qualitas nominis cōplet, & perficit substantiam nominis. Vnde inclinatio qualitatis ad substantiam est inclinatio, per quam perfectio vnitur perfectibili, vt vnum ex eis, quod est nomen. inclinatio vero ipsius actus participij ad F
substantiam est inclinatio, per quam actus vnitur substantiæ infinitæ, vt sit in illa sicut in subiecto infinito. Inclinatio actus distantis siue verbi, est inclinatio per quam actus verbi est de altero, vt prædicatum de subiecto, sic ille inclinationes sunt tres species differentes. Si quis quærat qualiter differat compositio verbi à compositione nominis, & à compositione, quæ est in participio. Dicendum, quòd differunt illæ tres compositiones, sicut differunt inclinationes superadictæ, & per se loquendo nō differunt illæ tres compositiones per hoc, quod compositio verbi est subiectum veritatis, vel falsitatis, aliæ vero non; quia ista differentia est sumpta à posteriori. Præterea compositio verbi nō est subiectum veritatis, & falsitatis simpliciter,

A citer, sed quodammodo, quia hæc est tãtum indicatiuo modo, & nõ in alijs modis, in quibus est compositio.

Item quæritur de compositione verbi, cum habeat compositionem subiecti cum prædicato quantum ad indicatiuum modum, & suppositum cum apposito quantũ ad alios tres modos, quare potius importatur compositio per alterum extremorum quam per vtrunque quia compositio æqualiter se habet ad extrema, ergo compositio debet significari cum vtroque extremorum.

Item a simili videtur, quia compositio qualitatis cum substantia significatur cum vtroque extremorum in nomi B ne, & in participio. Compositio actus uniti cum substantia similiter significatur cum vtrũque extremorum, ergo in verbo debet esse similiter.

Cur potius per verbũ, quã per nomen significetur compositio.

Item habito, quod ista compositio significetur cum altero extremorũ. Quæratur quare potius per uerbũ significatur siue cum verbo, quam per nomen, cum æqualiter se habent ad utrunque extremorum. Et dicẽdum ad primum, quod compositio duplicem habẽt comparationem, unã enim habet ad subiectum, & alia ad obiectũ, sicut uisio cõparatur ad subiectum in quo est scilicet ad ipsum uidẽs, & comparatur ad obiectum suum, quod est res uisa siue coloratum. Similiter compositio cõparatur ad subiectum suum, quod est cõponẽs & comparatur ad obiectum suum siue C ad obiecta quod est ipsum compositũ, quia recipiũt supra se compositionem, sicut uisibilia, uisionem. Dico ergo, qd compositio s͠m comparationem, quam habet ad obiectũ siue ad obiecta, æqualiter se habet ad utrunq. extremorũ, sed s͠m comparationem quã habet ad subiectum, quod est componens magis se habet ad unum quam ad alterum, quia cũ ipsum cõponens sit anima, & anima nõ possit componere nisi mediante actu, ideo magis se habet compositio ad actũ quã ad reliquum extremorum, & cũ actus, significetur per verbum, & non per nomen, ideo magis debet cõpositio significari per uerbum, quã per nomẽ. Et sic patet solutio primę, & tertię quęstionis. Ad s͠m dicendum, q non est simile D de nomine, & de participio ad uerbum quia in uerbo est compositio distantiũ, vt prius est dictum, & ideo compositio uerbi non potuit signicari cum utroq. extremorum, sed in participio, & in nomine est compositio unitorum, & ideo in illis significatur cõpositio cum utroque extremorum, in uerbo autem non potuit compositio significari cum utroque extremorum, quia compositio distantis est compositio, per quam actus est de altero, ut prædicatũ de subiecto.

Quid prius in verbo, an compositio, an inclinatio cõpositione.

Item quęritur, cum in verbo sit comprobatio, & inclinatio ipsius ad substatiã, utrum compositio natura præcedat in- E clinationem, uel econuerso, inclinatio compositionem, quia cum actus non habet esse nisi subiecto, in subiecto, eo quod accidens est proprium substantię, ergo actus naturalem habet inclinationem ad substantiam, & si non uniatur ei, tamen habet naturalem inclinationem ad subãm, sed compositio actus cum substantia non est, nisi cum unitur actus substantiæ, ergo inclinatio actus ad substantiam natura præcedit compositionem actus cum subiecto. Et dicendũ, quod actus duplicem habet inclinationem ad substantiam, una enim earum prior est compositionẽ, & alia natura posterior, quia cum omnis actus sit accidens, & non econuerso, ipsi actui debetur quędam inclinatio inquãtum est accidens, cum omne accidens naturaliter inclinetur ad subiectum suum, & hæc inclinatio natura pręcedit oppositionem. Alia autem est inclinatio, quæ debetur actu inquantum actus est, non vt subiecto, sed de subiecto, prout anima inclinat se ad enunciandum unũ de altero, & hęc inclinatio posterior est cõ- F positione. Et sic patet, quod inclinatio una antecedit compositionem, & alia sequitur eam per naturam. Hoc etiam patet per operationes aīę, quia cum aīa apprehẽdit rerum similitudines prius cognosci res sibinuicẽ cõuenire, & postea cõsentit, deinde cõponit apud se, et postea enũciat unũ de altero. Cuius er-

A go animal prius consentiat quam componat &c.& prius videat conuenientiã, in quam consentiat,& conuenientia vnius rei ad alteram causetur per naturalem inclinationẽ vnius ad alterum, iõ oportet, quod naturalis inclinatio actus inquantum est accidens, præcedat compositionẽ actus cũ sub͞ba,& iterum cum aĩa apud se prius natura cõponat, q̃ icli net se ad enunciãdum unum de altero mediãte actu, iõ compositio actus cum sub͞ba natura p̄cedit inclinationem actus per quam aĩa inclinatur, vt actus sit de suo subiecto,& per istam secundum inclinationem reperitur modus in verbo.

Et ut hoc planius pateat, nota quod B cum uerbum debeat imponi ad sigñandũ, tunc aĩa prius apprehendit actũ de sub͞ba,& postea afficitur ad enunciandũ eundem de substantia,& per istum affectum inclinatur ad enunciandum actũ ipsum,& per hanc inclinationem enunciabit iam actum de sub͞ba, unde post apprehẽsionem actus de sub͞ba, prius est natura effectus aĩæ respũ ipsius actus, ut sit de sub͞ba, q̃ inclinatio ipsius animę ad enunciandum, et per istam inclinationẽ indicat animal, vel imperat, & sic de alijs, ipsa autem indicatio, uel imperatio, vel opratio, sũt modus, vñ quamuis ista tria, s. effectus, iclinatio, & indicatio causaliter ordinentur, tñ posteriora sũt C & accidunt ipsi actui, qui est uel esse debet de sub͞ba, & causa huius est, quia tã indicatio affectus, q̃ inclinatio, non possunt esse nisi in respectu ad actum,& ipse actus bene potest esse sine ipsis, ideo signum, quod imponebatur ad significandum ipsum actum, principaliter dat intelligere ipsum actum, & postea tria dat intelligere quasi accidẽtia ipsi actui. Et ideo dicimus, quod uerbum significat agere, vel pati,& consignificat affectus,& inclinationes, uel modos, & sic patet, quod modus causatur ab inclinatione, sicut causa proxima afficiente, & inclinatio ab effectu, & omnia ista tria causantur a compositione actus cũ substãtia, sicut a causa remota,& finali, causantur eadem ab anima sicut sub efficiente remota, vel uniuersali.

De mõ ĩ verbo.

Nota, q̃ hæc definitio modorũ. s. Mo D di sunt inclinationes animi uarios eius affectus demonstrãtes, est causalis, sicut patet ex prædictis. Vnde inclinatio animi nõ p̄dicatur de modis, sicut agendis sed cã iter, unde inclinatio sigñat effectũ, sicut effectus suã cãm. Nota ẽt, q̃ generalis compositio in uerbo debetur ipsi agere, uel pati generaliter sũpto, specialis autem compositio ipsi agere, uel pati specialiter sumpto,& contracto.

Si quis obijciat, quod cum anima afficiatur, & inclinetur significato cuiuslibet partis, ut ipsum significet,& repre E sentet per suum signum, ergo quælibet pars orationis erit alicuius modi, cũ pp hoc modus accidat uerbo. Dicẽdum, q̃ ista obiectio fit per prędicta mala intellecta, siue qđ non intelligat ea, quę prędicta sunt, quod non dixi, quod prędictus affectus,& inclinatio,& modus in anima respectu illius actus tm̃, sed respectu illius actus, ut est de substantia, siue respectu ipsius actus, in quantum componitur cum sub͞ba, nulla autem est pars ipsius orationis, quę est de substantia nisi uerbum, quia in nulla intelligitur compositio ipsius cum substãtia exteriori nisi in uerbo, & ideo modus solũ accidit uerbo, & nulli alij parti orationis,& per istam secũdam inclinationem repetitur modus in uerbo.

Dubiũ necessarium.

Item queritur, qualiter intelligatur F illa compositio, quam dicit Arist. q̃ ista compositio sine compositis non est intelligere. Et dicendum, quod compositio cum substãtia intelligitur per extrema, quia actus seipso inhęret suo subiecto, sicut quodlibet aliud accidens se ipso inhęret suo subiecto in quo est, & per qđ est, & non alio mediante, quia sic contingeret abire in infinitum, ut dictum est de qualitate nominis, unde compositio actus cum substantia fit per inclinationem ipsius actus ad substantiam, ut ad subiectum suum, & quia inclinatio ad alterum non p̄t intelligi, nisi per illud q̃ inclinatur,& ad illud per quod inclinatur, ideo compositio actus ad subiectũ suum, quod significatur per uerbũ, non potest intelligi sine extremis, & ideo

dicit

A dicit Aristot. quod quod est, consignificat quandam compositionem, quam sine compositis non contingit intelligere, cũ solum hẽat intelligi p illius quod inclinat, & qa inclinat q a inclinatio illa, q̃ est ipsius ad subam, remotis quod inclinatur, & cui inclinatur, nihil est, & ideo sine extremis nihil est compositio, quia vnum quodque intelligitur per id quod dat ei esse, & est extrema, vt dictum est. Nota quod illa compositio secundũ suam veritatem est in re, & est quoddam indiuisibile: In verbo autem est cõpositio, vt in signo, sicut sanitas scdm suam veritatem est in animali vt in subiecto, in vrina autem est vt in B signo. Notat ẽt, qđ compositio illa per inclinationem actus ad substantiam, in quantũ actus est, & præcedit alteram per q̃ est de alio, vt prius dictum est.

Item quæritur vtrum compositio sit simplex ens vel non; Et videtur, quod non, quia reperitur in rebus existentibus, vt homo est animal, & in rebus nõ existentibus, vt chymera est non ens, ergo reperitur in eis per aliquod commune repertum in ipsis, quia vt vult Arist. in fine Secũdi Priorum, quod si aliqua passio sequitur aliqua diuersa, oportet quod sequatur ea per aliquod commune repertum ipsis, sed nihil est commune enti, & non enti, nisi ens quodammodo, ergo compositio primo sequitur ens quodammodo, ergo, & ipsa est ens quodãmodo, & nõ est ens simpliciter.

C Et dicẽdũ, quod cõpositio importata per verbũ cõmuniter se hẽt ad cõpositionẽ nõ entiũ, vt chymera est non ens, vñ primo sequitur ens quodãmodo, vt obiectũ est, & ipsa in communi est ens quodammodo, & non simpliciter.

Item quæritur utrũ compositio uerbi in cõi æqualiter se habet ad compositionem entium, ut homo est aĩal, & ad compositionem non entium, ut chymera est non ens, uel ipsa per prius dicatur de una, & per posterius de alia. Et dicẽdum, quod compositio in cõi per prius conuenit compositioni entium, & per posterius compositioni non entium.

Itẽ uidetur, quod cõpositio in communi sit ens simpliciter, & non quodã-D modo, & sic conuenit compositioni nõ entiũ, quia uidetur, quod extrema ponantur secundũ exigentiã cõpositionis, ut si cõpositio est ens simpliciter, & extrema, unde uidetur sequi homo est aĩal, ergo homo, & animal est. Et si compositio est ens quodãmodo, & extrema, unde non sequitur, chymera est non ens, ergo chymera est, uel non est, ergo si compositio in communi est ens quodãmodo, & non simpliciter, ergo hæc est uera. Antichristus est homo, cum ibi ponatur homo quodãmodo, & hæc sit uera, Antichristus est homo quodammodo, & istę duæ conuertuntur: Antichristus est homo, & Antichristus est ho-E mõ quodammodo, quod falsum est, ergo primum ex quo sequitur, s. quod cõpositio in cõmuni sit ens, quodammodo, & non simpliciter. Et dicendum, quod compositio in communi est ens quodammodo, vt prius dictum est, & extrema eius simpliciter in cõmuni sũt entia, sed compositio contracta ad illam partem eius, quod est compositio entium est ens simpliciter, vnde in hac Antichristus est homo, contra est ad compositionem entium, vnde ponitur ibi homo quodãmodo, sed simpliciter, & ideo hæc, Antichristus est homo, nõ ęquipollet huic. Antichristus, est homo quodãmodo. Ad illud, quod obiicitur, quod extrema ponuntur secundũ exigentiã compositionis, dicendum, quod falsum est, quia cũ extrema sint, non pro-F pter hoc sequtur, quod cõpositio sit cũ dico, hõ est Antichristus, extrema sunt non tamen est cõpositio, & si cõpositio est, nõ pp hoc sequitur, quod extrema sunt sicut sibi inuicẽ conueniẽtia, vt chimera est non ens, ista compositio est, non tamen extrema sunt, sed hic sequitur, extrema sunt sibi inuicem cõueniẽtia, ergo compositio eorum est, & est locus a causa, & econuerso, sequitur compositio est, ergo extrema sun sibi inuicem conuenientia, & est locus ab effectu, quia conuenientia extremorũ est causa compositionis, & compositio est effectus conuenientiæ extremorum.

Item

An cōpositio æqualiter de ente, ac non ente prædicetur.

A Idem videtur, quod compositio in communi æqualiter prædicetur de cōpositione entium, & de compositione non entium, quia illæ duæ sunt simpliciter conuenientes, homo est animal, & chimera non est ens, ergo veritas eorū similiter est ens, ergo subiectum veritatis in vtraque est ens simpliciter, sed subiectum veritatis est compositio, ergo compositio vtriusque simpliciter est ens, sed in vna est compositio entium, in altera non entium, ergo compositio non entium simpliciter est ens, ergo cōpositio in communi non magis se habet ad unam partem quam ad alterā. Et dicendum, quod compositio in communi dicitur secundum prius, & posterius de vtraq. illarum compositionum ut prius dictum est, quia per prius dici

B tur de compositione entium, & per posterius de compositione non entium.

Compositio in commune quid.

Ad aliud autem, quod obijcitur, quod utraq. illarum compositionum simpliciter est ens, dicendum quod non sequitur, quia veritas entium est ens simpliciter, ueritas autem non entium non est ens simpliciter, sed quodammodo, quod patet, quia ueritas entium est secundum conuenientiam extremorum, quę est causa compositionis in affirmatiua, ut homo est animal, uel repugnantiam extremorum, & est causa diuisionis in negatiua uera, ut homo non est asinus, unde ueritas entium est per conueniētiā ad compositionem, uel diuisionem, & etiam per hoc, quod extrema sunt simpliciter entia, sed ueritas non entium non habet nisi alteram causarum istarum, scilicet conuenientiam

C extremorum ad compositionem, uel diuisionem, & non habent entitatem earundem, quia extrema non sunt entia, immo sunt non entia, & ideo ueritas non entium est ens quodammodo, ueritas, entiū est ens simpliciter, & ideo compositio entium est ens simpliciter, compositio autem non entium est ens quodammodo.

De negatione, & affirmatione. D

De negationis natura, & numerum specierum ipsius. Cap. 1.

CVm secūdum diuersitatem compositionem diuersificetur negatio, ideo post compositionem dicēdum est de negatione. Primo autem sciendum est, quod negatio dicitur ęquiuocè, quia vno modo dicitur negatio oratio negatiua, & est species enunciationis. Enunciationis enim alia est oratio affirmatiua, & alia negatiua, vt homo currit, homo non currit, & sic definitur. Negatio est oratio negatiua alicuius ab aliquo. Alio autē modo dicitur negatio signum, & instrumentum negandi, & hoc modo dicitur tripliciter, quia negatio, ut est instrumentum negandi, sumitur vno modo ut substantia, ut in hoc nomine negatio, alio autem modo, ut actus, in uerbo, & in participio, ut nego, as, uel negans, uel negatus, & his duobus modis sumitur, negatio ut concepta, siue per modum cōceptus. Alio autem modo sumitur negatio, quę est instrumentum negandi, ut exercita, & sic significatur p hanc particulam, non. Et no. quod cōceptus, & affectus differunt in hoc, quia conceptus dicitur esse illud, quod est in aīa p similitudinē aliq̄, ut cognitio de coloribus, & de omnibus est, in quantum similitudines earum recipio in anima, & non res ipsas, effectus autem ut exercitus dicitur esse, id, quod secundum ueritatem est in anima, uel in corpore ut cū laboro in ægritudine, dolor est in anima mea, scd̄m ueritatē afficiens eā, & qn̄ curro, cursus est in corpore secūdū ueritatē exercitus, & afficiens ipsū corpus. Item negatio ultimo modo sūpta est duplex, quia est quædam negatio, q̄ est termini, ut in hoīe infinito, uel in uerbo infinito, alia est orationis, & hæc remouet actum à subā, de qua ipse actus p̄dicatur, & prima additur termino per compositionem, secūda uero per appositionem. Item negatio, quę est termini, est duplex, quia quædam est, quæ facit nomen infinitum, siue priuatiū. ut

Negationis triplex acceptio. E

F

non

A non homo, non lapis. Et alia est, quæ facit verbum infinitum, siue priuatum, ut non currit, non laborat.

Sed videtur, quòd nec qualitas accidentalis, neque actus possit prędicari de substantia, quia sunt diuersa, & diuersa, inquantum diuersa sunt, sibi repugnantia, ergo unum uerè non prędicatur de altero ergo, sicut hæc est falsa, Soc. est albedo, & similiter hæc, Soc. est alb. & similiter, Socrates currit, sicut, & hæc, Socrates est cursus. Et dicendum, quod dupliciter contingit significare diuersa, quia inquantum unũ opponitur alteri, uel est diuersum

B ab eo, vt Socr. albedo cursus, & sic vnũ verè nõ prædicat᷑ de altero, alio aũt modo contingit significare diuersa, prout vnum est de altero, vt albus, niger, currit, legit, & vniuersaliter quæcũque significãtur in concretione ad subiectũ, siue dicantur denominatiue, vt albus currit, siue non, denominatiue, vt studiosus, cursor, pugillator, & consimilia prout dicuntur a naturalibus potentijs cursor, & pugillator, & hoc modo vnum diuersum prædicatur de altero.

Item, cum triplex sit compositio, s. qualitatis ad substantiam, & actum distantis a substantia, cum substantia, & actus vniti substantiæ, & cuilibet harũ cõpositionũ sua opponatur negatio, ergo erit triplex negatio, ergo male ponũtur suæ tm̃. Et dicẽdum sicut dictũ est prius, qđ negatio, vt exercita, siue af-

C ficiens, est duplex in gñe, sicut compositio est duplex in genere, quia est quædã termini, & alia orationis, vt dictum est. Sed negatio illa specie dictus, quadrupliciter, eo qđ negatio terminatio, subdiuiditur, quia est quædã negatio termini, quæ remouet qualitatẽ à substantia, faciens nomen infinitum, vt nõ hõ, non equus, & est alia, quæ actum, vnitum remouet à substantia, faciens, participium, vt non currens, non legens, tertia vero actum distantem à substantia exteriori remouet, siue priuata substantia vnita, faciens verbum infinitum vt non currit, non laborat, quarta uero ut dictum est, faciens orationem negatiuam, & sic negatio termini subdiuiditur per tres partes. Ad illud autẽ, qđ D obijcit, quod triplex est cõpositio actus cũ substantia, ergo ex opposito erit triplex negatio. Dicendũ, quod sufficiẽter diuidit, quia relinquit compositionem actus distantis substantia exteriorum, cum substantia intra, & sic sunt quatuor compositiones, vnde ex opposito erunt quatuor negationes. Quod aũt quatuor sint compositiones, patet quia est quædam qualitatis cum substantia, ut in quolibet nomine, & negatio ei opposita facit nomen infinitum, ut non homo, & alia actus uniti substantiæ, cũ E substãtia, ut in participio, & negatio ei opposita facit participium infinitũ, ut non currens, tertia uero compositio actus est distantis à substantia exteriori cum eadem substantia exteriori, ut So. currit, & negatio ei opposita facit orationẽ negatiuã, ut Soc non currit, quarta uero est actus distantis a substantia exteriori cũ substãtia intra, & negatio ei opposita facit uerbum infinitum, ut non currit, non laborat, & sic insufficiẽter diuidebat compositiones istas in specie, & etiã negationes ei oppositas. Nota, quod uerbum duplici substantia cõparat᷑ scilicet substãtiæ exteriori, quæ redditur, suppositum, ut Socr. currit, & substantiæ interiori, quę infinitę intelligitur in ipso, quia est idẽ, quod res currens, & currens est ille actus, res uero est substantia interius intellecta.

F

Difficultatis solutio de nominis infiniti natura, & intellectu. Cap. 11.

An nomen infinitũm differẽter prædicetur de quolibet qđ est, & quod non est.

Dicto de negatione in gñe, consequenter dicendum est de unaquaque prædictarum negationum in specie, & primo de negatione nõis infiniti cum sit prior alijs. Circa quam primo, quæritur ut rũ, nomẽ infinitũ de quolibet, quod est, & quod non est, pdicetur. Et uĩ, ꝙ non, quia vt est in 2. Perihermen. ad affirmationẽ, in qua prędicatur nomẽ infinitum, sequitur negatio, in qua prædicatur, nomẽ finitum, & non econuerso, ut omnis homo est non iustus, ergo nullus hõ est iustus, & non econuerso, ergo affirmatio, in qua ponitur nomen

A me infinitũ, ponet aliq̃d, q̃a si nihil poneret, tunc conuertentur cum negatione, ergo nomen infinitum solum prædicatur de ente, ergo non de quolibet, q̃d est, & quod non est. Ad idem cum dicitur, homo non est iustus, hic ponitur ens, quod affimatur esse, nec cõpositio negatur per negationẽ ipsius termini infiniti sequentem, ergo nomen infinitum prędicatur solum de ente, ergo nõ de quolibet, &c. Sed contra. Nomini opponitur aliquid s̃m priuationem, & aliquid scdm negationẽ, vt mortuum opponitur hoĩ priuatiuè, & non homo negatiuè, sed priuatio plus participat B de ente quam negatio, ergo mortuum, plus participat de ente, quam non homo, sed mortuũ prædicatur de non ente, ergo multo fortius non homo, ergo terminus infinitus non solum prędicatur de ente, sed etiam de non ente.

Vide latè hoc Philos. Primo c. 2. Ad idem Boethus docet conuertere vniuersalẽ affirmatiuã infinitando terminos, vt oĩs hõ est ens, ergo oẽ nõ ens est non homo, ergo non hõ prædicatur de non ente, ergo nõ solum de ente, sed ẽt de non ente. Item, vt est in 2. Topic. Quod, si ad hoĩem sequitur aĩal, ergo per consequentiã econuerso ad nõ aĩal sequitur non homo, sed bene sequitur, si est hõ, est ens, ergo sequitur per cõsequentia ecõtrario, si non est ens, est nõ homo, ergo nomen infinitũ non solũ p̃dicatur de ente, sed etiam de non ente.

Item, in homine est duplex compositio, est.n. quædam compositio formæ cum materia, homo.n. & vnumquodq; aliud à primo, constat ex materia, & C forma, vel vere, vel proportionabiliter & est alia compositio in homine, quæ est dr̃iarum cum suo genere, vel suo superiori, siue sint differẽtiæ specificę, vt in speciebus omnibus, & generis subalternis, siue sint dr̃iæ non specificæ, sicut sunt differentię, quæ secundũ rõnẽ finis, vel causa alicuius aliis adijciũtur enti, per quas generalissima differunt a se. Cum enim generalissima cõicent in ente, licet secundum prius & posterius oporteat, quod per aliquid differant, vt patet, quia substantia est ens per se, quantitas vero est ens mensuratiuum substantię, qualitas vero est D informatiuum vel qualificatiuum substantiæ, relatio vero est ens comparatiuum substantiæ, actio vero est ens mediũ, per q̃d, siue secundũ, ꝙ vnum agit in aliud, & sic de alijs. Vnde hæc differentia per se est dr̃ia substãtiæ, & mensuratiuũ subſtæ est dr̃ia quãtitatis, & sic per istas dr̃ias q̃ non sunt specificæ, generalissima differunt inter se. Formatur argumẽtum sic. In hoĩe est duplex cõpositio, s. formæ, cum materia, differentia cũ primo prędicabili, vt cũ ente, sed cuilibet compositione sua opponitur negatio, ergo duplici compositioni existenti in hoĩe duplex opponitur negatio, ergo negatio in hoc termino non homo, est duplex, quia vel remouebit E cõpositionẽ, quæ est dr̃iarũ cũ ente, & sic relinquitur ens, quia cũ dicitur ens per se corporeum animatũ sensibili rationabilem mortale, sed aggregatio istarum differentiarũ remouetur pro vna vel pro plurib. non dico, ꝙ vnaquæque earum remouetur, sed earum aggregatio, q̃ potest remoueri pro vna vel pro pluribus, siue pro omnibus, sic relinquitur ens, quia si vna sola remoueatur, iã non sunt ibi oẽs, vel si plures, vel si oẽs semper earũ aggregatio remouetur, & ita non homo ponit ens, & prædicatur solũ de ente, & sic non hõ dr̃ terminus priuatiuus. Si aũt negatio ista negat cõpositionem formæ cum materia tũc nihil ponit in actu, sed tm̃ ponit ens in potentia, vel in oppositione, & sic non homo est terminus negatiuus, & nõ hõ p̃dicatur de ente, & de nõ ente, & sic nomẽ ĩfinitũ est duplex, q̃d concedimus. F

Dicendũ ergo ꝙ nomen dupliciter potest infinitari, vt ostẽsum est, vno modo secundũ priuationẽ, & sic nõ hõ ponit ens remouẽdo aggregationẽ differentiarum à primo prædicabili, & si homo, & non homo opponũtur vt priuatio, & habitus, & prędicantur solum de ente, alio autem modo potest infinitari nomen secundum negationem, & sic non hõ nihil ponit, & est terminus negatiuus, & sic nõ homo de quolibet *Nomẽ infinitũ duplex.*

ente

A ente aliud ab hoie pdicatur & de non ente, & sic homo & non homo opponũtur vt affirmatio vel negatio, & pdicantur de quodlibet, q; est, & q; non est, ita q; hoc vel illud, sicut q̃libet cõtradictio. Et nota q; ille modus duplex infinitādi terminum est solum in terminis specialib. qa termini generales, vt ens, & aliquid vno solo modo infinitantur scilicet secundũ negationẽ, quia in eis non est duplex compositio sicut in specialibus vnde non ens & non aliqd solũ p dicantur de eo, quod non est, nullus enim terminus infinitus p prædicari de eo, cuius forma remouetur p ipsũ, vnde non homo non põt prędicari de homine, nec ens de nõ ente, & nullũ oppositorum põt de sibi opposito prædicari.

B

Ad illud ãt, quod obijcitur, quod ad affirmationẽ, in qua pdicatur nomen ĩ finitum sequitur negatio, in qua pdicatur nomen infinitũ & nõ econuerso, & sic nomen infinitũ ponit ens. Est dicendũ, sicut dictũ est prius, quia nomen infinitũ duplex est pp hoc, q; vel infinitũ secũdum negationem, & sic nihil ponit, vel est infinitũ scdm priuationẽ, & sic ponitur ens siue sit substantiale, vt hõ, aĩal, siue accidentale, vt album, iustum, rectũ, par, vel impar, vnde simplex terminus accidentalis scdm priuationẽ, sicut relinquit subiectum accidẽtis in esse, & sic ista homo est non iustus, & con

C similes ponunt ens, sic ad ipsas sequitur negatio, de pdicato finito, & nõ ecõuerso, vt homo est non iustus, ergo hõ non est iustus, & non econuerso. Et hoc determinat Arist. in Primo & Scdo Perihermenias dicẽdo, quod sic cõsequuntur se inuicẽ, sicut dictũ est ĩ Prioribus. Hoc ẽt dicit Arist. in fine primi Priorũ q; ad priuatiuã orationẽ affirmatiuam, sequitur negatiua finita, & nõ econuerso, vt hoc est inæquale, ergo non æquale, & non econuerso, & hoc est albũ, ergo non est album, & non econuerso. Si aũt pdicatur terminus accidentalis infinitus secundũ negationẽ, sic nihil ponit vt dictum est, & sic conuertitur cũ negatiua finita, vt oĩs homo est nõ iustus, ergo nullus homo est iustus, & ecõuerso.

Cap. 43. & ibi Auer.

D so. Et similiter dicit in principio secundi Perihermenias paulo post, quod ad negationẽ finitã, sequitur affirmatiua infinita, vt nullus homo est iustus, ergo omnis homo est non iustus, quia non posset esse nisi conuerterentur illo secũdo modo. s. secundum quod est nomen infinitum secundum negationem. Et similiter intellige de termino infinito substantiali, vt non homo, sicut de accidentali, vt non iustum. Ad illud autem quod postea obijcit, quod ista homo est non iustus ponit ens, cum affirmatur esse, & nõ remoueatur compositio affirmatiua, & non negatur per negationem sequentẽ. Dicendum, quod argumentum peccat tripliciter. Primo modo secundum æquiuocationem huius nominis, non iustum, quod vno mõ ponitur ens, & alio modo non, vt dictum est prius. Et alio modo peccat secũdum consequens, siue secundũ quid, & simpliciter, quia vt sequitur, affirmatur esse aut ipsa compositio, ergo est, quia affirmatio est etiam tam de ente, quam de non ente, ergo in plus est affirmatio quam esse secundum negationem, ergo est consequens, vnde quod non iustus est nomen infinitum secundũ negationem non sequitur, homo est nõ iustus, ergo homo est. Præterea est ibi fallacia secundũ quid, & simpliciter, quia licet sit ibi compositio affirmatiua, nõ tamẽ ponitur ens simpliciter, sed diminutũ per determinationem sequentem, vnde, sicut non sequitur, est opinabile, ergo est, quando sic ibi compositio affirmatiua, ita non sequitur, est non iustus, ergo est, cũ diminuatur esse per determinationẽ nihil ponentẽ, secũdũ quod nõ iustus, est terminus negatiuus. Sciẽdũ aũt quod nullus terminus potest infinitari, nisi sit subijcibile vel pdicabile. Et ideo, signa vniuersalia vel particularia nõ possunt infinitari, qa sunt dispositiones subiecti inquãtum subiectum, & ita respiciunt prædicatum. Et ideo dicit Arist. quod hæc negatio, non, non est nisi addenda huic signo omnis, quia non significatur vniuersale, sed quoniam vniuersaliter.

E

F

Nõ oĩs terminus infinitari. Colligitur ex secun. Prior.

De

A *De verborum infinitate.* Cap. III.

An verbum infinitum de quolibet quod est quod nō est praedicetur.

Dictio de negatione speciali nominis, faciente nomen infinitari, cōsequenter dicendum est de speciali negatione verbi, infinitante verbum, quia nomen est natura prius verbo infinito. Primum enim quaeritur de verbo infinito, vtrum praedicatur de quolibet quod est, & quod non est. Et videtur quod sic, quia vt vult Arist. verbū infinitum simpliciter est, in quolibet quod est, & quod non est, ergo de omni, quod est praedicatur, & quod nō est.

Sed contra, negatio quae est in verbo infinito, relinquit compositionem affirmatiuam, remouendo actum a subā, de qua praedicatur actus, vnde sensus
B huius, Caesar non currit, secundum ꝙ non currit est verbū infinitum est ille, Caesar non est currens, sed compositio affirmatiua ponit ens, quia ponit subiectum in esse, ergo, verbum infinitum ponit ens, ergo solum praedicatur de ente. Et secundum dictū quorundā est, ꝙ verbū infinitū extra orōnē manet infinitū, sed fit sp̄o, qn̄ ponitur ī oratione, qm̄ negatio est vna pars, & verbū alia. Sed hoc nihil est q̄a mouentur eo, ꝙ non sciunt distinguere in hac oratione, Caesar non currit, & in cōsimilibus secūdū ꝙ sūt ꝓpositiones negatiuae, & secundū ꝙ sunt de verbo infinito. Vnde dicendum, quod verbum infinitum p̄dicatur de quolibet qd̄ est, & qd̄ non est, & manet infinitum extra orationē, & in oratione, & haec propositio Cęsar nō currit, & consimiles, secundū ꝙ sūt orationes negatiuę, nihil ponunt, & cōpositio negatur in eis nihil relinquēdo
C p eas, secūdū aūt, ꝙ in eis ponitur verbum infinitū, cōpositio remanet affirmatiua, vnde isto mō. s. secūdū quod est in eis verbum infinitum, adhuc duplices sunt, quia verbum infinitum, pōt infinitari scdm negationē, & sic nihil ponit, vel pōt infinitari scdm priuationē, & sic nihil ponit nisi subiectū inesse, & sic ponit ens. Ad illud aūt, ꝙ obijcitur, quod compositio affirmatiua ponit eas quia ponit subiectum in esse, dicendum, quod vtrūq; est falsū, qd̄ cōpositio aequaliter se habet ad compositionem entiū, & ad compositionem non D
entium, vt ponit ens ipsa compositio, neque ponit subiectum suū in esse, & ita virtute compositionis affirmatiuae, inquantū est affirmatiua, nihil ponunt, sed virtute praedicati aliquando ponitur subiectum in esse, vt quando praedicatū est ens simpliciter, & aliquando non ponitur subiectum in esse, vt qn̄ p̄dicatum est ens diminutū, vel quodam modo, & ideo sequitur, lapis est homo, ergo lapis est, & non sequitur, lapis est opinabile, ergo lapis est, vnde sensus huius, Caesar non currit, scdm qd̄ non currit est verbum infinitum, est ille. Caesar nō currens, & similiter intelligi de participio sicut de verbo, vnde illae duae, E
Cęsar non currit, & Caesar est non currens, nihil ponūt, secundum quod verbum & participium sunt termini negatiui, sed secundum quod sunt termini priuatiui sic ponunt, quia ponunt subiectum in esse, & hoc virtute p̄dicati, & nō virtute cōpositionis, vt dictū est. De negatione infinitāte participium satis patet ex p̄dictis, & ideo relinquitur.

De multiplici negationum vsu, ac natura in orationibus tam negatiuis, quam affirmatiuis. Cap. IIII.

Determinatis negationib. terminorū, dicendum est de negatione rationis: simplex enim natura praecedit compositum, vnde nomen, & verbum natura sunt priora rōne, vnde negatio nominis, vel verbi, natura praecedit negationem rationis. Primo quaeritur vtrum negatio rationis faciat contradictionem. Et vr̄ quod non, quia ad hoc quod negatio cōtradicat, oportet, ꝙ remoueat compositionem, sed non pōt remouere compositionem, quia compositio est subiectum negationis, & nullū accidens remouet suū subiectum, ergo non p̄t facere cōtradictionem, ergo nō contingit contradicere. Itē ad idē. Quę quid est creatū, aut est substātia, aut accidens, ergo negatio, cum sit creata, aut est substātia, aut accidēs, sed nō est substātia, ergo est accidēs, ergo est in subiecto aliquo, sed nō est nisi ī cōpositione, ergo F

ergo

A ergo non remouet eā, ergo nō cōtingit contradicere. Itē, cū cōtingit contradicere quia hoc est principiū principorū in scientijs, ergo remouet cōpositionē, sed compositio est causę negationis, ergo remouet modū, ergo nulla negatio est alicuius modi, ergo nec indicatiui per locum a genere, ergo nulla est vera vel falsa. Sola enim indicatiua est ī qua est verum, vel falsum. Solutio, Sicut hoc nomen homo duplicem habet significationem. s. generalem, vt significat substantiam cum qualitate, & specialem, vt significet hanc substantiam, quę est homo, sic & in verbo est duplex
B significatio. s. generalis, & specialis. Generalis est significare agere, vel pati. Specialis est, vt significare istum actū, vel istā passionē, vel legere, vel legi, vel percutere, vel percuti. Generalis autem cōpositio communiter se haber inquātum est de se ad oīa componibilia, cū. n. dicimus, ꝙ verbum cōsignat cōpositionē, vt diximus, hāc cōpositionē, uel illā non significat, sed cōpositionē in gñe, & hæc est cōpositio generalis. Specialis aūt compositio, est cum extrema cōpositionis talem actum denotat, & negames tio remouet specialem cōpositionem, & hoc sufficit ad contradictionem, & relinquit generalē rationem, cui accidit modus, vnde contingit ad hoc contradicere. Item solet dici, quod duę negationes æquipollent vni affirmationi. Et quęritur, ecōuerso, cur duę affirma-

Cur duę negatio nes vni ęquipol lēt affir mationi, & non ecō tra.

C tiones non æquipolleant modo, quod uř, quia sicut negatio remouet affirmationem, ita econuerso, affirmatio negationem. Et dicendū, quod negatio apta nata est remouere quicquid reperit, quia negatio est actus destruens suum obiectum, unde obiectum negationis, quodcunque fuerit, remouetur per negationem, & quoniā negatio aliquando est obiectum negationis, aliquando negatio negatur, ut non Soc. non currit, & ideo negatio non remouetur per negationem, & ideo ex cōsequenti ponitur affirmatio, quia ... negatio ne ponitur affir... ... est sēper est ... negatio

nē. Et ideo duę negationes ęquipollent D vni affirmationi. Affirmatio āt non est apta nata destruere suū obiectū, sed ponit ipsum potius, & conseruat, & ideo est res, cū res affirmatiua, quæ est obiectum affirmationis, non remouetur per affirmationē, & ob hoc duę affirmationes non possunt ęquipollere negationi. Ad illud aūt qđ obijcitur, quia affirmatio remouet negationem, sic econuerso. Dicendum, quod duę comparationes sunt in affirmatione & duę in negatione diuersimode comparatę, una enim est comparatio affirmationis ad illud, qđ affirmatur, alio vero hēt ad illud cui opponitur, & ille duę comparationes affirmationis non sūt respū eiusdē, sed respectu diuersorū, v.g. hęc affir- E matio Soc. currit, affirmat Soc. currere, & apponitur ei, ꝙ est nō. Soc. currere, etiō ratione oppositionis nō destruit suum obiectū. Sed duę cōparationes in negatione sunt respectu eiusdē, q̄a negatio sp negat aliq̄d sicut affirmatio affirmat, & sp negatio opponitur alicui, sed non nisi ei, quod negat, & ideo negatio ratione suę oppositionis sēper destruit suum obiectū, quod negabat, sed affirmatio non opponitur ei, quod affirmat, ut dictū est, & ideo affirmatio non destruit, quod affirmat. & sic nō est simile de affirmatione ad negationē, & de negatione ad affirmationē, ut patet iā p hoc, ꝙ negatio opponit affirmationi, & negat eā, affirmatio opponitur negationi, & affirmat eam, sed aliud, ut di- F ctum est. Item dicit Arist. in 2. Topico. quod si aliquid non est susceptibile contrariorum, neq. alterius, ergo quod nō potest negari, non potest affirmari, sed ista Socra. non currit, non potest affirmari, cum sit negatiua, ergo non potest addi ei altera negatio, vt per eam negetur, ergo duæ negationes non æquipollent affirmationi. Ad hoc dicūt quidā, quod negatio quodammodo est affirmatio, quoniā negatio habet in se de ente, siue de affirmatione, vñ participat naturā affirmationis, & ideo potest negari per negationē, & ita nō proponit, Soc. non currit, pōt ei addi altera negatio,

A tio, sit, nō Soc. non currit, & ita duæ negationes æquipollēt affirmatione, Sed ergo credo, quod melius dī, quod quāuis accidentiū negatiua nō possunt reflecti supra se agendo in se, sed in suū obiectum cū accidentia causata a ratione possunt reflecti supra se agendo sicut ratio supra se cognoscendo in se, & indicando de se, vnde negatio, quæ est actus siue accidens creatum a ratione, potest reflecti simpliciter sup. negationē siue supra negatam agēdo in ipsum, & ideo negatio potest negari, quamuis non potest affirmari. Et consideratio Arist. debet intelligi de accidentib. na-
B turæ, siue de contrarijs negando, vt album, nigrum, calidum, frigidum, & cō similia. Item illæ duæ, Soc. currit, & nō Soc. non currit æquipollent sibi inuicē, & contradicunt huic Soc. non currit. Sed contradicit Arist. quod vnum vni opponitur, ergo duæ oppositiones non contradicunt vni. Dicendum, quod dupliciter sit contradictio, scilicet primo, & ex consequēti, vnde in his est prima contradictio, Socrates currit. Socr. non currit contradicit ex consequenti huic, Soc. non currit, quia inquantum æquipollent conuertitur cum ista, scilicet Socr. currit, vnde intellige quod in contradictione prima, semper altera est negatio, & alia affirmatio, vnde dicit Arist. quod contradictio est affirmatio & negatio opposita, sed in contradictio-
C ne quæ ex consequenti, negatio potest contradicere negationi. Item nota quod negatio præposita, vel post posita termino singulari idem significat, vt Soctat. non currit, & non Socrates currit, sed non est similiter in terminis communibus, namque hæc est indefinita, homo currit, hæc autem vniuersalis negatiua, non homo currit. Neque est contrarium quod dicit Arist. quod transposita nomina, & verba idem significant, quia intelligit de alijs dictionibus, quoniam intelligit de dictione, quæ est subijcibilis, vel prædicabilis, vt homo, animal, vel quæ est dispositio præsus subijcibilis, vel prædicabilis absolute, & non intelligit de dictione, quæ est

Negatio præposita, vel post posita termino singulari idem significat sec⁹ in communibus.

D dispositio vnius ad alterum, vt sunt negationes, & signa vniuersalia, negatio enim negat vnum ab altero, & signum vniuersale disponit subiectum in respectu ad prædicatum. Item quæritur de hoc sophismate, nullo homine currēte tu es asinus, probatio, hæc est falsa, aliquo homine currente tu es asinus, ergo eius contradictoria est uera, hæc scilicet non aliquo homine currente tu es asinus, sed non aliquo, & nullo æquipollent, sicut non aliquis, & nullus, ergo est uera, nullo homine currente tu es asinus. Sed contra, nullo homine currente tu es asinus, ergo dum nullus homo, vel si nullus homo, uel quia nullus
E homo currit, tu es asinus, quod falsum est. Solutio prima est falsa, scilicet hæc, nullo homine currente tu es asinus, quia ista per quam probat eam, peccat secundum diuisionem, & compositionem, hæc scilicet non aliquo homine currente tu es asinus, eo qnod negatio potest negare tantum participium, & sic est diuisa, & falsa, uel potest negare participium in comparatione ad uerbum sequens, & sic est composita, & vera, & isto modo æquipollet primæ scilicet huic nullo homine currente tu es asinus, sed hæc est falsa, nullo homine, &c. quia negatio quę est in comparatione huius signi, nullo modo potest fieri ultra participium per hanc regulam. Quotiescunque negatio & di-
F tributio includuntur in termino uno ad nihil potest unum fieri sine reliquo, sed distributio non fertur ultra participium, ergo neque negatio, & ita hæc est falsa nullo homine currēte &c. quare, & sua æquipollens illo modo quę ei æquipollet, & utraque affirmatiua est hęc, scilicet, nō aliquo hōie currēte &c. & nullo hoīe currēte &. secūdum quod ęq̄pollent Et p hoc ēt patet quod neutra contradicit affirmatiue.

Regula necessaria.

Item quæritur de hoc sophismate. Nihil est nihil. Probatio, eius contradictoria est falsa, hęc. s. aliqd est nihil, ergo prima uera. Contra nihil est nihil, ergo nihil nulla substātia est, & est locus a gñe siue a toto in quantitate, ut nihil est,

A est, ergo nihil nulla substantia est, sed conclusio est falsa hęc, scilicet nihil nulla substantia est, quia ęquipollet huic quodlibet est aliqua substantia, quod falsum est, ergo prima ex qua sequitur est falsa. Solutio. Prima est uera, scilicet nihil est nihil, quia ęquipollet huic, quodlibet est aliquid per illam regulã. Quotiescunque duo signa uniuersalis naturæ ponuntur in eadem oratione, ita quod unum in subiecto est, reliquũ in prędicato primũ ęquipollet suo contrario, secundũ suo contradictorio. Itẽ improbatio peccat, sed communiter loquendo, quia sicut hic est consequens communiter loquẽdo, quodlibet est aliquid, ergo quodlibet est aliqua substãtia, similiter hic est consequens, nihil, nihil est, ergo nihil, nulla substãtia est.

B Ad illud quod obiicitur, quod uidetur locus a genere, siue a toto in quantitate. Dicẽdum, quod non est uerum, unde est ibi locus secundum cõsequens sicut hic, nullus homo est nullum animal, ergo nullus homo est nullum risibile, quia in ista, omnis homo est nullum animal, animal remouetur a subiecto &c. apponatur alia negatiua per hoc signum nullus remouetur prędicatum negatum a subiecto sic, nullus homo est nullũ animal, sed remouere p̃dicatum negatum est ponere ex consequenti affirmatum in eodem, ergo ista, nullus homo est nullum animal ęquipollet huic, omnis homo est aliqd animal, & similiter ista, nullus homo est nullum risibile ęquipollet huic, omnis homo est aliquod risibile, hic autẽ ponunt consequens animal est, ergo risibile est, sicut hic animal currit, ergo homo currit, ergo hic, omnis homo est animal, ergo oĩs hõ est risibile, & similiter in suis æquipollentib. nullus hõ est nullũ aĩal, ergo nullus hõ est nullum risibile, & similiter est in proposito, nihil, nihil est, ergo nihil nulla substãtia est.

C Item uidetur, ꝙ nulla conclusio improbationis sit uera, q̃m hęc est uera, nulla substantia est nihil, quod patet p prędictam regulã, qui ęquipollet huic, omnis substantia est aliquid, & etiam, quia sua conuersa est falsa, hæc scilicet aliqua substantia est nihil, ergo hęc est uera, nulla substantia est nihil, ergo sua conuersa est uera, hæc, scilicet nihil est nulla substantia. Et dicendum, quod non rectè conuertit illam, nulla substãtia est nihil, quia debet ponere signũ subiecti supra totum prędicatum, & reducere ad subiectum sic, nulla subẽa est nihil, ergo nullum ens nihil est substantia, sed utraque est uera, & sic non probat conclusionem improbationis.

D Item, ꝙ conclusio improbationis sit falsa probatur dupliciter quia uno modo per prędictam regulam, & alio modo, quia eius contradictoria est, uera, hæc. s. aliquid nulla substantia, ut albedo, & quod libet aliud accidens, &c. E

DE DICTIONIBVS Exclusiuis.

Quid significent dictiones exclusiuis. Cap. I.

Dicto de negatione, & affirmatione, consequenter dicendum est de dictionibus exclusiuis, ut tantum, solus. Circa quas primo quęritur, propter quid dicatur dictio exclusiua. Et quod significet dictio exclusiua. Secundo, ꝙ & quę sunt causę exclusionis, & quę exiguntur ad esse exclusionis. Tertio quot sunt partes, siue species exclusionis. Quarto quęritur descendendo ad quandam causam exclusionis, scilicet ad id, quod excluditur, & quę sunt ea, quæ debent excludi. Quintum, & ultimum est de differentia dictionum, tantum solus, in suis exclusionibus. Primũ F ergo quęritur propter quid dictio dicatur exclusiua. Et dicunt quidã, quod dictio dicitur exclusiua, quia significat exclusionem. Sed contra, nulla dictio significat actum, quem exercet, ut ille terminus homo non significat suppositionem, quam exercet supponẽdo pro hoc, uel pro illo, & sic de aliis, sed significat hominem, & exercet suppositionẽ & sic de aliis, ergo nulla dictio significati actum quẽ exercet, & est inductio, & est locus à partibus sufficienter enumeratis, sed tãtum, & solus, exercet exclu-

Propter quid dictio aliqua exclusiua dicatur

A fionem, ergo non significat eã. Item exclusio intelligitur dupliciter. s. vt concepta, & exercita, sicut cursu significatur vt conceptus per hoc nomen cursus, & per hoc verbum curro, ris, aliter autem significatur cursus, vt exercitus, vt cum aliquis exercet ipsum currendo. Similiter exclusio intelligitur, vt concepta, sicut per hoc nomen exclusionis, & per hoc verbum excludo, dis, aliter autem intelligitur vt exercita, vt p ipsas dictiones, solus, & tantum, ergo, si solus, & tãtum significat exclusionem, aut significant hoc modo, aut illo, sed si significet eam, ut conceptam, ergo illæ dictiones exceptio, nis, & exclusionis, & excludo,
B dis, erunt dictiones exclusiuæ, quod falsum est, ergo non significant eam, ut cõceptam, neque significant eam, ut exercitam, quia sicut se habet dictio in communis actum suum communem, quem exercet, qui est significare similiter dictio specialis ad actum suum specialẽ, sed dictio communi non significat actũ suum communem, dictio enim, non significat actum suũ significare, sed exercet ipsum, ergo dictio specialis nõ significat actum suũ proprium, sed exercet ipsum, ergo dictio solus nõ significat exclusionem, sed exercet eam, ergo dictiones exclusiuæ non significant exclusionem, vt exercitam, neque vt concepta,
C vt probatum est, ergo nullo modo significat exclusionem. Quod cõcedimus dicentes, quod dictiones exclusiuę dicuntur non quia significant exclusionem, sed quia exercent eam vt tantum, & solus dicuntur dictiones exclusiuæ ab exclusione exercita, & non ab exclusione significata, sicut securis dicitur inclusiua ab incisione exercita, & non ab incisione significata, securis enim nullo modo significata incisionem, sed significat securim, sicut homo hominem, & exercet incisione siue ipsum scindere.

No. illud pulchrum.

Ad illud autem quod quæritur, quid significet dictio exclusiua dicendum, ꝙ significat idem, ꝙ hæc oratio, non cum alio, siue priuationem associationis totius ad partem, vt solus So. currit, idest Socr. currit, & nihil aliud, vel Socr. currit, & nullus alius hõ currit, & sic pars D ponitur, & totum remouetur, quia ponitur, Socr. & remouetur quilibet alius homo, vel quolibet aliud à Socr. & totum non associatur parti suæ. Et sic dictio exclusiua priuat associationem totius ad partem per suam significationẽ & ideo dicitur significare priuationem associationis totius ad partem. Sed ad istam priuationem sequitur exclusio omnium aliarum, sicut proprius actus sequitur ad id, p quod exercetur, et ideo exclusio importatur per dictionem exclusiuam non vt significata, sed exercita, & sic patet primum. E

Quid significet dictio exclusiua.

Quæ nam, & quot causæ ad exclusionem exigantur. Cap. II.

Circa secundum quæritur in hunc modum, Associatio & priuatio à sociationis opponuntur, vt priuatio, & habitus, sed priuatio definitur per habitum, quia cæcitas est priuatio visus in oculo, & per hoc habet esse, ergo priuatio associationis erit per ea, per quæ est associatio, & per illa habebit esse, sed associationem exigitur, quod associatur, & cui associetur, & in quo associetur, ergo ad priuationem associationis exigũtur eadem tria, quod concedimus. Vnde dicendum, quod ad exclusionẽ, quæ F sequitur ad priuationem prædictam, quatuor exiguntur hic, s. ꝙ excluditur, & à quo excluditur, & respectu cuius excluditur, & quantum est ipse actus excludendi, ut cum dr̃, solus Socr. currit, alij à Soc. excludunt, ut à subiecto respectu cursus, & actus excludendi importatur per hanc dictionem solus, & hæc quatuor causæ exiguntur ad exclusiõẽ simpliciter. Et prædictis patet quædã regula, quæ talis. Vbicunque vere sit exclusio semper id respectu cuius fit exclusio, ponitur in eo, à quo omnia excluduntur, vt tantum homo est risibile, hic enim risibile respectu cuius fit exceptio ponitur in homine, à quo omnia alia excluduntur, vnde sequitur, tantum homo est risibile, ergo homo est risibile, & tantum homo currit, ergo homo currit,

Regula ad exclusiuas

A rit ex pdicta sequitur alia regula, quæ talis est: Omni dictio exceptiua vera te linquit suam præiacentem vera, vt patet prædictis exemplis, vt solus Socra. currit, ergo Soc. currit. Propositio dicitur exclusiua, in qua ponitur dictio exclusiua, vt tantum, solus, vt solu.n Soc. currit, tantum. Socr. currit. Præiacens autem dicitur ipsa propositio, remota dictione exceptiua, ut homo currit, vel Socra. currit.

Scdm pdicta q̃ritur de hoc sophisma te, tm̃ vnum est. Probatio. Vnum est, & nihil est aliud, quod nō sit vnum, ergo B tm̃ vnum est. Contra multi sunt, ergo sophisma, non tantum vnum est.

Itē ꝓbatio primæ, quia vult Aristo. & Boethus, vnumquodq; singulariter est, quia vnum est, ergo vnum tm̃ est.

Item in eod. Boetho, vnumquodque est ideo, quia vnum numero est, sed vnū numero est vnum, ergo vnumquod que vnum est, ergo tantum vnum est.

Item ad idem patet per quandā regulam, quæ talis est. Quotiescunque vnum de altero conuertibiliter prædicatur, si dictio exceptiua vere adiungitur vni, & reliquo, vt tātum homo currit, ergo tantum risibile, & econuerso, sed vnum conuertitur cum ente, ergo si di- C ctio exceptiua vera adiungitur enti, ergo & vni, sed hæc est vera tantum ens est, ergo hęc est vera tantum vnum est. Solutio. Prima est duplex quia hoc nomen vnum est ęquiuocum, eo quod est quædam vnitas, quæ est essentialis, vt illa per quam rex existit esse specialis siue inesse specifico, & hæc est vnitas p formam completiuam dantem esse rei separando, & distinguendo ipsam rem ab omnib. alijs in sua specie, vt Soc. non solum est in specie hominis per suam formam completiuam, sed etiā ipse per ipsam perficitur in suo esse proprio, & specificatur cum distinguitur ab omnibus alijs hominib. & hæc est vnitas essentialis. Alia est vnitas accidētalis, quę est principiū numeri, vnde sicut numerus accidit reb. q̃ numerantur, similiter *Vnitas duplex.* & vnitas, per q̃ enumerātur, & quę est principiū numeri, accidit eis, quicquid enim numeratur per hāc vnitatem numeratur, quia nihil aliud est numerus nisi aggregatio vnitatum. Numerus. n. D est multitudo ex vnitatibus aggregata vtraque istarum vnitatum conuertitur cū ente, sed differunt in hoc, quia prima est essentialis, & in hoc quod prima est, secunda est vt accidens in subiecto, vnde secunda accipit primæ, & sic vnitas dr̃ æquiuoce, & similiter vnum. Dico ergo quod si accipiatur unitas essentialis, siue vnum essentiale, sic prima est vera, si autem accipiatur accidentalis, siue vnum accidentale, sic prima est E falsa, quia dictio exclusiua adiuncta parti numerali destruit totū, ut duo tm̃ curruut, ergo non tria, sic, & tm̃ unum non ergo duo, uel non ergo multa. Alij dicunt, ꝙ prima est duplex, hæc scilicet tātum unum est, eo, quod potest fieri exceptio ratione suppositi, & sic est uera, uel pōt fieri exceptio rōne accidētis siue formæ, & sic est falsa, & tūc seq tur, tantū vnū est, non ergo multa sunt, sed primam solutionē credo esse ueriorem. Ad improbationem uero dicendū quod procedit secundum, ꝙ vnū dicit unitatem essentialem, quia quicqd est, per suum cōpletiuū est ꝙ dat ei esse, ut F Socr. est per suam formam cōpletiuam quæ est aīa ipsius, & qua specificatur, & differt, & dat ei essentiale esse. Et sic est de omnibus alijs. Ad improbationem dicendū, ꝙ accipit unitatē accidētalē q̃ per sui aggregationē est principiū unum, & hoc modo tenet improbatio. Ad duo argumenta sequentia dicendū ꝙ accipiunt unū essentiale sicut ĩprobatio accidentale. Ad ultimū argumentum dicendū quod bene sequitur tantum ens est, ergo tm̃ unum est, accipiēdo ens secundum unitatem essentialem, sed non sequitur, tm̃ ens est, ergo tm̃ unum est, quia accipit secūdū unitatem accidētalē, quāuis unitas accidētalis conuertatur cum ente, q̃a unū accidētale dicit discretionē, siue rē discretā & cum sit principium numeri unū ens vero formę, nō dicit rē suam per modū substātiæ, & sic peccat secūdum figurā dictionis, sicut hic, tm̃ hō currit, ergo

A tantum vnus homo currit, posito quod omnes homines currant, & nihil aliud currat hæc est vera, tantum homo currit, hæc autem est falsa, tantum unus homo currit, & est fallacia figuræ dictionis sicut dictum est, quia homo dicit rem suam per modum substantię, sed unus addit discretionem uni super ipsum. Pręterea ibi est accidens, quia cum esse conueniat uni & multis quãuis dictio exceptiua uere adiungatur enti respectu esse, ut tantum ens est, nõ tamen potest adiungi enti dicenti discretionem numeralem. Vnde de hoc uno non possum dicere, tantum unum

B est, quia tunc excluderentur, duo, tria, & sic de alijs accendendo, ut tantum unũ, non ergo duo, neque tria & sic de alijs, unde esse ibi res subiecta, & unũ est accidens ei, & exclusio respectu esse assignatur conuenire utriq; siue rei ab utroque. Ad illud quod obijcitur per regulam conuertibilium dicẽdũ, quod regula debet intelligi remoto accidente, sicut alię omnes regulæ quamuis.n. regula sit siue maxima. Quicquid prædicatur de definitione, & de definito, non sequitur animal rationale, mortale est definitio, ergo homo est definitio propter accidens quod impedit.

Partes, seu species exclusionis duæ sunt generalis, ac specialis, & quid vtraque sit. Cap. III.

Circa tertium quæritur quot partes sunt exclusionis, & solent esse duę, quia ponitur duplex exclusio. Vna est generalis, & altera specialis, Generalis exclusio ponitur cõiter, quando excluditur diuersum genere, Specialis uero, quando excluditur diuersum specie. Sed contra diuersum tripliciter dicitur diuersum genere, diuersum specie, diuersum numero, ergo si exclusio dicitur generalis, quia diuersa genere excluduntur, & specialis, quia excluditur diuersum specie, ergo dẽt esse alia exclusio numeralis ex eo, ꝙ excluduntur diuersa numero, ergo non solum erunt duæ partes, siue duæ species exclusionis, sed erunt tres. Et dicendum, ꝙ non sunt nisi duæ partes exclusionis, scilicet D generalis, & specialis, sed nõ dicitur exclusio generalis, eo quod diuersa genere excluduntur, sed quia ab aliquo subiecto excludantur omnia, quæ cõmunicant cum eo in aliquo genere, siue in aliquo generali, ut ad omnia, quæ sunt sicut in ente. Vnde hoc modo sẽsus huius propositionis, solus Socr. currit, est talis, Socr. currit, & nihil, uel nullum aliud ens. Item specialis exclusio non dicitur eo, quod diuersum specie excludatur, sed dicitur exclusio specialis, quoniam ab aliquo subiecto excludun-

E tur quęcunque communicant cum eo in aliquo speciali, & hoc modo sensus huius, solus Soc currit, est talis, Socr. currit, & nullus alius homo currit, unde excluduntur alii particulares homĩnes quicunque communicant cũ Socr. in homine. Et similiter solus homo currit, id est homo, & nullum aliud animal, quia animalia omnia communicãt cum hoc in animali, & hęc est specialis exclusio, & similiter sensus huius, solus homo currit sic talis, homo currit, & nihil aliud currit, tunc est exclusio generalis. Ex prędictis patet, quod idem numero non potest excludi, uel ea, quę communicant in numero eodem, quia cum dicitur, solus homo currit ista ponit, quod homo currit per regulam datam, quæ talis est, omnis exclusiua uera relinquit suã pręiacentem ueram, & si excluditur idem numero, tunc excluderetur risibile, uel animal rationale mortale, & sic esset sensus, solus homo currit, & nullum risibile, uel

F nullum animal rationale, mortale currit, & sic ponitur hęc cõtradictio, & ob hoc nõ poterit fieri exclusio numeralis. Ex prædictis patet quod cum quęcunque sunt diuersa genere, uel diuersa numero, uel diuersa specie, communicent in aliquo generali ad oĩa, ut in ente, aut in aliquo speciali sub ente cõmuniter, non possunt esse nisi duę partes exclusionis, scilicet generalis, & specialis. De speciali solet dari talis regula. Quotiescunque sit specialis exclusio non tenet argumentũ ab inferiori ad superius cũ *Regula exclusionis specialis.*

di-

A dictione exclusiua, neq; a superiori ad inferius, neque a parte prędicati, neque a parte subiecti, vt solus Soc. currit, ergo solus homo currit, & similiter a parte prædicati fit processus, vt Socr. currit, ergo solus mouetur, quia semper est ibi fallacia consequentis, & patet ꝙ non tenet huiusmodi argumentatio, quia posito quod solus Socrates curtar, & quidem equus, tunc est hæc vera, solus Soc. currit, faciendo specialem exclusionem, quia sensus est, Soc. currit, & nullus alius homo, hæc autem falsa solus homo currit, faciendo specialem exclusionem, quia sensus est homo currit, & nullũ aliud animal, quod falsum est, cum equis currat, & simili-
B ter a parte prædicati, quia posito quod solus So. currit, & Plato moueatur, sed non currat, tunc hęc est vera, solus Soc. currit, hęc falsa est, solus Soc. mouetur, & sic patet quod nullum est arg. Quod vero ibi fit fallacia consequentis, patet quod præmissa claudit in se vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam, vt solus Socr. currit, idest Soc. currit, & nullus alius homo, & solus homo currit, idest homo, & nullum aliud animal, & propter negatiuas, non tenet argumentum ab inferiori negato ad superius, & propter affirmatiuas, non tenet a superiori ad inferius. De generali exclusione talis solet dari regula. Quotiescun-
C que fit generalis exclusio bene tenet argumentum ab inferiori ad superius cum dictione exclusiua a parte subiecti, & non a parte prædicati, vt solus So. currit, ergo solus homo currit, quia prima excludit se istas duas, solus Soc. currit, & nihil aliud a Soc. currit, & propositio illata claudit intra se istas, homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Sed ratione affirmationis bene sequtur Soc. currit, ergo hõ currit, ratione negationis bene sequitur, nihil aliud à So. currit, ergo nihil aliud ab homine currit, ergo bene sequitur a parte subiecti faciendo generalem exclusionem, vt solus Socra. currit, ergo solus homo currit.

Regula ad generalẽ exclusionem.

Quid nam sit id quod excluditur, & quæ excludi debeant. Cap. II. D

Circa quartum de quo quærebatur circa dictiones exclusiuas erat descendendo ad vnam de quatuor causis exclusionis, s. ad id quod excluditur & ista cõtinet sub se septem alias. Prima est, vtrum dictio exclusiua adiuncta enti possit excludere aliud, vt tantum ens & nihil aliud. Similiter si adiũgatur istis terminis, qui conuertuntur cum ente, vt sunt isti, vnum, aliquid res. Secunda quæstio est magis descendendo, s. vtrum dictio exclusiua adiuncta vni generalissimo excludit aliud, vt tãtum substantia, non ergo quãtitas, vel ecõuerso. Tertia quæstio est specialior E omnib. alijs supradictis, s. vtrum dictio exclusiua adiuncta speciei vnius prædicamenti possit excludere speciem alterius prędicamenti, vt tantum homo, non ergo color, vel albedo Quarta quęstio est, vtrum dictio exclusiua adiuncta alicui speciei vnius prædicamenti possit excludere cæteras species eiusdem prædicamenti, vt tantum homo, non ergo equus vel tm̃ color, non ergo scientia, & sic in vnoquoque prædimẽto, & hæc est specialior omnib. praedictis, & istas quatuor quæstiones intelli ge in terminis substantialibus dicentibus quid siue prædicantibus in quid, sicut species, & genera vniuscuiusque prædicamenti. Quinta quæstio est, vtrũ F dictio exclusiua adiuncta termino accidentali excludat alios terminos accidentales, vt tantum coloratũ, ergo non sonorum. Sexta qõ est verum dictio exclusiua addita vni oppositorum excludat alterũ in quolibet genere oppositionis, vt tm̃ album, non ergo nigrũ, & tm̃ videns, non ergo cęcum, & sic de alijs. Septima quæstio est, vtrum dictio exclusiua addita toti excludat partem, vel econuerso & vtrum addita minori numero excludat maiorem, vel econuerso, vt tantum paries, non ergo domus, & tantum duo, non ergo tria.

Septem quęsita.

Circa primũ obijcitur, ꝙ dictio exceptiua adiuncta enti, vel suis conuertibilibus, nihil potest excludere, quia quod

An exclusiua adiũgatur enti

A excluditur debet cōuenire cū eo, a quo fit exclusio in generali, vel speciali, sed nihil pt conuenire cum ente in aliquo gn̄ali vel spāli supra ens duplici de causa, s. vel quia nihil aliud est ab ente, vel quia nihil aliud est supra ens, ergo nihil pt excludi ab ente, ergo dictio exclusiua adiuncta enti nihil potest excludere.

Item ad idem dictio exclusiua nō potest excludere nisi quod est extra terminum cui adiungitur, vt tantū homo, nō ergo asinus, quia asinus extra hoīem est sed nihil est extra ens ergo dictio exclusiua adiūcta enti nihil potest excludere.

B Itē ad idem nihil excluditur nisi idē vel diuorsum quo ad naturalem suppositionem, vt tm̄ homo, non ergo asinus vel quo ad quandam accidentalem, vt quo ad eam quæ fit per aliquod restringens tm̄ ex eadem parte, vt tm̄ hō alb. non ergo niger, ex hac patet, quod aliquo termino non restricto per aliquid ex eadē parte, sed simpliciter sumpto, non potest excludi nisi quo ad naturalē suppositionem, sed ab ente simpl'r nihil est diuersum quo ad naturalem suppositionem, ergo ab ente simpliciter sumpto prædicta restrictione non restricta siue coarctata nō potest excludi, ergo dictio exclusiua adiuncta enti nihil potest excludere item ad idem. Quicquid est ens est quicquid est ens, ergo conuertibilia sunt ens, & esse, sed nihil est dictum, tm̄ est, nec aliqd excludit, ergo nihil est dictū, tm̄ ens est, nec aliquid excludit.

C *Solutio.* Solutio exclusiua dictio adiuncta enti excludit aliquid quod excludit oīa quo ad naturalem suppositionem eorū, quæ sunt diuersæ ab ente, & in naturali suppositione eorum quæ conuertuntur cum ente, quia naturalis suppositio nō solum est de ente, sed etiam de non ente. Naturaliter enim supponuntur per terminum tā entia quam non entia, vnde exclusio non solum est de ente, sed ēt de ente non ente, vnde sequitur tm̄ ens est, ergo nihil aliud ab ente ē. Ad aliud, quod obijcitur, dicendum, quod cōuertitur consequentia, vnde peccat secundum consequēs. & quia quicquid cōicat in aliquo gn̄ali, vel in aliquo speciali cum eo, a quo fit exclusio, dēt excludi p dictionē exclusiuā, et non econuerso, nō .n. oportet quod illud quod excluditur siue quicquid excluditur communicet cū eo a quo fit exclusio in aliquo generali, vel in aliquo spāli, quia conuertit consequentiam, sicut hic. Quicquid est homo est animal, & non econuerso, quod quicquid sit animal quod sit homo. D

Sicut enim animal in plurib. est quā homo, sic excludi in pluribus est quam in cōmunicantibus in speciali, vel in generali cum eo a quo fit exclusio, quia est in istis, & non in communicantibus unde nō oportet quod sit aliquid excludatur ab ente qnod communicet cum aliquo, in aliquo generali, vel speciali, quæ conuertit consequentiam. E

Ad secundum dicendum, quod hæc est duplex, dictio exclusiua nō potest excludere, nisi quod est extra terminum quia esse extra terminum dupliciter est, quia, vel quo ad essentiam sicut alia est essentia homnis, & alia equi, vel quo ad naturalem suppositionem, sicut equus nō continetur in naturali suppositione hominis, nec econuerso, vnde dr̄, ꝙ qn̄ fit exclusio generalis, excludūtur ea quæ sunt extra terminum quoad naturalē suppositionem tam entiū quā non entium, sed qn̄ fit specialis exclusio excluduntur ea, quæ sunt extra terminum quo ad naturalem suppositionem entium communicantium cum illo a quo fit exclusio in aliquo speciali.

F *Aduerte adiſtam limitationem.* Vnde licet aliquando excludātur, ea quæ sunt extra terminum quo ad essentiam, vt tm̄ homo, non ergo asinus, non tn̄ excluduntur inquantum sunt extra terminū quo ad naturalis essentias. sed inquātum sunt extra terminum quo ad naturalem suppositionem, unde dico, quod licet quo ad essentias nihil sit extra ens, quia entia simul sūt entium, vnde quo ad naturalē suppositionem aliquid est extra ens, et sic dictio exclusiua addita enti aliqd pōt excludere. Ad tertiū soluēdū per interemptionē quia aliquid est extra naturalem suppositionē entis, vt dictū est, quia non supponūtur entia p terminū. Ad ultimū aūt dicēdū,

quod

A quod non poteſt fieri excluſio ab hoc actu eſſe, quia ille actus eſſe cõprehendit ſub ſe eſſe alium actum, ſicut conſequens comprehendit ſub ſe quolibet aliud antecedens ſuum, & ideo nullus alius actus poteſt excludi ab hoc actu eſſe. Sed ens non comprehendit ſub ſe nomine aliud ſuppoſitum, ſed ſolum ſuppoſita ſua, & ſuarum partium, quia ſuppoſita non entium impoſſibilium eſſe nõ cõprehendit ſub ſe ut vacui, & infiniti, & aliorum non entium, & ideo poteſt excludi ab ente, cum excluſio B fiat ab eo, quo ad naturalem ſuppoſitionem. Quod autem ille actus eſſe, comprehendat eſſe alium actum ſub ſe, non quo ad ſubiectionem, vel prędicationem, ſed vt ita dicam quo ad ſucceſſionem patet, quia omnes alii actus antecedunt ad iſtum, vt ſi eſt, eſt: & ſi cogitat eſt, & ſic de aliis.

An excluſio generaliſſimis addatur.
Cap. III.

Quæſtio ſecũda. Circa ſecundam quæſtionem ſic obiicitur, cum dictio excluſiua excludat diuerſum quo ad naturalẽ ſuppoſitionem, & vnum generaliſſimum non ſit de ſuppoſitione alterius, neque econuerſo, ſed ſunt diuerſa quo ad naturalem ſuppoſitionem, ergo dictio excluſiua addita vni generaliſſimo excludit alterum, & econuerſo.

Item ad idẽ. Dictio excluſiua excludit ea, quæ ſunt diuerſa à ſubiecto, ſiue excludit diuerſa ſubiecta, vt tantum Grammatica, non ergo Muſica, ſed diuerſa generaliſſima non poſſunt eſſe ſu C biectum vnũ, immo ſunt diuerſa ſubiecta, ergo dictio excluſiua adiuncta vni generaliſſimo excludit alterum, & ecõuerſo. Sed cõtradictio excluſiua non poteſt excludere, quod intelligitur in ſubiecto cui adiũgitur vt tantum album currit, non ergo corpus currit, vel tantum. Grammaticus diſputat, non ergo homo diſputat, quia album dat intelligere corpus, & Grammaticus dat intelligere hominem, ſed quantitas dat intelligere ſubſtantiam, ergo dictio excluſiua adiuncta quantitati non poteſt excludere ſubſtãtiam, ergo dictio excluſiua adiuncta vni generaliſſimo nõ excludit alterũ. Item ad idem. Omnis excluſiua ponit ſuam præiacentem verã, D & ideo ſequitur ſi tantũ quantitas eſt, quantitas eſt, & ſi quantitas eſt, ſubſtantia eſt, quare alia a ſubiecto non ſunt niſi in ſubſtantia, ergo poſita quãtitate, vel quolibet alio generaliſſimo, neceſſe eſt ponere ſubſtantiam, ergo à primo, ſi tãtũ quantitas eſt, ſubſtantia eſt, & ſic de aliis generaliſſimis, ergo dictio excluſiua adiuncta vni non excludit alterũ.

Et dicendũ, ꝙ dictio excluſiua adiuncta uni generaliſſimo excludit alterum vno mõ, & alio modo non, ex eo, quod generaliſſima alia a ſubſtantia habent duas comparationes. Vnã ſecundã abſtractionem prout vnumquodq; ordinatᷣ ſcdm pdicamẽtalem lineam in ſua E ordinatione ad oẽs ſpecies, ſiue ad oĩa indiuidua ſub ipſo exiſtẽtia, & hoc mõ pôt in quolibet pdicamẽto fieri talis figura, ſicut illa quæ eſt in ſubſtãtia, quæ dr̃ arbor Porphyrii. Al ã aũt hñt comparationẽ ſcdm cõcretionẽ ad ſubſtantiã in qua ſunt, & ſic ſumunt oĩa p modum accidentia, ſed ſcdm cõparationẽ primam ſumũtur per modum eſſẽtiæ, ſiue per modũ eius, qui eſt quid, vnde ſecundum primam cõparationẽ dictio excluſiua adiũcta vni generaliſſimo excludit alia generaliſſima. & ſic cõcedo, niſi qñ faciunt ſubiectũ vnũ, quod in paucis accidit, vt rm̃ ſub i eſt colorata, hic. n. excluditur ſuperficies, quia ſuperficies, & ſubſtantia faciunt vnũ ſubiectũ coloris, vnde niſi diuerſa pdicata faciãt ſubiectũ vnũ, ſemper dictio excluſiua adiũcta uni generaliſſimo excludit alte F rũ ſcdm hãc cõparationẽ, ſed ſecũdum comparationem, quam habet ſcdm cõcretionẽ, ſic dictio excluſiua adiuncta uni non excludit alterum, vñ cum dr̃ tm̃ agẽs, currit, nõ ſeqr Grãmaticus non currit, vel Muſicus, uel tricubitũ, uel bicubitum, uel hõ, qa Soc. hõ eſt & bicubitus, uel tricubitus, uel Grãmaticus, Muſicus, & agẽs, unde dicẽdũ breuiter, ſi generaliſſima ſumãtur in cõcretione, & dictio excluſiua adiũcta uni generaliſſimo nõ excludit alterum. Sed, ſi

A sumantur in abstractione, tūc dictio exclusiua adiuncta vni excludit alterum nisi faciant subiectū vnū. Ad alia duo arg. primo dicendū est, ꝙ bene tenet, si sumatur in abstractione, & nō faciant subiectum vnum. Ad tertium argumētum dicendum, ꝙ vnū intelligitur in altero dupliciter, quia vno modo intelligitur vnū essentialiter, vt animal in homine, & tale non excluditur, vnde sequitur, tm̄ homo currit, non ergo aīal currit. Alio autē modo intelligitur vnū in altero per dependentiā accidentis ad subiectū, vnde in oī accidente includit B subiectū, & hoc dr̄, quia accidens concretū dat intelligere subiectū, vt albū dat intelligere corpus; & etiam accidēs in abstractione dat ītelligere subiectū. Color.n. nō pōt esse nisi in corpore. Vnde siue accipiant colorem in concretione, sic proprie dicitur coloratum, siue in abstractione sp intelligitur corpus: & sic de alijs nouē p̄dicamētis, quia intelliguntur abstracta, vt q̄titas, qualitas, & sic de alijs, siue concreta, vt quantum, tale sp dat intelligere substātiam dico ergo, quod id, quod intelligitur in accidente concreto non excluditur, vnde nō sequitur, tm̄ album currit, nō ergo corpus, vel tantū homo currit, non, ergo animal. Sed illud, quod intelligitur in accidente abstracto bene excluditur per dictionē exclusiuam, vt tantū quantitas, non, ergo substātia, & hoc C dico, nisi illa duo faciāt vnum subiectum alicuius accidētis, sicut dictū est prius, sicut suba, & superficies eius faciunt vnū subiectū albedinis, vel coloris. Ad quartum dicēdum, quod reuera oīs ꝓpositio exclusiua ponit suam præiacentem veram, sed in hac propositione, tātum quantitas est duo sunt, scilicet hæc dictio tantū, quæ est dictio exclusiua, & illud cui adiungitur, s. quantitas. Dico ergo, ꝙ dictio exclusiua excludit substātiam, sed quantitas ponit eā, & ideo propositio, tantum quantitas est ponit contradictionem, quia ponit subiectū esse, & non esse. Ponit ēt substantiam rōne quantitatis, & remouet eam ratione exclusionis, quæ additur quantitati.

An dictio exclusiua adiūcta speciei vnius prædicamenti excludat speciem alterius prædicamenti. Cap. IIII.

B Circa tertium obijcitur sic, cum dr̄ tm̄ homo est albus, ex hoc non sequitur, ergo superficies hominis nō est alba ergo dictio exclusiua, addita vni ratione speciei vnius prædicamenti, non speciem alterius prædicamenti Sed cōtra magis differunt ea, quæ sunt in iuerū generibus quam ea, quæ sunt in eodem genere, siue ea, quæ sunt sub eodem specie, quia pluribus differentiis differunt, sed dictio exclusiua addita vni indiuiduo, excludit aliud indiuiduum, quod est sub eadem specie, vt tantū Socrates, non ergo Plato, ergo magis excludit ea, quæ sunt diuersorū generū, q̄a magis differunt, ergo dictio exclusiua addita speciei p̄dicamēti vnius excludit species alterius p̄dicamēti. 8. Q.

E Et dicendū, quod in genere, quinq; sunt ea, quæ debent excludi. Vnum est diuersum subiectum, vt tantum Socr. currit, excluditur Plato, & alii particulares homines, quia non possunt facere subiectum vnum, sed diuersum. Secundum est diuersum loco, vt tantum hic non ergo ibi. Tertium est diuersum tempore, vt tantum in hoc tempore, ergo non illo Quartum est oppositum ex parte prædicati, vt tantum Soc. est albus, ergo non est niger, nec medio colore coloratus. Quintum est accidēs, siue diuersum accidens a parte prędicati similiter positum, dum ita sit, quod vnū non insit per alterum, & ideo non sequitur, tātum Socrates est Grammaticus, non ergo Musicus, tantum legit, non ergo disputat, non ergo currit, & non sequitur, tantum Soc. est coloratus, nō ergo quantus, quia coloratus inest Socrati per hoc qd est quantus, non sequitur tm̄ currit, non ergo remouetur eo, quod vnum inest in altero siue intelligitur per alterum secundum concretionem. Et in omnibus his quinque modis excluditur diuersum per dictionem exclusiuam. Et in his patet solutio F

Quinq; exclusi in genere.

pri-

A primi argumenti, quia homo, & superficies eius subiectum vnum est coloris, & non diuersum vnde non excluditur superficies per hanc dictionem tantum cum dr tantū Socr. est albus ita dictio exclusiua adiuncta speciei vnius pdicamenti excludit alias, dum non faciunt subiectum. unde unum non insit palterum, vt dictum est. Patet etiā solutio al tertius argumenti, quia dictio exclusiua excludit diuersum siue differēs. aliquo

4 quest. prædicatorum modorum tantum.

Ex prędictis patet solutio quartæ q̄stionis, quæ erat. utrum dictio exclusiua adiūcta speciei vnius prædicamenti

B excludit species alias eiusdem, quia omnes aliæ species eiusdem generis excluduntur, nisi in vna comparentur ad aliā non solum vt species desperata, sed etiā vt terminus eiusdem, & ideo non sequitur, tm̄ superficies est. ergo linea nō est, quia linea est terminus superficiei, & superficies corporis vn̄ bene seq̄tur, tantū hō nō ergo asinus, quia istę species solū mō cōparātur sibijnuicē, vt desperatæ.

5. quest. Ex prędictis patet quinta quæstio q̄ erat utrum dictio exclusiua adiūcta termino accidētali excludat terminos accidentales alios, quia dictio exclusiua, vt dictū est prius, habet excludere omne accidēs diuersum, siue desperatum, dū ita sit q̄ vnum non insit per alterū uel faciāt subiectum unum, unde sequitur, tantum Socr. esse Grāmaticum, non ergo esse Musicum, sed non sequitur, tan-

C tum Socratem esse coloratum, non ergo esse quantum, quia coloratum inest Socrati, eo quod est q̄tū. neq. sequitur, tantum album esse, non ergo corpus, quia ita faciunt subiectum vnum.

6. quest. Circa sextam quæstionem obijcitur. quia dicto exclusiua adiuncta, uni oppositorum excludit alterū quolibet genere oppositionis, quia duo opposita non possunt facere subiectum vnū, sed diuersa, sed quotiescunque aliqua non faciunt vnū sed diuersa, oportet q̄ vnum excludatur ab altero per dictionē exclusiuā, ergo dictio exclusiua adiuncta vni oppositorum, nēt excludere reliquum. Qd concedimus sicut in contrarijs, vt tantū albus currit, non ergo niger. Se-

D cundū prędicta quæritur de hoc sophismate, tantum verum, opponitur falso. Sophis. Probatio. Verum opponitur falso, & nihil aliud quam verum opponitur falso, ergo tantum uerū opponitur falso. Contra, tm̄ uerum opponitur falso, ergo tātum uero: & falsum opponuntur, quod falsum est, qui album, & nigrum opponuntur, & calidum, & frigidum.

Solutio. Dicendū est, q̄ prima est simpliciter uera, & improbatio peccat sm̄ cōseq̄ues ab inferiori ad superius affirmato cōditione exclusiua, quia opponi uerum falso, in minus est, q̄ opponi, sicut oppositio ueri, & falsi in minus est quā oppositio, cum hęc sint species illa uero genus,

E & sic, cum dicit tm̄ uerum opponuntur falso, ergo tm̄ uero opponitur falso, ergo tm̄ uerum, & falsum opponitur, peccat sm̄ consequens. Item dubitatur de relatiuè oppositis, quia ex hac tm̄ pater est, sequitur ergo filius est. vn̄ si tm̄ pater est, pater est, quia omnis exclusiua ponit suā pręiacentem, ut si pater est, filius est, a relatiuo opositis, ergo à primo si tm̄ pater est, filius est, ergo dictio exclusiua adiuncta vni relatiuè oppositorum siue correlatiuorū nō excludit reliquum. Et dicēdū, q̄ dictio exclusiua adiuncta uni correlatiuorū excludit reliquum, sed in ista, tm̄ pater est, ponit cōditionē, quia dictio exclusiua excludit q̄ q̄d non facit subiectū unū sm̄ diuer-

F sa, cum pater, & filius faciāt sub̄a diuersa, & unū, q̄ nihil est dictū, pater filius est, sed quia pater, & filius referūtur ad seinuicem, & ideo dictio exclusiua adiūcta patri excludit filium, & econuerso. unde in ista, tantum pater est excludit filius ratione dictionis exclusiuæ, sed pater ponitur ratione pręiacētis, sed pater est per hoc, q̄ est ad filiū, & ita ratione præiacentis, & rōne exclusionis non solum remouetur filius, sed et pater, quia filius est per hoc, quod est pater, & sic tantum pater est, ponit duplicē contradictionem, quia ponit filium esse, & nō esse, & patrem esse, & non esse.

Aliud sophis. Circa prędicta q̄. itur de hoc sophismate. Si tantum pater est, non tantum

Solut. pater

A pater est. Probatio. Si tantum pater est, pater est, & si pater est, filius est, & si filius, aliud a patre est, non tantum pater est. Cōtra ibi significatur oppositum sequi ad suū oppositum, ergo locutio est falsa, & impossibilis. Ad hoc soluūt quidam, quod pater tripliciter significatur sicut album, vno modo nominat id, qđ erit album, & hoc modo album potest esse nigrum, sīn φ hæc est vera, subiectum albedinis potest esse album. Alio modo album dicit cōpositionē ex subiecto, & accidente, vt album currit, idest res hñs albedinem currit. Alio modo album negat ipsum accidēs. vñ cum dicitur, albus cōtingit eidem inesse, & eidē B inesse, & non inesse. Sic p̄ dī vno modo subiectū patetnitatis, vt p̄ gñrat filiū, idest id qđ est pater, alio modo dicit compositum ex subiecto, & accidente, vt pater currit, idest hō, vel animal hēns paternitatem currit. Et his duobus modis excluditur unum correlatiuorum p dictionem exclusiuam adiunctam alteri. Alio mō, pater nominat ipsam relationē, quæ est paternitas, vt cū dicitur, pater est i genere relationis, & hoc modo non excluditur vnum correlatiuorū ab alio, quia sic vnum ponit alium, & econuerso, sed hoc nihil est, quia cū dictio exclusiua excludit quæcunque nō faciunt subiectū vnū, sed diuersa, & pater, & filius non possunt facere vnum, C sed diuersa, secundum quod, sunt in genere relationis, neq; ab aliquod, neque alio mō, oportet φ dictio exclusiua adiuncta patri excludat filium, & ecōuerso: Quod concedimus. Et est dicēdum, quod si hæc, tantum pater est, non tm̄ pater est, sinpliciter est uera, sed secundum suū antecedēs est impossibilis, hęc scilicet tm̄ pater est, hæc dictio tantum remouet esse ad subiectum, vel accidēs à patre, & ita remouet filium, & est ibi hoc relatiuum pater, quod ponit filiū, & ita ex vna parte remouet filium, scilicet à parte cōclusionis, ex alia parte ponit ipsum, s. à parte sui correlatiui. Ad improbationem autem soluendum per interemptionem, quod non sequitur in oppositis ad oppositū, sed sequitur una

Solutio 2. et melior.

pars contradictionis ad antecedens, qđ D concludit inter se vtranq. partem contradictionis, & sic sequitur pars ad totum sicut hic. Soc. currit, & non currit, ergo. Soc. currit. Locus ēt a toto intelligitur. Contradictio. n. integrat' ex suis partib. sicut domus. ex suis partib. vnde posita contradictione necesse est ex ea sequi tam de affirmatione quam de negatione, per locum à toto integrali.

Itē quæritur de hoc sophismate. Possibile est Soc. videre tantum omnēm hominem, non videntem se. Probatio. Possibile est Soc. videre tantum omnē hominem cęcum, sed omnis homo cæcus E est, s. homo non uidens se, ergo possibile est Socr. videre tantum omnem hominem non videntem se contra, si possibile est, ponatur quod sit in actu, Socr. videt tm̄ hoīem non videntem, tunc Soc. aut videt se, aut non videt se. si non uidet se ergo est homo nō uidens se, & videbat quamlibet talem, ergo videt se, si videt se, ergo est hō videns se, sed nullum talem videbat, ergo non videt se, quia tantum videbat non videntem se, ergo videt se, & non videt se.

Aliud sophis. Vide Paulū Ve. in logica magna, & alios.

Solutio prima est impossibilis, hæc. s. Possibile est Socr. videre tantum omnē hominē non videntem se, & illa similiter., Socr. videt tantum omnem hominem videntem se, quia vtraq. habet in se contradictionem, vt iam patebit. Probatio peccat secundum consequens pro F cedendo ab inferiori ad superius cum distributione, & etiam cum dictione exclusiua, vt omnis hō, ergo omne animal & tm̄ omnis homo, ergo tantum omne animal, quia homo non videns se in pluribus est quam homo cæcus, vnde sequitur ut conuersim, vt si homo est cæcus, est homo non-videns se, & non ecōuerso, quia homo dormiens, est homo non videns se, nec tamen est cæcus, & etiam vigilans habens oculos clausos, est homo non videns se. Quod ista Soc. videt tātum omnem hominem non uidentem se, habet contradictionem patet, quia ęquipollet illis duabus scilicet; Socrates uidet omnem hominem non videntem se, & non uidet aliquem non

Solutio.

vi-

A videntem se, & istæ duæ sunt exponentes illius. Sed ex illa, Socr. non videt aliquem hominem uidētem se, sequitur, ergo Socr. non videt se videntem se, & est locus a genere, siue à toto in modo, sicut hæc, Socr. non uidet aliquem hominem album, ergo non uidet se albū, sed si Soc. non videt se, videntē se, ergo Soc. non videt se, quia conuertuntur, cū earum affirmationes conuertantur, unde si Soc. uidet uidentem se, ergo uidet se, & econuerso. Sed quotiescunque affirmationes sibi inuicem cōuertuntur, necesse est negationes sibi inuicem cōuerti, ut si homo, & risibile conuertuntur,
B & non homo, & risibile conuertuntur, & ideo sequitur necessario, si Socr. non videt se, uidentem se, sequitur ergo Socr. non videt se per locum a conuertibili, ergo a primo, si Soc. non uidet aliquē hominem videntem se, ergo non videt se, & hæc est altera pars contradictionis, & hoc modo. Soc. videt oēm hoīem non videntem se, & ipse non videt se, ergo uidet se, & sic videt se, & non uidet se, hæc autem contradictio, & sequitur ex duab. exponentib. primę duę exponētes primæ intelliguntur in prima, & cōtradictio intelligitur in prima, & sic prima claudit intra se contradictionem.

Si affirmatione cōuertuntur, & negationes.

Item illud uniuersale ostenditur alia ratione, quia sequitur, si Socra. non uidet aliquem uidentem se, ergo Socr. uidet nullum uidentem se, quia non aliquem, & nullum æquipollent, sicut non
C aliquis & nullus, ergo nullus homo uidens se uidetur a Soc. conuertendo actiuā in passiuā, ergo non So. non uidet se, quia si So. videt se iam aliquis hō uidēt se uideretur à So. & dicebant quod nullus homo, ergo a primo, si Soc. non uidet se, & sic hr̄ altera pars contradictionis, ex qua est altera exposite, sequitur reliqua pars cōtradictionis sicut prius, quare prima habet in se contradictionē quod concedimus. Item probatio quod prima est uera hæc, scilicet Socr. uidet tantum omnem hominem non uidentem se. Ponatur, quod Virgilius, Socr. & Plato sūt hominis non uidentes se tā tum & hoies alij vidēt se, & ponatur cū hoc, quod Socrates uideat tantum illos D tres, sunt hæc, omnis homo nō uidet se, conuertitur, cum his tribus singularib. Virgilius non uidet se, Socra. non uidet se, Plato nō uidet se, & istæ tres in simul sumptæ conuertuntur cum illa, quia sequitur, omnis homo non uidēs se legit, ergo hic, & iste legit econuerso, sed Socrates uidet tantum illos tres, ergo Socrates uidet tantum omnem hominem non uidentem se per locum a conuertibili, quia ab uno conuertibili ad alterū sequitur cum dictione exclusiua, ut tantum risibili, ergo tantum homo, ergo hæc est uera, Soc. uidet tantum omnem hominem non uidentem se.

Item ad idem posito quod sint tres ho E mnes cæci, & alij uideant se, tunc illæ duæ conuertuntur, omnis homo cæcus, & omnis homo non uidens se, sed possibile est Socr. uidere tantum omnem hominem cæcum, ergo possibile est Socratem uidere tantum omnem hominem non uidentem se, ergo prima est possibilis Solutio. Dico quod prima est falsa, & impossibilis, sicut prius dictum est, quia ponit contradictioni, ut prius patuit duplici ratione. Ad primam autem positionem dicendum, quod ponit duo impossibilia, & concedo quod utrunq. eorum sit possibile secundum se, an: bo in simul sunt impossibilia, quia hoc est possibile, quod sint tantum isti tres homines non uidentes, se & aliquid similiter secundum se est possibile, scilicet F quod Soc. videat tātū istos tres, sed ambo in simul sunt impossibilia, quod sic patet, quia cum ponit quod isti tantum tres sint non uidentes se, & hic ponit qđ So. uideat se, cum nō sit de numero illorum, & quādo ponit, quod Socr. videat tantum illos tres in hoc poterit, quod Soc. non uideat se, quod non sit de illis, ita ponit quod Socr. videat se, & non uideat, & ita illa duo simul sumpta ponunt contradictionem, & ideo sunt incompossibilia. Ad aliud autem dicendū quod hæc est uera secundum se possibile est Socr. videre tantum omnem hominē cæcum, sed non est possibile, posito, ꝙ homo cæcus conuertatur cum omine

mine

A mine non vidente se, quia si Socr. videri omnem hominem cæcũ tunc nõ videt, si homo cæcus conuerteretur cum hoīe non vidente se, tunc Soc. videt se, quod non sit cęcus, & a quocunque remouetur vnum conuertibilium, & reliquum & sic ponit cōtrarium in hac secũda ratione, quod Soc. videat se, & quod non videat se, & sic non est verum, sed præmissa est impossibilis, cum ipsam sequatur exponibile impossibile.

Vtrum dictio exclusiua adiuncta parti integrali totum excludat. & contra. Cap. V.

SEptima qō est vtrũ dictio exclusiua B adiũcta parti integrali excludat totum econuerso, & adiuncta minori numero excludat maiorē, vel ecõuerso, & vr̃ quod adiuncta toti integrali possint excludere partē, quia sequitur domus valet tantum cētum libras, non ergo paries, ergo adiũcta toti excludit partem, quod econuerso, vt si tantum paries est albus, nõ ergo domus. Sed cõtra propositio exclusiua semper ponit suã præiacentem esse vera, ut tm̃ domus est colorata, ergo domus est colorata, sed si domus est colorata, ergo paries est coloratus, quia posito toto integrali ponitur quælibet eius pars, ergo a primo, si tantũ domus est colorata, paries est colora- C tus, ergo dictio exclusiua adiuncta toti non excludit partem. Et dicendũ est, qđ tria genera accidentium reperiuntur in toto integrali, & in sua parte, q̃a quędã accidentia sunt, quæ tantũ conueniunt toti integrali, ut esse compositũ ex partib. integralib., & habere partes omnes secundum quãtitatem, & propter hoc anima non est pars integralis hominis, sed essentialis, & valere centũ libras cõuenit toti, & nõ parti. Alia sunt accidentia, quæ conueniunt tantũ parti, & non toti, vt esse minus, vel sequi ex toto integrali, vel partibus vt coniungi alij quãto ad faciendum maius secundũ quantitatem. Tertio autē modo sunt accidētia, quæ indifferēter cõueniunt toti, & parti, vt album, & nigrum, calidum, & frigidum, humidum, & siccum, & consimilia, & in primo genere accidētium D dictio exclusiua adiuncta toti integrali excludit partem, vt domus valet centũ libras, non ergo paries, & in alijs duob. generibus accidētium dictio exclusiua parti adiuncta semper excludit totum, & non econuerso.

Io dcm pro sol.

Item quæritur de hoc sophismate. A *Sophis.* solo Socrate differt quicquid non est Socrates, vel pars Socratis. Probatio. Socrate differt quicquid non est Socrates, uel pars Socratis, ergo a solo Socra. differt &c. Contra. A solo Socrates differt q̃cquid non est Socrates, vel pars Socr. sed Plato non est Socra. vel pars eius ergo Plato differtà solo Socr. quod est fal E sum. Solutio. Prima est falsa, & altera *Solutio.* probantium est falsa, hæc scilicet non ab alio quã a Socrate differt quicquid non est Socrates, vel pars Socratis, quia sua contradictoria est vera, hæc scilicet ab alio a Socrate differt quicquid non est Socrates, vel pars Socratis. Et si quærat aliquis a quo alio, dicendum est, qđ nulla quæstio, quia est terminus alius, non tenetur determinare pro vno, sed communiter pro pluribus sicut hic, positio quod omnis homo videat ꝓprium equum, tunc hæc est vera, omnis homo videt equum, nec tamen est quærere quem equum uideat, quia ille accusatiuus, equum non tenetur pro vno determinate, sed communiter pro pluribus. F

Item, videtur quod dictio exclusiua adiuncta toti vniuersali possit excludere partem eius, siue addita maiori numero possit excludere minorem, quia omnes numeri sunt specie differentes, vt binarius, trinarius, quaternarius, & sic de alijs quia sunt diuersæ species ex opposito condiuidentes numerum qui est genus omnium specialium numerorum ergo dictio exclusiua adiuncta vni speciei numeri excludit omnes alias, ergo si dictio exclusiua addatur maiori numero, excludit quemlibet minorem, quia addita quinario excludit quemlibet aliam speciem, ergo quamlibet minorem speciem. *Colligit hoc sec. Ele. c. 5.*

Sed contra. Quilibet numerus maior ponit

A ponit semper suā partem, & ideo dixit Arist. quod si duo sunt, vnum est, ergo minor numerus intelligitur semper in maiori, sed dictio exclusiua nō remouet quod intelligitur in sua præiacente, ergo dictio exclusiua addita maiori numero non excludit minorem. Solutio. Numerus sumitur duobus modis, sicut & quodlibet aliud totum, quia vno modo sumitur numerus ratione suæ totalitatis, siue ratione suæ aggregationis, & sic dictio exclusiua addita maiori numero excludit quemlibet minorem, vt tantum decem sunt paria, non ergo octo sunt paria, nec quinque nec quatuor, & excludit omnes superiores, vt si tantum decem sunt paria, non ergo duodecim B sunt paria, & simili modo de alijs ascendendo. Alio autem modo sumitur non ratione suę totalitatis, siue totius suæ aggregationis, sed ratione eorū, ex quibus cōstat, siue ex quib fit, & sic dictio exclusiua adiuncta maiori numero nō excludit minorē, immo potius ponit vñ sequitur, tm̄ decē curiūt, nō ergo octo currunt, vel sex immo potius oppositū sequitur, quia si tantum decem currūt, sequitur quod octo currant, & etiā sex curtant, & sic patet quod dictio exclusiua addita maiori numero vno modo excludit minorem, & alio modo non. Sed addita minori numero semper excludit maiorem, vnde de parte integrali, & de C parte in quantitate, & de parte in loco, de parte in tempore, & de parte numerali talis datur regula. *Regula* Quotiescunque dictio exclusiua additur parti, semper excludit suum totum, excepto toto vniuersali, & toto in modo. Ad argumenta prædicta facilis est solutio, quia primum argumentum accipit species ratione suæ totalis, siue ratione suæ aggregationis, & sic dictio exclusiua addita vni speciei numeri excludit oēs alias. Secundum autem argumentum accipit species numeri ratione eorum ex quib. est numerus.

Sophis. solud. Circa prædicta quæritur de hoc sophismate. Solis trib. sola duo sūt pauciora. Probatio. Tribus sola duo sunt pauciora, & non alijs quam tribus sola duo sunt pauciora, ergo prima vera. Contra D solis tribus sola duo sunt pauciora, ergo solis tribus duo sunt pauciora, & nō alijs, scilicet quatuor, vel quinque, quod est falsum. Solutio. Prima est duplex, quia potest exponi per exclusionem existētem in obliquo, & sic est vera, vel potest exponi per exclusionem existētem in rectitudine, & improbatur, & tunc altera de exponentibus est falsa, hæc, s. solis tribus duo sunt pauciora, cum duo sint pauciora omnibus alijs numeris ascendendo, & ita non sulum duo sunt pauciora tribus. Vnde solet dari talis regula. *Regula* Quotiescunque duo sincategorematica ponuntur in eadem locutione E seipsa attingentia, duplex est locutio, eo quòd vnum potest esse determinatio alterius, vel econuerso, & hoc est, quod solebant dicere antiqui, quod vnum pōt includere alterum, vel includit ab eo, vel excludere alterū, vel excludi ab eo. Et nota quòd in numeris est duplex ascensus, quia vnus est causarum, et alius est quantitatis, siue augmenti quantitatis in quātitate, vnde loquendo de ascēsu causarum, omnes minores numeri sunt superiores maioribus, quia omnes minores sunt causæ maiorum numerorum, vnde quanto minor est numerus, tanto est superior, quia inquantum est prior, est causa, & omnis causa est superior, & ideo supremum principium in numeris est vnitas, & sic de maioribus numeris, loquendo de ascensu causæ. semper est ascendere à maioribus nu- F meris ad minorem quolibet, & vltimū ad vnitatem, econuerso autem est descendere. Sed loquendo de ascensu quātitatis, siue de ascensu augmenti quantitatis, tunc maiores numeri sunt superiores, & minores inferiores, cū sit maior quantitas in numeris maiorib. quā in minoribus, hoc modo est ascensus à minori numero ad maiorem, econuerso autem descensus est, & sic ascēsus, & descensus fiunt dupliciter in ordine numerorum.

Ascensus i numeris duplex.

De

A

De dictione solus, & tantum discrimen. Cap. VI.

His habitis habétur sex qõnes, quæ fiebant circa quartam quæstionẽ quæ erat descendendo ad vnã exclusionis, s. quæ erat in ea quæ habent excludi. Consequenter quæritur de 5. qõne, quæ fiebat in principio huius tractatus de differentia harum dictionum, solus, & tantum, qualiter differunt in suis exclusionibus. Et dicendum quod hæc dictio solus excludit semper ab aliquo B casuali, siue ponatur in subiecto, siue in prædicato, vt solus So. currit, id est Soc. currit, & nullus alius. In prædicato autem, vt ego do solum tibi denarium, i. do tibi denarium, & nullam aliam rẽ, sed hæc dictio tantum album currit ab aliquo casuali, ut tm̃ So. currit, vel tm̃ albũ currit, uel tm̃ legens currit, i. Soc. currit, & nullus alius currit, & sic de alijs. Aliqñ autem excludit ab aliquo actu reliquos actus, vt cũ dicitur So. tantum legit, & nihil aliud facit.

Sed contra. hæc dictio tantum est aduerbium, ergo semper excludit ab actu quia aduerbium semper natum est determinare verbum, & semper ferri ad ipsum. Et dicendum, quod sicut duplex est dispositio substantiæ, quia una est dispositio substãtiæ sm̃ se, & absolute, vt alb. niger, & consimilia, est autẽ alia dispositio substantię mediante actu, vt cũ C dicitur, ille incedit superbus hæc dictio superbus in hac oratione dicit superbiã quæ subest per actũ. Sic̃ duplex dispositio est actus, quia quædam est dispositio actus secũdum se, & absolute, ut bene, & male, & velociter, & talis dispositio actus semper determinat actum absolute, & mediante substantia, ut bene legit, & velociter currit. Alia est dispositio actus mediante substantia, vt tm̃, tantummodo, solus, solũmodo, & tales dispositiones actus, aliquãdo determinãt actum absolute, alqñ mediante substãtia, & ideo, qñ hæc dictio tm̃ determinat actum absolute, tunc excludi ab aliquo, ipso actu, alios actus, quando vero determinat actus mediante substantia, D tunc excludit ab aliquo, ipso casuali, ut patuit in exemplis supradictis.

Item quęritur de hoc sophismate. solus Soc. excludit posito, quod solus excludatur ab aliquo subiecto respectu alicuius prædicati, & nullus alius excludatur. Probatio primę, Soc. excluditur & nullus alius a Socr. excluditur, ergo Soc. excluditur. Contra hęc est propositio exclusiua, in qua excluduntur oẽs alij à Soc. nõ ergo solus Soc. excluditur. Solutio. prima est simpliciter uera, & propositio peccat secũdum quid, & simpliciter, quia quamuis prima sit exclusiua simpliciter, tamen sua exclusio fit re E spectus huius actus excludi. sed quod excluditur ab exclusione non excluditur, sicut ꝙ priuatur à priuatio sic non priuatur, quia priuare priuationẽ, hoc non est priuari, sed potius dare habitũ, vt priuare cæcitatem, non est priuare, sed dare visum, & sic priuari à priuatione non est priuari, & excludi ab exclusione, non est excludi.

Idem videtur, quod solus debet restringere terminum cui adiũgitur. probatio per quidam regulam prius datã. Omne adiectiuum, non diminuens, nec habens naturam ampliandi adiũctum ex eadem parte termino cõi restringit terminum cui adiũgitur, sed hæc dictio solus est talis: ergo terminum restringit cui adiungitur. Et dicendum, quod regula debet intelligi de adiectiuis specialibus, vt sunt albus niger, & consimilia, F & nõ adiectiuis generalibus quia adiectiua generalia non restringũt, eo, quod restringens debet esse minus commune sed solus est adiungibile rebus omnium generum, & ideo non potest restringere. Vel dicendum est, quod quædã sunt adiectiua, quæ imponuntur ab aliqua qualitate speciali, ut albus ab albedine, niger nigredine, & talia restringũt, quia qualitates a quibus sumuntur sunt speciales. Alia autem sunt adiectiua, quæ imponuntur a substantia oblique sumpta, solus enim est non cum alio, vnde in eo intelligitur ille ablatiuus alio significans substantiam diuersam in o- Sophis.

bli-

A bli quitate, & talia non restringunt.

Sophis. Item posito, quod solus Soc. sciat hoc enunciabile, equum esse animal, & ipse etiam cum Platone, & cum alijs multis sciat alia multa enunciabilia, quæritur de hoc sophismate. Solus Socra. scit aliquod enũciabile, quod non omnis alius a Platone ignorat. Probatio. Soc. scit aliquod enũciabile, alius à Platone ignorat, ergo vel omnis alius, si omnis alius, ergo solus Socra. scit aliquod enunciabile quod omnis alius à Plato ignorat, quia scit equum est animal, & hoc enunciabile, alius à Platone ignorat; ergo Socrat. scit aliquod enũciabile quod ipse ignorat, quod est falsum, si non om B nis alius, ergo Socr. scit aliquod enunciabile, quod non omnis alius à Platone ignorat, & hæc est prima. Contra alius à Socra. scit aliquod enunciabile, quód non omnis alius à Platone ignorat sicut vnum dici communiter scitis, non ergo solus Socr. scit &c.

Solutio prima est vera simpliciter, & iste duæ. Alius à Soc. scit aliquod enunciabile, qđ nõ nisi omnis alius à Platone ignorat, & non filius à Socr. scit aliquod enunciabile, quod nõ omnis alius a Platone ignorat, contradicunt vno modo, & alio modo non, quoniam hoc quod dico, aliquod enunciabile supponit indefinite per implicationem sequentem, quæ potest restringere pro diuersis, componatur in eo hoc relatiuum diuersitatis, scilicet alius indefini C te sumptus. Vnde in prima, hoc quod dico, aliquod enunciabile, supponit solum pro hoc ennnciabili, scilicet equum esse animal, & hoc relatiuum alius pro Socr. solo, vnde concedo, quod solus Socrate scit aliquod enunciabile, & nullus alius à Soc. cum autem dixit in probatione. Alius à Socrate &c. tũc hoc quod dico, aliquo enunciabile, non supponit pro eodem enunciabili, sed pro alio, vnde non contradicunt, si pro eodem supponeret tunc contradicerent.

De exceptiuis Dictionibus. D

Dicto de exclusiuis, seqr̃ de exceptiuis, vt præterquam, & nisi. Et primo quid significet dictio exceptiua. Secundo propter quid dicatur dictio exceptiua. Tertio quę, & sunt causæ quę exiguntur ad exceptionem. Quarto quam habitudinem, siue quam operationem denotet dictio exceptiua. Quinto cum excipiat semper partẽ multitudinis, à quã multitudine debeat excipere. Sexto vtrum propositio exceptiua sit vniuersalis, vel singularis. Septimo quo modo sub ea siue quomodo sit sub syllogismo. Octauo, & vltimo quęritur de destructione ipsius. E

De significatione exceptiuis dictionis. Cap. I.

Circa primũ nota, quod hæc dictio pręter, nõ significat exceptionem, sicut quidam dicunt, neq. vt conceptã, neq. vt exercitam. Quod probatur eisdem rationibus ostendebatur prius qđ hæc dictio solus non significat, neque vt conceptam, neque vt exercitam.

Item ostẽditur per hoc quòd neutro modo significat exceptionẽ hæc dictio præter, quia nulla propositio significat effectum vel exercitum, sed tantum significat habitudinem casualem ad actum ergo dictio præter, non significat exceptionem, vt effectum uel vt exercitum. Et quod non significat eam ut conceptam, patet sicut prius de dictionib. exclusiuis, & sic hæc dictio præter nullo modo significat exceptionem. Quod concepimus, dicentes, ꝙ hæc dictio præter, significat instantiamm parte, siue totum est hoc, & ideo dicitur dictio instantiua. Sed nunc objicitur, quod instantiẽ sit propositio propositioni contraria, vt est in fine secundi. Priorum, hæc autem est vniuersalis aut particularis, ergo cõtingit instantiam fieri non solum in parte, sed etiã in toto, ergo, sicut habemus dictionem instantiuam in parte, sicut pręter, ita debemus habere dictionẽ instantiuam in toto. Quod cõcedimus dicentes, F *Ca. 26. et 27 et ibi Docto.*

cenies,

A cétes, quod dictiones exceptiuæ, vt præter, & consimiles, ferunt in parte, dictiones vero exceptiuæ, ut tantum, solus, & consimiles ferunt instantiam in toto, & quod iste remouent partem a toto, vt omnis homo præter Soc. currit illæ vero econtrario remouent totum a parte, ut tm̄ Soc. & nullus aliud homo, & sic patet primum. Secundi uero patet solutio propter dicta. quia hæc dictio præter, & consimiles dicuntur exceptiuæ, non ab acceptione significata, ut obiectum est, sed ab exceptione excepta sicut solus & tantum dñr exclusiue ab exclusione non significata, sed exercita.

Cap. 2.

B *Quæ, & quot nam sint causæ ad exceptionem requisitæ. Cap. II.*

Circa tertium quæritur, quæ, & quot sunt causæ, quæ exiguntur ad exceptionem. Videtur quod sint tria, quia nō potest fieri exceptio nisi aliquid excipiatur ab aliquo, & respectu alicuius, ut cum omnis homo præter Socratem currit, Socrates est exceptus & hæc distributio omnis homo est illud a quo excipitur, & iste actus, qui est currere, est illud respectu cuius excipitur, ergo ista tria necessaria sunt ad exceptionem. Et dicendum quod quinque exiguntur ad exceptionem. Vnum est excipiens, & C hæc est anima, & alterum est instrumentum excipiendi, & hæc est dictio exceptiua, ut præter, & consimiles, & etiam exiguntur illa tria, de quib. obijciebatur scilicet quod excipitur, & a quo excipitur, & respectu cuius accipitur. Vnde prædicta tria, & de quibus obijciebatur exiguntur, sed non sufficiūt ad exceptionem, quare prædicta quinq; concurrent ad hoc, quod fiat exceptio. Sed obijcitur, quod hæc dictio præter, non semper tenetur diminutiue, sicut, quidam dicunt, quia hęc est vera. Decē præter unum sunt nouem, sed ex denario non potest fieri nouenarius, nisi per diminutionē denarij numeri, ergo oportet, quod hęc dictio præter, teneatur ibi diminutiue, & sic hæc dictio æquiuocatur ad exceptionem & ad diminutionē.

Quinq; ad exceptionē exigun tur.

Sed contra. Omnis pars est semper in D suo toto secundum habitudiuem, per quā est pars, ut si in actu est pars, & secundum actum est in suo toto, & si in habitu est pars, & secundum habitū est in toto, ergo pars, secundum quod est pars, non potest esse extra suum totum, ergo, si ponatur extra totum, tunc non erit extra se secūdum se, sed respectu alicuius tertij, sed sicut vnitas est pars denarij, ita est pars decem, ergo unum nō potest excipi a decem, vt respectu alicuius tertij, ergo cum dicitur decem præter vnum sunt nouem, ibi est, quod excipitur, quia vnum, & à quo excipitur, quia decem, & respectu cuius, quia respectu huius, scilicet esse nouem & etiā E excipiens, quod excipit, quia intellectus & instrumētum, per quod excipit, quia dictio exceptiua, ergo ibi sunt prædictæ quinque causæ quæ sufficiunt ad exceptionem, ergo tenetur ibi exceptiuæ, ergo semper tenetur exceptiuæ, quod cōcedimus.

Quam habitudinem dicat dictio exceptiua. Cap. III.

Circa quartum quæritur in hūc modum. Cum vbicunque est exceptio excipiat aliquid ab aliquod, quod fert, instantiam secundum partem ei a quo excipitur, necesse est, ergo, q̄ illud, quod excipitur sit pars eius a quo excipitur, F & etiam non sit secundum actum in eo a quo excipitur. Sed, cum pars subiectiua, & pars in modo non ferant instantiā contra suum totum, quia nō sunt actualiter in suo toto, ideo neutra harum partium potest excipi a suo toto, ergo oportet, quo dictio exceptiua dicat habitudinem partis actualis existentis in suo toto ad suū totum, & ideo oēs istæ orōnes sunt incongruæ, hō præter Socr. currit, Plato præter Soc. currit, quia exceptiua non est actualiter pars eius a quo fit exceptio, & ita dictio exceptiua non reperit habitudinem ad quam actualiter ordinatur.

Item nulla pars est instātia cōtra suū totum, nisi per sui negationem contradicat

A dicat ei, sed pars subiectiua per sui negationē non contradicit toti, quia Soc. non existente ad huc homo est, & similiter de parte in mō, ergo relinquitur, ꝙ partes aliorū generum oīum contradicunt suo toti per negationē, sed istę sūt in suo toto actualiter vt patet in toto integrali, & in toto in q̄titate, ergo hæc dictio p̄ter, dicit habitudinē partis actualiter existētis in suo toto ad suum totū.

Item, nulla pars fert instantiam suo toti, nisi sequatur ad ipsum: sed nulla pars sequitur suum totum nisi actualiter sit in ipso, ergo hæc dictio præter, dicit comparatiónem partis actualiter existentis in toto ad suum totum, quod cōcedimus. Ex his patent plures regulę. Prima talis est. Oportet exceptum secū dum naturā actualiter cōtineri in eo, à quo sit exceptio, & remoueri ab ipso respectu p̄dicati vel alicuius tertij, vt hic omnis homo præter So. currit. Secunda regula talis est quotiescunque tot excipiuntur, quod supponuntur, locutio est impropria, & falsa, vt omnis homo pręter omnem hoīem currit cum.n. exceptio non stet in rōne partis non reperit dictio exceptiua comparationem quā exigit, & sic ibi est improprietas, & cum prędicatū ponatur in quolibet, & remoueatur à quolibet, oportet ipsam esse falsam. Tertia regula talis est. Contra positionem totam falsam non est dare instantiam, vt omnis homo præter omnē hoīem est lapis, propositio aūt tota falsa est, quæ est contraria vere, vt vult Aris. in 2. Prio. vt oīs homo est asinus, hæc est C contraria verę. i. habet falsitatem pro qualibet sui parte, vnde à tali non pōt fieri exceptio ꝗa oporteret accipere quālibet partem, & sic omnia acciperentur quæcunque supposita essent, quæ est cōtra secundam regulam.

B Regulę ad exceptionē necessarię.

Cap. 26.

Sophis.

Scūdum prędicta quęritur de hoc sophismate. Omne animal, pręter hominem, est irrationale, propositio hæc est falsa, omne aīal est rationale, & nō est instantia, nisi in hoīem, ergo facta exceptione pro illo erit uera, ergo hæc est vera, omne animal præter hominem est irrationale. Contra. Oē aīal præter hominem est irrationale, ergo omne aīal D præter hunc hominem est irrationale ꝙ falsum est. Solut. prima est vera, & probatio bene tenet, sed improbatio peccat sm̄ figuram dictionis a simplici ad personalem, quia iste accusatiuus, hominem, positus post dictionem exceptiuā, habet simplicem suppositionem, cū sit terminus communis, cum dicit, omne animal præter hominem est irrationale sed cum dicit, ergo animal præter hunc hominem est irrationale, sed cum dicit, ergo omne animal præter hunc hominem, iste accusatiuus, pręter hūc hominem, habet personalem suppositionem, E & sic est in figura dictionis. Item est cōsequens ab inferiori ad superius cum distributione, sicut hic omnis homo, ergo omne animal, quia in hac propositione oē aīal pręter hominē est irrationale, ista distributio, omne animal, comprehēdit in se omne aliud aīal ab homine. Sed cum dr̄, omne animal pręter hunc hominē, ista distributio, omne animal comprehendit in se, omne aliud animal ab vno homine, & ita cōprehendit oīa animalia, quæ prius comprehendebat, & etiam omnes homines alios ab isto homine, & sic argumentatur, sicut hic, omne animal ab homine, ergo omne animal aliud ab illo homine.

Idem autem iudicium est, & de hoc sophismate, omne animal præter sanū est ægrum. omnis quantitas pręter continuam est discreta. omne corpus pręter animatum, est inanimatum, omne pręter uerum est falsum. F

A qua multitudine dictio exceptiua excipiat. Cap. IIII.

Circa quintum quęritur a qua multitudine debet excipere dictio exceptiua, quia non excipit indifferenter à quacūque multitudine. Nihil.n. est dictum, homines pręter Socrat. currunt, ergo non excipit a multitudine, quę est in nomine pluralis numeri, & ēt nihil est dictū, turba præter Soc. currit, ergo non excipit à multitudine collectiui. Et dicēdum est, quod duplex est multitudo, quia quędam est multitudo, quæ est modus intelligendi, & hæc est in no-

A mine pluralis numeri Omnia.n.accidẽtia partium orationis sunt modi intelligẽdi, et ab hac multitudine, q̃ est modis intelligendi, non excipit dictio exceptiua. Alia autem est multitudo, quæ non est modus intelligendi, sed est multitudo rei, & iterũ hęc est duplex, quia quędam est potentialis, & hæc est in quolibet v̄li, quia quodlibet v̄le in potẽtia habet in se sua indiuidua, & iterum ab ista quæ ex multitudo potentialis, non excipit dictio exceptiua, & iõ nihil est dictum homo præter So. currit. Alia est multitudo rei, quæ est multitudo actualis, & hæc est in toto ĩ quãtitate, qñ v̄le q̄ sumitur uniuersaliter continet sub se plura indiuidua, ut omnis homo, vel oẽ aĩal. Talis aũt multitudo est in toto integrali, & in alijs totis habentibus naturam horum. Et ab hac multitudines excipit dictio exceptiua, q̃ est multitudo actualis, quia hanc exigit. Quod sic probatur per tres rationes. Dictũ est.n. in prædictis, quod dictio exceptiua sp excipit partem actualiter existentem in suo toto, ergo cum oporteat partem aliquam, uel aliquas relinqui in ipso toto, quia nõ possunt tot excipi quot supponũtur, oprtet tunc quod illa alia pars uel illę aliæ partes actualiter sint in suo toto, ergo dictio exceptiua semper excipit a multitudine partiũ actualiter existentium in suo toto, uel partes, in quas diuiditur totum. Item omnes partes in quas diuiditur totum ita se habent ad C totum, quod si vna est actualiter, & omnes alię, & si una est potẽtialiter, & oẽs aliæ, ut patet ĩductione ĩ toto vn̄li, & ĩ toto integrali, & quolibet alio toto, sed dictio exceptiua nata est excipere partes ĩ quas diuidit' totũ, sed excipit partẽ actualiter existentem in toto, ergo oportet ibi aliam partem, uel alias partes actualiter existere, ergo dictio exceptiua excipit multitudinem partium actualiter existentium in suo toto.

Duplex est multitudo a qua excipit dictio exceptiua

Itẽ dictio exceptiua in actu excipit, ergo in actu inuenit, qđ excipit a toto, sed nõ inueniret, in actu nisi ĩ toto esset actualiter, ergo dictio exceptiua, quod excipit actualiter est in toto, sed nihil actualiter est in toto, nisi pars actualis, D ergo dictio exceptiua sẽper excipit partem actualiter existẽtem toto, & idem est quod prius. Quod autem dictio exceptiua excipiat a quolibet toto habent in se multitudinem actualem, patet inductione in quolibet toto, & primo patet in toto in quãtitate, vt omnis homo p̄ter Socr. currit, hoc est a toto in quãtitate excipitur pars eius. Et etiam in hoc sophismate. Omnis homo præter Socr. excipitur, posito q̄ omnes alij a Socra. excipiantur respectu alicuius prædicati, & Soc. non Probatio primæ, hęc est falsa, omnis homo excipitur, & non est instantia nisi in Soc. ergo facta exceptione pro illo erit vera, ergo hæc est vera, oĩs hõ præter Soc. excipitur. Contra. In hac propositione dictio exceptiua adiũgitur Socr. ergo excipit ipsum respectu prædicati, ergo Soc. excipitur, ergo prima est falsa. Solutio. prima est vera simpliciter, & improbatio peccat sm̃ quid, & simpliciter, q̃a excipere ab exceptione, non est excipere simpliciter, sed sm̃ quid, sicut priuari a priuatione non est priuari simpliciter, sed sm̃ quid, immo potius est dare habitum, ut priuare a cæcitate est dare visum, ergo excipi ab exceptione, non est excipi simpliciter, sed sm̃ quid. Et ideo licet Socr. excipiatur ab hoc prædicato excipi, sicut est in prima, non tamen excipitur, & ideo est ibi quid, & simpliciter, & sic patet, qđ exceptio fit a toto in quantitate. Patet etiam quod fit a toto integrali, ut tota domus præter parietem est alba, & totus So. præter pedem potest cõtineri ab arca, posito quod Soc. possit intrare arcam, ita quod arca non possit recipere pedem, cum eo. Probatio primę hęc est falsa, totus Soc. potest contineri ab arca & non est instãtia nisi de pede Soc. ergo facta exceptione pro illo erit vera, ergo hæc est uera, totum Soc. præter pedem contineri ab arca. Contra, per Socr. põt ab arca contineri, non ergo totus Socr. præter pedem potest contineri ab arca ergo prima falsa. Solutio. Prima est uera simpliciter, & improbatio peccat secundum accidens quia duplici de causa pars

A pars accipitur a toto respectu prædicati. An quando excipitur pars a toto respectu prædicati, eo φ pars sm̄ se nō uere subijcitur suo prædicato vt hic, oē animal præter hominem est irrationale, homo excipitur a suo toto, quod non uere subijcitur irrationali, hæc. n. est falsa homo est irrationale. aliqn̄ autē pars excipitur a suo toto, eo φ quamuis recipiat prædicatum sm̄ se, non tn̄ recipit prout est in suo toto, & sic pes bene pōt locari sm̄ se in arca, sed prout est vnita suo toto, siue cum suo toto non potest locari in arca. Vnde, cum dicit improbando, pes Soc. potest contineri ab arca, nō
B ergo totus So. prętér pedem pōt cōtineri ab arca, peccat sm̄ accidens, q̄a q̄uis pes possit contineri ab arca sm̄ se, nō tamen prout est in toto, Sicut hic cognosco Chori scum, non ergo ignoto venietem, licet. n. Cognosco Chorisc. cum sm̄ se ignoro tamen ipsum, vt est uenients, & sic est ibi accidens. Item quod a toto in loco partis pōt fieri exceptio ut pluir vbique præter quam hic. Et etiam a toto intempore vt currit semper præterq̄ heri, sic patet, qd̄ dictio exceptiua |excipit semper a to habente in se multitudinem actualem. Patet etiam hic in toto numerali, pars ut decem præter vnum currūt, & etiam in hoc sophismate. Decem præter quinq; sunt quinque, quod sic probatur, hæc est falsa decem sunt quinq. & non est instantia nisi pro quinque ergo facta exceptione pro quinque erit vera, ergo hæc est vera decem p̄ter
C quinque sunt quinque. Cōtra decē præter quinq. sūnt, quinq. ergo quinq. non sunt quinque, quia prędicatum semper remouetur ab excep . Solut. prima est simpliciter vera, & probatio sm̄ accidens, quia sicut pars duobus modis causat falsitatē in oratione. Vno enim modo, quia prædicatum non conuenit parti secundum se, & sic, hæc est falsa, omnis homo currit Soc. non currente. Alio modo causat falsitatem pars in orationis, quia licet prædicatum cōueniat parti secundum se, homo tn̄ conuenit ei prout est in toto, & sic hęc est falsa, totus Socr. potest locari in arca, cū pars Soc. non possit esse in ea cum Soc. & sic D
falsitas causatur per partem, & differentem siue hoc modo siue ille. Quare indifferenter contingit excipere partem a toto, aliquando hoc modo, aliquando alio modo, & sic causatur falsitas in oratione per partem, ita per eundem modum fit exceptio circa partem. Dicendum est ergo breuiter, quod prima simpliciter est vera, & improbatio pecat secundum accidens, quod esse quinque prædicatur de quinque secundum se, vt quinque sunt quinque sed non præ- E
dicatur de quinque secundum φ quinque sunt sub forma totius, & ita peccat secundum accidens, sicut patuit primo de hoc sophismate. Totus Socr. præter pedem potest contineri ab arca.

Ad illud autem quod obijcitur. φ p̄dicatum semper remouetur ab excepto. Dicendum, quod non est verū, quia quādo falsitas in oratione causatur per partem. eo quod prædicatum non conuenit parti, tunc prædicatum remouetur ab excepto, sed quando causatur falsitas in oratione eo quod licet prædicatum conuenit parti secundum se, non tamen conuenit ei ut est in suo toto, tūc non contingit prędicatum remoueri ab excepto, & sic est in propō. unde non sequitur Decē præter quinpue sunt quinque, ergo quinque non sunt quinque.

An propositio exceptiua sit vniuersalis an singularis. Cap. V. F

Circa textum sic obijcitur. Propositio vniuersalis est quæ omni, aut nulli inesse significat, vt est in primo priorum, sed propositio exceptiua non significat inesse, omni aut nulli, q̄a pōt in aliquo vel in aliquibus, ergo propositio exceptiua nō est vniuersalis Item ad idem solet dari talis regula. Dictio exceptiua vult inuenire distribntionē mobilem, & reddere eam immobilem, ergo cum dicitur omnis homo præter Socrates currit, hęc distributio, oīs homo pręter Socr. currit est immobilis, ergo non circunstat in ratione vniuersalis cum contingat fieri motum sub qualibet uniuersali, & patet quod non est indefinita,

A ia, neq. particularis, ergo est singularis. Et dicendum, quod propositio uniuersalis est duplex, quia quædam est completa, & alia incõpleta. Completa est illa in qua subiectũ pro qualibet sui parte recipit prædicatum, vt omnis homo albus currit. hic. n. homo albus, subijcitur cursus pro qualibet homine albo in completa est illa in qua subiectum nõ pro qualibet sui parte sed pro quibusdã subijcitur prædicato, & sic omnis exceptiua est uniuersalis, vt omnis homo præter Soc. currit, primo autem modo nulla exceptiua est vniuersalis. Ad primum autem argumentum dicendum, B quod obijcitur de propositione vniuersali cõpleta, & perfecta. Secunda autem argumenti solutio patebit in 7. q.

Prepõ uniuer salis duplex.

Quomodo syllogismum respiciat exceptiua dictio. Cap. VI.

Circa septimum sic obijcitur cũ sic dicitur, omnis homo præter Socr. currit, sed Plato est homo, ergo Plato præter Socratem currit, nulla est talis illatio, neq. sic potest fieri syllogismus, ergo non est syllogismus propositio exceptiua. Item ad idẽ, Cum omnis propositio exceptiua sit immobilis per regulã præcedentem, ergo non debet fieri sumptio sub ea, ergo nõ est syllogismus. Et dicendum quod propositio exceptiua C nõ est syllogismus sic, omnis homo præter Soc. currit. Plato est homo, ergo nõ Plato currit, quia ista determinatio præter Soc. non debet sumi ad mediũ, neq. in conclusione, eo quod est determinatio subiecti in comparatione ad prædicatum, & nulla talis determinatio sumitur ad medium, neq. in conclusione, sed solũ debet sumi determinatio eius, quo est subiectum, quia hæc est absoluta, alia aũt est receptiua. Dispositio respectiua attingit totum, idest pdicatum est subiectũ, & non dẽt fieri sumptio sub toto, i. sub vtroq. termino, sed sub ꝓ. Ad aliud aũt dicendum. ꝙ propositio exceptiua est mobilis, quia est syllogismus sicut dictũ ẽ assumẽdo, oẽs partes alias ab exceptio vnde prædictã regulã dicimus esse falsam, vel solum esse intelligẽ D dã quantũ ad exceptionem, hoc est quo nulla pars potest assumi cum excepto, vnde non sequitur, omnis homo præter Socr. currit, ergo Plato præter Socr. currit, ergo Virgilius præter Soc. currit, & sic de alijs. Secundum prędicta quęritur de hoc sophismate. So. bis vidit omnem hominem præter Platonem, posito quod Soc. viderit vna uice omnẽ hominemẽ, & alia vice omnem hominem præter Platonem. Probatio primæ, hęc est falsa. Socr. bis vidit omnem hominẽ & nõ est instãtia nisi in Plat. ergo facta exceptione pro illo, est uera, ergo hęc E est uera, Socrat. bis vidit omne hominẽ, pręter Platonem, ergo bis non vidit Platonem, ergo una vice, & alia vice non vidit Platonem, quod falsum est. Solutio. Prima est duplex, eo quod hæc dictio bis potest determinare hoc verbum videre, prout transit supra sequentem accusatiuum, cum sua determinatione facta per exceptionem, & tunc est sensus. Socr. vidit omne hominem præter Platonem, & hoc bis, & tunc sequitur quod nulla vice uidit Platonem, & sic est falsa, & sic hęc dictio pręter, excipit ab hoc quod est uidere omnem hominem, & sic prius aduenit hęc dictio pręter in oratione. Alio autem modo hęc F dictio bis, potest determinare tantum hoc, quod est videre omnem hominem, tunc hęc dictio præter, excipit ab eo quod est bis videre omne hominem, & sic est uera, quia non bis vidit Platonẽ, & sic hęc dictio bis; primo intelligitur aduenire in oratione quam hęc dictio pręter. Ex pręd ictis patẽt plures regulę quatũ prima talis est. Cuiuslibet exceptiuę uerę sua præiacens est falsa. Pręiacens autem exceptiue est illa a qua remouetur falsitas per dictionem exceptiuam, unde hęc, omne animal est irrationale, est pręiacens falsa, huius exceptiuę uerę, omne animal pręter hominem est irrationale. Alia autem est regula talis. Si aliqua propositio est uera sine exceptione, erit falsa cum exceptione posita.

Item quęritur de hoc sophismate. Qui-

A Quilibet viginti præter decẽ sunt decẽ, Probatio, ista viginti præter decẽ sunt decem, illa viginti præter decẽ sunt decem,& sic de alijs ergo prima vera. Cõtra. prima est tota falsa, ergo non potest verificari per exceptionem. Per hãc regulam. Contra totã falsam nõ est dare instãtiam. Solutio prima est simplex falsa. Probatio autem peccat secundũ accidens sicut in hoc sophisma. Omne coloratum præter vnum currit probatio oẽ album pter unum currit, omne, nigrum præter vnum currit, omne medio colore coloratũ præter unum currit, posito, ꝙ istæ tres sunt ueræ, ergo oẽ coloratũ *Sophis.*

B præter unum currit. Contra. Prima tota est falsa, ergo non põt uerificari per dictionem exceptiuã. Patet autem antecedens probationis, cum quælibet præmissarum non habeat instantiam nisi in uno,& cõclusio habeat instantiã in tribus, s. in uno albo,& in uno nigro,& tertio quod est medio colore coloratum.

De constructione dictionis exceptiuæ. Cap. VII.

Circa octauum obijcitur, ꝙ hæc dictio præter, non construatur cum accusatiuo casu, quia comparatio importata per hanc dictionem præter, est i, sius actus, uel respectus actus, ergo determinat actũ, sed actio habet significari per uerbum, ergo hæc dictio præ

C ter, determinat uerbum. Sed solum aduerbium determinat uerbũ, ex opposito diuisæ, ergo est aduerbium, ergo nõ est præpositio, neque uerbum cum sint partes orationis diuersæ ab aduerbio, ergo non construitur cum accusatiuo. Et dicendũ quod præter non est aduerbium, sed est præpositio, quia aduerbia determinant uerbum ratione actus in se, uel ratione alicuius compartionis debite ipsi actui, cum aduerbiũ sit ui uerbi adiectiui, sed præpositiones non dicunt comparationem actus, imò dicunt comparationem substantiæ obliquæ significatæ ad actum, uel respectu actus,& sic differunt præpositiones & aduerbia, unde non sequitur quod si di

D car comparationem aliquam respectu actus, ꝙ ideo sit aduerbium, imo potius sequitur, quod non sit aduerbium. *Sophis.*

Item cũ dr̃, iste currit ibi, hoc aduerbium ibi, dicit determinationem sed eadem determinatio significatur in hac oratione, iste currit in illo loco, ergo ista præpositio in, dici eandem comparationem cum hoc aduerbio, ibi ergo est aduerbiũ, cum dicat eandem comparationem,& similiter de alijs præpositionib. ut transiuit illac, i. per illam partem, & mouetur sursum, i. ad locum superiorem, currit uelociter, idest cum uelocitate,& factum est cęlitus, i. a cęlo,& diuinitus, i. a Deo, ergo idem significant

E istæ præpositiones cum aduerbijs,& similiter de alijs præpositionib, ergo præpositiones differunt ab aduerbijs, ergo hæc dictio præter aduerbium, sed nullum aduerbium construitur cum accusatiuo casu, ergo non construitur cum accusatiuo. Et dicendum, quod hoc aduerbium uelociter dicit uelocitatem, ut determinationem actus, cum dico, currit uelociter, sed si dicã currit cũ uelocitate, hæc prępositio cum, non dicit uelocitatem in determinationem actus, sed dicit comparationẽ unius ad alterum, ut uelocitatis ad actum. Sr̃r hoc aduerbium ibi, dicit locum ut determinationem actus, sed hęc ꝓpositio in, nõ dicit locũ ut determinationẽ actus, sed dicit cõparationẽ ipsius loci ad actum, q. sit ĩ

F eo,& sic de alijs, uñ propositiones nõ significant idem cũ aduerbijs, unde hæc propositio pter, nõ est aduerbiũ, sed ꝓpositio. Itẽ hæc dictio præter, remouet uerbum psonale ad excepto, sed uerbũ alicuius psonę non remouetur nisi a nominatiuo, ergo hæc dictio præter, construitur cum nõiatiuo. Et dicendum, ꝙ dupl̃r remouetur uerbum personale ab aliquo casuali, quia uno modo remouetur, eo ꝙ negatur compositio unius ad alterũ, & sic remouetur sp uerbũ personale a nominatiuo, ut ego non curro, tu non curris, ille non disputat, similiter ĩ impersonali. Alio aũt modo mouetur uerbum personale ab aliquo casuali pp hoc, ꝙ illud casuale extra hit ab aliquo

A recipienta in se actum illum, & sic semper remouetur actus ab excepto p hanc dictionem præter, sed hoc est valde ex cõsequente, quia primo hęc dictio pręter, extrahit partem a toto, vt omnis homo præter Socratem currit, secundo, actus ponitr in toto à quo fit exceptio, vt omnis homo præter Socr. currit. tertio autem modo quia actus ponitur a toto, non reperiebat partem quæ prius erat remota à toto, respectu ipsius actus, iõ cõsequebatur remotio actus à parte excepta, sicut prius uidisti pluuiam venientem, primo remouisti librum à fenestra secundo cecidit pluuia super fenestrã, tertio sequitur quod non si recepta in libro, vel q̃ nõ cecidit, super librũ. Sciẽ

B dum autem, quod quæcunque dicta sunt de hac dictione præter, omnia debent intelligi de hac dictione pręterquam, & de hac dictiene nisi, scilicet q̃ est dictio exceptiua, excepto hoc quod hæc dictio præter excipit in accusatiuo casu semper, vt dictum est, sed præterquam, & nisi, excipiunt in eodem casu in quo est totum à quo fit exceptio, vt nullus homo currit pręterquam Socra. vel nisi So. nullius hominis misereor pręterquam Soc. vel nisi Soc. nulli homini loquor præterquam Socr. uel nisi Socr. nullum hominem video præter quam Soc. vel nisi Socr. a nullo homine didici præterquam a Socrate, vel nisi a Socra-

C te. De dictionibus exceptiuis hæc dicta sufficiant.

De Dictionibus consecutiuis. Et primo de coniunctione Si.

Dicto de dictionibus, excepriuis. Dicendum est de dictionibus consecutiuis. Et primo de hac dictione si. De qua primo quæritur quid significet. Secundo quot sunt species consecutionis siue consecutiuæ. Tertio vtrum in conditionali contingit fieri descensum sub antecedente, vel sub consequente. Quarto qualiter sumatur contradictio cõditionalis propositionis. Quinto vtrum impossibile antecedat ad quodlibet siue ex impossibili sequatur quodlibet.

Quidnam hęc dictio Si, significet. Cap. I. D

Substãtia qua tuor modis dr.

Circa primũ sic obijcit q̃ hęc dictio si, non significat subãm, quia subã dicitur quatuor modis. Vno. n. mõ substantia dr materia, vt materia Socr. vel ignis, vel aliorum elementorum. Alio autem modo substantia dicitur forma, vt forma Soc. & aliarum rerum naturalium. Tertio modo substantia dicitur compositum ex his, s. ex materia & forma, vt Soc. & alia indiuidua. Quarto autem modo substantia dicitur essentia dicens quid, siue prædicabilis de pluribus in quid, ut homo est animal, & consimilia. Sed hæc dictio si, nullo prędictorũ modorum significat substantiam, ergo hæc dictio si, non significat substantiam, quod concedimus.

Item quidam dicunt q̃ hæc dictio si, E significat causalitatem. Alij vero dicunt antecessionem. Alij dicunt consecutionem. Et videtur quod significat causalitatem, quia dicitur coniunctio causalis & non nisi a cõsignificatione causæ, vel causalitatis, ergo hęc dictio si, significat causalitatem. Item vr̃ quod magis significat antecessionem quam cõsecutionẽ, quia magis se tenet cum antecedente, q̃ cum consequente a parte rei, cuius signum est, quia si, sp adiungitur antecedenti, & nõ consequenti, vt animi est si hõ, sed sp antecessio est forma antecedentis, & consecutio consequentis, ergo magis se tenet cum antecedente quã cũ consequente, ergo si hæc dictio si significat alterum istorum magis significat F antecessionem, quã consecutionẽ. Itẽ ad idem, Cã dr̃ dupliciter, quia quędã est cã, quæ est cã, rei quoad esse, & hæc est causa essendi, ut corpus & aĩa sũt cã hominis quoad esse, & lucens super terram est causa diei quo ad esse. Alia autẽ cã est quæ est cã consequendi, & sic in qualibet conditionali antecedens est cã consequentis, & non essendi, sed consequẽdi, & in quolibet argumento p̃missæ sunt cã cõclusionis, & sic causa est duplex, s. causa essendi, & causa consequẽdi, sed utraq; istorum modorum, cã inq̃tum est causa est antecedens, & causatũ in qd est causatũ ad cõsequens. Sed hęc dictio

A dictio si, signat cām, uel causalitē, ergo signat añcedētē, & ñ cōsecutionē. Item uidetur quod signat consecutionē per definitionē datam a Paris. de cōiunctione. Coniunctio est pars orōnis indeclinabilis coniunctiua aliarum partium orationis uim, uel ordinē demonstrans. Et Paris. exponit sic. Vim signant illæ coniunctione quæ signant res aliquas simul esse, ut pius, & fortis fuit Aeneas. Ordinē signat coniunctio quñ signat consecutionem aliquarū rerum, ut si ambulat mouetur, sed hæc coniunctio si, & consimiles significāt ordinē, ergo significant consequentias rerum, siue consecutiones. er B go non antecessionem. Et dicēdum est, quod hæc dictio si, significat causalitatem, siue antecessionem, & hoc non est significare plura, sed vnum, quia unum in altero, siue per alterum, quia per hoc quòd significant causalitatē significant antecessionem, quia sicut in omni causa intelligitur antecedens natura, cum omnis causa prior sit natura suo effectu, & ita in omni casualitate intelligitur añcessio. Vñ hęc dictio si, significat causalitatem secundum quod in ea intelligitur antecessio. Et sic significat causalitatem in antecessione, siue per antecessionem. Vnde non significat duo, sed unum, qđ concedimus. Argumenta autem quib. ostenditur, quod significant casualitatem siue antecessionem, concedimus sicūt dictum est, quod significat unum in alterum, siue per alterum. Ad argumentum autem probans quod hęc dictio si, C significat consecutionem, Dicendum ꝙ non significat consecutiue ut diximus, sed antecessionem sequitur consecutio. Et nota, quòd unum sequi ad alterum dicitur multipliciter, quia quædam sequuntur eo quod sunt essentialiter prędicabilia, ut definitio generis, & differentia ad speciem. Alia autem sequūtur secundum quod sunt partes integrales, vt partes ad domū, & ceteræ partes eius. Aliæ sequuntur quæ sunt partes essentiales rei, quāuis nō sint partes integrales, ut corpus humanum, & aīa intellectiua ad hominem. Et dicuntur partes integrales, quarum quælibet habēt D quantitatem. Et ideo corpus, & aīa non sunt partes integrales, quia licet corpus habeant quantitatem, tamen anima nō habēt quantitatem, sed sunt partes essentiales animalis uiuentis, quia anima reperitur in hominib. ut intellectiua, in brutis animalibus, ut sensitiua tantū, & terræ nascentibus, ut uegetatiua tantum. Alia consequuntur, quia sunt subiecta propria accidentium, uel econuerso, quia sunt propria accidentia subiectorum, & sic sequitur linea ad rectum, uel curuum, & sic numerus ad par, uel impar, & corpus elementatum ad colorem tanquam ad accidentia propria, uel econuerso rectum, & curuū E ad lineā, & par uel impar ad numerum, & color ad corpus elementorū sicut accidentia propria ad propria subā, sed nullo prædictorū modorū cōsequentia sequitur ad antecessionem, alia autem sequuntur ad se inuicē relatiue ut pater, & filius, dominus, & seruus, & hoc modo consecutio sequitur ad antecessione, sicut enim antecedens, & consequens sunt ad aliquid, similiter antecessio, & consecutio ad seinuicem dñr, unde hæc dictio si, signat solum antecessionē, quia oīs antecessio cōsecutionis est antecessio, ideo ad significationē huius dictionis si, sequitur cōsecutio relatiue.

Cōsecutio v. modis.

Quot sint consecutionis species. Cap. 11.

Circa sm̄ quæritur quot sunt species cōsecutionis. quia cum unum relatiuū exigatur ad cognitionem alterius, oportet cognoscere cōsecutionē, & modos siue spēs cōsecutionis, ad hoc qđ an F tecessio cognoscatur. Et dicēdum qđ cōsecutionis duę sunt diuisiones, s. excedētes, & excessę. Vna quidē diuisio est ista Consecutionis alia est rerū simul existētiū, ut si hō est, aīal est, alia rerum existētium secundum prius, & posterius, Nā aliqñ sequitur, ꝙ est prius, aliqñ quod est posterius. & quo prius dr̄, aliquando, uel temporis ut si addiscit ignorat, prius enim est ignorare, & post sequitur addiscere, & sequitur quod est posterius, & in eodem tempore, quia quā do addiscit ignorat, non enim addiscimus nisi, quod ignoramus. Aliquando au-

A autē sequitur prius in diuersitate tpis, & hoc dupl'r. Vno enim modo sequitur prius in præterito, ut si fumus est ignis fuit, & si panis est, farina & aqua fuerunt, & hoc accidit maxime in causis non permanentibus & in causis, tpe & natura antecedentibus suum effectum. Alio autem modo prius sequitur in tpe futuro, & purgatio, & farina, quæ finaliter ordinatur ad sanitatem priora sūt ergo sanitas finaliter erit. Sanitas enim cā finalis est prædictorū. Causa enim finalis semp natura prior est suo effectu, aliqñ autē tpe posterior est prædictis, ergo patet, q̄ prius aliqñ sequitur in p̄senti, aliquando in preterito, aliquando
B in futuro. Hæc autem diuersitas cōsecutionis accidit ex eo, quod causa tripliciter comparatur ad suū effectum. Aliquādo enim causa est simul tempore cū suo effectu, quamuis nō natura, ut sol lucēs super terram cum die. Aliquando autē causam præcedit tēpore, & natura suū effectum, ut ignis fumum, & racemi vinum. Aliquādo autem causa antecedit natura suum effectū, & est posterior tēpore, & hoc maxime solet accidere in causa finali. Et sic patet diuisio primæ consecutionis. Alia est simul existentiū, alia non simul existentium.

Secunda uero diuisio cōsecutionis est ista. Consecutionis alia est simplex, alia composita, siue sm̄ oppositionis, ut dictū est in tractatu de fallacia consequē
C tis. Hęc autem diuisionis cōparatur ad seinuicem, ut excedēns, & excessa, quia vtrunque membrum primæ diuisionis reperitur in simplici cōsequentia, & in composita, & vtrunque membrum secundæ diuisionis reperitur in eis, quę se simul consequuntur, & in eis quę consequuntur sm̄ prius, & posterius, ut si panis est, farina fuit, & si vinū est racemi fuerunt, & consequuntur sm̄ prius, & posterius, & est ibi simpliciter consequētia, & in eodem. Etiam potest formari consequentia composita, vt si uinū est, racemi fuerunt, ergo si racemi non fuerunt, non est uinum. Similiter autem, & in his terminis qui se simul consequūtur. Et ideo dr̄ illę diuisiones exceden

tes, & excessæ, quia secundum quod vtrunque membrum primæ diuisionis re- D
perit̄ in vtroque secundæ, & sic est excedēs diuisio prima, & scda est excessa. Secundum aūt, q̄ vnū membrum scdę diuisionis reperit̄ in vtroq. primæ. Sic̄ secunda est excedens, & prima est excessa. Et quod dico de uno membro diuisionis similiter intelligatur de reliquo. *Sophis.*

Secundum prędicta quæritur de hoc sophismate. Si nullum tempus est, aliquod tempus est. Probatio. Si nullum tempus est, dies nō est, & si dies nō est, nox est, & si nox est, aliquod tēpus est, ergo à primo, si nullum tempus est, aliquod tempus est. Contra ibi significatur oppositum, ergo locutio est impossibilis. Solutio prima, simplex oppositis sequi ad falsa. Et dicunt quidam quod in prima cōditionali, probationis locus est a toto in quantitate. in secunda vero conditionalis est locus à contrarijs immediatis. In tertia uero est locus a parte, vel specie subiectiua, & sic variat̄ habitudo inferendi, & ita impeditur locus à primo ad ultimum. Et ponunt ibi sophisma accidētis propter variationem medij. Sed hoc destruitur propter has maximas. Quicqnid sequitur ad consequens sequitur ad antecedēs, ergo si ultimum consequens quod est, aliquod tempus esse sequitur ad antecedētia inter mediam, & antecedentia inter media sequuntur ad primum antecedens, F
quod est, nullum tempus esse, tūc oportet quod vltimum consequens, quod est, aliquod tempus esse sequatur ad nullum tempus esse, quod est primum antecedens, & sic necesse est primam esse uerā, si habitudines probationis sunt necessariæ, ergo à destructione consequentis, si prima non est necessaria, habitudines probationis non erunt necessariæ. Alia autem maxima est ista. Quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens, ergo si primum antecedens antecedit ad antecedentia inter media, & antecedentia inter media antecedunt ad ultimum consequens, ergo primum antecedens antecedit ad ultimum consequens, ergo primum anteceдens

Solut. 1 E

A dēs añcedit ad vltimū cōsequēs, ergo si habitudines ꝓbationis sint necessariȩ, prima est vera. Neq; impedit loc⁹ à primo ad vltimū pp diuersas habitudines, ergo si prima nō ē vera habitudines ꝓbationis intermediæ nō sūt necessariæ.

Item ad idem. Si Socr est animal rōnale mortale, Soc. est homo a definitione, & si Soc. est homo, Soc. animal, Soc. non est lapis, ab opposito, ergo à primo si Soc. est aīal rōnale mortale, Soc. nō ē lapis, sed hoc bene seq̃tur, & sunt ibi diuersæ habitudines locales, ergo ꝓpter diuersitatem habitudinum, localiū nō

B impeditur ꝓcessus a primo ad vltimū.

Item ad idē in syllogismo categorico nō exigitur, quod eadem sit habitudo medij ad maiorem extremitatem, & minorem, vt nulla virtus est vitium,

Solut. 2 oīs iustitia est virtus, ergo nulla iustitia est vitium. In hoc syllogismo comparatio medii ad maiorem extremitatē est habitudo contrarium minoris vero extremitatis ad medium est habitudo speciei ad genus. Harum autem localium habitudinem vna facit locum intrinsecum, ergo si inter omnes locos maxime differūt intrinseci, & extrinseci, & istæ non impediūt syllogimū categoricum, ergo ista eadē multo minus impediūt hypotheticum, & si illæ non impeditur nec aliæ habitudines, quæ magis conueniūt, & sic a primo ad vltimū nō impeditur processus propter diuersas habidines locales, quod concedimus.

C Vnde dicendū est, quod prima simpliciter est falsa, & prima consequentia tenet vno modo, & alio mō nō, quia hæc propositio, dies non est, quæ est primum consequens, est duplex, eo quod pōt esse negatio in genere siue circa genus, qđ idē est vel pōt esse negatio simpliciter siue extra genus. Si enim sit negatio in genere, sic ponit subiectū suū in esse, qđ est tempus cōiter loquendo, extenso nomine subiecti. & est sensus istius, dies nō est, i. tp̄s est, sed illud non est dies & ita nō sequitur ex primo antecedente, quia immediate contradicit ei, & si nō sequitur, nullum tempus est, ergo dies non est, nec est ibi locus a toto in quantitate, sed est arg. pænitus di-

D speratum, sicut hic, nullus homo currit ergo aliquis homo currit. Similiter est in proposito, nullum tempus est, ergo aliquod tempus est, sed illud non est dies. Sed si sit negatio simpliciter, tunc nihil ponit ista, dies non est, & sic sequitur, nullum tempus est, ergo dies non est, & sic est locus à toto in quantitate. Similem autem dictionem innuit Aris. *Tex. c.* 22. in 1. Post. huius qđ dico non par, quia si non par, negatio est in genere, ita ponit subiectum suū quod est numerus.

Vnde non par ponit numerum, sed ille non par est par, si vero non par sit

E negatio simpliciter, sic nihil ponit. Et sic patet quod hæc est duplex, dies non est, & secundum quod est negatio in genere, nō sequitur ex eo. Econuerso aūt dicendū est de secdā conditionali, s. de hac, si dies non est, nox non est, q̃a secūdū quod hæc, dies non est, est negatio in genere, ita sequitur ex ea noctē esse. Quare destructo vno cōtrariorū immediatorum non sequitur alterum, nisi cū cōstātia subiecti. Vnde oportet sic inferre, dies nō est, & est tp̄s, ergo est nox. Si vero hæc, dies nō est, sit negatio simpliciter, ita non seq̃tur ex ea noctē esse, neque hoc modo est ibi locus à cōtrarius. Item quæritur in quo sit tp̄s, vt in subiecto, quia cum omnia nouē genera p̄dicamentorū alia substantiæ sint accidentalia, nō possunt esse nisi in subiecto, q̃a nullum accidēs potest esse nisi in subiecto. Vt enim vult Boethus. Accidētis esse est inesse, sed tēpus est accidens quia

F est quantitas, ergo est in subiecto. Et tō q̃ritur in quo subiecto sit. Et dicēdū quod tēpus est in motu primi mobilis siue in motu cœli, vt in subiecto, vel in primo mobili inquātū est mobile, ut in subiecto, quia idem est dicere, qđ sit in primo mobili inquantū est mobile, siue in motu primi mobilis, eo qđ ipsius mobilis inquantum est mobile prectio est motus, vt est in tertio Physicorū. Item quæritur cū nox, & dies sunt cōtraria immediate, & omnes cōtrarietas nata sit fieri circa aliqđ subiectū, ergo nox & dies erunt vicissim in subiecto ali

quo

A quo, & ideo quæro, ꝙ est illud. Et dicẽdum est, ꝙ nox, & dies sumitur dupliciter, quia vno modo dies dicitur illuminatio aeris a latione siue ex latione solis in nostro hemisphęrio, & nox dicitur priuatio illius illuminationis aeris in nostro hemisphęrio, & hoc modo nox, & dies sunt contraria immediata, & hñt fieri vicissim circa aerem, vt circa subiectum proprium, & circa lationem solis supra terram, vt circa causam efficientem, vnde sunt in aere, vt in subiecto, & est ibi quintus modus essẽdi in, & sunt in latione solis supra terrã, vt in causa efficiẽte, & est ibi sextus modus essendi in. Alio autem modo su

B muntur nox, & dies sedm quem modum dies dicitur spacium tẽporis mensurantis lationem solis nostro hemisperio vsque ad recessum solis nostro hemisphęrio. Et nox dr̃ totum tps necessarium lationis solis in alio hemisphęrio, & sic nox & dies sunt partes temporis, sed magis proprie sumuntur nox, & dies primo modo, quã secundo modo. Hemisphęriũ aũt est medietas illa cęli, q̃ apparet supra terrã vndiq; in circuitu. Et dicitur ab emi, ꝙ est mediũ, & sphera sphęræ quasi dimidia sphera. Itẽ q̃rit̃, utrũ tps p̃dicetur de die, & de nocte sedm quod nox, & dies sumuntur primo mõ. Et dicendum, ꝙ p̃dicatio est multis, modis. Quędã.n. est superioris de inferiori, & hęc est essentialis prędicatio, vt homo est animal, vel homo est rationale.

C Alia autem est prædicatio causalis, ut quando prædicatur causa de effectũ, ut sanitas est adęquatio humorũ, & dies est sol lucens super terram. Alia est accidentis de subiecto, ut paries est albus, vel linea est recta, uel curua. Alia est subiecti de propria passione, ut par est numerus, & est recta linea, & nullo istorũ quatuor modorum tẽpus prædicatur de nocte, & de die, primo mõ sumptis, unde secundum has prædicationes oẽs hæc est falsa, dies est tempus, & hæc similiter, nox est tempus. Alia autem p̃dicatio est, q̃ est mensurantis, siue mẽsuræ de mensurato, ut hoc uerum est quarto [illegible] p̃dicatur mensura de men

D surato, & linea est quanta, & numerus est quantus, & superficies est quanta, sic de omnibus speciebus quantitatis, & prædicatur hoc modo quantitas, & mensura, & non vt genus, quia genus non potest prædicari denominatiue de specie, & hoc modo prædicatur tempus de nocte, & de die primo mõ sumptis, vnde hoc modo hęc est uera, dies est tẽpus, & prędicatur mẽsura de mensurato remoto, q̃a tps primo mensurat motũ primi mobilis, & mot⁹ primi mobilis mensurat motũ solis, unde tps ex cõsequẽti mẽsurat motũ solis, & p motũ solis, vlterius mẽsurat noctẽ, & diẽ.

E Item queritur quid sit tempus, cum omne tẽpus constet ex priori, & posteriori, sed prius, & posterius debent̃ motui, ergo tempus est motus, & est syllogismus in primo primę cum pręmissę intelligãtur uniuersaliter, & transponitur. Et dicendum, ꝙ tempus ita definitur ab Arist. Tps est numerus motus secundum prius, & posterius, nec tñ sequitur, ergo tps est numerus, nec ẽt sequitur, ergo tps est discreta quantitas, q̃a ratio numeri diminuitur per sibi adiunctum, quia numerare motum secundũ prius, & posterius, est cõtinuare hoc est mẽsurare ipsum. Sed mẽsurare secundũ prius, & posterius ponit continuitatẽ, & nõ discretionẽ, propter hoc quod prius, & posterius copulantur ad ipsum nũc. De tempore.n. nõ habemus nisi nũc, quia quod pręteriit non est de pterito non est nisi memoria, de futuro

De hoc 4. Phy. t. com. 101. & inf. Mẽsurare dicit cõtinuitatem.

F prouidentia. Ratio numeri &c. uidere tenebras, hoc nõ est uidere simpliciter, sed est nihil uidere, & scire te non scire nõ est scire simpliciter, unde impediũt illæ duę illationes per quid, & simpliciter. Ad argumentum autem dicẽdũ est, ꝙ non est syllogismus in primo primę, sed potius syllogismus cõtra ipsum primum primę eo, quod mediũ ęquiuocatur, q̃a prius, & posterius, dicuntur dupliciter, nã uno mõ prius, & posterius sunt partes ipsius motus, & alio mõ sunt partes tẽporis, & si motus primus est causa tẽporis, ita ut prius, & posterius in motu sunt cã prioris, & posterio

A ris in tempore, & sic motus est subiectū temporis, ita prius, et posterius in motu sunt subiectū prioris, & posterioris ī tēpore. Et nota, ꝙ tria sunt, quæ sibijnuicē proportionātur. s. spacium motus, & tp̄s. Motus.n. adæquatur spacio supra, quod est, & tp̄s adæquatur motui, ut subiecto suo, ut si imagineris tres lineas ęqualiter extensas, ita quod secūda supponatur primæ & tertia, secundæ, sic imagineris extensionem spacij, & motum supra spacium, & tp̄s supra motū. Sed in hoc est differentia, quia, extensio spacij est permanens. extensio uero motus, & extensio temporis, sūt successiue,
B nec partes aliquas habent simul, ut si imaginaris ciphum plenum aqua, & si cum puncto acus protrahatur linea in superficie aquæ ab una extremitate ciphi, usq. ad aliā tunc de illa linea nō est pars præterita, quia iam delata est, neq. pars futura est, quia neque fit, neque facta est, sed fiet, & sic illa linea nihil est nisi illud in quo est punctio acus. Sic de motu, & tpe, quia quod præterijt de utroque iam non est quod autem futurum est nondum est, sed erit, unde de vtroque nulla pars est, nec aliquid est de ipsis, nisi indiuisibile. unde de tpe nihil est nisi nunc, quod non est tp̄s, sed est in diuisibile in tpe, et per hoc tp̄s est, & de motu nihil est, nisi mobile, quod infer-
C tur qđ nec est motus, nec pars motus, et per hoc motus est. Item nota, quod inquantum motus per suam substantiam est causa temporis, & per suam quantitatem dat tpi quantitatē, ita motus per prius est q̄titas, & per motum tp̄s est quantitas, ut est in 5. Ph. 1. & in capitulo de quantitate sed sm̄, quod in tpe primo reperitur natura mensurādi, & per tempus reperitur in motu, sic tp̄s per se est quātitas, & motus est quātitas p tp̄s. & hoc modo motus est q̄titas per accidens. Et nota quod cum dico tres homines, uel quinque duo dico, quia per hoc quod dico homines dico substantias hominum, & per hoc autem ꝙ dico tres, vel quinq; [illegible] mensuram eorum, & sic [illegible] numeralib. & sicut el
F lige, quod [illegible], & oīs quātitas

2. cō. t 11 et 12. et inde.

est uno modo mensura, sm̄ quod deno- D
tat aliquod subiectū, ut homines tres, & equi quatuor, hō bicubitus, columna bicubita, & est res sīm, ꝙ est genus aut res aliqua specialis dicta de suis inferioribus. Similiter cum dico hō mouetur à mane vsque ad vesperum, duo dico, quia per hoc, quod dico mouetur, dico motum, sed per hoc, quod dico mane vsque vesperum, dico mensurā motus, quæ tempus est, vnde quanta est extensio temporis a mane vsque ad vesperum tm̄ intellige motum, & extensionē eius, & per extensionem temporis intelligo quanta est extensio motus, & sic tēpus est mensura motus. Et per hoc dicebat prius in recta solutione sophismatis E
quod negatio, dies non est, p tout est negatio in genere ponebat subiectum suū, quod est tempus extenso nomine subiecti, quia non solum appellatur ibi subiectum illud, quod subijcitur accidenti, sed ēt illud, quod est mensura alicuius accidentis, ut diei, & ita nomen subiecti extenditur ad subiectum, & ad mēsuram, & ob hoc dicebatur extenso nomine subiecti.

Item quæritur de hoc sophismate. Si nulla propositio est vera, aliqua propositio est vera. Probatio. Si nulla propō est vera, ista propositio, homo est, nō est vera, a toto in quātitate, & si ista ꝓpositio homo est, non est vera, sua contradicto ria est vera a contradictorie oppositis, F
& si sua contraditoria, est vera, aliqua propositio est uera à parte subiectiua, ergo a primo, si nulla propositio est vera, aliqua propositio est vera. Cōtra, ibi sequitur oppositum ad oppositum, ergo locutio est impossibilis. Solutio. prima, s. hęc si nulla propositio est uera, aliqua propositio est vera est uno modo vera, & alio modo falsa, & etiam prima consequentia, tenet uno modo, & alio modo non, eo, quod primū antecedēs, scilicet nulla propositio est uera, est duplex, quia uno mō est uere simplex, & sic non sequitur, si nulla propositio. est uera, ista propō, homo est, non uera, neque est locus ibi a toto in quantitate, quia hoc modo primum antecedens scilicet

Sophis. aliud.

Solutio

A scilicet si nulla propositio est vera, neq; ponit hic antecedens, qd est verum, neque subiectum eius, quod est propositio, sed consequens eiusdem consequentiç ponit propositionem particularem virtute demõstrationis cum dr ista ꝓpositio, hõ est, non est vera, tunc.n. antecedens, remouet tam propositionem, quam auctoritatem eius, & cõsequens ponit propositionẽ virtute demonstrationis, sicut dictũ est, & sic consequens contradicit antecedenti, sicut si diceretur, si nulla propositio est, neq. veritas B eius est, ista propositio est, homo est, & veritas eius non est. Alio aũt mõ antecedens, idest, si nulla propositio est vera, põt esse negatio in genere, & sic ponit oẽm propõnem, & remouet veritatem ab oĩ propositione, & hoc modo ponit oẽs contradictorias falsas esse simul, & ex consequẽti ponit oẽs cõtradictorias esse veras simul est falsa, illa mõ est vera & si illa mõ est falsa, ista mõ est vera, vnde si quia qñ vna contradictoria est falsa, reliqua est vera, vnde si, hoc modo hęc vtraq. est mõ falsa, vtraq; est modo vera, & sic primũ antecedens ponit, & remouet quãlibet contradictionem, & ideo secundum, quod primum antecedens est negatio in genere, sic tenet bene prima contradictoria, & omnes aliç a primo ad vltimũ, & sic prima propositio est vera, scilicet, hęc, si nulla propositio est vera, aliqua propositio C est vera. Ad probationem autẽ soluendum hoc mõ. s. secundum primum antecedens est negatio in genere. Dicendum ꝙ non sequitur oppositum ad oppositum sequtur, vna pars contradictionis ad antecedens, quod excludit intra se quamlibet contradictionem.

Sophisma aliud.

Item quęritur de hoc sophismate. Si tu es vbiq. tu non es ubique. Probatio. Si tu es ubique, tu es hic, a toto in loco. Si tu es his, tu nõ es ibi, ab oppositis, & si tu non es ibi, tu non es vbiq; a parte in loco destructione, ergo a primo si tu es ubique, tu non es ubique. Contra ibi sequitur oppositum ad oppositũ, ergo locutio est impossibilis. Solutio dicunt quidã, quod prima est duplex eo, quod locus diuiditur dupliciter, s. proprius, D & communis Proprius aũt locus est, ꝗ adęquatur rei locatę, & circuit, & continet rem undique, & talis dicitur circunscriptiuis, & hoc modo sumendo locum, impossibile est plura corpora esse in eodem loco; Communis aũt locus in quo sunt plures res, dr, ut plures hoĩs in eadem domo, uel elementa, & elementata oĩa intra cœlum Vnde dñt, ꝙ si in antecedente locus cõiter sumatur, & in consequente locus sumatur respectiue. Sic prima est uera. Si aũt utrobique sumatur circumscriptiuẽ, uel utro E biq; communiter, sic est falsa. Sed hæc solutio nulla est, quia sumpto loco ſp circumscriptiue, sic prima est uera, sed adhuc remanet sophisma, & procedit probatio, & improbatio, sicut prius. Et ꝓpter hoc dicendum est, ꝙ prima simpliciter non est uera, quia primum antecedens, s. si tu es ubiq; ex duplici parte, ponit contradictionem, ꝓpter hoc quod subiectum contradicit pręsdicato, & hęc est una contradictio, & etiã ipsum pręedicatũ ponit in se tot contradictiones quot sunt loca circũscriptiue. Quod aũt subiectũ contradicat prædicato, patet, quia hoc pronomen tu, positum i subiecto demonstrat rẽ singula rẽ aptã natã esse in uno loco tm̃, & ita non ubiq. & pręedicatum ponit, ꝙ ubiq; & sic est ibi vbiq;, & non ubiq. inter subiectũ, & pręoicatum, & hoc mõ subiectum contradicit pręedicato: Quod ꝑdicatum in se plures contradictiones F habeat patet, quia sicut impossibile est plura corpora simul esse in eodem loco circũscriptiue, ita impossibile est idem, corpus simul esse in diuersis locis circũscriptiue, unde quod est hic circunscriptiue, non est ibi circunscriptiue, & ꝙ non est hic circunscriptiue est, ibi circũscriptiue, & de quolibet alio loco, unde esse hic circunscriptiue, & ecõuerso, & sic de oĩbus aliis circunscriptis, & sic esse ubiq; ponit tot contradictiones, quot sunt loca partitiua circunscriptiua. Patet, ergo ꝙ primum antecedens ex duplici parte ponit contradictionem, et iõ ꝑ naturales conuenientias ex eo sequitur

A quitur contradictio, propter hoc dicendum est, quod prima non est vera.

Ad probationem est dicendū, q̄ non sequitur oppositum ad oppositum, sed sequitur vna pars cōtradictionis ad antecedens, q̄ excludit intra se vtranque partem contradictionis, & plures alias.

A qua nam parte consecutionis fieri de sensum contingat, an ab antecedente, an a consequente. Cap. III.

Circa tertium quæritur in hunc modum. Syllogismorum alius est categoricus, alius cōditionalis. Categoricus est, qui est ex propositionibus categoricis. Cōditionalis est qui est ex conditio B nalib. propositionib. ergo propositio cōditionalis est syllogismalis, ergo necesse est descendere sub antecedente, vel sub consequente.

Sex regulæ descensus. Et dicendum, quod in conditionali aliquando licet fieri descensum sub antecedente, aliquando sub consequente. Vnde dantur plures regulæ. Quarum prima talis est. Si termini cōmunes ponantur in antecedente, & consequente conditionalis alicuius sine distributione, sub antecedente contingit fieri descensum, consequente immobili permanente, vt si homo currit, animal currit, & si Plato currit, animal currit, & sic de alijs. Secunda regula talis est. Si termini communes ponantur cum distributione sub antecedente, & consequente, antecedens manet immobile, & sub consequente oportet descensu fieri, vt si omne animal currit, oīs homo currit, C ergo si omne animal currit. Socrates currit Plato, Cicero, & sic de alijs. Tertia regula talis est. Si aliquid sequitur ad aliud, destructo consequente, destruitur & antecedens, & ob hoc tenet argumentum a consequenti destructione, vt si est homo, est animal, ergo si nō est animal, non est homo. Quarta regula talis est. Si aliquid ad aliud sequitur, posito antecedente, ponitur consequēs, vt si homo est, animal est, ergo animal est, & ob hoc tenet argumentum a positione antecedentis. Quinta regula talis est. Quicquid antecedit ad antecedens ad cōsequens, vt si animal est substantia est, sed si homo est, animal est, D ergo si homo est, substantia est. Sexta regula talis est. Quicquid sequitur ad consequēs, sequitur ad antecedens, vt si homo est, animal est, sed si animal est substantia est, ergo si homo est substantia est.

Quomodo in conditionali sumatur contradictio. Cap. IIII.

Circa quartum quæritur hoc modo, ad quid feratur negatio, vt si sumatur contradictoria alicuius conditionalis, & videtur quod aduerbium consequentis, quia vt vult Boethus, antecedens cedit in determinatione consequentis, & ita verbum consequentis E ponitur & antecedens determinat ipsum, sed quod ponitur affirmatiua, debet negari in negatiua, ergo negatio debet fieri ad verbum consequentis, vt sumatur contradictoria ipsius conditionalis.

Sed obijcitur in contrarium, quia consequens duo dicit. Consequens inquantum est consequens, & id quod est consequens, sicut pater, vno modo dicitur pater inquantum est pater, alio modo id quod est pater, sed consequens inquantum consequens ad aliud est, quia consequens, & econuerso, & sic posito vno, ponitur alterum, destructo vno, destruitur reliquum, cum sit regula, ergo non est maior ratio quare negatio magis feratur ad consequens, quam ad antecedens. Similiter non habet ferri negatio ad illud q̄ F est consequens, quia sicut hęc est falsa, si Socrates legit Plato legit, similiter hæc est falsa, si Socr. legit, Plato non legit, ergo nullo modo negatio debet ferri ad consequens, ergo non contingit contradicere in conditionali. Et dicendum, quod consequens trib. modis dicitur. Vno enim modo sumitur consequens inquantum est consequens, & sic est ad aliud, & sic conuertitur cum antecedente, & sic simul sunt vera consequēs, & antecedēs, sicut pater, & filius, & hoc modo negatio non refertur ad consequens, vt contradicāt conditionali. Alio aūt mō dicitur id quod est cōsequens

A quens secundum se, & absolute sumptum & neque hoc modo negatio fertur ad consequens, vt contradicat conditionali. Vnde sicut hæc est falsa, si homo currit asinus currit, similiter hæc est falsa, si homo currit, asinus non currit, quare negatio non fertur ad consequens secundum se sumptum. Tertio autem modo sumitur id quod est consequēs sc̄dm quod determinatur per accidens, quia in omni conditionalis consequens ponitur sub conditione, vt homo mouetur, si currit, & aīal est si hō est, & hoc modo antecedēs est determi-
B natio consequentis, & isto tertio modo dēt negatio ferri ad consequens, vt contradicat ipsi conditionali, & isto tertio modo procedit primum argumētum.

Duob. aūt modis alijs procedit argumentum factum contrariū. Vnde contradictoria huius aīal est, si homo est, ista, non aīal est si homo est, & est falsa, cum sua contradictoria sit vera. Et contradictoria huius, si homo currit asinus currit, est ista, non si homo currit asinus currit, & est vera, cum sua contradictoria sit falsa, hæc, s. si homo currit, asinus currit. Semper.n.negatio debet præponi toti conditionali, vt contradicat ei. Vnde solet dari talis regula. Quotiescunq. negatio præponitur alicui propositioni, iam categoricæ, quam conditionali, semper contradicit ei.

An ex impossibili sequatur quodlibet. Cap. V.

C Irca quintum quæritur vtrum ex impossibili sequatur quodlibet, siue imssibile antecedat ad quodlibet. Et videtur quod sic, quia verum, & falsū sunt opposita cū sint contraria imediata, & vnum contrariorum destruit alterū, & ecōuerso, ergo falsum destruit verum, & econuerso, & cū impossibile sit falsum, tunc impossibile destruit verū, & ecōuerso, sed ad impossibile sequitur verū, ergo multo magis ad ipsum sequitur rā falsum, quam impossibile, qa si q̄ minus videtur, sequitur ad ipsum, s. verum quod destruit ipsum, ergo multo fortius quolibet aliud, ergo ex impossibili sequitur quodlibet.

Item omne verum æqualiter distat a D quolibet impossibili, quia sunt æqualiter sibi repugnantia, ergo qua ratione sequitur vnum verum ex impossibili, quodlibet aliud verum sequitur ex impossibili, sed vnū verū sequitur ex impossibili, vt si homo est asinus, homo est animal, ergo quodlibet aliud verum sequitur ex impossibili.

Itē probatio, quod ex hoc impossibili, Socrates est homo, & non est homo, sequitur quodlibet aliud impossibile, quia si Socrates est homo, & nō homo, ergo Soc. est homo, & est locus a toto integrali, quia contradictio roti est ad vtranque sui partem, sed si Socr. est homo, Socrates est homo, vel asinus, & est argumentum a parte subiectiua, quia totum disiunctum commune est ad vtranq. sui partem, ergo a primo, si Socrates est homo & non est homo, ergo Socrat. est homo, asinus, sed non est homo, quia Socr. est homo, & non homo, & si Socr. non est homo, a toto integrali, ergo Soc. est asinus, & ex hoc impossibili Socrates est homo & non est homo, sequitur Socratem esse asinum. Et eodem modo potest probari quod sequitur inde quodlibet aliud impossibile, & ita ex impossibili sequitur quodlibet, ergo impossibile antecedit ad quodlibet. Si obijcitur in contrarium quia cum conclusio sit argumento, vel argumentatione approbata propositio & omne argumentum est ratio inferendi secundum aliqua, vel aliquas habitudines, quia argumentum est ratio F rei dubiæ faciens fidem, sed credulitas, & fides non potest fieri de re dubia, nisi per habitudinem, vel habitudines aliquas, Necesse est ergo, quod vbicunque concluditur aliquid ex altero, vel sequitur aliquid ex altero, quod ibi sit habitudo aliqua, vel habitudines aliquæ propter quam, vel propter quas sequatur vnū ex altero, sed istius impossibilis hominem esse asinum non sunt habitudines aliquæ neq. mediate, neq. immediate ad hoc impossibile, albedinem esse nigredinem, vel iustitiam esse iniustitiam, ergo ad hoc impossibili hominem

A minem esse asinum non sequuntur illa impossibilia, non ergo ex impossibili sequitur quodlibet.

Itē in cōmuni loco a primo ad vltimum sp confirmātur consecutiones intermediç per aliquos loco intrinsecos, vel extrinsecos, vel medios, sed multa sūt vera, & multa sūt impossibilia quæ non possunt confirmari per aliquas habitudines locales ad hoc impossibile hominem esse asinum, ergo ad hoc impossibili nō sequitur quodlibet, per locum a primo ad vltimū, neque per aliquem alium locum, ergo nō potest esse, quod ex impossibili sequatur quodlibet. Qd concedimus, dicentes, ꝙ impossibile, tria dat intelligere, vnū est ipsum impossibile inq̄tum est īpossibile, alterum

Decisio q̄onis.

B est compositio rerum, quæ non possunt sibi inuicem conuenire, vt homo est asinus, vel diuisio rerū sibi necessario conuenientiū vt homo non est aīal, quia ipsum impossibile inquantū est impossibile, aliud, est quam prędicta cōpositio vel diuisio impossibilis, ꝑpter hoc ꝙ sicut veritas, & falsitas sunt circa compositionem, & diuisionē, sicut circa subiectū, extensio nomine subiecti ad subiectū, & ad signum rei. Similiter necessitas, & impossibilitas sunt circa cōpositionem, vel diuisionē. Patet ergo, ꝙ aliud est impossibile inquantū est impossibile, siue ipsa impossibilitas, & aliud compositio, & diuisio, circa quam est impossibile. Tertiū autem, quod im

C possibile dat intelligere, est res ipsa q̄ componitur, vel diuiditur, siue res ipsæ quæ componuntur, vel diuiduntur, vt homo secundum se, vel asinus secundū se, cum dicatur homo est asinus, ideo, ergo dicendum, quod ex impossibili quo ad duos primos modos, nihil sequitur, vnde ex impossibili, inquantum est impossibile nihil sequitur, nec ex compositione, vel diuisione circa quam impossibilitas aliquid sequitur, & ita nihil significant, quia ipsum impossibile, inquantum est impossibile nihil est; & ipsa compositio, & diuisio circa quā est impossibilitas nihil est, & ita nihil ponunt. Sed ex rebus, quæ subiacent prædictæ compositioni, vel diuisioni sequi D tur aliud, vt cum dr̄ homo est asinus, q̄a illa res quæ est asinus est species animalis, & species sp ponit genus, ideo sequitur aīal est asino. Vnde quando concludit sic, si hō est asinus, homo est aīal istud non est ꝑpter impossibile inquātum est impossibile, neque propter cōpositionē circa quam est impossibilitas, sed propter habitudinē speciei ad genus quæ est asini ad animal, qui scilicet asinus erat res subiacens illi compositioni. Dicendum, est ergo breuiter, ꝙ ex impossibili quo ad duos primos modos, nihil sequitur, sed ex impossibili ꝙ

E ad istum tertium modū, sequuntur tantum modo illa vera, & illa impossibilia cum habent aliquam habitudinem, vt si homo est asinus, homo est animal, sequitur verū isto tertio modo, & est locus a specie, & si homo est asinus, homo est animal rudibile, sequitur impossibile ꝓdicto tertio mō, & est locus a descripto, similiter intelligendum est de quolibet alio impossibili, et ita patet, quod ex impossibili non sequitur quodlibet.

Ad prima duo argumēta dicēdum, quod non sequitur verum ex impossibili inquātum est impossibile, sicut dictum fuit primo, sed, sequitur ex rebus quarum compositio, vel diuisio est impossibilis, sicut dictum fuit prius. Et

F hoc modo quamuis impossibile perimat uerum, & econuerso tamē res quę subiacet compositioni, uel diuisioni impossibili non perimit uerum nec econuerso, sed potius ponit illum, & etiam hoc modo, ut omnis uera æqualiter distant ab impossibilis, quia magis distant illa uera, quæ nullam habent multitudinem ad ipsum impossibile, & minus distant illa uera, quæ habent aliquam habitudinem, uel aliqua habitudines cum rebus subiacentibus compositioni, uel diuisionis impossibili.

Ad tertiū dicendū, quod bene tenet argumentum usq; ad illationē, quæ fit à primo ab ultimum dicendo sic, ergo à primo si Socrates est homo, & nō est, homo, Socrates est homo, uel asinus, sed sequens illatio non tenet, quia non

A interimit hanc, Socrates est homo, quã opportet interimere, ad hoc, vt sequeretur Socratem esse asinum, cũ hoc sit verum Socr. est homo, vel asinus, quia prædicta contradictio, s. Soc. est homo, & non homo, æqualiter interimit, & ponit hanc, s. Socr. est homo, & ita non magis interimit quam ponit eam, & propter hoc non interimit alteram partem disiunctiuæ, & ob hoc nõ est locus a diuisione, & ideo nõ sequitur argum. Argumẽta vera probantia ꝙ ex impossibili non sequitur quodlibet concedimus, & procedũt bene. Scdm prædicta q̃ritur de hoc sophis. Si nihil est, aliq̃d est. Probatio. Si nihil est nihil est verũ,

B & est locus à causa, q̃a res est causa veritatis rationis, vt est in prædicamentis, sed si nihil esse est verum, hoc enunciabile, nihil est, verum est a conuertibili a priori. Et si hoc enunciabile est verum, aliquid est verum à parte subiectiua, & si aliquid est verum, aliquid est à cõuertibili siue pari, quia esse, & esse verum conuertuntur in eis quæ sunt complexa, ergo à primo, si nihil est, aliquid est. Contra, ibi significatur sequi oppositum ad oppositum, ergo locutio est impossibilis. Solutio. Quidam dicunt, quod prima simpliciter est falsa, & dicunt, quod prima consequentia non tenet pp hoc, quod prima propositio, nihil est, omnia remoueat, & sic non relinquit artes aliquas, neq; scientias, neque principia aliqua, neq; maximas, neq; locos, neq; causas aliquas, neque effectus aliquos, & ideo non est ibi lo-

Vide entis verũ Tau ve & alios.

C cus à causa, neque alius, & ideo non tenet ista consequentia, si nihil est, nihil esse verum est, sed hoc nihil est, quia positio, ꝙ nihil sit de reb. creatis, sicut erat ante rerũ creationẽ, & ista distributio, nihil est, non comprehẽdit sub se, nisi res creatas, tunc est vera, nihil est, loquendo de reb. creatis, & hæc nihil esse est verũ, & vna nõ potest intelligi sine altera, nec econuerso, ergo necessario vna sequitur ad alterã & econuerso. Alij aũt dicunt, quod prima ponit impossibile, & ex impossibili sequitur quodlibet, & ita ex prima quod sequitur aliquod esse, sed hoc nihil est quia assensum est prius, quod ex impossibili non sequitur quodlibet. Alij autem dicunt, quod prima interimit seipsam, & ideo ponit suũ oppositũ, s. aliquid esse, quia primũ antecedens remouet omnes res naturæ, & moris, & rõnis, & sic remouet oẽm syllogismum, & omnem propositionẽ cum sint res rationis, & sic remouet & perimit omnem propositionẽ, ergo, & seipsum, & ita interimit seipsam, & ita sequitur ex ea nihil esse, & aliquid esse. Sed hoc nihil est, quia sumpta distributione pro reb. creatis, sicut dictum fuit prius tunc hæc est vera, nihil est loquendo de statu qui erat ante rerum creationẽ, ergo neq. interimit se, neq. opponit suũ oppositum. Adhuc autem obijciunt, quod antecedens primæ conditionalis remouet res naturę, & moris & rationis, vnde remouet omnẽ syllogismum, & omnem propositionẽ, ergo remouet seipsam. Dicendũ, quod non sequitur immo est ibi, quid, & simpliciter, quia remouet omnem syllogismum, & omnẽ propositionem, vt sunt res, sed ista propositio, nihil est, non sumitur vt res, sed sumitur vt signũ rei, vel sicut uia in re, & sic, nihil negat de se, sed de rebus intellectis per ipsã. Simile autẽ est hic posito, ꝙ omnes propositiones destruantur, & nulla remaneat tũc si aliquis dicat, nulla propositio est uera, uerũ dicit, & tñ ipso ꝓfert ꝓpositionem hãc, s. nulla propositio est uera, neque ex hoc sequitur, qđ aliqua propositio sit, quia hæc propositio quã ipse ꝓfert, scilicet, si nulla ꝓpositio est, nõ sumitur ut res, sed sumitur ut signũ & ut via ad oẽs alias propositiones, unde esse istius non est nisi per esse illarũ, & ideo non facit numerum in esse cum illis, & non seqtur, quod aliqua ꝓpositio sit. Et propter hoc dicẽdũ est, quod prima est falsa, hæc, s. si nihil est, aliquid est, & prima consequentia bene tenet, scilicet nihil est, nihil esse est uerũ, quia ex impossibili aliquo, bene sequitur aliquid aliud impossibile, dum habuerit habitudinem aliquam ad ipsum & est ibi locus ab effectu; quia ueritas

D

E

F

pro

A propositionis ponit veritatē dicti, sicut effectus ponit causam, & ēt secunda cō sequentia bene tenet, hæc. s. si nihil esse, est uerum hoc enunciabile nihil esse est uerum, sed tertia consequentia peccat sm̄ quid, & simpliciter hæc, s. hoc enū ciabile est verum, ergo aliquid est verū, quia enunciabile non ponit aliquid esse simpliciter, sed iste terminus aliqd ponit ens simpliciter, & ideo incidit in sm̄ quid & simpliciter. Patet hoc etiam aliter, quia cum dicit, si hoc enunciabile est uerum, aliquid est verū, per hoc pronomen hoc, demonstratur hoc enūciabile, nihil esset, quia nihil ponit inesse, sed omnia remouet, & per hoc consequens aliquid est verum, ponit rem simpliciter esse, & sic ponit ens simpl'r esse & non ponit ens simpliciter, vnde si aliquis rectè inspexerit rectam conditionalem, uidebit, quod consequens eius contradicit antecedenti ipsius, & ideo aut nulla est apparentia, aut si est incidit in secundum quid, & simpliciter.

B

Itē quæritur de hoc sophismate. Soc. dicit verum, si solus Plato loquitur posito, quod So. dicat solum Platonem loqui. Probatio primæ, Socr. dicit solum Plat. loqui, sed solum Platonem loqui est uerum, si solus Plato loquitur. Contra. Si solus Plato loquitur, non alius a Plat. loquitur a definitio, vel a descriptio, & si nullus alius a Plat. loquitur, Soc. non loquitur, à toto in quantitate, & si So. non loquitur, Soc. non dicit verum, à genere, quia loqui superius est ad dicere verum, & ad dicere falsum, & ad omnes locutiones, speciales, nō ergo dicit, So. uerum, si solus Plato loquitur. Solutio prima simpliciter est falsa, & probatio peccat secundum accidens, quia quamuis Soc. dicat solum Platonū loqui, & illud sit uerum si solus Plato loquitur, non tamen dicit verum si solus Plato loquitur. Sicut quamuis cognoscat eum, qui est coopertus, ut choriscus non tamen cognoscit coopertum, sed est ibi sophisma accidentis, & similiter est in proposito, quia sicut coopertum accidit cooperto, similiter verum accidit ei, quod est, solum Platonem loqui. unde prima simpliciter est falsa, & ponit contradictionem. quia ponit solū Platonem loqui, & non solum Platonē loqui, & Socrates dicere est verum, & non dicere est verum, cum alij à Platone, excludantur respectu huius actus loqui. unde probatio non probat eam, qui dam tamen dicunt, quod sicut prima ponit contradictionem similiter posito quod ratio ponat contradictionē unde non est mirum si ex vna contradictione naturæ sequitur altera. Sed isti decepti sunt per quid, & simpliciter, quia cum taceo, & nihil dico, interrogati, quid dico veram respōdeo nihil dico, & ex hoc non sequitur, ergo dico aliquid, imo est quid & simpliciter, quia dictio mea nō sumitur vt res, quæ significetur, quod dicatur per seipsam, sed sumitur, ut signum aliarum rerum, vnde cum profero hoc, s. nihil dico, non profero illud ut rem de qua loquor, sed vt rem per q̄ loquor, sicut per signū, sed signū sēper aliud est a signato, & diuersum, ideo ista prolatio non continetur in suppositione huius, quod dico aliquid, & non est ibi restrictio sicut solet dici in insolubilibus. similiter est, quod solo Platone loquente Soc. potest hoc bene significare, & dicere, solus Plato loquitur, neq; ponit isto posito contradictionem, quia dictio Socr. sumitur, ut signum aliarum dictionum, unde facit numerum cum alijs dictionibus. & non sequitur, ergo alius à Platone loquitur.

D

E

Sophisma 3.

Item quæritur de hoc sophismate. Si tu scis te esse lapidem, tu non scis te esse lapidem. Probatio. Si tu scis te esse lapidem, te esse lapidem est uerum, quia nihil sci tur nisi uerum, sed si te esse lapidem, est uerum, tu es lapis per locum à conuertibili, quia dictum conuertitur cum sua propositione, & si tu es lapis, tu nihil scis, ab oppositis, & si nihil scis, tu non scis esse lapidem, a toto in quantitate, ergo à primo, si tu scis te esse lapidem, tu non scis te esse lapidem.

F

C

Contra. ibi sequitur oppositū ad oppositum, ergo locutio est impossibilis, Solutio. prima est simpliciter uera, quia consequens necessario sequitur ex an-

A tecedente per locales habitudines ficut probatio manifestat. Ad probationem autem soluendum per interemptionem, quia non sequitur ibi oppositum ad oppositũ, sed sequitur vna pars contradictionis ad antecedens, quod claudit intra se vtranq. quia hoc antecedens tu scis te esse lapidem ratione rei huius verbi scire ponit scientiam in subiecto, sed ratione obiecti eiusdem verbi, quod, s. obiectum est, te esse lapidem priuat sciam à subiecto, & ita ponit subiectum scire, & non scire, & esse lapidem, & omnes istas contradictiones ha

B bent in se integrantes antecedens ipsum, sicut totum integrale habet in se suas partes integrales, vnde ex primo antecedente sequitur quęlibet istarum contradictionum per locales habitudines, & non propter hoc, quod ex impossibili sequitur quodlibet, sed sicut ex toto integrali sequitur quælibet eius pars secundum consequentiam naturalem, vel locales habitudines.

De coniunctione An.

Item coniunctionum sunt plures, quia quædam sunt dubitatiuæ, & interrogatiuæ, secundũ prius, vt ne an, & vtrum, & hoc genus coniunctionum comprehendit. Donatus sub disiunctiuis. Sed missis omnibus alijs interrogatiuis, & dubitatiuis cõiunctionib. de

C hac dictione an, de præsens intẽdimus. Circa quã primo quæritur an sit differentia inter interrogationem factam per nomen, interrogationem factã per aduerbium, & interrogationem factã per coniunctionem. Secundo quæritur quid significet hæc dictio an. Tertia quæstio est qualiter differat hęc coniũctio an, ab alijs coniunctionibus interrogatiuis, vt ab his coniũctionibus ne, & vtrum. Quarta quæstio est, cum habeat in se naturam disiunctionis, inter quæ habeat disiungere. Quinta quæstio est, cum exerceat tres actus, quia importat disputationẽ, & interrogationem, & dubitationẽ, vtrum æqualiter se habeat ad omnes istos actus, vel non.

D *De multiplici interrogationum tam nominis, quam verbi natura ac differentia quæritur.* Cap. I.

Circa primum obijcitur, quia quicquid est, aut est subã, aut accidẽs, sed dubitatio est de re aliqua, ergo est de subã, vel de accidente, sed oĩs interrogatio est de re dubitatiua, ergo oĩs interrogatio est de subã, vel de accidente, sed oĩs interrogatio de subã fit p hęc interrogatiua quis, qui, quod vel quid, q̃ sunt interrogatiua noĩa. Sed interrogatio de accidente fit, cũ accidens significetur, vel p nomina quædam, vel p aduerbia, & tũc fiet, vel per nomina, E vt qualis, quantus, quotus, quotennis, vel per aduerbia, vt cur, quare, q̃n, vbi, & consimilia, ergo oĩs interrogatio fit per nomen, vel p aduerbiũ, ergo oportet, quod dictio interrogatiua sit nomen vel aduerbium, ergo nulla coniunctio est dictio interrogatiua. Et dicẽdũ, quod q̃nq. contingit dubitare de re significatiua per nomẽ, siue significetur per modum subæ, siue per modum accidentis, & de huiusmodi re quæritur per nomina interrogatiua, vt quis, quę, quod vel quid, qualis, quantus, quotus, quotẽnis, scdm diuersitatem substantię, & eorum, quę accidunt substantiæ. Quandoq; aũt dubitatur de actu speciali, & tunc quæritur de ipso p hoc interrogatiuum, quid addito actu generali, vt quid agit sedet, vel dormit, vel disputat, vel legit, & sic de alijs, & F de his duob. modis quæritur per nomẽ de re dubitata. Quandoq; aũt dubitamus de his, quæ dẽtur actui, vt de cã actus, vt cur legit, quare legit, vel de tẽpore in quo fuit actus, vt quãdo cucurrit, vel curret, vel de loco comparando ad actum, scdm quod actus sumitur in loco, vel de loco, vel ad locũ, vel per locum, vt vbi est, vbi fecit hæc, vnde venit, quo vadit, qua vadit, qua transiuit, & de his, quæritur p aduerbia localia. Et sic patet, ꝙ de oĩb. prędictis, quæ debentur actui, quæritur per aduerbia.

Quandoq; autem dubitamus de inhærentia, vel compositione actus cum substantia, & tunc quæritur de ipsa inhæren-

A hærentia, uel compositione per cõiunctiones interrogatiuas, vt p has coniunctiones ne an, vtrum, & ideo interrogatiua rerum dubitatiuarum sunt tribus modis, quia quædam sunt nomina, & quędam aduerbia, alię vero coniunctiones, & hęc de differentia sumpta est a parte ipsarum rerum dubitatiuarũ, quę sunt obiecta dubitationis. Ad argumentum dicendũ quod omnis dubitatio est de substantia vel de accidente, extendendo accidens ad ipsum accidens, & ad inhærentiam huius accidẽtis cum substantia, vel ipsius actus cum substantia, & tunc interrogatio de accidente, aliquãdo fit per quædam nomina interrogatiua, vt qualis, quantus, & consimilia, aliquando per aduerbium,
B aliquando per coniunctiones, & ita insufficienter diuidit interrogationem accidentis in opposito.

Quidnam hæc dictio an, significet. C. II.

CIrca secundũ quæritur quod significet dictio an. Et dicunt quidam, quod signãt disiunctionem cum electione. Sed, quod hęc dictio an, non significet disiunctionem cum electione: sciendum, quod hęc dictio an, non significat electionem, probo, quia dictio interrogatiua importat interrogationẽ, sed oĩs interrogatio causatur ex dubitatione, ergo hęc dictio an, importat dubitationem, sed dubitatio est contra electionem, quia qui dubitat, nescit eligere inter ea de quibus, dubitat, ergo hæc dictio an, non importat electionem.

C Item ad idem, si hæc dictio an, significat electionem, aut significat eam, vt conceptam, aut vt affectam, sed non significat ipsam vt conceptam, quia cũ electio sit actus animę, & nullus actus animę possit significari, vt conceptus, nisi per nomen, uel per verbum, vel per participium, ergo si hęc dictio an, significat electionem ut conceptam, oportet, quod sit nomen, uel uerbum, uel participium, quod falsum est. Si autem significat eam per modum affectus contra affectus animę nõ significantur per modum affectus, nisi per aduerbia quę dã, & per interiectiones, & per modos D
verborum, ergo si hæc dictio significat electionem per modum affectus, oportet quod sit aduerbium, uel interiectio uel accidat uerbo tanquam modus, quod est impossibile, ergo impossibile est quod hæc dictio an, significet electionem per modum affectus, uel per modum conceptus. Quod concedimus dicentes, quod hęc dictio an, significat disiunctionẽ cum dubitatione sub modo interrogandi, & quia quicunq; interrogat petit certificari in quantum interrogat, ideo ad interrogationem sequitur petitio certitudinis, & de re dubitata. Et ideo quia hęc dictio an interrogat disiungendo inter aliqua, propter hoc per ipsam importatur petitio alte- E
rius partis disiunctionis. Quod autem hęc dictio an, significet disiunctionem, patet per hoc quod est disiunctiua coniunctio. Quod autem importet dubitationem, patet per hoc quod est dictio interrogatiua, & ulterius ad interrogationem sequitur petitio alterius disiuncti, ut dictum est.

De huius dictionis an, à cæteris discrimine. Cap. III.

CIrca tertium quęritur, quę sit differentia huius dictionis an, ad alias cõiunctionis interrrogatiuas, quę sunt, an, ne, & utrum, quia si nulla est differentia, ergo una earum sufficit, ergo alię superfluunt. Et dicendum quod illę tres cõiunctiones, utrum, ne, an conueniunt in hoc quod interrogãt de compositione actus cum substantia, F
ut dictum est. Sed differũt in hoc quod hęc dictio ne, magis se tenet cum actu. Illę uero coniunctiones utrum & an magis se tenent a parte suppositi. Et differunt illę duę, scilicet utrũ, & an, hoc modo, quia hæc coniunctio utrum, nũquam geminatur siue disiunctiua coniunctione, sed exigit secum coniunctionem aliam disiunctiuam, ut utrum Socr. currat, uel Plato. Sed coniunctio an, & quandoq; geminatur sine altera cõiunctione, ut tu scis an Socra. currat an Plato, & cętera. Ex hoc patet alia differen-

An, dubitationem cũ interrogatione significat.

A ferentia, scilicet quod coniunctio, non potest recipere supra se trāsitionem alterius actus propter hoc quod se tenet cum actu. Actus autem non transit supra alium actū sed supra aliquod causale, vnde nihil est dictum, tu vides currit ne Socra. sed tu vides Soc. currere. Aliæ vero duæ recipiunt supra se transitionem actus propter hoc quod magis se tenent cum substantia siue cum supposito, ut tu scis an Socra. currat, &
B tu vides virum Pla. legat. Tertia differentia est, quod hæc coniunctione, sēper est interrogatiuo, aliæ vero duo aliquando tenerentur disiunctiue tantū, vnde ergo bene scio utrū Soc. legat vel non, & bene scio an legat, an non legat.

Quanam hæc dictio an nata sit disiungere. Cap. IIII.

Circa 4. quæritur, cum hæc coniunctio an, sit cōiunctio disiunctiua, inter quę habeat disiūgere. Et de hac talis datur regula. Quotiescunq; hæc cōiunctio an, semel ponitur disiungit interdicta cōtradictione opposita. Quando vero bis ponitur disiūgit inter dicta inuenta. Quod autem prima pars regulæ sit vera, Probatio quia in omni interrogatione supponitur aliquod commune ad illud quod quæritur, vt cum quæritur quis disputat, supponit hominē in communi disputare, & vult certificari de particulari homine qui di-
C sputat, & similiter in qualibet interrogatione alia, ergo in oī interrogatione supponitur aliquid commune, vel vniuersale ad illud quod quæritur, ergo in hac interrogotione, tu scis an Soct. currat, supponitur cōe ad illā, sed nihil est commune ad partē contradictionis nisi disiunctio, ergo supponitur ibi disiunctio inter partes contradictionis, sed nō est ibi aliquid p quod supponatur ista disiūctiua nisi, p hanc coniūctionē an, ergo hæc dictio an disiūgit inter partes contradictionis, sed hoc mō semel ponitur, ergo an, semel ponitur inter dicta contradictorie opposita, quod concedimus. Sed cōtra, oīs disiūctio est ad minus inter duo, vñ nihil est dictum. Socr. currit, vel quia deficit alterum extremorū, ergo nihil est dictū, vt scis an D Soc. currat cū deficiat aliorū extremorum. Sol. non est simile de hac coniunctione an, quia hæc dictio an, est interrogatiua, & disiunctiua, & iō rōne interrogationis adiūctiuæ disiūctioni qñ adiungitur vni parti contradictionis, dant intelligere alterā, quia qui dubitat de vno oppositorū, dubitat & de reliquo. Sed hęc dictio vel, tm̄ est disiunctiua & nō interrogatiua, & iō non dat intelligere alterū extremorū. Itē obijcitur cōtra sc̄dm partē regulę, quia multorū non est dubitatio vna, sed plures, E nisi illo multa opponantur aliquo genere oppositionis, sed cū dr̄ tu scis an Soc. currat, an Plato disputent, ista, s. Socr. currere, & Plato disputare non opponuntur aliquo gn̄e oppositionis, ergo eorum non est dubitatio vna, ergo hęc dictio an, nō disiungit inter ea, ergo nō disiungit interdicta inuenta qñ his ponitur. Sed contra, omne illud q̄ritur p interrogationē, & sollū illud quo in responsione data q̄stio terminatus, sed dato utrolibet pdictorū enunciabiliū qō terminat, ergo indifferēter q̄ritur hoc, uel illud, ergo hæc dictio disiūgit inter ea, quia solum disiungit inter ea de quibus quæritur, sed hæc sunt dicta inuenta, ergo qñ bis ponitur disiungit inter dicta inuenta, q concedimus. Ad hoc quod obijcitur in contrariū dicendum quod dubitatio una, & interrogatio una, & responsio una, necessario sunt dupliciter, quia uno mō est respōsio una sim F pliciter, ut quando quæritur unum de uno sc̄dm se & absolute, ut cum quæritur, currit ne Soc. & respōdetur sic, uel nō. Alio aūt modo est rñsio una nō simpliciter, sed per suppositionem, ut cum quæritur, currit ne Soc. uel Pla. hic. n. oportet supponere quod alter istorum currat, ad hoc q dr̄ rñsio una, & similiter dubitatio una & interrogatio una sunt dupliciter, s. simpliciter, & per suppositionē, cū quæritur, tu scis an Socr. an Plato. disputat, non est interrogatio una, neque dubitatio secundū suppositionem uter illorum, sicut simpliciter respondens sciat de altero illorum.

Qua-

A *Quomodo ad actus interrogationis, distinctionis, & dubitationis se habeat. C. V.*

Circa quintum obijcitur, quod hęc dictio an, nō debeat exercere istos tres actus, qui sunt distiguere, dubitare, & interrogare, quia vnius actus vnum est instrumentum proprium & econuerso, ergo si hæc dictio an, est instrumentum interrogandi, non erit instrumentum dubitandi vel disiungendi, Et dicendum, quod instrumentum idem secundum substantiam, & secundum rōnem non potest esse instrumentum diuersorum actuum sese nō consequentium, sed instrumentum idem secundum substantiam & diuersam acceptionem secundum rōnem, bene potest B esse actum simpliciter diuersorum, vnde sicut pulmo est instrumentum temperandi calorem cordis per respirationem, & hoc secundum quod est attractiuus aeris, & est instrumentum loquēdi repercutiendo aerem ad vocalem arteriam, & hoc est inquantum est expulsiuus & repercussiuus aeris, & ita secūdum aliud est instrumentum temperādi calorem cordis, & secūdū aliud instrumentum loquendi sic hoc quod dico an, sc̄dm quod disiungit, continetur sub specie disiunctiuarum coniunctionum, secundum autem per ipsam interrogamus, continetur sub specie interrogatiuarū coniunctionum, secundum vero quod per ipsum dubitamus sub spē dubitatiuarū, & sic super est eadē coniunctio sc̄dum substantia, differt aūt secundum rationem, & secundum C spēm, cum sit diuersarum specierum secundum quod per ipsam exercemus istos tres actus prędictos. Et nota, quod per prius est disiunctiua, & per posterius interrogatiua, & dubitatiua, quia sp disiungit, sed non semper interrogat, vel dubitat. Et nota quod hęc dictio an, petit alteram partem determinate. Quod probatur sic, respondens. n. magis debet esse certus de quęstione q̄ interrogans, q̄a respondens debet certificare interrogantem de qōne, sed interrogans scit alteram partem in genere siue in cōmuni, ergo oportet, quod tamen dens sciat alteram partē in speciali, & determinate, ꝙ concedimus. D

Notabile pulchra.

Sed contra. Sicut contingit scire vniuersale ignorando particulare, vt scio hominē in vniuersali esse in Hispania, tamen nullum particulare scio ibi esse, similiter contingit scire disiunctionem, ignorando quamlibet partem disiunctionis determinate. Probatio.

Scio esse astra paria, vel im paria, tamen nescio partem hanc vel illā, ergo cum dico, tu scis an Soc. currat, an Plato disputet, oportet, quod respondens sciat alteram partē determinate. Et dicendum, quod hoc vltimum argumētum non tenet. Si enim hæc dictio an esset tantum disiunctiua bene oporteret. Sed quia non solum est disiunctiua, sed etiam interrogatiua, ideo non tenet, E quia quicunque interrogat petit certificari eo ipso, qd̄ interrogat, & ideo, cum hæc dictio an, sit interrogatiua alterius disiunctorum, oportet, quod importet petitionem alterius disiunctorum, & propter huius petitionem oportet, quod respondens sciat alteram partem determinate, & ideo argumentum prædictum impeditur propter interrogationem huius dictionis an.

Sophis. Itē quæritur de hoc sophismate, Tu scis an omnis homo sit Socr. an differat ab illo. Probatio Tu scis an Socr. sit So. an differat ab illo, tu scis an Plato sit Socr. an differat ab illo, & sic de alijs ergo prima vera Contra Tu scis an omnis homo sit Socr. an differat ab illo, ergo tu scis omnem hominem esse Socr. uel omnem hominem, differre a Socr. F quorum utrunque est falsum hæc est quędam disiunctiua, cuius vtraquæ pars est falsa, ergo tota est falsa. Solutio. Prima simpliciter est falsa, & probatio peccat secundum consequens ab insufficienti, quia in hac propositione, Tu scis an omnis homo sit Socr. an differat ab illo, est duplex vniuersalitas, q̄m in vna parte disiunctionis est vna distributio, & altera in alia, unde sensus est, Tu scis, an omnis homo sit Soc. an omnis homo differat a Soc. sed non sumuntur oēs singulares harū duarū distri-

A ſtributionum in ipſa probatione, quia preter omnes iſtas quas ſumit debet ſumere iſtas, vt ſcis an Socr. ſi Socr. an oīs homo differat à Soc. tu ſcis an Plato ſit Soc. an oīs homo differat a Soc. & hæc diſiunctiua eſt falſa, quia vtraq. pars eſt falſa, & ſimiliter omnes aliæ quæ relinquuntur, & hoc modo debent ſumere oēs partes primæ diſtributionis ſecunda diſtributione integra permanente, & ēt debens econuerſo ſumere oēs partes ſecundę diſtributionis, ita quod prima diſtributio integra permaneat, tu ſcis an oīs homo ſit Socr. an differat à Socrate, & hæc eſt falſa, & tu ſcis an omnis homo ſit Soc. an Plato differat à

B Soc. & ſic de alijs. Alio aūt modo debet ſumere partes, ſ. accipiendo ſingulares vnius cum omnib. ſingularib. alterius, tu ſcis an Plato ſit Soc. an differat à So. & ſic de alijs, ſed oīum harum nulla accidit, & ita procedit ab inſufficienti, vnde peccat ſecundum conſequens.

Item poſito, quod Socrates vel Plato mentiatur, ſed tu neſcis qui eorum mentiatur, quæritur de hoc ſophiſmate. Tu ſcis an de mentiēte ſit falſum, Socr. eſſe illum. Probatio, hæc negatiua eſt vera, non de mentiente eſt falſum. Socratem eſſe illum, vtroq. caſu contingente, ſcilicet, ſiue Socrates mentiatur, ſiue Plato, quia Socrates mentiēte hæc eſt vera, non de mentiente eſt falſum.

C Soc. eſſe illum, id eſt Socratem eſſe mentientem, immo eſt verum de Socra.

Itē mentiente Platone hæc eſt vera, non de mentiente eſt falſum Socratem eſſe illum, id eſt Soc. eſt Platonem mentiente, quia licet ſit falſum, Socratē eſſe Platonē, non tamen eſt falſum de Platone, quia non eſt enunciabile de eo vnde nec verum, neque falſum eſt de eo, propter hoc, quod enunciabile dicitur eſſe ſemper de re, ſubiecti ſiue de eo, quod ſubijcitur, & non de eo, quod pdicatur, vt h minem eſſe lapidem, ſed lapidem eſſe hominem eſt enunciabile de lapide, & non de homine, & ſic patet, quod vtroq; caſu contingente hæc eſt vera, non de mentiente eſt falſum Socr. eſſe illū, & hic ſcis etiam ex hypoteſi quia plures caſus non poſſunt contingere, ergo ut ſcis hanc, ſcilicet non de mentiente &c. & hæc eſt altera pars primæ diſiunctiuæ, qui hæc dictio an, ſemel poſita diſiungit inter contradictorie oppoſita, ergo hæc eſt vera, tu ſcis an de mentiente ſit falſum Soc. eſſe illum, an non, de mentiente ſit falſum Soc. eſſe illum quia huius diſiunctiuæ altera pars eſt vera. Contra. Tu ſcis an de mentiente ſit falſum Soc. eſſe illum, ergo tu ſcis an de mentiente ſit falſū illū eſſe Soc. & eſt locus a conuertibili, vt Soc. eſt, ille eſt Soc. ſicut hic, ſi hō eſt animal, animal eſt homo, ſed concluſio eſt dubia, & non certa, quia Soc mentiente hæc negatiua eſt vera, non de mē- E tiente eſt falſum illum Socr. eſſe, id eſt mentiente eſſe Soc. ſed Platone mētiente falſa eſt, quia ſenſus eſt, non de mentiente eſt, falſum illū eſſe Soc. id eſt Platonem eſſe Socr. quia hoc eſt falſum de mentiente, eo, quod Platonē eſſe Socr. falſum eſt de Platone, ergo pdicta negatiua eſt dubia, cum ſit vera vno caſu contingente, & alia falſa, & tu ſcis quis caſus dēat accidere ſiue contingere, ergo, & ſua oppoſita eſt dubia, quia q dubitat de vno oppoſitorum, neceſſe eſt ipſum de reliquo dubitare, ergo hæc eſt falſa, tu ſcis an de mentiente ſit falſum illum eſſe Socr. ergo, & prima eſt falſa ex qua ſequitur. Solutio. Prima eſt ſimpliciter vera, hæc, ſcilicet. Tu ſcis an de mentiente ſit Soc. eſſe illum, & probatio bene tenet, ſed primum argumentum improbationis peccat ſecundum ſophiſma accidentis, vt hic, Tu ſcis, F quod de homine eſt enunciabile hominem eſſe ſubſtātiam, ergo tu ſcis quod de homine eſt enunciabile ſubſtātiam eſſe hominem, quod falſum eſt, quia verum eſt mentientem eſſe Socratem. Si autem Plato mentiatur de non Socr. tunc hæc eſt falſa, ſcilicet de mentiente eſt falſum ipſum eſſe Soc. quia quāuis hominem eſſe ſubſtantiam, & ſubſtantiam hominem conuertitur, non tamen, quod ſubijcitur in vno, ſubijcitur in reliquo. Vnde vnum eſt enunciabile de homine, & non de ſubſtantia, quia

homo

A homo subijcitur in eo, alterum est enunciabile de substantia, & non de homine, quia substantia subijcitur in eo, & sicut dictum est enunciabile semper est de re subiecta, siue, q subijcitur in eo.

De coniunctione Vel.

HAbito de hac coniunctione disiunctiua an, consequenter dicendum est de hac coniunctione vel. Circa quam primo quæritur, quid significet hæc dictio vel. Secundo quæritur vtrium suum significatum sit ens simpliciter, siue non. Tertio vtrum res hu-
B ius dictionis, vel sit in genere relationis vel nõ. Quarto qualiter differt ab alijs coniunctionib. disiunctiuis. Quinto, vtrum disiunctio faciat tertium disiunctum esse prædicabile de pluribus.

Quid significet hęc dictio Vel. Cap. I.

CIrca primum obijcitur, quia vt patet per definitionem coniunctionis hæc coniunctio vel, significat comparationem, quę est secundũ prius, & posterius, aut secundũ simul, sed non significat comparationẽ, quæ est sctdm prius, & posterius, quia sic est dictio consecutiua, ergo signat comparationem, quæ est secundam simul, ergo significat res simul esse. Sed contra dicit Boethus,
C quod hęc sapit disiunctiua coniunctio, quod ea inter quæ disiungit simul esse non permittit, ergo hæc coniũctio vel, non potest simul esse re significare, ergo non significat comparationem quæ est secundum simul. Item an idem Priscianus definit disiunctiuam coniunctionẽ dicens, disiunctiuæ coniunctiones sunt, quæ quamuis dictiones coniungant, sensus tamen disiungunt, alteram quidem rem esse significant, & alteram non esse, sed definitio superioris conuenit cuilibet inferiori, ergo oportet, quod hæc definitio intelligatur de hac dictione vel, ergo hęc coniunctio non poterit res simul esse signare, ergo non significat comparationẽ, quę est secundum simul. Et dicendum, quod hęc coniunctio, vel significat comparationem rerum simul existentium disiũgẽdo, & hæc comparatio est disiunctio ipsorum disiunctiuorum, se hẽns ad vtrũque æqualiter, quia hæc coniũctio vel, non magis se habet ad vnũ disiunctiuorum, quam ad alterum, quãtũ de se est, vt cum dicitur, Soc. vel Plato. Ad illud quod obijcitur per Boethum dicẽdum quod ubi est disiunctio, duo exigunt, s. ea, quæ disiunguntur, & illud respectu cuius est disiunctio, unde cum dicitur Soc. uel Plato currit Socr. uel Plato, sunt disiũcta, & disiunguntur respectu huius actus currit, vnde hæc coniunctio, vel ponit ipsa disiuncta, simul esse, & illud respectu cuius esse disiunctio nõ ponit simul esse in eis unde Socrates, & Plato, simul ponuntur secundum se, non tamen simul ponuntur sub cursu, & ideo quod dicit Boeth. intelligendum est, quo ad illud respectu cuius fit disiunctio. D E

Ad illud aũt, quod obijcitur de definitione coniunctionis disiunctiuę dicẽdum, q simul est duob. modis. Quoniã uno modo est simul secundum prius, & posterius consequendo, & sic omnes coniunctiones disiunctiuæ dicunt res simul esse, eo quod non ponunt unum tanquam antecedens, & reliquum tanquam consequens. Alio autem modo dicitur simul secundum participationem unius rei, ut si Soc. & Plato participent albedinem, dicuntur esse simul in participatione albedinis, & hoc dixit Priscianus, quod coniunctiones disiunctiuæ disiungunt sensum, & alteram quidem rem esse alteram uere non esse ostendunt. F *Cap. eodẽ, quæ recentiores sequuntur.*

An vel significet ens simpliciter. Cap. II.

CIrca secundũ obijcitur, quia quod importatur per hanc coniũctionẽ, uel reperitur in ente, ut homo, uel asinus, & etiam non in ente, ut chimera est, uel hircoceruus, ergo non est ens simpliciter, Item ad idem. Quicquid est simpliciter, autem substantia, aut

A quantitas, & sic de alijs. Sed hæc coniunctio vel, nō significat substantiam, nec quantitatem, & sic de alijs, ergo significatum eius, non est ens simpliciter, sed quodammodo. Quod concedimus dicentes, quod significat respectū quendam repertum, tam in ente, quam in non ente.

An res huius dictionis vel, sit in genere relationis. Cap. III.

Circa tertium obijcitur, quod omnes relationes sunt in ad aliquid, siue in prędicamēto relationis. Sed hęc B dictio vel, nō dicit rem absolutam, sed respectiuam, quia nihil est dictum Socr. currit, vel propter hoc, quod deficit alterum extremorum, ergo dicit relationem, ergo est in ad aliquid siue in p̄dicamento relationis. Item hæc dictio vel, æqualiter se habet quantum est de se ad vtrumq; extremorum, secundum comparationem vnius ad alterum, ergo dicit relationem secundū æquiparantiam, ergo est in genere relationis. Sed obijcitur in contrarium, quia nulla comparatio, quæ est secundū simul, aut secundum prius, & posterius est in aliquo prædicamento, sed omnis res cuiuslibet coniunctionis est comparatio, quæ secundum simul, vel secūdum prius, & posterius, ergo nulla res alicuius coniunctionis est in aliquo prædicamento, & est syllogismus in secundo C primæ, ergo significatū huius dictionis vel, non est in aliquo genere. Quod concedimus. Ad primum autē, quod obijcitur dicendum, quod comparatio siue respectus est duplex, quia quædam sūt comparationis, quæ sunt res simpliciter existēs, vt pater, & filius duplum & dimidium, & tales comparationes sunt in prædicamento relationis, eo q͂ sunt relationis. Alia sunt comparationes, q̄ non sunt simpliciter existētes, eo quod sunt tam existentiū quam non existentium, & homini cōparationes non sunt in genere relationis, & tales sunt significationes cōniunctionū disiunctiuarū, vnde sequitur, quod quāuis hęc dictio vel, dicat rem respectiuā, quod propter hoc sit in ad aliquid, siue in genere relationis. D Ad aliud autē dicendū, quod comparatio secūdum æqualitatem est duplex, quia quædam est, quæ est ab anima dum anima apprehendit, significata partium orationis, & talis cōparatio secundum æqualitatē non est in ad aliquid, quod non est ens simpliciter, sed quodammodo cum ipsorum significatorum, & contingit significare, tam ens, quam non ens, ergo comparationes significatorum ipsorum non possunt esse simpliciter entia, ergo non sūt in genere relationis, & huius comparationes significantur per coniunctionē E disiunctiuam. Alia est comparatio secundum ęqualitatem, quæ solum sequitur rem completam, & perfectum in esse, vt amicus, vicinus, similis, ęqualis, & huius comparatio secundum æqualitatem est per æquiparātiam, & est species relationis, vnde est in genere relationis, quia species est in genere.

De dictione Vel, ab alijs distinctione. Cap. IIII.

Circa quartū obijcitur, quia, si istæ coniunctiones vel, ve, aut, ne, an, vtrum non superfluunt, oportet eas differre à seinuicem, aut si non differunt, oportet quod aliquæ earū superfluant &_ propter hoc quæritur, qualiter, istę coniunctiones ve, vel, aut differant ab alijs coniunctionis disiunctiuis. Et F dicendum, quod illæ coniunctiones ve, vel, aut differunt ab alijs trib. scilicet an, ne, vtrū, per hoc, quod ille tres possunt esse medium per quod vnus actus transit super alium actum, vt scis an Socr. currat, & scis, vtrū Soc. currat. Sed ve, vel, & aut, non possunt esse mediū, quo vnus actus transeat super alium actum, nihil. n. est dictum, scis, vel Soc. currat, & scis, aut Soc. currit, & scis ve Soc. currit, vt actus sciendi intelligatur transire supra hoc, qđ dico Soc. currere, sicut ex alia parte bene dicebatur, tū scis, a So. currat. i. tu scis So. currere, vel non currere. Alia autem est differentia, quia illæ tres sunt īterrogatiue, sed ve, vel, & aut, non sunt interrogatiuę, immo

A mo tantum disiunctiuæ Item hæc coniunctio vel, disiungit res, quæ debēt mouere ĩtellectum speculatiuum, vel quālibet aliam virtutem cognosciriuā, non motā ab effectu, vel appetitu, sed prout est cognoscitiua tantum, sed hæc coniunctio aut, disiungit res motiuas practici intellectus, vel ipsius effectus, vel etiā motiuas ipsius appetitus sensibilis.

Itē hæc dictio ve, differt ab his duabus, s. vel, & aut, quia hac cōiunctio ve, est disiūctiua enclitica, illæ vero nō, sed tantum disiunctiuæ sunt Enclisis autē est inclinatio. unde encliticum est inclinatiuum, & sic istæ tres differunt inter B se: & ab alijs tribus intertogatiuis.

Itē hæc dictione, differt ad alijs duabus an, & vtrum, s. qui ne, est interrogatiua enclitica, an vero, & vtrū, non sunt encliticæ. Enclisis autem in solis tribus coniunctionibus repetitur, quæ dicuntur encliticæ, vt quæ, ne, vt quia attrahunt accentum præcedentis syllabæ, vel dictionis ad vltimam syllabam, vt putasne, dixitue, amatque, ideo sequitur semper primam dictionem illius clausule in qua ponuntur, & ideo ponuntur à Grammaticis subiunctiue.

An tertium disiunctum per hanc disiunctionem vel sit de pluribus prædicabile. Cap. V.

Circa quintū quæritur, quia terminus disiunctiuus prędicatur de vtraque sui parte, vt Soc. est Soc. vel Plato, vt Plato est Soc. uel Pla. ergo terminus disiunctiuus est terminus commu C nis ad utrunque disiunctiuorum, ergo prædicabilis de plurib. Sed dr̄ in contrarium, quia quicquid prædicatur de pluribus, est genus, vel spēs, uel proprium, vel drīa, uel accidens, uel definitio, sed terminus disiunctiuus nullum istorum est, quia omnia ista sunt cōiter entia, terminus vero disiunctiuus repetitur tam in ente, quam in non ente, ergo terminus disiunctiuus non est prædicabilis de plurib. Sol. Cōitas prædicationis est duobus modis, quia vno modo est, quādo res una participata a pluribus prædicatur de pluribus vel substantialiter vel accidentaliter, & tunc oportet, ꝙ sit unum de quinque prædicabilibus uel D definitio. Alio autem mō cōitas prædicationis est, quando non prædicatur res una, sed prædicatur complexo plurium rerum differenter ponendo vnam, & remouendo reliquam, & hoc modo terminus disiunctiuus est prædicabilis de pluribus, ut Soc. vel Plato, & sic de aliis quia hæc dictio vel, de natura sua indeterminatione ponit numerum disiunctiuorum, & remouet reliquum respectu alicuius tertij, & sic est disiunctiua ideo propriè sumitur cum disiunctiue terminus vero propriè quando tenetur sub disiunctiuè, & dicitur sub disiunctiuè teneri, quia vtraque pars disiunctionis est uera. E

Item videtur, quod terminus disiunctiuus debeat esse aliquod de quinque prædicabilibus, quia quicquid recipit supra se distributionem, est unum de quinque prædicabilibus. Sed terminus disiunctiuus recipit supra se distributionem, ergo terminus disiunctiuus est vnum de quinque prędicabilibus, maior patet, quia omnis, & nullus, & consimilia significāt quoniam uniuersaliter, sed nihil sumitur vniuersaliter, nisi uniuersale, ergo tantum sunt dispositiones uniuersalis, sed vniuersale diuiditur per quinque prædicabilia, ergo quicquid recipit supra se distributionem, & cæt. & hæc fuit maior. minor vero patet, quia aliter non esset hæc uera, omne rationale, vel irrationale est animal, & ecōuerso. Sol. In termino disiunctiuo duo sunt, unum est ipsa disiunctio, & aliud est ipsi termini, qui disiunguntur. unde terminus disiunctus rōnis disiunctionis nunquā potest recipere distributionem, sed rōne terminorū q disiunguntur, aliqn̄ potest, aliqn̄ non, q̄a, quando termini disiuncti sunt singulares, non possunt recipere distributionē, nihil. n. est dictū oīs Soc. vel oīs Plato. Quando autem termini, qui disiungūtur sūt uniuersales, tunc terminus disiunctus pōt recipere distributionem, ut omnis nō, vel asinus, est homo, Sed tūc oratio est duplex, eo qd pōt recipere distributionem supra se pro altera parte tantum, F

A & sic est vera, oīs hō, vel asinus est homo, et est sensus, omnis, homo est homo vel asinus est homo, & sic est propositio disiunctiua. Alio aūt modo potest recipere supra se distributionē pro utraq; parte simul, & sic est falsa hæc, oīs homo, vel asinus est homo, & [illegible] cā, & est sensus tam homo, quam asinus vniuersaliter est homo. Tertio autem modo totū disiunctum potest recipere supra se distributionem, scilicet pro natura cōi vtriusq. disiunctionis, & sic hęc est vera omne rationale, vel irrationale, & sic patet qualiter terminus disiunctiuus, siue B totum disiunctum potest recipere supra se distributionem, & qualiter non patet etiam, quod in syllogismo quem facit, maior est duplex, & minor.

Secūdum prædicta quæritur de hoc sophismate. Quicquid est, vel non est, est. Probatio. Hęc est vera, quicquid est, est. sed verum potest distingui à quolibet alio vero, ergo. Contra. Quicquid est, vel non est, est, sed Cæsar est, vel nō est, ergo Cęsar est. Solutio. Prima est duplex, eo qđ pōt esse diuersa, & est sēsus, quicquid est, est uel quicquid non est, est, & sic est vera, quia pro altera parte, & sic est disiunctiua, uel potest esse composita, & est sensus quicquid est, non est, est idest tam omne illud quod est, quam omne illud, quod non est, est. & C sic est falsa, & hoc modo est categorica. vnde est ibi sophisma compositionis, quia composita est falsa.

Itē quæritur de hoc sophismate. Omnis propositio, vel eius cōtradictoria est vera. Probatio. Hæc propositio Soc. currit, vel eius contradictoria est uera, ista propositio, Soc. disputat, vel eius contradictoria est uera, & sic de alijs, ergo omnis propositio, vel eius contradictoria est vera. Contra.

Omnis propositio, vel eius contradictoria est vera, sed nō omnis propositio est vra, ergo omnis eius contradictoria est uera, qđ falsum est. Solutio. Prima dúplex, eo quod distributio pōt cadere supra propositionem sumptā absolutè, & sic distribuit ipsum, pro qualibet pro[illegible] particulari, & sic est diuisa, & falsa, q̄a hæc est disiūctiua, cuius utraq. D pars est falsa, vel distributio potest cadere supra propositionem, & non absolutè sumptam, sed comparatum suam cōtradictoriam, & hoc modo adhuc est duplex, quia vno modo iste terminus disiunctiuus, omnis propositio vel eius contradictoria, potest subijci prędicato pro vtraque parte uniuersaliter sicut in his. Omne rationale, vel irrationale est animal, & econuerso. Omne par, vel impar est numerus, vel econuerso. Omne rectum, vel curuum est linea, vel econuerso, & prima adhuc est falsa, q̄a hoc E modo sensus est, omnis propositio, uel eius contradictoria est uera, idest omnes propositiones, & earum contradictoriæ simul sunt ueræ, quod est impossibile. Alio autem modo iste terminus disiunctiuus, omnis propositio, uel eius contradictoria subijcitur huic prædicato, s. esse verum, non pro utraque parte disiunctionis in simul, & uniuersaliter, sed pro uraque parte indeterminate, ita quod aliquando fit ueritas pro aliquibus singularibus vnius partis disiunctionis, aliquando pro aliquibus partibus alterius disiunctionis, & sic est uera si sint sex propositiones, s. Deus est, homo est lapis, Soc. est asinus, & cum istis earū contradictoriæ, tunc dicatur. Hæc propositio, Deus est, vel eius contradictoria est vera, hæc propositio. s. homo est lapis vel eius cōtradictoria est uera, F & sic de alijs tam affirmatiuis, quā negatiuis, ut quælibet illarum sex accipiatur tam affirmatiua, quam negatiua in disiunctione ad suam oppositam.

Aliquando est veritas ex vna parte disiunctionis, aliquando ex altera, & sic probat, & sic distribuitur propositio p omni affirmatiua in disiunctione ad suā negatiuam, & pro omni negatiua in disiunctione ad suam affirmatiuam. vnde tres sunt sensus in prædicta propositione, & secundum primam est ibi sophisma diuisionis & tunc est diuisa, & falsa & tunc est propositio disiunctiua, alijs duobus modis categorica, & prima earum est falsa, secunda est vera.

Pa. Pergulensē in sūmula, & alios Sūmistas.

Not. de distributione, de qua supra latius, & per

De

A De coniunctione &.

IN præcedentibus dictum est de coniunctionib. disiunctiuis, & interrogatiuis. Nunc autem dicendum est de hac coniunctione. Et circa quam primo quæritur quid significet. Secundo utrum res eius sit ens simpliciter uel non. Tertio utrum res eius sit in genere uel non. Quarto quæritur cuiusmodi unitas feratur per hanc coniunctionem copulatiuam. & Quinto cum habeat copulare diuersa quæritur, quæ sint ista diuersa. Sexto quæritur propter quid, quando preponitur geminatur.

B

Quid significet hec coniunctio &. Cap. I.

CIrca primum queritur quid significet coniunctio hæc. Et, quia hęc coniunctio, & dr copulatiua ab actu copulandi, quę exercet, & nulla dictio significat actum quem exercet, sicut nullu instrumentum significat actum suũ, ergo cum hæc coniũctio &, exerceat copulationẽ uel actũ copulandi, tunc hæc coniunctio &, non potest significare copulationem.

Item ad idem hęc coniunctio &, est pars orationis reperta ad copulandum cæteras partes orationis, quia dico, est pars orationis reperta ad copulandũ alias partes. In hoc attribuo ei duo unũ quod est pars orationis, aliud est quod ex natura sua debet copulare cæteras C partes, sed sua significatio debetur ei per hoc, quod est pars orationis, copulatio uero debetur ei ratione finis prædicti ad quem est, & propter quem inuenta est, qui s. finis est copulare partes alias, ergo significatio huius dictionis, & non est copulatio, ergo significat copulationem quod cõcedimus. Ad aliud autem quod quęritur dicendum quod hęc dictio & significat co[illegible]ionem quæ est secundum simul, [illegible] simultatem, ad illam simultatem [illegible] copulatio, sicut ad hoc quo[illegible] aliud sequitur exemplo, [illegible] Soc. & Plato sunt albi, hęc coniunctio & dicit simultatem, & coniunctionem in albedine, & ideo [illegible] albedinis. Et nota quod hęc coniunctio & nõ dicit simul in tempore, quia si sic hęc esset falsa. Adam, & Noe fuerunt homines, qui non fuerunt in eodem tempore, quia nec in tempore Adæ fuit Noe, nec in tempore Noe fuit Adam, ergo non dicit simul in tempore. D

Item ad idem bene dicitur, currit heri, & currit hodie, nunc vel mõ, & curret cras, sed cursus hesternus, & hodiernis, & crastinus non sunt in eodem tempore, ergo hęc coniunctio &, non dicit simul in tempore. Quod concedimus dicentes, quod hęc coniunctio &, primo, & per se dicit simultatem plurium subiectorum in uno accidente de pari, quantum est de se, vel plurium accidentium in vno subiecto, vt Socrates, & Plato sunt albi, & Socrates sedet, & disputat. E

Circa secundum circa tertium quęritur, & soluatur sicut prius de hac coniunctione uel. Cap. 2. Cap. 3.

Quam unitatem inferat hæc dictio & Cap. IIII.

CIrca quartum vero obijcitur, quod omne totum habet in se aliquã vnitatẽ, sed omnis terminus copulatiuus, ut Soc. & Plato est quodam totum, ergo habet in se aliquam vnitatem a principio primæ. Sed dr in contrarium, quod non est unum genere, neque vnum spẽ, neque vnum numero, uel definitione, neque unum proprio, neque unum accidente, ergo non habet in se aliquam vnitatem. Omne autem præmisse per se manifestæ sunt, & ideo supponũtur. Et dicendum, quod vnum dicitur multipliciter, quia est quoddam vnum quod est ex materia, & forma, ut homo ex corpore humano, quod est eius materia, & ex aĩa intellectiua, quæ est eius forma. Alio autem modo est unum cõtinuatione, ut linea, superficies, tempus, & quodlibet continuum. Tertio modo est unũ [illegible], ut in arbore, ex ramo [illegible] arboris, & ex trunco, alterius [illegible] est unum per infertionem. Alio [illegible] est unum contiguitate Vide mult. 1. Phy. & com. 6. F

A sicut sunt duo corpora, quę coniungun tur inter quę non est mediũ alterius naturę, sicut cõnectitur digitus digito, quãnihil est in medio. Aliter autem est unũ aggregatione, ut acervus lapido. Alio aũt mõ est unũ colla, vel colligatione, sicut ex carne, & ossa fit unũ per quod, dam mediũ, quod non est oĩno caro, neque oĩno os, sicut nervi & cartilagines.

Dico autem, quod hęc coniunctio, & facit unitatem aggregationis, & non aliam ex prædictis. unde terminus copulatiuus est unũ aggregatione. Ad istud autem quod obijcit in contrarium diui dendo unum per unum genere, per unum spẽ dicendum, quod unum ibi nõ B dr̃ unum quo ad oẽs suas significationes, sed tantum quo ad illas secundum quas sumuntur quatuor prædicata in Topicis, & annexa eorum. Quatuor autem prædicata de quibus agitur in Topicis sunt hæc, definitio, accidẽs, genus, proprium. Annexa autem eorum sunt alia prædicata reductiua ad hæc, ut idẽ specie reducitur ad genus, & etiam differentia reducuntur ad genus. Comparationes vero ad accidens, ut melior, vilior, fælicior, vtilior, & sic de alijs reducuntur ad prædicata de accidente.

Idem autem simpliciter, & diuersũ reducuntur ad prædicata in definitionẽ.

Itẽ noia, quod licet hæc coniunctio, & debeat copulare diuersa, non tamen C copulat quælibet diuersa, quia non potest copulare adiectiuum substantiuo, nec econuerso, ut homo, & albus currit propter hoc, quod de se dicit associationem aliquorum de pari. unde ęqualiter respicit utrunque extremorum, & ideo per se primo, vel copulat duas substantias uni actui, vel duo accidentia uni substantiæ. ut Soc. & Plato sunt albi, homo legit, & disputat.

Quæ diuersa copulet dictio copulatiua, &c. Cap. V.

Circa quintum quæritur, quia videtur iam ex prædictis, quod hæc coniũctio &, non possit copulare qlibet diuersa, quia nõ potest copulare adiectiuum substantiuo, ut prius patuit, ergo nõ copulat diuersa quælibet, propter hoc quę ritur quam diuersitatem exigit hæc cõiunctio &. Et dicendum, quod sicut iã patet ex prędictis, quod exigit diuersitatem subiectiuorum de pari se habentium vel etiam actuũ, vel habitudinẽ, & vniuersaliter debet copulare diuersa de pari se habẽtia, ut So. & Plato albus, & niger, ab illo, & in illo, & sic de alijs habitudinis, & accidentibus, & substantijs. Sed tunc quæritur utrum sufficiat ei diuersitas suppositorum cum vnitate significationis, vt homo, & homo currit, & videtur quod sic, quia omne plurale geminant suum singulare in terminis cõibus, ut remoueantur signa vniuersalia, & affirmatiua, nam omnis nõ geminat suum singulare, sed bene dicitur homines sunt ergo bene dicitur homo, & homo sunt similiter, bene dicitur homines currunt, ergo bene dicitur homo, & homo currunt, & sic de alijs. D E

Item ad idẽ dicit Boethus in lib. suo de Trinitate, quod talia sunt prædicata qualia subiecta, quod probat, quia cũ dicitur, homo est iustus, Deus est iustus hoc nomen iustus, prædicat de homine iustitiam accidentalem, de Deo autem prædicat diuinam essentiam. Econuerso tamen potest dici quod talia sunt subiecta qualia permiserunt prędicata, sed cum dicitur homo, & homo currũt prædicatũ exigit quod ille terminus infinite sumptus teneatur pro diuersis, sed si pro diuersis teneatur, bene dicitur, ergo recte dicitur homo, & homo currunt, quod concedimus. Sciendum quod cõuenientius copulat diuersa supposita, & diuersa significata de pari se habentia, vt homo, & equus currunt, quam diuersa supposita cum vnitate significationis, vt hõ, & homo currunt. F

Cur dictio copulatiua, & præponitur, & cur geminetur. Cap. VI.

Circa sextũ quęritur, quod omnis copulatiua cõiunctio, nisi sit enclitica ęqualiter se habet ad vtrunque extremorum, ergo hæc coniunctio, & æqua-

A qualiter se habet ad vtrunque extremorum, sed quando præponitur, uni magis se habet ad illud cui præponitur, q̃ ad aliud cui non pręponitur, ergo nunquam debet præponi, sed si non pręponitur, non geminatur, ergo vnū dēt geminari. Et dicendum, quod hæc coniūctio & æqualiter respicit utrunque extremorum, & ideo quando præponitur uni extremorum, quia magis se habet ad illud cui pręponitur, propter hoc oportet, quod præponatur alteri, ut ęqualiter se habeat ad utranque extremorū & hæc est causa propter quam, quando præponitur geminatur.

B *Sophis.* Secūdum prædicta, quæritur de hoc sophismate. omne non animal quod & Soc. sunt duo non est So. Probatio. Hoc non est animal, quod det Socr. sunt non est Soc. demonstrato ligno, illud non animal, quod & Socrates sunt duo non est Socrates, demonstrato lapide, & sic de alijs, ergo non est animal, quod & Socr. sunt duo, non est Soc. Contra. Omne non animal, quod & So. sunt duo nō est Socrates, ergo omne aliud, quam animal, quod & Socra. sunt duo non est Socr. & est locus à conuertibili quia nō animal, & aliud quam animal æquipol

C lent, sed Soc. aliud, quam animal quod, & Socrates sunt duo, ergo Socrates nō est Scra. in quarto primæ Solutio. Prima simpliciter est vera, & probatio nō valet neque est syllogismus quem facit, sed est paralogismus, quia maior, & minor sunt duplices, quia hęc propositio, quæ erat maior, scilicet omne aliud, quā animal, quod & Socra. sunt duo, non est Socrate, est duplex eo quod hoc relatiuum, quod potest referre hunc terminum aliud, vel hunc terminum animal. Si autem referatur ad hunc terminum aliud, sit maiore, est uera, & est sensus omne aliud ab animali quod, scilicet aliud ab animali, & Socr. sunt duo, nō est Socr. & hoc est uerum, quia nihil aliud ab animali, ut lapis, & lignum, &c. inanimata omnia, quorum nullum est Socra. Si autem referatur ad istum terminum animal, sic maior est falsa. & est sē sus, Omne aliud, quam animal, quod, scilicet animal, & Soc. sūt duo, non est D Socr. hęc autem falsa est quia Socr. non facit numerum cum Socrat. & alia animalia, & ista, Soc. est aliud a quolibet animali facienti numerum cum Socr. & sic Socr. comprehendit in hac distributione, omne aliud, quam animal, quod, scilicet animal &c. secūdum, quod hoc relatiuum, quod refert hunc terminum animal, unde hoc modo maiori dicit, q̃ Socrate, non est Socrates econuerso, dicendum est de minori. Et ut magis patet falsitas minoris in sensu secundo, ponatur quod Soc sit, & nullum aliud animal sit, nisi Plato, & vnius equus, tunc nullum aliud animal est, quod faciat numerum cum Soc. nisi Plato, & ille equus, Soc. aliud est ab illis duobus, & sic hæc est falsa, omne quam illa duo E animalia, quæ, scilicet animalia faciunt numerum cum Socr. non est Soc.

Sophis. Item quæritur de hoc sophismate, oē enunciabile differt ab aliquo, & suū oppositum est componibile illi. Probatio. Hoc enunciabile Soc. esse differt ab aliquo, & suum oppositum est componibile illi quia differt ab hoc enunciabili equum currere, suum oppositum, s. Soc. non esse, est componibile illi, quia potest stare cum eo simul enim possunt esse vera hæc duo enūciabili scilicet So. non esse, & equum currere, illud enunciabile, scilicet homine legere differt ab aliquo, & suum oppositum est componibile, & sic de alijs, ergo prima est vera Contra hæc est, quædam composita. cuius vtraque pars est falsa, ergo ipsa est. F Solut. prima est falsa simpliciter, & probatio peccat secundum figuram dictionis a pluribus determinatis ad unā huius termini aliquo. Et etiam est ibi accidens, per quandam regulam in distributionib. habitam, quia quamuis hęc distributio, omne enunciabile sm̄ se cōuertibiliter sequatur ad suas partes singulare omnes, tamen secundum, quod partes stant sub hoc pręd icato, quod est differre ab aliquo. Sic non se iuitur ad illas, sed est ibi accidens.

De

A De coniunctione Nisi.

LOquentes cõmuniter ponũt, quod hęc dictio nisi, per se, & proprie tenetur consecutiue, & non exceptiue sit, ideo circa hanc dictionem nisi, primo q̃ratur utrum possit teneri exceptiue, vel non, secundo quęratur, vtrum hæc dictio nisi, & hæc oratio si non æquipollẽt adinuicẽ, cũ hęc dictio cõponatur ex si & nõ tertio quęritur quot sunt genera dictionum instãtiuarum, et qualiter differunt in genere. Quarto quęritur quare potius ex hoc aduerbio negandi non per cõpositionem fit dictio instantiua,
B quæ est exceptiua, quam alia dictio instantiua alterius generis. Quinto quęritur, quare hęc dictio nisi secundum, q̃d hęc dictio consecutiua vult semper adiungi uerbo subiunctiui modi.

An dictio nisi exceptiue teneatur nec ne. Cap. I.

CIrca primum obijcitur, quod aliq̃n tenetur exceptiuę, quia instantiua aliquando fit in toto, ut Soc. currit, nullus homo currit. Hęc. n. est instantia in toto contra partem. Aliquando fit instãtia in tempore, vt cum dicitur, omnis homo currit, Socr. non currit, uel quidam homo non currit, hic enim fertur instãtia in parte contra totum. Sed posito, quod Socra. currat, & nihil aliud, tunc
C hęc est uera, nullus homo currit, nisi Soct. sed non est ibi instantia extrahendo, uel remouendo partem a toto, nisi per dictionem exceptiuam, ergo hęc dictio nisi in prędicta oratione tenetur exceptiue. Item ad idem cum dicitur. Nullus homo currit nisi iste asinus, hęc oratio est impropria, sed si hęc dictio nisi, teneretur, cõsecutiue, esse propria, sed esset falsa: ergo hęc dictio nisi, non tenetur ibi consecutiue, sed tenetur consecutiue, vel exceptiue ergo tenetur exceptiue.

Item ad idem consequentia est duplex, quia quędam est consecutiua simpliciter, ut si hõ currit, animal currit. Alia autem est consequentia, vt nũc, ut si veneris mecum ibo ad ecclesiã, sed ex D nulla earum licet inferre consequens, nec antecedens, quia ex prima consequẽtia nõ sequitur ergo homo currit, quod est antecedẽs, nec sequitur, ergo animal currit, quod est consequens & ex secunda consequentia, quę est consequentia, vt nunc non sequitur, ergo veniens mecum, quod est antecedens, nec sequitur ibi, ad ecclesiam, quod est consequens, ergo ex nulla earum sequitur ad consequens, nec antecedens. Sed cum dicitur, nullus homo currit nisi Soc. ex hac bene sequitur, ergo Soc. currit, ergo hęc dictio nisi, non tenetur ibi consecutiue, E & tenetur consecutie, vel exceptiue, ergo tenetur exceptiue, quod concedimus dicentes, quod aliquando tenetur exceptiue, ut in prędictis orationibus, & cõsimilibus, & non semper tenetur consecutiue, Sed contra. Hęc dictio nisi, componitur, & si non, sed nec, si nec nõ sunt dictiones exceptiuæ, neque habent naturam exceptionis, ergo hæc dictio nisi, non habet naturam exceptionis, cum compositum non habeat naturam aliquam nisi à suis componentibus ergo hæc dictio nisi, non tenetur exceptiue, sed tenetur exceptiue, vel consecutiue, ergo tenetur consecutiue.

Item ad idem. Omnis dictio exceptiuã dicit habitudinẽ partis ad totũ, sed F nulla coniunctio dicit habitudinẽ partis ad totum, ergo nulla coniunctio est dictio exceptiua in secundo secundæ, ergo hæc dictio nisi, non est dictio exceptiua, sed est exceptiua, vel executiua, ergo est consecutiua. Et dicendum sicut prædictum est, quod hæc dictio nisi aliquando tenetur consecutiue, aliquando exceptiue. Ad illud autem, quod obijcitur in cõtrarium dicendum, quod sicut obijcit, hæc dictio nisi componitur ex si, & non, sed hoc aduerbium nõ semper fert exceptionem ei cui adiungitur, cum semper contradicat ei, & sic est dictio instantia, & fert instantiam, aliquando in parte aliquando in toto, ut diximus prius, sed per compositionem contrahitur ad instantiam, quæ est in parte, extrahẽdo partem a toto, & hoc suffi-

Nisi nõ q̃nq; exceptione q̃nq; consecutionem dicit.

A sufficit ad dictionem exceptiuā, ut nullus homo nisi Soc. currit, & ideo hæc dictio nisi aliquando tenetur exceptiue, aliquando consecutiue, & sic patet, qđ quamuis hoc aduerbium non sit dictio exceptiua, habet tamen naturam instātiam, quæ scilicet natura instantiua propter compositionem extrahitur ad instantiam dictionum exceptiuarum vere in hac dictione nisi. Ad illud quod objicitur in contrarium dicendum, quod non syllogizat in secundo secundæ, sed potius paralogizat, quia minor prædicti paralogismi est duplex, hęc, s. nulla coniunctio dicit habitudinem partis, ad totum, quia quædam sunt coniūctio
B nes quę habent in se naturam duplicē, sicut illæ dictiones quę sunt compositæ ex cōiunctione, & alijs partibus rationis, ut hęc coniunctio qua propter, quę est composita ex hoc nomine qua, & ex hac propositione propter, & sic intellectus eius instruitur ex intellectus illarū dictionum, hæc autem coniunctio nisi, composita est vt dictum est, ex non, & si, vnde habet in se naturam instantiam quæ est secundum partem, ut dictū fuit prius, & propter hoc dicit habitudinē vel compositionem partis ad totum, & sic habet in se naturam duplicem. s. naturam instantiuam ratione aduerbij ex quo componitur, & naturam aduersatiuam ratione coniunctionis, unde dici-
C tur coniunctio aduersatiua.

De differentia nisi, a si non, Cap. II.

Circa secundum vero, sicut patet ex prędictis, hęc dictio nisi, aliquādo tenet exceptiue. aliquando consecutiue & secundum, quod tenetur cōsecutiue hęc dictio nisi, & hęc oratio si, non ęquipollent, vt non currit nisi moueatur idest non currit si non mouetur. Secundū autem, quod hæc dictio nisi, tenetur exceptiue, tunc significat aliud quam hęc oratio, si non, & significat idem, cū tunc significet habitudinem partis ad totū, vt non est, hic est sicut est dictio exclusiua, significat hoc, non cum alio, Sic ecōuerso dictio exceptiua significat totum non est hic.

D

Quot nam sint instantiuarum dictionum genera. Cap. III.

Circa tertium nota, quod tria sunt genera dictionum instātiuarum, quia quædā sunt exclusiuæ, & istę instāt excludendo, aliæ sunt exceptiuę, & istę instant excipiendo, alię sunt cōtradictorię, & sunt contradicētes, & per istas fit instantia contradicēdo. Et nota quod in genere sic differunt, quia exclusiuę instant semper in toto remouendo ipsum E a parte, vt solus Socr. exceptiuę non instant semper in parte extrahendo partē a toto, vt nullus homo nisi Soc. Contra dictoriæ vero uel contradicentes instāt differenter, aliquando in parte, aliquando in toto remouendo aliquid a parte vel a toto, vt quidam homo currit, nullus homo currit, vel omnis homo currit, quidam homo non currit.

Cur potius ex aduerbio negandi, non fiat dictio instantiua quàm, aliqua alia dictio. Cap. IV.

Circa quartum objicitur, quod cum F hæc dictio nisi, intelligatur in qualibet dictione instātiua, ut in exclusiuis, & exceptiuis dictionibus, & in contradicentibus, & ita sit principium omnium earum, ergo sicut per cōpositionē ex ea fit dictio exceptiua, tunc sic ex eadē habet fieri dictio instantiua alterius generis ut exceptiua. Et dicendum, quod nō est, idem modus intelligēdi hanc dictionem non, in qualibet dictione instantiua, vnde non est unō modo principium omnium dictionum instantiuarū, quia dicitur, vna dictiō est principium alterius, quia uno modo per impositionem alio autem modo per compositionem vnde dico quod in dictionibus exclusiuis per impositionem earum intelligitur, negatio quia tātum, & solus ex sua impositione significāt non cum alio, & illæ

A ille dictiones exceptiuæ præter, præter quam, similiter habent ex impositione negationem de intellectu suo, sed illę dictiones contradicẽtes, nullus, nihil, neuter, & etiam hæc exceptiua, nisi per compositionem habent negationem de intellectu suo, & si patet, quod non est idem modus intelligendi negationem in omnibus dictionibus instantiuis. vnde non oportet, quod si in quibusdam est per compositionem, quod in alijs sit similiter per compositionem.

Item quæritur, quare ex aduerbio non, & ex hac coniunctione, si potius fit dictio exceptiua per compositionem, B quam exclusiua, cum hoc aduerbiũ nõ sit instantiuum, & instantia reperiatur tam in exclusiuis quam in exceptiuis, quamuis differenter. Et dicendũ, quod hoc aduerbium non negatiuum est, quia negat, & per ordinem ipsius ad hanc cõiunctionem si, intelligitur adiectiuatio. Vnde in hac dictione, nisi, intelligitur negatio, & etiam aduersatio, & per hoc est dictio exceptiua, quia aduersatur præcedẽti in aliqua parte ipsius. Itẽ cum hæc dictio nisi sit sp composita ex nõ, & si, & aliqñ sit exceptiua vero aliqñ vero consecutiua, oportet, ergo, qđ diuersimode fiat compositio huius dictionis nisi, ex suis componentibus. Quod concedimus, dicentes, quod quãdo hæc dictio nisi, est consecutiua consecutio cadit supra negationem, & consecutio est completiua huius dictionis nisi, & tunc hæc dictio nisi, secundum Priscia- C num continetur sub coniuncione continuatiua, & secundum Donatum sub causali, non currit nisi moueatur, id est si non mouetur, non currit.

No. pulchrũ dictum.

Quando autem est exceptiua, tunc negatio cedit supra consecutionem, & sic negatio transmutat compositionem in alterã spẽm, q̃a ĩ dictione exceptiua, & sic secundũ diuersos modos cõpositionis hæc dictio nisi, est alterius speciei. Si q̃ eratur utrũ instantia, æqualiter reponatur in trib. prędictis generib. dictionũ instãtiuarũ. Dicendum quod nõ, quia prius est instans in dictionibus instantiuis, cõtradicentibus quia ibi est maxime oppositionũ est ibi sit cõtradictio, & per posterius reperitur instantia D in dictionibus exceptiuis, & tamẽ plus est de instantia in his quam in exclusiuis quamuis exceptiuę non immediate contradicat suo toti, tamen sequitur, contradictio, ut omnis homo præter Socrat. currit, ex hoc sequitur, quod Socrat. non currat, & vlterius sequitur, quod aliquis homo non currat, quia Socrat. non currit, aliquis homo nõ currit. Et est locus a parte subiectiua, sed in dictionibus exclusiuis illud quod excluditur non contradicit ei a quo fit exclusio, ut solus Socrat. currit, idest Socra. & nullus alius a Socra. currit. Istæ E enim duę, Soc. currit, & nullus alius a Socrat. currit, & non contradicunt neque ex primo, neque ex consequenti, & ideo minus est de instantia in dictionibus exclusiuis, & plus in dictionibus exceptiuis, & maxime in contradictionibus.

Cur verbo subiunctiui modi semper adiungatur. Cap. V.

Circa quintum obijcitur sic. Coniunctio nata est coniungere cæteras partes orationis, ergo, tam nomina quam verba, & sic de alijs partibus, & consimilibus, & quoslibet terminos & quoslibet numeros, & partes quascunque, & quælibet tempora, & quoslibet modos, & sic de alijs partibus sub his accidentibus, & sub alijs, ergo hæc F coniunctio nisi, secundum, quod est coniunctio consecutiua determinatur tantum ad modum subiecti. Et dicendum, quod hæc negatio quę est in hac dictione nisi non est negatio absoluta, sed respectiua, secundum quod hæc dictio nisi est dictio consecutiua, & huius causa est, quia negatio, & consecutio unita includitur in intellectu huius dictionis nisi, & quia intellectus est in consecutione, ideo in consecutione est negatio, quæ est unita intellectu uno consecutione ipsa ut diximus,

Negatio verbum determinateba bet Sophis.

A mus,& ideo, negatio nō est ibi absoluta, sed respectiua, Vnde cū negatio debeat determinare verbum, ideo negatio absoluta determinauit verbum absolutū, & negatio respectiua determinauit verbum respectiuum, & ideo q̄ inter omnes modos verborū solus modus subiunctiuus dicit rem suam in respectu, siue in comparatione ad aliud, ideo hæc dictio nisi secundum quod est consecutiua, debet adiūgi verbo subiūctiui modi. Secundum prædicta quæritur de hoc sophismate. Nihil est verum nisi instanti. &c. Probatio. Quicquid est verum, est verum in hoc instanti ergo nihil est uerum, nisi in hoc instanti. Cōtra. Nihil est verum nisi in hoc instanti, B ergo te esse asinum non est uerum, nisi in hoc instanti, ergo te esse verum, est verum, in hoc instāti, ergo tu es asinus. Vel sic potest probari, hæc est falsa. Nihil verum, & non est istans, nisi pro vero in hoc instanti. ergo facta exceptione pro illo est vera, ergo hæc est uera, nihil est uerum nisi in hoc instanti. Solut. Prima est duplex eo quod hęc dictio nisi, potest teneri exceptiue, vel consecutiue, & vtroque modo est vera, supposito instāti cōiter ad ipsum instans, siue ad ipsum nunc, & ad tempus præsens. Sed tamen distinguenda est prima, quia aliter, & aliter est respondendum ad argumenta probationis. Prius autem uidendum est, utrunque sensum primæ, antequam respondeamus ad improbationem, vnde sensus primæ secundum, C quod exceptiua, est talis, nihil est verū, nisi in hoc instanti. id est, nihil est verū pręter uerum, quod est in hoc instanti, & hæc hoc modo uera est sumpto vero communiter ad uerū, quod est in hoc instanti, & ad verum, quod in spe, sicut instans sumebatur cōiter ad instans, & ad tempus. Si autem teneatur consecutiue, prima, tunc est sensus, nihil est verum si non est uerum, nisi in hoc instanti, id est nihil est uerum in hoc instanti, & iterū hoc modo prima est uera. Habita ergo distinctio, respondeo ad probationem, dicendum quod si prima est exceptiua, sic primum argumentū probationis non tenet, hęc scilicet nihil est verum nisi in hoc instāti, ergo te esse asinum non est uerum, nisi in hoc instanti D quia est ibi sophisma accidentis sicut hic nullus homo præter Socr. currit, ergo Plato, pręter Socratem non currit, quia hoc modo prima est categorica, & hæc distribuit nihil comprehendit sub se tam vera, quam falsa, tam complexa quam incomplexa, vnde verum in hoc instanti excipitur ab illa distributione sic sumpta. Vnde verum in hoc instanti est, pars illius distributionis, sed non est pars huius, quod dico, te esse asinū, quia Socr. erat pars huius distributionis. Nullus homo, sed non erat pars Platonis. Si E autem prima teneatur consecutiuè, tūc primum argm̄ probationis bene tenet, hæc scilicet nihil est uerum, nisi sit verū in hoc instanti, ergo te esse asinum non est verum, nisi in hoc instanti, quia sensus est, nihil est, verum si non est verum in hoc instanti, ergo te esse asinum non est uerum, si non est uerum in hoc instāti. Sed illud argumentum, quod sequitur non tenet, hæc, s. te esse asinum est verum nisi in hoc instāti, ergo te esse asinum est uerum, quia sensus est, te esse asinum non est verum, si non est verum in hoc instanti, ergo te esse asinum est verum in hoc instanti, quia sic nulla est ibi apparentia, & argumentum est penitus desperatum, vel est quod & simpliciter, pp hoc quod ex nulla conditionali, licet inferre antecedens, vel consequens ut si homo currit, animal currit, ex hoc non sequitur, ergo homo currit, uel animal currit. Similiter non sequitur, te esse asinum non est uerum, si non est uerū in hoc instanti, ergo te esse asinum est uerum in hoc instanti, quia ponit ibi antecedens, & sic est ibi quid, & simpliciter. Potest tamen dici, quod nulla est ibi apparentia, quia ex negato antecedēte, & ex negato consequente infert antecedens affirmatum, ut si nō est animal, nō est homo, ergo est animal. In argumento autem nulla est apparentia, ut dicimus, aut si est aliqua apparētia est secū-dum quid, q̄ simpliciter. Item quęritur de hoc sophismate, nullus hō legit Pari

Ex cōditionali, nec añs nec consequens infertur

A sijs nisi ipse sit asinus. Probatio hæc est falsa. aliquis homo legit Parisijs nisi ipse sit asinus, ergo sua contradictoria est vera, hæc scilicet non aliquis homo legit Parisijs nisi ipse sit asinus, sed nō aliquis, & nullus æquipollent, ergo prima est vera. Contra, nullus homo legit Parisijs nisi ipse sit asinus, ergo destructione consequentis, si aliquis homo legit Paris. ipse est asinus, quod falsum est, ergo prima est falsa. Solu. prima est falsa simpliciter, & hoc est duplex, non aliquis homo legit Parisijs nisi ipse sit asinus, eo quod negatio potest determinare verbum consequentis secundum se, & absolute, quod est legit, & sic est falsa, & sic æquipollent primæ quia hoc
B modo non aliquis, & nullus æquipollent; & secundum hūc sensum ista propositio, non aliquis homo legit Parisijs &c. non contradicit huic, aliquis homo legit Parisijs &c. vtraq enim est falsa, uel negatio potest determinare uerbū consequentis, quod est legit, non secundum se, & absolute in comparatione antecedens, & sic est vera, & contradicit huic, aliquis homo, &c. sed hoc modo æquipollet priuæ.

Item quęritur de hoc sophismate,
Sophis. nullus homo moritur, nisi vnus solus homo moriatur. Probatio, hæc est falsa, aliquis homo moritur, nisi vnus solus homo moriatur, ergo sua contradictoria est uera, scilicet non aliquis ho-
C mo moritur &c. Sed non aliquis, & nullus æquipollent, ergo prima uera. Contra antecedens est possibile, & consequens impossibile, ergo conditionalis est falsa. Quod autem antecedens sit possibile patet per hoc, qd habet duas causas ueritatis, uel plures: quia vnum solum hominem mori est verum si duo moriantur, & si plures moriātur quam duo, vel etiam, si omnes moriantur, sed semper consequens est falsum scilicet nullus homo moritur. Solutio est eadem, quæ hic in præcedenti sophismate

D

De coniunctione Quin.

NVmerus coniunctionum in specie secundum Donatū est quinarius, secundum Priscianum vero multo plures sunt species coniunctionum, inter quas numerantur omnes causalium tā à Prisciano quam à Donato, & species rationalium quas Priscianus appellat collectiuas siue rationales. Sed secundum Donatum hæc coniunctio quin, continētur sub causalibus, secundū Priscianum vero continetur sub collectiuis, vel rationalibus hanc autem diuersitatem omittimus ad pręsens, cum pertineat ad Grammaticum. Vnde primo intendimus quærere circa hanc coniū- E
ctionem, quin, vtrum significet consecutiuam. Secundo autem habito quod significet consecutiuam, quęritur, utrū significet consecutiuam aliquam, ad cō secutiuam communiter ad omnes consecutiuas. Tertio autem quæritur vtrū hæc dictio quin sit composita ex his dictionibus, quod, & non. Quarto autē quæritur utrum ęquipolleat ei siue cōuertatur cum eis. Quinto autem quæritur quare hæc dictio quin, coniungitur semper verbo subiunctiui modi.

An dictio quin, consecutiuam significet. Cap. I.

CIrca primum obijcitur, quia vt dicit Priscianus. Omnis coniūctio F
significat vim, vel ordinem, & coniunctiones significant vim quando res aliquas significant simul esse, vt prius, & tortis fuit Aeneas. Ordinem autem significant coniunctiones quando consequentiam aliquarum rerum demonstrant, vt si ambulat, mouetur. Sed hæc dictio quin, non significat res aliquas simul esse ergo significat consecutiuam aliquarum rerum, ergo hęc coniunctio quin, significat consecutiuam. Item ad idem, hęc est vera. Non est homo quin est animal, & in hac oratione significatur, quod nō potest esse homo, ita quod non

A non sit animal, ergo significatur quod homo non potest esse sine animali, sed si homo non potest esse sine animali, tūc animal de necessitate sequitur ad hominem, ergo significatur ibi quod animal de necessitate sequitur ad hominē. Sed hæc coniunctio non potest significare nisi sit dictio consecutiua, & sic significat consecutiuam, ergo hęc dictio, quin, significat consecutiuam. Item ad idem dicit Paris. ꝙ collectiuæ coniunctiones siue rationales sūt, quæ per illationem colligunt supradicta, & exēplificat de istis, sicut in quin, & ergo, igitur de plurib. alijs, ergo hęc coniūctio quia est coniunctio illatiua, sed in omni illatione intelligitur consecutiua, ergo in hac coniūctione, quin intelligitur cōsecutiua. Sed obijcitur in cōtrariō, cōiter

B recipiuntur istæ propositiones, istæ non audit lectiones quin dormiat, ille non comedit quin bibat, & consimiles, sed ex eis vnum de necessitate nō sequitur ad alterum, ergo hæc dictio quin non significat consecutionem illationis.

Et dicendum, quod hæc dictio quin, dicit cōsecutionem illationis, vnde hæc dictio est consecutiua siue illatiua, & concedimus omnes argumētationes ad hæc. Ad illud aūt quod obijcit in cōtrarium quod cōmuniter dr̄ esse verā hęc ille non audit lectiones quin dormiat, & consimilis, dicendum, quod duplex est consecutiua. Vna est cōsecutiua simplex, ut si homo est, animal est. Alia au-

C tē est consecutiua ut nunc, ut si veneris ad me ibo tecum, & hoc secundo modo non oportet quod vnum de necessitate sequatur ad alterum.

Item videtur quod non significet cōsecutionem, quia est collectiua siue rōnalis sm̄ Priscia. ergo significat illationem, ergo non significat cōsecutionem. Et dicendum, quod omne illatū inquātum illatum sequitur, & omne inferens antecedit. Vnde in omni illatione intelligitur consecutio, & antecessio, & ideo hæc dictio quin, significat consecutionē per illationem siue in illationem, & ita significat vnum per alterū, siue in altero, & ideo hoc nō est significare plura, sed vnum. Item cum hæc dictio quin,

D sit illatiua, & in omni illatione per prius intelligatur antecessio, quam consecutio, quia inferens causat ex se illationē, & non econuerso, ergo hæc dictio quin per prius significat antecessionem quā cōsecutionem. Est dicēdum, quod hæc dictio quin, per prius significat consecutionem, antecessionem autem non significat nisi ex cōsequenti, propter hoc, quod consecutio non potest esse sine cōcessione. Ad illud autem quod obijcit, quod in illatione per prius est antecessio, & per posterius consecutio, dicē dum quod verum est tamen dictiones illatiuæ magis se habent ad consecutionem quam ad antecessionem, eo quod illatio respicit consecutionem, vt obie-

E ctū, siue vt terminum ad quem, & respicit præmissas, vt ex quibus est, siue ut terminum à quo, & quia motus magis habet rationem, & speciem à termino ad quem est, quam à termino a quo est, ideo illatio essentialius comparatur ad illud quod infertur siue ad ipsam conclusionem quam ad illud quod infert siue ad ipsas præmissas propter hoc quod conclusio est, ut complementum siue perfectiuum illationis, & propter hoc dictio quin, cum sit illatiua magis se habet ad consecutionem, quam ad antecessionem.

Et nota, quod pręmissæ quo ad cognitionem suam sunt causa efficiens cognitionis ipsius conclusionis, sed ipsæ præ-

F missæ quo ad suam substantiam, sunt vno modo materialis causa substantiæ conclusionis, & alio modo quo ad substantiam suam causa efficiens substātiæ conclusionis, quia eædem pręmissę quo ad extremitates suas sunt materia substantiæ conclusionis.

Deciditur enim maior extremitas à præmissis, & etiam minor, vt ex eis fiat conclusio, tanquam ex materia sua, sed præmissæ quo ad medium ordinatū inter utranque extremitatem secundum suam substantiā, sunt causa efficiēs substantię conclusionis, propter hoc quod medium est tota virtus pręmissarū, propter quā uirtutem educitur substanti a

A conclusionis à nō esse in esse & sic patet quod præmissæ sunt vno modo materia conclusionis,& duobus modis sunt causa efficiēs. Nota etiam quod in syllogismis disperatis, vt omnis homo est lapis, & omnis capra est homo, ergo omnis capra est lapis,& vniuersaliter i quolibet syllogismo ex falsis præmissæ non sunt causa efficiens quo ad cognitionem, sed sunt causa quo ad substātiam,& etiam causa materiali, ut dictum est.

De istis uide in 2. Elen. & Th. i falacijs

Quam consecutinam Quin, significat. Cap. II.

Circa secundum obijcitur, quo cum B hęc dictio quin dicat comparationem vnius ad alteram, sed in comparatione unius ad alterum est consecutio simplex tantum,& non composita, ergo hæc dictio quin, solum dicit consecutiuam simplicem, siue consecutiuam simpliciter,& non compositam. Quod concedimus dicentes quod consecutio ex consecutiuis, alia est simplex, vt si homo est animal est, sicut dictū sūt in fallacia consequentis, alia uero est composita siue plures, ut illa quæ sunt secundum oppositiones, sicut illa quæ est in illo sunt ecōtrario. Vnde dicimus quod hæc dictio quin, non significat communiter consecutiuam ad consecutiuam simplicem,& ad compositam, se tātum C significat illa quæ est simplex.

Huius autem quę est simplex, alia est consecutiua, siue consecutio simplex, vt dictum fuit prius, alia uero ut nunc. unde hęc dictio quin, non significat consecutiuam communiter ad omnes consecutiuas; sed tantum significat consecutiuam simplicem,& ideo aliquando, vt nunc.

D

An hęc dictio Quin, ex quod,& non composita. Cap. III.

Circa tertium obijcitur, quod si hęc dictio quin, est composita ex hac dictione quod,& ex hoc aduerbio non, ergo est composita ex nomine,& aduerbio, ergo debet esse nomen, uel aduerbium, cum omnis dictio retineat significationem ex sui componentib. Et dicendum quod hæc dictio quin est simplex, sicut ego credo, habens de intellectu suo consecutionem cum negatione, ex natura suæ impositionis, sed quia dicitur communiter quod est composita E ex hac dictione quod,& ex aduerbio non, ideo sustinendo positionem illorum respondendum est aliter. Vnde dicendum quod hæc dictio quin, est coniunctio,& est composita ex hoc nomine infinito quod,& ex hoc aduerbio non, quia coniunctiones compositæ diuersas habent compositiones. Quędam enim componuntur ex alijs coniunctionibus, vt, atque, si quidem,& consimiles. Aliæ uero componuntur ex pronominibus, vt ideo, aliæ uero ex nomine,& præpositione, ut qua propter, aliæ uero ex pluribus nominibus cum una pręposítione, ut quam ob rem, aliæ uero ex uerbis, ut uidelicet, si licet, aliæ autem ex aduerbio electiuo, ut quāquam, F alię uero ax aduerbio,& uerbo, ut quāuis. Hoc etiam uidetur per Priscianum, qui in maiori uolumine in tractatu de coniunctione, determinando de specie coniunctionis sine potestate dicit. Inueniūtur nomina, uel pronomina, uel præpositiones, uel aduerbia, quę loco casua lium accipiuntur coniunctionum. Ad illud autem quod obijcitur quod dictio composita trahit significationem a suis componentibus, ergo quin, est nomen, uel aduerbium. Dicendum, quod non sequitur, quod propter hoc sit nomen, uel aduerbium, quod dictio composita multipliciter trahit significationē a sui componentibus, quia aliquando ex partialibus intellectibus componentiū fit unus

Coniunctionū uaria compositio.

Cōposita unde significationē sortiantur.

A vnus intellectus impositus in eodem genere, ut magnanimus, omnipotens. Aliquando autem componentia sunt diuersorum generum, compositũ autem manet in genere alterius eorum, ut, quisq; Hic est enim vnum compositũ est nomine, & coniunctione. Aliquando autem dictio cõposita est alterius generis quã vtrunque cõpositorum, ut quare est aduerbium compositum ex duobus nominib. & hoc est propter hoc, quod aliqñ alterum compositum est completiuum significationis dictionis compositæ, & tunc compositum manat in eodẽ genere cũ suo completiuo, ut magnanimus, B centimanus. Aliquãdo uero intellectus dictionis compositæ non fit ex intellectibus partialibus componentium, sed fit ex habitudinibus ex comparationibus componentium. unde, qnia isti duo ablatiui qua, & re dant habitudinẽ causalitatis, propterea iste ablatiuus qua, est interrogatiuum, ideo ex his duabus comparationibus scilicet ex interrogatione, & causalitate constituitur unus intellectus aduerbialis per comparationes illorum duorum oblatiuorũ adinuicem, & sic fit aduerbium interrogatiuum causæ, quod est quare. & sic dictio composita trahit multipliciter significationem à suis componẽtibus, & ideo non sequitur quod dictio composita sẽper sit eiusdem generis cum suis componentib. Similiter dico quod huic no- C mini, quod, aliqñ accidit relatio, aliqñ interrogatio, aliqñ infinitatio. unde ex hoc ꝙ est nomen infinitũ, & ex negatiue constituitur unus intellectus ordinatiuus, uel coniunctiuus plurium dictionũ, uel orationum, & sic fit coniunctio.

Item ad idem, Nomen significat substantiam, cõiunctio autem dicit associationem, quæ est secundum, simul, vel q̃ est secundum prius, & posterius. Hæc autem associatio iam in subiectiuorum quam accidentium, qm̃ omnis eius qđ significatur, siue sit ens, siue nõ ens, sed ex substantia non potest fieri respectu, siue associatio p̄dicta, ergo hæc dictio, quin, est composita ex hoc nomine infinito quod & ex hoc aduerbio non.

Solutio aũt patet ex prædictis, quia D cõpositio huius dictionis quin, quæ est ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non, non est ratione substãtiæ significatæ per hoc nomẽ quod, sed est ratione comparationis, vel ratione infinitationis, quæ accidit isti substantię, secundum quod dictum fuit prius de hoc aduerbio quare, & de consimilibus, vt quamobrem, pridie, quotidie, impotentialiter, impræsentialiter, & consimilia, & sic aliquando fit compositio ex significationibus componentium.

Aliquando autem non fit ex significationibus compositionum, sed ex habitudinibus eorundem. E

An quod non & quin, ęquipolleant. Cap. IV.

Circa quartum obijcitur, ꝙ hoc nomen quod significat substãtiam infinitam cum articulo substantiuo secundum Priscia. quia quod apud nos idẽ est quod ὁ τι apud Grecos. Sed ὁ est articulus subiunctiuus, & τι est nomen infinitum, sed omnis articulus significat relationem nulla autem coniunctio significat relationem, ergo nulla coniũctio habet naturam articuli in secundo secundæ, ergo ad hanc coniunctionem quin, non sequitur, quod non ergo non conuertitur, quia antecedens semper ponit consequens, & illa supponit sem- F per naturam sui consequentis. Et dicendum quod quin, & quod non, conuertũtur, quia antecedens semper ponit consequens, quod hic est dictum, & non econuerso. Cuius causa est, quia quin, dicit consequentiam inter negationes, siue vnius negatiua adulteram, negatiuam, vt non currit quin moueatur. sed quod non, aliquando adiungitur affirmatiuis, vt isto dicit tibi quod non venias quod non potest facere quin. Nihil enim est dictum, iste dicit tibi quin venias. Aliquando adiungitur negatiuis, vt iste non currit, quod non moueatur, & non est homo quod nõ sit animal, & hoc secundo modo, quod non & quin, ęquipollent, & conuertuntur,

A vt hæc, non est homo quod non sit animal, ergo non est homo quin sit animal & econuerso. Ad aliud autẽ quod obijcit, dicendum, quod relatio significata per articulum alia est, & diuersa a relatione significata per nomina, vel per pronomina relatiua, quia relatio nominis, vel pronominis, vult quod aliquid antecedens præcedat, cuius fiat recordatio per relationem, vt Soc. currit, & ille disputat, & sic relatiuum nominis vel pronominis nũquam simul ordinantur cũ suo antecedente, sed semper posterius naturaliter ordinatur. Relatio autem articuli est alterius generis, quia articulus vult adiungi suppositis ponendo B quandam discretionem circa suppositum, sicut syllabice adiectiones æque ponunt quandam discretionem circa pronomina vt tu met, te met. Sed in hac differunt, quia articulus non postponitur sicut supposito sicut syllabica adiectio pronomini, immo articulus præponitur suppositis, & ex articulo & supposito non fit dictio vna sicut ex illa parte unde articulus simul sumitur cum supposito. Dico ergo quod articulus nihil dicit de relatione, nisi in hoc, quod simul sumitur cum supposito, & significat discretionem quandam fieri circa ipsum, & quia discretio nõ est, nec intelligitur sine eo cuius est discretio, ideo discretio suppositi non potest esse, nec intelligi, nisi per suppositum, & ideo articulus dicit relationem ad ipsum suppositum, & sic patet, quia est relatio articuli, & alia nominis vel pronominis. Qđ C autem articulus simul sumatur cũ supposito, patet in lingua materna in qua habemus articulos, quãuis non habeamus eos in latino, quia in ea semper articuli suppositis coniunguntur, & ideo relatio importata per articulum non impedit compositionem huius cõiunctionis quin, neq. cõuertibilitatem eius cũ hac oratione, qđ non sicut diximus. Itẽ probatio, quod relatiua articuli, alia est a relatione huius nominis qui prout sumitur relatiue, quin hoc nomen qui, secundum quod tenetur infinite, ut qui tyrannum interficiet præmiũ accipiet, nõ tenetur relatiue, neque dicit relationem ad aliquod antecedens, sed ad huc D habet de intellectu suo articulum, sed articulus dicebat relationem suppositi, ergo relatio articuli separatur a relatione quæ est recordatio rei prædictæ, ergo relatio articuli alia est, & diuersa relatione nominis, vel pronominis, quod concedimus.

Relatio articuli qualis.

Cur verbo subiunctiui modi ipsum Quin adiungatur. Cap. V.

Circa quintũ obijcitur, & soluatur sicut prius de hac dictione nisi, propter quid semper adiungatur verbo subiunctiui modi quando erat dictio consecutiua. Item nota quod hæc coniunctio quin, siue hęc oratio, qđ nõ prout E cõuertuntur, dicũt cõsecutionem vnius negatiuæ ad alteram negatiuã propter hoc ꝙ de intentione earum est quod ponunt vnum vniuersaliter in altero affirmatiue, & affirmatio vnius sequitur ad affirmationem alterius, vt non est homo quin, sit animal, ergo quilibet homo est animal, vel si est homo est aĩal, vel non est, domus quin sit paries, ergo si domus est, paries est, secundum affirmatio sequitur ad affirmationẽ per consequentiam, econtrario, negatio sequitur ad negationem, unde si homo est animal, ergo non est homo si non est animal, vel nõ est homo nõ sit animal. Secundum prædicta quæritur de hoc sophismate. Tu non potes uere negare te nõ esse asinum. Probatio te non esse asinum est necessarium, sed tu non potes F vere negare necessarium, ergo tu non potes vere negare te non esse asinum. Contra. Tu nõ potes vere negare te nõ esse asinum, ergo tu non potes vere negare quod non sis asinus, ergo tu nõ potes vere negare quin sis asinus, ergo tu es asinus. Solutio. Prima est duplex secũdum communiter loquentes. Dicunt.n. quod negare æquiuoce est in hac oratione. vnde vnus sensus est, tu non potest negare hoc, idest tu non potes vere negationem hanc proferre, siue negationem hanc dicere, quod idem est, te non esse asinum, & sic est falsa, quia vere tu non

Sophis.

A non poteſt dicere hanc negationem, te non eſſe aſinum.

Alius ſenſus eſt. Tu non potes vere negare te non eſſe aſinũ, i. tu non potes vere negationis huius negationẽ ꝓferre, quia negatio huius, te nõ eſſe aſinũ, eſt hęc, vt tu es aſinus, q̃ ęq pollet huic. Tu es aſinus, hoc nõ poteſt vere dicere, & ſic uera. Sed ſolutio nulla eſt, q̃a negare, eſt actus egrediens ab hac potẽtia actiua, quæ eſt negatiuũ, ſed ſicut potentia actiua duplicẽ hẽt cõparationẽ, vna ſ. ad illud à quo eſt, vt ab anima, ſiue ad illud per qd, vt ad ipsũ agens. Aliã vero ad illud, qd, eſt, vt ad ipsũ obiectũ in qd trãſit, & ſimiliter actus illius potẽtia habet duas cõparationes eaſdẽ, & nõ alias B ergo ad idẽ obiectũ cõparat actus ad q potẽtia actiua, ergo cuius obiecti ẽ hęc potẽtia q̃ eſt negatiuũ eiuſdẽ obiecti eſt iſte actus, quid eſt negare, ſed iſta potẽtia, quæ eſt negatiuũ, ſemper eſt negatiuum alicuius, & ab aliquo, ergo, & iſte actus, qui eſt negare, ſemper erit ipſius predicati, & à ſubiecto, ergo ſemper eſt eiuſdem rationis, ergo eſt æquiuocem', ergo nihil dicunt.

Item ad idem ſicut ille actus, qui eſt videre non æquiuocatur ad viſionẽ albedinis, & ad viſionem nigredinis, quã uis oppoſita. Similiter negare, non ęquiuocatur ad negãdum quodlibet predicatũ, ſiue fuerit primus affirmatũ, ſiue C negatũ, quia ſiue fuerit tale, ſemper remouetur à ſubiecto, ergo negare nõ æquiuocatur ad differentiæ negationem hanc. Tu non es aſinus, in qua negatur prædicatũ affirmatum, & ad differẽtiæ negationem huius. Tu non es aſinus, in qua remouetur prædicatum negatũ ergo non tu non es aſinus, ergo nihil dicũt. Item ad idem Ariſt. docet reperire multiplicitatẽ in caſibus, ut ſi ſanatiuũ dr̃ multipliciter de effectiuo, & conſeruatiuo, ꝑparatiuo, ergo, & ſanare dicetur multipliciter de effectiuo, cõſeruatiuo, & præparatiuo, & ſic de alijs, & ecõ uerſo, ſed ſi ſanare dicitur multipliciter & ſanatiuum eodẽ modo multiplicieter dicitur de eiſdẽ, ergo ſi unum caſuũ nõ dr̃ multipl'r neq. reliquũ a deſtructione conſequentis, ſed negatio nõ dicitur D multipliciter, ergo neq. negare a caſib.

De hoc vide in Topicis ĩ multis locis.

Item ad idem ſi ſumatur oratio in ſecundo ſenſu, ſic adhuc remanet probatio, & improbatio, ergo non ſoluũt. Qd concedimus, dicentes prædictam ſolutionem nullam eſſe. Vnde dicimus, qd prima ſimpliciter eſt vera, ſed concluſio immediate ſequens eſt duplex ſecundũ amphibologiam, hæc ſcilicet tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus, eo, quod hoc verbum negare habet cõſtructionem ſecundum diuerſas habitudines cum hoc quod ſequitur, ſcilicet, qd non ſis aſinus, q hoc, q dico, q non ſit aſinus, poteſt ſe obiectum ſupra, quod E tranſit hoc verbum negare, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, quod non ſit aſinus, id eſt tu nõ potes vere negare iſtud neceſſarium, quod non ſit aſinus, & ſic eſt uera.

Alio autem modo conſtruitur cum hoc verbo negare, non ratione obiecti, ſed in ratione finis, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus & ſic eſt falſa, quia ſiue neges te eſſe irrationale, ſiue neges te eſſe brutum, ex hoc non ſequitur, quod non ſis aſinus, & ſic eſt ibi amphibologia ex diuerſitate rationis conſtruendi unum cum altero.

Sed ad illud argumentum, q ſequitur, ſcilicet. Tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus, ergo tu non potes F vere negare, quin ſis aſinus, poteſt dici quod non ſequitur, quia, quod non, & quin, non conuertuntur vniuerſaliter, vt dictum eſt prius, niſi ſecundũ, quod dicunt conſecutionem.

Sed ergo dico hanc concluſionẽ, ſcilicet tu nõ potes vere negare, quin ſis aſinus, eſſe duplicem, ſicut primam prędictam, & eodem duplicitate, vnde ſecundum, quòd quin, & quod non, dicũt cõſequentiam, & conuertuntur in ratione finis, & ſic bene ſequitur, tu non potes vere negare, quod non ſis aſinus, ergo quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus, ſed illę ſunt falſæ, ſicut dictũ eſt, & ex falsis ſequitur falſum, & non ſequitur ad primam illo modo ſicut dictum eſt.

A Si àt fiat constructio in ratione obiecti, tunc veræ sunt illæ duæ sequẽtes cõclusiones, sicut dictũ est, sicut, & prima.

Sed vltimum argumẽtum non valet hoc, tu non potes vere negare quin sis asinus, ergo tu es asinus, & hoc mõ nulla est habitudo, sicut neque hic, tu non potes vere negare hominem esse asinũ, ergo homo est asinus, immo potius sequitur oppositum, ergo homo nõ est asinus, & similiter in proposito, quia hominem esse asinum est obiectum actus ipsius negare, similiter quin sis asinus, est obiectum ipsius negare illo sensu, vnde debet inferre oppositum eius, quod infert solutio, ergo tu non es asinus.

B Item probatio, quod prima est falsa, quia hæc est uera, tu nõ potes uere enũciare te esse asinũ, ergo tu nõ potes uere negare te esse asinum, à genere, quia vere enũciare commune est ad uere negare, & ad uere affirmare. Sed si tu nõ potes vere negare te esse asinum, ergo vere potes negare eius oppositum, scilicet te esse asinum, ergo hæc est uera, tu potes vere negare te non esse asinum, ergo eius contradictoria est falsa, hęc scilicet tu non potes vere negare te non esse asinum, sed hæc est prima, ergo hæc falsa. Solutio prima est vera simpliciter, & ratio sua peccat in prima illatione, neque est ibi locus à genere, quia quamuis vere enunciare cõe sit ad vere negare, & C ad vere affirmare, tamen vere enunciare te esse asinum non est cõe, quia te esse asinum est affirmatiua, eo quod enunciare contrahitur per obiectum, vnde sicut nullum est argumentum, tu nõ potes uere affirmare te esse asinum, ergo tu non potes vere negare illud idem, neque est ibi aliqua apparentia, quia oppositum deberes inferre. Similiter in proposito nullum est argumentum, neque aliqua apparentia, inferendo sic, tu non potes uere enunciare te esse asinum, ergo tu non potes uere negare te esse asinum. Quod autem enunciare contrahatur per obiectũ ad affirmare, patet quia actus dupliciter contrahitur. Vno enim modo per differentias sumptas a parte agentis. Alio autem modo per differentias sumptas a parte obiecti, ut sentire D uisu, idem est quod uidere, sentire auditu, idem est, quod audire, & ore senti re idem est, quod gustare, & sic de alijs, ergo contrahitur actus per differentias sumptas à parte agentis. A parte uero obiecti contrahitur sic. Sẽtire coloratũ idem est, quod videre, sentire uero sonũ idem est, quod audire, & sic de alijs, ergo cõtrahitur a parte obiecti, ergo omnis actus habens obiectũ dupliciter cõtrahitur, ut dictum est, ergo enunciare dupliciter contrahitur, quia enunciare affirmationem, idem est quod affirmare, & enunciare negationem, idem est, quod negare, & sic illæ duę differentiæ sunt sumptæ à parte agentis.

Actus dupliciter contrahitur.

E Item enunciare hominẽ esse animal, idem est, quod affirmare ipsum, & enũciare hominem non esse lapidem, idem est, quod negare ipsum esse lapidem & est illa contradictio facta à parte obiecti. Item quæritur de hoc sophismate, in illo tempore, aliquid est uerum, quin ipsum sit necessarium.

Probatio. In illo tempore Deum esse uerum, & ipsum est necessariũ, ergo in quolibet tempore aliquid est uerum, & ipsum est necessarium, ergo in quolibet tempore te sedere, est uerum, & ipsum est necessarium, quod falsum est.

Solutio. Prima simpliciter est falsa, quia sensus est. In illo tempore aliquid est uerum, si non necessarium, hæc autẽ falsa, quia ad antecedens non sequitur F cõsequens, eo quod ad negationem speciei non sequitur negatio generis, necessitas autem est species ueritatis.

Probatio autem peccat secundũ consequens, quia bene sequitur in illo tempore, Deũ esse verũ, quin ipsum sit necessarium, & econuerso, si Deũ esse, nõ est necessarium in illo tempore uerum est. vnde vera est ista probatio, quã primo sumit, scilicet hæc, in illo tempore Deum esse verum, quin ipsum sit necessarium, quia in Deo veritas conuertitur cum sua necessitate, sed in alijs ueritas, & necessitas non conuertuntur, sed veritas est in pluribus quã necessitas, unde est inconueniens ab inferiori ad superius

A perius negando, ficut hic in nullo tpe est homo quin sit risibile, ergo in nullo tempore est animal quin sit risibile.

De multiplicitate dictionis Quanto.

Notabile pulchrũ de quo magist. Th. Bricot. multa.

OMissis dubitationibus, quæ incidũt circa hanc dictionem quanto, vidẽda est muliplicitas eius. Sciẽdũ ergo, quod hæc dictio quanto, aliquando tenetur interrogatiue, vt quanto perfecisti hodie, cui rñdetur multũ, & paruũ secundũ cognitionem istarũ rerũ. Aliquando aũt tenetur relatiue, vt tanto profeci hodie in hac lectione, quãto tu in eadem. Aliquando autem tenetur infinitè, vt quanto voluerũt tãto perficiã, & nullo istorum modorum tendimus hic de hac dictione quãto. Alio autem B mõ: hæc dictio quanto, dicit causam, vt quanto calor intensior est, tanto fortius calefacit. Nota ergo, quod hęc dictio quanto, aliquando dicit causam efficientẽ, vt in pdicto exemplo, calor enim est cã efficiens calefaciendi, vt calor intensior intensius calefacit. Aliquã do aũt dicit cãm materialem, vt quanto corpus citius fit organicum, tanto citius recipit animam. Aliquando dicit causã formalem, vt quanto anima citius est infusa, tanto corpus organicum est perfectum. Anima.n. intellectiua infusione fit, & in creando infunditur, & infundẽdo creatur. Aliquando autem dicit causam finalem, vt quanto præmium maius est, tanto labor facilius toleratur.

C Secundũ prædicta quæritur de hoc sophismate. *Sophis.* Quãto magis addiscis, tãto minus scis posito, quod tu addiscas duo enunciabilia, vt hominem esse animal, & aliquid esse, & scias vnũ, vt hominẽ esse Grãmaticũ inde, sic quãto illud qđ tu addiscis est maius eo, qđ tu scis, tanto illud, qđ tu scis est minus eo, qđ addiscis, ergo quanto magis addiscis, tãto minus scis. Contra. Quanto magis addiscis, tanto magis augumentatur sciẽtia tua in te, p locũ a causa efficientis. Sed quantũ magis augumentatur sciẽtia in te, tãto magis scis, iterũ à cã efficiente, ergo quanto magis addiscis, tanto magis scis, non ergo minus. Solutio. Prima simplex est falsa, quia hæc dictio quãto D significat in prima, quod magis addiscere est causa efficiens sciendi minus, quod est impossibile, cum sit cã proxima efficiens sui oppositi scilicet sciendi magis, qa eadẽ cã proxima nõ põt esse oppositorum, q̃uis remota possit esse, vt est in 2. Physi. sicut est natura cã efficiẽs salutis nauis, & euersionis eius, sed quia nauta per sui præsentiam est causa proxima salutis nauis, & per sui absentiã est causa proxima euersionis, & improbatio bene tenet, sed probatio peccat secundũ figurã dictionis procedendo ab vna specie huius prædicamenti, quod est relatio, ad alteram speciem eiusdem, quia maius, & minus dicunt relationes causatas à quantitatibus, magis vero, & minus dicũt relationes causatas à qualitatibus. unde sicut figura dictionis fit mutando modum quantitatis, vt quantum, vel quod in quale, uel E econuerso, similiter fit figura dictionis procedendo à relatione causata à quantitate ad relationem causatam à qualitate, vel econuerso. Item quęritur de hoc sophisma. Quanto aliquid maius est, tanto maius videtur. Probatio. Quanto aliquid maius est, tanto à remotiori vr̃, sed quanto à remotiori vr̃, tanto minus videtur, ergo à primo quanto aliquid maius est, tanto minus videtur. *Sophis.* Contra ibi significatur esse causa prædicati, quod non est causa, ergo locutio est impossibilis. Solutio. Prima simpliciter est falsa, quia esse maius non est causa eius, quod est minus videri, neque ẽr est causa eius, qđ est magis videri, quia F ad ipsum videre, & ad ipsum videri exigitur visus tanquam virtus, & exigitur coloratum tanquam obiectum, & exigitur modus a parte subiecti, & exigitur mediũ quod est aer vel aqua videmus enim mediante aere, & mediante aqua, & cum his exigitur etiam distantia debita, quod si minima fuerit distãtia nõ videbitur visibile, vt si ponatur visibile supra visum, siue supra oculum. Aut si ẽt fuerit distantia maxima non poterit res uideri, & ideo necessario exigitur distãtia debita, & hęc quinq. aggregata sũt causa *Quinq; requirũtur ad videndum*

A causa efficiens eius, quod est videre, & videri, quia per virtutem visiuâ supponimus organum siue instrumentum vi dendi, vnde maius non est câ eius, quod est uidere, neq. eius, quod est uideri. Ad probationem aût soluendû per interêptionem, quia hæc est falsa. Quanto aliquid maius est, tanto a remotiori, videtur, quia ut est in libro de visu, vnûqdque visorum habet spatium, quo facto nô amplius uidebitur, idest nuû quodque uisibile est elongabile in tanta distantia ultra debitum, in qua distantia si ponatur non amplius uidebitur, unde hæc est fa sa. Quanto aliquid maius est tanto à remotiori uidetur.

B De dictione Quam.

PLures autem dubitationes incidût circa hanc dictionem. Quam, quarum prima est, de distinctione ipsius. Secunda, qualiter importat comparationem. Tertia, quæ fit comparatio ipsius ad nomen comparatiui gradus. Quarta, quę fit comparatio eius ad nominatiuum sequentem, ut Soc. est fortior quam Plato. Quinta propter quid sequitur nominatiuus quando hęc dictio quam, adiungitur comparatiuo. Sexta, propter quid comparatiuus aliquando construitur cum ablatiuo, aliquando cum nominatiuo, interposita quam.

C *De multiplicitate huius dictionis Quam. Cap. I.*

CIrca primum ergo nota, quod hæc dictio quam, aliquando est aduerbium similitudinis, vt iste fecit hoc tanquam prudens, & iam istę quâ ille currit. Aliquando est aduerbium comparandi, ut Socra. est fortior quam Plato. Aliquando est aduerbium admirandi, vt quam fęlix, quam pręclara, & quam bonus Deus Israel, & aliquando etiam indignandi, ut quam turpe factum, & quam abhominabile scelus. Pręter hæc etiam est coniunctio electiua, quæ sic definitur a Prisciano. Coniunctio electiua est quando diuersis propositis ali D quid ex eis nos eligere ostendimus, vt diues esse mallem quam pauper, diuite & paupere positis, eligit se esse diuitem, relinquendo alterum. Et hic similiter bonum est confidere in domino, quam confidere in homine, hæc dictio quam est coniunctio electiua, & sic patet multiplicitas huius dictionis quâ.

Quomodo hęc dictio Quam, comparationem importat. Cap. II.

CIrca secundum nota, quod ad comparationem quinq. exiguntur. Vnû est, quod comparatur. Aliud in quo est id, quod comparatur, siue in quo est comparatio. Tertium est excessus, in eo quo est comparatio. Quartum est illud E cui comparatur. Quintum est respectus medius inter comparatiuum, & illud cui comparatur, v. g. cum dico, Soc. est fortior quam Plat. Soc. est illud quod comparatur, & fortior dicit fortitudinem in qua est comparatio, & etiam excessum illius fortitudinis, quia Socr. habet fortitudinem, & etiam habet eam in excessu respectu Platonis. Plato enim est illud cui comparatur, vnde hoc aduerbium quam, nihil habet de comparatione nisi prædictum respectum. Nota etiam, quod aliquando in comparatione sextum ponitur, quod est mensura ipsius excessus, & tunc comparatiuus gradus construitur cum duplici ablatiuo, vt Soc. est maior F Platone vno pede, vel construitur cum vno ablatiuo, & cum nominatiuo, interposito quam, vt Socrates est maior quam Plato vno pede, & sic diximus, quod Socrates est excedens, siue, quod comparatur, & illud comparatiuum maior dicit illud in quo excedit, siue in quo est comparatio, & etiam excessum ipsius maioritatis Plato dicit, quod exceditur siue cui côparatur, & hoc ad uerbium qua dicit respectu mediû, ut diximus, inter excedens, & illud, quod exceditur, siue illud cui comparatur, & ille ablatiuus uno pede, dicit quantus est excessus maioritatis in Socr. respectu Platonis, & illa dicit mensuram ipsius

Præter quique sextum etiam î côparatione q̃ deque annotatur.

A sius excessus. Quotiescunque nolumus significare comparationem siue mensuratam excessus prædicta quinque sufficiunt, patet ergo, quod hęc aduerbium quam, importat comparationem in hoc, quod dicit respectum medium inter excessum siue comparatum, & illud, quod exceditur à comparatiuo, ut diximus.

Quam comparationem dictio quam, habeat ad comparatiui dictionem. Cap. III.

Circa tertium uero nota, quod hoc aduerbium quam, habet rationem cum nominatiuo sequente in respectu ad comparatiuum, quia omne comparatiuum dicit excessum respectu alicuius B termini, siue respectu eius, quod exceditur, & nominatiuus non potest esse terminus illius excessus, nisi mediante hoc aduerbio quam.

Quomodo comparetur ad nominatiuum sequentem. Cap. IIII.

Circa quartum nota, quod hoc aduerbium quam, est ratio per quam rationem nominatiuus terminat respectum comparatiui, quod nominatiuus secundum se non potuit terminare respectum comparatiui, unde nominatiuus habet rationem termini per hoc aduerbium quam, unde hoc aduerbium quam, est ratio eius, idest inquantum nominatiuus est terminus comparatiui ad ipsum nominatiuum, ut ratio eius, idest inquantum terminat respectum comparatiui.

C

Cur dictionem quam, nominatiuus sequatur. Cap. V.

Nominatiuo sunt agens ob liqui patientem.

Circa quintum nota, quod si substantia sumitur ut agens, sumitur in nominatiuo in obliquis autē sumitur, ut patiens, quia nominatiuus dicit modum agentis, obliqui uero dicunt modum patientis, & quia hæc dictio quam, facit illud, quod exceditur torqueri ad alium actum, & alius actus D semper est in aliquo agente, siue ab aliquo quod habet modū agentis, modus autem agentis est in nominatiuo ut diximus, & ideo quando hoc aduerbium quam adiungitur comparatiuo, oportet quod sequatur nominatiuus qui comparatur ad actum alium, ut Socr. est fortior quam Plato.

Cur quandoque comparatiuum per ipsam interpositam exponamus. Cap. VI.

Circa sextū nota, quod illud quod exceditur per comparatiuum, duobus modis potest significari. Quia vno modo, inquantum exceditur solū. Alio autem modo inquantum exceditur, & ordinatur, ad alium actum. Si E autē sumatur solum inquātū est res excessa ab ipso, comparatiuo, siue per ipsum comparatiuum, sic stat in ratione eius a quo remouetur excessus qui significatur per comparationem.

Excessus enim est in ipso comparatiuo respectu rei excessæ, & non est in re excessa, sed aufertur ab ea, & sic res excessa stat in ratione eius, ut a quo aliquid aufertur, sed comparatio iste est reperta solum in ablatiuo, & ideo quando significatur res excessa inquantum excessa solum, tunc oportet quod ponatur in ablatiuo, & ideo comparatiuus isto modo semper construitur F cum ablatiuo.

Quando autem res excessa significatur inquantū est excessa, & ēt inquātū cōparatur ad alium actum, quia cōparatio ad alium actum aduenit supra cō parationem primam, scilicet inquantū est excessa, ideo cōparatio ad aliū actū est quasi completiua primæ comparationis, & ideo ordinat rem excessam ad alium actum, & quia actus, vt diximus est ab aliquo quod stat sub modo agentis, ideo sequitur nominatiuus, & hoc modo comparatiuus semper construitur cum nominatiuo interposito quam, & sic patet propter quid comparatiuus aliquando construitur cum ablatiuo, ali-

A aliquando vero cum nominatiuo, interposito quam, & patet etiam quando debet comparatiuum construi cum vno, & quando cum altero, patet etiam quod comparatiuus debet construi cum duplici ablatiuo, vel cum vno, & cum nominatiuo interposito quam.

Sophis. Secũdum prędicta quaeritur de hoc sophismate. Impossibile est te scire plura quam scis. Probatio, haec de impossibilis, tu scis plura quam scis, ergo eius dictum est impossibile, ergo haec est vera, impossibile est te scire plura quam scis. Contra, vt potes addiscere plura quam scis, ergo tu potes scire plura quam scis, ergo haec est falsa, impossibile est te scire plura quam scis. Solutio.

Prima est duplex. Quia sicut possibile dicit relationem, quia omnis potentia est eorum quae sunt ad aliquid secũ-B dum Aris. Similiter impossibile dicit relationem, quia impotentia priuat potentiam ab aliquo, & respectu alicuius actus, sicut possibile ponit potentiam in aliquo respectu alicuius, quia respectu ipsius actus essentialis, vel respectu formae completiuae, uel respectu actus accidentalis, vt respectu comparationis egredientis ab ipsa forma, quia agere est formae. Dico ergo, quod prima est duplex, eo, quod haec dictio impossibile potest ponere relationem suam in re accusatiui casus, & sic prima est falsa, & est sensus, tu non potes scire plura quã scis, vel potest ponere relationem suam supra totum dictum, & sic prima est vera, & est sensus, te scire plura quam scis est impossibile, quia in nullo tempore C scies plura quam in eodem scis. Item quaeritur de hoc sophis. impossibile est aliud quam asinum genuisse te. Probatio, hominem esse asinum est impossibile, & aliud quam asinum genuisse te est impossibile, ergo impossibile est aliud quam asinum genuisse te. Contra, impossibile est aliud quam asinum genuisse te, ergo asinus genuit te.

2. de ani & 1. cęli & mundi.

Sophis. Solu. Prima duplex est, eo quod hoc relatiuum diuersitatis, scilicet aliud potest referri ad terminum asinum, & sic hoc relatiuum aliud est accusatiui casus, & est sensus impossibile est alium D ab asino genuisse te, & sic est falsa, vel hoc relatiuum aliud potest referre totũ dictum, s. alium genuisse te, & tunc hoc relatiuum aliud est nominatiui casus, & est sensus, impossibile est aliud quam asinũ genuisse te, idest aliud est impossibile quã hoc impossibile, quod est asinum genuisse te, vt hominem esse lapidẽ est impossibile, aliud ab illo impossibili, s. asinum genuisse te, & sic est vera.

De dictione, quicquid.

QVia hęc dictio, quicquid, vno modo importat distributionem quo ad hoc de ipsa est determinatum in distributionib. sed quo ad hoc quod importat in se consecutionem cum distributione debet determinari de ipsa in syncategorematibus. Circa hanc, ergo E dictionem quicquid primo quaeritur quid significet. Secundo vtrum sit dictio ęquiuoca, uel non. Tertio vtrum importet relationem, vel non.

Quid significet dictio quicquid. Cap. I.

CIrca primum nota, quod quatuor sunt de intellectu huius dictionis quicquid, siue de sua significatione, vnum est distributio, alterum est materia distributionis suae, quia sicut hęc dictio quilibet habet in se distributionem, & rem distributam per suam significationem, similiter quicquid, tertium autem consecutio, quartum vero est disiunctio, quia cũ dr̃ quicquid currit mouet̃, sẽsus est, siue hic currat mouetur, siue illud, & sic est ibi consecutio F & distributio, & ita quatuor sunt de significatione huius dictione quicquid.

An Quicquid sit dictio ęquiuoca. Cap. II.

CIrca scdm nota, ꝙ quamuis intelligãtur diuersa in significatione huius dictionis quicquid, non tñ est aequiuoca, quia significat sub subiecto, siue in re distributa, & mediante cõsecutione disiunctionem, & propter hoc semper redditur ei verbum quod est antece-

ce-

A cedens, & aliud quod est consequens, vt quicquid currit, mouetur.

An quicquid importet relationem. Cap. III.

Circa tertium obijcitur, quia sensus illius, quicquid currit mouetur, est ille omne quod currit mouetur, sed hęc est relatio, ergo in prima est relatio, ergo hæc dictio quicquid, importat relationem. Et dicendum, quod hæc dictio quicquid, nō importat relationem, nec est dictio relatiua, sed est nomen distributiuum infinitum significans illud quod diximus, & componitur super generationem huius dictionis, quid secundum, quod hoc nomen quid, simpliciter est infinitum, & non secundum, quod est iterrogatiuum, vel relatiuum. B Argumentum autem peccat secūdum accidens, quia nō oportet, quod si ī vno conuertibiliū intelligitur relatio, quod in altero intelligatur, v. g. illæ duæ conuertuntur, homo asinus currit, & hoqui est albus currit, & tamen in vno intelligitur relatio, in altero vno non. Secundum vero prædicta quæritur de hoc sophismate. Quicquid sciuit. Deus scit. Probatio. Deus sciuit omnia, & nihil oblitus est, ergo quicquid Deus sciuit, scit.

Sophis. Cōtra. Quicquid Deus sciuit scit, sed sciuit te nasciturum, ergo scit te esse nasciturum, ergo tu es nasciturus. Solutio. prima simplex est vera, quia scientia causę primæ semper est eadem, neque recipit in se transmutationem, vnde de C reb. omnib. scientiam habet immutabilem, & ideo de reb. corruptibilibus sciam habet impermutabilem. Cuius causa est, omnes cognoscens cognoscit secundum modum sui; & secundum virtutem suæ cognitionis, & non secundum modum cogniti, vnde, quia virtus cognoscitiua causæ primæ non dependet a reb. sed dependet ab ipsa tāquam a sua cā, cognitio autem nostra depēdet a reb. cognitis, & perficitur ab eis, iō est ꝙ nostra cognitio, & scīa est permutabilis s̄m rerum permutationem. Scientia vero causa primæ non est permutabilis secundum permutationem rerum. Improbatio autem peccat secundum figuram dictionis, ex commutatione prædicamenti, quia mutatur, quid in quando. Hæc autem distributio, quicquid dicit, quid nasciturus autem dicit quando, & sic mutatur in quando. assumendo nasciturum sub eo, quod est quicquid. Est etiam sophisma accidentis, quia quid, & quando possunt accipi vno modo inquantum significātur, per dictionem, idest per sermonem, & sic peccatum est in eis secundum figuram dictionis, propter principium motiuū, quod est in dictione, alio autem modo possunt sumi quid, & quando, scilicet a parte rei, siue modi significandi rem E circumspectiuo sermone, & sic error in eis facit sophisma accidentis propter principium motiuum in re, vniuersaliter enim dico, quod vbicunq. est figura dictionis, semper est ibi sophisma accidentis, & non econuerso, sed hoc p cās diuersas, sicut tetigimus, quia modi rerum prædicabilium sunt diuersi, & si accipiantur inquantum per dictionem significantur, sic fit figura dictionis. Si autē illi modi accipiant a parte rei, siue vt sunt modi rerum circūscriptiuo sermone, sic fit accidens in eis, quia primo modo est principium motiuum in dictione. Secundo vero modo in re.

Vbi est fallacia figura dictionis, ibi est fallacia accidētis, sed non ecōtrario.

Deincipit, & desinit.

A Quibus dependet cognitio rei propria sunt re, sed cognitio horum verborum incipit, & desinit, depēdet a F reb. permanentib. & successiuis, quia si hic verba adiunguntur reb. permanētibus & successiuis, hn̄t scdm hæc diuersas rationes, & ideo dicturi de his uerbis īcipit, & desinit. Primo quęrimus, ꝙ differētia est successiuorū, & permanētium. Secundo quæ sunt res horū verborum incipit, & desi. it cū reb. permanentib. & successiuis. Tertio vtrū motus incipiat, vel desinat, & qualiter, & quid motus. Quarto vtrū tēpus, & incipiat, vel desinat, & quid sit tempus, & cuius mensura, & in quo sit, vt in subiecto.

Vide Pau. Pergulen. & Paul. Venetum.

Quin-

A Quinto utrum potentia incipiat, uel desinat, & quot modis dicitur potentia. Sexto autem utrum termini habeant differentem suppositionem cum his uerbis a parte post, & cum alijs uerbis.

De successiuorum à permanentibus discrimine. Cap. I.

Circa primum obijcitur cum successiua non habeant esse nisi a permanentibus, ergo non habebunt rationem, siue definitionem nisi ab eis, quia a quo est esse, & ratio, ergo ratio successiuorum non differt a ratione permaB nentium, sed quorum rationes non sunt differentes, nec ipsa sunt differentia, ergo successiua, & permanentia non differunt.

Et dicendum, ut actum est, quod rerum aliæ sunt permanentes, aliæ successiuæ, & differunt a seinuicem multipliciter. Prima differētia est, quod res per- C manentes dicuntur, quarum esse est, totum simul, ut sunt homo, lapis, lignū aer, terra Res autem successiuæ dicuntur, quarum esse non est totum simul, sed est in successione, ut sunt tempus, & motus. Secunda differentia est, quod partes permanentium simul sunt omnes, ut partes hominis lapidis, & aeris, & non est una post alteram, sed partes successiuorum non sunt simul omnes, sed est una post alteram successiue, ut partes motus, & partes temporis, quia post unam partem motus sequitur altera, & non sunt duæ partes eiusdem motus simul, neque duæ partes temporis sunt simul, sed una est post alteram successiue, impossibile enim est plura tempora simul esse. Tertia differentia est, quod permanētia priora natura sūt successiuis, & successiua natura sunt posteriora, cum sint causa successiuorum. Quarta differentia est, quia res permanentes sunt in se terminatæ quæcunq. habent terminos, sed res successiuæ nō habent terminos in se, ut motus, qui terminatur ad res permanentes, ut altesatio ad qualitatem. Augmentum, & diminutio ad quantitatem, & sic de alijs. Quinta differentia est, quod res perma- D nentes sic in sui principio, & in sui fine, ut patet in substantia, & in accidentib. permanentib. ut in lapide, & in albedine, & nigredine, res uero successiuæ, dum fiunt, sunt motus enim sit in tempore, & in successione, mutatio uero subito, & in instanti, res uero successiuę neque sunt in sui principio, neque in sui fine, ut postea patebit de motu.

Quę nam res successiuorum ac permanentium, in uerbo, incipit, & desinit attenditur. Cap. II.

Circa secundum obijcitur, quia cum motus habeat rationem a suis terminis quāuis magis à termino ad quē E quam a termino a quo, quia motus fere omnes definiuntur per terminum ad quem natura tendit, ut dealbatio est motus ad albedinem, denigratio est motus ad nigredinem, augmentum uero est motus ad maiorem quantitatem, generatio uero est motus ad substātiam, & sic omnes motus definiuntur per terminum finalem, præter corruptionem q̄ definiuntur per terminū a quo quia corruptio est mutatio a substantia, ergo omnis motus habet rationem a suis terminis, quamuis magis a termino ad quem, quam a termino a quo, ergo tunc incipit, & definit dicūt motum, uel modum motus respectu termini a quo, uel respectu termini, ad quem, tunc oportet, quod sic termini sunt specie differentes, quod rationes F horum uerborū, incipit, & desinit, sint spē differentes, si talibus terminis adiūgant, sed successiua, & permanētia sunt spē differētia, ergo hoc uerbum desinit, si adiungit permanētib. & successiuis, habebit secum has rationes spē differētes, & similiter hoc uerb: m incipit. Quod concedimus dicentes. quod ratio huius uerbi incipit cum reb. permanentibus est ista, s. est, & ante nō fuit, ut incipit esse albus, est albus, & ante hoc non fuit albus. Vnde hoc modo, hoc uerbu incipit dicit positionem præsentis cum priuatione præteriti; uel etiam sic, incipit, idest, nunc primo est. Cum rebus autem successiuis exponitur sic, nunc primo

Incipit & desinit quo pacto definiantur.

A mo eſt, vel ſic, non eſt, ſed poſt hoc erit, vt incipit moueri, nõ mouetur, ſed poſt hoc mouebitur, tunc priuat præſens, & ponit futurum. Sed hoc verbum deſinit in reb. permanentib. exponitur ſic. Nũc vltimo eſt, vel ſic, eſt & de cætero non erit, vt deſinit eſſe alb. nunc vltimo eſt albus, vel ſic eſt albus, & de cætero non erit albus, & ſic ponit præſens, & priuat futurum. Cum reb. aũt ſucceſſiuis exponitur ſic. Nunc vltimo fuit, vel ſic non eſt, ſed ante hoc fuit, vt deſinit currere, non currit, ſed ante hoc currit, & ſic priuat præſens, & ponit præteritum.

Item quæritur, cum diuerſa tempora intelliguntur per iſta verba incipit, & deſinit, vtrum intelligantur ibi æqualiter, vel vnum per prius, & alterum B per poſterius.

Et dicens, quod iſta verba incipit, & deſinit dicunt inceptiones, & definitiones rerum, ſed inceptiones non ſunt niſi in terminis rerum initialib. & finalib. ſed vltra terminum finalem nihil eſt de re, neque ante terminum initialem eſt aliquid de re, eo quod tota res infra ſuos terminos cõtinetur, ideo eſt, quod cum hoc verbum deſinit dicat terminum finalem rei, per prius dat intelligere præſens, & conſequitur priuatio futuri, eo quod vltra terminum finalẽ rei nihil eſt de re, & loquor in permanẽtib. vnde hoc modo iſta expoſitio nunc vltimo eſt rector quam iſta eſt, & de cæ C tero non erit. Cum ſucceſſiuis autem hæc rectior, nunc vltimo fuit, quam iſta, non eſt, ſed ante fuit, vnde per prius ponitur ibi præteritum terminatum ad præſens, & conſequitur priuatio præſentis. Sed per hoc verbum incipit adiũctũ permanentibus, per prius datur intelligi præſens, & conſequitur priuatio præteriti, quia res permanentes ſunt in ſui principio, & ante ipſum nihil eſt de his vnde hoc modo rectius exponitur ſic eſt, quã ſic, eſt & ante hoc non fuit. Sed cũ ſucceſſiuis per prius intelligitur poſitio futuri terminati ad præſens, & per poſterius priuatio pſentis, propter hoc quod res ſucceſſiue non ſunt in ſui principio, ſed poſt principium.

Et nota, quod hoc verbum incipit, D non proter hoc eſt diuerſorum temporum. Quia tempus dicitur dupliciter. Vno enim modo, tempus eſt menſura primi motus, vel motus, primi mobilis, & eſt ſpecies quantitatis continuæ, & ſic eſt tempus ſecundum veritatem temporis, & tempus iſto modo non accidit verbo, & ſic dantur intelligi diuerſa tempora, per iſta verba incipit, & deſinit, ſed non a parte conſignificationis eorum, ſed a parte terminorum ſuorum, & ſignificationum principalium, qui quidem ſunt cauſæ, quare eſt inceptio vel deſinitio.

Tẽpus duobus modis dicitur.

Alio autem modo tempus dicitur nõ menſura primi motus, neque tempus ſecundum veritatem temporis, ſed dici E tur motus temporis, & hoc modo tempus accidit verbo, & ſic incipit, & deſinit ſunt præſentis temporis, & ſic intelliguntur in eis diuerſa tempora a parte ſignificationis principalis, & intelligitur in eis vnum ſolum tempus a parte conſignificationis. Et prædicta diſtinctio temporis eſt ſimilis diſtinctioni generis, quod ſimiliter genus dicitur dupliciter. Vno enim modo genus dicitur ſecundum ueritatem generis, & hoc modo non ſunt duo genere reperta in natura rerum, ſcilicet maſculinum, & fœmininum, & hoc modo genus eſt tãtum in aĩalibus, vt in viris, & fœminis.

Alio autẽ mõ genus dicitur modus F generis, & ſic reperitur genus in rebus inſenſibilibus, & dicitur lapis maſculini generis, & petra fœminini, vnde ſicut genus dicitur vno modo veritas generis, & alio modo modus generis. Similiter tempus dicitur vno modo veritas temporis, & ſic non accidit verbo.

An motus incipit vel deſinit, & quid motus. Cap. III.

Circa tertium obijcitur, quia vult Ariſt. quod ſi aliquis mouetur, mouebitur, & mouebatur, ſed ſi mouebitur ſumus in illo futuro, tũc verũ eſt dicere, quoniam mouetur, ergo iterum mouebitur, & mouebatur, illud iterum futuri accipiatur, ergo iterum mouebitur

Colligitur 1. & 2. Elen. in pluribus locis.

A tur in alio futuro, & verum erit dicere quoniam mouetur, & sic contingit moueri in infinitum, ergo motus non potest desinere. Eodem autem modo probatur, quod non p̄t incipere, quia si mouetur mouebitur, & mouebatur, sed si mouebatur, sumus in illo præterito, & iterū erit dicere in illo p̄terito quod mouetur, ergo mouebatur prius in alio præterito, & si iterum illud præteritum accipiatur, verum est in illo dicere, quoniam mouetur in alio priori præterito, & sic contingit abire in infinitum a parte ante, sicut a parte post, siue a parte p̄teriti, sicut à parte futuri, sed impossibile est abire in infinitum, quia infinita non possunt pertransiri, ergo impossibi

B le est, quod motus incipiat, & sic motus non potest incipere nec desinere. Et sicut obijcitur de motu sic obijci potest de cursu, quod non possit incipere, neque desinere, quia sicut currit, & curret, & inde vt prius. Eodem autem modo potest obijci de quolibet alio successiuo, quod non possit incipere neque desinere. Et dicendum, quod motui rerum inferiorum, cuilibet successiuo debetur principium, & finis, vt patet in motu alterationis, qui est ab vno termino in alterum, vt ab vna qualitate contraria, in alterā, uel in mediam, & augmentum ab una quantitate ad alteram & motus secundum locum ab uno loco

Infinitū proprie tribus modis dicitur.

C in alterum, & sic omnes motus inferiores incipiunt, & desinunt. Ad illud autem, quod obijcit in definitione motus dicendum, quod infinitum proprie dicitur tripliciter, scilicet diuisione, ut linea dicitur infinita diuisione, & quodlibet continuum, omne enim continuum diuisibile est in infinitum.

Alio autem modo dicitur infinitum appositione, ut numerus, omnis enim numerus augmētabilis est in infinitū.

Tertio autem modo dicitur infinitum utroq; modo, ut motus, & tēpus, utrunque enim est infinitum, diuisione, cum sit continuum, & est infinitum appositione cū post unū t̄ps sit aliud tempus, & post unum motum, sit alius motus ī infinitū, & sic est infinitas, utroque modo scilicet, appositione, & diuisione. Di-

D cendū breuiter, quod infinitū isto tripli ci modo est tm̄ in potētia, & nō in actu & bene potest pertransiri eo quo infinitum in potentia, bene pōt pertrāsiri, īfinitum autē in actu nō potest, unde quia obiectiones uolebant reducere potentiam in infinitum ad actū dicendo motum, ideo sequebatur infinitas. Quod autem intentetur reducere infinitū diuisione in actum, patet, quia cum dicitur, si mouetur mouebitur iam diuidit motum per partes suas, & cum iterum sumit p̄teritum, & futurū dicens, ꝙ si mouetur in illo, ergo mouebitur, & mouebatur, patet quo adhuc diuidit partes motus, & sic potentiā diuisionis infinitę nititur reducere in actū diuisio

E nis, unde licet motus sit infinitus reducendo aptitudinē infinitę diuisionis in actu, nō pp hoc sequitur ꝙ motus sit sic infinitus simpliciter, sed est ibi fallacia s̄m quid, & simpliciter. Si quęratur ubi debeat quis resistere obiectionib. Dicēdū quod ultimæ illationi debet resistere, quia bene ꝑbat, quod cōtingit abire infinitū à parte ante, & à parte post diuidendo motū a parte principij, siue a parte finis, sed ex hoc non sequitur, ergo motus non potest recipere, neq; desinere quia motu secūdum se infinitus est, diuisione autem infinitus est unde omnis motus īferior incipit, & definit.

F Item obijcitur, quod motus primi mobilis, siue cæli est infinitus, quia una reuolutio naturaliter cęli est post aliam sicut unus hō ex alio homine naturaliter, generatus, ergo nō fuit prima reuolutio cęli, quia si fuisset prima, tunc illa non fuisset post aliam, ergo motus cęli non incipit, ergo fuit ab æterno, ergo, & cęlum ab æterno, ergo planta est ab æterno, quod est credentibus impius error. Similiter autem uidetur quod motus primi mobilis a parte post sit infinitus quia post unam reuolutionem cęli, naturaliter sequitur altera, ergo non est sumere ultimam reuolutionem cęli, ergo motus cęli est infinitus a parte post. Item si obijcitur quod generatio hominum sit infinita a parte ante, & a

Motus cęli nec incipit nec definet.

& a parte post, & plātarū, & aliorū generabiliū & corruptibiliū q̄a hoc est principium in natura hō ex hoīem generatur, & equus ex equo, leo ex leone, planta ex plāta, ergo non est sumere primū hominem, quia si sumat aliquē, ille erit ex alia sm̄ via naturæ, & illæ alius ex alio priori, & sic infinitum in hoībus, & cæteris animalibus, & plantis. Et dicendū q̄ motus primus, & generatio oīum inferiorum vt animalium, & plātarum pñt sumi dupl̄r, quia vno mō sm̄ viam naturę, & sm̄ naturalia, & alio mō sm̄ cōparationem ad primum, qđ est supra naturā, vt à cām prima, & sm̄ principia naturæ non est reperire primam reuo-
B lutionem cęli, neq; vltimam, neq; primum hoīem, vel primum animal, vel primā plātā, quia natura non potuit facere primum hoīem, neq; primum leonē, neq. primā plantam, neq. primam reuolutionē. Sed modo secūdo fuit reperire primum hoīem, & primam gñatio nem in oīb. gñabilib. q̄ a primum, quod est supra naturā, vt causa prima ex sua summa potentia potuit facere quodlibet ex nihilo, quod natura non potuit.

Item eodem modo obijcitur, qđ motus nō sit in sui principio, neque in sui fine, sicut obijciebatur, quod non potuit incipere neq. desinere, quia si aliquis in principio motus monet, ergo mouebat̄ prius, non, ergo erat in principio, si aliquis mouetur in fine, ergo mouebitur
C posterius, non ergo motus erat in fine, ergo motus non erat in principio. Qđ concedimus. Habito, q̄ oīs motus nec in principio incipiat, & nec in fine desinat, & qualiter incipiat, & desinat, quia motus inferioris vere incipiunt, & desinūt p̄ principio naturæ, motus aūt inferiorū, & ēt tota generatio cōtinua inferiorum incipit & definit per primū supra naturam. Sciendū, quo motus definitur sic, Motus est perfectio existentis in potētia sm̄, quòd hmōi; Quod patet *Motus quod.* sic quia mobile & solum mobile est in potētia passiua ad motū, sed oīs potentia perficitur per suum actiuum, vt potentia ad calefaciēdum per calefieri, & potētia ad dealbādū per albedinem, & sic de alijs, ergo cum mobile dicat potē- D tiā ad motum; iō mobilis in quantū mobile perfectio est motus, & ideo perficitur mobile inquantum est mobile cum mouetur. visibile inquantum est visibile cum vr̄, & augmentabile inquantum est augmentabile, tum argumentatum & alterabile inquātum est alterabile cū alteratur, ergo simpliciter mobile inquātum est mobile cum mouetur, sed cum mobile inquantum est mobile existat in potentia, vt dictum est. ergo motus est perfectior existentis in potentia, secundum, & huiusmodi, quod est perfectio mobilis, secundum quod existit in potē- E tia, inquantum est mobile.

An tempus incipiat vel desinat, & quid sit tempus. Cap. IV.

Te x.ca. 2. CIrca quartū obijcitur quia vt inuit Arist. in 4. Phy. Sicut punctus continuat duas partes lineæ, & est indiuisibile in linea, similiter nūc est indiuisibile in tempore, & continuat duas partes tp̄is, vt ip̄is prius, tempori posterior. Et ideo dixit Arist. quod nunc est semper finis temporis præcedentis & principiū subsequentis, ergo impossibile est reperire primum nunc in tēpore quia quod cunq. nunc accipiatur, semper est finis vnius ip̄is, & principium alterius, ergo ante illud nunc, erit accipere aliud tp̄us prius, & ante tp̄s, erit accipere aliud nūc quod erit principium illius, & finis, ite F rum alterius tp̄is p̄cedentis, ergo non est sumere primum ip̄s, ergo tempus nō incipit, ergo ip̄s est ab æterno. Et dicendum est sicut dictum est de motu circulari cœli, & de motu generationis quod *Tēpus est æternum.* tp̄s potest sumi sm̄ duas cōparationes, s. sm̄ comparationem ad naturam, & sm̄ comparationem ad causam primā. Si autem sumatur sm̄ comparationem ad naturam. sic tempus non potest incipere, quia natura non potuit facere primum tempus, unde tempus secundum viam naturæ procedit in infinitum a parte ante, & a parte post. Si autem sumatur tempus per comparationem ad causam primā sic incipit tempus, quia

A incipit cum motu, & cũ mobili primo. Quid autem sit tempus, & cuius mensuræ sit, quia est mensura, scilicet primi motus, si motus primi mobilis, & in quo sicut in subiecto, quia est in motu circulari cęli; primo dictum est in tractatu huius dictionis si. [illegible]

An potentia incipiat uel desinat. Cap. V.

Tex. cõ. 99. et in de plerisque locis

Circa quintum quæritur vtrum potentia incipit, uel non. Et videtur quod incipit, quia si potentia incipit, ergo possibile incipit, ergo non erat possibile antequam inciperet, sicut non erant res antequam inciperet esse, ergo modo ex non possibili factum est possibile, sed nõ possibile, & impossibile ęquipollent cum conuertantur, ergo ex impossibili factum est possibile quod videtur inconueniens, ergo possibile nõ
B incipit, ergo nec potentia ipsius possibilis incipit. Sed contra hoc sic obijcitur, quia si possibile nõ incepit, ergo fuit ab æterno, & sic sequitur hæresis, dicendo non solus Deus fuit ab æterno, sed etiã materia prima fuit ab ęterno cum Deo quod error, non solũ in fide catholica, sed etiam in scientia Naturali, quia ponitur esse materia sine forma, & separata a passionib. idest accidentib. ergo necesse est possibile incepisse, & potentia ipsius. Et dicẽdum est quod duplex est potẽtia, q̃a est quædã potẽtia rerũ creatarũ, quę diuidit per potẽtiã actiuam creatã, p potẽtiã passiuã creatã, & ita incepit esse, & vtraq. pars eius. Alia aũt est potẽtia increata, & hæc est potẽtia cau
C sæ primæ siue primi agẽtis, & ista nõ incipit esse, sed est ab ęterno, & sic potẽtia passiue incepit, & possibile ĩcepit, & potentia actiua rerũ creatarũ nõ incepit.

Ad illud aũt ꝙ obijcitur, ꝙ si possibile incepit, ergo eũ non possibili factum est possibile, ergo impossibile est possibile, cũ nõ possib. le & impossibile ęquipolleant. Dicendum est, ꝙ hoc non est incõueniẽs uno mõ, & alio mõ sit, quia inconueniens est, quod agẽs aliud naturale ex impossibili faciat possibile in natura. Sed de agente quod est supra naturam, vt causa prima, nõ est incõueniẽs, quod ex impossibili faciat possibile in D
natura, quia natura non potuit facere aliquid ex nihilo, sed causa prima potui, & ideo ex impossibile in natura potuit facere possibile prima causa.

Paris. passiua triplex.

Item nota quod sicut dictum est, q̃d quædam est potẽtia increata, & hęc est actiua simp̃r se, & nullo alio, & hęc est causę primę, vt diximus, quia nullo mõ est mota neque per se, neque p accidẽs, sed mouet omnia creta. Alia est autem potentia creata, quæ incepit esse vt diximus, cum rebus creatis. Huius autem potentiæ alia est actiua, quæ mota mouet, & hæc est cuiuslibet agentis naturalis, alia autem dicitur potentia passiua, & hæc potentia passiua est materia prima, & eorum quę consequuntur materiam primam. Item potentia passiua sumitur tripliciter quia quædã E
est potentia finalis quæ est simp̃r, & põt habere actum simul, vt potentia q̃ est in materia aeris ad hoc, vt ex aere fiat ignis simpliciter est pfecta quãdo ignis generatus est ex aere, & materiæ potentia, q̃ est in ligno, ad hoc ut ex eo fiat arca simp̃r est perfecta q̃n ex eo facta est arca. Alia aũt est potentia passiua q̃ est pfectibilis sm̃ partem semper & nunquã ẜm totũ, ut potentia diuidẽtiũ infinitũ in cõtinuis particulares diuisiones perficiunt partes illius potẽtię quia quod ab hoc diuisũ est cõtinuum in aliquã, vel in aliquas partes, & ẜm hoc tm̃ finita est illa potentia, sed quia impossibile est omnes diuisiones continui simul esse, iõ impossibile est illa perfici ẜm totũ. Tertia aũt potentia passiua est, quæ põt fieri neque secundũ par F
tem, neque secũdum totum, & hoc in oculo cæco, & in animali mortuo, q̃a in oculo cæco manet materia ĩ qua fuit visus, & in hoĩe mortuo manet materia ĩ qua fuit vitę, ergo, cum materia nõ possit esse sine potentia, necesse est ꝙ ibi remaneat potẽtia, sed aliter quam prius, quia prius poterat finiri, modo autem non potest, eo quod à priuatione nõ est redire in habitum per naturam, & hæc potẽtia passiua dicitur infinita.

Sophis.

Item posito, quod Socra. sit albissimus

A mus hominum qui modo sunt, & post hoc instans nascatur quidam albior, eo quæritur de hoc sophismate, Socr. definit esse albissimus hominum.

Probatio. Soc. est albissimus hoiūm, & de cætero nō erit albissimus hoium, ergo desinit esse albissimus hominum. Contra, Socr. desinit esse albissimus hominum, ergo hominum qui sunt, & hominum qui non sunt quorum vtrunque est falsum. Et dicendū quod prima est vera, & probatio bene tenet, sed improbatio non tenet, vt dicunt quidam, eo quod est ibi figura dictionis, a simplici, ad personalē, quia dnt quidā, quod tenetur ille genitiuus hominum

B simpliciter in prima, sed cum infert, ergo hominum qui sunt, vel hoium qui non sunt, personalem hēt suppositionē. Alij autem dicunt, quod est ibi figura dictionis ab ampliata suppositione ad restrictā, quia ille genitiuus hoium in prima tenetur pro quolibet alio hoie a Soc. sed cum dicit, ergo hoium qui sūt, vel hoium, qui non sunt ille genitiuus hoium restringitur ad existētes ex vna parte, & ad non existēns ex alia parte p implicationes circa ipsum factas. Vnde dicendum, q improbatio peccat fm accidens, quia sic definitio significatur respectu hominum simpliciter nō ia respectu hoium, qui sūt vel respū hoium qui non sunt, quia non est necesse, q si aliquod accidat antecedenti, q propter hoc accidat consequenti. Itē posito qd

C Soc. sciat tm tria enunciabilia necessario, & nūq desinat ipsa scire, & nominētur a, b, c, & d, sit quartū nō enunciabile quod sciat modo Socr. & de cetero non sciat ipsum. Quærit de hoc sophismate. Socr. desinit scire qcquid ipse scit Probatio. Soc. scit quicquid ipse scit, & de cetero nō sciet quicquid ipse scit, ergo desinit scire quicq d ipse scit. Cōtra, Soc. desinit scire quicquid ipse scit, sed ipse scit a, ergo desinit scire a Solut. prima est falsa, & probatio nō valet, qa altera pbantium est duplex, quia minor est duplex, eo q negatio potest præcedere distributionē, & sic est vera hæc. s. de cætero nō quicquid ipse sciet, & ita

facit distributionem teneri particulariter, & sic est vera, sed sic non sequitur cōclusio, vel negatio potest sequi distributionem sic, de cætero quicquid scit non sciet, & sic est falsa, quia sensus est de cætero non eorum, quæ scit sciet, q falsum est, & sic sequitur conclusio.

Et nota, q cū incipit, & desinit cōiungūt multitudini, vel noi pluralis numeri, dēt exponi remouendo totā multitudinē, vel vnū quodq. de multitudine, vt Soc. scit qcquid ipse sciet, de cætero nullū eorū sciet. Similiter, & hoc, Socr videt oēm hoiem, posito qd Socr. videat sp oēm hoiem aliū a Platone, & mō videat Platonē, & de cætero non videbit eū, & pbatio, & im pbatio sunt oī nō, similiter sicut in præcedēti sophismate. *Notabile valde pulchrū*

E Item posito, quod Socr. sciat tria enūciabilia necessario, & sp sciat ea, s. a, b, c, & cum illis sciat hoc enūciabile, s. se nihil desinere scire, & post hoc instās non sciat illud. Quærit de hoc sophis. Soc. desinit scire se nihil desinere scire. Probatio. Soc. scit se nihil desinere scire, & de cætero nisi sciet se nihil desinere scire, ergo Soc. desinit scire, se nihil desinere scire. Cōtra Soc. desinit se nihil desinere scire, ergo, Socr. scit se nihil desinere scire, sed quicquid scitur est verum, ergo Socr. nihil desinere scire est verū, ergo nihil desinit scire locus, siue a conuertibili, ergo non desinit scire hoc enūciabile, s. se nihil desinere scire. Solutio. *Sophis.*

F Prima est vera, & probatio tenet. Sed im pbatio peccat fm qd. & simpliciter in hoc argumento, nihil desinit scire, ergo non desinit scire, hoc enunciabile, se nihil desinere scire, quia sciendo hoc enunciabile non propter hoc argumentatus scientia sua, eo quod scire hoc enūciabile, nihil aliud est, nisi qd ipse sciat se scire alia tria enunciabilia, & de cetero non sciet se scire ea, sicut accidit quā do dormit, unde sicut homō non plura scit in habitu cum vigilat quā dormit, similiter non plura scit sciendo hoc enūciabile, quam non sciendo ipsum. Cuius causa est, quod hoc enunciabile ponit reflexionem actus sciendi supra se, cum sciat illa tria, & sciat se scire ea, &

A ita sciat quod nullus eorũ oblisuiscat,et propter hoc scit se nihil desinere scire, sed siue scientia reflectatur supra se, & habeat actu ipsam siue nõ reflectat,nõ ꝑpter hoc augmentat,vel diminuitur, sed modus est alius sicut cum uidet coloratũ & vi det se uidere coloratum,nõ ꝑpter hoc plura videt, q̃ videat colora tum tñ,ita ꝙ nõ aduertat se videre. Vnde sicut hoc est q̃d, & simpliciter nihil videt ergo non videt tenebras, eo ꝙ licet tenebræ sint aliq̃d,cum nihil sunt in uidẽdo. Similiter in proposito, vt nihil desinit scire,ergo non desinit scire, hoc enunciabile, scilicet se nihil desinere scire.

B Itẽ posito quod Soc.sit in ultimo istãti uitæ suæ. Quæritur de hoc soph. Soc. desinit esse non desinendo esse,& de cętero nõ erit nõ desiniẽdo esse ergo Soc. desinit,ergo prima est vera. Soc.desinit esse non desinendo esse. Contra. Soc.de- *Sophis.* sinit esse nõ desinẽdo esse, ergo Socr.desinit esse,dũ non desinit esse, vel si nõ desinit esse, vel quia non desinit esse, quorum vtrunque est impossibile. Gerũdiũ enim in do, resoluit per dũ, vel si, vel per quia. Solutio. Prima est duplex, eo quod hæc determinatio, non desinendo esse, potest determinare hoc verbũ desinit, uel hoc uerbũ esse quia immediate sequitur. Si vero determinet hoc uerbum desinit si hæc falsa est,& opposita ponũ tur circa idem, vnde sensus est, desinit

C quia non desinit, vel dũ non desinit, vel si non desinit,& sm̃ hoc probat: Si autẽ determinat hoc verbum esse, sic est vera,& est sensus. Socr. desinit esse nisi desinendo esse, id est. Socr. desinit esse, inde sinens, vel esse sine definitione. vnde nõ desinit esse simpliciter, sed est tale, s. esse indefinens, uel sine definitione quia vsque modo habuit esse indesinens, vel esse sine definitione,& de cætero nõ habebit tale esse, imo habebit esse desinẽs, & cum definitione. Et primo modo est composita,& falsa, quia in sensu cõpositionis fallit. Secundo vero diuisa,& uera, vnde est ibi sophisma compositionis.

Quam suppositionem termini substantiales in his terminis habeant. Cap. VI.

D Circa vltimum quæritur vtrum termini substantiales,& accidẽtales *c. de spẽ* habeat eandem suppositionem cũ his verbis incipit,& desinit, cum alijs verbis parte post, uel diuersam. Et vr ꝙ diuersam, quia bene sequitur, Soc.est homo,& de cætero non erit homo qui est, *Termini substantiales, et accidentales non similiter supponunt cum incipit & desinit.* ergo desinit esse homo. Sed posito, q̃d nullus sit color, nisi albedo,& corrupta albedine statim erit nigredo, & non est nisi in Socr.& tunc non sequitur, Socr.est coloratus,& de cætero nõ erit coloratus colore, qui est, ergo desinit esse coloratus, nõ ergo similem possunt suppositionem termini substantiales,& ter

E mini accidentales cum istis incipit, & desinit. Item bene sequitur Socr.incipit esse homo, ergo incipit animal, sed non sequitur, incipit esse albus, ergo incipit esse coloratus, quod concedimus dicentes, quia aliam habent suppositione termini substantiales, & aliam accidẽtales cũ verbis, cuius causa est, quod formæ accidentales sunt transmutabiles, circa idem formę varo essentiales nõ quia in accidentibus potest fieri transumpto ab vno in aliud, in essentialibus vero non. Item bene sequitur, Soc.est alb.ergo est coloratus, sed non sequitur, incipit esse alb.ergo incipit esse coloratus, ergo termini accidentales nõ hñt eadẽ suppositionem cũ his verbis incipit, & desinit, & cum alijs, quod concedimus. Cuius cã est, quia in accidentalib.manente genere spẽs trãsmutatur, circa idẽ, vt Soc. manente color põt transmutari ab albe F dine in aĩa speciẽ coloris, sed in substantialib. impossibile est. Itẽ ex prędictis patet, ꝙ cũ dr̃, Soc.incipit esse coloratus, ille terminus coloratus, non solum copulat pro colore, qui est, sed ẽt pro colore, qui fuit. Et cum dr̃, Soc.desinit esse coloratus, iste terminus coloratus non solũ copulat, pro colore, qui est, sed ẽt pro colore, qui erit, hoc est ex natura horũ verborum incipit,& desinit, quia nõ solum ponunt albedinem in pñi, sed etiã vnum eorum priuat albedinem in præterito,& alterum in futuro, sicut in prædictis orationibus, & inconsimilibus. Sed contra, forma minus communis re strin-

A stringit ad pauciora quam forma magis communis, vt albus ad pauciora quã coloratum, sed desinit est minus commune, quam est, quia esse sequitur desinit, & nõ econuerso, ergo desinit restringit ad pauciora, quã hoc verbũ est, sed hoc verbũ est, restringit ad ea, quę sũt, ergo hoc verbum desinit restrĩgit ad pauciora, ergo non faciet terminum copulare pro colore, qui est. & qui nõ est. Et dicẽdum, quod termini accidentales significant res permanentes cum adiungatur istis verbis incipit, & desinit, & dñt copulationẽ rei in p̃senti, & ideo copulant pro præsentibus. Sed quia illa verba dicunt inceptiones eorũ, iõ d cunt termi-
B nũ initialẽ, vel finalẽ, & ante terminum initialẽ nihil est de re, & similiter post terminũ nihil est de re, ideo cõsequitur ad hoc verbum desinit priuatio rei permanentis in futuro rõne termini finalis. Ad hoc verbum incipit consequitur priuatio rei permanentis in præterito rõne termini initialis. Dicendum, ergo breuiter, quod hæc verba per suã significationem faciũt prędictos terminos copulare pro prę̃sentibus, & copulatio pro p̃teritis, vel futuris cõseq̃tur ad hæc uerba ratione terminorum quos dicũt. Ex prædictis autẽ patet si quis quęrat, pp quid alia verba non ampliat terminos sicut ista. Causa. n. est, quia ista dicũt terminos rerum vt dictum est, alia autem
C verba non. Et hæc eadẽ est causa quare ista verba ponũtur syncategorematica esse. & non alia. Ad argumentum autẽ dicẽdum, quod forma minus cõmunis duplex est. Quia uno mõ fit minus cõe per differentiam aduenientem magis communi, vt album p disgregatiuum visus aduenient coloratos.

Alio aũt modo forma minus commu nis fit per priuationem aduenientẽ rei, & illa sunt illa verba incipit, & desinit. Et primo modo forma minus cõis restringit ad pauciora, secũdo autem modo non vnde hoc adiectiuum albus restringit ad pauciora quam hoc adiectiuum coloratus, & hæc verba incipit, & desinit non restringunt ad pauciora.

De necessario, & Contingenter. D

Finito tractatu horum verborũ incipit, & desinit consequenter dicẽdũ est de his dictionibus necessario, & contingenter. Circa quas primo quæritur quid sit necessarum, & quid contingẽs. Secundo autem quod modis dicantur, siue quæ sunt dictiones eorum.

Tertiò vtrum determinent compositionem, vel non, & qui modi faciũt propositionem modalem.

Quartò vtrum dictiones vim habeãt ampliandi.

Quintò autem quæritur quando propositiones de contingenti, & de necessario conuertantur. E

Quid necessarium. Cap. I.

Circa primum, ergo sciendum est, q necessarium definitur sic. Necessarium est ens nõ potens aliter se habere. Et propter hoc patet quod malè dicunt definientes sic. Necessariũ est, quod nõ potest, neque potuit, neque poterit aliter se habere, quia sic nihil esset necessarium per se, nisi prima causa, quia causę aliæ cæperunt esse, & ita exierunt a nõ esse in esse. Sciendum autem quod continens simpliciter, æquiuoce dicitur, & ideo non potest definiri, quia nullum æquiuocum definitur.

Necessarij, ac cõtingentis natura. Ca. II.

Circa 2m sciẽdum, quod necessariũ dicitur duobus modis sicut, & ne- F cessitas, quia est quædam necessitas modi, & alia rerum. Necessitas autem modi, & non rerum significatur per hanc dictionem necessario, sed & ponatur sine necessitate rerum. vnde hæc propositio Socr. necessario currit, est de necessario sed non est necessaria, imo contingens, necessitas autem, rerum significatur per ipsas res, non apposito modo necessitatis, vnde hæc propositio est necessaria, homo est animal, sed nõ est de necessario cũ sit de inesse, & non sit modalis. Item necessitas rerum est duob. modis. Quia una est necessitas intentionũ cõmunium Logicalium, ut de quocun-

A que p̄dicatur definitio, & definitū. De quocunq; p̄dicatur, species, & genus, q̄a species genus, definitio, definitum totū pars, & consimilia sunt intentiones cōmunes dialecticæ. Alia autē est necessitas rerum, non rerum, quæ sunt intētiones, sed rerum specialium, quarum sūt intentiones, quę. s. res speciales considerantur in aliqua scientia speciali, et talis necessitas est hic oīs numerus, est par, vel impar, & hoc pertinet specialiter ad Arithmeticā, & sic hic, oīs triāgulus habent tres angulos æquales duob. rectis, & hæc necessitas nō ptinet nisi ad Geometriā spāliter. Et quot modis dr̄ necessitas tot modis, & eisdem dr̄ necessariū.

B Contingens aūt primo duob. modis dr̄, q̄a est quoddā cōtingens, ꝙ opponitr̄ necessario. Et istud contingens definimus sic. Cōtigēs est q̄d pōt esse uel non esse. Alio aūt modo dicitur cōtingēs, q̄d prędicatur de necessario, & de contingenti, quod opponitur necessario, unde est quasi cōmune ambob. scilicet ncessario, & contingenti, quod opponitur necessario. v. g. hominem esse animal est necessarium, & hominē currere, uel augeri, uel canescere est contingens, q̄d opponitur necessario, & possum dicere, ꝙ hominem esse contingens. Contingit. n. hominem esse animal, quod est, & hominem currere est contingens, quia potest esse, sic contingens prædicatur de necessario, & de contingenti, quod necessario opponitur.

C Item cōtingens, quod opponitur necessario, tribus modis dr̄. Quia est quoddam contingens, quod dicitur cōtingēs ad utrumlibet, & illud æqualiter se habent ad partem affirmatiuā, & negatiuam. Et definitur sic. Contingens ad utrum libet [illegible], quod æqualiter pōt esse, & non esse sicut accidit in motibus, & in operationibus uolūtarijs, unde de se tale contingens non determinatur magis ad esse, sed q̄ ad nō esse sed per cām suā q̄nque determinetur magis ad unū quā ad alterum. Itē contingentis appositi necessario, alia pars est, q̄ dr̄ contingens naturæ. Et definitur sic. Contingēs naturæ est, quod magis se habet ad esse q̄ ad nō esse. ut hominē canescere in senectute. Et illud ē cōtingens, dr̄ contingens in pluribus, uel frequēter. Tertia uero pars eius est contingens in paucioribus. uel raro. Et definitur sic. Contingens in paucioribus, uel raro, [illegible] quod minus se habet ad esse quā ad non esse, exemplum autem Aristot. est hoc, ut bonum, in paucioribus, vel raro, malū aūt, ut in pluribus & frequenter, & ideo mali homines sunt in plurib. poni vero, ut in paucioribus. Sciendum autem quod prædictæ diuisiones necessarij, contingētis sunt diuisiones uocis ī sīgnationes non sm̄, quod dictio ęquiuoca plura significat æqualiter, sed sm̄, quod dictio æquiuoca plura significat sm̄ prius, & posterius, ut ens aut bonum, aut medicabile: aut sanum, aut expediens. 1. & 2. perihermen.

E

An necessarium ac contingens compositionem determinet nec ne. Cap. III.

Habito autem quot modis dicitur necessariū, & contingens consequenter obijcitur contra tertiam quæstionem, quia habitudines rerū causantur a rebus, ut habitudo gn̄is a gn̄e, & speciei a specie, & sic de alijs, ergo habitudines rerum non sunt nisi a rebus, ergo neq; necessitatem hn̄t nisi a rebus, ergo necessitas per prius est in rebus, q̄ habitudinib. rerū, ergo cum nulla compositio propositionis sit necessaria, nisi pp necessariam habitudinem prædicati ad subiectum, ergo per prius, erit necessitas in re, quę subijcitur, & in re quę prædicatur, & per posterius in p̄dicatione, ergo hęc dictio necessario per prius dēt determinare subiectum, uel prædicatum, & per posterius compositionē, & ita proprie, & primo nō debet determinare compositionem, sed subiectum uel prædicatum. Et dicendum, quod necessitas est duplex, quia est quædam substantiarum, alia actuum.

Quamuis enim necessitas accidentis non causet nisi a necessitate substātiæ, ut necessitas primi motus non causatur nisi a necessitate motoris, & mobilis, & tamē necessitas ipsius actus, siue motus alia est a necessitate substantiæ, & sicut

est

A est duplex necessitas, ita est duplex signum necessitatis.

Quoddam enim signum necessitatis est, quod significat necessitatem, vt dispositionem substantiæ, vt hoc nomen necessarius, ria, rium. Alio autem modo est signum necessitatis, quod significat necessitatem, vt dispositionem actus, vt hoc aduerbio necessario. Et propter hoc istud signum debet determinare compositionem, & non rem subiectam, vel prædicatam. Ad aliud autē quod obijcit, quod non est necessitas in cōpositione, neq; in habitudine pđicati ad subiectū, nisi per ipsum pđicatū, & ipsū subiectū, dicēdū, quod verum est.

B Sed tamen alia necessitas compositionis, quia hæc necessitas est inhærentia ipsius actus ad subiectum, & alia est necessitas rei, quæ subijcitur, vel prædicatur. Et ideo sicut diuersæ sunt necessitates, ita sunt diuersa signa dicentia dispositiones vnius, & alterius, vt dictum est & sic ideo hæc dictio necessarium determinat compositionem, & sic facit propositionem modalē. Itē subiectum, & prædicatum sint partes principales propositiones, ergo qua ratione dicitur propō modalis a dispositionibus prædicati, eadem ratione debet dici propositio modalis a dispositionibus subiecti. Et sic modi facientes propositiones modales erunt plures quam illi sex quos determinat Arist. in 2. Perihermenias, & quos habent pueri in modalib. suis. Et dicen-

C dum, quod sicut subiectum, & prædicatum sumūtur dupliciter. Vno. n. modo, sumitur subiectum, inquantum est subiectū, & prędicatū, inquantū est prędicatum. Et alio modo subiectum dicit illud quod est subiectum, & prędicatum illud quod est prædicatū. Similiter duplex est dispositio subiecti, & pđicati. Quia quædam sunt dispositiones eius, quod subijcitur, & eius, quod prædicatur. Aliæ aūt sunt dispositiones, quę sunt prædicati inquantum est prædicatum, & subiecti inquantū est subiectum. Et dispōnes quæ sunt subiecti inquantum est subiectum, & pđicati inquātū est prædicatū denominat propositionē, alię autem nō, v.g. Oīs homo albus necessario curD rit velociter, illa determinatio albus est eius, quod est subiectū, vt homines sm se, hęc autē determinatio velociter est eius, quod est prædicatum, ut ipsius cursus sm se, & neutra harum denominat propositionē. Vnde nihil est dictū, hęc propositio velox vel alba, hęc autem dispositio omnis est subiecti inquantum & subiectum, & denominat propositionē, quia ab hac dispositione dr̄ propositio vniuersalis. Hęc autem dispositio necessario est prędicati inquantum est prędicatum; vnde denominat propōnem, cū ab ea dicatur ppositio modalis. Et nota quod dispositiones subiecti inquantum est subiectum denominant propōnem a parte quantitatis cum ab eis di- E catur vniuersalis, vel particularis, vel indefinita, vel singularis. Dispositiones autem prædicati inquantum est prædicatum denominat ipsum a parte qualitatis, cum ab eis dicatur affirmatiua, vel negatiua modalis, vel de inesse. Sic. n. dr̄ negatiua, quia prædicatum negatur de subiecto, & hoc prędicatum inquantū est prędicatum. Similiter dicitur affirmatiua, quia affirmatur prędicatum de subiecto, affirmatio. n. ipsius prædicati est sicut denegatio, & sicut a modo determinante compositionem, & per compositionem determinantem prædicatū dr̄ propositio modalis. Similiter à sola inhærentia prędicati cum subiecto dici F tur propositio de inesse.

Item sicut bene dicitur, Socratē currere est contingens, vel Socratē currere est necesse. Similiter bene dicitur Socratem currere est bonum, Soc. currere est malum, ergo sicut istæ præmissę sūt modales, ita, & duæ sequentes, & sic erunt plures modi modificantes propositionem. Et dicendum, quod contingens, & necessarium, & cōsimilia quāuis sint in prędicato denominant compositionem cū dicant comparationem vnius ad alterum, sed bonum, & malum non prędicantur de eo quod est Socratem currere, nisi effectiue, vel causaliter, & non propter hoc, quod disponat compositionem, quia cū Socr. currit creatur in eo sa-

A sanitas vel ægritudo, vel commodum, vel incommodum aliquod. Et ideo dicitur bonum vel malum de eo quòd est Soc. currere effectiue, vel causaliter.

An necessario ac contingenter naturam habeant ampliandi. Cap. IV.

Circa quartum quæritur, vtrū illæ dictiones necesserio, contingenter naturam habeant ampliandi. Et uidetur, quod sic, quia cum dr̄ homo necessario est animal, vel homo potest esse antichristus, vtrobique ampliantur termini non solum ad præsentia, sed etiam ad futura, ergo tam necessario, quā contingēter hēnt naturā ampliādi, quia cō tingenter & possibiliter equipollent, q̄ concedimus. Vtrunq. enim ampliat ad B ea quæ sunt, & ad ea quæ erunt. Item quæritur vtrum natura ampliandi sit in eis eadem, vel diuersa. Et quod eadem sit vr̄ per hoc quod dictum est, quod vtrunque ampliat ad futura, ergo est eadem. Et picendum, quod non est natura ampliandi eadem in vtroque quia illæ dictiones contingens, & contingēter non hn̄t naturam ampliandi, nisi pp potentiam quæ in eis intelligitur, quę. s. potētia ordinabilis est ad actum per quod perficitur, vt homo potest legere, homo potest currere, hō pōt esse antichristus, quia potentia ad currendum perficitur per ipsum currere, & potentiā ad sedēdum per sedere, & sic de alijs. Et illæ dictiones necessarium, necessario, necesse, non dicunt potentiam, vel possibilitatē, C sed perpetuitatem ipsius esse, quia perpetuitas ipsius esse se extendit ad omne tempus, ideo illæ dictiones ampliāt nō solum ad præsentia, sed etiam ad futura. Et sic patet quod contingens, & cōtingenter ampliant propter potentiam vel possibilitatem ordinatam ad aliquē actum, sed illæ dictiones necessarium, necessario, ampliant propter perpetuitatem ipsius esse cōpleti, & perfecti, quia & necessarium non est pars, vel possibilitas respū ipsius esse perfecti, & cōpleti secundū speciem autem possibilitas si est, simul est cum ipso esse. Et ideo Aris. in 2. Physi. quia in perpetuis non differt esse, & posse.

Ca. 2. et ibi do-&o.

Quo nā modo propositiones de necessario ac contingenti conuertantur. Ca. V. D

Circa quintum quæritur, qualiter conuertātur propositiones de necessario, & de contingenti. Et dicēdum est, quod propositiones de necessario cō uertuntur sicut, & ille de inesse, quia vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua conuertūtur simpliciter in vtrisque, vt nullus homo est lapis, nullus lapis est homo, quidam homo est animal quoddam animal est homo. Similiter in istis de necessario, nullus homo necessario est lapis, nullus lapis necessario est hō, quidā homo necessario est animal, quoddam animal necessario est homo, vniuersalis affirmatiua conuertitur sm̄ partē, i. conuertitur in particularem, in E vtrisque. Particularis vero negatiua nō conuertitur in his de necessario, sicut nec in illis de inesse, hęc. n. est vera q̄ddā animal nō est hō, hæc autē est falsa q̄dā hō nō est aīal, & ideo non cōuertitur, & eadem est causa in illis de necessario.

Item nota quod non omnes propositiones, & de contingēti similiter cōuertuntur cum prædictis. Oēs. n. propōnes affirmatiuæ de cōtingēti tā vniuersales q̄ particulares similiter conuertuntur, sed negatiuæ nō similiter conuertūtur. Vnde nota quod negatiuæ de contingēti quod dr̄ de necessario, & negatiuę de illo contingenti quod opponitur necessario simpliciter conuertūtur, vt nullū hoīem contingit esse equum nullum equum cōtingit esse hominē, istæ enim F propositiones sūt de cōtingēti dicto de necessario, vnde dn̄r contingere, quia sunt necessariæ. Item nullam tunicam contingit esse albam, & nullum album contingit esse tunicam, & istæ sunt de contigenti quod opponitur necessario, unde dicuntur contingere in eo quod non ex necessitate insunt. Item propositiones de contingenti ad utrumlibet & de contingenti nato, siue vt in pluribus conuertuntur secundum oppositas qualitates, sed differenter, quia propositiones de contingenti ad vtrumlibet sunt de contingenti infinito, quod idem est, conuertuntur ęqualiter ab affirmatio-

ne, & negatione, & econuerso, ut si nullum hominem contingit currere, omnem hominem contingit currere, & econuerso, quod est, quia istud contingens equaliter se habet ad esse, & ad non esse, ergo sicut contingit esse, ita contingit non esse. Propositiones uero de contingenti nato, ut in plurib. conuertuntur, i. equipollent ei quod nõ est necesse esse, ut contingit hominem canescere. Et nota quod oẽs propositiones de contigenti ad utrumlibet, & de contingenti nato, sunt affirmatiuę, qd' patet per hoc qd' conuertũtur scdm oppositas qualitates, & hęc est cã quare ex eis nõ licet syllogizare ĩ scda figura, qa
B ex affirmatiuis ĩ scda figura nihil seqt'.

His autem habitis quęritur de hoc sophis. Omnis homo necessario est animal. Probatio. hęc propositio est necessaria, omnis homo est aĩal, ergo modificata modo necessario erit necessaria uel uera, ergo hęc est uera, omnis homo, necessario, est aĩal. Contra Omnis hõ necessario est aĩal, Socr. est hõ, ergo Soc. necessario est animal in tertio primę, sed conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum est falsa, non minor, ergo maior, sed hęc est prima, s. omnes hõ necessario est aĩal, ergo prima est falsa.

Sophisma primum.

Solutio. Prima est simpliciter uera, & ĩprobatio peccat secũdũ accidẽs, qa sub terminis sũptis simpliciter, non sũt sumendi termini ut nũc cũ dispositione repugnante, & dicũtur termini simpliciter qui hẽnt esse necessariũ. Termini uero, ut nũc dicuntur qui aliqñ sunt, &
C aliqñ nõ. Item quęritur de hoc sophis. Anima antichristi necessario erit. Probatio, anima antichristi necessario erit.

Cõtra, Anima antichristi necessario erit, ergo animã antichristi necessariũ est fore, ergo ĩ quolibet futuro, ergo erit hodie, & ẽt cras, ꝙ falsũ est. Et dicẽdũ quod prima est duplex, eo quod hęc dictio necessario potest determinare compositionem, vel prędicatum, si determinet compositionem sic modificat eam, & ampliat ipsam ad quodlibet futurum, & sic ponitur anima antichristi hodie esse, & cras, & in quolibet alio futuro. Si aũt determinet prędicatum D tunc sensus est, anima antichristi necessario erit. i. erit ens necessario, & sic non determinat compositionẽ, nec prima est modalis, & sic prima uera, quia quęlibet anima humana est ens necessario. Ad probationem autem dicendũ est, qd' peccat secundũ quid, & simpl'r, sicut. n. non sequitur Soc. qñ currit necessario currit, ergo Soc. necessario currit, sed ibi est quid, & simpl'r, similiter ĩ propõ, aĩa antichristi qñ erit necessario erit, ergo anima antichristi necessario erit unde ibi est quid, & simpl'r, secundum quod propositio est modalis.

Sophisma secundũ.

Item quęritur de hoc sophis. Si Soc. necessario est mortalis, Soc. est immortalis. Probatio si So. necessario est mortalis. Socrat. necessario est aliqualis, si Soc. necessario est aliqualis, Soc. necessario est, & si Soc. necessario est, Soc. est immortalis, ergo a primo, si Soc necessario est mortalis, Socr. est immortalis. Contra significatur ibi sequi oppositũ, ergo locutio est impossibilis. Solutio prima consequentia est duplex, ex eo quod antecedens eius est duplex, & illud, scilicet Socr. necessario est mortalis, quia hęc dictio necessario potest determinare compositionem, uel prędicatum si uero determinat compositionem sensus est, hęc propositio est necessaria, Socr. est mortalis, & hoc prędicatum mortale ponit' semper de necessitate inhęrere Socrati, uel esse in Socrate, & simil'r ponitur semper de necessitate, & sic ponitur immortalis, & mortalis, & sic ponuntur opposita in eodẽ. F Si autẽ hęc dictio necessario determinet hoc prędicatum mortale, adhuc est duplex, eo ꝙ hęc dñia mortale, duplicem hẽt comparationem, unã ad illud cuius est, uel ĩ quo ponitur, ut ad Socratẽ, & alia ad actum ad quẽ ordinatur, si ue respectu cui' dicit aptitudinẽ, ut ad istũ actũ qui est mori, unde hęc dictio necessario potest determinare dñiam ĩ comparatione ad substãtiam, ĩ qua est, & est sẽsus, Soc. necessario est mortalis id est mortale de necessitate est in Soc. & ponũtur opposita ĩ eodẽ sicut prius, scili-

Sophis. tertium (E)

A scilicet quod Socra. sit mortalis, & immortalis, unde his duobus modis propositio, quæ est antecedens est falsa, & impossibilis, sed consequens est uerum, nec sequitur oppositum ad oppositum, ut prius dictum est in propositione, sed sequitur una pars contradictionis ad antecedens quod concludit intra se utranq;. Et prædicti duo sensus sequuntur ad se inuicem conuersim cum diuisi sunt, quia aliud est, quod hæc dictio necessario determinet compositionem, & aliud quod determinet prędicatum.

Si autem hæc dictio necessario determinet hanc differentiam mortale in comparatione ad actum suum qui est

B mori, tunc est sensus, Socra. necessario est mortalis idem Socr. morietur de necessitate, & sic tunc propositio quæ est antecedens est uera, & prima consequētia est falsa. Ad probationem autem, dicendum est hoc modo, quod peccat secundum quid, & simpliciter hic. Si Socr. necessario est mortalis, Socr. necessario est aliqualis. quia nō sequitur, Soc. morietur de necessitate, ergo necessario est aliquis, immo sequitur potius

C oppositum quia si Soc. morietur de necessitate, ergo non necessario est aliqualis sicut nec sequitur, hic est homo mortuus, ergo est homo, immo potius sequitur oppositum, ergo non est homo.

Quartū sophis. Item posito, quod sint tres animę, & sunt necessario iustæ, & cras creatur una iniusta, quæritur de hoc Sophis. Oīs aīa necessario est iusta. Probatio. Hæc aīa necessario est iusta prima, sc̄da, tertia, & nō sunt plures, quia illa quæ erit nondum est, ergo quod omnis est iusta.

Contra hæc propō cras erit falsa, scilicet omnis anima est iusta, ergo nunc modificata modo necessitatis est falsa. Solutio prima duplex est, eo hęc dictio necessario potest determinare cōpositionem uel prędicatum. Si uero determinat cōpositionē sic ponitur esse falsa, quia sic ampliat cōpositionē, & mediātē cōpositione subiecti, & p̄dicati ad oē tp̄s. & sic pro futuro tpe anima cōprehendit sub se animā quæ cōtinet iustā.

Si autē determinet prædicatum, ita ponitur esse uera, & tunc nō est mobilis, sed est de inesse, quia compositio non determinatur per modum aliquē, & est sensus.

D

Omnis aīa necessario est iusta, id est oīs anima est ens iusta necessario, ita q̧ ista dictio necessario ponat̃ super hoc, q̧ dr̃ est ens iusta, & nō supra hoc uerbū est, sm̄ q̧ itat ī ratione cōpositionis.

Regula quatuor Item tales solent dari regulę harum dictionū necessario contingit. Quotiescūque duę determinationes compositionis ponuntur in eadem oratione, duplex est oratio, & quod una pōt esse mater talis respectu alterius, uel ecōuerso, ut Socr. non currit necessario, ut Socr.

E non currit contingenter. istę. n. propositiones sunt duplices, eo, quod negatio potest negare necessitatem, uel contingentiū, aut ecōuerso necessitas, uel contingētia potest cadere super negationē.

Itē alia regula est talis. Quotiescunque hęc dictio necessario ponitur in cōsequente alicuius cōdīōnalis duplex est oratio, ut si So. currit, necessario mouetur, eo quod pōt dicere necessitatē cōsequēdi, & est sensus, si Socr. currit, necessario sequitur, qđ mouetur, vel pōt dicere necessitatē ꝓpositionis q̄ est cōtingens, & est sensus. Si Soc. currit, hęc ꝓpositio Soct. mouetur, est necessaria, qđ falsū est. Alia regula talis est. Quotiescūq; hęc dictio necessario ponitur ī propositione duatū cōtrariū, vel cōtra

F dictoriæ oppositarū duplex est oratio eo, q̧ pōt esse necessitas distinctionis uel partiū disiūctiuarū, vt oīs numerus necessario est par uel impar, & Soc. necessario sedere est uerū, uel falsum, & Socra. necessario erit uel nō erit, illa regula est talis. Quotiescunq; hoc uerbū cōtingit adiungitur terminis accidētalib. duplex est, eo, qđ pōt dicere contingentiam prędicati, & non subiecti. Vel potest dicere contingentiam utriusq;, ut omne album contingit currere, si dicat contingentiā prędicati tantum, talis est sensus. Omne, quod est album cōtingit currere. Si uero dicat contingentiam utriusque talis est sensus. Omne, quod cōtingit esse albū contingit currere, &

sic

A sic reduplicatur modus ad subiectum. Et ideo distinguit Arist. primo Priorum istam. Omne b, contingit esse a, quia vno modo significat hanc, omne, quod est b, contingit esse a. Alio modo est sensus, omne, quod contingit esse b, contingit esse a.

De reduplicatione.

Modus reduplicationis diuersificatur sm diuersitatem causatũ, ideo cõiter dicitur, quod hic reduplicatio est in eo quod habet diuersas distributiones sm diuersitatẽ causatũ, & pp hoc circa eã Primo quæritur de distinctione ipsius secundum diuersa genera causarum. *Cap. 3.*

Secundo quæritur, vtrum reduplicatio debeat poni ad subiectũ, vel ad prædicatum in propositione.

B Tertio autem quæritur ad quid ponatur ad syllogismo, videlicet, vtrum ad maiorem extremitatem, vel ad minorem, vel ad medium.

Huius reduplicationis, in eo quod consideratio. Cap. 1.

Circa primum sciendum, sicut communiter solet dici quod hæc reduplicatio, in eo quod aliquando dicit cãm efficientem vt Socr. & Plat. in eo quod sunt albi, sunt similes, quia albedo in diuersis subiectis est causa efficiens similitudinis eorum, & in eo quod Sol lucet super terram est dies, & in eo quod terra est obiecta inter solem, & lunam, est eclipsis. Aliquando dicit causam materialẽ, vt corpora rerũ animatarũ ĩ eo quod est corpus organicũ, est psectibile p animã. Aliqñ aũt dicit causam formalẽ vt anima in eo, quod aĩa est psectio corporis organici Physici potentia vitam habentis, & Socrat. in eo quod albedo est in ipso, est albus. Anima. n. forma est corporis instrumentalis potentia vitam habẽtis, & albedo, forma est albi. Aliquãdo aũt dicit causã finalem, vt sanitas in eo quod est sanitas, finis est medicinæ, & omniũ q ordinantur ad ipsam, & virtus in eo quod ponit necessitatem operationibus præcedentibus finis est earum. C

Secundum prædicta quærit' de hoc sophis. Aliqua in eo quod conueniunt differunt. Probatio. Aliqua in eo quod conueniunt sunt, & in eo quod sunt, sunt multa, & in eo quod sunt multa differunt, ergo a primo, aliqua, in eo quod cõueniunt, differunt, conuenire, & differre sunt opposita, ergo vnum non est causa alterius, ergo prima est falsa, quia hæc reduplicatio in eo quod, dicit quod conuenire est causa eius quod est differre. D

Solutio prima falsa est, & dicendum est ad probationem per interẽptionem huius, ĩ eo quod sunt, sũt multa, qd falsum est. Quod patet, quia sicut omnes homines particulares, in eo quod sunt homines, participant naturam vnam, & reducuntur ad vnitatem speciei, vnde dicit Porphirius, qd participatione speciei, plures homines sunt vnus homo. Similiter aliqua sunt omnia, in eo quod sunt, & participant naturã entis, & reducuntur ad vnitatem entis, & ita in eo quod sunt, non sequitur quod sũt multa, sed potius sequitur, quod sint vnum, eo quod sunt. Si quis obijciat quod impossibile est conuenire nisi ea quæ differunt, quia conuenientia est secundum quod multa, & inter se differentia participant naturam vnam eis communẽ, ergo necesse est quod si cõueniũt quod differant, ergo aliqua in eo quod cõueniũt differunt. Dicendum, quod sicut obijcit, hæc est verè, si aliqua conueniunt differunt, nec tamen est prima uera, quod conueniunt, non dicit causam, sed hæc determinatio, in eo quod dicit causam, & conuenientia, non est causa differentiæ ut dictum est, unde sicut hæc est uera, si Socr. est, risibile est, tamen hæc est falsa, Socr. in eo quod Socr. est risibile, immo in eo quod est homo. Similiter hæc est vera, si aliqua cõueniunt differunt, tamen hæc est falsa, aliqua in eo qd conueniunt differunt. E *Cap. de specie.* F

Item quærit' de sophis. Aequiuoca in eo quod æquiuoca, sunt uniuoca. Probatio æquiuoca in eo quod æquiuoca participant nomen æquiuoci, & rationem eius, sed quęcunq; participant nomen, & ratione alicuius, uniuocãtur in eo, ergo æquiuoca in eo quod æquiuoca, uniuocãtur in æquiuoco, sed quæcunq; unt-

A vniuocantur in aliquo sunt vniuoca, ergo æquiuoca in eo quod æquiuoca sunt vniuoca. Contra æquiuoca, & vniuoca sunt opposita, sed nullum oppositorũ est causa alterius, ergo hæc est falsa, æquiuoca, in eo qđ æquiuoca, sunt vniuoca, quia determinatio, in eo, quod, significat quod subiectum est causa prędicati, quod falsum est. Sol. prima est falsa simpliciter, & concedendo, quod æquiuoca in eo quod æquiuoca vniuocantur in æquiuoco, non tamen ex hoc sequitur qđ sint vniuoca, nec quod vniuocentur in aliquo, quia vniuocari in æquiuoco, non est vniuocari simpliciter, sed secundũ quid, & iō peccat ꝓbatio, ſm q̄d, & simpliciter. Qđ aũt vniuocari in æquiuoco nō sit vniuocari simpliciter, sed ſm q̄d, patet, quia q̄cunq; B vniuocantur participant nomẽ vnũ, & rationem vnā, & hoc est vniuocari simpliciter, sed q̄cunq; vniuocātur in ęquiuoco participant nomẽ vnũ, sed, & orationes diuersas, & iō vniuocari in ęquiuoco, non est vniuocari simpliciter, sed potius æquiuocari secundum quid.

In quo attendatur reduplicatio. Cap. II.

Circa secundum nota quod reduplicatio est in propositione ſm se & vt magis proprie dicam in enunciatione debet poni ad subiectum, cum subiectũ sit cā prædicati vel habent se in C causā prędicati vt Socr. in eo quod est hō, est risibile, & triangulus in eo quod triangulus, habet tres angulos æquales duobus rectis, & animal in eo quod habet pulmonẽ, respirat, & animal in eo quo habet cor, habet sanguinem.

In syllogismo vbi nam reduplicatio ponatur. Cap. III.

Circa tertium nota quod reduplicatio in syllogismo dēt poni ad maiorem extremitatem, & non ad minorem, neq; ad medium, vt omnis homo est resibile in eo qđ est homo, sed Socr. est hō ergo Socr. est risibile in eo quod est homo. Exemplum autem Aristo. est hoc, Cuiuslibet boni est disciplina in eo quod est bonum, sed omnis iustitia est bonũ, ergo cuiuslibet iustitiæ est disciplina in eo qđ est bonũ in primo primę, & sic reduplicatio solem ponitur D ad maiorem extremitatem, & non ad medium. Et subiungit causam Arist. dicens. Nam bonum in eo quod bonum prędicare de iustitia est falsum, & est intellectus quod propter hoc quod ponitur idē est causa sui est falsum, quia intellectus non potest apprehendere idem esse diuersum in essentia, & prius & posterius seipso, ideo non est intelligibile, & omnia hęc inconuenientia sequuntur ex hac propositione, iustitia est bonum, in eo quod bonum, vt reduplicetur prędicatum ad seipsum, quis termini communes prędicantur ratione essentię, & subijciuntur ratione substantię, ut homo est homo, homo enim in prędicato positus dicit essentiam, vt vult Arist. & in isto dicit substantiam, eadem autem substantię potest non esse causa sui ipsius, quia sic esset in se E ipsa eadem & diuersa, & prior & posterior natura, quia esset cā & effectus. Quod autem terminus dicens, quid ut homo, aīal, & similes prędicent rōnem essentiæ, & subijciatur rōne substātię, patet per ordinationē ꝑdicabilem secũdũ rectā lineā, q̄a ſcdm ꝙ homo ordinatur in linea ꝑdicamētali supra Socr. & Pla. & supra alia indiuidua, sicut nominat essentiam, & rōnē illius ꝑdicatur, sed secũdũ ꝙ hō inclinatur ad indiuidua, in quib. est, sic nominat substan- F tiam, sicut hoc īdiuiduum uagũ, quod est aliquis homo, & ideo quādo homo subijcitur ratione alicuius inferioris, tũc dicitur subijci ratione substantię.

De interrogatione, ac responsione.

Responsio requiritur interrogationē q̄a interrogatio ē petitio responsionis, & est ab interrogāte, ut cā efficiēte, cognoscitſ, sicut per suā cām. Sciendum quod bñ interrogans quinq; debet facere. Primũ est inuenire locũ à quo, siue ꝑ quē dēt arguere. Secũdũ est, formare īterrogationes sicut ꝓpositiones ſcdm locum prius repertum. Tertium est ordinare eas ad seinuicem. Quartum est opponere eas ad alterum, ut respōdentem. Quintum est ut rogat ipsum respondētem dicere impossibilia, unde si bene

1. Prio. & 2.

Quin obseruā da in interrogādo.

A bene vis proponere oportet te facere prædicta quinque, vel saltem priora quatuor ex eis. Hæc autem quinq; determinat Arist.in 8. Top. quatuor quidem in principio octaui, quintum autem in c.de responsione.

Sequitur autem videre modos solutionis in genere. Solutionem ergo alia est recta, alia vero apparens. Sed apparens, quidem solutio fit multis modis, quia quædam ad interrogationem, vt quandoq; opponens impeditur ne procedat suam conclusionem quamuis etiam veram habet rationem.

Alio autem est solutio ad tempus vt quando solutio quæ datur ad propositum indiget maiori inquisitione.& maiori tempori quam ipsum propositum. Hæc autem quæ eget plus temporis B quam propositum est pessima omniũ solutionum;& vtraque istarum dicitur ad hominem. Recta vero solutio est ad orationẽ,& definit sic in 2. Elench. Recta quidẽ solutio est manifestatio falsi syllogismi, & propter quod est falsus. Species aũt siue partes, rectę solutionis sũt, duæ quia alia est p interẽptionem, alia p distinctionẽ. Si quidẽ per interẽptione, est quando interimitur aliqua præmissarum propter sui falsitatem. Si autem p distinctionem, est quãdo manifestatur quod conclusio nõ sequitur ex præmissis ꝓpter fallaciam aliquã indictione, uel extradictionẽ, vnde solutio per interẽptionẽ debetur orationi, quæ C procedit ex falsis. Solutio autem per distinctionem debetur orationi peccanti secũdũ aliquam fallaciam in dictione, vel extra dictionem. Quotiescunque ergo vis orationem aliquã soluere sicut in sophismatibus, siue in alijs. Primo considera vtrum conclusio sit vera, vel falsa, quoniam si est falsa, non potest probari nisi sophisticæ,& ad probationem soluendum est per distinctionem, quæ probatur per fallaciam,& tunc ad ipsam probationem soluẽdum est p interemptionẽ, improbatiõ aũt vera debet esse. Si autem cõclusio est vera, tũc recta debet esse probatio sed im ꝓbatio peccabit secũdum aliquam fallaciã, &

Modũ soluẽdi oẽs rationes.

tunc soluendum est per distinctionem, D aut accipit aliud falsum, tunc soluendum est per interemptionem.

Syllogismorum multiplicitas.

Determinatis syncategorematib. & habitis eis quæ exiguntur ad oppositionem in genere, & visis modis solutionum in communi, consequenter sciendi est de distinctione syllogismorum à parte conclusionis. Sciendum autem quod syllogismorum alij sunt vniuersales, alij vero particulares. Vniuersales autem dicuntur qui habent conclusionem vniuersalem sicut patet primo, secundo,& sexto, primæ figurę. Particulares autem dicuntur qui habet cõclusionẽ particularem sicut patet in reliquis syllogismis omnium figurarum. Nota etiam quod syllogismi vniuersales sp syllogizant plures conclusiones, q̃a habẽt conclusionẽ sua ꝓpria,& etiã cõcludunt cõuersã suæ cõclusionis & etiã cõcludunt particularẽ ꝓprię cõclusionis. Præter autẽ has tres cõclusiones syllogismi vniuersales negatiui cõcludũt quartã cõclusionem, & hæc est particularis ꝓpositi conuersæ suæ propriæ cõclusionis, v.g. Secundus primæ infert suã propriã conclusionem, vt nullũ animal est lapis, concludit conuersã suæ conclusionis sic, ergo nullus lapis est homo, & concludit particularem suæ conclusionis sic, ergo quidam homo non est lapis, & concludit particularẽ suæ cõuersæ propriæ conclusionis sic, ergo q̃dã lapis nõ est hõ, & illę quatuor cõclusionis sequũtur ex duabus p̃missis ĩ p̃dicto syllogismo positis, & sic oẽs vniuersales negatiui quatuor habẽt cõclusiones, sed vniuersales affirmatiui habent tres, scilicet ꝓpriã conclusionẽ vniuersalem, & suam particularem, & suam conuersam. Vnde nota ꝙ quintus primę continetur sub primo, q̃a nihil aliud cõcludit nisi conuersam cõclusionis primi,& sextus primæ cõtinetur sub scdo, quia nihil aliud cõcludit nisi cõuersam cõclusionis secũdi modi. Eodẽ modo septimus primæ cõtinet sub tertio vnde intellige quod Aristot. non separat quintum a primo, neq; sextum E F

Conclusionum multiplicita.

A à secundo, neq; septimum à tertio sicut Boethus, vnde Aristo. in 2. Prio. vbi determinat generationem syllogismorũ nullã facit mentionem de illis tribus scilicet de quinto, sexto, & septimo, sed solum dicit in principio secundi Priorum quod vniuersales syllogismi semper plura syllogizant, id est plures habent conclusiones, & vt diximus, ab illo loco traxit eos Boethus.

Cap. 6. & inde.

Item particularium syllogismorum affirmatiui plures habent conclusiones, quia habent suam propriam conclusionem, & conuersam eius, & ideo sicut diximus septimus modus, scilicet primæ continetur sub tertio, sed particulares negatiui vnam habent solam conclusionem, eo quod particulares negatiui non conuertuntur.

B *Syllogismorum probationes.*

Visa diuisione syllogismorum a parte conclusionis quo ad qualitatem, & quantitatem in præcedenti locutione, non quo ad principia syllogismorum qui sunt modus, & figura, quia diuisio syllogismorum à parte figurarum, & modorum habita fuit prius in tractatu syllogismorum assignando figuras, & modos proprios eorundem, consequenter sciendum quod omnis syllogismus ostenditur duobus modis.

Quia ostenditur conuertendo, & du-
C cendo ad impossibile, siue per syllogismum cõuersiuum, & per syllogismum ducentem ad impossibile.

Notãdum autem quod eodem modo ordinantur termini, & propositiones in syllogismo conuersiuo, & in syllogismo ducenti ad impossibile. Sed differunt duobus modis.

Prima differentia est in hoc, quod syllogismus conuersiuus fit alio syllogismo prius facto sumendo oppositum conclusionis cum altera præmissarum ad interimendum reliquam, sed aliquando maiorem, aliquãdo minorem, vtge si accipiatur oppositum conclusionis cum minori interimit maiorem, vt omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia, oppositum conclusionis D
est hic. Quidam homo non est substantia, ex hoc, ergo cum minori potes interimere maiorem syllogizando in quinto, tertiæ sic. Quidam homo non est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddam animal nõ est substantia, & hæc conclusio contradicit maiori alterius syllogismi. Si vero accipiatur idem oppositum conclusionis cum maiori interimit minorem syllogizando in quarto, secundæ sic, omne animal est substantia, quidam homo non est substantia, ergo quidam homo E
non est animal, hęc conclusio interimit minorem primi syllogismi, & sic syllogismus conuersiuus fit alius a syllogismo prius facto. Sed syllogizando ad impossibile non est necessarium alium primo facere syllogismum, sed solum sumpta aliqua propositione falsa, si ex ea ducat ad maius inconueniens quod sit cognitum esse falsum. Vnde si suum oppositum erit manifeste verũ, & propter hoc interimit propositionem falsam quam prius sumebat, tunc erit syllogismus ad impossibile, vt si de propositione hanc, scilicet quod arbores non habẽt animam, & ex hoc concludes impossibile magis manifestũ sic, quæ non habent animam, non nutriuntur, arbo- F
res nõ habẽt animã, ergo arbores nõ nutriuntur, neque augmentatur, sed hoc est impossibile arbores non habere animã, sic est factus syllogismus, ab impossibile. Secunda differentia est quod syllogismus conuersiuus est ad ostẽdendum illationẽ esse necessariam, syllogismus autem ad impossibile est ad ostendendum propositum esse verum. Sciendum autem quod quilibet syllogismus cuiuslibet figuræ potest ostendi quo ad suam illationem, per syllogismum conuersiuum, vt diximus, & etiam quælibet conclusio cuiuslibet syllogismi potest ostẽdi quo ad suam veritatem, per syllogismum ad impossibile, vt dictum est. Si autem aliquis in istis voluerit esse peritus oportet cum frequenter in huiusmodi syllogismis exercitari.

FINIS.

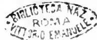

76

Ad Usum mei Nicolai
Filippi Septimij Camerinis,
et Amicorum

Sol in Cap. piscis habebit dies xix Julii 1676, cum pedi[bus] Cancri n° 172

Luna in Capite piscis habebit dies xxii Martii 1676 cum pedibus Cancri n° 73.

Utrumque clara erit septima die Augusti 1676, et firma ...

n° 1665